John
Crawford,
M.D.

Digitized by the Internet Archive
in 2012 with funding from
LYRASIS Members and Sloan Foundation

http://archive.org/details/dispadm04unse

DISPUTATIONES
AD MORBORUM
HISTORIAM ET CURATIONEM
FACIENTES.

QUAS COLLEGIT, EDIDIT ET RECENSUIT

ALBERTUS HALLERUS.

TOMUS QUARTUS.

ITERUM

AD MORBOS ABDOMINIS.

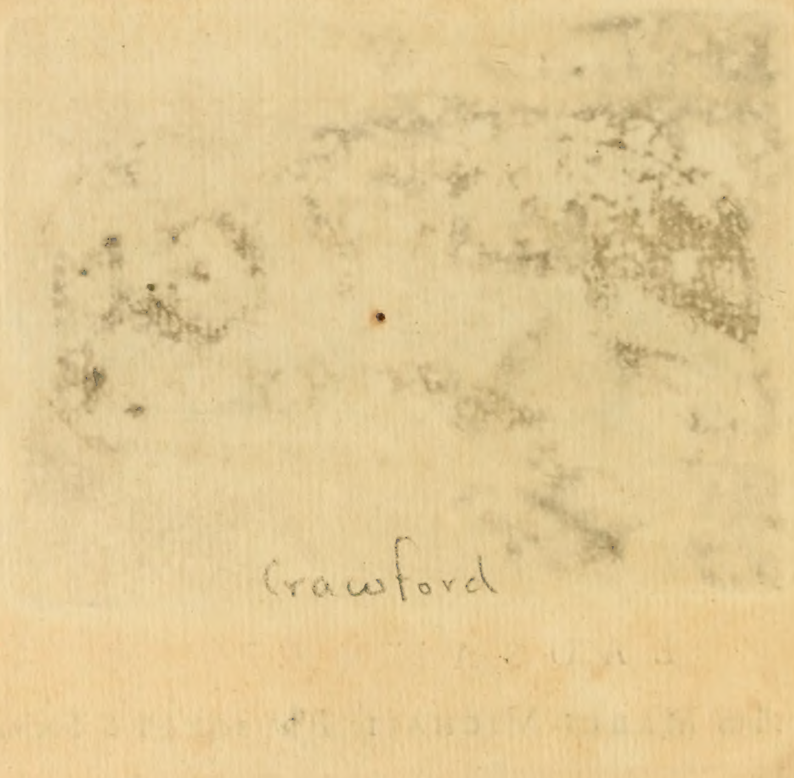
LAUSANNÆ,

Sumptibus MARCI-MICHAEL. BOUSQUET & Socior.

MDCCLVIII.

19225

UNIVERSITY OF MARYLAND
LIBRARY
Founded 1813
SCHOOL OF MEDICINE

Crawford

DISPUTATIONUM

AD

HISTORIAM

ET

CURATIONEM MORBORUM

PERTINENTIUM.

PARS TERTIA

CONTINUANTUR MORBI ABDOMINIS.

C I X.

CAR. FRIDER. KALTSCHMIED

DE

LIENE PUERI NOVEM ANNORUM

RARÆ MAGNITUDINIS.

PROGRAMMA.

Jenæ 9 Maij 1751.

ANte annum & quod excurrit, ad me defertur puer 8. annorum cum tumore abdominis inſigni hydropico, aquarum fluctuatione in abdomine per contrectationem auditui ſe manifeſtante. Aegerrime obtruſis ægro puero purgantibus tumor abdominis evanuit & puer ſatis bene ſe habuit per aliquot menſes. Cacochymia interim pituitoſa, pertinaciter puero medicamenta reſpuente non ſublata circulo per viſcera non patebat via, hinc variis poſtea puer tenſionibus ſpaſticis doloribus infimi ventris graviſſimis obnoxius ſæpius denuo remediis tentatus ad uſum eorum non poterat adigi. Tandem tumore abdominis redeunte imprimis in ſiniſtro hypochondrio aucto continuis agitatur doloribus, donec etiam inflammata gena ſiniſtra & nullo remediorum genere admiſſo gangræna & ſphacelo accedentibus morti ſuccumberet. Parentibus non renitentibus cadaver in uſum auditorum cultro ſubjiciebam anatomico & quædam inde obſervata hic proponere placet. Aperto igitur abdomine ſeri extravaſati non ultra libram dimidiam reperiebatur. Curioſo autem ſpectaculo renis ſiniſtri conformatio apparebat. Hic enim a parte ſuperiori & inferiori eadem ut renes alias conſpiciuntur, apparebat figura. Media autem ejuſdem pars non niſi pinguedinem oſtendebat, ad latitudinem duorum digitorum, remota pinguedine pelvis ſatis amplus ad capacitatem duorum digitorum oculis ſe offerebat, ita quidem ut calculus ponderis ℥ß. coloris flavi, tricuſpidalis, aſperæ & inæqualis ſuperficiei totam cavitatem hanc repleret & uretherem obturaret, quem etiam exſectum mecum domum ſumſi. Glandularum meſenterii pondus ſex fere uncias ſuperabat & duritie admodum notabili gaudebat, tanta quidem, ut mirum ſit, eaſdem aliqualem chyli tranſitum permittere potuiſſe, cum hæc durities recens vix fuerit orta propter ejuſdem gradum. Mirum quoque, puerum nutritione non deſtitutum eſſe, cum corpus etiam ultimis menſibus, quamvis doloribus & cruciatibus variis anxie fatigatum, imo appetitu deficiente, adhuc longitudine auctum deprehenſum fuerit, vaſis etiam & majoribus & minoribus ſatis repletis, imo tumidis. Maxime autem curioſum ſpectaculum edebat lien. Tumorem enim, quem puer ultimis vitæ menſibus in ſiniſtro hypochondrio & oculis & manibus offerebat, lienis magnitudo repleverat ac hypochondrii ſiniſtri ſpatium ita occupaverat, ut non ſolum aperto abdomine ſuper ventriculo ex ſiniſtro latere aſſurgeret, ſed etiam hepar reprimeret & partem ſpatii alias ipſi deſtinatam occuparet. A figura lien hic non oberrabat vulgari, color autem ipſi erat idem ac hepatis, nec durities ipſius naturalem ſuperabat, ita quidem ut ratione coloris & conſiſtentiæ hepar imitaretur. Cum igitur viſcera hæc duo lanci imponerem, hepar lienem non niſi uncia una cum dimidia pondere ſuperabat. Hepar enim libram unam uncia dimidia excedebat, lie-

nis vero pondus libræ uni ſubtracta uncia una æquabat. Nec ſcirrhus, nec ulcus lieni inerat, neque ſtaſis ſanguinis in eo vera notabilis, cum vena ex eo ad hepar tendens repleta etiam ſatis appareret, & tumor jam per aliquot menſes durans, ſanguis ſi ſtagnaſſet, perſiſtere non potuiſſet ſine inflammatione & ſubſequente ſcirrho vel ulcere. Major interim affluxus ſanguinis quam tranſitus vel ex colore apparebat, & dolores, quos ultimis menſibus ſenſit puer in tumore hoc, ſi manibus tentatus fuit, obſtructionem utique incipientem & infarctum denotabat, ſic ut non vera nutritione, ſed dilatatione vaſorum ſanguiferorum ſucceſſive facta lienem hanc attigiſſe magnitudinem appareat. Ingens interim ponderis differentia ſatis conſpicua eſt. Utplurimum enim in homine adulto lienis pondus uncias 12. non ſuperat, cum hic puer novem annorum eſſet & pondus lienis 14. cum dimidia uncias expleret. Cæterum, ut ſupra memoravi, figura ejus a naturali vix abhorrebat, niſi, quod a parte inferiori ventriculum reſpiciente, quæ alias concava eſſe ſolet, itidem convexa eſſet, & longitudo ſeptem fere ſuperaret pollices, quæ alias in homine adulto ſeptimum pollicem longitudine vix attingit.

F I N I S.

J. VALENTINI

CX.

J. VALENTINI SCHEID

ET

J. GOTHOFREDI SCHEID

OBSERVATIONES QUASDAM

LIENUM DISRUPTORUM

Argentor. Februar. 1725.

UNIVERSITY OF MARYLAND 1813

P R Æ F A T I O.

INter partes corporis humani non plane ultimum occupare locum *Lienem*, præter alias rationes, variæ obſervationes Lienis præternaturaliter affecti, & hinc ipſam quoque vitam eripientis, loquuntur; diverſis equidem modis affici hoc viſcus poſſe, nemo eſt, qui dubitat. Quamvis enim non cum iis faciam, qui agyrtarum more miſeris ægrotis perſuadere conantur, lienis ſitum ita mutari poſſe; ut circumvolvatur ventriculo, id quod vernacula ita exprimere ſolent, Lien circumvolvatur ventriculo tanquam linteum: ita nec porro de prodigioſo ſplenis in dextro, hepatis autem in ſiniſtro hypochondrio collocati exemplo ab *Ariſtotele lib. 2. hiſt. animal. cap.* 13. *aliiſque paucis* annotato, a celebri autem illo comico Gallo *Molierio* falſe exploſo, veritatis teſtimonium experientia propriæ demonſtrare, non valeam; nihilominus tamen *ſplenem* ita læſum fuiſſe, hiſtoriæ docent, ut, licet externe corpus integrum deprehenſum fuerit, attamen ob dictæ partis enormem læſionem repentina mors ſecuta ſit. Loquor videlicet *de liene diſrupto*, qualem, licet rarius, & alii authores obſervarunt, in qua quoque *Urbe* cernere licuit. Cum autem, uti dixi, non æque frequenter, ac alii morbi ejuſmodi caſus occurrant, omnino e re fore putavi, ſi, cum profectuum meorum in *arte machaonia* publico eruditorum conſeſſui ratio reddenda eſt, *Hiſtoriam Lienum Diſruptorum* traderem, atque ea occaſione ſimul quaſdam quæſtiones exararem, quibus anſa, & *Patronis*, *&* *Commilitonibus* in ſtudia mea qualiacunque inquirendi, daretur. *A tyrone* autem in palæſtra Academica non æque, ac veterano exercitato ſumme exaſciatam & profundam elaborationem B. L. minime expectare poterit. Spero tamen theſes haſce pro ingenii modulo conſcriptas æqui bonique conſultum iri, cum deficientibus viribus, vel ſola voluntas laudanda ſit. *Deum T. O. M.* ſupplicibus invoco precibus, divina ſua gratia labori huic meo ex alte benedicere ne dedignetur.

H I S T O R I A I.

PRomiſſo ut faciam ſatis, aliquot *Tibi* B. L. enarrabo *Lienum Diſruptorum* obſervationes anatomicas, initium faciam ab hiſtoria, quam Anno 1687. d. 4 Menſ. Octobr. contigiſſe annotavit *Venerandus Patruus meus*, *Archiater civitatis hujus Experientiſſimus*, *Præſes diſſertationis meæ graviſſimus*, *Patronus in æternum colendus*, (*cujus pluſquam paterna in me collata beneficia ad cineres uſque memori recolam mente*,) *cum adhuc profeſſione anatomica defungebatur*, *&* *cura medicæ Noſocomii majoris*

præ-

præerat. Ea in ejus obſervationibus anatomicis manuſcriptis ſic legitur. Adoleſcens quidam, Helvetius natione, cæmentario opificio addictus, in renovando atque reparando templo, quod nunc ad D. Ludovici audit, cum aliis occupatus, cum turrim nondum aſcenſui tuto accommodatam audaculus conſcendiſſet, improvidus in trabem obverſo ventre decidit, à qua deinceps inter ligna citra ordinem adhuc diſpoſita caſu retardato perrexit, donec terram lipothymia correptus contingeret. Aqua frigida aſperſa, & vino, atque agitatione corporis à ſociis excitatus, cum ad ſe rediiſſet, de dolore punctorio, atque inſigni fervore in hypochondrio ſiniſtro quam maxime conqueſtus eſt. Comitabatur ea ſymptomata illico ſpirandi difficultas, & ſitis inexplebilis. Unde, cum & lipothymiæ reverterentur, ad Noſocomium haud procul diſtans vehiculo deductus eſt. Verum vix iſtud ingreſſus erat, cum epoto, quod anxie petierat, poculo vini denuo lipothymiis prehenſus expiraret.

In corpore exterius examinato, quod ſolito pro vitæ conditione magis nitidum erat, nullum ullius fracturæ indicium apparuit, niſi, quod hinc inde, imprimis in ſiniſtro hypochondrio, in quod violentius caſu impegerat, ſugillatis defœdatum fuerit.

Ubi vero, abdomen aperuimus, fere totum quantum ſanguine partim grumoſo, partim adhuc fluido ſcatens reperimus, reliquis viſceribus omnibus ſalvis, ſolus *Lien Diſruptus*, ac ſi ab animali robuſtiore, præacutis unguibus prædito, diſcerptus fuiſſet, inventus fuit: quod fervoris in abdomine, & lipothymiæ credidimus cauſam. Diaphragma quoque quoad dimidiam ſui partem, inprimis membranoſam ſanguine extravaſato ſuffuſum inventum eſt: à quo diſpnœam, dolorem punctorium, ſitimque excitatam cauſati fuimus. Hoc mirandum inprimis in hac hiſtoria fuit, adeo diſrumpi, nulla coſtarum, aut ullo alio oſſe læſo, potuiſſe lienem.

HISTORIA II.

Anno 1722. Puer quatuor circiter annorum ædibus ſuis egreſſus, cum aliis ſibi æqualibus tempus ludendo conſumere dum geſtiit, accidit ut globus, quo in ludo conorum luſoriorum uti ſolent, impetuoſius in ipſius ſiniſtrum hypochondrium impegerit, ita, ut intra 12 horarum ſpatium vitam cum morte commutare coactus fuerit, vocato poſt interitum *Archiatro ſupra laudato*, cadaveris viſitatio pro more inſtituta fuit, externe nihil obſervari poterat, præterquam quod abdomen nimium intumuerit. Cultro hinc anatomico ſubjectum eſt corpus. Integumentis abdominis tum communibus, tum propriis remotis, & examinatis ſanguis grumoſus inter carnes effuſus atque diſperſus hypochondrii dicti comparuit, quæ læſio tam citam mortem inferre, probabiliter non poterat, quare etiam peritonæum diſſectum eſt, ſub quo ſtatim magna extravaſati ſanguinis

copia

copia ſe conſpiciendam præbuit, unde facile augurium ſumptum fuit, viſcus aliquod inſigne læſum eſſe, quod & ſic ſe habere, deprehenſum fuit. *Splen* enim non ſolummodo præter naturam magnus, ut 2. libras circiter pondere adæquarit, ſed & inſtar literæ T *Diſruptus* fuit, quod quidem vulnus repentinæ mortis cauſam ſatis ſuperque demonſtravit.

HISTORIA III.

Die 14. Octob. anni ſuperioris mulier quædam annis gravis & pauper à ruſtico, vino onuſto, qui vehebatur curru 4. equis inſtructo, humi proſtrata fuit, quumque ebrius iſte nebulo nihilominus equos urgeret, ejus abdomen ab equis & rotis tranſcurrentibus ita compreſſum fuit, ut illico animam efflarit, juſſu hinc *Incl. Magiſtratus*, viſitatio cadaveris inſtituta fuit. Bene autem & accurate perſpecto corpore, contuſionem quandam capitis pone oculum ſiniſtrum prope os temporum cum ſanguine extravaſato obſervare licuit; duæ inſuper in abdomine læſiones, altera in dextro, altera in ſiniſtro latere à clavis ſolearum ferrearum, quibus equi muniuntur, inflictæ, viſæ ſunt; quæ in parte ſiniſtra occurrit, major fuit, & femur quoque ejuſdem lateris excoriatum, ſpithamæ longitudine deprehenſum eſt; cum autem mulierem exinde tam ſubito interfectam eſſe haud probabile videretur, corpus quoque apertum fuit. In abdomine, quod inſigni tumore turgidum erat, *Splen* quoad totam longitudinem *Diſruptus* repertus, quod quidem vulnus cum magna iſta, qua abdomen repletum fuit ſanguinis copia ipſam vitam effudit.

HISTORIA IV.

Ante quatuor circiter annos proſtibulum quoddam, poſtquam diu militum ſuccuba fuiſſet, evitaturum incarcerationem fuga nocturna ſibi conſulere volens, ex vallo urbem cingente infeliciter decidit, & corpus palo fortiter impegit, ex quo gravi lapſu horas aliquot poſt vitam finiit, cadaver juſſu *Locum tenentis Regii* in theatrum anatomicum delatum à *lynceo noſtro Anatomico Experientiſſimo*, *Excellentiſſimoque* DN. JO. SALTZMANNO, *Patrono ac Præceptore in æternum venerando*, *cujus fideliſſimæ informationis & inſignis favoris in omni vita memor ero*, examinatum fuit, nulla autem ipſo referente, mortis cauſa reperiri potuit, quam *Diſruptio lienis* in medio tranſverſim facta, cum copioſa ſanguinis extravaſatione.

Ex his jam expoſitis obſervationibus tres luſtrare quæſtiones animo conſtitui. *Utrum videlicet lien in unitate ſolvi poſſit? quomodo idem diſrumpi queat? & utrum vulnera lienum ſint lethalia per ſe?* Pauca autem præmonebo de ſtatu lienis naturali. Variæ ab anatomicis hujus

viſceris circumferuntur deſcriptiones, quas omnes adducere, minus neceſſarium videtur.

Mœbius in inſtitutionibus ſuis ita lienem deſcribit: Quod ſit pars organica in ſiniſtro hypochondrio ſita, ſanguinem feculentiorem ulterius elaborans, & ita diſponens, ut partes recrementoſæ, tartareæ, ſalinæ & ſeroſæ in locis convenientibus ſeparari queant.

Juxta Verheyen, Lien eſt pars rubra, vel ex rubro ad nigredinem vergens, mollis, facile dilatabilis, in ſiniſtro hypochondrio inter coſtas ſpurias & ventriculo collocata.

Heiſterus Lienem eſſe viſcus atro rubens in ſiniſtro ventriculi latere ſitum, pronunciat.

Meam, quæ addenda erat, definitionem merito omiſi, ne crambem bis coctam apponerem, quia B. L. illam in corollariis inveniet.

Structuram hujus partis quod attinet, controverſa quadantenus adhuc illa videtur inter recentiores anatomicos, dum alii illam cellulofam, atque glanduloſam, alii vero *Ruyſchio* aſſentientes vaſculoſam & fibroſam eſſe, ſtatuunt. Sermo autem eſt præſertim de *Liene humano*, ubi nullum dubium eſt, quod hæ diverſæ ſententiæ, modo altercandi ſtudium abſit, facile conciliari queant.

Vaſis gaudet pluribus; *Arterias* à cœliaca & quidem ramo ſiniſtro obtinet, quæ non tantum per lienis ſuperficiem, ſed intimam quoque ejus compagem diſperguntur.

Venam obtinet, dictam ſplenicam, in Venam Portæ ſeſe exonerantem, ad quem ramum ſplenicum etiam vaſa ſic dicta brevia pergunt.

Nervis donatus copioſis ſatis a plexu ſplenico provenientibus, ita, ut propterea multi in admirationem fuerint tracti, cur ſplen non adeo acuti, ſed obtuſi potius ſenſus ſit.

Nec deſunt *vaſa lymphatica*, quæ tamen interiora non adeo penetrant & ad receptaculum chyli humorem contentum deferunt.

Quod ejus *magnitudinem* attinet, illa haud raro variat, ſicut & in colore quandoque occurrit differentia.

Tandem notandum, quod modo dicta vaſa *duabus* cingantur *membranis* atque in dictam compagem conformentur. Manifeſto nobis lienis ſtructura inculcat, non fruſtra hanc partem eſſe creatam, nec ſolummodo ad æquilibrium ponderis, & ſymmetriam corporis eſſe appoſitam, multo minus eſſe inutile pondus, aut naturæ dormientis errorem, vel ſentinam, atque cloacam humoris melancholici, ſed potius organum eſſe ſumme utile in quo ſanguis magis conquaſſetur à variis hic concurrentibus cauſis, ut deinde per venam ſplenicam in venam portæ delatus, in hepate aptior ad ſecretionem exſiſtat.

Pateret hic campus diffuſos ſatis producendi ſermones, de variis quos huic viſceri affinxere uſibus, verum cum extra inſtitutum meum hæc

res

res ſit, pluribus ambagibus ſuperſedeo, meque ad denotandas ſuperius propoſitas quæſtiones converto.

QUÆSTIO I.

Utrum Lien in unitate ſua ſolvi poſſit?

Lien, ſicut alia viſcera corporis humani, mutationibus quam maxime etiam eſt obnoxius, nunc enim intemperie laborat, juxta veteres, nunc ſitum mutare fertur, nunc præter naturam augetur, nunc etiam imminuitur, patitur infarctus, ſcirrhoſamque diatheſin, infeſtatur inflammationibus, laborat quoque morbis ſolutæ unitatis, ita ut cum *Vid. Vidio* Lienem tum ulceribus tum vulneribus obnoxium videamus, qui morbi tum à cauſis internis, tum etiam externis produci poſſunt. *Audiamus Vid. Vid. lib.* 10. *cap.* 10. ita loquentem: *unitatis ſolutio pro cauſis internis habet ſuccos acres & erodentes, qui lienis externam potiſſimum tunicam interdum exulcerant; quamvis hoc raro admodum accidat, & ubi id fiat, vix fere percipi poſſit. Pro externis autem habet tela atque ictus, quorum vis adeo alte in ſiniſtrum hypochondrium penetraverit, ut lienem quoque intra ipſum incluſum offendere poterit.* Læſionis à cauſis internis dependentis exemplum *Foreſtus* refert, dnm in moniali Alcmariana inflammatum lienem in abſceſſum & ſuppurationem abeuntem, ſe vidiſſe aſſerit, quæ tamen deinde pure per urinam emiſſo, curata fuit. Mihi autem hic ſermo potiſſimum eſt *de lienis ſoluta unitate à cauſis externis producta.* Videntur equidem multi hac de re dubitare, uti *Tulpius* ipſe fatetur, quando *lib.* 2. *obſ. cap.* 29. in hæc verba erumpit: *quis vidit unquam molle hocce lienis viſcus, medium diffindi, ab ictu forti illato? Cum enim conſtet corpora mollia diſruptioni non æque obnoxia eſſe ac dura, & tacta ictui forti cedere.* Mirandum eſſe ajunt, quomodo talis læſio contingere queat, comparantes præſertim ſplenem ſpongiæ, quæ percuſſa nihilominus integra permanet, addunt alii, flexilitatem, dicentes, pueris jam notum eſſe, corylos ſucco plenos difficulter frangi, quia fibræ ob ſuccum illis in exiſtentem ſunt elaſticæ; arundines itidem ob eandem cauſam ventis reſiſtere, nullamque ab ipſis reportare noxam. Præterea ſitum hujus viſceris in ſcenam producunt, cum enim inter coſtas ſpurias ſit locatus ſplen, eum ab iiſdem ſicuti militem cataphractum à panoplia quaſi protegi putant, nullumque lienis vulnus niſi prius coſtæ fractæ ſint, dari, aſſerunt. Tandem quibus obſervatio *Fabric. ab Aquapend. qui in oper. chir. cap,* 52. *refert* hiſtoriam de empyrico quodam indurati lienis ſcirrhum malleo tam vehementer percutiente ut ipſe lien rimas & æger vapulans animam ageret, objicitur; ij à ſtatu præter naturali

li ad naturalem non valere conſequentiam, regerunt. Hæc autem omnia me non morantur, quin convictus autopſia & experientia mille rationes ſuperante in unitate ſplenem lædi poſſe, conſtanter pronunciem. Teſtantur iſtud ſupra recenſitæ hiſtoriæ, teſtantur etiam illud ab aliis collectæ obſervationes, ſic à *Tulp. l. c.* hiſtoriarum noſtrarum ſecundæ fere ſimilis deſcribitur. *Inter ludicra puerilia*, ait, *ictus fuit ſcipione, in regione lienis, Juvenis* 14. *annorum; cum inſigni dolore ac tam frequenti animi deliquio, ut poſtridie ejus diei, vita cum morte commutaverit, licet foris nullum conſpiceretur vulnus. Quo etiam caruit textor ille, quem à ſimili ictu, inopinate vidit occiſum Oudekerka; pagus mille paſſuum ab Amſtelodamo diſtans. Vidimus autem in utroque cadavere lienem ut mollem: ſic in gibba parte, in qua tamen ictum exceperat, illæſum: ut in cava, contra evidenter fiſſum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultaſſes digitos. Mirabantur certe quam plurimi, cur rimas egerit, & non potius ceſſerit ictui, molle ac pendulum hoc viſcus.* Cui & aſſentitur *Zittmann. in medicina Forenſ. Cent.* 3. *Caſ.* 59. ubi inter alia & hæc habet: In ſectione infimi ventris quamprimum ſanguis concretus ac lymphaticus, qui peritonæum inter & viſcera, præcipue vero circa lienem, ubi magni ſanguinis concreti fruſta relinebantur, ad 4 amphoras reperiebatur; & cum hujus origo quæreretur, ex liene nimis læſo oriri inventum eſt; cum hic tres haberet fiſſuras: unam ſcilicet in parte cava prope vaſa ſanguifera, in eo ipſo loco, quo in eundem intrant, obliquam, tribus *Kampffer* longam, inque medio ſeſqui *Kampffer* profundam, ita ut non lienis ſolum Parenchyma, ſed ipſæ quoque venulæ & arteriolæ, quæ hanc partem occupant, læſæ ac ruptæ eſſent, unde copioſi ſanguinis extravaſatio orta eſt. Præter hanc fiſſuram duæ adhuc aliæ ad latus neque magnæ, neque profundæ videbantur; cum in his vero partibus nullæ neque venularum, neque arteriolarum læſæ eſſent, hinc ad ſanguinis extravaſationem parum contribuerunt. Cœteroquin hæ fiſſuræ & vulnera ſcipionis ictui ortum debent. Ejuſdem *Cent. Caſ.* 54. deſcribit obſervationem quandam *lienis diſrupti*, ubi vir fœminam ſuam verberibus excipiens, illam ita verberavit, ut hora poſt mortua, cum viſitaretur, lienis vulnus inter alia apparuerit, verba ejus hæc ſunt: Lien in parte gibba & peritonæum tangente, magnam fiſſuram in forma anguli acuti habebat, in parte læſa rubicundus & naturalis color ſupererat. *Conferatur & Caſus* 94. *dict. Cent. & Cent. 6. Caſ.* 76. Cauſam famuli cujuſdam molitoris mortis inquirens, invenit & eundem lienem diſruptum. Tandem vero, inquit, ſubjacentem lienem mediocriter turgeſcentem & inflatum, ut in parte gibba per fiſſuram a fortiore contuſione factam, ad duas *Kampffer* magnam, plurimaque vaſa ſanguifera profunde & enormiter læſa, ita ut ob inſigniorem hæmorrhagiam cavus venter uſque adeo quaſſatus fiſſuſque lien ipſe ſanguine concreto repleta invenirentur. Quibus allegatis

gatis adhuc plura addi poſſent exempla cum in ipſis *E. N. C. D.* 2. *A.* 8. *Obſ.* 197. talis exſtat. Mentionem faciunt fœminæ quæ gravida habebatur, & poſt mortem in aperta, *lien diſruptus* erat. Sic enim verba ſonant: *Quapropter illud primum ut de ſuſpicione in gravidationis conſtaret aperiri curavi, & ecce totum ſanguine extravaſato & fluido ſcatebat, cujus extravaſationis originem inquirens, reperio lienem in multas partes totaliter diſruptum & quaſi laceratum, ut etiam tranſitus digitis ubivis pateret.* Nec opus videtur hic eſſe prolixum, ſi quis enim dubitet poterit informari, & convinci per obſervationes magno numero proſtantes, & collectas ab authoribus, & inter alios, *Fontano in Veſal. Epitom. Valent. Pandect. Medico-legal. Caſ.* 44. *&c.* Hoc ſcribens; ecce, aliud ſubjectum ad demonſtrationes publicas anatomicas deſtinatum, eandem & agnovit cauſam mortis, viſceribus enim abdominis, quibus inſignis magnitudinis inſtructum erat, reliquis ſalvis, ſolo *liene diſrupto*, quanquam & hydrops pectoris, unde dyſpnoea provenit, aderat, illo tamen non tam ſubito, niſi hoc viſcus læſum fuiſſet, mortuum eſſet. Sic ſatis & abundanter me, quod lien poſſit vulnerari, explicatum eſſe credo, quamobrem ad aliam propero quæſtionem.

QUÆSTIO II.

Quomodo lien in unitate ſolvi poſſit?

UTi merito diſtinguendum eſt, qua ratione & in quam partem corporis ictus fuerit factus, an itidem coſta quædam diffracta fuerit nec ne? Coſta diffracta, res non adeo magnam patitur difficultatem, quum forſan à feſtuca dilacerari aut perforari poſſit, quo ictus fortius penetrare queat; hinc in E. N. C. obſervatio coſtæ ſextæ deſuper numerando introrſum fractæ legi poteſt, ubi & in fine ſcribunt: *rupturam vero ipſius lienis ab ictu, etiamſi in loco ſolum vicino facto, non mirabitur forſan, qui ſubſtantiam ejus non quidem è ſanguine concreto, uti veteribus videbatur, è textura tamen laxiori vaſorum ſanguineorum, quorum extremitati ſolum glandulæ infinitæ racematim diſpoſitæ aſperguntur, conflatam eſſe noverit, quæ proinde levi admodum maceratione, ſuccedunt & deterguntur uti nihil niſi ſacculus membranaceus per fibras tranſverſim excurrentes, adhuc cohærens relinquatur.* Si ictus fortis coſtis ſpuriis hypochondrii ſiniſtri infertur, coſtæ tum luxari, tum comprimi poſſunt, & ſic per conſequens impingentes in ſubjectum viſcus, illud findere poſſunt. Quod ſi coſta nulla læſa ſit, aut percuſſa vel compreſſa, ſicut in aliquibus præmiſſarum obſervationum, experientia comprobavit, nihilominus tamen membranam lienis diſrumpi poſſe, facile concedet, qui ex-

panſas lienis membranas non adeo tenaces ac aliorum viſcerum eſſe novit, unde certe etiam iſtæ non tam facile poſſunt reſiſtere, ſed ſubito perculſæ atque compreſſæ ab invicem ſecedunt, præſertim quum vaſa ſanguifera turgida, ſolidum quaſi corpus repræſentantia, reſiſtant, ut adeo iſtæ membranæ introrſum cedere nequeant, ſicuti quoque ipſa vaſa propterea diſrumpuntur, quoniam humoribus repleta, ipſorum vaſorum parietes comprimi nequeunt; accedit illud, quod & reliqua abdominis viſcera, quibus partim lien adjacet, partim oppoſitus eſt, etiam compreſſioni atque ceſſioni reſiſtant, unde videlicet ictus majorem vim exſerere poteſt; quare cum *Tulpio* exclamare poſſumus; *Quid non læderet penetrans baculi vis? imo quid reſiſteret pernicioſiſſimo impetui? quem tam valide adegit verberans manus, ut ne ipſius quidem aër, innoxie ſuſtinuiſſet, tam ſubitam ipſius vehementiam.*

QUÆSTIO III.

Utrum vulnus lienis ſit lethale?

SErmo hic potiſſimum eſt de vulneribus lienis, à cauſa externa productis, de quibus variæ inter authores exortæ fuere lites, aliis vulnus lienis lethale negantibus, aliis affirmantibus; qui negant, illos ſequuntur, qui cum *Eraſiſtrato*, *Ruffo Epheſio &c.* fruſtra lienem conditum & viſcus otioſum nulliusque uſus conſiſtere, autumant, aut qui cum *Plinio*, *Paracelſo*, aliiſque ſplenem corporibus impedimento eſſe, vitamque ſine ſplene largiorem, quam cum ſplene exſiſtere, putarunt, ex quo fundamento quidam hoc viſcus non ſolum brutis, ſed & hominibus innoxie & ſine vitæ jactura exſcindi poſſe crediderunt. Poſſet de hac exſciſſione lienis quæſtio moveri; *an ſcilicet illa citra vitæ jacturam fieri poſſit nec ne?* Verum cum perſuaſus ſim neminem qui ſaltem hujus viſceris ſtructuram novit, adeo crudeli futurum animo ut exſcindendo hocce viſcus, ſi non vitam eriperet, ſaltem atrociſſimis doloribus ac cruciatibus hominem conficeret, illam ſuo relinquam loco; ſicuti autem hi lethalitatem vulneris negant, ita viciſſim alii omne lienis vulnus pro lethali venditant, quibus *Zittmannus* aſſentiri videtur, dum in obſervationibus ſuis de liene, vulnus ejuſdem pro abſolute lethali declarat, præſertim *in Cent.* 3. *obſ.* 79. Ubi hæc proponitur quæſtio: An vulnus lienis, cum læſus triginta ſeptem horas vitam adhuc produceret, cum fundamento abſolute lethale dici, ægrotuſque a medicis & chirurgis negligi poſſit? Reſponſio hæc data: Quod ad primariam quæſtionem attinet, nos vulnus lienis & ventriculi fundamentis anatomiæ chirurgicis congruenter dicimus abſolute & ſimpliciter lethale. Media incedit via *Vid. Vid.* dum quidem vulnera lienis haud parvi eſſe pronunciat, interim

terim tamen non omne, præſertim ſuperficialiter inflictum, vitam adimere docet, verba ejus *lib.* 10. *c.* 10. hæc ſunt: *Quamvis lien non numeretur inter ea viſcera quorum tanta dignitas ſit, ut iis vel leviter affectis, maximum ſtatim immineat mortis periculum, ejus tamen conditionis eſt, ut facile ſuas ægritudines communicet ipſi ventriculo jecinori atque univerſo corpori, unde hydrops, cachexia, elephantiaſis, melancholia, aliæque graviſſimæ affectiones ſæpe numero enaſcuntur, quæ majori ex parte tandem ad interitum determinantur.* Quibus addit in fine capitis ſequentia: *Vulnera in ſiniſtrum præcordium penetrantia ac potiſſimum quæ una ſimul lienem vehementer laceraverint, plerumque hominem interficiunt, quæ ad externam duntaxat ejus ſuperficiem pertinent, facile ſanantur, niſi una ſimul inteſtina tenuia aut alia viſcera graviter fuerint violata, ob quam cauſam æger coactus ſit vitam cum morte commutare.* Conſentit *Sennert.* hac de re in *prax. med. lib.* 3. *p.* 4. *cap.* 7. ita loquens: *Vulnera lienis periculoſa imo ſæpe lethalia ſunt, ſi non alia de cauſa, certe ob ſanguinis effuſionem, cum lien multas arterias & venas habeat, unde de periculo vulneris judicandum è loco in quem vulnus inflictum, ſi enim ſolum ſubſtantia lienis & ejus ſuperficies vulnerata eſt, non neceſſario lethalis eſt, ſi vero ipſius lienis magna vaſa ſunt vulnerata, vulnus lethale habendum.* Jungere his placet, egregie ſuffragantem, nempe *Gothof. Welſchium in rat. vulner. lethal. judic. c.* 5. *p.* 65. & 66. ubi ita loquitur: *Lienis vulnera ſi ſoli infligantur ſubſtantiæ, pro periculoſis, ſin vero majores vaſorum, arteriarum imprimis, quarum copia lien gaudet, vulnerentur rami pro ſimpliciter & abſolute lethalibus pariter habeam.* Non poſſum non in eruditiſſimorum virorum ſententiam ire, vulneraque lienis paulo fortiora pro lethalibus declarare, cum & ſuperiores à me allatæ obſervationes id loquantur, & ſequentes etiam rationes illud doceant, quia videlicet pluribus eſt inſtructus arteriis & venis quibus ſauciatis ſanguis enormiter evacuatur, quia ramum habet à vena Portæ ſplenicum appellatum quo perforato aut diſſecto, magna cum pabuli vitæ diſpendio, oritur hæmorrhagia. Sicut promiſcue omnia vulnera ramorum ampliorum, ut arterialium, ita venoſorum in interioribus corporis penetrabilibus abſolute lethalia ſunt. Quia lienis magna eſt neceſſitas, & denique hæmorrhagia iſta ſiſti nequit, manus enim chirurgica ad locum vulneratum minime pervenire poteſt.

Habes hic B. L. tenuis ingenij fœtum, quem ut benigne excipias rurſus decentibus formulis efflagito.

COR-

CORROLLARIORUM LOCO PLACET.

Theſes haſce ex Manuſcriptis *Venerandi Dn. D. Præſidis*, Collegii ſplanchnologici quod 30 circiter & quod excurrit abhinc annis in academia privato publice, uti loquuntur, ventilatum fuit adjicere.

I.

Poſt hepar, inter viſcera ſanguinis depurationi deſtinata merito lieni locus datur.

II.

Non tamen ex ea ratione, quod lien cum Ariſtotele ſpurium hepar dicendus ſit.

III.

Undecunque vero ſplen Græcis, latinis lien, dicatur, non eſt anatomici, ut curioſius inquirat.

IV.

Cæterum lien, viſcus eſt abdominis, in ſiniſtro hypochondrio ſitum, totum quantum vaſculoſum, membranoſum, ac fibroſum, duplici tunica involutum, vaſis omnis generis donatum, ſanguifluis in tenuiſſimas & innumerabiles veſiculas terminatis, innumeris cellulis & inter textis fibris diſtinctum, ſanguinem forſitan, ad faciliorem bilis in hepate ſequeſtrationem diſponens, aut etiam ad ulteriorem *in corde perfectionem præparans.*

V.

Lienis ſubſtantia non eſt caro parenchymatica, uti quondam antiqua medicorum ſchola docuit.

VI.

Parenchyma tamen lienem perinde ac pulmonem dicere licet.

VII.

Nempe quia, ut in pulmone, licet alia adminiſtratione anatomica, omnis humor elui poteſt.

§. VIII.

VIII.

Hinc patet propriam lienis ſubſtantiam membranoſam ac fibroſam eſſe.

IX.

Iſtis vero fibris lienis, ceu quibus nulla pars ſimilis in toto corpore reperiatur, ex ratiocinio Gliſſoniano primario lienis actionem deberi, nondum demonſtratum eſt.

X.

Fibris tamen iſtis, junctis nimirum una poris, cellulis, veſiculiſque lienis, nec excluſis vaſis omnis generis, adeoque toti fabricæ viſceris ipſum uſum tribuendum eſſe, rationi omnino conſonum eſt.

XI.

Ob iſtam ſui fabricam merito Hippocrati rarus & ſpongioſus, aut potius ſpongiæ ſimilis lien dicitur.

XII.

Inde forſitan olim viſcus linguale lien appellatus magis eſt, quam à figura, ratione cujus in homine linguæ nequaquam reſpondet, utut in brutis nonnullis figuræ linguæ accedat.

XIII.

Sed & uti ejus ſubſtantia proprie non eſt ſanguis concretus, ita nec ſanguini limoſo vel generando vel recondendo, dicatus eſt lien, uti olim cum nonnullis Galenicis Arabes docuerunt, cum nullus plane chylus imprimis merus & ſincerus ad lienem feratur.

XIV.

Inde iſti Doctores Ariſtotelicum ſupra th. II. allegatum pronunciatum male huc traxerunt, præter auctoris mentem illud interpretati.

XV.

Ariſtoteles etenim lienem in ſe ſuperfluos ſuccos aut humores recondere putavit, citra quam quod naturæ ratio iſtud placitum aut experientia confirmet.

XVI.

Sed nec lien fons aut receptaculum humoris melancholici, ſive alimentarii, ſive excrementitii in quemcunque uſum vitæ deſtinati, uti antiquitus ſcholæ Galeni placuit, e ſententia peripatetica forſitan derivata.

XVII.

Nullus ſiquidem eſt in corpore humano humor ſecundum naturam, ut medici loquuntur, melancholicus, qui, qualitatum primarum dictarum atque effectus ratione, frigidus & ſiccus ſit, adeoque iſtum humorum quaternionem compleat, prout vetuſtas credidit.

XVIII.

Imo ne quidem limus aut ſedimentum ſanguinis proprie loquendo melancholia, aut bilis atra dici poteſt, utut in ſanguine per venæ ſectionem etiam e corpore ſano extracto, ſubſidens infima pars colore nigro aut ad atrum accedente tincta appareat.

XIX.

Ita nec à liene eſt, ut vulgo putatur, ſi ſanguis venæſectione e corpore tum ſano tum ægro extractus, cum concreverit, ſuperiori ſui parte lividus appareat, tinctura quadantenus lienis externo colori reſpondente.

XX.

Ipſe ſiquidem lien ſecundum naturam ſe habens, non ſemper lividi coloris eſt, ſed potius roſeo colore rutilat.

XXI.

Ita nec fons eſt aquæ, uti olim Hippocrates docuit, & patrum memoria Carolus Piſo ex parte commentus eſt.

XXII.

Sed & reliqui a Piſone lieni tributi uſus fictitii ſunt.

XXIII.

Cordi tamen famulari non negatur, licet alia ratione.

XXIV.

Ventriculo vero, nempe immediate eructatione humoris melancholici pro ciendo appetitu animali inſervire, non videtur: uti poſt Galenum tota ſchola antiqua putavit.

XXV.

Nihil enim per vas, breve dictum, ex liene ventriculo infertur.

XXVI.

Ad ſanguinis depurationem & perfectionem facere lienem certiſſimum eſt, licet, qua ratione, id fiat, dubium ſit.

§. XXVII.

Non tamen inde ſequitur, ſanguinis veluti quandam, ne dum veram plus quam perfectionem in liene celebrari, quod termino, ſi dicendum, quod res eſt, magis grammatico, quam phyſico, aut medico Franciſcus Sylvius expreſſit.

§. XXVIII.

Iſtam ſententiam Sylvius ex Franciſci Ulmi opinione, qui nimirum ſanguinem arterioſum à liene cordi præparari, ante ſeſqui ſeculum commentus eſt, hauſiſſe videtur, ratiociniis nonnullis pro probabili reddenda ſuffultam.

XXIX.

Alterari certe ſanguinem in liene, color ſanguinis non nihil varians indigitat.

XXX.

Quem vero uſum iſta alteratio in ipſa ſanguinis vel depuratione, vel exaltatione & perfectione præſtet, non dum firmis rationibus demonſtratum eſt.

XXXI.

Hinc in lienis uſu determinando magis dicere poſſumus, quid non fiat, quam quid fiat.

XXXII.

Denique lieni injuria fit, ut ita loquamur, ſi ipſe à nonnullis antiquæ ſcholæ Magiſtris velut expurgator cloacæ in corpore eſſe dicitur, quo quidem encomio adhucdum non ſolum quidam chirurgi atque agyrtæ ſed & vulgus lienem commendare ſolent.

FINIS.

CXI.

ABRAHAMI VATER

ET

CHRISTIANI SIGISM. EZLER

DISSERTATIO

DE

SCIRRHIS VISCERUM

OCCASIONE SECTIONIS,

VIRI TYMPANITE DEFUNCTI.

Wittenbergæ 8 Jul. 1723.

Q. D. B. V.

Morbi, qui a temporis diuturnitate, chronici audiunt, hoc peculiare imprimis habent, ut obſcuras in corpore radices agant, tarde procedant, ac niſi iiſdem mature, per remedia convenientia reſiſtatur, tandem curam omnem eludant, ægroſque ſucceſſive conficiendo, eos lenta morte extinguant. Hi ubi cum notabili corporis emaciatione, aſthmate, tuſſi, calore lento, aliiſque ſymptomatibus, phtiſi pulmonari communibus complicantur, pro phtiſi vera ab ægris ipſis non tantum, ſed quandoque etiam a medicis haberi ſolent, cum tamen eorum fundamentum, potiſſimum in viſcerum abdominis depuratoriorum obſtructionibus, ſcirrheſcentia atque corruptione lateat. Contingit hoc præcipue in illis, qui ex malo hypochondriaco, ictero, febribuſque intermittentibus, aut neglectis, aut male curatis in tabem ſeu atrophiam incidunt. Factum propterea non raro eſt, ut in ægris ejuſmodi, pro phtiſicis habitis, defunctis, facta poſt mortem ſectione, nullum pulmonis vitium, ejuſque loco, variorum viſcerum labes detecta fuerit. Notabile hujus rei exemplum in viro, haud ita pridem defuncto, & a Domino Præſide ſecto, vidimus, quod propterea, ſpeciminis inauguralis loco, exponere ſuſcepimus. Faxit Deus, ut inſtitutum hoc feliciter ſuccedat.

HISTORIA MORBI.

Vir ſexagenarius per plures admodum annos caſtra ſecutus, variaque diæta, ac fortunæ viciſſitudinibus uſus, appropinquante ſenio, tandem functioni civili præfectus, imbecillitatibus atque morbis variis tentabatur. Laboraverat idem antehac ictero, atque affectionibus melancolicis, quæ tamen mala non adeo diu durarunt, ſed ab uſu remediorum, neſcio quorum, mox evanuerunt, at aliquoties repetitis vicibus eundem invaſerunt. Ad nos tandem accedens, aſthmate gravi, cum tuſſi frequenti, modo humida, modo ſicca, dolore lateris ſiniſtri punctorio, in regione coſtarum ſpuriarum dorſum verſus, calore hectico, ſudoribus graviſſimis, ac id generis pluribus Symptomatibus, phtiſin mentientibus afficiebatur, contra quæ auxilium noſtrum imploravit, firmiter perſuaſus, nullum alium morbum, quam phtiſin in corpore latere. Obtemperavimus quidem ipſi, ac ab initio medicamenta pectoralia, expectorationem promoventia, ipſi propinavimus, a quorum tamen uſu nullum percepit levamen, ut potius dolor lateris, tuſſis, ac reſpiratio difficilis tanto magis urgeret. Quapropter ex vita anteacta, ægri temperamento, morbiſque prægreſſis, obſtructiones potius viſcerum abdominis ſubeſſe judicavimus, ad eaſque curam direximus, exhibendo medicamenta aperitiva, anticachectita, præcipitantia, amara, martialia,

cum

cum laxantibus blandioribus interpoſitis, a quibus melius habuit. Recurrente tamen ſæpius malo, imprimis cum iſte diæta accurata non uteretur, ac iræ non facile temperare poſſet, lecto affixus, præter dolorem fixum lateris, accedentibus obſtructionibus alvi pertinaciſſimis, inflatione ac tumore abdominis prægrandi, fluxu alvi cruento, ac tumore pedum œdematoſo, tandem fato ceſſit.

SECTIO CORPORIS DEFUNCTI.

Data nobis libertate, defuncti corpus aperiendi, ac ipſo, dum adhuc in vivis eſſet, volente, in cauſam morbi inquirendi, aperto abdomine, nullum in canali alimentorum vitium reperimus, præterquam, quod a flatibus vehementer diſtentus eſſet, effluebant autem ex cavitate aliquot libræ aquæ fæculentæ. Hepar vero, non quidem magnitudine auctum, at totum ſcirrhoſum & induratum, ac quia in aliis locis tumidum, in aliis contractum erat, totum ex nodis atque tuberculis inæqualibus conflatum, ſe nobis obtulit, ita ut vix figuram hepatis referret. Pancreas pariter totum induratum, Scirhoſum, ac fere cartilagineum deprehendimus. Notatu vero imprimis digna fuit lienis conſtitutio, utpote qui non tantum ſolito grandior, ſed etiam duriſſimus & admodum ponderoſus apparuit. Hoc ſecto, admirandum ſe exhibuit ſpectaculum, quoniam ſubſtantia interior nullatenus dura, cartilaginoſa aut lapidoſa, quaſi in Scirrhis communiter obſervatur, ſed ſpiſſa, denſa atque rubicunda, inſtar carnis fuit, ita, ut fruſtum petaſonis porcini, fumo leviter indurati, vel hillam infumatam interius referret. Thorace aperto, pulmo ſanus ac bene conſtitutus fuit, nec quicquam ulceroſi vel Scirrhoſi monſtravit, in cordis vero ventriculo dextro polypus, verſus arteriam pulmonalem extenſus, reperiebatur.

THESIS I.

Ex hiſtoria morbi patet, ægrum hunc plurima phtiſeos præſentis, indicia præbuiſſe, contrarium tamen probavit ſectio ejuſdem, quæ docuit, ſcirrhos præcipuorum viſcerum abdominis depuratorium, horum malorum cauſam extitiſſe. Tumorem durum, renitentem atque indolentem, ſcirrhum ſeu ſcirrhoma vocant Medici, quo ipſo ab inflammatione, abſceſſu, atque œdemate, aliiſque id generis tumoribus, eundem diſtinguunt. Reperiuntur tales non tantum, in partibus externis, viſui obviis, collo, mammis, teſticulis, labiis, gingivis atque lingua, ſed etiam in abditis corporis noſtri viſceribus, ubi difficilius cognoſcuntur, atque ab aliis morbis internis non, niſi ex circumſtantiis rite ponderatis, dijudicantur. Præcipue his obnoxia ſunt, viſcera abdominis digeſtoria

geſtoria & depuratoria, glandulæ meſenterii, hepar, lien, pancreas, renes, uteruſque, quæ textura vaſculoſa, obſtructionibus favente, gaudent.

THESIS II.

Hepar præprimis, uti eſt viſcus depuratorium præcipuum, & colatorium humoris bilioſi, craſſioris atque fœculenti, ita ad obſtructiones ſuſcipiendas, admodum pronum deprehenditur. Concurrit enim ad hoc, per ramos venæ portæ, ex meſenterio, liene atque pancreate, ſanguis per illa viſcera circulo vitali translatus, ac potiori lymphæ parte jam tum orbatus, adeoque craſſior atque fœculentior, qui tanto facilius in hepate ſtagnat, quoniam novo plane circuitu per ſubſtantiam ejus fertur. Accedit, quod ſanguis per vaſa iſta multo tardius incedat, quoniam demonſtrante *Keilio*, *of Animal ſecretions*, hic in arteriis meſentericis evaneſcentibus, ſexageſies quater tardius movetur, ac in trunco arteriæ meſentericæ fit, in ramis vero venæ portæ meſentericis, motus centies & ſeptuaginta ſepties tardior eſt, quam in eodem arteriæ meſentericæ trunco. Hoc enim velocitatis decrementum neceſſarium eſt, ut partes ſalino ſulphureæ, motu in arteriis rapidiori reſolutæ, ſeroque dilutæ, hoc abſumpto, propius ad ſe accedant, inter ſe cohæreant, ac ad seceſſum a ſanguine in hepate præparentur. Id cum fit, in ſanguine naturaliter conſtituto, quid fiet, ubi ille craſſus, fœculentus, atque impuritatibus copioſis refertus eſt.

THESIS III.

Non aliter ſe res habet cum liene, viſcere hepatis vicario, ac in juvanda bilis ſecretione ſocio, quod frequenter in ictericis, hypochondriacis, melancolicis atque cachecticis, obſtructum induratumque deprehenditur. Eam ob rem, etiam veteres ſedem mali hypochondriaci, & melancholiæ in eodem collocarunt, licet obſervationes non paucæ doceant, eundem in ejuſmodi morbis defunctis, inſontem, ac nullo manifeſto vitio laborantem, repertum eſſe, uti videri poteſt in *Boneti Sepulcr. T.* 1. *L.* 1. *Sect.* 9. *obſ.* 21. Imo non ſcirrhoſum tantum, ſed plane lapidoſum invenit *Tilingius*, eumque caſum ad Collegium naturæ curioſorum retulit, uti videri poteſt. A. 6. Magis tamen curioſum ac notatu dignum eſt, quod membrana ejus externa, in parte gibboſa, cartilaginea interdum inveniatur. Obſervavit hoc non tantum *Jungius* in cadavere virili. de quo *vid. Miſcell. cur. A.* 1. *obſ.* 29. ſed etiam *Helviſius ex Schedis Gregorii Quecci*, *obſ.* 57. lienem media ſui parte ſubſtantia cartilaginea incruſtatum refert. Teſtatur præterea *Bauhinus L.* 1. *Theatr. Anat. c.* 43. viſcus hoc tunica aliquando inſtar cartilaginis, colore & craſſitie ac duritie inteсtum eſſe, imo *Riolanus Encheir. p.* 141. affirmat,

 lienem

lienem ſæpius ita incruſtari, illumque tam denſa & dura cartilagine incruſtatum, ut inde adimeretur inſtar craſſioris alicujus corticis, in Eunucho vidit Tulpius, quæ omnia exempla videri poſſunt, in *Bonet. Sepulcr. L.* 3. *Sect.* 17. *obſ.* 16. qui abinde pulſationes hypochondrii ſiniſtri factis obſervavit. Invenimus etiam nos talem callum cartilaginoſum in dorſo lienis, palmæ latitudine, & craſſiſſimum in fœmina, aſcite defuncta, quem curioſitatis cauſa conſervamus. Inde *Hippolitus Boſcus de Facultat. Anat. L.* 2. *p.* 13. infert, *unum* inquiens, *circa ſcirrhoſum lienis affectum habeo, quod in multis cadaveribus obſervavi, & eſt, quod ſuperior tunica lienis, verſus abdominis muſculos vergens, ita dura redditur, & colore livido donatur, ut ſcirrhus intra lienis ſubſtantiam videatur, quod falſum eſſe, manifeſto patet, ut multis Medicis præſentibus ſæpe obſervavi in Anatome molienda.* Cur vero lienis ſubſtantia non æque, ac aliorum viſcerum, ſcirrhoſa fieri queat, non videmus, præprimis, cum exempla contrarium doceant.

THESIS IV.

In pancreate, perinde ac aliæ glandulæ, obſtructionibus maxime obnoxio, ſcirrhi pariter non raro obſervati ſunt, de quibus exempla quam plurima videre licet apud *Bonet. l. c. Riolanus*, illud in Thuano in tantam molem auctum vidit, ut ipſum hepar amplitudine & pondere æquaret. Hujus vel ſolius indurationes tanto plura mala creare poſſunt, quoniam hoc ipſo non ſolum duodenum ſucco, ad chyli ſecretionem adeo neceſſario defraudatur, ſed etiam ventriculus & colon, eidem incumbentia, premuntur graviter, & irritantur, ipſiuſque ductus choledochi orificium in inteſtino, cum pancreatico in homine commune, comprimitur, atque ſic effluxus bilis verſus inteſtinum pariter inhibetur. Exinde nos aliquando in infante unius circiter anni, tabe ex vitio meſenterii defuncto, orificium illud ita compreſſum obſervavimus, ut ne guttula quidem bilis ex folliculo, fortiſſima licet preſſione adhibita, verſus inteſtinum exprimi poſſet. Ea de cauſa ductus choledochus, ab impedito bilis effluxu, notabiliter extenſus deprehendebatur, ut arcum & ſacculum inſignem formaret. Glandulæ totius meſenterii pariter ſcirrhoſæ erant, haud dubie, ob digeſtionem & depurationem alimentorum, culpa bilis & ſucci pancreatici deficientis, maxime turbatam, quamobrem infans continua diarrhæa chyloſa & mucoſa laboraverat. In viro noſtro, cyſtis quoque bile craſſiſſima, atque picis inſtar nigricante turgebat, ob effluxum ejus difficilem, quoniam non niſi forti compreſſione facta, guttatim tantum exſtillabat.

THESIS V.

Ad generationem ſcirrhorum, quod attinet, ea ex humoribus craſſis, viſco-

ſis, feculentis atque tartareis, ad ſtagnationes potiſſimum aptis dependet, qui per viſcera circulati, in anfractibus & anguſtiis facile ſubſiſtunt, atque obſtructiones, & diuturna ſtagnatione ulterius inſpiſſati, indurationes atque ſcirrhos viſcerum efficiunt. Inde eſt, quod hypochondriaci & ſcorbutici his maxime obnoxii deprehendantur. Humores tales, non tantum ex alimentis ejuſmodi craſſis atque viſcoſis, ſed etiam ob læſam in inteſtinis eorundem digeſtionem, depurationem atque defecationem gignuntur. Facit huc præcipue uſus indecens, ſex rerum non naturalium, ac mille in diæta errores, quamobrem alimenta indecenter aſſumpta, non rite digeruntur, atque a ſcoriis impuris ſegregantur, indeque chylus crudus generatur. Hic in vaſis lacteis per meſenterium translatus, in ipſis meſenterii glandulis facile ſtagnat, harumque obſtructiones, indurationesque efficit. Fit hoc imprimis in infantibus, ob tonum viſcerum digerentium debiliorem, bilis inertiam, lactis vitia, & addephagiam, imprimis quoque potum nocturnum, unde abdomen in tumorem elevatur, totum vero corpus maraſmo afficitur. Male autem cum his res agitur, ſi illis medicamenta antiphtiſica & antihectica propinentur, cum iſtis potius aperientia, abſtergentia atque evacuantia conveniant. Ubi vero cruditates iſtæ ad ſanguinem ipſum deveniunt, & cum eodem per corpus circulantur, nec per emunctoria expurgantur, in variis corporis partibus, imprimis in glandulis ac viſceribus depuratoriis, obſtructiones & indurationes producunt. Quoniam enim humores impuri præcipue, in tubulis anguſtis & anfractuoſis ſubſiſtunt, ſtructura glandularum, & viſcerum colatoriorum huic rei maxime favet.

Thes. VI.

Non prætereunda hic eſt, cura variorum morborum indecens, ac minus recte inſtituta, quæ multum quoque ad ſcirrhorum generationem facere poteſt. Pertinent huc evacuationum criticarum, diarrhææ, hæmorrhoidum, fluxus menſium, aliarumque hæmorrhagiarum intempeſtiva, per medicamenta adſtringentia ſuppreſſio, aut exanthematum variorum, critice in habitu corporis erumpentium, repulſio, quo ipſo impuritates ſanguinis, exitum molientes, in ſanguine retinentur, ac obſtructiones viſcerum inducuntur, vel augentur. Maxime vero notanda eſt, cura febrium intermittentium perverſa, qua, neglectis digeſtivis, aperitivis atque evacuantibus medicamentis, ſtatim ad corticem chinæ, chacquerille, aliorumque ſpecificorum antifebrilium, tanquam ad ſacram anchoram confugitur. Non quidem in eo cum veteribus facimus, ut corticem peruvianum tantum ſtyptica ſua natura agere, ac fomitem febrilem in viſceribus condenſare, coagulare atque concentrare, exiſtimemus. Hoc tamen certiſſimum eſt, niſi primæ viæ prius decenter ab impuritatibus liberentur, ac humores viſcidi & tenaces ſufficienter ſolvantur, & ad exi-

tum præparentur, eundem in febrium intermittentium ſanatione, plus noxæ, quam utilitatis afferre. Hujus enim uſu intempeſtivo, ob virtutem ejus reſolventem atque ſiccantem, impuritates craſſiores ex primis viis, verſus ſanguinem pelluntur, in anfractus tubulorum ſecretoriorum propelluntur, ibique abſumpta humiditate, inſpiſſantur atque indurantur. Inde eſt, quod febres intermittentes male curatas, ſequantur tumores pedum œdematoſi, icterus, cachexia, ac ipſe hydrops, uti toto die experiuntur medici.

Thes. VII.

Prout tamen humorum vitioſorum temperies, digeſtiones, ac viſcerum ſtructura variat, ſcirrhi quoque ipſi, ratione duritiei majoris, minoriſve, coloris, aliarumque circumſtantiarum variant. In noſtro ſubjecto, ſcirrhos viſcerum trium abdominis, depuratoriorum præcipuorum vidimus, facie externa & interna plane differentes. Hepar quippe duriſſimum & quaſi lapidoſum, interius colorem obſcuriorem monſtrabat, pancreas induratum diſſectum, nodos cartilagineos atque oſſeos, albicantis coloris exhibebat, lienis vero ſubſtantia interna, carnem denſam ac pinguem referebat. Cujus rei cauſa forte in ſuccorum ſtagnantium, & ſcirrhos hos generantium, varietatem conjicienda erit, quia in hepate potiſſimum ſcoriæ bilioſæ, in pancreate ſuccus pancreaticus inſpiſſatus, in liene vero, ſanguis ipſe craſſus & viſcidus coagulatus, ſcirrhos iſtos produxit. Notari hic imprimis meretur figura hepatis inæqualis atque nodoſa, quia totum ex tuberculis inæqualibus, profundiſſimis ſulcis inter ſe diſtantibus, conflatum conſpiciebatur. Hepar ſcirrhoſum, ſuperficiei inæqualis, ſæpe vidit Celeberrimus *Ruyſchius*, uti docet in *obſerv. anat. chirurg.* 45 *&* 86. illudque ipſi aliiſque impoſuit, ut a glandulis tumefactis hoc ipſum derivarent, quales tamen in hepate non reperiri, *idem* variis locis demonſtrat. Periculum nos aliquando fecimus, cum hepate indurato, & in ſuperficie nodoſo, tuberculis minoribus, parumque eminentibus prædito, quod ex aſcitica ablatum conſervamus, immittendo in vas ſanguiferum flatum, & conſiderando tubercula iſta in ſuperficie poſita, quæ in veſiculas minimas, glandularum inſtar elevari, vidimus. Ex eo tamen nullatenus glandularum præſentiam evincere conamur.

Thes. VIII.

Lienis ſcirrhus, ob ſimilitudinem, carnoſus a nobis dictus, tanto magis conſiderationem meretur, quoniam talem ab aliis obſervatum, non meminimus. Ad ſcirrhos vero tumorem iſtum referendum eſſe, ex eo patet, quia viſcus hoc totum durum, magnitudine auctum, atque pon-

ponderoſum eſt, uti hoc cuilibet in eodem, a nobis conſervato, monſtrare licet. Hunc ex ſanguine ipſo craſſo & viſcido, in ſubſtantia lienis inſpiſſato, & coagulato generatum eſſe, ipſa inſpectio docet, & quoniam ex inflammatione viſcerum, ſæpiſſime ſcirrhos remanere, auctores obſervant. Anſam huic haud dubie præbuit, difficilis ſanguinis per hepar ſcirrhoſum tranſitus, qua de cauſa idem neceſſario per lienem difficulter motus, in eodem reſtagnavit, ac ſucceſſive ſpiſſior redditus eſt. Confirmat hoc quoque dolor continuus, diu ab ægro in eo loco perceptus, a preſſione ſanguinis, in tranſitu impediti, excitatus. Quamvis lien obtuſo magis ſenſu gaudeat, afficiuntur tamen ab ejus tumore partes circumjacentes, uti exiſtimat *Spigelius Anat. L. VIII. c.* 14. Non enim ab inflammatione lienis dolor iſte provenit, quia hæc per tantum temporis ſpatium, quo æger illum ſenſit, durare haud potuit.

THES. IX.

Diagnoſis ſcirrhorum, quidem in partibus externis, adeo magnam difficultatem non habet, ſed faciliter ab inflammatione, œdemate, aliiſque tumoribus diſtingui poteſt. At in interioribus hiſce viſceribus, profundius ſitis, iſti tanto difficilius, ac non niſi ex dolore obſcuro & gravativo fixo, reſpiratione difficili, tuſſi ſicca aliiſque circumſtantiis, cognoſcuntur & dijudicantur. Suſpicio tamen eorum imminentium, vel præſentium adeſt, in morbis illis diuturnis atque rebellibus, febribus intermittentibus pertinacibus, imprimis quartana, malo hypochondriaco & ictero confirmato, melancolia hypochondriaca, cachexia, atque hydrope. Hi omnes quippe morbi ſaburram humorum corruptorum in primis viis, obſtructiones & oppilationes viſcerum depuratoriorum, digeſtiones ac ſecretiones vitioſas præſupponunt. Tales igitur obſtructiones ſcirrhoſas in ægro noſtro, ex morbis antegreſſis, ac ſymptomatibus præſentibus, non immerito ſuſpicati ſumus, & ad eaſdem curam noſtram direximus.

THES. X.

His itaque viſceribus induratis atque ſcirrhoſis, fieri non poteſt, quin diaphragma iiſdem immediate incumbens, graviter prematur ac irritetur, eoque ipſo aſthma & tuſſis concitetur. Præterea quoque digeſtio ciborum atque chylificatio, ob bilis ſuccique pancreatici defectum aut vitia, maximopere turbatur, indeque ſanguis pluribus indies cruditatibus repletur. Inde eſt, quod ejuſmodi ægri polypos cordis, aliarumque partium poſt mortem ſæpiſſime monſtrent, qualem etiam in noſtro invenimus. Polypos e ſanguine viſcido, impuro ac glutinoſo, in

circulo per viſcera impedito, ac circa valvulas cordis, alioſque vaſorum anfractus, per conquaſſationem concreſcente, generari, res eſt apud Medicos notiſſima. Eoſdem vero e ſero potiſſimum impuro, ſpiſſo, atque ad coagulum prono, generari, elegans nobis experimentum defunctus noſter præbuit. Attulit hic nobis aliquando ſanguinem, per venæſectionem ab ipſo emiſſum, noſtrum de eodem judicium expetens, qui in ſuperficie, nullam penitus ſanguinis rubri faciem habuit, ſed totus albo quodam muco obductus fuit. Hunc cum ad interiora conſideranda, cultro divideremus, inſignem hujus velaminis tenacitatem eſſe, experti ſumus. Quamobrem illud a ſanguine, ſubtus latente, ſeparatum, aqua elotum ac ſpiritui vini immerſum in rei memoriam conſervamus, quod tunicam denſam & validam, craſſitie cultri dorſum æquantem, refert.

Thesis XI.

Quemadmodum vero ſcirrhi, perfecti imprimis, inveterati & duriores, communi medicorum conſenſu incurabiles æſtimantur, ita mirum non eſt, ægrum hunc, ob ſcirrhos viſcerum nobiliorum multiplices, e mortis faucibus eripi non potuiſſe. Scirrhi quidem dolentes, qualis in eo fuit lienis, aliquam ſpem curationis medicis præbere ſolent, eorundemque pariter in viſceribus interioribus curatorum, exempla ab auctoribus recenſentur, quod de ſcirrhis, admodum recentibus ac imperfectis intelligendum eſt, quorum tamen curam medicus promittere certo nequit. Ita enim jam tum *Galenus* 2. *ad Glauc. c.* 4. *Scirrhus*, inquit, *inſenſibilis non recipit curationem, qui vero difficulter ſentit, non incurabilis quidem eſt, non tamen facile curationem admittit.* Sufficit, quod hi quandoque curam recipiant, imprimis quando tales in ſuperficie viſcerum, qua integumenta corporis attingunt, hærent, ubi non tantum facilior diagnoſis, ſed etiam cura eſt expeditior, quia præter medicamenta interna, etiam externa reſolventia & diſcutientia opem præſtant. Quamvis etiam hoc pacto, ſcirrhus non ſemper reſolvi queat, fit tamen, ut idem ad maturationem abeat, ac rupto ad exteriora abſceſſu, materia contenta evacuetur, qualis caſus *in diſſert.* ſub Præſidio Celeberrimi Hoffmanni, *de ſcirrho hepatis* Halæ ſuperiori anno habita, proponitur.

Thesis XII.

Communiter tamen ſcirrhi in interioribus viſcerum latentes, nulla, vel obſcura ſui ſigna præbent, inſenſibiliter augentur, & in duritiem nimiam abeunt, ad quam diſſolvendam, tandem neque interna, neque externa remedia ſufficiunt. Ea de cauſa morbi illi chronici inveterati, malum hypochondriacum, icterus, imprimis niger, melancolia, febres intermittentes, præcipue quartana, aliique nullam curam admittunt,

potius

potius cachexiam atque hydropem, maraſmum atque hecticam, interdum quoque inflammationes viſcerum lethales inducunt. Quoniam enim, propter digeſtiones atque depurationes ſanguinis, in viſceribus iſtis deſtructas, impuritates in eodem coacervantur, idem ſpiſſior indies redditus, difficilius circulatur, indeque exteriora verſus, in variis corporis locis erumpit, imprimis in naribus, pulmonibus atque inteſtinis. Inter hæmorrhagias vero, nulla tam tuta eſt, in dictis morbis, quam fluxus hæmorrhoidalis, utpote quo ſanguis ipſe craſſus & impurus, periodice atque critice evacuatur, vaſa tonum ſuum preſſione & ſtagnatione ſanguinis craſſioris amiſſum, recuperant, atque ſic obſtructiones, ad ſcirrhos diſponentes, tolluntur. Propterea fluxus hæmorrhoidalis criticus, regularis & moderatus, obſervante hoc jam tum *Hippocrate* noſtro in ſpleneticis, quartanariis, melancolicis, ſcorbuticis, ſalutaris eſt, & morbos illos, niſi ſolvat, tamen ſymptomata, exinde dependentia, mitigat. Confirmatur hoc conſtanti medicorum obſervatione, adeo, ut hodie non pauci hunc fluxum naturæ beneficiis annumerent, quo vel ſolo homines, ad morbos iſtos diſpoſiti, ab his aliiſque malis præſervantur. Alia tamen ratio eſt fluxus iſtius alvi, cruenti atque mucoſi, quo ſanguis grumoſus nigricans, atque corruptus, cum graviſſimis torminibus & anxietatibus cordis, brevi ante mortem tempore, adeoque non critice, ſed ſymptomatice evacuabatur, qui viſcerum labem inſignem indicans, corruptionem internam, ac totalem ſanguinis ſtagnationem mox futuram, in noſtro prænuncius erat.

Thesis XIII.

Eaſdem ob cauſas, ſanguis craſſus, in circuitu per viſcera indurata impeditus, in aliis quoque partibus ſtagnat, & difficili motu circumagitur, ac propterea ſerum ejus viſcidum, & mucoſum vaſa egreditur, & tumores œdematoſos relinquit. Idem ſerum, ſanguinis circulatione per viſcera magis impedito, tandem in ipſam abdominis cavitatem elabitur, atque hydropem aſcitem inducit. Imprimis vero tympanites, quem durante vita ægri noſtri, inflatio ventris modo creſcens, modo remittens, ac tumor renitens docebat, quemque diſtenta valde inteſtina in ſectione monſtrabant, tanto periculoſior affectus eſt, quoniam communiter aliquid monſtri alit, & ingentem viſcerum obſtructionem, & ſcirrheſcentiam indicat, quod etiam eventus in illo confirmavit. Tympaniti, inquit *Dolæus, Encyclopæd. Medic. Theoret. Pract. L.* 3. *C.* 9. ſi accedat inflammatio umbilici, vel alius ventris muſculi, tunc mors eſt in propinquo, uti in duobus hydropicis obſervavi. Hoc ipſum pariter in defuncto noſtro uſu venit, nam die, mortem proxime præcedente, ſub hypochondrio dextro macula rubra apparuit, quæ ſingulis fere momentis latior reddita, verſus femur extendebatur, unde brevi vitæ ter-

minum

minum adfuturum, ipſi prænunciavimus. Huic eventus reſpondit, paucis enim horis ante obitum, macula rubicunda lividum, ac nigricantem colorem induit, ægerque tandem animam Deo reddidit. Ita morte ægri, uti medelæ noſtræ, ita huic diſſertationi imponitur.

FINIS.

CXII.

JOAN. PHILIPPI METZ,

DIABETIS

OBSERVATIO RARA,

Baſileæ 1. Octob. 1737.

HISTORIA MORBI.

VIrgo 20. annorum ante ſatis ſana, paulo gracilioris habitus corporis, qualis temperamentum dictum bilioſum comitari ſolet; alias a vermibus ante aliquot annos multum vexata; fluxum menſtruum quater paſſa, ſed non ſatis coloratum, eundem quarta vice largiorem experta cum eſſet incidit in ſitim ingentem, quæ pedetentim eſt aucta; urinam copioſe reddidit; lingua ſingulis mane erat ſicca, alba, cutis conſtricta & aſpera, per quinque menſes circiter 4. menſuras aquæ ſingulis diebus potavit, munera ſua utcunque peragere potuerat; moleſtiis paulo poſtea recenſendis aliquomodo conflictata, appetitu ſatis bono gaudens, alvo tamen non ſemper reſpondente, hinc gravius paulatim ſe habere cœpit; hinc paupercula ſub finem Novembris 1736. in Noſodochium ſeceſſit, ubi cum per 7. hebdomadas commorata eſſet, variis remediis eſt uſa. Quo tempore tertius medicus, qui ejus curam in noſodochio habuit, acceſſit; qui cum ægram de ſiti ingenti, ardore & ſiccitate faucium & linguæ conquerentem deprehenderet, nec tamen febre alicujus momenti conflictatam, morbumque jam a multo tempore durantem, de urinæ copia, quam emitteret interrogans, ex reſponſionibus ægrotæ tantum reſcire potuit medicus, ut ſtatim ſuſpicio de diabete ipſi mota fuerit, quo ægrota detineretur; ſtatum vero ægrotæ eo quidem tempore, ſequentem eſſe deprehendit. Virium illa magnam proſtrationem ſenſit, ut & ſenſum pungitivum in lumborum regione, ad coſtas ſpurias uſque ſe extendentem, ſimulque dolorem rodentem ſub ſcrobiculo cordis. Pulſus naturali paulo celerior, & magis tenſus erat; corpus imbecillum & flaccidum; cutis aſpera & peculiaris habitus ſiccioris, quem coriaceum diceres; lumborum aderat ardor tenſioque, dolor per intervalla pungitivus a coſtis ſpuriis, a lumborum initio ortus, ad ſcapulas ſe extendebat; lingua intenſa, fere carmeſini coloris rubedine erat tincta: artus ſuperiores, gravitatis & ardoris ſenſu, augebant moleſtiam: appetitus pro imbecillo corpore, & moleſtiis reliquis, ingens ſatis; animus dejectus; ſomnus inæquali tenore per diem noctemque ad juſtum tempus tandem aſſurgebat. Urina, quam ex matula ſingulis fere ſemihoriis plena, in ſitulam prope lectum poſitam effundebat, pallida nullius fere odoris, ad guſtum leviter ſalſa erat, neque ita nauſeoſa, ut ſanorum eſt urina. Inquirebatur ſtatim in remedia illa, quibus hactenus uſa eſſet, quæ hic proponere neceſſarium eſſe haud puto, id monuiſſe ſufficiat, ea vel ad vermes necandos, vel ad ardorem & ſitim pertinuiſſe. Antequam vero ſymptomata morbi omnia, ut & remedia ea proponam, quæ medicus ille, dicto tempore ordinarius, varia admodum præſcripſit, experimenta, ſpectantia ad urinæ emiſſæ quan-

titatem & proportionem ejus ad liquida aſſumpta cognoſcendam, præmittere e re eſſe duxi. A die 9. Februarii 1737. ad diem 11. ſpatio 48. horarum, aſſumpſit potus 19. lb. ciborum vero 7. & ½ lb. reddidit vero urinæ 34. lb. quibus ſi ſubtrahantur 26. & ½ lb. aſſumptorum, remanet 7. & ½ lb. egeſtorum per urinam ſuperantes quantitatem ingeſtorum. A die porro 11. Februarii ad 14. ejuſdem menſis, ingeſſit potulenti 28. & ½ lb. ciborum 11. lb. Summa 39. & ½ lb. urinæ pondus, intra id ſpatium 72. horarum, emiſſæ aſcendebat ad 52. lb. a quibus ſi detrahantur ingeſtorum 39. & ½ lb. remanent 12. & ½ lb. plus redditæ urinæ. Quanquam vero plus ingereret ciborum & potulenti in ſequentibus diebus, tamen urina non in data proportione ad aſſumpta prodibat, uti id ſuperioribus diebus factum erat; ſcilicet dum poſt 39. lb. & ½ potus & cibi aſſumpti, ut in experimento 11. & 14. Febr. id patuit, prodibant 52. lb. urinæ, quæ 12. & ½ lb. præponderabant aſſumptis; jam ingeſtis eodem temporis ſpatio 51. & ½ lb. cibi & potus debuiſſet quis exſpectare prodituram urinæ quantitatem eam, quæ eſſet ad 51. & ½ lb. uti ſe habebant 39. & ½ lb. aſſumptorum, ad 51. & ½ lb. urinæ emiſſæ die 11. & 14. Febr. quæ proportio foret 67. & ½ lb. præter propter, ſicque detractis 51. & ½ lb. copia aſſumptorum, a 67. & ½ lb. (quæ ſumma correſponderet proportione ſua, aliis urinæ quantitatibus, ſuperioribus experimentis deprehenſis) relinqueretur, ut ſuperare deberet urinæ pondus, aſſumptorum pondus 16. lb. Atqui aliter res ſe habuit, ut experimenta a 1. ad 4. Martii facta docuerunt. Ægrota enim, per hoc ſpatium 72. horarum, ingeſſit 51. lb & ½, & urinæ pondus intra idem ſpatium erat 64. lb. A quibus ſi demas 51. & ½ lb. aſſumptorum, reſiduum erit 12. & ½ lb. plane uti illud repertum eſt, cum minus cibi & potus ingereret ægra. Plura tunc experimenta, vel & alia ad pondus totius corporis ægrotantis explorandum ſpectantia, quæ libenter inſtituiſſem, facere haud licebat. Eadem vero experimenta & poſt inſtitui aliquoties, ſemperque exinde conſtitit, urinæ vim 4. fere libris ſingulis diebus ſuperaſſe pondus ingeſtorum. Id vero notandum, urinas poſterioris temporis, non tam coloratas prodiiſſe ac prioris, ſaporiſque quidem ſubſalſi fuiſſe, ſed magis ad dulcedinem inclinantis. Sed redeo ad filum hiſtoriæ morbi. Februarii 12mo. ægra conquerebatur de doloribus utriuſque thoracis lateris pungitivis, uſque ad ſcapulas procurrentibus, quos ſentiebat in inſpiratione acutos, aderat ſimul tuſſis ſicca cum ſapore ſalſo in ore. Interim vero a 5to Februarii ad uſque hoſce dies præſcribebantur, & quidem 5to Februarii electuarium ex rhei opt. ℥iß nitri puri ℈j. confect. de hyacint. ℥j & ſyrup. cort. aurant. q. ſ. paratum, quod irrorabatur Liqu. anodyn. min. Hoffm. gtt. 25. capiebat ſingulis 5. horis quantitatem nucis moſchatæ. Potus ordina-

ordinarius & medicaminis vehiculum erat, decoctum ex rad. torm. ℥ß. rad. caryophyll. ʒx. ſem. plantagin. ʒij. cum aqua factum. Die 9. repetebantur ſpecies pro decocto, interim paulo melius habere videbatur ægra, alvo præſertim liberius reſpondente. Die 9. paulo fortiora roborantia adſtringentia ordinabantur; conſiderabatur enim morbus tunc ſimpliciter, ut laxiores fiſtulas renales pro cauſa agnoſcens, ſive ut diarrhæa ad renes; electuarium igitur propinabatur ex rhabarbar. toſti ʒj. nitri ℈j. flor. millefol. pulv. ℈iv. cort. chinæ chinæ ʒj, cum ſyrupo acetoſit. citri confectum, doſis eadem quæ prioris electuarii & ad idem tempus aſſumenda. Externe unguento ex unguenti de lythargirio ℥j camphor. gr. 15. & ol. coct. hyoſciami ʒvj. conſtante regio lumborum inungebatur. Die 12. Februarii oxymell. ſquillit. ℥iv. tribus potus ordinarii menſuris diluebantur, ut ob hujus vim ſaponaceam, potulenta eam ipſo ſanguine intimius miſceri poſſint. Vacillare certe tum incepit mens medici ordinarii ex plurimis phœnomenis morbi hariolans, laxitatem illarum fiſtularum renalium putatam, non eſſe primarium ad quod attendendum eſſet in curatione hujus morbi, ſi ea unquam poſſibilis eſſet. Die 13. Februarii phœnomena illa doloris ad coſtas ſpurias & regionem lumborum, paulo moleſtiora erant, hoc die roborantibus pergendum eſſe quidem, ſed corpus ſiccum & ſqualidum blande refocillandum e re eſſe judicabatur. Ergo cort. chinæ chinæ ʒvj. herb. veronic. m. II. & nitri puri ʒß. in 6. partes æquales diviſa, forma infuſi cum $\frac{1}{7}$ parte lactis vaccini potandi uſurpabantur. Rhabarbarinorum interim remediorum, in hoc morbo adeo laudatorum, ab Harris apud Alleni ſynopſ. prax. med. cap. 7. §. 12. uſus continuabatur; ſiquidem 3tio quovis die, tertiam partem pulveris, qui capiebat rhei ʒij & crem. tartari ʒiiß. aſſumpſit. Die 14. dolores erant remiſſiores, ſed pulſus tenſus & celer; 15to die eadem, ſed pulſus mitior; 16to emplaſtrum de cruſta panis ſtomachi regioni applicabatur, & repetebantur ſpecies pro infuſo; ſub hoc tempore ægra dixit, ſe poſſe urinam per duas horas retinere, cum antea vix per dimidiam potuiſſet, ſed uno mictu fere totam matulam replebat; reliqua phœnomena heſternis ſimillima ſunt; 17mo die magis conquerebatur de dolore ſub ſcrobiculo cordis rodente, cum magno appetitu, ſitique majori, unde frequentiores mictus ſequebantur. Dolor autem rodens, poſt aſſumptos cibos & potus, ſemper ad breve temporis ſpatium remittebat, reliqua vero phœnomena a priſtinis non ſecedebant. 18. & 19. idem ſtatus; 20mo die retulit ſe dolorem ſub ſcrobiculo cordis jam dudum ſenſiſſe, antequam delata in noſodochium eſſet; cum rogaretur, an in infantia vermibus laboraſſet, affirmabat ſe ante paucos annos, ventrem tumidum habuiſſe, multosque vermes per inferiora ejeciſſe. Hunc in finem præſcriptæ ſunt ſequentes pilulæ no. 30. ℞. extr. ſcordii ʒj. gum. aſſæ fœtidæ ℈i. Mercur. dulc. gr. 22. pulv. rhabarbar. ℈j, quarum binas ſingulis 2. horis ſumebat. Diei 24ti

 nocte

nocte 4ter alvum dejiciebat, per diem autem ſequentem ceſſavit alvi excretio; 26. rurſus nocte excretiones totidem alvinæ ſuccedebant, cum ſatis magna virium proſtratione; excrementa erant nigra inſtar ſanguinis congrumati, cum pelliculis intermixtis, fœtoreque magno. Dolor autem ſub ſcrobiculo cordis rodens penitus ceſſavit, lingua ex rubedine reſplendebat & ſicca erat; uti ſuperioribus diebus, cum juncto ardore faucium; 27. diarrhæa ceſſavit, ut & faucium ardor, totamque per noctem dormivit, ſed abſque refectione virium. Quo tempore radices ulmariæ, ſpecie infuſi, cum tertia parte lactis vaccini uſu veniebant, ut & electuarium ex rhei ʒij. cort. chinæ chinæ ʒiij. ſyrup. acetoſit. citr. ʒx. adjecto Julepo roſarum. Die 27. Februarii, de heſternis phœnomenis, de majore tamen ſiti, frequentiorique mictu propter crebriores hauſtus conqueſta eſt, & magna virium proſtratione, præterea patiebatur tantum æſtum in manibus ita ut loca frigida quæreret: continuabatur electuarii uſus; alvum ſemel dejecit, fœceſque fuerunt mediæ conſiſtentiæ, ſine ullo ſanguinis congrumati admixti indicio. Die 1. Martii & ſequentibus, ægram cum ſupra dictis phœnomenis conflictatam invenimus, niſi quod 4to die Martii conqueſta eſſet de quodam ſenſu, quaſi aliquid cibos cito conſumeret & ex ventriculo diſſiparet. Quo tempore præſcribebatur, pulvis temperans ardorem, & roborans, ex nitri ʒj. croc. mart. aperit. ℈ij. crem. tartar. ℥ß. rotul. berber. ʒiij. in 12. prætia diviſus, quorum unum 3tia quavis hora ſumebat. Hoc pulvere aſſumpto, cum excretio alvina rurſus, uti alias conſueverat, ſegnis eſſet, alius pulvis temperans balſamicus, & alvum liberiorem ſervans, datus ex magneſiæ nitri, rhei, lap. cancror. maſtich. aa. ʒj. ſacchar. perlat. ʒiß. nitri ʒß. in 10. doſes diſtribuatur ſingulo 3horio uſurpandus: Interim decoctum ex rad. ulmariæ ſæpe repetebatur. Die 10. Martii electuarium ex rhei opt. ʒiij. nitri puri ʒj. fung. cynosbat. ʒij. ſpirit. nitri dulc. ℈i. conſerv. roſar. rubr. ʒvj. cum julepo roſar. & ſyrupo acetoſ. citr. aa. q. ſ. confectum eſt, cujus ad magnitudinem nucis avellaneæ quavis 4ta hora ſumebat. Sub noctem 13. Martii excretiones aliquot alvinæ ſequebantur, fœceſque ac ſi bullas formarent, apparebant; conqueſta eſt quoque de virium deliquio, præſertim nocte matutinoque tempore; lingua non tam exaltate rubra, & in ſuperficie albedine perfuſa atque ſicca erat; pulſus magnus & celer. Cum vero tot roborantia, & rhabarbarina remedia, quæ ad atoniam fiſtularum renalium, reſtaurandam ordinata erant, nihil memoratu digni præſtitiſſent: conſilium ex hac indicatione natum abjecit medicus, atque alias indicationes ſibi, quanquam fundamentis, modo probabilibus nixus, formabat: cum nempe ex urinæ inſpectione contentis, ſapore &c. ſupra enarratis videret, laxitatem illam fiſtularum renalium, quam authores incuſant, cum hujus morbi phœnomenis, ut fuſius in explicatione diſputabitur, haud congrueret; de ſanguine ſpiſſo, ſalſo corrigendo, & leni diaphoreſi

diaphoreſi excitanda, potius cogitavit: inque hunc finem 16. Martii julepum ſequentem dedit: ℞ oxym. ſquillit. ℥iv. aq. borragin. fumar. ana. ℥iij. aq. fontan. lb. 1. quem cum bibiſſet, ſubjunxit 18. die pulverem diaphoreticum efficaciorem, ex lact. ſulphur. ʒij. nitri ℥j. rotul. berberum ʒiij. in 24. doſes divid. cujus unam ſingulis bihoriis aſſumebat. Die 21. Martii conqueſta eſt de dolore pungitivo ſub coſtis ſpuriis, in utroque latere; dolorem vero rodentem, ſub ſcrobiculo cordis per aliquot dies non tantum ſentiebat; ſitis remiſſior erat; lingua ſe habebat, uti ſupra annotatum eſt. Die 28. ſtrepitus in articulationibus artuum, eorumque motu ab adſtantibus manifeſte audiebatur: reliqua vero ſymptomata prægreſſorum dierum, perdurabant uſque ad 6tum Aprilis diem, quo corripiebatur dolore pungitivo prope aurem ſiniſtram ſe extendente uſque ad maxillæ inferioris anteriorem partem ejuſdem lateris. Ordinabatur 1. Aprilis die mixtura ex oxymell. ſquillit. ℥iij. nitri ℥j. ſpirit. nitr. dulc. ʒj. acet. deſtillat. ʒx. aq. meliſſ. ℥xij. ſingulis horis cochleatim hauriendum; 8vo die, quo repetebatur mixturæ uſus, dicebat ægra, ſe aſſumptum potum ultra dimidiam horam retinere non poſſe; dolor pungitivus ſupradictus continuabat; ardor in faucibus, æſtus in manibus recrudeſcebant, ex ore ingratum odorem ſpirabat, & quidem magis talem, quam qui præteritis temporibus obſervabatur; ſitis ut & appetitus non tam valde urgebant hoc tempore; alvus quæ antea adſtricta, nunc reſerata eſt; facies ſicuti per totum morbi decurſum, ita quoque hoc tempore ſatis rubra eſt; pulſus celer & magnus. Hinc 11mo die emulſio præſcripta eſt, ex ſem. papav. alb. ℥ij. amygdal. dulc. no. 15. aq. borragin. ℥ 16. nitri pur. ʒ1. ſacchar. perlat. ʒ2. parata; quam intra 10. horarum ſpatium conſumere dedebat. 12. Aprilis, ſummo deſiderio ægrotæ, inſtituta eſt venæ ſectio (quam alias in hoc morbo, adminiſtrari vetat Sydenhamus, quidam tamen eam admittunt) qua ℥iij. ſanguinis emiſſæ ſunt, ut virium ratio haberetur. Sanguis iſte, poſtquam per 3. dies in quiete fuerat repoſitus, continebat tantum ℥ß. & ℈vii. ſeri ſupernatantis decantati. Unciæ hæcce tres, poſt lenem uſque ad ſiccitatem, inſtitutam evaporationem, continebant ℥ß. & ℈v. materiei craſſæ & ſiccæ; durante evaporatione, nullus ingratus odor obſervatus eſt. Poſt celebratam venæ ſectionem, ſymptomata quævis fere ſublata videbantur, ſaltem inſigniter remittebant, bene dormivit ægra, adeo ut illa crederet, ſe mox ſanitatem recuperaturam eſſe. Sed iſtæ induciæ tantum perdurabant ad breve temporis ſpatium: ſiquidem 16. die rurſus correpta eſt ſiti majori, ardore in manibus & pedum plantis, alvo adſtricta, reliqua vero ſymptomata paulo mitiora apparebant, quam ante venæ ſectionem; Præſcriptus eſt pulvis ex nitri ʒiij. & crem. tartar. ℥ß. in 12. doſes diſtribuatur; dabatur 4ta & 8va hora veſpertina una. Poſtea 22. die lene laxans ex magneſ. nitri ʒvj. & ſalis abſinthii ℈ß. eſt datum. 29. die vero pulvis ex magneſ. nitri ℥j. crem. tartari ʒvij. ſantal. rubr. ʒij. in 30. doſes,

omni

omni 4ta hora ſumendus. Iſte morbi ſtatus perdurabat uſque ad primum Maji diem, quo alvus laxior & phœnomena mitiora erant; Quæ continuabant uſque ad ſextum; alvus laxa eſt, pulſus naturali ſimilis. Die ſexto per aliquot dies, ſitis magis urgebat; dolor rodens ſub cordis ſcrobiculo, vehemens erat; lingua ſubalbida rubra; ſaliva ſubſalſa & viſcoſa; æſtus in volis manuum pedumque plantis maxime urgebat. Hæcce continuarunt uſque ad 13. diem, quibus acceſſerunt per aliquot alternantes noctes, fœces alvinæ vermiculis aſcaridibus ſimilibus permiſtæ, quæ quidem poſt aliquot dies ceſſarunt. Hiſce autem viciſſitudinibus morbi ſymptomatum, preſſa ægra, tandem medicamenta faſtidire cœpit, neque talia amplius per ſatis longum temporis ſpatium aſſumere voluit; cum alias morbus incrementa non ſumeret, neque vires magis dejectæ eſſent, neque corpus magis contabeſceret, uſque ad 27. Junii; quo tempore medicus ille, qui hactenus cum morbo iſto pugnaverat; locum medicinam in Noſodochio faciendi, ex more conſueto, alio conceſſerit. Interim vero ægra in eodem morbi ſtatu, uſque in hoc temporis punctum verſans iiſdemque vere morbi ſymptomatibus ſtipata, quibus urgebatur, cum 4to medico commiſſa eſſet. Conqueritur enim adhucdum de dolore rodente ſub ſcrobiculo cordis, ſiti magna, ita ut quotidie circiter quinque menſuras liquidi hauriat. Dolor ille rodens, inprimis eam ad edendum & potandum ſtimulat. Poſt aſſumptos cibos dolorem acutum ſentit in regione ventriculi, ſub initium coſtarum ſpuriarum, quaſi quædam coſta eſſet fracta, qui ad tactum acutior fit, poſt abſolutam digeſtionem ciborum vero ille remiſſior eſt. Potum aſſumptum diu retinere non poteſt, ſed ad mingendum cogitur. Æſtus in manibus, ut & aliquando in toto corpore, præſertim nocte perdurat. Somnus quidem adeſt, ſed tamen non reficiens. Laſſitudo artuum, eorumque ſenſus contuſionis non mitigatus eſt. Pulſus naturalis ſed debilis, urina pallida ſubſalſa haud nauſeoſi ſaporis eſt. Alvus non uti ſuperioribus temporibus ſtricta, ſed laxa eſt, corpus magis emaciatum. Varia quidem medicamenta a medico ſunt ordinata, quæ cum parum a prioribus medicamentis, præſertim roborantibus, diſcrepent, hic referre opus eſſe non cenſeo. Duo tantum recenſebo medicamenta, quæ ex permiſſione medici die 2. Septembr. ordinavi; electuarium nempe Sydenhami ex elect. diaſcord. frac. ℥iß. theriac. androm. ℥ß. zinzib. condit. ʒvj. pulv. cort. aurant. ʒiij. nuc. moſch. ʒij. pulv. cort. exter. granat. rad. angelic. corall. rubr. terr. catechu, bol. armen. ana ʒj. gum̃. arabic. maſtich. ana ℈ij. camphor. ℈ß. & ſyrup. myrtill. & ſyr. cydonior. ana q. ſ. paratum eſt, ſumebatur ejus mane & hora 5ta veſpertina ad magnitudinem nucis juglandis, ſemperque ſuperbibebantur 6. cochlearia vini medicati ex radicibus enul. imperat. angelic. gentian. ana ℥ß. foliiſque abrotan. marub. alb. cent. min. calaminth. ana Mj. quibus ſuperaffundebatur vini albi menſura una & dimidia, confecti.

Quorum

Quorum uſu ſitis valde infracta eſt, ita ut ægra per diem menſuras circiter 3. modo epotaret; cœteraque quoque ſymptomata aliquatenus mitigata apparerent, ſed induciæ eæ tantum erant, etenim paucis poſt diebus, ſupra allata ſymptomata recruduerunt. Hoc tempore utitur ægra per aliquot dies, pilulis balſamicis, ut & elixirio viſcerali ad mentem Hoff. Tandem & hoc notandum, ægram raro admodum, vel leniſſimo modere perfuſum habuiſſe corpus, ſalivam paucam & ſumme viſcoſam expuere, ſed rarius.

Antequam vero caſum huncce pro viribus tenuibus noſtris explicemus, recenſenda prius veniunt experimenta quæ inſtituta ſunt cum ægræ urina. 1°. Unciæ novem urinæ leni igne evaporatæ, dederunt magmatis ℥viijß. conſiſtentiæ & coloris melli craſſo ſimilis, quod 2°. leniter torrefactum, & aeri libero expoſitum, in eo rurſus liquefactum eſt. 3tio. Hujus magmatis ſumſi ʒij. ſpir. vini ℥j. & digeſtioni commiſi, exindeque tincturam obtinui ſpadicei coloris. Decantatæ tincturæ materia, a ſpiritu vini non ſoluta, pondere erat ℈ij. ſapore ſubacido, in aere facile liqueſcens. 4to. Unciam ſemis tincturæ evaporavi leniter, & inſtillavi relictæ materiæ aliquot guttas ol. tartar. per. del. ſed nullum odorem volatilem urinoſum ſparſit. 5to. Alteram tincturæ unciam ſemis, igne incendi, quæ flammam concepit, deflagrato autem ſpiritu, flamma ex incenſo oleo ſimillima exorta eſt, & materia conſiſtentiæ mellis relicta pondere gran. 15. 6to. Partem quandam magmatis ſuperioris commiſcui cum oleo tartari per d. ſed nullus volatilis fœtor aſſurgebat.

CAPUT II.

Epicriſis.

Rarus iſte morbus, a διαβαίνω tranſeo, Diabetes vocatur. Celſo urinæ profluvium, aliis διψακὸς, vel ab ingenti ſiti, quæ hunc morbum comitatur, vel a διψάδε ſerpente, ſitim inextinguibilem morſu inferente; hydrops ad matulam, diarrhæa veſicæ, appellatur.

In hujus vero morbi ſignis inſeparabilibus, & caracteriſticis tradendis, non convenit inter ſcriptores, magnaque certe pars eorum, qui de Diabete mentionem faciunt, Galeni delineatione ſeducti, quam dedit lib. 6. de loc. affect. cap. 3. hunc morbum ita deſcribunt, quaſi urina emiſſa, qualitate ſua aſſumpta referret, odore ſcilicet colore & ſapore. Verba Galeni hæc ſunt: *Ad renes quoque pertinere is videtur affectus, quem alii matellam inter cutem, alii urinæ profluvium, alii diabetem, alii dipſacon appellant, qui certe quam rariſſime evenire ſolet.*

Equidem cum ante hac bis duntaxat videre potui, ſupra modum videlicet ſitientibus infirmis, atque ſubinde bibentibus, qua propter exuperanter reddunt id, quod biberunt, eo a ſua qualitate non mutato.

At vero recte jam notavit Liſterus exercit. med. de Diab. Aretæum, qui Galeno vetuſtior eſt, rectius hunc morbum deſcripſiſſe, neque in ejus morbi hiſtoria, hancce qualitatem urinæ, aſſumptis reſpondentem, referri; quanquam Liſtero non conceſſerim, nunquam ejuſmodi urinam in hoc morbo prodire: refert enim Bartholinus cent. 1. obſ. 68. ſeipſum ex calculi tormentis aliquando in diabetem incidiſſe, vinumque rhenanum epotum per urinam rurſus reddidiſſe, ita ut pro vino ipſo, harum rerum ignaro potuerit propinari. Simile exemplum a Benedicto Sylvatico ſibi relatum refert Bartholinus, de quodam qui vinum rubrum, eodem colore præditum, eminxit. Huc pertinet hiſtoria diabet. Amat. Luſitani, quam recenſet cent. 2. obſ. curat. 94. Si igitur omnes obſervationes, a teſtibus ocularibus recenſitas examinemus, apparet certe, ad ſitim illam ingentem, & urinæ plus vel minus immoderatum & inſigne profluvium, veros caracteres diabetis redigendos eſſe; ſic certe Proſperi Alpini, Nic. Tulpii, Liſteri, noſtræ obſervationes nihil aliud docent.

Quod autem alia accidentia hunc morbum concomitantia attinet, ſcilicet ejus intenſionis gradus, ratione ſitis, marcoris, doloris preſſorii lumborum, præcordiorum &c. æſtus & ardoris in viſceribus & artubus, febris aliquando aut nephritici affectus conjuncti; qualitatis urinæ emiſſæ & certæ copiæ, quæ ſæpe horrenda & incredibilis eſt: Ea quidem in variis ſubjectis varia ſunt. Illud vero hic ante omnia notari velim, peculiarem illum cutis habitum & linguæ, quem in hiſtoria noſtræ ægrotæ depinximus, non ſatis accurate ab autoribus deſignari; quamvis enim corpus areſcere & contabeſcere dicant, ſicut in phthiſi & atrophia id obſervari ſolet, attamen peculiaris iſte cutis habitus, qui coriaceus quaſi eſt, non adeſt in phthiſi, niſi conſummatiſſima, ſed tunc ſubſtantia carnium penitus defluxit, in noſtra vero ægra utcunque carnoſa brachia habente, cutis aridior longe eſt, quam ea eſſet, ſi phthiſica quædam, tantum adhuc carnium haberet, ac noſtra ægrota. Inter iſta vero morbi ſymptomata, copia urinarum maxime attendi meretur, quæ quidem tanta aliquando eſt, ut omnem fere fidem ſuperet. Talis eſt hiſtoria, quam Cardan. de variet. rer. lib. 8. cap. 44. de puella annorum 18. recenſet, quæ anno 1481. paſſa eſt ſuperfluum urinæ profluvium, adeo ut ſingulis diebus urinæ circiter lb. 36. emingeret, cum ex potu & cibo non plus 7. libris aſſumeret. Cumque hoc 60. diebus perſeveraret, emiſit ultra cibi & potus quantitatem, libras 1740. quod pondus longe excedebat pondus puellæ, etſi tota fuiſſet in urinam reſoluta, cum puella

non

non potuiſſet excedere pondus 250. librarum, imo nec 150. attingeret. Dodonæus Libr. obſerv. medic. cap. 32. itidem affert caſum civis cujuſdam ſingulis diebus 40. libras urinæ excernentis. Cl. Michellotti in epiſtola quadam ad amicum data, hiſtoriam diabeticæ recenſet, quæ fidem fere dubiam redderet, niſi a viro fide digno, eoque erudito, & hodienum vivente, narraretur. Puella nempe 50. lb. ponderans, anni ſpatio pluſquam 20000. lb. eminxit, in vigore nempe morbi reddidit ſpatio 24. horarum 135. lb. urinæ, cum tamen ultra 15. lb. potulenti, juſculor. & lactis quibus vitam ſuſtentabat, non aſſumeret, qui torrens per 4. menſes fluxit, antea vero ad 60. 70. & 90. lb. emiſit. Cœterum ſitis non erat adeo ardens, macilentia inſignis, ſomnus rarior, debilitas magna corporis, ſymptomata erant morbum comitantia. Hæc ſanata eſt poſt remedia temperantia & aſtringentia incaſſum data, ope balnei frigidi, quo per plures dies continuos uſa eſt.

Noſtra autem ægrota, diabete haud graviſſima, & idcirco magis chronica laborat, neque adeo exuberanter menſura excreti lotii vincit copiam aſſumptorum.

Febricitabat non raro ægrota noſtra, eo modo quo hectici incaleſcere ſolent, non vero ſemper, alias non raro fit, ut ſocietur diabetes acutæ febri, ut Holler. prax. medic. cap. de diabete, febrem continuam non ita ardentem ad ſenſum, in diabetem finiiſſe, & haud pauci alii teſtantur.

Differt autem diabetes verus, a diabete ſpurio, in quo inſignis urinæ copia ſæpe prodit, in eo 1. quod ſitis illa urens non adſit in ſpurio. 2. quod in ſpurio, non auctior ſit ſecretio urinæ, ſed urina ex obſtructione viarum urinariarum collecta, inſigni copia laxatis rurſus viis, ſubito expellitur. Qualia exempla habentur admodum frequentia apud obſervatores.

Cadavera hoc morbo extinctorum pauca ab obſervatoribus aperta deprehendimus; refert petrus Pawius, obſerv. anatom. ſe renes diabeticæ aliquot annis eo malo laborantis, non quidem abſumptos, verum flaccidiores ſolito, cineritii coloris, nec adeo rubros deprehendiſſe. Sic qui ex diabetis ſpurii cauſa, qua calculoſa concrementa vias urinarias obſtruxerunt, in verum diabetem incidit quidam comes, ureterem dextrum inſigniter & farciminis inſtar expanſum, quin ejuſdem lateris renem, in molem duplo majorem elevatum oſtendit: uti videre eſt, ap. Fr. Hoffm. conſult. med. T. II. S. 3. cap. 80.

Cauſæ antecedentes hujus morbi, in noſtra quidem ægra, nullæ aliæ cognoſcuntur, quam menſium ante immodice fluentium ſuppreſſio integra, quæ quidem nullam aliam ideam exhibet ejus medii nobis quidem cogniti ad morbum faciendum conſpirantis, quam quod niſus partium membranaceo-nervoſarum uteri qui eo tempore, quo menſes immodice fluebant, vehementior erat, dum jam non amplius tendit ad excretio-

F 2 nem

nem per uterum moliendam, ad alias partes ſit converſus: an ad renes, & organon illud, in quo ſolet eſſe ſedes ſitis? alias annotatum eſt ab obſervationum ſcriptoribus, viam huic morbo ſtraviſſe abuſum medicamentorum diureticorum, ex. gr. allii, ceparum, crithmi marini conditi, aquarum mineralium, quale quid de aquis griesbacenſibus Fabric. Hild. Cent. 5. obſ. 53. Schenck. obſ. m. Libr. 3. de diabet. Liſter. Exercit. med. de diabet. animi item affectus nimii, febres acutæ imperfecte ſolutæ, febres intermittentes V. S. & catharcticis male tractatæ in ſenibus, ut obſervavit ſydenhamus, prax. med. 357. ulcera prava ſubito occluſa. Hæ quidem ſenſibus noſtris deprehenſæ ſunt cauſæ præcurrentes hunc dirum affectum, procatharcticæ quidem magis & occaſionales, at vero proægumenæ internæ non facile deſignari poterunt, videtur omnino hic, uti in aliis morbis, peculiaris quædam non modo renum, ſed & omnium humorum diſpoſitio ſubeſſe, ut data occaſione, ad cauſam proximam faciendam cooperentur.

In quo autem conſiſtat illa cauſa proxima & immediata hujus morbi, quam arduum ſit determinare, clare docent tam variæ de hac re opiniones medicorum omnium temporum. Aretæus de morb. diuturn. cap. 3. cauſam hujus morbi credit conſiſtere in liquefactione carnium, hancque talem ex morbo acuto inferri poſſe, impetum ſuum ad renes exercente, qui aliquod reliquerit malignum virus ſub criſi, vel & pernicioſum quoddam venenum, quod renibus & veſicæ infeſtum eſt.

Galenus loco citato, renibus ſolis id vitium adſcribit, quos ſimili modo affectos eſſe putat, ac ſunt primæ viæ in lienteria, ubi minus retinent, ſed celerius arripiunt & tranſmittunt: hunc ſecuti ſunt Trallianus, Ætius, quos longo ordine excipiunt Galeni ſequaces. Tandem cum aliis videretur; intemperiem illam calidam renum, fortiter attrahentem lotium, nimis vage in medium adduci, potius facultatem retentivam renum debilitatam, cum calore viſcerum hepatis & lienis præcipue conjunctam eſſe opinabantur, uti Sennertus Libr. 3. de infimi ventr. affect. p. 832.

Platerus prax. med. T. 3. p. 751. vero colliquantis cauſodis, vel alius febris eum effectum in corpore relictum eſſe credit, qui in colliquatione humorum conſiſtat, & diabetem inferat. Inter recentiores vero Williſius feri cum rubra & fibroſa ſanguinis parte denegatam debitam commixtionem cauſam eſſe contendit. Simile quid accidere putat Henr. Regius Libr. 2. cap. 13. pag. 68. Cl. Theod. Zwinger. Theatr. prax. medic. ſub litera D. p. 332. tubulos lotium ex papillis Bellinianis in pelvim effundentes, paralyticos redditos eſſe autumat, ex obſtructione, vel compreſſione, interim tamen in renibus vigorem remanere naturalem, ad ſecretionem in finibus arteriolarum efficiendam. Sydenhamus ſupra citato loco, cruditatem ſeri non ſubacti accuſat, exitum ſibi per renes quærentis, qui dicit tamen eam cauſam obtinere poſſe in caſu languoris viſcerum, a male tractatis intermittentibus orti. Liſterus qui alias

accu-

accuratius hunc morbum examinavit, non renes affectos eſſe contendit, ſed potius a ſummo ſtomachi & inteſtinorum ardore produci, a quo lenis & cruda potio ſubito vehementer diuretica fiat & acris, ac talem ardorem diuretica, ſpiritus vini &c. inferre poſſe, ſtatuit. Celeb. Boerhav. inſtit. med. §. 824. Diabetem in urinæ chyloſæ vel lacteæ frequenti & copioſa trajectione, cauſamque ejus conſiſtere in nimia laxitate arteriolarum urinoſarum, concurrentibus ſimul humoribus valde dilutis, utrumque vero ab aquoſis oriri ponit. Sylvius de le Boe oper. tract. 5. de Cachexia, ſal volatile intimam diſſolutionem humorum inducens, pro cauſa adducit. Junckerus, conſpect. med. theoretico-pract. tab. 99. Ingentem excretorii motus urinæ turbationem ſubeſſe affirmat, quæ non ſolum ſerum, verum etiam lympham ex colliquata pinguedine reductam, ad vias urinarias cum impetu protrudat.

At perpenſis omnibus iſtis theoriis de natura cauſæ proximæ diabetis, quas ſingulas excutere, examinare & maximam partem refutare, nimis longum eſſet, nihil enim exinde elucet, quod claram ideam & adæquatam hujus rei nobis exhibere poſſit. Sicuti in aliis theoriis obſtruſioribus formandis, ita certe & hic omnino requiritur, ut nihil ſtatuamus, quod non ex phœnomenis morbo propriis & ſtatu naturali ad ſtatum morboſum clare fluat. Sique poſitivæ & reales cauſæ afferri non poſſint, ut ſaltem eam differentiam inveniamus, quæ huic morbo propria eſt, a ſano ſtatu & aliis quibuſcunque maxime affinibus morbis eum diſtinguentem.

α. Statim ergo ſi attendamus ad ſtatum ſanitatis, ſub quo urinæ emiſſæ quantitas ſe habet, ut copia aſſumptorum præcipue potulentorum in genere, in ſpecie vero prout aliæ corporis ſecretiones & excretiones, muci, ſalivæ, ſudoris &c. plus vel minus vigent in dato individuo, apparet tunc cauſas urinam facientes ita comparatas eſſe, ut dato tempore in vaſorum ſyſtemate colligatur liquidum, quod cœteris paribus exiſtentibus, in renibus percolabitur, niſi aliqua alia cauſa id impediat.

β. Id autem liquidum quod tranſitum per renes affectat, conſiſtit tam ex vehiculo, quam ex ipſis urinæ innatantibus, quæ ſunt oleum ſubtiliſſimum quod nativum fœtorem urinæ efficit, deinde ſalinæ, oleoſæ & terreſtres particulæ, quarum proportio ad ipſum vehiculum in variis ſubjectis, varia eſt.

γ. Hæc jam vehiculi, ſive aquoſæ partis copia, in majori porportione ad ipſa innatantia exibit, ſi majori copia aſſumpta fuit, quam dilutio ciborum & humorum tam retinendorum in corpore, quam excernendorum id requirebat.

δ. Porportio liquidi requiſita ad diluendos humores ſe habet, ut ejus diſſipatio per omnis generis organa excretoria.

ε. Excretio urinæ eum finem habere conſtat, ut 1°. excrementitium ſalino-terreſtre-oleoſum, quod corpori inutile eſt & id lædere poſſet,

ramentaque detritarum fibrillarum a vaſorum ſuperficiebus e corpore proſcribatur. 2°. ut abundans copia aquoſi commodiſſimam exeundi viam nanciſcatur.

ζ. Hæ autem particulæ excrementitiæ producuntur, 1°. per ſegregationem ſimplicem, dum novus chylus ſanguini infertur, atque ex eo novum ſerum, novus ſanguis &c. elaboratur; tum enim in quavis tali immutatione aliquid impuri & inepti ad horum liquidorum confectionem ſecedit. 2°. ipſe perpetuus calor & attritus ſemper bonos & utiles ſuccos ita mutant, ut ſalinæ & oleoſæ ſordes, ramentaque fibrillarum colligantur, per urinæ vias expellenda.

η. Ergo eadem cauſa, quæ utiles ſuccos generat, gignit impuros, ſive elaborationem ſuccorum corpori neceſſariorum conſideres, ſive perpetuam illam converſionem utilium ſuccorum in excrementitios.

θ. Quæ omnes actiones ſubigentes, præparantes, ſeparantes in certa porportione & harmonia fieri debent, ut maneat vita & ſanitas; quocunque itaque tempore, ſub quacunque ſerie ſe mutuo excipientium harum actionum contingat, ut loco ejuſmodi proportionatæ admixtionis liquidi, & loco ſeparationis excrementitiarum particularum ab utilibus retinendis fiat, ut maſſa illa ſanguini advecta, ad reſtaurationem ſuccorum, in excrementitias degeneret particulas, quæ per urinæ vias ablegari ſolent; ex quacunque cauſa poſitiva id fiat, aderit tunc cauſa frequentiorem urinæ ſecretionem efficiens ex parte maſſæ humorum: porro cum copia liquidi ſecreti in quodam organo ſe habeat, uti copia appulſi humoris per vaſa majora, aptitudo liquidi ad ſecretionem apti, & vaſorum ſecretoriorum copia, & eorum oſcillationis celeritas. Prætereaque augeatur copia liquoris, cum frequentior fit ejus ſecretio ex ſublata reſiſtentia. Fiet tunc copioſior ſecretio in organo quodam ſecretorio, ſive ipſum primario ſit diſpoſitum ad talem ſtatum contrahendum, vel ipſum liquidum frequentius ſecerni incipiens, id ita diſponat: hinc intelligitur cur ſecretio ſumme augeri poſſit? Cauſa igitur determinata conſiſtere debet in his duobus momentis 1°. in bonorum humorum ex chylo generandorum degeneratione, in materiam excrementitiam ad urinæ vias abire ſolitam 2°. in concurrente diſpoſitione renum. Quid autem illud ſit, quod in illa actionum ſubigentium & præparantium ſerie obveniens, impedit elaborationem utilium humorum, illud non conſtat, ejus enim rei non habemus experimenta ſufficientia; an miraris quod cauſam, quæ turbat debitam ſuccorum utilium elaborationem, & vi hujus ſimul perficiendam ſegregationem impuri, nobis incognita ſit? cum ſane, ſi velimus fateri quod res eſt, neque præciſe & adæquate ſciamus, quid per vim certæ fabricæ corporis humani & indolis liquidorum debeat contingere, ut fiat chylus, ſerum, ſanguis, niſi quædam generaliora requiſita. Deinde an paradoxum videri debet quamcunque actionem ſeu functionem poſſe lædi? nonne defectus ſanguificationis in cache-

chexia, cum mucus fere loco ſanguinis generatur, exemplum eſt ejuſmodi turbatæ actionis? quæ quidem frequentius longe contingit, quam illa quæ diabetem facit. At vero diabetes non modo fatiſcere facit utiles ſuccos in excrementitios urinarios, ut ita loquar, ſed tantam urinæ fundit copiam, ut quævis aſſumpta, & quidem immenſa quantitate ſuperet. De cujus phœnomeni cauſa jam dicendum venit.

α. Ante omnia id ratum eſſe debet, machinam animalem, ex qua plus decedit quotidie quam vero ipſi ingeritur brevi tempore deſtructam iri, ſi v. gr. ægrota noſtra penderet 100ˑ lb. illaque quotidie 5. lb. plus deperderet, quam vero per os ingereret, totum corpus in nihilum redigeretur ſpatio 20. dierum; niſi aliunde reſarciretur id, quod a corpore ſeparatur.

β. Debet igitur aliqua eſſe via quæ poſſit accipere id, quo poſſit reſarciri deperditum; materiaque illa quæ aliunde accedit ejus indolis eſſe, ut illas vias ſubire, deinde id perditum reſtaurare poſſit vel ex toto vel ex parte.

γ. Urina uti ex ſuperioribus patet heterogeneum liquidum eſt, ex vehiculo aquoſo & contentis ſalino-oleoſo-terreſtribus partibus conſtans.

δ. Urina diabeticorum pallida aquoſa, colore, ſapore & odore oſtendit quantopere vehiculum aquoſum excedat porportionem contentorum.

ε. Aquoſum illud vehiculum, per aërem copioſe diſperſum perpetuo alluit noſtrum corpus.

ζ. Dantur in ſuperficie noſtri coporis vaſa inhalantia ſive abſorbentia, quæ ſuis minutiſſimis extremitatibus apertis hauriunt aquam, docent id

1. Balnea, quibus ſi diutius quis inſidet, frequentius mingit aquoſum.

2. Tempeſtas humidior, ſic milites toto die tempeſtate pluvia iter facientes, frequentiſſime mingunt.

3. Varii liquores oleoſi, ſpirituoſi, mercurius cutem noſtram penetrant, ſatis quidem facile.

4. Dantur organica corpora, quæ nutritionis, incrementi, tranſpirationis & inhalationis, functiones communes habent cum animalibus, plantæ ſcilicet.

5. Inter plantas quæ maximam copiam liquidi inhalant, eæ ſunt recenſendæ, quæ ſucculentiſſimæ cum ſint, parvas admodum radices habent, & in ſolo ſicco arenoſo, vel ſæpius non irriguo creſcunt. Quales ſunt, ſeda, euphorbia, cerei, echino-melo-cactus &c.

6. Sed & alia naſcitur planta, quæ non pro ſua conſervatione modo aquam inhalat, ſed tantam copiam aquarum trahit, ut ea rurſus magna copia inſtar raræ pluviæ aut perpetui roris exhalet, qui finis peculiaris a Divina Providentia inditus eſſe videtur. De hac a Linſchotten Ind. Occid. p. 6. refert, eam in inſula ferri, quæ una ex canariis eſt naſci, tamtamque aquarum vim fundere, ut incolis navibus ad aquandum vehendis ſufficiat, perpetuaque ac denſa circumveſtitur nebula, quæ aliquan-

quando nimio ſolis æſtu reſolvi videtur &c. At Jonſtonus in hiſtor. natur. arbor. p. 469. qui hæc ex a Linſchotten recenſet, ſubjungit; Johannem Haukins Anglum *multas ejuſmodi arbores in Guinea vidiſſe, ſed nullas quæ tam abundanter aquam ſtillarent.* Sufficiat tamen nobis inſignem & ſenſibus obviam fieri aquæ inhalationem.

7. Experimentis probatum eſt, aërem quanquam ad noſtros ſenſus ſiccillimum, definitam adhucdum copiam aquoſi continere; ſic uncia una ſalis tartari ſiccillimi fere uncias tres aquæ in ſe trahit; idem aër calefactus ſummopere, intra ampullam quæ tres libras aquæ continere poſſet, detentus, ſal tartari calidiſſimum in ea contentum ita madefecit, ut Experimentum quo offa Helmontii conficitur, non ſucceſſerit. vid. Boerhav. Chymic. Elem. T. p. 468. Aër ope antliæ pneumaticæ maximam partem ex campana vitrea extractus permittit, ut aqua in eo contenta inſtar nebulæ deſcendat, & campanam obfuſcat; quid igitur fieri debebit, ſi univerſa congeries ſuperficierum veſicularum pulmonalium, ſi univerſa corporis ſuperficies ita ſe habeat, ut plus aquæ inhalet, quam fit in homine ſano cœteris paribus? poterit certe ea ratione increſcere hæc inhalatio, qua augetur excretio humidi. Summe igitur probabile eſt cutem & pulmones in caſu diabetis fieri quaſi magnes aquæ. An igitur ex ſola dilatatione renalium tubulorum intelligi poteſt cauſa hujus profluvii urinæ, an urina dulcis chyloſa facit caracterem morbi? reclamant ſane experimenta cum urina noſtræ ægræ facta, nam ſapor ſubſalſus, denique magma exhalatione ad ignem facta relictum, quod verum ſalem urinoſum ſiſtat. Reliqua phœnomena ſitis, rubedinis linguæ, ſenſus ardoris in membris, ſatis intelliguntur, ex cita exhauſtione aquoſi diluentis fieri debere. Sed illa roſio præcordiorum, dolorque tenſivus & pungitivus ad Lumbos, & coſtas ſpurias, videtur 1. ad membranæ communis fauces, oeſophagum & ventriculum involventis, ſtatum quendam ſingularem ex ſiccitate oriundum, pertinere; ſiccitas enim faucium ut & ardor & roſio præcordiorum ſemper ſitim antecedebant in ægrota. 2. Dolor ad coſtas ſpurias & lumbos, videtur pro cauſa agnoſcere eundem niſum preſſorium, & tenſivum membranarum nervoſarum, qui quoque oritur cum menſtrui ſanguinis excretio præter naturaliter aucta ſit, ſub quo ſtatu magni dolores ſæpe ad os ſacrum & inguina oriuntur.

Ad prognoſin hujus morbi quod attinet, morbus ex ſua indole gravis & refractarius, in noſtra ægra chronicus quidem eſt, ſed videtur tabem tragædiæ huic finem impoſituram. Alias ſi graviſſimus eſt morbus cito ſatis ægrum e medio tollere poteſt.

Quomodo vero in curatione hujus morbi procedendum ſit, id certe ambiguum ſatis & obſcurum eſt; videmus practicos methodum medendi & auxilia accommodare ad ſuas hypotheſes, unde alii utuntur adſtringentibus, roborantibus & temperantibus, qui vias nimis laxas ac apertas in cauſa eſſe putant, unde tot formulæ adſtringentium remediorum

repe-

reperiuntur apud practicos, ex corallis, ſuccino, ſpodio, ſanguine draconis, equiſeti decocto vel ſucco expreſſo, roſis rubris pulveriſatis, maſtiche, cort. caſtan. aſſat. cort. granat. myrobalanis citrinis, ſem. portulacæ, nuce moſchata, ſtomacho gallinarum, Eſſ. martis &c. pro interno & externo uſu confectæ. Alii ſolam attemperationem ſuccorum, viſcerum obſtructorum & ſemi-inflammatorum reſerationem tentandam eſſe inculcant, imo adſtringentia tanquam nociva ob metum hydropis ex ſubita conſtrictione oriundi, rejiciunt. Vid Junckeri Conſpect. prax. med. p. 801. Alii ſitim & æſtum extinguentibus remediis contra iſtud malum pugnavère. Aretæus præter diætam convenientem humectantem & partim ſtomachum roborantem, ex lacte alica cocto, vino adſtringente, hiera purgabat ægrotum, quam Liſterus putat illam eſſe, quam recenſet Scribonius Largus Libr. de Compoſit. Med. præterea theriacam laudat & mithridatia, ac in genere medicamenta ad hydropem curandum pertinentia commendat, & revera compertum mihi eſt, ut ex hiſtoria morbi patet, electuarium illud Sydenhamianum a me ægrotæ propinatum illico ſitim extinxiſſe, quod tamen ingredientibus talibus gaudebat, quæ ſitim potius augere debere videntur; An ſitis ſic extincta fruit, uti alias videmus pauca copia datum ſpiritum vini vel alium liquorem generoſum ad tempus ſitim fallere poſſe? an corroborando viſcera id peregit? utrumque præſtitiſſe crediderim. Harris rhabarbarum laudat in vino canarienſi infuſum, quo ſuſtulit diabetem, ſed unico exemplo curationis. Cl. Michellottus diabeticam illam de qua ſupra diximus, balneo frigido curavit, quod remedium optimum eſſe cenſeo, quoniam vaſa firmat, & liquores ad diſſolutionem pronos compingit. Apparet vero ex curationis hiſtoria, ægram noſtram, omnis generis medicamenta, excepto balneo, uſurpaſſe, non quidem ſemper cum fruſtraneo ſucceſſu, ſed tali tamen, ut ſemper ad priorem ſtatum relaberetur. Plura anguſtia pagellarum & penuria temporis haud permittit, ut de hoc morbo diſſeram. Illud ſaltem rogo ut tenues hoſce conatus in bonam partem accipere dignetur. B. L.

FINIS.

PROOEMIUM.

REm ſane arduam adgreſſus ſum thema medico practicum more geometrico explicaturus. Simile quid tentando quiſque facile hac de re convincetur. Via enim plane nondum trita fuit mihi terenda. Et omnes æqui judices ad meam partem accedent, ſi contendo, hac via eo magis a medicis eſſe incedendum, quo ſæpius eorum ſcientia inculpari ſolet, eam omni certitudine eſſe deſtitutam. Indigeſto enim ordine incedentes rem ſuam bonam male agunt, cum hoſtes e contrario rem ſuam malam interdum optime agant. Minime quidem me fugit complures methodum hancce faſtidire, ſed tantum propter abuſum. Nullatenus itaque rejiciendus erit ejus legitimus uſus & concinna adplicatio; & ſi hæc in præſenti non ſemper exacte a me facta ſit, ſed interdum a conſueto geometrarum rigoroſo more recedat, difficultati id B. L. ut tribuat, eſt quod rogo.

CONSPE-

CONSPECTUS
THEORIÆ DIABETÆ.

Diabetes definitur §. 1. Etymologia vocis oſtenditur §. 2. Machinula hydraulica ejuſdem nominis recenſetur §. 3. Differentia diabetæ ab urinæ excretionibus copioſis criticis. §. 4. Obſervatio I. Wedelii de diabete §. 5. Obſerv. II. cel. Junckeri §. 6. Obſerv. III. ejuſdem §. 7. Synopſis obſervationum Scaramuccii, Schmidii, a Lebenwald, Hünerwolfii ex A. N. C. §. 8. Differentia diabetæ veri a ſpurio §. 9. Raritas hujus morbi & difficultas theoriæ ejuſdem §. 10. Diſpoſitio ad hydropem, unde? §. 11. Oedema gravidarum, unde? §. 12. Hydrops ex uſu chinæ, qui fiat §. 13. Dantur in cute & pulmonibus vaſa inſpirantia §. 14. Quare ſanguis non per ea effundatur §. 15. Aër maximam ſemper aquæ copiam continet §. 16. Fluida leviora in tubulis capillaribus moventur a parte ampliori ad anguſtiorem §. 17. Inſpiratio humidi aërei, qui fiat §. 18. Uberior explicatio §. 19. Inde inſpiratio poſt refrigerationem ſubitaneam §. 20. Experimenta duo de tranſitu aquæ immediato in veſicam urinariam ex abdomine §. 21. 22. Confirmatio §. 23. Tranſitus hicce, quomodo fiat §. 24. Veſicæ ſtructura valvuloſa §. 25. Vaſa brevia & meſaraica in ventriculo & inteſtinis extremitates habent apertas, §. 26. Non omnis urina diabeticorum per vaſa lactea tranſit, nec per renes ſecernitur §. 27. Itidem nec potatorum §. 28. Brevis theoria ſecretionis urinæ, ibid. Diſpoſitio hydropica, quomodo in diabetem degeneret §. 29. Hinc uſus chinæ in febribus, hauſtus frigidus, diæta calida, cantharides & ſuccus betulæ diabeten excitare poſſunt §. 30. 31. 32. 33. Febris anomala, quare interdum accedat §. 34. Motus mechanicus & organicus definiuntur §. 35. 36. Illuſtratio §. 37. Omnis motus fit mechanice aut organice §. 38. Cauſſa efficiens motus tonici nervorum eſt anima §. 39. Objectio ſolvitur §. 40. Cenſura quarundam hypotheſium §. 41. Syſtema harmoniæ præſtabilitæ non repugnat ſyſtemati ſtahliano; ſed harmoniſta pſychologicus poteſt eſſe ſtahlianus §. 42. Fluxus diabeticus eſt labor naturæ abſterſorius § 43. Urina diabeticorum potiſſimum ex aëre proficiſcitur §. 44. Uberior explicatio §. 45. Confirmatio per ſtateram ſanctorianam §. 46. Humorum conſtitutio alcalina in diabeticis, unde § 47. Inde colliquatio corporis & fuſio pinguedinis §. 48. Ardor & ſitis intenſa §. 49. Dulcedo urinæ unde §. 50. Inſpiratio in diabeticis fit partim ex conſtitutione humorum alcalina, partim ex ſtricturis periphericis §. 51. Illuſtratio §. 52. Maxima pars per pulmones inſpiratur §. 53. Obſervatio VIII. & IX. de conſenſu fluxus diabetici cum phaſibus lunæ §. 54. Origo hujus fluxus §. 55. Sal urinæ diabeticorum canibus lethale §. 56. Fluxus hic periodicus non pro critico habendus eſt. §. 57. Sed ratio ejus latet in ipſa luna §. 58. Actio lunæ in corpus humanum inque fluxum diabeticum explicatur §. 59. Confirmatio per experientiam § 60.

PARS

PARS PRIMA.

Obſervationes pathologico practicas recenſet, ac inde rationes earumdem ſtabilit.

DEFINITIO I.

§. I.

D*Iabetes* eſt morbus chronicus lymphatico ſeroſus, ubi urina cruda, copioſa & plerumque in majori quantitate, ac potus adſumtus fuit,, excernitur.

SCHOLION I.

§. 2. *Derivatur hæc denominatio a* διαβαίνω, *pervado; quia nimirum in hoc morbo potus adſumtus vias urinarias libere quaſi & celeriter pervadit. Vocatur etiam diarrhœa in urina, hydrops ad matulam, matula inter cutem, dipſacus a* διψάω *potum vehementer expeto, urinæ ſipho.*

SCHOLION II.

§. 3. *Ad analogiam hujus morbi machinula quædam hydraulica diabetæ nomen ſortita eſt.* Fig. I. *Hæc poculum repræſentans ea gaudet proprietate, ut ad ſummitatem uſque fluido repleta omnem liquorem per ductus abſconditos quaſi emingat, minus vero impleta omnem retineat. Conſtructionem ejus vide in* Wolfii *elem. hydraul.* §. 72.

COROLLARIUM.

§. 4. Quoniam in diabete urina cruda ejicitur, hinc differt ab excretionibus urinæ copioſis criticis, ubi urina cocta adparet.

OBSERVATIO I.

§. 5. *Vir quidam magni nominis a ſcabie antea medicamentis ordinariis liberatus anno ſequenti, vere ineunte, ad præſervationem bibit per vices ultra* 15. *menſuras ſucci betulæ fere corrupti. Orta inde eſt fortis humorum verſus renes congeſtio. Sitis urgebat maxima. Calor accedebat intenſus, & quotidie copiam urinæ potu triplo ſextuplove majorem excernere cogebatur cum partium odaxiſmo. Omnibus ſpecificis internis & externis martialibus ip-*

ſiſque

ſiſque opiatis fruſtra adhibitis, convulſivis tandem motibus accedentibus moriebatur (a).

OBSERVATIO II.

§. 6. *Studioſus quidam theologiæ, ſtudiis avide inhians, per frequentes lucubrationes ſpiſſitudinem ſanguinis & inde malum hypochondriacum ſibi contraxerat. Huic malo ſymptomatis inſtar junctus erat adfectus diabeticus adeo effrenus, ut nocturno tempore ſomno occupatus frequentiſſimo ſtimulo diuretico tandem non amplius obedire potuerit, matulam petendo. Quo factum eſt, ut lectus per brevi eroſus fuerit. Urina erat cruda abſque ſedimento, potum adſumtum quantitate ter circiter ſuperantem. Emaciabatur corpore toto. Conſpirabant fluxus hæmorrhoidalis & motus febriles anomali. Cel.* Junckerus *in auxilium vocatus adhibuit pulverem digeſtivum (b), pilulas balſamicas (c) & mixturam reſolventem (d) cum ſpeciebus Paracelſi (e). Quibus licet per longum tempus fruſtra adhibitis & ſpe reſtitutionis fere abjecta, æger, nihilominus, indocilis morbum pati remediorumque inſatiabilis, per integrum annum eorum præſcriptionem efflagitabat. Anno peracto fluxus diabeticus tandem ſenſim remiſit & ſimul a principali malo, hypochondriaco ſcilicet, liberatus abiit, jamque in conjugio prolifero vivens munere eccleſiaſtico ſibi demandato optime fungitur.*

OBSERVATIO III.

§. 7. *Orphanus quidam juvenis, ad humaniora ſtudia nimis tenaciter incumbens, circa annum ætatis ſuæ* 18. *longum per tempus de pathematibus hypochondriacis conqueſtus eſt. His paulo poſt ſupervenit copioſiſſima urinæ dejectio, ita, ut quovis fere momento exonerationi veſicæ indulgere coactus fuerit. Unde, æque ac præcedens, ſomno ſepultus ſtimulumque non attendens lectum ſæpiſſime inquinavit. Siti præterea intenſa vexatus aquam frigidam copioſe ingurgitavit. Tandem malum hypochondriacum ad ἀκμὴν perductum delirium induxit; qua in inſania cujuſvis obvii faciem ſputo conſpurcavit, inquiens: Pfui, du Teufel! Superveniente denique febre hectica corpore toto tabidus factus diem obiit ſupremum. Cadaveris abdomine aperto ſtatus viſcerum induratus copioſæque glandulæ meſenterii induratæ & tumefactæ in conſpectum venerunt, quarum nonnullæ nucis juglandis magnitudinem æquabant & ramo majori venæ portæ erant ſuperſtratæ, quæ adeo ſanguinis progreſſum in ea notabiliter retardare debuerunt (f).*

OBSER-

(a) *Wolfg. Wedelius* in A. N. C. D. I. A. II.
(b) Vid. §. 61. formul. 6.
(c) V. §. c. formul. 8.
(d) L. c. formul. 7.
(e) L. c. formul. 4.
(f) Ex relatione & autopſia Cel. *Junckeri.*

OBSERVATIO IV. V. VI. & VII.

§. 8. D. SCARAMUCCIUS *refert de religioſa quadam veſtali in territorio florentino, quod febre per uſum corticis chinæ ſuppreſſa in fluxum diabeticum inciderit & per diem XX. menſuras vel XXXX. lb. minxerit.* (g) D. SCHMIDIUS *caſum recenſet de viro quodam generoſo, cholerico, qui ex nimio aromatum & vini generoſioris uſu eundem adfectum ſibi contraxit, & ſingulis noctibus X. vel XII. menſuras & ultra per urinam reddidit, adſumtis licet per diem tantum menſuris IV. Addit præterea malum hocce per uſum TR.miner.martis ſolar. TR.terr. catechu, TR.corall. Croc.Martis adſtringent. & pulvere ex antihect. Poter. ebor. ſ. igne, croc. Martis c. laudan. opiat. gr. ij. per menſem continuatum, ſublatum fuiſſe.* (h) D. a. LEBENWALD *de puero XVI. annorum hiſtoriam refert, qui ex hauſtu frigido, corpore in itinere æſtuante ſumto, enormem in diabeten delapſus ſit, ita, ut una nocte non raro XV. menſuras aquæ frigidæ minxerit, quam primum ingeſta fuiſſet. Ardorem in pectore tantum adfuiſſe narrat, ut adpoſita nive & glacie pro refrigerio opus habuerit, perque adſtringentia & ſitim extinguentia eum curatum eſſe perhibet.* (i) *Denique* D. HÜNERWOLFIUS *obſervationem recenſet de puella VI. annorum, quæ poſt curatam urinæ incontinentiam ophthalmiam paſſa a veſicatorio ex cantharidibus lethalem in diabeten inciderit* (k). *Symptomata conſueta a dictis practicis adnotata fuere: ſitis immodica, virium proſtratio, colliquatio corporis, æſtus & dolor præcipue in regione lumbari, tenſio, elevatio & durities abdominis cum totius corporis ſtrictura peripherica.*

SCHOLION I.

§. 9. *Occurrit quoque apud practicos mentio de alia quadam urinæ præternaturali conſtitutione, quæ* diabetes ſpurius *dicitur, & a vero diabete in eo ſeſe diſtinguit, ut hic urina non ita quoad copiam ſed potius quoad conſiſtentiam peccet. Hujus vero indoles, cum peculiarem ſibi expoſcat theoriam non commode ejus explicationem ſimul in præſenti adjungere licet.*

SCHOLION II.

§. 10. *Rariſſimos ſane inter adfectus diabetes verus locum obtinet. Bis enim tantum* GALENO, (l) *bis* BLANCARDO (m) *bisque* cel. JUNCKERO *in ampliſſima*

g) in A. N C. D. I. A. X.
h) l. c. D. II. A. 2. Obſerv. 124.
i) in A. N. C. D. II, A. IX.
k) l. c. D. I. A. 2.
l) de loc. adf. P. VI. C. 3.
m) Anatom. reform. c. 25.

ampliſſima licet praxi ſua, (n) *mihimet ipſi ſemel in exercitationibus noſtris clinicis obvenit. Nec minus difficilis atque intricata eſt ejuſdem theoria, & hæc difficultas præcipue in fontis & aquæductuum, adeo ingentem urinæ quantitatem ſuppeditantium, determinatione conſiſtit. Nihilominus ad eam enodandam adgredimur & ponimus.*

THEOREMA. I.

§. 11. *Ex conſtrictione venarum itemque ex obſtructione, infarctu & ulceratione viſcerum circa vaſa ſanguifera majora hydrops inducitur.*

DEMONSTRATIO.

In concurſu arteriarum cum venis ſimul connectuntur Fig. II. vaſa lymphatica (per obſerv. anatomic.) quorum anaſtomoſis ſpeciali nomine diapedeſis vocatur. (*o*) Jam ſi venæ aut per tunicam ipſarum nerveam, aut per nervorum ramulos, quibus paſſim cinguntur, conſtringuntur & coarctantur; venæ ſanguinem ab arteriis advectum non omnem revehere poſſunt. Hinc propter validum impulſum ſanguinis vaſa lymphatica inoſculata dilatantur magnamque ſeri copiam ex ſanguine recipere & tranſvehere coguntur. Vaſa lymphatica vero per ſubſtantiam viſcerum & integumenta corporis noſtri paſſim diſtributa ſerum neutiquam in tanta copia tranſvehere poſſunt, in quanta ſub hac præternaturali conſtitutione advehitur. Unde neceſſario partium, in quibus decurrunt, inflatio, tumor & hydrops. Accedente vero majori horum tenuiſſimorum vaſorum expanſione propter defectum reſiſtentiæ paſſim prorumpunt veſiculæ in eiſdem, hydatides dictæ, quæ tandem diſruptæ majorem ſeri copiam in cavitates corporis noſtri effundunt fontemque continuo ſtillantem conſtituunt; unde tumor celeriora incrementa capiens hydropem tandem univerſalem inducere valet. Idem a poſteriori comprobavit *cel.* BLANCARDUS (*p*) denudata enim in cane vena crurali eam filo ligavit vulnuſque conſolidavit. Tum paucos poſt dies canis hydrope correptus eſt. Religata iterum vena hydrops brevi evanuit. Q. E. primum.

Quoniam ſtaſes ſanguinis, obſtructiones & infarctus in viſceribus efficientes, præcipue in vaſis venoſis ob minorem eorum tonum contingunt; ulcerationes vero præterea ob eroſa vaſa lymphatica & tenuiora ſanguifera ſerum plorant; hinc ex obſtructione, infarctu & ulceratione viſcerum per modo allatas rationes corpori hydrops, plerumque tamen particularis tantum, inducitur. Q. E. D.

COROL-

n) Obſ. II. & III.
o) TEICHMEYER in anthropolog. p. 112.
p) Anatom. reform. C. 25.

COROLLARIUM. I.

§. 12. Quoniam in gravidis ultimis menſibus venæ crurales per extenſam uteri molem valde comprimuntur, ideo ob retardationem ſanguinis in pedibus, ex quibus vena recurrit, eisdem plerumque hydrops vel œdema inducitur.

COROLLARIUM. II.

§. 13. Quum per uſum corticis chinæ aliorumque adſtringentium in febribus conſuetorum nervi ventriculi, ex pari vago prodeuntes, fortius contrahantur; par vero vagum, cum intercoſtali perplexum, plurimis & in thorace & in abdomine viſceribus, ut hepati, lieni & renibus ramulos largiatur: hinc ex conſenſu nervorum venæ horum viſcerum a nervulis cinctæ conſtringuntur & infarctum viſceris efficiunt. Unde febricitantes ex improvido horum adſtringentium uſu ſæpius infarctus hepatis & œdema pedum incurrunt.

THEOREMA. II.

§. 14. *Dantur in ſuperficie corporis noſtri externa itemque in pulmonibus vaſcula & pori reſorbentes, qui cum vaſis venoſis connexi ſunt, & humiditates externas in ſanguinem devehunt.*

DEMONSTRATIO.

Patet hoc:

I. Ex ſalivationis negotio, ubi unguenta mercurialia carpis, tarſis & flexuris inuncta brevi tempore ad glandulas ſalivales uſque penetrant, & per ſputum rjeiciuntur.

II. Ex actione cantharidum: quorum ſal volatile cauſticum, ſi manu tantum tenentur, brevi tempore ad vias urinarias uſque penetrat & ſtranguriam excitat.

III. Ex urinæ odore violaceo, qui ei per ſolam terebinthinæ adplicationem ad exteriorem cutis ſuperficiem conciliatur.

IV. Ex effectu cathartico emmenagogo & anthelmintico emplaſtrorum purgantium, uterinorum & anthelminticorum umbilico impoſitorum. Dantur ergo in cute exteriore vaſa inſpirantia vel reſorbentia. Q. E. primum.

Obſervantibus *cel.* HALLERO aliiſque eximiis anatomicis flatus per arteriam aſperam in pulmones miſſus per venam pulmonalem iterum egreditur; licet adeo lenis fuerit, ut ruptio vaſorum inde fieri nullate-

nus potuerit, ideoque extremitates arteriæ aſperæ cum extremitatibus venæ pulmonalis per anaſtomoſin conjunctas eſſe ſequitur; Fig. III. id quod etiam injectiones oſtendunt. Deinde ex exaltatione coloris ſanguinis venoſi in pulmonibus rite concludere licet, eam ex acceſſione acidi univerſalis, quod in aëre hæret, (JUNKER. *el. chem. T. II. p.* 203.) proficiſci. Acida enim colorem ſanguinis exaltant. Ideoque etiam pulmones gaudent vaſis reſorbentibus. Q. E. alterum.

Vaſa hæc reſorbentia aut arteriis aut venis debent eſſe inoſculata. Arteriis nequeunt, impulſus enim ſanguinis arterioſi inſpirationem inhiberet; ſed horum extremitates ad tranſpirationem potius erunt idoneæ. Ergo poros reſorbentes cum vaſis venoſis eſſe connexos neceſſe eſt. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 15. *Ne cui mirum videatur, quod patentibus adeo venarum extremitatibus præſertim in pulmonibus neque ſanguis neque ſerum effluat, ſequenti hoc experimento phyſico illuſtrare placet. Si recipias tubum vitreum A. B. pollicaris vel etiam ſemipedalis diametri, eique in B. jungas tubulum capillarem vitreum anguſtiſſimum, aliquot pollices longum, utrimque apertum & aqua repletum, in tubum ampliorem* Fig. IV. *A. B. ad aliquot pedum altetudinem poteris aquam infundere abſque ejus per vas capillare effluxu. Quum enim fluida premant non ſecundum quantitatem vel molem, ſed ſecundum altitudinem* (WOLFII Elem. Hydroſtat. §. 48.) *perinde erit, ac ſi tubus major cum capillari ejusdem eſſet diametri. Jam vero in tubulo capillari anguſtiori aqua ad duorum circiter pedum altitudinem per vim tubuli attractricem ſuſpenditur, unde major moles aquæ in tubulo ampliori vi hujus attractionis a tubulo capillari ad eandem fere altitudinem ſuſtentari poteſt. Dico fere; aliquid enim ſecedit propter imminutam rationem ſuperficiei interioris tubi amplioris ad molem aquæ. Superficies enim creſcit tantum in ratione ſimplici, moles vero in ratione duplicata diametrorum. Unde relative minor eſt actio tubi amplioris in aquam, quam tubuli capillaris. Interim tanquam maxime paradoxon experimentum poteſt conſiderari, quod per cohæſionem unius guttulæ aqueæ cum tubulo capillari infinita aquæ moles ſuſtentari poſſit. Jam adplicatio eſt facilis. Quum enim ſecundum dimenſionem* LEUWENHOECKII *extremitates venarum circa anoſtomoſes & pori cutanei quovis tubulo capillari artificiali multo minores ſint; cohæſio etiam ſeri cum iiſdem impulſui & eruptioni ſanguinis in ſtatu naturali facile reſiſtere poterit.*

THEOREMA III.

§. 16. *Aër quovis tempore, cœlo etiam optime ſereno, maximam vaporum aqueorum copiam continet.*

DEMON-

DEMONSTRATIO.

I. *Cel.* Teichmeyer (q) phialam vitream thermometricam amplioris colli replevit oleo vitrioli rectificatiſſimo, eamque diebus canicularibus aeri expoſuit, ubi in ſcala ad collum adplicata adnotavit, liquorem diebus ſicciſſimis æque ac pluvioſis & nebuloſis notabiliter increſcere.

II. Idem *vir. cel.* recepit ſal tartari vel alcali fuſum, idque ſicciſſimo aeri expoſuit, ſic una nocte ex humiditate attracta diffluxit in oleum ad triplum pondere auctum.

III. Idem *vir. excell.* vitrum cylindricum ſicciſſimum diebus canicularibus implevit mixtura ex glacie & ſale communi. Deprehendit deinde ſpatio unius horæ cruſtam glacialem, pruinæ ſpeciem referentem, exterioribus vitri lateribus eſſe accretam, craſſitie digitum minorem fere ſuperantem. Aer itaque, etiam adparenter ſicciſſimus, maximam aquæ copiam continet. Q. E. D.

LEMMA.

§. 17. *Guttula fluidi in tubulum capillarem inæqualis amplitudinis immiſſa movetur a parte ampliori ad anguſtiorem.*

DEMONSTRATIO.

Sit tubulus capillaris inæqualis amplitudinis Fig. V. *A. B.* eique in *B.* guttula aquæ immiſſa. Jam hæc guttula a lateribus vitri attrahitur ſecundum lineas perpendiculares *c d*, *e d*; omnis enim actio corporis in corpus fit ſecundum lineam perpendicularem. (per princip. phyſic.) Hæ vero perpendiculares *cd*, *ed* ob obliquitatem laterum etiam efficiunt angulum obliquum. Ideoque, quia corpus per vim compoſitam impulſum, ubi vires angulum obliquum conficiunt, in linea diagonali parallelogrammi virium movetur; etiam guttula *B.* in diagonali *d A.* parallelogrammi *d c*, *A e*, a parte ampliori verſus anguſtiorem ut moveatur neceſſe eſt Q. E. D.

THEOREMA IV.

§. 18. *In ſtrictura cutis peripherica corporis vivi contingit humidi aerei inſpiratio; in relaxatione vero cutis peripherica tranſpiratio.*

(q) Elem. phyſ. p. 133.

DEMONSTRATIO.

Cutis eſt integumentum poroſum ex innumeris fibris contextum. Jam ſi integumenti poroſi fibræ contrahuntur, corporis, quod cingit, extenſione eadem manente, pori neceſſario ampliari, ſi vero fibræ relaxantur, coarctari debent. Evidentiſſime hoc adparet, ſi linteum aut rete circa corpus quoddam undique æqualiter diſtenditur & relaxatur.

Pori præterea cutanei cum venis cutaneis communicantes conſtituunt tubulos capillares, in quibus fluida ſibi relicta ſecundum leges attractionis moventur a parte ampliori verſus anguſtiorem (§. 17.)

Jam in ſtrictura cutis peripherica hi tubuli capillares in exteriori ſuperficie aerem contingente magis ampliantur, quam in interiori cutis parte; hinc fluida ſub hac cutis conſtitutione in dictis tubulis ab exteriori ſuperficie ad interiorem moveri debent.

Porro vaſa corporis noſtri aqua ſunt ſpecifice graviora; ideoque ex legibus cohæſionis humida aquea adtrahunt (Krüger *Phyſ.* §. 200. 201.) Jam in aere cutem ambiente copioſi ſemper hærent vapores aquei (§. 16.), qui idcirco a dictis tubulis capillaribus attrahi & verſus interiorem cutis partem moveri debent, ubi aut ſanguini in venis, quibus cum communicant, immiſcentur, aut in cavitates interiores corporis penetrant. Hinc in ſtrictura cutis peripherica corpus vivum inſpirat. q. e. primum.

Si fibræ vero cutaneæ relaxantur, pori in exteriori ſuperficie coarctantur, ideoque repræſentant tubulos capillares, quorum anguſtior pars aerem ambientem, amplior vero vaſorum ſanguiferorum, quibuscum communicant, extremitates reſpicit; hinc humores ex ſanguine intrantes verſus anguſtiorem partem in exteriori cutis ſuperficie moventur & per leges motus particularum ignearum, quibuscum cohærent, protinus in aerem ambientem in forma vaporum abeunt. Ideoque in relaxatione cutis peripherica corpus vivum tranſpirat. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 19. *Supponimus in hoc theoremate quod aëris temperies eadem maneat. Hæc enim ratione caloris aut frigoris, humiditatis aut ſiccitatis aut levitatis tranſpirationem & inſpirationem admodum alterat. Supponimus quoque vaſa inſpirantia uſque ad anaſtomoſin venarum cum arteriis in amplitudine non ſenſibiliter creſcere. Id quod etiam neceſſarium eſt, quia alias cohæſio ſeri cum vaſculo non ſufficeret ad ſanguinis egreſſum cohibendum* (§. 15.) *Teſtantur id quoque obſervationes microſcopicæ.*

COROL-

COROLLARIUM.

§. 20. Quoniam calente & relaxato corpore aëris frigidi ſubitaneus contactus notabilem admodum ſtricturam cuti inducit; hinc tranſpirationis ſuppreſſio, ſeri nocivi inſpiratio ejuſque per poros reſorbentes ad ſanguinem regreſſus.

EXPERIMENTUM I.

§. 21. *Canis in abdomen exigua inciſione apertum aquæ tepidæ uncias VI. injecimus vulnuſque conſuimus. Hæc aqua injecta intra aliquot horas omnis per vias urinarias foras demandata, nihilque veſtigii ejus in abdomine denuo aperto relictum fuit.*

EXPERIMENTUM II.

§. 22. *Eodem in cane protinus ambo ureteres filo cerato ligavimus, vulnus conſolidavimus & majoris certitudinis gratia veſicam ab omni lotio ope catheteris exoneravimus. Nihilo minus canis potum paullo poſt avide ingurgitans, urinam per conſuetas vias reddidit.*

SCHOLION.

§. 23. *Idem poſterius experimentum ſimili cum eventu jam inſtituit* illuſtris ſocietas anglicana, *ejuſque in tranſactionibus ſuis philoſophicis mentionem fecit.*

COROLLARIUM I.

§. 24. Quoniam in poſteriori experimento ubi ureteres erant ligati; aqua hauſta nullatenus immediate ex ſanguine per renes ad veſicam deferri potuit; hinc eam ex ſanguine vel inteſtinis per vaſa lymphatica in abdominis cavitatem defluxiſſe & abhinc tunicas veſicæ penetrando ad mare microcoſmicum delatam eſſe neceſſe eſt.

COROLLARIUM. II.

§. 25. Quoniam tunica veſicæ urinariæ aquæ ab exteriori parte ad interiorem tranſitum concedit, non ita vero, teſtante id iſchuria, ex interiori ad exteriorem partem; hinc textura hujus membranæ valvuloſa eſſe debet, ita, ut valvulæ exterioribus humoribus tranſitum concedant, interioribus vero præcludant,

THEO-

THEOREMA V.

§. 26. *Venæ meſaraicæ & vaſa brevia in cavitatem ventriculi & inteſtinorum hiantia emittunt oſcula.*

DEMONSTRATIO.

Hæc fluit:

I. Ex communi venarum natura, quum earum extremitates apertæ ſint in cutis peripheria, ibique inſerviant ad poros reſorbentes (§. 14.) nec non in pulmonibus, ubi ad acidum univerſale ex aëre attrahendum diſpoſitæ ſunt (§. c.) denique & in utero materno, ubi aperturæ adeo manifeſtæ ſunt & patulæ, ut uterus per flatum in venam hypogaſtricam immiſſum expandi queat.

II. Ex obſervatione illa, quod aqua in ventriculum, circa cardiam & pylorum deligatum, ingeſta, per vaſa brevia decurtata iterum exſtillet.

III. Ex vaſorum lacteorum abſentia in volucribus oviparis, unde in hiſce animalibus omnis chylus neceſſario per venas meſaraicas ſanguinem ingredi debet.

IV. Ex injectionibus Ruyſchianis, ubi cera per venam meſaraicam infuſa in cavum inteſtinorum penetravit *r*); hinc venarum meſaraicarum extremitates in inteſtinis apertas eſſe neceſſe eſt. Q. E. D.

THEOREMA VI.

§. 27. *Non omnis urina diabeticorum vaſa lactea transgredi poteſt, ſed etiam, partim mediate per vaſa brevia & venas meſaraicas, partim vero immediate ex cavitate abdominis, in quam aut ex celluloſitatibus inhalavit, aut ex læſis vaſis lymphaticis depoſita eſt, in veſicam defertur.*

DEMONSTRATIO.

Ex obſervationibus anatomicis conſtat, quod ſi diameter venæ jugularis ponatur $= 1$, diameter venæ ſubclaviæ ſit $= 2$ & trunci ſuperioris venæ cavæ $= 4$, ductus thoracici $= \frac{1}{2}$; ideoque quadratum diametri ſubclaviæ $= 4$, trunci venæ cavæ $= 16$, ductus thoracici $= \frac{1}{4}$. Quia $4 : \frac{1}{4} = 16 : 1$, hinc tantum $\frac{1}{16}$ chyli ratione portionis ſanguinis ſimul dum ſanguine ſubclaviam ſiniſtram tranſire poteſt. Porro, ſi quantitas ſanguinis ex ſuperioribus & inferioribus partibus per venam cavam ad cor rediens æqualis ponitur, erit portio ſanguinis per ſubcla-

(*r*) RUYSCH Adv. anat. D. II. p. 87.

ſubclaviam ſiniſtram decurrens $\frac{1}{4}$ ejus, quæ per truncum ſuperiorem venæ cavæ ad cor revehitur, hinc chyli portio ejuſdem eſt $\frac{1}{64}$. Jam ſi ex obſervationibus phyſiologicis ſupponimus integram quantitatem ſanguinis circulantis eſſe = 50. ℔. quæ intra 11 minuta prima circuitum ſuum ſemel, ideoque intra unam horam $5\frac{1}{2}$ ies abſolvat, erit portio ſanguinis intra horam per truncum ſuperiorem venæ cavæ defluens = 25 ⋊ $5\frac{1}{2}$ = $137\frac{1}{2}$ ℔. Unde chyli quantitas, ſi eadem celeritate, qua ſanguis veheretur, intra horam foret = 137 : 64 = $2\frac{1}{7}$ lb. prope. Quum vero celeritas chyli procul dubio plus quam decies minor eſſe debeat celeritate ſanguinis; hinc per horam circiter $\frac{1}{5}$ lb. & per diem 5 lb. chyli per ductum tranſire poterunt. Confirmatur hic calculus per obſervationes ſanctorianas, ſecundum quas per diem de 8 lb. per cibum & potum adſumtis 5 lb. per tranſpirationem iterum abeunt. Hinc etiam totidem libras in ſanguinem tranſvectas fuiſſe neceſſe eſt. Quum jam quantitas urinæ diabeticorum in una nocte vel 12 horarum ſpatio 10, 12 & 15 menſuras vel 20, 24 & 30 libras efficiat, (§. 5. 8.) hinc tanta humorum copia neutiquam per ductum thoracicum vel vaſa lactea poteſt eſſe tranſgreſſa. q. e. primum.

Quum vaſa brevia & venæ meſaraicæ hiantia in cavitatem inteſtinorum emittant oſcvla (§. 26.), eisdem venis vero per arteriam meſaraicam, utpote anguſtam admodum, parum tantum ſanguinis advehatur; & præterea venæ fere duplo majoris ſint diametri, ideoque ad quadruplum ſanguinis vehendum capaces; hinc per leges hydraulicas modo ſiphonum humidum chyloſum oſculis ſuis abſorbent & immediate ſanguini immiſcent. q. e. alterum.

Quoniam veſicæ urinariæ membrana valvuloſa aditum humidis ab exteriori ad interiorem partem concedit (§. 25.) hinc ſerum in abdomen depoſitum (§. 18.) immediate veſicam urinariam intrare poteſt. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 28. *Viam ſic monſtravimus apertam, a quovis facile reperiundam, per quam urina in potatoribus adeo celeriter ad vias urinarias deferri poſſit, ut adeo non opus ſit abſconditas quærere; & quoniam ardua eſt ſecretionis urinæ theoria, non injucundum fore duximus, ſi eam ex noviſſimis principiis phyſicis ſtabilitam ad theoriam diabetæ eo magis completam reddendam hic ſubjungeremus. Fluit ea nimirum ex theoria tubulorum capillarium, quæ docet, ejuſmodi tubulum id tantummodo liquoris genus attrahere, quo ſemel fuerit imbutus. Itaque, ſi e. g. filtrum ex charta bibula formatum prius oleo imbuatur & deinde mixtura ex oleo & aqua ei infundatur, ſolum oleum per filtrum tranſit, aqua vero remanet. Si vero aqua antea madefactum fuerit, ea ſola poſtea tranſit oleo relicto. Conſtat enim* ejuſ-

ejuſmodi filtrum ex innumeris tubulis capillaribus. Quum jam ſtructura renum vaſculoſa & ramificationes ureterum in renibus ſimilem congeriem tubulorum capillarium, cum arteriis & venis per diapedeſin immediatam vel per glandulas conjunctorum, repræſentant; hinc vaſa ſecretoria ſemel urina imbuta nihil præterea niſi urinam ex ſanguine in ſtatu naturali tranſmittere & colare poſſunt. Non itaque opus eſt fermentatione ſanguinis in renibus & urinæ tranſudatione; neque ſingulari pororum ſecernentium figura, quæ tantum ſimilia corpuſcula tranſmittat; neque certa quadam eorumdem amplitudine, paullo minori ea, quam habent vaſa ſanguifera, ut ita tantum minores particulæ ſeroſæ tranſire poſſint, ut placet cel. BOERHAAVIO *(r); alias enim lympha, bilis, ſaliva & ſimilia itidem per renes ſecernerentur; vel ſi harum particulæ craſſiores fingantur, urina, utpote tenuior, etiam per vaſa ſecretoria bilis, lymphæ nutritiæ & ſucci pancreatici, quippe ampliora, ſecerni deberet. Sed vi hujus theoriæ, ſecretionis vaſa ſecretoria poſſunt eſſe ubicunque æqualis immo ejuſdem cum extremitatibus vaſorum ſanguiferorum amplitudinis; nihilo minus tamen cohæſio fluidi, quo ſemel imbuta fuerint vaſa ſecretoria, cum lateribus horum vaſorum omnem heterogeneorum adfluxum arcere poterit.*

THEOREMA VII.

§. 29. *Diſpoſitio ad hydropem accedentibus ſtricturis periphericis & ſtimulo diuretico in diabeten degenerat.*

DEMONSTRATIO.

In diſpoſitione corporis ad hydropem occurrunt conſtrictiones vaſorum venoſorum, eorumdem obſtructiones in viſceribus immo vaſorum minorum, per ulcerationem eroſiones; inde lymphæ & ſeri in celluloſitatibus viſcerum & membranarum ſtagnatio vel earumdem in abdomen effuſio. (§. 11.) Jam ſi ſtricturæ cutis periphericæ accedant, tranſpiratio quoad maximam partem ſufflaminatur (§. 18.) ideoque humores neque per ſudorem abire, neque in celluloſitate cutis perſiſtere poterunt, ſed partim ex abdominis cavitate immediate veſicæ tunicam penetrabunt, (§. 27.) partim mediantibus vaſis reſorbentibus in ſanguinem revecti per renes copioſe ſecernentur. Quodſi ſtimulus diureticus accedat, qui, ſi ab eo, quod qualitas humorum ad eum contribuat, diſcedimus, ex conſtrictione venæ emulgentis per ramos intercoſtalis nervi oritur; ſerum & lympha continuo & copioſius ſecernentur; adeoque propter ſanguinem humoribus ſuis ſic ſpoliatum glandulæ fauces irrigantes exſiccantur, ſitis immodica oritur, ad quam extinguendam potus avide ingurgigatur. Hic vero partim mediate per vaſa lactea, brevia &

(r) Inſt. med. §. 359.

& per venas meſaraicas (§. 27.) partim autem immediate per ſupra dictas præternaturales vias ex abdomine ad veſicam defertur & protinus excernitur; quæ ſcena, ſic in circulo progrediens, diabetes inſcribitur. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 30. Quoniam ex uſu corticis chinæ aliorumque adſtringentium in febribus corpori diſpoſitio hydropica inducitur (§. 13.); hinc febri per adſtringentia corruptæ fluxus diabeticus facile ſupervenire poterit. q. e. ad explicand. obſ. IV.

COROLLARIUM II.

§. 31. Quia potus frigidus, corpore æſtuante ſumtus, ſtaſes ſanguinis in hepate, liene & pancreate, & ſubinde inflammationes, obſtructiones & infarctus horum viſcerum efficit, unde corpori diſpoſitio hydropica inducitur (§. 11.), hinc ex ejuſmodi hauſtu frigido etiam diabetes facile originem trahere poteſt. q. e. ad explicand. obſ. VI.

COROLLARIUM III.

§. 32. Quoniam vini generoſioris & aromatum calidorum nimius uſus orgaſmum ſanguinis excitat, quo remittente ob vaſorum præternaturalem expanſionem facile ſtaſes ſanguinis remanent; hinc ex dictorum abuſu diabetes ſimiliter excitari poteſt. (§. 11. 29.) q. e. pro explicand. obſ. V.

COROLLARIUM IV.

§. 33. Quum cantharides & ſuccus betulæ copioſo & acerrimo ſale cauſtico alcalino conſtent, quod ingentem ſtimulum diureticum excitare valet; hinc quoque ex horum uſu improvido adfectus diabeticus evenire poterit. q. e. ad explic. obſ. I. & VII.

COROLLARIUM V.

§. 34. Quoniam ſtaſibus viſcerum inflammatoriis febris ſupervenire ſolet; hinc etiam fluxui diabetico nonnunquam febris anomala vel tandem hectica jungitur. q. e. ad explic. obſ. III.

DEFINITIO II.

§. 35. *Motus corporis* contingit *pure mechanicus*, ſi omnia phænomena & effectus ejuſdem ex illius conſtructione mechanica fluunt.

DEFINITIO III.

§. 36. *Organicus* fit *motus*, ſi motus & effectus machinæ quidem per ejuſdem ſtructuram mechanicam modificantur, ipſa vero machina ab ente cogitante in motum concitatur.

SCHOLION.

§. 37, *Optime hæc differentia dignoſcitur in organo muſico, in quo, ſi ponderum ope cylindrus phonotacticus circumvolvitur, claves feriens & ſic melodias ludens; motus hujus organi eſt mere mechanicus. Accedente vero organœdo eoque organi claves feriente, motus contingit organicus. Ex eodem ſimili egregie illuceſcit differentia theoriæ ſtahlianæ a* mechanicis *principiis in arte ſanandi; ſecundum hæc enim motus voluntarios & involuntarios tanquam muſicam cymbali mechanici*, eines Glockenſpiels oder Singeuhr, *nobis concipimus. Prior vero theoria corpus humanum conſiderat tanquam organum, in quo organœdus, prout res exigit, pro arbitrio modulari poteſt; quum præcedens machina nihil niſi melodias cylindro phonotactico infixas ludere valeat.*

COROLLARIUM.

§. 38. Hinc omnis motus in corpore humano fieri debet aut pure mechanice aut organice, non enim datur tertium.

THEOREMA VIII.

§. 39. *Conſtrictiones & relaxationes nervorum in corpore vivo non pure mechanice fiunt, ſed earum cauſſa efficiens eſt anima.*

DEMONSTRATIO.

I. Si enim motus nervorum ex cauſſis internis vel externis excitatus pure mechanice produceretur, is ex eorum ſola ſtructura mechanica deberet eſſe explicabilis. Porro, ſi motus fieret mere mechanice, is non major deberet eſſe cauſſa motum efficiente. Jam vero ſi e. g. tunica nervea aut ipſe nervus acu leviter pungitur, horrendi motus convulſivi toto in corpore oriuntur, qui vim ejuſdem hominis in ſtatu naturali longe ſuperant. Ideoque hoc in caſu motus contingunt nervorum cauſſam adparenter efficientem longe ſuperantes; cauſſa itaque adparens, punctio ſcilicet, non fuit cauſſa efficiens. Ideoque motus nervorum non ex ſola eorumdem ſtructura mechanica explicari poſſunt. Q. E. primum.

Jam

Jam vero motus omnis machinæ itemque corporis humani fit pure mechanice aut organice (§. 38.); ideoque motum nervorum conſtrictorium & relaxatorium organice fieri neceſſe eſt: cauſſa ergo ejus efficiens eſt anima.

II. Idem cognoſcere licet a priori, ſi perpendamus quinam motus nervorum ex legibus mechanicis contingere debeant, ſi a corroſivis vel cauſticis potentialibus arrodantur. Hæc autem, ſint alcalinæ aut acidæ indolis, agunt in nervorum ſubſtantiam inſtar cuneorum, qui in interſtitia ejus penetrando, partes ſolidas findunt, immo ſolutionem continui efficiunt. Tantum itaque abeſt, ut motum adſtrictorium per operationem mechanicam in nervis efficere poſſint, ut potius contrarium inſequi debeat. Nihilominus tamen re vera in corpore vivo motus nervorum conſtrictorius arroſionem a corroſivis inſequitur, & præterea per adduxum humorum inde excitatum corroſivum diluitur ejusque vis infringitur. Quapropter motus nervorum in actionibus vitalibus non pure mechanice fieri poſſunt. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 40. *Non hic nobis res eſt de conſtrictionibus & relaxationibus nervorum in quantum hæ per aërem frigidum aut calidum, humidum aut ſiccum producuntur; quamquam & hæc alteratio longe major ſit in corpore vivo quam in mortuo; ſed de iis tantum, quæ ad ſic dictas actiones vitales pertinent.*

SCHOLION II.

§. 41. *Admodum itaque falluntur ij, qui ipſam machinam humanam adeo affabre fabricatam eſſe putant, ut ſemet ipſam per motus a materiis peccantibus productos a læſione conſervare eaſque eliminare poſſit. Nec ad eorum ſententiam accedere poſſumus, qui ſenſationem ſemper inſequi motum proportionalem ſtatuunt: Innotuerunt enim e. g. duo notabiles caſus, qui* Celeb. JUNCKERO *in praxi ſua ampliſſima obvenerunt, ubi in priori ruſticus quidam admoto ad labra cantharo ſemper epilepſia correptus ſuit. Poſteriori in caſu puerulus ad auditum nominis ſervatoris noſtri, Jeſu Chriſti, in eundem morbum comitialem delapſus eſt. Sequitur potius motus ſenſationem, prout materia peccans aut majus aut minus periculum minatur, vehemens aut moderatus, ut e. g. puncturam nervorum vehementiſſimus, quia præſentiſſimi & maximi eſt periculi. Nec obſtat theſi noſtræ, quod is quandoque etiam contingat erroneus & excedens, nec eventus intentioni ſemper reſpondeat, quum ejuſmodi etiam prudentiſſimis politicis in actionibus ſuis contingat.*

SCHOLION III.

§. 42. *Quamquam obſervationes allatæ evidentiſſime noſtram theſin ſtabiliant; attamen minime mihi blandior, quemquam modernæ metaphyſicæ addictum ad theoriam ſtahlianam acceſſurum fore, quia quiſque ſibi perſuaſum habet, theoriam hancce ſtahlianam influxum phyſicum, ex moderna metaphyſica rejectum, ſupponere. Sed age, oſtendam, ſyſtema harmoniæ præſtabilitæ optime cum ſyſtemate ſtahliano convenire, & quod harmoniſta poſſit eſſe ſtahlianus, & ſtahlianus harmoniſta. Diſtinguunt noviſſimi metaphyſici* (s) *influxum pſychologicum in idealem & realem. Idealem vocant harmoniam præſtabilitam, poſteriorem phyſicum influxum adpellant. Ad horum differentiam explicandam ponamus duo entia A & B, & A agat in B, & inde producatur mutatio C. in ente B. Si jam hæc mutatio C. ſolummodo dependeat ab actione A in B. & B per propriam vim ſuam nihil ad hanc mutationem C. contulerit, ſed paſſive tantum ſe habuerit, ejuſmodi influxum ex ſententia Ariſtotelis vocant phyſicum. Si vero mutatio C. non ex ſola actione entis A in B, ſed ex parte ex vi propria ipſius B dependeat, i. e. ſi ens B non mere paſſive ſe habuit, ſed actione ſui ipſius aliquid ad mutationem C contulit; influxus entis A in B dicitur idealis, vel in pſychologicis harmonia præſtabilita. Jam facile demonſtrant influxum phyſicum, qualem Ariſtoteles ſtatuit, neque in pſychologicis neque in phyſicis actionibus entium eſſe poſſibilem, indeque ad animæ noſtræ actionem in corpus inferunt. Quum itaque hac ratione etiam actio omnis corporis phyſici in aliud per influxum idealem fiat, quiſque ſane ſtahlianus etiam actionem animæ in corpus per influxum idealem vel harmoniam præſtabilitam fieri, ambabus largietur. Licet enim hac ratione actionem animæ in corpus pariter ac actionem corporis in corpus conſiderare; nec explicatio habitus animæ & corporis ad ſe invicem per ſimile illud conſuetum, duorum ſcilicet horologiorum concordantium, amplius valebit. Convenimus itaque in re, licet in terminis diſcrepantia adſit.*

THEOREMA IX.

§. 43. *Fluxus diabeticus eſt labor naturæ, læſionem viſceris aut imminentem avertere aut præſentem abſtergere intendens.*

DEMONSTRATIO.

Fluxus diabetici cauſſa formalis conſiſtit in nervorum, vaſa venoſa præcipue emulgentia cingentium conſtrictione (§. 29.) jam conſtrictio nervorum non pure mechanice fit, ſed animam tanquam cauſſam efficientem

(s) M. Meyer *im Beweis der vorher beſtimmten Uebereinſtimmung.*

cientem agnoſcit (§. 39.). Cum vero cauſſa cauſæ ſit etiam cauſſa cauſſati; anima quoque cauſſa efficiens eſt fluxus diabetici q. e. primum.

Quia conſtrictio nervorum non a materia peccante producitur (§. 39.) ſed ab anima propter materiam peccantem inſtituitur (§. 41.) hinc neceſſario, utpote principium ſapiens, cauſam finalem, quæ eſt remotio materiæ peccantis, reſpiciat neceſſe eſt. Jam materia peccans principalis in diabete eſt aut læſio viſcerum imminens aut præſens: anima igitur per fluxum diabeticum læſionem viſcerum avertere aut abſtergere intendit. Q. E. D.

THEOREMA X.

§. 44. *Copia urinæ diabeticorum potum ſuperans non ex ſola colliquatione corporis, ſed ex inſpiratione humidi aërei proficiſcitur.*

DEMONSTRATIO.

Quoniam in nonnullis diabeticis quantitas urinæ, potum adſumtum ſuperans, intra 24 horas ad 8 & ultra menſuras vel 16 lb. accedit (§. 5. 8.) pondus vero adulti mediocris ſtaturæ 150 libras vix excedat, ſpatio 10 vel 12 dierum nil niſi ſola oſſa, & ne hæc quidem de diabetico ſupereſſe poſſent, licet etiam ſingulis diebus 4 lb. ſolidi cibi adſumeret; hinc ex alio fonte ab extra tantam copiam humorum in corpus diabetici propullare neceſſe eſt: itaque ex aëre corpus ambiente proficiſcitur. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 45. *Cum pori in cute noſtra adeo copioſi adſint, ut obſervante* Lœwenhœkio *in ſpatio, quod arenæ granum tegit, plures quam* 120000 *exiſtant, & ſuperficies cutis extenſæ* 20 *pedibus quadratis circiter æqualis ſit, prætereaque in aëre etiam adparenter ſicciſſimo ſemper tamen maxima aquæ copia contineatur* (§. 16.) *ceſſabit jam admiratio, cur tot menſuræ humidi ex aëre per diem inſpirari poſſint.*

SCHOLION II.

§. 46. *Quod inſpiratio non ſolum intelligenda ſit de ſero illo excrementitio, quod tranſpiratione vel ſudatione ſubito ſuppreſſa in extremitatibus pororum remanet indeque magno cum ſanitatis detrimento in ſanguinem revehitur; ſed quod corpus vivum ſub certa cónſtitutione re vera humiditates ex aëre ambiente attrahat & inſpiret, a poſteriori quoque edoctus ſum, quum quondam de actione electrificationis in tranſpirationem inquirerem. Quum enim*

nim per integram horam electrico vortice cinctus $\frac{1}{4}$ lb. *tranſpiraſſem, ordinarie vix* $\frac{1}{5}$ lb. *per tranſpirationem amittens, tum hora ſequenti abſque electrificatione ſtateræ ſanctorianæ adhuc inſidens, pedibus in cubiculo frigidiuſculo aliquantum refrigeſcentibus, primis tribus horæ quadrantibus per* $\frac{1}{32}$ lb. *pondere increvi, quod non niſi ex aëre ambiente proficiſci potuit, paullo poſt vero tranſpiratio iterum conſueto more ſucceſſit.*

THEOREMA. XI.

§. 47. *Ex copioſa ſeri ſanguinei ſecretione in diabeticis conſtitutio humorum fit alcalina.*

DEMONSTRATIO.

Opus hic eſt, ut ſanguinis indolem paullo adcuratius cognoſcamus, & licet ſanguinem naturalem per artificium chemicum componendi modus hucuſque nondum innotuerit, liquorem tamen quoad potiora cum eo convenientem conficere licet, ſi lac cum alcali coquitur aut digeritur (*t*). Lac vero conſtat ex acido vegetabili & pinguedine vel oleo, mediante alcali cum aqua copioſa mixto; proficiſcitur enim lac ex ſanguine, ſanguis ex chylo, chylus ex acido vegetabilium & pinguedine ingeſta, mediante bile, quæ indolis eſt alcalinæ, cum partibus aquoſis invicem mixtis. Quum itaque lacti per additionem copioſioris alcali color & habitus ſanguineus reconcilietur, ſanguinem copioſum alcali fovere inde concludimus. Præterea analyſis chemica ſanguinis idem prodit. Prodit enim ſub deſtillatione copioſa aqua, copioſiſſimum alcali volatile & fixum oleo empyreumatico. Volatilitas vero ſalis alcali dependet ab intimiore conjunctione cum particulis oleoſis (per princ. chemic.) quæ ſub deſtillatione ope ignis, in corpore vivo vero ſenſim tantum per circulationem & calorem inde enatum perficitur, & tum, ut corpori vivo nocivum, per tranſpirationem abit. Jam alcali fixum conficitur ex acidi vegetabilis & pauci inflammabilis cum terra calcarea vel vitreſcibili arctiori mixtione, quæ operatio quotidie in corpore noſtro contingit. Quod enim ope circulationis intimior harum partium mixtio, eaque multo facilior & celerior, quam ope ignis culinarii fieri poſſit, in volatiliſatione alcali videre licet, quæ operatio adhibito igne culinario annuum fere tempus requirit, in corpore noſtro vero quotidie perficitur. Accedit ad hæc, quod acidum univerſale ſingulis momentis copioſe per reſpirationem ſanguini immiſceatur (§. 14.) quod coagulationem ſanguinis efficeret (per princ. chem.) niſi cum oleoſis intimius ſeſe jungens degeneraret in acidum animale, quod ab acido vegetabili parum admodum differt (*Junck. Chem. Tom. II. p.* 249.) hinc ad alcali productionem pariter idoneum exſiſtit. Hoc alcali, cum inflammabilibus particulis intime junctum, ſolidas

(*t*) *Teichmeyer* Elem. phyſ. p. 114.

lidas particulas rubicundas ſerum ſanguineum innatantes conficit, quod exinde patet, quoniam ſolum ſerum excrementitium globulis iſtis rubicundis deſtitutum nihil ſenſibilis alcali in examine oſtendit. Hinc alcali ſub ſecretione ſeri in ſanguine remanet, niſi in quantum volatile redditur & per tranſpirationem abit. Idem etiam obſervatur in ſecretione lactis ex ſanguine, quod parum admodum alcali ſecum aufert. Jam in diabeticis tranſpiratio eſt ſuppreſſa (§. 13.) hinc alcali volatiliſatum hujus beneficio in auras abire nequit, neque per urinam ſufficienter excernitur, ſed tantum vaſa ſecretoria irritando inſignem ſtimulum diureticum excitat. Stimulus diureticus oritur per conſtrictionem venæ emulgentis a fibrillis nerveis e plexu renali nervi intercoſtalis prodeuntibus; unde ſanguis retardatus ſerum ſuum copioſe cum acido ſuperfluo in renibus deponere cogitur. Inde remanentibus ſolis particulis rubicundis alcali in ſanguine prædominium obtinet. Q. E. D.

COROLLARIUM I.

§. 48. Quoniam alcalia pinguedinem promtiſſime reſolvunt & cum aqua uniunt; hinc per alcalinam humorum indolem in diabeticis colliquatio corporis contingit, quæ colliquatæ particulæ protinus ad veſicam deferuntur.

COROLLARIUM II.

§. 49. Ex eadem quoque humorum ſalina conſtitutione cum conſtrictione exteriorum partium conjuncta, qua humores ab exterioribus ad interiora coguntur & glandulæ, fauces irrigantes, humido ſuo privantur, facile cognoſcitur, unde ingens ille ardor & ſitis diabeticorum excitetur.

COROLLARIUM III.

§. 50. Quia vero non æque alcalinæ quam acidæ particulæ per urinam abeunt, ut analyſis urinæ chemica docet; acidum vero cum terra inflammabili vel pinguedine combinatum exhibeat acidum dulcificatum: facile quoque colligitur unde diabeticorum urina nonnunquam ſubdulcis evadat (*u*).

THEOREMA XII.

§. 51. *Inſpiratio humidi aerei in diabeticis fit partim ex ſtricturis periphericis, partim ex conſtitutione ſanguinis alcalina.*

D E-

(*u*) BLANCARD. anat. reform. c. 25.

DEMONSTRATIO.

Quantitas urinæ diabeticorum potum ſuperans ex aëre attrahitur (§. 44.) Hæc attractio vel inſpiratio rationem ſufficientem debet habere in conſtitutione partium fluidarum aut ſolidarum aut etiam in utrarumque ſimul. Jam, ſi ſolidarum partium conſtitutionem conſideramus, non relaxatio, ſed conſtrictio toni in peripheria cutis convenit inſpirationi (§. 18.) qui habitus in diabeticis occurrit (§. 8.) Hinc inſpiratio humidi aërei fit in diabeticis ex ſtricturis periphericis.

Quum vero ſola inſpiratio in ſtricturis periphericis non ſufficeret ad tantam urinæ copiam ſuppeditandam; alias enim idem fluxus diabeticus in aliis ægrotis, qui ſtricturas periphericas patiuntur, e. g. qui diuturnis horripilationibus febrilibus vexantur, contingere deberet. Hinc etiam ſingularis conſtitutio humorum ut concurrat neceſſe eſt. Ea aut debet eſſe acida aut alcalina, hæ duæ enim tantum notabiliter humidum ex aëre adtrahunt. Jam humorum ſanguinis diabeticorum conſtitutio eſt alcalina (§. 47.) hinc inſpiratio humidi aërei in diabeticis etiam fit ex conſtitutione humorum & ſanguinis alcalina. Q. E. D.

SCHOLION I.

§. 52. *Egregie illuſtratur hæc demonſtratio per fungum hygrometricum, quo in obſervationibus meteorologicis ad aëris humiditatem ponderandam utimur. Qui, niſi alcalina ſolutione imbutus fuerit, parum tantum humiditatis ex aëre adtrahit, hac vero imprægnatus adeo magneticus & humidi ſitiens redditur, ut interdum duplam & triplam ponderis ſui quantitatem ex aëre hauriat. Pori enim reſorbentes corporis noſtri ſimiles tubulos capillares, quales fungum conſtituunt, repræſentant, qui quidem ex propria vi ſua adtractiva humidum ex aëre adtrahunt, aſt parum tantum. Alcalino vero liquore imbuti magnetis inſtar illud ad ſe rapiunt.*

SCHOLION II.

§. 53. *Maxima procul dubio humidi pars per pulmones inſpiratur & inde in ſanguinem devehitur (1) quia aer humidus ſanguinem in extremitatibus venarum pulmonalium hiantibus fere immediate contingit. (2) Quia in pulmonibus hæc orificia reſorbentia majoris ſunt diametri quam in cute ita ut flatum tranſmittant. (3) Quia innumeræ ramificationes venæ pulmonalis cum totidem ramificationibus arteriæ aſperæ per anaſtomoſin junctæ ſunt, ut adeo humida innumeris in locis ſanguinem contingere ideoque & copioſius ſeſe ei immiſcere poſſint. (4) Quia pulmones etiam in ſtatu naturali ſemper ad inſpirationem hancce debent*

eſſe

eſſe accommodati, dum continuo ſub negotio reſpirationis acidum univerſale ex aëre reſorbent; & ſanguini immiſcent (§. 14.) *Quia particulæ humidæ ſub aëris in pulmones irruptione majorem impulſum ideoque & majorem vim ſeſe poris inſinuandi accipiunt.*

OBSERV. VIII. & IX.

§. 54. Thomas Bartholinus *refert* (*x*) *de Petro Bullichio, Archiatro quondam Danico, quod ſingulis menſibus, prægreſſis nephriticis cruciatibus, fluxum diabeticum paſſus ſit ſingulisque diebus ſub plenilunio XII. menſuras aquæ abſque colliquatione corporis minxerit, licet vix tertiam partem unius menſuræ interea biberit. Urina fuit ſabuloſa & ſal ex illa elicitum, cani propinatum, eum necavit pilis cadentibus. Similem obſervationem recenſet* Olaus Borrichius (*y*) *de viro quodam ampliſſimo Hafnienſi, qui circa annum ætatis ſuæ LXVI. quovis menſe bis ſemelve: potiſſimum nimirum ſub plenilunio, interdum etiam ſub novilunio adfectu diabetico adflictus fuit, ubi primis tribus diebus intoleranda ſtranguria vexabatur, reliquo triduo vero ſolvebatur veſicæ ſphincter & his tribus diebus LXXII. lb. vel XXXVI menſuræ urinæ, abſque tamen colliquatione corporis, evacuabantur, quum interea vix ½ menſuram potus adſumſerit, & ne toto quidem menſe XX. menſ. hauſerit. Urina fuit decolor cum filamentis albis immixtis. Septimo ſemper morbi die ſphincter veſicæ claudebatur, redibat urinæ color, & æger ad negotia publica revertebatur.*

COROLLARIUM I.

§. 55. Quoniam ſabulum & filamenta alba in urina ulcerationem renum vel veſicæ indicant; eluceſcit inde in utroque caſu fluxus diabetici origo (§. 29. II.)

SCHOLION.

§. 56. *Quia in priori caſu ſal urinæ cani exhibitum, illum necavit & pilorum defluxum effecit; egregie inde confirmatur theoria noſtra, quod nimirum humores & ſanguis diabeticorum ſcateant ſale alcalino cauſtico, unde ingens ille ſtimulus diureticus & ardor oritur.*

COROLLARIUM II.

§. 57. Quum in adfectu chronico criſes non contingant, & hæ præterea

(*x*) In A. N. C. D. I. A. 2.
(*y*) L. c.

terea quovis 7mo die, recurrant, ut novilunia & plenilunia; hinc harmonicus hic fluxus diabeticus cum lunationibus non pro critico habendus eſt, caſu tantum cum lunæ phaſibus concurrente.

COROLLARIUM III.

§. 58. Quum, ſi duæ mutationes A & B harmonicæ contingant, & ratio τȣ A ex natura τȣ B explicari queat; rationaliter concludatur prius eſſe rationatum alterius; hæc vero harmonia fluxus diabetici cum phaſibus lunæ ex natura ipſius lunæ explicari queat; hinc in curſu & phaſibus lunæ rationem hujus periodici fluxus latere ſequitur.

PROBLEMA.

§. 59. *Actionem lunæ in corpus humanum & ſpeciatim in fluxum diabeticum explicare.*

RESOLUTIO.

Vir magnus Newtonus ex phænomenis planetarum & æſtu maris evidentiſſime demonſtravit corpora cæleſtia & terreſtria mutuam vim centripetam inter ſe habere, qua cogente e. g. mare noſtrum ſub luna intumeſcere debet, & fluxum illum notiſſimum & refluxum maris efficit. Jam aër tellurem ambiens ſimiliter fluidus eſt ac aqua, & oceanum quaſi maximum conſtituit; ideoque per eamdem vim centripetam, ad lunam tendentem, ſub luna ut intumeſcat neceſſe eſt.

I. Pariter itaque fluxus & refluxus in atmoſphæra noſtra & eodem tempore quotidie contingere debet, ac eum in oceanis obſervamus.

II. Sed quoniam aër 1000lies fere levior eſt aqua, intumeſcentia atmoſphæræ etiam 1000lies altior eſſe debebit intumeſcentia maris. Jam docente Newtono mare ceteris paribus ad altitudinem 10. pedum a luna elevatur, a ſole vero ad altitudinem 2. pedum; ideoque altitudo intumeſcentiæ atmoſphæræ noſtræ tempore novilunii & plenilunii, ubi ſol & luna conjunctim agunt, erit 12000 circiter pedum; ſub quadraturis vero, ubi ſol & luna ſeparatim agunt, 8000 pedum.

III. Aër porro ad hunc æſtum conficiendum undique confluens magnam vaporum copiam ſimul ſecum advehit, unde harmonia mutationis tempeſtatum cum phaſibus lunæ dependet.

IV. Hæc advectio vaporum major eſſe debet tempore novilunii quam ſub quadraturis (n. 2.) maxima vero tempore plenilunii, quia tunc ſumma intumeſcentia media nocte contingit, ubi propter frigidam aëris conſtitutionem vapores magis coacervantur, quam de die, ideoque.

V. Decreſcente luna & ſimul etiam æſtu atmoſphæræ (n. 2.) vapores

res hi adcumulati deorſum cadunt, inferiorem aëris regionem petunt, & aëris elatere ſic ſimul imminuto aër in corpore noſtro & ſanguine contentus expanditur, humorum motus inteſtinus major fit, tonus partium ob aërem vaporoſum intenditur, inſpiratio humidi ad fluxum diabeticum ſubſerviens fit copioſior, & noctu quidem copioſiſſima; (n. 4.) unde natura magis jam moleſtata & ad cooperandum excitata per auctam circulationem ſanguinis & hinc inde factas conſtrictiones & relaxationes partium & nervorum moleſtantem illam humorum copiam ex corpore expellit & quaſi uno labore totum corpus ab impuritatibus ſimul expurgat. Fluit itaque inde ratio, cur fluxus diabeticus interdum cum novilunio, ſæpius vero cum plenilunio conſpiret. (§. 54.) Q. E. I.

SCHOLION.

§. 60. *Patet inde quoque ratio, cur decreſcente luna evacuationes catharticæ melius procedant, quam creſcente luna. Id quod Celeb.* JUNCKERUS *poſt plurima, omnibuſque cum cautelis inſtituta experimenta veriſſimum eſſe deprehendit.*

PARS II.

METHODUM MEDENDI EXPONIT.

CONSPECTUS PARTIS II. PRACTICÆ.

Obſtructiones viſcerum in diabeticis tollere §. 61. Objectio ad demonſtrationes horum problematum ſolvitur §. 62. Læſiones viſcerum tractare §. 63. Stimulum & ardores diureticos mitigare §. 64. Curatio ſympathetica §. 65. Inſpirationem aëris humidi arcere §. 66. Diabeten verum curare §. 67. Diæta diabeticorum, qualis eſſe debeat §. 68. Prognoſis ex hectica & ſigna de ſingulorum viſcerum vitiis §. 69. Prognoſis ex fruſtraneo medicaminum uſu lethalis §. 70.

PROBLEMA I.

§. 61.

Obſtructiones & infarctus viſcerum in diabeticis tollere.

RESOLUTIO.

Quum obſtructiones proveniant ex ſtaſi ſanguinis aliorumque humorum; ſtaſis vero propter conſtrictiones venarum, ſanguinem ex viſceribus revehentium, per nervos eas cingentes contingat: hinc

I. Spaſmus vel contractio nervorum per medicamina antiſpaſtica (Tab. I.) leniatur, ut liberior ſanguini ex viſcere pateat regreſſus.

II. Sanguis vero, in ſtaſin jam deductus, per diluentia & incidentia (Tab. II.) reſolvatur, ut per impulſum ſanguinis arterioſi canales obſtructi iterum reſerari poſſint. Caveatur vero ne indicata ſint adeo diureticæ indolis, qua reliqua ſymptomata diabetica exacerbari poſſint, ſed eligantur ex iis, qualia exhibet.

TAB. I.

Antiſpasmodica.

(*a*) *Simplic.*

Hb. & flor. millefol. ſerpill. flor. primul. ver. Cinnab. artif. antimon. nativ. Nitr. depurat. regenerat. antimoniat.

(*b*) *Formulæ.*

1. *Pulv. Antiſpasmod. Stahl.* Rc. Tart. vitriolat. Nitr. depur. ana unc. j. Cinnabar. artific. rectific. ſcrup. VIII. M. F. P.

2. Rc. Sal. mirab. Glaub. Nitr. regenerat. ana unc. j. Matr. perlar. ppt. drachm. v. Cinnab. antimon. ppt. Sacch. perlat. ana drachm. ij. M.

TAB. II.

Aperientes, incidentes & reſolventes formulæ.

3. Rc. Rd. cichor. taraxac. liquirit. ana unc. j. Hb. veron. centaur. min. ana M. j. Cort. citr. cinnam. ana drachm. ij. Concis. M.

4. *Spec. Paracelſ. correct.* Rc. Rd. ari. pimpin. alb. ana unc. j. Hb. betonic. heder. terreſtr. ſanicul. pyrol. ana M. j. Concis. M.

5. *Pulv. reſolvens.* Rc. Aethiop. mineral. drachm. ſs. arcan. duplic. Gumm. ammoniac. ana ſcrup. j. Sacch. perl. drachm. j. M. F. P.

6. *Pulv. digeſtivus.* Rc. Tart. vitriolat. Conch. citr. ana M.

7. *Mixtur. reſolvens.* Rc. TR. antimon. Eſſent. pimpin. alb. ſuccin. ana M.

8. *Pilul.*

8. *Pilul. reſolv. vel polychr. Becch.* Rc. Aloes gummoſ. myrrh. ppt. gumm. junip. heder. ana ſcrup. j. Extr. abſinth. vinos. card. bened. vinos. cochlear. aquos. ana gr. xvj. fumar. vinos. elleb. nigr. aquos. ana gr. viij. terebinth. venet. ſcrup. ſs. M. F. Pilul. ad pond. gr. I.

DEMONSRATIO.

Spaſmus enim fibrillarum nervearum lenitur, ſi nimia earumdem tenſio ceſſat. Tenſio proficiſcitur ex expanſione tunicæ tubulorum ex quibus nervus conſtat. Expanſio hæc aut fit ſecundum peripheriam ab actione corporum craſſiorum in eamdem; & tum quoad longitudinem abbreviatur nervus: aut fit ſecundum longitudinem fibrarum a vaſis ſanguiferis intumeſcentibus, quorum tunicis aut intertextæ aut circumcinctæ ſunt. Quovis vero in caſu liquidum nerveum reſtrictum in cerebro ſpaſmi ſenſationem producit. Jam (1) per particulas oleoſas ſulphureas temperatas vegetabilium antiſpaſmodicorum, (Tab. I.) dum fibrarum in membranis interſtitia penetrant, eaſque blando ſenſu adficiunt (ſiquidem ex globulis ſphæricis conſtant) peripheria tunicæ tubulorum relaxatur; quo efficitur, ut, quantum peripheriæ accrevit, jam longitudini fibrillæ nerveæ accedere poſſit. Unde nervi relaxatio & ſpaſmorum ceſſatio. Præterea vero etiam (2) particulas volatiles ſalinas involvunt, quæ tunicam arteriarum nervoſam irritando orgaſmum ſanguinis, intumeſcentiam vaſorum ideoque & ſpaſmum producunt (per antec.) Coeunt enim facillime cum alcalinis volatilibus & tunicam nerveam arteriarum jam blandiori modo adficiunt, unde ſedatio orgaſmi, intumeſcentiæ vaſorum & ſpaſmi. Hoc modo præcipue agunt cinnabaris, cujus acidum ſulphureum alcali volatile avide arripit, itemque nitrum, quatenus ex parte acidi cum phlogiſto mixto alcalinas particulas orgaſticas ex mixtione ſanguinis ad ſe rapere & cum iis in ſal quaſi medium tranſire deprehenditur (3). Quum præterea quoque nitrum in fluidis ſolutum, gravitatem eorum ſpecificam augendo, contigua corpora & fluida calore ſuo privet vel refrigeret; calor vero maximum momentum ad alendum orgaſmum conferat, hinc nitrum etiam per refrigerantem ſuam qualitatem ſtricturas nervorum ex intumeſcentia vaſorum ortas lenire valet. Q. erat ad I. indicationem.

Quoniam reſolventia vetegabilia reſina ſubtiliori gaudent, reſina vero ex acido nitri cum oleoſis particulis & terra vitreſcibili mixto conſtat; hinc ex parte hujus acidi, per cohæſionem cum oleoſis particulis nonnihil hebetati, humores viſcidos potenter incidere & reſolvere valet. Idem valet de ſalibus mediis, ubi acidorum vis nimia rodens per alcali, & hujus vis cauſtica per acidum conjunctum adeo coercetur, ut nil niſi blanda vis reſolvens ſuperſit. In mercurio dulci vero & æthiope minerali acidum ſalis & ſulphuris per mercurii particulas leviter tantum obtuſum

tuſum efficaciſſimam inter cetera retinet vim reſolutoriam, quæ etiam pertinaciſſimas obſtructiones nonnunquam reſerare valet. Q. E. D.

SCHOLION.

§. 62. Patet quidem ex ſupra (§. 39.) demonſtratis, tenſionem & relaxationem nervorum magis ab anima dependere, quam ab effectu corporum, in nervos agentium, mechanico; ita, ut non raro pro diverſa æſtimatione unius ejuſdemque medicaminis plane diverſus & contrarius nervorum motus producatur, e. g. per ſopientia, furor; per anodyna, exacerbatio doloris. Interim tamen in præſentibus demonſtrationibus practicis enodare conamur, qua ratione anima ordinarie per actus medicaminum mechanicos ad certum quendam motum, quem intendimus, determinetur vel diſponatur.

PROBLEMA III.

§. 63. *Læſiones viſcerum ulceratas diabeticorum tractare.*

RESOLUTIO.

Cum ulcera per energiam naturæ, novas ſemper particulas adponendo, conſolidentur, dummodo nimius adfluxus humorum arceri & ulcus mundum ſemper ſervari poſſit; itaque.

I. Adfluxus humorum per venæſectiones; lenia laxantia & diapnoica inhibeatur. e. g. pil. polychr. Becch. (§. 61. form. 8.)

II. Mundificatio ulceris ejuſque abſterſio per balſamica interna temperatiora reſpiciatur, qualia exhibet.

TAB. III.

(*a*) *Simplic.*

Terebinth. coct. Balſ. peruv. de copaiv. Loccatell. Gumm. maſtich. oliban. juniper.

(*b*) *Formul.*

1. Rc. Balſ. peruv. ſcrup. j. Gumm. junip. maſtich. ſubtiliſs. pulveriſ. ana drachm. j. amygd. excort. no. xxx. contus. add. Aqu. ſcorzoner. hyſsop. ana unc. iv. M. c. ſacch. f. Potio.

2. Rc. Tereb. coct. drachm. ij. vitell. ov. Mell. deſpumat. ana drachm. iij. Aqu. frag. q. ſ. M. f. l. a Emulſio.

DEMON-

DEMONSTRATIO.

Venæſectio enim, dum quantitatem ſanguinis imminuit, etiam ejus impetum infringit, qui ſtaſin & inflammationem circa ulcerationem tantum auget. Laxantia vero per ſal rodens, quod continent, vellicando tunicam inteſtinorum nerveam ramos nervi meſenterici connexos ſimul conſtringunt, adeoque ſanguinem in venis meſaraicis reſtringendo cogunt humores ſuos copioſe per orificia, in inteſtina hiantia, deponere. Denique & diapnoica, dum aut ob principia ſua oleoſa peripheriam cutis relaxant, aut per ſalia ſua volatilia volatilitatem humorum in corpore adeoque & tranſpirationem promoverit, ſanguinis copiam minuunt & ſic nimium adfluxum avertunt. Q. E. ad indication. I.

Medicamina porro balſamica, quia ex reſinoſis principiis, nimirum ex acido cum oleo mixto, conſtant; hinc ex parte acidi, per oleoſas particulas nonnihil hebetati, materiam viſcidam, in ulcere collectam, incidere; calloſitates adnatas cum excreſcentiis luxuriantibus per lenem ſepſin auferre; denique etiam ratione bituminoſæ indolis partes adjacentes ab ulteriori ulceroſa corruptione defendere poſſunt. Dico itaque læſiones viſcerum ulceratas ſic legitime tractari. Q. E. D.

PROBLEMA III.

§. 64. *Stimulum nimium diureticum & ardores in adfectu diabetico infringere.*

RESOLUTIO.

Quoniam ingens ille ſtimulus diureticus & ardor in malo diabetico partim ab abundantia alcali in ſanguine (§ 49.) partim a ſtricturis venæ emulgentis excitantur (§. 29.) unde ſimul per dilatationem præternaturalem vaſorum ſecernentium horum elaſticitas & tonus debilitatur; quo fit, ut major ſemper ſeri copia per ea ad veſicam devehi poſſit; hinc

I. Acrimonia alcali cauſtici obtundatur per involventia & antalcalina. (Tab. IV.)

II. Conſtrictio rami nervei renalis leniatur per antiſpasmodica (§. 61. Tab. I.)

III. Vaſa ſecretoria nimis aperta per lenia adſtringentia vel tonica ad ſtatum naturalem reducantur. (Tab. V.)

IV. Denique etiam ad adfluxum magis ad inteſtina derivandum lenia laxantia interponantur.

TAB. IV.

Involventia & antalcalina.

Cl. I. Lac. animal. ejus cremor. & ſerum. Terr. bolar. pingu. Ol. oliv. Flor. ſulph. Emulſiones, Gelatinæ.

II. Acetoſ. Acetoſell. Ceraſ. acid. Ribes. ſucc. citr. limon. Acetum. Vin. rhenan. Nitrum. Sp. vitriol. nitr. ſal. ſimpl. & dulcific.

TAB. V.

Subadſtringentes & tonicæ formulæ.

1. Rc. Rd. helen. caryoph. ana unc. j. Hb. tormentill. veronic. millefol. ana M. ſs. Fl. balauſt. pg. ij. Cort. aurant. drachm. ij. conc. M. infund. c. Vino.

2. Rc. TR. Mart. Ludovic. Eſſent. Caſc. ana drachm. ij. M.

DEMONSTRATIO.

Prima enim claſſis antalcalinorum conſtat ex pinguibus vetegabilum, animalium & mineralium principiis, quibus alcali lubentiſſime ſe adſociat & firmiſſime adhæret, (per princip. chemic.) ideoque propter hanc intimiorem unionem non adeo ſenſibiliter amplius in vias urinarias agere & ſtimulum diureticum excitare poteſt. Secunda claſſis continet acida & acidula. Hæc non minus promte cum alcali uniuntur & tum ſal medium conſtituunt, quod itidem ob mutuam acidi & alcali inter ſe actionem vias urinarias adeo potenter irritare nequit. Q. e. ad I. indcationem.

II. Indicat. demonſtrat. vid. demonſtr. ad §. 61. n. 1.

III. Medicamina ſubadſtringentia ſcatent acido copioſo cum terra vitreſcibili, calcarea vel metallica conjuncto (per analyſ. chemic.) Hæ terræ craſſiores, quoniam non ſatis ſubtiliter ſolvi poſſunt, efficiunt, ut acidum cohærens neque corrodentem neque penetrantem ſuam facultatem adeo exercere poſſit, ſed fibrillas nerveas leviter tantum pungendo terram ſuam adnexam eis infigit, unde rigidiores & conſequenter etiam magis elaſticæ redduntur. Huc accedit, quod propter hanc levem punctionem fibrillarum nervearum eisdem a natura levis ſpaſmus inducatur (§ 41.) unde tunicæ vaſorum ſecernentium, quibus intertextæ ſunt, ſimul quoad peripheriam contrahuntur & ſic ipſa vaſa coarctantur. Adeoque hac ratione per medicamina ſubadſtringentia vaſa ſecretoria nimis aperta ad ſtatum naturalem reducuntur. Q. E. D.

SCHO-

SCHOLION.

§. 65. *Poteſt etiam indicationi* III. *optime ſatisfieri per curationem ſympatheticam; non enim in obſtructionibus viſcerum adſtringentibus, quamvis lenioribus, ſatis tuto uti licet; ideoque, quid de curatione* D. SCHMIDII *per adſtringentia fortiora* (§. 8.) *ſentiendum ſit rerum periti ex ſupra demonſtratis* (§. 11, 29.) *facile dijudicabunt. Si itaque ſympathetica placuerit, quæ præterea hoc prærogativum habet, ut ſolummodo in vias urinarias agat; Rc. pulv. ſympather. Dygb. unc. j. adfund. urinæ ægrotantis Mſ. j. & prunis impoſita agitetur ligno ſympathetico fraxino, ſic natura mixtionem hancce adverſam apoſpaſmatis ſui cum adſtringente ſentiens, indignabunda hanc adſtrictionem in corpore ſuo imitatur & vias urinarias claudit, quaſi apoſpaſmata ſua ad ejuſmodi adverſas mixtiones non amplius ſuppeditare vellet.*

PROBLEMA IV.

§. 66. *Inſpirationem aëris humidi arcere.*

RESOLUTIO & DEMONSTRATIO.

Quum inſpiratio fiat partim propter ſtricturas cutis periphericas; partim ex conſtitutione humorum alcalina (§. 51.) hinc

I. Ad ſtricturas periphericas demulcendas adhibeantur antiſpaſmodica (§. 61. Tab. I.) & externe corpus cum leniter emollientibus, e. c. lacte calido lavetur.

II. Alcalina humorum conſtitutio per involventia & acida corrigatur (§. 64. Tab. IV.)

III. Totum corpus, quoad commode licet, emplaſtris, e. g. diaphoret. Mynſicht. tegatur.

PROBLEMA V.

§. 67. *Diabeten verum curare.*

RESOLUTIO.

I. Obſtructiones & infarctus viſcerum abdominalium per medicamina convenientia reſerentur (§. 61.) eorumque læſiones ulceratæ mundificentur & conſolidentur. (§. 63.)

II. Alcalina humorum conſtitutio corrigatur (§. 64.)

III. Stimulus nimius diureticus & ardores mitigentur (§. 64.)

IV. Inſpiratio, immo contactus aëris humidi, quantum fieri poteſt, arceatur

arceatur (§. 66.) & e contrario tranſpiratio per diapnoica, e. g. per infuſa thei formia promoveatur.

V. Tonus viſcerum labefactatus per ſubadſtringentia (§. 64.) vel per nervina, e. g. per eſſent. tonic. nervin. Stahlii reſtauretur.

VI. Denique & colliquationi corporis per gelatinas & emulſiones analepticas ſuccurratur (vid. form. ult. in ſqq.)

Quum jam ſæpius in praxi una fidelia duos pluresque liceat dealbare parietes, placet hic aliquot completas remediorum ordinationes & formularum combinationes ſubjungere, quibus ſingulis indicationibus ſatisfieri poſſit. e. g.

I. Ordinatio in caſu leviori ad 8. dies.

(a) *Ad indication. I.*

Rc. Spec. reſolvent. (§. 61. formul. 3.) M. vj. S. Species reſolventes mane & Veſperi bibendum eſt.

(b) *Ad indicat. I. II. III. IV.*

Rc. Pulv. antiſpaſmod. Stahl. (§. 61. formul. 1.) unc. j. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo in die hora nona, undecima & quarta una ſumatur doſis.

(c) *Ad indicat. I. III. V.*

Rc. Pil. polychr. Becher. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. Pillulæ Balſamicæ, quarum viginti ſingula veſpera ſumentur.

II. In caſu vehementiori.

(a) *Ad indicat. I. III.*

Rc. Gumm. ammoniac. in acet. ſquillit. ſolut. & inſpiſſ. ſcrupull. iſs. mercur. dulc. aloes gum. mos. ana gr. xij. extract. elleb. nigr. gr. vj. M. f. l. a. pilulæ no. LX. S. Pillulæ Viſcerales, quarum 1mo, 5to & 9no Die viginti mane ſumendæ ſunt.

(b) *Ad indicat. II. III. IV.*

Rc. Ser. lact. unc. vj. aqu. fragor. flor. ſambuc. ana unc. j. conch. ppt. nitr. depurat. ana drachm. ij. M. S. Potus refrigerans de quo alternis diebus, ſingulis duabus horis Cochlear plenum ſumatur.

(c) *Ad indicat. III. VI.*

Rc. MR. tonic. (§. 64. Tab. V. form. 2.) unc. ſs. S. Mixtura tonica, de quo Veſperi quadraginta guttæ ſumantur.

III. In

III. In caſu exacerbato.

(a) *Ad indicat. I. III. V.*
Rc. Pil. Becch. polychr. (§. 61. form. 8.) drachm. iij. S. ut in caſ. I.

(b) *Ad indicat. III. IV.*
Rc. Pulv. antiſpaſmod. Stahl. unc. j. MP. de cyngloſſ. gr. XXIV. M. divid. in XXIV. pt. S. Pulvis temperans, de quo ſingulis ternis horis doſis una ſumitur.

(c) *Ad indicat. I. Si ulcerat. viſcer. ſuſpecta.*

Rc. Emulſ. abſtergent. balſamic. (§. 63. formul. 2.) vnc. ij. S. Emulſio abſtergens, de qua quater de Die unum cochlear plenum ſumat.

(d) *Ad indicat. VI.*
Rc. Femor. vervecin. no. j. coqv. in aqu. q. ſ. filtr. exprim. & abſum. pingued. Colatur. adde ſacch. alb. lbj. alb. ov. n. vj. aqu. fl. borrag. bellid. cinnamom. ſucc. citr. q. pl. F. l. a. gelatina.

SCHOLION I.

§. 63. *Liquet ſimul ex* §. 32. *in hoc adfectu evitandam eſſe diætam calidam, aromaticam & vinoſam; eligendam potius eſſe refrigerantem, lacteam, acidam & nutrientem diætam.*

SCHOLION II.

§. 69. *Quod ſi febris hectica accedat, invaleſcentem jam læſionem viſceris cujuſdam abdominalis adeſſe indicat; & quidem, ſi obſervetur tenſio in hypochondrio dextro, hepatis; in ſiniſtro, lienis; totius abdominis ejuſque intumeſcentia, meſenterii; & præcedente nephridite* (§. 54.) *renum vitium adeſſe concluditur. Quo in caſu manuductioni naturæ obſequendum & per medicamina febrilia cooperandum erit. Præterea tum magis ſymptomatum provida mitigatio & exitus lethalis dilatio reſpicienda, quam reſtitutio in integrum expectanda eſt.*

SCHOLION III.

§. 70. *Quod ſi tandem in læſionibus viſcerum per ſatis longum tempus adhibita medicamina balſamica reſolventia nil ſolatii & auxilii oſtendant, prognoſis inde elicitur lethalis & ægroti plerumque tabe moriuntur.*

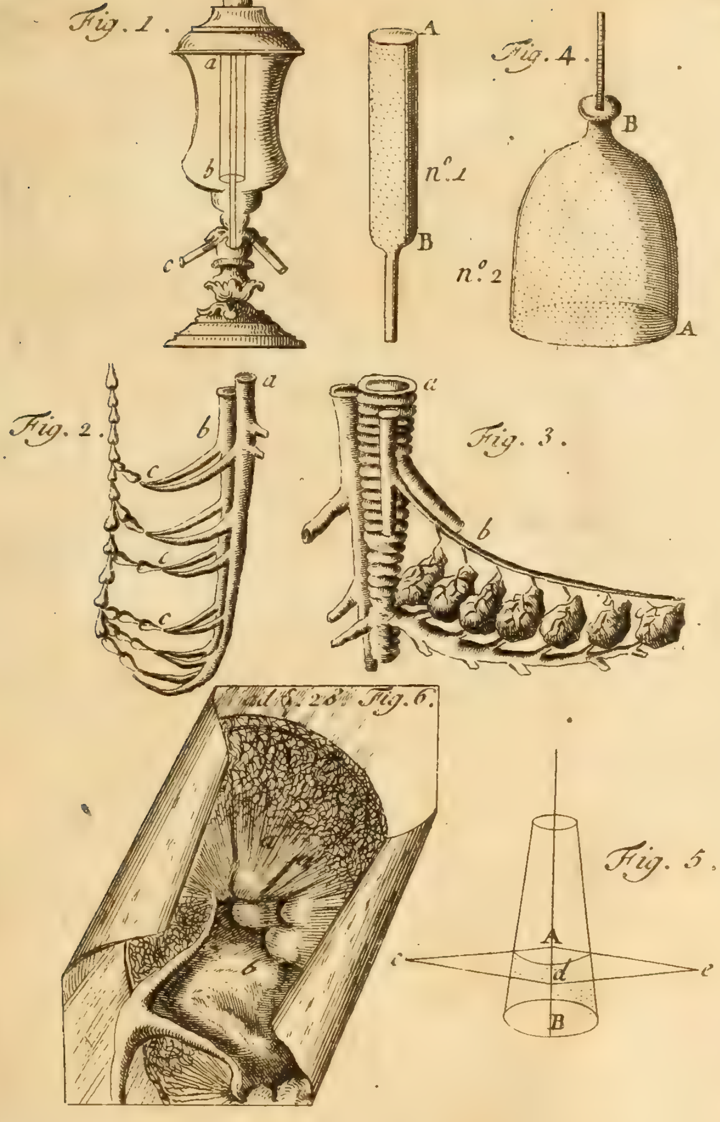
TANTUM.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. Exhibet diabeten hydraulicum.
a b, ſypho occultatus liquorem in c effundens.
Fig. II. Exprimit diapedeſin vaſorum lymphaticorum cum ſanguiferis ex Teichmeyeri anthprool.
a. arteria
b. vena ſocia
c. anaſtomoſis arteriæ & venæ ſimulque diapedeſis vaſis lymphatici.
Fig. III. Siſtit inoſculationem venæ pulmonalis in veſiculas pulmonales.
a. arteria aſpera
b. vena pulmonalis
c. congeries veſicularum per ceram, in venam injectam, repleta.
Fig. IV. Diapedeſin vaſorum ſecretoriorum urin. ex Ruyſch. anat. deſignat.
a. extremitates arteriolarum emulgentium ſerpentino ductu in ductus Bellini degenerantes.
b. oſcula papillarum pro urinæ in pelvim tranſitu.

JOAN.

Tab. XIII.

Disp. Medico-pract. Tom. IV. pag. 86.
KRATZENSTEIN THEORIA FLUX DIABETICI.

CXIV.

JOAN-MARTINI OTT,

HISTORIA

RENIS SINISTRI

MAXIME TUMIDI ET CORRUPTI IN CADAVERE HUMANO REPERTI.

Baſileæ 17 Martii 1719.

P R O OE M I U M.

P*Er figmentum illud Poëtarum haud abſonum,* Minervam ex Apollinis cerebro prognatam fuiſſe, *nihil aliud indigitari credimus, quam ſapientiam in cerebro bene diſpoſito ſuos habere natales; id quod nos eo certius affirmare poſſumus, quod experientia quotidiana teſtetur, læſo vel deſtructo plane cerebri mechaniſmo decreſcere quoque aut denaſci penitus ſapientiam rectæve rationis uſum. Docere hoc poſſunt abunde Viri alias doctiſſimi & prudentiſſimi, ſicubi apoplexia, paralyſi, in oblivionem aliamve mentis læſionem terminante, fuerint prehenſi. Quamquam autem medici quidam Apoplexiæ ſpecies tantum duas, ſeroſam videlicet & ſanguineam eſſe putant, dantur tamen plures adhuc ejuſdem morbi differentiæ: ubi nimirum aut tumor intra cranium hærens, aut materia abſceſſus purulenta ſubſtantiam medullarem cerebri attingens, aut contuſio capitis, &c. molle nervorum genus comprimit: hæc vero differentia ſolummodo reſpicit cauſas apoplexiæ proximas, ſed non remotas; ad haſce enim ſi attendamus, quamplurimas quoque ejus ſpecies reperiemus. Alia namque oritur à polypis variis in locis exiſtentibus, v. g. in ſinubus duræ matris cerebri, cujus exemplum in litteris ab* Excell. *D. D. Burgavero*, Medico Sereniſſimæ ac Reverendiſſ. Principiſſæ Buchavienſis, *ad me perſcriptis habeo, qui in hominis cujuſdam Apoplexia demortui ſinubus duræ cerebri matris omnibus inveniebat polypum genuinum, ſubſtantia indiſſolubili, ac radicibus diſperſis per ſinum falciformem, utrumque lateralem, & Torcular Herophili, cui infarctus totum ſinum obturaverat.*

Alia iterum oritur Apoplexia à tumoribus quibuſcunque extra cranium natis, qui mole ſua arterias verſus inferiora abeuntes comprimunt; alia ab alia cauſa producitur. Plures ſpecies legere licet apud Celeberrimum D. D. *Wepferum*, Archiatrum olim Patriæ meæ meritiſſimum. *Speciem quandam Apoplexiæ à tumore quodam extra cranium nato ipſemet vidi in Viro, cujus caſum ſtatim proponemus, cum domi, ſub manuductione antea laudati* Clar. D. *Burgaveri, ſtudio incumbebam anatomico: audivimus aliquando, quod iſte Vir per multum temporis ſpatium conquereretur de borborygmis, quos vivum intra ſeſe animal, jejuno ſtomacho maxime inquietum, cibis autem aſſumtis mitigatum atque placatum edere credebat. Poſt mortem Hominis venia cadaver curioſitatis gratia aperiendi à propinquis defuncti ægre impetrata, cum abdomen apertum & cranium ablatum eſſet, obſervavimus Apoplexiam à tumore renum perquam magno provenientem Virum interemiſſe. Quod Phænomenon cum oppidò rarum & inſolitum mihi eſſet viſum, anſam ſpecimini huic meo inaugurali non levem, vel maxime ideo dedit, quia nulli (quantum mihi conſtat) authores neque talis Apoplexiæ ſpeciei, neque tam ingentis renum Tumoris mentionem in ſcriptis ſuis fecerint. Quamobrem operæ pretium*

eſſe duxi Diſſertatione non ſolum Hiſtoriam tam notabilis caſus proponere; ſed & rationes ſingulorum in eo occurrentium phænomenorum pro poſſe & noſſe explicare. Qui mei conatus, ut proſpere ſuccedant & ad DEI *Gloriam, Proximique commodum vergant, votum eſt meum ardens.*

CASUS.

F*Aber* quidam *Ferrarius*, ſeptuagenarius, ſed adhuc Εὔσαρκος, à pluribus annis ferro, quod recens fuſum fuit, malleando deditus, naſcentem in ſiniſtro lumborum latere tumorem, Abdominis cavum ea parte non leviter diſtendentem, biennio jam ante mortem perſenſit, moleſtum illum, & ſenſim magis magiſque increſcentem, ac ſonos quandoque, jejuno præſertim ſtomacho, ſive borborygmos edentem, ac ſi vivum quoddam animal intus deliteſceret, ſeſeque hinc inde commovendo vocem ederet.

Quam moleſtiam diu mitigare ingerendo cibos noverat. Tandem vero ingraveſcentibus indies ſymptomatibus reſpirandi quoque difficultas acceſſit, nulla arte emendabilis, hominemque miſere uſque ad extremam vitæ horam divexans, donec tandem ſuperveniente Inſultu apoplectico oculus dexter immobilis, ingeſtio atque deglutitio maxime difficilis, totumque latus dextrum cum loquelæ inſtrumentis paralyticum redditum, ſexidui ſpatio mortem januario menſe Anni 1717. induxerit: cadaveris poſt mortem diſſectio fuit inſtituta à ſupra nominato Dn. D. Joh. Burgavero *Anatomiæ Cultore indefeſſo*, *Præceptore meo fideliſſimo* in mea aliorumque Medicinæ Studioſorum præſentia. Ubi ſtatim abdomen validiſſime turgens notabatur tumore præprimis in latere lumborum & hypochondrio ſiniſtro eminente. Aperto autem Abdomine mox prodibat corpus immane, ingens, globoſum, tenſum, ſanguivehis vaſis & nerveis dives, in conſpectum, verſus inferiora φλογώσεως ſignis notatum, quod mole ſua Inteſtinum præcipue colon, vagum illud, undique ad latus comprimebat, atque totum fere ſiniſtrum latus ſeparatim occupando in Pelvim Abdominis, qua duplicari Peritonæum incipit, penetrabat. Exſectum illud corpus magnitudinis erat cucurbitæ mediocris ac ſitulam unius anſæ explebat, dumque ſeparabatur à cuticulis variis pro accuratiori examine, ruptum erat ſponte eo loco, quo inflammationem gangrænoſam prius notaveramus, & magnam, qua opplebatur, cruoris fuſci odoris parum vel nihil fœtentis, copiam fundebat, conjuncti cum ſubſtantia flaveſcente ſpongioſa, lamellatim ſibi incumbente, in qua hinc inde apparebant vomicæ ferali ſphacelato cruore & collecto pure diſtinctæ. Huic corporis moli externæ adhærens deprehendebatur ren ſiniſter, qui leviter contrectatus diſſiliebat, dimidia parte quoad colorem carneum dilutum ſimilis naturali & ſano; pelvi autem donatus bifida, per ureterem

infla-

inflatum utraque turgeſcente, quarum altera dimidiam illam ſano ſimilem partem adibat, altera in ipſum hoc bulloſum corpus præternaturale penetrabat, adeo ut iſtud renis ſiniſtri pars, imo re penitius inſpecta, media tantum pars, dimidiæ alterius partis eſſe clare conſpiceretur. Unde & vaſa ſanguifera, ampla, ab Arteria magna deſcendente emiſſa, quæ antea minus exquiſite indagare licuit, vaſa eſſe Emulgentia, diſcernere daretur. Uſque adeo ut inſtituta ſic accuratiori inſoliti hujus tumoris indagine, eundem nil niſi portionem renis ſiniſtri tali modo læſam pronunciare ac determinare licuerit. Altera autem hujus renis portio, cæterum ſana, nihil calculoſi vel præternaturalis includebat, ureter pervius erat ad uſque veſicam, nec ullo modo impeditus. Ventriculus inanis, omnino flaccidus abſcondebatur penitus ſub iſta tumoris mole, adeo ut hæc primo intuitu nobis ſub nomine ventriculi illuderet. Flexura coli ſub ventriculo ſimiliter compreſſa occultabatur. Coli autem pars reliqua libera ad hanc flexuram protenſa fæce ſcatebat, dum alia iterum portio ejuſdem a flexura hac ad anum vergens plane flaccida & collapſa, ſuper dorſum tumoris incedebat. Sterno à cartilaginibus coſtarum ſoluto pulmones pleuræ adnati, fœdo colore conſpurcati notabantur. Properantes hinc ad nobilem animæ ſedem, in intimis ſuis penetralibus diro Apoplexiæ ictu dirutam, cranio ſ. a. ablato multum illico ſanguinis effluere cernebamus, arteriæ utriuſque meningis & cerebri prætumidæ, elegantiſſimas ubivis oculo ſpectandas præbebant Anaſtomoſes; nec tamen illas ſinum Falciformem, quem attingebant, tranſgredi perſpicue obſervare licuit. In ſinu hoc occurrebat polypoſa quædam & carnoſa concretio circa torcular herophili. Cerebrum exemtum in ſiniſtro Hæmiſphærio exhibebat ramum arteriæ carotidis ſiniſtrum lateralem Williſianum ſanguine aterrimo quaſi ſphacelato turgentem, qui diſruptus cruore nigro, velut atramento totum Hæmiſphærium uſque ad ventriculorum penetralia undique perfudiſſe animadvertebatur. Ichorem quoque inter utrumque anteriorem ventriculum copioſe coacervatum, pariter in vitæ fontem cerebellum, à poſterioribus cerebri proceſſibus eidem adjacentibus profuſum extravaſatumque cruorem obſervabamus.

In calami ſcriptorii ſulco aderat lethifer fuſcus copioſus liquor. Arteria Carotidis utraque ex ultimo flexuræ angulo petens altiora deprehendebatur cartilaginoſa.

THESIS I.

Fragilitatem ætatis ſenilis *Hippocrates* paucis quidem verbis ſed appoſite demonſtravit, quando *Sect. I. Aph.* 14. dixit: *ſenibus paucus calor:* cordis enim & vaſorum ſanguiferorum vis elaſtica propter continuum atque diuturnum motum paulatim imminuitur, per iſtum enim motum vaſa tandem illa debiliora & flaccidiora redduntur, eorumque reniſus in

affluentem vel appulſum ſanguinem aliquantum hebetatur; unde humor ille vitalis motum ſuum circulatorium bene abſolvere nequit, ac eapropter ſecretiones omnes male peraguntur, variique hinc Affectus morboſi producuntur, præprimis *cachexia*, multique alii ex iſta oriundi. In tali enim ſtatu ſanguis jam aliquo modo viſcidus ac lentus redditus liquorem gaſtricum non ſatis activum, aut non ſufficiente quantitate ventriculo præbet, unde aſſumtorum forſan alias non laudabilium (v. c. viſcoſorum, aqueorum, pinguium, acidorum &c. quæ liquorem gaſtricum magis adhuc inertem efficiunt) digeſtio in ventriculo non perfecte contingit, ſed chylus aut *qualitate* aut *quantitate* peccans ad maſſam ſanguineam defertur, eique commiſcetur, hinc liquidum nutriens, à ſanguine depravato ſegregatum, ineptum redditur ad nutriendas partes. Quod ſi enim iſtud *qualitate* peccans nimis tenue & aquoſum fuerit, tunc partibus nutriendis nullo modo agglutinari poteſt, ſed pedetentim accumulatur, hincque diverſis hydropis ſpeciebus, non ſecus atque Apoplexiæ ſeroſæ anſa præbetur. Si autem idem illud nimis craſſum ac viſcidum extiterit, tunc orificia vaſculorum lymphaticorum, quibus mediantibus ſuccus nutritius illis partibus communicari debet, à particulis illis viſcidis & craſſis obſtruuntur, atque propterea lympha iſta in vaſis ſuis coacervatur, ac ſenſim per continuum ejus novum affluxum augmentatur, uſque dum vaſcula eam devehentia nimis dilatentur ac tandem diſrumpantur, unde diverſi naſcuntur Tumores.

Quando lympha illa nutriens *quantitate* peccat, ac nimis abundat, tum aut hydrops aut toroſitas quædam exinde producitur: ſin autem illa non ſufficienter à ſanguine ſecernitur, non poteſt non corpus ea propter emaciari ac tabefieri, dum ea, quæ per tranſpirationem inſenſibilem atque ſudorem avolarunt, reſtaurari perfecte nequeunt. Senum præterea vires maxime debilitatæ ſunt ob defectum partim ſpirituum animalium in muſculos influentium: partim ob imminutam virtutem elaſticam fibrarum motricium cordis, arteriarum, muſculorum, unde ſanguis motum ſuum per totum corpus paulatim amittit, ac viſcidus & craſſus evadit, hincque particulæ ejus volatiliores & ſpirituoſiores ab hiſce viſcidis implicatæ per poros arteriarum quodammodo obſtructos libere in nervos tranſire non poſſunt.

T h e s i s II.

Cum jam conſtat, vaſa in corporibus ſenum debiliora atque ſicciora, vel teneriora, poros quoque laxiores eſſe, mirum non eſt, quod quidam, præprimis ii, qui fibris aut natura aut caſu flaccidioribus gaudent, toroſi videantur; hujus enim rationem quilibet haud difficulter ſibi imaginari poteſt. Talis autem toroſitas non à bono ſucco nutritio ſuam ducit originem, ſed tantum à nimia particularum in eo vitioſarum copia, in-

interſtitia fibrarum & vaſculorum per totum corporis habitum replente, ac illa non quoad longitudinem ſed quoad latitudinem diſtendente. Hinc eſt, quod tales homines catarrhoſis ſint obnoxii affectibus, ab extravaſatione ſeri, variis in locis contingente, oriundis. Pro diverſa autem parte affecta diverſum etiam nomen catarrhus ejuſmodi ſortitus eſt, id quod ex ſequentibus *ſcholæ ſalernitanæ* verſibus cernere licet;

Si fluat ad pectus dicatur rheuma catarrhus,
Ad fauces branchos, ad nares eſto coryza.

Extravaſationem autem illam multum contingere in aſpera arteria obſervamus, tum quia frigidiuſculus aër ope inſpirationis & exſpirationis vaſcula ejus teneriora cum vi quadam tranſiens illa ad excretionem lymphæ ſive ſeri irritat ac vellicat, tum quia vaſcula forſan alias flaccidiora & debiliora, ſerum ejuſmodi vehentia majori quantitate excernunt, præprimis ſi ambæ cauſæ ſimul agant, quod plerumque accidit. Jam ubi tale ſerum in aſpera arteria magis ac magis congeſtum, in pulmonum veſiculas delabitur, impeditque, quo minus aër in veſiculas ingredi eaſque expandere queat, tum reſpirationis actio imminuitur. Aut ſi illud ſerum acre exiſtit, fibras Bronchiorum atque veſicularum nerveas irritando ac vellicando tuſſim infert. Toroſitas inſuper illa multoties tandem commutatur in Hydropem, Apoplexiam, alioſque à tali ſero extravaſato provenientes affectus.

Thesis III.

Quod vitæ Conditio multum contribuat ad gignendos morbos notum eſt unicuique; pro diverſa enim vivendi conſuetudine variis ægritudinibus quilibet eſt obnoxius, ſicut id pulchré demonſtratum dedit *Celebris* ille *Patavinus Profeſſor* Bernh. Ramazzinus *in Tract. de Morb. Artific.* ubi demonſtrat, quod unus homo ad hunc illumve morbum magis inclinet quam alius, prout quiſque habuerit artificium aliquod exercendum: *fabri* enim v. c. *ferrarii* utplurimum affici ſolent *Lippitudine*, cujus tamen immunes exiſtunt multi alii, qui in operibus ſuis elaborandis ſulphure aut mineralibus nocivis non utuntur, *Lippitudinem* autem talem non tam ex ignis violentia ſive vehementia produci cum *Ramazzino* credimus, dum illi oculos frequentiſſime ad focum & in ignem directos vel intentos habent; quam ab effluviis ſulphureis, e candenti ferro & carbonibus exſpirantibus, ortum ducere; utpote quæ effluvia oculorum membranas plus minus graviter feriunt ac vellicant, lympham e glandulis quaſi exprimunt, & ita lippitudinem una cum ophthalmia perſæpe etiam cauſantur. Tuſſiculoſi quoque ſunt iſti homines, ac reſpirationem paulo difficiliorem quam alii habent. Dum enim illi ferrum ſuper carbonibus ignitis liquefaciunt, effluvia ſulphurea e candenti ferro

& carbonibus exhalantia cum aëre inſpirantur, in pulmones deferuntur, ibique particulis ſuis acidis, in ſulphure prædominantibus, fibras bronchiorum nerveas irritando tuſſim movent, aut veſiculas pulmonum conſtringendo, aërique liberum in illas ingreſſum denegando reſpirationem difficilem reddunt. Quod ſi vero tales particulæ ſulphureæ intus cum ſanguine commiſceantur, ſanguinem coagulando & inſpiſſando in motu ſuo impediunt, ac vaſcula minima aciditate ſua conſtringunt, variaſque producunt obſtructiones, ex quibus dein diverſi tumores, aliique morbi naſci ſolent.

Thesis IV.

Ab obſtructiones porro tales gignendas maxima ex parte adjuvat calor æſtuans, cui fabri ferrarii ſunt expoſiti, quique liquidiſſimas ac ſubtiliſſimas humorum particulas diſſipat, reliquam maſſam ſpiſſiorem efficiendo velut exſiccat, ſitimque excitat; quo major autem inſpiſſatio talis vel exſiccatio, eo major quoque ſitis; quo major ſitis, eo majori copia tales homines, qui bonam diætam obſervare neſciunt, potum aquæ aut vini aſſumunt. Quod ſi nimium aquæ ingurgitant, liquor gaſtricus activitate ſua privatur & iners redditur, ita ut aſſumta dein alimenta non rite digeri poſſint, ſed ſolummodo in chylum aquoſum & crudum tranſmutentur; chylus taliter conſtitutus, ſanguinique communicatus lympham etiam aquoſam & crudam exhibet, dum per urinam non omnis illa aqua ingurgitata redditur, ſed quædam ejus portio cum lympha commixta eſt; ubi dein particulæ tantum fluidiores & liquidiores per tubulos lymphaticos, ſemper minores & anguſtiores evadentes, progredi valent, craſſiores in vaſculis capillaribus ulteriores profluere neſcientes, inibi ſtagnare, atque per ſerum tale continuo à tergo adveniens, vaſcula nimis dilatare ac denique diſrumpere debent, non ſine ſeri extravaſatione, magis minuſve larga, hydropem, Apoplexiam ſeroſam, varioſque tumores poſt ſe trahente. Vinum autem juſto plus potatum duplici modo nocere poteſt; etenim I. Si ſpirituoſum generoſumque exiſtit, tum particulis ſanguinis, à calore æſtuante jam prius attenuatis, majorem adhuc motum conciliat, ſubtiliores ejus diſſipat, ac reliquas in vaſculis capillaribus ſtagnare facit, unde Obſtructiones, & ex hiſce varii generis febres, Apoplexia ſanguinea, tumores inflammatorii proveniunt. 2. Vinum minus generoſum ac acidiuſculum aciditate ſua vaſcula minima conſtringit, aut particulis tartareis, eadem obturat, iiſdemque affectibus quibus vinum generoſum, anſam præbet.

Thesis V.

Enarratis ſic morbis in genere, quibus miſer noſter Ægrotans cum aliis

aliis ſui ſimilibus obnoxius fuerit; nunc in ſpecie de *tumore* illo *renis*, quo affligebatur, atque ſymptomatibus eum ſecutis, agendum mihi eſt. Noſter itaque Vir tali tumore intra ſiniſtram lumborum regionem cavum abdominis non leviter diſtendente, ac ſenſim magis magiſque increſcente, per duos ante mortem annos moleſtabatur: atque hæc moleſtia reſpiciebat tum dolorem, tum etiam effectus illius tumoris alios ſive ſymptomata. Quod dolorem attinet, cujus cauſam proximam fuiſſe tenſionem nervorum ex phyſicis patet, quo plus autem fibrilla nervea ultra tonum ſibi naturalem tenditur, eo major quoque eſt dolor. Jam per totam illam tumoris extenſionem nervos videbamus in ſuperficie externa expanſos adeoque præternaturaliter tenſos. Quo magis vero tumor ille cum nervis fuit extenſus & elevatus, eo major etiam ſentiebatur dolor tenſivus, uſque dum per hanc expanſionem nimiam ſpiritibus animalibus refluxus plane denegaretur, ſeu potius uſque dum ſpiritus illi e nervis per tumorem expanſis expellerentur, hincque tenſio iſta menti communicari haud poſſet, ſicque doloris omnis ſenſus evaneſceret. Inter moleſtias, quas noſter miſere afflictus Æger ab illo tumore habuit, referre quoque poſſumus motum quaſi viventis cujuſdam animalis in abdomine contenti, præſertim jejuno ſtomacho, quem nihil aliud eſſe credimus, quam borborygmos ſive flatus in Colo vagantes, & à congregatione particularum aërearum, pituita viſcida circumdatarum, ac in bullarum formam coactarum, productos. Quod ſi hinc colon à ventriculo cibis plane vacuo non preſſum ſed liberum exiſtebat, tum flatus iſti, ſive à motu inteſtini periſtaltico, ſive à contractione ejus ſpaſmodica, ſive ab utraque cauſa ſimul agente, ad flexuram uſque coli, nec ultra ob reſiſtens illud tumoris obſtaculum, propulſi ſonum quendam edebant. At ventriculus repletus colon ita premebat, ut fluctuatio materiæ elaſticæ ſive aëreæ ſiſteretur; libera autem coli reliqui portio fæce ſcateret, quapropter nulli tum borborygmi ibi contingere poterant.

THESIS VI.

Dyſpnœam quod attinet, ejuſque cauſas, antequam hæ explicentur; reſpirationis negotium prius examinandum & demonſtrandum erit. Reſpirationis itaque actio duobus modis abſolvitur, inſpirando nempe aërem & exſpirando. In inſpiratione cavitas thoracis dilatatur & ampliatur, ut liber aëri ingreſſus in veſiculas pulmonum concedatur. Apud pleroſque autem in confeſſo eſt, iſtam pectoris dilatationem fieri ope contractionis *muſculorum* I. *ſubclavii*, qui à parte inferiori & exteriori claviculæ, ubi proceſſui acromio jungitur, originem ſuam ducit, & margini ſuperiori atque anteriori primæ coſtæ prope ſternum inſeritur. 2. *Intercoſtalium*, quorum interni ex inferiore margine coſtæ ſuperioris oblique deſcendunt retrorſum, marginique ſuperiori coſtæ inferioris

rioris ſequentis implantantur. Externi eandem originem ac inſertionem quam interni habentes oblique deſcendunt antrorſum, ita ut horum muſculorum fibræ ſe mutuo interſecent faciantque chiaſmum. Subclavius enim muſculus agens primam coſtam a parte ſuperiore numerando verſus claviculas attollit, ac eodem momento vi intercoſtalium coſtæ reliquæ ſurſum trahuntur, & ob mirabilem earum connexionem cum vertebris ſpinæ, harumque ſinibus extrorſum vertuntur. Ad iſtam dilatationem thoracis multum quoque confert contractio *muſculorum diaphragmatis*, quorum inferior duplici tendine à tribus primis lumborum vertebris ac ab ultima penultimaque pectoris ortus & aſcendens fibras ſuas confundit cum fibris inferioribus muſculi ſuperioris, qui ab omnibus cartilaginibus coſtarum ſpuriarum, atque à parte infima ſterni productus fibris ſuis centrum verſus decurrit. Dum igitur diaphragma contrahitur, thoracis cavitas ampliatur, quoniam illud ex ſitu convexo & ſinuoſo, ſurſum exporrecto verſus cor, deducitur in figuram magis planam verſus inferiora; unde per depreſſionem viſcerum abdominalium abdomen ejuſque muſculi diſtenduntur. Aucta igitur pectoris capacitate aer nos ambiens & circumcingens, cum nullam in ore, naribus, faucibus, arteria aſpera atque pulmonibus reſiſtentiam offendat, tum à propria gravitate, tum ab ejus elaſticitate, ſive continuo niſu in majus ſpatium ſe dilatandi, in veſiculas pulmonum protruditur, eaſque expandit. Quamprimum autem cauſæ contractionis muſculorum thoracis capacitatem augentium debilitantur, ac fibræ eorum relaxantur, muſculi abdominales elaſticitatem ſuam exercendo, ſeſeque reſtituendo premunt viſcera, quæ diaphragma jam laxum ad priſtinum ſuum ſitum, intra thoracis cavitatem videlicet convexum & incurvatum, reducunt, unde fit, ut cavitas iſta coarctetur, atque pulmonum lobi conprimantur, adeoque aer ex veſiculis eorum egredi cogatur, hinc illa reſpirationis contingit actio, quæ vocatur *exſpiratio*. Verum ſi quis accuratiorem hujus negotii demonſtrationem deſideret, is pro lubitu conſulere poterit *Borelium*, *Boerhaave* alioſque: Sufficiunt mihi hæc pro explicanda cauſa dyſpnœæ, quam à tumore tam inſolito productam fuiſſe judicamus; iſte enim tumor totum abdomen occupans mole ſua ventriculum penitus abſcondebat, unde haud difficulter concludere licet, talem tumorem diaphragmatis motum verſus inferiora impediviſſe, atque cavum pectoris ſicuti in naturali ſtatu ampliari haud potuiſſe; quapropter pulmonis veſiculæ ſe non ſufficienter dilatare valuerunt, adeoque reſpiratio ob aeris ingreſſum in illas juſta quantitate non conceſſum reddita fuit difficilis.

THESIS VII.

Æger noſter ultimo tandem fuit correptus *apoplexia*, mortem ei inducente.

ducente; cui tamen præceſſit *hæmiplegia* ſive *paralyſis univerſalis*, per quam intelligimus ſublationem ſenſus & motus animalis in alterutro integro latere, ſuperſtite adhuc vita, non aliunde proveniens quam à tumore illo; qui mole ſua aörtæ deſcendenti incumbens eam ita comprimebat & coarctabat, ut ſanguis verſus inferiora tendens per iſtam difficulter penetrare poſſet, ſed majori copia verſus viam minus reſiſtentem & liberiorem, cerebrum videlicet, determinaretur, quo vaſa cerebri magis quam in naturali ſtatu diſtenta, idque introrſum, expanſioni extrorſum verſus renitente cranio, ac per continuum cruoris arterioſi affluxum ultra extenſionis terminos dilatata fuerunt, quæ denique difrumpi coacta ſanguinem neceſſario profundere debuerunt. Jam neminem anatomiæ peritum latet, arteriis cerebri corticis interjacere tubulos nerveos molliſſimos, qui ſunt organum ſenſus & motus animalis: Quod ſi itaque vaſcula arterioſa nimis diſtenta exiſtant, tum majus ſpatium occupantia non poſſunt non nervos ipſis interjacentes premere; ſanguis autem extravaſatus, quocunque cadat, cadit etiam ſuper compagem faſciculorum nerveorum, ſuoque pondere eos comprimit, unde ſpiritus animales partibus extra cerebrum poſitis communicari nequeunt, adeoque paralyticæ evadunt. Hinc oculus dexter immobilis, ingeſtio atque deglutitio maxima læſa, totumque latus dextrum cum loquelæ inſtrumentis paralyticum fuit redditum nullam aliam ob cauſam, quam ob defectum ſpirituum animalium in illas partes influentium; muſculi enim unicuique illarum partium & organorum actioni inſervientes propter deficientem motus cauſam, quæ liquido maxime nervoſo à pleriſque adſcribitur, reſolvuntur, relaxantur, ſicque munere ſuo deſtituuntur.

THESIS VIII.

Cum ſanguis extravaſatus per ſex dierum, ab invaſione hemiplegiæ, ſpatium magis fuit accumulatus, apoplexiam ſubſequi neceſſe fuit: cruorem enim illum extravaſatum à poſterioribus cerebri proceſſibus, in cerebellum fluentem obſervabamus; unde nervi paris octavi ſive vagi, & intercoſtales, qui e proceſſibus à cerebello ad medullam oblongatam prodeuntibus oriuntur, ac motui vitali perficiendo dicati ſunt, à liquido illo adeo compreſſi fuere, ut omnis influxus ſpirituum animalium in partes actionibus vitalibus æque ac animalibus deſtinatas ſufflaminari debuerit, quare cunctæ actiones omnimode abolitæ, morſque inducta fuit.

THESIS IX.

Pauca quædam *hemiplegiam* ſpectantia mihi adhuc dicenda ſuperſunt, de miri iſtius phœnomeni cauſa, poſita in ſiniſtro cerebri hemiſphærio,

rio, cujus tamen effectus in dextro corporis latere apparebat. Ubi forſan contingit, quod noſter ægrotans in lecto decumbens caput lateri dextro inclinans haberet, unde hemiſphærium ſiniſtrum cruore extravaſato maxime repletum, aut à vaſis dilatatis valde ponderoſum redditum, mole ſua nervos molles hemiſphærii dextri comprimebat ac deſtruebat, & latus illud corporis integrum paralyticum reddebat.

Thesis X.

Viſcus, cui tumor hic adhærebat, erat *ren ſiniſter*, corruptus plane. *Renes* ſunt corpora rubicunda, poſita ſub hepate & liene, ac ad latera aortæ deſcendenti & venæ cavæ aſcendenti, muſculiſque incumbentia utrinque lumbaribus, ad urinam e maſſa ſanguinea ſecernendam, quæ dein per ureteres ad veſicam urinariam delabitur, præcipue inſervientia: ſuperficiem habent plerumque lævem, & hepatis ſuperficiei non multum aut plane non diſſimilem. Arterias dictas *emulgentes* accipiunt ex trunco aortæ deſcendentis, & plurimis ramis per totam renum ſubſtantiam diſperguntur; ſanguinem vero reliquum *venæ emulgentes*, in venam cavam inferi ſolitæ revehunt. Gaudent dein renes vaſis lymphaticis & nervis, ſicut reliquæ corporis partes, quamvis nervos ipſis quidam denegare velint. Cinguntur ipſi duplici *tunica* ſive membrana, quarum *exterior* ſuum ducens principium à peritoneo, *communiſque* vocata, pinguedinoſa, in obeſis præſertim Renes occultat; adeo ut illi non ſtatim primo intuitu in conſpectum veniant, ſed demum abraſa pinguedine, unde etiam adipoſa dicitur: *interior* vero membrana, alias *propria* appellata, ſatis tenuis, provenit ab involucro vaſorum renalium externo, arcteque inveſtit ſubſtantiam Renum, facile tamen ab iſta ſeparari poteſt ſine magna ipſius dilaceratione. Ablatis *Renum* duabus hiſce membranis *ſubſtantia* ipſa ſe conſpicienda præbet, quæ duplex eſt, alia ſcil. *exterior*, & alia *interior*. Illa nuncupatur quoque glanduloſa, membranæ interiori immediate ſubjacet; glandulæ autem in hac ſubſtantia magna quantitate reperiuntur, quamvis vaſcula earum non ita intorta ſunt, quam aliarum partium, v. g. hepatis &c. Si enim vaſcula glandularum renalium intorquerentur, quemadmodum in hepate, &c. tunc non urinam ſed bilem aliumve humorem ſecernerent. Haſce glandulas correſpondere faſciculis, qui ex vaſculis interiorem renum ſubſtantiam componentibus, & urinam ſecretam devehentibus ſunt conflati, plerique fere anatomici putant. *Interior* renum ſubſtantia, vaſculoſa dicta, ex glandulis exterioris progreſſa terminatur in carunculas papillares, quibus vaſcula illa urinam vehentia inſeruntur, quæque eam in pelvim tranſmittunt, e qua per ureteres in veſicam ulterius detruditur.

Thesis

Theſis XI.

Cognita *renum* ſtructura facile nunc quis concedet, eos non ſecus ac aliæ corporis glandulæ variis omnino defectibus & morbis affligi. Quod ſi enim v. g. 1. Urina *nimis abundanter* vel *frequenti* admodum *copia* excernatur, *diabetes*, ceu ſymptoma morboſum à flacciditate aut etiam ruptura tubulorum urinariorum oriundum, vocatur. 2. Si urinæ ſecretio plane ceſſat, *iſchuria* ſive *ſuppreſſio urinæ* nuncupatur, quod vitium licet non ſemper in Renibus hæreat, attamen ipſis interdum quoque adſcribendum eſt; quando nimirum calculoſa materies aliave ductibus excretoriis glandularum renalium obſtructiones infert. Quod ſi *Calculus* in alterutro tantum Rene exiſtat, ductuſque excretoros aſperitate ſua conſtringat, tunc ob conſenſum nervorum fibræ quoque alterius Renis ſpaſmodice contrahuntur, hinc ſecretionis urinæ actio penitus aboletur, ut *Clariſſ.* atque *Experientiſſ. D. D.* Theod. Zuingeri, *Prof. Med. Prim. Baſ.* verbis utar. 3. Denique urinæ excretio imminuitur, in *dyſuria* & *ſtranguria*, & quidem etiam frequenter vitiis Renum ubi ea, quæ excretionem urinæ abolitam producunt, minori ſolummodo gradu in iſtos agunt. Ab urinæ autem excretione imminuta aut penitus ſublata, ſerum illud excretorium in Renibus quotidie magis accumulatur, unde vaſcula tandem vel ſanguifera vel lymphatica diſrumpi coguntur, indeque varii generis *tumores* naſcuntur.

Theſis XII.

Aggrediar jam explicationem tumoris illius renis tam enormis, quo noſter æger affligebatur; cujus *cauſam proximam* eſſe credimus diſruptionem, non vaſculorum lymphaticorum ſolummodo, inde enim *hydrops Renis*; neque ſanguiferorum tantum, unde *apoſtema*, neque urinalium, unde *Collectio urinæ* obtinuiſſet locum; ſed rupturam vaſculorum ſanguivehorum ſimul & urinalium, cum extravaſatione ſanguinis & urinæ, ſalis urinoſi & aquæ copioſæ a putredine præſervatorum, quæ guttatim extillando, & ſeſe paulatim colligendo tumorem in viro deprehenſum excitare potuit. Cum enim homo iſte faber eſſet ferrarius, adeoque æſtuanti calori utplurimum expoſitus, qui maximam parit ſitim, uti *Theſ. IV.* innui: hinc aquas potiſſimum & affatim quidem ingurgitabat, unde copioſum ſerum impetu quaſi verſus renes protrudebatur, vaſcula illorum, ſive natura ſive fortuito debiliora nimis dilatabat, tandemque diſrumpebat, unde extravaſata urina ſanguine commixta per continuo affluentem novam lympham coacervabatur, ac ita ſentinam ſeri illabentis, ut tumor inde natus indies magis increſceret.

UNIVERSITY OF MARYLAND
LIBRARY
Founded 1813
SCHOOL OF MEDICINE

THESIS XIII.

Quoad *curationem* hujus tumoris, merito quæritur, *an talis potuerit ſanari?* Ad hanc quæſtionem negative reſpondemus, dicimuſque eum fuiſſe abſolute incurabilem: præprimis ſi materia ejus accumulata abdomen valde expanſum reddidit, hicque tumor jam aliquamdiu duravit. Quemadmodum etiam *hydrops*, quæ jam fixas maxime radices egit, remediis cunctis reſiſtit. Etenim materia illa extravaſata, magna quantitate in renibus collecta, vaſculaque excretoria comprimens, per poros illorum aliorumve reſorberi nequit, nec per ſudorem exhalare largum valet, quia particulæ tantummodo fluidiores abiguntur, craſſiores vero relinquuntur ac ſemper plus inſpiſſantur: præter has autem vias nullæ aliæ per quas quidem materia talis expelli poſſit, mihi conſtant. Si tumor in ſui tantum principio verſatur, tunc incommoda nondum parit tanta, ut exinde tanquam ex ſignis pathognomonicis, iſtius morbi præſentiam certo judicare & definire liceat: Hinc etiam nulla tum deſiderabantur vel poſtulabantur remedia in uſum vocanda; tamdiuque expectabatur, donec tumor jam oculis conſpici, imo manibus palpari potuerit; quanquam tum etiam adhibita qualiacunque remedia propter firmiores mali radices omni plane virtute & effectu caruerint.

THESIS XIV.

Similis fere caſus exemplum *Experientiſſ.* ac *Excellentiſſ. D. D.* Leonh. Hurterus *h. t. Archiater Scaphuſii longe meritiſſimus*, nuperrime mecum per litteras communicavit, in quibus, ſemel, inquit, memini me vidiſſe ejuſmodi tumorem per totum meæ praxeos decurſum in laico, qui in monaſterio Rhenovienſi vita defunctus erat. Prius autem quam fatis ceſſit, dolorem à multo tempore querebatur gravativum in lumbis; à poſteriori vero in ſiniſtro latere, quem omnes pro nephritide habebant; dolores etiam vagos huc & illuc in artubus oberrantes ſæpe paſſus; adeo ut plurimum temporis æque die quam nocte ab iis torqueretur; quem in finem aquis uſus eſt Fabarienſibus, quæ dolores mediocriter levarunt; balneum vero id loci ingreſſus ferre non potuit ob animi deliquia, quæ illi ab ejus uſu ſuperveniebant. Paulo ante, quam mortem obierat, malum ſupervenit iſchiadicum: quod & ſi primis diebus eum acerbe afficeret; tamen doloris atrocitas magis ſua ſponte, quam medicamentis adhibitis & remittebat & ceſſabat. Inter hæc cum malum ceſſaſſet antedictum, tuſſis extitit ſicca, quam paulo poſt ſequuta eſt reſpiratio difficilis, quæ indies ſeſe augebat; adeo ut lecto incumbere non potis eſſet ob metum ſuffocationis; tandem vero poſt multos dolores perpeſſos orthopnoicus mortuus eſt. In diſſecando cadavere ex coſtis quamprimum

mum diſſectis in ſiniſtro latere aqua ex cavo thoracis inſtar fontis ſalientis cum impetu prorupit; amoto & ablato ſterno, cavum pectoris lateris ſiniſtri aqua extravaſata mire impletum & inundatum erat; ſic ut dextrum thoracis cavum fere occuparet, diſtendendo mediaſtinum verſus idem latus; pulmones fuerunt adeo compreſſi, ut parum vel nihil amplius aëris recipere poſſibile eſſet: in dextro thoracis cavo vel nihil vel parum quoque aquæ inventum eſt: in cordis thalamis polypoſæ concretiones erant, quæ autem non magni æſtimandæ fuerunt, ob earum & exilitatem & exiguitatem. In abdomine, quamprimum integumenta ablata erant, in conſpectum ſe præbuit monſtroſus ille tumor, reni ſiniſtro adnatus & conjunctus, pondere quatuor librarum, ſubſtantia carni ſimilis & inæqualis, ille ad tactum durus, colore ruber; adeo ut carcinomatis exulcerati ſpeciem præ ſe ferret; diſſectus intrinſece eadem quæ extrinſece oſtendebat, figura fuit oblonga & fere triangulari deorſum ſe extendente cum rene is intime conjunctus, ut nulla vi ab eo avelli poſſet; membrana mediocris quidem craſſitiei circumcinctus; vaſa ſanguifera etiam videri licuit.

THESIS XV.

Ex hoc autem multiſque aliis morbis cernere licet, quam magnam afferat utilitatem medicinæ anatomia practica: hujus enim ope medicus intimam ſtructuram partium internarum, earumque uſum optime ſibi perſpectum reddere poteſt: quæ ſi quis ignoraverit, eum functiones ſive actiones illarum omnes quoque latebunt. Unde fit, ut nemo deinceps de cauſa & modo læſionis talium functionum recte judicare queat; illis enim incognitis impoſſibile eſt, ut quis læſionibus ejuſmodi recte mederi valeat. Equidem dantur aliqui ex neotericis medici, qui dicunt, optimum quoque anatomicum, etiamſi ſtructuram atque texturam corporis humani probe intelligat, in morbi tamen alicujus curatione æque minus proficere, quam illum, qui nullam fere cognitionem anatomiæ habeat. Animam enim eſſe, quæ partes corporis formet, eaſque labefactatas ſine auxilio cujuſdam medici in integrum reſtituat. Sed cum hæc ſententia jam à Viris doctis refutata atque diſcuſſa ſit, ei explicandæ, & argumenta contra eam allegando non immorabor. Deo autem T. O. M. æternas ago gratias pro infinita, qua me beavit hactenus, benignitate, ejuſque divinam opem devota mente imploro, ut ſtudiis ac conatibus meis porro benedicat. Ei interim ſit Laus, Honor, & Gloria per omnia Secula.

Corollarii loco Obſervationem de Uracho *apponere lubuit, quam in infante recens nato, à crudeli matre meretrice in portu ſtatim ſuffocato, & per* 16. *Septimanas clam aſſervato, omnes ii, qui diſſectioni iſtius interfuerunt, mecum annotabant. In hac enim exenteratione Urachi, quem omni ſtudio atque cura inveſtigare animus erat, orificium patulum, nudo oculo ante ſetæ intruſionem conſpicuum animadvertimus, at arctum, ita tamen ut ſetam porcinam facillime admitteret, quam etiam ad aliquot pollicum ab umbilico diſtantiam intra ejus cavum protrudere licuit, ubi conſpicuus nodulus, ulteriorem progreſſum recuſabat.*

F I N I S.

CXV.

CHRISTIAN ANDR. KOCH,

AFFECTUS IN LIBRIS ET PRAXI

RARISSIMUM.

A B

HERMANNO BOERHAAVE

IN NOSOCOMIO

LUGDUNO-BATAVO

SANATUS.

Leydæ 1738.

HERMANNO BOERHAAVE,

SACRUM.

LECTORI S. P. D. AUCTOR.

Conor hic exhibere affectum in libris & praxi rariſſimum, quem in Noſocomio Lugduno-Batavo, quod per novem circiter menſes viſitare mihi contigit, à Celeb. *Boerhaave*, Præceptore meo, omni, quo par eſt, pietatis cultu proſequendo, prope ſanatum vidi. Refert autem ille interioris veſicæ pelliculæ, quæ muco obducta, eam contra urinæ acrimoniam mire intus inveſtit, excoriationem, cum ſubſequenti ejus, per urinæ iter, excretione. Quis mortalium id fieri poſſe unquam credidiſſet? nemo ſane unquam. Verum enim vero fidelis obſervatio rem ipſam docuit. Ego quidem inter omnes, quos hac de re evolvi, obſervatores, Clar. *Ruyſchium* ſolum, ni fallor, reperi, qui in adverſariis ſuis Anatomicis ſimilem fere caſum de puerpera quadam memorat, quem in ſermonibus ſuis doctiſſimis, in quibus ſe ſemel tantum per omnem vitam hujuſmodi quid animadvertiſſe injicit, rariſſimum ſimul æſtimat. Quod cum ita ſit, raram hanc in ſylva medica avem, tum pro ingenii tenuitate deſcribere, tum iſtius iconis rationem habere, operæ pretium eſſe putavi. Quæ ut æqui bonique conſulere velis, Te etiam atque etiam oro. Et ſic vale, & mihi fave. Scripſi Lugd. Bat. 1738.

MORBI HISTORIA.

GEERTRUDA van der HORST, Leydana, *uxor triginta & quinque circiter annos nata, robuſtiori corporis habitu, inter macilentum & ſucciplenum medio, prædita, optime ſemper, licet nunquam ordinate ſit menſtruata, hucusque valens, ſeptem abhinc annis primum feliciter peperit. Illa ante biennium menſe Majo, per octodecim hebdomades iterum gravida, in veram, quæ tam atrox fuit, ut per octiduum ne guttula quidem lotii ſit excreta, incidit Iſchuriam, Medicis vel experientiſſimis, quoad cauſſam, tunc plane incognitam. In ſummo, quo mulier ſic verſaretur, vitæ periculo, Chirurgus accerſitus eſt, qui, omnibus per ſemihoram cum cathetere, licet fruſtra, tentatis, nihil levaminis ejulanti ægræ præſtare potuit. Quam ob rem ad mitigandam torturæ ipſius ſævitiam, ægrotans acerbiſſimis in ventre doloribus cruciata & fere enecta, alterius Chirurgi urbani, artisque ſatis periti, auxilium imploravit. Ille vero horà decima matutina, cathetere itidem adhibito, urinam tanta copia illico elicuit, ut duarum menſurarum matula omne vix lotium capere potuiſſet, fluxu dein ſubſiſtente. Exinde ægra haud parum levata, eodem die hora ſecunda poſt meridiem, totidem urinæ hujus inſtrumenti ope prorſus dimiſit; veſperi autem hora nona auxiliator, eandem navaturus operam, itidem redux, ſesquimatulam, urina magna cum ægrotantis moleſtia educta, ſimili modo implevit: ita, ut duodecim horarum ſpatio tres matulæ cum dimidia, ſingulæ duarum menſurarum capaces, urina fœtida, ſanguinolenta & quaſi corrupta, completæ ſint. Tum die proxime ſequenti manè, fœmina ingentes verſus inferiora conatus ſubito paſſa, quinque circiter menſium abortum enixa eſt, ſecundinis ſimul ſatis feliciter ſubſequentibus. Interim manſit Dyſuria, magnusque ventris dolor, cum mictu ſanguinolento, qui per octo dies adeo urgebat, ut, exorta calculi ſuſpicione, Clarus hujus urbis Lithotomus advocatus ſit, qui omnia ſollicite explorans, propter prægreſſam partium extenſarum laxitatem, eas duntaxat male diſpoſitas invenit: in ipſo autem fœminali tumorem laxum, mollem, veſicalem, vaginam opplentem, detexit. Ex quo tempore a Medicis experientiſſimis, quorum miſera auxilium flagitavit, omnia tam interne, quam externe, ex quibus aliquid boni ſperari potuiſſet, adhibita, nihil profecerunt. Per menſem mulier ita ſe habens, ob ſummum, quod aliquando urgebat, mingendi deſiderium, lotii aliquid acris, ſanguinolenti, purulenti, guttatim expreſſit; tum vero monſtri quid in urethra apparuit. In conſpectum nimirum prodiit corpus molle, laxum, rugoſum, veſicale, aſperum, lapillis quaſi conſperſum, & membranatim per flexuras, laciniæ inſtar, digeſtum, quod ſine magnis fœminæ moleſtiis haud multo poſt ex urinæ meatu protractum eſt; tumore, quem proxime in uteri vagina dixi, haud ſublato. His deinceps acceſſit tanta urinæ incontinentia, ut mulier, ob perpetuum ejus ſtillicidium,*

ſpon-

ſpongiis in vaginam iinmiſſis uti, coacta ſit, usquedum, ſesquianno ferme præterlapſo, hæc affectio denique ſubſtitit; & hæc fuit morboſa ægrotantis conditio, in qua Noſocomium, quod hic eſt, petiit. Symptoma, de quo impræſentiarum maxime conquereretur, fuit Dyſuria adhuc ſuperſtes, quæ impediret, ne lotium, licet ſummos ſemper in mictum tendentes perciperet teneſmos, niſi difficillime, magnoque dolore, circa ultimum mictionis nixum recrudeſcente, reddatur. Ceterum ægra, naturaliter ſatis ſana, à febricula, qua laborabat, valde debilitata erat, quartana inſuper accedente, cujus paroxiſmus quater jam corpus turbaverat. Pulſus fuit debilis, febrilis; totum corpus projectum, ac ſi lecto fuiſſet affixum; urina flammea, ſanguinolenta, fœtida, in qua ſedimentum viſcoſum, craſſum, albicans, purulentum, cruoris & ſaniei particeps, copioſe ſubſidebat; lingua bona; facies pallida; oculi lividi, plumbei; ſitis ingens; appetitus imminutus; reſpiratio commoda; gingivæ optimæ; dolores in pelvi, in reliquo corpore nulli; dejectio alvi naturalis, ingeſtis quotidie ſemel reſpondens. En miram atrocis morbi hiſtoriam.

R A T I O C I N I U M.

PRimum ex morbi relatione patet, fœminam in optimo ætatis flore Iſchuria fuiſſe correptam: cui accedit ſaniſſima corporis conſtitutio, unde viſcera, tam χυλοποίησι, (*a*) quam αἱματοποίησι, inſervientia, ſana cognoſcuntur; id quod poſtea circa prognoſin in primis notari debet.

Fuit urinæ ſuppreſſio, cujus vitium in ipſa hærebat veſica, ſive Iſchuria vera, quæ dicitur illa corporis noſtri conditio phyſica, ubi urina in veſica collecta emingi nequit. Refert itaque iſthæc affectio actionem læſam, quæ morbum, ſeu impotentiam actiones rite exercendi noſtras, à ſtatu corporis præternaturali exortam, præſupponit; hinc Iſchuria non morbus, ſed potius effectus morbi, id eſt ſymptoma, appellari debet. Morbus vero hujus ſymptomatis, ſi accurate loqui lubet, erit obſtructio, ſive impotentia tranſmittendi ea, quæ tranſmitti debebant. Interim tamen, ut ſecundum auctores, qui morborum nomina a functionibus corporis noſtri læſis (*b*) ſæpe ſumſerunt, loquamur, Iſchuriam, licet minus accurate, morbum, & quidem hic principem, a quo reliqua deinde exorta mala originem duxerunt, nominare licebit.

Pars affecta ex læſa veſicæ urinariæ actione, qua lotium, quod dimitti haud potuit, notabilem in pube tumorem cum magno dolore excitaverat, manifeſte intelligitur. Si enim obſtructa veſicæ cervix urinam impedit,

(*a*) Her. Bœrhaave *Inſt. Med.* §. 350.
(*b*) Her. Bœrhaave *Aphor.* §. 770.

impedit, tum pubes tota intumeſcit, atque dolet, multumque urinæ, intromiſſo ferro, prorumpit. Ubi vero ſuperioribus inhæreſcit urinæ ductibus obſtructio, in lumbis (*a*) doloris vel gravitatis ſenſus ſentitur, notæve affectorum renum anteceſſerunt: veſica inanis nihil vel dolet, vel tumet, nec quicquam urinæ, adhibito inſtrumento, reddit, quare nec ullum quidem mictionis deſiderium tunc deprehenditur.

Cauſſa hujus Iſchuriæ non tam facile, quam quis putaret, determinari poterit. Nam ſi omnes perpendo cauſſas (*b*), quas ut plurimum auctores veram circa Iſchuriam recenſere ſolent, vix una in propoſito caſu ſufficiens mihi eſſe videtur. Quæ igitur hujus affectionis fuit cauſſa? difficilis quæſtio, quam Medici experientiſſimi ſolvere vix ac ne vix quidem potuerunt. Ut dicam, quæ mea eſt ſententia, Iſchuriam ab ipſa eſſe petendam graviditate ſuſpicor; id quod majori cum probabilitate affirmare audeo, cum uterus non ſemper in medio (*c*) perfecte ſit collocatus, ſed quandoque, licet rarius, modo verſus dextram, modo ſiniſtram, modo anteriorem, modo poſteriorem hypogaſtrii partem, magis inclinans, præſertim in utero gerentibus, animadvertatur. Deinde exitus (*d*) urethræ (*e*), quæ proxime ſub oſſium pubis ſynchondroſi procurrit, neque ita oritur in fœminis a parte poſteriori, neque ita egreditur ab anteriori, quam in viris: qua de re matricem circa quintum, quo Iſchuria incepit, graviditatis menſem, jam multum expanſam, veſicæ collum verſus oſſa pubis premendo, urinam penitus cohibuiſſe, conceptibile erit. Uterum (*f*) vero ob ſuam, quam geſtationis tempore ſuſtinet, expanſionem, in gravidis ſic veram interdum Iſchuriam produxiſſe, experientia conſtitit.

Lotium tribus vicibus per artem eductum, quatuordecim libras ad minimum complet; quælibet enim matula, duas, uti jam monui, menſuras, quatuor ſaltim libras communes æquantes, tenebat. Nec concipi poteſt, quomodo veſica in corpore gravido absque ruptura, tantam urinæ multitudinem continere queat. Omnis autem urina fuit fœtida, ſanguinolenta & quaſi corrupta; nec mirum, nimia enim ſtagnatione in perfectam abiit putredinem, unde fœtor & corruptio. Sanguinolentia autem, quæ commixto urinæ ſanguini debetur, vaſorum ſanguineorum apertionem indicat. Quando enim urina putrida, acrimonia, copia, diutur-

(*a*) Lommii *Obſervat. Medic.* Lib. II. p. mihi 224.

(*b*) Her. Boerhaave *Inſt. Med.* §. 821.

(*c*) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VIII. Henr. a Deventer *Ars Obſtetric.* Cap. IX Fig. IV.

(*d*) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. XX.

(*e*) Reg. de Graaf *Organ. Mulier.* Cap. VI. Tab. I. p.

(*f*) Mauriceau *Traité des maladies des femmes groſſes Chap. XV.* Garengeot *Traité des operat. de chirurgie Tom. I. p.* 265. 266.

diuturnave remora, veſicam rodit, diſtendit, irritat, deterſo muco, fit dolor, inflammatio, fibrarum deſtructio, hinc vaſa aperta ſanguinem, urinam tingentem, exſtillant. Porro, ſi ea, quæ ad naturalem ſpectant mictum, conſiderentur, ratio, cur lotium non uno impetu, ſed per intervalla, effluxerit, ſtatim conſtabit. Ad mictionem vero requiritur veſicæ actio, quæ eſt ejus membranarum contractio, cujus ope ſphincter (*a*) veſicæ orbicularis in ſuperiori cervicis parte ſupra proſtatas, ſub rectis exterioribus fibris, locatus, paralytice quaſi comprimitur, unde urina eadem vi in urethram propellitur & dimittitur. Simulac ceſſat illa veſicæ actio, fibræ ſphincteris, quæ non amplius comprimuntur, quaſi relaxatæ ſe reſtituunt, hinc urinæ fluxus deſinit. Quæ cum ita ſint, concipiamus nobis veſicam, qualis illa, durante Iſchuria, hic in fœmina fuit, id eſt, mirum in modum expanſam, in qua prima lotii proruptione ſpatium, ut ita loquar, vacuum ſit factum, tum fibræ veſicæ motrices, naturali tono orbatæ, tam fortiter ſe uno momento contrahere haud poſſunt, ut per hanc preſſionem omnis urina ſimul ac ſemel exprimatur; ſucceſſive vero, iteratis vicibus, id obtineri potuit.

Abortus, qui hanc veſicæ exonerationem ſequenti die ſecutus eſt, ex ſitu nexuque matricis cum veſica, apparebit. Uterus enim in infima abdominis parte, regione hypogaſtrica dicta, inter veſicam & inteſtinum rectum (*b*) interjacens, arterias venasque (*c*) a ſpermaticis, (*d*) hypogaſtricis, (*e*) iliacis internis (*f*) & hæmorrhoïdalibus, (*g*) cum veſicæ & inteſtini recti vaſis (*h*) cohærentes: nervos vero, tum a pari vago, (*i*) tum a medulla oſſis ſacri, (*k*) ad veſicam & inteſtinum rectum tendentes, (*l*) ſuſcipit; unde veſicam ſe valde contrahentem uterum, cum inteſtino recto, ob dictum vaſorum nexum, ſimili modo ita affeciſſe, ut poſtero die immaturus ſupervenerit partus, facile credi poterit. Mortuus autem exiit fœtus, quia embryones circa dimidium geſtationis tempus vix viviſcere incipiunt. Veriſimile etiam eſt, tum mino-

O 3 rem

(*a*) Her. Bœrhaave *Inſt.* §. 366. Graaf ibid. Cap. X. Tab. XI. Fallop. *Obſervat. Anat.* p. 440. Santor. *Obſervat.* p. 203.

(*b*) Graaf ib. Cap. I. Tab. I. a.

(*c*) Her. Bœrhaave *Inſt.* §. 664. Euſtach. Tab. XIII. 73. 18.

(*d*) Graaf ib. Cap. I. Tab. I. I. K. L. M.

(*e*) Graaf ib. T. T. V. V.

(*f*) Verheyen *Anat. Tract.* VII. Cap. I. Tab. XXXVIII. a. a.

(*g*) Bartholinus, qui has arterias ſacras appellat, *Anat. Libell.* II. cap. V. 5.

(*h*) Euſtach. *Opuſc. Anat.* Cap. 28.

(*i*) Vieuſſens *Neurograph.* Lib. 3. Tab. 23. 84. 85. 87.

(*k*) Veſalius *de Fabr. Corp. Hum.* ed. nup. Tom. I. Lib. IV. Cap. X. 25. 26. 27. 28. 29. 30. quibus numeris ſex ſacri oſſis nervorum paria, ex quibus hi nervi progrediuntur, indicat.

(*l*) Vieuſſens. ibid.

rem fœtus præcocis molem, tum integumenta abdominis a prægreſſa Iſchuria magis relaxata, partum adeo facilitaſſe, ut fœmina hunc actum ullo ſine obſtetricis auxilio abſolvere potuerit.

Quod ad laciniam attinet, quæ apprehenſa trahentisque obſequioſa manui, facile ex meatu urinario prodiit, illam, lapillis, quibus obducta erat, lavando ſublatis, nerveam veſicæ membranam conſtituere, Celeb. Boerhaave pulcherrime docuit. Veſica enim urinaria ex tribus diſtinctis, ut Anatomes docet, conflata eſt membranis, exteriori nempe communi, (*a*) a peritonæo oriunda, media muſculari, (*b*) diverſis fibris (*c*) conſtanti, interiori nervea, (*d*) glandulis mucoſis (*e*) undique ſcatente, quæ humore mucoſo obducta, impedit roſionem ab urina acri, ſtagnante, futuram. Jam vero ut pace veſtra ea, quæ oculis vidi, ingenue fatear, ſtructura, figura, magnitudo laciniæ, cujus iconem hic habetis, aſſertum hoc veriſſimum adeo confirmarunt, ut ſi quis ultra dubitare voluiſſet, quomodo in phyſicis convictus talis reddi poſſet, neſcirem. Excoriatio autem, ſine qua hujus membranæ excretio concipi nequit, ex paralytica, per gradus inflammatoria, ſuppuratoria, & ulceroſa diſpoſitione, quam poſt Iſchuriam, interjecto ſpatio, contraxit veſica, omnino comprehendi poteſt. Tum vero ob urinam, veſicam ſauciam ac decorticatam, irritantem, ingens mingendi cupiditas adeſt, ſic ut teneri urina vix poſſit, unde ſubſequens lotii ſtillicidium, cum aliis hujus generis facile concipiendis calamitatibus, intelligitur; dolor vero pubem & perinæum continuo exercens, qui circa emictionis finem augetur, a contactu & affrictu, quem inflammati, faucii, ac decorticati veſicæ parietes inter ſe tunc patiuntur, proficiſcitur. At enim veſicam certiſſime fuiſſe exulceratam, ex urina, cruore & pure commixta, cernitur: nullum enim, ut ſupra jam dictum eſt, in renibus vitium, vel calculi ſignum, adfuit. Quodque interior veſicæ pellicula hac ratione exuviarum in modum abradi poſſit, id Clar. Ruyſchius (*f*) in puerpera quadam obſervavit, qui illam perfecte ſanatam, poſthæc concepiſſe, feliciterque peperiſſe, ſuperaddit.

Lapillis undique conſperſa fuit lacinia; cujus rei explicationem in exemplo dare liceat: vas qualecumque, in quo ſaniſſimi hominis recens ad putredinem usque lotium aſſervatur, facta effuſione, cruſta lapidea (*g*) intus

(*a*) Verheyen *Anat. Tract.* II. Cap. 20. Tab. 12. Fig. 4. a.
(*b*) Verheyen ibid. A.
(*c*) Euſtach. Tab. 12. Fig. 7.
(*d*) Cfl. Heiſter. *Comp. Anat.* ed. nup. §. 222. Graaf l. c. Cap. 6. Tab. 6. K.
(*e*) Her. Boerhaave *Inſt.* §. 366. Drake *Anthropol.* Cap. 10. Tab. 3. b.
(*f*) Vid *Adverſ. Anat.* Dec. Sec. IX. Tab. 2. Fig. 1. ubi excretæ membranæ portionis iconem exhibet.
(*g*) Her. Boerhaave *Chem.* Tom. 2. Proc. C.

intus undique cinctum deprehenditur, ita, ut quoties negotium hocce iteretur, toties dicta cruſta evadat craſſior; quod ut ita ſit, vel matulæ diutius uſurpatæ, nec mundatæ, dubitare non ſinunt. Neque tamen propoſitum ſimile nimis claudicare videatur, concipiamus nobis, urinam diuturna retentione putrefactam, mulieris veſicam ſimili modo obduxiſſe, tunc lapillorum, laciniæ adhærentium, ortus aſſequi poterit.

Symptoma, cum mulier dictum intraret Noſocomium, maxime urgens, de quo illa præ reliquis querelans reperta eſt, fuit urinæ difficultas adhuc permanens. Jam autem ex morbi hiſtoria nos non fugit, fœminam per ſesquiannum, & quod amplius, jam morbo fuiſſe conflictatam, priusquam a nobis auxilium petiit. Quæ vero hujus Dyſuriæ cauſſa? omnibus rite perpenſis, Celeb. Boerhaave ſuſpicatus eſt, an forte veſica lotio ſuppreſſo mire expanſa, ingenti illa, tam lotium reddendi, quam parturiendi preſſione, vaginam adeo dilataſſet, ut ſub ore matricis, ubi minor eſt reſiſtentia, ſacculus ſub herniæ veſicalis ſpecie ſit formatus; id quod ex tumore laxo, veſicali, in vagina hærente, haud alienum eſſe videtur. Dyſuria vero exinde colligitur, quia omne, quod in hoc veſicæ ſacculo ſtagnat, lotium, extra prementem poſitum eſt potentiam, hinc tantum abeſt, ut veſicæ actio in lotium agat, illudque expellat, ut potius hunc ſacculum dilatando emictionem difficiliorem reddat, unde lotium ægerrime ſemper excluditur. Veſicam autem in gravidis, Iſchuria laborantibus, unam vel duas hernias nonnunquam accepiſſe, Garengeot (*a*) teſtatur.

Longe aliam, notabiliorem certe, veſicæ herniam, in memoriam hic revoco, ſcilicet veſicam naturali ſuo loco excuſſam, quam Celeb. Boerhaave in Judæo Amſtelodamenſi ex Iſchuria in ſcrotum delapſam quondam vidiſſe meminit: cujus rei veritatem mictus comprobat, quem æger utraque manu ſcrotum tumidum non nihil elevando, & leniter ſimul premendo, ſibi ſemper facilitare debuit. Interim tamen, ne cuidam id videatur mirum, atque ab ipſa veritate alienum, imo plane impoſſibile, a Clar. Ruyſchio, (*b*) fideliſſimo omnium obſervatore, ſimile quid contigiſſe, bis obſervatum video.

Urina glutinoſa, ſanioſa, purulenta, quæ adhuc memoranda reſtat, ex ipſa veſicæ exulceratione ſatis dijudicatur. Sedimentum autem glutinoſum, inſtar ichtyocollæ, cruoris, ſaniei, puriſque ichoroſi particeps, quod ſub duorum pollicum altitudine urinalis fundum occupaverat, ulcus veſicæ ſerpens, cum magna humorum jam coctorum, ſemicoctorum & crudorum in hac parte colluvie, indicavit.

Febri-

(*a*) *Traité des operations de chirurgie* Tom. I. p. 265.
(*b*) *Adverſ. Anat.* Dec. Sec. IX.

Febricula, tam ex veſicæ inflammatione, quam puris ichoroſi per venas abſorptione, exorta, ob majorem ſanguinis reſolutionem, & quæ hinc pendet, ſpirituum diſſipationem, quam maxime ægrotantis vires proſtraverat; unde pulſus debilis, pallor faciei, decubitus corporis ſupinus, expanſis manibus, pedibusve, appetitus imminutus, ſitis ingens, oculi plumbei, naturali acie ac vigore carentes, quæ omnia periclitantur, innoteſcunt. Quartanam vero intermittentem, quæ his inſuper acceſſit, frigus hibernum, humores magis condenſans, excitaſſe videtur; ſi enim febres intermittentes, autumnales, æſtate ob calorem ſolis majorem, qui ſanguinem magis reſolvit, in perfecte continuas (*a*) abire poſſunt, quin vice verſa contrarium obtineri queat, nullus dubito. Febricula tantum non febris vehemens urgebat, unde illæſus ſanguinis per pulmones tranſitus, hinc reſpiratio commoda.

Lingua, de qua Hippocrates (*b*) recte ſcripſit, illam humorum præſtantiam indicare, bona apparuit, id eſt, ſatis humida & bene colorata; ideoque, dum per hanc ad humorum cognitionem pervenimus, ex lingua corporis ægroti multum ſæpe diſcere licet.

Gingivæ ſanæ, rubicundæ, non tumidæ, in quibus nihil ſcorbuti deprehendi poterat, cum optimo dentium nitore, certiſſimum ſaniſſimi corporis ſignum, præbuerunt.

Dejectio alvi bona, quæ feces juſtæ conſiſtentiæ & bene coloratas præ ſe fert, naturales hoc in corpore actiones, optimum velut indicium, nondum ceſſare, nobis perſuaſit.

Diagnoſis igitur hujus affectionis fuit corpus antea ſaniſſimum, in optimo vigore atrociſſima conflictatum Iſchuria, ubi veſica a lotio retento incredibiliter expanſa, poſt paralyticam, inflammatoriam, ſuppuratoriam, quæ eam interiori pellicula orbaverat, diſpoſitionem, denique plane ulcerata fuerat, ſacculo præternaturali in vagina ſuperſtite.

Prognoſis exinde formata, cum multis de cauſſis, tum maxime propter ſacculum veſicæ lateralem, urina ſemper repletum, difficillimam nobis ſanationem promiſit. Urina enim per ſe jam acris, ſi diutius ſtagnat, talem facile acquirit acrimoniam, ut, ne per hanc nova fibrillarum ſtamina prorſus deſtruantur, omnino verendum ſit. Hæc eſt cauſſa, cur Hippocrates, (*c*) magnus in arte vir, veſicæ pariter ac renum exulcerationes, in ſenibus vix ſanabiles, pronunciat. Attamen, cum ægra præter ſaniſſimum corporis habitum, optimo ætatis flore gaudens, pro morbi duratione adhuc ſatis fortis eſſet, aliqua evadendi ſpes hactenus effulgebat. Jam vero nihil magis in votis erat, quam, ſi efficere poſſemus,

(*a*) Her. Boerhaave *Aphor.* §. 752.
(*b*) Lib. VI. *de Morb. vulg.* Sect. V. 15.
(*c*) *Aphor.* Sect IV. 6.

ſemus, ut in veſica aliquid, quod amiſſæ membranæ jacturam reſarciret, ejusque vices gereret, renaſcatur: quo facto ægra perfecte ſanata foret. Si vernum innuiſſet, ob herbas recentes, quas fertilis tunc terra profert, humores noſtros corrigentes, ſanatio facilior citiorque ſperanda fuiſſet; hiems vero, ulceribus quævis ſanandis maxime infeſta, in cujus frigore & gelicidiis, fato ita regente, hanc curam aggredi neceſſitas urgebat, eo cautius in prognoſticis agendum eſſe, jubebat.

MEDENDI METHODUS.

MEdendi methodus, a Celeb. Boerhaave hoc in caſu deſperato adhibita, ſequentes amplectebatur indicationes. 1. Ut veſicæ exulceratio ſanetur. 2. Ut priſtinum ejus robur reſtituatur. 3. Ut tumor vaginam opplens, ne amplius prolabi queat, non modo impediatur, verum ſic etiam ſenſim magis magisque retropellatur.

Ad primam obtinendam indicationem, eam nempe, ut ulcus veſicæ compeſcatur, purgans mercuriale hydragogum, utpote præſtantiſſimum in hujusmodi morbis remedium, pulchre electum eſt. Quod ſi vero, judice Hippocrate (*a*), axioma ſit medicum: ad ſummos morbos ſumma quoque medicamenta adhibita, optime valere, hoc in malo graviſſimo, fortiſſimum, quod proxime dixi, purgans præſcribere, Celeb. Boerhaave conſultum eſſe putavit; eo nimirum conſilio, ut tentaretur, an forte materia glutinoſa, vitrea, in veſica hærens, incidi, reſolvi, eliminari, nec non diatheſis ulceroſa corrigi poſſit. Fuit autem purgans hujusmodi: *Rec. Mercurii præcipitati albi grana duo, Radicis Jalappæ grana quindecim, Scammonii grana ſex, Sacchari ſemi-ſcrupulum, miſce, fiat diu terendo in mortario vitreo cum piſtillo vitreo pulvis tenuiſſimus, mane hora ſeptima, vacuo ventriculo, cum aqua ſumendus.* Cur autem Celeb. Boerhaave, hodiernorum medicorum facile princeps, mercurium præcipitatum album, qui interne, ob nimiam efficaciam, ſumma cum circumſpectione ſemper propinari debet, mercurio ſublimato dulci & mitiori & tutiori prætulerit, cuilibet ſatis patebit, ſi modo conſideret, unicum præcipitati albi granum plus præſtare granis viginti quinque mercurii dulcis. Hic vero tanta copia ingurgitatus, ſalivationem ſic dictam certe excitaſſet, quæ a duobus præcipitati albi granis, in corpore haud remanentibus, tam facile vereri nequit. Neceſſe admodum eſt, ut talis pulvis teratur in mortario vitreo, non in æneo, nec ferreo, cum piſtillo vitreo; ſin ſecus, æger in artis artificisque opprobrium, loco medicamenti venenum accipere poteſt, quia cuprum æque ac ferrum, dum fa-

(*a*) Aphor. Sect. 1. 6.

cilius, quam ipſe mercurius, ab acido nitroſo huic adhærente ſolvitur, in vitriolum ſumme emeticum abit.

Nunc ut de effectu, quem purgans laudatum præſtitit, pauca dicam, triginta & plures alvi dejectiones illud ſecutæ ſunt, cum quibus ingens ſemper aquæ quantitas ex veſica prodiit, haud ſecus, ac ſi ptyaliſmi ſpecies inferiora occupaſſet. Tantam vero in melius mali mutationem conciliavit purgans, ut tribus diebus poſt rurſus ad illud, veluti ſacram in his morbis anchoram, Celeb. Boerhaave confugiſſet, niſi major virium jactura a priſtino purgante adhuc ſuperſtes, per aliquot dies ab eo abſtinere, indicans fuiſſet. Tum vero haud minori cum fructu repetitum eſt purgans, ita tamen, ut, ne corpus jam debile nimis turbetur, unicum tantum hujus mercurii granum illud ingrederetur, formula priori ſequentem in modum mutata: *Rec. Mercurii præcipitati albi granum unum, Rhei ſemi-ſcrupulum, Reſinæ Jalappæ grana tria, Scammonii grana ſex, miſce, fiat pulvis, ut ſupra ſumendus.* Huic purganti ad motus in corpore nimios compeſcendos, ſequens, quod practici in arcanis habere ſolent anodynum, eodem die ſumendum, adjunctum eſt: *Rec. Aquæ ſtillatitiæ Florum Rhœados unciam unam, Opii puri granum unum, Syrupi Diacodii drachmas duas, miſce, fiat hauſtus veſperi hora ſexta purgationis die ſumendus.* Qui deinceps una cum purgante, per tres ſeptimanas, ſeptimo quovis die, incredibili cum fructu iteratus eſt.

Ut ſecundæ ſatisfiat indicationi, ſcilicet, ut veſica priſtinum acquirat robur, Celeb. Boerhaave proficuum fore exiſtimavit: 1. Ut veſica, ne urinæ multitudine nimis diſtendatur, quam ſæpiſſime evacuetur. 2. Ut veſica, tamquam corruptorum humorum ſentina, blandos ſemper humores accipiat. Prior indicatio poſtulavit, ut mulier omni ſemihora lotium redderet; poſterior autem ut decoctum blande detergens, acrimoniam temperans, traumaticum præſcriberetur. Sic enim impedimentis prudenter ſublatis, priſtinam veſicæ conſolidationem ſperare licebat. Verum decocticatum veſicam nova quaſi pellicula intrinſecus obduci poſſe, nobis fidem facit Dyſenteriæ ſanatio, quæ in eo conſiſtit, ut crebrioribus alvi fluxionibus deraſa ſæpe inteſtina, amiſſam tunicam, villoſam dictam, prorſus acquirant.

Si in rerum opulentia fuiſſemus, decoctum parari potuiſſet, ex carnis vitulinæ juſculo cum oryza, ſimilibusve, quæ temperant, nec alcaleſcunt, additis ſubacidis, ut vino Rhenano, vel ſucco citri, & hujus generis, ad gratum acorem, aliis. Inopia vero hic urgens, medicamenta quævis lauta exſpuit, quam ob rem prioris efficaciam ſupplens, minus tamen pretioſum decoctum, concinnatum eſt: *Rec. Radicis Bardanæ uncias quatuor, Eryngii, Scorzoneræ ana uncias tres, Nitri puriſſimi drachmas duas, inciſa & contuſa coquantur per horam cum aqua, quibus adde Radicis Glycyrrhizæ unciam unam, ebulliant iterum parum, tum decocti libras quatuor exhibe, de quo ſumat omni hora diebus a purgatione*

liberis

liberis unciam unam calide. Quod decoctum cum purgante hac ratione uſurpatum, paulo poſt tantum effecit, ut pus in urina hærens non modo imminutum, verum diatheſis ulceroſa etiam demulcendo multum correcta, itemque dolor veſicæ jam valde ſedatus ſit.

Quod ad ultimam ſpectat indicationem, ad ſaccum nimirum præternaturalem coercendum, Celeb. Boerhaave ægræ, ut ſpongiam ſiccam huic negotio accommodatam in pudenda immitteret, ſicque hoc tumidum ſenſim retruderet, conſuluit. Hoc conſilium, poſtquam fœmina illud per aliquot menſes erat ſecuta, tumorem adeo imminuit, ut, cum antea pugni minoris magnitudinem ſuperaret, jam mole ſua vix nucem juglandem æquaret.

His omnibus ſequenti conſultatione a Celeb. Boerhaave mixtura quædam, putredini reſiſtens, addita eſt. *Rec. Aquæ ſtillatitiæ Fœniculi uncias quatuor, Opii puri grana quatuor, Spiritus ſalis dulcis ſesquidrachmam, Rob Sambuci unciam unam, miſce, ſumat omni bihorio, ſi non dormit, cochleare unum.*

Alimenta quæ ſumſit, fuerunt ex vegetantibus, aceſcentibus, fermentatis, ſimilibusque, lotium minus acre & fœtidum reddentibus.

Hac ratione ægra mutatis tamen iis, quæ pro morbi ſtatu, & ſymptomatum præſentia, mutanda erant, tredecim ſeptimanarum ſpatio ita convaluit, ut prioribus ex ſymptomatibus vix unum ſupereſſet. Urina enim nihil vel fœtidi vel ſanguinolenti amplius continens, fere naturalis fuit, excepto ſedimento, quod perpaucum, æquabilius longe, minusve cohærens, adhuc reſtabat. Veſica quoque nunc adeo roborata fuerat, ut lotium per bihorium & commode retineret & ſine dolore excerneret; manifeſto indicio, haud levem veſicæ conſolidationem jam factam fuiſſe. Non amplius febricitabat: & quartana poſt primam purgationem ſtatim ceſſaverat; nam mercurius ſanguinem adeo reſolvit, ut ille ſanguis amplius eſſe fere deſinat. Pulſus erat optimus, non febrilis, ut antea; vires, ut ſedere, ſtare, ambulare, aliisque officia præſtare poſſet, ſufficientes. Sitis parva; appetitus modicus; facies bona; oculi naturales; paucis omnia & vitalia & naturalia optima.

In hoc morbi decremento, ob mores malignos, aliaque ſilentio prætermiſſa, quibus mulier, cum ſe meliorem ſentiret, hoc beneficio plane indignam ſecerat ex Noſocomio diſcedere debuit. Quid poſtea cum ea acciderit, ignoro. Hoc certe, naturalis & ſimpliciſſima iſthæc medendi methodus, quæ tam mira jam effecerat, ſi ulterius in illa prudenter perſiſtere licuiſſet, omnia, quæ ad perfectam quid conferre potuiſſent ſanitatem, ſperanda feciſſet.

Quibus intellectis ad quæſita, quæ ſequentur, reſponderi poterit: Quæ Iſchuriæ atrociſſimæ fuit cauſſa? Quænam inde ſecuta ſunt? Cur mulier, veſica exhauſta, ſequenti die peperit? Unde diuturna urinæ difficultas? Unde ſubſequens ſtillicidium? Quæ fuit pars affecta? An cal-

culus adfuit? nec ne? Quid tumor vaginæ præternaturalis? Cur lotium per artem eductum, non uno impetu ſed diverſis vicibus effluxit? Quid fuit lacinia? Quid lapilli eam cingentes? Cur dolor perpetuus in pube? Quare is circa ultimam augetur emictionem? Unde febricula cum quartana ſuperveniente? Quæ Diagnoſis? Qualis Prognoſis? Quot medendi methodus agnoſcit indicationes? & quales? Cur purgans ex mercurio præcipitato albo, non ex dulci, eſt paratum? Qualem illud fructum præſtitit? Cur febris quartana poſt primam purgationem illico ceſſavit? Illa & id genus alia quæſita ex dictis facile intelligi poſſunt. Et hæc ſunt, quæ circa hanc obſervationem, auditu memoratuque digniſſimam, in lucem edere haud abs re putavi.

Quod reliquum eſt, ſi quis eſſet, qui, in explicandis corporis noſtri effectibus phyſicis ac mechanicis, me hinc inde nimis properaſſe, objiceret; hoc forſan; quæſo, haud inique feras; ſi autem ubinam invitus erraverim; ignoſces, cogites me hominem eſſe; ſin vero ea, quæ pro virili parte ſcripſi, cuidam haud arriderent; conſideres, quam ſit carpere facile, difficile ſæpe meliora proferre; quantum denique uni poſſe viro placere.

T A N T U M.

EXPLICATIO FIGURÆ.

Exprimitur hac figura, quantum fieri potuit, ad vivum lacinia una cum vitro, in quo illa, liquoris appropriati ope, a chirurgo hic loci hactenus aſſervata, in poſterum quoque aſſervabitur.

J. BAPT.

Tab. XIV.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 116

KOCH AFFECTUS RARISSIMUS.

CXVI.

J. BAPT. LUDOVICI CHOMEL ET J. FRANCISCI CLEMENTIS MORAND,

THESIS IN HÆC VERBA

ERGO TUMIDIS HÆMORROIDIBUS HIRUDINES.

Pariſiis 1750. Mart.

I.

HÆmorroides ἀπὸ τῦ ἅιμα & ῥέω, ſanguinem fundo, ſignificant ut plurimum venas quæ ſunt in ano. Nomen illud ſortitæ ſunt quia ſæpius ſanguinem fundunt, vel ab ipſo præter modum diſtenduntur. Cæcas dicunt vel apertas. Cæca ſive lateat intus, ſive ad marginem ani turgeat, ſanguinem non reddit, ſed illo plena tumet. Aperta dicitur quæ vel extra ſedem prominens, vel oculis non ſubjecta ſanguinem effundit. Aliquando etiam hoc nomine donantur venæ circa uteros mulierum, eodem naturæ molientis impetu, ſanguinem profundentes. Raro ante pubertatem invadunt: ineunte vero ætatis fervore, ſanguine purpureo exundante, juvenibus ἀφροδισιάζειν incipientibus, proſilire ſanguis æſtuat, & quemadmodum mulieribus menſtruæ fiunt purgationes, quæ, ſi quacumque de cauſa non fluant, miſeras mulieres variis male torquent affectibus; ſic Viris increſcente adoleſcentia quibus ex naribus vel ex hæmorroidibus ſalubriter non erumpit ſanguis, frequenter, pronunciante Hippocrate, accidunt acutiores affectus, ſanguineum ſputum, cæphalalgia, febris putrida, magni abceſſus; ideoque ad pubertatem accedentibus, febres magis diuturnas prænuntiat dictator noſter, aſſeveratque hæmorroidum fluxu laborantes neque pleuritide, neque peripneumonia, neque phagædena, neque furunculis & . . . . neque forſan lepra, fortaſſe autem neque aliis corripi; adeo ſolvendæ plenitudini & eluendæ cacochymiæ opportuno hæmorroidum fluxu natura potiſſimum conſulit. Intelligat igitur medicus ſalutiferam hanc nunquam cohibere vel ſupprimere evacuationem, naturam ſequi ducem; hanc utiliter operantem non turbare, laborioſe parturientem non offendere, huic ſatius, ubi

ubi præſens artis ſuæ requiritur induſtria, methodo tutiori auxiliatricem præbere manum.

II.

Non languidam ſolum juvare, fatiſcentemque erigere, ſed plethora redundantem expedire, altius ſuccreſcentem naturam minuere, artis medicæ nunquam ceſſans debet eſſe meditatio laborque; quod vero, noſtra quidem ſententia, ſplendidius nunquam eluceſcit, quam in hæmorroidum curatione. Cum etenim hæmorroides ſint grandioris naturæ molimina, vel exundantem, vel corrigi neſcium humorem foras pellere ambientis, has placide fluentes ſinat effluere medicus; tumidas & dolentes leniat; alvum molliter ſubducat, excrementorum pondus levet, horum duritiem acredinem-ve diluat; preſcribat interius ſyrupum violaceum, ſerum lactis, caſſiæ medullam, & .... blandiatur exterius cum decocto foliorum lactucæ, hyoſciami, betæ, cæteriſque hujus generis medicaminibus, ſub fomenti, ſuffitus vel cataplaſmatis forma; ſuo denique loco, ſi fieri poſſit, reſtituantur, molliterque repellantur hæmorroides. At illas cauſticis adurere, ſectione ſupprimere, ligatura cohibere, naturæ quippe adverſum, nefas ſit. Hæmorroides cum haberet Alcippus (Libro 4°. epidem.) à curatione prohibebatur, per chirurgiam exciſæ ſunt, æger inſaniit, & acuta ſuccedente febre, ceſſavit. Lariſſæ Eudemus (Libro 5°. epidem.) intempeſtive per chirurgiam curatus eſt. Exciſis hæmorroidibus & producto cancro in parte in qua fuerant exciſæ, ſæviit febris ad mortem uſque. Apud Hollerium vidiſſe ſe meminit Duretus epiſcopum, cui protuberantia erat in ano, quæ colore & conſiſtentia cutim naturaliter conſtitutam referebat. Chirurgi ſuaſerunt ut conſtringeretur accurate ut excideret, negabat eſſe faciendum Duretus, huic nulla ſalus ſperabilis, innumeræ vero calamitates accidere poſſe videbantur, lino tamen conſtricta eſt ut moreretur & excideret. Ecce doloris nata eſt acerbitas, & in convulſionem incidit miſerandus æger. Illud eſt, inquit Duretus, manu chirurgica curare ſed non eſt ſanare. Qua quidem mente olim impulſus Hippocrates aphoriſticas haſce leges ſancire non dubitabat. Ab hæmorroidibus diuturnis curato, niſi una ſervetur, periculum eſt hydropem aut tabem accedere ..... à ſuppreſſis hæmorroidibus inſania ..... melancholicis hæmorroides ſupervenire bonum, non ſolum, ut ait Galenus, ratione evacuationis, ſed reſpectu peccantis humoris qui evacuatur; cur non etiam ratione loci quo celebratur & perficitur evacuatio, & ratione partium quibus ſubjacet? Illa eſt tutior breviorque via qua ſe tentat explicare & expedire natura, dum ſanguinis exonerationem immediate & directe (per ea quæ impediuntur movens, movet facilius tutiuſque quam ſi traheret e longinquo & per inſontes vias.

III.

III.

Quandiu ſtatis temporibus & periodis fluere non deſinunt hæmorroides, eadem eſſe debet ratio ac de menſtrua mulierum purgatione: naturæ auſcultandum. At vero ſi non fluant vel ſi fluere conſuetas inſpiſſans quævis cauſa, aut rudis medicaſter tardaverit, languet corpus, imminuitur appetitus, ſæviunt in inteſtinis tormina, lumborum adeſt gravitas, cephalalgia torquet, cæteræque bene multæ ingruunt ægritudines malorum irritamenta. Si duræ & tumidæ hæmorroides quas cæcas latini vocarunt, inteſtini recti actionem ita impediant, ut perpetua vellicatio cum ardore pruriginoſo orificium recti premat, pungat, atque, vel minimo motu, vel cum alvus deponitur, recrudeſcat, acerbiſſimus tunc exoritur dolor: morbo invaleſcente, vicinæ tument dolentque partes, afficitur veſica, urinæ ſecretio tardatur, ardet uritque inflammatio; cum dolore immani advenit ſuppuratio, & ſerpente malo fiſtula producitur, eo perfidiæ & periculi plena magis, quod cuniculos in pinguedine & opima carne agens, creſcere eundo & ſtrages edere peſſimas ſit in promptu; ſic pari fere modo luem veneream non apta nata procreare quæ ad vota fluit gonorrhæa, vel, ex ſpiſſitudine & acredine humoris male fluentis ſuſpenſa, vel quod magno vertitur arti opprobrio, ex artificis imperitia, putida meretrice, ni fallimur, nocentiori ſuppreſſa, vel perverſo injectionum uſu in ſanguinem reflua, vel incongruenti draſticorum adminiſtratione devia, varia nefandæ luis nunquam non accerſit advocatque ſymptomata. Ubi igitur maxime tument hæmorroides, ſanguinique moras nectunt, digitis butiro recenti inunctis molliter impellentibus, reſiſtunt, medicamentis emollientibus, doctam artem ſuperante malo, non cedunt; confugiendum eſt, ad eam medendi methodum, quæ ex ætate, temperamento, ſexu, anni tempeſtate, viſcerum abdominalium ſtatu, humorum craſi, vaſorum tumentium natura, colore, ſitu, functionibus &.... præſcribenda venit. Cavendum imprimis ne refluus ſanguis maſſam inficiat, viſcera contaminet, vaſa reddat immeabilia, œconomiamque ſubvertat. Nec cum germanis ad pilulas aloë, ſenna, colocynthide, gummoſiſque medicaminibus turgidas enemata-ve acria recurrendum cenſemus, noſtratum viſceribus adverſantur. Geſtent veſte qui voluerint, ſcrophulariæ tuberculos, caſtaneas indicas, chelidonii radices, ari bulbum, cardui hæmorroidalis gallas, hæc illudimus mulierculiſque linquimus excolenda. Mollia, dulcia, anodina probamus. Pinguia incraſſantia, unguenta, emplaſtra, aſtringentia, ſpirituoſa, cauſtica non ſuademus. Quid agendum ergo? Quo ſe vertendum? An uſtio uſurpanda? Cruſta occæcantur, calloque indureſcunt partes quibus neceſſaria eſt lubrica mollities quæ ſanguini impellenti cedat & abundanti faveat perſpirationi. An ferro adaperiendæ

dæ hæmorroides? Exquiſito ſenſui quem natura recti inteſtini extremis præſertim impertiit fibris ita adverſatur ferrum, ut nunquam niſi maxima urgente neceſſitate admovendum ſit, vetat etiam tumoris ad inflammationem vergentis natura & ſanguinis intus coercici præſentia; quis aliunde fluxum ſiſti forſan indocilem non verebitur? At ligatura nodum ſolvere remque expedire conſulis. Naturæ profecto non obtemperas; naturam non imitatur ea medendi methodus quæ duram inducendo cicatricem, novos (occaſione data) obices ſanguini poneret, locumque calculo, lienis duritiei, hepatis obſtructioni & . . . . . ideo daret quod ſpontaneam impediret naturæ purgationem. Ablegenda igitur perniciosa hæc methodus quæ hæmorroideam tollendo varicem, corpus auxiliatori ſacculo defraudat, nec ſatis eſt; pellendum quo natura vergit, quo conſuevit ducere, eo ducendus eſt humor, hinc eſt quod venæ ſectio non ſemper tuta ſit e brachio, tumentibus hæmorroidibus, quæ naturæ non reſpondet votis. Non etenim à ſola vaſorum depletione, horumque vacuatione pendet hæmorroidum non fluentium curatio, requiritur vacuatio κατ' ἴξιν id eſt e directo, idcirco ſane majores noſtri, cucurbitulas, ſcarificationes, frictiones, ſinapiſmum, deurticationem, veſicantia, epiſpaſtica, fonticulos, cauteria, uſtiones, ligaturas frequenter in plurium morborum curatione adhibebant, ut materiam morbi in ipſamet parte oppugnarent, vacuarentque κατ' ἴξιν. Recentiores vero ex detecto ſanguinis circuitu, ex intellecta legum hydraulicarum mechanice, ſolam venæ ſectionem celebrandam ſufficere, cæteriſque medendi rationibus, quibus poſſit ſanguis minui, anteponendam eſſe exiſtimarunt, quod una ſublevata corporis parte cæteræ brevi, favente ſanguinis circuitu, expediri credantur; quaſi vero in humano corpore, ægroto potiſſimum, ad lancem & ſtateram ſemper ille exerceretur mechaniſmus, fluidorum æquabilis perficeretur motus, ſolidorum inconcuſſus vigeret elater, quem levior turbat cauſa, leviſſima ſæpe deſtruit. Quidquid ſit, rationi & experientiæ conſonum magis videtur, tumidas hæmorroides adhibitis ſanguiſugis aperire.

I V.

Hirudo græcis βδέλλα à ſugendo, apud latinos ſanguiſuga, inſectum eſt paluſtre, oblongum, reptile, tranſverſis lineis diſtinctum, ore ſubrotundo ac veluti calloſo inſtructum, quod extenſione & contractione ſui corporis lubrici, vermis inſtar, tractu volubili incedit. Hirudo paludoſa, ſubrufa, fulva, nigreſcens, obſcure maculoſa, craſſiori figura & longitudine, deterioris notæ cenſetur; ſubviridis vero ſplendore quaſi ſtriato, dilutiore, flaveſcente, fluviatilis vel rivulorum incola, tereti forma probatur & præfertur. Diu nihil paſta, ſicco ſervata vitro, admovetur, digitis molli linteo indutis, abſterſo vel leviter perfricto corporis exſugendi loco, ſatiata ſponte delabitur, partem dimittens, vulnuſ

vulnuſculo quaſi triangulari commorſam; plures admoventur ubi larga ſanguinis requiritur evacuatio. Dicunt etiam hirudinum caudas ſecundum fibrarum longitudinem eſſe amputandas cum jam ſanguine repleri incipiunt, ut ſanguinem tardius exſugere deſinant, guttatim tunc ſtillat ſanguis, ſuppoſito, ut ajunt, vaſculo; quod quidem obſervare nunquam nobis contigit. Animalculum etenim illud doloris vel levioris impatiens, derepente, ſi forcipe caudam attingas, vulnus dimittit. Ubi ſat ſanguinis exhauſerint hirudines, tabaci fumo afflatæ, pauco ſale vel cinere calenti, vel urina aſperſæ, facile cedunt, caduntque, mox in recentes aquas, & ſæpius renovandas transferuntur, at tarde novo infligendo vulneri idoneæ ſunt, ob craſſitiem nutrimenti quo diu turgent. Horum antiquus eſt in medicina uſus, meminerunt quippe Græci, Arabes, Latini, Galenus, Plinius, Rhaſis . . . . . hinc etiam cecinit Poeta.

Nec miſſura cutem niſi plena cruoris Hirudo.

Deficientibus chirurgis, vel exiliori vaſorum diametro ſectionem diſſuadente, venæ ſectioni mirum in modum ſuccenturiantur. Referente Rhazi (lib. 36. cap. 3.) Hirudines tumidæ faciei rubrum colorem ſeu tineam rubicundam ſuctione profligarunt. Narrante Zacuto, inveteratis fœdatæ faciei puſtulis quadraginta admotæ hirudines curationem morbi abſolverunt. Phrenitidem ex lochiis retentis quatuor ad uteri vicinia admiſſæ hirudines, præmiſſis incaſſum venæ ſectionibus, ſanaverunt, epilepſiam ab eadem ortam cauſa mitigarunt. Cephalalgiam & vertiginem venis retro aures inductæ, compoſuerunt: periculoſam linguæ intumeſcentiam hirudinum exinanivit ſuctus. In ophtalmia pertinaci, oculi angulo, inferioribuſque palpebris & temporibus maximo cum ſucceſſu admotas vidimus hirudines. Naſi ruborem inhoneſtum datum eſt auferre unico hirudinis favente ſuctu. Quid plura? Dicendi non eſſet finis, ſi quæ paſſim apud authores, Stalhium imprimis, paſſim traditione, propriave experientia de efficaci hirudinum applicatione innotuerunt, liceret ennarrare; ſed qualiſcumque ſit hujuſce animalculi uſus, pro ſublevandis quamplurimis ægritudinibus, nullibi præſtantior eſt quam in ani tumentibus venis; quod nullibi utilitatem magis eximiam, laboranti naturæ conferant, quam cum natura monſtrante viam, fluxum ſanguinis promovent. Ibi tuto, libere, commode, e directo, ſanguis evacuatur, & tunc abſcinditur radix, ut Stahlii verbis utar, omnium affectuum circa regiones corporis inferiores. Sic bilis orgaſmum, ſanguinis exuperantiam, melancholiæ furores, renitentis abdominis tumorem, hepatis obſtructionem, lienis duritiem, quartanas rebelles, pertinacem iſchiadem, morbum hypochondriacum, nullo medicaminum generi cedentem, ſæpius exaſperatum, vagam arthritidem, ſola hirudinum

admotio, vel tumidis hæmorroidibus, vel ipſiſmet ani marginibus, debellavit, fugavitque.

V.

Nihilominus anceps dubiuſque hæres; exiſtimas cum Galeno, Mercuriali, Alexandro Maſſaria, vulnus ab hirudinibus inflictum eſſe anguſtius, quam ut poſſit craſſitudo ſanguinis exire, partemque fluidiorem tantum erumpere; pro certo tenes ſanguinem eum attrahere hirudines, qui carni adjunctus eſt, non qui in imo continetur corpore: at vero ut irruenti ſanguini pateat liberior aditus, foramenque, licet tenuiſſimum, dilatetur, pars ab hirudine commorſa, ex Oribaſii præcepto, molli ſpongia fovetur, balneo aquæ dulcis & tepidæ irroratur; admovetur etiam, ſi neceſſe ſit, cum Galeno, Hollerioque noſtro, cucurbitula quæ ad libras plures ſanguinem cogit effluere, quæ quidem largior raro convenit evacuatio; ita enim aliquando abundanti rivo ex hæmorroidibus fluit ſanguis, ut ad cauſtica & aſtringentia, cum Hippocrate & Galeno confugiendum ſit, ne adveniant cachexia, tabes, hydrops. Ex toto igitur ſanguinem trahunt hirudines quæ trahunt ex hæmorroidibus, non vero unicum qui carni adjunctus eſt. Quare autem cæcis tumidiſque hæmorroidibus applicandas hirudines tam animoſe cenſemus? quod ſalutifera ea ſit evacuatio quæ naturæ congruit, quod ſecura quæ trahit e directo, quod utilis quæ peccantem humorem per breviorem viam educit, quod neceſſaria quæ ſanitatis ſervat integritatem, imminentes morbos antevertit, præſentes, herculeos quamvis, debellat & ſanat. Novimus mulierem ita aſcite laborantem, ut ad paracentheſim multoties celebrandam coacta confugere, curaretur ad tempus, non ſanaretur. Ecce autem artem docente natura, curamque ſuſcipiente, larga derepente advenit hæmorroidum vacuatio, ægramque liberavit ad annos. Vidimus mulierem annis triginta novem natam, aſthmatis paroxiſmo, variantibus anni tempeſtatibus, ſuffocatam, hepatitide ſæpius laborantem, nephritico quandoque dolore divulſam, colica modo inteſtinali, hiſterica modo fatigatam, hiſque affectibus variis eo magis obnoxiam quod ob hereditariam & vagam arthritiden, cum puerili ſcabie ſuppreſſa, conjunctam, tota nervorum compages ſævum in modum leviſſima de cauſa doleret, & ſpaſmodice torqueretur. Huic miſeræ mulieri ortu nobiliſſimæ, ingenio ornatæ, animo plenæ, ſortis dignæ melioris, toties a pueritia repetita fuerat venæ ſectio, ut vaſa omnia cubiti, radii, carpi, pedis lanceola fædata, & quaſi conciſa operationem licet indictam omnino rejicerent. Hanc in aſſueto diverſorum ſymptomatum paroxiſmo viſitans, cum inveniſſem dolente abdomine, hepate tumido, diaphragmate quaſi ſurſum retracto (ſæviebat acriter aſthmatis paroxiſmus) exiguoque pulſu laborantem: ecce natura, tantis, etſi oppreſſa

&

& fatigata ſymptomatibus per tumidas hæmorroides ſublevare ſe enixa eſt, mihique quid præſcriberem incerto, monſtravit viam. Protinus occaſionem arripiens elabi promptiſſimam, admovendas hirudines juſſi. Vix ſanguis fluere incepit, ſpiſſus, fœculentus, atro rubeſcens, cum ſubito pulſum reviviſcere, ventrem deprimi, urinas cieri, diaphragma deſcendere, aërem ſpirari, hepatis regionem elevari, ſecretiones uno verbo redintegrari & quod fauſtum magis nec ſatis prædicandum, hæc omnia ſymptomata non ad menſes ut olim cum balneis, venæ ſectionibus, temperantibuſque medicamentis, ſed ad annum & amplius ſolis admotis hirudinibus, ſolo fluxus hæmorroidalis promoti beneficio conticuere, & quæ per plures annos in ſella brachiata, noctes infelix erecta perdiderat, lecto nunc ſana decumbit; adeo verum non quantitate evacuati ſanguinis, ſed qualitate, ſed electione loci per quem extrahitur ſanguis naturam ægrotantem juvari atque ſublevari. Curavimus virginem annis viginti quinque natam, quibuſdam abhinc annis ob menſtruæ purgationis tardantem fluxum, colicis doloribus nephriticam, uterinamque colicam ſæpe referentibus, ita vexatam, ut pluries noctu e lecto pulſus auxilium & opem laturus currerem. Lacerabant miſeram diſtenti ventris tormina; torquebant ſævum in modum ſemianinem vomitus horrendi; venæ ſectiones innumeras, fomenta, olea, victum tenuiſſimum, cæteraque hujus generis medicamina, vix favente ſucceſſu præſcripſeram. Balnea aquæ dulcis, ad menſes quavis die per quatuor horas, uſurpanda cenſueram, ut tumens & acriter renitens univerſum abdominis ſpatium mollirem & redigerem; vix ægra tepidæ balneum aquæ ſubierat, cum aquam proprio calore ita recaleſceret ut plures aquæ ſituli alternatim in balneo projecti, illud vix temperarent. (Quem viſceribus æſtum!) Emulſiones, ſerum lactis, & id medicaminum genus incaſſum adhibebantur. Incendebant narcotica, non ſedabant, aſtringebant non aperiebant aquæ martiales, humores rarefaciebant non pellebant ſulphureæ & thermales. Venæ ſectionem non ſemper admittebat debilior pulſus; à ſpiſſo & viſceribus abdominalibus hærente ſanguine univerſa ſymptomatum cohors ut plurimum ducebat originem; at maſſam hanc penetrare, vaſorum mæandros permeare, hoc opus hic erat labor; cæca modo interius, exterius modo, tumebat hæmorroidum congeries, ſtrictamque pertinaciter alvum reddebat ſtrictiorem. Hirudines igitur pluries admovendas eo confidentius præſcripſeram, quod ab ipſiſmet abdominalibus vaſis ſanguinem, eliciendum eſſe fortiter perſuaſum haberem; at neſcio quo ſuffuſa pudore puella renuebat acriter, per annumque fere integrum pugnaverat; ſed atroci multotieſque recidivo victa tandem, & fere confecta malo, nullamque aliam à nobis ſententiam quam enixe poſtulabat accipiens, hirudines admoveri permiſit; quæ quidem ita proſpere ſucceſſit operatio ut dein-

de quavis die, quavis hora Hirudines invocaret; has amicas appellaret, precibuſque admovendas efflagitaret, donec perfecte ſanata fuerit, Hirudinum pluſquam quinquaginta admotione trium menſium intervallo. Quidni igitur concluderemus?

Ergo tumidis Hæmorroidibus Hirudines.

J. HIE.

CXVII.

J. HIERONYMI LAPI,

DE

CURATIONE STRANGURIÆ

CONTUMACIS FREQUENTEM, MALEQUE TRACTATAM, GONORRHOEAM CONSEQUENTIS

DISSERTATIO.

Editio altera retractata & aucta &c. Romæ 1754.

INter plurima, maximeque hominum generi utilia, quæ paucis ante ſæculis medicorum ingeniis reperta ſunt, jure, ac merito magni habendæ videntur regulæ, & modi, quibus exitiali morbo medemur, quem ſyphilidem, morbumve gallicum appellant. Jam a pluribus dictum de argento vivo, ab aliis dictum de radice ſalſæ parillæ, cæteriſque pharmacis huic peſti propulſandæ accommodatis. Etſi vero ob rectam eorum adminiſtrationem, totam ab infecto corpore receſſiſſe ſyphilidem, frequenter novimus: tamen nonnullas humani corporis partes, ita ipſius potenti viru, & medentium imperitia non ſemel affectas vidimus, ut ad priorem illas integritatem reſtituere, viri peritiſſimi minime potuerint. Ea in cæteris morbi hujus reliquiis deterrima affectionis ſpecies numeranda eſt, quam alii *carunculam urethræ*, & *carnoſitatem*, alii *ſtranguriam contumacem*, *frequentioris gonorrhææ pediſequam* nuncuparunt. Eandem patientes, ſæpe, at ægerrime micturiunt, quandoque urinæ effluxus non ſine vitæ diſcrimine omnino impeditur, & puris aliquantulum ab urethra, quam ardores, & punctiones interdum excruciant, fere continenter defluit.

Huic ſanandæ multiplices curandi methodos jandiu ſolertes medici excogitarunt, ſed multæ ipſarum periculis, curiſque refertæ ſunt, inanes aliæ, aut certe ejuſmodi, ut nonniſi precaria, brevique duratura levamina adferant, ac propterea a re medica, ipſiſmet novorum remediorum fautoribus, inventoribuſque conſentientibus, plane exulare jubentur. Porro ſi unamquamque, ab iis deſcriptam, methodum velim enarrare, multus eſſem, & mihi prorſus deeſſe viderer, qui, cæteris omiſſis, tutiorem aliam, plurieſque feliciter tentatam, exponere hac mea elucubratione decreverim.

Quam in rem illud primo animo recolendum arbitror, ante ſæculum 15. hanc ſtranguriæ ſpeciem Europæ incolis haudquaquam patuiſſe, quam ſubinde, ceu venereæ luis, ex America ad nos tranſvectæ, propaginem, doctiores medici exiſtimarunt. Quamvis hunc morbum aliunde deduci, negare plane non auſim; tamen ipſemet, præſtantium quoque virorum teſtimoniis innixus, neminem, hujuſmodi ſtranguria laborantem, adhuc a me cognitum eſſe memini, qui ante ſyphilidem non acceperit, & urethræ, ob frequentem gonorrhœam tabeſcenti, noxios liquores, ex acidis, auſteris, aliiſque paratos, antea non infuderit. Quare fæminas, patientes gonorrhœam, quæ facilius externas pudendi partes, & uteri vaginam, quam urethram inficit, neque ſimilia in hunc canalem, virili laxiorem, brevioremque, ingerentes, vix unquam in *carnoſitatem* incidiſſe, non ignoramus. At cum mares ubique huic morbi generi ſpectentur obnoxii, & cum canalis, urinam e veſica ducendi cauſa fabrefactus, atque finitimæ huic partes, primam, & propriam ægritudinis ſedem ſuſtineant,

neant, tum ipſius canalis, tum finitimorum locorum brevem præmittam deſcriptionem, lecturis, ut ſpero, non ingratam, rei autem noſtræ futuram valde conducentem.

Itaque, urinæ, & ſeminis maſculini effluxui accommodatum, fabrefecit natura canalem, cui nomen urethra, amplitudine parvum calamum, ſcriptorium haud excedentem, longitudine varium, non omni ex parte rotundum. Adhæret urethra ambobus cavernoſis corporibus, mentulæ extumeſcentiam conciliantibus, ipſius portiuncula ad veſicam excepta, a cujus hiatu anteriori, vulgo collo, producitur. Anatome in primis obſervat in urethra ſpongiis aſſimile corpus, pyriforme, cognomento bulbum; hic inferæ, convexæque illius hæret parti, atque exinde diviſus, ei circumvolvitur. Prior urethræ pars membranacea innititur albidæ cuidam maſſæ, duriuſculæ, caſtaneiformi, inter veſicam urinariam, bulbumque ſitæ, græco vocabulo προστάται, quod locum veſiculis anteriorem ſonat, & plurali numero dicimus, quia binos lobulos, canaliculo, ſuperne ducto a baſi ad verticem, diſtinctos efformare, videntur. Proſtatæ, quæ recto inſident inteſtino, intus ſunt ſpongioſæ, at dura præditæ ſubſtantia: hujus lobi plures habent folliculos, ad canaliculum, cujus ſupra meminimus, hiantes. Recto curſu colem pervadens urethra, non mediam glandem oſtio ſublongo, ſed imam perforat.

Præterea in ſuperiori urethræ parte inſerta proſtatis, exigua quædam extat prominentia, poſterior craſſa, & ovalis, anterior in aciem deſinens. Hæc modo *caruncula*, & *criſta galli*, modo *caput gallinaginis*, *granum hordeaceum*, & *veru montanum*, dicitur. Ubi ea craſſior fit, vel unum, vel duo, vel tria diſpiciuntur foraminula, ſemini, tam recta fluenti a paraſtatis, quam a veſiculis, ad quas, moram facturus, digreditur, fluxum cedentia. In hanc etiam craſſam carunculæ partem quaterni, aut quini, aut ſeni, confluunt ductus, humorem, in proſtatis ſecretum, emittentes. Tenuis membrana, intro ſepiens urethram, pluribus diſtincta eſt vaſculis, multique oblongi hiatus, ſive lacunulæ per ipſam diſtribuuntur, quarum nonnullas, præſertim glandi proximas, facilius ſenſu apprehendimus. Hæ nihil aliud ſunt, quam canalium orificia, effundentium liquorem, in glandulis, per urethram diſpoſitis, elaboratum. Spongioſa urethræ textura vix incepta, duæ, cæteris ampliores, ſpectandæ occurrunt lacunæ, quas adeunt bini longi ductus, a totidem glandularibus maſſis, circa bulbum poſitis, prodeuntes. Quæ glandulares maſſæ, antiproſtatæ, proſtatæ inferiores, & glandulæ Cowperianæ vocantur. Adeſt ſæpe tertia, quam nonnulli glandulam Cowperi tertiam appellant.

Diximus, in craſſa carunculæ parte unum, duo, ſeu tria patere oſtiola, ſemen a teſtibus profuſum evomentia, canales vero, ſemen huc deportantes, prætermiſimus. Ii quidem ad urethram non adtinent; ſed quia non raro morbus, cujus ſanationem promittimus, hos, & veſiculas ſe-

ſeminales obſidere ſolitus eſt; nonnulla de iis ſummis labiis, ut aiunt, delibare, operæ pretium duco. Hi ductus, foris aliquantulum plani, intus cylindrici, qui vaſa etiam deferentia nominantur, ſubſtantia quadam albicante, & valida donantur, atque ad calami ſtraminei magnitudinem accedunt. Ab utraque epididymide, ſeu paraſtata unus diſcedens vaſorum ſanguineorum ſpermaticorum cellularem vaginam aſcendit, ac ex eorum mutuo nexu funiculus, nomine ſpermaticus, coaleſcit. Utrique ſubinde membranaceam peritonæi laminam introeuntes, a vaſis ſpermaticis recedendo, per cellularem ejuſdem ſubſtructionem, itinere inverſo, non longe ab arteria umbilicali, & uretheribus, veſicam urinariam aſſequuntur. Sub hac reptantes, ejuſdem collum petunt, ibique mutuo occurſu terminantur. Ita conjuncti, veſiculas attingunt ſeminales, quæ ſunt membranacea, & celluloſa ſervandi, perficiendique ſeminis receptacula, inter rectum inteſtinum, & veſicæ collum oblique collocata. Denique ab extremitatibus partim unius canalis deferentis, partim unius veſiculæ, utrinque duo tubuli naſcuntur, qui proſtatarum baſim inter, & urethram excurrentes, & hanc oblique penetrantes, ad veru montanum, uti animadvertimus, ſeminalem liquorem eructant.

His igitur perpenſis, delicatulam hanc, & mollem minimorum organorum ſtructuram lædi facillime poſſe, atque corrumpi, mirum certe non erit: ac cum præſtantium doctrina hominum obſervationes, & experimenta liquido nobis ſuaſerint, hujuſmodi ſtranguriam earum alterutris partium inſidere, reliquum eſt, ut, ſede morbi explorata, ad morbi ipſius indolem, naturamque ſermonem convertamus.

Neminem, qui in re medica hoſpes non fuerit, latere puto, ſubſtantiam illam principem, quæ & ſyphilidem proprie conſtituit, & infeſta hujus ciet ſymptomata, eſſe naturæ tenuiſſimæ, & ceu potentis veneni, ſummopere efficacis, ac particulis, phyſico vocabulo alcalicis, ſive acribus, nequaquam acidis, adſcribendam. Ipſa diſtanti corpore apud nos nunquam obeſſe viſa eſt, cum, niſi mutuo attactu, virus non propagetur. Per os vero, mammarum papillas, cunnum, anum, mentulam, aliaſque partes, tegumento ſubtiliori munitas, viſcida madentes uligine, & tenui oleo illitas, celtica lues excipi ſolet.

Etenim, ſi concubitu mas ab impura fæmina per urethram venereum recipiat contagium, & hinc gonorrhϾ fiat obnoxius, ſaniem cenſeo, tabumque a vulva, & genitalibus, jam labe corruptis, manantem, concluſam in ſe retinere ſyphiliticam materiem, quæ, aut vaporem ſimulans, aut tenuioribus, liquidioribuſque humorum partibus confuſa, hiantem, caleſcentem, atque expeditam erecti penis urethram ingreditur, & ſtatim a muco, lymphaque, ipſius cavitatem linientibus, ebibitur. Ii tum computreſcere incipiunt humores, & membranæ, qua urethra intrinſecus veſtitur, vaſcula fibrillæque, virus potentia perculſæ, rumpuntur, lacunulæ item, canalium emittentium oſtiola, & caruncula ſenſim ro-

duntur, lacerantùrque. Humores, canalibus retenti, ſubinde diffunduntur, aër a firmis, liquidiſque partibus, mutuo æſtu ferventibus, recedens, parvulas movet extumeſcentias; caloris, doloriſque pungentis ſenſus, mingendo præſertim, urethram cruciat; mox quædam variæ amplitudinis, & continuo pure fluentia, ulcera naſcuntur. Hinc gallicum virus, intro reſorptum, ſolutionis ſpeciem referens, augetur in dies propagaturque, inſtar fermenti, pene dixerim, panis conficiendi cauſa, in triticea farina ſoluti.

Si nimium frequens admiſſa ſyphilis nova ulcera antiquis cicatricibus infligat, maximum parvis hiſce, teneriſque organis detrimentum adfert, & difficillimam tanti morbi de die in diem ſanationem reddit. Equidem haud negabo, ulcera perſæpe urinæ curſu irrigata, aëris acceſſui expoſita, & a manuum tractatione remota, tarde ſanari, tantamque eſſe interdum firmarum partium labem, ut quælibet, a ſapienti medico conquiſita, remedia fruſtra adhibeantur. At callus, cæteræque ſordes, quibus talia ulcera, carunculam, ductus ſeminales, proſtatas &c. depaſcentia, adimplentur, & vere ſtranguriam inducunt, niſi medendi ergo impetita manus acceſſerit, nunquam mihi exoriri poſſe videntur. Jam diu enim apud inſcitum medicorum vulgus, agyrtaſque mos invaluit, vixdum ſignis virulenti fluxus apparentibus, inflammatam, dolentemque urethram perfundendi injectionibus ex chalcantho maxime, ex ſaccharo ſaturni, ex ferro, aliiſque ſimilibus, abſtergendi nempe, & citiſſime ad cicatricem perducendi gratia, ulcuſcula recens enata. Quibus interdum alia ex rebus balſamicis, aromaticis, & roborantibus appellatis, medicamenta intermiſcent. Horum particulæ, aqua innatantes, corruptis fibrillis adjunguntur, eaſdem inter ſe arctius compingunt, fluenteſque liquores mirifice retardant. Quare & humores, & vaſcula, & rerum injectarum particulæ, ſimul coëuntes, adeo junguntur, ut luridas, fungoſas, calloſaſque ulcerum oras paulatim fieri neceſſe ſit. Atqui, ipſam ægrorum, vera profitentium, aſſertionem, & albam duramque cruſtulam, admoto poſt atramento ſutorio, nuper exortis in ore ulcuſculis ſubcreſcentem, hujus rei fidem facere, ita eſt perſpicuum, ut non ſit opus longa oratione demonſtrare. Tranſacto igitur virulentæ gonorrhϾ curſu, quem ad tres circiter menſes produci poſſe concedimus, urethræ *carnoſitatem*, ſive ſtranguriam eos incurriſſe, certum eſt, qui poſt diutinam, quoad volentibus contingere poteſt, urinæ retentionem, externum urethræ hiatum, & penis glandem, pure aliquantulum illitam reperiunt, & digitis a perinæo ad coronam glandis premendo deductis, guttulam quandam, vel ſubalbidi, vel vireſcentis puris ab urethra defluentem conſpiciunt. Sæpe contractiones, punctioneſque circa perinæum excitantur, & valde moleſtus glandem pruritus excruciat. Parce micturiunt ægri, ut ſuperius indicavimus, ac frequentiſſime; atque ægerrime poſtea, gravique contentione, vix mingere poſſunt, ſi forte urina diutius

tue-

fuerit comprimenda. Nunquam pleno alveo lotium fluit; ſed tenui, intermiſſo, creberrime bifido curſu decidit, a veru montano ad penis coronam urethra dolente, albiſque filamentis in matula ſæpe deſidentibus. Ampliores tunc, diuturnioreſque fiunt aëris inſpirationes, ut fortius diaphragma, eique ſubjecta viſcera ad retardatum urinæ effluxum promovendum deprimantur. Ea morbi ſymptomata ob frequentem coitum, & equitationem, in pravo item cibi, potuſque genere utentibus, ac vehementi animi pathemate commotis frequenter adeo ingraveſcunt, ut ſtranguria in plenam urinæ ſuppreſſionem, iſchuriam dictam, quandoque evadat; vel contra, ſed rarius, in perpetuam urinæ incontinentiam poſtremo ſe vertat.

Interea, ſi catheterem, vel ex plumbo, ſtanno, argento, cera conflatas virgulas quis immittat in urethram, ulcerum ſitus, & calli, fungoſæque carnis duritiem, mollitiemve explorabit; cum vero illas extraxerit, extremitatem pure inquinatam, ac urinam expeditiori, ampliorique alveo ad breve tempus fluxiſſe, conſpiciet.

Cauſis, ſymptomatibus, loco, & morbi ſignis, quantum erat præſentis inſtituti, veluti in conſpectum quendam adductis, negabit mihi nemo unus, chirurgos omnes, & ſuperioris ſubſellii medicos, hujuſmodi ſtranguriam, aut difficillime, aut nunquam ſanari poſſe, mirum in modum conſenſiſſe; inter hos Junckerus, Benevolus, Heiſterus, Aſtrucius, Garengeotius, Brunnerus eminent, horum plerique omnia adurendi, exſiccandi, & adſtringendi vi prædita, topica remedia cane pejus eſſe & angue vitanda, arbitrantur. Virgulas autem, ex cera, plumbo, aliiſque ejuſmodi comparatas, in urethram, *carnoſitate* affectam, demitti præſcribunt, haud cæteroqui negantes, propter virgularum uſum, temporis diuturnitate, ac nimium plena faſtidii diligentia moroſum, etiam atque etiam ægrotantes jure tædere, & ipſorum neminem penitus, & omnino convaluiſſe. Crebro ſtranguria laborantes, curandi methodis, ab Heiſtero, Benevolo, ſeu Aſtrucio enarratis, diu ſubjectos vidi; at, fruſtra re tentata, immo ſuo ipſorum, detrimento, oleum, & operam perdiderunt. De tanti igitur morbi cauſis, & ſymptomatibus mihi quam ſæpiſſime cogitanti venit in mentem aliam novamque, veteribus prætermiſſis, medendi rationem amplecti, qua olim amicus optimus, acerbis ſtranguriæ affectionibus cruciatus, ocyus quam ſperaret, primus & omnino convaluit (*a*).

Cum itaque ſtranguriam, de qua nobis eſt quæſtio, ab ulceribus ſordidis ad urethram præcipue latentibus provenire certum ſit, quæ ipſa ad cicatricem nullo modo deduci poſſe videamus, niſi enatas ſordes, callumque removere moliamur. Hoc certe emollientibus ſatius quam erodentibus, vel exſiccantibus medicamentis, ſeu plumbeis virgulis obtineri,

(*a*) Vide hiſtoriam primam in calce Diſſertationis.

felici experientia innixi affirmare non dubitamus. Quibus auferendis ſordibus omnia, quæ ex mucida, pingui, & terreſtri materia ſimul admixta componuntur, & in aqueo ſolvuntur fluido, apprime accommodata proſpicimus, atque ob eorum effectum emollientium, ſive laxantium nomine ſunt inſignita. Hæc tarde, & leniter agendo, neque ſanas partes torquendo, tuto, nec multum incommode morbi ſemina paulatim extinguunt. In callo certe, & ſordibus ab ulcere externo tollendis, chirurgi rariſſime aquea, ſeu pinguia laxantia ſolent adhibere; cum & ferro cædere, & erodente conſumere deperditas quidem, verum tamen vivo corpori adhærentes ſubſtantias opportune conſpiciantur. Summus autem vir Johannes Junckerus (*b*) calli evulſionem commendat emollientibus eſſe tentandam, cujus a ſententia clariſſ. Gerardus Van Swieten (*c*) minime diſcrepare videtur: hi vero lene aliquid, balſamicam naturam redolens, laxanti remedio miſceri voluerunt. Optime quidem, & ſapienter admodum, cum laxans medicamentum, inſidere diu callo debeat, & pars affecta in ſummum imbecillitatis gradum ceciderit.

Aquam porro, ignis præcipue calore tepentem, ab animantium corporis partibus, iis maxime quæ pinguedine, & oleo ſunt minus infarctæ, minimo negocio adtrahi obſervamus. Ob quam cauſam hac mutua partium conjunctione tenacitas, duritieſque ipſarum emollitur; & ſi extra humorum circulationem, veluti emortuæ, jacuerint, quandam ſolutionis ſpeciem ſubeuntes, diſſolvi incipiunt, digeruntur, putreſcunt poſtea, & a vivis partibus, quibus antea jungebantur, ſub puris, ſaniei, vel aliarum corruptarum materiarum ſpecie, prompte diſcedunt. Tum vero a maligno, ſordidoque liberata onere natura, teneras canalium fibrillas extendendo, & jam diſruptas ſimul jungendo, cicatricem inducit. Mucor ſale, terra & pauco conſtans phlogiſto & per ebullientem aquam a plantis quibuſdam, althæa videlicet, malva, viola &c. extractus, hanc partium immutationem vere promovet; ideoque omni laxanti remedio ejuſmodi mucorem adjungimus. Cum vero a quantitate imprimis inflammabilis, ſive phlogiſticæ, materiæ, diſperſos undique igniculos contrahentis, hæc pendeat ſolutio, ſæpe fit, ut aqua ſola, tepeſcens, vel mucilagine onuſta, depellendis ab ulcere ſordibus ſatis non ſit. Oleum tum, adeps, butyrum, aut quævis pingui phlogiſto abundantia, ad vagantes colligendos igniculos, ſolutionemque in deperditis partibus excitandam aptiſſima, erunt uſurpanda. Olea tamen leniſſimo calore fluentia, atque e vegetantium ſeminibus expreſſa, uti amygdalarum dulcium, nucum juglandium, & avellanarum, ex olivis, & ſeminibus peponum, cucumerum, cucurbitarum, lini &c., juxta locorum, temporiſque opportunitates huic medicationi, mox exponendæ cenſentur accommodatiſſima;

(*b*) Conſpect. Chirurg. Tabul. XL. §. 5. Tom. VI.
(*c*) Comment. in Aphoriſ. Boerhaave, §. 207.

ma: olivarum autem oleum tepens, minime rancorem contrahens, tanquam ſatis idoneum quotidie præſcribo.

Certior igitur quis factus, ſordida ulcera, membranam urethræ, veru montanum, proſtatas, antiproſtatas, aut veſiculas ſeminales inficientia, ſtranguriam adtuliſſe, hac methodo ipſius curationem impenſe aggrediatur. Primum a vino, aliiſque vinoſis, ſeu fermentatione comparatis potionibus, ab aromatibus, acribuſque quibuſvis vegetantibus, & ab omnibus ſale exſiccatis, fumoque induratis abſtinentiam ad aliquod tempus indicito. Aquam ſimplicem optimam, vel acido tenui ſucco aſperſam, bibendam dato; in prandio autem & cœna vini meraci parum deguſtandum permittito. Piſces boni ſucci, teneras volucrum, & quadrupedum euchymas carnes, ova recentia, lac, butyrum, horarios fructus, olera ſubacida, amariuſcula, farinoſa, & cerealia ſemina, ſeu triticea, pro cibo ſobrie aſſumenda proponito. Equitationem, celeremque deambulationem, balneum, ſudoris nimiam expreſſionem, at præ omnibus concubitum vitare præcipito. Per hæc unam, vel alteram ex herbis malvæ, violæ, parietariæ, althææ, mercurialis &c. medicus aqua jubeat incoquere: mox aqua poſt decoctionem ſervata, mane, & veſperi per ſyringam, cum prius ea igne tepuerit, terna, quaternave injectione urinæ fiſtulam perlui, neceſſe eſt. Verum cum aliquantiſper immorari loco male affecto medicamentum oporteat, ne aqua injecta ſtatim refluat, facile obtinebis, ſi, detracta ſyringa, manus digiti, pollex, index, mediuſque colem intra glandis coronam non laxe circumplicent.

Æger autem ſi, nullo adjuvante, clanculum ſibi mederi voluerit, dummodo primis vicibus, nondum expertus, ab urethra extremo ſyringæ tubulo caveat lædenda, haud difficile rem perſequetur. Statim, injectione peracta, coles digitis circumvolvatur, ac ſyringæ tubulus educatur lente, ut commodius infuſus liquor intus contineatur. Subinde actionem conjecti liquoris in callum, & ſordes inſinuationi levi in perinæo manuum adfrictio apprime favebit: hinc laxatis digitis, liquor urinæ commixtus, vel ipſam ſubſequens, exilire conſuevit.

Itaque tertia, ſeu quarta poſt inceptas aquæ injectiones die, volens libenſque medicus, aut æger alias ex olivarum, vel amygdalarum dulcium oleo, iis poterit ſubſtituere; oleum a ſemuncia ad unciam circiter, quaque vice, in urethram ope ſyringæ conjiciendo, noctu ante ſomnum opportunius, quam cæteris diei horis: dabitque operam, ne infuſum reſiliat. Non hunc tamen curandi modum eligere ſemper erit neceſſe, quia & laxantibus aqueis injectionibus prius, & oleo poſtea quolibet uti poterimus, vel aqua tantum cum emollientibus herbis incocta, vel ſolo plures oleo curationes abſolventur. Prior autem medendi ſola aqua modus ad leviorem, alter ad graviorem morbum tuto erit accommodanda. Tam ex aqueis, quam oleoſis conflatas injectiones plerumque veſicam intrare, ibique ad proximam uſque urinæ emiſſionem innoxias prorſus

 ſtetiſſe,

ſtetiſſe, centies vidi: nihilque accidit triſte, ſi triduo poſt, quatriduove (quidquid nonnulli ex adverſo deblaterent) olei fœdata guttulis urina defluxerit. Cum vero mixtionem proximam uſque ad injectionis tempus quis protraxerit, ſtatim conjectus liquor, ſequens urinam, excidet.

Hinc punctiones, contractioneſque ad anum, perinæum, urethram, & ardor, urina exeunte, percipiuntur; exinde numero juxta ac magnitudine augentur filamenta, in matula deſidentia, frequentioreſque accedunt micturitiones, cum ulcerum ſordes, & callus ob inductam a clyſmatibus ſolutionem abſcedere inceperint. Interim natura, machinationes, conſtitutionemque humani corporis ſolerter dirigens, atque ad ipſius ſervandam incolumitatem aſſidue excubans, vires repente ſuas profert. Validius enim cunctam fere muſculorum ſeriem contrahit: proinde capitis dolores, pandiculationes oſcitationeſque ſolicitæ, horripilationes multum infeſtæ, febriumque rigores non leves creberrime ægrotantem divexant, quas anxius calor, & univerſa membrorum excipit laxitudo. Urina quæ tenuis & alba febriles ante commotiones copioſe fluebat, iis accidentibus, flavo & rubeſcenti colore tingitur, multumque deſidit.

Interea injectiones, etſi rarius adhibendas cenſeo, tamen omitti penitus, ineunte præſertim curatione, nunquam ſuaſerim. Eæ namque muſculorum, & nervorum diſtentiones, & febriles commotiones majori minorive morboſarum cauſarum ponderi reſpondent. nec mali quidquam his in caſibus ominantur; maxime ſi putres tum ſordes, filamentaque in urina magis magiſque augeantur. Ad quintam aut ſeptimam inceptis ab injectionibus diem corruptæ, atrorubentis, denſæ, aliquantulum viſcidæ, multimodis diviſæ, & illico deſidentis materiæ copiam fluens ſecum trahere ſolet urina, & hac vix ejecta, ampliori liberiorique curſu, morbi feliciter interituri ſignificatione, lotium prodiiſſe cernimus.

Quamvis putris hujus materiæ multum ab ulceribus urina refixerit, morbus tamen extinctus minime putabitur. Etenim nonnulli febriles motus, muſculorum nervorumque diſtentiones, atque recurrentes virium laxitudines, præſertim ſi ab injectionibus ceſſatum non ſit, quam ſæpiſſime redeunt. Eæ vero ut corpori noceant tantum abeſt, ut potius ſordium evulſionem, majori humorum in male affectum locum concurſu excitato, faciliorem reddant. Ea quidem ſymptomata putridæ materiæ egreſſum vel antecedunt ſemper, vel comitantur, quibus admodum copioſa urinæ fluxio, cum levi dyſuria, ſolet adjungi. Cujus rei cauſam ab oleo interiorem veſicæ membranam, nerveam appellatam, irritante, non eſſe repetendam, præclara demonſtrat eorundem ſymptomatum acceſſio, etiamſi liquores tantum ex mucidis, aqueiſque veſicam attingant, vel aliquandiu injectiones fuerint intermiſſæ.

Callo, cæteriſque durioribus ſordibus, vi priorum clyſmatum evulſis,

ſis, inſequenti temporis curſu meri puris, concoctique portiunculæ, modo albas pelliculas, modo ſubtiles ejuſdem coloris ſquamulas, modo variæ amplitudinis furfures repræſentantes, poſt quamque injectionem cum urina prodeunt, ac majori, quam dicunt ſpecificam, gravitate ſubſidentes, colligi, urina effuſa, obſervarique facile poſſunt.

Injectiones, aut ex aqua laxantibus herbis incocta, aut oleo conficiantur, tum continuis quibuſque diebus, tum alternis noctu conſtantiſſime ante ſomnum, uſque eo ſunt adhibendæ, donec ex prædictarum albeſcentium ſquamularum &c., diſceſſione ab urina ſaltem per menſem integram ſe noverit æger valetudinem conſequutum, non ullam mingendo dyſuriam tulerit, & minime interruptum, expeditumque urinæ decidentis fluxum ſenſerit. Putridæ enim ſquamulæ, furfureſque, quoties quinque ſeptemve diebus neceſſario ab injectione vaces, recedunt; ſi vero ei novam des operam, conſuetis, levibus tamen ad caput, artus, ilia, femora diſtentionibus præeuntibus, revertuntur, & affecta donec pars inſtauretur, perdurant. De qua etiam partium inſtauratione catheteris, & cerearum aut plumbearum virgularum repetita in urethram immiſſio medicum faciet certiorem.

Si magni nominis chirurgus Benevolus (*d*) non tantum ad partes relaxandas, multorum ſequens veſtigia, emollientes liquores ſyringa infudiſſet in urethram ægroti, ejuſdem modi ſtranguria laborantis, ſed ut iis artibus morbi curationem abſolveret; olei, aliorumque laxantium uſum, vel periculi plenum, vel inutilem certe non credidiſſet. Angores enim, & moleſtias, quæ, peractis injectionibus, adveniunt, ac Benevolum quoque non latuerunt, niſi ab iis ſubito deſtitiſſet, minime noxias fore animadvertiſſet, immo eas conatus eſſe naturæ, medicamento adjutæ, ulcerum ſanationem molientis, ipſe pro comperto habuiſſet. Quiſnam criticas fieri morborum expulſiones vidit unquam, quin & laborioſi febriles motus, & capitis gravitates, & muſculorum nimiæ nervorumque diſtentiones vel antecederent, vel comitarentur? Quibus temperandis ſi operam medicus navet ſuam, bene munere perfunctus habetur.

Diximus in ſuperioribus, ad canales, & veſiculas ſeminales quandoque ejuſmodi ulcera fuiſſe progreſſa; hoc tamen, fauſte procedente injectionum methodo, declarabitur, cum antea vix ullum læſionis hujus pathognomonicon ſignum præſto ſit. Aqua tepeſcens oleumve, intro conjecta, ſordes, primum, urethræ cavo propiores, excitata ſolutione, molliunt, deturbantque: deinde in vaſa ſeminalia, & veſiculas repunt, ac ſordes iis adhærentes, eadem ſolutione diſſolvunt. Tunc corporis natura novos in partibus, ſubſtantiam diſſolvendam proxime circumdantibus, ciet motus: nam præter eadem vaſa & veſiculas, funiculus cogno-

(*d*) Nuova propoſizione intorno alla caruncola dell'Uretra pag. 147. ediz. di Firenze 1724.

cognomento ſpermaticus, & teſtes intumeſcunt, dolent, anus prurigine affligitur; iliorum femorumque muſculi, humores, intra ſe excurrentes ad locum affectum deducendi cauſa, vehementius contrahuntur, ut optata ſordium evulſio, commodior, citiorque fiat.

Tunc inviti ſemen dormientes frequentiſſime projiciunt ægri, quod atrorubenti, ſanguinemque imitanti, colore tinctum, putidius, & conſueto denſius conſpicimus; iique, dolore prope verumontanum excito, ſubito expergiſcuntur. Exinde dolor quidam inſolitus ingraveſcit, qui, ſi umbilicum digito ſcalpas, ab hoc per vaſa umbilicalia, fortaſſe magis ſubtenſa, ad veſicæ collum ſive potius ad urethræ bulbum, interne propagari ſolet, cum ſordes & callus injectis liquoribus molleſcant, & pus conficiatur. Sanato poſtea morbo, canalibuſque, & veſiculis ſeminalibus omnino deterſis, ſemen, atque organa huic emittendo, perficiendoque fabrefacta, in priſtinum reſtituuntur.

Erit quoque animadvertendum, calculum veſicæ interdum ſtranguriæ conjungi, vel ejuſmodi ulcera collum veſicæ ſerpendo aſcendere, & membranam ipſius interiorem, glandulaſque, nomine mucilaginoſas, afficere. Quamobrem muci copia maxima cum urina egreditur, ſubitoque deſidens, matellæ fundo tenaciter inhæreſcit. Eo ſi morbus proceſſerit, boni nihil injectionibus obtinetur; quod ulcera mucido loco inſidentia continenter urinæ præſentia madefacta, veſicæ dilatatione & conſtrictione diſtracta, difficillime ad cicatricem perducuntur, neque calculi angores evanuiſſe, niſi poſt evulſionem, certum eſt. Hæc autem mucilaginis fluxio, aut calculum in veſica latere, aut glandulas ipſius mucoſas ulcera attigiſſe demonſtrat, uti cadaverum diſſectio me ſæpenumero docuit. Quare in hoc difficili, luctuoſoque rerum ſtatu nunquam ſanitatem ægro deſpondendam, immo ab injectionibus recte abſtinendum, non ſemel admonui (*e*).

Cavere denique medicos omnes oportet ab emplaſtris, cataplaſmatibus, fomentis, inunctionibus, cæteriſque laxantibus hoc tempore admoven-

(*e*) Cujus rei veritatem mihi apertius tribus ab hinc annis contigit agnoſcere, cum de ſtranguria curanda æger, fere omnibus in urbe notus, me conſuluerit. Ei muci plurimum quotidie cum urina jamdiu fluebat & continua dyſuria neque rara iſchuria afflictabatur. Etſi hanc ægritudinem, vel a veſicæ calculo, vel ab ejuſdem vaſto, ſordidoque ulcere exoriri ſtatim exiſtimaverim, adeoque injectiones non eſſe adhibendas cenſuerim; is tamen, in ſpem ſanationis adductus, opinionem meam quodammodo ſpernens, & oleo amygdalarum dulcium, & emollientibus decoctionibus voluit urinæ fiſtulam, veſicamque ope ſyringæ perfundere. Ab herbarum laxantium decoctione nihil triſte neque bonum evenire obſervavimus, cum oleum vero infundebatur, hoc veſicæ muco jungebatur, & ita utraque ſimul commixta, ejuſdem cervicem obturabant, ut non, niſi ſub magnis conatibus, acerboque cruciatu, & denſior mucus & urina poſſet guttatim emitti; quare ab injectionibus optimo conſilio ceſſatum eſt.

movendis dolenti, excalefacto, vel tumenti perinæo, eique finitimis locis: deterrimum enim funeſtumque ſemper eſt, hanc externis remediis emollientibus curationem inſtituere. Quod ſi imprudenter id fecerint, laxatæ eorum attactu fibræ & vaſa collabuntur, & putridæ materiæ ſinus cavantur, qua poſtmodum, intus collecta putredo, cellulari membrana, cute, cuticulaque diſruptis, ſibi viam aperiet; ſimulque in omni vita per fiſtuloſos inſanabiles hiatus urina derivabitur (f). Et ſi forte ulcerum ſinus, vel puris congeriem tam longe ab urethra ſeſe extendiſſe conſtet, ut externam partium diſruptionem impedire nequeamus; perito artis chirurgo res committenda, qui prompte ſcalpello abſceſſum cedat, & manu, aptaque medicina plagæ cicatricem obducat. Hoc perquam triſte ſuppurationis eventum, homines, *carnoſitate* laborantes, ob medentium inſcitiam incurriſſe, ſemel iterumque cognovi. Et quendam olim offendi, cui, urethræ alveo relicto, per tredecim, ſi bene memini, urina decidebat hiatus, hiſque demum callo carneve fungoſa occluſis, iſchuria miſer occubuit.

Poſtremo, cum ſordes omnino eſſe depulſas, ac ulcera vix puris aliquid ac ne vix quidem progignere, liquido patuerit, pro laxanti liquore alius robur addens, firmanſque ex herbis virga aurea, millefolio, hyperico, tanaceto &c. aqua ſeu vino parum incoctis, ad menſis dimidium, ſemel in die utilius erit conjiciendus.

Verum qui brevi ſanationem crediderit conſequendam, is certo falſus eſt. Ad menſes enim multos, nihil moleſta, ſæpe produci ſolet curatio. Neque medicinæ diuturnitas ægrum ſollicitabit, præſertim ſi, nullo adjuvante, injectiones alternis, vel continuis diebus peragantur. Ægrotantes igitur etiam atque etiam exhortor, ut læto animo viam ingrediantur, non tamen ſubito, ſed ſtato tempore decurrendam. Nam ut vetus fert proverbium: *Nemo repente fit ſanus.* Sanitatem vero ſerio ac vehementer deſiderantibus ea brevior eſſe curatio, quæ tutior eſt, videtur. Ego autem, niſi animus me fallit meus, certiſſime confido, hujus mei conſilii, ingenti ſtudio, & obſervationibus parti, num-

(f) Miles, ſeptuagenario major, antiqua afficiebatur ſtranguria, varias gonorrhœas, injectionibus ex chalcantho male tractatas, ſubſequenti. Multorum communium remediorum, quibus jamdiu uſus fuerat, inutilitatem faſtidiens, me de ſuo morbo conſulturus convenit. Emollientes ſtatim injectiones, nulla fere die intermiſſa, applicandas indixi, ex quibus febris de more acceſſit, tumorque dolens in perinæo comparuit. Interea chirurgus imperitus injectiones prohibuit, & laxantia, immo ſuppurantia cataplaſmata loco tumenti accomodavit; his appoſitis locus magis intumuit, ac paulo poſt collecti jam puris ſigna advenerunt. Subinde puris non parum, extrinſecus rupta ſuppuratione, egreſſum eſt. Sequenti die per apertum a putredine hiatum urina ſtillatim cadebat, ex quo fluere nunquam deſtitit ad mortem uſque, quam menſe exacto, virium imbecillitate, ſenio, & febricula conſumptus, haud dubie chirurgi inſcitia, miſerrime obivit.

nunquam fore ut ægros pœniteat; tum a medicæ artis peritis, qualecumque illud ſit, haud improbatum iri.

MONITUM.

Quo amplior in diſſertatione enarratis ſit fides habenda, & ſermones hoſce meos, non domi fictos, ſed experimentis eſſe confirmatos, certius omnibus pateat, tres morborum hiſtorias, quas antea in adverſaria retuleram, hoc loco ſubtexere decrevi. In quibus etſi plurima pertractatæ rei illuſtrationi utilia, poterunt deſiderari; hiſtoriæ tamen veritatem nunquam lectori benevolo defuturam promitto.

HISTORIA PRIMA.

Juvenis triginta & ſex annorum, temperamenti ſanguineo-melancholici, quater gonorrhœam virulentam decennio paſſus eſt. A prima, & altera diluentibus remediis cito convaluit. In curatione autem tertiæ, cæteris deterioris, diluentibus injectiones in urethram, chalcantho medicatas, adjunxit. Vigeſima, & prima die gonorrhœa abiiſſe videbatur, at pruritus ſæpe ano moleſtiam adferebat, neque amplius expedito, plenoque alveo urina fluxit. In quartam denique incidit gonorrhœam, præteritarum deterrimam, quam ſubito conatus eſt repellere diluentium copioſa potatione, & injectionibus ex atramento ſutorio ſæpius in die dolentem, ferventemque urethram infuſis. In una ſupra vigeſimam die morbi ſymptomata remiſere; ab urethra vero ſemper aliquid puris ſcatebat, & difficile mingebat ægrotans. Interim ab injectionibus ad lenia medicamenta cathartica, mercurio, ut ajunt, dulci adjecto, fruſtra confugit. Ingraveſcere tum cœpit ſtranguria: namque urina nonniſi ſub magnis univerſi fere corporis conatibus, eaque bifida excidebat, multaque putrida filamenta cum ipſa demittebantur. Digitus cum ſtricte, ad veru montanum, perinæo admoveretur, dura inſtar anuli prominentia, cum dolore pungenti percipiebatur; ibique morbi cauſam adeſſe, æger quærentibus adfirmabat. Primum vulgaribus injectionibus ex calce, vel ex lapide Crollii medicamentoſo vel ex plumbo in calcem redacto, vel ex mercurio præcipitato & dulci, vel ex camphora, ſecundum artem paratis, magno cum ſui detrimento uſus eſt. Subinde ab eo accerſitus, parvulorum cereorum medicationi ut ſeſe daret imperavi, ex qua prominentiam, ſupra memoratam, eſſe principem morbi cauſam, apertius comperi. Cumque cerei cujuſvis extremitas, pure inquinata extraheretur, de ulceris quoque præſentia certior factus fui; & puris fluxio major erat, ſi perinæi carnem digitis, immiſſi cerei extremitatem verſus adactis, comprimerem. Poſtmodum virgulas plumbeas juxta methodum, ab Johanne Aſtrucio præſcriptam, diebus

bus pluribus, nihil proficiens, in urethra retinuit. Jam pro comperto habueram a callo ſordibuſque, ulcera opplentibus ſtranguriam exoriri; quam cito lethalis iſchuria ſequutura videretur; atque ob advenientem ſuppurationem a carunculæ ægritudinibus (g) olim ſanum evaſiſſe alium non ignoraveram: ideo prædictas ſordes laxanti injectione molleſcere, ac putreſcere poſſe ſum (h) ratus. Itaque tepeſcentes primo decoctiones ex herbis mucilaginoſis emollientibus, ſecundo ex oleo vel olivarum, vel amygdalarum dulcium, in urethram fiſtula injiciendas exiſtimavi. Is mihi morem gerens, per ſe ipſum injectiones ex malva ad quintam diem, poſtea ex oleo olivarum alias peregit, ſex aut ſeptem horæ ſexageſimis ſpatiis intra urethram injectum retinens liquorem. Septimam a primis injectionibus diem dolor capitis, virium imbecillitas, nimia ad ſomnum proclivitas, & denique cum rigore febris acceſſere, quæ omnia copioſus ſudor excepit. Per hæc cum lævi dyſuria plurima albeſcentia filamenta in urina ſubſidebant. Injectiones biduo prætermiſſæ, die tertia in uſum revocatæ fuerunt; & veſperi ejus diei cum vehementi rigore, diſtentionibus ad ilia præſertim, & femora, capitis dolore, & copioſo urinæ fluxu febris advenit, cui declinanti ſudoris magna vis non defuit. Poſtquam vero febris quievit, ægrotus facile mingens aliqua ſubſtantiæ carneæ putrefactæ fragmenta ſcrutorum inſtar cum urina eduxit, quæ mingendum inter apparentia, illico imam petebant matulam, exindeque liberior urina reddebatur. Triduo poſt injectiones ex oleo repetebantur, febris ex more redibat, ardores ſubrubeſcentis lotii fluxu excitabantur, ac filamentorum plurimum deſidebat. Tunc per virgulam plumbeam, urethræ immiſſam, jam duram illam anuli inſtar prominentiam imminui obſervavimus. Tribus ſequentibus menſibus nihil eſt confectum; ſe enim a morbo ſanatum æger putavit; at cum inde ex quadam urinæ difficultate, punctionibuſque in perinæo revertentibus, de morbi reliquiis dubitaret, rurſus injectionibus peragendis ſe dedit. Tertia autem veſpera febris de more recurrit, aliaque putridarum ſordium fragmenta, lotio admixta, exciderunt; quare melius æger ſe habuit. Hinc vel continuis vel alternis noctibus ante ſomnum, ab injectionibus ab oleo nunquam deſtitit; quo tempore, aut febriculæ, aut muſculorum vagantes diſtentiones accedebant, aut tenuiſſimæ pellucidæque urinæ magna copia excernebatur. Poſtea maturi puris ſquamulæ, morbi cum levamento, evellebantur. Interim dormiens creberrimas ſeminis ejectiones invite paſſus eſt, quibus, levem dolorem ad carunculam ſentiens, expergiſcebatur. Semen atrorubenti colore tinctum, tenax, fœtidumque ejiciebatur, quod paulatim naturali ſuæ conſtitutioni reſtitutum eſt. Ex quo vaſa, & veſiculas ſeminales ulce-

S 2 ra

(g) Benevoli nuova propoſizione pag. 133.
(h) Vide quod ſupra in diſſert.

ra ſubter intraſſe agnoſcebatur ; a natura idcirco teſtium & utriuſque funiculi ſpermatici contractiones, atque intumeſcentiæ inducebantur. Dexter autem funiculus, teſtiſque præ ſiniſtro magis ſurſum trahebatur; intumeſcebat, dolebat; quod aliis ſignis adjunctum, majorem in hac parte eſſe læſionem oſtendit. Eæ fortaſſe ſeminis frequentiſſimæ ejectiones in ſommo eveniebant, ut a materia ſeminali effluente ſordes abſtergerentur, quas hæc tranſitu attingeret. Et quidem remotis plane ſordibus, etſi oleum in urethram immitteretur, illa abierunt incommoda, rarioribus polluebatur ejectionibus, neque ſemen atrorubens nunquam effluxit. Pelliculæ dumtaxat, aut ſquamulæ, quas in Diſſertatione memoravimus, in urina ſubſiderunt, earum emiſſione levaminis plurimum ægro in diem eveniebat. Tandem ſæpiſſime, & abundanter mingere cœpit, ac moleſtus urethram ardor incendebat; cum inopinate magnam liquidæ putriſque materiæ vim, veluti a furunculo mature rupto, lotio commixtam, quadraginta circiter horarum ſpatio reddidit. Qua de re melius poſtea ſe habuiſſe, obſervavi; donec paulatim per adhibitas ad aliquod etiam tempus injectiones, radicitus morbo depulſo, incolumis factus eſt.

HISTORIA SECUNDA.

Cerdo, ætate quinquaginta circiter annorum ſanguineo temperamento, ob frequentes virulentas gonorrhœas, injectionibus, chalcantho medicatis, curatas in ſtranguriam incidit moleſtiſſimam. Sub qua, urina multa deferens putrida filamenta, difficili bifidoque curſu, aut ſtillatim cadebat. Stranguria demum tranſiit in iſchuriam; immiſſus urethræ catheter ad granum conſtitit hordeaceum, neque, omni adhibita diligentia, Nicolaus Damianius, chirurgus apud Volaterranos admodum peritus, ultra potuit illum adigere. Catheteri virgulas, & cereas, & plumbeas, regio pubis & perinæi poſtquam laxantibus fota eſt, fruſtra ſubſtituimus: his tantum duriſſimum inſtar anuli obſtaculum, uti priori in hiſtoria, deteximus, cui circa veſicæ collum inflatio quædam adjiciebatur, ex quibus iſchuriam fuiſſe exortam putavi. Cum penitus urina biduo ſupprimeretur, deque eo conclamatum eſſet, in urethram olivarum repente oleum fiſtula conjiciendum, & quoad fieri poterat, comprimi digitis & contineri præcepi. Duabus poſt injectionibus ex oleo, alias ex malva decocta infundi imperavi. Tribus hinc horis tranſactis ſtillatim primum, tenui deinde curſu, multum lutulenti, fœtidique lotii exiluit, in quo plurima filamenta putrida perſpiciebantur. Æger poſtmodum optimam victus rationem, & a coitu abſtinentiam obſervans, in continuo talium clyſmatum uſu ſordes urinæ admixtas quotidie excidere ſpectabat. Ex more tamen febres, & muſculorum, nervorumque diſtentiones eruptionem malæ corruptæque materiæ præceſſerunt.

ceſſerunt. Squamulæ denique albeſcentes, quæ nihil aliud erant, quam puris vere concocti particulæ, urina liberius effluente, decidebant. Hoc levamine contentus æger, parvique habens, quæ tum ferebat incommoda, antiquam vivendi rationem recepit; & injectiones omnino voluit dimittere. Quid poſtea illi, non bene & perfecte, ut opinor, ſanato, evenerit, in præſens neſcio.

HISTORIA TERTIA.

Vir nobilis, quadrageſimum annum agens, poſt gonorrhæam, injectionibus ex chalcantho male tractatam, levem pertulit ſtranguriam, cui laxantibus, a me præſcribendis, injectionibus mederi ſtatuit. Una die ut emollientem decoctionem, altera oleum infunderet juſſi. Intra menſem duabus tantum divexatus febriculis, & aliquot leniter recurrentibus nervorum, ac muſculorum diſtentionibus, putridarum albeſcentium ſquamularum magnam copiam quotidie urina demittente, perfecte ſanus evaſit.

FINIS.

CXVIII.

GOTTLOB HENRICI TROSCHEL,

DE

MORBIS EXALIENO SITU

PARTIUM ABDOMINIS.

Francof. ad Viadr. 18. Dec. 1754.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Cum accuratior in ſcientiis medicis meditatio, ſi rite conſtituta omnia ſunt, vivam anatomen, proprias & aliorum ſelectas obſervationes ac experimenta, inde librorum, qui ad manus ſint, numerum exigat: patet & notum eſt, quam difficile ſit, ut in elaborandis inauguralibus ſpeciminibus, tot aliis jam datis & repetitis, hæc in Candidatorum poteſtate ſint. Rariſſime certe hoc occurrit. Legerit, annotaverit, obſervaverit alias, nunc, ſi lecti libri, ſi annotationum frequens ponderatio, ſi obſervationum repetitio denegantur ut plurimum, illis niti non poteſt. Quid igitur ſit? Lector nihil triti deſiderat, ambiguum negotium, non jucundus labor injungitur, & tamen poſcentibus ſatisfaciendum? Propria meditatio conjunctis illis, quæ tunc colligere licet, ut credo, omni æquo judici ſufficiet, nam vel ex his apparebit, quid in ampliori occaſione humeri valeant. Si thematis mei ratio conſideratur, non negare poſſum recenſita mihi defuiſſe, interim cum variis thematibus hinc inde perluſtratis eaſdem ſemper invenerim difficultates, elegi, quod in promptu eſt, & cujus argumentum ſeorſim nunquam ſat ample pertractatum eſt. Ample dicam, non quaſi tantam materiam exhaurire vel mens fuiſſet, ſed quia ne ambitus quidem hujus theoriæ ſatis monſtratus eſt, quantum ſaltem mihi, & quos adire licuit, notum eſt. Extat Diſſertatio D. Polycarpi Gottlieb Schacheri, quam M. Gottlieb Friederici pro licentia defendit de morbis a ſitu inteſtinorum præternaturali Lipſ. 1721. Non vidi hanc diſſertationem, quam jam electo & diſpoſito themate, avidus igitur illam legi, ſed licet tanti Viri laborem multi faciam, nec mihi credere permiſſum ſit, me ejus paſſus eſſe ſecuturum, vidi tamen & annotare licebit, illum plurima non tetigiſſe. Accedit diſſertationem illius de ſitu peccante cæterarum partium abdominis nihil plane nihil dixiſſe, quod ſpecificam illius de mea differentiam conſtituit. Scio tandem plures in hoc campo adeſſe obſervationes, quibus ſæpe theoriæ forſitan additæ ſunt, ſed vel illas evolvere plane impoſſibile fuit vel alio tempore lectas & annotatas, ſi ipſi fontes non adſunt, in medium proferre, audax & iniquum judicavi. Hæc ſuffeciſſent fere, quæ me plane dubium reddidiſſent; ſed periculum faciendum erat, parvam hujus theoriæ ampliori meditatione dignæ partem conſideravi, a favore æqui lectoris ſperans, fore, ut omnia illa excuſet, quæ vel ex neceſſario defectu, vel ex aliis, circumſtantiis irrepſerunt, quæ in hujus generis ſcriptis conficiendis impedimento ſint. His addo ut de aliis ex virium imbecillitate profectis erroribus illam veniam expetam, quæ ſæpius primis ſcriptoribus non denegatur. Sic interea hæc ſpeciminis locum teneant. Vale & conatibus meis favere non recuſa. Dabam Francof. d. MDCCLIV.

TRACTATIO GENERALIS.

§. I.

SImulac medicus optimis certiſque ut debet ſuarum ſcientiarum principiis ſuffultus ſe jam jam accingit, qui ipſa Pathologiæ myſteria adeat & hos adeo ænigmaticos naturæ libros evolvat, nec tutius nec longius procedere poteſt, quam ſi ſat amplam & ſat veram morborum definitionem ſtabilire annititur. Quum igitur quædam de morbis ſim diſſertaturus, eadem lex mihi præſcribitur, & nihil certi afferam, antequam ſit præmiſſa. Crediderim autem ſufficere æque ac convenire cum natura & ambitu morboſorum adfectuum, ſi morbum in genere cum pluribus, omne præternaturale, & morbum hominis omnem præternaturalem C. H. habitum nomino. Puto tandem ex experientia æque ac theoria conſtare, omnem morbum eſſe ſtatum præternaturalem, omnemque, contra naturam conditionem ſanitati contradicere. (*a*)

§. II.

(*a*) Hæc definitio licet mihi pro ſtrictiori meo ſcopo ſufficeret, ſolam tamen hic adeſſe non ſufficit, quum in poſterum aliæ ſuppoſitæ mihi proderint, quam ob rem illas ex ſuis autoribus addere neceſſum duxi. Hi autem autores ſequenti modo circa definitiones morborum variarunt. *Hippocrates libr. de flatu II.* 8. Medicorum parens & princeps *omne id, quicquid moleſtiam adſert* & *Galenus de different. ſympt. cap. I. Diſpoſitionem illam contra naturam, ob quam actio læditur* morbum dicit, ut *Sennert. inſtit. med. Wittenb.* 1628. *Lib. II. C. I. p.* 134. *impotentiam naturales actiones exercendi.* Inter neotericos principe autoritate *Boerhavius inſtit. med. Norimb.* 1747. *p.* 362. definit morbum, eſſe *ſtatum corporis viventis tollentem facultatem exercendæ actionis cujuſcunque*, quam *celeb. Krugerus Natur-Lehre, T. III. Halle* 1750. *p.* 15. cum additione quadam nitide proponit. *Boerb. method. ſtud. med. Hall. comment. p.* 665. *wir ſind kranck, wenn wir Schmertzen empfinden, oder Lebens und naturliche Bewegungen, oder auch die Seelen-Wirckungen nicht gehörig verrichtet werden.*

His addere non negligendæ ſunt definitiones *Cl. Pitſchii Hamb. Magaz. B. II. ſt. II. p.* 208. quæ Synonima eſt cum mea, *alle wiedernaturliche Verænderungen* & *Cl. Unzeri Hamb. Magaz. B. II. ſt. III. p.* 299. *das Gegentheil der Geſundheit* (poſt definitam ſanitatem) *in ſo weit es von einer Hindernis der Natur herrubret.* Tandem *Ill. de Gorter compend. med. Fr. & Lipſ.* 1749. *P. II. Tr. LIII. p.* 4. §. 1. uberius morbum deſcribit ſequentem in modum. *Quot es in homine corporis & animæ functiones omnes peragi nequeunt cum tanta conſtantia, vigore, & ſine moleſtia, ut in ſano fieri conſuevit : vel* 2 *mala organi configuratio habetur : vel* 3 *quoties quædam intus ſunt aliena, etiamſi nullis indiciis ſenſibilibus in functionibus læſis detegi queant, talis ſtatus, Morbus,* νοσος, νοσημα *ab aliis paſſio* παθος *quandoque ægritudo & ægrimonia vocatur.* Plura addere & contra brevitatis præſcriptos fines imo ſine peculiari eſſet uſu, ſufficiat igitur recenſuiſſe, quorum in ſequentibus erit uſus.

§. II.

Sic variarunt medici allegati, aliique, circa illas morborum definitiones, quas pro diverſa ſyſtematici ſui ordinis regula diverſo modo præmittere utile duxerunt. Licet etiam ſi accuratius conſiderantur, hoc fine excepto, reapſe non differant. Amplus dein meditantibus apertus eſt campus, quo omnem generalem eam & natura jam ſua neceſſariam morbi hiſtoriam deſcriberent; id ſcilicet quod in omni initio præſupponitur, quæ in omni augmento creſcunt, cuncta ſtaſin prolongantia, & ſingula in decremento ſublata & auffugientia methodi ſeriei injuncta ſunt. Nec tamen tanto negotio ampliſſima noſologiæ theoria abſolvitur. Quum enim practicus ad lectum dolentium citatur, varia in variis diverſa confuſa ſæpe cognitione obſervat, tanta ſymptomatum disharmonia, tanta ægrorum varietas, ut perterritus abiret, niſi ſpecialior caſuum anatome, illam ei ſcientiam porrigeret, quæ ipſi nunc clariori indicatione ad pronas theſauri thecas manu ducit. Diſtinxerunt hac neceſſitate coacti & laboris gloria invitati medicorum doctores, diverſo plane modo, pro diverſa, natura, cauſa, effectu, fine, hiſtoria, duratione, pertinacia, initio, tempore, frequentia, ætate, ſexu, vitæ genere, loco, remedio, vehementia, periculo &c. Multos exinde propriis determinationibus nominibus appellarunt, ſic noti nobis ſunt morbi, malæ intemperiei, totius ſubſtantiæ, malæ conformationis, ſolutæ unitatis, medici, chirurgici, ſolidorum, fluidorum, congrui, incongrui, hæreditarii, connati, adſciticii, recentes, habituales, endemii, epidemii, ſporadici, periodici, vagi, benigni, maligni, magni, curabiles, incurabiles, legitimi, ſpurii, ſimplices, complicati, corrupti, incorrupti, idiopathici, ſymptomatici, ſympatici, curati, recidivantes, vulgares, rari, retrogradi, univerſales, particulares, acuti, chronici, peracuti, peracutiſſimi, acuti ex decidentia, continui, intermittentes, continentes, contagioſi, occulti, manifeſti, calidi, frigidi, ardentes, horrifici, convulſivi, venenati, colliquativi, putridi, ſanguinei, bilioſi, pituitoſi, melancholici, purulenti, inflammatorii, eriſipelatoſi, hectici, febriles, cancroſi, parvi, vehementes, lenes, faciles, difficiles, ſalutares, periculoſi, ſecuri, lethales, extremi, conſtantes, periodici, vagi, ſtationarii, intercurrentes, remittentes, recentes, inveterati, novi, breves, longi, pertinaces, aperti, latentes, cogniti, incogniti, externi, interni, ſimplices. compoſiti, primarii, ſecundarii, puri, impuri, eſſentiales, veri, anomali, præſentes, futuri, incipientes, ſtantes, decreſcentes, oſſium, nervorum, cerebri, cordis, pulmonum, hepatis, ventriculi, inteſtinorum, lienis, renum, uteri, genitalium &c. Iliaſtrici, cagaſtrici, a Deo, ab aſtris, a vitio naturæ, pagoici, coagulati, reſoluti, a fructibus elementorum, inferioris globi, a ſeminibus

cæleſtibus, ſulphurei, mercuriales, ſalini, acidi, alcalici, tartarei, endemii, epidemici, hungarici, anglici, &c. ſeptentrionales. meridionales &c. ex nexu, tono, quantitate, ſubſtantia, loco alieno, cohærentia, ſenſu, motu, fluxu, actione, ex alienis morboſis, a cauſis externis, internis, elaſticitate, proportione &c. Ex tanta deinde diſtinctionum copia electio inſtituenda, quænam rationi conformes, quæ e contra omni ſufficienti cauſa deſtitutæ deprehenduntur.

§. III.

Utile nihilo tamen minus ab omni perito putatur, ſecundum varios ſcopos alias diſtinctionum regulas pro fundamento ponere, ut eo diſtinctior omnis morbi natura & hiſtoria agnoſcatur & in medela ſemper major adſit certitudo & determinatio. Plane alias rem ſe habere puto, ſi quis tale pathologiæ ſyſtema conſtruere elaborat, quod primum ſimul & fundamentale, in tironis theoria & provectioris meditatione eſſe debet. Hic locorum enim illam unicam præſcriptam eſſe regulam cum pluribus exiſtimo, ut illæ morborum cauſæ, quas tollere in praxi medici erit, ordinis rationem ſufficientem contineant, ſic enim ſtatim exinde patebit, quidnam in hoc vel illo caſu potius conſilii erit, & breviſſima indicatur via. Ut enim cauſæ morborum ſunt primariæ, ſecundariæ, abditæ, materiales, formales, procatarcticæ, remotæ, proximæ, mediatæ, immediatæ, naturales, præternaturales, non naturales, externæ, internæ &c. ſic immediatæ primario præſcribentis ſubjecta ſunt præ mediatis; aliiſque quæ quidem multum claritatis dant, ſed tamen ipſi curanti indicationibus factis amplius non proſunt, quam quod, ſi adhuc adſunt & impediunt, removeantur.

§. IV.

Pro hujus regulæ æterna neceſſitate multi tentaverunt, ut omnes morbos ſic ad primas ſuas cauſas reducerent, quo tandem ſyſtema exſurgeret, quod perfecte morborum naturæ reſponderet, & omni medico certa norma & baſis eſſe poſſet. Non mihi ſcopus meus permittit, ut horum conatuum hiſtoriam, multo minus dijudicationem addere poſſem: Sed modo duos recentiores nominabo, qui, diverſo licet ſucceſſu, aperte profeſſi ſunt, ſe doctrinam morborum reformaturos eſſe. Sic *illuſtris de Gorter* (*b*) immortale ſuum ſyſtema contulit & *Celeb. Pitſch* (*c*) novam quoque methodum indicavit. Quum autem aliquod morborum genus meditationis meæ ſubjectum ſit, quod non in omni ſyſtemate receptum eſt, de his pauca mihi adhuc dicenda erunt.

§. V.

(*b*) *Joh. de Gorter. prax. med. ſyſt. T. II* 8. *Harderov.* 1753.
(*c*) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p.* 208.

§. V.

Clariſſimus Pitſch, (*d*) præſuppoſita ſat ampla & ſat ſufficienti definitione (§. I.), acrius hactenus celebrioribus ſyſtematibus recenſitis, omnia morborum genera ad duas claſſes ſolidorum nempe & fluidorum reducit. Simul primæ claſſis morbos modo vel ex relaxatione præternaturali, vel ex conſtrictione & ſolutione continui oriri poſſe affirmat (*e*) ſecundæ claſſis genera quoque tria conſtituit: erunt enim ſecundum illum humores vel nimis tenues, vel nimis denſi, vel in nimia copia, prætereaque nihil. Egregium & immortale aliquid præſtitiſſet *Cl. Autor*, & brevem ſane ac facilem tantum laborem reddidiſſet, ſi hoc ambitu omnes morbi capi poſſent. Aſt quotidiana non ſolum experientia, ſed illa etiam in pathologicis meditatione, quæ cum phyſiologica qualitatum cognitione conjuncta eſt, docemur, in fluidis omnino dare cacochymiam, quam *Cl. Autor* plane negat, (*f*) & ſolida figura, textura, cohæſione & vario adhuc alio modo poſſe peccare ſine ullo fluidorum vitio, & exinde hoc ſyſtema valde mancum eſſe minimeque ſperanti tantis promiſſionibus factis ſatisfacere, ne dicam de illis morbis qui a contentis alienis diverſo ſæpe modo producuntur, & ubi non ſufficit ſtricturam modo ſolvere (*g*). Sic licet nondum ſanguinis natura in ſuis intimis

T 3 nobis

(*d*) *Hamb. Magaz. B. II. St. II. p.* 217.

(*e*) *Hamb. Magaz. l. c. p.* 218. *p.* 131.

(*f*) *Ibid. p.* 229.

(*g*) Nihil adderem, cum inſufficientia dicti novi ordinis pathologici abunde pateat niſi *Cl. Autor* jam minaci ubertate omnibus illis anathema quaſi indicaſſet, qui de veritate ſuæ reformationis dubitare auderent. Sed potius exiſtimo, has declarationes illi libertati e diametro contradicere, quam tam ſtrenue contra nullum opponentem vindicavit. *Hamb. Magaz. l c. p.* 209. Inde mihi reſtat officium, probatio nempe, me, non ſine ſufficienti ratione, de ſyſtemate ſuo, quod quidem omni lectori licet, ſententiam meam dixiſſe, & contra illum omni bono eſſe defendendum. Quod primum attinet, in ſequentibus paginis mihi propoſui illorum morborum quosdam, qui ex ſolo ſitu alieno originem trahunt, enumerare & explicare. Si autem *ſyſtema Pitſchianum* a me non negatum fuiſſet ex illo aperta oppoſitio & contradictio depromeretur, illos morbos eſſe fictos & me verba ſine ideis pronunciaſſe. Non potui igitur tantum ſyſtema quod mihi plane ſilentium injungit intactum relinquere, quum tam bellicoſo gaudeat titulo: *wie überhaupt die Lehre von den Kranckheiten zu verbeſſern ſey.* Ubi meliori methodo *clariſſimus Unzerus*, *Hamb. Magaz. B. VI. St. III. St. VI.* ſua *allgemeine Betrachtungen* nominavit, & longe utiliora ac magis vera docuit. Deinde multam de iracundia *Cl. Pitſchii* metuendum eſſet, niſi meas rationes darem, cum clariſſimos & de re medica meritiſſimos, immo omnibus ævis immortales, viros contemtu vili & cachinno aggrediatur. Palam profitetur, *es würde mir eine Luſt und keine ſonderliche Mühe ſeyn, wenn ich alle die Fehler dieſer angezogenen Scrifftſteller beſonders anzeigen und deutlich wiederlegen*

nobis plane nota ſit, multo minus autem modo, a *Cl. Autore* inſtituto, nota erit, certo tamen certius ſcimus, in ſanguine bilem, nimis phlogiſton, ſive exaltatam, nimium alcali, acidi, ſalis, pituitam, quæ a mere denſo ſanguine longe differt, ac alia noxio cum effectu adeſſe poſſe ratione & ſæpius adeſſe experientia edocti ſumus. Putant forſitan aliqui horum poſſibilitatem non veriſimili modo negari ſeu ullo argumento negationem corroborari poſſe: ſed bene notandum, ne unicum quidem argumentum probans, prudenti, uti puto, conſilio, additum eſſe. Multa & plurima reſtant igitur inexplicata, non neglecta quidem vel illa, ſi daretur, reſtrictione, ut vel omnes chirurgici excludantur morbi.

§. VI.

Alio autem, eoque graviori conamine *Ill. de Gorter* difficile illud opus ſuſcepit & in tanto Labyrintho ſat felici ſucceſſu verſatus eſt. Utilius duxit plures morborum origines in medium proferre, quam exiſtentes

gen vro'te. Quinam ſunt autem hi qui in tranſitu quodam ab illo refutari & rideri poſſunt? non minores quam *Sennertus*, *Boerhaavius*, *Hoffmannus*, *Schultius*, qui ex omnibus celeberrimi & optimi ſunt. Ingenue vero profitetur p. 211. ſe *Sennertum* non capere, ſed quomodo refutare ſi non capere poteſt? & hanc mentis hebetudinem, ſi res ita ſe habent, ut ſpecimen eximioris illuminationis jactat, ſed quum notum ſit, *Sennerti* ætate Ariſtotelicam philoſophiam floruiſſe, & in terminis non eam, quæ nunc ſæpe, non ſemper, nec in ſyſtemate de quo ſermo eſt, reperitur accurata determinatio & claritas, obſervari potuiſſe, vir iſte eximius alias exprimere ſe non potuit. Aſt ipſa verba quæ *Cl. Pitſch* quidem citat ſed non affert non ſunt adeo obſcura, & lædere putaſſem *Cl. Autorem* ſi facillimam hujus loci explicationem ſuſciperem, quam tiro, quibus me annumerare non recuſo, ſine difficultate præſtare poteſt. Præterea antecedentia & conſequentia legantur *Sennerti inſtit. med. Witteb.* 1628. *L. I. Cap. I. II. p.* 131 - 141. vel ut *Pitſchiana* citatio eſt *Witteb.* 1609. *p.* 127. omnia clariſſime erunt, imprimis ſi locus reſpondens in *capite de morborum differentiis* in alio *Sennerti* libro *Sennert. lib. de chymicorum cum Ariſtot. & Galen. conſenſu ac diſſenſu Witteb.* 1629. *p.* 252. confertur. *Illuſtris de Haller* in contrariam partem abit & longe honorificentius de *Sennerto* putat *Boerhaav. Meth. ſtudii med. cum Commentariis* v. HALLER, Part. II. pag. 282. *Danielis Sennerti Profeſſoris Wittebergenſis celeberrimi viri & egregii Syſtematici opera plurima ſunt ſæpe recuſa. Multa ſumſit - - ſed* bono certo & utili *ordine diſpoſuit - - in omnibus iſtis libris bono ordine ex veteribus* collegit. De *Immortali Boerhaavio* tandem adeo leviter judicat, ut mirum illi videatur, quod adhuc unquam prælectionibus academicis inſerviat, contendit, quaſi verum eſſet, ſerena fronte, *Boerhaavium* nullam explicationem dediſſe quam multis modis morbi pro ſua diſtinctione in C. H poſſibiles ſunt. Sed quem ſuccincta & ſolida *Boerhaavii* brevitas non fugit, inveniet, quod quærit BOERH. inſtit. med. Norimb. 1747 pag. 364. §. 699. imprimis ſi evolvat ejus prælectiones. *Prael. in inſtit. Boerhaav. edit. ab Hall. Gott.* 1748. *T. VI. p.* 19 §. 699. Erravit igitur graviſſime, ubi hi maximi viri, in quos adeo illicito modo invehitur, non errarunt, ſpero igitur me circa ea, quæ dixi, a Cl. Autore veniam impetraturum eſſe.

tes prætermittere (*h*). Plane non mei eſt, ut totum illius ſyſtema quod quatuor amplis tabulis continetur addam, quia unicuique fere notum, & ſimul perſuaſum eſt, multum ſtudii & experientiæ illi ineſſe, qui tanti labori ſufficit. Id ſolum ad me propius attinet, dum novo fere modo in ipſo ſyſtemate pathologico morbos aliquos ex loco alieno deduxit. Triplex horum morborum genus conſtituit, & C. H. natura veritatem hujus diſtinctionis probat. Sunt autem ſequentia (*i*).

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIBER I.

GENERALES SOLIDORUM MORBI

TIT. V.

EX LOCO ALIENO

Parte integumentis communibus

texta	- - - -	50. HERNIA.
nudata	- - -	51. PROCIDENTIA.

TABULA ANALYTICA MORBORUM

LIB. II. (*k*)

GENERALES HUMORUM MORBI

TIT. IV.

LOCI ALIENI

Humorum
Generalium

Subſiſtentium	- - -	113. ERROR LOCI.
Collectorum	- - -	114. COLLECTIO.
Effuſorum	- - -	115. EFFUSIO.

Particu-

(*h*) Si *Cl. Vogel mediciniſche Bibliotheck I. B. IV. St. p.* 284. *dixit Ill Autorem interdum nimis prolixum fuiſſe, dum juſta & uberiori* Gorteriano *nomini data laude, hac addit : bey alle dem aber iſt es auch nicht zu leugnen, daß es ihm wie allen Erfindern neuer Syſteme ergangen iſt &c. iterum p.* 290. *legimus, doch es ſey ferne, daß wir den Herrn Verfaſſer tadeln, oder ſeine Arbeit verachten wolten. Er wäre gewiß der erſte Syſtemmacher, der ſich nicht geirret, - - und es wäre zu wünſchen, daß es viele Gorter gäbe.*

(*i*) *Gorter pr. med. ſyſtem. T. I. p.* 1.

(*k*) *Ibid. T. I. p.* 27.

Particularium
Sanguinis - - - 116. Ecchymosis
Bilis - - - - 117. Icterus.
Aeris - - - - 118. Empneumatosis.
Materiæ morbi - - 119. Metastasis.

Quibus ſi placet annumerari poteſt: (*l*)

LIB. IV.

ALIENA MORBOSA

TIT. I.

MORTUA MORBOSA

Solida - - - 237. Calculus.
Liquida - - - 238. Flatus.

TIT. II.

VIVENTIA MORBOSA.

Motu ſuo & morſu morbum referentia - - -
- - - - 239. Insecta.

Optimum ſic illis morbis dedit locum ubi partes C. H. conſtituentes adſunt ſed in alieno loco & externæ partes in C. H. ut loco illis non convenienti. Addidit præterea in ſecundæ partis tractatione ſpecialiori breviter quoſdam alienos viſcerum ſitus. Attamen quod pace tanti viri dixerim, varios adhuc morboſos ſitus, & morbos ex illis orientes omiſſos eſſe exiſtimo.

§. VII.

Ex allegata horum morborum recenſione patet, ſi in genere de morbis ex alieno loco ſermo eſt, in tria poſſe dividi genera. Vel enim partes ſolidæ C. H. conſtituentes ſitu peccant, vel fluida illius in loco incongruo aderunt, vel corpora ad conſiſtentiam noſtri corporis non pertinentia, ibi reperiuntur. De unaquaque claſſe plura ſunt annotanda, ſed priora, ſolidorum nempe vitia, proprie ſubjectum meditationis meæ erunt, niſi quatenus humorum in alieno loco hiſtoria interdum ob neceſſarium nexum intermixta erit.

§. VIII.

(*l*) *Ibid.* T. I. p. 212.

§. VIII.

Locus alienus pro ipſa termini idea loco naturali oppoſitus eſt, & hujus de unoquoque individuo deſcriptio neceſſaria facienda eſt, antequam illius exceſſus determinari poteſt. Anatome ſufficientem nobis C. H. rite conſtituti hiſtoriam præbere poteſt, inde aliqua ejus pars nos docet, in quo loco hæc vel illa C. H. integerrimi pars ſita eſt. Locus igitur naturalis eſt, ſi pars data locum ſuum omnimode determinatum occupat, contrarium locus ſive ſitus alienus. Dantur ergo tot errores circa naturalem ſitum in C. H., quot adſunt partes, & quot vicibus unaquæque harum partium in loco ſuo errare poteſt. Amplus ſic morborum ex ſitu alieno catalogus accreſcit, & ingens vacuum in theoria noſologica relinquitur, ſi doctrina hæc plane negligitur. Quum enim talis ſitus contra naturam ſit, nemo dubitabit eum inter morbos referre (§. I.) & concedere, multa mala inde oriri poſſe. Sæpe quidem hic morbus adeo levis eſſe poteſt, ut ne quidem obſervetur, ſed quum interdum ſub herba latens anguis ſit, ac ſemper præter naturam adſit, ab omni accuratiori medico ut morbus conſiderandus eſt, & nihil inde elicitur, quam quod in beneficium ægrotantium morbi dentur, qui tolerabiliores & abſque cruciatibus ſunt.

§. IX.

Neceſſariæ autem adhuc nobis de ſitubus præternaturalibus diſtinctiones faciendæ ſunt. Duplici primum modo in C. H. adeſſe poteſt. Reperitur enim, & vix tamen aut ne vix quidem morbus nominari poteſt nec etiam detegi, unde ortus fuerit, vel a morbo quodam antecedenti productus eſt, & alius eſt morbum producens, alius morbo productus, licet verum ſit, poſteriorem iterum ſemper morboſos adfectus poſt ſe trahere, quod etiam ita exprimi poteſt, ut alii ſitus ſint primi morbi, alii ſecundi morbi cauſæ.

§. X.

Antequam autem cauſas explicare incipiamus, diverſos ſitus alieni modos poſſibiles, ſi illas determinationes, quæ a cauſis, effectibus, & finibus deſumuntur, excipimus, diſtinctius paulo enumerabimus. Situs autem partis cujuſdam quintuplici modo errare poteſt. Occupat enim pars aliqua interdum ſpatium juſto majus (*m*), interdum minus (*n*) vel in diverſa plane regione ſita eſt, (*o*) vel in regione incongrua præter-

(*m*) *Schenck. obſ. Lib. III. Sect. I. obſ.* 91. *&c.*
(*n*) *Loc. cit. L. III. Sect. II. obſ.* 88. *&c.*
(*o*) *Ibid. L. III. Sect. II. obſ.* 3. *&c.*

naturales terminos habet, (*p*) vel tandem plane deeſt. Exceptis hiſce, non facile alius loci error concipi poteſt nec alium quoque unquam obſervatum fuiſſe credo. Plures autem diviſiones omnino cauſæ & aliæ determinationes admittunt.

§. XI.

Fig. VIII. Non nullis forſitan dubium videbitur, an major vel minor partium magnitudo inter ſitus morboſos referri poſſit: Quare hoc loco, ne ſcrupulus relinquatur, ſequentia illuſtrandi ac demonſtrandi fine ſubjungam. Sit parallelogrammum ſpatium quoddam in C. H. repræſentans a, c, h, e, & ſpatium quod viſcus occupat a, h, g, i, k, d, c, b, a, tunc ſitus viſceris determinatur lineis ac, ah, hg, gd, dc, ſit autem ſpatium occupatum a h f i k d c b a & ſitus determinetur lineis ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, tunc ſpatium a, h, f, i, d, c, b, a, majus erit ſpatio a h g i d c a, ſed quum lineæ ſitum determinantes in priori caſu ſint ac, ah, hg, gd, dc, & in poſteriori ah, hf, fi, ik, kd, dc, ca, ſitus erit alienus. Nec id ſine conſequentiis. Quum enim in C. H. pars partem excipiat, datur alia pars, quæ in ſtatu naturali ſpatium g i f occupat, cum autem viſcus præternaturaliter majus hoc ſpatium impleat, neceſſario altera pars exprimitur, & cum ex regione f, g, i, & k, aliæ partes reſiſtant, mediæ comprimuntur & pro majori & minori partium nobilitate inde proveniens malum vehementia differt. Sic etiam patet, ſitum lineis a, h, g, i, k, b, a determinatum, minorem eſſe ſitu a, h, g, i, k, d, c, b, a & præternaturalem, & duplex inde incommodum provenire poteſt, nempe functio viſceris non rite peragi poteſt & adjacentes partes ſublata reſiſtentia locum alienum occupant, & in ordine ſuo turbantur, vel in tumores diverſi generis facilius abire poſſunt. Et ſic abunde patet, nimis magnas & parvas partes, tam natura, quam effectu ſuo inter ſitus alienos eſſe referendos.

§. XII.

In explicandis diverſis ſituum morboſorum cauſis illum potius ordinem ſervabimus, qui in dijudicatione illorum pro norma eſſe poteſt. (3) Si nimia partium nutrientium ad aliquem locum determinatur copia, pars ibi ſita plus nutrimenti accipiet, & in majorem molem augebitur. Motus autem hic omnino jam præter naturam & morboſus eſt. In ſenſu

(*p*) Ibid. *L. III. Sect. II Obſ.* 7. *Coel. Rhodiginus Lib. IV. cap.* 16. *A. L. Schenck. L. II. Obſ.* 181. *p.* 448. *Columbus L.* 15. *Anat. Schenck. Lib.* 11. *Obſervat.* 184. *p.* 449. *&c.*

ſu latiſſimo vera hæc dicta eſſe volo, ſi enim ſtagnatio quædam, inflammatio, ſcirrhus oritur, plures partes ibi colliguntur, quam in ſtatu præternaturali aggregari debent. Ergo tot hæc claſſis habet ſubordinata genera, quot modis fieri poteſt, ut accumulatio ibi fiat. Aderunt e contrario alio tempore impedimenta ſat diverſa & ſat multa quo minus ſufficiens molecularum copia ad partem aliquam perveniat, ſic juſto minor erit, & morboſum impedimentum anſam præbet.

§. XIII.

Interdum, ſi particulæ ſimilares in inſolito pro earum congerie loco, colliguntur, fit concretum, & reperitur viſcus, alio alias loco incluſum, in diverſa plane regione, & omnino præternaturali ſtatu, cum inſigni a ſolitis regulis exceptione. In tanto errore, ſi rectum reſpicimus, omnes in §. antecedente dictæ cauſæ ſimul concurrere poſſunt, & quarta claſſis oritur. Tandem fieri poteſt, ut pars integra deſit, defuerunt forſitan etiam ſimilares ejus partes, aut impeditæ ſunt viæ, aut alias determinatæ vires, aut alia, ut plurimum abſcondita humanæ perſpicaciæ, impedimenta tantis defectus cauſæ ſunt, quod ultimum & per ſe conſideratum maximum hujus generis vitium eſt.

§. XIV.

Si ex dictis certum eſt, omnem partem ex morboſis cauſis in alieno loco eſſe, evidens ſimul eſt, non dari ſitus primi morbi cauſas proprie ſic dictas ſed potius omnem ſitum vitioſum ſecundi morbi cauſam eſſe, (§. 8.) Non vero abſque magnis conſectariis hæc theſis eſt, ſed practicum multa theoremata docet. Erit enim interdum in practici poteſtate per prophylaxin reſpectu hujus vitii & vera curatione reſpectu morbi cauſantis hunc morboſum ſitum avertere. Sciet e. g. metaſtaſin ſæpe hujus matrem eſſe (§. II.) & eo accuratius de natura ſtatus dati judicare poterit: concludet inde, interdum talem ſitum præternaturalem ut malum minus & naturæ quaſi beneficium eſſe conſiderandum. Regulas hinc depromere poteſt, utrum conducat hunc ſtatum mutare, nec ne, & quodnam potius remedium & quibus ſub legibus adhibendum ſit. Diæteticarum præſcriptionum rationes ex his ſumet, quibus prohibeatur, quominus malum ex hoc morbo oriundum, vel augeatur, vel nimis noceat. Præterea medico hæc conſideranti, ſi nulla alia ſymptomatum ratio inveniri poteſt, ſuſpicio hinc orietur, quæ in medendi methodo majorem circumſpectionem poſtulabit.

§. XV.

Quum ita generalius de morbis ex loco alieno locuti ſimus, uſque eo pervenimus, ut de curatione ſermo fieri poſſet, niſi hæc pro diverſis vitii hujus generis natura vel diverſa, vel plane impoſſibilis eſſet, & exinde adhuc præmittendas alias diſtinctiones requireret. Locus enim ſi adeo alienus eſt, ut nulla conformitas inter ſitum naturalem & præternaturalem ſit, quod ſitum tertii quarti & quinti ordinis conſtituit (§. 13.) dicitur monſtroſus, & omnium rariſſimus eſt (q): ſi vero quædam ſenſibilis conformitas ſitum naturalem & præternaturalem intercedit, tunc dicitur locus alienus ſingularis & eſt vel connatus, vel adſcititius. Primum genus monſtroſi loci plane immutabile eſt, quamvis omnia artis præſidia in auxilium vocentur. Sic generaliter omnes ſitus ſunt vel mutabiles, vel immutabiles, ſed caveamus, ne putemus, omnem ſingularem connatum immutabilem eſſe, & omnem adſcititium mutari poſſe.

§. XVI.

Licet autem monſtroſi ſitus immutabiles ſint, tamen non ſemper ſupra ſphaeram practici elevantur, & objecta nudi theoretici reſtant, ſed potius omnem ſæpe medici clinici attentionem requirunt. Sunt enim vel abſolute lethales, vel non; in priori quidem caſu non occupant medicum, niſi pathologum & forenſem ſi vero abſolute lethales non ſunt, ut embryo vel præſenti hoc vitio vitam degere poſſit, ſpes adhuc adeſt, naturæ aliquatenus poſſe ſuccurri. Sed nondum ſalvus eſt infans. Nam vel iterum aut abſolute aut hypothetice lethalis morbus hic adfectus eſſe poteſt. Priores autem adhuc duplicis ſunt generis; nunc enim embryo vix excluſus mori coactus eſt, nunc vero parvam quidem vitæ durationem corporis ſtatus permittit, ſed brevi certiſſime mortem poſt ſe trahit. In poſteriori caſu ſæpe accidit, ut medicus vocetur, &

(q) Monſtroſi dici poſſunt convenienti modo cum uſitatiſſimis monſtri definitionibus ſi applicatio rite fit. *Ill. Hebenſtreit.* in *Anthropologia Forenſi Lipſiæ* 1751. 8 *Sect. I. cap. I. de cura naſcituri & naſcentis p.* 5. §. 5. *Naſcuntur fœtus paſſim quorum forma ab humanitate ita abludit, ut illorum animæ ſi viverent, propter organorum ad animalium actionum exercitia deſtinatorum ineptitudinem erudiri & conceptus homine dignos de ſenſibilibus ſibi fingere haud poſſint. - - Conf. Sect.* 11. *Membr.* 111. *Cap.* 11. *p.* 624 §. 1. *Monſtrum eſt corpus ſolius machinæ legibus vivens a matris ſanguine per funiculum umbilicalem adducto nutritum ſine anima, aut ſine illa humana; talia ſunt quæ tota forma ab humana natura abludunt, ut dubitari fas ſit hominem natum eſſe &c. Imprimis ſi obſervatur diſtinctio loc. cit. p.* 9. *in tres coordinatas ſpecies ex Jani Planci Medici primarii Arini de monſtris ac monſtroſis quibusdam Epiſtola Venet.* 1749. 4. *Maj.*

& anxie ſollicitetur, ut prognoſin formet, & opem ferat; & ſic etiam practicus his ſpeculationibus occupatur. Remanet ultima nominatarum claſſium, ubi prophylaxis accuratiſſima adhibenda eſt, ne alias ſequentia ſymptomata graviora & nimis moleſta fiant, ſed potius vel plane tollantur, vel ſaltem imminuantur, & expertus æque ac eruditus medicus vel felici memoria jam inventa remedia cum neceſſariis cautelis adhibebit, vel diviniori ingenio manca emendabit, aut plane nova inveniet, quibus deſiderio gementium ſatisfaciat. Eadem fere regula de ſitu ſingulari immutabili valet. Connatus abſolute lethalis nunquam curatur, & hypothetice lethalis nullo pariter tempore tollitur. Notandum autem eſt, dari caſus, ubi adſcititii, vel plane, vel hypothetice lethales, mortis neceſſitatem adferunt.

§. XVII.

Omnium optimus mutabilis nempe reſtat. Nihil hic refert, num ſit connatus, num adſcititius (§. 15.), & in utroque gravitas morbi variare poteſt, ut hinc nulla certa prognoſis erui poſſit. Duplices curationis fontes huic malo aperiuntur, pharmaceuticus & chirurgicus. Frequentius tamen chirurgia adhibenda eſt, & actu adhibetur, & ut plurimum de curatione morbi hujus generis dubitatur, ſi extra hanc ſphæram reperitur: negandum interim non eſt, dari interdum caſus, ubi internis remediis ſuccurri poteſt.

§. XVIII.

Si his principiis contenti totum corpus perluſtramus, nulla regio, nulla pars nec externa nec interna a poſſibilitate hujus anomaliæ exemta eſt, imo nullum dici aut fingi poteſt punctum in toto corpore humano de quo illud in alieno loco eſſe non poſſe adfirmari poſſit. Amplus igitur illi, qui de omnibus morbis in alieno loco dicere vellet, & ultra limites, diſſertationi præſcriptos, campus apertus eſt: verum enim vero mihi hac vice aliquam ſaltem partem elegiſſe ſufficiat. Illi enim morbi aut potius eorum aliqui, qui ex loco alieno in abdomine oriuntur a me enumerabuntur & deſcribentur, ad cujus ſitus itaque naturalis & præternaturalis hiſtoriam progredior.

ABDOMEN. INTEGUMENTA.

§. XIX.

Totum corpus humanum quatenus anatomicarum perſcrutationum ſubjectum eſt, jam ab antiquiſſimis medicorum in tres ventres duaſque ex-

tremitates commoda ſane & in illius ſtructura fundata diſtinctione diviſum eſt, ita ut primus oſſeus, ſecundus oſſeo-cartilagineo-mollis, & tertius a pluribus, quanquam uti mihi videtur, minus recte, totus mollis vocetur. Nam æque ac thorax oſſibus at cartilaginibus in parte poſteriori, immo, cavitas, pelvis dicta, ubique oſſibus cingitur. Audit autem tertius ille venter de quo omiſſis cæteris locuturus ſum. græc. γαςηρ, ἠτρον; ὑποχοιλον, ἐπιγαςριον. arab. tenur. mirach. gall. ventre bas-ventre, ventre inferieur. ital. graſſo ventre. batav. *Det niederbedde ob te lieſe.* Angl. the belly, panch. germ. *der leib*, *unterleib*, *Schmeerbauch*, *Wanſt.* lat. imus venter uſitatiori autem nomine abdomen (*r*). Incipit externe continuatis integumentis thoracis per pollicis ſpatium ſuper catilaginis xyphoidis apicem, & in peripheria utriuſque lateris ad arcuatos margines coſtarum adſcendentium irregulari via, ex diverſis arcubus conflata, continuatur uſque dum in poſteriori parte intra ſpinam ultimæ vertebræ dorſi primæque lumborum ad earum ſymphiſin utraque latera ſibi occurrunt & in ambitu ſuo horizonti parallela finiuntur. Ex hinc amplo & lato deſcenſu anterius libere, poſterius ad columnæ vertebrarum lumbarium longitudinem continuatur, tandem verſus anteriora integamenta iterum ſuperiori & anteriori parti labii externi ſpinæ ſuperioris oſſis ilei annectuntur, inveſtitiſque omni externa pelvis ſuperficie & annatis partibus ad fi-[illegible] capitis circa collum oſſis femoris ſupra utroſque trochanteres angu-[illegible]unt, in triangularem formam medium verſus ad anteriorem oſſis iſchii & pubis ſuperficiem deſcendunt, & plane verſus inferiora ſe arcuant. In poſteriori regione os ſacrum & coccygis omniſque lateralis regio circumdatur & lento ſic facto deſcenſu mox inclinate adſcendente, mox horizontali linea, ex anteriori parte, deſcenſa integumenta recipiuntur & an-

(*r*) Hæc denominatio uſitatiſſima eſt & omni jure retineri poteſt quicquid alias ſentiat *Caſparus Bauhinus Theatr. Anat. lib.* 1. *c.* 1. Nullam enim licet addiderit rationem, illam tamen Bruno addere voluit. *Jac. Pancratii Brunonis Caſtellus Renovatus. Norimb.* 1682. 4. *p.* 2. *citatis duobus locis Plinii*, *Plinii Secundi Hiſt. Mund. l.* 2. *cap.* 37. *lib.* 8. *c.* 51. ubi ſcrophis & ſuibus abdomen tribuitur. Sed potius non hæc mihi *Bauhini*, ſi hinc deſumta eſt, ratio videtur, nam & alia nomina in iiſdem capitibus communiter de partibus animalium & hominum in uſum trahuntur. Sed *Plinius* ibi abdomen ſumi opponit quod epigaſtrium eſt vid. *C. Plin. ſecund. Hiſt. Mund. Lugd. Batav.* 1615. *fol. p.* 236. *a.* Quod valde illuſtratur loco *Plautino* in *Commentario* citato allegato ibid. p. 236. 6. ubi *Plauto* regio pudendorum & teſtium abdomen dicitur, quæ nobis Hypogaſtrica generalius dicitur.

Vide iſtic tibi ſit acutus Cario culter probe Cario.
Quin jam ductum geſtio mœcho hoc abdomen adimere.
Ut faciam, quaſi puero in collo pendeam crepundia.

ſed deinde melioris diſtinctionis gratia nomen ſtabilitum & totus infimus venter abdomen appellatus eſt. *Celſ. Libr.* 4. *cap.* 11 & *Joh. Anton. van der Linden Phyſiolog. Medic. libr.* 2. *cap.* 4. *art.* 1. §. 1. *p.* 38.

connectuntur. Hæc ſuperficies, licet irregularis nec mathematicæ dimenſioni adaptata videatur (*s*), pro ſolerti tamen ſecantium obſervatione accurato, & naturæ convenienti modo diviſa eſt. Non enim ſuperfluo ſtudio anatomici ſpatia pro regionibus ſemper anguſtiora & breviora reddidere, quia tunc modo interna cavitatis ſegmenta & inteſtinorum ſitum diſtincte determinare licet. Umbilicus locus in plane anteriori ſuperficie in collis modum elevatus centrum diviſionis fit, quod ab ipſa natura præfixum videtur. Duos circiter digitos, ſupra illum, in media anterioris abdominis ſuperficie, punctum, & ſimile punctum quoque inferius inſcribitur. Per hæc puncta horizontali umbilici diametro parallelæ lineæ arcum tandem circumſcribentes in peripheria abdominis uſque ad rachidem ducuntur fitque, ut ſuperior inferiores ex utroque latere coſtarum cartilaginoſæ partis arcus tangat, inferior autem ex dextra & ſiniſtra parte eminentes illas protuberantias ſpinæ ſuperioris criſtæ oſſis ilei tranſgreditur. Tres exinde oriuntur regiones primariæ, quarum ſuperior epigaſtrica, media umbilicalis, inferior hypogaſtrica dicitur. Epigaſtrica igitur regio a cartilagine Xyphoide, cartilaginoſa & oſſea ultimarum coſtarum parte, ſuperficie ad ſymphiſin inferiorem ultimæ dorſalis vertebræ, inferiori corporis ſecundæ lumborum vertebræ parte, & dicta linea umbilico ſic parallela determinatur. Umbilicalis ſuperne a dictis inferioribus prioris finibus & linea iterum umbilico parallela, & ſuperiori corporis quartæ lumborum vertebræ parte coarctatur. Hypogaſtrica a terminis umbilicalis & finibus abdominis ad pelvim clauditur. Nunc igitur faciliori negotio ſequentes ſubordinatæ regiones determinantur quatuor, quæ concurſu ſuo epigaſtricam conſtituunt. Ducitur linea a marginibus coſtarum notata uſque ad baſilarem & fit trapezion, non multum a triangulo differens, lineam tamen ſuperiorem habens inverſe incurvatam. Diagonalis

(*s*) Vid. *Caroli Aug. V. Bergen Diſſ. Circ. quo probatur menſuram & proportionem membrorum corporis humani ſummam perfectionem & rigorem mathematicum non admittere, Frf. ad Viadr.* 1750. *Dodart Mem. de l'Acad. Royale des Sciences* 1701. *pag.* 21. *Feſtelin Anmerkungen der vortreflichen Mahler.* Non diſquiremus, quo jure hoc de omnibus partibus vel affirmari vel negari poteſt, addemus modo ex *Elſholtio* duo loca huc pertinentia, primum dat ex *Hippocrate c.* 24. *p.* 230. Στενοτατην παντων των ζωων ἀνθρωπος κοι λιην ἐχει ὡς ἐπι μεγεθει ἀπο τȣ ὄπισθεν εἰς το ἐμπροσθεν, μοτι και κατα το ϛηθοσ. *Et Job. Sig. Elſholtii Anthropometria, Francof. ad Oderam* 1663. 8. *cap.* 24. *p.* 233. *Cunctæ hæ partes num debitam ſervent ſymmetriam hoc pacto ſcrutator. Applica Anthropometron & ſi corpus bene proportionatum fuerit* 16. *id monſtrabit uncias pro longitudine totius abdominis: ita ut umbilicus octo unciis a pectoris ſcrobe, totidemque a pudendis diſtet. Diſtet* 9. *uncias ab ilium loco utrinque, ubi oſſium innominatorum extrema prominent. Profunditatem ab umbilico ad lumbos Spigelius ſtatuit novem circiter vel* 10. *unciarum: verum creſcit id ſpatii, & decreſcit pro ratione aſſumtorum poſterius lumbi cum natibus longitudine* 11. *anthropometri uncias complebunt. Filum ab umbilico per ilia circumductum ſi venter cibis debite ſit diſtentus trium pedum menſuram attingat oportet.*

nalis iterum in hoc ſpatio a dextro latere ad ſiniſtrum ducitur, & ſuperior regio ſiniſtra cardiaca; inferior dextra epigaſtrica ſtricte ſic dicta audit, laterales ab ipſis vergentibus coſtis earumque inter ſemet ipſas ſpatiis & integumentis ſuis inveſtitæ hypochondriacæ ſunt, dextra quidem una, altera ſiniſtra. Area regionis umbilicalis quinque admittit ſectiones. Ad latera umbilici duæ perpendiculares lineæ verticali umbilici diametro parallelæ ducuntur, & media inter hæc regio umbilicalis ſtricte ſic dicta audit. Ex utroque hujus latere ab infimo coſtarum deſcenſu ad ſupremam ilei protuberantiam perpendiculus demittitur; & ſic umbilicali vicinæ regiones ſunt dextra & ſiniſtra iliaca. Reſtans ſpatium poſterius ſpinoſis vertebrarum proceſſibus perpendiculariter dividitur, & dextra ſiniſtraque ſic lumbaris regio deſcribitur. Infima hypogaſtrica regio quinque vel ſex diſtinguitur lineis. Ab inferioribus umbilicalem regionem determinantibus lineis iterum perpendiculæ ad connexionem oſſis iſchii & pubis demittuntur; & ſic peripheria regionis hypogaſtricæ notatur. Ad latera ab adſcendentibus oſſis iſchii & ilei ſpinis & dictis lineis adfinibus formantur regiones inguinales. Regio inferior hypogaſtrica in medio uſque ad radicem genitalium audit regio pubis. Hanc ſequitur & uſque ad abientes margines orificii inteſtini recti continuatur regio perinæi. Reſtans ſic ſpatium eſt regio ani, quam alii regionibus adnumerare dubitant.

§. XX.

Totum hoc abdomen nec ſitu peccaſſe obſervatum eſt, nec peccare poteſt. Non enim primo ventri ſuperſtrui, non inter caput & thoracem poni, non denique unius extremitatis locum occupare poteſt, quum a tota hac inſigni totius machinæ parte tantum dependeat, ut alienus totus locus cum idea hominis cogitari nequeat. Singulas quidem ejus partes vario modo aberrare poſſunt, & aberravere; ſed totum iſtud concretum, quod nobis abdominis nomine venit, fixum ſuum ſervat locum. Duplex igitur variatio poſſibilis, ſi nempe ſpatium illius, ab adjacentibus partibus compreſſum, nimis anguſtum redditur, vel a cauſis internis nimis extenditur (*t*). Magna ex nimis parvo abdomine oriuntur incommoda. Omnis enim ſecretio & excretio chymo-cholo-chylo-uro-ſpermato-poieſis tota eſſet irregularis. Mala inde ſequeretur nutritio, ſi nec chymus, nec bilis, nec pancreaticus ſuccus, nec hinc etiam chylus in ſufficienti quantitate ac naturali conſtitutione præparari & corpori porrigi poſſet. Si tandem per urinam non ſatis magna copia ſecernendorum & excernendorum e corpore emitti poteſt, prava inde humorum conſtitutio naſcitur, & tota ma-

(*t*) Evolv. *Sim. Frid. Frencel monſtrum humanum ventribus ſine proportione*, *Wittemb.* 1674. 4*to.*

machina turbata eſt. Locutus ſum, hæc corollaria eruens, de univerſo abdomine: alia enim res eſt, ſi ſimul unum viſcus præ alio anguſte limitatum eſt, uti in ſequentibus videbitur. Sic autem tabes ſaltim & cacochymia, quibus addimus partum difficilem, oriuntur (*u*). Tabi ſive atrophiæ alio modo non poteſt ſuccurri, quam prophylactica cura, qua mucilaginea & gelatinoſa in majori copia porriguntur, quia frequentius corpus nutriunt, nec multum bilis ad illius præparationem requiritur, quippe quæ hic non in ſufficienti copia ſeparatur. Addenda eſſent interdum ſtomachalia, ut debiliori concoctioni, ſi requiritur, ſuccurratur. Evitanda e contrario omnia adſumenda quæ cruditates relinquunt & flatus producunt, quum & nutritio tanto magis debilitetur & vitia jam præſentia difficilius tollantur. Cacochymiæ generaliter in hoc caſu per diureſin, quia hæc naturæ functio in his debilitata eſt non ſatis tuto occurritur, ſed potius diaphoretica ſatisfacient. Singulare, cui non occurri poteſt, incommodum fœminis gravidis inde oritur: impeditur enim vel uterus, ut non ſatis poſſit extendi, unde dyſtocia oritur, vel fetus moritur vel alia viſcera nimis comprimuntur, ut in theoria de diverſo ſitu partium in diverſis gravidis uberius docetur. Ventrioſi in contrarium excedunt & cauſam agnoſcunt vel vitioſum ſitum unius viſceris valde excedentem, vel alium morbum internum, de quibus inferius, vel æquali modo omnia ſunt extenſa. Quod ſi ventrioſitas hæc notabilior jam eſt, torporem & lentum circulum ſanguinis efficit, & alia incommoda (*v*) v. g. anxia reſpiratio, pigritia, mentis hebetudo &c. inde proveniunt. Congruum credo hunc eſſe locum, ubi non prætereundus defectus integumentorum, ita ut viſcera vel inteſtina nunc plura nunc pauciora nuda appareant. Quæ quidem anomaliæ monſtroſæ incurabiles ſunt, licet parvum extra uterum vitæ ſpatium interdum permittant, ſed brevi certam mortem poſt ſe trahunt (*x*).

§. XXI.

(*u*) *François Mauriceau traité des maladies des femmes &c.* Tom. II: *obſervat. ſur la groſſeſſe & ſur l'accouchement des femmes*, à Paris 1738. p 87. *Obſ.* 105. *de l'acouchement d'une très petite femme*, le 12 Fevrier 1674. J'ai encore accouché dans la ſuite, cette même femme de cinq ou ſix autres enfans, qu'elle a eu depuis ce tems-là, que je lui ai tiré vivans & ſe portans bien, quoiqu'ils ſe ſoient tous préſentés en differentes mauvaiſes poſtures, à quoi avoit beaucoup contribué la petiteſſe de la mere, dont le ventre avoit trop d'étendue pour laiſſer la liberté à ſes enfans, qui étoient aſſes gros, de ſe retourner dans la matrice, & d'y prendre la poſture naturelle, qui eſt de preſenter la tête la premiere.

(*v*) Vid. *Jac. Wolf Diſſ. de obeſitate exſuperante. Jenæ* 1683. *Chriſt. Lud. Wucherer Diſſ. de corpulentia nimia*, *Jen.* 1716 *Lud. Wilh. Lemonnier ergo in macilentis liberior quam in obeſis circulatio. Paris* 1740 vid. *Hall. comment. in method. ſtud. med. Boerh. p.* 368.

(*x*) Et ego partim in theatro regio *Berolinenſi* ut etiam videre eſt in *Scharſchmidts Verzeichniſſ der Merckwürdigkeiten*, *welche bei dem Theater befindlich ſind*, *Berlin*

§. XXI.

Dum circa exteriora abdominis adhuc verſamur, umbilicus non negligendus eſt, qui quadruplici vitio obnoxius eſſe poteſt. Dilatari enim & aperiri plane poteſt, ſed hoc non fit, niſi ſimul adſit hernia; quare de hoc adfectu alibi diſſerendum eſt inferius. Secundo nimis, ſubinde nempe ad magnitudinem membri virilis, prolongatur, & licet omnia alia rite conſtituta ſint canon tamen quidam legitur *quod nimia umbilici eminentia vix poſſit eſſe bonæ ſanitatis indicium* (*y*), bene igitur ab hoc vitio diſtinguendus eſt ſarcomphalos, qui ſæpius ſed falſo (v. inf.) herniis adnumeratur: & *Ill. de Gorter* jam ſeparatim de illo dixit (*z*). Eſt excreſcentia quædam fungoſa rubicunda ex umbilico, & in benignum & malignum dividitur. Benignus durus abſque doloribus cum partibus adjacentibus non adeo cohæret: malignus autem tactum non niſi cum cruciatibus admittit, dolor obtuſus eſt (*a*), venæ tumidæ lividæ ſunt. In priori caſu requiritur & a veteribus laudatur exſectio, in poſteriori vero, ſi propter corroſas jam inferiores partes exſcindi nequit, curatio cancri palliativa ſuſcipienda & in hunc finem antiſeptica tam interna, quam externa, nec minus frequentiora laxantia cum intermixto apozemate antiſeptico in uſum trahenda ſunt (*b*).

§. XXII.

1750. 8vo. partim in *Regiomontano Buttneriano* plura ejuſmodi exempla vidi & *Ruyſchius* tres caſus dat. *Fred. Ruyſch. Obſerv. Anat. Chirurg. Cent. Amſterd* 1691. 4*to. Obſerv.* LXXI. LXXII. LXXIII. p. 92. 93. 94. & ſimul bene monet hoc vitium omnino ab hernia umbilicali eſſe diſtinguendum *Obſerv.* LXXI. fig. 59. & quoque incurabile docet tamen vel per novem dies ejuſmodi infantes conſervatos eſſe. vid. quoque *Joh. Sigm Elsholt. de conceptione tubaria Colon. Brand.* 1669. 4to. Alia, quæ evolvere non potui, videantur in *Alb. V. Haller. Comment. in præl. acad. Boerh.* Tom. V. pars 2. p. 503. 504. adde *Schacheri Diſſ.* ſæp cit. cap. 4. p. 45.

(*y*) *Elsholtii Anthropom. l. c. p.* 237. Dari prolongatum umbilicum abſque rubra fungoſa conſiſtentia & abſque hernia, inde per ſe ſanum, teſtatur obſervatio *Benvenii* c. 6. de abditis vid. *Schenckii a Grafenberg obſerv. l.* 3. *obſ.* 356. *p.* 988. In *Matthæi Gothof. Purmann chirurgia curioſa*, *Frf. und Leipz.* 1699. 4. *P.* 2. *c.* 7. *Tab.* 5. umbilicus extenſus obſervatus datur in fæmina *deren leib im Umkreiſſ* $3\frac{3}{4}$ *Ellen dick und gros und der auſgedehnte nabel als der græſte hut gros geweſen*, inde jam morboſior: malum ſectione & ligatura Fourneriana ſuſtulit. p. 331.

(*z*) *Joh. de Gorter Chirurg. Repurgat. Leid.* 1742. 4to. p. 360. §. 1552.

(*a*) De quo eximium exemplum *Smetius* ex propria obſervatione dat *Henric. Smetii Miſcellan. med. Francof.* 1611. 8vo. l. 10. p. 524.

(*b*) *De Gorter chir. rep.* l. 12. c. 5. p. 360. §. 1552. *Joh. Juncker Conſp. chir. Hal.* 29. *p.* 203.

CAVUM ABDOMINIS.

§. XXII.

Antequam in ſequentibus de ſingulis abdominis partibus ſingulatim dicere poſſum, notandum eſt, cavum abdominis in tot minores cavitates dividi, in quot regiones externa illius ſuperficies diſtincta eſt, eamque diviſionem eo minus eſſe omittendam, cum ille labor ab anatomicis non ſuſceptus ſit, quam ut hic facilitetur. Si igitur apertum eſt abdomen ſuper illius viſcera eaſdem lineas ductas nos nobis imaginari poſſumus, quas in externa ſuperficie duximus. Tranſverſæ illæ duæ lineæ ibidem ſequenti modo repetantur: ſuperior ducitur ad marginem inferiorem acutum lobi dextri hepatis in ſuperficie anteriori ſupra fundum veſicæ felleæ, ſupra ſuperiorem capſulæ atrabilariæ dextræ prominentiam, ſupra mediam deſcendentis duodeni partem inter primam & ſecundam illius curvaturam, per primam inteſtini coli flexionem per totam mediam longitudinem partis tranſverſæ inteſtini coli, per ſecundam magnam illius curvaturam, ſupra medium capſulæ atrabilariæ ſiniſtræ & ad marginem renis ſiniſtri, ubi arcuatur ad latera & deſcendit ad muſculum rectum peritonæo inveſtitum, per ſuperius Pſoæ initium convexo arcu; ſupra arteriam aortam & ſuperficiem anteriorem inferiorem corporis ſecundæ vertebræ lumbaris, ſupra venam cavam, continuatur deinde iterum per initium Pſoæ & muſculi recti dextri ſuperficiem adſcendit & in initiale punctum finitur. Inferior per pollicis ſpatium ſupra inferiorem dextri renis extremitatem incipit, per initium coli ſuper flexuras ilii & jejuni infra inferiorem ſiniſtri renis extremitatem per initium S. romani coli arcuatur ad eandem recti ſiniſtri ſuperficiem, ut ſuperior ſuper Pſoam & lumborum quadratum ſuperiorem quartæ vertebræ corporis partem ſuper arteriam aortam & venam cavam continuatur, & eadem lege in dextro latere adſcendit, & ſuperius loco initii definit. Sic oriuntur tres cavitates, quatum ſuperior epigaſtrica, media umbilicalis latius ſic dicta, inferior hypogaſtrica. In epigaſtrica laterales lineæ a cartilagine Xyphoide incipiunt, dextra ad marginem adſcendentem lobi dextri hepatis ſuper extremitatem dextram ventriculi uſque ad inteſtinum colon continuatur, ſiniſtra ad marginem lobi minoris ſuper fundum ventriculi quoque ad inteſtinum colon ducitur. Diagonalis autem eſt a dextra parte cartilaginis Xyphoidis ſuper fiſſuram magnam hepatis & convexam anteriorem minoris lobi ſuperficiem ſub radice cardiæ ad illum inteſtini coli locum, ubi ſiniſtram lineam lateralem tangit. Cavitas dextra ſuperior eſt cardiaca, minus recte fovea cordis dicta, ſiniſtra inferior ipſum epigaſtrium eſt. Omne, quod reſtat, ſunt hypochondria. Dextrum margine acuto lobi magni hepatis, initio fundi veſicæ felleæ interiori angulo curvaturæ primæ coli, & ex-

teriori ſecundæ curvaturæ duodeni, dextra extremitate ventriculi, & dextris marginibus lobuli Spigelii & innominati ac venæ cavæ terminatur. Siniſtrum hypochondrium mediam ſubſtantiam lobi minoris, incipientem fundum ventriculi, mediam partem coli, & dextrum latus arteriæ aortæ pro finibus habet. Sub regione umbilicali cavitas umbilicalis baſi epigaſtrii lineis perpendicularibus ſuper flexuras ilii & jejuni ex lateribus ductis & linea tranſverſa inferiori notatur. Ad latera ilia ſunt, quorum dextrum initio coli ex cœco & illius primæ curvaturæ, ipſo colo, finibus umbilicalis cavitatis & epigaſtrii, ac linea inferiori tranſverſa determinatur: ſiniſtrum vero parte deſcendente coli, & incipiente S. romano, epigaſtrio, cavitate umbilicali, & dicta linea circumſcribitur. Lumbi tandem regionibus lumbaribus reſpondent, & dextra extremitas ſuperior capſulæ atrabilariæ & linea per inferiorem renis partem pollicis ſpatio ſuper infimam extremitatem, denique hypochondrium & ilium dextrum terminos dant: ſiniſtri vero a ſuperiori renis parte & fine illius affinibuſque regionibus, hypochondrio ſiniſtro & ilio ſiniſtro fines præſcribuntur. Sub cavitate umbilicali, ſi lineæ ad latera veſicæ, urinariæ ad connectentia oſſa iſchii & pubis perpendiculares ducuntur, ipſum hypogaſtrium invenitur; quæ reſtant ſpatia lateralia, ab illis, hypogaſtrio & pelvi determinata, ſunt inguina, dextrum & ſiniſtrum. Sub hypogaſtrio uſque ad radicem penis vel uſque ad perinæum paralleliter cavitas pubis eſt. Sequitur perinæum, quod inteſtino recto finitur, & ſic reſtat, ſi addere placet, cavitas *ani*.

OSSA. CARTILAGINES.

§. XXIII.

Diximus generaliter de abdomine quæ pro ſcopo noſtro maxime neceſſaria fuerunt, nunc igitur nos accingimus, ad ſingulas illud conſtituentes partes eatenus anatomico oculo perluſtrandas, quatenus ſitum illarum a ſapientiſſimo naturæ conditore pro norma ſtabilitum, determinare noſtrum eſt. Sicuti autem oſſeæ in corpore humano partes in ejus connexione fulcra & ſtructuram dant, ita omnibus anatomicis in exponenda illa baſes fuerunt, quibus neceſſario nexu cartilagines addi ſolent. Primum attentionem noſtram illæ coſtarum merentur, quæ hypochondriis ſuperne arcuatum tectum dant: ſed cum partes conſtitutivæ thoracis ſint, ſtrictius earum hiſtoria ibi recenſenda eſt. Verum quidem eſt, ſi vel nimis deſcendant, vel nimis adſcendant, & ſic mox thoracem mox abdomen nimis coarctent, ejus viſcera in ſitu ſuo turbari: aſt hæc cauſa inter illas referenda eſt, quæ a vitioſo thorace oriuntur, & ab illo modo explicari poteſt, cui mens eſt morbos ex omni alieno ſitu in toto corpore humano pertractare. Interim quædam a nobis plane negligi nequeunt:

queunt: nam vel totum abdomen anguſtius faciunt, ut in §. 20. jam dictum eſt, vel unum alterumve viſcus incommoda inde habet, & tunc in ejus hiſtoria inferius aliquid addendum eſt (*c*).

§. XXIV.

Hoc loco breviter obſervationem hujus generis omittere non poſſum: vidi nempe ante aliquod tempus juvenem viginti annorum, pectore plane irregulari inſtructum. Sternum, ſi diverſe conſideras, nunc fere S. romanum æmulatur, nunc plane irregulare videtur. Superficies enim anteriores & poſteriores mox dextræ & ſiniſtræ, mox naturales erant, adeo tamen, ut mox a ſuperiori initio verſus inferiora magis deſcendat, & hic thoracem anguſtet. Hanc irregularitatem inſertiones coſtarum ſequuntur, & iterum adſcendendo & deſcendendo irregulares arcus formant, anguſtius tamen ſiniſtrum thoracis cavum redditur, quam dextrum. Incommoda valde ſenſibilia & inſigniter moleſta quidem non adſunt, ſed tamen adfectibus quibuſdam laborat, quos ex hac cauſa explicandos eſſe puto. Reſpiratio ſemper anxia, & circulus humorum lentus eſt, & torpor quidam ſemper in ejus corpore regnat, accedit aliud phænomenon, quod exinde derivare nullus dubito, ſenſibilis enim ſtupor mentis adeſt, debili gaudet ingenio, omneſque functiones animæ languide ſuccedunt. Cum enim lentus adeo humorum circulus fit, & ſemper quaſi turbatus, ſecretio fluidi nervei nec fit in juſta copia, nec forſitan rite conſtituta eſt, quidquod? ipſum ſecretum fluidum ſine dubio in lento progreſſu alios humores imitatur: quod ſane magni momenti eſt. Nam a copia & celeritate motus fluidi nervei omnia illa pendent, quæ debilitata in illo deprehenduntur. Cæterum non in poteſtate fuit illi perſuadere, ut dimenſionem vel delineationem permitteret.

§. XXV.

Nunc ſequi deberet hiſtoria ſpinæ lumbaris & oſſium pelvis, ſed quum in hiſtoria abdominis nunquam explicari ſoleant, nimis amplum eſſet & præſcriptos terminos excederet illam hic inſerere, ſed potius eam ex oſteo-

(*c*) Sic eſt exemplum ſingultus a detorſione coſtarum *Joh. Schenck. A. Graaf. obſ. med.* l. 3. p. 575. *obſ.* 49. deſumt. ex *Fernelio* vid. *Joh. Fernelii Ambian.* Med. Lugd. 1564. 8vo. lib. 6. de partium quæ ſub diaphragmate ſunt morbis p. 545. *ſed & quæ extrinſecus os ventriculi premunt ſingultum ingenerant. Quidam tres continuos menſes ſingultu vexatus nullis conſuetis remediis ante potuit expediri, quam coſtæ extremum, quod tum primum deprehenſum eſt contorqueri, altiuſque in ventriculum nullo ſenſu doloris infigi, blande ac molliter erectum fuerit confeſtim namque ſingultus adfligere deſiit, qui tamen repetebat, quoties coſtam denuo incurveſcere contigiſſet. In aliis dein non paucis eandem ſæpe ſingultus cauſam agnovi.*

oſteologicis chondrologicis & ſyndeſmologicis ſupponimus, & ad vitia quædam progredimur. Superius coſtæ diaphragmati inſinuationis tubera dant, ſimulque determinant, ut a parte anteriori & a lateribus determinatum ſemper habeat locum, indeque ex ſuis regionibus ſuperne abdomini fines dant. Sic enim ſemper juſta proportione diaphragma in aliquibus momentis verſus inferiora deducitur, intermediis autem rurſus attrahitur, unde ſummus in naturalibus actionibus conſenſus oritur, quia motus, inteſtinorum æque ac periſtalticus, facilis & proportionatus producitur, quod ad chymificationem & chylificationem *(d)*, multum confert, licet concedam, ſolutionem omnino trituratione in priori longe efficaciorem eſſe. Promovet meliorem abſortionem chyli in vaſa bibula, ulteriorem progreſſum per longum iter meſeraicum uſque ad capſulam Pecquetianam, indeque tandem in ductum thoracicum. Omnis tandem excretio & ſecretio blanda, nec coacta, nec contra viribus naturæ aucta preſſione augetur & acceleratur, plus minuſve mediato vel immediato ſimplici aut compoſito auxilio *(e)*. Denique conſenſus efficit, ut augmentum & decrementum reſpirationis in omnibus his functionibus augmentum quoque vel decrementum producat, ſæpe ſalutari, ſæpe noxia conſequentia, ut in omni morboſo ſtatu auxilia naturæ interdum impedimenta evadunt. Sed nobis nunc de naturalibus. Ultimæ vertebræ magis mediati uſus ſunt, & ſimul lentiori defectu ad latera abdomen totum liberum relinquunt, quod non ſine utilitate inſtitutum eſt.

§. XXVI.

Inde morboſus illorum ſitus omnino maximi momenti eſt. Si enim nimis alta eſt eorum ſituatio, thorax quidem maximam ſenſit moleſtiam, ſed ex §. præcedente ſimul patet, multas inde oriri varietates morboſas in enumeratis functionibus partium abdominis. Huc imprimis referendum eſt, ſi hoc modo cor in actione impeditur, circulum ſanguinis turbari, & iterum ex hoc impedimento in ſe- et excretionibus multa eſſe inordinata. Interea, ſi ſucceſſive & lento progreſſu ejuſmodi variatio producitur, nec ad magnum gradum pervenit, moleſtia inde orta minor & ſine magnis conſequentiis erit, uti quotidiana exempla, & maxime inſignis illa differentia in ſitu viſcerum gravidarum probant. In omni alio caſu, ubi nullus ſanæ naturæ finis, nulla præparans conditio, & omnia media morboſa ſunt, triſtior erit eventus. Negligimus vitia, in thorace in reſpiratione in circulo ipſo orta, quæ noſtra non ſunt, ſed modo enumeramus inde oriunda ſpecialia abdominis incommoda.

(*d*) *Robert Hubert. Linquet. Ergo a placido inteſtinorum motu perfectior chyli ſecretio. Paris* 1732. *v. Hall. Comment. in Meth. Boerh.* p. 361.

(*e*) *Georg. Erh. Hambergeri phyſiolog.* c. 16. p. 796. §. 1618.

commoda. Motus ſanguinis in vena portarum multo tardior erit, ſanguis in liene non ſatis præparabitur, ſic oriuntur in illius ſubſtantia obſtructiones, tumores, ſcirrhi, omneſque hinc ſequentes ſitus præternaturales, ſuo loco recenſendi. (infra) Hepar craſſiorem bilem ſecernit, quæ tandem bili cyſticæ analoga eſſe poteſt; hinc cruditates billioſæ, acrior vitioſior chylus, irritatio in inteſtinis, diarrhœæ, colici & iliaci dolores, & quæ id genus alia ſunt, quæ pro diverſo gradu mali originalis vel leviora vel graviora ſunt. Si effectus adeo ſenſibilis fit, ſuccurrendum eſt acidis, cholagogis, abſtergentibus & leniter laxantibus, licet reſpectu cauſæ hæc cura non niſi palliativa ſit. Accedit pancreaticam ſecretionem minorem minuſque bonam eſſe, indeque chymum tanto minus ad boni chyli qualitates præparari. Cum hac indicatione illa, quæ nobis a ſtatu ventriculi datur, combinanda eſt. Ceſſant enim quædam chymificationis auxilia, & ſic dicta concoctio non plane naturalis eſt, ſed ſi incommoda inde producta creſcunt, eadem quæ ſupra, (§. XX.) hic ſufficient, ſi roborantia addimus. Vropoieſis in eum gradum poteſt turbari, ut partes Litheognoſiæ plane accommodentur, & lapides, cum materiæ tartareæ, in his regionibus ſemper frequentiori, longioris moræ & congregationis tempus detur, concreſcant. Per ſe patet, omnia lithontriptica, quæ initio proſunt, hic eſſe commendanda, ſed triſti ſuperſtite certitudine, ejuſmodi ægrum ſemper calculoſum fore. Virilitas, ſi res ad ſummum pervenit, imminuitur, ſed ſimul venereus appetitus deerit, inde ne quidem poſcet aphrodiſiaca, de quibus alibi; interim ſi requiritur illi tam ea, quæ ſeminis ſecretionem augent, quam illa, quæ ſtimulos producunt, porrigenda ſunt. Unum reſtat incommodum: Interdum enim ventriculus cum ſuperne non limitatus ſit, facilius ibi inflabitur, & intumeſcet, & nova ſic mala generari poſſunt.

§. XXVII.

Ad contrarium progredimur vitium; ſi enim coſtæ nimis deſcendunt, valde ſuperne abdomen anguſtant, & fere ſimilia producunt, de quibus eadem & eo ordine cogitari poſſunt, ut in genere de coarctato abdomine (§. XX.) obſervavimus. Analogus eſt effectus, ſi ad unum alterumve latus nimis inclinant & declinant, ea modo variatione, ut ex omni latere viſcus maximum magis ſit afflictum, ejus functio inordinatior, & ad hæc in prophylacticis ſit attendendum.

§. XXVIII.

Vicina pars, mucro nimirum Xyphoides, non negligenda eſt. Inſignis illius uſus in ſtatu ſano quidem non eſt; ſiquidem adhæſionem tantum

tantum parat & cardiam ab externis læſionibus defendit, majora autem incommoda producere poteſt, ſi in ſitu ſuo peccat. Ad latera flexus, cornutus quaſi, nihil impedit, nec quidem ſtrictius præternaturalis dici poteſt, ſiquidem talis ſæpiſſime in corporibus deprehenditur. Longitudo & deſcenſio nimia & curvatura verſus interiora hoſtilior eſt; nimis enim longa cartilago ad umbilicum uſque continuata, quæ ibi alias molli abdomini adjacent, in ſua extenſione quaqua verſum naturali impedit (*f*). Deſcenſus & curvatura hæc incommoda augent, ejuſdem autem naturæ ſunt. Quum in medio abdomine ſita ſit, ventriculo vacuo, inteſtiniſque magis relaxatis non ſenſibiliter obeſt, nec unquam partibus lateralibus, quas noxio modo attingere nequit. Simulac autem ventriculus impletus vertitur, res aliter ſe habet. Impedit extenſionem majorem inteſtinorum & præcipue ventriculi, ad latera igitur magis extenduntur, tunicæ ultra modum naturalem tenſæ, ſpaſmodicos niſus accipiunt, fibræ nerveæ magis tenſæ in pluribus punctis irritantur, dolores oriuntur, flatus generantur. Tandem in motum excitatur ventriculus, ſuperius quoque elevatur, quaſi flatibus tumefactus aſcendit, diaphragma elevat, cavum thoracis anguſtat, reſpirationem difficilem reddit, & circulationem anxiam, unde propenſio ad deliquia ejuſmodi ægris, imprimis poſt paſtum, valde familiaris. Patet inde luculentiſſime, hoc vitio affectum valde dolere, & auxiliatrices medici manus quæſiturum eſſe, liquet autem ſimul, non, niſi chirurgice & prophylactice, poſſe ſuccurri. Minime autor ſuaſorque eſſe volo, nec credo, quenquam rationalem fore, ut nimis longa pars operatione manuali amputetur, & exſtirpetur, unicuique enim, loci & partium naturam noſcenti, id temerarium & lethale videbitur. Alius autem commodus & ſecurus modus adeſt. Faſcia pro ſpatii, quod cartilaginis longitudo occupat, lata, ibi abdomini applicetur, ſic externe aliquid adeſt, quod irritatas partes in motu vehementi coërceat. Ne autem ſic coarctatæ partes adhuc magis verſus diaphragma premantur, diæta ordinanda eſt. Sæpius, quam ſolitus fuit, ſed in parca copia, edat bibatque, ne ventriculus impleatur. Modice ſic refertus non turbabitur in

(*f*) *Ill. de Haller* in *Comment. in method. ſtud. med. Boerhaav.* laudat obſervationem & tractationem quandam *Baptiſtæ Codrouchi* de morbo novo ſive prolapſu cartilaginis mucronatæ, Bonon. 1603. 4to. quam evolvere non licuit. Similem autem obſervationem dat *Olaus Borrichius*, *v. Thom. Bartholini Haſnienſia Vol.* v. *Haſn.* 1680 ter enim id obſervavit, &, ut addit, ſemper in fœminis, ſed in maribus idem accidere docet experientia (vid. §. 29.) *queruntur de dolore loci, de interceptione anhelitus, de metu deliquii, nec, ſi incurvatio gravis eſt, commode ducunt ſpiritum niſi capite tantillum reſupinato. Malum eſt plerumque chronicum nec ſemper æque affligit, ſed ſubinde infeſtat acrius, præſertim poſt uſum eorum, quæ flatus generant.* (§. *XXIX.*) Legi quoque poteſt *Ludov. Septalius*, *de morbis ex mucronata cartilagine provenientibus. Mediolan.* 1632. 4. *vid. Hall. loc. cit. p.* 275.

in actione ſua, & faſcia externa eo majoris uſus erit, uti experientia id confirmavit.

§. XXIX.

Propriam experientiam dare poſſum. Vitam agit hic Francofurti civis ex opificum ordine, maritus, pater familias, qui hoc vitio laborat. Continuatur ejus cartilago enſiformis uſque ad umbilicum, ubi ſaltem reſtat ſpatium calami tenuioris, latitudine duorum digitorum, & deſinit in finem magis obtuſum, quam acutum. Si edit vel bibit, primum ad latera inflatur ventriculus, & inflationes iſtæ oriuntur cum tenſivo dolore, mox verſus ſuperiora ampliatur, diaphragma tenditur, ſequuntur palpitationes cordis, reſpiratio difficilis, anxietas eum turbat, vertigo incipit, inclinatio adeſt ad lypothimiam (*g*). Pedetentim affectus ad eum gradum accreſcit, & ſic quoque ſucceſſive minuitur, ſi ſenſim ſenſimque ventriculus evacuatur. Omne etiam id, quod ventriculum irritat, motus ſimiles producit, unde non omnibus in officina laboribus intereſſe poteſt. Applicatam habet pro ordinatione faſciam dictam & in diæta præſcriptas moderationes obſervat. Si alterutrum negligitur, ſymptomata iterum adſunt.

§. XXX.

Columna vertebrarum lumbaris his partibus maxime contigua eſt. Inſervit hominis erectioni, & impedit, quominus molle abdomen coincidat, & ſummæ ſemper adſint turbæ, muſculis præterea inſinuationes dat, medullam ſpinalem inveſtit, nervis foramina aperit, vaſis majoribus ſecurum ſitum conciliat, ſicut primi ordinis lacteis. Superius adhuc diaphragmati adhæſionis puncta elevat, & inferius cum pelvi connectitur. Præterea mobilior eſt dorſali in aperta motus commoda & magis verſus interiora iterum incurvata, eo firmior denique columna eſt, quum verſus baſin ſemper latior fiat.

§. XXXI.

Omnia ſitus vitia inde colligi queunt. Si ſuperior pars vitioſa eſſet, diaphragma vel nimis verſus ſuperiora vel inferiora traheret (§. 23.), & inde (§. 26.) recenſita incommoda vel producerentur, vel augerentur. Si cartilagines ſyncriſeos nimis rigidæ, duræ, tenues ſunt, mobilitas minor, & difficultas in pluribus motibus erit. Si ad latera curva exiſtunt, vaſis incommodum parat, & in circulo ac ſe & excretione abdomi-

(*g*) *Vid. obſerv. Bartholini* §. 15. §. 27.

dominis turbationes fiunt. Tota denique plane inordinatum ſitum produceret, adeo diverſum, ut unum quodque viſcus ſingulatim conſiderandum, & ſic morbi ſequentes eruendi eſſent, ut ſingulis locis in poſterioribus paginis fiet. Reſtant luxationes, & tota earum theoria hic inſerenda eſſet, niſi jam dictæ cauſæ id prohiberent.

§. XXXII.

Relictis nunc vertebris, ad ipſam pelvim progredimur, quae ut in omni homine eximia oſſeæ machinæ pars, ſic inprimis in ſexu ſequiori ſummi momenti eſt, nec ulla pars accuratius et uberius, quam hæc & uterus conſideranda eſt. Conflatur ex his meditationibus tota ſcientia, quæ optimi genii homines occupat, & tanti eſt ambitus, ut vel in paucis, quæ hic dicenda ſunt, anxie nobis terminos neceſſarios præſcribere coacti ſimus. Conſtructa eſt ex diverſis illis oſſibus & ſufficientes, eæque maximæ, adfuerunt rationes, quæ prohibuerunt, quominus ex una maſſa oſſea formata ſit, ut phyſiologia uberrime docet. Accuratius ſi hoc perpenditur, id jam illis contradicere videtur, qui pertinaciſſime negant, unquam poſſibile eſſe, quod hæ connexiones motum quendam permittant, licet alias ex eadem hac ſtructura certum ſit, graviorem caſum requiri, ſi ejusmodi quid accidere debeat, pro differenti tamen iterum inter ſe connectendi modo. In lateribus os ilium omnibus inteſtinis & viſceribus ibi ſitis commodam ſedem parat, indeque ſemper in latiorem partem abit, imprimis autem in fœminis requiritur, ut ſat magna & ſat ampla ſit hæc verſus exteriora, ſi uterus extenditur, & viſceribus & huic, imprimis autem capiti infantis, tutus & conveniens locus conſtructus ſit. In eundem uſum os iſchium natum eſt, ſed majoris momenti oſſa pubis ſunt. Elevantur neceſſaria determinatione in ſuum arcum, ut partibus ibi locandis ſpatium juſtum relinquatur, & ſimul verſus anteriora prorogatis tutelà procuretur. Ipſe autem angulus, ſi fœminis felix ſit, obtuſior eſſe debet, nempe ut ad exitum fœtui via amplior ſit, & omnis menſura ideo accurata deprehendatur; unde clare apparet, quam rigoroſæ & exactæ leges ſint, ſecundum quas hæc omnia ordinata deprehendimus. (*b*) Hic etiam applicata eſt cartilago maribus non adeo eximii uſus, quam in triſtiori quodam ſenſu, & inde fit, ut ſæpe ſæpius in viris oſſeſcat quod in fœminis vel plane non, vel rariſſime in vetulis, aut nunquam antea gravidis, obſervatum eſt. Sed hic non diſquirere licet, an hujus ſynchondroſeos tenſio vel luxatio poſſibilis ſit, quum in utramque partem magni viri abeant. Durior jam eſt conjunctio Ilei cum oſſe ſacro, quæ certe non, niſi a magna vi cogi poteſt, inde etiam plane alia ejus eſt ſtructu-

(*b*) Nemo adhuc accuratius & praxi magis convenienti modo de pelvi diſſeruit quam *Cl. Roederer* tum *in elementis artis obſtetric. Gœt.* 1753. tum *in programmate de axi pelvis. ibid.*

ſtructura. Tandem ſcimus, hæc oſſa, æque ac omnia alia, muſculis & membranis pro adhæſionis punctis deſtinata eſſe. Poſterius os ſacrum ideo interne excavatum, & externe concavum eſt, ut ſpatium pelvis augeatur, & iterum hanc ob rem in fœminis multo majus excavatur eadem lege, qua os coccygis, quod multum ad conformationem pelvis confert; quum in maribus multo majus ad interiora curvata ſint, ut robuſtiorem conformationem producant. Muſculi, aliæque molles partes communi ſorte illis affiguntur, aſt coccyx propriis musculis moveri poteſt, ut in fœmina pariente magis adhuc cavitas augeatur, nec generatim omni homini in duriori excretione alvina auxilium naturale deſit. Maxima ſane a præternaturali pelvi oriuntur incommoda, in fœmina nunc gravida nunc parturiente. Nam ſi conditio oſſis Ilei maſculina eſt, anguſtatur pelvis, premitur caput embryonis, irritatur ſimul & cohibetur uterus, omnia denique illi connexa viſcera in ſuo ſitu & in functionibus turbantur, quid, quod? ſi nimis peccans locus hujus partis oſſis Ilei eſt, partus plane efficitur impoſſibilis, & ſummæ, ut notum eſt, anxietates, & certiſſima pericula, cruciatus & mors ſequuntur. Minime autem inde concludere licet, omnia bene geſta eſſe, ſi modo Ilea ſatis ſint declinata, dum & hic exceſſus nocet. Nimis ampla pelvis ſuis quoque ſymptomatibus ſtipata eſt. Dolores non debito modo determinantur, quum non proportionatæ vires ſe opponant, nec nova inde irritatio, ab hac etiam parte alias producta, ſequatur, plus igitur virium perditur. Præterea cum cervix uteri non ſatis coërceatur, ſimul cum capite urgetur, nec ſequitur neceſſaria pro exitu apertura. Tandem prolapſus & inverſio uteri facillime contingere poſſunt, cujus periculum inferius explicabitur. Sed, ſi etiam his omnibus cautus & prudens medetur, una tamen manus ſemper occupata eſt, ut nixui uteri & cervicis reſiſtat, altera autem modo libera eſt, in longius igitur ſaltem tempus partus protrahitur, majora requiruntur molimina, & inde colligi poteſt, quanta hæc in pariendo ſit difficultas, licet cæterum ſitus aliarum partium optimus, omniaque alia naturalia ſint. Plures ex his vero comparantur caſus, ſi vel alia vitioſa correſpondent, & ſumma inde naſcuntur pericula, quæ ſingula enumerare majoris operis eſt, eademque igitur ſaltem attigiſſe ſufficiat.

§. XXXIII.

Os Iſchium rariſſimo exemplo introrſum nimis vel extrorſum incurvatum, ab Ilei ſitu dependet, cum tota illa diviſio etiam inde rejecta ſit, & vitia hæc, ad illa referenda ſint. Oſſa pubis autem ſæpe ſæpius variant. Nunc nimis deſcendunt, & ſic cavitatem inferiorem nimis anguſtam efficiunt, nunc magis aſcendunt; & angulus fit acutus, caputque embryonis ab inferioribus lateribus premitur & læditur. Jam verſus inferio-

feriora nimis vergunt, & tota pelvis anguſtatur, tandem loco cartilaginis jam oſſea ſubſtantia eſt, & omnis dilatatio & luxatio, plus minusve ſæpius vel rarius in difficiliori partu benigna. Sic ſi etiam oſſea ſynchondroſis ad os ſacrum adeſt, omnes illæ mutationes impoſſibiles ſunt. Os ſacrum & coccyx peſſime variant, ſi nimis verſus interiora vergunt. Nam plane partum impediunt, aut tamen maximos labores efficiunt, imo etiam maribus incommodum generant (*i*). Idem fit, ſi oſſea loco cartilaginis eſt connexio, ubi vel fractura fit, vel partus impeditur cum ſequelis, ex arte obſtetricia ſatis ſuperque notis.

MUSCULI.

XXXIV.

Molles jam liceat deſcribere partes cum earum fulcra & baſes conſiderata ſint, ubi primo integumenta ac muſculi adſunt. Locus integumentorum jam in generali ſitu (§. XXII.) una opera determinatus eſt. Sub his muſculi latent, (ſi eos accuratiſſima attentione perluſtrare poſſemus, quædam ſubtiliora omnino detegi poſſent, ſed limites nos in omni paſſu coercent,) in quibus nihil refert, an latiores, vel anguſtiores, vel breviores, vel primi, vel ſecundi, ſi modo non abdomen anguſtant, de quo autem jam generaliter (§. XX.) dictum eſt. Unicus annulus abdominis diſtinctius obſervandus eſt. Oritur a duobus cruribus obliqui aſcendentis, hic, ſi in regionem inguinalem venit, fibras per angulum ſeparat, & initio tantum quibusdam fibrillulis aponeuroticis connectitur, quæ lateraliter membranaceæ fiunt. Tandem hæ quoque deficiunt, & duo ſaltem adſunt crura, quæ ſeparatim ad ſpinam oſſium innominatorum affiguntur, & interius illorum ligamentum Poupartii vel etiam Fallopii dicitur. Locus ille eſt, ubi annulus nimis amplus Herniis inguinalibus & ſcrotalibus anſam præbet, & nimis anguſtus teſticulo & imprimis ejus funiculo moleſtus eſſe poteſt. Hic, defectus vel præſentia Pyramidalium quaſi in tranſitu annotetur, cum nullius momenti ſit, præterquam, quod per ſe ſitus aliquatenus ſit morboſus. Addi etiam poteſt ex obſervatione, quam aliquando legi, Pyramidales cum veſica urinaria concretos fuiſſe. Aſt in tota de muſculorum ſitu theoria inde norma ſumi non poteſt, cum omnes cœteri muſculi peritonæo inveſtiti ſint, & contraria pyramidalium conditio eſt, quippe peritonæum ibi a muſculis recedit, & ad veſicam deſcendit. Nec huc referre potui illas herniarum claſſes, ubi muſculi ſimul extenduntur, quum hoc potius in vitiis peritonæi & viſcerum explicandum

(*i*) Vid. *Ol. Borrich.* in *Act Haffn Vol. V. loc. cit. nec minus affligit nonnullos oſſis coccygis incurvatio, ſedentibus præſertim incommoda, quæ ſi inveterata jam callum contraxit mitigari poteſt, tolli non poteſt, ſed ægro commoritur, ut in amica poſt varia remedia mihi obſervatum.*

dum ſit, ſiquidem ex hoc vitio anomalia muſculi morboſa præcipue generatur, & inde, ſtrictius ſi loquendum eſt, muſculum in ſitu peccare, dici non poteſt.

§. XXXV.

Remotis omnibus involucris ut impedimentis, quæ luſtrationem ipſius interni abdominis propinquiorem prohibent, totum apertum illum videmus & accedere licet. Si autem non præcipitatis paſſibus progredi, & maximi momenti quædam prætermittere volumus, a peritonæo incipiamus neceſſe eſt. Anatome viſcerum ſtructuram, ſibi propria voluptate, docet, ſed ab his deliciis nobis abſtinendum eſt, quoniam ſitus ſolus ad præſentem tractationem noſtram pertinet. Quum autem de hoc diſtincte nihil dare poſſimus, niſi ſitum antea ipſius diaphragmatis, quod multum omnino ad abdomen confert, explicamus, in noſtra meditatione præmittendus erit. Oritur ex tendinoſa adhæſione inferius a media parte corporis vertebrarum lumbarium quartæ nempe tertiæ & ſecundæ. Carnoſum tandem fit, & foramen ellipticum ſiniſtrum format, deinde quoque ad latus medii corporis vertebræ lumbaris ſecundæ magis carneis fibris adnatum eſt. Et denique a transverſo proceſſu primæ vertebræ lumbaris quoque carneum aſcendit, & in muſculos quosdam ſe unit, qui altius continuantur. Ad latera deinde a cartilaginoſa, imo interdum oſſea, parte coſtarum inferiorum ad ſeptimam uſque muſculoſas adhæſiones habet, & exin quoque verſus medium plus minusve oblique progreditur. (*k*) Formatur in tendine & in dextra quidem parte foramen alterum quadratum. Circa mediam tandem partem intervallum relinquitur, ubi pleura optime poteſt cognoſci. Superius a ſuperficie interna cartilaginis Xyphoideæ muſculus oritur, deſcendit, & ſic totum ad mediam ſuam partem vergit. Fit autem ibi univerſalis fibrarum ejus mutatio, tendineam nempe aſſumunt naturam, & centrum radioſum quoque, ab Helmontio ita dictum, (*l*) ſic conſtruitur, & ſic medio latiori angulo pericardium fulcit.

 §. XXXVI.

(*k*) De diaphragmate levius cogitarunt plurimi medicorum, & ex recentioribus pauci modo de illo curatius meditati ſunt, ut monſtrant, *ſpecimem novæ medicinæ conſpectus, Paris 8. Journal Des Savans Sept.* 1751. *Rawins des maladies occaſionées par les promptes & frequentes variations de l'air Caſpar Rodrigues De Payra Epicriſis critico Apologetica de affectu Atrabilario, mirachiali, ſive de morbis cerebri & mentis, qui extra cerebrum originem habent &c.* Quod eo magis mirum eſt, cum jam vetuſtiſſimi de illo graviores aluerunt cogitationes, quas plane negligere ſemper periculo ſum eſt, niſi probe examinatæ ſint. Non poſſum non locum hic dare *Ariſtotelicum*, qui certe egregius eſt, dum ſolitum ejus dicendi modum præſupponimus. Invenitur ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ περι ζωων μοριων, το Γ ed Baſileæ MCXXXI. Fol. 245. b. ἔτω γαρ προς την ισχιν ϰ̀ την τασιν χρησιμωτερον. διοτι δε προς την θερμοτητα την κατω, όιον παραφυαδες ἐισι, σημειον εκ των συμβαινοντων. ὁταν γαρ δια την γειτνιασιν ἑλκισωσιν ὑγροτητα θερμην ϰ̀ περιττωματικην. ἐυθυς ἐπιδηλως ταραττει την διανοιαν ϰ̀ την ἀισθησιν. διο ϰ̀ καλυνται φρενες ὡς μετεχυσαι τι τυ φρονειν. αἱ δε μετεχυσι μεν ὔ εγγυς, δ' ὔσαι των μετεχοντων ἐπνδιχλον ποιυσι την μεταβολην της διανοιας.

(*l*) *Van Helmont. lib. a ſede animæ morbos Ed. Elzevir*, q. 28.

§. XXXVI.

Situs hic diaphragmatis variis inſervit uſibus, e quibus nobis illi ſaltim conſiderandi ſunt, qui in abdomine exeruntur. Deſcendit in inſpirationis momentis, ibique omnes amplos illos effectus producit, quos jam in loco de coſtis (§. XXIII.) enumeravimus, & quos hic repetere ſuperfluum eſſet. Præterea plane propriis finibus pro ſuo ſitu deſtinatum eſt, qui ex connexione cum tot partibus diſtinctius explicandi ſunt, de quibus, quum adhuc vel plane lateant, vel theoria modo manca innotuerit, plura addere non licet.

§. XXXVII.

Sic etiam vitia, ex ſitu ſingularum partium ex dicta theoria deducenda, in medium proferri nequeunt: cetera autem, cum ab adhæſione ſua dependent (§. XXXV.) jam in explicatione partium illi inſervientium (§. XXIII. ſ.) recenſuimus, & proinde omnia hæc præterire poſſumus.

PERITONAEUM.

§. XXXVIII.

Sic ſeptum hoc tranſverſum nobis locum fixum dat, a quo eo diſtinctius peritonæi ſitum derivare poſſumus. Ad univerſam igitur inferiorem magis concavam diaphragmatis ſuperficiem peritonæum ſua ſuperficie, exteriori reſpectu cavitatis abdominis, adnaſcitur ſat firme, adeo, ut ipſum diaphragma lamina exteriori ſive celluloſa attingat, interiori membranula autem abdominis cavitatem reſpiciat, ſic ad omnia illius latera ſuperius & inferius ad muſculos abdominis, vertebras & lineam albam in ipſam abdominis cavitatem continuatur. Per totum hoc cavum, ſuperius, inferius & ad latera omnes viſcera excipientes partes inveſtiens amplo quaſi ſacco formato primum deſcendit. Inhæret in multis viæ punctis partibus, quibus annectitur, & continuationes in medium abdominis ſpargit. Tandem variis locis, variis modis ad finem abdominis tota lamina membranacea finitur, celluloſa vero nunc deſinit, nunc extra abdomen continuatur. Adhæret nempe primo Peritonæum ad hepatis cum diaphragmate connexiones, & ſuperiorem, communem etiam dictam, & externam hepatis tunicam format. Ad latera oppoſita ad Oeſophagi partem, quæ mox thoracem deſerit, annectitur, in modicæ latitudinis ligamentum abit, &, ſenſim leniter aucta latitudine, infra cardiam deſcendit, & parte ſuperiori arcus minoris ventriculo adnaſcitur, & audit ligamentum Gaſtrophrenicum. Licet autem hoc ligamentum ad Oeſophagi latus formaverit, non ipſam tamen laryngem nudam relinquit, ſed quoque,

que externam illi dat tunicam, quæ poſterius ſupra totam ventriculi molem extenditur. In eodem latere, ſed magis verſus poſteriora, peritonæum ad lienem deſcendere reperimus, eamdemque ibi viam eligit, dum lienem inveſtit, & ligamenti forma duplicaturam facit, tandem verſus renem deſcendit. Omitto, quæ dicenda ſunt de tranſitu peritonæi per aperta foramina ad producendum pleuram, quod ſcopi mei non eſt. Dum ex utroque latere hic ſub hepate, ibi ſub liene venit, in media inter hæc viſcera regione glandulam illam magnam, Pancreas dictam, non tranſit, ſed adhuc paullum continuatum ex utroque latere ad muſculos utriusque lateris Pſoas vaſa majora & corpora vertebrarum aſcendit, ſeque ita inſinuat, ut relictis vertebris in amplas latas laminas aſcendat. Dato Meſenterio, per medium imi ventris internam longitudinem ad latera in craſſam adipoſam membranam mutatur, & ſub hoc nomine renes cooperit. Inferius tandem arterias ad fundum veſicæ urinariæ, poſterius autem ad inteſtinum rectum ultimo adhæret, & ſic tandem finitur. In ſexu ſequiori duplicatur adhuc ad fundum uteri in lata illa ligamenta, alæ veſpertilionum dicta, & ovaria recipit. Pars celluloſa autem per productiones continuatur & extra abdomen finitur. Inveſtit vaſa majora, arteriam aortam, & venam cavam, totumque illorum progreſſum concomitatur, & tandem cum vaſis cruralibus ſub ligamento Poupartii tranſit. In ſexu nobiliori alia celluloſa portio per ipſum annulum abdominalem funiculum ſpermaticum cingit, & verſus ſcrotum deſcendit; in ſequiori autem ſub nomine ligamentorum rotundorum a fundo uteri intus ſuſceptis vaſis abdomen in annulo deſerit, & in celluloſa montis Veneris terminatur.

§. XXXIX.

Sic ſitum peritonæum inveſtit muſculos, & planam ac lubricam inteſtinis ſedem parat, & in glabra, a continua in abdomine hinc inde e viſceribus perſpiratione, ſuperficie attritum minuit, imo impedit. Primario autem ſitum viſcerum abdominis coarctat, & motum omni modo regularem & uniformem conſervat. Ne dicam, quantus ille uſus ſit, cum mater tot membranarum & partium exiſtat, ſi tunicas, omentum. meſenterium, & involucra dat. Patet uſus illius vel a poſteriori, ſi ſitus illius naturalis eſſe deſinit. Nam ſi dilatatur & in alia ſpatia abit, ceſſat coarctatio viſcerum, ſequuntur illa viam apertam, & fiunt Herniæ. Cum igitur in omni Hernia Peritonæum vel ruptum, vel dilatatum ſit, illas hernias, quæ a loco alieno partium ſolidarum pendent, non melius, quam ſub ſitu alieno peritonæi, recenſeri poſſunt. Non igitur noſtri ſunt cenſus, hydromphalus, hydrocele, pneumatomphalus, pneumatocele ſarcomphalus (*m*) ſarcocele, varicocele, varicomphalus.

§. XL.

(*m*) Bronchocele enim plane huc non pertinet, (vid. infr.) ſi ſecundum quosdam per uteri prolapſum explicetur. *Blancard. Lex. Med. Agnethler*, *Halæ* 1748. *p.* 361.

Hernia dicitur portio peritonæi in ſaccum extra abdomen prolongata; κήλη, *Bruch* &c. Sunt vero herniæ in genere vel veræ, vel ſpuriæ ſive nothæ: Verum, cum noſtra definitio ea ſit, ut ſolum veris conveniat, ex his, ſpuriis ſcilicet, nullæ amplius addendæ ſunt, quam ſarcocele ſarcomphalus & varicocele, alio tamen reſpectu, quam ſub titulo herniarum: Sarcomphalus enim, jam (§. XXI.) recenſitus eſt, ſarcocele autem & varicocele (vid. infr.) explicabuntur. Ipſæ veræ herniæ autem iterum vel umbilicales, omphalocele, & exomphalus, quæ in vel circa umbilicum accidunt, vel inguinales, bubonocele, ſi in inguine adſunt, vel ſcrotales, oſcheocele, quæ in ſcrotum pendent, vel abdominales, hypogaſtrocele, quæ circa lineam albam, vel femorales, ſi ſub ligamento Fallopii prolapſus ſit, vel dorſales, ſi per dorſum erumpunt: Sic enim a loco determinatæ ſunt. Præter hanc alia adhuc diſtinctio recepta eſt, quæ a contentis deſumitur: Nam vel ſolum omentum, vel ſolum inteſtinum, vel utrumque ſimul ex abdomine prolabitur. Sic in enteromphalo inteſtinum in umbilicali regione, in epiplocele omentum in ſcroto, in entero-epiplomphalo inteſtinum & omentum in umbilicali regione, in enteroepiplocele utrumque in ſcroto pendet. Et ſic, ſi recepta eſſent nomina, cætera quoque denominari poſſent. Denique ſunt vel ſimplices ſi una modo hernia adeſt, duplices, triplices, ſi plures adſunt, vel compoſitæ, ubi hernia vera & ſpuria conjuncta eſt (*n*).

§. XLI.

Oriuntur herniæ (*o*) nunc a relaxatione, nunc ab extenſione (*p*), nunc a ruptura peritonæi (*q*) & pluribus cauſſis. Memorata relaxatio a multis vel cum extenſione confunditur, vel plane neglecta eſt, interim tamen extenſio facillime contingere poteſt, cum poſſibilitas ex nota ejus ſtructura

(*n*) Joan. Juncker. *Conſpectus Chirurgiæ*, *Halæ* 1731. 4. *p.* 156.

(*o*) Jam ab Aquapendente utrasque cauſas diſtincte propoſuit Pentateuchos Chirurgicum Hieronymi Fabricii *ab* Aquapendente *opera* 10. Hartmanni Beyeri *Francof. ad Mœn.* 1592. 8. *L.* 1. *C. XXIV. p.* 219. *vid. et.* Schacheri Diſp. *de morbis a ſitu inteſtinorum præter naturali.* §. 7.

(*p*) Hildani Oper. pag. 899. Nuk. Exper. Chirurg. *cap. de Herniis.* Nuk. Adenographia. p. 171. Ruyſch. Adverſar. Anat. Chirurg. Dec. II. pag. 9. ubi vel contendit, nunquam diſrumpi, ſemper extendi, cui autem recentiorum optimi jure non adſtipulantur. vid. infra.

Garengeot. *Trait. des operat. de Chirurgie* Tom. 1. Cap. 7. Art. 4. Obſ. 16. p. 329. Salzmanni Diſſert. *de veſicæ urinariæ hernia.* *Argentor.* 1732. p. 34. §. 21. quam Salzmannianam obſervationem Platner eandem cum Garengeotiana putat. Joh. Zachar. Platners *gründliche Einleitung in die Chirurgie*, *Leipz.* 1749. 8. *T.* 2. *p.* 51. §. 805. *in nota.*

(*q*) Ægineta lib. 7. cap. 65. Ronſſet. *Sect. cæſar.* Barbette & Garengeot *in capitibus de Herniis.*

ſtructura pateat, & revera illud extendi, graviditas ſatis ſuperque doceat. Nec deſunt cauſæ, ſcirrhoſum viſcus, inflatum, inflammatum, durum, conamina inteſtinorum verſus exteriora aucta, quæ cauſis ruptionis falſo adnumerari ſolent. Huc vero pertinent illæ, quæ licet eædem ſint, tamen alio tempore relaxationem, alio extenſionem producere poſſunt. Caſus ex alto, percuſſiones, equitationes, vomitus, concuſſiones, clamor, cantus, riſus, ſternutatio, tuſſis, vomitus, fortis niſus ſive ad parturiendum ſive ad alvum purgandam (*r*), flatus, ſaltus, ſublatio graviorum ponderum, terror (*s*) & plura. Patet extenſionem nimiam rupturæ cauſam eſſe, ſimulque veritatem prioris cauſæ demonſtrat, admittit igitur easdem cauſas procatarcticas, ea ſolum differentia, ut iſtæ ad poſteriorem effectum producendum longe vehementiores eſſe debeant.

§. XLII.

Plane aliæ ſunt cauſæ, quæ relaxationis autores agnoſcendæ ſunt. In junioribus enim neceſſario frequentiores erunt, quam in ſenioribus, & ſecundum illorum ſententiam, qui in viris peritonæum debilius quam in fœminis eſſe putant (*t*), in ſequioris ſexus ſubjectis copioſiores, quam in nobilioris. Ibi enim generalis & communis cauſa fundamentalis, major nempe fibrarum laxitas eſt. Priores cauſæ laxitatis ſolæ in corpore, in quiete relicto, herniam non protrudent, ſed, leni motu accedente, a cauſis in §. præcedenti dictis, facillime produci poteſt.

§. XLIII.

Extenſum hoc modo peritonæum obſtantes partes premit, & tandem cedere jubet, fit ſacculus, ſequitur vel omentum, vel inteſtinum parti perito-

(*r*) Exemplum oſcheoceles enteroceles ex alvi adſtrictione, Dekker dat ubi hac iterum præſente ſemper illa rediit, quam autem ægrotans ipſe ſemper curavit, dummodo ſibi clyſma Mutſenbrœckii applicavit. Frederici Dekers *Exercitationes practicæ. Lugd Bat* 1694 4. *p.* 449.

(*s*) Ruyſchius de hac cauſa rariori exemplum dat in Obſerv. ſuis Anat. Chirurg. *Obſ.* 98. *p.* 125. *Reticuit patiens hoc malum tam diu donec ſimul, mirum dictu! in Bubonocelen ſolo terrore incideret. Dolium enim ingens vini de improviſo rumpebatur in ejus cella, unde ita obſtupuit, ut illico in Bubonocelen incideret. Id quod ſemel mihi adhuc obſervare contigit in alio, qui ſolo terrore ſubito hernioſus factus erat, retulitque mihi ſupra citatus Chirurgus* (Andreas Bœkelmannus) *in herniis ſanandis verſatiſſimus, ſeſe hoc quoque pluries obſervaſſe.*

(*t*) Andr. Ottomar Gœlike Diſp. *de Hernia femorali. Frf.* 1740. p. 5. §. 4.

peritonæi prolapſæ adjacens, & in ſacculum intrat. Amplo hiante ſpatio leniter progreditur, & in quiete manet, niſi frigus externa integumenta & illius contenta vehementius afficit, irritationes & ſpaſmos producit, & colicis, iliacis, inflammatoriis, mox gangrænoſis, tandem ſphacelofis, mox ſcirrhoſis affectibus occaſionem præbet. Quando anguſtiori autem pro exitu aperto foramine, majori vi inteſtina premuntur, & cum impetu trajiciuntur, ſtatim irritatio adeſt, inflatur pars egreſſa, fit tumida, & ad omnes vix nominatas adfectiones proniſſima eſt, & Chirurgo repoſitionem tentanti multa obſtacula opponit. Impletur præterea interim inteſtinum fecibus induratis, omnia ſymptomata augentur, & eandem ludunt ſcenam, niſi, hujus generis herniis quæ incarceratæ nominantur, cita adferatur medela. Rebus ſic ſe habentibus, vocato medico, non ſemper eadem ſpes eſt; Plane aliter enim ſe recens, ac inveterata, libera ac incarcerata, ſimplex ac compoſita habet. In genere nulla fere hernia, niſi in junioribus, ſimulque tenerioribus ſubjectis, rariſſime autem in provectioris ætatis hominibus ac ſenibus perfecte tollitur, præſertim, ſi cura palliativa, uti plerumque fit, adhibetur (*u*), vel circumſtantiæ etiam non permittunt, vel æger prohibet, quominus vera ac radicalis inſtituatur curatio. Si per adeo longum temporis ſpatium intactæ relictæ ſunt herniæ, vel tot injuriis expoſitæ, ut jam nominatis vehementibus ſymptomatibus ſtipatæ ſint, omnis fere felicis eventus ſpes evaneſcit. In incarcerata autem magnum vel primo ſtatim tempore adeſt periculum, quare medico incumbit, ut ſine mora congrua & adæquata remedia ordinet.

§. XLIV.

Indicationes, quas Medicus in genere formare debet, variæ pro varia conditione ſunt. In hernia recenti, nullo graviori ſymptomate ſtipata, tres adſunt indicationes: nempe 1) inteſtina vel omentum ſunt reponenda in locum naturalem, 2) repoſitio ſuſtentanda eſt, & 3) tonus eſt reſtituendus. Si autem vel per ſe jam hernia periculoſior ſit, vel alia acceſſerint ſymptomata, ſequentes formantur indicationes: 1) dolores & inflammationes mitigandæ. 2) Spaſmis occurrendum. 3) Dilatatio eſt inſtituenda. 4) Repoſitio ſuſcipienda. 5) Facta repoſitio ſuſtentanda, & 6) tonus ac ſtatus naturalis reſtituendus. Quilibet videbit, priores tres hujus indicationum ordinis pro variis circumſtantiis nunc adeſſe, nunc deficere; & rationalis practici erit, in quocunque caſu disquirere, quænam illi ex indicantibus vel contraindicantibus indicata injungantur.

§. XLV.

(*u*) Juncker. Chir. *loc. cit.* pag 192. ubi Lanfranci exemplum de duobus viris uno quadragenario, altero ſexagenario allegatur, ſed non citatio loci addita eſt.

§. XLV.

Singulas indicationes breviter perluſtrabimus. Primæ autem nobis curæ erunt recentes, optimæ notæ, herniæ. Quum ſimpliciſſimus nobis hic caſus fingendus ſit, emollientes unctiones in hiſce plane non conducere arbitror, quia atonia neceſſario adeſt, & laxitas tam peritonæi, quam contentorum non augenda eſt. Ponitur igitur æger in ſitu horizontali dorſum verſus ſubſtratum directum, & inteſtina uno cum prolapſo peritonæo vel ſponte retrocedent, vel, ſi antea hernioſus bene abſtergitur, ne digiti propter lubricitatem cedant, cauta manu chirurgi, reponuntur. Repoſitione ſic facta, manu altera chirurgus partem reſtitutam leni preſſione in ſitu ſuo ſervat, interim altera admovet globulum ex emplaſtro ad hernias officinali paratum, illumque applicatum eadem circumſpectione tenet, emplaſtrum ejusdem compoſitionis imponit, & integumentis annectit, deinde applicat ſplenia, & cuncta tandem rite applicata faſcia umbilicali firmat. Cum autem hoc modo junioribus ſatisfaciat, in provectioribus ipſa ammata ſunt applicanda. Hac operatione facta ægrotans in quiete & ſitu, quem chirurgus commendat, maneat neceſſe eſt, & ſic uti motus corporis externi evitandi ſunt, ſic etiam animi pathemata vehementiora & diætam commoventem fugere, imprimis autem a venere abſtinere debet. Si tandem omnia ſunt legitima, emollientia eſculenta & nimia potulenta, imprimis autem flatulenta evitet. Sic non ſine utilitate erit, ſi aromatica calidiora adhibet, quæ flatibus reſiſtunt, & robori non repugnant, ſed iſtud potius juvant, uti ſunt ſpiritus nitri dulcis, ſpiritus anodynus mineralis, infuſa vinoſa ex rad. imperatoriæ, angelicæ. HB. melliſſæ citrar. flaved. cort. citri. aurantiorum, cortice culilawan, cinnamomi, baccis cardamomi, ſem. fœniculi &c. His imprimis addenda ſunt tonica, roborantia, ſubadſtringentia, martialia, amara leniter balſamica, ut grana chermes, rad. pœoniæ, morſuli ex myrrha genuina, ſemine ſantonico, croco & ſacharo in aqua fœniculi ſoluto, Elect. ex rob. juniperi, extr. cent. min. trifol. fibr. pulvere aniſi ſtellati, ſem. ſantonici, cumini Æthiopici &c. Et hæc tamdiu adhibenda usque dum medicus uſum ulteriorem interdicat.

§. XLVI.

Plane aliter res ſe habet, ſi plura ſunt impedimenta, & aliæ indicationes his præmittuntur (§. XLIV.) & hæ ipſæ in praxi vario rurſus modo mutantur. Si inflammatio adeſt, neceſſario antiphlogiſtica applicanda ſunt, ea tamen cautione, ut illa evitentur, quæ atoniam augent; ut venæſectio eſt, quæ ideo vel negligatur penitus, vel parce inſtituatur,

tur, niſi urgens adſit neceſſitas (*x*). Interne non melius fere remedium erit, ac nitrum, vel cum camphora & ⊖ ✝ toſellæ in pulverem redactum, vel cum ſeminibus quatuor frigidis & ⊖ libus mediis in potiuncula porrectum, externe cataplaſmata adhibeantur quorum duo, unum excell. de Gorter, alterum ill. Heiſteri, dabo.

℞. (*y*) Herb. parietariæ.
Malvæ.
Altheæ.
Phellandrii aa. Mj.
Coqu. in. ſ. quant ∇æ communis in cataplaſma, adde
Far. lini
Fœnu græci aa. ℥j.
o°o Liliorum alborum ℥iſs.
℞. (*z*) Boli
Oxycrati aa. ℥vj.
⊖ communis ℥j.
⦶ tri depurati ʒij.
✝ ti.
∇æ fontanæ aa. q. s. ad conſiſt.

Prius tamen nimis fere in hoc caſu emollit, & poſterior itaque formula magis commendanda eſt, niſi circumſtantiæ ſimul emollitionem requirunt, & ſic huic indicationi ſatisfaciendum eſt. Alia facies eſt, ſi induratio, inflatio, & inde ſpaſmi adſunt, tunc enim neceſſario emollientia adhibenda ſunt, & ſi flatus ſimul premunt, quoque carminativa præſcribenda, & externe vel formula Gorteriana in uſum trahenda eſt, vel ſequens.

℞. Rad. Altheæ.
Taraxaci.
Liliorum alborum aa ʒiv.
Fl. Chamomill. vulg.
Sambuci aa Mj.
Sem. Fœnu græci ℥ij.
Caricar. pingu. no. V.
C. C. gr. m. M. D. S. *mit Milch zu kochen.*

Si

(*x*) Quæ eſt magnus calor, ubi frequentius adhibenda phlebotomia teſte Platnero S. Joh. Zach. Platner, *grundliche Einlaitung in die Chirurgie*, *Leipz.* 1749. 8. 2. *Th. pag* 58. §. 21 & Garengeot *Tr. des operations de Chirurgie Tom. I. Chap. V. Art. I. Obſ. XIII. pag.* 274.
(*y*) De Gorter Chirurg. Repurg. *l. c. Form.* 79.
(*z*) Heiſt. *Compend. Chirurg. loc. cit. pag.* 260.

Si tandem obſtructiones adſunt, clyſteres non negligendi, & imprimis in hoc caſu herba nicotiana commendanda eſt (*a*).

§. XLVII.

Si autem incarcerata dilatationem inſtituere jubet, peritus adſit Chirurgus (*). Determinet ille pro diverſa, operationi ſubjicienda, regione juſtum ægrotantis, quem Chirurgiæ præcepta præſcribunt, locum, & adſtantium quidam ſemel datam ſituationem ſollicite conſervent. Tunc cultro primo integumenta, quibuscunque regionibus communia, diſſecet, & ſimulac usque ad celluloſam, peritonæum externe circumdantem, pervenerit, extrahat cultrum, & longitudinem ſectionis, quantum neceſſum putat, ſub ipſa extractione augeat, ea tamen cautione, ut cultrum ad directionem ſpecilli ſulcati ſive conductoris ducat (**). Dilatatione autem facta cultrum reponat, adhibeat cauta circumſpectione manus, & adipem ac celluloſam, quæ nempe illi impedimento ſunt, leniter divellat, ut merum peritonæum nudum appareat. Tunc ſumma cum attentione iterum cultrum admoveat, & parvam ſecet in ipſo peritonæo aperturam in medio denudatæ partis, mox applicet conductorem, introducat cultrum, & ſic ſecundum neceſſarium directionem & in oppoſitas ſibi regiones ipſam peritonæi aperturam dilatet. In promtu etiam eſſe poteſt culter hujus generis (***) in ſulcato ſpecillo, ita radii modo affixus, ut manubrio extra illum premendo acies verſus exteriora moveatur, adduntur ad meliorem ſecuritatem alæ ex utroque latere, quæ inteſtina leniter premunt, & coërcent, ne durante ſectione quid detrimenti capiant. Probe autem tunc attendendum eſt, num pars prolapſa inteſtini cum peritonæo concreta ſit; neceſſario enim ibi ſolutio requiritur, caute tamen inſtituenda, imprimis ſi periculum augetur, dum concretio cum vaſis fiat majoribus v. g. cruralibus in crurali.

§. XLVIII.

(*a*) His indicationibus additur convolutio inteſtinorum, de quarum ratione infra uberius disquiremus, ſi autem illæ, quæ dantur, adſunt, eadem remedia in uſum trahenda ſunt, quæ ibi commendantur.

(*) Multi Chirurgorum non ſine hæſitatione ſe ad hanc operationem accingunt, & ſemper maxime-periculoſam putant Le Dran *Obſ. de Chirurg.* Tom. 2. Obſ. 58. pag. 18 Si autem incorrupta adhuc inteſtina ſunt, vel nimis magna portio extraverit, unde alteratio ſemper major, vid. Garengeot *Traité des Operat. Chirurg.* Tom. 1. Chap. 5. Art. 5. p. 359. hanc operationem pluribus leviorem puto, nec, ſi Chirurgus omnia rite peragit, & ægrotans diæteticas regulas obſervat, mali quid inde provenire poteſt.

(**) Vel digiti. Cypriani *epiſt. de fœtu é tuba uteri exciſo* p. 85.

(***) Biſtouri gaſtroraphique caché, herniaire: Heiſt. 73.

§. XLVIII.

Hac indicatione impleta repoſitio ſequenti modo inſtituitur. Applicatur prolapſo inteſtino vel unus digitus index, vel ſimul ſocius medius ad illam partem, quæ margini aperti peritonæi proxima eſt, ſpecilli modo illum ſub peritonæum leniter ducat, & angulum acutum, inteſtinum premendo, verſus interiora faciat, ut ſub digitis applicatis, digiti alterius manus eadem lege applicari poſſint. Tunc primo digito ducat partem prolapſam verſus interiora ad locum conſuetum, usque dum digitus primus jam in interiori abdomine lateat, tunc extrahatur, ſed ſecundus in ſitu maneat ac lenis preſſio eadem directione conſervetur, usque dum egreſſi digiti iterum ſub illis locari poſſunt, tunc enim quoque ductum continuant, & hoc artificium continuatur usque dum repoſitum ſit inteſtinum.

§. XLIX.

Repoſitione facta alterutrum digitorum in cavitate abdominis, poſteriorem nempe, relinquit, alterum anteriorem extrahit, & labia peritonæi ac integumentorum vel ſimul muſculorum ſecatorum conjungit, ut in medio prematur immiſſus adhuc digitus. Tunc circa illum, quantum fieri poteſt, duobus digitis alterius manus ſuperne & inferne commode appoſitis, claudatur vulnus, & leniſſime, dum extrahitur digitus, applicati externi ſemper lenius & anguſtius premant, ut, dum digitus plane vulnus deſerit, clauſum etiam ſit. Tunc adveniat alius, qui hunc vulneris ſtatum conſervat, ſumat ex apparatu (Appareil) filum Chirurgicum in cujus utroque fine acus gaſtroraphica invenitur, leni modo iterum digitum indicem cui acus altera quaſi ſpecillo immiſſa eſt, & apice digiti apex acus tegitur, introducat, ut dorſo, contrario igitur priori modo, inteſtina tanget. Alii recentiores fere accuratius putant digitum potius non eſſe extrahendum, ſed modo leniter vertendum, ne motus & irritatio absque neceſſitate augeantur, quibus, æque ac Præceptor illuſtr. Pallas, non autoritatis præjudicio, ſed uſus præſtantia invitatus, absque dubio aſſentior. Introducto digito incurvetur palma manus, mons lunæ prematur verſus ibi ſitum caput acus, ſic apex verſus exteriora per pollicis ſpatium a margine vulneris protruditur, exit, & pars fili poteſt protrahi. Non extracto, pro eadem cautela digito, ad alterum latus in eodem ſitu moveatur, & idem inſtituatur proceſſus. Hæc eſt prima ſutura. Repetatur duabus vel tribus vicibus operatio pro longitudine vulneris. Tunc acubus ſubtractis, labia, filo relicto, contrahuntur, imponitur digitus, ſuper illum nodus formatur ſimplex, & leniter conſtringitur, dum eadem lege removetur digitus, usque dum plane nodus ſit formatus, applicatur ſplenium parvum, vel rotundum, vel oblonge

quadra-

quadratum, premitur iterum impoſito digito, & ut antea ſimplex, ſic nunc chirurgicus formatur nodus & tandem nectitur (*wird eine Schleiſe gemacht*,) ut poſſit nunc contrahi, nunc dilatari pro diverſis, quæ formantur chirurgo, indiciis (*).

§. L.

Nondum vero perfecta impleta eſt illa, quæ repoſitionem ſuſtentare jubet, indicatio, ſed deligatio adhuc inſtituenda. Vulnus ita clauſum inungit chirurgus vel balſamo Arcæi, vel alio traumatico, imponit linteum rarum, ac tandem longiora emplaſtra jungentia (*Heft - Pflaſter*) applicat. Super hæc ponuntur plagulæ, tunc ducitur circa hanc abdominis regionem faſcia circularis abdominis, & finitis circulis ſuperne immittitur humeris faſcia ſcapularis, quæ ſuis finibus, affigitur circulari. Si omnia hæc ſecundum regulas artis rite peracta ſunt, relinquitur ægrotans in quiete, & conveniens ordinatur diæta. Obſervet ſitum datum, evitet omnia ſanguinem commoventia, interne traumatica & conſolidantia in uſum trahantur, externe autem chirurgus omnia ſuo tempore obſervabit & mutabit, usque dum conſolidatio peracta ſit.

§. LI.

Reſtat ultima communis indicatio quæ tonum nempe & robur reſtituere jubet. In poſteriori caſu ubi operatio facta eſt, non, niſi plane cicatriſato vulnere, in uſum trahenda ſunt hujus generis pharmaca, ne ſanguinem nimis commoveant. (§. XLIV.) Interne pauciora adhibenda ſunt, & ſufficiet mixtura quædam, ut:

℞. Eſſ. Meliſſæ.
 Cort. ☉tiorum.
 Flor. Cham. Rom. aa ʒij.
∽ ⦶tri dulc. ʒj.
o*o Cinnamomi gt. XII.

Imprimis autem externe abdomini adhibenda ſunt linimenta & unguenta v. g.
℞. Ung. Nervin. ℥j.
 Axungiæ caſtor.

Balſ.

(*) Quam ſuturæ ſpeciem jam laudarunt Celſus, Raiſſel, Rolfinc, Heiſterus & alii. Celſ. *lib.* 7. *cap. de omenti deſcenſu.* Rouſſet. *l. de ſect. cæſar.* Et Rolfinc *Diſſert. Anatom. Norimb.* 1656. *L.* 1. *cap.* 13. pag. 182. qui antea de ſecuritate operationis dubitavit dicit. *Inde audentior factus benedictionem cœlicam expertus ſum, ſanatum vulnus nulla ſubſequente Hernia.*

Balſ. Peruv.
°° Nucis Moſchat. expr. aa. ℈j.
Lavendulæ.
Roris marin. aa. gut. x.
Caryophill.
Cinnamomi aa. gt. v. M.

His interne jungenda ſunt ſubadſtringentia, martialia, & imprimis cortex peruvianus, vel in ſubſtantia, vel in infuſo (*a*). Huc referri etiam poteſt obſervatio, hernias ex terrore eſſe curatas (*b*). Sic generaliter de herniarum curatione cogitandum eſt, requiruntur autem interdum variationes pro variatione loci, ubi hernia reperitur, quas recenſere nunc noſtrum eſt.

§. LII.

Ut ſitus nobis in omni meditatione norma eſt, ſic hic determinabit, quænam herniarum ſpecies primo conſideranda veniat, Omphalocele nempe, & quidem illa, in qua inteſtina & omentum (*c*) continentur, omiſſis aliis, quæque mox major (*d*), mox minor, mox libera, mox incarcerata (*e*) reperitur. Eſt autem extenſio (*f*) ſive etiam interdum integra apertura & ruptura umbilici cum prolapſu peritonæi aliorumque contentorum. Omnes generales cauſæ (§. XLI.) eædem ſunt hic ſufficientes, hac modo addita determinatione, ut quædam ſingularis laxitas hujus

(*a*) Hiſce ex commendatione veterum addi poſſunt Pauli. Lib. 3. Cap. 53. ℞ *cortic. granatorum* ℨx. *gallarum immatur.* ℨv. *vini adſtringentis* ℥v. *decoquantur & imponantur, prius abluto loco* ▽*a frigida, & quarto quolibet die renovetur.* Avicennæ ℞ *Nucum cupreſſi, acaciæ, balauſt. gallarum immaturarum aa.* ℨj. *myrrhæ, thuris, ſarcocollæ, tragacanthæ, gummi Arabici aa.* ℨiij. *mumiæ, ſanguin. dracon aa.* ℨij. *terantur cum aceto.* Aliud quod Avicenna Celſ. & ab Aquapend. l. c. L. I. C. 25. p. 223. laudant ℞ *malicorii, boli Armenæ, ſanguin. Drac. aa.* ℨj. *tegulæ pulveriſatæ* ℨij. *pulveris bislinguæ* ℨijſs. *cum ovi albo, modico* ♁*to & colophonia, fiat emplaſtrum.* Quod ſufficere affirmat ab Aquapendente ad totam herniæ levioris curationem. De quibus lector pro lubitu ſentiat

(*b*) Gunth. Chriſt. Schelhameri *Ars med. univerſ. ed.* Ern. Frid. Burckard *Tom. III. Roſt. Et VViſm.* 1752. 4. *Lib. III. Sect. III. Cap. V.* §. *XV. p.* 303. *& Lib. V. Sect. III. Cap. III. P.* 413.

(*c*) Plateri Obſerv. vid. Schenck. Obſerv. Lib. III Obſ. 357. p. 989.

(*d*) Hildani *opera* p. 900. et. Obſ. Gregor. Horſtii.

(*e*) Sculteti *Zeughaus der Chirurgie* Tab. 37.

(*f*) Ill. Heiſt Chirurg. T. II. C. 114. pag. 716. §. 15. in Chirurgia ſua monet contra Dionem non ſemper in his herniarum ſpeciebus Peritonæum eſſe ruptum, ſed in contrarium caſum rariſſimum profert, qui autem ſine ejus addita figura communicari non poteſt.

hujus partis, vel major directio impetus verſus hanc regionem hanc herniæ ſpeciem produxerit. Imprimis familiarior eſt infantibus, ubi ſolus frequentior clamor ad producendum hunc affectum ſufficit. Si non incarcerata & recens eſt, nulla operoſa ejusdem cura ac (§. XLV. XLVI.) ſaltem generalis requiritur. Si autem vel inveterata, vel incarcerata, vel nimis magna eſt, palliativa cura non ſufficit, & radicalis inſtituenda. Prima eſt valde analoga illi, quam indicationes generales docuere, cum paucis tamen differentiis. Invenit enim le Dran in commodiorem operationis finem proprium cultellum, *biſtouri herniaire* nominatum (*g*), & paulo diutius ligaturæ, etiam poſt cicatriſationem adhibendæ ſunt. Parum abit Petit (*h*) & decuſſatim ſectiones inſtituit, appendices celluloſas vicinas diſſecat, & alium dedit cultrum, qui ideo *culter Petiti* nominatur, licet jam (*i*) antea notus fuerit (*k*).

§. LIII.

Hypogaſtrocele ſive Hernia abdominalis nunc ad latera illius accidere poteſt, ſed impoſſibile, eandem paulo ſuper, vel infra lineam albam naſci. Nam ſuperius cartilago Xiphoides impedit externe, interne vero nullum

(*g*) Le Dran *Obſ. Chirurg.* T. II. p. 26 *Obſ.* 69.
(*h*) Heiſt. Chirurg. T. II. p. 714. C. 114. § 13.
(*i*) Meekrins *Obſerv. Chirurg.* Rouſſet p. 279. *loc. cit.*
(*k*) Veterum modi non ſunt omittendi, qui multum a modernis diſcrepant, ſi uſtionem excipiamus, quæ hinc inde adhuc exercetur, ut ex ſequenti Coſtæi Laudenſis loco patebit, quem integrum addam Joan. Coſtæi Laudenſis *de igneis Medicinæ præſidiis Libri II. Venet. MDXCV.* 4 *Lib. II. pag.* 125. *c.* 50. cum omnia quatuor uſitata genera, Celſo citato, breviter proponat, imprimis, quæ ſub ævo frequentiſſima erant. *Primus* (curationis modus) *erat, ut reſupinato ægro, & eo, quod tumorem facit, repulſo, ſinus umbilici vacuus duabus regulis exciperetur, quarum capita arcte deligentur, ut quod illis ſuperius eſt, emoriatur. Secundus, ut acus, duo fila ducens, ad imum umbilici traducatur, de hinc utriusque lini capita in diverſum tracta adſtringantur, ſic, ut, quod ſupra vinculum eſt, tabeſcat. Tertius, ut umbilici ſummum una linea incidatur & exſcindatur; quo facilius digito demiſſo, quod illuc irrupit, depellatur, dehinc vinciatur. Hic igitur modus per acus traductionem & per ſectionem ut non probat* Celſus, *ita de periculo, quod ab his imminet, admonere exiſtimamus &c. Quartus hic eſt: Æger imprimis ſpiritum contineat, quo tumor, quam maximus eſſe poteſt, ſe oſtendat, (hoc vero de ſtante homine intelligendum) tum ima tumoris baſis atramento notanda eſt. Dehinc reſupinato ægro digitis tumor premendus, ut, ſi quid lapſum non eſt, manu cogatur. Poſt hæc umbilicum attrahere oportet, & qua nota atramenti eſt, lino vehementer adſtringere, deinde partem ſuperiorem aut medicamentis aut ferro adurere, donec emoriatur, atque ut cætera uſta ulcus nutrire.* Si quis, præterea, medicamenta in quavis herniarum ſpecie topica veterum deſiderat, ex Aquapendente ſumat. Pentateuch. Chir. Lib. I. Cap. 23-30. p. 216-235.

nullum herniæ obnoxium inteſtinum ibi invenitur, ſed pars ventriculi mox in pylorum abit. Inferius iterum ſynchondroſis oſſium pubis obſtat, & non niſi veſica prolabi poteſt, utrumque, licet non hernia eſſet, prolapſus in linea alba, non ſupra autem vel infra illam, foret, licet non deſint, qui aliter ſentiunt (*l*). Extenſio & ruptura cauſa eſſe poſſunt, diſſentiente Dione, qui poſteriorem ſemper in culpa eſſe putat. Cura palliativa & Celotomia, quoniam hæc herniarum ſpecies ſimpliciſſima, licet raro leviſſima exiſtit (*m*), eadem quidem eſt, ac generalis; notandum tamen erit, plurimos expertos Chirurgos, ſi non urgentia adſunt ſigna, palliativam longe præferre radicali, imo putant, vel hac inſtituta, per totam vitam ammata eſſe retinenda (*n*), ne malum, uti facillime ob actionem lineæ albæ accidit (*o*), recurrat.

§. LIV.

Si inteſtina vel omentum per annulos abdominis & proceſſus peritonæi in inguina procidunt, formant herniam inguinalem, bubonocelen. Æmulatur hæc hernia ſæpe bubones in inguinibus, & attentior in perſcrutatione Chirurgus eſſe debet, ne abſceſſum loco Herniæ aggrediatur. Cognoſcitur autem, dum ſtatim major ſit, quam incipiens bubo, ſimul in initio tactui cedens, mollis, adeo, ut peritus & attentus Chirurgus non facile in hoc caſu peccare poſſit. In junioribus mera cura palliativa tollitur adeo, ut nec ammata conſtanter neceſſaria inveniantur, in adultioribus ac ſenioribus, hæc autem ſemper retinenda ſint (*p*). Generales ſequentes notandæ ſunt. Pili ſunt abradendi, vaſa majoris diametri liganda, & in dilatatione annuli obſervandum, ut directio teneatur ab oſſe pubis lateris affecti verſus criſtam oſſis ilei lateris oppoſiti, ne quicquam diſſecetur, niſi fibræ transverſales, ſuperius annulum anguſtantes; alias enim partes tendineæ ſive aponeuroticæ læduntur; Ne dicam, ſic etiam evitari arteriam hypogaſtricam, quæ magis exterius curſum ſuum dirigit. Dein, antequam ligatura fit, latera annuli a nonnullis ſcarificantur (*q*). Abit in alias partes Ill. Petit, dum ſaccum conſervat, & ſuperimponit convolutum quoddam, vocatum la pelotte de Mr.

(*l*) Heiſt. Chir. *T. II. p.* 718. *C.* 115. §. 1.

(*m*) Ex Platero Obſ. in Obſerv. Schenck a Grafenberg Lib. III. Obſ. 370. p. 998.

(*n*) Garengeot *Tr. des Operat. de Chirurg.* Tom. 1. Chap. 1. Art. 6. p. 367.

(*o*) Non negligenda hic obſervatio Saviard Obſ. Chir. 59. Heiſt. Chirurg. *T. II. C.* 115. *p.* 720. 25. poſt ſectionem cæſaream talem herniam eſſe ortam.

(*p*) Legitur tamen & ſine hac cautela curatio Jacobi Oethæi *lib. Obſerv. propr. vid.* Schenck a Grafenb. Obſ. *cit.* Lib. 3. p. 986. Obſ. 35.

(*q*) In genere autem Cyprianus, teſte Ill. Heiſt. ſuadet, ut inciſio non ſit parca, ſed tam larga, quam unquam requiritur. Heiſt. Chirurg. *P. II. C.* 127. *p.* 730. §. 5.

Mr. Petit, ſed non conſilii eſt, dum plures obſtant rationes, quas ill. Heiſterus adeo ſufficienter proponit, ut nihil addi poſſit (*r*).

§. L V.

Propinqua admodum eſt Oſcheocele ſive Hernia ſcrotalis (*s*) & ejusdem igitur curatio in principio ammatis quoque adplicatione tentanda eſt (*t*). Imprimis hic operatio, niſi urgentia ſymptomata illam requirant, non inſtituenda eſt, quia alias caſtratio conjuncta eſt. Adſunt igitur plura momenta Celotomiæ Bubonoceles & eatenus modo differt, quatenus caſtratio ſimul inſtituitur. Aperitur & ſecatur ſcrotum eodem modo,

(*r*) Loc. cit. §. 4. Veteribus etiam in hoc caſu ignea jam medicina non defuit, & Laudatus Coſtæus Laudenſis etiam de hujus curatione, per cauteria duplici inſtituenda, loquitur. Diſtinguit inter hanc herniam extenſo & rupto peritonæo optimo quidem conſilio. Verba de priori hæc ſunt. Joan. Coſtæi Laudenſis *Lib. II. de igneis medic. præſ. Lib. 2. c. 51. p. 127. Ætius oppoſitis in principio aſtringentibus aliquando curari poſſe ait; tutiorem tamen eſſe uſtionem, ſi peritus artifex contingat. De hac* Paulus *ſcribens, primum ægrum jubet moderato motu moveri, tum violentius tuſſire, (nempe ut, delabente in quam usque partem ſolet, inteſtino aut omento, tumor ſeſe, quantus eſſe poteſt, prodat.) eius tunc tumoris fines atramento notandi triangulari figura, ita, ut ſuperiori parte, qua umbilicum ſpectat, transverſa linea ducatur, duæ reliquæ laterales in declivi inguinis parte conjungantur. Notatur etiam triangulari medium. Tunc reſupinato ægro, primam notam mediam urit clavato cauterio, tum latera trianguli ferramento, gammæ litteræ figuram referente & tertio lateratis aut lenticulatis totum triangulum exæquat, uſtio vero ita profunda fiat, ut pinguedo attingatur. Dum hæc fiunt miniſter ſaniem detergat. Poſt uſtionem ſal cum porro tritum cruſtæ injiciatur, & decens ligatura inducatur, & reliqua, quæ communia ſunt, reliquis uſtionibus ad perfectam usque curationem adhibeantur. De poſteriori ſequentia leguntur. Loc. cit. c. 52. p. 128. Superiorem affectum ſi negligatur, ſequitur facile omenti atque inteſtini hernia. Cujus curationem ſectione aggreditur* Paulus. *Uſtionis tantum meminit ad cohibendum ſanguinis effluxum, quem ad membranæ erythroidis ſectionem, in ea curatione neceſſariam, ſequi periculum eſt. De hac fuſius* Albucaſes, *licet ob ineptam interpretis verſionem obſcurius. Id velle ipſum putamus, ut expurgata ægri alvo atramento locus notetur, in quem usque, inteſtinum aut omentum delabatur, ſemicirculi figura, ad cujus formam conſtructum ferramentum ſit, oportet, quod inteſtino atque omento, in ſedem ſuam diligenter immiſſo, &, ne elabatur, miniſtri manu detento, candens admovendum eſt, ſignato loco atque ita premendum, ut usque ad os pectinis pertingat, in quod, ſi primo non pervenerit, ſecundo etiam urendum, ut perveniat. Secus enim nihil proficitur.*

(*s*) Singularem caſum, ubi jam feces in ſcroto accumulatæ fuere cum tota curatione legimus apud Foreſtum *Obſerv. & Curat. medicinalium Lib. XXI. Lugd. Bat.* 1596. 8. *p.* 73. *Obſ.* 14.

(*t*) Quod caute applicandum, ut ſimul bene retineat inteſtina & tamen non epiploon & peritonæum nimis premat ob periculoſiorem hic phlegmonem Sam. Sharp. *Treatiſe on the Operations of Surgery.* p. 15.

modo, ac integumenta aliarum herniarum, & ſolito modo omnes partes auferuntur, usque dum funiculus ſpermaticus nudus appareat. Duas tum facit chirurgus ligaturas, hanc ſuperiorem, illam inferiorem, ea lege, ut modo tantum ſpatii duas ligaturas interſit, ut commode poſſit ſectio fieri, & pars inter ligaturam nimis brevis non recurrat. Deinde etiam in ſuperiori chirurgicus formatur nodus, ne facilius ſolvatur, in inferiori quidem ſimplex, ne operatio prolongetur, tunc amputatur ſectione funiculus, & abſciſſus teſticulus e ſcroto leniter & cito divellitur. Aufertur tandem tantum ſcroti, quantum nimium videtur in coalitione ad formandam ſcroti naturalis formam. Theoria caſtrationis alibi uberius exponitur; cætera autem ſunt ut in operatione herniæ inguinalis (*u*).

§ L V I.

In valde vicina regione alia herniarum ſpecies occurrit ſcelocele ſive hernia cruralis dicta. Oritur ſub ligamento Poupartii, ubi vaſa cruralia abdomen relinquunt, & extremitates petunt. Ligatura, ſi ſufficit, eadem ac ceteræ. Sin autem operatio requiratur, dilatatio ad ductum ligamenti Poupartii fiat, præterea niſi neceſſario requiritur, ſaccus hernioſus non eſt aperiendus ob partium nobilium propinquitatem, ſi autem aperitur ſumma cum attentione operatio inſtituenda eſt.

§. L V I I.

Abſolutæ nunc eſſent omnes herniarum ſpecies, niſi Celſ. Pape (*x*) Phyſicus Gottingenſis novæ herniæ ſpeciem nobis notam feciſſet in Epiſtola

(*u*) Præter dictam circa operationem hancce adhuc tres notandæ ſunt: Nimirum punctum aureum a nonnullis adhibetur, Paræi Oper. Chir. *Lib. VII. Cap.* 16. Geigeri *Liber de herniis.* Ubi non abſcinditur teſticulus, ſed circa funiculum ſpermaticum filum aureum, vel aliud. non rubigini obnoxium, acus craſſitiem habens, ducitur & contorquetur, usque dum adeo anguſte illum circumdet, ut modo circulus non turbetur, ſed in recidivis non ſatis reſiſtere filum obſervatum eſt. Heiſt. Chir. *P. II. C.* 119. *p.* 744. §. 10. Deinde Little John *Anglus* ſingulare, myſterium, regi pro 5000. Lb. Sterling venditum, habuit, adhibuit ſcilicet oleum vitrioli, & mediante hoc cauterio potentiali, & inducta eſchara curam præcipuam abſolvit, & deinde ſolitas ligaturas adhibuit. Heiſt. *loc. cit. p.* 745. §. 11. Houſtons *Hiſtory of ruptures* Douglas *Syllabus of Chirurgical Operations.* Tandem Sermes *Batavus Ultrajecti* 1726. *Tractatum de lithotomia* edidit, ubi ſaccum hernioſum, externa ſectione facta, ligare tantum & filum propendens, ut in gaſtroraphia, relinquere, usque dum putredine ſeparetur, ſuadet, quod Schokmann in *Diſſertatione de Kelotomiæ absque caſtratione inſtituendæ nova methodo*, *Kiel* 1730 *&* Freytag *Tiguri* 1721. valde commendarunt; ſed aliis hæc methodus adhuc ſuſpecta eſt.

(*x*) Chriſtoph. Henric. Papen *Epiſtola ſiſtens ſtupendam & nunquam deſcriptam herniam dorſalem. Gœtt.* 1750. 4.

ſtola *ad* Ill. de Haller. Multa de illa poſſent annotari, ſi ſat clara mihi de hac hernia idea eſſet: ſed quum nondum epiſtola Papiana ad manus meas pervenerit, mihi caſus non ſatis notus eſt, niſi aliquantulum ex relatione Celſ. Vogel (*y*) & Diario Hamburgico (*z*). Sufficit interim, poſſibilitatem herniarum dorſalium, quæ accuratiorem omnino inquiſitionem merentur, pateſcere.

§. LVIII.

Licet autem de inteſtinis & omento in hernia prolapſis jam ſuo dudum loco mentio facta ſit, quædam tamen addenda ſunt. Nam ſicuti inteſtina & omentum præſcripto modo vel reponuntur, (§. XLV.) vel concreta ſeparantur, (§. XLVII.) ſic aliam adhuc dant indicationem, ſi jam putredine affecta ſunt. Timidi Chirurgi deſperatum declarant caſum & ſæpe excellentiores quoque manum admovere nolunt (*a*), alii autem partem affectam plane abſcindunt, & fines cum externo vulnere concreſcere faciunt, ut excrementa tunc ibi exeant. Multa adſunt exempla (*b*) ex voto rem ſucceſſiſſe; quare curatio hæc certæ morti omnino præferenda eſt (*c*). Imo Cl. Ramdohr *Guelpherbiti* ipſa inteſtina concreta, & viam excrementorum priſtinam reſtituit (*d*). Omenti putrefacti eadem hic ratio eſt ac in gaſtroraphia.

§. LIX.

Finita curſoria herniarum perluſtratione, quæſtio occurrit de toleratione & dignitate Herniotomorum. Quum ex antecedentibus pateat, quantæ

(*y*) Rud. Aug. Vogels *Medici niſche Bibliothec. II. Stük. n. III. p.* 101. *Erfurt & Lipſ.* 1751. 8.

(*z*) Hamb. Magaz. *VIII.* 1750. *V. St. n. III. p.* 524. In relatione Celſ. Vogel legitur. *Er fand, daſs es ein würklicher Bruch ſey, der über dem groſſen Geſäſsmuskel* (muſculus gluteus maximus) *rechter Seits in der Gegend des heiligen Beins mit einem faſt elliptiſchen Zirkel ſeinen Anfang nahm.* In altera autem. *Nachdem man die Gedärme beyſeite gethan, hat man an der rechten Seite nahe an der Oefnung des Maſtdarms am Hintern, und hart an der Seite des Schwantzbeines ein länglichtes, und nach dem heiligen Bein aufwärts gehendes Loch geſehen, wodurch man die Finger in dem auſſer dem Körper abhangenden Sak ſehr leicht bringen konte, bis endlich derſelbe durch die eben beſchriebene länglichte Höle, und unter dem ligamento iſchiatico ſacro aus dem Bekken gieng.*

(*a*) Ill. Ravius *teſte* Ill. Heiſt. *in* Chirurg. p. 733.

(*b*) Heiſt. Chirurg. *P. II. C.* 117. *p.* 733. §. 10. Hiſt. Acad. Reg. Scient. *ao* 1701. *p.* 372. *edit. Amſterd.* Cheſelden Anatom. *ed III. p.* 169.

(*c*) Melius enim eſt teſte Celſo anceps quam nullum experiri remedium.

(*d*) Loc. cit. Heiſt. 5. Mœbii Diſſert. *deſcribens varias obſervationes chirurgicas & anatomicas.*

quantæ durationis curatio Herniarum per Celotomiam ſit, & cum vagus Herniotomus vel illi non ſemper intereſſe, & neceſſaria curare poſſit, vel ingens pretium pro opera ſua poſcat, patet quoque, in utroque caſu illum ſuperfluum eſſe, & ſimul exinde concluditur, omnem rationalem chirurgum, qui hæc perſpecta habet, ejusmodi vitæ genus non eſſe electurum (*e*).

§. LX.

Nondum relinquere poſſem ipſas hernias & ad alia vitia tranſire, ſi cum illis ſentirem, qui prolapſus omnium viſcerum, lienis, veſicæ urinariæ & uteri ad herniarum claſſem reducere ſolent. Ipſe Ruyſchius hujus ſententiæ defenſor fuiſſe videtur (*f*), & alii etiam haud parvæ auctoritatis viri eidem addicti fuerunt. Sed cum plurimi herniam ita definiant, ut nihil niſi dilatatio ſive ruptura peritonæi, & contenta vel omentum vel viſcera præſupponantur, ubi etiam nos (§. XXXIX. XL.) determinavimus, illas potius inter prolapſus ſtricte ſic dictos ſive procidentias eſſe referendas arbitror. Idem etiam fecit Ill. de Gorter (*g*) & jam Gœhke (*h*), qui ſimul non negligendum momentum diſcuſſit, nimirum an hernia, ubi pars quoque meſenterii prolapſa eſt, meſaraica appellanda, & ut ſeparata ſpecies conſideranda eſſet. Hæc igitur ſuo convenienti loco non prætetibimus.

§. LXI.

Expoſitis præcipuis, ad ipſarum herniarum differentiam, originem, naturam, & curationem ſpectantibus, neceſſe adhuc erit, ut ſymptomatum complicatorum, & inde naſcentium novorum morborum mentio fiat. Primo ſe colica & paſſio iliaca offerunt. Nihil inopinati hic occurrit. Nam ſi partes inteſtinorum externis injuriis expoſitæ ſunt nihil certius exſpectandum eſt, quam ſpasmodicæ earum contractiones, inflammationes,

(*e*) Ex multis recentiorum vide Illuſtr. Hebenſtr. Anthrop. Forens. *Sect. I C. III.* *p.* 111. §. 5. & in loco de herniis Andr. Ottomari Gœlicke Diſſ. *de hernia femorali*, *Fr. cis Viadr.* 1740. *p.* 23. 237. ubi plane non laudandum puto Chalmethei miram ſententiam, qui ipſe medicus & magnus chirurgus contraria ſentit vid. Chalmethei Enchiridion Chirurgicum *Lugduni* 1588. 12. *Lib. I. p.* 224. ubi ſequentia de chirurgica herniarum curatione leguntur. *Chirurgiam peritus Chirurgus relinquet empiricis*, paradoxa ſane & in ejus modi viri ore inopinata ſententia.

(*f*) Ruyſchii *Obſ. Chir.*

(*g*) Gort. Prax. Med. Syſt. *T. I. C. VI.* Tab. Anal. Morb. *Lib. I. Tit. V.* *n.* 50. 51.

(*h*) Andr. Ottom. Gœlicke *in Diſſert. de Hern. fem.* p. 9. §. 14.

nes, & dolores, nunc colici, nunc iliaci (*i*). His jungendas puto meſenterii & omenti inflammationes & ſpaſmodicas affectiones quæ eodem modo excitantur. Addi etiam poſſunt agrypnia, anxietates, ardores febriles & alia ſymptomata, quæ valde variant. Nonnulli in mulieribus ſterilitatem quoque huc referunt, quod tamen falſum eſſe, nunc fere omnes conſentiunt (*k*).

§. LXII.

Nondum morboſi peritonæi ſitus, qui mali ominis ſunt dictis diverſis herniarum ſpeciebus abſolvuntur, ſed plures adhuc poſſibiles ſunt, nunc a dilatatione nunc a conſtrictione oriundi. Dilatationis vitia igitur primo conſiderabo, quia de nonnullis illorum jam ſermo fuit. Erroneam ergo puto ſententiam, ſi omnis & ſingula peritonæi dilatatio herniam producere putatur. Vis enim, ſive interna, ſive externa, ut jam (§. XLI. XLII.) expoſui, requiritur, ſi ſimul vel umbilicus, vel linea alba, vel alia pars extendi debet. Si autem hæc deeſt, & mera interioris peritonæi laminæ dilatatio fit, verſus inferiora in plicas dilabitur, aut ſi mavis ſacculos quaſi format, qui inteſtinis neceſſario incumbunt. Notum autem eſt, motus periſtaltici & reſpirationis ope inteſtina ſemper in motu eſſe, hinc facillime fieri poteſt, ut longior talis plica inter quasdam inteſtinorum curvaturas incedat. Fit igitur frictio continuatis his motibus, ſaccus peritonæi magis ſemper magisque preſſus anguſtatur ac trahitur, & neceſſario igitur inflammatio oritur. Neceſſariæ hæ ſunt conſequentiæ, & ex paragrapho præcedenti patet, ſic colicam, iliacam paſſionem, inflammationem omenti, meſenterii & peritonæi oriri poſſe, & eandem ideo curationis methodum eſſe ſervandam.

§. LXIII.

Quæ dicta fuerunt, concernunt ſequelas dilatationis illarum peritonæi partium, quæ non inteſtina inveſtiunt, ſed nunc ad ipſas tunicas progredior. Scimus, ubi meſenterium ad inveſtiendas partes abit, ſimul illud viſceribus adnaſci, & multum inde firmitatem viſcerum pendere, ut ligamenta & connexiones uberrime docent. Si hæ autem dilatantur, mox vacillant viſcera, nec in ſitu permanent, & magnæ tunc motuum turbæ oriuntur. Nam ſic comparata eſt hæc titubatio, ut alias partes ex

(*i*) Vid. Foreſt. Obſerv. & Curat. Med. *Lib. XXI. p.* 110. *Obſ. XX. p.* 115. *Obſ. XXI. pag.* 76. *Obſ. XXII.*

(*k*) Ex multis vid. Joan. Junk. Conſpect. Chirurg. *tam med. quam inſtrumental. Hal.* 1731. 4. *Tab. XXIX. p.* 193. 8.

ex ſitu ſuo moveat atque duplex ſemper vitium inducat. Siquidem ſecretio viſcerum vacillantium nunc augetur, nunc minuitur, ſi enim minor eſt, tranſitus fluidorum acceleratur & leniter promovetur, ſi vero major impetus adeſt, nimia fit accumulatio & obſtructio. Ita quoque in ventriculo concoctio augebitur, major imo morboſus appetitus generari poteſt. In inteſtinis motus periſtalticus augebitur, imo interdum illa compreſſa, vel in alia parte magis propendentia in hac vel illa inteſtini portione obſtructioni, a fecibus oriundæ, imo anguſtationi, ſive leniori invaginationi quanta pro ſtructura & ſitu partium fieri poteſt, (vid. infra) anſam præbent: incontinentia urinæ, anguſtatio uretheris, inde ſuppreſſio urinæ, ſequuntur, & ſeminis excretio nimia vel intumeſcentia veſicularum ſeminalium produci poteſt. Addo mirum in fœminis effectum: Dilatantur nimirum alæ veſpertilionum, ovaria vacillant, & magis elongantur a tubis Fallopianis & hæ itaque in congreſſu illa amplecti nequeunt: hinc vera inde ſterilitatis cauſa oritur, quod de herniis affirmari non poterat. Sic Apepſia quoque, dyſpepſia, bulimus, colica, iliaca paſſio, volvulus, obſtructio, malum hypochondriacum, icterus, hepatitis, diabetes, ſtranguria, gonorrhæa benigna, ſterilitas, aliaque inde ortum trahere poſſunt. Tanti dilatationis ſingularum peritonæi partium effectus eſſe poſſunt. Cum autem §. XLI. coll. §. XLII. diverſas dilatati peritonæi cauſas & indicationes hinc orientes jam adduxerimus, ſufficiat ad illa, & quæ e tractatione ſpeciali horum morborum ſunt depromenda, provocaſſe. In opere quidem ſpeciali hanc electionem ſemper ſuo loco ſeparatim ſiſtere utiliſſimum foret, ſed hic conſtituti limites ſunt obſervandi.

§. LXIV.

Contraria plane affectio eſt ſtrictura earum partium, ſed iidem fere, licet alio modo producti, effectus erunt. Paradoxa hæc veritas mox patebit. Non augetur enim contractio a propendentibus partibus, ut in præcedenti caſu (§. LXIII.) ſed ab ipſa ſtrictura tunicarum. Sic in ventriculo augetur digeſtio, in inteſtinis anguſtatur canalis, in hepate, ſi minor ſtrictura eſt, largior ſecretio, ſi major, parcior erit, inde obſtructio, & idem in aliis viſceribus ſequitur. Erunt igitur iidem morbi, ſed contraria plane curatio. Teſticuli denique verſus inferiora trahi poſſunt, inde major laſcivia, (vid. infr.) imo interdum quoque gonorrhæa benigna, (ibid.) & in fœminis ovaria alio ſum poſſunt trahi ita, ut ab amplectentibus tubis nimis quoque ſint remota, inde ſterilitas, imo, ſi totum peritonæum arctius conſtringitur, in reſpiratione, præſertim inſpiratione turbæ oriuntur, & in exſpiratione quoque imprimis ſi diaphragma magis verſus inferiora trahitur, & ſic ejus actio ſemper inter-

interrumpitur. Cum autem in præcedentibus plane nihil de ſtrictura peritonæi dictum ſit, hic aliqua ſunt addenda.

§. L X V.

Strictura hæc omnino ſemper ſpasmodici generis eſt, & easdem varias agnoſcit cauſas. Omnium autem primaria eſt materia acris in vaſculis illius hærens; hac quippe abſente, vel ſaltem conſenſualis ſive ſymptomatica exiſtit, vel irritatio extraordinaria externa ſupponenda eſt. Cura interdum duplex fit: Si enim adeo vehementibus doloribus hic affectus ſtipatus eſt, ut majus periculum inde timendum ſit, palliativa iſta non prætereunda eſt, & tunc externe conducunt epithemata, fomenta, clyſteres, balnea ex radice Altheæ, Lil. alb. HB. & Fl. Chamomill. vulg. meliloti, malvæ, Altheæ, Sambuci, caricis pinguibus, Ungu. Dialtheæ, empl. de ſpermate Ceti &c. Vera interna cura autem inſtituitur diſcutientibus, reſolventibus, temperantibus ♁troſis, imo interdum acidulis pro ratione acrimoniæ, nec non demulcentibus, abſtergentibus, caute adhibitis ſtrictius ſic dictis paregoricis anodynis opiatis, tandemque roborantibus nervinis, quia cauſa obſtructionum, ſpaſmum producentium, atonia eſt (*).

LIGAMENTA SUPERIORIS ABDOMINIS.

§. L X V I.

Quamvis autem hæc generaliter de vitiis alieni ſitus, ex ſpaſmo, vel relaxatione peritonæi oriundis, ſufficere poſſent, primo tamen duæ partes in ſuperiori abdomine ſpecialiorem adhuc requirunt annotationem, nempe ligamenta hepatis & ventriculi, nec non lienis. Ligamenta lienis, licet his vitiis affecta ſint, præter dictam in præparando ſanguine nocivam varietatem, ob minus hujus viſceris in ſtatu naturali pondus, non multum damni partibus adjacentibus adferunt, niſi ſtrictura ad eam directionem fit, ut aorta comprimatur, quod autem rarius accidit & illis ſtipatur ſymptomatibus, quæ mox de hoc ventriculi errore recenſebo. Plura in loco de ligamentis medii abdominis adnotanda erunt. Circa ligamenta autem hepatis nonnulli in errore quodam verſantur, quem antea refutare omnino noſtrum eſt. De ſtrictura nihil addam, niſi jam prolata, ſed de relaxatione, quæ interdum illis falſo tribuitur, ſequentia

(*) Vid. Jo. Frid. Cartheuſer Diſſ. *de variis ſpaſmorum cauſis & remediis. Frf. ad Viedr.* 1753.

tia obſervanda ſunt. Fit enim in eſurientibus, ſi ventriculum & inteſtina nullis contentis repleta habent, ut in ſuperiori media & laterali dextra abdominis parte tenſio quædam ſentiatur. Hanc multi a ventriculo produci credunt; ſed quomodo vacuus ventriculus diaphragma magis verſus inferiora trahere poteſt, quam repletus? Error ſane mox patet, & alii igitur hanc tenſionem ſolum modo coincidentem cum vacuo inteſtinorum ſtatu putarunt, & veram cauſam nullam aliam eſſe affirmarunt, quam laxitatem ligamentorum hepatis. Dum enim laxiora hæc ligamenta hepar non amplius ſuſtinere poſſunt, quod tamen pro eorum ſententia dictorum ligamentorum officium eſt, hepar pro gravitate ſua diaphragma poſt ſe trahit, & inde ille dolor oritur. Tria enim magnum latum, falſo ſuſpenſorium dictum, & duo lateralia, alterum dextrum, alterum ſiniſtrum jure ſaltem ligamenta nominari poſſunt (*), & ex eorum tenui ſtructura clare patet, illa ſuſtinendo tanto viſceri minime ſola ſufficere (**), ſed hepar re vera canale inteſtinorum ſimul ſuſtineri, qui vel modice repletus huic officio ſatisfacere poteſt: Quare ſi plane vacuus eſt, hepati prementi amplius reſiſtere non poteſt, & illud magis ideo ligamenta & diaphragma trahit. Cedunt igitur ligamenta ponderi trahentis hepatis, eodemque in ſtatu ſano, jam ſuffulto, tantum impediunt, quominus ad latera vel oblique moveatur, qui uſus magnitudini & robori ligamentorum omnino magis conveniens eſt, quam adſcriptum munus ſuſtinendi totam molem viſceris. Tolli igitur hic affectus non poteſt, niſi aſſumtione ciborum. Id autem verum manet ſi nimis longa ligamenta hepatis eſſent, & magis inferius annexa ad ſuperiores partes ſæpius hoc incommodum ſenſibile fore.

§. LXVII.

Progredior ad ligamentum ventriculi. Quamprimum enim peritonæum ad illum locum diaphragmatis pervenit, ubi œſophagus abdomen intrat, ſimul illi adhæret, & non ſolum ſub tunicæ forma cum illo deſcendit, ſed etiam in triangulare ligamentum, cujus baſis ad peripheriam cardiæ & partem quandam arcus minoris ventriculi deſcendit, apex autem ad tranſitum pharyngis per ſeptum transverſum eſt alterum latus marginale œſophago adhæret, alterum libere, licet interdum ſtrictum ſit (vid. infr.) pendet, & audit ligamentum gaſtro-phrenicum, ex quo poſtea ad latera

(*) Cætera enim & omnibus recentioribus accuratis anatomicis jure negantur ut. vid. Herm. Boerhaav. Præl. Acad. ed. *Alb. Hall. Vol. III. Gœtt.* 1741. 8. pag. 119.

(**) Cujus pondus in animalibus ſexta pars totius ſive ut 500. ad 3000. vid. Boerhaav. Præl. *loc. cit.* p. 110.

latera & antrorſum ac retrorſum in tunicam externam ventriculi finitur. Ligamentum hoc, in regione dicta ſitum, nullum plane in ventriculo vacuo uſum habet, ubi ille inteſtinis placide incumbit, nec ullo ligamento opus habet. Nec hoc quoque ligamentum vacillationes ligamentorum hepatis notabiliter impedit, quoniam ventriculus in utroque fine adnatum eſt. Demonſtratur autem in phyſiologia & probatur experientia ſecantium, in homine poſt paſtum, marginem, ante paſtum inferiorem, anteriorem, & ſuperiorem poſteriorem fieri. Nec deſunt cauſæ, cur hæc lex illi præſcripta ſit, quarum videtur primaria, ne aorta comprimatur, cujus libera actio tunc temporis maxime requiritur (*). Multa autem impedimenta eſſent circa finem hujus motus & in conſervando ac lente variando hoc ventriculi ſitu, ſi iterum ſenſim evacuatur, niſi adeſſet ligamentum gaſtrophrenicum. Jucundum foret, ſi nimis ampla theoria ac ſpatii ratio hic permitterent, hoc munus illius quoad modum ex ſitu ligamenti gaſtrophrenici demonſtrare. Sed, paucis hoc loco monuiſſe ſufficiat, nullum alium uſum hoc ligamentum præſtare, quam ut plenum ventriculum in magis horizontali ſitu conſervet. Simul corollarii loco concludere poſſumus, abſonum imo incommodum, indeque temporis tractu noxium eſſe, ſi vacuus ventriculus ſemper hunc ſitum teneret. Ergo vitia ventriculi ſæpe a ſpaſmo vel laxitate hujus ligamenti pendere poſſunt, quod tunc omnino ſitu peccat. Aſt etiam in ipſa adhæſione ita variare poteſt, ut eadem incommoda producat, cum eandem teneat directionem, ac ſi ſpaſmus, vel relaxatio primæ cauſæ fuiſſent.

§. LXVIII.

Magnus hujus ligamenti ſpaſmus efficit, ut ventriculus vacuus eum ſitum ſortiatur, qui alias non niſi pleno convenit, repletus autem, accedentibus cauſis iisdem, ea, quæ alias ventriculum levant, adhuc magis verſus ſuperiora trahat. Hinc plenum horizontale aſcendens egreditur, fundus ſitum, arcu minori elevatiorem, adquirit, & inde cardialgiis, anxietatibus præcordialibus, conatibus vomendi, lipothymiis, perturbationibus poſt paſtum anſa datur, imo fieri poteſt, ut nondum præparatus chymus in duodenum intret, chylificationem depravatam reddat, imo tandem cœliacam gignere poſſit. Rationes in promptu ſunt. Fundo elevatiori exiſtente, pondus aſſumtorum verſus inferiorem arcus minoris parietem premit, cardiam onerat, & oſtium pylori gravat.

(*) Vid. Herm. Boerh. Præl. Acad. *ed.* Alb. Hall. Vol. 4. *Gœtt.* 1743. 8. p. 515. 516. 517. ubi fuſe demonſtratur, falſam eſſe theoriam, quæ docet, in ſtatu ſano aortam a ventriculo pleno vel leniter quidem premi poſſe.

Sic adhuc magis verſus inferiora deſcendit, omnes illæ cauſæ graviores fiunt, & diaphragma vel in ipſo loco, ubi cum corde ſive ejus pericardio connectitur, afficitur. Poſitis autem his ſepti tranſverſi & orificiorum ventriculi irritationibus, a quibus ipſe non immunis eſt, omnino effectus enumerati ponuntur. Iidem autem morbi ſe exſerent, ſi ſitus ligamenti jam natura ſua ita peccat, ut nimis longum & latum deſcendat, vel largiorem ad diaphragma adhæſionem habeat, ubi nimia vis in trahendo ventriculo exſeritur, ſic ut affectus, quos nominavimus, pro majori ſitus errore majoris momenti ſint. Videre eſt ex paragrapho antecedente, idem fieri, ſi ligamentum adeo inſertum eſt, ut brevius ſit, vel analogice variet, & eo modo ventriculum quo in ſpaſmodicis affectibus trahit.

§. LXIX.

Indicationes, in curatione formandæ, vel utrique vitio, vel ſaltem alteri eorum ſatisfaciunt. Quando ſpaſmus nimius eſt, ante ipſam medelam parca & tenuis ægro commendanda eſt diæta, quæ eo inprimis redit, ut a cibis, qui cruditates relinquunt, vel longam, antequam ſolvantur, moram in ventriculo requirunt, vel, quod his commune eſt, gravitate in ventriculo moleſti fieri poſſunt, plane abſtineat. Præterea ſitum corporis horizontalem poſt paſtum, ut inter dormiendum &c. fit, evitare, & leniter ſe movere debet. Patet, utriuſque generis ægrotantibus hoc eſſe præſcribendum. Cura ſpaſmi autem eadem, quam in omni alio caſu therapia docet, erit. Hæc in altero caſu plane negligenda, nec niſi priori palliativa huic malo occurri poteſt. Cognoſcitur poſterior, ſi abſque ullo dolore, & abſque ullo in aſſumtis vitio, a teneris jam annis incommoda enumerata obſervata diæta, nullus dolor & affectus hujus generis ſentitur.

§. LXX.

Aliter de relaxatione & longiori ac ampliori ligamenti habitu ſentiendum eſt. Tunc enim ventriculus non plane horizontalem occupat ſitum, premit aortam arteriam, & in lienem, colon, & inteſtina pendulus magis, vim quandam exſerit. Inde longior ciborum in ventriculo mora oritur, cruditates acidæ, ac putridæ generantur, poſt paſtum torpor, ob impeditum circulum difficilior, & incompleta concoctio fit, in liene obſtructionibus via paratur, in colo flatibus generandis, aut generatis incarcerandis anſa datur. Colica, affectiones lienis, ventriculi morbi erunt timendi. Idem de monſtroſo ſitu monendum eſt.

§. LXXI.

§. LXXI.

Relaxationi occurritur ſecundum dogmata therapiæ, in omnibus illius generis caſibus præſcripta; aſt monſtroſum ſitum tollere non poſſumus. Diæta tenuis ſecundum eaſdem cautelas, quas in §. LXIII. enumeravimus, ſervanda eſt. E contrario autem commendandus ſitus poſt paſtum horizontalis, & meridianus ſomnus imprimis, ſi ita fit, ut dormiturus potius in latus ſiniſtrum incumbat, quo aortæ circulus liberior ſit, quæ in priori caſu recitata erant, nec nobis *Salernitanum* iſtud, *ſomnum fuge (a) meridianum*, contrarium erit, cum etiam in aliis caſibus a doctis & peritis viris neglectum ſit.

HEPAR.

§. LXXII.

Abſolutis, quæ circa ſuperioris abdominis ligamenta annotanda erant, nunc ad ipſa viſcera progrediar, quæ pro ſitus ordine ſequuntur, antequam medii abdominis ligamenta adire poſſumus. Offerunt autem ſeſe nobis hepar, lien, omentum, meſenterium, ventriculus, duodenum, ductus biliferi & pancreas, quæ ad ſuperiorem abdominis partem jure referuntur, licet aliquæ illorum partes jam medium, imo imum abdomen intrent. Sic meſenterii contemplatio neceſſario præmittitur ob quædam illi communia vitia, ſine quorum contemplatione de inteſtinorum vitiis non niſi inſufficienter & obſcure loqui poſſemus. Idem de omento & duodeno affirmo, uti uberius de ſingulis ex ſequenti peculiari tractatione patebit, de cæteris autem nemo dubitabit ad ſuperius abdomen eſſe referenda. Sequitur ergo hepatis conſideratio.

§. LXXIII.

Hepar, maximum tam abdominis, quam pro ſuperficierum extenſione totius C. H. viſcus in naturali ſuo ſtatu ſequentem obtinere ſitum obſervamus. Aſcendit ex intimis & poſterioribus ſuperioris abdominis partibus, & primum quidem ex hypochondrio ſiniſtro in latam, craſſam & longam molem, quæ lobus magnus dexter dicitur. Convexe

 ad

(a) Aſt alio loco jam paulo lenius eadem *Schola* ſentit, *ſit Brevis aut* nullus *tibi ſomnus meridianus*, & imprimis noſtris ægrotantibus febris, cephalalgia, catharrus, branchus & coryza inde non provenient ut Commentator *Arnoldus Villanovanus* pro filo textus ſui demonſtrare annititur. Vid. *Med. Salernit ſi cum exege. Arnoldi per curionem Frſ.* 1612. 12.

ad glabram peritonæo inveſtitam diaphragmatis partem continuatur, & ad coſtarum peripheriam in acutum marginem finitur. Interne autem, ſive ut accuratius pro ſtantis hominis ſitu loquar, in inferiori ſuperficie concavum format planum, quod irregularibus quibusdam impreſſionibus, imprimis fabiformi, a dextro rene, pyriforme, a cyſtide, & cylindriformibus, a ductibus biliferis acceptis in eundem marginem exit. In hoc ſitu dexter hepatis lobus connexiones per ligamentum medium ſuſpenſorium, dextrum & ſiniſtrum triangulare, coronarium & degeneratum urachum accipit, quorum alia verum ligamentorum uſum præſtant, (§. LXVI.) alia modo adhæſioni inſerviunt, alia, ut urachus, nullius plane uſus ſunt in adulto, de quibus ſcitu neceſſaria ſuperius jam dicta ſunt (*b*). Diſpoſito ſic dextro lobo, ſuperior convexa ſuperficies ſub expanſo ligamento ſuſpenſorio, ſive medio, per epigaſtrium, & cardiam uſque in dextrum ſiniſtri hypochondrii initium continuatur & ſuperior lobi minoris ſive ſiniſtri ſuperficies formatur, quæ quoque in omni ſua regione convexa eſt, ſi illam communem foſſam, quæ pro excipienda ſpina dorſi excavatur, excipias, quæ tandem in ſimilem acutum marginem abit. Inferius res aliter ſe habet. Formatur inſignior cavitas, & poſterius ac anterius duo minores lobi adduntur. In poſteriori regione lobulus hepatis nominatus, eminet, qui baſin totam ac apicem acutam, quam aurigam, ut illam aram veteres nominarunt, format (*c*). Magis anterius innominatus ſive pro figura quadratus appellatus lobulus ſitus eſt. Ad horum lobulorum latera tres excavantur ſinus. Deinde inæquali imprimis autem concava ſuperficie ſiniſter hepatis lobus ſuper ventriculi partem continuatur, ubi in ſiniſtro hypochondrio, ut ſupra dictum eſt, finitur. Hæc de naturali ſitu hepatis ſufficiant.

§. LXXIV.

Adeo magnum & tam late extenſum viſcus diverſis modis aberrare poſſe, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt, ſed ſimul patet, tantos errores aliquam attentionem mereri. Primo magnus adjacentium & connectentium partium numerus ſtatim ſuſpicionem excitat, facillime hepar cum nonnullis earum coaleſcere poſſe, & re vera legimus ſæpius id accidiſſe (*d*). Ejuſmodi autem concretio duplici malo originem præ-

(*b*) Ubi quoque legi merentur *Winsl. expoſ. anat. Amſt.* 1752. 8. *Tom. III. Le Foye p.* 371. *n.* 267. & *Joh. Henr. Kramer Diſſ. de ſingularibus hepatis humani. Francof.* 1736. *p.* 11. §. *VIII.*

(*c*) Ab aliis veterum lobuli hujus eminentiæ communi nomine portæ vocantur.

(*d*) Inſigne huius vitii exemplum dabo ex *Schenck. Obſ. Lib. III. Obſ.* 59. *p.* 582. *Poſt mortem apertus fuit præſentibus - - Hepatis majoris lobi dextri forte ſexta pars in*

præbet: Hepar enim & pars altera concreta ſimul alterantur. In ipſo hepatis viſcere neceſſario obſtructio quædam oritur, quæ vel in ſcirrhum, vel in inflammationem, quæ tandem in gangrænam & ſphacelum ſive in ulcus abire poteſt, mutatur (*e*), Funeſtus ſatis caſus, ſi gangræna ſuperveniet, ſed an jucundius, ſi ulceroſo viſcere corpus oneratur? unicuique enim notum eſt, viſcera exulcerata febrim lentam & hecticam generare. Alia morbi facies eſt, ſi ſcirrhus producitur. Invenimus enim, ut ex caſu allato patet, interdum cartilaginoſam fieri hanc partem, ſic enim ſpes adhuc adeſt minorum vaſorum oſcula & anaſtomoſes ad finem cartilaginoſæ ſubſtantiæ hoc temporis tractu adeo eſſe dilatata, ut circulus & ſecretio libera maneat, nec obſtructionis ulterior progreſſus metuendus ſit. Interim cave, ne putes, hoc naturæ beneficium ſemper idem fore. Si autem genuinus generatur ſcirrhus, omnia illa ſymptomata, & peſſimum imprimis carcinoma, imminent, & eadem tunc formantur indicationes; quod quoque de ulcere & inflammatione

ipſo erat ventriculo, ita, ut ſuperior & exterior ventriculi pars hepati extrinſecus eſſet adnata: ſic etiam inferior & poſterior ventriculi pars, quæ dorſum ſpectat, ipſi hepati accreverat, ita ut hepatis ea pars ad latitudinem duorum circiter digitorum in ipſo ventriculo eſſet, & a duabus ventriculi partibus contineretur. Accidit anno 1585. *Novembr. Menſe. Credo ego naturalem fuiſſe illam accretionem & in utero materno acquiſitam. Mater enim ipſius, dum utero geſtaret, corpore ſemper inclinato ſedet netricis munere fungens D. D. Caſpar Bauhinus de Obſerv.* propr. cum quæ poſteriori annotatione conveniunt quæ §. XV. dixi. Alio loco p. 748. *Obſ.* Jecur peritonæo adnatum refert. *Columbus lib.* 15. *Anat.*

(*e*) Ubi tamen ut beneficium naturæ obſervatur rarius inflammationem & inde provenientes morbos in hepate licet interdum, accidere, v. *Hoffmann. Diſſ. de hepatis inflammatione vera rariſſima ſpuria frequentiſſima. Stahlii Diſſ. de Vena portæ. Paræi Chirurg. L. X. c.* 12. *Meibomii Diſſ. de natura abſceſſuum internorum. Bianchi Tr. de hiſtoria hepatis p.* 14. *Behrens in Act. Wratisl. tent. XXX.* p. 430. inprimis in affirmantem partem notentur. *Foreſt.* Lib. XIX. M. N. C. Dec II. obſ. 11. *Coiteri Obſerv. anat. chir. Hoffmann Med. Syſtem. Tom. IV. S. II. Cap. VII. Obſ. I.* Quum adeo varie de his apoſtematibus ſentiant autores, mirum eſt veteres longe accuratius jam de hepatis apoſtematibus diſſeruiſſe, ubi non poſſum non locum ex *Arabe* dare, qui dicta mea, pro hujus gentis dicendi ratione, egregie illuſtrat. *Practi. Jo. Serap. neceſſarium ac perutile opus medicinæ practicæ profundiſſimi & antiquiſſimi Arabis Dni. Johannis Filii Serapionis &c.* 1530. *Venet. fol. Tract.* 1111. *p.* 27. b. *Cap.* 11. *Iſta & accidentia ſunt communia apoſtematibus quæ fiunt in gibboſitate hepatis: quum apoſtemata quæ fiunt in concavitate ipſius: quum dolor ſit in eis fortior apud anhelitum: & excitat tuſſim plus & extenditur dolor in eis uſque ad furculam dextram plus donec quaſi extrahatur exterius. Et apoſtemata quæ fiunt in concavitate hepatis diverſa fiunt ab illis quæ ſunt in gibboſitate hepatis per deſtructionem appetitus & per nauſeam & vomitum cholere & vehementiam ſitus, & adveniunt hujus accidentia quæ diximus ei in cujus hepate eſt almeſſire cum ſl. vehementis caliditatis intenſiva: & ſiti vehementi.*

matione dictum eſſe volo (*f*). Dolendum eſt, hoc vitium non prius obſervari, quam ſi ad eum gradum pervenit, ut inſignia inde ſentiantur incommoda, & radicalis hujus affectus cura nec chirurgice nec pharmaceutice ſuſcipi queat (*g*). Alterum vitiorum genus, quod partibus cum hepate concretis accidit ſuo ſemper loco enumerabitur.

§. LXXV.

Maxime præcedenti analogum vitium eſt excedens hepatis magnitudo (§. X. XI.), quæ neceſſario adjacentes partes expellit, ac comprimit (§. XI.). Verſus ſuperiora ſive ad thoracem major eſſe poteſt, ſi ſimul poſterior accretio, quæ falſo ſub ligamenti nomine venire ſolet, ſimul continuatur, & Diaphragma vel premitur, vel quoque, ſive mox initio ſive temporis tractu, concreſcit. Neceſſario cavum thoracis imminuitur, & pravæ metuendæ ſunt conſequentiæ. Reſpiratio & circulus omnino turbatur, & neminem fugit, quanta inde proveniant incommoda. Hic morboſus ſtatus unicus fere eſt, qui ex hac anomalia derivandus eſſet, ſi ſtatim ſub formatione fœtus adfuerit, cum jam adjacentes partes v. g. pulmones, propter conſtitutos ab excedente hepate terminos, vel minores remanſerint, vel iterum alias partes in ſitu ſuo turbaverint. Alius autem ſtatus eſt, ſi in formato homine hoc viſcus morboſe creſcit: Comprimit enim tunc ſimul pulmonem, & ſtaſin, inflammationem, obſtructionem, peripneumoniam, pleuritidem, diabroſin, Diaphæreſin, & hæmoptyſin producit. Sed quomodo occurrendum? Difficillima ſane quæſtio! Compreſſio ſemper eadem eſt, imo forſitan major fit, & nullo tamen modo neque magnitudo neque accrementum

(*f*) Alium adhuc ex ejuſmodi vitio Smetius defectum derivare vult, quem autem nec poſſibilem eſſe, nec exinde provenire poſſe autumo. *Henr. Smet a Leda, Miſcellanea medica, Frf.* 1611. 8. *Lib. X. p.* 540. *A.* 8. *Hepatis ille lobus, qui ventriculum ſupra integit extremitate ſua (dictu mirum viſuque inſolens) ſupremæ lienis regioni erat annexus, non equidem membrana aliqua, ſed epiphyſi tres digitos lata, & ſcriptoriæ pennæ craſſitudine, vere adnatus apparuit, per quam lienem multum purioris alimenti tranſumſiſſe credibile eſt: ut in hoc corpore rubicundo potius quam liveſcente colore præditus eſſe conſpiceretur.* Quam quidem alimenti transſumtionem falſe ſuppoſitam puto, & forſitan (licet ob defectum cæterarum circumſtantiarum non certe concludi poſſit) inflammatorius adfuit affectus, quod e dicto rubro colore veriſimile fit.

(*g*) Vid. *Carol. Auguſt. a Bergen Diſſ. de Coalitu viſcerum.* §. XIX. p. 26. ubi inprimis ex §. XX. p. 27. ſequentia, notatu digna puto. *Reliquæ vero concretionum cauſæ* (§. 11 - 17.) *quoniam extra poteſtatem medici ſitæ* (§. 19.) *ſunt, efficiunt pariter, quo minus medicus, ſiquidem de concretione cujusdam viſceris quodammodo certus eſt, ex voto opem & medelam afferre queat. Non tamen adeo tota hæc pathologica conſideratio ſua in praxi utilitate, præprimis quoad prognoſim morborum & ſymptomatum differentiam, deſtitui plane dicenda eſt, dummodo practicus veros hujus effectus a falſis, & apparentibus bene diſtinguat, &c.*

crementum viſceris tolli aut impediri poteſt. Deſperatus videtur ſtatus, nec unquam aliquid præſtabit medicus, quam ut ſymptomata mitiget, inflammationi &c. occurrat, & reliqua a tempore exſpectet, ubi diæteticæ regulæ, circa omne, quod phlogoſes producit, ſtrictiſſimæ erunt. Alia auxilia mihi non occurrunt. Interim cum in omni deſperato caſu aliquid tentandum ſit, quæritur, anne ſequens palliativum remedium tentandum ſit? Sit homo ſtans erectus in corpore nudus ante paſtum, ſi inteſtina vacua ſunt (*g*), tunc hepar ob gravitatem & defectum ſuſtentationis, ab inteſtinis exſpectandæ (§. LXVI.), magis verſus inferiora deſcendet. Si præſens medicus ex ſenſu admotæ manus, & ex relatione ægroti, qui ad meliorem perſcrutationem pro medici ordinatione reſpirationem nunc augeat, nunc minuat, certior eſſe credit, thoracem, quantum fieri poteſt, eſſe liberam, faſciam, quam ſequenti modo conſtitutam eſſe, & applicari debere puto, adhibeat. Habeat circiter duorum digitorum latitudinem, in ſuperiori autem parte externe applicata ſit lamina plumbea, quæ, ut ipſe faſciæ margo, ad figuram marginum coſtarum accommodata eſſe debet, & ſpatium a dextro latere ſpinæ dorſalis uſque ſub cartilagine Xyphoide pro menſura longitudinis habeat: cæterum autem faſcia illius longitudinis ſit, ut totum corpus plus una vice circumdare poſſit. Applicatio hæc ſit: Medicus utramque manum, & anterius & poſterius, ſub margine coſtarum verarum ponat, & leniter premat, verſuſque inferiora nonnullis vicibus trahat (*herunter ſtreichen*), deinde eodem modo alius ad margines manus ſuas, remotis pedetentim medici manibus, ponat, ſed non amplius moveat. Tunc applicetur dictæ faſciæ illa pars, quæ externe lamina plumbea inſtructa eſt in partibus, quas enumeravi: Appoſitam tunc leniter premat & ſuſtineat adſtans, ut reliqua ligatura rite fieri poſſit. Non ſufficit enim, iſtam applicaſſe faſciam circa corpus movendo, ſed, quia ob elevationem coſtarum alterius lateris ad finem cartilaginis enſiformis nullam haberet ſuſtentationem, nec tam arcte igitur applicari poſſet, quam requiritur, ſed potius relictis, hinc inde ſpatiis, nullius eſſet uſus, ſimul quoque faſcia ſcapularis adhibenda eſt, cujus pars bifurcata anterior ſit, & uterque finis ad utrumque latus exeuntis cartilaginis Xyphoidis, altera pars poſterior ſcapularis faſciæ, in ſpinæ regione, noſtræ faſciæ annectatur. Reſtans longior hujus pars ſine habita marginum coſtarum ratione ſuper hypochondria leniter circumducatur ad modum faſciæ circularis abdominalis, magis tamen verſus ſuperiora, ne hepar iterum ſurſum

(g) Quem in uſum forſitan proderit, ut vel tempus prandii aliquantum procraſtinet, quo eo certius inteſtina vacua ſint: imo exſpectare utile foret, uſque dum iſtum moleſtum ſenſum haberet, qui a gravitate verſus inferiora pendentis & trahentis hepatis oritur, quod ſignum eſſet, thoracem eſſe liberatum. Credo ſimul tunc ad tempus ſymptomata in thorace leniora fore.

ſurſum prematur, Sic medico tempus procuratur, ut vitiis thoracis oc-currere poſſit, & niſi hepar, quoque in ſitu pedetentim mutetur, hæc faſcia ſemper ad ammatis modum portanda eſſet. Auſus ſum, has meas cogitationes proponere, licet nondum propter experientiæ defectum aliquid certi de effectus magnitudine addere poſſim; credo interim, a priori nullam in dicta curatione contradictionem monſtrari poſſe, & illam in eo ſaltem caſu tentandam eſſe arbitror, ubi gravior ſymptomatum moleſtia, moleſtum remedium eligere docet. Interim bonum eſt, rariſſime in eo gradu hunc caſum obſervari. (*h*)

§. LXXVI.

In alias regiones juſto magis extenſum hepar alia producit incommoda & pro diverſis compreſſis viſceribus diverſis ſtipatum eſt ſymptomatibus. Preſſus ventriculus ſubjacentibus inteſtinis continuata preſſione moleſtus eſt. Canales inteſtinorum anguſtantur magis quidem in dextro, quam in ſiniſtro latere, & fieri poteſt, ut parietes parietibus applicentur; inæquali autem ſic ductu inteſtinorum, flatibus & fecibus commorandi imo obſtruendi anſa datur, & inde colicæ & iliacæ paſſiones facillime ortum ducere poſſunt, & anologa etiam in ventriculo vitia obſervabuntur.

§. LXXVII.

Non adeo notabiles erunt variationes ſi hepar in ſitu lienem impedit, licet functiones lienis eo modo, ut ſupra jam annotavimus (§. LXIV), turbentur. Continuatur etiam uſque ad dextrum renem (*i*) comprimit ibi ſita ligamenta medii abdominis & magna incommoda ſuſcitat (vid. infr.): Renem vero ſi premit, & lenius quidem, diureſin auget, & accelerat; ſin illum vero fortius premat, urinæ ſecretionem turbat, & nunc inflammationi, nunc ſcirrho, nunc calculis accumulandis anſam præbet.

§. LXXVIII.

Prolabitur tandem adhuc alio modo, ita quidem ut prolapſum illius, licet non ſatis convenienti nomine, (§. LX.) medicorum plurimi Hepa-

(*h*) Similis interim legitur *Schenkii a Grafenberg Obſerv. Lib. III. Sect: poſterior de jecore p. 748. n. 5. in diſſecto aliquo hepar globoſum juſto minus, & una cum Diaphragmate in pectus ad mammillam dextram uſque aſcendens, oſtendi. Is autem magno etiam ſplene præditus fuerat. D. D. Cyriacus Lucius* de *Obſerv. propriis.*

(*i*) Exemplum datur *Schenck. Obſ. loc. cit. p. 748. n 3. Anno 68. hepar magnum oblongum & ad dextri renis locum exporrectum (deficiente illo rene) Batavii Ital. vidi D. D. Cyriacus Lucius de Obſerv. propriis.*

Hepatocelen nominarint. Omnia incommoda, quæ in ſectione de Herniis enumeravimus, hic quoque obſervantur, mutatis, quæ diverſitas viſceris mutare jubet, circumſtantiis. Obſervati ſunt hujus generis prolapſus (*k*), ſed rarius ſaltem, & caſus, ubi curationes additæ fuerunt, mihi nondum ad manus venerunt. Quum interim nullibi in ſcriptis theoreticis de hepatocele ſeorſim actum fuerit, fere inde concludo, de ejus cura ſolertius neminem adhuc meditatum eſſe, & annotatas obſervationes, vel in mortuis tantum factas, vel ſi de viventibus datæ ſunt, quoad cætera neglectas fuiſſe. Si autem nonnulli jam meditationes ſuas communicaverunt, veniam ab illis peto, me ignotis neglectis propria protuliſſe. Communem habet, ejusmodi prolapſus extenſionem, vel rupturam peritonæi cum herniis; hinc duplici modo huic malo occurri poteſt. Primo igitur faſcia ammatis loco adhibenda eſt, quæ ſi plumbeum iſtum marginem negligimus, & latiorem illam pro diverſa prolapſus magnitudine paramus, ejusdem generis eſſe & eodem modo applicari poteſt, ac illa, de qua paulo ſuperius locuti ſumus (§. LXXV.) Nullus autem dubito, dari inter ejusmodi prolapſus etiam tales, quæ ſectionem admittunt. Niſi enim hepar concretum eſt, nihil impedit, quo minus pro legibus herniotomiæ (§. XLV.) integumenta communia & peritonæum ſecentur, hepar leni preſſione, ac in herniis inteſtina, (§. XLV.) digitis vel manu in locum naturalem reponatur & ſutura eodem modo inſtituatur, Facili negotio autem expertus chirurgus deteget, num concretum ſit hepar, nec ne, ſi ægrum diverſos ſitus & motus imitari jubet, ſub quo motu applicata ſemper manu mox animadvertet, utrum hepar in omni prolapſus pariete æquali modo moveatur, nec ne, imprimis ſi in ſtatu quietis neceſſaria jam tactu exploraverit.

§. LXXIX.

Alius omnino ſtatus eſt, ſi hepar plane deficit (*l*). Si unquam exſtitit, rariſſimus caſus eſt, & cum prava ſemper nutritione conjunctus, quare

 nihil

(*k*) Vid. *Laurent. Woiffsſtriecel Obſ. de tumore ex prolapſo hepate in M. N. C. A.* 1751. *Obſ.* 88. *Reiſeli Obſ. de Hepatocele. M. N. C, Dec. II. A. VII. Obſ. 6.*

(*l*) *Schenk. Obſer. loc. cit. p.* 749. *Obſerv.* 7. quam ob rariorem caſum & annexam annotationem totam inſerere utile duxi: *Anno a Chriſto* 1564. *die vero* 11. *Septembris hanc vitam reliquit Dominus Matthias Ortelius, mercator oppidi Antwerpienſis celebris, natione Germanus. Duodecima vero facta fuit ejus corporis ſectio a Chirurgis ejus rei peritis, me præſente medico, ut conſtitutionem partium nutritioni ſervientium videremus, præcipue hepatis & lienis, nam aliquot annos antea hydrope laboraverat, qui morbus affectus hepatis, vel primario vel ſecundario neceſſario comitatur, cumque ſub ſepto transverſo ſeu diaphragmate atque coſtis ſpuriis hepar & lienem quæreremus, ne veſtigium quidem illarum partium invenimus. Caſus profecto inauditus & admirabilis: ut ſubſtantia omnium inteſtinorum carnoſa prorſus erat & multo ſolidior, quam ipſa muſculorum caro, ut ſoliditate cordis carni fere reſponderet & vena cava ex ipſis*

nihil quoque addam, quam quæ ex loco dato *Schenkii* allegata ſunt, de cujus ſententia uberius diſquirere diſſertationis limites minime permittunt. Aſt in contrario caſu duplex obſervatum fertur (*m*), ubi, ſi moles alias æqualis ſanæ eſt, cholopoieſis eadem manet, ſi vero major, omnino etiam bilis in majori copia ſecernetur. Si vero alterutrum in plane alia regione ſitum eſt, de hoc vitio eadem ſentio, ac in ſequenti §. dicam.

§. LXXX.

Obſervatum enim legimus, hepar interdum in alia, quam ſolita regione, ſitum ſuum habere (*n*). Si, ut obſervationes, quas *Schenckius* dat ferunt, Hepar in hypochondrio ſiniſtro ſitum eſt, ventriculo, curvaturæ ſecundæ ſive magnæ coli, & reni ſiniſtro neceſſario moleſtum eſt. Fundus ventriculi premitur, & interdum preſſio adeo magna fieri poteſt, ut impletionis tempore attritus contingat, & inflammatio oriatur, aut in alio caſu parietes, preſſione ſibimet invicem applicatæ, concreſcant. Deficit ſic fundus in ventriculo, cujus neceſſarius uſus in Phyſiologicis demonſtratur, & varii in digeſtione errores obvii ſunt, qui in chylificatione æque ac in chymificatione malæ conſequentiæ ſunt, & hic cruditates, & inde orientes ventriculi dolores, pravus chylus & quæ ejus ſymptomata ſunt obſervantur. In Colo facillime colica paſſio in ejusmodi

ſis inteſtinis ſuam orginem ſumebat, eo fere modo in qua vena portæ in ipſis inteſtinis ſolet implantari. Hæc ſane cauſa fuit, quod toties inflammatione & abſceſſu inteſtinorum laboravit: facilius enim, quod carnoſum quam quod membranoſum eſt inflammatur & abſceſſibus torquetur, nam carnoſæ partes plus, membranoſæ vero minus ſanguinis & humoris participant. Lambertus Tulutanus, Medicus civibus Antwerpienſibus adjuratus manu propria hanc hiſtoriam texuit.

Ego Thomas Comaus Chirurgus & tonſor Antwerpienſis, atteſtor me Dominum Matthiam Ortel Auguſtanum, pace memoriæ, poſt ejus obitum in præſentia Domini Lamberti Tulutani medici me ipſius manu ſecuiſſe in ejus corpore inveniſſe ac vidiſſe, quemadmodum præfati Medici teſtimonium aſſerit in cujus rei fidem manu propria me ſubſcripſi. Thomas Comaus.

Hanc hiſtoriam primus nobis Clariſſimus V. D. D. Cyriacus Lucius Medicinæ in celebri Ingolſtadienſi Academia Profeſſor prodidit & apud heredes Bernhardi Mulieri, civis Auguſtani (fuit enim Ortelius, qui Antwerpiæ obiit patria Auguſtanus) impetrandam ſignificavit cujus occaſione litteras ad D. D. Tobiam Cneulinum Auguſtanum Medicum, dedi, qui eandem integram conſecutus mihi liberaliſſime ut multa alia communicavit. Eandem paulo poſt. Cl. V. Joach. Camerarius una cum illuſtribus aliis exemplis ad me miſit. Schenkius.

(*m*) Loc. cit. Schenk. p. 749. Obſ. 8. *Semel hepar duplex vidi Gemma Lib. 2. Art. Cyglognom.* ubi autem dubium reſtat; anne circa lobos error a minus accurato anatomico commiſſus fuerit. Interim a priori impoſſibilitas hujus vitii demonſtrari nequit (§. XIII.)

(*n*) *Schenk. loc. cit. p. 749. Obſ. Q. ex Cyglognom. lib. 2. p. 75 & Coſmocrit. lib. I. cap.* 6. & alia ex ore ab *Aquapendente.*

(o) *v. g.*

di ſubjecto generatur, & alio tempore alvus adſtringitur. Ren ſiniſter, niſi preſſioni cedit, (quod tamen & non ſine incommodis eſſet, & in ſiniſtro quidem latere difficilius, ob adjacentes alias inteſtinorum partes contingere poſſet) malis quoque, quæ §. LXXVII. enumeravimus, exponitur. Omnibus his conſequentiis tenui modo diæta & bene ordinata occurritur, ne nimium ciborum in ventriculo & fecium in inteſtinis adſit, & ut cruditates ac flatus evitentur. Paucis hic addere poſſumus, vanam eſſe illorum opinionem, qui hepar, (*o*) ſalvis inteſtinis, per alvum poſſe excerni, ſtatuunt.

L I E N.

§. LXXXI.

Ad lienem progredimur, mirum certe quoad ſitum ſuum viſcus: Non contemnendus Phiſiologi labor eſt, variantem ejus, pro vario ventriculi ſitu, locum determinare & eadem circa actionem ejus opera eſt, quum igitur prolixam iſtam theoriam dare ſpatium non permittat, ſufficiat hic ad illos libros, ubi diverſe de his diſputatur, provocaſſe, cum multo adhuc dubia reſtent. Generaliter autem circa ejus ſitum notandum erit, illum aliquatenus cum ſitu dextri lobi hepatis convenire. Concludere autem hinc licebit, lienem ſitu peccare, ſi cum aliis, ut de hepate dictum eſt (§. LXXIV.), concreſcit, ſi ſiniſtri renis locum occupat, ſi in hypocondrio dextro hæret, & tandem, ſi valde magnum alias partes e locis ſuis expellit. Cæteræ minores variationes, in viſcere, cujus functio non eximii reſpectu totius machinæ uſus eſt, non magni momenti erunt, ut de ejus ligamentis jam annotavimus (§. LXVI.)

§. LXXXII.

Si lien cum adjacentibus partibus concreſcit omnia eadem ſunt, ac de hepatis concretione diſſeruimus (§. LXXIV.): (*p*) nihil igitur novi addere poſſumus. Sed ſæpius de excedente lienis, quam heqatis magnitudine querelas legimus. (*q*) Adeo in hoc genere ſitus lienis erravit, ut moleſta

(*o*) v. g. *Scenk. loc. cit. p.* 767. *Obſ.* 47. & plura pro his præjudiciis frequentiſſima. quæ afferre tædet.

(*p*) e. g. *Schenk. loc. cit Lib. III. p.* 788. *Obs.* 87. *Adnexum vidi peritonæo lienems Columbus lib.* 15. *Anatom & p.* 788 *Obſ.* 90. 94.

(*q*) Imprimis notatu dignus caſus eſt, quem dabo ex *D. Chriſtian. Philipp. Berger Verſuch einer gründlichen Erläuterung merckwürdiger Begebenheiten in der Natur.* Lemgo 1737. 8. *Erſtes Stück. p.* 92 *IV. Ein Bauer-Mägdchen, das jederzeit friſch und geſund geweſen war, verlieret nach und nach den Appetit zum Eſſen, bekommt einen Eckel*

leſta inde orta ſint ſymptomata, quorum numerus & differentia, ne repetendo uberior ſim, ex allegatis locis quos integro inſerui, patebunt; differunt enim pro differentia cæterarum affectarum partium. Facillime etiam concludere poſſumus, curam ſi nimia lienis magnitudo ſecundi morbi cauſa eſt (§. IX.) aliam ſemper eſſe eo gradu, quo morbus, exceſſus cauſa, alius eſt. Cæterum, ſi radicalis cura non ſperanda eſt, nihil niſi diætæticæ regulæ ſuperſunt, quæ ex præſentibus ſymtomatibus colligi poſſunt. Minoris momenti autem eſt, ſi nimis parvus lien obſervatur, (s)

Eckel vor Speiſen, öfteres Erbrechen, ſchweren Othem, Verſtopfung der monatlichen Reinigung, und andere Zufälle mehr, ſo ſich bey ſchwangern Weibern einzufinden pflegen, daraus urtheilet jedermann, ſie habe ſich beſchlafen laſſen, und ſey ſchwanger - - - Es fänget ihr aber auch der Bauch nach und nach an zu ſchwellen, worauf man - - - öffentlich von ihrer Schwangerſchaft, als von einer ausgemachten Sache, redet. - - - Sie wird dannenhero vor ſelbiges (Amt) gefordert, - - um von ihr ſelber die Wahrheit zu vernehmen, und im Fall, daſs es mit ihrer Schwangerſchaft ſeine Richtigkeit habe, ihr anzudeuten, daſs ſie den Hurenbruch erlegen müſſe. - - - geſtehet ſie, wie ſie ſich habe von einem Baurenknecht, den ſie mit Nahmen nennet, beſchlafen laſſen, zeiget auch zugleich die Zeit und den Ort an, wenn und wo ſolches geſchehen. Der Baurenknecht - - auch alſobald eingeſtand. Hactenus nemo dubitavit illam eſſe gravidam, magisque poſtea ſuſpicio aucta fuit, cum mulieres dolores etiam, parturientibus familiares, ſeſe obſervaſſe perhiberent, licet nil, niſi ſitus præternaturalis ex nimia magnitudine cauſa hujus phænomeni fuerit. Sic fœmina hæc in partu mortua dicta eſt: ſed præfectus, ob laudabilem in, negligentes ut plurimum, obſtetrices attentionem, corpus mortuum ſecari juſſit. *Ich - - lieſs den Sarg wieder öfnen - - ſie heraus nehmen, und auf einen Tiſch legen, worauf - - die Eröfnung mit aller Behutſamkeit vornahm. Mit unſer allerſeits Verwunderung fanden wir die Gedærme in ihrer natürlichen Lage, und die Mutter von eben der Gröſſe, wie ſie bey nicht ſchwangern Frauens-Perſonen zu ſeyn pfleget, nemlich von der Gröſſe und Figur einer etwas platt gedruckten mittelmäſſigen Birn, und in dem Eyerſtokke war nicht ein einziges zur Empfängnis geſchicktes Ey vorhanden. Wie ich mich hierauf nach der Urſache des hohen Leibes umſahe, und nur an der lincken Seite des Leibes die Häute und Muſkeln zuruck zog, ſo ſtieg von ſelbſt eine falbe verhärtete Milz unter den Magen und Gedärmen hervor, die an ſtatt, daſs ſie bey geſunden ohngefähr ſechs Zoll in die Länge, drey in die Breite, und einen Zoll in die Dikke hat, anderthalb Schuh lang, ſechs Zoll breit und vier Zoll dick war, und am Gewichte ohngefær ſechs Pfund hatte. Die Gedärme waren uber dieſes von Winden mercklich ausgedehnet, von welchen Urſachen eine jede das ibrige zur Aufſchwellung des Leibes beygetragen hatte. Inſonderheit aber war der Leib von der groſſen Milz ſehr aufgetrieben, denn wie ich ſolche aus ihrer Stelle nahm, ſo fielen die Gedärme ſo ſehr zuſammen, daſs man augenſcheinlich ſehen konte, wie wenn eine groſſe Milz im Leibe nicht vorhanden geweſen wäre, von denen in den Gedärmen enthaltenen Winden kaum eine Aufſchwellung des Bauchs wäre zu verſpuren geweſen.* Hoc caſu fuſius enarrato, ſingulatim ſymptomata ſupra deſcripta perluſtrat & explicat, quæ quidem erudita dijudicatio lectione digniſſima eſt. Non minus gravis caſus legitur *Commerc. Litter. Norimb. Annus* 1732. *Hebd. XXIII p* 260. *Lien monſtroſus - - - referens ventrem, pondus* 15. *Lb. civilium cum dimidia adæquans, ſub quartam coſtam veram diaphragma in latere ſiniſtro, propellens, & ad regionem iliacam uſque propendens,* nec. non *V. Hieronym. Mercurialis Forolivienſis. Liber reſponſorum & conſultationum medicinalium per Mich Columbum. Baſileæ* 1592. 8. *Conſ. CIII. Laelii a Fonte Eugubini Conſultationes medicæ, Fref,* 1609 *Conſ XCIX. p* 544. *Conſil. medicinalia Antonii Mariæ Venuſti*

tur, (*r*) nam vel plane defuiſſe, idque ſine ſenſibilibus incommodis, relatum legimus: (*s*) quid quod? arte ſæpius lienes exciſſi ſunt (*t*) nec adeo vehementes fuerunt conſequentiæ ac initio creditæ ſunt, omne enim momentum, quoad hactenus obſervatum eſt, eo redit, ut ejusmodi ſubjecta ſalaciora fuerint, & deinde debilem & valetudinariam vitam degerint. Salvis autem inteſtinis, illum excerni poſſe, æque falſum & impoſſibile eſt, ac hæc hepatis (§. LXXX.) amiſſio. Duplices (*u*) imo triplices (*x*) lienes quoque non ſenſibilem anomaliam producent niſi alias partes comprimant, aut expellant, tunc autem eadem rerum conditio erit, ac de hepate dictum eſt. (§. LXXV-LXXVII.) Plane enim idem ſtatus eſt, ac ſi unus duntaxat lien in alio loco, ut in dextro hypochondrio (*y*), vel in pelvi (*z*) ſitus eſt. In priori caſu incommoda inde oriunda

muſſi per Joſephum Lauterbachium. Frcf 1605. *Conſ.* LXXXIX. p. 24. & inprimis adhuc notanda obſervatio in *Miſcell. Henrici Smitii* a *Lida medic.* Frcf. 1611. *Lib. X.* p. 550. D. 29. Oct. *eadem partu levata ſcirrho ſplenis* (*qui utero gravido latitabat*) *jam manifeſto adeoque ingente, ut illum ſiniſtrum univerſum occuparet, ſuſpenſis partus purgationibus, quartana dupla adhuc ſuas periodos ſervante. Fœtus etiam perſpuſillus, ſed macilentus quoque & miſellus puta cujus ſiniſtræ partis genu & cubitus inflammationem minarentur, ejusdemque manus digitellus medius lividus eſſet.* nec non *Schenck. a Grafenberg* Lib III. Obſ. 90. 91. 92. 94. 101. &c.

(*r*) *Schenck. loc. cit. p.* 788. *Obſ.* 88. 89.

(*s*) *Schenck Obſ.* 85. *Hollerius inter rara num.* 5.

(*t*) vid. *Boerhaavii Prælectiones c. comment. Halleri Vol. III. Gœtt.* p. 69. n. d. plura de exſectis lienibus exempla citantur inprimis *Malpighii ac Bohnii*, nec non *Frid. Ruyschii obſ. anat. chir*, *Obſ. LXVI.* p. 85. ubi non negligenda annotatio ipſi *Boerhaavii* loc cit *p* 70. *animal enim non poteſt valetudinem integram diu conſervare in tanto vitio hepatis.* Interim tamen aliquam puto eſſe differentiam, ſi lien mox initio deficit, & ſi deinde tantum & nervorum diſpoſitionem, diſpertitionem & connexionem. Curſoribus autem ob peculiarem inde in currendo exſpectandum uſum exſcindi, ut *Schenkius* in Obſ. p. 793. Obſ. 105. ex *Plinio* Lib. II. cap. 37. *N. H. Plauto in mercatore Aretbaeo*, *Hallyabba*, & *Bertino in medicina ſua* putat, falſum eſt, & ex ſententia *Boerhaavii* & experimentis patet, contrarium potius inde provenire effectum. Extat quoque *Diſſ.* quam nondum vidi *Joh. Chriſt. Pohlii de defectu* lienis & liene in genere vid. *v. Haller Comment. in Meth. ſtud. med. Boerhaavii* p. 364.

(*u*) *Schenk. Obſ.* 84. p. 787. *Gemma lib.* 1. *cap.* 6. *Coſmocrit. Ariſt. lib.* 4. *cap.* 4. *D. D. Petrus Spebr de obſ. Patav*, *D. D. Joan. Poſthius de obſ. propr*,

(*x*) Ibid. *Fallopius in obſerv. Anat. ad Petrum mannum Med.*

(*y*) *Schenk. Obſ.* 86. p. 788. *Gemma lib* 2. *p* 75. *Cyclog. Coſmocr*, *lib.* 1. *cap.* 6.

(*z*) *Fred. Ruyschii Obſ. Anat. chir. Obſ. LXII. Mulier -- poſt doloroſum & difficilem partum in hypogaſtrio duritiem contraxit non ſine dolore vehementiſſimo. Nonnulli ſuſpicabantur, placentam uterinam intus retentam duritiem illam producere. Variis itaque uſurpatis remediis, eandem nitebantur expellere, quibus tamen nihil efficientibus, animam Deo tandem reddidit puerpera. Diſſecandi cadaver anſam & copiam mihi faciebat eo tempore Noſocomii Medicus ordinarius, Gerardus de Peniyn. Partes interiores omnes ſatis bene diſpoſitas deprehendi præter lienem, qui naturali liene octuplo, & quod excedebat, major & bilanci impoſitus quatuor libras pendens in pelvim deſcenderat: in cujus naturali loco lieni analogum comparuit corpus, caſtaneæ majoris magnitudine, colore autem ſubſtantiaque lienem exacte referens. Vide Clariſſimi Domini Schraderi Obſervationes rariores anatomico medicas. Decad. III. Obſ* 4. *ubi eandem recenſet hiſtoriam.*

da primario a ſimul aberrante hepate derivanda ſunt, quare ad illa provocare poſſumus, quæ ibi dicta ſunt (§. LXXX). In poſteriori vero ſymptomata alia ſunt, ut ex caſu *Ruyschiano* patet, & ex eodem colligo, curam radicalem in hoc caſu impoſſibilem eſſe, imo ne quidem palliativam, prodeſſe. An autem talis ſtricte ſit dictus prolapſus lienis, ac de Hepate vidimus, (§. LXXVIII.) poſſibilis ſit, magna quæſtio eſt: Ratione naturalis hujus viſceris ſitus impoſſibilis quidem videtur, nec contraria exempla mihi nota ſunt, (*b*) nam in dorſo, nec tanta dilatatio iſtarum partium, multo minus autem ruptura cogitari poteſt, quæ tamen neceſſario ſupponi debent. (§. XLI. XLII.) Hactenus de liene. (*c*)

MESENTERIUM.

§. LXXXIII.

Lienem ordine exciperent *Omenta*: ſed quum plures circumſtantiæ, creſcente paginarum numero, impediunt, quo minus in hac diſſertatione omnes abdominis partes ſingulatim perluſtrare poſſim, ob figuras additæ tabulæ hac vice duntaxat *Meſenterium* addam, cætera alia occaſione daturus.

§. LXXXIV.

Meſenterium eſt continuatio peritonæi (§. XXXVIII.), & incipit dum portio interna membranacea peritonæi, ad ultimam curvaturam Duodeni dextrorſum & ſiniſtrorſum ampliata, duplicaturam formant, quæ intermediam habet celluloſam glandulis, vaſis, nervis, & adipe admodum repletam. Deſcendit per longitudinem vertebrraum dorſalium in dextro & ſiniſtro latere. In extremitate inteſtini Ilei laminam ſeparatam dat, quæ plicam iterum tranſverſalem, ligamentum nempe coli rectum, format. Continuatur dein ad renem dextrum & transverſaliter iterum ſub hepate, ventriculo, & liene ad renem ſiniſtrum pervenit, ut adeo ſemicirculum in ambitu adhæſionis repræſentet. Adhæret etiam triangulari portioni Duodeni annatæ & infimæ parti dextræ ventriculi, uti in loco de ligamentis medii abdominis fuſius dicendum eſt. Cæterum ex Anatomia notum eſt pro diverſo loco meſareum, meſorectum, meſocolon, & iliocolon nominari.

§. LXXXV.

(*b*) Videtur etiam cum hoc *Ruyſchii* caſu analogus de quo ſermo eſt in *Abr. Vater Diſſ. de lienis prolapſione ad illuſtrandum vexatum Hippocratis* ἐπιδημιῶν *Lib. VI. Sect. II. Aph.* 30. *locum Vitemb.* 1746. quem non vidi interim ea meditatio eadem fere videtur cum illa, quam ſub *Programmatis* nomine recenſet. *Ill. V. Haller in Comment. in meth. ſtud. med. Boerhaavii.* p. 364. *A. Vater de prolapſu lienis programma.*

(*c*) Ubi autem referenda ſit *J. Zach. Platner. De riſu a ſplene Lipſ.* 1738. *Progr.* in loc. cit. *Halleri* plane neſcio quia non legi.

§. LXXXV.

Ipſum iſtud meſenterium in ſitu ſuo morboſam habuiſſe anomaliam, fere non obſervatum eſt, ſi excipis prodigioſos illius tumores (*a*); ubi neceſſario abdomen implevit & alia viſcera compreſſit, & exinde eodem annotanda ſunt, quæ ſupra diximus (§. 76. 77.) & concretio ejuſdem generis eſt ac omnes aliæ (§. 74.) Sed aliam diſquiſitionem hic convenientiſſimam puto, dum a ſitu meſenterii totius hujus morbi explicatio pendeat, inquiſitio nempe an implicatio inteſtinorum locum habeat, necne.

§. LXXXVI.

Morbus, cujus ſymptoma implicatio inteſtinorum dicitur, iliacus, volvulus, chordapſus, miſerere mei &c. audit. Conveniunt autem medici in eo, inflammationem inteſtini & meſenterii adeſſe, cum aliis inde provenientibus ſymptomatibus: diſcrepant autem, ſi alii dictam implicationem addunt. *Ill. de Gorter in praxi ſua* (*b*), hiſtoriam volvuli enumerans plane non tetigit implicationem inteſtinorum in egregium ſane mihi exemplum.

§. LXXXVII.

Ut autem ordine progrediar, ſingula conſideranda momenta ſeorſim perpendam. Noſtrum igitur primo non eſt, totam ilei hiſtoriam & curationem enumerare, ſed modo e ſitu & connexione meſenterii cum inteſtinis monſtrare, quatenus implicatio vel invaginatio cogitari queat. In genere autem illa duplicis cenſus erit, fieri enim poteſt vel ſpe adhuc præſente, ægrum reſtitui poſſe, vel modo, ſi mors neceſſario ſequitur: de utraque enim ſententia hinc inde diſputatum eſt.

§. LXXXVIII.

Sit a a inteſtinum quoddam, cujus pars continua ſit b b. Pro ſtructura meſenterii C C. annexum erit inteſtino a ad directionem fig. 5. C ut ex fig. 1. videre eſt. Sic etiam partis b meſenterium E tunc ad directionem E annexum erit. Quum autem E infra affixum ſit (per ſtruct. meſ.) moveri nequit ad directionem E b; annatum igitur inteſtinum b cogitur directionem E C ſervare: impoſſibile ergo eſt, ut pars inteſtini b b ad directionem b b trahi poſſit, ſalvo nempe meſenterio. Hæc igitur implicatio impoſſibilis eſt.

§. LXXXIX.

(*a*) *Schenk.* loc. cit. *p.* 744. *obſ.* 294. *Paræus lib.* 23. *cap.* 36.
(*b*) *Joh. de Gorter Praxis med. ſyſt. T. II. lib.* 3. *n.* 384. *p.* 117.

§. LXXXIX.

Quum inteſtini fig. 6. a a & b b eadem ratio ſit, ac in §. præcedente, & pars c c in directione c c modo continuatio partis b b ſit, patet, partem c c in directione impoſſibili (§. præc.) non poſſe continuari. Ergo & hæc falſa eſt.

§. XC.

Partes fig. 7. a a, b b, c c eædem ſunt, ac in §§. præcedentibus, ea modo differentia, ut partes c c in plures regiones continuentur: poſterior igitur directio, quæ ſine priori cogitari nequit (per ſtructuram figuræ) impoſſibilis eſt, ſi prior non datur. Inde & hæc rejicienda.

§. XCI.

Ad graviores pervenimus caſus. Eſt, fig. 1. I I vena cava, h h corpora vertebrarum, l l muſculus Pſoas, g g partes peritonæi abſciſſi, C C meſenterium, E alia pars meſenterii inteſtino poſteriori annexa. a a a a a a a inteſtinum ſitu ſuo anterius. b b b b b b b continuata (e parte in figura abſciſſa) illius pars ſitu poſterior. E igitur eſt meſenterium parti b b annexum & d aliqua illius portio. Contrahatur meſenterium C valido ſpaſmo, tunc inteſtinum a verſus inferiora trahet: fieri igitur poteſt, ut pars inteſtini b b ſuper inteſtinum a a deſcendat. Ponamus iterum, ſpaſmum fines inteſtini a a contrahere: patet partem deſcenſam b cum parte meſenterii d eſſe incluſam & compreſſam. Pars a a eodem modo a parte b b comprimi poteſt, ut in altero latere vidimus (*c*). Hæc igitur implicatio poſſibilis eſt, ſed, ut ex circumſtantiis patet, rara quoque accidit.

§. XCII.

Nemo forſitan dubitabit, inteſtina poſſe anguſtari, ut in fig. 1. Q n & in η ζ deſcriptum eſt; ſed de invaginatione plures aliter ſentiunt: at pro mea quidem ſententia ſalvo meſenterio nunquam fiet, ſed ſemper modo anguſtatio ſequetur, ut ex ſequentibus patere arbitror.

§. XCIII.

Antequam autem ipſam demonſtrationem aggredior, theſin quandam, vel potius experientiam præmittam, quæ mihi maxime neceſſaria eſt. Uni-

(*c*) Similem figuram vidi *Nathanael Highmor corp. hum. anat. diſqu. Hag.* 1651. p. 16. *T. I.* ſed auctor nihil de illa addidit, quod mihi ſane mirum viſum eſt.

Unicuique enim notum eſt, multos & inſignes quoque nervorum ramos in meſenterio deprehendi. De illis autem aſſero non extendi poſſe. *Alexander Stuart Archiater Reginæ Britanniæ* in *num.* 424. *Tranſact. philoſoph. Art.* 5. ſequens dat experimentum (*d*) III. Verſuch. *Ich band einem Hunde ein Stük feinen gedrehteu Bindfaden mit der Schenckel-Puls-Ader, der Blut-Ader und den Nerven, die hir zugehören parallel, band alsdenn ſowohl die Gefäſſe als die mit ihnen parallel gehenden Faden, oben und unten in der Weite von etwa* 4 *Zoll: alsdenn ſchnitte ich alles bei beiden Orten, wo ich gebunden hatte, ab, daß ich die Gefäſſe, und den nerven mit dem ihnen parallel gehenden Faden in einen Büntel abnehmen konte, ich legte ſie auf ein Brett, da ſich denn die beiden Blutgefæſſe ſogleich zuſammen zogen, und faſt um die Hælfte ihrer natürlichen længe, die ſie in dem Körper hatten, nemlich faſt auf drittenhalben Zoll verkürzte, da der Nerve unverkürzt blieb, und an den paralelfaden von* 4 *Zoll eben ſo paſte, als zuvor, ehe er aus dem Körper war geſchnitten worden -- da ich nur zeigen will, daß die Nerven keine Federkraft -- haben.* Cum igitur nervi non elaſtici ſint, quod egregie errorem, quem *Baglivius* inprimis defendere allaboravit refutat, inde concludo, meſenterium non poſſe uberius tendi ac naturalis ſitus nervorum permittit: ſi autem tenditur, illud vel rumpi, vel vehementiſſimas inflammationes, citiſſime in gangrænam tranſeuntes, oriri, inde in utroque caſu certiſſimam mortem ſequi, apertum eſt.

§. XCIV.

Ex §. patet, ſi vis partem inferiorem τϰ a verſus ſuperiora trahit, id ſalvo meſenterio fieri non poſſe. Ergo directioni Q u directio u r opponitur, & illa pars igitur in quiete manet, ſit ſpaſmus in directione n Q & n s. motus erit ad n u. Si tunc repetitur, erit ſpaſmus ad u t & u y, quia parallelæ n Q & n s, ſunt ergo motus ad u x. In utroque igitur caſu nulla erit invaginatio.

§. XCV.

Sit ſpaſmus fig. I. $= \gamma\varkappa$ & $\gamma\lambda$, motus erit $= \gamma\delta$, iterum ergo anguſtatio, non invaginatio ſequitur, & parallelarum $\eta\varkappa\zeta$, $\alpha\lambda$, $\zeta\,l\,\tau$, $\zeta\,l\,\tau$, $\beta\nu$, eadem ratio eſt.

§. XCVI.

Sit ſpaſmus $= \zeta\,l\,\tau$ tunc erit $= l\gamma + l\delta$ ſive ex his compoſitus (per princ. phyſica) ſed $l\gamma$ v f contraria eſt, ergo modo $l\delta$ reſtat, $l\delta$ contraria eſt $\delta\tau$, inde quies. Salvo igitur meſenterio & ſic invaginatio impoſſibilis eſt.

(*d*) *Hamb. Magaz. IV. B. IV. St.* n. 3. p. 377.

§. XCVII.

Inde concludo nullam aliam inteſtinorum implicationem, quam deſcenſum & anguſtationem, poſſibilem eſſe: cæteras autem non accidere poſſe niſi plane corrupto & diſrupto meſenterio, ubi mors certiſſime ſequitur.

§. XCVIII.

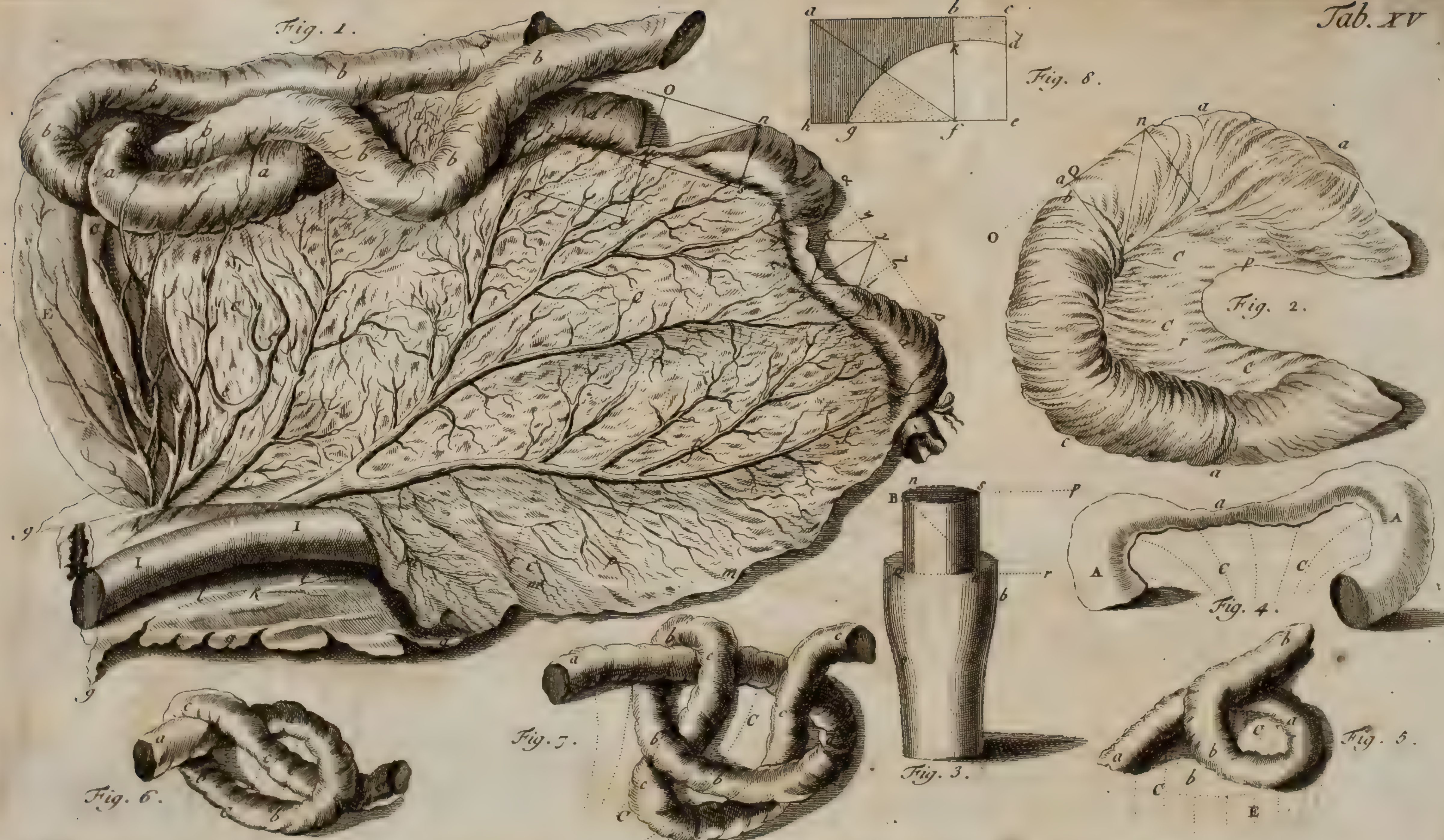
Egregie hic ſuccurrit ſententia Ruyſchii (*e*), qui duo exempla affert, ſed ambo diſrupto dudum meſenterio obſervata, & idem eadem annotat. fig. 2. contra in figura *Schacheriana* (*f*) errorem commiſſum puto nempe addere neglexit, meſenterium fuiſſe ruptum, quod ex præcedentibus ſuppono. Nam QN, ns, nu, uC eædem directiones ſunt, quas in §. 94-96. conſideravimus. Reliqua vide in explicatione tabulæ.

§. XCIX.

Variis inevitabilibus circumſtantiis coactus finem præſenti diſſertationi impono. Reſtant autem adhuc, *omenta*, *ventriculus*, *ligamenta medii abdominis*, *pancreas*, *duodenum*, *ductus biliferi & Wirſungianus*, *inteſtinum jejunum & ileum*, *cæcum colon & rectum*, *ligamenta inferioris abdominis*, *renes*, *veſica urinaria*, *ductus urinoſi*, *teſticuli*, *veſiculæ ſeminales earundemque ductus*, *penis & ſcrotum*, *uterus*, *tubæ & ovaria*, *pronaon*, *vaſa arterioſa & venoſa*, *nervi*, *Anaſtomoſes*, *plexus & ganglia*. Quæ ſingula perluſtrare mens fuit, ſed limites arctiores, uti dictum, mihi præſcripti ſunt, & nihil itaque ſupereſt, quam ut *Benevolum Lectorem* rogem, ut magis me adhuc excuſatum habeat, cum ne quidem ſecundum primam diſpoſitionem progredi potuerim. Ab hoc judicio pendebit, num, quæ reſtant, alio tempore addere, aut negligere, conſultius erit.

TANTUM.

Tab. XV

Disp. Medico-Pract. Tom. IV. G. H. TROSCHEL DE MORB. ALIENO SITU PARTIUM ABDOMINIS. pag. 212.

CXIX.

JEREMIÆ LOSS

ET

FRIDER. GEITZINGER,

DISPUTATIO

DE

LANGUORE LYMPHATICO.

Wittebergæ 11 Junii 1673.

NOn ſine cauſa *Fr. Baco de Verulamio in lib. de augment. ſcient.* notat, quod medici deficiant ab *Hippocratis* diligentia, cui moris erat narrativam componere, caſuum circa ægrotos ſpecialium, referendo, qualis fuiſſet morbi natura, qualis medicatio, qualis eventus. Nam, quod verum eſt, pauciſſimi hodie inveniuntur, qui accuratius hæc perpendant. Multi enim ne morbum quidem examinandum exiſtimant, cum illis generalis medendi ratio in omnibus ſufficiat, parum de ſignis, parum de cauſis, parum de eventu ſoliciti; cum tamen multum interſit ad caſus ſpeciales animum dirigere. Nam etſi de morbis, eorumque cauſis, de methodo medendi quoque non pauca & erudita ſint tradita; in praxi tamen & applicatione ad individuum ſæpiſſime res longe aliter ſe habet. Differt ſæpe corpus à corpore, & materiei reſpectu partes à partibus, & tanta earum ſæpe eſt diverſitas in diverſis hominibus quoad figuram, connexionem, poros, quantitatem &c. ut, niſi accurate examinentur, fruſtra fiat curatio, etiamſi purges, aut fermentationes ſiſtas, & alia peragas ſecundum methodum. Docuit hoc ſuo exemplo ante annum puer Dreſdenſis melancholicus, in cujus aperto corpore cor mira quantitate fuit repertum. Atque ut unius affectus plures cauſæ poſſunt eſſe; ita earum enodatio difficilis eſt in morbis. Sæpe fingitur aliqua cauſa in generali affectuum expoſitione, quæ deinde, ad praxin ubi accedas, difficulter deprehenditur, ſæpe plane non eſt. Fingitur hydropis cauſa intemperies hepatis, cum tamen hepar innoxium non ſemel fuerit deprehenſum. Ejuſmodi ſexcenta poterunt notari à medicis, qui, Hippocrati obedientes, caſus conſcribunt, eorumque eventus bene attendunt. Et quod emolumentum exinde habebit medicina! Licuit nobis eſſe tam beati in quibuſdam anaſarca laborantibus levia quædam obſervare; ut propterea e re medica exiſtimaverimus de hac materia publico exponere judicio Diſputationem. Faxit *Deus*, ut omnia cedant *Feliciter*!

CAPUT PRIMUM.

Definit. exhibens.

§. I.

ANὰ σάρκα ὕδωρ dicebatur Græcis illa *hydropis ſpecies*, de qua impræſentiarum agendum: quo factum, ut *Anaſarca* in latium tranſtulerint. Idem judicium de *Cataſarca* & *Hypoſarca*. Quod nonnulli rectius, ut putant, ſubſtituunt; ſed fruſtra. Nam ἀνὰ & motum & quietem

tem ſignificat. Vocatur alias *aqua intercus* ſeu potius *inter cutim*, it. σαρκίτης, ἐπισαρκίδιον, ὑποσαρκίδιον. Rectius autem *languor lymphaticus*, quoniam lympha & vaſa lymphatica hic potiſſimum afficiuntur; ſed cum determinatione ἀνὰ σάρκα.

§. I I.

Nobis ſynonymum quoque eſt *leucophlegmatia*. Novimus quidem *Platerum*, & alios leucophlegmatiam ab anaſarca diſtinguere; ſed quoniam ſaltim lymphæ craſſitie differunt, parum intereſt. Plane autem rejicimus cum *B. Sennerto* diſtinctionem *Aretæi*, qui λευκοφλεγματίαν oriri ſtatuit ab *humore pituitoſo*, *anaſarcam* autem *à carnis colliquatione*.

§. I I I.

Eſt autem *anaſarca tumor p. n. totius corporis habitum æqualiter occupans à lympha præternaturali, & ſtagnante ſubortus.*

§. I V.

Tumor eſt anaſarca; quoniam adeſt p. n. partium conſtitutio quoad magnitudinem auctam. Hinc patet non ſymptomatibus, ſed morbis hunc affectum eſſe formaliter adnumerandum. Ut hac ratione diſtinguatur à *cachexia*, quæ proprie ad ſymptomata mutatarum qualitatum pertinet. Ut ut enim maxime inter ſe conveniant cachexia, & anaſarca; in eo tamen differunt, quod nondum adſit tumor in cachexia. Adeſt quidem levis intumeſcentia, ſed nondum tumor: & ubi tumor accedit, tunc ſane incipiens eſt anaſarca. Dicimus autem ὄγκον κατὰ φύσιν. Nam obſervati ſunt quoque *tumores non naturales* aquaticulorum ſeſquipedalium, qui ſecundum latum & profundum augentur, quales fuerunt *Rabbi Eleazar*, & *Rabbi Iſrael.*

§. V.

Quandoquidem hic tumor *totius corporis habitum* occupat, diſtinguitur ab aliis hydropis ſpeciebus, *aſcite*, *tympanite*, & *uteri hydrope*; quoniam in his ventrem inferiorem, *abdomen* tantum, vel *regionem uteri* occupat. Diſtinguimus etiam hac ratione ab aliis tumoribus, quorum ingens catalogus recenſetur a *Sennerto & Platero.* Reliqui enim tumores partes ſolum quaſdam occupant, ut herniæ, œdemata, hydrocephalus: cujuſmodi tumorem partialem hic vidimus Wittebergæ in ruſtici cujuſdam filia, cujus labium ſuperius inſtar ſpongiæ in tantam excreverat magnitudinem, ut duas libras æquaſſet. Notanter dicimus *æqualiter*: nam

nam novimus, quod etiam tumores per corporis habitum diſperſi, ſed *inæquales* obſerventur. Vivit enim & hic puellula, quæ varios tumores per totum corporis habitum monſtrare poteſt. Et retulit Pharmacopola Chrimnizenſis, vir alias in ſua arte ſatis peritus, ſe vidiſſe puellulam, cui hinc inde in corpore tumores varios more modoque talparum excitaverat vermis, erucæ ſimilis, quem ſingulari prudentia necatum ex umbilico extraxiſſet.

§. VI.

Interdum quidem totum corpus æqualiter etiam intumeſcit, ſed *à flatibus*, quam *inflationem* vocat *Platerus*. Uti aliæ partes itidem à flatibus intumeſcunt, quemadmodum refert *Borellus* de nobili, qui tumorem ſpinæ dorſi paſſus eſt, e quo diſſecto, nil niſi ventus emittebatur. Notiſſima autem eſt *Tympanites*, tertia hydropis ſpecies, quæ à flatibus abdomen diſtendentibus oritur. Ab his omnibus diſtinguimus, dum cauſam materialem addidimus, &, *à lympha quod oriatur*, poſuimus.

CAPUT II.

De ſubjecto.

§. VII.

SUbjectum, vel, medice loquendo, *pars affecta* eſt *totius corporis habitus*: quo tamen peripheriam corporis, & omnes partes exteriores intelligimus. Neque enim facies, neque ſcrotum hic eximuntur, ſiquidem per proceſſus peritonæi in ſcrotum copioſe deſcendit. Potiſſimum tamen intra cutim, & carnem lympha ſtagnat, quas adeo attollit, ut; recedente lympha, cavitas deprehendatur, & ſpongioſa appareat cutis. Pinguedo non ſine ratione à magno νῦν ἐν ἁγίοις *Rolfincio* huc quoque refertur. Etenim & ipſa intumeſcit, quod nuper obſervavimus d. 12 Decembr. anni præteriti in puero militis præſidiarii, anaſarca demortuo; ubi pinguedinis pori lympha copioſe repleti erant, cum aliæ partes, e quibus in cavitates confluxerat, ſaltim ſpongioſæ erant.

§. VIII.

Partes iſtæ ex *poris*, *fibris*, *vaſis* &c. conſtant: unde inquirendum, ſecundum quas afficiantur. Primo certum eſt, quod *pori* accuſandi, qui propter laxitatem nutrimentum retinere nequeunt. Nam ſi nutritio debito

modo fieri debet, non tantum requiritur nutrimentum bonum, ſed pori profecto bene conformati ſint, neceſſum eſt. Eatenus enim nutritionem fieri credimus, quatenus particulæ nutritiæ aptæ ſunt poris ſe inſinuare, & extendere fibras, & pori apti particulas recipere. Hinc fit, ut non omnes partes iiſdem nutriantur particulis, ſed aliæ ſicciores, aliæ humidiores, aliæ craſſiores &c. expetant. Quod ſi igitur pori ſint adſtrictiores, ſæpe ceſſat nutritio, etiamſi bene edant, bene coquant, ſani & ſalvi ſint homines, uti quotidie hoc in praxi obſervatur. In anaſarca noſtra pori etiam peccant partim *conſtrictione*, vel *conſtipatione*, ſi vapores exhalare non poſſunt, ſed cum lympha uniuntur: tunc enim lympha in poris non poteſt contineri, ſed intra cutim & carnem colligitur: partim *laxitate*, cum plerumque cachexia anteceſſerit, quæ laxitatem inducit: hinc vitioſum alimentum accedens locum equidem ampliorem invenit; ſed cum nulla conveniens adſit proportio, inter recipiens, & recipiendum, neque fit adhæſio, neque adſimilatio. Unde ibidem ſtagnans magis magiſque poros extendit.

§. IX.

Deinde *fibræ* etiam à culpa non ſunt excludendæ: nam pori laxiores eſſe non poſſunt, niſi & *fibræ relaxentur*. Extenduntur alias *naturaliter* in nutritione, ſed hic *p. n.* fit extenſio propter nimiam humiditatem, quæ partim in ipſis fibris latitat, partimque in poris partium reſidet. Hinc dum propter laxitatem, & humiditatem ſe conſtringere non poſſunt, nec lympham in vaſa lymphatica propellunt. Manifeſte hoc obſervatur in paralyſi, ubi ejuſmodi fibrarum laxitas eſt, & ſæpiſſime tumor à lympha ſubſequitur.

§. X.

Vaſa lymphatica, noſtris temporibus à *Bartholino* & *Rudbeckio* inventa, merito accuſamus ut quam maxime. Nam præſuppoſito, quod in artubus, & pleriſque corporis partibus vaſa lymphatica deprehendantur, uti in *teſticulis* jam antea obſervavit *Regnerus de Graaf*, & alii. Nos autem ſub *cerebri meningibus* triduo poſt mortem militis cujuſdam, qui à contuſione cranii mortuus, & à nobis diſſectus erat, ubi hinc inde manifeſte vaſa lymphatica diſſeminata conſpiciebantur. *Lienem* tantum *Charleton* excepit, *in quo*, ut putat, *nulli adhuc reperti ſunt.* Sed obſervavimus haud obſcure ejuſmodi ductus d. 19 Jan. in liene bovis recens mactati. Præſuppoſito 2do, quod vaſa lymphatica liquorem tenuem, aquoſum, fluxilem, (de quo infra) vehant, & quidem a partibus ad centrum, ab extremitatibus vaſorum, verſus cor: uti hoc evincunt valvulæ à Dn. *Ruyſch* obſervatæ, & confirmant ligaturæ, cum primis ductus

tho

thoracici, ubi videbis ex omnibus partibus inferioribus lympham eo adſcendere. Quicquid etiam *Bilſius* ſtatuat, nam duplicem ductum lymphæ accuratiores anatomici nondum obſervarunt. Sane his præſuppoſitis non poſſumus non & eadem accuſare, quatenus vel *obſtructa* ſunt, & ita lympham e partibus revehere non poſſunt, quod fieri amat, ſi cachexia præceſſit, quæ obſtructiones facit: tunc enim lympha neceſſario ſtagnare cogitur; vel *diſrupta* ſunt quoad extremitates, & tunc eadem ratione lympham, ut venæ ſanguinem, effundunt intra cutim & carnem. Quemadmodum in medio ſi diſrumpantur, aſcites oritur.

§. XI.

Ductus thoracici, *roriferi*, obſtructionem in cane anaſarca laborante ante quadriennium obſervavimus, & in Collegio privato tum temporis notavimus; lympha enim plane coagulata in hoc ductu latitabat. Hunc ductum, quod obiter notandum, jam olim ante centum annos deſcripſit *Bartholomæus Euſtachius* lib. de *ven. ἀζυγ. p. m.* 301. *Itaque in illis animantibus, ab hoc ipſo inſigni trunco ſiniſtro juguli, qua poſterior ſedes radicis venæ internæ jugularis ſpectat, magna quædam propago germinat; quæ præterquam quod in ejus origine oſtiolum ſemicirculare habet, eſt etiam alba, & aquei humoris plena: nec longe ab ortu in duas partes ſcinditur; paulo poſt rurſus coëuntes in unam; quæ nullos ramos diffundens, juxta ſiniſtrum vertebrarum latus penetrato ſepto tranſverſo, deorſum ad medium uſque lumborum fertur: quo loco latior effecta, magnamque arteriam circumplex, obſcuriſſimum finem, mihique adhuc non bene perceptum, obtinet.* Quandoquidem autem non omnes lymphaticæ in hunc ductum effundunt, ſed tantum quæ infra diaphragma ſunt; reliquæ autem in venam jugularem & axillarem, ut *docet Gliſſonius*, *Charleton*, *Bartholinus*, dubitamus, quod hoc tantum obſtructo anaſarca oriatur; niſi ſimul altera lymphaticorum inſertio etiam obſtruatur. Id quod tamen non difficulter adſeritur. Et hoc eſt, quod ſæpe diu partes inferiores intumeſcant, ſalvis ad tempus ſuperioribus. Hic ductus roriferus ſi poſtmodum propter nimiam repletionem rumpatur, liquor in cavitates abdominis & thoracis effunditur, & ſic detumeſcunt partes exteriores, & anaſarca in aſcitem degenerat, prout d. 12 Decemb. in puero, de quo §. 7. vidimus. Ut hac ratione manifeſtum ſit interdum parum vel ſolo gradu differre anaſarcam, & aſcitem, quicquid etiam *Helmontius*, contra ſcholas invehendo dicat.

§. XII.

Glandulæ an etiam afficiantur, merito inquirendum. De *conglobatis*, per quas vaſa lymphatica tranſeunt, dubium non eſt. Ut enim alias

glanduloſum genus propter defectum ſpirituum animalium vel craſſiorem lympham facile intumeſcit, & in ſcirrhos degenerat: ita interdum propter hanc cauſam lymphæ motus perhibetur. De *conglomeratis* alia res eſt, in quibus diverſa, a partium lympha, conſpicitur; nam ex arteriis eo defertur, & in certas cavitates effunditur. Nihilominus tamen obſervatum eſt obſtructiones pancreatis, lienis, anaſarcam generaſſe, retinendo liquorem excernendum, vel ſanguini vitium propter defectum fermenti imprimendo. Quemadmodum tertium glandularum genus, *renes*, niſi excernant ſerum ſuperfluum, propter nimiam copiam inundationem faciunt.

CAPUT III.

De cauſa immediata.

§. XIII.

C*Auſa materialis & immediata* tumoris *eſt lympha*, quatenus p. n. intra cutem & carnem ſtagnat, & ita intumeſcentiam excitat. Nam cum liquore illo hydropico nullus alius humor, ſi conferatur, convenientiam habet, quam lympha. Et deprehenduntur vacua vaſa lymphatica in hydropicis. Serum & colore, & conſiſtentia diſtinguitur; quanquam non negandum, interdum aliquid ſeri lymphæ admiſceri. Alii nutrimentum, alii pituitam accuſant; ſed ab his parum recedimus, modo res explicetur.

§. XIV.

Lympha quid ſit, nondum conveniunt phyſici. Nos, præmiſſa diſtinctione inter *lympham*, *quæ in glandulis conglomeratis excernitur*, & illam, *quæ in partibus exterioribus colligitur*, ſalvo aliorum judicio exiſtimamus: lympham *naturalem* in partibus collectam nihil aliud eſſe, quam *nutrimentum aquoſum*, *& ad nutriendum minus aptum.* Et quidem quod vel ineptum eſt pro hac *vel* illa *ſaltim parte nutrienda*, cum non omnes partes eadem materia nutriantur: aliud enim ſpermaticæ vulgo ſic dictæ, aliud ſanguineæ expetunt nutrimentum: *vel ineptum pro nunc*, *tum* quod nondum ſatis exaltatum ſit, ſed opus habeat ulteriori circulatione, fermentatione, exaltatione, vel digeſtione &c. *tum* quod nimis aquoſum, & ſpiritibus animalibus non ſatis turgidum, & exaltatum ſit. Hinc nutrimentum hoc in poris partium hæret, cumprimis ſub membranis, & quoniam a ſanguine ſeparatum eſt, a venis revehi non poteſt, ſed in

lym-

lymphaticos ductus ad circulandum penetrat. Lympham nutrimenti partem eſſe probatur (1) quoniam in omnibus partibus nutriendis colligitur, (2) iterum cum chylo, novo adveniente nutrimento, permiſcetur, & (3) iterum in ſanguinem infunditur, ut ad partes nutriendas denuo propellatur. (4) Quod cachectici, ſcorbutici, & ii, quibus ventriculus male habet, copioſiori lympha abundant, & plerumque catarrhis vexantur. Objiceret fortaſſe aliquis, quod idem poſſet de ſero prædicari, & quod ſudor quoque colligatur in partibus. Sed ſerum utut alias dicatur ὄχημα τῆς τροφῆς: & à *Barbato* pro *lympha* habeatur; diverſam tamen a lympha ſubſtantiam, & conſiſtentiam ſortitur, quin ſemper cum ſanguine circulatur, nec facile extravaſatur. Sudor ſane aut aliud excrementum lympha non eſt, quoniam in M. S. iterum regreditur.

§. XV.

Novimus *Gliſſonium & Charleton* lympham dicere *vaporem ſanguinis continuo efferveſcentis condenſatum, & in partibus collectum.* Sed ut hoc credamus, vix perſuademur. Nam halitus iſti mere ſunt inutiles, qui alias obſtructis poris, ſi colligantur, febres dicuntur excitare. Deinde in tanta copia non colligerentur, cum per inſenſilem διαπνοὴν iſtiuſmodi exhalationes abeant. Inſuper modus condenſationis ægre explicatur. Si enim fieri deberet a frigore, quid de hepatis lympha aſſerendum eſſet? Accedit & hoc, quod lympha non tam liquida in aliis animalibus, quam forte canibus, deprehendatur; in equis enim & bobus viſcidiorem, & ſatis pinguem deprehendimus.

§. XVI.

Bartholinus nobiſcum facere videtur, dum lympham ſtatuit *aquam a ſingularum partium privata coctione ſeparatam*; ſed quoniam eodem loco defendere conatur aquam non nutrire, diverſam fovet opinionem. Nos utut aquoſum liquorem ſtatuamus, nihilominus pro nutrimento habemus, quoniam ſolam etiam aquam nutrire experimento declaravit *Boyle.* Et, ſi ſola aqua eſſet ſecreta, parum differret ab excremento, quod tamen de lympha, uti jam antea dictum, adſerendum non eſt. Metuenda quoque eſſet inundatio, ſi continuo hæc aqua maſſæ ſanguineæ confunderetur, cum quotidie potu, & cibo nova accedat materia, quæ vim habet diluendi ſanguinem.

§. XVII.

Exaltatur lympha, ſive nutrimentum ineptum, potiſſimum quidem in ſanguine, ubi denuo fermentatur, & intimius cum nutrimento in corde

confunditur; magnam tamen perfectionem illico accipit in glandulis conglobatis, ubi partim ſpiritus animales ex nervis, partim acidum ſanguinis cum ſero ex arteriis exſtillans admiſcetur. Tunc enim blanda excitatur efferveſcentia, & motus concitatior fit, ut cum ſanguine iterum confuſa, accedente ſale volatili, melius fermentari queat.

§. XVIII.

Hæc lympha interdum *ſolo motu* peccat, dum propter vaſa lymphatica obſtructa, vel diſrupta liberius remeare non poteſt, v. §. 10. Utut alias non adeo inutilis ſit. Nam dum non movetur ex partibus, accedente alia nova lympha, replentur partes, & intumeſcunt.

§. XIX.

Utplurimum tamen *p. n. lympha* in anaſarca deprehenditur, quæ nobis eſt *nutrimentum, non ſolum pro nunc, vel hac ſaltim parte; ſed plane ad nutriendum ineptum. Tota ſubſtantia* tunc peccat, quatenus neque in prima, neque in ſecunda concoctione perfectionem accepit; ſed ita crudum remanſit, ut neque adhærere, neque adſimilari queat. Eſtque tunc lympha *vel* nimis *craſſa*, aut, ſi mavis, pituitoſa. Nam quid pituita aliter eſt, quam chylus crudus, & non ſatis coctus? Hinc ſi ſub partibus ſtagnet, intumeſcunt partes, & oritur leucophlegmatia, prima illa juxta *Platerum* ſpecies: *vel* nimis eſt *ſeroſa*, uti plerumque eſt in anaſarca, partim quo nutrimentum adeo liquidum, partim etiam quod aliquid ſeri ſanguinis extravaſatum admiſceatur, alteram leucophlegmatiæ ſpeciem juxta *Platerum* dixeris, quæ κατ' ἐξοχὴν anaſarca dicitur.

§. XX.

Quantitate peccat, quatenus chylus crudus copioſior exiſtit, diutiuſque corpus alit & tandem ſtagnat. Vel etiam quatenus liquida potius per vaſa lactea in M. S. tranſeunt, ut copia gravetur corpus. Hinc enim fieri non poteſt, quin tandem intumeſcat. Interdum etiam tota M. S. liqueſcit, & in lympham feroſiorem convertitur.

§. XXI.

Contendunt nonnulli etiam *qualitate* peccare lympham, quatenus ſit nimis ſalſa; quod vel ſiti hydropicorum probari poterit. *Chimici ſane ſal reſolutum* cauſam hydropis ſtatuunt. Sed refutantur ab *Helmontio, qui ſomnium ſtatuit, quod ſal in nobis deſtilletur, ſublimetur, calcinetur, aliaque tormina ſubeat. Lympham* interdum in *anaſarca ſalſam, acrem, acidam eſſe*,

eſſe, evincit pruritus, ſcabies, gutta roſacea &c. quæ communiter præcedunt, vel comitantur anaſarcam. Et eroduntur interdum vaſa lymphatica in ſcabie, ut effuſio lymphæ fiat copioſior. Quoad *colorem* utplurimum cineritii coloris lympha ſub cute ſtagnans deprehenditur. Viridior erat in puero a nobis diſſecto; ſed tantum in poris pinguedinis. Viridem & luteum obſervavit *Marcellus Donatus*, *Guarinonius* flavum in nigrum vergentem. Nil novi eſt ſi loturæ carnium recens mactatorum ſimilis ſit, uti notavit *Fabr. Hildanus*, naturaliter enim interdum ita deprehenditur, uti *Charleton* fatetur.

CAPUT IV.

De cauſis Naturalibus.

§. XXII.

Vidimus qua ratione lympha anaſarcam producat. Jam porro *cauſæ mediatæ* inveſtigandæ, & inquirendum, ubi vitium contrahat. Ubi ante omnia perpendendum unde lympham ad partes derivetur; vel enim jam vitiata adfertur, vel in partibus vitium contrahit. In partibus quod interdum propter moram augeatur, aceſcat, non negaverim. Potiſſimum tamen jam antea vitium habet impreſſum.

§. XXIII.

Gliſſonius, *Williſius*, *Charleton* & alii cumprimis Angli, quod per nervos influat nutrimentum, obtinere conantur. Unde in cerebro vitium contraheret. Et confirmari poterit hæc ſententia Hippocratis placito qui, *lib. de loc. in homin.* Leucophlegmatiam oriri a cerebri fluxionibus ſtatuit. Sed his reſponſum fuit a *Deuſingio*, *Th. Bartholino*, *Highmore.* Hanc litem hac vice noſtram non facimus; cum difficulter res explicetur, & tantum partes ſpermaticæ eo nutrimento juxta Hypotheſin nutriantur. Salva hac hypotheſi nihilominus poſſumus adſtruere, quod in prima & ſecunda coctione vitium contrahat, cum prius ſit in M. S. antequam ad nervos deferatur.

§. XXIV.

Veteres, quandoquidem ſanguificandi munus hepati adſcripſerunt, ad unum omnes hepar in anaſarca accuſaverunt. Solus *Helmontius in ignot. hydrop.* variis obſervationibus confirmatus, primum conatus fuit adſerere hepar

hepar innoxium eſſe in hydrope. In cane, de quo §. 28. hepar etiam ſalvum & ſine noxa deprehendimus. In puero, nuper diſſecto, hepar pallidum erat & fere exſangue, ſed alias citra noxam. Magis adhuc confirmatur Helmontii hypotheſis dum inventis vaſis lacteis & circulatione ſanguinis communiter hodie ſtatuitur, ſanguificationem non eſſe actionem organicam, ſed potius ſimilarem. Hinc hepati & omnibus reliquis organicis viſceribus hoc munus adimunt ii, quibus certo perſuaſum, quod ſanguis fiat in ſanguine, quicquid etiam dicant, qui pro corde patrocinium ſuſceperunt. Nam dum cordis vel hepatis patroni ad mentem veterum & recentiorum ſtatuere coguntur, quod hepar, cor & reliqua viſcera depuratoria, communiter ſic dicta, ſint partes ſanguineæ, concedere coguntur, ſanguinem, tanquam cauſam, prius fuiſſe, quam effectum, viſcera nimirum, quæ ex ſanguine conſtant. Quod ipſum quoque inſpectio ovi manifeſtat, quando ante veſiculam pulſantem ſanguis jam in venulis conſpicitur. Hinc concluditur quod vitia ſanguificationis qq. nec ad hepar, nec alias partes ſint referenda. Videatur *Helmontius* inſuper & *Lowerus*. Nos, utut verum exiſtimamus, quod hepar interdum innoxium ſit, non poſſumus tamen in totum helmontio adſentiri, ſed concedimus hepar interdum in culpa eſſe, quatenus ejus ſubſtantia vitiata, uberiorem bilem generat, obſtructiones patitur, vel aliis morbis infeſtatur, & ſic vitium communicat ſanguini.

§. XXV.

Recentioribus primaria cauſa eſt *refrigeratio ſanguinis*, ſeu *intemperies frigida* ſanguini impreſſa, qua omnis chylus, qui in rubicundum ſanguinem converti deberet, in aquoſum vel pituitoſum alimentum convertitur. Confirmant hoc exempla eorum, qui in febribus & æſtivo tempore, nimio potu frigido ſe ingurgitant, & Anaſarcam incurrunt. Quamdiu ſanguis veteranus, ſcribit *Lowerus*, craſin debitam ſive temperiem ſervat, reliquæ mixturæ præpollet, ejuſque particulas quaſcunque ſibimet commixtas, & aliquatenus aſſimilatas, intra cordis focum rite accendi facit. Sin vero cruoris primigenii craſis depravatur, exinde *αἱματόσεως* vitia quædam non levia ſuboriuntur; nam ſi iſte, prout interdum evenit, nimis frigidus & aquoſus, proinde non rite fermenteſcibilis evadit, adventitii humoris penum non rite præparat, ſed tota M. S. cruda uſque & imperfecta manet, nec rite in corde accenditur, nec in materiam corporis nutritioni, aut ſpirituum generationi idoneam exaltatur. *Intemperies hæc frigida* dependet maxime à calidi nativi, h. e. ſpiritus vitalis defectu vel fixatione; hoc enim deficiente, vel quocunque modo non rite agente, frigida dicitur M. S. & minus apta ad motum internum. Hinc dum 🜍 debito modo non exal-

exaltatur, nec ſ[illegible]lia agitantur, juxta aliorum hypotheſin, neque tinctura rubicunda elici poterit.

§. XXVI.

In ſola intemperie non acquieſcendum, ſive frigida ſtatuatur, ſive, uti interdum fit, calida qq. in culpa ſit. Interdum enim neutra adeſt, ſed quoad *qualitates ſecundas* potiſſimum peccat M. S. Non calidum, non humidum tantum nos alterant, ſed acidum, ſalſum, dulce, innumerabiles mutationes in M. S. excitant. Acidum ſi prædominatur, coagulatio quædam fit ſanguinis, & fibræ ſanguinis coëunt in unum, unde ſerum ſecedit à ſanguine, & Chylus, ſi admiſceatur diluitur nimis, nec in ſanguinem convertitur. Quin imo ſi acidum excedit, Sal alkali, quod alias in ſanguine & effervescentiam facit cum acido, obtunditur, debilitatur & tandem perit, unde motus ille internus quoque perit, & mera Cachexia oritur.

§. XXVII.

Hanc aciditatem accipit M. S. juxta modernorum opinionem, à lympha glandularum conglobatarum: quando propter defectum ſpirituum animalium, vel moram, vel obſtructionem glandularum nimis acida fit, & deinde in ſanguine p. n. effervescentiam excitat.

§. XXVIV.

Ad *primam concoctionem & chyli ſegregationem* potiſſimum reſpiciendum eſſe exiſtimamus. Docuit nos ipſa experientia Anno 1669. Canem tum temporis æqualiter intumeſcentem cultro anatomico ſubjecimus. Facta inciſione effluxit magna copia ſeroſi & congelati humoris. Ulterior inquiſitio fecit nos certos de anaſarca. Hinc avidi præſentes ſtudioſi aperuerunt corpus, viſuri an hepar aut aliud viſcus vitium contraxerit. Sed erant ſalva omnia. Solus ventriculus erat flaccidus & plenus materia aquoſa, non bene cocta, ſed cruda, cineritii coloris, qualis antea ex habitu corporis effluxerat. Eundem liquorem vidimus qq. in ductu thoracico, qui neutiquam lacteum vel lymphaticum colorem, ſed cineritium habebat. Et erat liquor inſtar gelatinæ, ut ſuſpicionem præbuerit obſtructionis; quod & veriſſimum fuit, ſiquidem diſſecto ductu thoracico ægre effluxit liquor crudus, & quibusdam in locis plane coagulatus inſtar gelatinæ. *In inteſtino duodeno, jejuno & ileo inſignis copia bilis conſpiciebatur, quod peculiariter notandum.*

§. XXIX.

Concoctionem ventriculi hic in cauſa fuiſſe non difficulter adſeritur. Nec dubitamus in aliis multis idem evenire. Qui fermentationem ſtatuunt, accuſarent fermentum, hoc enim in naturali ſtatu cum ciborum & potus alkali facit blandam fermentationem & intimiorem ſolutionem mixti, ut laudabilis Chylus, h. e. ſubdulcis, vel ſalſus volatilis, vel ſaltim acido volatilis cremor eliciatur. Si itaque fermentum peregrinum ſit, h. e. *vel* nimis *acidum* & ſic volatilitas illa deficiat, non debito modo procedit fermentatio, & omne quod aſſumtum fuit in liquamen acidum & viſcidum convertitur. *Ipſe Hippocrates* aperte deducit, quo modo a cruditate Stomachi acida Anaſarca dependeat, dum in *l.* 3. *de diæta* ſcribit : *Alii porro quidam talia patiuntur. Faciem decolorem habent, & ubi comederint, paulo poſt eructant acida, & acor in nares proſerpit. His corpora pura non ſunt, & plus eſt quod de carne colliquatur præ labore, quam quod depurgatur præ circuitu. Et hoc ſane intus manens alimento contrarium eſt, ipſumque violat ac acidum facit. Alimentum quidem igitur eructatur, illud ipſum vero ſub cutem expellitur, & hominem decolorem facit, & morbos ſimiles aquæ inter cutem parit. Vel*, ſi nimis *dulce* ſit, uti poſt nimium Sp. Vin. uſum fieri amat, de quo §. 33. neque ſic poterit peragi fermentatio, quoniam non ſolvitur mixtum & cibus crudus permanet. Quodcunque tandem vitium habeat, illud omne communicatur poſtmodum Chylo & M. S. quo minus nutrimentum aptum fieri queat.

§. XXX.

Similiter *chyli ſegregatio*, quæ in inteſtinis fit, ſæpiſſime in cauſa eſt, quo minus laudabile nutrimentum partes obtineant. Quod docet bilis in caſu præcedenti nimis copioſa. Nam ſi verum eſt, quod bilis cum ſucco pancreatico effervеſcentiam in inteſtino duodeno efficiat, & ita ſegregatio chyli fiat; uti ad mentem *Sylvii* hoc *Schuyl* inteſtini ligatura probare ſatagit. Sane ſi in copia adſit naturaliter illa, cum nulla ſit proportio inter acidum pancreaticum & alkali bilis, fieri non poteſt ſegregatio. Quinimo exiſtimarem, quoniam effervеſcentia illa nondum omnibus arridet, quod propter copioſiores particulas ſalis volatilis & oleoſi, bilis non ſolum viſcidiores, ſed omnes craſſiores & excrementitias alimentorum partes ita incidat, ut fluidæ adeo factæ etiam per vaſa lactea in M. S. tranſire queant. Quæ, cum puræ ſint excrementiæ, ſanguinem inquinant & pituitoſiorem reddunt. Nec ineptum erit dicere, bilem propter nimiam copiam in ventriculum aſcendere, & ibidem propter jam dictam rationem, & quod obtundatur fermentum,

mentum, concoctionem vitiare. Videtur quod etiam veteres obſervaverint bilis copiam, quoniam multi rhabarbarum in anaſarca laudaverunt. Atque *ut copia bilis* anaſarcam generat; *ita etiam ejus defectus* hoc præſtare poteſt; nam ſi deficiat, neque viſcidiores partes alimentorum incidunt, neque chylus à viſciditate alimentorum liberatur. Hinc ſola potulenta materia in M. S. tranſit. Quemadmodum d. XII. Decem. in puero ejuſmodi obſtructionem ductus choledochi obſervavimus.

§. XXXI.

Nec dubitamus etiam *ſuccum pancreaticum* interdum eſſe accuſandum. Si nimis ſit acidus & cachexiam excitet. Ut enim ſæpe præcedit cachexia: ita merito etiam huc reſpiciendum.

CAPUT V.

De cauſis Nonnaturalibus.

§. XXXII.

QUoad *cauſas remotiores* merito accuſantur *res nonnaturales.* Aër quidem quatenus nimis humidus, vel nimis frigidus & auſterus, dum aciditate ſua vel, cachexiam inducit, vel vaſa lymphatica erodit. Uti in pulmonibus propter hanc cauſam ſæpe hydrops pulmonum excitatur.

§. XXXIII.

Potiſſimum tamen cibus & potus eſt incuſandus, ſi in nimia copia aſſumatur; quid enim frequentius, quam quod Bacchi filii tandem hydrope luant pœnas. Labefactatur enim ventriculus, diluitur fermentum, & M. S. chylo aquoſiori gravatur. *Poſt nimium potum frigidæ* intra paucos dies veram anaſarcam in ruſtico ortam obſervavimus ante quinquennium. Nec novum aliquid eſt; plures enim proſtant obſervationes. Nimia frigiditate figuntur & concentrantur ſpiritus, unde frigida intemperies M. S. de qua §. 25.

§. XXXIV.

Anaſarca genuina proles eſt Sp. Vin. Vix enim illi lenæi heroës hoc malum effugiunt. Nam *ſpiritus vini ſua volatilitate & oleoſitate ſ. pinguedine, acidum fermenti obtundit & infringit*, quo minus poſtmodum aſſumpta fermentari queant. Unde fieri non poteſt, quin crudus & indi-

indigeſtus chylus producatur. Accedit & hoc, quod fermento adeo edulcorato, fames pereat, & raro cibos appetant: e contra autem ſitis magis urgeat propter acrimoniam ſalſam vini aduſti. Unde fieri non poteſt, quin ad reſtinguendam ſitim copioſiori potu cereviſiæ ſeſe ingurgitent, & ventriculus debilitetur, &c. Et quid tunc aliud, quam cachexia & hydrops, ſperandum, ſi nulla fit concoctio, nulla ſeparatio?

§. XXXV.

Pari modo excedens *cibi* aſſumtio non parum confert. Sive in *quantitate*, ſive *qualitate*, ſive *modo aſſumendi* excedatur. Ingeſta enim in majori copia vim fermenti eludunt, ut non poſſint debito modo fermentari, agitari. Hinc vel plane non diſſolvuntur, & tantum potulenta materia in M. S. defertur; vel in crudam, viſcidam, & mucilaginoſam maſſam convertitur; quod utrumque anaſarcæ occaſionem præbet. Si nimia frigidorum & humidorum, quæ craſſum & humidum pariunt alimentum, vel etiam pinguium & oleoſorum copia obruatur ventriculus, fermentum ſupprimitur. Qualia ſunt *lactuca*, *portulaca*, *cucumeres*, *melones &c.* *Atriplex* peculiari proprietate dicitur excitare hydropem, autore *Plinio.* Quo referunt etiam *Mandragoram* & *cicutam*; fortaſſis quod nimium refrigerare dicuntur. Victus inordinatus, ut omnis cachexiæ autor, quod & hic accuſandus ſit, quis negaverit? Huc referenda ſunt etiam omnia *medicamenta*, quæ nimis M. S. refrigerant, vel ſpiritus figunt & concentrant.

§. XXXVI.

Poſt nimium motum & æſtuationem corporis, ſive à *laboribus* fiat, ſive a *ſaltationibus*, ſive à *balneo*, ſ. *ab alio motu*, ſi illico ſuperbibatur potus frigidæ, fit anaſarca. Dum enim calor eſt per totum corpus diffuſus, debilis eſt, & facile opprimitur frigiditate potus. Unde ſpiritus debiles, & ſeroſior fit ſanguis.

§. XXXVII.

Omnes *evacuationes nimiæ* hic ſunt accuſandæ. Quoniam poſt *hypercatharſin* frequentiorem, *longas diarrhœas*, *lienteriam*, & *cœliacam* ſæpiſſime ſubſequuta eſt anaſarca. Poſt *hæmoptyſin* ante biennium hydropicus erat ſutor quidam. *Nimiæ hæmorrhagiæ narium*, *hæmorroidium*, *menſium*, idem efficiunt. Nam ſpiritus diſſipantur, opprimuntur, & ſanguinis intemperies frigida ſuboritur. Quemadmodum idem præſtant *evacuationes conſuetæ ſuppreſſæ*. *Hæmorrhoidum*, *menſium & urinæ ſuppreſſio*; tandem in anaſarcam degenerat. Nam excrementitiæ particulæ,

ſi

ſi iterum M. S. permiſceantur, cachexiam, jam ante plerumque exiſtentem, magis magiſque augent. Et niſi *urinæ excretio* debito modo fiat, augetur ſerum, & lympha fit ſeroſior.

§. XXXVIII.

Helmontius cauſam unice adſcribit huic urinæ *retentioni*. Dum enim contra ſcholas *in Ignot. hydrope* diſputat, *archæum renum errantem introducit*, *quod eatenus fiat hydrops*, *quatenus ſcilicet exorbitat*, *ac in furorem velut percellitur à cauſa occaſionali*, *cruore extravaſato*, *ideam gignit ſive ſpeciem*, *per quam non aut vix ſeparat urinam.* Vera quidem dicit *Helmontius*, quod urinæ retentio occaſionem præbeat anaſarcæ; ſed quæ de *archæo* dicit obſcura ſunt, & falſum eſt, quod ſemper hæc cauſa adſit, cum ſæpe urina ſufficienter excernatur in hydrope.

§. XXXIX.

Quantum faciant ad generationem hydropis *animi pathemata*, non erit prætereundum. *Novi*, inquit *Helmontius* in *Conform. morb. ſed. in Anim. Senſib. longo mœrore defeſſos in hydropem*, *icterum*, *lienareſque tumores proruiſſe.* Idem quoque de aliis affectibus merito aſſerendum, quatenus ſpiritus turbant, diſſipant vel figunt, ut inde concoctiones vitientur, & cachexia oriatur.

CAPUT VI.

De Rebus p. n.

§. XL.

Cachexia enim inter *res p. n.* primum ſibi vendicat locum, à qua anaſarca & leucophlegmatia interdum ſolo gradu differt. Nam cum cachexia à vitiato nutrimento oriatur quam facillime, ſi magis magiſque augeatur in quantitate, tandem tumorem excitat. Adeſt itidem fruſtrata ſanguificatio, fruſtrata nutritio, fruſtrata chylificatio, quæ æque faciunt ad generationem anaſarcæ & cachexiæ.

§. XLI.

Maxime autem cachexia in cauſa eſt, quoniam omnium *obſtructionum* mater genuina eſt, & dicitur. Vulgo quidem obſtructiones dicun-

tur generare cachexiam: ſed falſiſſimum eſt; niſi enim prius generetur chylus crudus, niſi eo abundet M. S. fieri non poteſt obſtructio. Unde ſi cachexia ejuſmodi obſtructiones vaſorum lymphaticorum, ductus thoracici, & glandularum fecerit, de quibus §. 10. 11. 12. neceſſario ſubſequitur leucophlegmatia.

§. XLII.

Et ſic juxta hanc hypotheſin omnes corporis partes interdum in culpa eſſent, quatenus obſtructionem patiuntur, ſcirrhis laborant, vel propter ſanguinis vitium, labem contraxerunt, eamque iterum ſanguini communicant. Nuper admodum poſt *aſthma ſeroſum* in cive Coſwicenſi anaſarca oriebatur. A lienis vitio, à teſticulorum obſtructione, ab uteri paſſione, notaverunt alii.

§. XLIII.

Poſt *febres* male curatas, vel propter diætam neglectam, ſæpiſſime oritur anaſarca. Plus ſimplici vice hoc obſervavimus in pueris. Quemadmodum etiam præterito anno, in jam nominata civitate Anhaltina fere omnes pueri poſt *variolas* in anaſarcam inciderunt. Nam communiter ad ſedandam ſitim nimio potu frigido ſe replent, quo non ſolum aquoſior fit lympha, ſed etiam totum corpus una cum M. S. refrigeratur. Dum etiam in his caſibus p. n. in M. S. ſit effervescentia vel commotio, nulla poteſt fieri vera concoctio. Hinc cruditas ſanguinis permanet, nec illico poſt febres ſubigi poteſt.

§. XLIV.

Scabies, ſi intempeſtivo topicorum uſu omiſſis univerſalibus tractetur, leucophlegmatiam non facile curabilem corpori accelerat. Etenim *topicorum* adminiſtratione *pori* cutis vel *occluduntur*, & ſic materia vitioſa, pituitoſa intra cutim & carnem remanet;, *vel laxiores redduntur*, ut ampliorem locum habeat. Sæpe etiam acidum lymphæ obtunditur, quo minus exulcerationes excitare poſſit, ſed quoniam nihilominus lympha p. n. adeſt, ſub cute poſtmodum ſtagnat, & quoniam per ulcuſcula egredi nequit, tumores excitat.

CAPUT

CAPUT VII.

De ſignis diagnoſticis.

§. XLV.

Signa diagnoſtica optime congeſſit Dn. D. *Beckers in nott. Barbett.* Nimirum totum corpus quaſi enervatum languet & intumeſcit, veſtigium impreſſi digiti aliquandiu remanet: reſpiratio eſt difficilis, potiſſimum tamen poſt aſſumta alimenta; carnes emortuo corpori perſimiles, molles enim laxæ & pallidæ redduntur: urinæ tenues & albæ, febrisque continua, cum pulſu debili & inæquali adeſt. Sitis urget fere inſatiabilis. Ex quibus fontibus deſumta ſint hæc ſigna, facile cognoſcunt etiam tyrones. Quomodo ab aliis hydropis ſpeciebus diſtinguatur, in cap. I. explicatum dedimus.

§. XLVI.

Ratione cauſarum non difficulter res declaratur. Nam externæ cauſæ per ſe facile cognoſcuntur, ſi nimirum nimio Sp. Vin. vel potu frigidæ poſt exæſtuationem, fuerit excitatus, relatio ægri id manifeſtat. Ex propriis ſignis cachexia facile cognoſcitur, ſi præceſſerit, & plerumque lente anaſarca ſubſequitur: quemadmodum ἀϑρόως incipit, ſi poſt rupturam vaſorum lymphaticorum, vel refrigerationem ſanguinis, vel nimiam evacuationem irruat. Si viſcera interiora morbo laborant, ex ſignis propriis apparet. Si fermentum in culpa ſit, ex vitiata concoctione, ructibus acidis, appetitu læſo cognoſcitur. Bilis copiam ſapor amarus & æſtuatio in hypochondrio dextro prodit: quemadmodum ejus defectum difficilis alvus, & excrementa alba detegunt. Aciditatem lymphæ guſtu cognoſces, quoniam plerumque ſaliva acida & ſalſa percipitur. Ejus copiam nimium ſputum, catharri, & defluxiones manifeſtant.

Et prognoſticis.

Prognoſin variis in locis *Hippocrates* nobis reliquit, cumprimis *l.* 2. *§.* 2. *præd. coac.* *Qui aqua inter cutem detentus eſt, & ſervari volet, eum robuſtis viſceribus & contentis viribus eſſe convenit, ſimulque ſuapte natura facile concoquere ac bene ſpirare, ſine dolore eſſe, totumque corpus æqualiter calere, neque extremis partibus eſſe colliquefactum.* Et 47. prænot. *Aqua inter cutem, quæ ex acutis morbis oritur, mala; nam neque febris liberat,*

liberat, vehementeſque dolores excitat, & *lethalis eſt.* it. eod. loco. *Caput autem* & *manus,* & *pedes frigere, ventre,* & *lateribus calentibus, malum denunciat.* id. Hipp. aphor. 8. Sect. 6. *aqua inter cutim laborantibus, exorta in corpore ulcera non facile ſanantur.* Quod C. Celſus confirmat lib. 3. cap. 21. Quantum nobis licuit obſervare, facilioris eſt curationis, quæ à cauſa externa oritur; ita enim ruſticum, qui potu aquæ frigidæ hoc malum contraxerat, feliciter reſtituimus. Facilior qq. curatu eſt anaſarca, quam aſcites, cumprimis ſi ab initio recte inſtituatur curatio. Poſt febres etiam interdum fit curatio, cumprimis autem in pueris, ubi non ſemel feliciter ſucceſſit. Multi poſt variolas, in §. 43. nominati, anaſarca laborantes feliciter reſtituebantur priſtinæ valetudini. Sed poſt nimias hæmorrhagias difficilem ſemper experti ſumus curationem. Omnium autem difficillima eſt, ſi cachexia præceſſerit. Ut enim cachexia alias difficulter per ſe ſanatur; ita difficilior anaſarca curabitur. Notandum qq. etiamſi curetur anaſarca, quod neglecta diæta revertatur, & juxta *Hippr.* 460. *Sec.* 2. *l.* 2. *Coac. præn.* tunc ſpem tollat.

§. XLVIII.

Modi eventus ratione ad *ſalutem* terminatur, (1) ſi adſit virium integritas juxta *Hipp.* modo citatum locum. (2) Alvi profluvio, ita enim Hippocr. 457. *Sec.* 2. *l.* 2. Aquæ inter cutem initio aquoſum profluvium alvi abſque cruditate ortum, morbum ſolvit, vel (3) alia evacuatione aquæ: ad *mortem*, ſi rumpantur vaſa lymphatica, & in abdomen lympha confluat. Item ſi aqua confeſtim effluxerit, juxta aph. 27. hipp. Hinc n. ſimul ſpiritus, qua data porta, erumpunt.

CAPUT VIII.

De Curatione.

§. XLIX.

Cognita jam natura languoris lymphatici, & enucleatis ſignis, videndum porro, quomodo curari queat, ne verum experiamur, *Hydrops, Quartana, Medicorum ſcandala plana.* Ut recte fiat curatio perpendat medicus, *an* ſit curandum? *quid* ſit faciendum? & *quomodo* agendum? Videndum ante omnia, an vires conſtent, & quamdiu malum duraverit. Si enim vires jam deficiant, & morbus ſit inveteratus, melius eſt deſiſtere, quam opus aggredi.

§. L.

Quid ſit agendum, docent *Indicationes.* (1) *Curatoria*, quæ morbum

morbum reſpicit. Hæc imperat, tumorem eſſe imminuendum, quod fieri non poteſt, niſi cauſa proxima & immediata, lympha nimirum, tollatur, & quidem partim *purgatione* dum ſic naturæ ductum ſequimur, quæ ſæpe diarrhæa juxta *Hippoc.* aquam inter cutem curat. partim *ſudore*, partim etiam *diureſi.* Non tamen commode fit evacuatio, niſi viſciditas, quæ partim lymphæ ineſt, partim quoque obſtructiones fecit, per convenientia incidatur. Fruſtra enim peraguntur omnia, niſi hoc fiat, & obſervavimus ſæpe hoc unicum, quod pituita non potuerit debellari, curam retardaſſe. Alias concoctio hic expectanda non eſt. (2) *Præſervatoria* indicatio ſuadet, ut cauſæ; mediatæ & remotiores tollantur & corrigantur, ne denuo malum revertatur. Ubi prima & ſecunda concoctio bene conſideranda, ut fermentum corrigatur, acidum temperetur, & ſanguificatio rite peragatur: (3) *Vitalis*, ut vires confortentur, imperat.

§. LI.

Barbette ſcribit, ſe plerumque tribus hiſce medicamentis, obſervata ſcil. diæta, curaſſe. (1) *Per epicraſin purgantibus, quibus neceſſario miſceri debent confortantia.* (2) *Sudoriferis.* (3) *Paracenteſi.* Rectiſſime ſane in hoc affectu prius eſt *conſulendus fons pharmaceuticus.* Et quidem primum viſcoſitas incidatur. Optime hoc fit per potenter incidentia ſale lixivo volatili prædita & aromatica omnia. Qualia ſunt *mentha*, *fœniculum*, &, quod primo loco ponendum, *marrubium &c.* Ex his commodiſſime noduli parantur, quibus per ἐπίκρασιν, ne vires debilitentur, commode ſimul evacuamus.

Rec. Rad. fœnicul. ℥j *Cichor. glycyrrh. aa* ℥ß.
Herb. marrub. Majoran. menth. aa mj.
fol. Senn. ſ. ſl. ʒx. *Rhabarb. ver.* ℥ß.
Cortic. inter. Sambuc. ʒij.
Sem. Cartham. ponderoſ. ʒiij. *fœnicul. aniſ. aa* ʒj.
Macis ʒß. *Cinamom.* ʒij.
Paſſular. min. ℥ij.

Conciſ. & contuſ. d. c. Syndone S. Notulur pro Vino.

Obſervavimus matronam, hoc nodulo quæ utebatur, inſignem copiam primum viſcoſæ materiæ inſtar nucis juglandum coagulatæ; depoſuiſſe. Cui poſtmodum inſequebatur incredibilis copia aquoſæ materiæ per triduum, quæ iterum convaluit & in hunc diem adhuc vivit. Nec minori felicitate ſucceſſit in ruſtico Kitſcheriano, de quo §. 33. diximus. Ut alias obſervationes taceamus.

§. LII.

Pueros nonnullos, poſt febres & variolas reſtituimus ſequenti nodulo.

℞. *Herb. fœnicul. marub. à mß.*
Rhabarb. ʒiſz.
Agaric. ʒij. *fol. Senn.* ℥ß.
Cinamom. ʒij. *Paſſul. min.* ℥ij.

Conciſ. & Contuſ. D. S. Notulus pro Vino.

Semper addimus *rhabarbarum*, quoniam bilis interdum & fere ſemper ſimul reſpicienda eſt, ſiquidem ejus copiam & viſcoſitatem in cauſis accuſavimus.

§. LIII.

Lympha autem ſeroſior commode evacuatur per *hydragoga* communiter dicta; *jialapium præprimis*, *gumm. de peru*, *fol. Soldanell.* Commendant nonnulli ☿ *dulcem* rite præparatum, quandoquidem magnam vim habet movendi lympham ut ex inunctione mercuriali patet. Deſperato cuidam, cum propter paupertatem vix aliquid tentare potuerim, ſuaſimus ſuccum *radicis irid. noſtr.*, quo magnam copiam aquoſæ materiæ depoſuit, & reconvaluit brevi tempore. Idem tentavit puer 16. annorum poſt ſcabiem male curatam hydropicus, & itidem bene ſe habet. Cavendum tamen ſedulo, ne continuis purgationibus mortem potius acceleremus. Rectius fit evacuatio per epicraſin, & immiſceantur confortantia. *Mœbius* in Coll. MSto, ſequentes *Pilulas* commendat:

℞. *Extr. fl. perſic.* ʒj.
mecchoac. ʒß.
eſul. ℈i.
☿ *dulc.* ʒi. M. F. Pil. Doſ. ℈j.

§. LIV.

Difficulter explicatur, per quas vias ex habitu corporis ad inteſtina derivetur. Nam vaſa lymphatica ex inteſtinis vehunt, non vero ad inteſtina. *Regn. de Graaf.* poſt exhibitum jalapium obſervavit in cane multum ſeri vel lymphæ ex ductu pancreatico effluxiſſe. Igitur commode aſſerendum eſſet, quod per hunc ductum, qui cum aliis vaſis lymphaticis convenientiam habeat, excernatur. Nec fortaſſis à veritate alienum erit, adſtruere, quod in inteſtinis orificia vaſorum lymphaticorum aperiantur, & motu inverſo lympha evacuetur.

§. L.

§. LV.

Utrique etiam indicationi ſatisfacere poſſunt *Sudorifera*, quæ propter ſal volatile incidunt & lympham qq. per poros evacuant. Commendat *Barbette* ſequens ſudoriferum. ℞. *Rad. Ireos florent.* ℥j. *Rad. ſalſæ parillæ*, *Chinæ à* ℥iij. *Ligni guajac* ℔ iſs. *Infuſa tepide in ſ. q.* ▽ *comm. hor.* 24. *Coqu. parum & Colat. evaporetur lento* △ *ad* ℥iij. *quæ rurſus diſſolvantur in* ▽ *petroſelin.* ℥xvj. *Elex. citr. Ang. Sal.* ℔j. *Filtrentur per manic. Hippoc. addend. Julapii roſacei q. ſ. de quo capiat æger bis de die* ℥ſs. *frigide.* Hoc ipſum prodeſſe ſimul videtur exſiccatione.

Vel ℞. ▽ *petroſelini* ℥ij.
fœnicul. theriacal. à ℥j.
Spirit. ⊖ ✱ gr XX.
Sirup. Card. bened. ℥j.

Fiat *miſtura* brevibus intervallis ad ſudoris eruptionem cochleatim aſſumenda. Qua ſimul qq. ſi acidum peccet, corrigitur, & habetur apud *Sylvium in praxi.* Præfertur alias *bezoardicum martiale*, *Tinctura & Eſſentia lignorum*, *ſpiritus lignorum.* Non ſine magno fructu ſudor elicitur in balneo artificiali, tecto, quali in lue venerea alias utimur cum ſpiritu vini ſilicibus ignitis infuſo. Hoc enim diſſolvitur lympha, & acidum peccans per alcali ſpiritus vini corrigitur.

§. LVI.

Quandoquidem haud raro natura per urinam evacuat molem, merito eam ſequimur, & *diuretica* adhibemus; *baccæ juniperi* decantatiſſimæ ſunt in anaſarca, & quæ exinde parantur medicamenta. *Fœniculum* etiam præ reliquis laudandum eſt, quoniam non ſolum urinam pellit, ſed etiam incidendo aperit. *Spiritus* ⊖ vulgariter ab omnibus commendatur, & ſuadet Mœbius ejus uſum ad ʒj in multo vehiculo, qui pellit urinam, & præterea etiam fermentum & viſcera roborat. Alii laudant Spirit. Tart. urinæ, ⊖ urinæ. *Spirit. therebinth. juniperin. lumbric. terr. eſul. gratiol.* &c. Aliis palma præripit Spirit. *hydropicus Mynſicht.* it. *Sal commune*, *ut Sal geniſt. ſtipit. fabar. Sal. hydrop. Mynſ. &c. pulv. bufon.* commendat nonnulli tanq. ſpecificum in hydrope.

§. LVI.

Si fruſtra hæc tentata fuerint, ſuadent autores *Paracenteſin* ſ. apertionem, quo lympha præternaturalis evacuetur. Periculoſa quidem operatio eſt, ſed quæ interdum bono cum fructu à natura & arte fuit

tentata. Cavendum modo, ne in iis fiat adminiſtratio, quibus viſcera interiora ſunt corrupta & in hydrope inveterato, vel qui à cachexia ortum duxit. Fruſtra enim omnia erunt. Per umbilicum quod extracta fuit aqua hydropica, plures proſtant obſervationes. Et vidimus nos ipſi hoc opus naturæ in puellula, quæ poſt febrim in anaſarcam inciderat, cui tanquam deſperatæ impoſuimus emplaſtrum de baccis lauri, facto in medio foramine. Natura enim in umbilico, altero, ab impoſito emplaſtro, die, veſiculam per illud emplaſtri foramen emittebat, an, quod emplaſtrum conſtringebat cutim, ſive quod aperta hic via fuerit? Suaſi apertionem; ſed operationem antevertit natura. Siquidem diſrupta illa veſicula, ingens copia aquæ effluxit, uno, quod mirandum, impetu. Nihilominus tamen in hunc diem in *Eyla* adhuc vivit ſana & vegeta. Quis igitur recuſaverit naturam ſequi, cum viam hic nobis monſtret? Et recte quidem ſcribit *Barbette* : *multa curari poſſent, ſi citius Paracenteſin admitterent.* Cumprimis in anaſarca, ubi alias metus eſt, ne, rupto ductu thoracico, in abdomen confluat.

§. LVII.

Operationem Paracenteſeos vide apud eundem *Barbette in chirurg.*, quam tranſcribere nolui. Notetur ſaltim novum *Blockii* inſtrumentum, quo, ſine periculo, quantum volueris aquæ poteris educere. Notetur etiam, quis locus ſit eligendus, nimirum *umbilicus*, ſi protuberet, vel ſaltim, ut naturæ ductum in §. præced. ſequamur. Fabrit. Hildanus putat, quod etiam minori cum periculo in umbilico inſtitui queat. Loquitur quidem de aſcite; ſed eadem ratio eſt in anaſarca, uti ex §. præced. patet. Alii ſcrotum eligunt, alii crura: ſed gangræna ſæpiſſime exinde naſcitur, uti ex obſerv. Hildan. & aliorum patet. Cavendum ſedulo, ne una vice confeſtim effluat. Nam *qui aqua inter cutem laborant, ſi uruntur, aut ſecantur, & aqua confeſtim effluxerit*, omnino *moriuntur. juxt. Hipp. 6. aph.* 27. Facillime hoc præcavetur inſtrumento jam nominati *Blockii*, vel ſi empl. de pilis leporinis imponatur.

§. LVIII.

V. S. & *ſcarificationes* exulent. Illa enim magis debilitat M. S. ſpiritus exhaurit, & tamen nulli indicationi ſatisfacit: hæc autem gangrænam minitantur. Idem judicium eſto de *cauteriis*, *veſicatoriis*, *fonticulis &c.*

§. LIX.

Evacuata materia, *indicationi vitali* quam citiſſime eſt ſatisfaciendum, ut vires jam maxime debilitatæ reſtaurentur. Nec omittenda ſunt confor-

tan-

tantia, dum evacuatur lympha. Laudantur calida, quoniam primaria cauſa eſt refrigeratio ſanguinis. Et ſi ſimul ſale volatili conſtant, ſpiritus reſuſcitant, & fermentationem excitant. Qualia ſunt *ſpec. aromat. roſat. diacinamom. dialoe, diaxylo aloes. diambr. diamoſch. It. conſerv. flor. borrag. buglos. condit. cortic. citr.* ▽ *menth.* &, quæ omnibus palmam præripit, ▽ *cinamomi.* Nam *cinamomum*, & omnia medicamenta exinde parata, ſingulariter in anaſarca propter aromaticam vim proſunt: ut Rec. ▽. *cordial. temperat.* ℥iij.

cinamom. carbuncul. à ℥ij.
caryophyll. ℥i.
Spirit. roſar. Eſſ. ambr. à ℥iß.
Confect. alkerm. ℥ij.
Sirup. de cinam. ℥ij. *fr. rub. id. q. ſ.*
F. Pulv. D. S. potio cordial. pro una doſi. vel: Rec. *ſpec. diacinamom. diambr.*
Aromatic. à ʒiß.
Confect. alkerm. c. M. & A. ʒij.
Sacch. in ▽ *Cinamom. Solut. q. S.*
F. l. a. Morſuli D. S. Shorſulæ confortativæ.

Alia vide hinc inde apud practicos.

§. LX.

Sed, ne revertatur malum, cavendum ſedulo: unde *indicatio præſervatoria* nequaquam negligenda. Quæ ſuadet, ut cauſæ remotiores bene perpendantur, iiſque debita adhibeatur curatio. Ubi generaliter ſciendum, omnia hic prodeſſe, quæ alias in cachexia ſolent uſurpari, ut ita vix liceat hic evagari, niſi exquiſitam cachexiæ curam meditari vellemus. Brevibus me expediam.

§. LXI.

Ad primas vias ante omnia reſpiciendum. Si fermentum peregrinum adſit, propinentur ea, quæ abſorbent acidum abundans, & ſal volatile ſpirituoſum reſtaurant. *Illud* faciunt *præcipitantia* vulgo ſic dicta, qualia ſunt, *ſpodium*, *corallia rubra*, *ebur. ſ.* △ *ocul.* 69. *Lap. percar. dent. apr. Unicorn. foſſil. &c.* Dum enim poros ampliores habent, & *alkali* prædita ſunt, acidum abſorbent egregie. Palmam reliquis omnibus dicuntur ♂lia medicamenta præripere, quocunque modo præparata, modo ab acidis menſtruis non antea fuerint corroſa. Si enim jam antea ſaturatus ſit ♂, acidum peregrinum abſorbere nequit. Commendant tinct. ♂. *aperit. Zwölferi. Bezoard.* ♂. & notus eſt nobis *pulv. diaphoret.* ♂ pe-

culiaris, qui valde prodeſt. Jam nova tinctura ♂ ☉ris decantatur, de cujus efficacia nobis tamen nondum conſtat. *Aliis arridet vinum chalybeatum mynſicht.* Nec negligenda ſunt ſalia communia *fixa*, ut *arcan. duplic. mynſ.* quod nonnulli tanquam ſingulare laudant in hydrope, ſi urina ſit alba, non rubicunda. it. tartarus ſal commune lat. &c. *Hoc* autem optime præſtant, *medicam. ſtomachica* vulgo dicta, quæ ſale communi volatili conſtant, & *aromata* omnia: ut cinamomum ſupra a nobis laudatum, & propter ſal commune volatil. oleoſum inſtar omnium. it. *Calamus aromaticus*, *mentha*, *galanga*, it. *cochlearia*, *naſturt. aquat. rad. ari* Ex quibus formulæ facile concinnari poſſunt, vel ab autoribus concinnatæ uſurpandæ ſunt. Proſtant enim varia elixiria, ſpiritus, ▽æ &c. Commendatur valde *Q. E. Matthioli. Elix. propriet. Helmont. Elix. aromat. mynſ. ſpir. vini camphorat.* &c. Communiter in hydrope laudatur *abſinthium*, partim quod fermentum roborat, partim etiam quod hepar calefacere dicitur.

§. LXII.

Si a nimio ſpirit. vin. uſu fermentum ſit edulcoratum, commendant accuratiores practici *ſpiritum ſalis communis dulc. elix. propriet. acidum tart.* & alia quoque aromatica ſale communi volatili acido prædita, quo acidam volatilitatem reſtaurare poſſunt.

§. LXIII.

Si *bilis copia* ſegregationem chyli impediat, non ſolum per *rhabarbarum*, & alia *cholagoga* evacuabitur; ſed attemperabitur etiam juxta *Hippocratem per acida*, ut ſunt *ſucci acidi plantarum*, & *ſpiritus minerales*, ⊕, ſal commune, ☾. Multi magnopere in hoc caſu fidunt *ſpirit. ſal com. dul.* Alii utuntur præcipitantibus, ut Ebor. ſ. ▽. corall. rubr. Alii adhibent alimenta & medicamenta viſcoſa, quæ obtundunt acredinem, qualia ſunt *amygd. dulc. ſem.* 4. *frigid. pap. alb.* &c. ex quibus emulſiones conficiunt. *Defectum* ſupplent per ſalia communia volatilia acriora, quibus augebitur, & volatilior reddi poterit bilis, ut ſunt ſal commune ✱c. *aromata*, & *ſalia* ex plantis antiſcorbuticis & aromaticis, *cochlear*, *raphan. ruſtic. ſinapi* &c.

§. LXIV.

Maſſæ ſanguineæ temperies reſtituitur, ſi calor, h. e. ſpiritus, reſtaurantur, & fermentatio iterum reſuſcitatur. Quemadmodum enim vina, nova excitata fermentatione, reſuſcitari poſſunt: ita nullus dubito, quod etiam in M. S. hoc fieri queat, etiamſi plane corrupta ſit. Convenientiam vini & ſanguinis declarat *Willis.* Poterit fieri, partim per conve-

venientia calida reſtaurantia: partim per ea, quæ lymphæ aciditatem hic prædominantem corrigant: partim etiam per ea, quæ particulas activas biliosas in motum vertunt. Omnibus hiſce ſcopis ſatisfaciunt *Salia volatilia oleoſa*, atque *olea aromatica*, ſi cum *ſpir. vin.* conjungantur, & exinde mixtum vel elixiria fiant, qualia ſunt, *ol. caryophyll. cinamom. cortic. citr. majoran. roriſmar. &c.*

§. LXV.

Quæ *hepati* proſunt, ex practicorum libris patet. Commendant *ſpec. diarrhod. abbat. die Lacc. Trochiſc. de abſinth.* Et verum eſt, quacunque tandem ratione operetur, ſive hepar confortando, ſive calorem ſanguini reſuſcitando, plurimum prodeſſe in anaſarca *abſinthium*, quemadmodum etiam *helenium*. Novimus quendam, ſuaſu alicujus medici, ſolo *abſinthio & baccis lauri* ſe reſtituiſſe, facta exinde, cum pane adhuc calido & cerevisia, potione.

§. LXVI.

Ab obſtructione *menſium*, *hæmorrhoidum*, vel aliarum partium, ſi oriatur, proſunt aperientia, & alia, quæ traduntur in horum affectuum tractatione. Si autem a nimio menſium, vel ſanguinis fluxu oriatur, cauto opus eſt, monente *Sennerto in Praxi*, ne, dum ſiſtimus ſanguinem, excitemus anaſarcam; vel ſi aperientia adhibemus, moveamus ſanguinem. Laudat jam laudatus *Sennertus Abſinthium*, *betonicam & ſpicam nard.*

§. LXVII.

Pororum & fibrarum laxitati ſuccurrunt *adſtringentia moderata & exſiccantia*, tam interna, quam externa; quæ ubivis proſtant.

§. LXVIII.

Externe proſunt *emplaſtra & cataplaſmata*; ut *empl. de bacc. laur. & ſtercore vaccino*, cum ♀ & *Sem. Carv.* mixtis. Cataplaſmata vid. *ap. Grembſ. in arbore integra & ruinoſ. hom.* Fateor equidem hæc externa parum ſpei præ ſe ferre, nihilominus tamen interdum feliciter adhibentur, uti ex §. 56. conſtat. Conſtringunt poros & cutim, ut repellatur in vaſa lymphatica lympha ſtagnans, & per renes, vel aliam viam evacuetur.

§. LXIX.

Diæteticus fons tandem neutiquam eſt negligendus. *Aër ſiccus* ſit & *calidus*.

Vete-

Veteribus *ψάμμωσις καὶ ἡελίωσις* in uſu erat. *In cibo & potu* cardo verſatur. *Abſtineat ab omni potu*, ſi nobilis illius apud Hildanum fortunam deſiderat; *non tamen* a çibo. Nam *ἀπολιχώρουσιν ἐκ τῆς ἀσιτίας οἱ ἄνθρωποι.* Reliqua vide apud Practicos. *Soli Deo Gloria* !

F I N I S.

JOHAN.

CXX.

JOANNIS BOECLERI

Bot. Chym. Prof. P. Ord. Argent.

AD EXTEROS MEDICOS,

OCCASIONE FRAUDULENTÆ MULIERIS, QUÆ PER TOTAM FERE VITAM FICTO MONSTROSO VENTRE OMNIUM DECEPIT OCULOS, CONSCRIPTA

EPISTOLA.

12. Mart. 1728.

QUA olim Medici etiam experientiſſimi lacerabantur, ea adhuc & quidem magis hodienum viget, in famam eorum, qui, ut hoc præfiſcini dixerim, omni cura in mortalium vita ſanitateque conſervanda reſtaurandaque conſcientioſe laborant, ſceleſtis graſſandi modis protervia, ne dicam inſania. Non enim tantummodo argutis mordentur ſalibus, ſed enormibus atrocibuſque injuriis, carminibus libelliſque famoſis tum ſcriptis tum impreſſis, variis itidem probroſis imaginibus æri lignoque inciſis proſcinduntur, qui hic Argentorati ſacram adminiſtrant artem, cujus fons & origo Deus ipſe eſt, quamque Altiſſimus de terra creavit: Idque occaſione fraudis pleniſſimæ anus, quæ per triginta novem circiter annos uſque ad ſuum interitum Deo mentita homines luſit. In vico, ab oppido trans rhenum ſito, cui Oberkirch nomen, milliari fere diſtante orta ſubdola mulier *Anna Maria Salome Erdriechin*, ſub finem fere ſuperioris ſeculi in urbem hanc noſtram conceſſit in actum deductura, quos ſcelerata mente conceperat, aſtus. Poſtquam enim per aliquot annos hinc inde a ſervitiis extitiſſet, incepit incedere cum abdomine paulatim intumeſcente, conquerens vaferrime de doloribus per vices redeuntibus, & inſigniter excruciantibus. Medicorum interim vix unquam & haud aliter implorabat auxilium, quam ut eo magis ſuos occultaret dolos. Factum hinc eſt, ut dum continuo augmentum nefando auſu ſumeret uter, omnes omnino ad miſericordiam pelliceret, ſicque non exiguas ſed potius largiſſimas a plurimis extorqueret eleemoſynas, callidiſſima vulpes. Conſtare non potuit, an malitioſis his technis anſam dederit clandeſtina ingravidatio, (cujus rugæ in abdomine reperiundæ præbebant conjecturam) quam hoc modo cooperire animus erat, an vero impia vitam ex aliorum marſupiis commodiſſime & abſque multo labore tranſigendi lubido tam deteſtabilia inſpirarit molimina. Hoc certiſſimum eſt, quod in antro quaſi degens minime permiſerit, ut cubitum euntem aut lecto membra componentem vel ipſa umbra hominum utriuſque ſexus conſpiceret. Mirum interim eſt, dum audaci quotidie conatu tibialia ſibi induere fecerit, nemo unquam de ſumma, qua cunctos circumvenit, fraude vel minimum detegere aut ſaltem ſuſpicari potuerit. Ut autem pietatis quoque pallio malitiam ſtabiliret, ædes ſacras cultumque Divinum frequentavit ſolerter, quo ipſo obtinuit, ut fraudulenta hac hypocriſi de die in diem vicem ipſius iniquam dolentium animos reddiderit magis magiſque faventes. Accedit quod proterva calliditate aliis quoque egentibus aliqualia, ex benefactorum, quibus cumulabatur, cornu copiæ, quandoque erogaret munuſcula. Vivebat interim clanculum laute, & licet pondus, quod de collo ſuſpenſum geſtabat, inſigne, non potuerit non moleſtias creare, illas tamen eo facilius

lius ſuperabat, quo magis & haud ingratis eſculentis & gulæ abblandientibus potulentis incommoda, quibus adſueverat, demulcere, datum ſatis erat. Placuit autem tandem Divinæ Providentiæ execrabili huic Comœdiæ finem imponere, dum perfidam hanc creaturam ex hac vita migrare & die 24. Februarii anni currentis ad ſuum ire locum juſſit. Qua autem præciſe ratione ergaſtulnm ſuum malitioſa reliquerit anima, afferi non poteſt, cum demum foribus ſpeluncæ, quam inhabitarat, vi apertis, innotuerit, ipſam ex hoc mundo exceſſiſſe. Morte nunciata detenti hactenus in ſuſpenſo omnium animi, qui in turgidis viſceribus extraordinaria miracula latitare ſibi perſuaſerant, mox fuere ab errore, cui hactenus aſſentiebantur, liberati, dum ocularis inſpectio & denudatum cadaver non magis inflatum ac aliarum macilentarum demortuarum abdomen exhibuit, fictus autem venter prope lectum collocatus effuſum omnibus expreſſit cachinnum. Examinatus ſaccus, novendecim & quod excurrit libras pendens, ſordidam variorum linteaminum vetuſtorum detritorumque congeriem ſpectandam præbuit, in quibus ingens pediculorum agmen caſtra locarat, quæ animalcula in corpus præſtigiatricis, dum adhuc viveret, excurrentia atque tripudiantia, forſitan ſupplerunt eum voluptatis ſenſum, quem lubricæ meretriculæ ex choreis ductis percipere ſolent. Tam turpi jam fallacia non tantum Medicis, Chirurgis atque matronis, ſed omnibus omnino, qui eandem conſpexerunt, aut de ea audiverunt, terrigenis, ſive in alto honorum faſtigio fuerint conſtituti, ſive mediocrem ſocietatis civilis locum occuparint, aut etiam infimæ annumerati fuerint plebi, impoſuit improba mulier. Dum autem jam plurimi a ſe declinare volunt vel ſolam ſuſpicionem, quod fuerint decepti, omnis non detectæ aſtutiæ culpa in inſontes conjicitur Medicos atque Chirurgos. Ridere equidem & feſtivis jocari verbis non eſt prohibitum, unde & tenuiſſima mea Muſa ſe continere non potuit, quin ſequentes in chartam conjiceret verſiculos.

Errores Medicos Hominum mors pallida condit,
Nunc illos retegit nex ſimulantis anus.
Ventre in prætumido ſperabant cernere mira,
Quem vivæ Medicis tangere crimen erat.
Contendunt, ægros, Medici, contingere quosvis,
Cur hic non factum? dicere nemo poteſt.
Cunctorum luſit ſpem ficti ventris imago,
Infarcti variis, plaudite, quisquiliis.
Aſt cur ridetis Medicos? animalcula quærunt,
Ac invenerunt millia multipedum.

Lepidis

Lepidis, , ut repetam, jocis uti poſſumus, ſed honeſtorum virorum famam, quæ pari cum vita paſſu ambulat, diabolicis invadere calumniis, eamque putidiſſimis conſpurcare mendaciis, ea demum res eſt, quæ diſplicet ſummopere Deo, lædit proximum, propriamque onerat conſcientiam. Non autem hæcce eo tantum a me proferuntur fine, quaſi injurias a flagitioſis ejuſmodi hominibus illatas vindicare vellem: Minime. Nam utique aſſenſum præbeo venerando Facultatis noſtræ medicæ Seniori Dn. *Joh. Valentino Scheidio*, Urbis Argentoratenſis Archiatro, qui interrogatus, quo vultu aſpera hæc convicia intueretur, ſumma cum modeſtia reſpondit, ſe imitaturum magnum iſtum Philoſophorum Principem Socratem: de quo hæc in commentario de liberorum educatione refert Plutarchus Ἀριςοφάνȣς δὲ ὅτε τὰς νεφέλας ἐξέφερε παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτȣ̃ κατασκεδαννύντος, καὶ αινος πῶν παρόντων τὰ τοιαῦτα ἀνακωμωδȣ̃ντος, ὀυκ ἀγανακτεῖς ἔιποντος ὤ σώκρατες, Μὰ Δί ȣ̓κ ἔγωγε, ἔφυσεν, ὡς γὰρ ἐν συμποσίω μεγάλω τῶ δεάτρω σκώπτομαι. Socrates, *quando nubium fabula edita* Ariſtophanes *in ipſum omnis generis convicia jaciebat, iisque in ſcena recitatis amicorum quidam dicebat, Non iſta moleſte fers* Socrates? *Nequaquam vero, inquit, nam in theatro veluti in magno convivio verbis vexor.* Utique enim tali cum conſtantia perferenda veniunt inique objecta opprobria, & non magis curanda, quam ſi canes allatraſſent. Nullus interea malam in partem interpretari poterit, ſi veritatis cauſa res geſtæ eruditis etiam clarius manifeſtentur. Inter alia objicitur, Medicos aut minus aut nimis fuiſſe curioſos. Curioſitatem deficientem facile excuſat, quod nulli maſculorum, etiamſi Apollineam profiteantur artem, conceſſa ſit facultas, fœminei ſexus, quem pudor naturalis hac in re protegit, corpora pro lubitu ubivis tangendi atque viſitandi. Adde quod ſemper novas artes pectore verſans mulier, de qua agitur, non tantum naturalem prætexerit pudorem, ſed & ſe manus marium non niſi cum morte admiſſuram eſſe regeſſerit, quoniam voto ad ſummam hanc caſtitatem ſe adſtrinxiſſet. Adeo callide Medicos Chirurgoſque ab examine coërcuit. Quod ad nimiam attinet curioſitatem, illam in eo conſiſtere faciunt quod exteris quoque communicata a noſtratibus Medicis fuerit, uti fama fert, hujus abdominis monſtroſi hiſtoria. Sed quid inde? communicantur ſæpius invicem hiſtoriæ, quarum falſitatem tempus aperit. *Decipiuntur Theologi, decipiuntur Juriſconſulti magnique Politici, decipiuntur Philoſophi, quidni & Medici?* In hoc caſu nullus reperitur, qui non confictis deceptus fuerit mendaciis. Objicitur porro & quidem a quibuſdam, qui ſibi fœnum non eſſe pro cerebro autumant, ideo ſuſpicionem fraudis debuiſſe Medicis ſubnaſci, quoniam tam admiranda integumentorum corporis expanſio incomprehenſibilis imo plane impoſſibilis compareat. Aſt ita ratiocinantes & illud Apellis, *ne ſutor ultra crepidam*, & tritum illud Juris Anti-

 ſtitum

ſtitum pronunciatum, quo dicitur, quod *incivile ſit de lege judicare non inſpecta lege tota*, obſervare debuiſſent, ſic namque tacuiſſent, Philoſophique manſiſſent. Medicorum annales turgent numero obſervationum de præternaturalibus, ut corporis partium quarumvis, ita etiam abdominis tumoribus mirificis imo ſtupendis. Hac vice contentus ero pauca tantummodo enarrare exempla, quæ noſtrates annotarunt in arte periti. Illuſtris Melchior Sebizius Medicinæ Dr. & Prof. in alma noſtra Univerſitate & Argentoratenſis Reipublicæ Poliater anno 1627. typis jam imprimi curavit hiſtoriam de fœmina quadam Argentoratenſi, quæ ventrem ſupra modum tumidum atque diſtentum ultra decennium geſtavit, & tum hydrope uterino, tum molis carnoſis 76. tum ea hydropis ſpecie conflictata fuit, quæ aſcites dicitur. Hiſtoria ab Authore, quem ſæpius adibat ægra, cumque eo de tumore ventris ſui ſtupendo ſermones conferebat, & quibus affligeretur ſymptomatibus commemorabat, ſequentibus recenſetur verbis, *Vixit annis bene multis noſtra in Republica fœmina nomine* Anna Taubin *Weickershemii ad Tubarim nata. Ea cum ante plures annos modo famulam modo nutricem egiſſet apud cives quosdam honoratiores, tandem libellioni ſive tabellario cuidam nupſit: qui tamen, neſcio quo fato, aliquot annos poſt celebrationem nuptiarum factus eſt maniacus, & ob rabiem ægritudinis in vincula atque compedes majoris noſtri Noſodochii conjectus. Marito ad ſaniorem mentem revocato, concepit aliquoties, ſed modo abortum, modo genituræ adhuc liquidæ egreſſum paſſa eſt. Tandem & concepit & puerum enixa eſt anno ætatis circiter* 32. *Verum partu peperit feſtino & inexpectato: adeo ut, quæ obſtetricandi munere fungi debuiſſet, in tempore adeſſe minime potuerit. Puero in lucem edito venter nonnihil quidem detumuit, attamen longe turgidior manſit, quam fuerat ante impregnationem. Suſpicabatur miſella alterum ſe partum geſtare: ſed ratione obſtetricis perſuaſa, quæ cauſam in flatus referebat, opinionem depoſuit. Tumor ventris a partu ſenſim crevit, & venter magis magiſque fuit diſtentus, diſtentuſque ultra decennium permanſit. Dies fatalis ipſi fuit* 17. *Sept. ſupradicti anni, cum annum ætatis ageret* 42. *aut* 43. *Toto geſtationis tempore de nullo fere ſymptomate conqueſta fuit, quam de pondere & gravitate ventris: interdum & de dolore tenſivo & aliquali reſpirationis difficultate querelas movit. Retulit tamen, flatus ſibi quandoque cum crepitu exiviſſe per pudendum: & quo plures ſibi erupiſſent, eo minores moleſtias ſenſiſſe. Paſſa fuit menſtruum fluxum lunis ſingulis. Quale autem quantumque menſtruum fuerit non explicuit. Menſibus vero poſtremis, qui vitæ finem præceſſerunt, cachectico plane fœdata fuit colore: faciem habuit cadaveroſam, ſuperiores artus extenuatos, emaciatum pectus ut coſtæ numerari potuerint: pedes œdomatoſos, qui ad preſſum digitorum contrahebant foveas: ventrem longe turgidiorem prominentioremque quam prius: adeo ut tandem ægre admodum reſpirarit, aſſumptoque cibo de anguſtia pectoris & difficultate anhelitus vehementer fuerit conqueſta. Aperui eam, pergit* Sebizius,

zius, *ſecunda ab obitu die, & primum cutem in modum crucis diſſecui uſque ad matricem: dein matricem ipſam per medium diviſi. Abdomine aperto effluxit ex cavitate ejus aqua tenuis & albicans, ſero lactis perſimilis, qua menſura ignoro. Magis enim de matricis contentis ſollicitus eram, quam de abdominis. Diſſecta matrice, emanavit aqua ſanguinolenta copioſa, quæ loturam carnium recens mactatarum plane repræſentabat & una cum aqua molæ carneæ ſeptuaginta & quinque, erant enim omnes ſolutæ & liberæ. Unica ſolum, quæ ſeptuageſima ſexta numerabatur, dextræ uteri parti inferiori, quæ orificio ejus interno contigua, annexa conſpiciebatur. Variabant magnitudine, figura, colore & ſubſtantia. Nam ratione magnitudinis aliæ erant parvæ: aliæ majores: aliæ inter illas maximæ. Ratione figuræ, rotundæ, quadratæ, triangulares aliterque effigiatæ. Ratione coloris pleræque nigræ, quædam tamen albæ. Denique ratione ſubſtantiæ una atque altera ſatis craſſa duraque & fere cartilaginea, illa præſertim quæ utero adhæreſcebat. Reliquæ fungoſæ, raræ, laxæ & ſpongioſæ. Excretam aquam menſurari juſſi & inveni menſuras Alſaticas quindecim & illas quidem antiquæ doſeos, quæ vulgari aliquanto largior. Pendent autem ſingulæ uncias 64. ita ut in univerſum cruentæ illius aquæ unciæ 960. ex utero defunctæ promanarint, quæ conſtituunt 80. libras pharmaceuticas. Cutis admodum erat tenuis atque tranſparens. Umbilicus plane obliteratus, ita ut neque cavum, neque pellicula ejus rugoſa apparuerit. Pinguedo fere nulla. Muſculorum abdominis carnes pallidæ, flaccidæ, graciles valde. Panniculus carnoſus, qui & membraneus dicitur, cum tendinibus muſculorum illorum confuſus & complicatus. Peritonæum certis in locis ita cum utero conjunctum & glutinatum ut vix ac ne vix quidem ab eo avelli potuerit. Corpus matricis non ſecus atque cutis admodum tenue, cum alias ſatis craſſum exiſtat. Adeo quoque amplum & ſpatioſum, ut hoſpitium aliquot infantibus juſtæ magnitudinis præbere potuiſſet: Hepar luridum flaccidum tale, ut digitis conteri quiverit facillime. Lien paulo melior, ſed ne is quidem naturalis. Altitudo ventris a vertebris lumborum ad umbilicum erat ſeſquipedis. Longitudo a cartilagine Xiphoide ſive enſiformi uſque ad pudendum duorum pedum & dimidii. Craſſities ſive circumferentia, quam cingulum alias metiri ſolet, quatuor pedum & duarum unciarum cum dimidia. Moles ventris pro corporis ſtatura videbatur monſtroſa. Erat enim defuncta natura parva. Ideoque venter major reliquo corpore.* Dn. Ludovicus Saltzmann Argentinenſis nobis quoque, in diſſertatione inaugurali anno 1671. habita, ſiſtit abſceſſum internum inſignis magnitudinis. *In Noſodochio Argentinenſi, ancilla, quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis ſervitia præſtiterat, annos nata 23. conſtitutionis calidioris ſicciorisque conquerebatur a tribus jam annis, de ſuppreſſione menſium & facta inde intumeſcentia abdominis, hoc quippe, juxta notabiles venas atro & craſſo ſanguine refertas, quas exhibebat, ſenſim in tantam excrevit magnitudinem, ut a plurimis ipſa crederetur gravida. Imploraverat miſera opem Medicorum, qui menſes ab initio ob imprægnationis ſpeciem & ſuſpicio-*

ſuſpicionem provocare non ſuſtinebant, poſtea ob diuturnitatem temporis remota imprægnationis ſuſpicione fortiora imo fortiſſima exhibebant medicamenta, quæ menſes pellerent, ſed in caſſum laborabant, quippe abdomen potius ſenſim a ſiniſtro hypogaſtrio verſus ſiniſtrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabeſcente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vigebat appetitus. Vivebat ſine notabili mutatione, uſque dum circa initium Aprilis 1671. gliſcente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapſu multum ſenſit incommodi. Abdominis enim tumor ſurgebat altius, ita ut umbilicus totus obliteraretur. Venæ in abdomine antea notabiles, jam nodoſæ in majorem extendebantur magnitudinem, ſubſequebatur ſpirandi difficultas, pulſus erat parvus, frequens & inæqualis. Cordis ſyſtole & diaſtole ſub clavicula ſiniſtra (hucusque enim protrudebatur cor) exacte cernebatur. Ventriculus reſpuebat omnem cibum. unde inter omnes, qui adſtabant, conveniebat, ipſam paucis diebus eſſe exſpiraturam, ſed præter omnium expectationem, vitæ terminus de die in diem protrahebatur, ingraveſcebat in dies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materiæ, ut abdomen cum diſtendi amplius non poſſet, mitteret eius partem ad crura. Sexto igitur a lapſu die his tumorem inducebat, aſſumebat iterum aliquid cibi. Die à lapſu 14. inſequebatur Diarrhœa, quæ fere ad finem vitæ eam comitabatur. Moriebatur autem die 26 Aprilis anni 1661. matutino tempore, quo ipſo die à meridie in Noſodochio cadaver aperiebatur. Facta itaque in dextro hypochondrio levi inciſura, proſiliebat ex abdomine aqua, quæ colore, conſiſtentia & ſpuma cereviſiam probe coctam æmulabatur. foramine dilatato inſequebatur purulenta & fœtida materia, imo totæ portiones omenti peſſime olentes, implebat autem hæc aqua 14. menſuras Argentinenſes ſeu 56. libras Evacuata hac materia & ſenſim ſubſidentibus abdominis partibus continentibus, ingens & ſolidior ſub illis moles obſervabatur. Aperiebatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah, quæ mira ſeſe offerebant, quippe ſub inguine ſiniſtro conſpiciebatur inſignis tumor, quem ſuæ alebant venæ, circumjacentibus undique membranis annexus, qui vinculis ſuis liberatus eximebatur pendens $6\frac{1}{2}$. Lb. civiles. Erat autem tumor iſte congeries plurimorum abſceſſuum cyſticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii: ſinguli, qui aperiebantur, peculiarem continebant materiam gelatinæ ſimilem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucoſa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius ſubfuſcam, paucis, quot aperiebantur abſceſſus, tot diverſa fere conſpiciebantur contenta & ſubinde novus abſceſſus novam promebat materiam. Conſiderata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinitæ erant hinc inde hydatides variæ magnitudinis, aliæ enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliæ minores inveniebantur. Peritonæum apparebat craſſum inſtar cutis, Omentum pene totum erat conſumptum.

tum. Ventriculus bene ſe habebat, erat autem plane inanis. Inteſtina plane erant livida, turgebant mirum in modum quaſi fiſtula inflata fuiſſent, colon præcipue, donec adacto cultello inuſitatum exſpirantia fœtorem concidebant, membranis præter naturam ſibi invicem erant inſuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adhærebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate ſponte abſcedebat, cæterum quoad ſpeciem ſubſtantiæ externam bene erat conſtitutum. Renum ſiniſter magnitudine fere cum Liene certabat. Uterus & veſica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat inſtar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea ſurſum protruſum apparebat, ita ut pectus fuerit anguſtiſſimum. Remoto ſterno etiam in thorace aqua ſanguinolenta putrida inveniebatur, ut & in pericardio. Pulmones pleuræ firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter præter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obſeſſus: ſanguis totius corporis erat fæculentus, ſeroſus. Superiores corporis partes macie erant conſumptæ, inferiores tumidæ ob aquam contentam. Jungam duabus his obſervationibus tres alias à Grandævo Sene Dn. Dr. Scheidio ſuperius laudato communicatas. *Anno 1687. d. 15. Maji. Mulier quædam diu inſigni ventris tumore, qui paulatim ita ſuccreverat, laboraverat, in qua nulla medicamenta vel purgantia vel diuretica quicquam profecerant. Cum ergo demum fatis conceſſiſſet, inventus eſt affectus Hydrops uterinus, vel potius Tubæ Fallopianæ & teſtis ſiniſtri, ſiquidem ſalvis reliquis ad uterum ſpectantibus partibus, ac cæteris viſceribus nulla tam inſigni labe, præter omentum quod computruerat, infectis. Teſtis inde ſiniſter cum tuba adeo prætermodum in enormem molem excreverat, ut non ſolum totam abdominis cavitatem reliquis viſceribus depreſſis occuparet, ſed etiam plus juſto extenderet. Ipſe vero tumor inæqualis undique erat pluribus eminentiis inæqualiter rotundis exaſperatus. Apertus hinc inde cultro anatomico ex innumeris veluti cellulis, membranis, inter quas nonnullæ cartilagineam fere ſoliditatem conceperant, à ſe invicem diſtinctis conſtans & plurimis hydatidibus refertus obſervatus fuit. Ita tamen nonnullæ ex cellulis iſtis diſpoſitæ erant, ut una in alteram hiaret, aliis contra undique occluſis nec ſibi invicem communicantibus. Humor in iis contentus partim ſeroſus, partim viſcidus inſtar gelatinæ erat.* Alteram obſervationem ſuppeditavit d. 30. Nov. Anni 1688. *Puella nempe quædam, Galla natione 20. circiter annorum, non indecora, famulitio in diverſorio quodam Gallicano functa, ob ventris tumorem & dyſpnœam à menſium ſuppreſſione ad Noſocomium deducta, per aliquod temporis ſpatium ibi decumbens, cum ex eo, quod gravida credebatur, nec purgatio nec venæ ſectio tuta videretur. Tandem diureticis nihil proficientibus velut catarrho ſuffocativo, prout ab adſtantibus relatum, correpta expiravit. Ad controverſiam an gravida fuerit decidendam nihil examinatum eſt præter abdomen, in cujus cavitate aquæ ſtagnaverant. Uterus parvus, ut eſt earum, quæ nondum conceperunt, obſervatus fuit. In dextro teſte duæ*

veſiculæ præ cæteris notatæ ſunt piſi minoris magnitudine ornamento foliaceo velut tenui membranula contorta adhærentes, ac ſi ſeſe, ut exciperentur, componerent. In ſiniſtro teſte ornamentum foliaceum, ob aquas, in quibus velut natabat, explicitum erat. Tertia, ſed magis notabilis, hiſtoria contigit anno 1689. *Fœmina ſcilicet quædam Offenburgenſis 40. circiter annorum ſtaturæ corporis admodum parvæ, ab infelici partu poſt ſesqui annum hydropica, ventre in enormem adeo tumorem undique tumente, ut umbilicus non ſolum vix ejus apparente veſtigio præ nimia expanſione obliteratus eſſet, ſed etiam tumor ventris fœminæ ipſius longitudinem fere æquaret. Cum per menſem unum atque alterum in noſocomio nutrita erat, nullaque medicamenta tum purgantia, tum diuretica quicquam proficiebant, adeoque nihil aliud ipſi ægrotanti, quam exiguum levamen per aſthmatica atque cordialia à Medicina expectandum ſupererat, cum jam continuo lecto affixa hærere cogeretur, nec erecto corpore ſtare amplius multo minus ambulare poſſet. Inſcio hinc me, dum ob morbum officio præeſſe non potuerim,* (verba ſunt Scheidii, qui eo tempore ordinarius in Noſocomio Medicus erat) *paracenteſeos operationi auctoritate Quæſtoris à Medico Vicario & Chirurgo operatore ut vocatur, forſitan quod aſcitica ipſis crederetur, dum hydropis uterini non obſcura eſſent indicia, miſera ſubjicitur. Poſtero die ad Noſocomium accedo, quid factum quid non factum ſit exploraturus. Ibi præter omnem expectationem certior fio, miſellam iſtam hydropicam, citra quam quod venter effatu digno modo diminutus fuiſſet, paracenteſi eſſe tentatam: unde illico prognoſticon ſtatuo, vix triduum ipſam ſuperfuturam. Hinc eam accedo, & in conclavi, quod puerperis ſuſtentandis inſervit, invenio: in id etenim ad conſervandum melius calorem, quanquam äer tum temporis non adeo frigidus, turbidus tamen atque humidus erat, meliore quam ipſius paracenteſeos ratione ducti eam collocaverant. Vix videram, cum ex pulſu aliisque indiciis prognoſticon, audita primum operatione iſta Chirurgica, pronunciatum non falſum fore obſirmor. Qua de cauſa, quicquid vellet, præterquam legumina atque aquam frigidam, adſtantibus, ut præbeant miſellæ, pro ſolatio commendo. Exegit ita adhuc diem cum dimidio, quo fatis ceſſit morte accelerata. In cadavere aperto inventus fuit hydrops, quem auguratus eram, uterinus: utero cum teſtibus ac tubis non tantum in inſolitam magnitudinem extenſo, ſed mirum in modum deformato, vel potius pluribus tumoribus aut veluti cellullis inæqualiter diſtorto, ita quidem, ut præter teſtium ſeu ovarii nonnullas veſiculas, ſed & ipſas diſtentas, nihil reliquarum partium fere dignoſci aut diſtingui potuerit. Tumorum quidem nonnulli ſubſederant, ſcilicet è quorum cellulis, humor fluxilis per inciſionem factam effluens elabi potuerit, nempe quæ in ſe invicem hiabant, & ubi humor contentus velut cuniculos inter membranas fecerat, reliquis adhuc repletis ac turgidis. Materia vero in iſtis tumoribus contenta non una & ſimplex erat, quandoquidem nonnulli ſerum tum flavum tum putridum ac fere nigricans, alii lentum*

&

& viſcidum humorem inſtar gelatinæ, alii velut amurcam fœtidam continebant. Ita nec, qui cellulas iſtas diſtinguebant parietes, unius ejusdemque ſubſtantiæ inventi ſunt, cum alii quidem ex membranis, alii velut ex cartilaginibus conſtabant. Quod viſcera reliqua attinet omnia erant contaminata. ita ut perfecta fuerit κακοσπλαγχνία.

Plura addere potuiſſem & quidem recentiora adhuc exempla, quæ ſuo quoque tempore communicabuntur, ſi integrum tractatum conſcribere voluiſſem. Solatio interim eſſe poteſt, quod quo ſanctior ſcientia atque ars eo magis etiam ludibrio tenebrionum ſit expoſita. Illius fere fuiſſem obitus, quod falſus quoque increbuerit rumor, quaſi Medici Chirurgique ignorantes nectentem continuos dolos anum certa conduxerint mercede, & copioſo quavis hebdomade præſtito ſtipendio aluerint, quo poſt obitum de ventre inſpiciendo ſolliciti eſſe poſſent. Quam firma autem ſit frivola hæcce aſſertio, ſaniores utique norunt, & ipſius deceptricis teſtimonium, ſi revera ita prolatum fuit, oſtendit. Refert namque mulier quædam, ſe dum ante annum circiter cum ea ex ædibus ſacris egreſſa eſſet, quæſiviſſe, an Medici illius corpus certa pecuniæ ſumma coemerint & hactenus ipſam aluerint, reſponſum autem ab ea tuliſſe, confictum hoc eſſe mendacium contra ſe & contra Medicos, ſe Dei eſſe, cum vetuſtis autem ſuis linteaminibus poſt deceſſum ſuum poſſe peragi omnia, quæ hominibus placuerint. Sed, uti antea dixi, fides ſit penes auctorem. Interim ejusmodi in Medicos Chirurgosque doloſe excogitatis fictionibus dehoneſtantur viri probi, qui rurſus exemplum ſequantur ſupra allegati ſapientis patientisque philoſophi, cujus mentionem quoque injicit loco citato Plutarchus, *σωκράτης μὲν γὰρ λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας καὶ σφαδάζοντας ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν. Ἆρα (ἔφησε) καὶ εἰ με ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε ἄν.* Socrates *calce impetitus ab adoleſcentulo admodum feroce & impuro, cum ſuos videret indigne id ferre an fremere, adeo ut illum in jus quoque trahere cogitarent. Quid ergo? inquit, an ſi me aſinus calce feriiſſet, juſſuri eratis, ut contra calcem ei impingerem.* Optandum interim ut reſipiſcant inſanientes, ne vel ſimilia cum modo dicto adoleſcentulo fata experiantur, quippe qui, dum omnes ei facinus commiſſum exprobrarent, calcitronemque appellarent, ſuſpendio vita ſeſe exuit, vel pœnis dictatis in legibus, imprimis in decreto quod anno 1658, prudentiſſimus juſtiſſimusque Noſter Magiſtratus contra nefarios ejusmodi calumniatores, quos ſimul excommunicatione eccleſiaſtica ligare juſſit rectiſſime, edidit, ſubjiciantur. Quod autem Vos omnes Viri Apollinei hiſce literis compellare & graviſſima Veſtra interpellare auſus fuerim negotia, in cauſa eſt quod conſtet non ægre Vos laturos, ſi quæ in arte contingunt, fideliter Vobis enarrentur, Non dubitans, quin

merces haſce qualescunque meas ſerena fronte ſitis ſuſcepturi, finem ſermoni impono, verbis Marcelli Palingenii exiguo meo labori accinens,

Quid cætera dicat
Turba, parum cura & vulgi convicia ride.
Judicium vulgi inſulſum, imbecillaque mens eſt:
Stulta placent ſtultis, obſonia quisque palato
Digna ſua quærit, non omnibus una voluptas.
Sed docti atque boni, quæ ſunt pia vera & honeſta,
Auſcultant, avideque legunt, diſcuntque libenter
Hic cibus illorum eſt, hæc conſolatio mentis.

HER-

CXXI.

HERMANNI PAULI JUCH

ET AUCTORIS

GEORG. CHRISTOP. BEATI BREHM

DE

HYDATIDIBUS.

Erford 4. Jun. 1745.

SI inter Scandala Medicorum, ubi doctiſſima plus valet arte malum, hydrops in genere referendus venit, certe ſpecies iſta hydropis, ſaccatus nempe & hydatides hunc titulum præ omnibus merentur. Quoniam in hydrope Aſcite & Anaſarca non ſolum, ubi viſcera nondum corrupta, convenientibus adhibitis rite præparatis remediis balſamicis, aperientibus, evacuantibus, roborantibus optima ſanitas in junioribus tamen facilius quam ad ſenium vergentibus, iterum reſtitui poteſt; ſed & licet viſcera ſint læſa, ex quibus ſemper novus affluxus & collectio ſeri provenit, ad minimum tamen ægrotis per paracenteſin levamen aliquod & ultimi vitæ temini prorogatio interdum & non ſine difficultate promitti poteſt. Sed hiſce in caſibus evacuatio & correctio hujus ſeri extravaſati per interna nullo modo exſpectari poteſt, quia in peculiaribus hæret folliculis, qui ut plurimum in nulla amplius cum vaſis ſanguiferis ſunt connexione, & licet adhuc ſint in connexione aliqua, ob nimiam tamen extenſionem vaſorum, partes connexas comprimunt & ſibi occludunt; hinc nec medicamenta hoſce in folliculos penetrare, nec ſerum collectum exinde evacuare poſſunt; nec per paracenteſim ullum ſolatium reddi poteſt; ſed potius malum malo augetur, imo mors ipſa acceleratur. Interim tamen medicus non deſiſtere debet, in tam gravi & periculoſa hydropis ſpecie, quando morbus invaluit, remedia convenientia adhuc applicare, an fortaſſis malum, ſi non plane profligari, mitigari poſſit, Ubi autem datur occaſio, incipiente ejusmodi morbo, medendi malo, medicus allaboret, ut ortum ejus aptis medicamentis opprimat, & in prima quaſi herba ſuffocet & avertat. Eapropter, cum ad ſummos in Facultate medica obtinendos honores & privilegia mihi incumbat ſpecimen quoddam inaugurale in publicum edere, in recenſendo & explicando tali caſu ſpecialiſſimo ſingulariter officio meo me ſatisfacturum putavi: cui conatui, ut Deus ter optimus terque maximus aſſiſtat, humillime rogo.

DE HYDATIDIBUS HISTORIA.

Mulieri cuidam, temperamento ſanguineo phlegmatico & habitu corporis macilento, quæ annos fere XLVI. habebat, fluxus menſium poſt ſecundum puerperium ante triennium, & quod excurrit, ceſſare cœpit: medicas itaque nullas, ad corrigenda exinde facile oriunda mala, adhibens manus, patiebatur acerbiſſimos abdominis dolores, inde abdomen in dies inſigniter intumuit, & quotidie ſeſe augens per tres annos duravit, ex quo magna oriebatur imbecillitas. Cum itaque tumor tantam in altitudinem creſceret, ut ambulatio ei ob difficultatem reſpirandi denegaretur, & vix præteritis ſex hebdomadibus ſimilis fœmina hydrope Aſcite laborans per paracenteſin feliciter curata eſſet, hanc etiam operationem inſtituendam fortiter efflagitabat. Quoniam autem ſigna præſentia hydropem ſaccatum adeſſe indicabant; pedes enim & femora nullo tumore affecta, imo contabida erant, nulla corpore moto ſentiebatur fluctuatio, ſed ſub diaphragmate ſentiebatur hepar durum & ſcirrhoſum, circa quoque veſicam urinariam aliqualis durities erat; hanc ob cauſam quidem hæſitabamus in tali operatione inſtituenda. Sed ægrota tamen acriter huic inſiſtente, die XVII. Decembris Anno MDCCXXXIX. inſtituebatur paracenteſis in latere ſiniſtro in diſtantia latitudinis manus ſub umbilico, ubi tumor molliſſimus tenuiſſimusque deprehendebatur, & in cujus ſuperiori loco erat colliculus durus magnitudine piſi hortenſis, Chirurgus digiti longitudine paracenterium intrudebat, ante effluebat aqua, cujus tamen unica tantum menſura circiter effluebat, & erat nimis glutinoſa, paulo poſt mutabatur in gelatinam vel mucum imo fere in tenacem cutem; veſperi nec ulla proveniebat aquæ hujus gutta, inciſio etiam ſe occluſerat, & pulſus factus erat crebrior; proxima autem nocte non mediocris ex incendio vicina in domo orto ægrotæ terror inferebatur. Die XVIII. profluebat iterum nihil aquæ, ſed inciſione latiori & profundiori facta, iterum aliquid aquæ proſiliebat, aſt etiam in momento deſinebat. Id quod nos certiores reddebat, ſerum hocce in cellulis incluſum eſſe. Inciſio ad quinque digitos profunda erat, cujus tamen in fundo ſpecillum allidebat, ac ſi præterea adhuc paries quidam præſto eſſet, in quo etiam ſerum tale eſſet incluſum, ſed nemini noſtrum conſultum videbatur inciſionem reddendam eſſe profundiorem, ſed potius turundæ ex gentianæ rubræ radice inciſioni imponebantur, clyſterque applicabatur. Veſperi deligatione inciſionis facta, nulla erat mutatio. Die XIX. mane loco ſeri nonnulla muco ſimilia recrementa proveniebant, atque cuticulæ quædam; veſperi ſimili ratione. Die XX. abdomen & lumbi, medicamento laxante propinato, & corpore novies repurgato, erant permolles, ſub emplaſtro inciſioni impoſito exiſtebat mador, ac ſi aqua effluxiſſet, at inciſione aperta pariter apparuit nihil, niſi viſcida & cuticulis intermixta materia. Veſpe-

ri autem aliquot centum veſiculæ ſero repletæ (partim diſruptæ, plurimæ autem ſero claro repletæ, ac duplici alba tunica circumdatæ, ſicut veſicæ piſcium, imo ut ſperma ranarum ſive bufonum, magnæ, parvæ, tamen puræ ac ſi lotæ eſſent) cum impetu proſiliebant. Fœmina interim doloribus iſchiadicis latere ſiniſtro afficiebatur. Die XXI. proveniebant veſicularum harum ſero repletarum, durante deligatione, magnitudine avium ovorum identidem aliquot viginti, veſperi pauciores. Die XXII. iterum pauciores. Die XXIII. ſimiliter ut antea, & latere ſiniſtro circa umbilicum cavitas magnitudine pugni ſeſe repræſentabat, ibi veſiculæ hæ ſero repletæ probabiliter ſedem ſuam tenuerunt, & quia nullæ in hac cavitate exiſtebant, nullæ etiam amplius in conſpectum proveniebant. Verum enim vero ſoror ejus illam vehementiſſime iratam reddidit, hoc facto, ſubito quam maxime debilitata & fracta eſt viribus, qualis debilitas antea non aderat, omni tempore enim è lecto ſurgere & ambulare poterat, ſemperque etiam & ſumendi cibos aviditatem & utendi potu ſentiebat. Tunc die XXIV. vitam cum morte de improviſo commutavit. Poſt meridiano tempore ſectio ſubjecti hujus hydropici præſentibus tribus Medicis inſtituebatur; cute igitur rejecta, muſculos abdominis oblique aſcendentes una cum peritonæo in quoddam haud ſeroſum, ſed ſcirrhoſum genus tumoris, ut hyperſarcoſis, intumuiſſe obſervatum eſt, qui tumor craſſitiem palmæ ſuperabat. Hinc licet in inſtituenda paracenteſi inciſio quinque digitos profunda erat facta, tamen ille non erat perfoſſus, ſed quaſi paries adhuc apparebat magnus, priusquam omentum & inteſtina videri poſſent, quæ vero una cum ventriculo ſub duro hoc craſſoque tegumento ſuo in ordine reperiebantur, ita, ut profunditas inciſionis ad digitos adhuc duos imo tres eſſet continuanda prius, quam viſcera fuiſſent attacta. Inciſio etiam non erat cancroſa, ut illi hujus cauſa naturæ debitum reddendum fuiſſet, ſed ira vehemens & ſubitanea maſſæ ſanguineæ alteratio, à diffuſione bilis dependens, in febri hac vulneraria ſine omni dubio celerioris mortis fuit cauſa. Scirrhoſus hic tumor ad renes uſque ſeſe extendebat & ſupra cordis ſcrobiculum. Uterus una cum ligamentis ſuis & veſica urinatia hac ſcirrhoſa carne concretus erat. Hoc ex tumore ubivis ad dimidium uſque prominebant veſicæ rotundæ ſero pellucido repletæ, quæ Hydatides appellantur. Quæ vero non intra ſed extra & circa viſcera hoc in caſu inveniebantur magnitudine ovorum gallinarum, anſerum, quarum tunicæ duplicibus piſcium veſicarum tunicis conformes erant. Itemque ſcirrhoſum hoc abdomen ad ſimilitudinem quaſi metallifodinæ æris pulchræ accedebat, innumeiæ fere & ſeparatæ cavitates in illo aderant. Caro autem hæcce ſcirrhoſa ſecta carni pectorali bovinæ erat ſimilis & optimi coloris multa millia veſicarum ſero repletarum continentes, & connexa erat cum dorſo, & viſceribus, inprimis autem utero, hepate & meſenterio. Veſicis ergo ſero repletis eminentibus ovis ſimilibus, exemtis atque remotis, multæ cavitates inveniе-

veniebantur inſtar nidorum hirundinum partim majorum partim minorum colore flavo. Totum per abdomen & ſcirrhum huncce cavitas cavitatem excipiebat. Quæ cavitates prorſus mundæ ſicut elotæ, colore flavo & cute inſtar corii flavi erant obductæ: quælibet hujusmodi cavitas, magna eſſet aut parva, duobus, tribus, imo ſex & pluribus harum veſicarum ſero repletarum manipulis duplici alba tunica circumdatarum, pellucidum ſerum continentium, erat impleta. Forma erat partim ſphærica, partim ſphæroidica, partim oblonga, à ſe invicem ſeparatæ erant hæ veſiculæ, ſicut multæ ſponte elaberentur, nullas habebant fibras nec ligamenta, & diverſa gaudebant magnitudine. Innumeræ erant hæ cavitates, quarum in nonnullis veſiculæ magnæ, parvæ, inſtar globi plumbei, glandis, ovorum avium, columbarum & gallinarum, repertæ, in aliis autem ſemimaturis aurantiorum pomis, piſis hortenſibus, & in cavitatibus noviter ortis, ervis, milii & cannabis ſeminibus erant ſimiles. Ubi igitur nonnullæ hujusmodi veſicæ ſero repletæ deformes, hinc & illinc exaltatæ & non circulares (uti multæ erant) apparuerunt, ſpeciem alborum magnorum decorticatorum cyclaminum (*Artoffeln oder Erdbirn*) induerant, & tunica eorum erat opaca, quibus ſectis, triginta, quadraginta imo centum veſiculæ ſero repletæ reperiebantur, quæ omnes à ſe invicem ſeparatæ, ac ſi de induſtria in cavitates eſſent collocatæ. Toto in corpore nihil ſeri erat, præterquam quod in veſiculas erat incluſum: quapropter etiam nihil ſeri in conficienda operatione acceperamus nec XVII. nec XVIII. Decembris, niſi phlebotomo & prima & ſecunda vice talis cavitas folliculis ſeroſis repleta nobis inſciis fuiſſet perforata. Harum ergo veſicarum ſero repletarum modium & nonnullæ patinæ plenæ, non numeratis iis, quæ in terram ceciderunt, exemtæ ſunt, priusquam viſcera videri poterant. Hacce mole ſcirrhoſa una cum veſicis ſero repletis magna adhibita cautione, diligentia atque labore, quantum poteramus, remota, inteſtina & ventriculus in ſitu decenti inveniebantur, ita, ut omnino nihil præternaturaliter in illis videri poſſet, niſi nonnulli lumbrici vivi in illis reptantes; ab hypocondrio autem ſiniſtro ad dextrum uſque ligamentum quoddam erat extenſum, craſſitudine pennæ, ac ſi ligamentum hoc de induſtria eſſet extenſum, in quo ſecundum ordinem ſex ad octo veſicæ ſero repletæ magnitudine prunorum ſylveſtrium pendentes obſervabantur; in hypochondrio autem ſiniſtro lien erat accretus, hepate exemto lobus ejusdem dexter ſive major in ſtatu naturali inveniebatur, ſiniſter vero ſive minor ſcirrho hoc craſſo obductus & incluſus erat, loboque hoc ſeparato, tumidus hic ambitus etiam veſicas ſero repletas continebat fere ſeptuaginta. Lobus autem ipſe licet ſcirrho obductus, reapſe erat incontaminatus, immaculatus, liber & non accretus. In latere dextro in regione lumborum etiam tales tumores erant ſex & adhuc plures, magnitudine pugni, & unusquisque horum ſphæricas continebat ſero

reple-

repletas veſicas, ex quibus nonnullæ iterum tenebant hujusmodi veſicas minores, ac ſi hæ magnæ quaſi procreaſſent parvas, omnes uti lotæ, ſphæricæ ſero claro repletæ, & omnes à ſe invicem ſeparatæ erant, ac ſi omnino de induſtria, ut jam dictum, ſeparatim eſſent impoſitæ. Quilibet ren ſcirrhoſo tali ſcirrho ad medietatem uſque implicitus erat, ita ut pars renis ſuperior incontaminatus & ſanus, inferior autem ſupra medietatem ſcirrhoſo tumore, nonnumerandas ſero repletas veſicas diverſæ magnitudinis continente, circumdatus erat. Lieni adhærebant ſimiliter verſus dorſum quoque hujusmodi deformes veſicæ ſero repletæ, nec non pancreati itidem. Uterum & veſicam urinariam hic quoque ſcirrhus adeo firmiter connectebat, ut ſeparari non poſſent, & ovaria in utroque latere oſſis ſacri tumorem magnitudine duorum pugnorum exhibebant, quilibet tumor erat pondere & forma æqualis, & hi tumores cum utero, vagina uteri, & veſica urinaria propter cohæſionem majorem ſeparari non poterant, ideoque conjunctim eximendi erant, ex quibus reſectis innumeræ veſicæ ſero repletæ duplicibus albis tunicis circumdatæ, prodibant. Pectore curioſitatis quoque gratia aperto, pulmonum lobi reperiebantur lividi, cor cum pericardio in ſitu decenti & ordine. Diaphragma vero & cordis ſcrobiculus præditus erat ſcirrhoſo tumore, qui etiam plenus erat cavitatum, quæ continebant veſicas non numerandas ſeroſas diverſa magnitudine. Hujus tumoris ſcirrhoſi pondus fere ſex libras æſtimatum fuit.

§. I.

In deducendis & explicandis cauſis & origine hujus caſus ſpecialiſſimi præ omnibus neceſſarium erit, ut definitio hydropis in genere & ſpecie, ejusque diverſa, quæ occupare poteſt, loca, in medium proferatur. Quod itaque Hydropem in genere concernit, ille definitur, quod ſit tumor aquoſus cavitatum, pororum & glandularum earumque vaſorum lympham ſecernentium,ab eorum diſtentione præternaturali per lympham ſtagnantem extravaſatam & accumulatam facta proveniens. Quod autem attinet ſpecies hydropis, earum definitiones ex partibus diverſis, ubi tumores hi aquoſi exiſtunt, deſumenda erunt. Aſcitis itaque definiri poteſt per tumorem aquoſum cavitatum; & ſi ex lymphæ ſtagnantis reſolutione & deſtructione aër contentus liberetur & tumorem augeat, Tympanitis vocatur. Anaſarca vocatur tumor aquoſus in externarum partium, cutis nempe, muſculorum & tunicæ celluloſæ pinguedinem continentis, poris & fibrillarum interſtitiis. Hydrops ſaccatus audit tumor aquoſus major peculiari folliculo incluſus. Hydatides ſunt tumores aquoſi minores glandularum, quorum tumorum ut plurimum inſignis oritur quantitas.

§. II.

Diverſa autem hydropem ejusque ſpecies occupare loca quotidiana teſtatur experientia. Sic Aſcitis utplurimum extravaſatam lympham exhibet in cavitate abdominis & ſcroti, ſæpiſſime etiam in cavitate thoracis, non raro quoque in cavitatibus cranii & cerebri. Anaſarca utplurimum offendit pedes, ſed & ſæpiſſime ceteras externas occupat partes. Hydrops ſaccatus glandulas majores & cavitates pecuſiaribus ſuis membranis incluſas præternaturaliter extendit, & invenitur in cavitatibus majoribus e. g. abdominis inteſtinorum & uteri. Sic in *River. Cent. IV. obſ.* 48. invenitur caſus, ubi vir ob abdomen tumidum à Medicis pro hydropico reputatus, tandem poſt medicamentum purgans exhibitum excrevit veſicas numero ſeptem oblongas inſtar farciminum, craſſitie in diametro unum digitum, & longitudine ſex digitos æquantes, quæ humore fœtido repletæ, iiſque excretis omnino liberatus eſt. Porro novi feminam nobilem, quæ per biennium hydrope ſaccato, ut plurimi Medici putarunt, laborabat, dein poſt medicamentum emmenagogum aſſumtum ex utero reddidit ſaccos ſeptem, quorum diameter quatuor digitorum, longitudo autem unius pedis erat, in ſex hiſce ſaccis continebatur ſerum inſigniter fœtidum, in ſeptimo autem ſacco reperiebatur ſceletum fœtus, poſt hunc partum quidem in integrum reſtituta fuit, ſed poſt aliquos annos tamen hydrops ultimum ei vitæ terminum poſuit. De tumoribus talibus uteri legi quoque meretur *Segerus in Miſcell. cur. D. 2. Anno MDCCVII. Obſ. 9.* Hydatides ſunt tumores aquoſi glandularum; hinc in omnibus locis & partibus, ubi glandulæ exiſtunt, inveniuntur.

§. III.

Ex his quoque colligi poſſunt diverſarum hydropis ſpecierum ſigna. Aſcitis nempe ſeſe prodit tumore abdominis, itemque ſæpiſſime ſcroti, præcipue autem ſonus inſtar aquæ intus fluctuantis percipitur, ſi æger decumbens ſitum corporis mutet. Anaſarca ex manifeſto tumore œdematoſo partium externarum cognoſcitur. Hydrops ſaccatus tumorem abdominis uti in Aſcite oſtendit, ſed nulla fluctuatio percipitur ſitu corporis mutato, interdum tamen perceptio ponderis graviovioris in hoc motu conjuncta eſt. Hydatides ſi in majori quantitate adſunt, etiam tumorem, abdominis conjunctum habent, nullus autem percipitur in motu corporis ſenſus ponderis. Hydatides autem minori præſentes quantitate vix niſi poſt mortem ſectione manifeſtantur.

§. IV.

Cauſas quod attinet hydropis, in omni ſpecie hydropis requiritur ſtaſis lymphæ & ſeri excrementitii & hinc diſtentio vel cavitatum vel pororum vel glandularum eorumque vaſorum lympham ſecernentium, ut-

inde

inde vel extravaſatio vel accumulatio lymphæ oriatur. Hæc omnia multis ex cauſis oriri poſſunt. Pertinent huc quantitas lymphæ nimia, ſanguis pituitoſus, lympha nimis viſcida & tandem lympha nimis acris. Ad cauſas itaque non naturales referri debet aër frigidus, ciborum quantitas nimia, aſſumta frequenter copioſa craſſiora, viſcida, lenta acida, acria feculenta & fumo indurata, potus nimis aquoſus, ſpiritus vini, motus deficiens. Somnus & vigiliæ modum excedentes, animi pathemata, excretio copioſior partium balſamicarum. Ad cauſas præternaturales obſtructiones viſcerum, eorumque tumores & ſcirrhi, obſtructio & ceſſatio menſium, itemque hæmorrhoidum: Cachexia, febres continuæ non rite tractatæ, febres intermittentes adſtringentibus tractatæ, in primis quartana, febres hecticæ: Evacuationes ſanguinis nimiæ: Evacuationes ſeri & bilis copioſæ, hinc & purgantia fortiora reſinoſa. Qua ratione dictæ hæ cauſæ hydropem efficere valeant, ex Pathologia ſatis patet.

§. V.

Hiſce præmiſſis ad explicationem caſus hujus ſpecialiſſimi me verto, in quo notantur 1) cohæſio major uteri cum veſica urinaria per carnem ſcirrhoſam & cum iis cohærentes duo tumores majores; 2) tumor carnoſus ſcirrhoſus in pectore, abdomine, ejusque partibus repertus; 3) cavitates in iisdem exiſtentes; 4) veſiculæ diverſæ formæ & ſero repletæ majores in hiſce cavitatibus; 5) veſiculæ ſimiles minores in hiſce majoribus abſconditæ; 6) quod plurimæ veſiculæ à ſe invicem ſeparatæ fuerint. Originem totius hujus mali tribuo ceſſationi menſium, quæ quidem huic feminæ ea contigit in ætate, ubi præcipuè in feminis laborioſis ob firmiorem fibrarum reſiſtentiam ceſſare ſolent, patiuntur tamen tunc temporis graviſſima ut plurimum incommoda, niſi aperientibus leniter evacuantibus, præcipue autem Venæ ſectione ſubleventur. Sanguinis enim quantitas recurrente menſium tempore tamen adeſt major, qua non imminuta ſtaſes, & ex his varia efficiuntur mala, præcipue ſi ſanguis una eſt viſcidus, non raro etiam ingravidatio talem infert ſtaſin conf. *Potes Obſ. & Annot. Cent. III. C.* 45. Præ omnibus autem ſtaſis hæc afficit uterum & partes cum eo connexas. Hinc femina hæc acerbiſſimos experta eſt dolores abdominis, ex hac ſtaſi ſanguinis viſcidi & hinc orta eſt caro ſcirrhoſa & præprimis in utero ejusque partibus cohærentibus; unde 1) connexio ſcirrhoſa uteri cum veſica urinaria, tubis fallopianis, taliſque tumor ovariorum, quibus tumoribus forſan & impregnatio occaſionem præbuit. Ob vaſorum hypogaſtricorum connexionem hæc ſtaſis ſanguinis etiam 2) tumorem carnoſum ſcirrhoſum in muſculis abdominis peritonæo & anteriore parte pectoris repertum effecit. Si obſtructio fuit in hiſce partibus æquabilis ſanguinis deſtructionem inducere non potuit, ſed potius majorem exhibuit appoſitionem partium ad augendam carnem neceſſariarum. Hinc orta eſt tanta moles carnea.

§. VI.

Reliqua hacce in mole carnea reperta, mirandi ſunt effectus glandularum hiſce in partibus inſigni copia exiſtentium obſtructarum & extenſarum. Nam peritonæum multas ad ſecretionem ſeri in cavitatem abdominis pro lubricandis in iisdem contentis viſceribus poſſidet glandulas. Simile quoque dicendum de diaphragmate, mediaſtino & pleura. Cum autem hæ partes per ſanguinem ſtagnantem expanderentur. ut glandulæ etiam expanderentur neceſſe erat. Ab hac itaque expanſione glandularum dependent 3) cavitates in hiſce tumoribus repertæ & cum in glandulis ſerum viſcidum exiſteret & ob motum ſanguinis retardatum magis tale redderetur, illud quoque in hiſce glandulis ſtaſin patiebatur, hinc illarum orta eſt glandularum à ſero repletio & hanc ob rationem reperiebantur 4) in hiſce cavitatibus veſiculæ diverſæ formæ ſero repletæ majores. Hæ veſiculæ itaque reputandæ ſunt pro glandulis harum partium præternaturaliter extenſis, in quibus vaſa in iiſdem alias exiſtentia â ſero ex ſtaſi corrupto & acri reddito deſtructa & reſoluta fuerunt. Forma earum variabat prout in earum cavitatibus â partibus vicinis parum aut multum comprimebantur. Magnitudo earum major derivanda eſt partim ab ipſa harum glandularum magnitudine, partim ab earundem extenſione præternaturali. Hinc quoque in omnibus partibus, in quibus glandulæ reperiuntur, tales veſiculæ exiſtebant, præcipue in iis partibus; quæ cum carne hac ſcirrhoſa connectebantur. Quod autem attinet 5) veſiculas minores in illis majoribus repertas, habendæ hæ ſunt pro expanſis vaſis ſerum ſecernentibus. Nam dictorum horum vaſorum expanſio â ſtaſi ſanguinis & ſeri viſcidi proveniens prima & maxima cauſa totius glandulæ expanſionis fuit, ex ulteriori autem illorum vaſorum ſecretoriorum extenſione & intumeſcentia quædam ruptæ ſunt, hinc nihil quam ſerum ſtagnans extravaſatum & corruptum, quod deinde etiam vaſa ſanguifera in glandulis deſtruxit, fuit in hiſce glandulis repertum. Quæ vaſa autem ſecretoria integritatem conſervarunt, veſiculas iſtas ſiſtebant minores.

§. VII.

Explicationi huic maxime contradicere videtur illud, quod obſervatæ fuerint fere omnes tam majores quam minores veſiculæ â ſe invicem ſeparatæ, ex quo negare quis poſſet poſſibilitatem intumeſcentiæ talis glandularum harum; nam ob defectum communicationis cum vaſis ſanguiferis & lymphaticis nullum nutrimentum adfluere poterat. Maximi igitur momenti hocce in caſu eſt explicatio hujus â ſe invicem ſeparationis & connexionis deficientis. Duplici tamen modo illam ſibi concipere licebit. Primus modus, quem in *Memoires de l'Academie Royale des ſciences*

Anno

Anno MDCCXXIII. invenies, ſequens eſſe poteſt, Quum extenſio harum glandularum fit, ſunt adhuc in neceſſaria ad capiendam nutritionem connexione, extenſione autem hac tantum in gradum aucta, ut tunicæ harum glandularum & vaſorum ſeri ſecretoriorum vel ob robur proprium, vel ob preſſionem vicinarum partium amplius extendi nequeant, ſerum in hiſce cavitatibus ſtagnat, quieſcit hinc & copioſas partes tartareas viſcidas, quas commixtas habet, præcipitat, per quod vaſa nutrientia occluduntur, & tunica concreſcit ſatis cohærens. Ex eadem ratione autem tunica, quæ parietem talis vaſis in ſtatu naturali conſtituebat, nutritione deſtituitur; hinc ſi quædam vaſa ſecretoria ob hanc expanſionem rupturam patiuntur, ſerum exinde extravaſatum corrodit & deſtruit hunc parietem, qui etiam ſæpiſſime ab expanſione propria rumpitur, & ſic liberæ & a ſe invicem ſeparatæ veſiculæ exiſtunt, quarum tunica non eſt membranoſa vel fibroſa, ſed ex præcipitatione viſcidi tartarei concreta. Talem originem habuerunt veſiculæ iſtæ minores, quæ in veſiculis majoribus fuerunt repertæ. Serum autem in veſiculis majoribus ortum habuit partim à ruptura quorundam vaſorum lympham ſecernentium, quæ contingebat antequam ex præcipitatione viſcidi tartarei nova tunica mucoſa generari poterat, partim à reſolutione deſtructiva tunicarum parietes naturales horum vaſorum conſtituentium. Secundus modus originem veſicularum & folliculorum majorum concernit, quæ in cavitatibus carnis ſcirrhoſæ reperiebantur, & ſequens eſt. Expanſione à lympha ſtagnante eum usque in gradum facta, ut vis extendens fluidi à motu cordis & arteriarum proveniens æqualis eſſet reſiſtentiæ, quam dabant tunicæ harum glandularum, quietem hancce lymphæ ibi exiſtentis præcipitatio partium tartarearum viſcidarum commixtarum ſequebatur; hinc vaſa haſce glandulas nutrientia plenarie obſtruebantur, hinc quoque ſubſidentiam patiebantur. Quod ariditatem & debilitatem ipſis conciliavit talem, ut quum ob factum à glandulis vicinis extenſionem cedere deberent, abrumperentur quidem, ſed tamen ex iis nullum extravaſari poterat ſerum, quia vaſorum connexorum orificia a dicta præcipitatione partium tartarearum jam erant obſtructa. Hinc etiam tunica naturalis in nullam abire potuit deſtructionem, hanc ob rationem folliculi vel veſiculæ hæ duplici gaudebant tunica, externa erat tunica parietem naturalem glandulæ iſtius tunicæ conſtituens, interior autem originem debebat viſcido tartareo præcipitato. Ubi autem glandularum in uno eodemque loco non tanta aderat copia, ut vicina vicinam ob extenſionem præternaturaliter ortam de loco ad rupturam uſque movere conaretur, ibi etiam adhuc connexæ reperiuntur cum vaſis hæ veſiculæ, id quod ut plurimum contingit, ſi glandulæ in ipſis viſceribus exiſtentes extenduntur & hydatides ſiſtunt. Patet quoque exinde quod in peritonæo, diaphragmate & pleura ſemper plurimæ in uno loco exiſtant glandulæ.

§. VIII

§. VIII.

In curandis hiſce malis ſpes medicis relinquitur inanis, ſed potius præcavendæ ſunt hydatides quam curandæ. Id habet hydrops aſcites anaſarca præcipui, quod viſceribus illæſis ex toto interdum curari poſſit; hydatides autem nunquam, ob connexionem ulteriorem cum vaſis ſanguiferis & lymphaticis deficientem, quapropter neque medicamenta in illas penetrare neque ſerum ibi ſtagnans & corruptum educi valet. Cum autem rarius contingat, ut hydrops nullam viſcerum læſionem connexam habeat, hinc ut plurimum nulla niſi ad palliativam fuga pateat curam; melioris conditionis ea ſubjecta cenſeo, quæ hydrope ſaccato & hydatidibus, quam quæ aſcite vel anaſarca laborant, in hiſce enim remedium quod hic eſt optimum paracenteſis, ultimum vitæ terminum vix ultra unum vel duos annos protrahere valet, cum in illis malis, ſi ulterior hujus mali progreſſus & ſymptomata mitigentur & arceantur, multos adhuc per annos conſervari vita poſſit. Hiſce enim in caſibus ſerum, quod in hydrope aſcite & anaſarca ob deſtructionem, putredinem & reliqua graviora ſymptomata infert, peculiaribns ſuis folliculis incluſum exiſtit & connexione cum toto corpore deſtituta nullam amplius inducere poteſt noxam. Hanc ob cauſam maximi puto eſſe momenti, curam hancce ſuſcipiendam tam ratione præcautionis hujus mali, quam ratione mitigandorum ſymptomatum & avertendi ulterioris hujus mali progreſſus,

§. IX.

Ut malum hocce avertatur & præcaveatur, eadem remedia Medicus, ſi cauſas quaſdam hydropem efficientes & ex Pathologia ipſi cognitas, adeſſe videt, applicare debet, quæ in curando hydrope aſcite & anaſarca, ubi integritas viſcerum adhuc conſervata eſt. Nam in principio hujus morbi glandulæ extenſæ adhuc vaſis ſanguiferis ſunt connexæ, hinc eadem indicata hic adſunt ac in hydrope nempe 1) extravaſatio lymphæ ulterior impedienda 2) lympha extravaſata evacuanda. Proſunt itaque aperientia, balſamica, roborantia & evacuantia. Inter aperientia ea potiſſimum eligenda, quæ una evacuant tam per diureſin quam alvum, hinc maxime laudanda ſequens mixtura. Nro. 1. ℞. ~ Tartari non rectific. arcan. tartari, TR. ♂is hellebor, aa. ʒj. ~ Sal communi. ✱ci aniſ. aa. ʒß M, D, S. Mixtura aperitiva ſumantur mane hora 11a. & veſpera hora 5. 40. Guttulæ in decoctione ſequenti. Aperiunt quoque & evacuant Decocta, in quibus ut ſpecifica conſideranda parreira brava & rad x bryoniæ quapropter Nro. II. ℞. Rad. parreir. brav. ℥ij. trifol. fibr. chin. pimp. alb. bardan. aa. ℥j. bryon ℥ß. Herb. trif. fibr. hepat. nob. meliſſ. aa. mj. Flora arnic. hepat. nob. Summit. abſynth. aa. p. ij. Raſur. lign. ſaſſafr. ℥j. Cubeb.

Cina-,

Cinamom. acut. aa. ʒj. C. C. M. D. S. Specierum decocta quarta pars, in 4. menſuris aquæ fervidæ leviter ebulliat, dein frigida, ad ſitim bibatur. Poteſt etiam aquæ, cereviſia vel primaria vel ſecundaria ſubſtitui. Si febricula & ſtatus lixivioſus abſit, infuſum ex vino & hiſce ſpeciebus præparari poteſt, & tunc addantur limat. ♂ ℥j. Crem, Tartari ℥ij. Hocce in infuſo poſt prandium, ſumi poſſunt gr. xij. ⊖ Sylv. rite præparati. Proſunt etiam pulveres blande reſolventes balſamici e. g. Nro. III. ℞. Arcan. dupl. cum °°° ⊕. ppt. Sal marini depur. aa. ℥ß. Cinnabaris nativ. ocul. ♋ ppt. aa. ʒj. M. F. Pulv. Nro. xxiv. Sumatur quotidie mane nona hora & poſt prandium hora tertiâ doſis una. Ad evacuationem ſeri obtinendam veſperi ſequens pulvis propinari poteſt. Nro. IV. ℞. Rhabarb. Crem. tartari aa. ℥ß. Pulv. rad. bryon. ʒj. M. F. Pulv. No. xxiv. D. S. pulvis laxans. Doſis una omni veſpera lectum adeundo ſumatur. Ad vires conſervandas & tonum reſtituendum prodeſt ſequens Mixtura tonico nervina No. V. ℞. TR. ♀ii ℥j. ∽ roſar. ℥ß. Ol. cinamom. Balſ. vit. Hoffm. aa. gr. x. M. D. S. Mixtura tonico balſamica; ſumantur quotidie mane, triginta guttulæ in effuſione thée. De Tinctura Antimonii vero notandum quod iſta requiratur præparata juxta modum à Præceptore meo nunquam non devenerando Dn. D. *Ludolfo in ſiegender* Chymiæ traditum, nam hæc tuto & optimo cum ſucceſſu adhiberi poteſt, licet febris jam lateat lenta. Hacce cura quatuordecim per dies continuata alvus purgari poteſt cum ʒvj. ⊖ mirab. Glauber. propinato prius digeſtivo nempe ʒß. Cremor. tartari. Deinde eadem laudata cura iterum continuandum, donec omnia ſymptomata ceſſaverint, & tunc præſervandi cauſa, mane Mixtura No. V. & veſperi Mixtura No. I. ſingulis diebus ſumi poteſt.

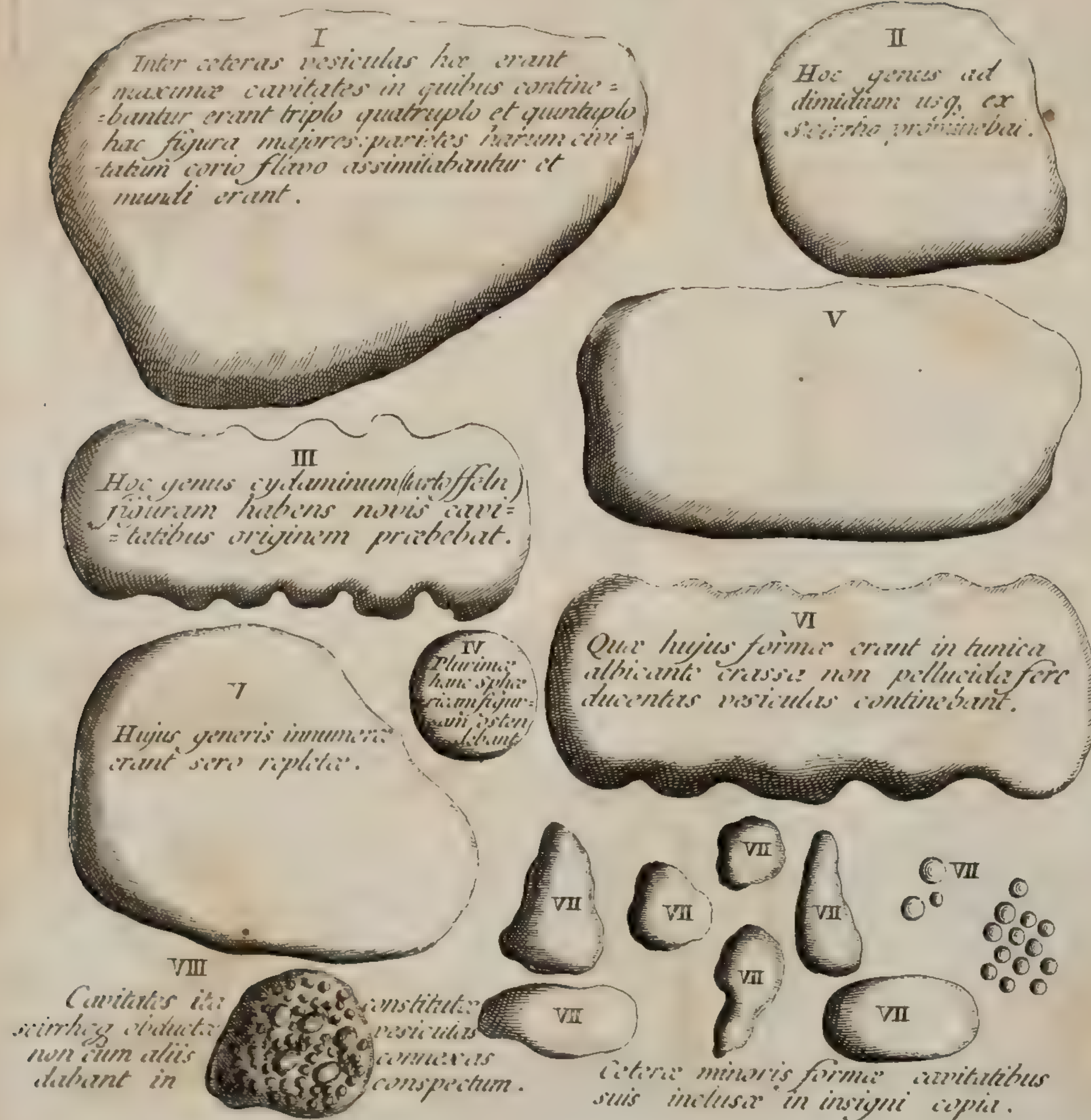
§. X.

Dolendum tamen, quod pauciſſimi horum ægrotorum in principio Medici auxilium requirant, hincque optimam curandi occaſionem dimittant. Quapropter curæ palliativæ ſymptomata mitigare valentis mentionem hic facere non inutile erit. Conſiſtit ea 1) in impedienda lymphæ extravaſatione ulteriori 2) in mitigandis ſymptomatibus ab hydatidibus jam ortis dependentibus. Nam extravaſatio lymphæ hiſce folliculis incluſæ nullo ſuperari licet modo, & folliculis integris evacuandis nulla patet via, niſi illis, qui in canali inteſtinorum orti fuerunt, id quod tamen raro contingit. Lymphæ extravaſatio ulterior prohibetur aperientibus, evacuantibus & balſamicis §o. antecedente recenſitis. Poteſt hæc extravaſatio ulterior impediri, ſi ſingulis menſibus per aliquot dies ſal. mirabil. Glauberi ſumatur, ita ut primo die ʒiij. ſecundo ℥ß. tertio ʒv. quarto ʒvj. aſſumantur & ſequentibus diebus eadem doſi iterum deſcendatur. Quod attinet mitigationem ſymptomatum inter ea potiſſimum

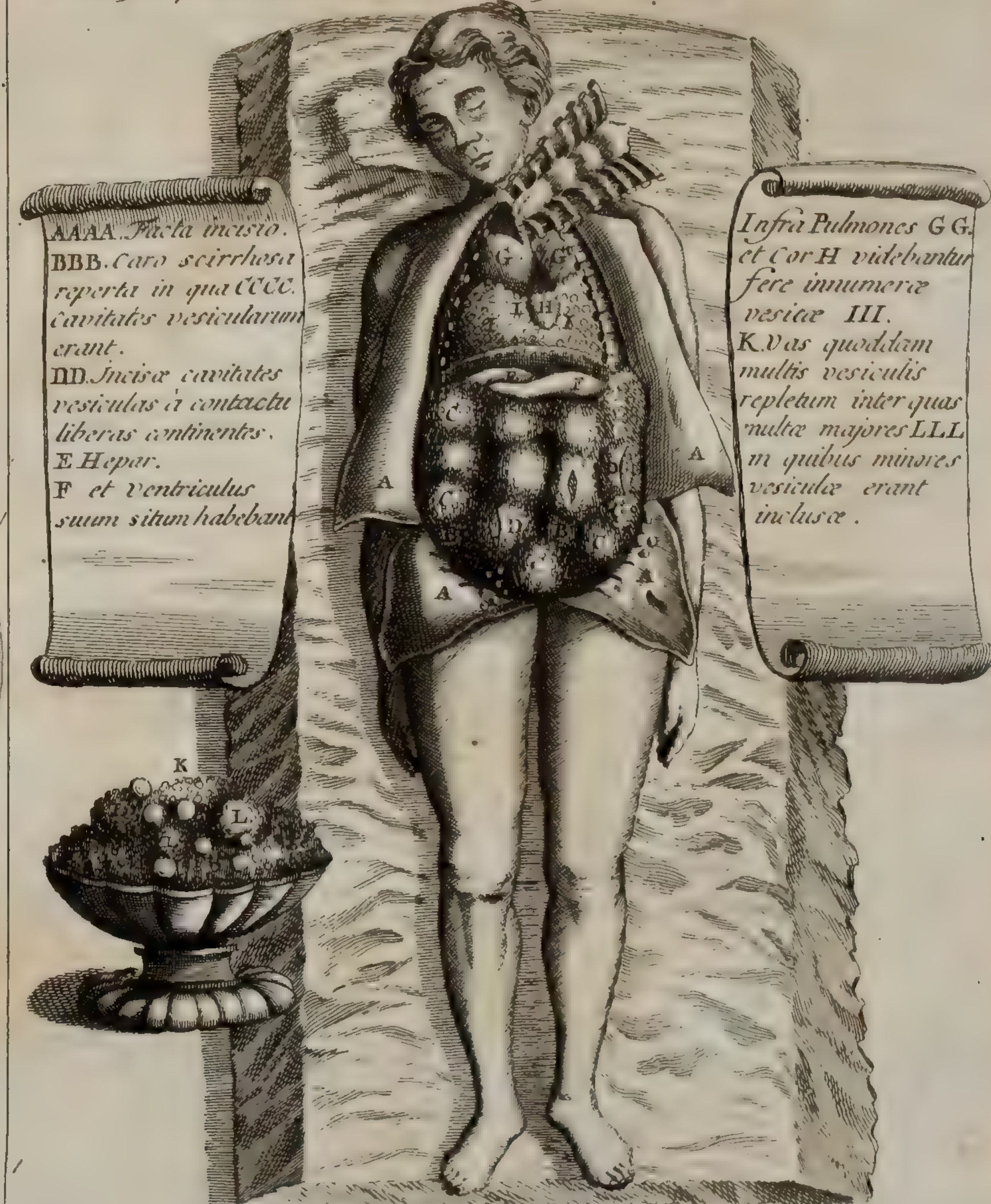
recenſenda eſt 1) reſpiratio difficilis à reſiſtentia nimia muſculorum abdominis per hoſce folliculos præternaturaliter expanſorum dependens. Ad quam faciliorem reddendam conferunt emollientia & evacuantia. Emolliendi ſcopo inſerviunt ſacculi, cataplasmata & emplaſtra, ut de meliloto, de ſpermate ceti, de galbano. Emolliunt & evacuant ſimul clyſteres emollientes applicati. Ab iiſdem folliculis oriuntur etiam 2) dolores abdominis, tam ob compreſſionem partium internarum quam ob extenſionem præternaturalem muſculorum abdominis, quos dolores quoque laudata mitigant externa atque interna emollientia.

F I N I S.

TAB. II. Sistens figuras variorum vesicularum generum.

TAB. I. sistens effigiem mulieris cujusdam per quosdam annos hydrope laborantis dec. 23. an. 1739 extinctæ.

CXXII.

J. CHRISTOPHORI POHL,

DE

HYDROPE SACCATO

EX HYDATIDIBUS.

Lipſiæ 21. April. 1747.

ANatome aliis ſcientiis ad medicinam ſpectantibus palmam eo potiſſimum nomine præripit, quod, quæ tenebris interdum ſunt obvoluta, intuſque in corporibus latent, morbi mortiſque cauſas manifeſtet, &, quæ morbo potiſſimum afflictæ fuerunt, partes detegat; quo factum eſt, ut ſcientia medica ex viſcerum perluſtratione majus quotidie nacta ſit incrementum. Hæc diſciplina nos ex defunctis docet, quæ viventibus utilia eſſe poterunt; hac arte efficitur, ut ad demonſtrationis plenam lucem aliquando devenire medicis poſſe certa ſit fiducia, ſi omnes, quas habent, ſingulari morbo defunctorum cadavera perluſtrandi, occaſiones, haud prætermiſerint. Singulis enim, qui artem vel docent, vel faciunt, dictum eſt, quod Hippocratem inter enunciata habuiſſe legimus: nihil in medicina perinde, atque verum, eſſe admittendum, præterquam, quod experientia per ſenſus externos confirmaverit (*a*). Sane uſum haud ſpernendum ſectiones cadaverum ſingulari mortis genere extinctorum nobis afferunt. Quamvis enim, quod morbos attinet, fixam in humoribus radicem habentes, parum eſt, quod diſſecto cadavere conſpicitur, vel diſcitur; attamen ſi ad partium ſolidarum morbos animum advertas, anatome nobis ſæpe poſt fata hominis veram morbi cauſam declarat, dum nobis curioſiſſime morbo deſtructorum aliove modo immutatorum viſcerum formas offert, cauſaſque manifeſtat, quas nulla ars unquam expugnare poterat. In unico, eoque certe rariſſimo caſu, qui mihi non ita pridem obtigit, pedem figo. Scilicet nupero die VIII. Martii, currentis anni, mihi ſubnata eſt occaſio, inferioris conditionis fœminam, XXVI. annum ætatis ſuæ agentem, trium liberorum matrem, quorum ultimum adhuc utero geſtabat, cultro anatomico poſt fata ſubjiciendi. Fuerat, cum viveret, fœmina ſummis anxietatibus præcordiorum oppreſſa, ſpiritum difficulter traxerat, nullis tamen doloribus vehementer divexata fuit. Sexto ante mortem menſe conceperat, fœtumque nutrivit ſufficienter, quem ſextimeſtrem in ejus utero reperi. Præcox fuit mali incrementum, & ſubito toto ventre intumuit. Abdomen defunctæ externe maxime intumeſcebat, ut ambitū ſuo tertiam ulnam noſtratem excederet, ſupra umbilicum, potiſſimum verſus thoracem protuberare & acuminari ventrem deprehendi ut vel cutis in ſuperficie præ nimia extenſione gliſceret. Aperto abdomine, copioſe ſerum, materia purulenta mixtum, maximo cum fœtore promanabat. Supra regionem umbilicalem verſus cartilaginem xiphoideam, incidenda fuit cavitas quædam & veluti alterum quod-

 dam

(*a*) *Vid. Deleboe Sylvii Diſputat. medic.* §. 12. *& ſq. & ejuſdem Libr. de Idea praxeos medicæ cap.* 27.

dum abdomen. Offendebamus enim ſaccum, qui latitudine ulnam duoſque pollices, longitudine ulnæ ſemiſſem treſque pollices æquabat. Scilicet diaphragma inter lamellam a peritonæo ortam partemque muſculoſam, eam, quæ utrinque intercedit, texturam celluloſam ſenſim dilatatam habuit validiſſime, ut, quo magis lamina peritonæi verſus abdomen deſcenderet, eo plus diaphragmatis muſculus major & ſuperior verſus thoracis cavitatem retrocederet; quare & thoracis & abdominis viſcera ab enormi iſthoc tumore ſaccato e ſitu naturali receſſerunt inſigniter: nam neque ventriculus, neque inteſtina in conſpectum prodire valebant, quin tam in parte ſuperiori, quam circa latera, ab hoc ſacco tegebantur. Sectione longitudinali uſque ad cartilaginem xiphoideam continuata, ex cavitate hujus utriculi hydatides, ne juſto plus dicam, uti videbatur, numero fere bis centum, variæ magnitudinis, (*vid. figura Lit. A.*) & inter eas duæ magnitudine pugni majoris viri, hinc aliæ magnitudine ovi anſerini, gallinacei, columbini, juglandis, vel nucis avellanæ forma, piſique majoris, maximo cum impetu ſero extravaſato & materia purulenta mixtæ, cum fœtore vix tolerabili, emanabant. Majores, mediæ, minores, minimæ, figura gaudebant ea, quæ ovis familiaris eſt. Quas quidem hydatides eſſe, nullum ſuperfuit dubium; illud tamen admirabile viſum eſt, ex tot tantiſque ampullis, proxima vicinia ſeſe attingentibus, ne unam quidem cum altera concreviſſe, nec a communi quodam petiolo plures pependiſſe, ſed omnes fuiſſe ſeparatas, ſingulaſque fluctuaſſe liberas. Eadem fuit omnium textura, ex membranis ſphæram effingentibus, abſque indicio reptantium per eas vaſculorum. Pelliculæ ſive membranæ, liquorem ſeroſum in ſe continentes, veſiculaſque aquoſas conſtituentes, dividi poterant in membranam aliquam ſuperiorem, aliamque inferiorem. Interſtitiis harum membranarum contextus celluloſus, qui mediante aëre inflato in conſpectum veniebat, intererat: membrana autem ſuperior, aliqua ex parte craſſior inferiore, in novam lamellam ſuperiorem & inferiorem dividebatur. Ab humore intus contento turgeſcentes omnes, pelluciditate gaudebant, ſimili illi, quam ova pennatorum abortiva habere ſolent; more laciniarum, membranæ exterioris ſquamulæ (*vid. fig. Lit. B.*) diſtinguebantur. Veſiculis iſtis corpuſcula lutea (*conf. fig. Lit. C.*) quamplurima intererant, colorem vitelli ovorum referentes; quæ res, aniculas, quæ ſectioni adſtabant, ut ſe ova genuina videre crederent, fabulamque urbe ſpargerent, induxit. Diſſectis tunicis, quæ bullam coercent, humor ſeroſus pelluciduſque effluebat, parum glutinoſus, qui tamen, coctione cum aqua fervente inſtituta, haud concreſcebat, uti albumen, cum quo aliquam ſimilitudinem alebat, coctura inſpiſſari ſolet. Cum coquerentur veſiculæ, quædam iſtarum penitus diffluebant, pauciores, cæteræ tenaciores, partim natabant, partim fundum vaſis petebant, nulla tamen in coagulum indurata fuit. Pelliculæ autem ſive membranæ,

veſiculas

veſiculas aquoſas formantes, ferventes, craſſiores reddebantur, elaſticitatemque majorem nanciſcebantur; liquor, intus contentus, ſyrupo violarum viridiuſculum colorem dedit, quo experimento compertum fuit, illum ad indolem alcalinam vergere. Inſtitutis porro experimentis, neque cum ſpiritibus alcohol, neque cum aceto deſtillato, neque cum liquore alkalino per deliquium facto, ulla oriebatur effervelcentia; cum ſpiritu autem rectificatiſſimo partes quædam de fluido, quod ampullis inerat, in coagulum converſæ, fundum vitri petebant. Evaporatione inſtituta mox in ſubſtantiam mucilaginoſam coaleſcebat fluidum, ut particularum mucilaginoſarum plus, quam ſeri, ineſſe abinde cognoſcerem. Ut autem res clarior evaderet, ex quibuſnam particulis conſtitutivis pelliculæ ſive membranulæ iſtius partes componerentur, ſequentia experimenta a me fuerunt inſtituta. Et primo quidem cum ſpiritu ſalis ammoniaci, ex calce viva parato, nihil immutatum fuiſſe percepi. Spiritus autem vitrioli, præterlapſo aliquot horarum ſpatio, & digeſtione leniori inſtituta, eaſdem pelliculas in liquorem mucaginoſum, qui colorem cæruleum referebat, permutavit. Cum lixivio ſalis tartari molliores quidem reddebantur membranulæ, neque tamen in liquamen abibant. Cum ſpiritu vini rectificatiſſimo inſtituta digeſtione, primo quidem immutabiles manebant membranulæ; deinde vero, ſuperaffuſa aqua fontana, eademque evaporationi expoſita, ſubſtantia glutini ſimilis in conſpectum veniebat, tandemque de novo ſuperaddita aqua ſimplici, & guttulis olei tartari per deliquium adſperſis, liquor ſaponaceus effectus fuit. Ex iſtis omnibus intellexiſſe me arbitror, & involucra, & humores iisdem contentos, de natura animali, licet putredini iſtorum morborum origines tribuendæ ſint, nihil receſſiſſe, & alcalinam indolem conſtanter ſervaſſe. Digna autem obſervatu res viſa eſt, ipſius utris, qui tantam hydatidum molem contineret, naturam inveſtigaſſe. Nihil ſane fuit ille aliud, quam abſceſſus omnium maximus, qui ſeſe intra celluloſam diaphragmatis ſubſtantiam effinxerat. De ulcere tamen illud habuit, quod internæ ejus oræ callo duro inducerentur; ad latitudinem atque longitudinem quatuor digitorum tranſverſorum partes internæ calloſæ erant, ſinubus excavatæ, quibus materia purulenta magna copia inhærebat, non ſola equidem, quin ſero hydropico mixta, quo utroque humore heterogeneo ſenſim aucto tumor verſus thoracem vehementer increvit, cavitatem thoracis preſſit, illamque naturali ſtatu multo arctiorem effecit; pulmones tamen obſervabantur integri, uti ſubſtantia hepatis lieniſque adhuc ſalva erat. Omentum autem contractum valde, luridoque colore infectum fuit. In latere enim dextro circa coſtas ſpurias muſculoſque abdominales illius lateris abſceſſus verſus exteriora inclinabat, & procul dubio materia purulenta ſerumque exitum hac parte quæſiverat, erant enim muſculi jam aliqua parte exeſi, ut digitis cederent. Obtinere a me non poſſum, ut reticeam,

quid

quid circa uterum evenerit, quamvis illa res cum ſtatu fœminæ morboſo nihil commune habeat. Erat enim, uti omnes abdominis partes, ita & uterus ab omni vitio liber, nec multum quidem ſeri hydropici mediæ huic cavitati inexiſtebat; quare viſceribus naturalibus vitalibuſque, præter unum diaphragma, ſalvis, potuit in fœmina, anxiam cæteroquin vitam vivente, tamen feliciter ſuccreſcere embryo, & ad XXIV. uſque ſeptimanam enutriri. Habuimus uterum valde extenſum, & de fœtu quidpiam ſuſpicati ſumus. Nec ſpes nos fefellit: vidimus enim embryonem ſuis incluſum membranis, chorioque inciſo fœtum, amnii humoribus circumfuſum, fere ſex menſes utero innutritum, jucundo ſpectaculo intuiti ſumus. Membrana chorii embryonem amnii liquoribus immerſum continens, ſubſtantiæ uteri inhærebat. Placenta, uti primis menſibus ſolet, firmiter circa fundum uteri adfixa videbatur. Venit mihi tunc in mentem, diſpicere, quid *Ruyſchium* (*b*) inducere potuerit, ut muſculum orbicularem in fundo uteri quæreret, vidique fibras equidem carneas, aſt a ſubſtantia uteri haud diverſas.

Ex relatione mariti defunctæ percepimus, ipſum ante hos ſeptem annos infantem in lucem edidiſſe ſatis ſanum atque robuſtum; excluſo autem partu, non ex voto omnem intumeſcentiam abdominis tunc ceſſiſſe, ſed quandam ſemper circa regionem umbilicalem eminentiam ab illo tempore ſuperfuiſſe, peperiſſe tamen illam altera vice; menſe autem Januarii ſuperioris anni, abdomen ſenſim ſenſimque intumuiſſe, & ſingulis fere menſibus magis magiſque extendi cœpiſſe, ſimulque doloribus imi ventris præter omnem opinionem ſæpiſſime correptam fuiſſe defunctam, ut multi ab initio menſis Januarii anni ſuperioris jamjam fœminam eſſe gravidam exiſtimaverint, quæ autem graviditas, uti ex eventu & ex deſcriptione morbi & ſectione patet, non niſi multo poſt illam intumeſcentiam conſecuta eſt. Ultimis menſibus ante obitum, defuncta, increbeſcente malo aſthmate oppreſſa, neque alterutri lateri, neque dorſo, incumbere potuit, a quo corporis ſitu ſe in præſentaneum ſuffocationis periculum induci conqueſta eſt. Sane res eo devenit, ut quatuordecim dies ante obitum ſomnum capere in lecto nequiverit; ſummis itaque anxietatibus obruta & tandem ſuffocatione fuit extincta. Patet ergo ex præſentis hydropis ſaccati, quo fœmina iſta laboravit, hiſtoria quorundam morborum graviorum primordia non ſemper maximi eſſe momenti, nec niſi progreſſu temporis tragœdiam ſuam illos ludere. Lento certe incremento omnes tumores tunicati procedunt, in quorum claſſe hæc, qua fœmina laboravit, ægritudo etiam collocanda eſt. Tumores potiſſimum ſeroſi folliculis incluſi non præcocius increſcunt, ut ab initio omnia levioris momenti eſſe videantur, donec longe graviſſima ſymptomata ſucceſſu temporis enaſcantur.

Solent

(*b*) *Fredericus Ruyſchius Adv. X. Dec. II.*

Solent iſtos tumores a ſero folliculis incluſo ortos hydropem ſaccatum appellare practici, nomine rem explicante. Scilicet non in cavo abdominis, uti aſcitici habent, aqua increſcit, ſed alicubi, inter peritonæum muſculoſque vicinos, in illa, quæ vulgo peritonæi duplicatura dicitur, textura celluloſa, humor morboſus congeritur. Hujus eventus varii ſunt modi. Aut enim, qui anaſarca vel aſcite laborant, a communi quadam cauſa, & intercutem & abdominalem & cyſticum aliquem tumorem eodem tempore contrahunt, aut ſano cæteroquin corpore, alicubi cellula adipoſa una altera vel plures, in peculiarem concamerationem coaleſcentes, ab arteriis adipoſis lymphaticiſque ruptis, congeſtione aquoſa facta, diſtenduntur. Valde autem vereor, ne ſaccus ille fœminæ noſtræ non tam ſerum hydropicum, quam pus, continuiſſe videatur. Quamvis enim aquæ aſciticæ poſt fata etiam fœtidiſſimos odores ſpargant, pus tamen his intereſſe nunquam videmus, uti in præſenti caſu eſt; quare ſicuti novi ſubinde morbi, vel illi certe valde mixti, in corporibus excitantur, ita hoc quidem phænomenon morboſum de triplici morbo aliquid habere videtur. Ratione enim puris contenti haud dubitanter pro empyemate abdominis haberi poteſt, ſiquidem empyema vi vocis folliculum materia purulenta farctum ſignificat, nec uni thoraci ille morbus addictus eſt; aſt ratione intermixti ſeri de hydrope aliquid tenebit, hinc hydatidum nidus haud incompetenter appellari poterit. Puros hydropes ſaccatos haud novos eſſe, obſervatores loquuntur, celeberrimique auctores medici exempla producunt, utpote cum *Sennertus* (*c*) de hydromphalo aut de hydrope inter peritonæi duplicaturam, *Horſtius* (*d*) de hydrope omenti inter duas illius lamellas, marſupii veluti in modum formatas, *Hildanus* (*e*) de hydrope uteri tubæque fallopianæ; *Hoffmannus* (*f*) de pulmonum hydrope egerint. Ab iſtis omnibus haud leviter diſcrepat hydrops noſter ſaccatus diaphragmatis, ab hydatidibus excitatus. Eo autem rariorem hunc noſtrum affectum hydropico-apoſtematoidem eſſe puto, quo ſolidiori magis corporis muſculo fuit ingenitus. Diaphragma enim eſſe partem corporis noſtri muſculoſam, robuſtam, abdomen a thorace diſtinguentem, vel tyronibus artis ſalutaris, maxime anatomes, non poterit eſſe ignotum, cujus duo ſuperiores & majores ventres, uti pauca pinguedine

(*c*) *Libr. III. Med. Pr. c.* 17. *Stalpart van der Wiel obſerv. rar. medicar. anat. chirug. cap.* 2. *Obſerv.* 28. *Mangeti Bibl. med. pr. libr. VIII. p.* 970. *Joh. van Meckren obſerv. chir. cap.* 52.

(*d*) *In Oper. medic. Tom. II. L. II. Obſ.* 4.

(*e*) *Vid. ejus obſerv.* 56. 62. *Obſerv.* 305. *D. II. A.* 5. *Obſerv.* 67.

(*f*) *Videantur acta phyſico-medica acad. N. C. Anni* 1727. *obſerv. CCXIII.*

dine intertexti ſunt, ita illi juxta circulum tendineum omni celluloſo contextu prorſus carent, conſentiente celeberrimo *Hallero* (*g*). Nihilo ſecius ſenſim increſcens humoris copia, tendinea ſtrata in hoc caſu ſeparavit illiſque interfluxit, &, quæ a peritonæo abſcedit, laminam magno hiatu diviſit. In hac enim duplicatura, peritonæum & partem diaphragmatis muſculoſam intercedente, ſeparatio humoris ſeroſi in cadavere antea deſcripto ortum duxerat, unde poſtea ejuſmodi ſacculus, qualem hiſtoria ſupra data propoſuit, ſe formavit, maximam abdominis thoraciſque partem occupans. Quam ob cauſam etiam viſcera abdominis in anguſtius ſpatium compreſſa, & cutaneæ muſculorumque abdominis partes ultra modum extenſæ conſpiciebantur, itidemque thoracis contenta, cor & pulmones, in motu ſuo impediti fuerunt, quo minus munere ſuo fungi potuerint.

Aſt qualis hydatidum in hoc ſacco genitorum origo fuerit, nunc diſpiciendum erit. Quemadmodum in omnibus corporis noſtri partibus obvia ſunt vaſa lymphatica, ita illis nec diaphragma caret. Et teſtante *Nuckio* (*h*) uti maxima in quantitate vaſa lymphatica paſſim ex thorace verſus venas jugulares properant, ita, quod planum diaphragmatis abdominale concernit, analogiæ anatomicæ conſentaneum eſt, ea ſuper hepar in ciſternam lumbarem deferri. Aſt ſi de ortu hydatidum cogitare velis, aliter de illis ſentire non potes, quam, ſicuti aneuriſma arteriarum, varix venarum, ita hydatides eſſe vaſorum lymphaticorum ſobolem. Uti enim vaſa lymphatica nodulis celluloſis diſtincta ſunt, ita ex uno vaſe facile plurimi diſtincti globuli fieri poterunt. Ex horum etiam vaſorum nimia dilatatione ac ruptura in interſtitiis harum lamellarum peritonæi atque partis muſculoſæ diaphragmatis, in præſenti caſu, progreſſu temporis, ejuſmodi quantitas ſeri extravaſati, & quidem ultra quatuor menſuras ſolummodo in hujus utris cavitate, excepto abdominis ſpatio, ſe accumulaverat, a quo humido ille hydatidum numerus, quantum ſupra denotavimus, augmenti ſui materiam accepit. Numerum ejuſmodi hydatidum non levem ſub titulo hydropis ovarii deſcribit, & inſuper virginis ex hydrope aſcitica defunctæ meminit celeberr. *Ruyſchius*, in cujus abdomine veſiculæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoſo repletæ, fuerint deprehenſæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis, vel avellanæ, magnitudinem, uti in noſtro caſu, æquaverint. Sunt tamen etiam, qui ratione denominationis in aliam abeunt ſententiam, &, illos tumores hydropis nomine minime inſigniri

(*g*) *In tractatu de diaphragmate; elegantes diaphragmatis figuras vid. in Comperi nova Myotomia Tab.* 34. *&* 35.

(*h*) *In Adenographia pag.* 142.

ſigniri poſſe, (*i*) opinantur, ſed veſiculas illas, ſero repletas, pro veris debere hydatidibus haberi, eaſque hydropem non poſſe conſtituere, quamvis ſerum pelliculis incluſum præ ſe ferant. In cujuſcunque vero partis interſtitiis iſtiuſmodi veſiculæ aquoſæ formentur, raro ſolas invenimus eaſdem, ſed hydropici quid ſemper concurrit, & in mediis aquis iſtæ pelliculæ fluctuant, uti de hydrope ſaccato ex inſtituto commentatus eſt *Mercklinus* (*k*), qui exemplis matris aliorumque ex hydrope ſaccato mortuorum ipſum morbum illuſtrat, & harum veſicularum, inſigni colluvie ſeroſo repletarum, inque abdomine inventarum, mentionem injicit, eaſque a vaſis lymphaticis ortum duxiſſe putat. *Hic ichor*, ait, *interveniente vaporatione per calorem improportionatum in veſiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius portione, quæ hac ratione tenuiſſimo membranaceo folliculo obducitur, idque ex neceſſitate materiæ, ſimili propemodum modo, quo ex ſaponata aliqua inſufflatione, per fiſtulam ſtramineam facta, bulla exſurgit.* Nec eorum reprobanda eſt ſententia, qui putant, hydatides ab humoribus intus contentis expandi, ut ſaccum tantæ amplitudinis ſenſim implere & hydropem aſcitico-veſicularem efficere poſſint; quod largiendum omnino erit, ſiquidem hydatides ſerie quadam connexæ vaſiſque adducentibus inſtructæ fuerint, aſt, niſi a reſorpto in ſe humore, cui innatabant, noſtræ ſolitariæ hydatides auctæ fuerunt, unde profecerint, haud video.

In more habent hydatides, inter cellulas pinguedinis naſci, uti grandines, quo morbo ſues copioſum adipem gerentes ſæpe laborant, id docent. Ejuſmodi in pinguedine humana enutritas hydatides enarrat, ſimulque de hydrope ſaccato memorabile refert exemplum Dn. D. *Alexander Camerarius* (*l*), ubi de obſtetrice aliqua in vicino pago, quadragenaria, paupercula, jamque decem liberorum matre, refert, quod illa tamdiu gravidam ſeſe reputaverit, donec præterlapſo pariendi tempore immota manſiſſet, quin in dies increverit, abdominis moles, tabeſcente interim & in ſtatum mere ſceletiformem redacto reliquo corpore, quo poſt ejus fata cultro anatomico ſubjecto, varia atque curioſa viſu in conſpectum prodierunt. Nimirum abdomen ambitu ſuo æquaſſe duas ulnas: propendiſſe quidem & inclinaſſe magis in dextrum latus, in ſiniſtro tamen latere, infra umbilicum verſus pubem, protuberaſſe & acuminatum fuiſſe; ubi etiam mollius ad tactum extitiſſet, ut fovea digitis potuiſſet imprimi, cum in reliquo tractu tenſum ac durum fuiſſet,

 digi-

(*i*) *Schorkopff in Diſſertatione de Hydrope Ovarii Muliebr. Baſil.* 1685. *habit.*

(*k*) *In Diſſert. de Hydrope ſaccato, habita Altorfi die VIII. April Anno* 1695.

(*l*) *Confer. Acta Phyſico-Medica Academiæ Cæſareæ N. C. Anni MDCCXXVIII. Obſerv. CLX.*

digitisque ne quidquam ceſſiſſet. Cutem inciſam illico corrugari cœpiſſe & contrahi, ſub illaque perparum membranæ adipoſæ ſuperfuiſſe. Ad utrumque vero hypochondrium, inter cutem & abdominis muſculos, loco pinguedinis, veſiculas fuiſſe ſero plenas atque turgidas, unde etiam copioſe ſatis promanaverit limpidum flavum; membranam autem emphyſematis inſtar quaſi ſpumam vel congeriem veſicularum tenuiſſimarum inflatarum retuliſſe. Inciſo in linea alba peritonæo, mucum protuberaſſe tenacem viſcidum; digitis autem atque ſpecillo deprehenſas fuiſſe varias cellulas & cavitates. In ſiniſtro latere apparuiſſe ſaccum circa umbilicum, in medio tres, in dextro autem latere quatuor pollices latum, multas ubique habentem cavernas, majores, minoreſque, inque his concluſum gluten illud albicans, quod ſupra dictum fuit prorupiſſe a prima ſtatim peritonæi punctura. Utris ſubſtantiam fuiſſe in locis quidem illis incraſſatis fibroſo-celluloſam, in ceteris autem membranoſam, ordinariam tamen membranarum craſſitiem ubique excedentem. Deinde vero inſignem hujus molis atque utris originem & connexionem, ſcilicet infra, in pelvi, ad dextrum latus uteri, ubi principium ſacci adhuc membranoſum cum ligamentis uteri & ejuſdem lateris ovario connexum fuerit, facili negotio potuiſſe reſecari, atque hoc modo totum ex abdomine removeri, uterumque ipſum cum altero ſuo ſiniſtri lateris ovario quidem fuiſſe in ſalvo, ſaccum vero iſtum, ſive utrem XII. & liquamen iſtud feculentum XXXV. libras civiles pondere ſuo æquaviſſe.

Similiter glanduloſis viſceribus ſuccreſcere poſſunt hydatides ſolentque. Favet enim iſtarum ampullarum geneſi non minus glanduloſa ſeries, quam velum adipoſum, ſiquidem ſingula de multis, quæ organon glanduloſæ texturæ efficiunt, jam in ſe eſt folliculus, qui, affluxu ſecernendi humoris aucto, refluxu impedito, facile in ampullam elevari poterit. De hydatide quadam ovarii referre quædam liceat. Ancillam juvenem, vix duos ultra XX. annos natam, alacrem & ſanam, nec morbi unquam ſibi conſciam, ab exploſa ſclopeto glande plumbea vulneratam, & poſt XLVI. horas mortuam fuiſſe, eaque poſtea ſectioni anatomicæ ſubjecta, ſequentia oculis ſeſe exhibuiſſe ſpectacula, Ephemerides N. C. (*m*) teſtantur. Nimirum curioſo admodum, certe non quotidiano, exemplo ovarium uteri ſiniſtrum fuiſſe hydropicum, non hydatidem ab ovario forte pendulam, uti ſæpe reperiri ſolent, magnitudine quandoque phaſeoli, extus ad tubam lateris ſiniſtri, & ovarium alterius lateris, dextri, genitam fuiſſe, ſed ſtricto ſenſu ovarium ipſum liquore intus concluſo turgidum & plenum in hydatidem, magnitudine æquantem ovum anſerinum, extumuiſſe, unde a diſtantibus quibuſdam,

(*m*) *In obſervatione CLX. pag.* 346.

dam, rerum non probe gnaris, diu pro veſica urinaria fuerit habitum. Inciſione facta, aquam limpidam profluxiſſe, colore flavam, ſapore ſubſalſam, quantitate ad uncias quatuor æſtimatam, eamque in cochleari ſuper candelæ flammula ſtatim inſtar albuminis ovorum in albeſcens coagulum abiiſſe. Porro membranoſum huncce ſacculum liquore antea turgidum, hoc modo jam evacuatum, genuinum fuiſſe ovarium. Hæc res, quod frequenter ovarium hydatidibus repletum reperitur, ipſam de ovulis doctrinam, annon & illa pro hydatidibus agnoſci debeant, quales haud dubitanter fuerunt ovula ad cervicem uteri a *Nabotho* reperta, ſuſpectam omnino reddere poſſet, niſi aliis argumentis ejus veritas ſtaret. Uti hepar glanduloſæ ad *Malpighii* mentem texturæ ex parte eſt, ita ſimiliter illud hydatidibus haud caret.

Singularis talis ſacculus in hepate obſervatus in ephemeridibus N. C. (*n*) deſcribitur. Sic aliquando in hepate, liene, aliiſque viſceribus hydatides fuiſſe repertas, præprimis monet *Camerarius* (*o*) de hydatidum copia in ſteatomate hepatis cujuſdam viri, per quadriennium pleroſque medicos celebriores fruſtra conſulentis, cujus vero morbi tam diuturni cauſas non niſi poſt mortem illius ægri ſectio anatomica detexit, & numerum hydatidum ſatis magnum expoſuit. Hæ veſiculæ erant, uti allegatus auctor eas deſcribit, figuræ exacte rotundæ, multitudine vel quinquaginta, magnitudine varia, a piſo majore ultra ovum columbinum, tactu molles, membrana tenui admodum concludentes aquam limpidam, fœtoris expertem. Hæc ova, (ita recenſitus auctor pergit), ſeu hydatides illæ exemptæ, & in frigida aſſervatæ, durarunt per ſeptimanam unam & alteram integræ; ſed ſenſim mutarunt colorem aquæ, obſcurioris & turbidioris inde factæ. Plura adhuc hydatidum exempla in annalibus phyſico-medicis Vratislavienſibus (*p*) recenſentur.

At vero circa cauſas ſive originem hydatidum explicandas in varias abeunt ſententias excellentiſſimi Anatomici. Ovarii hydatides ita explicant, ut eſſent ovula in ovariis tumefacta, affirmante celeberr. *Ruyſchio*, (*q*) dicente: *Hydrops ovarii, ſi ita loqui liceat, ovorum affectus eſt, ab aliis ſatis viſus, modo ſatis conſideratus. Hydatis audit apud auctores, in quo nomine libenter acquieſco, modo de mali ſubjecto inter nos conveniat. Hoc ut plurimum, ſi non ſemper, ova eſſe animadverto, ita*

 mutata,

(*n*) *Anni* 1733. *obſervat. CXX pag.* 378.
(*o*) *In obſervationibus Ephemeridum* 1733, *editis vid. Obſerv. CXX.*
(*p*) *Vid Ann.* 1720. *Menſ. Febr. Claſſ. IV. Artic. XIII. p* 212. *ſeqq.* & *Ann.* 1721. *Menſ. April. Claſſ. IV. Art. VIII. pag.* 411. *ſeqq.*
(*q*) *In obſerv. anat. chirurg. obſerv.* 17 *pag* 22.

mutata, *&* *in tantam aliquando molem aucta*, *ut infantis caput non rarò ſuperaſſe viderim.* Et in alio loco (*r*) idem *Ruyſchius* vaſorum ſanguiferorum extremitates, mucoſo humore explicatas, hydatidum naturam induere affirmat. Cui etiam conſentit B. *Schacherus* (*s*), adhuc poſt cineres multis nominibus mihi devenerandus: *Hydatides*, inquiens, *quæ ovario obſervatæ fuere*, *ovulis non inepte accenſentur*, *utpote quarum lympha non tenuis erat & fluida*, *ſed igne in ſubſtantiam pinguem eamque copioſam & ſolidam facile condenſabantur.*

In contrariam autem abit ſententiam Clar. *Brendelius*, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non eſſe, aſſerens, idque potiſſimum diſcriminis obſervans, quod ovuli lympha igne in coagulum albuminis inſtar abire ſoleat; quod tamen de hydatidum liquore minime concedere valemus. Porro celeberrimus *Boerhaavius* (*t*), ubique locorum corporis noſtri glandulas defendens, hydatidum originem a glandulis deducit; quare nec ego a veritatis tramite aberrare videbor, ſi hydatidum in defunctæ meæ abdomine repertarum origines cum jamjam laudato *Ruyſchio* (*v*) ad lymphaticorum vaſorum fontes, glandulas, retulero, quarum plures etiam viſum effugientes in omni adipe, adeoque & in contextu diaphragmatis, muſculum a membranis diſſepiente, ſedent, quo fieri aliter haud potuit, quam ut ex congerie (*w*) hydatidum multarum, uni ſacco ſimul incluſarum, hydrops empyico-hydaticus evaſerit. In cauſis autem hydatidum indagandis, cum ſæpe plus opinionis ſit, quam veritatis; lentorem humorum accuſandum eſſe exiſtimaverim. In hoc caſu meo corpus cachecticum fuiſſe, extra omne eſt dubium. Æquilibrium tamen inter partes ſolidas atque fluidas ablatum ſimul accuſandum eſt: hoc enim modo fit, ut vas ab humore ſuo ſuperari atque extendi ſe patiatur, dum minus firmiter reſiſtit; hinc in vaſis, licet minimis, progreſſu temporis, excitari poſſunt ampullæ capaciſſimæ. Aſt cur diaphragmati potiſſimum ingenita fuerit tanta hydatidum copia, obſcurum omnino eſt. Faſſus eſt maritus, a puerperio laborioſo tragœdiam hanc ludi cœpiſſe. Quare ſine dubio nixus ad partum, qui diaphragmatis potiſſimum actione inſtruitur, effecit, ut fibræ quædam ſepti, uti conatus ad partum hoc organum vehementer urgent, divulſæ, tranſitum ſanguinis per iſtam partem impediverint; unde totum malum ſuam ſine dubio originem traxit. Fieri etiam interdum

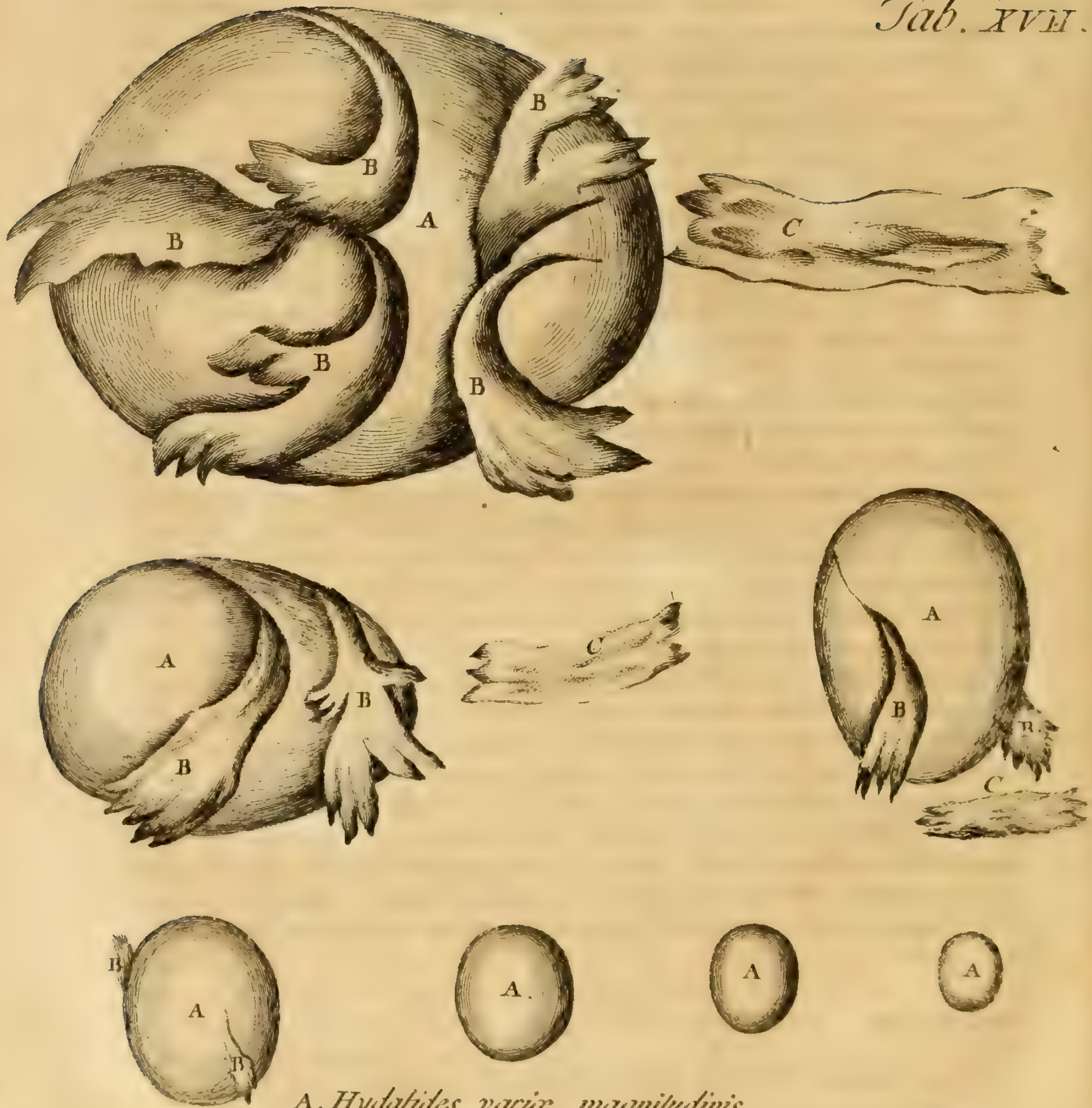
(*r*) *Vid. theſ. Anat. 6. Expl. tabul.* 5. *f.* 3. 4. 5. 6.

(*s*) *In diſſertatione inaugurali de Virgine aſcitica poſt paracenteſin purpura maligna extincta*, *Lipſiæ* 1725. *die IV. Jul. habita.*

(*t*) *In epiſt. anat. ad celeberr. Ruyſchium de fabrica glandular. pag* 40.

(*v*) *L. c. Obſerv.* 27. *pag.* 33.

(*w*) Legi merentur *Gerardi van Swieten Commentaria in Hermanni Boerhaave aphoriſmos de cognoſcendis & curandis morbis Tom. I. de obſtructione pag.* 165. *Edit. ſecund. Lugduni Batavorum MDCCXLV. edit.*

A. *Hydatides variæ magnitudinis.*
B. *Laciniæ hydatidibus adhærentes.*
C. *Corpuscula lutea circa hydatides occurrentia.*

dum ſolet, ut morboſæ ad viſcera metaſtaſes variis abſceſſibus anſam ſuppeditent. Sic fiunt pulmonum hepatisve vel meſenterii abſceſſus, ſuppreſſa morborum legitima criſi, ſuffocatis maxime febribus intermittentibus, retropulſa ſcabie. Noſtra, uti ſordide miſereque vixit, ita in morbis, qui illi evenerunt, corpus negligentius habuit, potuitque illi mala materies ad interiora converſa fuiſſe.

Verum, quid de corporibus luteis, hydatidibus admixtis, ſentiendum ſit, breviter exponendum eſt. Pinguedinem eſſe, nemo negaverit, quæ ſucceſſu temporis in ſimiles ampullas convertenda erat. Aëre enim in ejuſmodi portionem inflato, maſſula in tumorem ſubito efferri cœpit. Eſt autem in diaphragmatis cum transverſis abdominis muſculis confinio haud levis pinguedinis quantitas, quæ ab initio in ſteatomata elevari haud dubitanter cœpit; hinc, in ſaniem diffluxit, quæ juxta leges putrefactionis expanſiva virtute ampullas producere potuit. Putredinem ſane in hoc caſu concurrere, inſignis, non qualis de cadavere, ſed qualis de turpi abſceſſu halat, fœtor docuit. Aerem tamen aliquem iſtas ampullas elevaſſe, qualis ex putredine naſci ſolet, haud putarem, cum ampullæ iſtæ omnes in aqua vel ſpiritu fundum petant, omnique proinde aëre deſtitui merito putentur. Jam quilibet ſecum reputare poterit, quantas afflictiones miſerrima, ex quo illi diaphragma in utriculum ejuſmodi expandi cœpit, maxime tunc, quando ad ἀκμὴν malum pervenerat, ſuſtinuerit. Orthopnœam ac aſthma ab hydatidibus, inter tunicas ſepti naſcentibus, oriri debere, quilibet perſpicit, quandoquidem ad horizontem cum coſtis ſpuriis pervenire diaphragma non potuit, quapropter inſpirationis negotium fœminæ omnino fuit impeditum, pulmonibus in arcto ſemper ſpatio concluſis & aërem ſufficienter haud admittentibus, quo tandem, folle aëreo haud ſufficienter expanſo, circuitus ſanguinis per pulmones vacillare, totiuſque vitæ negotium, quod in circuitu ſanguinis atque humorum conſiſtit, everti cœpit. Enimvero nulla ſunt indicia, quæ, tumorem abdominis ab hydatidibus, hydrope ſaccato contentis, ortum eſſe, diſerte innuant. Neque, ſi medicus hydatidum præſentiam etiam cognoviſſet, ulla ſolvendo morbo medicina par eſſe potuit, niſi forte, ut natura jam iſtud negotium peragendum ſuſceperat, abſceſſuum more, quorum plures, muſculos abdominales ac integumenta communia perterebrant, ſpontaneus ad externa effluxus ſuperveniſſet. Quis enim auſus fuiſſet, gravidam, uti habebatur a marito, acu triquetra pertundere, & quo ſigno conſtitiſſet de loco perſodiendo? Quamvis enim juxta *Celſum* ſatius ſit, anceps, quam nullum, experiri remedium, tamen nec temeraria capienda ſunt conſilia, ne occidiſſe videamur, quos ſervare haud poteramus.

F I N I S.

JACOB

CXXIII.

JACOB. CHRISTOPH. SCHEFFLER

ET

CHRISTIANI JACOBI,

HISTORIA

HYDROPIS SACCATI.

Altorf 13 Junii 1724.

PRÆFATIO.

Exhibemus Tibi L. B. *hiſtoriam* hydropis ſaccati, *in fæmina ruſtica haud ita pridem obſervati, & ob ſtupendam molem ſuam oppido digni conſideratione, quem ordinis & brevitatis pari ſtudio pro viribus nunc explicare conabimur: non quidem eo animo, ut prorſus inaudita* Tibi *enarremus, ſed quoniam nobis illi ſectioni intereſſe licuit, & à* Gratioſiſſima Facultate Medica *benigne conceſſum eſt, materiam quandam in publica cathedra defendere, non inconſultum duximus, rariſſimæ contemplationis caſum illum deſcribere, brevique commentariolo illuſtrare.* Te *autem quam humaniſſime rogatum volumus, ſi quid fortaſſe in tractatione hac non ſatis accurate propoſitum aut elimatum deprehenderis, id benevole condonare & levidenſe hoc ſtudii noſtri ſpecimen æqui bonique conſulere velis.*

OBSERVATIO.

Die 10 Novembr. A. 1723, in pago Schwand, tribus circiter milliaribus Altorffio diſtante, mulier quadraginta octo annos nata, diuturno gravique morbo confecta, ad explorandum, quæ corpori præter naturam inhærerent, anatomico cultro ſubjecta eſt. Statim vero apparens vaſtiſſima moles abdominis ſpectatores omnes in admirationem traduxit; ſuperabat enim novem pedes mechanicos in circumferentia & quinque a ſcrobiculo cordis uſque ad montem veneris. Reliquus corporis habitus externus erat, qualis eſſe ſolet tabe aut hectica febre conſumptorum, adſtante D. D. Ammon Phyſico ordinario Schwobacenſi, nobis, aliiſque præſentibus ſectio peragebatur a balneatore illius loci, qui cum in cavitatem abdominis vix novacula ſua penetraſſet, rivum quaſi proritavit ſeri lenti & viſcoſi atro-rubentis, ſine fœtore tamen; vaſta quantitas illius humoris, quæ duas amphoras ferme æquabat, non permittebat ſtatim conſpicere latentia viſcera: evacuato poſtmodum omni ſero, *ſaccus* à peritonæo ortus & inteſtina occultans viſui primum ſe ſubjiciebat, cui in dextro latere prope criſtam oſſis ilei adnatum erat *ſteatoma* quinque libras & dimidiam pendens. Separata illa membrana ſacciformi præter uterum veſicam ac renes nulla conſpiciebantur vel inteſtina, vel alia viſcera in ſede & loco naturali, ſed omnia ſurſum, thoracem verſus, compulſa deliteſcebant, hincque diaphragma ita premebant, ut pulmonibus tantum aëris, quantum ad vitam ſuſtentandam mulier neceſſe habebat, ægerrime haurire licuerit, & nos propterea facile fidem habere potuerimus illorum relationibus, qui ante extrema fata ipſi adfuerant;

 ejuſ-

ejuſque querelas de ſummis anguſtiis, ſuffocationem minitantibus, audiverant. Nec ſedere, nec jacere per ſatis longum temporis ſpatium miſera potuerat præcipuam experta requiem, ſi nixa genubus prægravantis corporis molem ſuſtentaſſet.

EXEGESIS.

§. I.

HYdropem *ſaccatum*, ſive *aſciten in ſacco*, deſcripturis opus eſt, ut recepti moris & ordinis obſervandi cauſa originem & etymon hujus vocabuli præmittamus. Derivatur autem *hydrops* à græco ὕδωρ aqua, & ὤψ facies, quaſi illo affecti aquoſa & pallida facie abundantem intus ſeroſam colluviem oculis illico objicerent; *ſaccatus* vero dicitur a peculiari ſacco, cui incluſa eſt aqua, quæ abdomen ita intumeſcere facit. Aſcites autem originem debet græco nomini ἀσκὸς uter, *ein Schlauch*, quaſi uter aqua repletus, germanice *die Waſſerſucht.*

§. II.

Ad ſynonymiam quod attinet, multa quidem apud veteres occurrunt uſitata nomina, ſed aſcitem in genere potiſſimum concernentia, & ad noſtrum caſum non æque ſpectantia; veteres enim nullam, quantum quidem nobis conſtat, mentionem de *hydrope ſaccato* fecere: Primum, qui obſervaverit ac deſignaverit hunc affectum, deprehendimus *B. G. A. Mercklinum*, qui Miſcell. Nat. Cur. Decur. II. A. I. obſervationem luculentam iſto titulo inſeruit Num. 183. quem poſtmodum alii autores medici ſecuti ſunt.

§. III.

Huncce affectum ergo definimus, quod ſit *tumor abdominis præternaturalis ab humore quodam ſeroſo ac lento intra duplicaturam peritonæi extravaſato proveniens;* quæ duplicatura peculiarem illam cyſtidem format, ſive affectus oriatur à viſcere quodam, ſive in peritonæo ipſo. Plerique autores *ſaccum hunc membranaceum* ſolummodo deſcribunt, ſine recenſione, unde membrana illa proveniat vel generetur, excepto Clariſſ. *Nuckio* qui in *Adenographia ſua curioſa* accuratiſſime illud propoſuit. Hac itaque definitione alias ſpecies hydropis excluſas eſſe volumus, licet adhuc duæ dentur *univerſales* dictæ, *anaſarca* & *tympanites*, imo adhuc plures *particulares*, tam in abdomine quam aliis partibus; illas vero, quia

quia noſtri inſtituti non eſt, & jam ſatis ſuperque actum de iiſdem ab aliis autoribus, hic non recenſebimus.

§. IV.

Abdomen unice quaſi affectum eſſe hoc morbo dicimus, *cauſam proximam* conſtituente humore ſeroſo ac gelatinoſo intra duplicaturam peritonæi extravaſato, quæ ſenſim ac continuo affluxu adeo expanſa fuit atque ſic particulari ſacco incluſam congeſtam materiam ſervavit. *Saccum* illum à peritonæo oriri extra dubium eſſe poſitum videtur. Probat enim hoc aſſertum multitudo vaſorum lymphaticorum ejuſdem, demonſtrante laudato *Nuckio* (*a*), deinde quoniam circumvolutio contegit omnia abdominis viſcera; denique probabile idem reddit aptitudo ejus membranæ ad diſtendendum, præcipue in ſexu ſequiori, ob craſſitiem fibrarum, ut Clariſſ. *Verbeyen* obſervavit (*b*) & in noſtra ægra ad occulum apparebat.

§. V.

Cauſam illam *propinquiorem* excitarunt variæ ſtagnationes à vitioſis humoribus ortæ, cujuſmodi præprimis eveniſſe videntur ægrotæ huic miſeræ, cum ante ſeptem fere annos puerperæ lochia non rite ſucceſſiſſent. Ipſa tunc nihil mali ſuſpicata poſt aliquot menſes dolorem obtuſum in dextro latere prope os ilei ſenſit, qui paulatim adauctus poſtea comitem habuit dolorem in pectoris latere eodem pungitivum cum difficili reſpiratione, ac ſi pleuritica eſſet, de quo admodum conqueſta fuit. Obtuſum quidem illum dolorem proveniſſe credibile eſt a continuo ſteatomatis incremento, pungitivum vero ab appulſu circumjectorum viſcerum thoracem verſus.

§. VI.

Sexum ſequiorem præcipue præ nobiliori *ſubjectum* præbere hujus morbi, quotidiana obſervatio docet & ſana ratio perſuadet. Dum enim utero gerunt; ab illius extenſione integumenta communia cum ipſo peritonæo valde diſtenduntur, lymphæ per ſua vaſa in peritonæo diſperſa motus intercipitur ac ſtaſis inducitur humorum, per illam obſtructionem, a preſſione circumjacentium partium factam, vaſa ampliora redduntur ac diſtenduntur uſque ad rupturam, hinc ſerum inter duplicaturam membranæ deponunt. Nec obſtat, quod hic affectus nonnunquam illis etiam accidat, quæ nunquam gravidæ fuerunt. Per conatum enim

(*a*) Adenograph. curioſ. p. 97.
(*b*) Anatom. corp. hum. in 4to. p. m. 49.

enim naturalem occaſione ac tempore fluxus menſtrui materiam ſuperfluam eliminandi, vaſa infarciuntur, illo vero utcunque impedito eadem intumeſcentia vaſorum ac obſtructio liquorum fit, uti antea diximus, eademque ruptio aut læſio vaſis ſecedere ſinit humores.

§. VII.

Miſera noſtra, per quinquennium ſummis doloribus cruciata, ſe tandem gravidam eſſe putabat, quoniam abdomen in molem quampiam accreſcebat: per illud vero luſtri ſpatium maxima alvi ſuppreſſione, concomitantibus torminibus, affligebatur, quæ omnia produxiſſe videtur *ſteatoma* hocce, quod imminuerat inteſtino cœco, illudque ita compreſſerat, ut fecibus exitus naturalis ac liber denegaretur; hinc feces duriores factæ, propter nimiam remoram, enematibus crebris emollientibus ad excretionem ſollicitandæ erant. *Steatoma* vero ab obſtructione ac retentione lochiorum, cujus in §. 5. mentio eſt facta, proveniſſe probabile eſt. Natura enim tunc temporis occupata fuit in eo, ut heterogenea illa ad loca inferiora derivaret, perque hæc tanquam ordinariis viis e corpore proſcriberet; ex neglectu vero bonæ diætæ vel aliis de cauſis procatarcticis, quæ multæ ac variæ poterant accidere, lochia fuerunt ſufflaminata, hinc fieri vix aliter potuit, quin materia excernenda ad alium collecta locum ſubſiſteret, anſamque huic concretioni præberet.

§. VIII.

Vicina iſtius loci vaſa ſeroſum atque viſcidum liquorem advehentia tandem crepuere ac continuo affluxu peritonæum ita dilatavere, ut in uno anno abdomen adeo intumeſceret, acſi gravida eſſet, quamobrem illa tempus parturiendi ſolummodo anxie attendebat, licet hoc expectationi ejus atque votis non reſponderet; quippe de menſe in menſem in ſupranaturalem molem abdomen aſſurrexit, ut locum habuerit Horatianum illud: *Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops.*

§. IX.

Steatomatis & juxta cum eo nati *hydropis* propinquioribus cauſis, quæ circa præſentem caſum erui potuerunt, breviter conſideratis, opus nunc foret, ut remotiores etiam ac procatarcticas pariter exponeremus. Verum enim vero, cum nos defunctæ confeſſio, tum etiam domeſticorum & adſtantium recordatio, in illis declarandis, deſtituat, parum omnino certi affirmare licebit. Quodſi enim errores in convictu quotidiano

diano commiſſos; alimenta præſertim difficilis concoctionis & mali ſucci, ad obſtructiones viſcerum & incraſſationem humorum diſponentia accuſare velimus, rem quidem prudentioribus hominibus ſatis probabilem, vulgo autem vix perſuadendam de perſona ruſticanæ vitæ adſueta ſtatueremus. Circa poſtremum vero puerperium ejus accidiſſe quædam vitia diætæ ſingularia, utique veroſimillimum eſt, tametſi ea ſeorſim indicare nequeamus.

§. X.

Pariter obſcurum eſſe arbitramur *quibuſnam ſignis potuiſſent diſcerni affectus illius initia*, quandoquidem peritiſſimis etiam medicis imponere interdum ſolet accreſcens abdominis tumor, cum menſium retentione, ut gravidam putent, quæ hydropica fieri incipit, & contra. Neque ſemper in progreſſu facilius diſtinguuntur ambo iſti caſus, ut non aliquando, unius loco, alterius perſeveret incerta ſuſpicio, donec ultra dimidium vel integrum tempus conſuetum graviditatis producta geſtatio tumoris, plus minus aucti, vanam expectationem puerperii tandem prodat.

§. XI.

Multo autem adhuc difficilius diſtingui à ſe invicem poſſunt *hydropis ſpecies*, præſertim vulgaris *aſcites*, ubi ſerum extravaſatum libere in cavo abdominis fluctuat, & ipſe *hydrops ſaccatus*, de quo in præſenti agitur. Varia equidem ejus indicia commemoravit *Excell. D. D. Joh. Abrah. Mercklinus*, ſupra laudati *D. Georgii Abrahami* filius digniſſimus & h. t. in Ampliſſ. Collegio Med. Norimberg. inter Seniores Succeſſor, in diſſert. ſua Inaug. *De hydrope ſaccato*, hic olim edita §. 41. de quibus tamen ipſemet confitetur, quod pleraque ſint communia & ambigua, ideoque ad declarandum τὸ ζητούμενον conjunctim eſſe ſumenda monet. Inter alia ſpeciem iſtam hydropis declarantia, duo hæc majoris momenti videntur; (1) quod tumor ventris a purgantibus, etiamſi validis & largiter operantibus parum aut nihil minuatur, tum & alia medicamenta vix quicquam proficiant: (2) quod utplurimum iſte affectus duret longius, quam aliæ hydropis ſpecies, & non raro per aliquot annos. Utrumque in noſtra, cujus hiſtoriam expoſuimus, *hydropica*, uſu venit. Ipſa enim, ſicuti §. 5. notatum eſt, ante ſeptem annos ab ultimo puerperio, funeſti hydropis fundamenta poſuit, ſuppreſſis tunc lochiis, tametſi tumor abdominis non ſtatim pleniſſime apparuerit, credibile tamen eſt, infauſtæ illius *collectionis ſeri in ſaccum*, una cum ipſo *ſteatomate* radices tunc jam inſediſſe altius; quamvis in tumorem extrinſecus percipiendum, nonniſi poſt longius temporis intervallum excreverint. Alterum

terum vero ſupra memoratum *hydropis ſaccati* ſignum, quod ſcilicet ægrota, *purgantibus*, quantumvis *validioribus* alias, per agyrtas non ſemel ſubminiſtratis, liberales quidem dejectiones ſeroſas experta, nec tamen inde, quoad tumorem levata fuerit, uno quaſi ore teſtati ſunt illius propinqui ac domeſtici. Unde licet facile concludere, congeſtam in ſacco, a vitioſa peritonæi expanſione lympham, exiguum aut vix ullum amplius habuiſſe commercium cum reliqua in corpore humorum maſſa, ut hac quomodocunque exagitata, ſecretus jam in ſaccum ille liquor commoveri vix potuerit. Hanc etiam fuiſſe cauſam arbitramur, quare *hydropica noſtra*, quo magis crevit abdominis tumor, eo magis decreverit reliquo corporis habitu; iniquo ſcilicet avaroque *ſacco* nihil boni remittente, ſed particulas nutritias optimas quaſque ad viciniam pertingentes abripiente.

§. XII.

Rebus ita comparatis haud difficulter poteſt colligi, quid tandem in eventu expectare liceat. Non ſolum enim miſera noſtra, poſt tot annorum cruciatus fato demum ſuo comprobavit, ſimul cum infelici lymphæ theſauro in *ſaccum*, & *ſteatoma* vitalis laticis quintam quaſi eſſentiam ſenſim, ac veluti furtim abſtrahi, natum vero hinc tumorem viſceribus ad vitam ſuſtentandam neceſſariis & locum & energiam, adimere; ſed eundem tragicum *hydropis ſaccati* exitum alia, & tantum non omnia, nobis quidem cognita exempla confirmant.

§. XIII.

Quid igitur in hoc noſtro, aliiſve caſibus ſimilibus *medicinæ cauſa faciendum aut fuiſſet aut foret*, tanto minus a nobis edoceri deſiderabunt æqui lectores, quo minus opportunum exiſtimamus aut defunctis, aut nondum oblatis ægrotantibus præſcribere medelam. Quod ſi ad extremum *hydropicæ* noſtræ ſtatum vitæ, quo *ſaccatus hydrops* patere, plenius poterat, reſpicere velimus, utique fruſtra judicatis tam *pharmaceuticis*, quam *diæteticis auxiliis*, ſaltem ſolis, ad *chirurgiam* confugiendum fuiſſe unice putaremus. Hæc autem unicum fere ſuppeditat remedium *paracentheſin*, ſeu perforationem integumentorum communium, cutis nempe & muſculorum abdominis cum peritonæo, ad ipſum uſque hinc efformatum *ſaccum.*

§. XIV.

Aſt vero hic labor hoc opus eſt! ne *vel intempeſtive*, *aut præpoſtere*, *aut loco incongruo* fiat. Prius equidem credimus non facile committi poſſe, ſicubi de exiſtentia *hydropis ſaccati* jam ſatis turgidi conſtiterit.

Alte-

Alterum vero prudentiam deſiderat medicam, num vires ægrotantis adhuc ſatis conſtent, neque circumjacentium viſcerum gangræna aut ſphacelus ſignis ſuis appareant. Tertium denique momentum, ut congruo loco *paracenteſis* inſtituatur, ſingularem quoque definientis medici & operantis chirurgi ſupponit providentiam. Neque enim adeo certa hic, ut in quibuſdam abſceſſibus, comparent veſtigia, ut potius eminens etiam alicubi tumor, digito quaſi demonſtrans *perforationis opportunitatem* aliquando fallat. In teſtimonium adducere poſſumus obſervationem *D. D. Samuelis Steurlini*, *Ephemer. Acad. N. C. Centur. VII. & VIII. pag.* 44. qua relatum legimus ex profundo ſatis vulnere prætumidi abdominis in virgine, primum nihil omnino ſeri profluiſſe, donec idem chirurgus denuo altius penetraverit inſtrumento acuto, in latentem ſcilicet *ſaccum*; unde tandem confertim prorumpens neque cohibitus in tempore humor liberavit quidem tumore miſeram virginem, ſed etiam paulo poſt vita privavit. Hunc ipſum vero caſum amplius dilucidavit eruditis animadverſionibus, defunctæ cognatus, *Joh. Sebaſt. Steube*, *diſſertat. inaug. medic. de infelici hydropis ſaccati curatione*, Præſ. Viro Celeberrimo *D. D. Joh. Hadriano Slevogtio* Jenæ A. 1721. ad quam remittimus lectorem benevolum; paucisque tantum admonemus, Virum Excell. *D. D. Sylv. Anhornium* ſenatorem & Poliatrum St. Gall. *Sam. in Ephem. Ac. N. C. Cent. IX. & X. obſ.* 100. haud obſcure oſtendiſſe, quomodo per paracenteſim eductis aquis, ipſe *ſaccus*, vel etiam hydrope tumefacta uteri tuba, ſectione artificioſa extrahi, & afflictis hoc pacto vita & ſanitas reſtitui queant: quod problema, tanquam *periculoſæ plenam rem aleæ*, cordatis medicis ac chirurgis accuratius examinandum, ac decidendum relinquimus.

TANTUM.

CXXIV.

HADRIANI SLEVOGT,

ET

JO. SEBASTIANI STEUBE,

DE

INFELICI HYDROPIS SACCATI CURATIONE.

Jenæ, 19. *April.* 1721.

PROOEMIUM.

DUM in eo eram, ut diſſertationi inaugurali, de Infelici Hydropis Saccati Curatione, finem imponerem, præter opinionem, a Patrono in Ephemerid. Germ. Centur. 7. & 8. obſervatio 17. D. D. Samuelis Steurlini, mihi legenda offerebatur, in qua vir celeberrimus eundem caſum, ſed minus recte ſibi communicatum, deſcripſit. Cum autem nonnullas circumſtantias aliter comparatas ſciam, nemo mihi, arcto ſanguinis vinculo beatæ defunctæ nexo, vertet vitio, ſi proœmii loco benevolum Lectorem de iis, quæ de triſti iſtius fato ſiniſtre relata deprehendi, ingenue monuero. Neque enim, ut ſectionem anxie ægrota deſideraret, eam niſus aliquis naturæ excrementa per os evacuandi, ſed dolores potius dorſi fere intolerabiles, & per multas horas ſubinde protracti, impellebant. Saccus enim compreſſerat vaſa & viſcera adjacentia, & in latere, ſpectante putredinem minabatur. Neque etiam convulſiones, aut horrendi vomitus vulnus, poſt elapſam aquam, ſero compreſſum, ſed lipothymiæ potius & ſyncoptici ſudores continuo excipiebant. Nulla quoque ſacci cum diaphragmate connexio videbatur. Cor vero non magis flaccidum, aut cruore deſtitutum apparebat, quam in illis, qui præſente ſyſtole moriuntur, eſſe ſolet. Judicium de αὐτοχειρία, beatæ imputata, juſto durius videtur: cum excuſari magis, imo laudari debeat, quod, pharmacis hactenus denegatum auxilium, a Chirurgo deſideraverit. Nequaquam autem periculum, ex tali operatione metuendum, ipſi jure poteſt objici, quod artis medicæ inexperti minime erat exploratum, &, tantopere a Chirurgo laudatum, neutiquam repudiandum videbatur. Hujus igitur & Medici, ad operationem invitati, officium fuiſſet, dubii remedii uſum vel plane non ſuadere, vel majori cum prudentia iſtud adminiſtrare. Fecit certe miſera, quod potuit, pietatiſque fundamentis probe imbutum animum in ægerrimi corporis cuſtodia omnino retinuit, probe conſcia, haud jubente Deo, ex hac vita non eſſe emigrandum. Mihi interea, hiſtoriam hanc, ſpeciminis inauguralis loco, in præſentia ventilaturo, incumbit, fontem veritatis atque ſapientiæ devotis precibus implorare, ut, quæ in medium proferentur, in ſui ſanctiſſimi nominis gloriam, proximique & meum emolumentum cedant.

CASUS.

Virgo ſanguineo cholerica, corporis habitu laudabili prædita, & ab otio quidem aliena, attamen diætæ negligentior, anno ætatis 18. prævia alvi ſegnitie, iliacis paſſionibus, & poſt has aliquamdiu dolente mammarum tumore corripiebatur. Quibus vix ſuperatis, menſes ſolito parcius fluebant, & tandem, junctis vomitibus iteratis, lumborumque & abdominis torminibus, plane emanebant, ut a Medico, aliisque, non ſine ſummo ægrotantis, nil mali ſibi conſciæ, animi cruciatu & perpetua indignatione, gravida haberetur. Cum autem altero demum anno inferior venter intumeſcere inciperet, ægraque atrocibus ſubinde doloribus afficeretur, ab eodem Medico, errorem ſuum agnoſcente, inter hydropicos referebatur, eique varia medicamenta purgantia, ſudorifera, diuretica &c. ſed ſine levamine propinabantur. Durabant hæc per decennium, ut ægra equidem ſæpiſſime affligeretur, neque tamen inde notabiliter debilitaretur, reſpiratione enim & voce libera, integroque appetitu pollens, colore faciei florido gaudebat, nec lecto decumbere cogebatur, aut quod aliis hydropicis accidere ſolet, inferiores ſuperioresque corporis partes emaciatas habebat. Ut a Medicis, quid porro agendum eſſet, dubiis exiſtentibus, prognoſtico relinqueretur: usque dum Chirurgus, dives promiſſis, ſed plus juſto ſuæ arti & paracenteſi, infido iſti aſcitæ remedio, tribuens, opem pleno ore promitteret, &, ægra quidem diuturni morbi, totque fruſtra uſurpatorum medicamentorum pertæſa, annuente, Patre autem, praxeos medicæ bene gnaro, contradicente, in præſentia Medici, in latere ſiniſtro, præ altero eminente, integumenta cum muſculis, per expanſionem admodum extenuata, promte pertunderet, largumque laticis effluxum promitteret. Cum autem præter guttas aliquot ſanguinis, ex vulnere nihil prodiret, & temerarius empiricus, rubore ſuffuſus, inſtrumento ſuo exploratorio obſtaculum in cavitate abdominis molle, aſt renitens tamen, offenderet, hoc quoque, quamvis, quid vulneraturus eſſet, prorſus neſciret, deſperata audacia incitatus, ſauciabat, & cum limpidam aquam inde proſilire cerneret, glorioſe triumphans, quaſi re optime geſta, ultra 28. libras effluere permittebat; tam egregio cum effectu, ut miſera, una cum aqua diu geſtata, nunc autem uno actu imprudenter emiſſa, viribus prorſus ſpoliata, quarta poſt apertionem ventris hora, inter continua animi deliquia, ne fortiſſimis quidem cordialibus pharmacis cohibenda, fatis cederet. In cadavere occurrebat ſaccus membraneus, ex duplici tunica, multa vaſa ſanguifera complectente, conſtructus, in fundo aliquot adhuc libras humoris continens, lieni & ſiniſtro reni, dextrum magnitudine multum

multum ſuperanti, firmiter annexus, & communia cum illis vaſa habens. Reliqua viſcera ſine manifeſto vitio obſervabantur, uterus in anguſtam molem contractus erat.

RESOLUTIO.

§. I.

Dum virginem hydrope laboraſſe dicimus, eam iſti vitioſæ conformationis ſpeciei, quam tumorem præternaturalem vocant, ſubjectam fuiſſe indicamus, qua abdomen a ſeroſo liquore, in iſtud, ex uno vel pluribus male affectis viſceribus, confluente, inſigniter & cum gravibus ſymptomatibus, vitæque ut plurimum periculo diſtenditur.

§. II.

Vocatur hic infimi ventris affectus *hydrops* κατ' ἐξοχὴν ſumſitque, verbis Cælii Aureliani, lib. 3. morb. chron. c. 8. p. 467. *ab accidenti nomen, ſiquidem aquoſus humor hanc paſſionem neceſſario comitatur.* Quamvis enim aliæ quoque corporis regiones, caput nimirum, pectus, umbilicus & ſcrotum, nec non intus contenta viſcera, hepar, lien, renes, uterus, teſtes, ipſaque poroſa carnis glandularum & integumentorum, in trunco & artubus ſubſtantia, ſubinde a ſeroſa colluvie intumeſcant, ejusmodi tamen inundationes non æque abſolute hydropes ſalutantur: ſed vel cum adjuncto ægrotæ partis nomine, per unicum vocabulum compoſitum *hydrocephali*, *hydromphali*; vel per plura ſimplicia, *hydropis pectoris*, *ſcroti*, *pulmonis*, *hepatis*, *lienis*, *uteri* efferuntur; vel etiam per peculiares terminos, exemplo λευκῦ φλέγματος, *anaſarcæ*, *œdematis* & *hydroceles* exprimuntur, & ſingula vel ſeorſim exſtare poſſunt, vel una earum alteraque ſpecies junguntur, ideoque abdominis aliæ tumorem modo antecedunt, modo comitantur, modo ſequuntur, ut raro aſciticum videas, cui non etiam crura, aut ſcrotum & genitalia, pectusque tumeant.

§. III.

Cum nomen morbi græcum ſit, a nonnullis iſtud ex duabus vocibus ὕδωρ aqua, & ὢψ oculus, viſus, coaluiſſe creditur, quod viſui aquæ abundantia occurrat, & proinde Germanis *dia Waſſerſucht* dicatur. Sed ſimilior vero evadit etymologia, ſi illa quatuor & quinque ſyllabarum vocabula, ὑδρώπισιν, ὑδρωπίασιν, aut ὑδρωπισίαν, Galeno & aliis Græcis, ipſique Plinio familiaria, a properante lingua ita contracta

tracta fuiſſe fingimus, ut diſſyllabum *hydrops* inde emerſerit, cujus ſynonyma cum ὕδωρ & ὕδερον, teſte Fœſio quondam fuerint, illi a Cælio Aureliano, l. c. p. 468. reprobantur, qui ὕδερον ex renibus, hydropem autem ex duritie jecoris generari dixerunt. Num autem Celſus, lib. 2. de Med. c. 7. p. 59. per *aquam inter cutem, quam ubi pedes tument, & longæ dejectiones ſunt, aut dolor in imo ventre & coxis eſt*, inſtare ſcribit, ejusque notas, periculi abſentiam ſignificantes, longa ſerie, l. c. c. 8. p. 68. recitat, hydropem quemlibet & ſpecialiter ὕδερον ἀσκίτην, ad quem noſter affectus referendus eſt, intelligat, ideoque, ut nonnemini placet, græcum hoc nomen convenienter Latinis aqua intercus reddatur, merito dubium videtur, cum lib. 3. c. 21. p. 160. data opera de *hydropicis* agens, manifeſto diſcrimine hos affectus ſejungat, & quos aqua inter cutem male habet, niſi illis primis diebus ſuccurritur, in ὕδρωπα incidere doceat.

§ IV.

Plura ſynonyma, quando a Paracelſo obſcure *ros humidus, reſolutus liquor, undemia* &c. vocatur, clarius autem a Poeta, Quinto Sereno Samonico & Helmontio, *error languorque lymphaticus* ſalutatur, in præſentia non excutimus; verbo tantum innuentes, hydropis vocabulum æquivocum eſſe, &, præter receptam hujus morbi ſignificationem, modo Hippocrati lib. 2. de morb. t. 16. §. 10. *ichorem* ex naſo & auribus, poſt lipyriam ſalutariter fluentem denotare; modo lib. 4. t. 1. §. 7. & t. 25. §. 34. *quaternionem* corporis humorum, qui ipſi Φλέγμα, αἷμα, χολὴ καὶ ὕδρωψ audiunt, complere: modo t. 9. §. 1. *humorem ſuperfluum*, quem ſplenem ad ſe trahere Cous finxit, & in aliis morbis pariter, ac in noſtro caſu continentem cauſam conſtituit, indicare; modo de ipſo ægro, quem ὑδρωπιῶντα, Latini *hydropicum* vocant, prædicari: per admodum coactam homonymiam autem *Diabetem* huc trahi, & *hydropem ad matulam*, Apollonioque Memphitæ *hydropem cum fluore* ſalutari.

§. V.

Cur noſtræ virginis affectum *hydropem ſaccatum* appellaverimus, ex peculiari ſtatu interanearum, poſt mortem demum deprehenſo, patet. Quamvis enim is quoque abdominis tumor, qui a ſeroſa humiditate, peritonæo incluſa, ortum ducit, & Græcis ἀπὸ τοῦ ἀσκοῦ, *ab utre*, ἀσκίτης & ἀσκίτης ὕδερος *hydrops utricularis*, & vulgatiſſima conſuetudine, abſolute *aſcites* vocatus, etiam Latine, *ſaccatus* dici queat; in præſente tamen caſu inprimis ſacci mentio facienda eſt, quia latex in receptaculum membranaceum, a peritonæo diſtinctum, ſuccedente tempore

pore

pore confluxit, & hoc modo vicina viſcera illæſa reliquit; quæ ille, in aliis aſciticis libere circa ea natans, ſæpe contaminare, & tantum non ſemper omentum corrumpere ſolet.

§. VI.

Generis loco poſitus eſt *tumor*; id quod negant, qui cum B. Chriſt. Jo. Langio, Oper. part. 3. diſp. 25. hydropem potius *morbum in ſitu* vocare volunt, quod in interno hydrope capitis & pectoris nullus tumor conſpiciatur; & interdum aſcitica deprehendantur cadavera, in quibus, dum viverent, propter obeſitatem, nil tale augurari licuerat. Verum hi a nobis quoad ordinem proponendi ſaltem recedunt; dum materiæ peccantis, ceu continentis cauſæ, vitium in ſitu pro effectu ejus & morbo, inde oriente ponunt. Latex enim extra circulum maſſæ ſanguineæ evagans, quando ſibi obviam, & expanſioni aptam *cavitatem*, abdomen v. g. ſcrotum, uterum; aut *viſcus poroſum*, lienem, pancreas, renes occupat, ſitum equidem naturalem mutaſſe dicendus eſt; ſed per taliſmodi mutationem, nondum morbum, quem hydropem vocabimus, efficit; donec, aucta indies mole, hæc ſua diverſoria ſecundum tres dimenſiones amplificaverit, & naturalem eorum conformationem in morboſam converterit. Quod ſi vero idem in loco, extenſioni minus idoneo, cranio nempe & thorace adultorum colligitur, ibique non ſemper viſui occurrentem tumorem excitare valet, id non cauſæ agenti, ſed ineptitudini ſubjecti patientis adſcribendum, & ſic actus primus pro ſecundo habendus eſt: cum etiam haſce regiones in objectis diſpoſitis intumeſcere poſſe, experientia teſtetur.

§. VII.

Quod enim in *junioribus* individuis capita in monſtroſum, & vix credibilem tumorem ſubinde ab aqua diſtendantur, ipſe celeberrimus Langius conceſſit, & hiſtoriis, ex Hildano petitis, confirmavit, quibus in præſentia, chartæ parcentes, unicam tantum *hydrocephali infantilis*, a D. Præſide nobis ſuppeditatam, adjiciemus. In puello biennio catarrho, ut referebatur, ſuffocante interemto, caput tactui molle & fungoſum erat, & naturalem magnitudinem bis ſuperabat, oculi, extra orbitas protuberantes, aliquamdiu ante mortem viſu caruerant, ſuturæ oſſium capitis longe a ſe invicem diſtabant, earumque integumenta cum dura matre arcte cohærebant. His remotis occurrebat globus qui, tenui tunica incluſus, per cujus internam ſuperficiem ſubſtantia alba, mollis, adipi liqueſcenti quodam modo ſimilis, & telæ araneæ in modum expanſa, diſperſa videbatur, quæ, ſimulac aquæ limpidiſſimæ minimum

libræ tres emiſſæ erant, in ſeipſam abibat, &, non ſine admiratione adſtantium, conſiſtentiam mollis cerebri, quale infantibus eſſe ſolet, acquirebat.

§. VIII.

Per hoc, & ſimilia exempla, ſitus non modo humidi morbifici mutatus, ſed ſimul quoque ab eo productus tumor cerebri ſatis conſpicuus redditus eſt: qui in adultis, ubi firmitas oſſium obſtat, non ſemper manifeſtus fit, & tantummodo in palpebris, ſuperciliis, cuteque piloſa, ab aqua diſtentis, ſe exerit, caputque ſubinde totum grandius reddit, ſæpius autem nullum in externis ſignum, intus latentis hydrocephali, præbere ſolet, ut ex actionibus animalibus læſis Medicus eundem hariolari cogatur. Utrumque hiſtoriæ, a Piſone notatæ declarabunt; quorum una virginem, 22. annorum, Obſ. 1. de ſeroſa coll. ſect. 2. part. 2. p. 4. ſub titulo hydrocephali deſcriptam, concernit, quam, cum inſignem palpebrarum & frontis, cutisque capitis tumorem, a fluctuante ſub ea humore dependentem, exhiberet, de ipſius cerebri quidem ſtatu Autor, cum ægra adhuc in vivis eſſet, accurate judicare nequibat: inde tamen per ſuturas laticem ad exteriora penetraſſe ſuſpicabatur. In altera proponit Juvenem, ſect. 4. c. 2. p. 294. in cujus capite etſi nullus tumor appareret, cum tamen intra cranium limpida aqua meningem, atque cerebellum impraegnaviſſet, principiumque ſpinalis medullæ circumdediſſet, ideo defunctus merito inter hydropicos referendus erat.

§. IX.

Par ratio eſt hydropis in pectore, intra quod plerumque latex, absque externo tumore, occultatur, quem tamen in infante Medici hujus loci ſatis grandem D. Præſes vidit. Coſtæ enim valde diſtractæ erant, & muſculi interjecti triplo longiores evaſerant, dorſalesve, inſtar ſpongiarum, ab aqua imbibita tumefacti, miſellum gibboſum reddiderant, ut ipſi ex duplici hydrope, interius utriculari nempe, atque externo anaſarca intereundum eſſet.

§. X.

Si tandem alicubi, quod itidem contra noſtrum genus adferunt, tumor hydropicus in obeſo corpore non agnitus eſt, id mitiori gradui morbi, & paucitati aquæ, vel potius Medici negligentiæ adſcribendum fuit, qui εὐεξίαν a καχεξίᾳ, per utrique familiaria ſigna facile dignoſcendas, non diſtinxit.

§. XI.

§. XI.

Tumorem *præter naturalem* diximus, ut eum diſcernamus a *naturali*; quando poſt conceptionem abdomen potiſſimum, aut, ab abundante nutrimento, hujus & reliqui corporis regiones intumeſcunt, & a particulis gelatinoſis moles muſculorum & aliorum externorum mollium partium augetur, ab oleoſis autem veſiculæ adipoſæ exterius in peripheria, & intus circa viſcera multiplicantur, ut individuum obeſi appellationem accipiat.

§. XII.

Subjectum aſcitæ *ut quod* cujusvis ætatis ac ſexus homines fieri queunt, in quibus ſubjectum ut quod, viſui & tactui obvium, *totum abdomen*, ſpecialius autem & focum cauſæ, intus quoddam latens viſcus conſtituit. Inter quæ olim vix frequentius aliud, præter vitioſum hepar nominabatur; cum, communi conſenſu, iſtud officina ſanguinis haberetur, qui ibi male elaboratus, & in liquorem, corpori alendo minus idoneum converſus, cachexiæ & tandem hydropi materiam præberet. Confirmavit hanc opinionem etiam in animis recentiorum, eorum inprimis, qui hoc, a Thoma Bartholino tumulatum viſcus, ad ſanguinis elaborationem reſuſcitarunt, defunctorum extiſpicium, quod ſæpiſſime jecur, a naturali ſtatu alienum, molle ſuum parenchyma in ſcirrhum mutaſſe, & lympham, ad chyli receptaculum ablegandam, in hydatides collegiſſe oſtendit. Quale etiam D. Præſidi plus ſimplici vice, ex æquabili, molli, & rubello hemiſphærio, in nodoſum, durum & decolorem globum, *ſaxeamque denſitatem*, ut Cælius Aurelianus loquitur, mutatum videre contigit. Verum quia neque cum Helmontio, in Tr. ignotus hydrops, § XI. & aliis doctiſſimis viris, plurima integri in hydropicorum cadaveribus reperti jecoris exempla recenſentibus, viſcus prorſus a culpa abſolvere, aut *renes* ipſi plene ſubſtituere liceat, media potius via incedendo, tutius videtur, cum Sylvio Lanceano, Sennerto, aliisque, in cerebro, thymo, pulmonibus, liene, renibus ſedem mali quærere, ut inde modo hydrocephalus, modo hydrops pectoris, modo aſcites &c. excludantur, docuitque autopſia in noſtra virgine manifeſte, ſplenem cum ſiniſtro rene materiam humori, hujusque receptaculo præbuiſſe, ideoque ſubjecti *ut quo* ſpecialis nomen meruiſſe.

§. XIII.

Cauſa tumoris *immediata* & *continens* eſt *ſeroſum humidum*, quod per venas lymphaticas renis ſiniſtri & lienis ad cor ducendum, in curſu ſuo impeditum, hic ſubſtitit, & tandem in ſaccum collectum eſt. Operam

UNIVERSITY OF MARYLAND
LIBRARY
Founded 1813
SCHOOL OF MEDICINE

perderemus, ſi, quæ de exiſtentia harum venarum ab Anatomicis motæ ſunt lites componere vellemus: hinc verbis tribus ſaltem innuimus, eas negare Warthonum, admittere F. Sylvium, & Ruyſchium modum inſuper aperire, eas in liene, per ligaturam vaſorum omnium detegendi. De renis autem vaſis variæ Autorum opiniones leguntur, inter quas Bartholinus, in Anatom. ref. p. 38. ſic loquitur; *lymphatica vaſa ad renes* (potius a renibus) *quoque lympham immediate ob viciniam deducere in hiſtoria vaſorum lymphaticorum dubitabam: mediate per lacteas vicinas concedit Mœbius: lymphæ ductus omnibus adſignat Bellinus, adcuratiori manu aliquando oſtendendos.* His conſentit Pecquetus, in experimentis, & vidit Rudbeckius, lib. de vaſ. glandul. ſeroſ. Omnium clariſſime autem æneis figuris depictos exhibuit Antonius Nuckius, in adenograph. p. 58. & ſeqq. ut nullum de illis reſtet dubium.

§. XIV.

Ut porro occaſionem productionis ſacci, & lymphæ in eam collectionem inveniamus, conſiderare debemus ſanguificationis opus, quatenus per illud albi chyli in rubicundum liquorem converſio intelligitur, hodie non amplius hepati, aut ulli viſceri ſoli, ſed toti potius ſanguinis maſſæ, ope cordis in circulum, trans totius corporis vaſa & viſcera pulſæ, inque perpetuo digeſtionis fermenteſcentis motu conſtitutæ concedi; ut proinde cuncta organa, in ſeparatione atque diſpenſatione ſeri occupata, materiam & focum hydropi dare poſſint; ſi illa, per quascunque cauſas, in ſuo officio turbata, humidum, a ſanguine ſecernendum, nec decenter inde ſegregant, nec ſecretum, quorſum duci decet, dimittunt; ſed vel *intra poroſam ſuam ſubſtantiam*, tanquam in ſpongiam recondunt, ut ea interdum enormem inde vaſtitatem acquirat; vel *ambientem ſuam membranam & vaſorum*, excretioni inſervientium, *tunicas* in veſicas, quas *hydatides* vocant, expandi ſinunt. Ex quibus ruptis liquor, hactenus vitioſe ſubſiſtens, nunc vero, vel ἀθρόως in cavitatem aliquam erumpens, vel lente trans poros diſtenſarum membranarum diſtractos, ſudans, hic tarde, & cum mora aliquot menſium, illic autem cito, & intra paucos dies vel hebdomadas, aſciten excitare aptus natus eſt.

§. XV.

Quod ſi vero humorem excipiens tunica tenacior denſiorque fuerit, ut nec per diæreſin, nec per diapedeſin evacuari queat, tunc natura, vel ſi mavis, anima, aliud quaſi agens, per vegetativam facultatem, de receptaculo præſentis affluentisque humidi ampliando ſolicita, per vaſa,

ex

ex viſcere ipſo petita, & alia nova inde producta, alimentum adducit, ut ex una exigua hydatide, vel multis, in unam coaleſcentibus, ſuccedente tempore ſaccus, multarum librarum humoris capax, generetur. Similem noxiamque naturæ induſtriam obſervamus, quando non ſolum in verrucis, ſtrumis, fungis, polypis, ſarcomatibus, gangliis, molis, ſimilibusque concretis, reliquis corporis partibus adverſis, nutriendis, & ad monſtroſam interdum molem provehendis, occupatur.

§. XVI.

Prolixum nimis eſſet, talismodi errorum, in diverſis locis animadverſorum, hiſtorias ex Practicis colligere, cum nobis in præſentia ſatis ſit, unum alterumque caſum ſaltem citaſſe, unde innoteſcet, quæ, in duobus proximis paragraphis, de præternaturali conſtitutione viſcerum, ad producendam materiam aſcitæ, ejusque conceptaculorum, conferentium protulimus, revera in defunctis deprehenſa, & per varias vias aditum ad interitum comparatum fuiſſe. Ab Hœchſtettero deſcribuntur, Dec. 6. obſ. 6. glandulæ meſenterii, ichori bilioſo innatantes, & globoſam molem adeptæ, quæ exterius multis puſtulis aquoſis obſitæ, diſciſſæque largiter ſerum effuderunt, quod in vivente in abdomen ſtillaſſe Autor putat. Platerus idem ex fungoſo corpore, hepati adnato, factum fuiſſe ſuſpicatur. Num 30. librarum pondus ſuperans lien, a Fioraphanta deſcriptus, huc pertineat, in medio relinquimus. Quinque autem libras *pendentem*, &, *procul* dubio, in detrimentum individui, ad tantam molem auctum, ex hydropico extraxit D. Præſes.

§. XVII.

Quæ de hydatidibus pulmonis, cum hydrope thoracis combinatis, Piſo l. c. ſect. 3. c. 7. habet, rarioribus fere exemplis debent annumerari, reſpectu illarum ſcil. quæ crebrius in aſciticis occurrunt. Abdominis enim, a veſiculis, aqua plenis, ut hydropem referret, expanſi, meminit Aretæus, earumque Cordæum octingentas numeraviſſe, teſtatur Hœchſtetter, l. c. Tulpius innumeras, novem libris aquæ & puris plenas, cornibus uteri, (tubas voluit nominare) incluſas obſervavit, lib. 4. obſ. 45. pag. 350. Platerus, ut alios taceamus, in hominibus pariter ac brutis tales vidit. Quod renes quoque, ad collectionem ſeri in talismodi, receptacula, efformanda, numero & magnitudine ſatis conſpicua, proclives ſint Zwingerus. Ephem. Germ. Decad. 2. ann. 6. p. 544 Williſius, pathol. cerebr. c. 9. Segerus. Ephem. Dec. 1. ann. 2. obſ. 23. Bonetus, Anat. pract. lib. 3. ſect. 21. obſ. 43. & alii ſcriptis teſtantur.

§. XVIII.

§. XVIII.

Ut autem ſaccos, noſtro caſui analogos, ex hydatydibus atque tunicis viſcerum natos, oſtendamus præter *meningem* hydrocephalici infantis §. 7. deſcriptam ex Piſonis lib. cit. p. 193. *pericardium* ab aliquot libris aquæ in immanem tumorem diſtentum, nec non ex pag. 190. renis ſiniſtri tunicam, per chronicum abſceſſum adeo amplificatam, ut 14. libras puris comprehenderet, huc referimus, illisque inprimis memorabilem hydropem peritonæi, ut a Tulpio, l. c. obſ. 44. p. 348. vocatur, utpote noſtri caſui admodum congruentem, ſuperaddimus. Conveniunt enim ſexus, cauſa & mos morbi, ejusque παρακολȣ́θησες cum ibi, poſt menſium minus convenientem fluxum, venter quotidie magis magisque ad ingentem molem intumuerit, idque *ſine magna virium jactura*, ut ægra per *ſeptem*, plus minus, *annos*, perinde ac ſaniſſima, non tantum quocunque ambulare, ſed etiam excelſam turrim conſcendere valuerit. Differunt tamen ratione *quantitatis aquæ*, & ſubſtantiæ, atque ortus eam continentis *ſubjecti* ſpecialis. In hac enim centum & decem aquæ libræ *intra duas peritonæi tunicas*, *craſſitiem digiti* annularis habentes, delituerunt; in noſtra virgine autem non ultra quadraginta libræ inveniebantur, ſaccique duplex membrana, poſt exſiccationem, corium ovillum vix ſuperabat, & præterea a peritonæo libera, lienique tantum & reni adnata erat, a quibus tunicas ſuas, vaſa & laticem contentum acceperat. Ut hoc loco non opus habeamus, quod Mercklino, in diſſert. de Hydrope ſaccato, placuiſſe legimus, ejus ortum *ex ichore*, *interveniente evaporatione*, *per calorem improportionatum in veſicam ſublato*, *deducere*; cum nimis clara non ſolum ſanguiferorum vaſorum diſtributio adſit, ſed indicia etiam inæqualis augmenti ambarum tunicarum, eum componentium, conſpiciantur: dum in exteriori aliquot veſtigia crepaturæ occurrunt, quam ea ab interiori, per accumulatam lympham nimis extenſa, paſſa fuit.

§. XIX.

Quid autem anſam dederit errori lymphæ, ut deflectens de via, à natura ipſi verſus cor præſcripta, huc potius conceſſerit, vaſaque & tunicas extenderit, difficile equidem videtur definitu; attamen quærenti, quænam *mediata propior cauſa* noſtri affectus ſit, ſatisfieri credimus, ſi ad communia illa humorum vitia, *quantitatis*, *qualitatis*, atque *motus* reſpicientes, hunc potiſſimum accuſandum eſſe reſpondebimus: cum vaſorum diſtenſionem, ſaccique efformationem, & lymphæ collectionem hujus vitiatum motum excepiſſe, dudum ex ſuperioribus liqueat, ut tantummodo, quænam cauſa remotior obicem ad cor recurrenti lymphæ poſuerit, explicandum reſtet.

§. XX.

§. XX.

Hanc externam, *compreſſionem* ſcil. *regionis affectorum viſcerum* ſtatuimus, non uno modo contingentem. Unam enim ab arcta conſtrictione hypochondriorum, ſequiori Sexui, ne habitiores, &, Terentiana phraſi, *pugiles* videantur, nimis familiarem derivamus: quæ, ſicuti in aliis toties chloroſios, obſtructionis menſium, aliorumque a ſanguinis motu turbato dependentium ægritudinum autor fuit, ita in noſtra etiam lieni atque renibus officere potuiſſe, credibile eſt; cum alibi ad uterum, ab his longe diſtantem, ſuam noxam extendere valuerit. Notavit D. Præſes duos hydropicos, unum equorum informationi deditum, alterum mercenarium: quorum ille, ne viſcera per fortem equitationem nimis quateret; hic autem, ſaxa & trabes elevans atque geſtans, ilia rumperet, (das Nez zerſprengen vocant) Zona lata infimum ventrem adeo conſtrixerat, ut, cum uterque præcavere cuperet infortunium, ſibi imprudenter aliud adſciſceret. Altera compreſſionis occaſio fuit geſtatio ponderoſorum utenſilium œconomicorum, improvide lumbari regioni impoſitorum, quam quotidie a ſequiori ſexu fieri videmus; inde autem urinas cruentas, vomitus ſanguinis, abortus, & difficiles partus plus ſimplici vice produci, pluribus exemplis probaremus, ſi aliquem Practicorum talia latere putaremus.

§. XXI.

Stante hac, ex rationi & experientiæ conformi analogia eruta, &, ut ſperamus, approbanda cauſa, non opus erit, ut operoſe, quod in genere aſcitem explicantes, facere tenentur, res *naturales*, ſexum, ætatem, temperamentum, corporis habitum &c. aut *non naturales*, & contra diætam patrata delicta, perſcrutemur, horumque nocendi poteſtatem explicemus; imo nec *præternaturalium*, alvi ſegnitiei, paſſionisque iliacæ, doloris item mammarum, & vomituum, ac menſium emanſionis, in hiſtoria memoratorum, ratio habenda aut quomodo alii per diætam, a noſtra neglectam, tanquam per gradus, cacochymiam, hinc cachexiam, & tandem tumores lethiferos ſibi conciliare ſoleant, prolixe disquirendum erit: cum ejusmodi pathemata, earumque cauſæ, quamvis omnino etiam *κακῆς τῶν χυμῶν κρώσιος* ſigna & effectus haberi mereantur, ad præſentis tamen hydropis generationem eadem non *directe* concurriſſe, ſed potius unum alterumque eorum inde productum atque fotum eſſe videantur; ideoque peculiarem ætiologiam, & ſuis indicationibus competentem medelam, a nobis hac vice minime expectandam, requiſiviſſent.

§. XXII.

§. XXII.

Quod non una ſpecies hydropis ſit, ex ſuperioribus innotuit, quas Cornelius Celſus, l. c. p. 160. τυμπανίτην, λευκοφλεγματίαν vel ὑπὸ τὴν σάρκα, & ἀσκίτην vocat: Cælius Aurelianus autem, poſtquam Hippocratis, Dioclis, Heraclidis, & Demetrii ſententias recenſuerat, & ex parte refutaverat, mutato ordine, l. c. p. 470. ita effert: *Melius, quantum ad ſpecies hydropis, eſt, alium dicere in toto corpore conſtitutum, tanquam in papyro vel ſpongia inter viarum raritatem inſertum, à liquore vocari leucophlegmatiam, quem latino nomine etiam intercutem recte dicemus: Alium in parte corporis, inter peritonæum & inteſtina, ſubjecto liquore ſolo, vel admixto vento plurimo, vocarique alterum aſcitem, alterum tympanitem.* Verum ſicut hæc nomina nondum totum ſpecierum catalogum abſolvunt, ita ab illis etiam, a ſubjectis petita diſtinctionis membra, non comprehenduntur; ex quibus alias innoteſcit, quomodo ſubinde ex unico male adfecto viſcere, tota ſanguinis maſſa infici, & a turbata ſeri ſecretione, modo totus externi corporis habitus, modo una ſaltem pars exterior, aut intus unica cavitas, unumque in ea viſcus, vel eorum plura inundentur; & hac ratione hydrops *univerſalis* atque *ſingularis*, vel *totius* & *partis*, *compoſitus* item *ſimplexque* oriatur, & denique quorſum noſter referendus ſit. Cum enim ex *duobus* viſceribus acceptam proximam tumoris cauſam in *unum* ſaccum collegerit, reſpectu hujus eum *particularem* & *ſimplicem*; propter diſtinctos focos autem, *compoſitum* appellari poſſe, ex hactenus dictis patet.

§. XXIII.

Præter haſce formales & eſſentiam morbi concernentes differentias, eſt quoque, cur unus *longus*, alter *brevis* dici meretur. Quamvis enim omnes hydropes inter chronicos morbos numerentur, tardius tamen nonnulla individua ab eo proſternuntur, quæ nempe non ob propriam culpam, ingluviem ſcil. aut immoderatiores animi affectus, fabri ſui infortunii fiunt, ſed a Parentibus hauſtam diſpoſitionem ita ſupprimere nequeunt, quo minus ea cum tempore ſenſibilior evadat, & in quavis ætate, a leviſſima diætæ trangreſſione aut alia occaſione, cauſa προηγουμένη excitetur, & inſtar fermenti, indies nocentior fiat.

§. XXIV.

Citius autem intereunt ægri, & unius ſemeſtris ſpatio, imo non raro citius, initii, augmenti, & mortiferi ἄκρου τῆς καχεξίας terminos abſolvunt, qui poſt morbos acutos, febres malignas, largaſque ſanguinis profuſiones &c. aut tardas quartanas, *vetuſtosque morbos*, ut Celſus loquitur,

quitur, ulcera ſcil. interna viſcerum, aut externa rebellia, & diu cum euphoria manantia, ſubito autem ſponte, vel per inepta medicamenta ſiccata, intumeſcunt, aut, culpa ſuæ intemperantiæ, morbum recenter accitum, per eandem deteriorem & inſanabilem reddunt, juſtumque ſuæ imprudentiæ præmium accipiunt. Quod illi feliciter declinant, qui a modo recenſitis ægrotandi cauſis alieni, non admodum graviter delinquerunt, & in tempore inteſtinum hoſtem per convenientia media expellunt, cauſamque præterea morbi continentem ita comparatam habent, ut corrigi atque tolli poſſit. Tales enim facile & cito ſanantur: cum e contrario diu eandem ſecum geſtare, & fere omnem ſpem reconvaleſcendi deponere cogantur, qui noſtræ virgini ſimile monſtrum intus alunt, quod pharmacorum virtutem eludit, & per miraculum quaſi a ferro ſalutem recuperat.

§. XXV.

Auxit pravitatem morbi in noſtra, quod is non æque, ut reliquæ enumeratæ hydropis ſpecies ſolent, per conſueta ſigna ſeſe prodidit. Cum enim in aliis individuis, poſt cauſas & occaſiones varias morbiferas, in uno plures, rurſusque pauciores in alio, magis vel minus corruptarum coctionum, & inde natæ dyſcraſiæ humorum, malique habitus notæ emergant, & hinc in aſcite plerumque pulſus inæqualis, mollis, undoſus, parvus, frequens, reſpiratio difficilis, crurum laſſitudo & tumor, color faciei pallidus, luridus, flaveſcens, tuſſis ſicca, ſitis, appetitus proſtratus, urina pauca, rufa obſerventur, creſcenteque abdominis & crurum mole, partes reliquæ manifeſte contabeſcant, in noſtro caſu nihil horum ſeſe obtulit, ut ipſe Medicus, faciem bene pictam cum vomitibus, & mammarum incremento, menſiumque fluxu emanente, conferens, ex furtivo potius amore germinantem fœcunditatem, quam morboſum aliquem ſtatum hariolans, Junoni Lucinæ magis, quam Æſculapio litandum eſſe concluſerit. Donec ægritudinis duratio geſtationis tempus excedens, & multitudo reliquorum atrocium ſymptomatum, ventrisque creſcens ambitus, fallaces de conceptione formatas ideas deponere, & de medicatione cogitare cogeret.

§. XXVI.

Quam autem nimis ſero ſuſceptam irritamque futuram eſſe dudum illuſtris Wedelius, aph. 4. aphor. Hipp. 55. S. 7. p. 352. prædixerat: *Quicunque hydrops fit ab hydatidibus hepatis* (addimus lienis, renum) *vel ſcirrho, & gravior eſt & magis lethalis.* Cum contra ea ſi in tempore fontem mali cognoſcere licuiſſet, non omnis ſpes reſtitutionis abjicienda fuiſſet: ſiquidem, verbis Wedeliani Aphor. 5. aphor. 15. ſect. 6. pag. 168. Hippocr. *per poros in vaſa reſorberi aqua extravaſata, in motum citari, ſicque ad renes & inteſtina educi poteſt.*

§. XXVII.

Actum ageremus, ſi jam diu defunctae, medendi methodum praeſcribere conaremur: cum in praeſentia non amplius quae facienda ſint, ſed tantum, quae fieri potuiſſent, adhuc breviſſime explicare, & proinde ex pharmacia in genere *purgantia*, *aperientia* & *diuretica* laudare liceat. Quamvis enim purgantia a magni nominis viris rejiciantur, plus tamen apud nos venerandi Academiae noſtrae Senioris autoritas valet; qui aph. 4. l. c. ea inter *optima* hydropem curandi remedia ponit. Tuto igitur noſtrae cathartica data eſſent, cum reſpectu ſimul ad menſes habito. Exempli loco nominabimus aloëtica, rhabarbarina, cum aperientibus cremore & cryſtallis tartari, tartaro vitriolato & tartariſato maritata, quibus, pro re nata, fortiora in debita doſi jungenda fuiſſent, mechoacanna, gialappa, helleborus niger, reſina ſcammonii, ſoldanella, gratiola, ebulus: nec non aperientes ſimul & laxantes pilulae de gum. Sylvii, tartariſ. Schroederi, hydragog. Bontii, extract. hydragog. cathol. Andernac. panchymagog. Crolii &c. quibus Waldſchmidius pulverem bufonum, cum gialappa miſtum ſingulisque diebus auctum addidiſſet.

§. XXVIII.

Quando autem Heurnius aquam, lenioribus non cedentem, elaterio & euphorbio educendam eſſe putat, eorumque ſalutarem efficaciam Martinus Lilterus etiam depraedicat, cum circumſpectione magna talia uſurpanda ſunt, & praeſtat, ope leniorum, per ἐπίκρασιν corpus evacuare, quam tumultuarie cum aqua vires & vitam profundere. Ex recentioribus exemplis, novimus civem hujus loci in aetatis flore, & principio hydropis verſantem, per ſuccum iridis noſtratis vita ſpoliatum, & matronam honeſtiſſimam, a vaniloquo Empirico, dogmaticorum Medicorum praeſentiam & conſilia fugientem, per creberrimas purgationes & ſudationes inſanabilem redditam eſſe.

§. XXIX.

Purgantibus diuretica ſuccedere potuiſſent, utpote viſcidum ſerum diluendi porosque viſcerum aperiendi facultate pollentia. Talia fuiſſent inprimis ſalia, tam pura lixivioſa, geniſtae, ononidis, tartari, juniperi; quam acidula, ſuccini volatile; ſalſaque, arcanum duplicat. tartarus tartariſatus, liquor terrae ſol. tartari, clyſſus antimon. tartareus, cum terreis, oculis chelisque cancrorum miſcenda, & in aqua ononidis, petroſel alkekengi, foeniculi propinanda. Optimo etiam conſilio clyſteres, ex laxantibus & diureticis herbis, ebulo, aſparago, ononide, heder terreſtr. &c. parati, injecti eſſent, quia per colon ad renis & lienis regiones pertingere, eas fovere, & erroneum motum lymphae inſtaurare potuiſſent.

§. XXX.

§. XXX.

Non levem quoque operam præſtitiſſent diaphoretica, antimonium diaphoreticum ſimplex, & martiale cacheƈt. ac Joviale, ſudoriferum magnum Fabri, mercurius diaphoretic. admiſta cinnabari vulgari & antimonii atque camphora. Ex liquidis tinct. Bezoard. Wed. M. S. cruda & rectificata, eſſ. lignor. extract. fumariæ. C. B. ſcord. decocta lignorum, & alia paſſim nota.

§. XXXI.

Ex fonte chirurgico Venæſectio equidem, a menſium obſtructione indicata, locum inveniſſet, reliquis, inde deſumendis præſidiis, ſcarrificatione ſcil. fonticulis, ſetaceis & veſicatoriis, parum profuturis, præferenda, cum iſte fontem mali non attigiſſent. Ubi obiter, in Chirurgorum gratiam, monemus, ejusmodi auxilia ulcerantia, noſtris in climatibus, tumentibus locis facile inflammationem, gangrænam & ſphacelum inducere. Cui legere placet, ulcera in hydropicis difficilem curationem admittere, evolvat Hildan. cent. 4. obſ. 73. Zech. conſult. 22. p. 214. & aliorum. Quando autem Celſus, Hippocratem multis in locis præeuntem habens, lib. 3. c. 21. pag. 164. crebra in ventre tumente ulcera, per ferramenta candentia excitare jubet, de tympanite potiſſimum intelligendus videtur; quia, p. 161. Hippocratis aphoriſmo 5. ſect. 6. congruenter locuturus, in ægris, humore abundantibus, ulcera non facile ſaneſcere edixerat. Annus eſt, cum uxori Ludimagiſtri in vicino pago, a balneatore crura, ad rupturam tumentia, ſcarrificarentur, &, vix triduo elapſo, poſt largiſſimum ſeri effluxum, νέκρωσις ſuperveniens flammam vitalem, aliquamdiu adhuc duraturam, extingueret; ipſo Chirurgo non diu poſt, ex mœrôre, ut ajunt, ob male cedentem medelam, fatis cedente.

§. XXXII.

Cum, ſine dubio, per tot annorum decurſum, quicquid Pharmacia ſuppeditare potuit, tentatum, nullumque inde levamen impetratum fuerit, ideo in noſtra ægra, viribus adhuc pollente, in ætate florente conſtituta, nulla febre aut macie artuum laborante, vitæque cupida, recte ad paracentheſin, heroicum iſtud remedium, & ab antiquiſſimis Medicis cum ſucceſſu uſurpatum, confugere, neceſſarium fuit.

§. XXXIII.

Haud ignoramus quidem, multos cum Eraſiſtrato eam plane rejicere, ſatiusque eſſe putare, permittere, ut ægram vi morbi mortuam eſſe dicatur, quam ut ars chirurgica profanetur. Hinc ex recentioribus Mangetus, in Bonet. ſepulchret. lib. 3. ſect. 21. p. 530. ſequentibus argumentis eam impugnat, quod veſicarum, tumorem ſubinde excitantium, numerum, ſitum & connexiones, nec oculis, nec tactu, nec judicii acie ſatis perveſtigare poſſibile ſit, eæque ſemel vacuatæ, poſt vulneris

inflicti conſolidationem, denuo impleantur, ſicque nova aquarum collectio metuenda ſit; ſi vero locus punctus non coiverit, aquam abdominis cavitatem, cum periculo viſcerum, inundare; vel ipſas etiam veſicas corruptiones ſubire, ut ſic æger in magnum diſcrimen conjiceretur. Verum cum dubia ſalus certa deſperatione potior, nihilque intermittendum ſit, quo natura juvari poteſt; effatoque Hippocratis, ſect. 8. aphor. 6. *quæcunque non ſanant medicamenta, ea ferrum ſanare* debeat, & *magnis morbis magna remedia ſint adhibenda*, præterea expreſſis verbis libri de affect. text. 23. §. 25. poſt pharmaca & diætam nil juvantia ταμὼν ἀφεῖναι τȣ̃ ὕδατως, ſecando aquam educere jubeat, Celſusque, inſtar Coi echo, idem ſonet, nec experientia adverſa ſit, ideo in noſtra ægra, indicantibus & permittentibus indiciis munita, circa electionem hujus remedii, a Chirurgo minime erratum fuiſſe ſtatuimus.

§. XXXIV.

Nec locum quoque ſectioni minus aptum is elegit, quem abdominis ſiniſtra regio obtulit, a pleno ſacco tumida, ſeptem vel octo circiter digitis transverſis ſub umbilico, & totidem a linea candida acum immerſit; ſucceſſu, quem in hiſtoria deſcripſimus, ideo minus proſpero, quia imprudenter aureum monitum Hippocratis obiter habuit, ſect. 6. aphor. 27. ita loquentis: Ὁκόσοι ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἢ τέμνονται, ἐκρυέντος τȣ̃ πύȣ, ἢ τȣ̃ ὕδατος ἀθρέȣ, πάντως ἀπόλλυνται, quem aphoriſmum Celſus lib. 2. c. 8. p. 78. ita explicavit: *Si aqua inter cutem, quam implevit, ſive in magno utero multum puris coiit, ſimul id omne effudiſſe, æque mortiferum eſt, ac ſi quis ſani corporis vulnere factus exſanguis eſt.*

§. XXXV.

Quamvis enim, ut apud Fienum, Schenkium, & alios legere datur, nonnulli, ſimili periculo expoſiti, ſervati tamen ſint, & D. Præſes mulierem Ordruſienſem noverit, quæ, ex deſperatione, cultro abdomen perforans, ſine vitæ jactura, ad animi deliquium, contentam aquam emiſit, ut juvenis Medicus, & ſenex Chirurgus, qui antea, ob neſcio quas rationes, lege artis, per Paracentheſin miſeram a pondere liberare noluerant, jam advocati, id tantum, agere cogerentur, ut vulnus occluderent, & per convenientia media ægram ab inſtante morte vindicarent, priſtinamque poſtmodum ſanitatem ipſi reſtituerent: quam noſtræ, ſi vel maxime rite tractata fuiſſet, vix promittere potuiſſemus: cum firma ſacci ſubſtantia, ob diuturnitatem morbi, nec a medicamentis, nec ab ipſa natura potuiſſet reſolvi, erroneaque in eum excretio lymphæ impediri. Id tamen effectu poſſibile fuiſſe credimus, ut, ablato humore premente, aliquamdiu commodius vivere valuiſſet, & per obſervatas juſtæ diætæ regulas, continuumque ſuperius laudatorum medicamentorum uſum, quibus etiam *balnea ſicca*, multis modis paranda, interponenda fuiſſent, nimia humidi quantitas abſumi, aut alíorſum diverti potuiſſet.

MICHAE-

CXXV.

MICHAELIS ALBERTI

ET RESP.

CHRISTOPH. ERNESTI CONO

AUCTORIS.

CASUS MEMORIA DIGNUS HYDROPICÆ LAPSU, INTEGRO ABDOMINE SANATÆ.

Halæ 7. Januar. 1727.

P R O OE M I U M.

MEdicinam divinatrices inter artes qui referunt, præſtantiæ divinæ artis adeo nihil detrahunt, ut potius gloriam ejus magis augeant. Eſt enim haud exigua ſalutaris artis laus, quod non ſolum obvia ac quæ in oculos incurrunt expendat ac dijudicet, ſed quod etiam abdita ac quæ oculorum aciem effugiunt mentis acie proſequatur ac prudenti judicio eruat. Quam difficile autem tale judicium, jamdudum Parens medicinæ, Hippocrates, expertus eſt, ac hodie illi experiuntur qui illius Coi veſtigiis inſiſtunt. Cumprimis autem multæ occurrunt difficultates circa diagnoſin morborum, & quidem talium, quos initio abunde cognitos imo plane exhauſtos crederes. In exemplum ſaltem allegabo hydropem, non pectoris aut pericardii, ſed ipſum aſciten, cujus tam variæ dantur ſpecies, ut haud raro etiam ſagacibus medicis circa diſtentum hydropicorum aqualiculum aqua hæreat. Quo autem hæ difficultates, quantum licet, denique tollantur, jamdudum clariſſimi Viri monuerunt, ut caſus, qui aliquid monſtri alerent, exacte conſignati in publicum emitterentur, quo denique accedente aliorum induſtria, illa quæ nondum ſatis cognita eruerentur ac majori luci exponerentur. Et in hunc finem noſtrum quoque caſum tecum B. L. communico, quem omnes rei medicæ gnari, ad quorum notitiam pervenit, dignum memoria, dignum conſideratione judicarunt. Ad me autem ejus conſignationem ac qualemcunque analyſin amici pertinere crediderunt, quod ægra arcto ſanguinis vinculo mihi fuit juncta illamque non ſolum cum diro morbo conflictantem ſed & lapſu reſtitutam ſæpius inviſere licuit. Dum autem, B. L., tuo arbitrio tuoque judicio exiguum hunc ac ſæpius interpellatum laborem committo, ſimul æquitati tuæ confido, fore ut tenuis ingenii fœtum benigne ſuſcipias, ac tua benevolentia complectaris. Deus autem cœptis annuat, quo omnia in S. S. Sui Nominis gloriam ac proximi ſalutem cedant.

HISTO-

HISTORIA.

Honeſta matrona, ſanguineo - cholerici temperamenti ac obeſioris corporis habitus, duro, ob præmaturum parentum obitum, initio uſa eſt ætatis, ſimul tamen integra valetudine, ſi illos ſaltem excipias morbos, quibus tenerior ætas alias expoſita. Adultior virgo, 20. circiter annorum, primum ſeni ſatis vegeto, dein, hoc defuncto, viro juveni, ſed cauſſario, nupſit, neuter tamen exoptatam prolem ex noſtra ſuſcepit, quare haud mirum quod nec tertium maritum, jam ætate gravem, patrem fecerit. In ſterili autem matrimonio vivens eo majori cura ac ſolertia amplæ rei familiari præfuit, ſuaque præſentia domeſticos & ſuſcitavit & adjuvit. Cum igitur poſt obitum tertii mariti æſtivis meſſorum laboribus intereſſet, ſub veſperam tota ſudore perfuſa domum rediit, quare, æſtus ac ſitis impatiens, calidum ac madidum adhuc corpus, relaxatis imo rejectis denique veſtibus, frigidiuſculo veſpertino aëri expoſuit ac inſuper totum cyathum gelida aqua repletum exhauſit. Vix aliquid mali initio exinde ſenſit, niſi quod levi febricula intermittente corriperetur, quam eſſentia amara ſtomachica, ſibi alias familiari, mox quidem profligavit, remanentibus tamen inſolita quadam laſſitudine ac aliqua, inprimis dum corpus moveret, reſpirandi difficultate, quæ ut levia patiens nihili faciebat. Hinc denuo expetita, anno, qui luctui dicatur, exacto, etiam ad quarta acceſſit vota, fidemque connubii viduo conſiſtentioris ætatis dedit, annum agens trigeſimum tertium. Relinquenda jam erat antiqua ſedes ſimulque priſtinum vitæ inſtitutum, noſtra a mobili vitæ genere, cui a teneris fuerat aſſueta, ad magis otioſum ac pene ſedentarium transeunte. Initium matrimonii videbatur admodum fauſtum; aſſurgente enim ſenſim abdominis mole conjuges in lætam futuræ prolis ſpem erigebantur, quam & imperitæ mulierculæ, licet menſes ſtatis temporibus, ſed parcius, prodirent, magis magiſque inflabant, ſimilia aliarum gravidarum exempla copioſe afferentes. Cum autem annua mora ſatis oſtenderet inanem eſſe ſpem, inanem uterum, medici arceſſebantur, ut, dimiſſis obſtetricibus, opem diſtento abdomini ferrent. Præter tumorem enim abdominis noſtra nil fere habebat, de quo conquereretur: Facies floridum ac vividum exhibebat colorem, appetitus erat integer, (poſt paſtum tamen ardor ventriculi & ructus noſtram fatigabant) ſomnus tranquillus, reſpiratio ſatis libera, nullus pedum tumor, nulla ſuperiorum partium macies, urina ſufficiens; alvus tamen obſtipatior ac menſes plerumque parciores, quandoque autem prægreſſis animi pathematibus uteri hæmorrhagiæ intercurrebant. Mole autem abdominis magis magiſque augeſcente, umbilicus quam maxime protuberabat, ita ut omphaloceles metum etiam incuteret, adhibitis vero convenien-

convenientibus ligaturis umbilici prominentia tandem fuit repreſſa. Haud miraberis B. L. quod difficilis hic ac implicatus morbus medicis, etiam peritiſſimis, multum faceſſerit negotii ac doctam illorum artem, diro malo inferiorem, eluſerit. Quinque extrahebantur anni quod tantum non omnia in prædicto permanerent ſtatu, licet a celeberrimo medico quæſitiſſima remedia ægræ ſuppeditarentur, quibus tamen id fuit obtentum, ut menſes largiori quantitate juſtis temporibus prodirent. In hunc finem etiam quotannis circa æquinoctia binis vicibus ſanguis ex pedibus fuit detractus, quod ægra quam optime tulit, ac exinde multum levaminis ſenſit, quare his evacuationibus adſueta illas nunquam, quamdiu ob denique inſecutum pedum œdematoſum tumorem licuit, neglexit. Tandem morboſo luſtro elapſo, pedes, qui hucuſque a tumore immunes fuerant, aliqua ex parte intumeſcere cœperunt; nihilominus tamen, quanquam & tumor abdominis latius ſeſe diffunderet, patiens in publicum prodire ac ſacris intereſſe poterat. Dum autem denuo lares in aliam ac ſplendidiorem urbem eſſent transferendi, ex moleſtiis forte itineris ac majori motu, quem inſtauratio rei familiaris requirebat, tumor inprimis ſiniſtri pedis adeo invaluit, ut denique rumperetur, abſque tamen ullo morbi decremento, licet quotidie multum ſeri exinde profflueret, ac poſt novem demum menſes conſolidationem admitteret. Sed vix ulcere pedis occluſo quartus maritus, œdematoſo pedum tumore ab aliquot annis correptus, in confirmatum aſciten, ſibi denique lethalem, incidebat. Præſidio itaque viri denuo orbata, ac permoleſti morbi, quocum per ſeptem annos jam conflictabatur, ſatis pertæſa, nihil magis in votis habebat, quam ut deſideratiſſimo marito, placidæ mortis beneficio, quam citiſſime iterum jungeretur. Morti ergo unice intenta illum repetiit locum, ex quo ſub initium quarti matrimonii emigraverat, ut ibi a ſtrepitu hominum ac turbulentiori vita magis remota curam animæ eo melius gerere poſſet. Hic in tantam molem abdomen excreſcebat, ut etiam incurioſis alias ruricolis urbem intrantibus admirationem moverit, qui haud raro noſtram ad ſacra prorepentem prævertebant, ac defixis oculis ſtupendum aqualiculum intuebantur. Actum de ægræ ſalute videbatur, omniaque ad ultimum ſpectabant; ſed jam en Deum e machina! Forte Sereniſſimus ac Potentiſſimus REX BORUSSIÆ, FRIDERICUS WILHELMUS, *Dominus noſter Clementiſſimus, urbem, ubi tunc temporis noſtra degebat, die 8. Junii* 1717. *ingrediebatur, quare ad viſendum, ad ſalutandum Regem incolæ confertim ædibus prorumpebant. Dum itaque læta urbs fauſtis acclamationibus undique perſonabat, non poterant non publici plauſus etiam abditos ægræ receſſus penetrare, quibus perceptis, noſtram non ponderoſum abdomen, non deformitas morbi retardavit, quo minus ad conſpectum Regis, quaſi ad ſalutem ſanitatemque proreperet. Nec fuit falſa, quanquam initio omnia in perniciem ægrotæ ruere viderentur. Cum enim viſo Rege, ex diſcurrentibus miniſtris, quæ in uſum Regis deſiderarentur, intelligeret, noſtra quæſita ſubminiſtratura adeo & ſui & morbi*

quaſi oblita reditum accelerare conabatur, ut fallentibus veſtigiis, pondere abdominis victa, proſterneretur ac quam graviſſime tumidum abdomen ſiliceo ſtrato allideretur. Accurrebant proximi ac exceptam, vix ex gravi lapſu & terrore mentis compotem, in domum deferebant. Interea & medicus & chirurgus advolarant, abſque mora in abdomen, ruptum omnibus creditum, inquirentes, ſed quod integrum ac nullibi læſum deprehendebant. Hinc præmiſſa venæ ſectione, qui eſt vulgi mos ad averruncanda terroris mala, ac exhibitis refocillantibus, lecto ægra, paulatim ad ſe rediens, tradebatur. Jam placidus ægrotæ obrepſerat ſomnus, cum violentia urgentis urinæ, ita videbatur, ſubito excitata matulam poſceret, ac porrectam totam repleret. Vix quiſquam ad excretum liquorem, quem omnes urinoſum credebant, initio attenderat, ſed cum ſæpius poſtea, ac fere intra horas eadem quantitas redderetur, inſolita copia effecit, ut adſtantes miſſi liquoris ingenium attentius luſtrarent. Nullus hic occurrebat color urinæ alias familiaris, nec nidor moleſtiam naribus afferebat, ſed liquor limpidus ac omnis odoris expers deprehendebatur. Profluebat vitioſum ſerum, quod fidem fere excedit, per 14. dies, non tamen continue ac præter patientis voluntatem, ſed interruptis vicibus ac per urethræ canalem, quare etiam ægræ ſemper liberum erat illud, veſica exonerata, cohibere, aut etiam cum redderetur intenſius provocare. De quantitate excreti liquoris nil certi afferre poſſum, quod adſtantes de pondere illius parum fuerint ſolliciti, primis tamen diebus longe majori copia effluxit, ſubſequentibus autem profluvium hoc magis magiſque decrevit. Huic copioſo profluvio denique etiam, quatuor circiter poſt lapſum diebus, ſpontaneus ſupervenit ſudor, qui matutinis inprimis horis largiter prorupit; in alvum autem nihil peccantis ſeri redundavit, ſed illa, niſi ſollicitata, vix ſicciora contenta depoſuit. Quamvis autem ſatis magna ſeri copia per prædictas vias quotidie exturbaretur, haud tamen exinde notabilis virium jactura ægræ oborta, quod & integro adpetitui & nocturnæ quieti, quibus patiens gaudebat, haud injuria magna ex parte adſcribas. Nihilominus tamen, & quidem ventre magis magiſque ſubſidente, multa noſtram circumveniebant incommoda. Jam enim facile poſt largiorem paſtum ægra in ſummas præcordiorum incidebat anguſtias, quibus quandoque etiam animi deliquia ſuperveniebant. Præterea, ægra diu poſt lapſum nec ſternutatione nec tuſſi illa, quæ vel naribus vel faucibus moleſta, emoliri poterat. Tandem haud levem etiam rugoſus ac jam plane collapſus venter inferebat moleſtiam. Ejus enim ultra genua exporrecta moles ingreſſum valde impediebat, quod pendulus venter alternis genuum ictibus ſub ingreſſu ſemper feriretur. Omnibus tamen hiſce malis & beneficium temporis & commoda ligatura conſuluit, ſicque redeunte ſenſim abdomine ad priſtinam formam, ac diſcuſſo pedum œdemate, etiam patiens cum ſanitate in gratiam rediit, ac prædicta ſymptomata penitus evanuerunt. Extollant jam ſummis laudibus aliæ gentes mirabilem Regum ſuorum ſanandi virtutem, de noſtro merito quoque prædicamus, quod Auguſta ejus præſentia ægræ conclamatæ &

a me-

a medicis deſertæ ſanitatem ac vitam reddiderit. Nec recruduit inſidus alias morbus, ſed noſtra per biennium ſalva ac incolumis vixit, Denique autem anno 1719. *dyſenteria, quæ tunc noſtris in oris epidemice graſſabatur, correpta, ac demum confecta, diem ſuum ruri obiit, cum* 43, *annum eſſet emenſa. Sic noſtram alvi profluvium denique extinxit, quæ veſicæ profluvium ſibi tam proficuum olim experta fuerat. Jam B. L. ſectionem demortuæ forte deſideras, ſed hanc nec adſtantes nec locus, quo ante obitum ſeceſſerat, admiſere.*

---

§. I.

HYdrope ægram noſtram laboraſſe, quivis, medicæ artis haud plane ignarus, ex morbi hiſtoria facile colligere poterit; minime tamen indoles ac ſedes noſtri mali adeo obviæ, in illas itaque, omiſſa critica nominum dilucidatione, cum alii abunde hoc egerint, pro ingenii modulo jam paulo fuſius mihi erit inquirendum.

§. II.

Hydropis tres vulgo recenſentur ſpecies, anaſarca ſcilicet, tympanites & aſcites. Anaſarca ſeu leucophlegmatia dicitur, quando univerſus corporis habitus inundatur; quodſi ventrem ita flatus extendant, ut percuſſus ſonitum tympani inſtar edat, tympanites appellatur, de qua tamen notandum, quod vix ſola occurrat, ſed in tympanitide etiam ſerum cum flatibus conjunctum obſervetur. Aſcitis autem nomine venit, cum aqua in abdomine collecta illud inſtar utris replet.

§. III.

Et huic tertiæ ſpeciei, aſciti, noſtræ quoque morbus erit annumerandus, quod & tumidum abdomen & copioſus poſt lapſum aquæ profluxus ſatis teſtantur. Cum vero & aſcitis variæ dentur differentiæ brevibus illas enumerabimus, dein indicaturi ad quam aſcitis ſpeciem noſter morbus ſit referendus.

§. IV.

In aſcite aqua non in abdominis cavitate tantum, ſed etiam intra abdominis integumenta quandoque colligitur. Sic vitioſus latex modo inter abdominis muſculos ac peritonæum, modo in duplicatura peritonæi ſubſiſtit ac hoſpitatur. Nec minus quando aquoſus humor in ca-

vo infimi ventris congeritur, aquæ collectio ratione loci admodum variat. Plerumque aqua libere in abdominis cavitate fluctuat, nonnunquam tamen veſiculis, ſaccis imo abdominis viſceribus incluſa hæret, quorum exempla paſſim Autores tradunt. Hinc ex diverſitate loci aſcites varia trahit cognomina, ut nunc hydrops peritonæi, nunc veſicularis, ſaccatus, omenti, meſenterii, uteri, ovarii &c. audiat, prout nempe huic vel illi membranæ aut viſceri abdominis ſtagnans ſerum includitur.

§. V.

Si jam ex me quæras, quam aſcitis ſpeciem in noſtra ægra ſubfuiſſe autumem, mihi ſane, ut ingenue fatear, admodum veriſimile videtur, quod hydrops, quem noſtra per tot annos geſtavit, peritonæi fuerit, id enim ſigna hujus morbi, id fortuita ac mirabilis morbi ſolutio mihi perſuadere videntur. Quo autem omnia eo melius pateant, nunc ex ſolertibus obſervatoribus illa afferam, quæ in cognitionem occultioris morbi nos deducere poſſunt.

§. VI.

Antiquiſſimi medici vix noſtri morbi videntur habuiſſe notitiam, (licet *Hippocrates* notionem hydropis pro ſero & ichore variis locis ſumat: *vid. Foeſii œconomia* & *Caſtelliano-Brunoninum Lexicum* ſub voce *hydrops* acceperit:) quod non tam infrequentiæ morbi, quam faſtidio ac neglectui anatomiæ, cumprimis practicæ, adſcribas. Cum autem proximis ſeculis anatomica ſtudia magna excolerentur diligentia, noſter quoque morbus, qui per tot ſecula delituerat, e tenebris ſuis ope ſcalpelli anatomici tandem emerſit, quanquam quis primus hunc morbum obſervaverit haud dixerim. Sunt quidem nonnulli qui de *Jacobo Cameniceno* hoc affirmant, quorum tamen errorem quivis facile deprehendet, qui ipſam Cameniceni *Epiſtolam*, quam ad *Petrum Andream Matthiolum* dedit & quæ inter ejus epiſtolas *Libr. I.* extat, ſimulque illa quæ Matthiolus regeſſit, inſpiciet. Hoc tamen certo certius, quod ingenioſa *Clar. Walæi* conjectura magnam, ſi non primam, huic affectui lucem affuderit, cumque dein ejus veritatem demortuæ quoque ſectio comprobaſſet, virorum clariſſimorum, *Nicolai Tulpii* ac *Jobi a Meckren* nunquam ſatis laudanda induſtria hanc plane ſingularem obſervationem ab oblivionis injuria aſſeruit. Et ex illo tempore hydrops peritonæi majorem notitiam acquiſivit, præſertim cum etiam ſubſequentes quidam medici in ortum ac ſigna neglecti morbi accuratius inquirerent, inter quos *Nuckius* ac *Littre* procul dubio eminent.

§. VII.

Figuræ Explicatio.

A.B.C.D. *Ovarium dextrum insigniter expansum, ac totum in hydatides muco plenas degeneratum figuram et magnitudinem uteri prægnantis exhibens.*

a. *Apertura per medium facta, per quam hydatides numerosissimæ b. variæ magnitudinis prodibant.*

b. *Hydatides, apertione tumoris denudatæ.*

c. *Hydatides, tunica externa ovarii adhuc tectæ.*

E.F.G. *Fundus uteri apertus.*

d. *Incisio in eo facta.*

e. *Tuba fallopiana sinistra.*

f. *Ovarium sinistrum.*

g. *Ligamenta uteri teretia.*

h. *Ligamenta uteri lata, alæ vespertilionum dicta.*

i. *Collum uteri.*

k. *Orificium uteri internum, valde tumidum, ob tensionem a prolapsu et tractione vaginæ.*

l. *Tubæ fallopianæ dextræ vestigium.*

§. VII.

His præmiſſis jam ad ipſa morbi phœnomena devenimus. Initio, ac nondum apparente ventris tumore, ægri tenſionem ac obtuſum dolorem in hypogaſtrio perſentiunt, quæ cum levem ſaltem moleſtiam inferunt, etiam in levi habent nec medici opem facile expoſcunt.

§. VIII.

Inſequitur dein, ſed lento admodum paulatinoque gradu, abdominis tumor, ſecus ac in vulgari aſcite, in quo aquæ longe citius accreſcunt & abdominis molem augent. Primum autem tumor in imo ventre ſeſe manifeſtat, deinde ſenſim ſenſimque adſcendit ac demum, elapſis jam aliquot annis, per totum abdomen ſe diffundit, illudque in ſtupendam ſæpe molem attollit. Præterea tumor hic magis extrorſum vergit, & quanquam ægri in alterutrum latus decumbant ventris tamen figura exinde vix immutatur, ſed venter æqualiter fere tenſus cernitur.

§. IX.

Meminit. *clar. Nuckius*, quod in ægra quinquagenaria, hydrope peritonæi laborante, umbilici prominentiam viderit, quod eo minus ſilentio involvere volui, quia mihi admodum veroſimile videtur, quod in hac aſcitis ſpecie hydromphalus, ſi non ſemper, tamen longe frequentius, quam in vulgari aſcite, ac magis inter morbi initia, occurrat. Cum enim intra duplicem peritonæi membranam aſſurgentes aquæ uſque ad umbilicum jam pertingant, vix aliter fieri poterit, quam ut umbilicus ab urgente aquarum mole protrudatur, quanquam poſtea cum aquæ, divulſis magis magiſque peritonæi lamellis, etiam altiora loca petant, umbilici prominentia iterum quodammodo evaneſcere poſſit, inprimis ſi commodis ligaturis tali protuberantiæ proſpiciatur. Licet autem hactenus allata forte ſatis probabilia, illa tamen, cum ab experientia majorem adhuc lucem expectent, ulteriori & attentæ obſervationi lubenter non ſolum ſubjicio, ſed & commendo. Sic quoque indagationem adhuc meretur, utrum in peritonæi hydrope, quodſi in viris occurrat, etiam aqua in ſcrotum depluat, inprimis cum apud Autores altum ſilentium, nec meminerim, hucuſque in viro talem hydropem fuiſſe obſervatum.

§. X.

Circa reſpirationem, ægri noſtro hydrope detenti, nullum inſigne

patiuntur incommodum, quare, quamdiu abdominis tumor in tantam molem nondum auctus ut ingreſſum retardet, ſatis commode obambulare, ac munia ſua obire poſſunt. Refert *clar. Tulpius l.* 4. *obſerv. c.* 44. de Jugitta, uxore pictoris Flinchii, quod perinde atque ſaniſſima non quocunque tantum deambulare, verum etiam peregre proficiſci, &, quod mireris, excelſam Clivenſium turrim, etiam paucis ante mortem diebus, uti *Jobus a Meckren* addit, adſcendere potuerit; quam tamen agilitatem de omnibus non poſſumus affirmare.

§. X I.

Quoad appetitum ciborum, ille minime collapſus obſervatur, cum appetentia enim cibos capiunt, & aſſumtos in ſuccum & ſanguinem vertunt. Nec ſitis noſtros excruciat, quare etiam in noſtrum morbum non cadunt, quæ olim Poëta de hydrope cecinit.

§. X I I.

Facies, quæ alias haud immerito index morborum dicitur, in noſtro affectu nihil præ ſe fert inſoliti. Micat enim ab oculis priſtinus fulgor, ac facies nativum ac vividum intuentibus offert colorem, ut itaque illis, & inter hos *Argenterio*, qui aſciticos floridi coloris ſe quandoque vidiſſe dicant, non omnis fides ſit deneganda.

§. X I I I.

De excernendis notandum, quod alvus ſatis recte ſe habeat ac debito ordine excrementa reddat, nonnunquam tamen etiam ſegnior obſervetur. Urina quantitate potus tantum non reſpondet, & naturalis eſt coloris; menſes vero nunc recte, nunc minus convenienter fluunt. Refert *Dn. Garengeot Traité des operations de Chirurgie T. I. p.* 240. quod *Dn. Arnaud*, ad dignoſcendam aquæ ſedem, inprimis ad quantitatem urinæ reſpiciat, quodſi enim hæc juſta quantitate, reddatur, nec a naturali colore deſciſcat, aqua peculiari ſacco includeretur; quod eo minus fallet, ſi nec reliqua ſigna negligantur, ſed potius conjunctim ſumantur.

§. X I V.

Neque ſilentio plane prætereundum, quanquam ad illuſtrationem noſtri caſus nihil faciat, quod fœminæ hydrope peritonæi detentæ quandoque etiam conceperint, & propitia Lucina infantes excluſerint, intumeſcentia tamen a partu nihil quicquam remittente.

§. X V.

§. XV.

Oedematoſus pedum tumor, qui alias in vulgari aſcite ventris intumeſcentiam plerumque præcedit aut ſtatim ſubſequitur, noſtro morbo tunc demum, quando jam confirmatus & aliquot annos duravit, ſupervenit. Peritonæi enim hydrops ad plures annos ſe extendit, & diuturnitate communem aſciten longe ſuperat. *vid.* §. *VIII.*

§. XVI.

Medicamenta, quæ alias in vulgari aſcite ſatis efficacia deprehenduntur, in noſtro affectu vix quicquam proſunt, *vid. Cl. Littrii* obſervationem, quam *Hiſt. Ac. Reg. Scient. Ann. MDCCVII.* exhibet. Et in hoc etiam cum ſaccato hydrope convenit, de quo noſter quondam *D. D. Gabrliep Miſcell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. II. obſerv. LXI.* teſtatur, quod remedia, tam alterantia quam evacuantia, abſque aliquo, ſaltem notabili, levamine, adeoque fruſtra fuerint exhibita; imo quod ne hilum quidem ab emeticis & purgantibus, etiam validiſſimis & draſticis, ſubſequente licet hypercatharſi ſatis enormi, moles abdominis decreverit.

§. XVII.

Præter hæc, quæ partim in ſenſus incurrunt, partim ipſi patientes referunt, quædam adhuc ſub paracenteſi, quando adminiſtratur, occurrunt, quæ abditum morbum produnt. Cum autem noſtra ægra paracenteſin non admiſerit, miſſa hæc facio, & lectorem, qui horum deſiderio tenetur, ad *Cl. Littrii* jam citatam obſervationem remitto.

§. XVIII.

Nolumus hactenus allata ad noſtrum caſum jam prolixius applicare, præſertim cum ſatis clare pateat, quod dicta tantum non omnia in noſtram ægram quam optime quadrent. E re potius erit, ut brevibus oſtendam, quomodo hydrops peritonæi a congeneribus affectibus differat. Circa vulgarem aſciten ac tympaniten nihil difficultatis occurrit, in illa enim fere omnia contrario modo ſe habent, uti ſuperioribus theſibus paſſim indicavi; hæc autem, tenſo ventre percuſſo, ſonitu ſe prodit, ac præcipitis eſt exitus. Magnam autem hydrops ſaccatus cum noſtro affectu affinitatem habet, cumque pleraque ſigna cum noſtro morbo communia habeat, etiam longe difficilius dignoſcitur. Quodſi etiam medicus hos binos affectus inter ſe confunderet, crederem, quod haud adeo gravem, aut ægro noxium, errorem eſſet commiſſurus. Differt

fert autem hydrops peritonæi a ſaccato, quod in illa aſcitis ſpecie tumor abdominis, cum aqua intra peritonæum, tanquam integumentum abdominis proprium, hæreat, magis verſus exteriora feratur, *vid.* §. *VIII.* ibique perſentiatur: in ſaccato hydrope autem, ſaccus præternaturali ſero refertus ipſam abdominis cavitatem occupet, quare etiam præ noſtro affectu longe majorem ægris creat moleſtiam. Quodſi experientia illa quoque confirmaret, quæ §. *IX.* attuli, multum etiam ad dignoſin noſtri morbi facerent. In ſaccato enim hydrope hydromphalus, quam diu ſaccus illæſus, vix poterit occurrere, quod tamen illo rupto, & aqua in abdominis cavitatem effuſa contingere poſſet. His merito addimus celeberr. *Ruyſchium* notaſſe, quod hydrops ſaccatus, aut ut illi, ex vulgi ſententia, audit clauſus, ſit abſque undulatione uniformi duriſſimeque tenſo tumore manifeſtetur, neque patiatur prementi cedere partes, nec ſonum edat ullum oſcillante corpore *vid. Adverſ. I. Cap. 2. p.* 8. Quando vero aqua intra abdominis muſculos & peritonæum colligitur, hæc hydropis ſpecies, quoniam præ noſtra adhuc magis & viſui & tactui expoſita, etiam his ſenſibus facilius dijudicari poterit.

§. XIX.

Ne autem cum graviditate noſter affectus confundatur, inprimis ad motum latentis fœtus, qui vigeſima ſeptimana obſervatur, attendendum; contingit tamen quandoque ut peritonæi hydrops etiam ingravidationi jungatur *v.* §. *XIV.* Porro ab hydrope ovarii dignoſcitur, quod in hoc tumor cum aliqua inæqualitate rotundus in alterutro hypogaſtrii latere, ubi ovaria recumbunt, exſurgat, cui dein, præter alia mala, etiam difficultas urinæ & inceſſus junguntur. Ab uteri hydrope autem quodammodo diſtinguere poteris, ſi ad illas attendas, quæ §. præcedente de differentia ſaccati hydropis monui, habent enim illa etiam hic locum, quanquam exinde uteri hydrops non cognoſcatur, cujus diagnoſtica ſigna difficultate nondum carent. Obiter ſaltem addo, quod illi, qui menſium fluxum in uteri hydrope nunquam obſervari contendant, mihi errare videantur, cum illorum opinio lubrico ſatis fundamento nitatur, quaſi menſes ex ipſius uteri cavitate ſemper prodirent. Interea tamen minime nego, quod menſtruus ſanguis etiam ex ipſo utero quandoque promanet, ipſe enim, cum cadaverum ſectionibus in theatro anat. Regio olim vacarem, uterum ſanguine inquinatum obſervavi, uti *Cl. D. D. Gohl in Act. med. Berol. Vol. VIII. Dec. I. p.* 74. retulit. Sed cum quoque menſes ex uteri vagina haud raro ferantur, vix ratio patet, cur in hydrope uteri menſium fluxus quandoque non poſſit occurrere, & ſi forte in uno aut altero individuo menſium defectus obſervetur, de omnibus tamen ob prædictas rationes hoc non poſſumus affirmare.

§. XX.

§. XX.

Nunc ad cauſas, a quibus præſens malum originem duxit, devolvor. Ex præmiſſa morbi hiſtoria conſtat, quod noſtra integrum diem ſub ferventiſſimo ſole ad obſervandos meſſorum labores exegerit, ac demum ſub veſperam rure pedibus urbem ac domum repetierit. Reverſa, tota ſudore diffluens, denudatum corpus frigidiuſculo veſpertino aeri non ſolum commiſit, ſed & ſcyphum gelida aqua plenum evacuavit. In repreſſum itaque ſudorem ac cohibitam perſpirationem tantum non omnis culpa videtur rejicienda, quæ quo melius intelligantur, pauca de tranſpiratione ejuſque impedimentis, pro inſtituti mei ratione, delibabo.

§. XXI.

Totum noſtrum corpus eſſe perſpirabile jamdudum Hippocrates memoriæ prodidit, hujuſque aſſerti veritatem ingenioſiſſimus Italus, *Sanctorius*, experimentis triginta annorum ſtabilivit. Cum autem corporis perſpirationi, præter reſpirationis organa, cutis potiſſimum inſerviat, non ſolum patet, quod hæc excretio ſit valde copioſa, ſed & ſimul intelligitur, quod intercepta perſpiratio eo plus damni noſtro corpori inferat, quo magis reliquas evacuationes antecellit, ſi non ſuperat. Inprimis autem huic excretioni favent illamque promovent, quæ ſanguinis circulum citatiorem reddunt, hinc cum ſub æſtuoſo cœlo aut vehementiori motu incaleſcimus, ſanguis a ſolis æſtu aut exercitiis corporis concitatus impetuoſius ad habitum corporis fertur & uberior ſecretio contingit, cumque prorumpentes humores, ob nimiam copiam, haud adeo facile poſſint diſſlari, in copioſas aquæ guttas, imo ſudoris rivos, colliguntur, tuncque cutanea hæc excretio, quæ antea vix in ſenſus incurrebat, jam ſenſibilis redditur. Quemadmodum vero ab illis, quæ ſanguinis circulum augent, cutim laxant ejuſque poros recludunt, perſpiratio provocatur ac promovetur; ita ab illis, quæ progreſſum ſanguinis retardant, cutim conſtringunt ac poros obſtipant, perſpiratio imminuitur imo cohibetur.

§. XXII.

Inprimis autem perſpirationi & frigidus aer & gelidus potus obicem ponunt, quorum effectus, antequam ulterius progrediamur, paucis recenſebo. Et quidem quod ad frigidi aeris effectus attinet, illos ſuccincte & nervoſe *illuſtris Stahlius in theor. med. ver. Sect. I. p.* 170. ne jam alia loca commemorem, tradidit. Potiſſimum autem frigidus aer

conſtrictorium ſuperficiei corporis motum inducit, a quo humorum ad intimiora corporis repreſſio, pallor corporis, adſpectus cito ſtrictus, frigoris repentina pervaſio, vaſorum ſanguiferorum ex conſtrictis partibus veluti diſparitio ac ſenſus quidam gravativus tenſivus dependent. Inprimis autem prædicta phænomena obſervantur, quando æſtuans ac ſudore perfuſum corpus, veſtibus remotis, derepente frigido aeri committitur, tunc enim cutis, quæ præ aliis partibus frigori maxime expoſita, adeo conſtringitur, ut etiam ſtrictura in ipſos oculos incurrat, quam noſtrates *Ganſebaut* appellant. Denique & hoc adjiciendum, quod aer veſpertinus ac nocturnus, etiam per æſtatem, in ſudore madens corpus haud tuto admittatur, & quanquam veſpertinus aer æſtivo tempore ſatis tepidus videri poſſit, reſpectu tamen coloris, qui in corpore ſudante & ab exercitatione calefacto tunc exiſtit, frigidi rationem omnino habet.

§. XXIII.

Quos vero noxios effectus frigidus potus, ſi æſtuanti corpori, & quidem copioſe, offeratur, producat, *celeb. Frid. Hoffmannus* integro X. *capite Pathol. gener. P. II. p.* 313. indicavit. Mihi ſaltem annotaſſe ſufficiat, quod frigidus potus æque internas partes, ac frigidus aer externam corporis ſuperficiem, conſtringat, cumque ſub ſpaſmodicis illis ſtricturis circuitus ſanguinis haud parum lædatur, ſanguis fluiditatem ſuam amittit ac inſpiſſatur; quanquam & frigus copioſius oblati liquoris, ipſi ſanguini communicatum, haud plane excludendum veniat. Inprimis autem frigidæ potio pernicioſiſſima deprehenditur, quando vel exercitatione calefacti ab hauſto potu ſimul & ſemel a motu vel laboribus deſiſtunt, ac corpus quieti tradunt, cujus noxæ tamen quodammodo præcaventur, ſi poſt potum motus aut labor continuetur, quale quid etiam in jumentis obſervamus, quibus ſub itinere innoxie aqua præbetur, quando vero ad diverſoria deventum, a peritis veredariis potus calefactis minime conceditur, ſed ab illo omni cura initio arcentur.

§. XXIV.

Jam ſatis apparebit, quod cum noſtra urente ſirio per integrum diem admodum incaluerit ac ſe vehementer commoverit, corporis perſpiratio, ſanguine ad cutim magis evocato, admodum fuerit aucta, quod & ſubſecutus largus ſudor abunde teſtatur. Ab incautius autem in denudatum corpus admiſſo veſpertino aere univerſæ ſuperficiei corporis ſtrictura fuit inſecuta, hinc humores in ambitu corporis copioſe hærentes, poris antea patulis derepente obſtipatis illisque exitum denegantibus,

tibus, cor verſus ac vaſa ſanguinis majora, ut ita loquar, fuerunt rapti, qui ſubito repreſſi non potuerunt non vaſa maximopere replere, diſtendere illorumque tonum dejicere. Dein, cum pro reſtinguenda ſiti etiam patiens frigidum aquæ potum ſuperingeſſiſſet, internæ quoque partes, inprimis ventriculus ac inteſtina, exinde fuerunt conſtrictæ, cumque multa ſanguifera vaſa inteſtinorum quoque canalem perreptent, in illis ſanguinis progreſſus haud parum fuit læſus. Vaſis autem majoribus nimium repletis, ac ultra naturalem diametrum diſtentis, ſanguinis circulus admodum fuit retardatus, quod ob nimiam diſtenſionem neque cor neque vaſa vim ſuam contractilem debite exſerere, ac mole laborantem ſanguinem propellere potuerint. Haud mirum itaque, quod ob prædictas cauſas ſanguine difficulter progrediente ſerum haud decenter reliquæ ſanguinis maſſæ fuerit interagitatum, ſed juſto copioſius in vaſa lymphatica ſeceſſerit, quibus nimium diſtentis contenta lympha vel per diductos nimis repletorum vaſorum poros transſudavit, vel ruptis vaſis inter duplicem peritonæi membranam, uti forſan haud vane auguror, lente depluit.

§. XXV.

Nec minus a cohibita perſpiratione febris, quæ ſucceſſit, potiſſimum provenit. Materia enim exhalatura ſubito reſtricta, vaſa ſanguifera exinde admodum fuerunt prægravata v. §. præc. quare ne tonus illorum penitus deſtrueretur, neceſſe erat, ut ſtrictoria illorum vis magis magiſque augeretur, ſicque ingeminatis vaſorum ictibus ſuperflua moles verſus corporis ambitum denuo propelleretur. Sufficiat in prolatæ ſententiæ confirmationem ad grave experientia edocti *Sanctorii* teſtimonium provocaſſe, quod *Aphor.* 10. *Sect. I.* exhibet. Quanquam autem impeditam perſpirationem potiſſimum accuſem, minime tamen omne ventriculi vitium excludo, inprimis cum febris intermittentis genium æmulata ſit, quin potius illum, non ſolum a frigido potu, ſed etiam a durioribus meſſis tempore aſſumtis alimentis, fuiſſe læſum exiſtimo.

§. XXVI.

Nihilominus tamen a ſubita humorum coacervatione vaſa ultra modum oppleta ac dilatata atoniam aliquam fuerunt paſſa, quare ſanguis, languente organorum motu, ſegnius circumactus craſſior ac ſpiſſior evaſit, ſuaque ſpiſſitudine impedivit, quo minus menſtruus ſanguis juſta quantitate ſolitis temporibus prodierit. Præterea etiam hic conſiderationem omnino meretur, quod noſtra mobile ac laborioſum vitæ genus cum ſedentario ac magis otioſo permutaverit, ac inſuper plena diæ-

ta uſa fuerit. Quæ omnia cum ad producendam plethoram quam maxime conſpiraverint, ita luxurians ſanguis vaſis, jam antea debilitatis, reſtitit, quo minus debitam vim in propellendo illo exſerere potuerint, unde ex tardiori progreſſu ſanguis ſpiſſior redditus, ac menſtruorum fluxus demum fuit imminutus. Et ſane haud dubitandum, quod longe graviora mala ac citius hydropis incrementum inſecuta fuiſſent, niſi iracundis animi pathematibus excitata natura ſuperfluum ſanguinem per conſueta loca quandoque exturbaſſet, ac prudens acutiſſimi medici conſilium tempeſtivas venæſectiones imperaſſet, ſed de V. S. in noſtro hydrope infra agemus.

§. XXVII.

Quamprimum vero aqua intra peritonæum collecta aliquatenus accrevit, difficultas aliqua in reſpiratione neceſſario fuit oborta. Diaphragmati enim, non ſolum ſub inſpiratione, ob reniſum aquoſi tumoris, libere deſcendere & abdominis contenta propellere haud licuit; ſed etiam vitiatum, ob prædictam cauſam, peritonæum ac tenſi abdominis muſculi haud adeo promte, ſub exſpiratione, ad abdominis conſtrictionem ac diaphragmatis convexitatem concurrere potuerunt. Languente autem diaphragmatis, peritonæi ac muſculorum abdominis motu, cum negotium concoctionis quodammodo fuerit turbatum, nemini mirum videri poterit, quod noſtra ſæpius poſt paſtum ventriculi ardore ac ructibus fuerit vexata.

§. XXVIII.

Quanquam autem aquarum moles, ſucceſſu temporis, intra geminam peritonæi lamellam admodum fuerit aucta, reſpiratio tamen in noſtro malo haud æque ac in vulgari aſcite fuit læſa. In comuni enim aſcite, aqua in abdominis cavitate libere fluctuans diaphragmatis deſcenſum non tantum remoratur, ſed vitioſi etiam ſeri copia ipſi diaphragmati, inprimis ſub decubitu, incumbens, illud ſurſum in thoracem agit ac inibi quaſi detinet, quale quid in noſtra aſcitis ſpecie contingere non potuit, quod aqua peritonæo fuit incluſa. Ponderoſus tamen ac propendens aqualiculus œdematoſum pedum tumorem demum produxit, quod venas, inprimis crurales, comprimendo venoſus ſanguis minus promte refluere potuit, quo factum, ut, ob ſerum juſto copioſius ſeparatum, pedum tumores denique fuerint enati.

§. XXIX.

Viſcera, quæ alias in aſciticis varie læſa deprehenduntur, in noſtro

ſtro affectu vix labem in ſenſus incurrentem inveſtigantibus exhibent. Itaque patet, cur noſtra neque de anorexia ac ſiti, neque de imminuto urinæ fluxu, vel aliis, in vulgari aſcite obviis ſymptomatibus, fuerit conqueſta. Cum etiam alias aqua, in aſciticorum ventre collecta, viſcera continuo alluat ac quaſi maceret, neceſſe eſt, ut, ex diuturniori tali mora ac maceratione, laxitas ac flacciditas, ne alia mala afferam, illis concilietur, quæ omnia in noſtro malo haud eveniunt, quod peccans ſerum, veluti ſacco contentum, a viſcerum contactu arceatur.

§. XXX.

Atque hinc etiam facile poterit colligi, cur noſter morbus in plures ſæpe annos protrahatur. Viſceribus enim bene conſtitutis ac ſalvis, illorum functiones ſatis juſte poterunt adminiſtrari, cumprimis ſi morbus lente incrementa ſumat, nec ponderoſa moles organorum officia turbet. Cum autem malum noſtrum aliquot annos duret, ex eo ipſo ſequitur, ut ſit admodum rebelle ac refractarium, præſertim cum experientia conſtet, quod omnem pharmacorum vim eludat v. §. XVI. ac ſaltem paracenteſi, nec quidem ſemper, ac abſque recidivæ metu, cedat.

§. XXXI.

Nunc demum ad lapſum, ægræ noſtræ adeo ſalutarem, conſideratio noſtra dilabitur. Lapſu aſciticos ſanitati quandoque fuiſſe reſtitutos, obſervationes ſcriptorum fide dignorum paſſim loquuntur: omnes tamen, quotquot evolvere licuit, a noſtro caſu differunt. Vel enim 1) lapſu vulnus abdomini fuit illatum, per quod aquarum moles dein effluxit; vel 2) quodſi abdomen poſt lapſum illæſum fuerit obſervatum, vitioſum tamen ſerum confertim ac præter patientis voluntatem prorupit, quare etiam hanc involuntariam excretionem utero Autores, haud abſque ratione, aſſignarunt. Uti autem, integumentis per violentiam externam diſruptis, contenta aqua non potuit non ſponte elabi, ac ſeroſa uteri colluvies, effractis repagulis, per vaginam facile invenit exitum; ita, quod ad noſtrum caſum attinet, haud adeo facile intelligitur, per quas vias peccans ſerum in veſicam urinariam fuit delatum. Cum autem nunc meum ſit, opinionem, quam hac de re foveam, publice proferre, paucis id, ſalvo tamen aliorum judicio, expediam.

§. XXXII.

Veſicæ urinariæ arctum cum peritonæo commercium intercedere,

ex anatomia conſtat. Hinc omnes diſſectionum magiſtri in eo conveniunt, quod communis ac exterior veſicæ tunica cum peritonæo ſit continua, imo complures teſtantur, quod veſica intra peritonæi duplicaturam, aut, quod alii malunt, intra duplicem peritonæi lamellam, ſit recondita. Præter hanc autem veſicæ cum peritonæo connexionem, veſica quoque meatibus ac poris foris introrſum ſpectantibus inſtructa deprehenditur, qui ope ſiphonis anatomici, a *Cl. Wolfio* inventi, facile in conſpectum prodeunt. Hujus enim breviori ac latiori cruri ſi inverſam veſicam alligaveris, aqua, altiori cruri infuſa, veſicam alligatam elevabit, poros foris introrſum vergentes diſtendet ac demum copioſe transſudabit. Per has itaque vias, per hos poros ſtagnans peritonæi ſerum in veſicam penetraſſe exiſtimo. Cum enim ſub lapſu, aqua, intra peritonæum collecta, magna vi verſus hypogaſtrium ac veſicam in pelvi ſitam fuerit adacta, admodum veroſimile videtur, quod peccans ſerum in prædictos poros ſeſe inſinuaverit, quos dein incumbens aquarum moles magis magisque dilatavit, ſibique viam ad exitum pandit. Sed cur aqua per tot annos intra peritonæum otioſe hæſit? Cur ante lapſum hos poros non ſubiit? Ad hæc reſpondeo: primo, quod prædicti pori, cumprimis in vivo corpore, haud adeo dehiſcant, ut tranſitum cuivis ambienti liquido ſponte concedant, quodſi enim veſicæ, ventriculi ac inteſtinorum pori introrſum ſpectantes, nam præter veſicam etiam ventriculus ac inteſtina poris modo memoratis gaudent, adeo conniverent, nec vulgaris aſcites occurreret, quod aqua per tales patulos meatus quam facillime dilaberetur, cui tamen experientia contradicit. Dein annoſum ſerum, ſub diuturniori mora, magis magisque lenteſcit, ac, depoſito lentore, prædictos poros illinit ac obviſcat, & huic etiam magna ex parte tribuendum videtur, quod tunicæ ſacci hydropici admodum craſſæ poſt fata ſectione deprehendantur. Nec obſtat, quod aqua, in aſciticorum abdomine collecta, ſatis limpida quandoque appareat, illam enim nihilominus multum gelatinoſi continere, illius evaporatio quemvis edocere poterit.

§. XXXIII.

Porro etiam ipſa aquæ emiſſio aliquam adhuc conſiderationem merebitur. Aquam per intervalla, ſed breviſſima, nempe horas, initio fuiſſe redditam, hiſtoria teſtatur, in eo itaque vulgaribus regulis ac cautelis, hucuſque utplurimum a medicis traditis, minime reſpondit, utpote qui tantum non omnes paulatinam aquæ eductionem non ſolum commendant, ſed & ſollicite inculcant. Hanc autem ſatis repentinam evacuationem plura prava ſymptomata dein fuerunt inſecuta. Muſculi enim abdominis, quos antea ſeroſa colluvies quam maxime ac ultra fidem extenderat, jam ſubito, aqua ſubtracta, concidentes, munia ſua,

ob

ob amiſſum tonum, haud rite obire potis erant, ut itaque haud adeo obſcurum eſſe poterit, cur poſt largiorem paſtum ægra in ſummas præcordiorum anguſtias, imo animi deliquia, facile inciderit, nec diu poſt lapſum ſternutare aut tuſſire potuerit. Quod autem muſculos abdominis relaxatos potius, quam ſpiritus confertim emiſſos, uti nonnulli aliis perſuadere voluerunt, accuſandos exiſtimem, me maxime movet, quod prædicta ſymptomata facile, mediante arctiori abdominis ligatura, avertere liceat, quale quid ſæpius obſervavi, quando aſcitis paracenteſi aqua ſimul & ſemel fuit educta. Sancte enim teſtari poſſum, me nec animi deliquia, nec alia incommoda, tunc obſervaſſe, modo, ſub aquæ eductione, abdomen miniſtrorum manibus debite comprimeretur, quod admodum neceſſarium; quare etiam ægri ægre admodum ferunt, quando adſtantes in comprimendo abdomine deficiunt, ac forte manus quodam modo remittunt. Aqua vero educta abdomen faſcia probe involvendum ac muniendum, quo facto ægri optime ſe habent, nec unquam chirurgo illa ſymptomata erunt metuenda, quorum alias chirurgi, omiſſa ligatura, mentionem faciunt, *vid. Act. Med. Berol. Vol. IX. Dec. I. p. 58. Vol. V. Dec. II. p. 88. Garengeot traité des operations de Chirurgie T. I. p. 251.*

§. XXXIV.

Denuo non incongrue hic quæritur; an V. S. in hoc malo locum inveniat? Ut autem propoſitam quæſtionem eo facilius ſolvam, merito hic recolo, quod in hoc affectu ſatis firmum ventriculi robur, vigor appetitus ac reliquorum viſcerum integritas obſervetur v. §. XL. & §. XXIX. Quodſi itaque plena & lauta diæta ac otioſum vitæ genus accedant, ſanguinis abundantia facile progignitur, quæ ad graviora mala inferenda eo magis apta, quo minus, ob indies accreſcentem aqualiculi molem, ægris licitum, luxuriantem ſanguinem per motum conſumere. His igitur ars merito ſuccurrit, ac prudenti ſanguinis eductione illa mala præoccupat, quæ neglecta V. S. certo certius ægris imminerent. Sanguis enim, qui nunc quantitate ſaltem peccabat, mox etiam qualitate peccabit, ſicque præſentem affectum, per ſe ſatis gravem, magis exacerbabit, V. S. autem magis adhuc neceſſariam judicabis, ſi apud fœminas menſium, apud viros autem hæmorrhoidum vitia ſimul occurrant.

§. XXXV.

Habes B. L. leviſſima cogitata, quæ hiſtoria hydropicæ, lapſu, integro abdomine, priſtinæ ſanitati redditæ, mihi ſuggeſſit. Tuum erit, ut illa benigne accipias, &, ſi merentur, adprobes. Quodſi autem forte

forte una cum mea ægra lapſus fuero, opto, ut meus lapſus & mihi & aliis æque ſit ſalutaris, ac lapſus noſtræ hydropicæ fuit, ita enim veritas, cui unice ſtudui, ſemper magis magisque emerget. Summo autem Numini, pro conceſſis viribus, humillimas, quas mente concipere poſſum, ago habeoque gratias, illudque ſupplex precor, ut noſtris conatibus ac ſtudiis porro clementiſſime velit adſpirare.

F I N I S.

POLY-

CXXVI.

POLYCARPI GOTTLIEB SCHACHERI

ET

JO. GOTTLIEB MOEBII,

DE

VIRGINE ASCITICA POST PARACENTHESIN PURPURA MALIGNA EXTINCTA.

Lipſiæ 4 Julii 1725.

C A S U S.

P*Uella ſedecim annorum, corporis & temperamenti phlegmatici, dolore imi ventris præter omnem opinionem corripiebatur, quem uti aptis verbis exprimere haud poterat, ita is eam modo vehementius, modo levius adfligebat. Interea temporis abdomen paulatim extumeſcebat, ita, ut multi puellam eſſe gravidam exiſtimaverint, famæque ejus non levem maculam adſperſerint. Eam ſuſpicionem tumor conſuetum graviditatis terminum excedens, & ad aliquot annos protractus, penitus delebat, potiusque majora indies capiens incrementa, incredulos docebat, ægram aſcite laborare. At vero contumaciſſimæ indolis erat hydrops hicce; etenim neque purgantium, neque diureticorum, neque aliorum remediorum uſus ægræ quicquam ſolaminis attulit, nedum a malo eandem liberavit. Quo fieri aliter non poterat, quam ut abdomen diuturnitate temporis, congeſtarumque aquarum mole ad crepaturam pene uſque expanderetur; ſiquidem craſſities ejus quatuor fere ulnas Lipſienſes efficiebat. In hoc ſtatu miſeriarum pleniſſimo conſtituta per totum morbi decurſum ob vigentem cibi appetitum bene comedebat, ſitim vix moleſtam modica cereviſiæ quantitate ſedabat, alvus officii ſui memor ſingulis diebus erat aperta, urina pauca plerumque ſaturata rubedine tincta promanabat, ſudor ſponte ſua nunquam, ſudoriferorum virtute ægerrime e corporis peripheria ſtillabat, menſes nunquam fluxerant, pedes colluvie ſeroſa tumebant ac ſplendebant, reliquæ corporis partes externæ extenuatæ quidem erant, ſed extrema tabe haud adfectæ. Inprimis autem ſpirandi difficultas perferri vix poterat; præterquam enim quod jam dudum neque alterutri lateri, neque dorſo incumbere valuit, protinus ob eum corporis ſitum in præſentaneum ſuffocationis periculum incurrens, ſane etiam res eo tandem devenit, ut tres ante obitum menſes ſomnum capere in lecto nequiverit, niſi genibus flexis innixa, corporeque anteriora verſus inclinato, ac capite ſubſtratæ culcitræ impoſito, eum corporis ſitum globoſum æmularetur, quem olim in utero materno ſervaverat. Summis itaque anxietatibus obruta, & tantum non oppreſſa, atque id mali tres annos cum dimidio perpeſſa, ad paracentheſin, tanquam ultimum hydropicorum aſylum confugiebat, qua non infeliciter inſtituta, intra trium dierum ſpatium quadraginta ſeptem aquarum menſuræ tanta cum euphoria ſeparatis temporibus per cannulam in abdomine relictam extrahebantur, ut liberius longe reſpiraret, dorſoque incumbens blande dormiret, & non ſine appetitu cibo potuque uteretur. Sed enim vero quarto die nondum elapſo, inopinata febre exanthematica, anxietatibus ſummis, & interſperſis deliriis ſtipata, infeſtabatur, purpura rubra æque ac alba ex univerſo corporis habitu affatim erumpente. Gravia ea ſymptomata ulteriorem aquarum evacuationem prohibebant,*

præcipue cum ob ſitum cannulæ relictæ mutatum, oppoſitum abdominis latus denuo perforare neceſſitas poſtularet, atque inſuper vires attritæ febris atrocitati ferendæ pares amplius haud eſſent, quin potius tandem ita ſuccumberent, ſatis ut ægra octavo poſt operationem die cedere cogeretur. Poſt beatum ejus obitum diſſecto abdomine circa aperturam paracentheſi factam, veſtigium nullum inflammationis, nedum ſphaceloſæ corruptionis, comparebat; at reſiduæ aquæ menſuræ novendecim ibidem collectæ inveniebantur, & pelvim occupabat tumor ſtupendæ magnitudinis. Is autem erat non niſi ovarium ſiniſtrum inſuete expanſum, uterumque exilem mole ſua cooperiens. Tunicæ idem amicientes laxæ admodum erant craſſæque, in peripheria hinc & illinc aperturis ſatis patentibus, ſerumque plorantibus, in conſpectum prodeuntibus. Tunicis inciſis, blanditerque reclinatis, plurimæ veſicæ variæ magnitudinis ſero turgidæ, ac numeroſiſſimis vaſis ſanguifluis ornatæ, quas hydatides vocant, in oculos incurrebant, quarum majores ovi anſerini magnitudinem æquabant: uti quævis in adjecta icone luculentius conſpici queunt. Diaphragma alte in thoracem adſcenderat, utpote quod in ſiniſtro latere ad ſecundam, in latere dextro ad tertiam coſtam erat protenſum, ibidemque fibrillarum miniſterio pleuræ adnexum. Reliqua viſcera tum in thorace, tum in abdomine bene ſatis conſtituta nihil memoratu digni exhibebant, exceptis ſaltem pulmonibus, qui lurido erant colore. Ceterum quantumvis aqua ex abdomine exempta ſatis videretur limpida, evaporationi tamen expoſita mox in ſubſtantiam pinguem coaleſcebat, ita, ut partem unam aqua evaporatione abacta, tres vero partes reſidua portio ſebacea efficeret.

RESOLUTIO.

§. I.

Quemadmodum minima ſcintillula gliſcendo interdum incendio vaſto fomitem præbet; ita idem in plerorumque graviorum morborum generatione obſervare eſt. Etenim eorum ſcintillulæ ſunt ſæpe minimæ, vixque perceptibiles, quæ tamen pro diverſo genio ſuo jam repente, jam lente morbum accendunt. Ad poſteriorem claſſem jure meritoque refertur hydrops, quo puella laboravit. Equidem nonnunquam hydropyſis intra paucorum dierum vel hebdomadum ſpatium generatur, & pene ad ἀκμὴν perducitur; uti inprimis in hydrope, quem febris comitem habet, frequenter animadvertere ſolemus: alio tamen tempore lenta admodum eſt ejuſdem generatio, a minimis vix definiendis principiis oriunda. Sane noſtra ægra in principio morbi de neſcio quo, ventris imi dolore conquerebatur, ex quo, me judice, vix œdipus hariolari potuiſ-

fuiſſet, eum fortaſſis a latentis hydropyſeos cauſa natales ſuos deducere. Progreſſu temporis in ima & laterali abdominis parte tumor durus, & nonnihil dolorificus efflorefcebat, qui etiam tactu explorari poterat, nonniſi obſcuriſſimis indiciis ovarii tumorem, nedum ejuſdem hydropem declarans. Pedetentim abdomen totum intumuit, multiſque impoſuit, ſibi ut perſuaderent, puellam eſſe gravidam. Tandem immodica colluvie ſeroſa cum imus venter cum pedibus enormiter expanderetur, nemo non hydropem lente generatum optime cognoſcebat.

§. II.

Equidem vocabulum hydrops civitate latina eſt donatum, atque Germanis dicitur *die Waſſerſucht*, idem tamen originem ſuam debere Græcis, biniſque vocabulis conſtare, quorum unum ὕδωρ, aqua, alterum ὤψ, oculus ſive facies audit, plerorumque onomatologorum eſt ſententia: tametſi nec ii in definienda hujus origine plane concordes ſint atque unanimes. Parum vero referre videtur, quamcunque quis amplectatur ſententiam; ſiquidem nec data etymologia affectus præſentis naturam exhaurit. Numne enim omnium hydropicorum facies eſt aquoſa, aut anne hydrops ſemper oculis cerni poteſt? Id ego non facile adſeruerim. Ceterum cum aqua princeps hujus affectus ſit cauſa, ab ea quoque hydrops recte ſuam mutuatur denominationem; hinc etiam latinis aqua intercus, error lymphaticus, *Helmontio* languor lymphaticus, ros humidus, atque ſic porro, dicitur. Etenim hydrops eſt non niſi copioſi ſeri congeſtio, pro partis adfectæ conſtitutione nunc tumorem, nunc alia, eaque gravia ac lethifera excitans ſymptomata.

§. III.

Appoſite ſatis hydrops abs nonnullis diluvium microcoſmi nuncupatur. Quemadmodum enim quondam diluvium globum macrocoſmi inundabat, mortaliumque improbitatem aquis ultricibus immergebat, aut idem certe ſaltem prata, ægros, pagos ac civitates devaſtat: ita ſæviſſimum illud microcoſmi diluvium ſumma cum ferocia modo totum corpus, modo partes ſaltem quaſdam obruit, vitaliaque ſuffocat. Siquidem hydropem in univerſalem & particularem recte diſpeſcunt practici; illius exemplum anaſarca ſeu leucophlegmatia, hujus hydrocephalus externus æque ac internus, hydrops thoracis, pericardii, mediaſtini, tumor pedum vel manuum œdematoſus, hydrocele, pluresque hydropis ſpecies, in abdomine quæ obſervantur, præbent. Equidem lympha in abdominis cavitate majori minorique quantitate collecta hydropem proprie deſignare videtur, quem alii ſpecialiſſime aſcitem nuncupant, ſeduli tamen rerum medicarum obſervatores jamdudum alias inſuper deſcripſere

ſpecies. Ut enim nihil de hydrope (*a*) uteri (*b*), tubæ Fallopianæ, deque hydromphalo, aut de hydrope intra peritonæi (*c*) duplicaturam vel intra duas (*d*) omenti lamellas, marſupii veluti in modum formatas, vel in peculiari ſacco membranaceo genito dicam; qualia exempla memoratu digna infra citati auctores tradunt: ſaltem in præſenti aſcitis, hydropis ovarii, ut & tumoris pedum œdematoſi contemplationi, utpote qua triplici hydropis ſpecie laboravit noſtra, nonnihil inhærebimus.

§. IV.

Et quidem, quod ad ovarii hydropem attinet, ſane ex hiſtoria ſupra data eluceſcit, ovarium tantæ fuiſſe molis, ut lanci impoſitum ſex circiter libras pondere æquaverit: præterea tunicam naturalem, aut, ſi mavis, binas pelliculas ovarium cingentes craſſitie multum ſuperaſſe, atque hac remota numeroſiſſimas veſicas, latice ſeroſo repletas, magnitudine varias, pellucidas, vaſiſque ſanguineis purpureo colore tinctis conſperſas, oculis ſe obtuliſſe, eaſque tumorem illum effeciſſe. Equidem *Ruyſchius* (*e*), *Vaterus* (*f*), aliique (*g*) de arte medica bene meriti, ſimiles prorſus ovariorum tumores delineant, figuriſque æneis illuſtrant, tamen uti eos nonniſi in iis, quæ matrimonii vinculis fuere junctæ, aut quæ jam pepererunt, obſervavere; ita omnes fere ancipites hærent, an etiam virgo huic adfectui ſit obnoxia. Quandoquidem ovulum unum alterumque aura genitali imprægnatum, ac paulatim ab ovario ſeparatum fomitem hujus mali poſt ſe interdum relinquere, veri eſt ſimillimum. Quoniam enim iſtiuſmodi ovuli fœcundi ſeparatio, tranſituſque ejus in alterutrum ovi ductum ſine inſigni humorum turgeſcentia, pelliculariumque dehiſcentia, animo concipi nequit, facile fieri poteſt, ut vitalis humorum motus interdum impediatur, ita, ut lympha paulatim in ovario congeſta idem in tumorem majorem minoremque elevet atque diducat. Nihil jam ut de graviditate partuque dicam, quibus identidem vitalis humorum motus in ovario ſubinde conturbatur. Iſtas autem

(*a*) *Hildan.* c. 2. obſ. 56. M. N. C. D. I. A. 3. obſ. 305. D. II. A. 5. obſ. 67. *Horſt.* oper. T. 2. l. 4. obſ. 53.

(*b*) M. N. C. D. 2. An. 2. obſ. 95. D. 3. A. 9. 10. obſ. 191.

(*c*) *Sennert.* Paralip. ad l. 3. med Pr c. 17. *Stalpart* van der *Wiel.* obſ. rar. med. anat. chir. c. 2. obſ. 28. *Job van Meckren* obſ. chir. c. 52. Mangett. Bibl. Med. Pr. libr. 8. p. 970.

(*d*) *Horſt.* op. med. T. 2. l. 2. obſ. 4. *Bonet.* anat. pract. 54. ſect. 21. obſ. 12.

(*e*) Obſ. medic. chir. 17.

(*f*) Diſſert. de graviditate apparente.

(*g*) *Brendel.* diſſ. de hydrope ovarii. M. N. C. D. 2. A. 9. p. 171. D. 2. A. 9. p. 234. Dec. 2. A. 10. p. 66. *Schenck.* obſ. l. 3. *Mangett,* Biblioth. Med. Pr. l. 8. p. 969. *Hoffman.* Diſquiſ. Anat. Pathol. p. 115. 116.

autem mutationes virgines cum non æque experiantur, eas nec in hydropem ovarii delabi, haud pauci exiſtimant. Sed enim vero uti hujus adfectus multiplices obſervantur cauſæ, atque virgines ab aliis hydropis ſpeciebus haud ſunt exemtæ, vix ratio patet, cur virginem propterea pro ſuſpecta habere velimus, ſi id mali eidem acciderit. Conſentientem hac in re habeo *Sennertum*, quippe qui hujus aſſerti veritatem memorabili exemplo probat; neque vero obſervationem noſtram nauci faciendam eſſe opinamur, utpote qua pariter docemur, virginum quoque ovarium unum alterumque interdum in inſignem tumorem hydropicum excreſcere.

§. V.

Cl. Ruyſchius præſentem adfectum ſub titulo hydropis ovarii deſcribit, & inſuper virginis ex hydrope aſcite denatæ meminit, in cujus abdomine non niſi veſicæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoſo repletæ, fuerunt deprehenſæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis vel avellanæ magnitudinem æquarunt. Sunt contra alii, qui opinantur, præmemoratos tumores hydropis nomine nequaquam eſſe inſigniendos, ſed rectius iſtiuſmodi veſicas ſero repletas pro meris hydatidibus haberi, eaſque hydropem conſtituere non poſſe, quamvis ſerum pelliculis incluſum hæreat. Hanc diſtinctionem probe obſervans *Cl. Schorkopff* (*h*) eum ſaltem tumorem nuncupat ovarii hydropem, quando interna ovarii ſubſtantia conſumta integumentum ſaccum duntaxat amplum format, extravaſatum ſerum complectentem: id quod paulo rariore obſervatione illuſtrat. Sane ex diſſenſu illo id ſaltem apparet, quod auctores in re conveniant, ratione autem denominationis diſſentiant. Id vero in arte medica verſatis ignotum eſſe nequit, jam dudum medicos ſaccatum quoque deſcripſiſſe hydropem; quo de inprimis *Cl. Mercklinus* (*i*) ex inſtituto egit, matris ſuaviſſimæ ex eo mortuæ, aliorumque exemplis eum ipſum adfectum illuſtrans: ad quem brevitatis ergo benevolum lectorem remitto. Atque laudatus auctor ampliſſimæ veſicæ, inſigni colluvie ſeroſa repletæ, inque abdomine inventæ ortum ab ipſa lympha deducit. *Hic ichor*, inquiens, *interveniente vaporatione per calorem improportionatum in veſiculam attollitur*, *relicta in ea aliqua illius portione*, *quæ hac ratione tenuiſſimo membranaceo folliculo obducitur*, *idque ex neceſſitate materiæ*, *ſimili propemodum modo*, *quo ex ſaponata aqua inſufflatione per fiſtulam ſtramineam facta*, *bulla exſurgit.* At enim vero an ab aqua ſaponata flatu in veſicam vacuam extenuata ad ſerum in abdomen effuſum, & inæquali motu exagitatum, nec in veſicam expanſum, ſed

(*h*) Diſſert. de hydrope ovarii muliebr. Baſil. 1685. habit.

(*i*) Diſſert. de hydrope ſaccato, habit. Altdorfi, d. 8 April. 1695.

ſed tunicæ ſatis craſſæ incluſum adeo commode argumentari poſſimus, animi omnino pendeo; veri mihi videtur longe ſimilius, hydatidem interdum adeo enormiter proceſſu temporis expandi, ut ſaccum tantæ amplitudinis formare, & hydropem aſcitem efficere queat. Hæc autem ſaltem eum in finem adducuntur, ut clare pateat, ad hydropem non neceſſario hydatidis rupturam requiri, ſed inſignem ejus expanſionem eidem ſufficere, proptereaque nec eos erroris adeo eſſe arguendos, qui tumorem mole inſignem, & ex multiplicibus hydatidibus coagmentatum hydropem nuncupant.

§. VI.

Parum proinde referre videtur, ſive præſentem ovarii adfectum hydropem, ſive hydatidum congeriem quis adpellare malit, potius e re erit, nonnihil indagare, quæ partes ovarii in hydatides fuerint mutatæ. Equidem me non latet, non paucos inprimis ad laudati *Ruyſchii* (*k*), mentem exiſtimare, vaſorum ſanguiferorum extremitates mucoſo humore explicatas hydatidum naturam induere; neque vero ignoro, quæ dubia contra hanc ſententiam moveantur a *Cl. Boerhaave* (*l*); atque inſuper notum ſatis eſt atque perſpectum, multos hydatidum originem modo a glandulis, modo a vaſis lymphaticis derivare, tamen, uti quælibet hypotheſis probabilitate haud caret, atque hydatidum membrana fortaſſis jam ab hac, jam illa parte originem ſuam mutuatur, ita a veritatis tramite me non ita deflexurum fore confido, ſi adſeruerim, ovula præſenti in caſu in hydatides quoque fuiſſe mutata. Quod ſi enim interdum totius ovarii ſubſtantia colluviei ſeroſæ acritudine paulatim conſumitur, ita ut nonniſi integumenta externa ſaccum aquam comprehendentem effingant, veritati maxime eſt conſentaneum, ſubinde ovula infarctu ſeri diduci, & ſi quid rudimenti futuri embryonis ibidem aſſervetur, in liquamen aquoſum diſſolvi, hydatideſque formari; præcipue cum præter hydatides in ovario ſupra deſcripto obſervatum fuerit prorſus nihil. Equidem *Cl. Brendelius* eos, qui hydatides ovulis annumerant, imperitiæ inſimulare haud veretur, tamen, ſi, quæ tradit ſigna diſcrimen utriuſque partis indicantia, ad veritatis libram expendo, non eſt, ut credam, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non eſſe. Laudatus autem vir id potiſſimum diſcriminis in iis partibus obſervat, quod ovuli lympha igne in naturam albuminis concreſcat, hydatidum liquor non æque. Ita enim ovuli lympham deſcribens loquitur: *Quem quidem liquorem facile conſpiciamus licet, ſi ovaria in aquam ferventem, quoad ſatis viſum fuerit, conjiciuntur, quæ poſtea exempta, liquorem inſtar albuminis*

(*k*) Theſ. anat. 6. explic. tab. 5. f. 3. 4. 5. 6.
(*l*) Epiſt. anat. ad *Cl. Ruyſchii* de fabrica glandular. p. 40.

minis cocti, ovaque exiguæ magnitudinis produnt & oſtendunt. Atque hac ratione facile ſeſe ab hydatidibus, in ovariis ſubinde conſpicuis, disjungunt, utpote quarum liquor coctione non indureſcit, & tunicas, quibus amiciuntur, laxius cohærentes habent. Verum enim vero ſi hæc veri ſpeciem præ ſe ferunt, forsaſſis hydatides, quæ in noſtræ ovario obſervatæ fuere, ovulis non inepte accenſentur, utpote quarum lympha non tenuis erat, & fluida, ſed igne in ſubſtantiam pinguem, eamque copioſam & ſolidam facile condenſabatur. Et ſi etiam hydatidum lympha interdum tenuis admodum, membranæque, quibus cinguntur, paulo laxioris texturæ animadvertuntur, tamen ovulum in hydatidem mutatum dum indicat ſtatum præternaturalem, eo ipſo naturalis ejus diſpoſitio haud difficulter immutabitur. Ac profecto cum ovuli pelliculæ ſecundum conſuetas naturæ leges non modo lympham complectantur, ſed & geſtationis tempore ita explicentur, ut fœtum perfecte formatum cum conſociata lympha amplexu ſuo foveant, ratio vix conſpicitur, quare ovulorum in hydatides degenerationem adeo moroſe negare velimus.

§. VII.

Cum autem conceptio & graviditas ob rationes ſupra memoratas locum haud inveniat, propetereaque cauſæ ab iis pendentes, & hydatidibus occaſionem ſubminiſtrantes, in præſenti attentionem mereantur nullam, de aliis diſpicere convenit cauſis, a quibus probabiliter hujus mali origo ducenda eſt. Sane puellam phlegmatici fuiſſe temperamenti, ex hiſtoria morbi conſtat. Quemadmodum vero ejuſcemodi ſubjectorum humores ad lentorem ſunt proclives: ita is emanſione menſium, qua laboravit puella, ad cachexiam fere uſque fuit adauctus. Etenim purgatio menſtrua id commodi parit ſexui ſequiori, ut non modo ſanguine ſeparatis temporibus per genitalia excreto, æquilibrium partes ſolidas inter & fluidas ſartum tectumque conſervetur, verum inſuper etiam, ſi quæ quiſquiliæ in ſanguine oberrent, non ſine ſummo œconomiæ animalis commodo ſimul evacuentur. Contra excretione ea ſanguinea quamcunque demum ob cauſam impedita, luxuriantes humores receptaculis ſuis ſunt oneri, iidemque languorem conciliant: quo fieri ſolet, ut ſanguis ab excrementitiis moleculis non rite repurgatus, nec vigente organorum motu decenter exagitatus lenteſcat, lentoreque ſuo obſtructionibus non ineptam præbeat cauſam. Sane ex menſium emanſione vel obſtructione hydropem ipſum generatum medicinæ antiſtites jamdudum deſcripſerunt, pluribuſque obſervationibus illuſtrarunt; ut ideo veritati ſatis ſit conſonum, defectum lunaris tributi ovarii tumori occaſionem dediſſe. Quemadmodum vero in unius morbi generationem variæ interdum cauſæ amice conſpirant; ita a ratione nequaquam eſt alienum, vita ſedentaria, qua tanquam nutrix impenſe delectabatur, humorum lentorem non parum

fuiſſe auctum. Quandoquidem id extra dubitationis aleam poſitum eſſe arbitror, convenienti muſculorum motu interſperſa vaſcula ſanguiflua conquaſſari, lente progredientem ſanguinem attenuari, inque citatiorem motum cieri, eoque effici, ut ſe-& excretiones melius longe procedant. Vitam vero ſedentariam amantium muſculi dum etiam vigiliarum tempore juſto diutius quieſcunt, humores motore eo deſtitutos magis lenteſcere, nemini obſcurum eſſe poteſt. Ut nihil jam de minus provido cibi potuſque uſu dicam; paupercula namque erat, & appetitu vigente in iis eligendis non ita ſcrupuloſa erat, vel eſſe poterat. Neque commemorabo mœrorem & angorem animi, quo tum inprimis adficiebatur noſtra, cum increſcente abdominis tumore in graviditatis ſuſpicionem veniret. His enim & ſimilibus corpus ſuccis impuris impleri, vireſque ejus frangi, rem accuratius perpendenti cognitu difficile eſſe nequit.

§. VIII.

At vero ſic nondum adparet ratio, cur ſanguis lentore peccans præciſe in ovario, non æque in alia parte vicina vel remota, tumorem excitaverit. Profecto ea in re ardua ſi quicquam fari licitum mihi eſt, putarim, particularem ejuſmodi tumorem particularem quoque agnoſcere cauſam, quæ modo ſanguinis circulantis, modo partis organicæ ſpeciali diſpoſitioni debetur. Etenim quamdiu humores etiam impuri diametro vaſorum reſpondent, vaſaque ipſa tanta vi motrice pollent, ut admiſſos humores urgeant, propellantque, tamdiu humoris ſtaſis, & ab ea oriundus tumor animo concipi nequit. Jam vero ſanguis impurus e corde projectus, perque vaſa univerſi corporis diſtributus ubique locorum fortaſſis non eſt ejuſdem plane indolis; quid enim impedit, quo minus ſanguis in arteriolam influens, una alteraque juſto craſſiori molecula ſit onuſtus, quarum deinceps intuitu is per vaſculum, cujus diameter minor eſt diametro transfluentis liquoris, trajici commode nequit, quin ſtaſi ſua tumori occaſionem det. Neque vero ſpicula ſalina commemorabo, e quibus unum alterumque fortuito caſu extricatum particularis cujuſdam vaſculi poro infigitur, eidemque preſſione ſubſequentis, impulſique humoris altius intruditur, & quidem non ſine dolore, non ſine tubuli male adfecti, vicinorumque vaſorum strictura ſpaſmodica, vitalem ſanguinis motum impediente, obſtructionibuſque anſam ſuppeditante. At nec quiſquam facile negaverit, vim motricem non ſemper æquabiliter per quaslibet partes organicas eſſe diffuſam, cum certe partis cujuſdam vigor jam culpa fluidi nervorum non rite influentis, jam refrigeratione, jam preſſione, aliiſve cauſſis minui infringique poſſit & ſoleat. Quare partis cujuſdam tubulos plus vel minus languidos ſtaſi & congeſtioni pravi lentique humoris multum favere, ſponte ſua eluceſcere arbitror. Simile quid probabiliter ovario accidit, atque ideo mirari non

con-

Tab. XX.

Fig. 1.

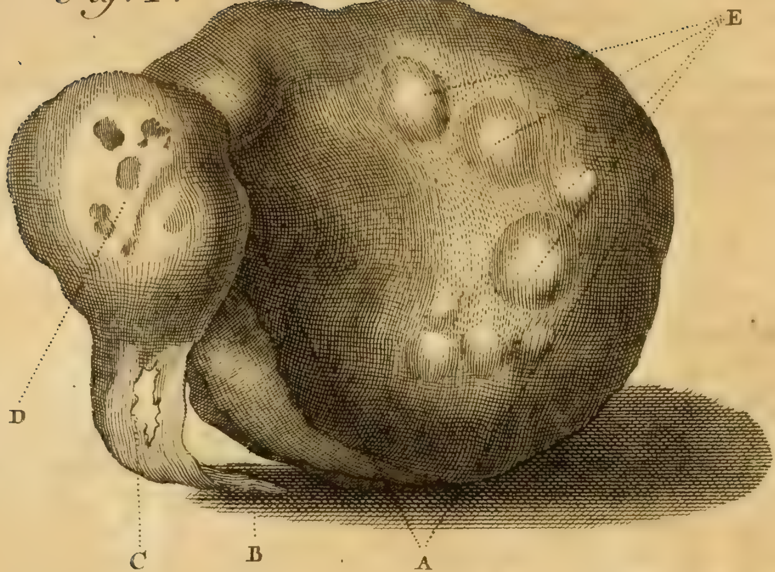
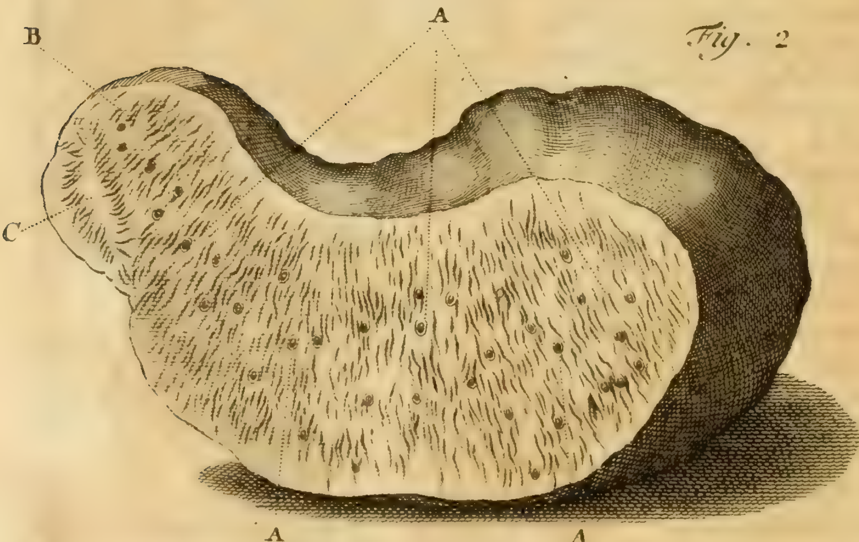

Fig. 2

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. pag. 439.

SCHLENKER DE OVARII MORBO.

convenit, ſi idem ex microcoſmi oceano pravos humores veluti imbiberit, iiſdem domicilium præbuerit. Et, niſi fallor, laticis hujus ſtaſis effecit, ut poruli vaſorum nimis humectati laxatique ultra diametrum naturalem fuerint ampliati, ampliatique plus juſto copioſiorem lympham in membranacea ovulorum receptacula eructaverint. Uti vero guttulam guttula trudit pellitque, ita certe a ſanguine, curſu non interrupto, adfluente dum ſeroſæ particulæ in parte iſtiuſmodi morboſa ſeparantur, atque per patentiores vaſorum poros tranſcolantur, non poteſt non effuſa lympha congeri, auctaque veſiculas diducere & expandere, & quidem ſine harum præſentaneo rupturæ vel extenuationis periculo. Quoniam enim non ſubitanea, ſed ſenſim paulatimque facta eſt expanſio, & veſiculæ ſuccis vitalibus & nutritiis ſcatent, certe dum dilatantur, dum nutriuntur, increſcunt, atque hac ratione eædem interdum inſignem amplitudinem & craſſitiem adipiſcuntur. Interim non facile adſeruerim, uno eodemque tempore omnia ovulorum receptacula id mali experta fuiſſe, ſed veri videtur ſimilius, unam alteramque veſiculam inflatam contactu & preſſione ſua vicinas male adfeciſſe, inque eis vitalem ſanguinis motum turbando, uberiori lymphæ tranſudationi fomitem dediſſe, ita ut paulatim non tantum ovarium totum intumuerit, ſed & idem in hydatides plenarie mutatum fuerit.

§. IX.

Inſuper tumorem ovarii prægrandem aſciti & tumori pedum œdematoſo occaſionem dediſſe, non ſine ratione omni ſuſpicor. Præterquam enim quod abdomen circa mali principium æquabiliter haud intumuit, ſed ſaltem in alterutro latere tumor durus comparuit, atque eundem ad maturitatem veluti perductum aſcitis demum cum tumore pedum œdematoſo eſt ſubſecutus, ſane a ratione nequaquam abhorret, ovarium tumidum utriuſque mali fuiſſe cauſam. Id quidem non niſi in praxi medica hoſpitem latere poteſt, gravidas ſubinde tumore pedum œdematoſo corripi, atque ab eo poſt partum ſponte ſua liberari. Etenim aliquando uterus gravidus in antea jam diſpoſitis ſubjectis mole ſua truncos venarum cruralium premit, ita, ut ſanguis venoſus e cruribus libere remeare nequeat: unde uſu venire ſolet, ut a ſanguine per arterias advecto, inque cruribus cumulato, exagitatoque, ſerum juſto copioſius ſeparetur, eodemque crura inundentur, obruanturque. At utero poſt partum priſtinam figuram & exilitatem recuperante, & ita cauſa premente ceſſante, inſtauratur ſanguinis vitalis motus, & pedetentim tumor omnis evaneſcit. Conſimilem preſſionis vim cur ovario ponderoſo, moleque inſigni, denegare velimus, cauſam non perſpicio ſatis idoneam. Potius vero eſt ſimillimum, compreſſione venarum tum cruralium, tum aliarum, congeſtioni ſanguinis, lymphæque tranſudationi occaſionem fuiſſe datam.

Potiſſimum vero ex ovario ipſo emanantem, & in abdominis cavitatem effuſam lympham aſcitem excitaſſe, aut incrementum ejus non parum auxiſſe, tumidi ovarii multiplices, eæque patentes, ſerumque fundentes aperturæ, dilucide ſatis probant, utpote quæ dubio procul ab hydatidum ſero, integumentum commune exedente, originem traxere.

§. X.

Omnes aſciticos moleſta admodum, atque anxietatum plena abdominis expanſione cum ſpirandi difficultate complicata adfici, nemo eſt, qui ignorat. Quo major namque ſeri extravaſati quantitas in abdominis cavitate congeritur, eo gravius non duntaxat eſt pondus haud citra moleſtiam ſummam circumferendum, ſed eo moleſtius etiam integumenta ad crepaturam fere uſque diſtenduntur. Sed cum eodem tempore aquæ inſigne ſpatium occupantes, atque integumentis tenſis compreſſæ, tum coſtarum, tum diaphragmatis deſcenſui remoram injiciant, individuum fere aſcitis ſymptoma eſt difficultas ſpirandi. Atque hac inprimis mirum in modum, & ad ſuffocationis uſque periculum vexabatur noſtra, cujus rationem mirabilis diaphragmatis ſitus clare ob oculos ponebat. Siquidem aquarum prementium vi diaphragma tam enormiter elongatum, tamque alte in thoracem protruſum erat, ut, abdomine licet ab aquis evacuato, idem uno in latere coſtæ ſecundæ, in altero tertiæ non procul a ſterno accumbens conſpiceretur. Quare mirari pene convenit, quomodo ægra ſpiritum tamdiu ducere valuerit, cum certe fornicata diaphragmatis pars utrumque thoracis latus totum fere occupaverit, quod alias dilatandis pulmonibus ſpatium concedere ſolet. Sane poſtremis ante obitum menſibus curvo & anteriora verſus inclinato corporis ſitu ægram paulo liberius reſpirare, atque ſic demum ſomnum capere potuiſſe, ex hiſtoria patet. Fortaſſis definito corporis ſitu effectum eſt, ut non modo diaphragma altius in thoracem, ſed anteriora etiam ſeu ſternum verſus aſcenderit, atque in parte thoracis poſtica ſpatium vacuum reliquerit, quo obſcuro thoracis, diaphragmatiſque motu, pulmo ſuo modo explicari, contrahique potuerit. Etenim in noſtra convexam diaphragmatis figuram inſpirationis tempore parum in planam fuiſſe mutatam, fibræ non obſcure docent, quarum miniſterio altero in latere diaphragma ſuperiori thoracis parti erat adnexum. Utrum autem fibrillæ eæ a mucido liquore, in fila diducto, an vero a filamentis ex pleura vel pulmone protruſis, enutritiſque originem duxerint, jam juſto ſcrupuloſius indagare non vacat: ſufficit monuiſſe, unionem, quæ diaphragmati cum elatiore thoracis parte interceſſit, impedimento fuiſſe, quo minus in inſpirationis gratiam diaphragma deſcenſu & complanatione ſua thoracem rite dilatare potuerit.

§. XI.

Præter ſymptomata aſcitis jam enarrata, dantur adhuc alia bene multa, quibus adfectus hicce ſtipatus incedere ſolet. Ad ea enim ſitis inexplebilis, anorexia, nauſea, alvi ſtypticitas, tormina imi ventris, agrypnia, pulſus arteriarum inæqualis & interruptus, tabes conſummata, aliaque pertinent. Quod autem ſymptomata hæcce in omnibus aſciticis promiſcue haud obſerventur, variæ extravaſati ſeri qualitati, variæque viſcerum conſtitutioni inprimis debetur. Qui hydrope extinctorum cadavera diſſecuerunt, modo ſerum croceo, viridi, citrino, alioque colore pravo tinctum, idemque plus vel minus corroſivum, modo omentum telæ inſtar tenue, aut plane conſumtum, modo inteſtina livida, modo in hepate, liene, pancreate, glandulis meſenterii, ſimilibuſque organis, obſtructiones, jam in his vel aliis partibus ſcirrhoſas concretiones, jam renes putridos, aut alia viſcera exulcerata, ſicque porro, obſervavere. Hæc cum ita ſint, mirari commode vix poſſumus, ſi aſciticum aliis præterea morbis adflictum ſymptomatum ab his ſimul propullulantium ſyndrome penitus obrutum animadvertamus.

§. XII.

Occaſione hiſtoriæ ſupra delineatæ monuimus, ſerum paracentheſi extractum, & poſt fata in abdomine inventum, aquei fuiſſe coloris, idemque multa ſcatuiſſe materia ſebacea. Quare illud non tam acredine viſceribus labem adſperſiſſe, ſed pondere inprimis variorum malorum extitiſſe cauſam, veritati ſatis videtur conſentaneum. Neque vero in præſenti ovarii tumorem, perverſum diaphragmatis ſitum, pulmonem decolorem, malaque inde manantia, ut ne crambem bis coctam haud citra tædium apponam, commemorabo: ſed id ſilentio præterire nequeo, cetera viſcera ſatis bene conſtituta fuiſſe animadverſa. Quandoquidem inde ratio fortaſſe liquet, cur noſtra neque ſiti, neque anorexia, neque alvi ſtypticitate, neque aliis ſymptomatibus, in aſciticis quæ frequenter obſervantur, laboraverit. Sane *Avicenna* hydropicorum ſitim clamoſam & inextinguibilem perbene nuncupat; etenim aliquando eidem leniendæ, extinguendæque vix potum quemcunque ſufficere, autopſia locuples eſt teſtis; ut ideo tritum illud: quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ: apprime in hydropicos quadret. Probabiliter vero eo tempore vel ſubita hydropis generatio, vel meſenterium obſtructum, vel vaſa ejus chyloſo-lymphatica rupta, vel acriores primarum viarum cruditates, moleſtiſſimo illi affectui occaſionem præbent. Quodſi enim ſubito & copioſe ſerum effunditur in abdomen, ſanguis ſero ſuo privatus, nec humectandis faucibus idoneus non poteſt non ſitim ægre explebilem excitare; non

 ſecus

ſecus ac in diarrhœa, ſudatione larga, aliiſque copioſis excretionibus ſeroſis animadvertere ſolemus. Sic porro potus aſſumtus propter vaſorum meſenterii obſtructionem vel dilacerationem in via interceptus, aut ab ea deflectens, jacturam ſeri, quam ſanguis excretionibus naturalibus, tum vero præternaturali effuſione in hydrope facit, reſarcire dum nequit, non eſt, cur ſeri penuriam, indeque oriundam ſitim miremur. Verum & hoc non raro accidit, ut cruditates bilioſo-acres vaporetenus in os adſcendentes, ſitim in hydropicis moveant, augeantque, aut ſimilibus moleculis ſanguinem imbuant, eumque nimis acrem reddant. At enim vero cum noſtra neque de ructibus acribus conqueſta ſit, neque quicquam ſenſibilis vitii in meſenterio comparuerit, & inſuper hydropis generatio lenta admodum fuerit, quilibet facili perſpicit negotio, potum chylumque per viam regiam ſanguini advectum, iſtum purpureo illi liquori conciliaſſe fluorem, ut humectandis faucibus omnino ſufficeret. Imo quoniam nihil labis in hepate, liene, pancreate, ventriculo, & inteſtinis, eſt obſervatum, & omnia hæc viſcera partim ſuccis præparandis ad chylificationem abſolute neceſſariis, partim chyli præparationi, & diſtributioni, fecumque alvinarum excluſioni ſunt deſtinata, exinde non obſcure patere arbitror, cur noſtra, non obſtante hydrope, non ſine appetitu comederit, alvum quotidie purgaverit, nec in conſummatam tabem inciderit: quale quid tamen in hydropicis plerumque videmus, in quibus præmemorata viſcera male, peſſimeque ſolent eſſe comparata.

§. XIII.

In cognoſcendis binis hydropis ſpeciebus, nempe aſcite, & ovarii hydrope, nonnullos medicorum errorem commiſiſſe non modicum, in hiſtoria indicavimus. Id omnino negari nequit, orientem ovarii hydropem vix ac ne vix quidem, aut plane non cognoſci poſſe: præcipue quando corporis partes externæ nihil œdematoſi tumoris exhibent. Equidem noſtra in principio mali dolorem obtuſum, fixumque, quem ipſamet recte explicare neſciebat, ſenſit: at incertum plane hoc eſſe ſignum vix ſuſpicioni movendæ aptum, quilibet cordatus facile mecum fatebitur. Sed cum paulatim tumor in abdomine abſconditus ea ceperit incrementa, ut tactu percipi potuerit, certe ſi quis, non modo hiſtoriarum de ovarii hydrope editarum probe callens, ſed & ſitus partium naturalis haud ignarus, tum puellæ phlegmaticam indolem, tum ipſius tumoris pondus, & lapſum ejus in illud latus, cui corporis ſitus favebat, perpenderit accurate, eum probabili quadam ratione ovarii hydropem ſuſpicari potuiſſe, nemo non intelligit. Quantumvis autem ſigna hæcce non omni ambiguitate careant, ſiquidem nonnunquam ovarii ſteatoma hydropem ejus mentitur, & non abſimilis tumor circa eandem regionem effloreſcit, integro exiſtente ovario: tamen error vix condonan-

nandus eſt iis, qui inſecutum aſcitem cum graviditate minus conſiderate confuderunt. Me quidem haud præterit, non paucos medicorum ſubinde graviditatem pro hydrope & vicè verſa, habuiſſe, ita ut imaginarii hydropis per partum infantis felicem ſolutione, graviditatis vero falſæ ſubſecuto partu nullo errorem ſuum demum agnoverint: tamen, ut ne quis in ſimilem incidat errorem, famamque ſuam ludibrio vulgi exponat, in declarando præſenti adfectu ſumma circumſpectione utatur, neceſſe eſt. Sane hydropi uteri cum graviditate interdum inſignem cognationem intercedere, Cl. *Præſes*, Præceptor meus devenerandus, olim in propemptico quodam inaugurali memorabili exemplo illuſtravit. Namque mariti cujuſdam uxor, plurium liberorum genitrix, hydrope ſic laboraverat, ut non modo durante imaginaria geſtatione ſe multoties tenelli motum percepiſſe retulerit, ſed & probationis ergo mammas tumidas lacque fundentes conſpiciendas exhibuerit; nihilo tamen ſecius, cum circa poſtrema geſtationis tempora lecto adfixa hæreret, facies pallida corpuſque tabidum compareret, tumorque ille non ſine gravativo ſenſu rueret, quorſum corpus inclinabatur: profecto ſagaciores ante aquarum partu excluſarum eruptionem, eam pro mera imaginaria gravida habuere. Uti vero hydropicarum lac in mammis inſoliti plane quid olet: ita, cum in noſtra thorax contabuerit, abdomen vero intumuerit, decumbentis abdomen cum gravativo ſenſu de latere in latus fuerit converſum, reſpiratio inprimis pro diverſo corporis ſitu ægerrime proceſſerit, fluctuationem aquarum in abdomine miſera ſenſerit, pallor faciei, & univerſi corporis macilentia incrementa quotidie ceperit, præfatus ovarii tumor antegreſſus ſit, urina pauca, eaque lixivioſa, emanaverit, eam inconſiderate pro gravida habiatm eſſe, nemo non videt. Aſcitis quidem inter ſigna ſitis intolerabilis, anorexia &c. haud poſtremum locum occupat; tamen uti hydrops ſaccatus & uterinus hos adfectus ſubinde comites nequaquam habet: ita cum pleraque viſcera in noſtra ſalva fuerint, iſtiuſmodi adfectuum abſentia medicus decipi haud debuiſſet: cum ſane ex antea commemoratis ſignis aſcites jam tum ſatis clare patuerit. Interim diſſimulare nequimus, interdum aſcitis primum ortum cognitu eſſe perarduum. Proinde eo tempore non nimis præcipitanter de præſenti adfectu animi ſui ſenſa explicet medicus: ſiquidem proceſſu temporis luculentius cognoſcet, quid boni malique ſubſit. Hac enim ratione inſonti puellæ non facile maculam adſperget, nec fæminæ gravidæ partus felicis ſpem præſcindet.

§. XIV.

Neque vero minus circumſpectum in prædicendo morbi eventu ſe gerere decet medicum. Etenim aſcitem ambigui admodum eſſe eventus, quis, quæſo, eſt, qui ignorat? Nonnulli Scholam Salernitanam in ſui

ipſius

ipſius opprobrium: hydrops, quartana, medicorum ſcandala plana ♀ oeciniſſe arbitrantur; atque *Aretæi* (*m*) effato: *hydrops injucundum*, inquientis, *adſpectu vitium eſt*, & *toleratu difficile*; *ab ipſo enim perpauci liberantur*, *idque felicitate quadam*, *ac deorum potius*, *quam artis auxilio*; nullo modo ſunt contenti, exiſtimantes, medicinæ vires tam anguſtis cancellis haud eſſe includendas; præcipue cum plurium hydropicorum pro deſperatis habitorum, & convenienti methodo tractatorum, fauſta fortunataque cura arti medicæ inſigne decus conciliaverit, & etiamnum conciliet. Quantumvis itaque hoc in paſſu Apollineæ arti nihil gloriæ detractum velim, auctor tamen ſuaſorque ſum, medicus ut ſibi caveat, ne forte huic vel illi medicamini nimium confiſus, quemlibet hydropem pro adfectu curatu facili ſine diſcrimine proclamet, vanaque ſpe clientem ſuum lactet. Haud pauci ex bona ventriculi, inteſtinorum, hepatis, lienis, pancreatis, meſenteriique conſtitutione, atque adeo ex appetitu ciborum, ſitis penuria, alvo quotidie aperta, ſimilibuſque ſignis, nec quidem ſine ratione, felicem hujus adfectus eventum augurari ſolent. Sed enimvero hæc omnia vana fuiſſe in noſtra, exitus eheu! ſatis ſuperque docuit. Alii ex dyſpnœa, eaque inſigni, qua inprimis noſtra laboravit, funeſtum aſcitis eventum ſibi concipiunt; nec ſic quidem male: præcipue ſi id mali a corrupto pulmone, aut conjuncto thoracis hydrope ſimul originem ducat. Nuda vero ſpirandi difficultas, tametſi etiam inſigniori gradu vexet ægrum, nihil certi deſignat: ea namque eſt conſuetum aſciticorum ſymptoma, qui tamen, ceteris paribus, interdum ſanitatem ex animi ſententia recuperant. *Celſus* (*n*) jubet, tam potum, quam urinam hydropici metiri, & quod ſi quantitas urinæ quantitatem potus ſuperet, bonam ſpem ſanitatis recuperandæ ſupereſſe perhibet. Certe ea felicitas noſtræ nunquam contigit, ut copioſe minxerit; quandoquidem ex morbi hiſtoria conſtat, eam toto morbi curſu parum urinæ excreviſſe. Sed cum ex eadem quoque hiſtoria innoteſcat, ægram ob ſitis defectum pauco potu quotidie uſam eſſe, pauca quoque urina parum luminis morbi prognoſi accendere videbatur. Hydropem ovarii non ita periculoſum eſſe, ii cumprimis docent, qui eundem viginti annos duraſſe exemplis comprobare haud verentur. Eum vero curatu eſſe difficillimum, omnes fere uno fatentur ore. Uti namque quilibet ſaccatus hydrops quorumvis pene remediorum efficaciam eludit, quia materia peccans munimento veluti quopiam, ſeu ſacco hydropico, circumſepta eſt, quorſum, ut veroſimile fit, medicamenti vis pertingere nequit: ita non inconcinne hydrops ovarii ſaccato hydropi accenſetur, cujus cura fortaſſis multitudine hydatidum difficilior longe redditur. At vero ſi contingat, ut ovarii tumor hinc illinc dehiſcat, ſerum pluat, &

(*m*) L. 2. de diæt. c. 1.
(*n*) L. 3. c. 21.

& aſcitem ſimul gignat, tantum abeſt, ut periculo careat, ut potius in vitæ periculum ægrum conjiciat. Atque hanc principem fuiſſe rationem, cur noſtra lentam obierit mortem, animo meo perſuaſum omnino habeo. Siquidem aſcitis quidem longo affligit tempore, ſed certa pernicie tarditatem compenſat, eundo creſcit, creſcendoque deterior fit. Quapropter ſicuti diuturnitas mali, nec non irritus optimorum etiam remediorum ſucceſſus non obſcuris indiciis prodit, funeſtum mali futurum eſſe eventum: ita cum idem in noſtra fuerit animadverſum, inſuperque aſcites ex immedicabili fonte promanaverit, eidem convaleſcentiæ ſpem promitti haud potuiſſe, ſponte ſua innoteſcit. *Galenus* (o) ſuo jam tempore aſſeruit, hydropem, ſi cum febre acuta conjungatur, curatu eſſe impoſſibilem. Profecto cum febris acuta exanthematica paracentheſi inopinato ſupervenerit, mortem metuendam eſſe, judicatu non erat difficile, eamque ſuſpicionem mox ſubſecutus ex hac vita diſceſſus confirmavit.

§. XV.

Quamvis autem eventus docuerit, malum rebelle admodum fuiſſe, atque lethiferum, tamen uti viventes morbi calamitatibus mire afflicti ad vitæ uſque exitum medicam opem anhelant, atque inſuper inſoliti quid in praxi medica ſubinde obſervatur, i. e. ut deſperanter decumbentes præter expectationem convaleſcant, atque etiam medici ceteroquin ingenioſi, in abſtruſarum, abſconditarumque, quas ſuſpicantur, cauſarum cognitione falluntur nonnunquam, ideoque in ambiguo ſtatu verſantes vix quicquam intentatum relinquunt: ita mirandum non eſt, ſi noſtra variis remediis irrito licet, vanoque ſucceſſu, fuerit uſa. Nonnulli catharcticorum in hydrope curando uſum ad ſidera uſque extollunt, atque medelam ejus ſine iiſdem inutilem eſſe, minuſque ſalutarem, opinantur. Alii ea quidem non inſuper habent, at promiſcue tamen non adprobant, imo plane rejiciunt, nempe ſi aſcites cum phthiſi, induratione & exulceratione viſcerum ſit conjunctus. Sane purgantium miniſterio plurimos hydropicorum ex animi ſententia priſtinam recuperaſſe ſanitatem, extra controverſiam eſſe collocatum judico. Nemo vero praxeos medicæ gnarus ignorat, ſine iis, aut perpauco laxantium ſaltem uſu interpoſito, feliciter curari hydropem. Quis vero exoptatam iſtiuſmodi curam propter neglecta catharctica inutilem, minuſque ſalutarem pronunciabit? Profecto uti natura criſin per alvum, modo per vias urinarias, aliaque organa molitur, & efficit; ita pro ægrorum diverſa conſtitutione, catharcticorum, ſudoriferorum, diureticorumque effecta non uno modo ſe habent. Itaque ægrotantis idioſyncraſia dum medentis animo obverſatur, non facile ſpem omnem atque fiduciam in decantatum catharcticum ponet,

(o) Comment. 1. & 3. progr.

ſed potius evacuantia particulari ægri diſpoſitioni accommodabit. Equidem noſtra neque phthiſi, neque induratione vel exulceratione viſcerum laboravit, atque ideo contraindicantia, quæ catharcticorum uſum diſſuadent, haud adfuere: tamen eidem purgantia plus damni, quam ſolaminis, peperiſſe, ex jam dicendis clarius innoteſcet.

§. XVI.

Nimirum in eligendis catharcticis inſignis Practicorum eſt diſſenſus; etenim non pauci fortiora, quæ draſtica alias audiunt, ad quæ elaterium, euphorbium, ebuli ſuccus, cryſtall. lun. aliaque pertinent, magni in hydrope obſtinato æſtimant; alii contra ea cane pejus & angue eſſe vitanda, perhibent, & ſaltem lenioris naturæ purgantia, v. c. fol. ſenn. radic. rhabarb. mechoacan. jalapp. hellebor. nigr. ☿. dulc. ſimiliaque interdum minima doſi draſtici acuata calculo ſuo adprobant, ita, ut junior inprimis Practicus, quorſum in ancipiti caſu ſe vertat, propemodum neſciat. Neque enim exigui ſunt momenti argumenta, quibus draſtica maxime impugnantur; ſiquidem eorum vi ſeptica ventriculi, inteſtinorumque tonum jamdum labefactatum infringi & deſtrui, ſubſtantiam eorum arrodi & exedi, humores vehementius commotos per dilacerata vaſa largius effundi, tormina & ſpaſmos intendi, flatus congeri, vitalem humorum motum impediri, ſubitaque & larga colluviei ſeroſæ evacuatione ægrum ſuffocari, adſeverare non dubitant. Hæc omnia ſi cum veritate plane congruerent, lævæ is mentis foret, qui ejuſcemodi remedio ſumme nocivo uti velit. At vero quodſi commemorata remedia huic vel illi data parum vel nihil noceant, ſed potius iis hydropicus remediis veluti ex orci faucibus eripiatur, numne ea indiſcriminatim atro carbone notare fas eſt? Minime gentium. Nolo jam ad empyricorum turbam provocare, qui draſtico fortuito quidem caſu, ſed tamen aliquando appoſite adhibito hydropicum ſanant, qui ex ſcholis medicorum, juſto modeſtius forte ibidem tractatus, ad eorum tranſiit caſtra, utpote de quibus *Tim.* a *Guldenklee* non ineleganter ſcribit, quod ſol quandoque proſperos eorum ſucceſſus adſpiciat, adverſos autem terra tegat, & perpetuum injungat ſilentium. Sed venit mihi in mentem *Sydenhamii*, lectionis veterum monimentorum amantiſſimi, ſententia, quam hac de re fovet. Is namque non ſolum ſalutares ita dictorum draſticorum in hydrope vires pluries expertus eſt, ſed & iis auctoritate veterum medicorum munitus priſtinum honorem reſtituere allaboravit. Inprimis laudato viro bilem movet, quod conterraneus ſuus, *Williſius*, adeo ſiniſtre de medicis ſentiat, qui elateria quadam pharmacia in hydropis curatione utuntur; hinc ſibi temperare nequit, quin in ſequentia erumpat verba: *At egregius hypotheſium artifex nimium inconſiderate hæc protulit, antiquis medicis, vel prorſus neglectis, aut certe inconſultis, a quibus tamen ampliſſimus nobis*

de

de re medica theſaurus ſumma fide, verborumque integritate, traditus eſt: ſiet itaque honor ſuus elaterio. Neque vero tralatitia eſt ſententia, quam fini diſſertationis de hydrope ſubnectit: *Fortaſſe objicies*, inquit, *ex his medicamentis hydragogis pleraque deleteria & mali moris eſſe, adeoque minus tuta; imo iſtiuſmodi pharmacorum ſymptomata fere lethalia eſſe. Reſpondeo: in graviſſimo morbo, & caſu deſperato vehemens auxilium experiri melius, quam nullum. Deinde, ſi quæ ſint, raro per ſe, ſed antidotis commiſſa exhiberi ſolent; perinde ut in alexipharmacis compoſitionibus fieri ſolenne eſt. Poſtremo, quæ proprie & peculiariter gravi alicui morbo accommodata ſunt, facile tolerantur, etiamſi eadem in integro corpore, ſine ſummo vitæ periculo, dari non poterunt: ita in aſcite ob aquæ abundantiam ſævitia medicamenti ferociſſimi parum ſentitur.* Hæc ſi quis perpendat probe, facile animadvertet, tunc demum ad ea remedia tranſitum eſſe faciendum, quando purgantia, aliaque mitioris indolis gratis adhibita fuere. Quid enim opus eſt draſtico, ſi medicina naturæ magis amica morbus tolli queat. Et quemadmodum medicus ex juvantibus & nocentibus ſigna depromit, quibus & curæ & morbi eventum bonum vel malum cognoſcit; ita ſi draſtico vel cathardico mitiori dato obſervet, ægrum id remedii genus bene ferre, ventrem detumeſcere, reliquaque ſymptomata miteſcere, cur a provido eorum uſu abſtinere debeat, cauſam non video ſatis idoneam. Contra ſi cathardica quæcunque liquores parum aut copioſe, ſed ſine ſolamine, i. e. permanente aut increſcente tumore, & non ſine exacerbatione ſymptomatum reliquorum, eliminentur, prudentia medica poſtulat, ut cathardico tempeſtive valedicat. Noſtræ leniora & fortiora multoties a variis data ſunt cathardica; inprimis autem medicus, qui in vicina civitate degens, ſibi fortunata hydropis cura non mediocrem famam acquiſiverat, ſex hebdomadas, & quidem alternis diebus apozema purgans validiſſimum eidem exhibuit, ſed inauſpicato ſucceſſu: durante enim cura male ſe habuit, pejus poſt eandem: tandem quippe abfuit, ut crebriori purgatione venter detumuerit, ut potius majora indies ceperit incrementa. Adeo multum intereſt, ut caveamus, ne curæ uni, cujus amore potiſſimum ſumus capti, nimis indulgeamus, eademque ſubinde abutamur.

§. XVII.

Alii aſciticorum aquas per habitum corporis ſudoriferorum externorum, æque ac internorum auxilio eliminare conantur, eumque in finem modo infuſa & decocta ſudorifera, modo eſſentias & ſpiritus ex vegetabilibus ſudoriferis paratos, modo fixa diaphoretica terrea, aliaque pro diverſa circumſtantiarum varietate eligenda, modo balnea laconica; aut topica calefaciendi, exſiccandique virtute pollentia ſuadent. Sane *Helmontius*

mercurio diaphoretico bis mille hydropicos curaſſe dicitur, atque Cl. *Boerhaave* (*p*) ſale communi calefacto abdomini applicato aſcitem exſiccavit; nec non *Langius* (*q*) ruſtici ſumme hydropici meminit, qui in clibano piſtorio tolerabiliter fervido per trihorium ſudando, ab imminente vitæ diſcrimine ſe liberavit: qua de cura *Schneiderus* (*r*) hoc fert judicium: *Ruſtici*, inquit, *ſolent ingredi furnum calefactum, in quo ſudant ad animi deliquium, quandoque curantur, & ſæpius ſuffocantur, & ſic a morbo liberantur.* Alii de ſudoriferorum uſu in hydrope aſcite non adeo magnifice ſentiunt, tametſi eadem, declinante hydrope, ad reliquias pituitoſas diſcutiendas, & occultam tranſpirationem promovendam, adprobent: quos inter Cl. *Waldſchmidius* haud ultimum ſibi vindicat locum: *diaphoretica*, inquiens, *ob atrophiæ metum ſuſpecta ſunt, ut vix tuto uſurpari poſſint, tantum enim abeſt, ut ſerum evacuent, utpote exagitando maſſam ſanguineam, calorem & ſitim augeant, corpuſque magis extenuent*, adde, ſi mavis, ſpirandique difficultatem intendant. Et ſi etiam expectationi in proliciendo ſudore faciant ſatis, crediderim tamen, quavis larga ſeri evacuatione non parum damni aſcitico adferri, ſi ea ſine ejus levamine, i. e. permanente aut increſcente tumore ventris, fiat. Quandoquidem hac ratione reſidui humores feroſis particulis ſpoliati magis lenteſcunt, & inacreſcunt, hydropicorum ſymptomata non parum exacerbantes. Noſtra ſuaſu ſupra memorati medici laconico balneo, & diaphoreticis ita eſt uſa, ut uno die purgaret, alteroque ſudaret, atque reciprocum catharcticorum, ſudoriferorumque uſum per ſex hebdomadum ſpatium ſerie non interrupta continuaret, quo ſucceſſu, eventus docuit.

§. XVIII.

Cum diuretica more ſudoriferorum non ita fatigent corpus, nec catharcticorum inſtar tormina, aliaque mala moveant, ideoque naturæ magis ſint amica, & inſuper ſuperfluum ſerum naturaliter per vias urinarias expurgetur, hæc inprimis in hydrope omnium tutiſſima eſſe, atque optima, communis fere cordatorum medicorum eſt ſententia. Hinc infuſum (*s*) trifolii fibrini, cereviſia (*t*) ex abſynthio & bacc. juniper. recentibus parata, lixivia, ex cinerib. geniſt. ononid. ſtipit. fab. &c. vino vel aqua confecta, aliique ſales fixi & volatiles, temperiei ægrotantis accommodandi, tantopere commendantur. Licet vero noſtra præter alia diuretica tres hebdomadas lixivium e ſtipitibus fabarum paratum, non neglectis alterantibus, &

(*p*) *Hoffmanni* diſſert. de hydrope, p. 45.
(*q*) In animadv. ad Pathol. ſpagyr. fabr.
(*r*) Diſſ. de hydrope, §. 56.
(*s*) *Joh. Francus* tr. de trifol. fibr.
(*t*) M. N. C. D. An. 9. 10. obſ. 18.

& lenioribus laxantibus, hauſerit; tamen nec hujus uſus quicquam ſolaminis eidem peperit, urina quoque eo tempore parce fluente. De domeſticis remediis, aliiſque ipſi a variis commendatis jam nihil dicere attinet, præcipue cum eorum notitiam non habeamus ſatis exactam: panaceæ autem mentio adhuc eſt facienda, quam adeptus miris præconiis extulit, cujus tamen uſus vanus fuit, irrituſque.

§. XIX.

Ex ſuperioribus clare innoteſcere arbitror, hydropem variis adminiculis pharmaceuticis ſæpius ex voto diſſipari, alio vero tempore quævis incaſſum prorſus adhiberi, & noſtra, & alii bene multi ex hydrope denati funeſto ſuo teſtantur exemplo. At enim vero quæ ſubſit ratio, cur remedia, quæ multis eximie profuere, aliis ſint nocumento, aut minimum deſideratum effectum haud præſtent, id quidem difficiles explicatus habet. Certe unius, alteriuſque, aut plurium viſcerum functionibus naturalibus & vitalibus deſtinatorum pertinaciſſima obſtructione, ſcirrho, corruptione, exulceratione, hydropem reddi curatu difficilem, & plane impoſſibilem, non ita mirum eſt. Nam uti aſcites in ſe ſpectatus mirum in modum fatigat ægrum, nec ita facile ſanari poteſt, ſane ſi is foveatur viſcerum morbis, quibus mederi nequimus, & qui anti-hydropicis non raro exacerbantur, ita, ut ab his ſæpe abſtinere cogamur, atque affectus ii unitis viribus medicinæ cuicunque reſiſtant, ægrumque enervent, profecto tandem neceſſe eſt, antiquam illam cantilenam canamus: contra vim mortis non eſt medicamen in hortis. Vix autem exiſtimaverim, hanc fuiſſe genuinam rationem, cur noſtræ hydrops omnem remediorum pharmaceuticorum eluſerit efficaciam. Equidem ovarium in hydatides erat mutatum: quoniam tamen nulla corruptionis aderant ſigna, & inſuper actio ejus non tam ad individui, quam ſpeciei conſervationem facit, & cetera viſcera bene ſatis erant comparata, excepto pulmone, cujus color luridus fatalem corruptionem non indicabat: ſponte ſua hinc fluere autumo, alii cauſæ eſſe adſcribendum, quam ob rem aſcites curari haud potuerit. Hydropem aliquando ex vaſorum meſenterii chyloſo-lymphaticorum ruptura natales ſuos deducere, medicorum monumenta ſatis ſuperque teſtantur. Sane niſi ſingulari naturæ artificio, evacuatis licet aquis, canales ii conſolidentur, non tantum hydrops renovabitur, verum tandem & hujus, & conſummatæ tabiei atrocitate extinguetur æger. Tale quidem noſtræ metuendum non erat, quippe cujus meſenterium, & actiones naturales nullam rupturæ memoratorum vaſorum ſuſpicionem movebant. Propterea vero haud negaverim, ovarium in peripheria hinc illinc apertum immedicabilem præbuiſſe fontem, ex quo emanavit lympha in abdomen confluens. Nihilo tamen ſecius ſi modo ea catharcticis, aliiſque, ſeparatis temporibus fuiſſet evacuata, probabiliter ægra aliquamdiu in vivis conſervari potuiſſet.

Sed enim vero uti natura ſua ſponte, quod interdum fieri ſolet, ſerum ex corpore haud extruſit; ita nec medicamentis id effici potuit. Etenim licet eo fine quamplurima fuerint data, tumor tamen abdominis nunquam decrevit, ſed accrevit. Profecto quo pacto liquor ſeroſus in abdomen effuſus, ibidemque magna quantitate collectus, per vias urinarias, aut per alvum, aut habitum corporis evacuari ſoleat, ægre utique intelligere licet: tametſi experientia rei ipſius veritatem ſatis confirmet. Nolo in præſenti operoſius indagare, utrum extravaſati liquoris aut medicamentorum virtute inteſtinorum, aut veſicæ pori adaptentur ita, ut per eos extravaſatus liquor trajici, in eorum cavitatem effundi, & ſic demum extra œconomiam animalem proſcribi poſſit, an vero ſimile quid vaſis lymphaticis aut ſanguifluis accidat, quo circulationis lege tandem per emunctorium quodcunque liquor peccans evacuari queat. Quamcunque vero amplectaris ſententiam, neceſſe tamen eſt, definitam ſupponas proportionem poros inter ſecernentes, & liquorem ſecernendum. Quam ſi nulla medicina efficere poteris, hydrops quoque erit incurabilis. Et hæc fortaſſis eſt ratio, cur ex noſtræ abdomine aquæ ibidem collectæ, & copioſiſſimam materiam ſebaceam continentes, ideoque forte ad ſecretionem minus idoneæ, neque catharcticis, neque diureticis, neque ſudoriferis, evacuari potuerint, & cur ex iis remediis omnibus ne levamen quidem eadem ſenſerit.

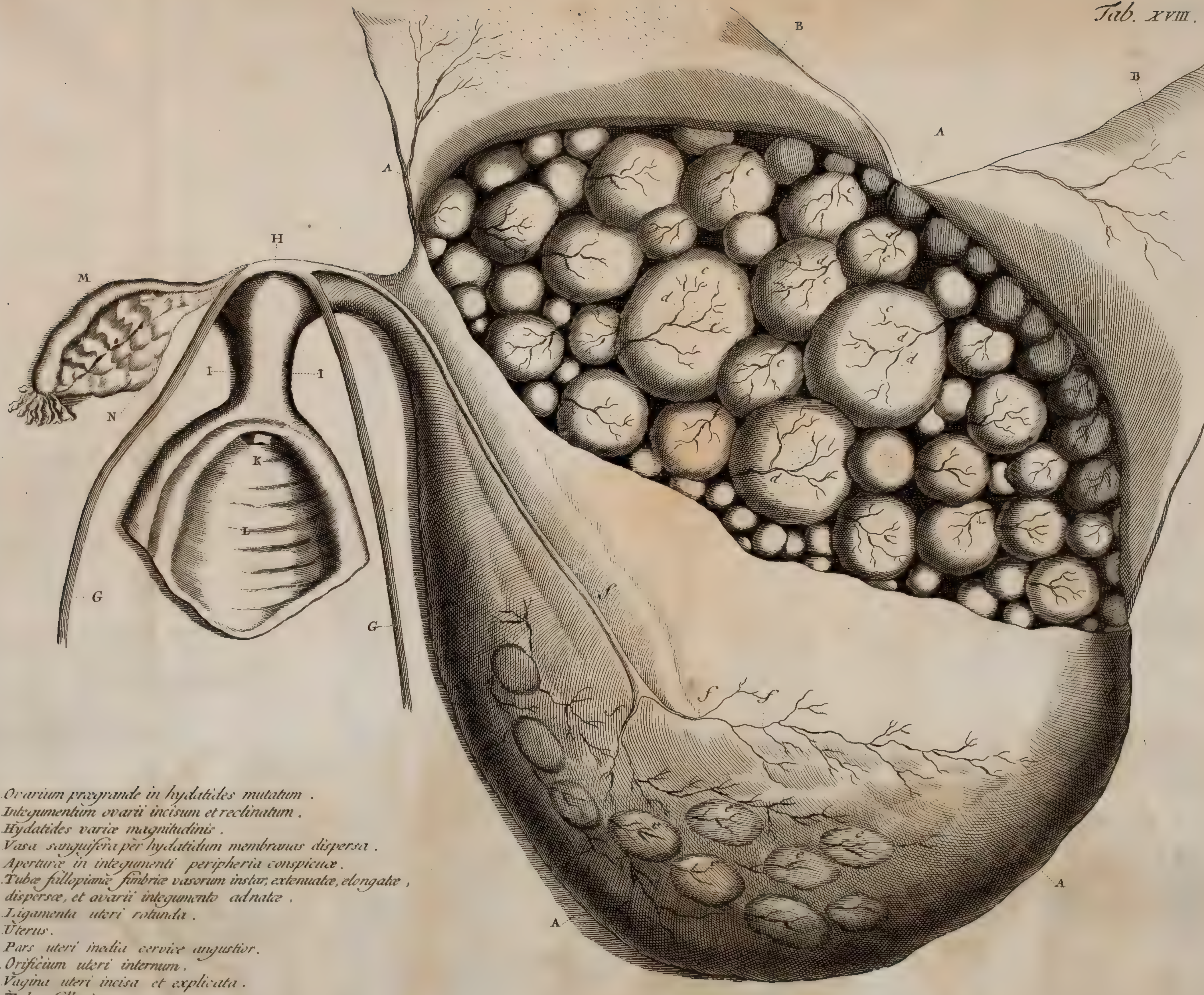
§. XX.

Sed quid tandem de paracentheſi dicendum, poſt quam noſtra brevi vitam miſeriarum pleniſſimam finiit. Sunt utique nonnulli, qui eam non modo floccipendunt, ſed & plane rejiciunt. Quod ſi enim ad eorum mentem interna ſint rite conſtituta, ægerque naturæ robore polleat, vix opus videtur eſſe paracentheſi, cum natura medicamentis adjuta, ſublevataque, ſaburram aquoſam per loca convenientia expellere potis ſit. Sin vero prava adſit viſcerum indoles, aut hydrops nimis invaluerit, & æger juſto ſit debilior, periculum omnino eſt, ne vita cum aqua effluat, aut etiam punctura paracentheſi facta ſphaceloſam corruptionem contrahat, funeſtique eventus cauſa ſit. Equidem prolata argumenta non plane nullam habent vim, at tanti tamen momenti mihi haud videntur, ut iiſdem commoti paracentheſin ex remediorum catalogo expungere debeamus: quandoquidem ex antecedenti theſi nemini non perſpicuum ſit, noſtræ viſcera ſatis bona fuiſſe indole, eoque tempore, quo ipſi data ſunt hydrotica, natura ejus ſatis valida erat, quæ tamen medicamentis ſuffulta eliciendis aquis minime ſufficiebat, non obſcuro indicio, regulam datam non ita eſſe univerſalem, ut non quandoque patiatur exceptionem. Propterea vero id ego haud aſſeruerim, paracentheſim viſcerum indurationi, exulcerationi, aut corruptioni, vaſorumque rupturæ, medelam afferre, ſed neque mihi hoc fa-

facile perſuaderi paterer, hydragoga iis adfectibus adeo eximie conducere, multo minus iisdem curandis ſufficere, ita ut hac in re medicamenta haecce cum paracentheſi unam fere eandemque videantur habere vim. Utinam remediorum pharmaceuticorum vires ea certitudine ſe nobis commendarent, quam merito in operationibus chirurgicis magni facimus; etenim hac ratione morbos poſſemus depellere longe felicius, exoptatiuſque. Quis autem adeo præfractæ erit frontis, ut negare audeat, aliquando magno molimine per cathartica, diureticaque, intendi fruſtra aquarum evacuationem, quam tamen ſimplici punctura intra breviſſimum temporis ſpatium obtinebis. Fortaſſis, niſi fallor, in adhibendis ejuſmodi operationibus ſumus aliquando nimium ſcrupuloſi, ne dicam, juſto meticuloſiores: quo fieri ſolet, ut tempus ſubinde elabi ſinamus, quo æger paracentheſeos ope plenarie ſanitati reſtitui potuiſſet. Sane ſi forte fortuna uſu veniat, ut umbilicus aſciticorum ſponte ſua rumpatur, tantaque cum euphoria aqua evacuetur, ut æger ſuæ ſanitatis omni ex parte fiat particeps, ſalutaria naturæ molimina merito laudamus, deprædicamuſque. An adeo magnum diſcrimen ſpontaneam inter umbilici rupturam & puncturam arte factam intercedat, & an huic non æque vis ſit tribuenda, hydropem, ceteris paribus, plenarie ſanandi, penes æquum lectorem eſto judicium. Catharcticis, ſimilibuſque, interdum aſciticos palliative ſaltem curari, i. e. minui quidem iis tumorem, aut diſſipari, at eundem brevi denuo repullulare, in vulgus eſt notum: idem propemodum in paracentheſi obſervare eſt. Etenim quando fons, e quo promanat aqua, eſt immedicabilis, & ubi prava viſcerum conſtitutio emendationem admittit nullam, novo hydropi fomes ſubditur: ex ſeri quidem evacuatione ſolamen percipit æger, ſed a malo plene haud redditur liber. Atque eum potiſſimum in finem operationem amplectebatur noſtra, ob ſuffocationis periculum ſummis anguſtiis expoſita. Equidem ſunt, qui paracentheſi ſuffocationi, aut puncturæ ſphaceloſæ corruptioni occaſionem dari, opinantur, proptereaque remedium hocce, quantum in ſe eſt, maximopere diſſuadent, in noſtra tamen contrarium emicuit; ſiquidem paulatim facta aquarum evacuatione res eo devenit, ut longe commodius, tranquilliuſque reſpirare potuerit, & poſt fata clare patuit, puncturam nullum inflammationis, nedum ſphaceloſæ corruptionis ſignum exhibuiſſe, haud obſcuro argumento, aliquando remedium quodpiam præter neceſſitatem ſuſpectum fieri. Quod autem ægra, non obſtante qualicunque ſolamine, interierit, id febri malignæ exanthematicæ adſcribendum eſt, quam fortaſſis ante operationem nemo olfacere potuit. Profecto chronico quopiam morbo detenti, ſibimetipſis ex eo mortem præſagire ſolent; tametſi non hujus, ſed alius præter ſpem ſupervenientis atrocitate quam ſæpiſſime mortalium numero eximantur. Idem noſtræ accidiſſe, eventus edocuit. Utrum atmoſphæra calida, an vero vaſa ſanguifera a ponderoſo liquore

re liberata fermentationi ſanguinis prædiſpoſiti malignæ occaſionem ſubminiſtraverint, jam brevitatis ergo haud inveſtigabimus, finem potius huic qualicunque meditationi impoſituri.

FINIS.

AAAA. *Ovarium prægrande in hydatides mutatum.*
BB....... *Integumentum ovarii incisum et reclinatum.*
c c c.... *Hydatides variæ magnitudinis.*
d d...... *Vasa sanguifera per hydatidum membranas dispersa.*
e e e... *Aperturæ in integumenti peripheria conspicuæ.*
ffff..... *Tubæ fallopianæ fimbriæ vasorum instar, extenuatæ, elongatæ, dispersæ, et ovarii integumento adnatæ.*
G G...... *Ligamenta uteri rotunda.*
H.......... *Uterus.*
II.......... *Pars uteri media cervice angustior.*
K.......... *Orificium uteri internum.*
L.......... *Vagina uteri incisa et explicata.*
M......... *Tuba fallopiana.*
N......... *Ovarium naturali magnitudine gaudens.*

CXXVI.

LUDOVICI SALZMANN

DE

ABSCESSU INTERNO MIRÆ MAGNITUDINIS DIGNIS CUM HYDROPE ET ALIIS NOTATU IN MULIERE ARGENTORATI NUPER OBSERVATO.

Argent. 14. Dec. 1671.

HISTORIA

Anno 1671. d. 26. April.

IN Noſodochio Argentinenſi, ancilla quæ aliquot nobilioribus familiis hujus urbis ſervitia præſtiterat, annos nata 23. conſtitutionis calidioris ſicciorisque, conquerebatur à tribus jam annis de ſupreſſione menſium & factâ inde intumeſcentiâ abdominis, hoc quippe juxta notabiles venas atro & craſſo ſanguine refertas quas exhibebat, ſenſim in tantam excrevit magnitudinem, ut à plurimis ipſa crederetur gravida. Imploraverat miſera opem medicorum, qui menſes ab initio ob imprægnationis ſpeciem & ſuſpicionem provocare non ſuſtinebant, poſtea ob diuturnitatem temporis, remotâ imprægnationis ſuſpicione fortiora imo fortiſſima exhibebant medicamenta, quæ menſes pellerent, ſed in caſſum laborabant, quippe abdomen potius ſenſim à ſiniſtro hypogaſtrio verſus ſiniſtrum hypochondrium magis extendebatur, reliquo corpore fere contabeſcente, ambulare tamen hinc inde poterat, utcunque valebat, vigebat appetitus. Non conveniebat hactenus inter Medicos, quali morbo hæc miſera laboraret. Alij eam judicabant hydropicam, quod quidem ab initio ſatis colorata facies, & gracilitas pedum negabant, dum imprimis neque ſingularis ſitis eam fatigabat. Molam potius adeſſe credebant alij, verum ſigna aliâs molam indicantia, non exactè aderant, nec molam ſuſpicari concedebat virginitas quam patiens ſanctè ſemper defendebat. Hydropem uteri eſſe, (qualem in fœmina Argentinenſi Anno 1628. *Magnificus Dn. D. Melchior* SEBIZIUS *Med. Prof. Publ. Senior, Com. Palat. Cæſ. & Capit. Thomani Præpoſitus, ut & Civit. Archiater*, Vir quem profunda eruditio & rara ſenectus ad 94. annos ſe extendens admirabilem reddit, obſervavit cum 76. molis,) ſigna diagnoſtica multis perſuadebant. Quibusdam tamen abſceſſus quidam præternaturalis internus, cujus generis non ita pridem tres inſignis magnitudinis in abdomine puellæ 3. annorum, ex præclara familia oriundæ ſummo cum ſtupore ab Excellentiſſimis aliquot Medicis me præſente conſpiciebantur, & quales à Cabrolio Obſerv. 33. 35. notantur, ſuſpectus erat.

Hæ erant Doctorum Conjecturæ, certi tamen quid definire nullus audebat, certitudinem rei ex apertione cadaveris ſinguli deſiderantes; vivebat hæc interim ſine notabili mutatione usque dum circa initium Aprilis Anno 1671. gliſcente pede cum vehementia in terram ruebat, ex quo lapſu multum ſenſit incommodi, abdominis enim tumor ſurgebat altius, ita ut umbilicus totus obliteraretur, venæ in abdomine antea notabiles, jam nodoſæ in majorem extendebantur magnitudinem, ſubſequebatur ſpirandi difficultas, pulſus erat parvus, frequens & inæqualis, cordis ſy-

 ſtole

ſtole & diaſtole ſub clavicula ſiniſtra, (hucusque enim protrudebatur cor.) exacte cernebatur. Ventriculus reſpuebat omnem cibum, unde inter omnes qui adſtabant conveniebat, ipſam paucis diebus eſſe exſpiraturam, ſed præter omnium exſpectationem vitæ terminus de die in diem protrahebatur, ingraveſcebat indies morbus, tantaque in abdomine ex largo potu retento colligebatur copia materiæ, ut abdomen cum diſtendi amplius non poſſet, mitteret ejus partem ad crura. Sexto igitur à lapſu die his tumorem inducebat, unde hydrops notabatur. Moriebatur autem die 26. April, Anni hujus labentis 1671. matutino tempore, quo ipſo die à meridie præſentibus Excell. Dnn. *Profeſſoribus & DD. Practicis* nec non Medicinæ Studioſis in Noſodochio cadaver aperiebatur, facta itaque in dextro hypochondrio levi inciſurâ, proſiliebat ex abdomine aqua, quæ colore, conſiſtentia & ſpuma cerevifiam probe coctam æmulabatur, foramine dilatato inſequebatur purulenta & fœtida materia, imo totæ portiones omenti, peſſime olentes, implebat autem hæc aqua circiter 14. menſuras Argentinenſes ſeu 56. lb. Evacuata hac materia & ſenſim ſubſidentibus partibus abdominis continentibus, ingens & ſolidior ſub illis moles obſervabatur, aperiebatur itaque totum abdomen, quo aperto, vah! quæ mira ſeſe offerebant, quippe ſub inguine ſiniſtro conſpiciebatur inſignis tumor quem ſuæ alebant venæ, circumjacentibus partibus undique membranis annexus, qui vinculis ſuis liberatus eximebatur pendens $6\frac{1}{2}$. lb. civiles. Erat autem tumor iſte congeries plurimorum abſceſſuum cyſticorum, quos communis involvebat membrana, horum alii majores erant, minores alii, ſinguli qui aperiebantur peculiarem continebant materiam gelatinæ ſimilem; maximus in duorum pugnorum magnitudinem excreverat, quem materia mucoſa albumen ovi referente impletum videbamus, alius magnitudine ovum excedens melleam continebat materiam, alius albam, glaucam alius, alius ſubfuſcam, paucis, quot aperiebantur abſceſſus, tot diverſa fere conſpiciebantur contenta, & ſubinde novus abſceſſus novam promebat materiam. Conſiderata hac mole etiam in alia inquirebatur: infinitæ erant hinc inde hydatides variæ magnitudinis, aliæ enim ad nucem juglandem magnitudine accedebant, aliæ minores inveniebantur. Peritonæum apparebat craſſum inſtar cutis. Omentum pene totum erat conſumptum. Ventriculus bene ſe habebat, erat autem plane inanis. Inteſtina erant livida, turgebant mirum in modum quaſi fiſtula inflata fuiſſent, colon præcipue, donec adacto cultello inuſitatum exſpirantia fœtorem concidebant, membranis præter naturam ſibi invicem erant inſuper annexa. Hepar dextro hypochondrio valide quoque adhærebat, ejusque membrana, dum eximebatur à parenchymate ſponte abſcedebat; cæterum quoad ſpeciem ſubſtantiæ externam bene erat conſtitutum. Renum ſiniſter magnitudine fere cum liene certabat. Uterus & veſica nil præter naturam patiebantur. Pancreas durum erat inſtar cartilaginis. Diaphragma ab aquæ copia & mole illa carnea ſurſum protruſum apparebat,

rebat, ita ut pectus fuerit anguſtiſſimum, remoto ſterno etiam in thorace aqua ſanguinolenta putrida inveniebatur, uti & in pericardio. Pulmones pleuræ firmiter erant affixi. Cordis ventriculus dexter præter naturam erat mollis & flaccidus, qui apertus hydatidibus erat obſeſſus. Sanguis totius corporis erat fæculentus, ſeroſus. Superiores corporis partes macie erant conſumptæ, inferiores tumidæ ob aquam intus contentam.

Hæc vera eſt eorum quæ in hoc ſubjecto obſervavimus relatio, cujus fides ob præſentiam *Clariſſimorum Virorum*, qui ipſi ſingula perluſtrarunt & obſervarunt, non vacillabit. Utinam in re tam obſcura & comprehenſu difficili, in negotio naturæ tam ſecreto, quantum cognoſcunt & admirantur omnes, tam certi eſſemus, de vera rei cauſa, quantum ingenio valebimus, auxilio divino fulti, inquiremus.

QUÆSTIO I.

Num moles illa inſignis in dictæ ancillæ corpore inventa, fuerit Mola (ein Mutter-Gewächs)?

Mola (ſic dicta forſan à Mole, quia fœminæ Molam geſtantes moleſtum onus ſentiunt) in ſpecie eſt, uti Gorræus deſcribit in definit. medic. *Caro informis & inutilis in muliebri utero concepta.* Hæc interdum rudimentum cujusdam formæ obtinet, ſed inchoatum duntaxat. Cute vel membranis obducitur, intus venis abundat, ſine oſſibus, ſine inteſtinis, ſine viſceribus interdum etiam venis deſtitutum, nil eſt niſi nudum parenchima. In genere Mola alia vitalis eſt, alia vitæ expers, vitales vel carnem informem tantum referunt, interdum venis intertextam, interdum venis deſtitutam! vel varia mentiuntur animalia, lacertæ quippe, ſerpentes, ranæ & alia à mulieribus excreta leguntur: Imo humanam quoque æmulantur figuram, ceu Hipp. l. 2. Epid. ſect. 2. narrat. Antigenis Uxorem, carnoſum puerum peperiſſe, membris quidem & præcipuis corporis partibus diſtinctum, magnitudine vero quatuor digitos non excedentem, totumque exoſſem. Aliæ iterum ratione *Subſtantiæ* ex ſanguine ſunt concretæ, aliæ referunt pultem, nonullæ flatuoſæ ſunt, aquoſæ aliæ, aliæ ex alia conſtant materia; ratione *Quantitatis* aliæ majores, minores aliæ apparent: *Numero* interdum plures, interdum tantum unica obſervatur. *Cauſa* autem hujus erroris naturæ (Molarum intellige) eſt materia quæ inhabilis eſt, ut inde fœtus formetur, quod materiæ vitium facultatem plaſticam, quæ per ſe perfectum & laudabile opus intendit, impedit, quo minus finem ſuum aſſequatur, unde hæc in locum perfecti fœtus monſtroſam ejusmodi molem producere cogitur, quam interdum ſolam, interdum vero penes laudabilem fœtum elaborat. *Excluditur* vero talis mola vel ante fœtum, quod obſervavit *Guilh. Fabri-*

bricius. Cent. 2. *Obſ.* 54. vel cum fœtu *Schenck. l.* 4. *Obſerv.* 199. vel poſt fœtum, quod fit modo aliquot à partu menſibus, nunc anno uno, mox aliquot annis, interdum decem, viginti, plūribus annis. *Schenckius l.* 4. *obſ.* 205. imo ad finem vitæ à quibusdam retinentur, *Schenck. l. c.* ceterum Molæ ſive ſolæ generentur, ſive cum fœtu, *locus generationis ipſis* alius non eſt, quam uterus, & quidem ipſius cavitas, *Laurent. anat. l.* 8. *quæſt.* 13. Unde illas excreſcentias quarum *Schenckius l.* 4. *obſ.* 227. mentionem fecit, quarum altera extrinſecus matrici adnaſcebatur, altera vaſi ſeminali, molas non agnoſco. Et ſic merito quoque negamus, molem illam in fœmina cujus in caſu noſtro mentio facta prope uterum inventam, Molam fuiſſe, quia in cavitate uteri non hæſit, quippe qui in naturali magnitudine conſtitutus pyrum ex minoribus non excedebat, præterea ne quidem utero originem ſuam debuit, utero enim nullibi alligata fuit, nec ullo modo eam ab ipſo generatam vel conſervatam fuiſſe monſtrari potuit.

QUÆSTIO II.

An in Virginibus & Viduis caſtis Molæ generari poſſint ?

Cum multi curioſi novarumque rerum ſtudioſi molem in caſu memorato narratam judicaverint Molam eſſe, & ſimul crediderint ſine ſemine virili molam procreari minime poſſe, fœminæ patientis virginitas in dubium vocari cœpit, placuit itaque hanc quoque quæſtionem paucis examinare, ut quodammodo intelligi poſſit quid judicandum de materia propoſita. Ad quæſtionis autem hujus explicationem neceſſe eſt ſcire materiam, ex qua producatur Mola, de qua varias fovent Authores ſententias; rem proponamus diſtincte. Molæ ſunt vel veræ vel falſæ. *Falſas* concedunt Authores poſſe generari ſine ſemine virili. *Veræ molæ* ſunt vel viventes vel vitæ expertes; ad *viventes* credo præter ſanguinem menſtruum & ſemen muliebre requiri etiam ſemen virile, unde talem ſine congreſſu maris generari, dicere vix auſim. *Vita carentes* conſtant aliæ ex ſola parenchymatica materia, negatis venis, & has ex ſolo ſanguine concretas affirmat, nunquam ſine honoris titulo nominandus *Dn. D. Melchior Sebizius*, in *Tract. de muliere Argent. quæ* 76. *molas fovebat*, aſſerit hoc quoque Mercurialis, aliæ vero præter carnes parenchymaticas etiam fibris, vaſis & membranis ſunt præditæ, quas quia ex duplici conſtant materia, plurimi Authores dicunt ex duplici quoque produci principio, ex ſanguine menſtruo quoad carnes, ex ſemine vero quoad fibras & vaſa; verum ſemen non adeo neceſſarium hic exiſtimo, cum natura in aliis nobis monſtrat ſe abſque ſemine membranas & venas producere, quippe abſceſſus cyſtici aluntur per venas, quas natura ipſis denuum efformavit, membrana inveſtiuntur quoque propria, quæ ex

ſemine

ſemine demum fieri vix ullus affirmabit. Firmiter itaque concludere fas erit, neque in mola ad venas comparandas ſemen requiri. Si ergo non ſemen deſideratur, ne virili quoque opus erit. Unde tandem videtur poſſe dici: Ad molam veram viventem congreſſum virilem expoſci, vitæ expertem autem, ſive conſtet ex nudo parenchymate ſive venis ſit intertexta, cum nullo ſemine nedum virili indigeat, in virginibus & viduis ſine virginitatis aut caſtitatis jactura poſſe geſtari, recenſet *Levin. Lemnius l.* 4. *de occult. Nat. mirac. c.* 19. eveniſſe puellæ nubili, cui dum amaſio frui negatum fuerit, illum animo menteque abſentem concepiſſe, ita ut ex crebra imaginatione maſſam quandam informem conceperit, refert quoque *Schenckius l.* 4. *obſ.* 203. *ex Marcell. Donato.* Nobilem mulierem, indubiæ honeſtatis Matronam, quinquageſimum ſextum annum natam, carnoſo corporis habitu donatam, cum jam per aliquot annos menſtruæ purgationes defeciſſent, annis 1573. & 1574. molas plures carnoſas edidiſſe, quæ diligenter examinata ſe nullum ſeminis profluvium in ſomnis nec ullam oblectationem perpeſſam affirmavit. Erant autem huic carneæ molæ nonnullæ ad pugni magnitudinem, aliæ minores. Hæc ſane Exempla ſententiam à me propoſitam egregie confirmant. vide inſuper *Valeſci de Taranta philon. l.* 6. *c.* 15. *item Fuchſ. prax. l.* 6. *c.* 58.

QUÆSTIO III.

An moles illa, quam negavimus molam fuiſſe, fuerit Abſceſſus.

Ad hanc quæſtionem ſolvendam opus erit notare prius, quid per abſceſſum deſignent Medici. Inſignis autem in hoc vocabulo latet homonymia, cujus vitio multos dum ſæpius committimus errores, hanc nos primum enarratione removebimus.

Prima itaque abſceſſus ſignificatio eſt, qua quemcunque tumorem ſua ſponte ſub cute erumpentem denotat, ſive fuerit phyma ſive exanthema, ſive puſtula &c. quam ſignificationem vid. ap. *Hipp. l.* 2. *Epid. ſ.* 1.

Secundo ſuppurationem indigitat, dicit enim *Hipp. in prognoſt.* Oedema quod in ventre fatigat, minus facit abſceſſum, quam quod in iliis, quem locum *Gal. in Comment.* 1. *th.* 41. exponit, ajens. Oedema non ſolum citius, ſed etiam magis in iliis ſuppuratur, propterea quod ſedes eſt calidior.

Tertio abſceſſus ap. *Hipp. l.* 1. *Epidem. Sect.* 2. Morbi in morbum mutationem ſignificat, ut cum fit quartana per digreſſionem alterius.

Quarto. *Hippocrati in Coac. prænot. aph.* 2. 6. videtur abſceſſus ſignificare corruptionem, dum ibi præſagit Hipp. ad dentis ſiderationem, vehemens accedens febris cum delirio mortem minatur. Quod ſi ſerventur ægri, ulcera pus colligent & oſſa abſcedent; ubi poſterioribus verbis

verbis *Anutius Fœſius* annotat. h. m. Ulcera autem purulenta oſſa corrumpunt, unde & ſanies emanat, & teſtulæ & ſquamæ excidunt, indeque abſceſſum facere dicuntur.

Quinto, abſceſſus fieri dicuntur, cum, quæ corpore quidem cum aliis partibus conjungebantur, adverſa valetudine contactum amiſere, quod obſervatur in fracturis oſſium, ulceribus, fiſſis & contuſis talem *Hipp. in Prænot. Coac. aph.* 501. notat inquiens, in fracturis oſſium capitis γίνεται ἀπόςασις τῆς σαρκὸς ἀπὸ τȣ͂ ὀςέȣ fit abſceſſus carnis ab oſſe, & hanc ſignificationem videtur nos docere etymologia. Abſceſſus enim apud Latinos eſt a verbo abſcedere, unde partes antea unitas invicem abſcedere indicat. Græci vero abſceſſum dicunt ἀπόςημα, quod ut ſcribit *Gal. ad Glauc.* eſt ἀπὸ τȣ͂ ἀφίςαϑαι quod itidem abſcedere ſignificat.

Sexto, *Galenus* videtur præter abſceſſum, qui per nudam fit abſceſſionem adhuc alium nobis indigitare, dum *l.* 2. *ad Glauc. c.* 7. Abſceſſum deſcribit quod ſit talis affectio, in qua invicem diſtant, quæ prius ſe contingebant corpora, & porro ſpatium dicit in medio fieri oportere, quod aliquam ſubſtantiam ſpirituoſam vel humidam aut miſtam ex utrisque comprehendat. *Duplex* autem eſt hic abſceſſus dictitante *Galen. l. meth. med.* 14. *c.* 12. Unus, cum phlegmone in pus verſa, pus ipſum tanquam in ſinu aliquo eſt collectum, qui abſceſſus in ſpecie phlegmones ſeu inflammationis nomine venit Medicis, licet Hipp. eum non phlegmonen, ſed compoſito nomine durum & dolens œdema appellet, quod notavit *Gal. Comm.* 1. *in Prognoſtica Hipp. cap.* 13. *aph.* 33. Signa hujus abſceſſus ſunt, 1. Calor. 2. Rubor. 3. Dolor. 4. Renitentia ad tactum. 5. Moleſta pulſatio. Alter abſceſſus eſt, cum nulla præcedente phlegmone ſeu inflammatione humor aliquis ſtatim ab initio in parte aliqua colligitur. Et talis abſceſſus vel contingit rarius, vel frequentius. *Frequentius* ſe *offerunt* tria illa genera, ἀθέρωμα, ςεάτωμα & μελικηρίς. *Rarius* ille, qualis fuit moles illa, de qua noſtra agit quæſtio, cujus fere ideam *Galenus* nobis *in lib. de meth. med. l. c.* proponit, dum ſcribit. Alterum inter abſceſſus genus eſt, cum nulla præcedente phlegmone humor aliquis ſtatim ab initio, isque alias ſpecie alius, cæterum omnino acris in parte aliqua colligitur: porro excoriat hic circumpoſita corpora: ſpatium videlicet ſibi moliens, vel inter duas tunicas vel inter certas membranas. Excoriat autem omnino ipſa copia diſtendens: interim vero acrimoniam quandam a putredine tempore contrahens. Sane inveniuntur in hujusmodi abſceſſibus cum ſcalpello ſunt diviſi, proprietates quædam non paucæ, nec humorum modo, ſed etiam ſolidorum quorundam corporum: ſiquidem unguium, pilorum, oſſium, teſtarum, lapidum, & tophorum fragmentis ſimilia inventa in his corpora quædam ſunt. Ac humorum ipſorum alius veluti lutum vel cœnum vel olei quidam limus, vel vini fæx, alius adeo graviter olens, ut omnes averſentur.

ſentur, verum hæc rarius incidunt. *Hucusque Galenus*: cujus elegans abſceſſus deſcriptio, cum tam belle cum affectu noſtro conveniat, ceu in quo peculiaris etiam procul dubio humor ſine phlegmone molem illam recenſito modo produxit, quod in generationis conſideratione perpendemus, & præterea etiam in eo aperto non quidem oſſicula, pili, teſtæ & ſimilia, ſed inſignis variorum humorum varietas eſt obſervata, quorum alius utique amurcam, alius vini fæces, alius neſcio quid aliud referebat, neque inſuper teterrimus defuit fœtor, non dubitamus Galenum hac in re ſequi, & affectum noſtrum abſceſſum appellare.

QUÆSTIO IV.

An fuerit noſter abſceſſus per congeſtionem, an per decubitum?

Reſp. Videtur fuiſſe abſceſſum per congeſtionem, qui uti ſingularis doctrinæ Vir *Marc. Aurel. Severin. in Tract. de recondita natura abſceſſ. lib. 3. cap. 6. obſervat.* frigidi ſunt natura, quippe quos diuturnos perpetuo frigidas cauſas agnoſcere oportet. Deinde videtur & ipſorum propria peculiariſque ratio frigiditas, propterea quod nullus generando dolor, nullaque febris aut febris prænuntius rigor inſequitur, ac inſuper quod frigidas exhibent ſymptomatum notas, nullas omnino calidas, puta doloris, inflammationis, ruboris, pulſationis atque uno verbo fervoris & acrimoniæ. Etiam poſt diuturna tempora, ſi ſuppurationem inire debent (non enim ita frigida ſunt corpora ut nullum calorem concipere vel non ſuppurari poſſint) exiguas caloris notas præbent, cum præter alia saniem crudam ichoreſque aperti reddunt. His præterea abſceſſibus ſingulare eſt, inſenſile incrementum, nam creſcit occulto velut arbor ævo. *Noſtro* igitur in abſceſſu cum nulla præceſſit febris, nec ipſe dolore acri vexabat, ſed cum potius erat indolens, crudus, intime reconditus, ignavus, nullum caloris ſenſum exhibebat, nullique inflammationi vel pulſationi ſucceſſit, quia dum ſenſim fiebat, nullam notabilem intulit mutationem ſeu moleſtiam, ſed tum ſeipſum quodammodo prodidit, cum in aliquem cumulum elevatus tumor ſeipſum extulit, hæc, inquam, cum fuerunt ſigna noſtri abſceſſus, eum judico fuiſſe abſceſſum frigidum per congeſtionem. Cum vero duplex ſit ſecundum *Severin. l. 3. c. 9. & Averrhoëm* congeſtionis modus, *alter* qui ſolius concoctricis facultatis vitio commiſſus eſt, ubi membrum, uti loquitur *Petr. Aponenſis* ſuum non poteſt dirigere nutrimentum, & ſibi aſſimilare convertitur in ſuperfluitatem apoſtemantem, qui quidem ſimplex congeſtus eſt, & proprie dictus. *Alter* vero cum congerit quidem pars non a ſe manantem humorem, ſed aliunde profectum & non concitatum quidem, ſed conſiſtentem, materia enim quæ in cavitatibus & conceptaculis corporis communibus acervatur, poſtquam adaucta ab his capi non poteſt

aut contineri, refunditur ad cavitates & poros loci particulares, & huc conjecta excitat larga congeſtione tumorem. Hoc duplici modo, inquam, dum fiat abſceſſus per congeſtum, ipſo etiam dictitante *Galen. l. 2. ad Glauc. c.* 10. non priori quidem, poſteriori tamen modo Abſceſſum noſtrum procreatum dico. Cumque præterea uterque modus & ſuppurabilis ſit & ſuppurationis expers, noſtrum ſuppurabilem, imo in ipſo ſuppurationis actu fuiſſe ſtatuo.

QUÆSTIO V.

An abſceſſus fuerit criticus, an ſymptomaticus?

Criticus abſceſſus a noſtris dicitur monente *Severin. l.* 1. pag. *69.* qui productus a natura, materiæ translatione morbum ad ſalutem determinat atque præjudicat, non aliter quam decreto ejus, qui præſidet reus abſolvitur. Symptomaticus vero eſt, qui peculiariter a vi morbi & ubertate materiæ proficiſcitur, licet enim natura videatur intervenire expellendo materiam, & transferendo in alium locum, non tamen libere id agit, ſed humoris vel acrimonia vel quantitate coacta; tentat quidem etiam natura commoda animalis promovere, & materiam commode diſponere, coctione perficere, humores ſecernere, & die critico expellere ſed materia præpollente, & ob id ipſum pro lubitu agente, natura victa ejus nutum ſequi cogitur. Ex hac utriusque abſceſſus contemplatione, noſter abſceſſus non criticus ſed ſymptomaticus videtur eſſe, quod ſigna criſeos perfectæ *à Gal. in Comment. ad aph.* 20. *l.* 1. conſignata (quæ nulli quidem abſceſſui, niſi illi qui eſt per ἐκρεσιν competunt) nobis clarius demonſtrabunt.

Primum enim inquit *Gal. l. c. melior* eſt judicatio, quæ fit per evacuationem inferiorem, quam quæ per abſceſſum: *Deinde* per quam humor noxius & abundans, quam per quam alter evacuatur: *Tertio* loco quæ recto tramite, quam quæ non recto tramite procedit: & quarto poſt has quæ facile toleratur; deinde quæ cum coctione fit & in decretorio die. Hæc, ſubjungit, omnia adeſſe convenit perfectæ judicationi: cui ſi quid deſit, vel plura, neque exquiſita, neque integra fuerit judicatio. In noſtro autem cum omnia vel plurima tamen ſigna laudabilis criſeos deſiderentur; nam 1. Nulla facta eſt judicatio per excretionem. 2. Neque tumor noxius & abundans omnis eſt evacuatus, ceſſiſſet enim morbus & melius ſeſe habuiſſet ægrota; & ſic nec fida criſis fuit. 3. Videtur quidem recto tramite factam eſſe translationem humoris, in corpore tamen delituit abſceſſus, ita ut cognoſci non potuerit. 4. Neque ſubſecuta eſt facilis tolerantia, quæ quidem finis eſt naturæ in abſceſſu producendo. 5. Licet obſervata ſit aliqualis in abſceſſu coctio, nulla tamen 6. facta eſt criſis die decretoria, quibus diebus natura dum bene

bene operatur, ſolet humores noxios ἀθρόως & confeſtim expellere. Hæc, inquam, ſigna Galeni cum in abſceſſu noſtro non obſerventur, e contrario autem ipſi conveniat deſcriptio ſymptomatici abſceſſus, ſymptomatici utique nomen meretur, qui velut appendix ad præſubſiſtentem morbum ſucceſſit, unde etiam ipſius conatus ad ægræ interitum tendebant, quod triſtis confirmavit exitus. *Tandem* cum hic materia fuit frigida, quæ difficulter mutatur ac movetur nec hoc modo criſis, ceu quæ repente fit, ipſi competit.

QUÆSTIO VI.

Quænam fuerit abſceſſus hujus generatio?

Abſceſſus, critici potiſſimum, peculiare naturæ ſunt inventum, quo ipſa animali laboranti ſuccurrit; uti enim natura in ſanitatis ſtatu ſollicita eſt, ut omnes actiones laudabiliter exerceantur, ita etiam in adverſa valetudine, maxime ipſa eſt occupata, ut animal ab inſidiis luctifici morbi liberet: ut autem finem ſuum felicius aſſequatur excogitavit abſceſſus, ceu per quos egregie ſuccurrit animali, in morbis præcipue diuturnis, nec tamen lethalibus; in his enim potiſſimum abſceſſus obſervantur *Gal. comm. ad Hipp. Prognoſ.* 65. *l.* 2. & 23. *l.* 3. Quos enim febres longæ exercent, iis tubercula ad articulos vel labores fiunt, docet *Hipp. l.* 4. *aph.* 44. *Modus* autem *generationis* in abſceſſu hic eſt. Cum natura partem principem, aut vicinam principi, vel huic inſervientem obſervat obſeſſam a materia morbifica, omnem movet lapidem, ut partem illam ab hac ſarcina, extrema minitante pericula, liberet, movet itaque materiam, & a parte nobili, ad partes ignobiliores juxta & exteriores detrudit, ac ibi per emiſſaria propria & cavitates naturales, alvum, veſicam, aures, nares &c. excernit liberaliter, & ſic abſceſſus per decubitum non fit, ubi enim ſpes eſt ad articulos abſceſſum iri, abſceſſu liberat urina multa, craſſa & alba reddita: qualis in febribus laborioſis quarto die quibusdam exire incipit, quod ſi ex naribus etiam ſanguis profluxerit, brevi admodum ſolutio fit, præſagit *Hipp. aph.* 74. *l.* 4. Negato vero exitu deponit tamen materiam in locum viliorem & debiliorem, ubi abſceſſum exinde format *Gal. in Comm. ad Hipp. Progn.* 65. *l.* 2. & ſic egregie digniores partes levat. Cæterum non ſine notabili moleſtia talis procedit criſis, quippe, requiritur ut prius fiat materiæ pepaſmus & concoctio, item vehemens agitatio, acre enim oritur inter naturam & morbum certamen, unde etiam prædicit *Hipp. l.* 2. *aph.* 13. Quibus criſis fit, nox quæ acceſſionem præcedit gravis, in græco dicit δύσφορος id eſt, talis nox, quæ vix perferri poteſt; mox tamen ſubſequitur εὐφορία, unde pergit Hipp. quæ vero nox ſubſequitur, levior fere ſolet exiſtere, melius enim ſeſe habent

 ægroti,

ægroti, quia natura laudabiliter eſt operata. Ecce hoc modo generatur abſceſſus, hoc modo opitulatur natura animali per abſceſſum, ſi ipſa eſt libera, nec a materia opprimitur. *Symptomaticus autem abſceſſus*, materiæ morbificæ prævalentis potius effectus eſt, natura quidem in hoc etiam operatur, ipſi tamen imperat morbus, & cum natura vellet agere, a materia valentiore ipſa movetur, unde laudabile quid proficiſci nequit; germen morbi eſt talis abſceſſus ex valido hujus apparatu deciſum, belle naturam hujus abſceſſus nobis illuſtrat ſimili aliquo *Severin. in l. de abſceſſ.* I. *c.* 10. ſcribit enim, ſi natura valet, ipſa præeſt, ſin minus, transverſim agitur, & cum ipſa vellet movere, a materia, in qua ſubeſt, valentiore movetur, ut ſi quis inſtitutus cuſtos domus pro ſervandis rebus a furum rapinis, hic interdum ab his, qui viribus ſunt ſuperiores, cogatur ut ipſe dilapidet etiam bona, faciatque per vim id, quod inſtituti ſui non erat, ita & natura, quæ vis eſt quædam ordinans bona corporis, ſi materia quidem obediat, accommodate hanc diſponit ac procurat, ſin materia præpolleat, vincitur & a nutu ejus trahitur, & hinc apparet, quis ſit autor abſceſſus ſymptomatici: huc usque Severinus.

En levis eſt hæc abſceſſus cum critici tum ſymptomatici delineatio, quoad generationem, perfectius autem hanc intelliges, ſi cauſas abſceſſus diſtinctius perpenderis, quarum ſat magna reperitur apud Authores congeries. Non quidem de materiali cauſa hic ſolliciti erimus, quam reſervamus in ſeq. quæſt. potius afficientes contemplabimur, quæ ſunt vel externæ vel internæ.

Externæ variæ ſunt, quarum aliæ affluentem humorem generant, aliæ collectum ad fluxum proritant, fundunt, exprimunt, aliæ membrum recipiens debilitant, & vias ad illud aperiunt & dilatant. In ſpecie autem ſunt, uti *Fallop. Tom.* I. *in Tract. de Tumor. c.* 4. *p.* 623. recenſet. I. *Aer*, qui, dum eum perpetuo inſpiramus, inſigniter noſtrum valet mutare corpus, etiam nos ambiens, varia in corpore noſtro poteſt producere, inprimis abſceſſus inducit, multos in corpore generando humores, aut æſtu nimio humores in corpore latentes fundendo ac poſtea frigore poros claudendo, ita ut hi materiæ exitum quærenti illum non concedant; juvat etiam abſceſſus aer, partes laxando, ut materiam facilius recipiant, quod auſtrinus potiſſimum efficit, imo etiam per contagium aërem abſceſſus inducere affirmat *Fallop. l. c.* Cæterum, ſi cum aëre reliquas res non naturales, prout multos & varios humores tum in corpore cumulant, tum poſtea movent, abſceſſus cauſas dixero, forſan non erravero. 2. *Cauſa eſt contactus* a re vel frigida, ut mulier illa ex ſeſſione ſuper marmore frigido paſſa eſt tumorem p. n. vel calida, ut ferro & aqua candente, vel alia aliqua. 3. Eſt *Fricatio* corporis, quæ intenſa tumorem ſeu abſceſſum facit, 4. Eſt, quando apponitur aliquod corpus attrahens corpori, ut ſi cucurbitulæ applicantur,

tur. 5. Cauſa eſt *ſolutio* continui, ſive fiat ab ictu, ſive a caſu, ſive a morſu animalis. 6. Malus eſt uſus partis, hoc ipſo enim pars debilitatur, unde promptior fit materiæ affluxus plures vide ſis l. c.

Internæ cauſæ duæ ſunt, aliquando enim materia eſt in parte aliqua concervata, quæ non poteſt egredi. Secunda cauſa eſt derivatio materiæ de uno loco ad alium. Ad hanc autem transmiſſionem requiruntur a quibusdam, uti *Tagault. in Inſtitut. Chirurg. l.* 1. *de Tum. p. n. c* 3. recenſet, ſex cauſæ. Nempe 1. Membri propellentis robur. 2. Excipientis imbecillitas, quæ ortum trahit vel ex prima formatione animalis, vel fit quia poſtea aliquam ſuſcepit noxam, vel denique pars debilis eſt, quia natura ipſa exigit, ut pars aliqua talis habeatur, e. g. cutis. 3. Materiæ copia ſeu multitudo. 4. Meatuum deferentium laxitas. 5. Propellentium anguſtia ſeu ſtrictura, & 6. Loci fluxum excipientis ſitus inferior. Hæ autem ad 4. reduci poſſunt: ad membrum propellens; particulam ſuſcipientem; humoris fluentis conditionem, & ſpatium per quod fit defluxio.

Cæterum concitatur transmiſſio ratione membri expellentis, quod varium eſt, vel propter facultatis expultricis irritatæ robur, vel propter propriorum meatuum anguſtiam. Pars vero fluxionem excipiens, quæ itidem multiplex, hoc patitur, quia eſt debilis & infirma; quia dolet, natura enim ipſi opem latura ſanguinem & ſpiritum copioſum ad dolentem partem ablegat; vel quia eſt calefacta ab igne, ſole aut aliis, ſic enim humores ad ſe ex reliquo corpore trahit; vel quia eſt in inferiore loco ſita, quæ quidem conditio non ſemper requiritur, fiunt enim etiam abſceſſus in partibus ſuperioribus, cum, quod *Perdulcis in medicina ſua l.* 3. *c.* 6. notavit, morbus eſt acutus & materia non admodum craſſa, vel pars imbibit fluxionem, ſi eſt imbecillior facta. Nam quibus ex morbo convaleſcentibus pars aliqua laborat, eo abſceſſus fiunt, uti loquitur *Hipp. Aph.* 32. *l.* 4. vel recipit pars humores facile, ſi rarioris eſt texturæ, ſi eſt ignobilior, vel hoc fit etiam propter connexum ejus naturalem cum parte mandante. *Humoris* ratione fit defluxus in partem quandam, ſi is fortiori parti aut nobiliori eſt moleſtus, vel copia, vel qualitate acri aut maligna, item ſi ſubſtantia fuerit tenuis. *Spatium* tandem ſeu viæ per quas fluit materia, fluxionem promovent, ob meatuum, qui vel ſunt manifeſti, vel occulti, amplitudinem. *Et hæc eſt deſcriptio cauſarum abſceſſus in genere.*

Ad noſtrum autem ut accedamus, licet quid certi de generatione ejus definire admodum ſit difficile, quantum tamen ingenio valebimus, in eam inquiremus. Fuit autem noſter abſceſſus in corpore latens, qui cauſis externis non videtur multum debuiſſe, potius eum ab internis ortum traxiſſe colligimus. Prima autem interna cauſa eſt, coacervatio materiæ in parte, a qua abſceſſum noſtrum productum credo. Coacervationis autem hujus in ſubjecto noſtro judico cauſam fuiſſe, menſium

ſuppreſſionem, de qua conqueſta erat patiens, & ſic ſuppreſſio menſ. erat cauſa mediata dicti abſceſſus; ſubſidentibus enim menſtruis accidunt ab utero morbi ait *Hipp. Aph.* 57. *l.* 5. hoc eſt, materia redundat in corpore, quæ alias evacuari conſuevit, & hinc variæ oriuntur ægritudines, & in utero & extra uterum, ut ſunt inflammationes, apoplexiæ, dolores capitis, lumborum, abſceſſus, notante *Magnif. Dn. D. Melch. Sebiz. in ſpecul. Pract. Hipp. l.* 1. *de morb. mul. p.* 153. inquit accidere ſuppreſſionem menſium patientibus, ſuffocationem ab utero, ciborum faſtidia, inſomnia, vehementem ſitim, *& paulo poſt p.* 155. Cum menſes in occulto latent, dolor infimum ventrem infeſtabit & pondus quoddam incumbere videtur. Si vero menſes nullo modo profluant, ij redduntur ex morbo craſſi, lenti & glutinoſi (qualis materia exacte in patiente noſtra fuit obſervata, ex qua etiam procul dubio abſceſſus ſunt generati,) adhibeantur igitur medicamenta, ſuadet. Nota, quod ſi ne ſic quidem (pergit) profluant, continget, ut talis prægnans eſſe videatur, & in viri congreſſu doleat, ita ut aliquid incumbere videatur, & pondus aliquod in ventre inſit, venter prominet &c. quæ cum in patiente noſtra apparuerint, menſium utique ſuppreſſionem abſceſſus iſtius cauſam fuiſſe videtur; quod autem ex ſuppreſſione menſium redundaverit ſanguis, ex quo poſtea abſceſſus ortus eſt, inde videtur colligi poſſe, quia nihil obſervatum fuit, quod materiam, quam natura alias ſingulis menſibus evacuare conſuevit, conſumſerit, non enim fecit hoc labor aſſiduus, non inedia aut vigiliæ diuturnæ, crebræ & largæ ſanguinis vacuationes, curæ, luctus vel mœror, neque erat gravida, neque etiam chronicus morbus eam conſumſit materiam, unde ſanguis ille alias evacuari ſuetus, neceſſario fuit accumulatus, ex qua collectione abſceſſus ſenſim fieri facile potuerunt. Dum enim ſanguis (quem quidem non purum intelligo) in venis abundans naturam ſollicitabat, inde emiſſus abſcedebat ad inguina ceu locum inferiorem & ſentinam corporis, ubi natura, quantum per materiam licuit, opus diſpoſuit, & materiam effuſam in commodiorem formam, rotundam nimirum redegit, materia tamen ſuperior ſemper extitit, unde tandem ſymptomaticus hic productus eſt abſceſſus.

QUÆSTIO VII.

Qualis fuerit materia hujus Abſceſſus?

Notabilis eſt varietas materiæ in abſceſſibus, cum ratione continentis, tum illius quod in ipſorum cavitatibus continetur. Ipſum continens conſtat ex materia vel membranoſa, multis intertexta fibris, vel carnoſa, quæ aut mollis eſt, aut oſtracoſa duritie firmata, vel etiam glandulosa. In ipſis autem cavitatibus tam varia inveniuntur, ut nulla fere

fere ſpurcitiei ſpecies ſit, quæ his veluti ſtagnis & matricibus concreta non offendatur: ibi enim obſervabis, modo humores, modo corpora ſolida, imo etiam animalia, unde videnda tibi veniunt in abſceſſibus, pus, ſanguis, ſanies variis notata coloribus, item materia mellea, pultacea, adipoſa, mox amurca, vini fæces, materia urinæ ſimilis, ut obſervat *Tagault.* & *Guido de Cauliaco.* Porro ex ſolidis offeruntur tibi pili, ungues notante *Ingraſſia*, materia inſtar cryſtalli lucida, qualem *Fallopius* invenit in corpore, carnes hebetes, calx, carbones teſte *Severin. Tract. de Abſceſſ. l.* 3. *c.* 11. p. 109. Oſſa, glandulæ, teſtæ, tophi, lapides variæ figuræ vid. eund. *Severin. l. c.* p. 259. Arenæ ap. *Ingraſſ.* ramenta quaſi ſulphuris, ap. *Aetium*, ramenta ligni, lutum, cœnum, raſæ cartilagines, ovum, creta, limacum cochleæ, ovorum teſtulæ molliores, materia partim carnea, partim mucida, ut in muco carneis apparet. Animalcula inſuper in abſceſſuum cavitatibus deprehendes, prope omnibus, quæ ex putredine generationem habent, ſimillima, quippe in iis ſunt muſcæ, culices, vermes, quos ex propria αὐτοψία teſtatus eſt *Fallop. Tom.* 1. *de Tum præter nat. p.* 623. *lin.* 29. *Cabrol. in Obſerv. Anat.* 27. Noſtri abſceſſus qualis fuerit obſervata materia, in hiſtorica jam indicavimus relatione, cingebat abſceſſum membrana, ſeu folliculus, quo aperto, ſe offerebat materia ſolida, ex variis ut videbatur compoſita, erat enim mucida, carnem referebat & ſevum, per hanc diſſeminabantur abſceſſus multi, ſinguli folliculo ſuo inveſtiti, quorum varia erant contenta, ſinguli tamen concretam inſtar gelatinæ emittebant materiam, horum maximi materia referebat albumen ovi, alius melleam reconditam habebat materiam, alius pultaceam, alius vini fæces imitabatur, alius albus erat, citrinus alius, alius ſubflavus, imo ſinguli abſceſſus novam offerebant materiam.

QUÆSTIO VIII.

Unde tot & tam diverſæ materiæ ſuam traxerint originem?

Materia ex qua tumores producuntur varia exiſtit, a pituita enim ducit originem œdema; ab atra bile cancer: ab humore aquoſo hydatides: a ſanguine eryſipelas, variolæ; a mixtis humoribus, ſcabies, eryſipelas ſpurium; præterea a dictis humoribus, (ſed qui, ut Excellentiſſ. *Dn. D. Joh. Albertus Sebizius* Præceptor ætate venerandus *in Diſput. de Tumoribus p. n. th.* 75. notavit, in materiam ab humoribus diverſam ſunt mutati,) ortum trahunt, melicerides, atheromata, nodi, ganglia. *Felix Platerus in prax. med. tract.* 3. *c.* 3. *th. de cauſis p. m.* 235. peculiarem fovens ſententiam, ſcribit cauſam abſceſſuum eſſe ſuccum nutrientem vel quantitate, vel qualitate peccantem, & hunc vel eſſe ſolum, vel cum aliis mixtum, unde tot abſceſſuum diverſitates: quod

quod vero hic ſuccus cauſa ſit, probat exinde, quia ungues, oſſa & alia in abſceſſibus inveniuntur; Succus enim nutriens, inquit, partis laborantis, dum attrahit ſuccum partium vicinarum earum, quæ craſſiore ſucco nutriuntur, fit quod dein cartilagines, oſſa &c. in abſceſſibus deprehendantur. In atheromate vero & meliceride ſcribit, ſuccum carneum non in pus, ſed in humorem tenacem excoctum fuiſſe, qui, ſi ulterius coquatur & terreus magis fiat, carbones & calculos referat; ſi enim, pergit, pituitoſum aut melancholicum excrementum abſceſſuum cauſæ eſſent, hi putredini magis eſſent obnoxii. Hæc autem opinio non arridet *Sennerto*, unde *l.* 5. *p.* 1. *c.* 35. eam refutat. Nos in ſubjecto noſtro obſervavimus ſuccum lentum, tenacem & mucoſum, (qualis fere e mucilaginoſis ſtirpium ſeminibus & aliis elicitur,) ex variis humoribus ſed mutatis procul dubio, collectum, qui, cum aptiſſimus fuit abſceſſibus producendis (quippe quem naturam, cum is in legitimam corporis partem abire non poterat, in eam formam, quantum licuit, deduxiſſe, quæ ſc. maxime ipſi conveniebat, & adjutam a calore partium, in formas nobiliores, rotundas nimirum, traxiſſe credimus) potiſſimam utique cauſam eum judico variorum abſceſſuum, quos obſervavimus, quod ipſum contentorum viſciditas quoque confirmat, non excludo tamen alios humores imprimis pituitam copioſam, quæ fibroſæ materiæ, teſte *Severin. de tumor. l.* 4. *cap.* 2. tum etiam meliceridum & atheromatum cauſa fuit. Diverſitatis autem materiæ in folliculis contentæ, dum alia melleam, alia pultaceam, alia tenuiorem, alia craſſiorem &c. ſubſtantiam habebat, potiſſima cauſa videtur concoctio. Eſt nobis exemplo pituitoſus humor, qui, teſte *Sennert. l.* 5. *part.* 1. *c.* 35. lente, temporis progreſſu in materiam, nunc melli, nunc pulti, nunc ſevo ſimilem mutatur, unde cum *Sennerto* etiam *Ingraſſias de Tumor. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 85. Pituitam atheromatum, meliceridum & ſteatomatum cauſam determinavit. vid. & *Aëtium* & *Avicennam*.

QUÆSTIO IX.

Qua ratione fuerint generati folliculi abſceſſus inveſtientes?

Membranæ alias tegmentum ſolent eſſe rerum utilium & maxime neceſſarium, uti videmus in oculis ſingulos humores propriis includi tunicis: hic autem in abſceſſibus noſtris utiles & neceſſariæ res nullæ, potius abjectæ & abominabiles exiſtunt; ſed exiſtimo; propter hoc ipſum, quia ſunt tam malæ notæ, facultas formatrix nunquam in corpore otioſa, quoties aptam habet materiam operandi, ſuis terminis abſceſſus hoſce concluſit, & ne propter malam naturam ſuam, partibus vicinis & circumjacentibus noxam afferrent, membrana ſeu folliculo obduxit, quem folliculum vel de lenta tenacique materiæ ſuppoſitæ portione, vi ſpiritus

ſubſtan-

ſufflantis, modo opificis vitriarii exhibuit, uti *Hipp. l. de carnib. p. m.* 30. *lin.* 12. docuit, vel, quod *Hieron. Fabricio* placuit, non exordio, nec plane funditus id rei creavit, ſed cum adverſam illam ſubſtantiam ſentiret, continuo de membraneis nexibus tunicam extendit, vide *Fallop. de Tumor. Tom.* 2. *p.* 276. *lin.* 50. *it. Severin. l. de tum.* 3. *c.* 13.

QUÆSTIO X.

Quomodo venæ, per quas abſceſſus nutriebantur & augmentum ſumebant, fuerint productæ?

Venis abſceſſuum nutriculis, eſt, uti Marc. Aurel. *Severin. l.* 3. *de Tumor. c.* 4. tanquam quid ſingulare notat, ortus & ſcaturigo ex una, quæ ſeu radix, ſeu matrix eſt. Dubitat de his idem *Sever.* & hæret, an non æquivoca tantum vaſa ſint hæ venæ, ejuſdemque conditionis cum venis illis, quæ in oculi tunica cornea interdum valde turgidæ apparent, Arabibus *Sebel* ſive *Schebel* aut *Scebel* &c. *it. Altheben* dictæ, quæ ab hepate non procedunt, teſte *Abenzoar* & *Averrh.* imo uti *Ingraſſ. de Tum. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 291. declarat non niſi nudæ venarum ſunt ſpecies. Scribit enim *l. c.* Si venæ ibi exiſtentes naturales mirum in modum craſſiore ſanguine replentur, dein ex reſudante paulatim e vaſis glutinoſo ſanguine, imprimis juxta illas venas, & arterias, quædam exterius lineæ, ac tanquam novæ venæ & arteriæ depinguntur, non quidem quod venæ aut arteriæ ſint, ſed cum rubeæ lineæ ſupra venas jam arteriasque exterius emineant, illarum penitus vel gyros vel rectitudinem conſervantes earum quoque effigiem minus exquiſite intuentibus repræſentant. Verum enim vero venæ abſceſſus noſtri, cum his venis Zebel dictis conferri non poſſunt, noſtræ enim, (licet largiamur eas non omnes perfectas fuiſſe venas, tamen) neque nudæ lineæ rubræ erant, ſed canales nutrimentum vehentes, & licet raro novæ producantur venæ *Galenus* tamen, cum *l.* 1. *de ſemine c.* 17. (in quo uti & in 16. & 18. valde occupatus eſt, ut demonſtret venas regenerari poſſe) & *l.* 14. *meth. med. cap.* 17. vidit venas ſatis memorabiles in ulceribus abſumptas poſt ea ſenſibiliter reſtitutas, cur non etiam de novo producerentur. *Modum autem generationis* hoc modo deſcribit, antea memor. *Severin. l. c. cap.* 13. Suboriuntur ex eructato primum ſanguine, quem natura nil utile abjiciens, & omnia meliorem in formam trahens, & ſua etiam adoptata cuſtodiens, vi ſpiritus (potius facultatis πλαστικῆς) in vaſculi formam educit, ut educatum ſuum fœtabulum in vita manere queat, & a cæteris partibus diſcludatur. Natæ etiam ex nutrimentitiis propriis membri liquoribus originem ducunt, eorum-

que a quibus proveniunt liquoribus ſimilitudinem recipiunt, ut inde ſequatur aliquas eſſe cartilaginoſas, aliquas carnoſas, & nonnullas ligamentoſas aut aliis membris ſimiles, ut oſſibus & articulis.

QUÆSTIO XI.

Unde inſignes illæ in abdomine venæ?

Varices non ſolum in cruribus, uti *Marcellus Vergilius* ſomniavit, (teſtante *Ingraſſia*) proveniunt, qualem quidem notabilem, craſſitie brachium ad carpum adæquantem curavit *Guilh. Fabricius*, ipſo ſcribente *Cent.* 4. *Obſ.* 85. ſed etiam in aliis partibus obſervantur, nempe in ima ventris parte ſub umbilico, docente *Ingraſſia de Tumor. tract.* 1. *c.* 1. *p. m.* 244. & *Celſo l.* 7. *medicinæ cap.* 17. quo in loco *Severino* viſæ ſunt varices mirum in modum implicitæ atque diſtentæ, ita ut venter quidem appareret Meduſæ caput: item in inguinibus obſervantur, docente itidem *Celſo. l.* 7. *c.* 18. Notabiles etiam fuerunt, in infimo ventre demortuæ noſtræ, quæ cernebantur, quæ ex ſuppreſſis menſibus ortum traxiſſe videntur, ſi enim alias varices multoties, ut *Ingraſſias l. c. p.* 246. docet, excitantur ex ſplene duro, materia nimirum, quam ſplen alias allicere ſolebat, cedente ad venas vel crurum vel aliarum partium, easque implente, cur non & hic dicere liceret, ſanguinem alias per menſtruam vacuationem evacuari ſuetum, ſeceſſiſſe ad venas epigaſtricas vel his vicinas, & ſic has varices produxiſſe.

QUÆSTIO XII.

Unde noſtra facta ſit hydropica?

Fœminam noſtram hydropicam fuiſſe, in ipſa jam indicavimus hiſtoria, & confirmant hoc hydropis ſigna in illa obſervata: intumuerat enim ipſi abdomen, hinc & pedes, ſuperiores vero partes marceſcebant, ægra de latere in latus converſa fluctuationem & murmur ſentiebat, diſpnœam imo orthopnœam patiebatur ob inſignem aquæ & flatuum copiam, ſitis quoque vehementer eam, potiſſimum primis a lapſu diebus, fatigabat. Cauſæ autem Hydropis poſſunt eſſe variæ, quas omnes examinare, dum breves eſſe volumus, prohibemur. In noſtra demortua videtur hujus affectus cauſam fuiſſe ſuppreſſionem menſium; menſium enim uti & hæmorrhoidum ſuppreſſa vacuatio hydropem facile inducere poteſt: quod ipſe docet *Hipp. l.* 6. *aph.* 12. Diuturnas curanti hæmorrhoidas, niſi una quæpiam ſervetur, periculum aquæ intercutis vel tabis impendet, hepar enim, annotante *Galeno ad l. c.* per hos modos evacuat

erat abundantem ſanguinem fæculentum, ſi quis igitur ei hoc intercludat iter, ſimul duritiem in hepate facit, ſimul multitudine gravans ac craſſitie, calorem in ipſo extinguit nativum, cum tale quid accidat, quale in flammis exterioribus, in quibus multa ligna ſuperingeſta ſuffocant ignem atque extinguunt, ſi igitur a nativo calore generatur ſanguis, perſpicuum eſt, quod ipſo extincto non generabitur amplius. Aqua vero inter cutem fit, cum ſanguinis generatio fruſtratur, *hactenus Galen. Sennertus* etiam dum prolixe, ſed elegantiſſime de hydropis generatione diſcurrit, perbelle etiam oſtendit, qua ratione ex ſuppreſſis menſibus oriatur, in his enim, ſcribit, pag. 756. una ſeroſi humores cumulantur, unde hepatis & lienis (quæ viſcera aquam ex primis viis trahere ſolent) calor nativus obruitur, vel uti p. 716. loquitur, impurus & fæculentus ſanguis tumorem in iis excitat, quæ ſane impediunt hæc viſcera, quo minus aquam hanc ulterius attrahere valeant, aqua vero relicta in primis viis, abit in cavitatem abdominis, eamque replendo, abdomen inſigniter diſtendit, qualis diſtenſio præprimis obſervata fuit in puerulo illo apud *Severin. Tract. de Tumor. l.* 4. *c.* 36. qui (quod alias inauditum & vix unquam obſervatum) in hanc lucem hydropicus editus eſt, continens magnam aquarum copiam cum in pectore, tum in abdomine, quod expanſum, reliquum corpus magnitudine fere exuperabat, & quod notandum, hepati in hoc ſubjecto nulla erat tabes aut vitium, niſi quod fiſſuræ expers, nulliſque lobis pendulis, erat globoſum.

Cæterum; dum partes inferiores in tantam extenduntur molem, ſuperiores interim contabeſcunt in aſcite, quod in noſtra etiam contigit: Hepar enim alias ſanum etiam, diu ſero immerſum corrumpitur, & vis ſanguifica in eo labefactatur, qua læſa laudabilis ſanguis non producitur, & ſic nec diſtribuitur, quo negato, neceſſe eſt partes contabeſcere.

QUÆSTIO XIII.

An non licuerit prægnanti menſes provocare?

In hiſtorica relatione circa initium dictum erat, Medicos non fuiſſe auſos patienti noſtræ menſes provocare, metuentes ne ipſa eſſet gravida, unde hæc exſurgit quæſtio: An igitur non liceat prægnanti menſes non fluentes provocare? ℞. Non licet. Provida enim natura & ſollicita de ſpeciei propagatione, tempore imprægnationis ſanguinem ordinarie non emittit, ſed retinet in fœtus nutritionem & augmentum, quod, quia laudabilis eſt naturæ operatio, nullo modo eſt movendum & immutandum, & licet quibusdam gravidis & nutricibus, menſes ordinarie fluxerint, cum ſanguis fuerit copioſior, hoc ad imitationem nos invitare minime debet, rara enim hæc ſunt, & *Hipp. l.* 5. *aph.* 6. monet, ſi prægnanti

nanti purgationes menſtruæ curſum ſuum teneant, bene valere fœtum eſt impoſſibile. Et licet natura interdum talia tentet, ipſa etiam novit, ſi quid abundet, quantum & quando excernere debeat, quæ nos ſane latent, & licet medici certis in caſibus, ſed admodum caute permittant prægnantibus venæ ſectionem, menſium tamen provocationem non concedent.

QUÆSTIO XIV.

Quid circa hydatides, ſeu veſicas ſero repletas, quæ frequentes in cadavere apparebant, venerit notandum?

Notandum hoc, quod in hydropicis aqua interdum non in abdominis cavitate, ſed veſicis quibusdam includatur; cujus rei *Sennert. l.* 3. *part.* 6. *Cap. de Aſcite p.* 709. recenſet exemplum ex *Mauritio Cordæo.* Fuiſſe nimirum mulierem, in cujus eviſcerato cadavere nulla fuit capacitas, in qua non veſica pendebat, non enim hæ ſolum in utero, in veſica urinaria & renibus, ſed etiam in ventriculo, pericardio, imo ipſo corde inveniebantur. In noſtro ſubjecto aqua quidem copioſa abdomen replebat, ſed inſuper etiam multæ partes ejusmodi veſicis erant obſitæ, ita ut ipſum quoque cor ab iis non fuerit liberum; facile autem in ſubjecto noſtro hæc produci potuerunt, lenta enim & tenax exiſtebat in corpore materia, quæ in folliculum, humorem aqueum includentem, facile abire potuit.

QUÆSTIO XV.

Occupata eſt circa partes quasdam internas, in quibus ſingularia ſunt obſervata?

Peritonæum alias membrana tenuis, craſſitie cutem æquabat fere, quæ quidem craſſities aucta eſt, dum idem extenſum antea, poſtea in ſe relaxabatur.

Omentum, in aliis multa perfuſum adipe, multisque intertextum glandulis, hic pene totum erat conſumptum, nec mirum ſerum enim acre, cui diu immerſum erat, hoc ita corroſit.

Ventriculus bene ſe habebat, omnem tamen reſpuebat cibum primis a lapſu diebus, forſan quia vehementi lapſu ita fuit turbatus, vel quia aqua & flatibus valde premebatur.

Inteſtina erant livida, diu enim cum jam hac ſentina jacebant ſepulta, propter calorem ſuum debilem, quo ſe contra externas injurias diu

munire

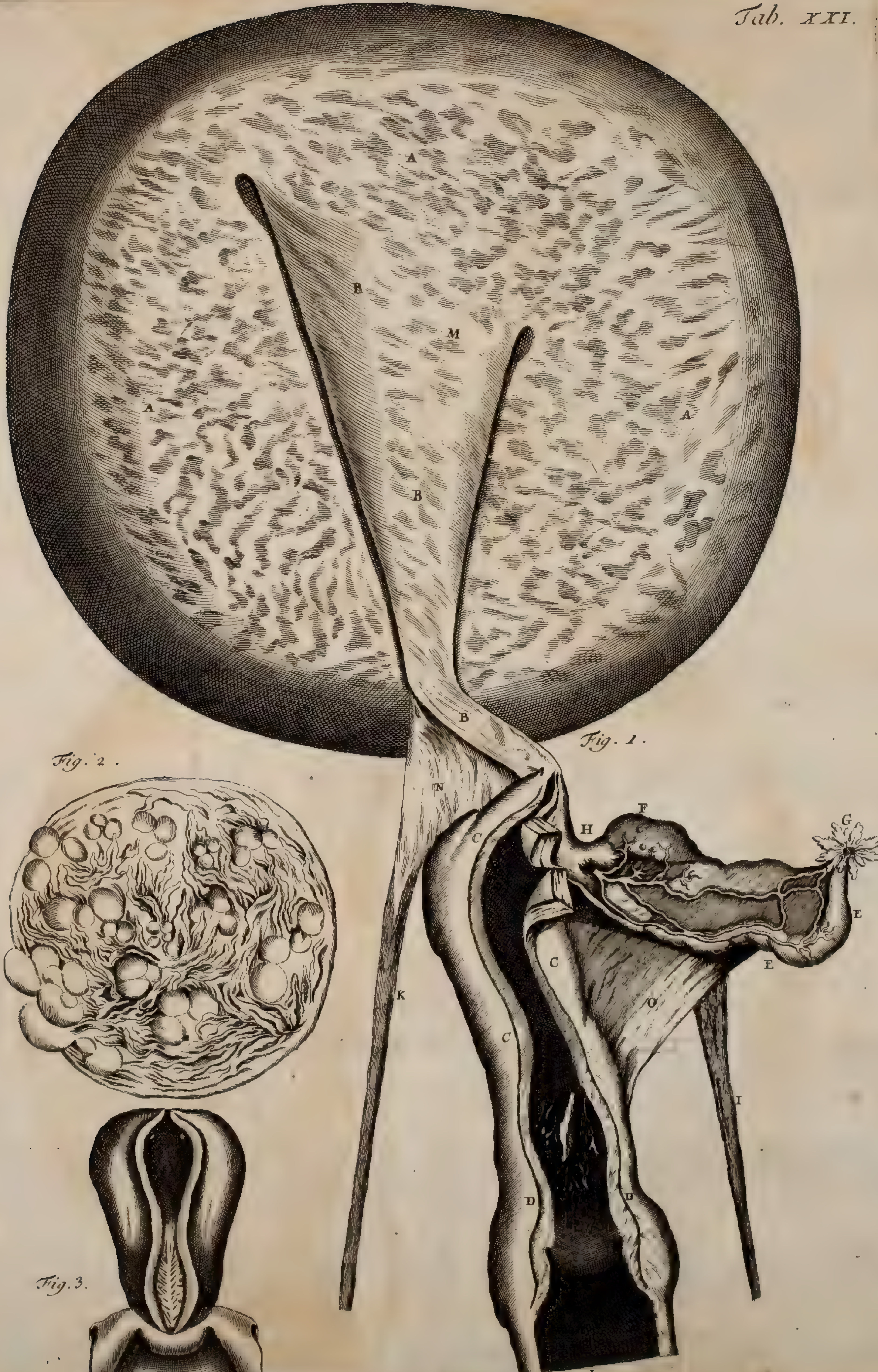

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

munire non valent, putreſcere incipiebant. Inflata autem erant, propter adſtrictam alvum exitus non patebat; imprimis autem tumebat colon, ceu quod ob cellulas flatus optime valet includere & retinere, talia inteſtina obſervavit etiam *Marc. Aurel. Severin.* in *Marcello Sacchetto* vid. *Sever. de Tum. p.* 271.

Hepar & pulmones in latere proximis parietibus valide annectebantur, procul dubio ope glutinoſæ illius materiæ, cujus aliquoties facta eſt mentio, ex qua natura membranas efformavit. Hepatis præterea membrana externa ſponte fere a parenchymate abſcedebat, quia hepar diu maceratum in ſero quadantenus conſumebatur extrinſecus, uti alias aceto immerſum conſumi ipſius parenchyma ſolet. Pulmones vero licet raræ ſint ſubſtantiæ & mollis, noxam non patiebantur, nondum enim diu ſerum in pectus penetraverat.

Renum ſiniſter ad duplam magnitudinem erat extenſus, qualem etiam Londini Anno 1637. vidit *Edwardus May. Cabrol.* ſiniſtrum obſervavit pondere 14. libr. pendentem, ſed purulenta materia plenum, vid. *Cabrol. obſ.* 28.

Cordis ventriculus dexter, præter quam uſus ejus expoſcit, flaccidus erat, & marſupii pellicei modo in ſe recidebat, cujus ſubſiſtentiæ totum cor invenit *Severin.* in dicto *Marcell. Sacchet.*

In *Pericardio* (de cujus aqua, an in viventibus inveniatur, an vero poſt mortem colligatur demum, multum diſputat *Jul. Jaſolinus in quæſtionibus ſuis Anatom. quæſt.* 3.) ſanguinolenta quoque, uti in pectore, continebatur aqua.

Pancreas cui multum in procreandis morbis tribuit *Severin.* p. 273. *l. c.* erat ſcirrhoſum, quali etiam laborabat *Marcellus Sacchetti:* Et ſane, ſi Severino l. c. credimus, hoc ipſum non levis fuit, tum abſceſſus tum Hydropis cauſa.

QUÆSTIO XVI.

An abſceſſus noſter potuerit curari?

Ob paginæ anguſtiam breviſſime reſpondemus, non potuiſſe curari. Feliciter enim curaturum non debet latere ſpecies affectus, noſter vero abſceſſus nunquam fuit cognitus; imo exploratus etiam auferri minime potuiſſet, ampliſſimum enim vulnus ſecando fuiſſet infligendum, per quod cum ſanguine & ſpiritu copioſiſſimo, citius vitam quam abſceſſum, tantæ magnitudinis, minimeque fluxilem, ſed ſolidum & undique annexum extraxiſſes.

Hæ noſtræ ſunt, Lector benevole, in re tam intricata & difficili opiniones & conjecturæ, quas ſupprimere quam luci dare ſatius forſan fuiſſet. Verum cum materia pro cathedra defendenda conſcribenda fuerit, his Tibi anſam ſaltem doctiora meditandi dare voluimus, quæ ſi meliora erunt, meliora ſequemur.

Laus ſit Altiſſimo.

CXXVIII.

J. HULDR. PEYER IMHOFF,

OVARIUM HYDROPICUM IN VIRGINE REPERTUM.

Baſil. 28. Febr. 1718.

PRÆFAMEN.

Nemo ſane de partis in corpore humano alicujus uſu ſive officio quid recte determinaverit, niſi ejus in pluribus animalibus fabricam, ſitum, annexa, vaſa, aliaque accidentia accuratius luſtraverit, ſecumque diligenter penſitaverit. Quem in finem medicis, præprimis junioribus, maxime confert, cadavera hominum morbis denatorum oculis intueri lynceis, eorumque viſcera ſtudioſe perluſtrare, ne & ipſis, ſicuti mulo-medicis & agyrtis ſæpiuſcule accidit, in profligandis morbis andabatarum more ſit pugnandum; experientia enim omnium rerum magiſtra, hac methodo docebit morborum omnium & originem veram & cauſas genuinas. Interdum tamen, imo ſæpe difficultas occurrit circa apertionem cadaveris, dum hæredes & cognati, neſcio cujus ſuperſtitionis inſtinctu religioni ſibi ducunt eandem permittere. Quin optandum foret, ut homines ad unum omnes, cum virgine quadam minus perterrita ejuſdem eſſent ſententiæ, quæ in vivis adhuc ſæpius monuit, ac moribunda quoque anxie deſideravit, ſi ex uſu ſuperſtitum mortalium fore judicarent medici, ut cadaver ſuum aperiretur, quo vera corporis interior facies & conſtitutio, de qua hactenus tot diverſæ, & dubio procul pleræque vanæ, fuerint conceptæ ac prolatæ cogitationes, conjecturæ & opiniones, tandem ad oculum pateret; dixitque adeo ſe ultro conſentire, ut corporis ſui exuviæ, in victimam cultro anatomico medicorum illorum, qui morbi ſui curam ſatis diu & magna cum ſollicitudine geſſiſſent, concedantur, & qua fieri poſſet exactitudine in morbum ejuſque cauſas ac circumſtantias inquiratur. Et certe nullam video rationem quare defunctorum ſuperſtites medicis non perluſtrandum id concedant, quod tamen nequeant negare vermibus. Heic proin caſum ſiſto virginis, quæ ultra ſpatium quatuor annorum inſignem & ſtupendam abdominis molem circumgeſſit; ita ut hi quidem ſuſpicarentur, illam monſtroſi quid in proprio alere corpore, alii vero arte magica illam faſcinatam eſſe ſomniarent, alii aliud quid de illa augurarentur; ut ergo qualis proprie tumor ille fuerit palam fieret, & curioſitati multorum ſatisfacerem, obſervationem, quemadmodum propria αὐτοψία ſuggeſſit, diſſertatione hac medico-anatomica inaugurali exponere, meaque de phænomeni tam inſoliti generatione, de qua paucos hucuſque ſcripſiſſe deprehendi, cogitata in apricum proferre ſuſtinui, ſpe fretus, candidum lectorem æqui bonique conſulturum, ſi quid à me in tam difficili materia forſan vel omiſſum, vel minus accurate expoſitum fuerit; quin potius eundem hinc occaſionem credo ſumturum, materiæ dignitatem diligentius enucleandi, atque politiore lima accurandi. Deus autem, fons omnis boni, dirigat mentem, quo tum hæc, tum reliqua noſtra conamina ad divini nominis ſui gloriam, & proximi, noſtramque ſalutem feliciter cedant!

CASUS.

BArbara Müller, virgo agri Baſileenſis, 50. plus annos nata, ſtatura mediocri, habitu corporis macilento, colore faciei ex flavo ſubfuſco, viribus & valetudine infirma donata, inſuper animi paſſionibus ac præcipue iræ dedita, terroribus ſubinde etiam afflicta; & ob ærumnas varias ſæpius contriſtata ita ut mœrori plus nimium indulgens fere melancholica evaſerit. Ab ineunte ætate, licet ſanis prognata parentibus, variis defluxionibus, inprimis autem paronychiis vexata fuit cum carie oſſiculorum articulationis digitorum extremæ ſubſequente, ob quam oſſicula illa corrupta in aliquot dextræ quidem manus digitis, in ſiniſtræ autem unico tantum digito exciderunt. Ab hoc dein malo circa pubertatis annos liberata eſt; unguibus digitorum vel ſervatis vel regeneratis, atque eorundem ulcuſculis poſt conſolidationem nunquam denuo recrudeſcentibus, quoad vixit. Inordinatum deinceps menſtruorum fluxum paſſa eſt, & plura alia dubio procul incommoda, tempeſtatum mutatione experta, quorum exacta tamen notitia ad nos haud pervenit. Cum autem anguſta res domi eſſet, eaque de cauſa ad ancillæ ſervitia præſtanda mature adhiberetur, modo tunc frigidæ, modo humidæ tempeſtati expoſita, vigiliis præterea nimiis indulgere coacta, ſibi conſulere, ſuæque ſanitatis rationem pro voto habere vix potuit.

Circa annum ætatis 47. menſes paulatim deficere cœperunt; brevi poſt omnino ceſſantes; ab hoc tempore abdomen ejus ſenſim intumeſcere inchoavit ſine dolore, atque inſenſibiliter quotidie magis extendi perrexit, cum renitentia tantum non ſonora. In tali proin ſtatu pallidior & macilentior indies facta; atque inſuper nauſea vomituque non raro defatigata, ab imprægnationis ſuſpicione libera non manſit inſons utcunque. In hoc vero morbi latentis initio quibus uſa ſit remediis & auxiliis, qualemque ea effectum ediderint, nos latet, utut medicos peritos æque ac agyrtas in conſilium adhibuerit. Biennii ſpatio dein venter per inſenſibiles gradus ad ſtupendum tumorem, renitentem illum, ſubdurum, doloris, ſi tenſivum aliqualem excipias, expertem, accrevit, ut ad ambitum ejus dimetiendum, ubi maxime tumebat, funiculus requiſitus fuerit, ulnam unam & fere dimidiam Pariſienſem longus; cumque pectus haberet miſera emaciatum ac depreſſum, tumor ventris vehementer prominuit, umbilicus elevatus & expanſus, venæ abdominis cutim perreptantes varicoſæ & valde conſpicuæ redditæ, ut earum aliquæ humani pollicis amplitudinem ſuperarint. Urinæ interea fluebant nonnihil pallidæ, & parcius quam ante morbi inſul-

inſultum conſueverunt: alvus erat ſiccior; pedes non tumidi, neque lumborum Regio, nec alia corporis pars: facies decolor, pallida, ſqualida: habitus macilentus; appetitus naturalis & ſitis: pectus à tuſſi liberum, non autem à dyſpnœa; ſomnus pacatus; pulſus naturalis; vires ſufficientes ad deambulandum extra ædes, quin imo ingreſſus vix ſenſibiliter impeditus, ſi pondus abdominis excipias incommodum ac moleſtum valde ipſi diutius erecta ſtanti. Anno 1715. in Xenodochium, quod Baſileæ exiſtit, conducta fuit, ubi ex conſilio diverſorum medicorum uſa eſt medicamentis catharcticis, aperitivis, diureticis, diaphoreticis, antihydropicis, præſertim vinis medicatis purgantibus, infuſis martialibus, decoctiſque aperitivis, quorum diligenti potu aliquamdiu continuato venter detumuit ſextam circiter partem, alvo reſerata & urinis provocatis copioſius. ut quotidie melius ipſa ægrota habere videretur. Sed diu non duravit hæc ſecuturæ incolumitatis ſpes, quin recidiva poſt exiguum temporis intervallum ſuccedente, venter priſtinam tumoris recuperavit molem, uſque adeo ut tandem deſperata omni medela curationis negotium ſoli naturæ fuerit relictum; affectu dein ad quadriennium adhuc durante, quo ſane tempore non deſit abdomen creſcere ulterius, venæque ſubcutaneæ in abdomine quoad truncos & ſurculos magis conſpicuæ reddi. Reſpiratio facta difficilior; urinæ parcæ, craſſæ, rubicundæ, habitus corporis colliqueſcens, oculi collapſi, ad poſtremum etiam pedes œdematoſo tumore affecti ſunt, nunc accedente illo, nunc recedente, & cum appetitus imminui tum magnopere pergeret, ad tabem ſenſim virgo converti videbatur: Quinquennio poſt morbi inſultum aſthma, debilitas virium, anxietates circa præcordia & anorexia in tantum invaluere ut perpetim in lecto ſe continere cogeretur, ubi erecto corporis trunco pedibus de lecto pendulis & ad terram demiſſis, inter anxietates & inſomnia miſere dies noctesque degebat. Acceſſit quoque vomitus pertinax circa mediam æſtatem An. 1718. cum alvi conſtipatione; alimenta & medicamenta quævis brevi poſt aſſumptionem ἄνω reddidit, ita ut in agone fuiſſe videretur, ſed reſerata alvo per ſuppoſitoria & lenientia, vomitus requievit, vires paulatim aliquantillum reſtitutæ cum appetitu: Pedes autem maxime tumidi & œdematoſi evaſere, tandemque dextra pedis ſura eroſa fuit & exulcerata, cum limpide acriſque lymphæ copioſiſſima exſtillatione, à qua non ſolum hujus, ſed & oppoſiti pedis, imo ipſius abdominis tumor paulatim ſubſedit, non ſine anxietatis imminutione: & quamvis pes ſiniſter per eroſionem nullibi ſauciatus fuerit, detumuit tamen protinus. Gangræna in pede dextro eroſo imminens epithematibus plantarum aromatico-amararum in vino decoctarum præcavebatur. De pedis ejuſdem in circuitu paulatim excoriati pruritu & ardore graviſſimo ſæpius conqueſta eſt ægra, qui neque unguentis demulcentibus nec emplaſtris mitigari potuit, ſedatus autem pulveribus exſiccantibus, & traumati-

cis aliquo modo: in hoc ſtatu magis magiſque conſumebatur, debilior quotidie reddita, nullis vel quam pauciſſimis alimentis aſſumptis, ad autumnum uſque ejuſdem anni vitam miſerrimam infelix duxit, donec viribus plane exhauſta, facie apparente hippocratica, cum ſumma orthopnœa, quaſi in deliquio, matutinis horis diei 23. Septembr. 1718. placide exſpiravit. Deinceps horis pomeridianis in præſentia diverſorum medicinæ Studioſorum, Doctorum, Profeſſorum, atque etiam nonnullorum Chirurgiæ cultorum, ſectionem cadaveris inſtituit *nobiliſſ. atque in ſubtiliori anatome exercitatiſſ. D. Joh. Rud. Mieg, Baſil. med. Doct.*

Quo in opere nobis primo quidem intuitu abdomen extus inæqualiter tumidum comparuit, venæ antea vivente adhuc ægra varicoſæ, non amplius conſpicuæ fuerunt, funiculus abdomini circumjectus ulnam pariſinam longitudine ſuperabat, prominentia ejus exiſtente antrorſum à ſterno uſque ad pudenda, quæ omnia præſagiebant extraordinarii quid in abdomine latitare; caput, pectus & extremitates marcidæ, tabidæ, & exſuccæ fuerant, dextri pedis extremum tumidum, ſura ejus excoriata. Aperto tunc vel diſſecto per cruciformem inciſionem, ceu omnium aptiſſimam, abdomine, integumenta ejus univerſalia valde extenuata ſeſe præbebant, peritonæum autem craſſius; quibus caute remotis occurrebat ſtatim ſaccus membranaceus, albicans, ſubrotundus, figuram cucurbitæ majoris repræſentans, ſtupendæ molis, utpote univerſum ventris inferioris cavum undiquaque violenter extenſum adimplens, inteſtinis incumbens, omento ſuperficietenus undique ſubjacens & connatum, imo etiam antrorſum peritonæo, nec non colo & ventriculo hinc inde firmiter adhærens. Hic ſaccus ſtupendus ad originem exploratus, conſpiciebatur eſſe ovarium dextrum, quod ejus cohæſio manifeſta cum tuba fallopiana & mediante hac cum ipſo utero indicavit; venæ & arteriæ ſpermaticæ in hanc molem deſinentes ampliores, quam naturæ curſu ordinario exiſtunt, repertæ fuere: exemptum ac exciſum hoc ovarii monſtroſi corpus, & ſtatera ponderatum ſuperavit 42. librarum pondus, poſtquam jam una vel altera liquoris menſura emanavit, ab extus illud involucro membranaceo, uniformi, albicante, craſſo gaudebat, intus plurima loculamenta diverſæ amplitudinis complectens, in quorum cavitatibus hærebat materia fluida, craſſa, aquoſa majorem partem, hinc inde tamen etiam mucoſa, gelatinoſa, caſeoſa, fœda non fœtida, terebinthinæ inſtar fluida, verſicolor, nunc albicans, nunc in aliis cellulis ſubfuſca, inſtar aquæ per longum temporis intervallum corruptæ ac depravatæ, uſque adeo ut tot materiæ quoad conſiſtentiam ac colorem diverſitates conſpicerentur, quot quidem cellulæ diſſectæ fuere.

Omentum erat corruptum, plane nulla in cavo abdominis lympha apparente extravaſata: ventriculus valde parvus, contractus, inanis, inteſtina

Fig. 1.

A. *Uterus.*
B. *Orificium uteri internum.*
C. *Tuba Fallopiana.*
DD. *Ligamentum uteri latum.*
EE. *Ligamentum uteri rotundum.*
FF. *Ovarium in atheroma pilosum mutatum.*
G. *Ovarium densum crassum que.*
hhhh. *Pili per pinguedinem dispersi et ex ovario inciso prominentes.*

Fig. 2.

I. *Ovarii portio artificiose dissecta.*
KKKK. *Pili ex interna tunicæ ovarii reclinatæ superficie enati extricati que.*

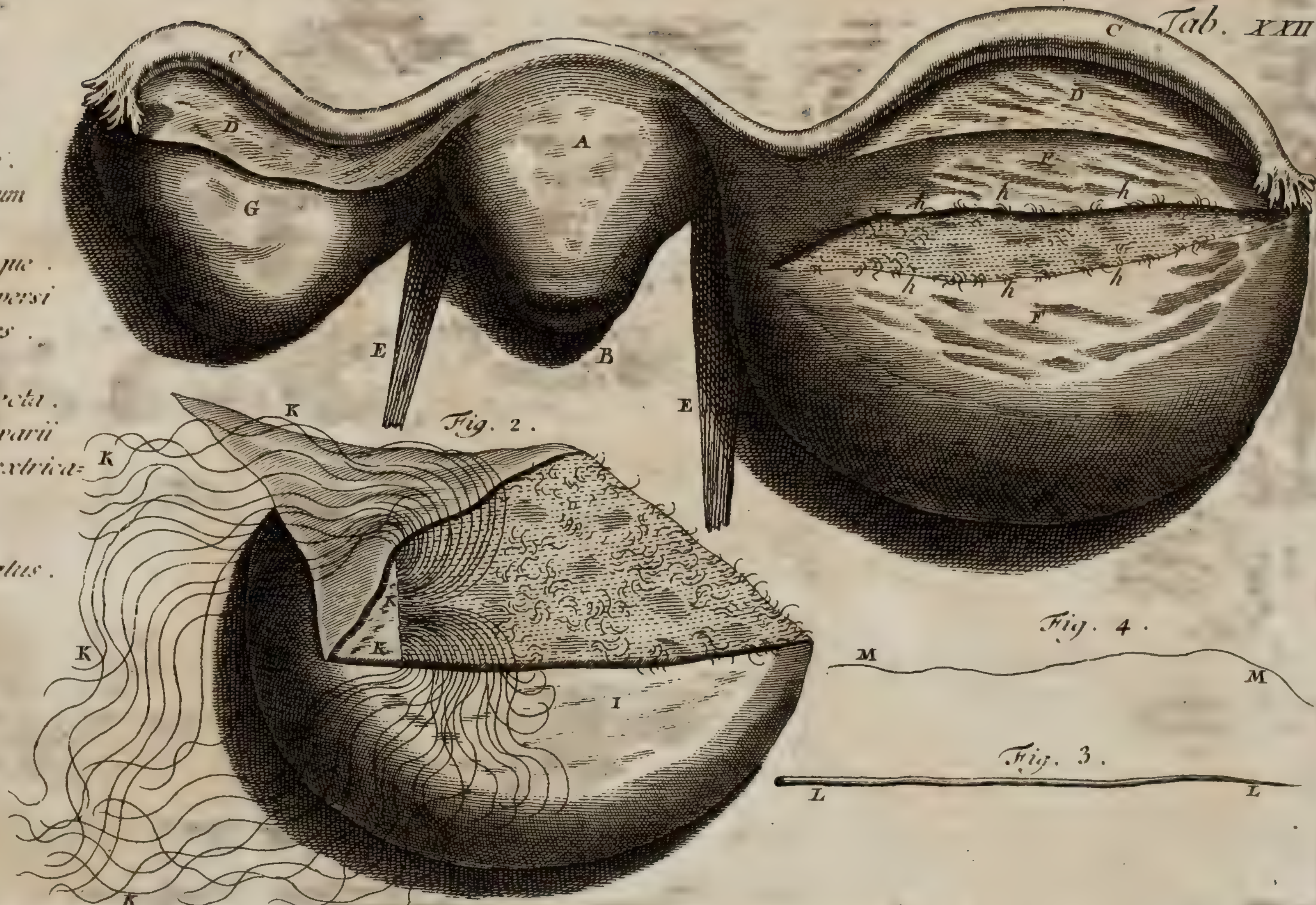
Fig. 3.

L. *Pilus microscopio examinatus.*

Fig. 4.

M. *Pilus ex ovario evulsus.*

Tab. XXII.

inteſtina quaſi omnia jejuna & vacua, ad dorſum à mole ovarii compreſſa, tenerrima & rubentia, nullo flatu diſtenta: Inteſtinum rectum paucas fœcum reliquias continebat. Reliqua viſcera à ſano non alludebant ſtatu; uterus perexiguus cavitatem anguſtiſſimam arctiſſime conſtrictus monſtrans: tuba fallopiana dextra longior majorque, naturaliter conſtituta ſiniſtra: diaphragmate ſurſum in pectus fornicato, thoracis cavitas valde anguſta erat reddita, nulla ibidem, uti nec in pericardio lympha deprehenſa; pulmo leviter utrinque adnatus pleuræ, cujus lobus ſiniſter parte ſua inferiori parum lividus & ad nigredinem vergens erat. Cor præter modum flaccidum & molle, naturalis magnitudinis: auriculæ ejus tumidæ, præcipue dextra, polypo magno nullas radices in cordis thalamum ſpargente, per cavam autem venam tam ſuperiorem quam inferiorem longiſſime propagato inſtructa: ſiniſtra auricula ſanguine grumoſo repleta, ſub quo polypus latitabat per venæ pulmonalis ramos protenſus. Dura meninx mollis, tenuis & flaccidiſſima, cerebrum valde molle, tenerum quaſi ſemiputridum, ſanguis in arteriis & venis nigricans, non coagulatus, tandem muſculi omnes pallidi, flacciditſimi comparuerunt.

THESIS I.

Modica adhuc fuit hæc quantitas humoris in ovario virginis illius contenta, ſi cum exemplis conferamus, quæ ab *ampliſſ.* D. D. Joh. Jacobo Wepfero, *diverſorum S. R. J. Principum & Reipubl. Scaphuſ. Archiatro excellentiſſ.* (piæ memoriæ) ſuo tempore annotata fuere, duarum nempe *fœminarum* quæ affectu hoc mortuæ ultra libras CXX. ſeri ſuis in ovariis monſtroſe expanſis exhibuerunt: & *vetulæ* cujuſdam ſexagenaria majoris, quæ tumorem in ovario, mole & contentorum copia his majorem, ultra XX. annos geſtavit, nec tamen ab hoc, ſed à pleuritide, male tractata, animam exſpiravit. Imo idem *Vir celeberr.* dum in vivis eſſet; aliquot adhuc *Matronas* notas habuit, tales in ventre tumores foventes, capite virili majores, qui pilæ magnæ inſtar hinc inde manus impulſu trudi potuerunt, dubio procul etiam in ovariis exiſtentes.

THESIS II.

Aliam *Hydropis ovarii* hiſtoriam a ſupra laudato D. D. Wepfero obſervatam, ac itidem notatu digniſſimam recenſere operæ pretium duxi, quæ à ſuperioribus propter contentorum diverſitatem diſcrepat; illa autem ipſiſſimis *excellentiſſ. Authoris* verbis ita habet. Fœminæ cuidam ruſticæ ex lochiorum ſuppreſſione ſenſim primum hypogaſtrium intumuit, ut gravida crederetur etiam poſt obitum mariti peſte 1629. oc-

cumbentis : indies augebatur moles ut monſtrum alere Agricolæ putarent : vixit utcunque ſatis commode, ac ruſticis operibus præter fidem ſtrenue vacavit: menſes ſtato tempore, quantitate debita, bene colorati ad annum ætatis 50. rite fluxerunt : a frigore aliquoties paſſa eſt ſymptomata hyſterica : aliquando ichor fœtidus ex ſinu pudoris emanavit, quod uteri procidentiæ tribuit ; nam adultior nihil horum amplius animadvertit. Anno 1660. ſub finem Sept. correpta fuit pleuritide, morbum neglexit, à vino in principio non abſtinuit, omnia medicamenta reſpuit: d. 17. Octobr. mortua eſt : ac poſtridie aperto abdomine molis ingentis tumor in hypogaſtrio & altius occurrit, accrevit omento & aliquot in locis peritonæo : ambabus manibus attractus facile ſequebatur, nam nec peritonæo nec omento valide adnatus fuerat: illo ſiniſtrorſum declinato uterus parvus, uti in vetulis eſſe ſolet, apparuit, ovarium dextrum prorſus naturaliter cum omnibus ad illud pertinentibus ſe habebat ; tumorem à ligamento lato ſiniſtro craſſiſſimo pendentem abſcidi, in ligamento nullum veſtigium ovarii inveni, nec in tumore : tuba fallopiana accubuit illi amplior. Tumor foris æqualis fere fuit & lævis, albicans, rubebat palmi amplitudine, ubi peritonæo in ſiniſtro latere incubuit, ſauciatus cultello, effudit aquam turbidam, ſubpallidam, ſimilem ſero caprino, aut cerevifiæ albæ, fœtore virulento, inſtar ſeminis aut atriplicis fœtidæ præditum. Quantitatem ſeri copiam aquæ nequivi metiri ob menſurarum defectum in tugurio ruſtico, ex vaſe tamen ligneo quo excipiebatur, credebatur menſuras 10. ſeu lib. 30. multum ſuperaſſe ; dum aqua ex vulnere emanavit, ſimul eruperunt globuli ſubflavi, ſylveſtris Ceraſi magnitudine, pauci majores, nulli minores, friabiles inſtar vitelli ovorum ad duritiem cocti, ex lamellis ſimilis conſtitutionis compoſiti, intus continentes nucleum quoque friabilem, leves erant & aquæ innatabant, facile flammam concipiebant : ſpatulæ inſtar emplaſtri mollioris linteo induci potuerunt, aduſti fœtorem ſpirabant ſimilem illi, quem oleum ovorum fortius adustum edere ſolet, ponderabant gr. v. plerumque vii, pauciſſimi X. Inveni quoque duas pilas piloſas, quarum una ex meris pilis compoſita erat, foris laxius, in centro denſiſſime complicatis : exſiccata quadrangula fere evaſit, cum antea rotunda eſſet, ponderabat ℥iß cum aliquot granis : altera æque rotunda, mediocris ovi magnitudine, minus in ſuperficie piloſa : inter pilorum interſtitia hæſit ſubſtantia globulorum ſimilis, ponderoſior prima, ſiccata ſuam rotunditatem retinuit : in ſuperficie tumoris interna, ſimulos aliquot inveni, ac hinc inde accreta corpuſcula, figura, colore & magnitudine ſem. Milii ſimilia, quaſi ſemina globulorum futura. Tumoris tunica ſimilis ventriculo humano mediocriter diſtento, ſiccata quavis veſica bubula craſſior manſit.

Thesis III.

Similem affectum in *Ephemeridibus nat. Curioſ. Decur. II. Anni IX. Obſervat. CXXXVI. pag.* 234. *& ſeqq.* ab *Excellentiſſ.* atque *Experientiſſ. D. D.* Theod. Zuingero, *Philoſ. & Med. Doctore, in Univerſitate Baſileenſi P. P. Primar. & Reipubl. Archiatro, Præceptore & Studiorum meorum Promotore ad cineres uſque colendo*; annotatum invenimus ſequenti modo: Mulier annos nata 42. ab ineunte ancillans, nupſit anno ætatis 20. viro robuſto operario, cui curta fuerat domi ſuppellex, ita ut victu non niſi exiguo & craſſo uti cogeretur. Cum peſtis heic Anno 1766. graſſaretur, ſecundo matrimonii anno tali Lue quoque correpta; ſed inde iterum liberata; paulo poſt ſenſit crus dextrum a pede extremo ad Iſchium uſque intumeſcere: neglexit tumorem, quamvis ad ſtupendam paulatim molem excreſceret, quod nullam ex eo inſignem moleſtiam perciperet: abdomen quoque ſenſim increvit, ſine tamen magno incommodo; viginti annorum ſpatio tres, ſed mortuos in hanc lucem enixa eſt fœtus, ab ultimo partu ſemper fuit valetudinaria. Menſes ordinate & naturaliter ſatis apparuerunt, uſque ad auſpicia Anni 1685. quo tempore retardari cœperunt, fœminæque ipſi ingravidationis ſuſpicionem movere: ſed paulo poſt menſes recurrerunt, ac poſtea iterum ſubſtiterunt; inter hæc abdomen increſcere; appetitus imminui, reſpiratio nonnihil offendi cœperunt, ut ſibi hinc miſera firmiter perſuaderet; fœtum in utero latere, eoque id magis, quod ſentiret quendam in abdomine motum, haud abſimilem Embryonis motui, qui tamen non niſi fluctuatio fuit aquarum, alia quoque manifeſta Hydropis indicia adfuerunt. Quapropter tum varia antihydropica ordinata, quorum nulla alia viſa eſt efficacia, niſi quod ſerum e pede dextro licet non ulcerato copioſiſſime emanarit; & ægræ levamen per aliquot hebdomadas attulerit: venter enim poſtea quotidie magis intumuit, reſpirandi difficultas ſemper aucta, uſque dum viribus plane exhauſtis longitudine mali die 20. Aprilis anni 1687. mane ante ſolis ortum placide exſpiraverit. Aperto tunc abdomine, adſtantibus aliquot Æſculapii filiis, integumenta tam communia, quam propria, quæ ſingula tenuia ſatis, valide expanſa, emaciata, ac ſine ullo intercutaneo ſero extiterunt, à ſe invicem dividebantur: quo caute peracto, moles jam ingens in conſpectum venit, non dura illa, ſed ad tactum mollis, livida, utrem aqua repletum referens: in Hypochondrio hoc malum ingens extitit, ſaccus videlicet ampliſſimus, quem non ex utero, naturalem magnitudinem atque figuram habente ſed ex teſticulo dextro enatum, perſpicue, imo clariſſime conſpeximus: ſiniſter enim teſticulus ſive ovarium cum ſua tuba quoad magnitudinem, figuram atque ſoliditatem recte ſe habebat: loco dextri ovarii ſaccus ille ſive uter

exiſtebat,

exiſtebat, quem accuratius examinando duplici ac utraque craſſa & tenaci membrana undique donatum notavimus, quibus adapertis tunicis ſerum flavidiuſculum guſtu acre, & 60. libras pondere ſuperans, effluxit. In fundo autem hujus utris corpus reperimus magis ſolidum, matricem verſus ſitum, quod magnitudinem & craſſitiem humanæ ſecundinæ propemodum ſua mole exæquabat, figura teſticuli præditum, neque, adcuratius conſiderando & inſpiciendo aliud quid eſſe comperimus, quam dextrum ovarium in miram magnitudinem excretum, cujus tunicæ ſuperficiales à cumulatione lymphæ extravaſatæ inſigniter expanſæ utrem illum ſtupendum formabant. Subſtantia hujus corrupti & intumefacti ovarii interior variis præterea coloribus apparuit; in ſuperficie plures conſpeximus protuberantias, ceu ovorum ſublatentium veſtigia, aliquibus in locis ulcuſcula notavimus aperta, & in ſacci cavitatem hiantia, plura vero in ovario latentia, poſt ejus diſſectionem reperimus quæ non erant niſi loculi ovorum corruptorum, ſaniem continentia heic lividam, illic albam, alibi flaveſcentem &c. eamque modo viſcidam, modo limpidam & tenuem, nullibi autem fœtentem. Sed & plurima ſimul ovula deteximus, magnitudine differentia, quorum maximum exæquabat nucis avellanæ magnitudinem, ſingula liquamen continuerunt, quod coctum albuminis inſtar concreſcebat: tuba hujus ovarii monſtroſi plane fuit obliterata. Inteſtina verſus diaphragma erant protruſa, vacua & ſana; omentum omni pinguedine erat deſtitutum. In meſenterio autem glandulæ extiterunt nonnihil humidæ & induratæ; ventriculus vacuus, valde compreſſus, cætera viſcera nulla labe inquinata. In cavo abdominis ne guttula quidem ſeri extravaſati obſervata, ſic & in thoracis cavitate ac viſceribus nullam prorſus labem deprehendere licuit.

THESIS IV.

Non admodum diſſimilem caſum, ſub *hydropis teſticulorum muliebrium* titulo, produxit *celeberr.* Caſp. Bauhinus in *Addit. ad Franciſc. Rouſſeti Tractatum de Fœtus vivi exſectione Hiſt. VII. pag.* 359. *& ſeqq.* ubi ex teſticulo dextro prodiiſſe tumorem ingentem refert, qui copioſum ſerum continebat, atque ex tunica craſſa conſtabat, cui alius adhærebat, & circum circa parvi multi tumores ſive hydatides.

THESIS V.

Sed & *Nobiliſſ. D. Doctor* Mieg *Baſileenſis inter Fautores non infimus*, hiſtoriam ovarii hydropici mecum communicavit, quam ipſemet Argentinæ, ſuis operam ſtudiis navans, obſervavit, mihique ſequenti modo narravit. Fœmina 45. circiter annorum, obeſula, per plures annes

nos viduæ vitam ducens, atque ob egeſtatem diætæ inordinatæ dedita, præprimis autem frigidæ ſæpius aquæ, artus immiſerat; lotricis quippe munus exercens, pedesque continue aqua humectatos habens, antea ſatis robuſta, poſt ſuppreſſos aliquamdiu menſes, haud abſque ſummis lumborum cruciatibus ſenſit ventrem paulatim intumeſcere, ita tamen ut, quantum illius tumor increſcebat, tantum ipſe dolor remitteret: abſque remediorum uſu ſic muneribus ſuis quamvis infirma per longum ſat tempus defungebatur, tandem autem accedente febri lenta cum ſymptomatibus conſuetis pedes atque pudenda tumorem etiam conceperunt, quotidie increſcentem, ita ut poſt interjectos aliquot menſes, reſpiratione difficillima reddita cum accedente ſimul palpitatione cordis vehementi, diem obierit ſupremum: Venter hinc in luſtratione cadaveris ſic ſatis amplus erat, à naturali cutis colore haud multum abludens, pedes & pudenda tumida, rubicunda: in abdomine ultra menſuram aquæ vireſcentis non reperiebatur: peritonæum aliquot hydatidibus aqua limpida repletis obſeſſum; uterus erat exiguus rubicundus, veſicis extus aliquot donatus; veſica vacua; ovarium dextrum valde tumidum, craſſa membrana obtectum, intus plures in cellulas diſtinctum, liquore aquoſo-gelatinoſo repletum: Hepar ſcirrhoſum; lien & reliqua abdominis viſcera ſana: pulmones non adnati pleuræ: In auricula cordis læva polypus pollicem craſſitie ſuperans per ramos pneumonicæ venæ propagines ſpargens reperiebatur.

Thesis VI.

Quam plurima adhuc exempla in medium proferre poſſem, ſi inſtituti ratio & limites diſſertationis id permitterent: unde benevolum Lectorem, ablegatum velim ad *Acta tam Pariſina*, quam *Hafnienſia*, ad *Ephemerides* item *Nat. Curioſ.* ad *Boneti Sepulchretum Anat:* alioſque auctores, in quibus curioſus diverſas & ſtupendas Hydropis ſpecies inveniet, ita ut ſecundum effatum Pariſienſis cujuſdam Doctoris vere affirmare poſſim: vix inter medicos practicos aliquem hoc tempore reperiri, cui non contigerit, hydropica diligenter cadavera eviſcerando, talem quoque *Ovarii hydropem* obſervare.

Thesis VII.

Præmiſſis quibuſdam *Hydropicorum ovariorum* hiſtoriis, diſpicienda nunc erit nobis, atque exponenda talium partium naturalis ſtructura. *Ovarium* veteribus ſub alio nomine, videlicet teſticuli venit, analogia petita à partibus corporis maſculini, quorum tamen maxima quoad ſitum, figuram, integumenta, conſiſtentiam & uſum eſt diverſitas, quemadmodum id hodie plures indefeſſi naturæ Scrutatores cum perſpicaciſſi-

ſpicaciſſimis Stenonio & Graafio demonſtrarunt, & pro antiquo *teſtium* nomine, aliud magis proprium & convenientius vocabulum ſubſtituerunt. Cum enim viri modo laudati, in omni fœmineo animalium genere, *Ovula*, vel hiſce quid analogum cernerent, in ipſo quoque ſexu ſequiori hominum *veſiculas* deprehenderunt *teſticulis* incluſas, ovorum proprietatibus, haud deſtitutas, eas *Ovulorum*, horumque promptuaria *Ovariorum* nomine donarunt: licet autem hæc appellatio primis ſui auſpiciis, non omnium palato accommodata eſſet, attamen tractu temporis per plura eaque ſatis clara experimenta, hiſque ſuperſtructa ratiocinia, non ſecus ac per frequentes eruditorum obſervationes eadem ſenſim majorem acquiſivit applauſum, ut ſic priſtinum *ovaria* ſplendorem, quo per plurima ſecula deſtituta erant, merito recuperarent.

Thesis VIII.

Ovarium itaque congeries eſt multarum veſicularum, humorem ex limpido-candicantem includentium, qui vi caloris admoti inſtar albuminis Ovi indureſcit, eundemque cum illo colorem ſaporem & conſiſtentiam acquirit.

Thesis IX.

Situm habent ovaria non externum, ſed in interiori abdominis cavo collocantur, utrinque duobus digitis tranſverſis ab uteri fundo, cujus lateribus annectuntur partim valido quodam ligamento, quod à quibusdam anatomicis Vas deferens appellatur, partim aliquatenus per tubas fallopianas latumque uteri ligamentum ideo à natura datum, ut Ovaria utero proprius adſtarent, & tanto melius, promptius atque facilius id, ad quod nata ſint, efficerent. Duo Ovaria eo forte ſubſidio naturæ fabrefacta ſunt, ut deficiente vel depravato uno, alterum nihilominus officio ſuo fungeretur. Circa regionem oſſis Ilii committuntur peritonæo mediantibus vaſis ſpermaticis, membraniſque vaſa ſpermatica involventibus, ita ut ab utraque parte affixa Ovaria, quaſi ſuſpenſa, eandem fere altitudinem cum uteri fundo in non gravidis obtineant.

Thesis X.

Figura teſtium fœmininarum non ita rotunda eſt ac virilium, ſed utrinque depreſſa, in antica nempe & poſtica ſui parte, ſuperficies quoque eorum magis inæqualis, quam in maſculinis exiſtit, quatenus propter contenta hinc inde inæqualiter protuberant, & diverſis quando-

quandoque in locis ab involucro retracto exiguas quasdam fiſſuras repræſentat.

Thesis XI.

Si *magnitudinem* ſpectas, pro ratione ætatis illa ſemper variat, ac dimidia fere parte cedit teſtibus virilibus: In ætatis enim flore conſtitutis plerumque ſeſquidrachmam pendere, & ſucci pleniores eſſe, in provectioribus vero ac decrepitis minores, duriores & magis emarceſcere, nunquam tamen evaneſcere, atque minimos vetularum teſticulos adhuc ℈j. in infantibus demum ac recens natis a granis V. ad ℈ß. ponderaſſe, notat Regnerus de Graaf, *de Mulier. organis Cap. XII.* Ut profecto mirum ſit, quod in tantam molem Hydropicam in ſtatu præternaturali & morboſo excreſcere poſſint, uti in obſervationibus ſuperius enarratis factum fuiſſe perhibetur.

Thesis XII.

Cinguntur teſticuli ſive ovaria integumento duplici, alio communi, & à peritonæo producto, alio proprio, quamvis nonnulli unicum illud eſſe malint, cum ægre à ſe invicem ſecedant. Ablato hocce involucro, ſubſtantia interior apparet ſubalbida, atque ex multis membranulis ac fibrillis ovula efformantibus, laxe ſibi invicem junctis, compoſita, quam arteriæ, venæ, nervi, vaſcula lymphatica ac ſæpenumero Hydatides copioſe perreptant. Confundere autem ovula cum Hydatidibus non debemus, quæ humorem aqueum magis intra ſeſe continent, nec ita facile ut ovula ignis admotione ſive coctione indureſcunt. Præterea etiam tunicarum, quibus Ovula & Hydatides conſtant, ſtrictior vel laxior connexio notam addit diſtinctoriam; ovulorum enim tunicæ operoſe, hydatidum vero facillime disjunguntur, confirmantibus id ipſum experimentis in hunc finem aliquoties inſtitutis, ut plura ſigna non afferam, quæ toto eadem cœlo differre oſtendunt.

Thesis XIII.

Forſan nemo erit qui hoc tempore adhuc de certitudine *Ovariorum* in omnium animalium genere dubitabit, ſiquidem ea non tantum in avibus & piſcibus tam oviparis quam viviparis, ſed etiam in quadrupedibus ac Homine ipſo evidentiſſime conſpiciantur. *Celeberrimus* Redi, *curioſus* ille *Italus* in *obſervationibus ſuis circa animalia viventia*, memorat; ſe in exenteratione Leænarum, Urſarum, Vaccarum, Fœminarum, Aſinarum, Damarum, Cervarum, aliorumque Animalium quadrupedum ſemper illa inveniſſe. Regnerus de Graaf in omnibus quo-

que animantibus à ſe diſſectis illa invenit. Vidimus & nos dum Scaffhuſiis in patria, ſub manuductione *Nobiliſſ.* atque *Clariſſ.* D. Burgaueri, *med. Doct.* Zootomiæ operam navaremus, ex gr. in Avibus, Piſcibus, Leporibus, Cuniculis, Canibus, Felibus, Vaccis, Ovibus, Scrophis, Pica, Vulpe, Marte ſaxorum, Noctua, Falcone, Corvis, Fœminis humanis, prout pluribus demonſtrare poſſemus, ſi inſtituti & temporis ratio id permitteret.

Thesis XIV.

Maximam autem eſſe diverſitatem *Ovariorum & Ovorum* pro animantium genere nemo non credet, obſervantur enim ea in Cuniculis ac Leporibus rapæ ſeminium quantitate vix excedere, in porcis ac ovibus ad piſi magnitudinem plerumque accedere, in vaccis ceraſi amplitudinem aliquando ſuperare. Notandum tamen hisce in animantibus præter majora ova, quoque tam parva reperiri, ut viſum fere effugiant. Maximam vero iis mutationem adfert ætas & coitus, in junioribus namque animalibus minima ſunt, & in provectioribus majora evadunt. In mulieribus *Ovula* piſi molem vix excedere ſolent; indicat nobis tamen exemplum Drelincurtius *de Fœm. Ovis p. mihi 68.* patefactum ſibi fuiſſe teſtem dextrum, glandulis refertum novem decemve, (quaſi anſerum aut Struthiocamelorum potius ova uni ineſſent membranæ) ſingulaque talia corpora glanduloſa humore ovorum albo non abſimili, aut paulo craſſiore repleta extitiſſe.

Thesis XV.

Interdum præternaturales res in fœminarum teſtibus obſervantur v. gr. *Hydatides* & magna liquoris quantitas, *Pilæ piloſæ* (uti ſuperius vidimus) *Lapilli*, *Steatomata*, *Pili*, *Vermiculi*, aliaque, ſicuti in *Obſervationibus* paſſim oſtenditur. Ita Steph. Blanc. in *Anatomia ſua Pract. Ration. Obſervat. XXVII. p. 240.* recenſet hiſtoriam *Hydropis Ovarii*, in quo pili reperti fuere his verbis: Mulieris venter poſt puerperium in tantam excrevit magnitudinem, ut circumferentia, ducto per medium umbilici filo, pedes geometricos quinque contineret; miſere per aliquod tempus vixit, tandem triduo ante obitum rupto umbilico, ultra menſuras octodecim aquæ effluxerunt. Aperto cadavere iterum aquæ ultra menſuras viginti emanarunt, præterea ovarium dextrum ad ovi anſerini magnitudinem adauctum, pilis materiæ cuidam purulentæ & oleaginoſæ commixtis, infarcitum fuit; major autem pars pilorum, quaſi confuſe in globum acta, prædictæ materiæ immixta extitit: multi quoque interiori membranæ tenaciter adhærebant: ratio geneſeos & fiendi modus horum pilorum, quibusdam admodum obſcura videbitur, præſertim

præſertim illis, qui omnia occulta ad occultas qualitates vel faſcinationes ablegant. Quamvis autem res ſit explicatu ardua, hoc tamen cum Blancardo dicere auſim, pilos hoſce nil aliud fuiſſe quam vaſcula minima obſtructa, quæ varie ſibi invicem intorta, atque à functione deſiſtentia, pilorum ejuſmodi ſpeciem præbuerunt. Notum eſt, venam & arterias umbilicales poſt partum coaleſcere, & ligamenti φύσιν acquirere; cur non & hæc minuſcula vaſcula ſimiliter formam tenuium ligamentorum acquirere, hincque ob teneritudinem pilorum genus referre poſſent; pili proin revera non ſunt, ſed ſolummodo vaſcula minima concreta.

THESIS XVI.

Inſuper *Nobiliſſ.* Redi antea citato *Libello p.* 270. mentionem facit piſcis, qui in Ovario vermiculos alebat, inquiens: eſt quidam cancer marinus, italis *Grancevola* nominatus, qui *Pagurus fœmina venetorum* ab Ulyſſe Aldrovando nuncupatur, in hoc piſce obſervavi, quod eo loco, ubi ovaria in unum corpus coaleſcunt, (quæ coalitio ovarii naturalis eſt horum piſcium) veſicula nucem magnitudine exæquans ipſi ovariorum corpori tenaciter hærebat, inque ea veſicula materiam inveni colore aureo tinctam, viſcoſam, & intra quam latebant ſexdecim Vermiculi vivi, aurei quoque coloris, ſat lati, & plani ad inſtar ſeminum ſubrubrorum cucumeris, niſi quod illi Vermiculi in latiori ſua extremitate falcati eſſent, uti in dicto libello icone expreſſi ſunt.

THESIS XVII.

Plura in præſentiarum de *Ovario*, ejuſque fabrica naturali ſcribere non eſt noſtri ſcopi, ſi curioſus lector ampliorem deſiderat deſcriptionem, adeat *Graafium*, ubi ſatis claram & diſtinctam ejusdem inveniet adumbrationem; Nobis interim magis ad propoſitum noſtrum & aliqualem reſolutionem præmiſſi caſus eſt properandum. De *Etymologica* origine *Hydropis*, ceu nemini non nota, non eſt quod multa verba faciam. *Ovarii* autem *hydropem* ſic definio, *quod ſit tumor vel excreſcentia ejus præternaturalis, orta à ſero acri & copioſo plus minus fluido, Ovula cum Ovario corrumpente, effuſo, ac inter membranas hujus partis collecto.*

THESIS XVIII.

Generis loco *tumor* vel *Excreſcentia* conſtituitur, quem tumorem, ceu morbum in magnitudine aucta, ovarium communem habet cum aliis hydropibus, ſive univerſalibus, ac totum corpus occupantibus, ſive

particularibus, hanc vel illam corporis duntaxat partem invadentibus: nullus enim absque tumore datur Hydrops, ad quamcunque etiam ſpeciem illum referas, qui modo major modo minor apparet, pro ſeri effuſi copia aucta vel imminuta. Diverſas eſſe Hydropis ſpecies in liquido eſt, quæ ſecundum partes affectas, diverſa ſortiuntur nomina: quarum præcipuæ & medico Practico magis conſiderabiles ſunt ſequentes: v. gr. *Hydrocephalus* ſeu *Hydrops capitis*, dum lympha extravaſata colligitur in capite, eſtque hæc vel ſupra vel infra cranium. *Hydrops Pectoris*, *Thoracis* vel *Pulmonis* eſt, in quo ſerum aliquod in cavitate pectoris, aut Hydatides in veſiculoſa pulmonis ſubſtantia colliguntur. Si flatus in abdomine ſero junguntur, indeque abdomen dolorifice diſtenditur *Hydrops tympanites* audit. *Hydrops anaſarca* ſive *leucophlegmatia* vocatur, dum cutis peripheria in univerſo corpore œdematoſe eſt diſtenta. Ubi venter infimus ſolus aut una cum pedibus intumeſcit *Hydrops aſcites* vel *ſaccatus* nominatur. *Hydrocordia* eſt, ſi juſto major liquoris ſeroſi quantitas in pericardio exiſtit. Aqua ſimiliter in umbilico *Hydromphalon*, in ſcroto collecta *Hydrocelen* conſtituit. *Hydrops Meſenterii* nominatur, ubi loco glandularum, copioſæ & magnæ hydatides, aqua repletæ, abdomen valide diſtentes intra Meſenterii tunicas exiſtunt. *Hydrops ad matulam* nil aliud eſt, quam *Diabetes* ſive juſto copioſior urinæ excretio, cum paulatina hominis conſumptione. Si denique magna quantitas ſeri aquoſi in cavitate matricis collecta eſt, nomine *Hydropis uteri* venit. Sin vero in una vel altera tuba fallopiana humoris quantitas habitat, *Hydrops tubi uterini* appellari poteſt.

Thesis XIX.

Ad Hydropis ovarii *cauſarum* explicationem & fiendi modum ortumve me nunc accingo, qua in re utut à doctioribus edoceri mallem, potiores tamen cauſas mihi plauſibiles adducere lubet, quamvis plures accuſari poſſent. *Cauſa efficiens præcipua & immediata* fuiſſe videtur vaſorum lymphaticorum, ad ovarium excurrentium, magna dilatatio, diſruptio, atque hinc lymphæ extravaſatio, & cum ulterior progreſſus non concederetur, coacervatio, (ad quam recipiendam vaſorum teneritas eſt promptiſſima:) ea tunc ovarium repletum in molem hydropicam plus minus grandem aſſurgit. Uti enim pectoris hydrops jam dudum Hippocrati etiam *Lib.* de *int. Affect.* ex tuberculis aquam continentibus in pulmone ſæpe oriri dictus fuit, quæ tubercula, recentioribus *hydatides* vocata, nihil aliud eſſe quam lymphaticorum vaſorum varicoſas dilatationes, à lymphæ in corpore reſtagnantis copia productas, Jacob. Sponius in *Aphor. novis Hipp. Sect.* 2. *Aphor.* 43. commentatur, ex quibus nempe diſruptis lympha dein in cavum pectoris effluit: ita & hunc noſtrum tumorem ex ejuſmodi hydatide vel diſ-

ruptione

ruptione canaliculorum lymphaticorum primum habuiſſe fundamentum exiſtimo. Valetudinaria enim cum noſtra ægra fuiſſet, & ſuppreſſionem menſium paſſa, ſanguis in utero, aut vaſe aliquo tubæ uterinæ facile ſtagnare, illudque vas mole ſua dilatare potuit. Vel alia quædam interna aut externa cauſa ovarii vaſcula quædam aquoſa comprimere apta eſt, unde reliqua à tergo adveniens lympha ab ulteriori progreſſu impedita, atque continuo affluxu coacervata, canaliculorum cavitatem dilatat valde, tandemque diſrumpit: lympha enim per diſruptas haſce apertaſque cavitates penetrans, in membranis ovarii fulcimento inſervientibus plura ſic tubercula efformavit, quæ dein à ſenſim ſenſimque advenientis novæ lymphæ copia magis extenſa fuerunt, ſucco videlicet ab arteriolis minimis ſanguinem vitalem & nutritium ordinaria naturæ lege lymphaticis advehentibus recepto. Non enim unico quaſi ictu Hydropem ovarii generari credendum, cum canaliculorum ſeroſorum ibidem obſervata exilitas illud non concederet, utpote qui ſuſceptam foraminulis ſuis lympham e proximo vulnere brevi rurſus dimittunt, id quod exempla ſuperius allata confirmant, in quibus animadverſum eſt, ovarium poſt plures demum menſes imo annos 4, 5, 17, 20. ad ſtupendam excreviſſe magnitudinem, omnemque etiam huic malo eradicando adhibitam curam irritam facere debuiſſe, exitu hoc ſemper demonſtrante.

Thesis XX.

Inter *Cauſas procatarcticas* præprimis numeranda eſt ſeri ſanguinei minus laudabilis & depravata conſtitutio, quantitate peccans, vel qualitate. 1. *Quantitate*, dum glandulis utplurimum in corpore affectis, & ab officio ſuo deſiſtentibus, dictum ſerum in ſanguine retinetur, & major deinde copia ad ovarium defertur, quam ut reſorberi commode poſſit, atque ſic lymphatica vaſa obruuntur, diſrumpuntur, & facilis ad Hydropem ſternitur via. 2. *Qualitate* peccat ſerum, quando ex prægreſſis morbis chronicis, maxime illis, qui latiſſimo hyſtericorum & cachecticorum, ſive intemperiei ſeroſo pituitoſæ (qua noſtra miſera ſemper laboravit) nomine vulgo veniunt, viſciditate illud nimia irretitur, vel acrimonia quacunque afficitur, unde hæc quidem eroſionum, illa obſtructionum mater eſt frequentiſſima, & quaſi injuſta noverca. Si vero conſpirent iſtæ qualitates ac vi unita agant, longe facilius malum accelerare poſſunt: quod ipſum dum contingit, ovulorum liquor pervertitur corrumpitur & deſtruitur. Nec minus culpanda hic eſt ipſius Ovarii conformatio vitioſa ac textura debilior, ſive nativa fuerit iſta, ſive adventitia, unde quæ ibi ſanguinis & lymphæ in vaſa ſua ſecretio fieri

fieri debebat, non rite peragitur, & compages iſtius infirma, levi accedente adjumento morboſo facilius dirimitur & depravatur.

Thesis XXI.

Quæſtio hic moveri poſſet, num talis excreſcentia vel tumor ovarii, non à corruptis ovulis natales ſuos traxerit? Probabile autem hoc vel ideo non eſt, quia materia in noſtro ovario contenta, uti jam ſupra in Caſu monitum, nullum nec odorem nec fœtorem de ſe ſpargebat, id quod maxime admirati ſumus; qualem autem materia illa ſaporem habuerit, non auſim dicere, quia nullus adſtantium eam deguſtavit: a corruptis interim rebus odor ſatis ingratus expirat, qui ad papillas nervoſas narium accedens, modo admodum ingrato moleſtove eas ferit, id quod in exenteratione hujus cadaveris neutiquam factum erat.

Thesis XXII.

A cauſis externis maxima nocumenta in ovarium ſæpenumero redundant, quales ſunt omnes abdominis contuſiones, fortiores conſtrictiones, onerum ponderoſorum geſtationes frequentiores, caſus ab alto, motus omnes exceſſivi ac alia ejuſmodi, quæ, qui volet, huc quoque referre poterit, quamvis enim ab his ſolum exteriores partes noxam ſentire vel accipere videantur; facile tamen hæc ad interiores quoque partes propagatur. Huc tamen pertinent ſex res non naturales, quæ varias in noſtra miſera excitarunt turbas: Quotus quiſque enim neſcit, quales incommoditates ab aere nimis gelido & humido in corporibus hominum excitentur, cui tempeſtati ægra ancillans ſemper fuit expoſita. Cibi & potus tam quantitate peccare poſſunt ad morbos producendos ſecundum *Cl. D. D.* Boerhaave in *Inſtitut.* §. 754. quam qualitate. In quantitate autem non credo miſeram errores commiſiſſe ullos, utpote Ciborum multitudine carentem, bene tamen in qualitate, dum enim ipſi res fuerat anguſta domi cibos aſſumſit crudiores & minus rite præparatos, ac potum ſimul minus laudabilem bibendum habuit, quæ alimenta minime potuerunt in chylum ſatis bonum converti; *Qualis* enim *cibus, talis chylus, qualis chylus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis lympha, talis ſanitas.* Nimio ſomno non peccavit, nec nimia quiete; infelix enim cum ancillæ ſervitia præſtaret, vigiliis & motu nimio ſemper indulgere coacta; quales autem effectus ab hiſce oriantur, clare expoſuerunt tum antea laudatus D. Boerhaave, tum *Cl. D. D.* Waldtſcmidt in *Inſtitut.* quod enim, ſecundum tritum illud proverbium, *caret alterna requie durabile non eſt.* Si excernenda detinentur, aut retinenda

tinenda excernuntur, non poſſunt non variæ inde excitari in œconomia animali turbæ, de poſteriore miſera nunquam conqueſta eſt, ſolummodo de priore: nam ſi conſuetæ evacuationes ſupprimuntur graviſſimis morbis laxatur janua, quales ſunt hydrops, apoplexia, ſcabies, icterus, febres inflammatoriæ &c. Alvum ſcilicet ſæpius habuit adſtrictam, ac menſium ſtillicidium, vel plane ſuppreſſionem paſſa eſt; quid autem ex hiſce accidat, fuſius legi poterit in *Celeberr.* Bonneti *Sepulch. anatom.* ut & in *Clariſſ.* Freind *Emmenologia*, aliiſque, brevitatis enim amore, plura heic apponere ſuperſedemus. Paſſiones tandem animi quod attinet, triſtitiam, mœrorem & iram, quibus miſera noſtra præprimis fuit dedita; quotus quiſque medicorum eſt, qui neſcit, quamnam in œconomia corporis humani malorum lernam excitent; ſanguis enim hinc incraſſeſcit, lympha redditur viſcoſa, omnia fluida, quaſi in vappam & acorem abeunt, appetitus perit, chylificatio fatiſcit, languent digeſtiones, melancholiæ, cardialgiæ, tumoribus variis, imo ipſi tandem gangrenæ & ſphacelo fores aperiuntur. Interdum in ira exoritur brutalis furor, & fertur equis auriga nec currus audit habenas, de quibus ſi placet conſule practicorum experientiam. Accedunt his in fœminis gravidis præcipue laborioſi ab obſtetricum temeritate vel imperitia intempeſtive injuncti parturiendi niſus: in his enim diaphragma ſubjectas partes uterumque arctius premendo, adjuvantibus muſculis abdominis undique incumbentibus, premit ſimul tenella utrinque ad latera matricis ſita ovaria, quæ proin hinc variis modis diſtorquentur, lacerantur, labemque poſtmodum hydropicam non raro ſuſcipiunt. Hiſce omnibus ſubjungendi ſunt adhuc alii in diæta, nec non in catameniorum & lochiorum fluxu commiſſi errores, quos cum cætera in corpore viſcera, tum ſuo damno ovaria quoque luunt.

Thesis XXIII.

In caſu poſuimus, molem illam abdominis ſtupendam craſſo gaudere involucro, ejuſque muſculos fuiſſe flaccidiſſimos, tenuiſſimos; hæc tenuitas & flacciditas non aliunde provenit, niſi quod per tranſpirationem inſenſibilem & ſudorem major quantitas particularum in auras externas avolarit, quam per nutritionem iterum reſtituta & agglutinata fuerit, ob molem illam maxime diſtendentem cutim, & hinc compreſſas arteriolas minimas ſuccum nutritium advehentes, ut eo minor portio potuerit loco perditarum apponi: præternaturalis autem illa incraſſatio involucri, & interdum naturalem craſſitiem triplo ſuperans, tantum à pluribus particulis, gelatinoſo-pituitoſis ac balſamicis intra poros ſuæ ſubſtantiæ admiſſis, ortum duxit. Sic antea laudatus *Excellentiſs. D. D.* Zuingerus, in exenteratione mulieris, hydrope ovarii ſiniſtri defunctæ,

non ſine admiratione tunicas hujus partis maxime incraſſatas conſpexit; ac in apertione alius matronæ Cadaveris ubi integumenta abdominis, tympani inſtar validiſſime extenſa maxime tenuia, & una cum muſculis ſumme emaciata, ovarii autem dextri tunicas valde craſſas, atque in ſtupendam amplitudinem expanſas obſervavit.

Thesis XXIV.

Signa ex quibus medicus diagnoſin hydropis ovarii haurit, non carent difficultate, nec niſi plura collecta & inter ſe collata de iſto affectu ſufficienter teſtantur, uti in ſuperioribus allatis caſibus videre eſt; qua de re pauca hic aſſignaſſe & repetere nobis ſufficiat: I. Eſt, ſi tumor abdominis renitens in alterutro Hypogaſtrii ibidemque ſiti ovarii latere deprehenditur rotundus cum aliquali tamen inæqualitate, & pedis ejuſdem lateris intumeſcentia, ſic ex gr. ſi dextrum ovarium hydropicum fit, crus etiam dextrum, ob preſſuram canalis lymphatici ejuſque cruralis rami, & hinc refluxum lymphæ nonnihil impeditum, intumefiet, hocque magis in latere affecto quam in oppoſito animadvertetur. II. Si iſte tumor in maritatis, poſt difficiliora inprimis puerperia ſenſim ſenſimque augeſcat. III. Si pudenda ut in pleriſque fit, œdematoſo corripiuntur tumore, ac excretio urinæ pallidæ & parcioris difficilis reddita eſt. IV. Si tumor pro vario in alterutram partem decubitu mobilior deprehendatur, & paulatim circumſcriptus. V. Si oſſi Iliaco accedat, & oſſi pubis incumbat, cum Dyſuria & difficili inceſſu: ægrota inſuper ſub ſcalarum aſcenſu impulſum in eas partes ſentiat, citra graviditatis ſigna alia communia. VI. Si in principio & augmento morbi appetitus ſatis conſtat, neque febris hectica ullas parit moleſtias, hinc eſt quod talis affectus per plures annos ſæpius durare queat.

Thesis XXV.

Inquirendum jam nobis eſt, quomodo ope allatorum ſignorum affectus noſter ab aliis affectibus hydropicis, ab impregnatione & mola diſtingui debeat; & quidem 1. ab *aſcite* differt, in quo totus ubique venter tumidus cum fluctuationis ſenſu percipitur, abdominis quoque integumentis molli tumore plerunque afflictis, ſuccedente tandem febri, à ſero in abdomine ſtagnante & viſceribus ſimulque d in ſanguini labem febrilem fortius imprimente, cum e contrario in hydrope ovarii effuſum ſerum folliculo includatur, neque febris ita facile concitetur. 2. A *tympanite* diſtinguitur, in quo totum abdomen dolorifice tenſum eſt ac renitens, inſtar tympani ſonum à percuſſione edens. 3. Ab *hydrope uteri*; in quo diſtenſio abdominis eſt æqualis, & magis antrorſum prominens ubi ſimul adeſt ſuppreſſio menſium, nullumque crus ab initio

initio tumidum apparet, in *ovarii* autem *hydrope* tumor magis ad latus alterutrum & inæqualis exiſtit ac menſtruum tributum ſanguineum ordinarie, præſertim ab initio morbi perſolvitur. 4. A *tubarum hydrope*, figuræ diverſitate, quam ſemicircularem notavit Brechtfeld in *Act. Hafn. An.* 72. *pag.* 195. Blancardus autem in *Anatom. Pract. rationali Obſervat. XCVIII. pag.* 298. meminit alicujus *hydropis tubi uterini* ubi abdomen æqualiter & in ſtupendam molem excrevit. 5. A *ſcirrho Meſenterii* in quo major durities, ac varia obſervantur tubercula, cum manifeſta, utut paulatina corporis conſumtione. 6. A *Meſenterii apoſtemate*, quod mollitiem habet, neque manifeſte quoad tumorem augetur, cujuſque vel comes vel ſoboles fluxus eſt cœliacus, celerque commutatio vel tranſitus ad tabem. 7. A *liene monſtroſo*, qui haud obſcure in hypochondrio ſiniſtro tangi trudique hinc inde manu poteſt, raro enim contingit, ut deſcendat in locum hypogaſtrii inferiorem, quod ſemel obſervavit Pariſiis ſupra laudatus Drelinc. in muliere, quæ perperam utero ſe geſtare cum medicis crediderat. 8. Ab *imprægnatione vera*, quam non raro mentitur; in qua tumoris circa umbilicum fit eminentia aliqualis, præterea ſymptomata nauſea, vomitiones, anorexia aliaque imprægnationis ſigna vehementius adſunt, qualia non obſervantur in hydrope ovarii, in quo ſymptomata cum tumore paulatim augentur & ingraveſcunt, cum e contrario minuantur in vera imprægnatione, mammæ molles in hydrope ſunt vel molliter tumidæ, ſi gravida eſt autem fœmina duriuſculæ magis evadunt & grandiores. Præterea in hydrope nullum e mammis lac emulgeri poteſt, ſecus in conceptu vero, menſtruus quoque ſanguis plerumque profluit in hydrope, contrarium autem videmus in gravidis, ſecundum Coi noſtri effatum *Aphor.* 51. *Sect. V.* Quæ in utero gerunt harum os uteri clauſum eſt. Ut de infantis motu blando ac manifeſto, quem matres in utero percipiunt ac aliis ſignis jam nihil ulterius dicamus. 9. A *mola* tandem, quæ ponderis inſtar inutilis, ab uno latere in oppoſitum hypogaſtrii devolvitur; in hydrope fœminæ ſenſim decreſcunt & macilentæ evadunt, in mola autem tale quid vel plane non vel rariſſime contingit. Diſtinguitur porro mola ab hydrope per pallorem totius corporis, urinæ emiſſæ paucitatem, abdominis tumorem molliorem, pedum quoque intumeſcentiam, artuum ſuperiorum tabem quæ in hydrope obſervantur, contrarium autem in mola. Egregiam obſervationem harum molarum *Excellentiſſ. D. D.* Peyerus *Scaphuſienſis beat. memor* in *Parergis ſuis Anatom.* ubi legenda extat, annotavit

THESIS XXVI.

Tradita diagnoſi, ſequitur nunc ordine *Prognoſis*, quæ eventum morbi reſpicit, ubi ſtatim dicendum, quod is ſit periculoſus valde imo

incurabilis, vel certe diuturnus maxime, tardeque admodum fœminas ad mortem ducens, niſi eam forte perverſa medendi methodo agyrtarum & medicaſtrorum lethifera conſilia infauſto omine ſequentes accelerent: Etenim mulierculæ talem affectum per plures, imo ad viginti annos citra magnum incommodum circumferre, tandemque aliis morbis mori poſſunt, quemadmodum ex hiſtoriis ſupra allatis patet. Et ſane ſi cadavera inſpiciamus ovarium in ſe foventia hydropicum, in his cæterorum ſimul viſcerum morboſa conſtitutio deprehendi ſolet, ut mors non præciſe ab illo, ſed aliunde deduci poſſit ac debeat: In alios proin degenerare morbos facile poteſt, v. gr. in *aſcitem*, quando ad tantam plenitudinem & extenſionem attollitur ovarium ut medium crepet, atque tunc aqua in cavum abdominis effluat: talis meminit caſus nunquam ſatis laudatus *D. D.* Wepferus in fœmina quadam poſt vomitum enormem hydropica facta, in qua invenerat ovarium mole majus mireque diſruptum, ex quo aquas in ventrem effluxiſſe veroſimiliter colligit. Malum inſuper iſtud ſterilitatem minitatur, interdum plenariam, ſi utrumque ovarium affici cœperit, morbum ſi non curabilem, ſaltem tolerabilem.

Thesis XXVII.

Enucleatis hucuſque *Cauſis* & traditis *ſignis* quibus malum iſtud ab aliis dignoſci ac diſcerni queat; ad *curationem* pergo, quam vel ideo brevem reddere cogor, quoniam nemo hucuſque gloriari potuit ſe hydropem ovarii curaſſe, utcunque medendi rationem ſecundum indicationes & indicata inſtituerit, iiſque ſatisfacere ſtuduerit diſcutientibus ac reſolventibus remediis e triplici fonte, *pharmaceutico* nimirum, *diætetico* & *chirurgico* petitis; quorum alia quidem ſeri in corpore imminutionem, alia vero correctionem, alia vitalium ſpirituum hincque virium conſervationem, alia denique liquidi in ovario habitantis evacuationem producent.

Thesis XXVIII.

E *Fonte pharmaceutico* deſumi poſſunt *evacuantia* & *alterantia* v. gr. *leniora purgantia* qualia ſunt *Rad. Rhabarb. electi*, *Mechoacannæ albæ*, *Jalappæ*, *Fol. Sennæ Alexand. bene elect. Flor. Acaciarum*, *Perſicorum*: *Reſina* vel *Magiſterium Jalap. Agaricus trochiſcatus*, *Manna*, *Caſſia*, *Succus tamarind. Extract. Panchymag. Crollii*, aliaque plura, quæ ad liquidum in corpore ſuperfluum detrahendum, ac ulterius morbi augmentum impediendum abſque magna ſanguinis fuſione in uſum vocantur, hæc enim ſi concitetur, magna quidem copia ſeri excernitur

tur, non exigua tamen ex illa maſſæ ſanguineæ ſolutione ovario denuo ſuffunditur.

Thesis XXIX.

Diaphoretica hoc in caſu quoque ſuam conferunt ſymbolam, & ſi omnia reliqua medicamenta incaſſum fuerint adhibita; *Sudorifera* tamen mitiora, nam fortiora nocent, aliqualem effectum edunt, uti hoc mihi retulit *Excell. atque Experientiſſ. D. D* Emanuel König *P. Med. Theoret. p. t. Facultatis Decanus ſpectatiſſ.* qui ſequenti diaphoretico. v. gr.

℞. Roob Samb.
Junip. aa. ℥j. cum ʒij.
⊖is ✱ci.
Ciner. clavellat. aa. ʒß.
Ol. ♂ti Bacc. Junip. ℈ß.
∽us ⊖is ✱ci ſuccin. ʒß.
∽us Bacc. Junip. per digeſt. parat. ℥jß.
MRæ ſimpl. D. L. ʒijß. M. d. ad V.

de quo omni mane in lecto adhuc conſtituta cochl. tria ſumſit & copioſiſſime ſudavit: quo tantum in noſtra miſera effecit, ut tumor ille ventris ſtupendus ſenſibiliter detumuerit, brevi autem tempore poſtea iterum priſtinæ extenſioni reſtitutus: *Fortiora Sudorifera* & *Decocta* v. gr. *Lignorum Guajaci*, *Juniperini*, *Corticis Capparum* & ejuſmodi alia *Excell. D. D.* Wepferus in ovarii hydrope minus convenientia exiſtimavit: A *fortioribus* autem *ſudoriferis* exhibitis tam inſignis æſtus in corpore miſeræ fuit excitatus ut materia in locellis iſtius tumoris contenta, conſiſtentiam *mellis* vel *terebinthinæ*, vel *gelatinæ* cujusdam aſſumpſerit, evaporatis nempe ſubtilioribus particulis aquoſis.

Thesis XXX.

Remedia *diuretica* quoque heic non poſtremum occupant locum, quippe lympham blande per vias deſtinatas eliminantia: qualia ſunt *Rad. Aſparag. Apii*, *Allii*, *Ceparum*, *Capparum*, *Chelid. maj. Eryngii*, *Fœnic. Ononidis*, *Pimpin. Raphanorum qualiumcunque Ruſci*, *Ebuli*, *Vincetoxici*: *Herbæ* & *Folia Petroſelini*, *Trifol. fibrin. Virgæ* ☉*eæ*, *Urticæ. Sem. Fœniculi*, *Geniſtæ*, *Mil.* ☉*is*, *Petroſel. Bacc. Juniperi*, *Alkekengi*; ⊖ *vol. Succini*; ∽ *us formic.* ∽ *us* ⊖*is* ♀*ri* ᴾ *lat.* ⊖ *Polychreſt. vel. Anglic. Infuſ. Millep. in vino albo veteri generoſo*, *Roob Ebuli*, *Juniperi*, *Sambuci*, aliaque quamplurima, quorum apud practicos tanta farrago, ut eam hic apponere minus neceſſe exiſtimem.

Thesis XXXI.

Inter auxilia e *fonte chirurgico* petita primo occurrit *paracentheſis* ſive *acu punctura*, conſuetum alias aſciticorum remedium, ſi legitime abſente

 viſce-

viſcerum corruptela inſtituatur, cum alioquin poſt ipſius uſum occumbere ægri ſæpe ſoleant: curatio tamen iſta etiam anceps hic eſt, quamvis enim ſerum hoc pacto eliciatur, brevi tamen rurſus ſuccreſcit, & operationem eludit. Si vero tunicæ ab extracta aqua collabuntur, putredinem facile concipiunt vicinis partibus exitium minitantem; etiamſi hæc operatio in miſera inſtituta fuiſſet, neutiquam tamen credo quod guttula ſeri effluxiſſet, ob conſiſtentiam quam habebat gelatinoſam vel terebinthinæ inſtar.

THESIS XXXII.

Quæſtio hic moveri poſſet, annon, ſi omnia reliqua adhibita remedia erronea & fruſtranea fuerunt, ſtupenda hæc ovarii moles per exciſionem potuiſſet curari? Cui quæſtioni obviam imus dicendo, quod in principio ſtatim ubi moles fuit à medicis animadverſa, ſymptomata fere tali illam comitata ſint, quæ alias prægnantibus ſunt communia, idcirco medici tunc temporis illam tractantes, ancipites hæſerunt, neſcii quid ex hocce abdominis tumore & præſentibus ſymptomatibus facere vellent, tractu autem temporis, & cum ſpatium gravidis deſtinatum effluxiſſet, moles illa nimis magna facta, ut ſine crudelitate & maximo cum vitæ periculo non amplius potuit extirpari per ſectionem, totum enim abdomen fuiſſet diſſecandum, & maxima apertura facienda, ubi tunc, ob nimium aeris in abdomen ingreſſum viſcera ſtatim gangrænam ſibimet ipſis acquiſiviſſent & ægræ neceſſario paucis diebus fuiſſet moriendum: qua de re melius & tutius eſt hoſce morbos ſolummodo palliare, *Ven. Sect. Scarificat. Fonticulis* quibus aliquam ſeri imminutionem utcunque adipiſcimur.

THESIS XXXIII.

Supereſt *indicatio vitalis* cum *fonte diætetico*. Vires in hoc affectu omni niſu ſunt conſervandæ, & enervatæ quantum poſſibile reſarciendæ: obtinemus iſtud per *analeptica omnia*, item *cardiaca medicamenta*, quæ recenſere opus non eſt, ne tot *aquas cardiacas*, *electuaria*, *tragemata* nominando tædioſus fiam.

Diætam quod attinet, ſit ea accuratiſſima, & attendendum eſt ſtudioſe ad ſex res non naturales ne peccetur, vel in exceſſu earundem, vel in defectu: *τὸ μέτριον τῇ φύσει φίλον* hic: *aer* ſit temperatus; *cibis* utantur boni ſucci & pauci excrementi, vitent craſſos, acidos, ſalitos &c. quibus tamen mulierculæ interdum delectari ſolent; *potus* non ſit gelidus, ſed fere ad teporem inclinans, ac parcior, ne ſeri quantitas augeatur: *excreta* reſpondeant, & quæ præter naturam retinentur, ad ea ſollicitetur natura: præſtat *motus* blandus nimia *quiete*; *animi* etiam pathemata, *ira*, vel *mœror* & *ſollicitudo* abſint. Atque hæc ſunto, quæ pro ingenii tenuitate de hoc affectu brevibus delibare in animum induxi, interim plura ac meliora monſtraturo, libenter manus dabo, atque fidem haud difficilem adhibebo. Deo jam tri-uno, pro conceſſa mihi hactenus, ſtudiiſque meis gratia, ſit Laus! Honor! & Gloria in æternum!

FINIS.

ABRAHA-

CXXIX.

ABRAHAMI VATER

ET

PAULI GOTTLOB BERGER,

GRAVIDITAS APPARENS

EX TUMORE OVARII DEXTRI ENORMI ORTA PER TRES ANNOS CUM DIMIDIO DURANS TANDEMQUE IN ASCITEM TERMINATA.

Wittemb, 4 Aug. 1722.

Q. D. B. V.

PRÆFATIO.

GEnerationis in animalibus negotium, uti abſtruſiſſimum, & ab humanorum acie occulorum remotiſſimum eſt, ita ab omni tempore naturæ miraculum merito reputatum fuit, in quo plenarie detegendo ſagaciſſimi naturæ venatores, adhibita licet omni induſtria, fruſtra ſe tandem laboraſſe, ſenſerunt. Mirum propterea neminem habere debet, illos in hoc delineando tantopere titubare, ac in tam varias circa conceptionem, fetus formationem, atque partum, ſententias abire. Conceptionem quidem alii in ovario, alii vero in utero fieri, diſputant, quidam eam ab animalculo, quidam a ſpirituoſa ſeminis maſculini aura peragi, contendunt. Formationem corporis alii animæ, aut principio cuidam plaſtico, adſcribunt, alii e contrario a ſtaminum, in ovulo præexiſtentium, extenſione atque explicatione derivant. Partum ipſum quidam defectui nutrimenti, quidam ſpatii anguſtiæ, quidam aeris liberioris denegationi, alii legi naturæ adjudicant, ob quas cauſas fetus diutius in ergaſtulo ſuo contineri nequit, ſed exitum ſibi parat. Tempus quoque pariendi, in homine quibuſdam videtur incertum, quod alii in hoc, æque ac in brutorum familia, certiſſimum eſſe, demonſtrant. Præcipue vero graviditatem veram, a ſpuria & apparente dijudicare, difficillimum deprehenditur opus, quamobrem de ſignis certis ac infallibilibus cogitare coacti ſunt medici, quibus illa ab hac diſtingui poſſit, & debeat. At nec talia ſufficientia ſemper adeſſe, docent caſus ſingulares & rariores, ubi fæminæ, præcipuis licet ingravidationis ſignis apparentibus, partum tamen nullum ediderunt. Exemplum hujus rei ſat curioſum, nobis ante duos annos, hic loci videre contigit in muliere, quæ, ob ſigna quædam impraegnationis apparentia, gravida ſibi aliiſque viſa eſt. Tempore autem partui deſtinato præterlabente, ac tumore abdominis in nimiam molem accreſcente, ſpes tandem omnis partus futuri evanuit. Fæmina nihiloſecius conſtanter in ea opinione permanſit, ſe vere gravidam fuiſſe, fœtumque in utero mortuum aut corruptum, aut induratum in corpore adhuc latere. Ea de cauſa ipſa a nobis, repetitis precibus, efflagitavit, ut corpus ejus poſt mortem, ſibi imminentem, aperiremus. Fæmina proinde, elapſis ab impraegnatione imaginata, tribus annis cum dimidio, fatis defuncta, hunc laborem tanto lubentius in nos ſuſcepimus, quanto major ſpes nobis affulſit, fore, ut notatu digna quædam obſervatio oculis noſtris ſe exhiberet, in quo nequaquam nos fefellimus. Aperto enim cadavere, ovarium dextrum, in inſignem tumorem expanſum, invenimus, qui

graviditatis hujus apparentis, ac aſcitis ſubſecuti cauſa extitit. Operæ igitur pretium facturos nos eſſe duximus, ſi caſum iſtum, haudquaquam vulgarem, in præſenti, loco ſpeciminis inauguralis exhiberemus, ejuſque occaſione de graviditate falſa commentaremur. Quod ut Deus Ter optimus maximus, ad ſui gloriam, ægrorumque ſalutem dirigat, optamus, piiſque precibus efflagitamus.

HISTORIA.

Mulier, quadraginta & aliquot annos nata, poſtquam, partu perquam difficili, gemellos procreaſſet, de novo imprægnationis ſigna percipere ſibi videtur. Retinentur in ea menſes, ad hoc uſque tempus fluentes, abdomen ſenſim incipit intumeſcere, lacti ſimilis liquor in mammis turgeſcit, motus quoque, fœtum mentientes, in abdomine ab ipſa ſentiuntur. Conſtanter enim illa affirmavit, ſe artus embryonis, abdomen percutientes, manu eidem applicata, tactu judicare potuiſſe, in quo quidem maximopere ſe fefellit. Superveniente vero, uti ipſa referebat, lapſu graviori, motus hi ceſſant, tempus partui præſcriptum tranſit, tumore nihiloſecius ventris, duriori quidem, ſed primum non adeo ponderoſo, ac moleſto, permanente. Quid itaque mirum eſt, quod illa ſibi perſuaſerit, fetum in utero extinctum permanſiſſe, præcipue, quoniam illa primum, præter tumorem iſtum, nil quicquam mali ſenſit. Succeſſu tamen temporis, omnia in pejus abire ceperunt, intumeſcentia abdominis nimium quantum crevit, reſpiratio difficilior reddita, ingreſſus moleſtior factus: donec, abdomine ad rupturam uſque aucto, expletis tribus annis, cum dimidio, miſera tandem fatis ſuccumberet. Deſiderio fœminæ demortuæ, ac mariti non minus, quam curioſitate rei excitati, ad ſectionem corporis ſtatim acceſſimus. Abdomine autem duriſſimo inciſo, ultra 30 menſuræ aquæ flaveſcentis fœtidiſſimæ effluebant, naribus ſpectatorum non parum moleſtæ. Liquore exhauſto, in conſpectum prodiit tumor inſignis, caput humanum magnitudine ſuperans, figuræ ovalis, quem omnes ſtatim uterum, monſtri quidpiam alentem, augurabant. Eodem vero inferius ab anguſto ſuo principio reſecto, ac tranſverſim inciſo, nullam in eo cavitatem, uterinæ cavernæ ſimilem, detegere licuit, ſed totus ex capſulis rotundis, diverſæ magnitudinis, liquido muſco atque purulento repletis, coagmentatus videbatur. Sedem itaque uteri naturalem, cavitatem pelvim vocatam, ulterius perluſtrantes, nil uteri ſimile apparuit, uſque dum in vaginæ prolapſum inquiſituri, manum in oſſis pubis hiatum intruderemus, quo ipſo uterum, intra pudendum egreſſum, ad interiora retraximus. Tum demum igitur clarum redditum eſt, tumorem iſtum prægrandem non uterum, ſed ovarium dextrum, in hanc molem excretum, eſſe. Viſcera abdominis reliqua nil omnino labis monſtrarunt, præterquam, quod ab aquis pu-

putridis, tamdiu ibi ſtagnantibus, corruptio ingruens in ſuperficie ſe manifeſtaret. Renes tamen flaccidi, & ureteres, inprimis dexter, ob tumoris ad illud latus inclinationem, ampli, ac urina repleti, obſervabantur, ita, ut dexter ad digiti craſſitiem accederet, ac, in ſuo e rene egreſſu, ſaccum, nucis juglandis capacitate, exhiberet, veſica non minus urinaria exigua & contracta, ac omnino vacua reperiebatur.

THESIS I.

PRiuſquam ad exempli præſentis, graviditatis falſæ, contemplationem nos accingamus, non inutile fore, exiſtimamus, conceptionem atque ingravidationem veram, ejuſque ſigna examinare. Mittimus autem, & conſulto negligimus ea, quæ de animæ humanæ ortu, de corporis ab anima fabricatione, de generatione animalium ex animalculis, in ſemine maſculino fluctuantibus, perhibentur, ac diſputantur. Ea enim omnia, utpote altioris indaginis argumenta, controverſias inanes & ſuperfluas, nullo quidem pacto terminandas, generant, multiſque erroribus, cum religione & ratione pugnantibus, præbent occaſionem. Etenim quis tanto gaudet ingenii acumine, ut idoneis rationibus demonſtret, quomodo anima noſtra a parentibus procreetur, quandoquidem religioni repugnat, animas omnes primitus jam tum una & ſemel a Deo creatas eſſe, aut adhuc hodie ſingulis generationum actibus ab Eo creari. Corporum quidem animalium rudimenta in primorum viventium ovariis, ac humanorum ſigillatim in Evæ ovario jam tum creata fuiſſe, & præextitiſſe, rectius cum *Swammerdammio*, *Malpighio*, & Celeberrimo *Bergero*, *de nat. human. l.* 2. *c.* 1. ſtatuendum erit, quoniam hoc nec religioni, nec rationi contrariatur. Quamvis enim hoc intellectu comprehendere, ac ſenſibus aſſequi nullatenus licet, ex eo tamen ſequi videtur, quoniam ſingula ovula cicatricibus ſuis donari, per experimenta, in ovis gallinarum inſtituta, conſtat, quæ propterea nuda tantum evolutione & extenſione opus habent. Quamobrem nulla videtur adeſſe neceſſitas, ut animæ rationali corporis fabricationem adſcribamus, eamque architecti munere in extruendo corpore fungi, exiſtimemus, quia, ipſam rerum, in eodem actarum, parum conſciam eſſe, experientia docet. Multo minus *Leuwenhoeckii* ſententia, de generatione animalium ex animalculis vivis, ſemini virili innatantibus, talis eſt, quæ nobis probari poteſt, quoniam hoc pacto ex multis millibus animalculorum vivorum, cum ſemine una vice emiſſorum, unicum tantum, aut certe pauciora, cohærent, & fœtum humanum conſtituunt. Quid autem de reliquis fiat, non patet; quæ tamen, quoniam vita jam tum gaudent, animam humanam certe, ante conceptionem, poſſidere deberent. Ita

 vero

vero embryo a patre unice dependeret, cui mater nil, præter nidum ac nutrimentum præberet: id quod ſane difficultates inſuperabiles creat.

Thes. II.

Poſt habitis itaque ſententiis iſtis, parum probabilibus, ad eorum potius caſtra tranſimus, qui conceptionis rationem in eo collocant, quando in conjunctione maris cum fæmina, pars ſeminis ſpirituoſa, ovulum ingreſſa, in ſtaminibus, in hoc præexiſtentibus, ac ſigillatim in puncto, uti in ovis incubatis vocatur, ſaliente, ſeu rudimento cordis, motum vitalem expanſivum excitat: quo ipſo in homine anima, modo incomprehenſibili, producitur, ac generatur. Hæc quippe ſententia, de ſtaminum corporis in ovulo præexiſtentia, neque ſacris literis fidem derogat, neque potentiam divinam infringit, potius eandem clariſſime, non ſine ſingulari ſummæ admirationis incitamento, declarat: uti pluribus hoc demonſtratum a *B. Brendelio*, *diſſertat. de embryone, in ovulo ante conceptionem præexiſtente.* Quando itaque ſemen maſculinum, apta utriuſque ſexus organorum genitalium combinatione, in arvum muliebre injicitur, aura ejus ſubtilior per tubam fallopiam, eo tempore ovario, mediantibus fimbriis expanſis, applicatam, intra ovulum, ibidem latens, penetrat, atque illud fœcundat. Non quidem ignoramus, medicorum celebrium quampluires, conceptionem in ovario, ovulique fœcundati per anguſtum tubæ canalem deſcenſum, difficilem judicantes, in ea hærere ſententia, ova ante conceptionem ad uterum deſcendere, ibique demum a ſemine maſculino fœcundari. Alii e contrario novum aliquod ovarium, in orificio uteri interno, ſtabilire voluerunt, expeditiorem ita viam cenſentes, qua ſemen proliferum facilius in ovula, ibidem collocata, penetrare poſſit, quam ſi per tubam, cum ovario non cohærentem, ſed libere in abdomine fluctuantem, ad ovaria hactenus nota tranſire opus habeat. Utriſque autem contradicunt fœtuum, in tuba repertorum, exempla non tantum, ſed etiam Celeberrimi Ruyſchii obſervationes curioſiſſimæ, qui non ſolum ſemen in tubis Fallopianis fæminarum, a paucis diebus gravidarum, ſed etiam ovula fœcundata, turgida in ovariis earum aliquoties reperit. *vid. Theſ. Anat. VI. Tab. IV. fig.* 1. & *Adverſar. Anat. Dec. I. Tab. I. fig.* 2. & *Tab. II. fig.* 3. quo loco etiam ad Epiſtolam Clariſſimi Etmulleri, de ovario novo reſpondet, pluribuſque ſolidiſſimis argumentis illud deſtruit.

Thes. III.

Ovulum fœcundatum, oborta intrinſecus turgeſcentia, & motu expanſivo in ſtaminibus, ac concitato propterea largiori affluxu ſuccorum, ſucceſſive e clauſtris, quibus firmiter antea cohærebat, prorumpit, ac, rupta

rupta exteriori ovarii membrana, vel dilatatis potius foraminulis, aut oſculis, in hac, poſt fœcundationem, a *Verheyen* in brutis obſervatis, *Anat. Tr. II. c.* 24. ad extra tendit, atque a tubæ parte ampliori exceptum, verſus uterum deſcendit. Quamprimum ad uterum acceſſit ovulum, brevi poſt, explicatis magis in exteriori ejus tunica fibris, iiſque intra ſubſtantiam uteri inſinuatis, cum hoc tandem cohæret. Aſſervamus nos, inter rariora, ovulum humanum, nucis avellanæ magnitudine, in cujus cavitate fetus, muſcam referens, a funiculo umbilicali pendet. Hujus facies externa, ex parte fibroſa, penicilli inſtar, apparet, reliqua ſuperficies levis atque compacta, qualia ovula nondum aperta, exhibet laudatus *Ruyſchius*, *l. c. Tab. I. fig.* 2. 3. Locus iſte piloſus atque fibroſus haud dubie eſt, ubi ovum cum utero connectitur, atque in quo placenta tandem generatur. Quoniam vero harum fibrarum, & totius ovi expanſio, a ſuccorum ipſius fetus motione, ac circulatione pendet, hinc manifeſtum eſt, per eaſdem fibras, cum vaſis uterinis connexas, nutrimentum a matre ad fœtum derivari. Per hanc itaque viam embryo tenerrimus, intercedente funiculo umbilicali, ſuccum nutritium omnem primis menſibus haurit, donec tandem, eodem magis perfecto, idem quoque liquorem amnii circumfuſum, mediante ore, capere ac deglutire poſſit: quorum ſuccorum beneficio, fetus ad plenariam ſui perfectionem, & magnitudinem perducitur.

Thes. IV.

Circumdatur fetus membrana duplici, quarum externa chorion, in qua vaſa ſanguifera copioſiſſima, ex umbilico protenſa, & placentam videre licet; interior vero amnion, quod ſuccum alimentitium, & fœtum ipſum continet, appellatur. His accedit tertia, a figura, quam in brutis habet, farciminalis, ſeu allantois vocata, quæ ſuccum excrementitium urinalem, in veſica embryonis collectum, ac per urachum, in umbilico tranſeuntem, tranſmiſſum, recipere debet. Quemadmodum vero origo liquoris amnii admodum obſcura eſt, ita, ut auctores nondum inter ſe conſentiant, utrum eundem ex vaſis umbilicalibus, vel ex umbilico ipſo, vel ex placenta, vel ex mammis fetus derivare velint: ita non minor inter eoſdem occurrit diſſenſus, circa tertiam membranam, allantoidem dictam. Hæc quidem membrana, in brutis gravidis diſſectis, lotio plena manifeſte apparet; eam tamen in humanis corporibus, ob excrementorum defectum, raro invenire licet. Ea de cauſa, multi ex recentioribus ipſius in homine exiſtentiam plane negant, ejuſque nullam eſſe neceſſitatem contendunt, inprimis, quoniam anatomici exercitatiſſimi, urachum in fetu plerumque clauſum eſſe, obſervarunt. Alii e contrario neceſſitatem hujus membranæ, in homine non tantum propugnant, ſed etiam, eandem aliquoties ſe reperiſſe, perhibent, eam-

que inter amnion & chorion collocant, ita, ut illa æque, ac hæc, totum fœtum involvat, quos inter inprimis *Needham*, *de Graaf*, *atque Bidloo* eminent. Totam vero controverſiam, uti nobis quidem videtur, terminare poterit obſervatio elegans *D. Hale*, *in Tranſact. Anglic. n.* 271. *p.* 833. *Ann.* 1698. conſignata, qui allantoidem in duplici ſubjecto non modo obſervavit, ſed etiam flatu diſtentam conſervavit. Ea tamen fœtum nullatenus, ſicut nec in brutis, ambit, ſed amnio accumbit, & cum hoc commune aliquod latus conſtituit: uti ex icone, *loc. cit.* addita, omnium optime perſpici poteſt. Urachi vero perforationem, præter aliorum obſervationes, confirmat illa, quam Yongius, quondam in puero ſex annorum vidit, qui omnem fere urinam, a primo ortu, per umbilicum reddidit: quod ipſum pariter conſignatum videre eſt in *Tranſact. n.* 323. *p.* 423. Quale etiam exemplum ex Hiſtoria Regiæ Scientiarum Academiæ, a Domino Littre, in viro 30 annorum obſervatum, recenſet Clariſſimus *Verdries*, *in Ephem. Germ. Cent. VI. obſ.* 14. ubi pariter experimentum curioſum Celeberrimi *Ridley*, ad detegendam urachi cavitatem, inſtitutum, ad imitandum proponit.

THES. V.

Ita ergo fetus, membranis ſuis involutus, ac in ſucco amnii innatans, in domicilio ſuo tamdiu retinetur, donec idem auctus ac perfectus, partus tempore appropinquante, non tam, ob ſpatii anguſtiam, aut nutrimenti defectum, quam ob turgeſcentiam ſuccorum propriorum fortiorem, ac aeris liberioris appetitum, exitum parat. Idem quippe, anxietate præcordiorum coactus, variis motionibus atque jectigationibus circumactus, tandem verſus orificium uteri internum inclinat, illudque capite premendo, ac pedibus verſus uteri fundum calcitrando, hunc ad ſui expulſionem concitat. Hoc tamen non, niſi termino partus conſtituto, in hominibus æque, ac brutis, certo, per naturam fieri ſolet, expletis nimirum novem in utero menſibus. Quamvis enim quidam, partus terminum in hominibus incertum eſſe, exiſtiment, partumque perfectum non ſolum citius, menſibus nimirum ſexto, ſeptimo, atque octavo, ſed etiam tardius, decimo, undecimo, atque duodecimo fieri poſſe, ſibi perſuadeant; eundem tamen certiſſimum, ac per naturam immutabilem eſſe, rationes graviſſimæ quamplures evincunt. Apparet ſane pariendi tempus quandoque vagum, atque fallax, cum fœminæ ipſæ, ob conceptionis principium ignoratum, non raro fallantur; probe tamen inſtructæ, & quæ ſe norunt, non diem, ſed horam, & vel momentum inſtantis partus ſibi prædicere poſſunt: uti auctor nobis eſt *Schellhammerus*, *Analect. Anatom. Phyſiolog. Exerc. XII. ſect.* 3. *theſ.* 17. Idem hoc loco illuſtre hujus rei exemplum adducit, Sereniſſimæ Ducis Jenenſis

Jenenſis Bernhardi uxoris, regia ſtirpe, e domo Tremullia, ortæ, quæ partus inſtantis momentum exacte prædixit, nec unquam in calculo erravit.

Thes. VI.

Quemadmodum vero, ante finem noni menſis, nullus partus naturalis, ac ex omni parte perfectus editur: ita nec fetus, per naturam diutius, poſt illud tempus, in utero materno remanere poteſt. Aliter tamen ſe res habet, ubi fetus, ab exitu totaliter, ob varias cauſas, interclusus ac impeditus, in utero emoritur, atque, niſi removeri queat, putredine conſumptus, matrem ipſam jugulat. Dantur tamen caſus rariſſimi, quibus embryones, in utero retenti & mortui, ac poſtmodum indurati, per plures annos incorrupti, conſervati fuerunt. Inter ea exempla, ſingulare, ac plane inauditum eſt illud recentiſſimum, in pago ſuevico, prope Gemundam, Leinzell appellato, contingens, ubi ex fæmina, 94 annorum fetus talis oſſificatus, aut potius exſiccatus, ſecundinis ſuis, globum oſſeum referentibus, adhuc incluſus, poſt mortem exſectus eſt, qui per 46 annos in utero materno hæſit, uti hoc, deſcriptum & delineatum, videre licet *in diſſert. de fœtu 46 annorum, Tubingæ, ſub Præſidio Clariſſimi Camerarii habita.* Singulariſſimum & notatu digniſſimum penitus in hoc caſu eſt, omnemque fere fidem ſuperat, quod fæmina, fetu iſto extincto, ac, præſentibus licet omnibus partus indiciis, in utero, aut in tuba, uti videtur, permanente, ab illo tempore tamen, adhuc bis fetus vivos, & adhuc viventes, ediderit. Inde etiam factum eſt, ut miſera illa, quando conſtanter affirmavit, ſe fœtum illum adhuc utero gerere, fidem haud invenerit, potius ludibrio ab ipſis medicis habita ſit, uſque dum, poſt tantum temporis intervallum, exitus veritatem rei comprobaret.

Thes. VII.

Fœtum autem mortuum, licet non oſſificatum, ad aliquod tempus, ſine corruptione, in utero contineri poſſe, alio quodam exemplo, ex familia brutorum deſumpto, comprobandi, nobis in præſenti ſe offert occaſio. Dum enim hæc ſcribimus, offertur nobis a lanione hujus civitatis uterus ovilis, fetu repletus, ex ove, ab anno tumore inſigni lateris ſiniſtri affecta, exſectus, quæ pro gravida quidem habita, partum tamen nec anno ſuperiori, nec præſenti edidit. Re iſta ſingulari permotus lanio, ovem per annum nutriens, ſine ſpe ſobolis ab ea acquirendæ, tandem conſilium cepit ovem mactandi, uterumque reſectum nobis obtulit. Erat autem hic arctiſſime circa fœtum contractus: quo, cum membranis, hunc involventibus, aperto, aliquot unciæ liquoris ærugi-

noſi,

noſi, coloris crocei, omni tamen fœtore deſtituti, effluebant. Tunc autem in conſpectum prodibat fetus, omni ex parte perfectus & maturus, ſed mortuus, & obtorto capite jacens. Inciſo embryonis corpore, interiora ejus nitida atque incorrupta, carni recenter mactatæ ſimilia, ſine ullo odore fœtido ac putredine, invenimus; omnia tamen viſcera interna flaccida, exſucca, & exſanguia deprehendimus. Canalis alimentorum contractus, ac ab excrementis, ibi contentis, flaveſcente & nigricante colore tinctus, ſine ulla tamen corruptione, ita, ut inflationes ac injectiones violentas, mediante ſiphone, ad inteſtina, in totum fere conglutinata, expandenda, factas, ſine ruptura ſuſtineret. Ex corde ac canalibus majoribus ſectis, nil, præter pauxillum liquoris, loturæ carnis ſimilis, effluebat, in toto vero corpore ne guttula quidem ſanguinis, aut purulentæ materiæ apparebat. Fetus hic perfectus ac maturus, & quoad internas & externas partes ſanus, ac optime conſtitutus, quamobrem in lucem non fuerit editus, nullam aliam reperire potuimus cauſam, præterquam, quod ille ſiniſtra coxendice connatus, ac conglutinatus cute lanata cum ſecundinis, ac utero ipſo, ad palmæ latitudinem tam firmiter cohæreat, ut, ſine membranarum ac uteri dilaceratione, ſeparari nequeat: uti id ipſum in fetu, a nobis conſervato, unicuique monſtrare integrum eſt. Interim tamen embryo iſte, ſi non ab anno præterito, quod certo affirmare non poſſumus, a quatuor tamen minimum menſibus, poſt mortem ſine corruptione, in utero materno integer conſervatus eſt, nullumque eſt dubium, quin idem, diuturnitate temporis magis exſiccatus & induratus, adhuc diutius ibidem contineri potuiſſet.

Thes. VIII.

Perpenſis itaque ingravidationis conditionibus, nunc, ut propius ad imprægnationem ſpuriam explicandam accedamus, veniendum nobis eſt ad ſigna ingravidationis veræ. Quamprimum mulier in utero concepit, eadem, ob influxum ſuccorum, verſus uterum largius concitatum, ac circuitum propterea ſanguinis vitalem vehementer alteratum, genuſque nervoſum inprimis graviter affectum, varias, eaſque inſignes in corpore communiter experitur mutationes. Ita enim de eo *Hippocrates*, *de principiis: mulier, cum in ventre concepit, ſtatim horret, & calor, & dentium ſtridor conſequitur, & convulſio occupat tum articulos, tum totum corpus, & uterum ſegnities, ac torpor.* At longe plura imprægnationis indicia paulo poſt ſequi ſolent, quorum tantus eſt numerus, ut vix omnia recenſeri queant, quæ in mulierculis obſervantur, collegit tamen ea *Pechlinus; in obſervat. phyſ. med. l.* 1. *obſ.* 45. *Sunt*, inquit, *alacres, & vegetæ, quæ, ſimul ac contagio ſeminali ſunt infectæ, velut ad nocentis auræ halitum, aliam induunt naturam, corporiſque & animi dotes lente amit-*

amittunt. Statim enim vultum ſolitus deſtituit rubor, oculorum orbitæ excavantur, & liveſcunt, caputque & lumbi doloribus, artus omnes laſſitudine perfunduntur, appetitus non tantum nullus, ſed & degener, & ad inepta præpoſtera perſuaſione productus, conſuetorum alimentorum etiam memoria gravis, aſpectus ſæpe intolerabilis, uſus diris ſymptomatibus, inde & vomitu vindicatus; inſuetorum contra incredibilis appetentia, & ſi, cum petuntur, deficiunt, major, quam a præſentibus noxa; coctio ventriculi, alvus & pleræque inde functiones depravatæ. Et hæc quidem non omnibus, nec ſimul & ſemel; ſed aliis initio, aliis toto tempore, aliis proxime ante partum eveniunt. Hæc tamen indicia graviditatis, quamvis in quampluримis obſerventur; ea tamen, uti ipſi auctores fatentur, ac quotidiana experientia docet, nullatenus univerſalia ac perpetua, ſed ad accidentalia potius ſunt referenda. Non raro enim evenire ſolet, imo utplurimum fit, ut virgines morboſæ & palleſcentes, poſt conceptionem, vividiores, vegetiores, meliuſque valentes evadant. Multo minus ex his, cum *Schelhammero loc. cit.* §. 27. 28. concludere licet, conceptionem peragi, mediante circulo ſanguinis, cujus beneficio aura ſeminalis a venis ex utero ad ſanguinem, & per hanc ad ovarium penetret, quia hæ mutationes, uti ipſe judicat, niſi ſanguine infecto, fieri nequeant. Quemadmodum enim nos nullum videmus impedimentum; quare ſemen ſpirituoſum non per eandem viam, per quam ovulum fœcundatum ad uterum regreditur, accedere queat: ita alterationes iſtæ, per uteri, propter vaſa ſanguifera & nervoſa copioſiſſima, cum toto corpore conſenſum, explicari poſſunt.

THES. IX.

Alia tamen, eaque magis eſſentialia, & quæ per naturam graviditatis neceſſario ſequuntur, indicia temporis ſucceſſu in fœminis obſervari ſolent. Ceſſat nimirum regulariter, ſtatim poſt conceptionem, fluxus ſanguinis menſtruus, percipitur a gravidis tenſio abdominis, qua primum inſenſibiliter, poſt medium vero geſtationis tempus manifeſto abdomen intumeſcit, ac magis elevatur. Eo ipſo quoque in mammis, præcipue in papillis, pruritus atque punctorii dolores percipiuntur, ac lac quoque pedetentim in iiſdem colligitur, fetuſque ipſe, tandem adultior factus, motibus fortioribus ſui præſentiam notam reddit. Hæc quidem ita ſunt comparata, ut, ubi conjunctim ac perfecte adſunt, graviditatem præ aliis indicare ſoleant; nihilo tamen ſecius iſta quoque ſigna, ſi ſeparatim conſiderentur, aut imperfectiora ſint, fœminis ipſis, multoque magis aliis imponere poſſunt. Quem enim latet, ex quot cauſis purgatio menſtrua, etiam ſine impraegnatione, turbari, aut plane cohiberi poſſit, cum e contrario gravidæ interdum, quamvis rarius, ad dimidium geſtationis tempus, imo ad partum uſque eandem experiantur.

Ex ſuppreſſione vero menſium, viſcerum obſtructionibus, atque tumoribus aliis, oritur ſubinde intumeſcentia abdominis, non tantum flatulenta ac mutabilis, ſed etiam durior & continua, qua deceptæ mulierculæ, gravidæ ſibi videntur. Accedunt ſæpiſſime motus flatulenti, atque ſpaſmodici, motibus fetus quodammodo analogi, qui, niſi accurate judicentur, ac a veris embryonis motibus diſtinguantur, tanto magis fœminis imponere ſolent. Lac quoque, vel liquor huic ſimilis, in mammis cachecticarum, & menſium obſtructione laborantium, ſæpiſſime reperitur. Imo, quod omnium maximum eſt, ſigna iſta non ſeparatim, ſed conjunctim quoque occurrunt, adeoque facilius fallunt, niſi, iiſdem exquiſite examinatis, ac cum aliis circumſtantiis concurrentibus collatis, aut ipſo tandem exitu contrarium docente, fallacia detegatur. Lepidus admodum caſus a *D. Hoyero*, *in Ephem. Germ. Cent. VI. obſ.* 74. narratur de muliere 73. annorum in duobus matrimoniis fœcunda, in tertio vero per 18. annos ſterili. Hæc de novo menſes cum titillatione prorumpere ſentiens, ac viro cohabitans, non tantum abdominis tumorem, ſed etiam mammas turgidas, lac fundentes, monſtravit. Tempore vero partus conſueto accedente, molam loco fetus edidit.

Thes. X.

Varia quidem ſunt vitia, in corpore latentia, quæ graviditatis ſpeciem quandam præ ſe ferunt; ea tamen, ſi intentis oculis accurate conſiderentur, ac cum ægrarum diſpoſitione, aliiſque in corpore obſervatis conditionibus, conferantur, a prudentioribus omnino dijudicari poſſunt. Hydrops quidem abdominis atque tympanites, quamvis ſæpiſſime ingravidationis ſuſpicionem efficiunt, pluribus ſpecialibus accidentibus ab hac diſtinguuntur. Quemadmodum enim inflatio abdominis in tympanitide non continua eſt, ſed varias viciſſitudines habet: ita ipſa aqua, in hydrope abdomen inundans, fluctuatione ſua, pro varia corporis inclinatione, ſe ſatis ſuperque prodit, niſi aqua iſta in viſceribus, aut veſiculis includatur, qui hydrops ſaccatus medicis audit. Attendendum tamen & hic, hydropem atque tympanitidem cum vera imprægnatione interdum conjungi, adeoque hujus ſigna obſcuriora, & cognitu admodum difficilia efficere, ut vere gravidæ tales non æſtimentur. Singulare hujus rei exemplum in *Ephemer. German. Dec. II. A. VIII. obſ.* 165. recenſet D. Albrechti fæminæ hydropicæ 45. annorum, quæ, hydropis cauſa, incaſſum uſurpatis fortiſſimis hydragogis, filium tandem enixa eſt. Imo *Platerus l.* 3. *obſ.* 620. mentionem facit fæminæ, quæ quoties uterum ferebat, toties quoque aſcite laboravit. Cautos igitur & circumſpectos hoc ipſum reddere debet medicos, ne perſonis inprimis ſuſpectis, apparentibus licet ſignis quibuſdam cachexiæ, fortiora ſtatim emmenagoga, ac fœtum expellentia exhibeant medicamenta. Neque tamen ex ſola abdominis intumeſ-

tumeſcentia, uti a vulgo fieri ſolet, impraegnatio judicanda, ne innocentibus injuria fiat: qualia exempla toto die occurrunt. Ita *Sennertus Pr. l.* 3. *Part. VI. ſect.* 2. *c.* 3. ex Joanne Henzio refert de ancilla, eam ex diaetae erroribus, in menſium primum ſuppreſſionem, ac in ventris tumorem incidiſſe, &, quoniam ea de cauſa ipſa male audiret, ſectionem corporis poſt mortem, pro innocentiae teſtimonio petiiſſe. Fato inſecuto, ac corpore aperto, tumor utriuſque ovarii, capitis recens nati infantis magnitudine, lividus atque fungoſus, plurimiſque veſiculis aquoſis, in ulcera degenerantibus, repletus, inventus fuit.

Thes. XI.

Praetalis, tumores & concreta varia, in, aut circa uterum haerentia, graviditatem mentiuntur, ita, ut vix, ac ne vix quidem, a vera diſcerni queant. Eo pertinet molarum generatio, quae, quoniam in ipſo utero haerent, eodem modo, ac fetus creſcunt, ipſumque uterum, cum quo cohaerent, ac ex quo nutrimentum capiunt, aequaliter afficiunt, omnia fere graviditatis verae ſigna praebent. Notae ſufficienter ſunt fabulae, quae a vulgo de molis circumferuntur, eaſdem eſſe animalia monſtroſa, ac viva, ex imaginationis errore, aut congreſſu illicito, in corpore formata: quae omnia hic recenſere, operae pretium non eſſe, exiſtimamus. Unicum tamen praetermittere hic non poſſumus, quod nobis contigit haud ita pridem, ubi vir quidam offerebat nobis molam, ab uxore ſua abortiente in lucem emiſſam, oblongam, anterius craſſiorem, & inciſura, inſtar oris, notatam, poſterius vero in acumen abeuntem, quae piſcis figuram quodammodo monſtrabat. Hanc, vir iſte, non tantum vixiſſe, quia, aquae injecta, fluctuaverat, ſed etiam ab obſtetrice, mediante ſubula ſutoria (erat enim vir iſte ſutor) occidendi animo perforatam, ſonum, vel clamorem ediditſſe, affirmabat; quam tamen nil aliud eſſe, quam maſſam carnoſam informem, cognovimus, commovit haec vulgi perſuaſio laudatiſſimum *Ruyſchium*, ut, convocatis aliquando omnibus, quot quot Amſtelodami fuerunt, obſtetricibus, quarum numerus haud fuit exiguus, eaſdem examinaret, & percontaretur, quid circa molas obſervaſſent. Nulla tamen ex illis quicquam aliud de his revelare potuit, quam, quod corpora carnoſa & dura ſaepius deprehenderint, nunquam vero talia viventia ab ipſis reperta fuiſſe: ut idem narrat *in obſerv. anat. Chirurg. LVIII.*

Thes. XII.

Molarum ipſarum origo, atque generatio, admodum ſuſpenſos reddidit medicos, quid de ea ſentiendum ſit. Communiter quidem tales, ex relicta in utero, ac huic cohaerente particula placentae, ortum trahunt,

 quam-

quando hæc, cum vaſis uterinis adhuc conjuncta, nutrimentum capit, ac in tantam molem, fœminis moleſtam, augetur: unde nomen accepiſſe, patet. At enim vero hujuſcemodi molæ, non tantum a fœminis maritatis, aliquo jam partu antegreſſo, ſed etiam, antequam pepererunt, excluduntur: ubi ſane injuria foret, omnes accuſare, eaſdem, ante matrimonium contractum, jam partum, aut abortum paſſas eſſe. Huic tamen dubio optime occurrere poſſumus, ſi concreta iſta, ex utero excluſa, cum ſæpius celebrato *Ruyſchio* diſtinguamus. Hic enim, *in obſervat. chirurg. obſ.* 28 & 29. docet, probe diſcernendas eſſe molas veras, ex particula placentæ fetus maturi, in lucem emiſſi, abrupta, & in utero retenta, a pſeudomolis, a placentula integra fetus duorum, trium, quatuorve menſium, in matre extincti, vel abortu expulſi, quæ compreſſione uteri induratæ, rotundam, aut oblongam, interdum quoque animalium figuram exhibent. His aliud adhuc pſeudomolarum genus *idem* addit, maſſam nimirum cruoris, aut ſanguinis coagulati, & uteri compreſſione indurati, quæ pariter molæ ſpeciem præ ſe ferre ſolet. In harum ab illis dignotione reſpiciendum eſſe, docet, ad duo illa momenta, an funiculi abrupti veſtigium adſit, & an vaſis ſanguiferis gaudeant, ſine quibus non poſſint vocari placentulæ retentæ. Pariter etiam alia concreta, extra uterum reperiunda, cum molis nullatenus confundenda ſunt: id, quod Marquardus fecit, qui duas molas extra matricem, unam huic fortiſſime adhærentem, alteram in latere ſiniſtro, circa vaſa ſeminaria, in quantitate capitis, in muliere Viennenſi repertas, refert, *Pract. Theoret. & Empyric. cap.* 5. *de Mola*, quarum originem quoque idem inde deducit, quod fæmina illa venerea, viro ſeni impotenti nupta, caſte & honeſte vixerit.

Thes. XIII.

Præter molas, in utero generatas, ingravidationem quoque mentiuntur alia concreta præternaturalia, in matrice ipſa, aut extra eandem reperiunda. Sic graviditatem ſpuriam, ex utero ulceroſo, carnem ſpongioſam & putridam continentem, habet *Hildanus*, *Cent. II. obſ.* 55. ex maſſa pultiformi, in utero contenta, *Arculanus Comment. ad cap. de Mola lib.* 9. *Almanſor.* ex calculis, in utero contentis, in comitiſſa a Gleichen, *Mæb. Fundam. Med. Phyſiolog. cap.* 20. ex veſicæ abſceſſu, *Helwigius*, *obſ.* 124. ex ovario dextro, ad magnitudinem ovi gallinacei aucto, *Marchettis*, *anat. cap.* 7. Quæ exempla, cum pluribus aliis, aliorum auctorum obſervationibus, videre licet apud *Bonett. Anat. Pract. L. III. ſect.* 37. *obſ.* 1. Quo propius igitur tumores, vel alia concreta præternaturalia, uteri regioni adjacent, aut in ipſa matrice conduntur, tanto magis graviditatis ſpeciem præ ſe ferunt, niſi per alia ſigna ab hac diſcerni queant. Circumſpectione igitur, hac in re judicanda, maxima eſt opus, ut omnes circumſtantiæ rite perpendantur, utrum nimirum tumor abdominis, ſimili, ac tem-

tempore impręgnationis, modo, primum lente, ſed ſucceſſive ſenſibilius incrementum capiat, an vero idem ſubito creſcat, vel tandem nimis augeatur, vel potius in eodem ſtatu ſubſiſtat, aut alia cachexiæ, vel alius ſtatus præternaturalis ſigna concurrant? Quoniam tamen hæc non exacte a mulierculis obſervantur, ſe ipſas, alioſque non raro fallunt. *Crucius, de quæſitis, cent.* I. *p.* 21. refert, Imperatricem Auguſtam omnia ſigna veræ geſtationis, tribus fere annis ante obitum, habuiſſe, ut omnes doctiſſimos medicos & expertiſſimas mulieres deceperit, uſque ad nonum menſem. In hujus defunctæ corpore aperto, præter viſcerum plerorumque vitia, abdomen humore ichoroſo, flavo plenum, uterus magnus, plenus humore albo craſſiſſimo, ac, circa ejus latera, & corpus, quinque tumores ſat magni, ejus ſubſtantiæ adhærentes, inventi fuerunt.

Thes. XIV.

Ad hunc ergo graviditatis falſæ ordinem pertinet quoque noſter caſus, in præſenti expoſitus, qui quidem primo tempore a vera vix dignoſci potuit. Fæmina enim conſiſtentis ætatis, haud ita pridem gemellis procreatis, omnia fere ingravidationis ſigna percipere, ſibi perſuaſerat. Fluxus nimirum menſtruus ad hoc uſque tempus durans, ceſſavit, hypogaſtrium a tumore illo ovarii ſucceſſive intumuit, lacti analogus liquor in mammis apparuit. Accedentibus præterea motibus in abdomine, flatulentis quidem ac ſpaſmodicis, non tamen, niſi accurata obſervatione, a veris fetus motionibus dijudicandis, rationes ſufficientes habere, ſibi viſa eſt, quamobrem, ſe gravidam eſſe, crediderat. Tempore vero partus prætermlabente, ac abdomine in nimiam molem creſcente, ſpes quidem iſta evanuit, inhæſit nihiloſecius animo opinio, fœtum in utero extinctum, adhuc in corpore latere; quod tamen ſectio, poſt obitum inſtituta, refutavit.

Thes. XV.

Ex hactenus itaque allatis exemplis, & ex præſenti quoque noſtro caſu, ſatis conſtare, judicamus, ſigna inprægnationis adeo certa, infallibilia, ac univerſalia non dari, quæ omnibus fœminis competant, nec unquam deficiant, quoniam optima, ac per naturam in pleriſque graviditatem indicantia, interdum deficere & fallere vidimus. Occurrunt tamen exempla rariora fæminarum, quæ, conceptione facta, indicia ſingularia, ac ipſis propria, eaque inſueta penitus, ac extraordinaria, imo paradoxa experiuntur, e quibus, ſe gravidas eſſe, certo cognoſcunt. Notatu digniſſimum eſt, quod *D. Hoyer in Ephem. German. Cent. VI. obſ.* 75. de matrona generoſa retulit, eam virginitatis annis fluxum menſium regularem expertam eſſe, poſt matrimonium vero contractum, extra imprægnationis ſtatum, nil quicquam hujus percepiſſe. In hac, aliquoties gravida facta,

tanquam certiſſimum impraegnationis inchoatæ ſignum, menſes apparuerunt, ac per totum geſtationis tempus, uſque ad partum, debitis intervallis ſe monſtrarunt, ſed, partu edito, ac lactatione peracta, ſine ullo ſanitatis diſpendio, iterum ceſſarunt. Non minus curioſum eſt, quod ab *Ettmullero*, *loc. cit. cent.* 1. *obſ.* 45. de fœmina perhibetur, quæ, quotieſcunque concepit, & antequam alia ſigna ingravidationis ſentiret, ſanguinem ex bregmate ſiniſtro extillare, percepit. Plura quoque talia, in ſcholio addito, enumerantur exempla, ex Panarolo, Fernelio, aliiſque, ubi epilepſia, vena, in femoris interno latere, prope genu apparens, cephalalgia, & id generis ſingularia ſymptomata, impraegnationem factam eſſe, certo annunciarunt. Præ aliis autem memorabilis eſt caſus, qui in *Dec. I. A. II. obſ.* 215. *a Reiſelio* relatus habetur, quo maritus, pro uxore gravida, vomitu ac pica laborans, ſiſtitur, cujus quoque filius poſtea, contracto matrimonio, eadem ſymptomata paſſus eſt. Æquum omnino, noſtra ſententia, fuiſſet, ut viri iſti, more in Guayana, Americæ regione, recepto, partu ab uxoribus edito, lectum occupaſſent, ac, puerperio cubantes, ſervitia ab uxoribus, in grati animi teſſeram ipſis præſtanda, expectaſſent.

Thes. XVI.

Sed progrediendum nobis nunc eſt, ad ſpecialem caſus noſtri conſiderationem, in quo ante omnia nobis ob oculos ponitur, tumor iſte ovarii inſignis, ingravidationis hujus ſpuriæ, & aſcitis ſubſecuti unica cauſa. Conſtabat idem ex folliculis membranoſis, inter ſe cohærentibus, ac externa ovarii tunica validiſſima comprehenſis, muco lento atque viſcido turgidis, admiſta quoque hinc inde materia purulenta. Capſulæ ipſæ, cum externa tunica, craſſiſſimæ, ac vaſorum ſanguiferorum quoque perreptantium, canales inſigniter diſtenti erant, ita, ut quidam eorum ad calami ſcriptorii capacitatem accederent. Fuerunt omnino folliculi iſti nihil aliud, quam hydatides, a ſero viſcido atque mucoſo, extremitates vaſorum ſucceſſive diſtendente, ortæ, quarum numero & magnitudine creſcente, ovarium totum tandem in hydatides degeneravit. Tales, ovulis veris interjectæ, ſæpiſſime in ovariis mulierum reperiuntur, &, cenſente laudato *Brendelio*, *diſp. de hydrope ovariorum*; *Theſ. IV.* neque ovulis priores, neque æquales exiſtunt, ſed in illis demum, quæ aliquoties pepererunt, & varias injurias in partibus genitalibus perpeſſæ ſunt; iſtæ enim frequentius in fœminis, quæ partum ediderunt, rarius, vel nunquam in virginibus ſanis reperiuntur: uti videre eſt *in Ephem. Germ. Dec. II. A.* 5. *obſ.* 207. & *A. 6. obſ.* 164. Propterea tamen, ob hydatides ſæpe in ovario occurrentes, illud veſiculare aut glanduloſum dici non poteſt, quoniam, docente Clariſſimo *Heiſtero*, *Compend. Anatom. Adenolog.* §. 367. veſiculare & glanduloſum diſtingui debent, veſiculæ autem aliæ per naturam in ovario,

præ-

præter ovula, non occurrunt, nec glandulæ in ſtatu naturali in eodem demonſtrari poſſunt. Evicit quoque *Ruyſchius*, *Theſ. Anat. VI. Explic. Tab. V. fig.* 3. 4. 5. 6. vaſorum ſanguiferorum extremitates hydatidum naturam variis locis induere: idque exemplis placentæ uterinæ, in hydatides mutatæ, confirmavit, quam tamen pariter, ac alia corporis noſtri viſcera, nil glanduloſi continere, exquiſitiſſima ſua arte præparandi, clarum reddidit.

Thes. XVII.

Quod ſi nunc de cauſa ſolliciti ſimus, tam copioſi hydatidum proventus, atque expanſionis ovarii inſignis, eam certe nullam aliam, quam humorum, in ſuo circulo impeditorum, ſtagnationem, atque in nodoſis, extremitatum vaſorum anfractibus, collectionem fuiſſe, patet. Hanc ſi non unice produxit, occaſionem certe eidem dedit, binorum ovorum fœcundatio, ac, ab horum ſeparatione, gravior ovarii læſio, in procreatione gemellorum antecedente, facta. Ex antea dictis enim conſtat, hydatides frequentius in fæminarum, aliquot jam partus expertarum, quam in virginum ovariis ab auctoribus obſervatas eſſe: quod docet, ovarium a conceptione, atque ovulorum fœcundatorum eruptione, non parum affici. Confirmat hoc uberius tumor inſignis, ab ovuli ſeparatione in ovario relictus, tantæ magnitudinis, ut dimidium interdum totius ovarii conficiat, qui rubedine primum perfuſus, ac quaſi inflammatus, ſucceſſu vero temporis ſugillatus, atque lividus apparet. Corpus hoc luteum, &, uti vocatur, glanduloſum, ex cujus ſinu prodiit ovulum, ſæpe diutius poſt conceptionem remanet, ita, ut non raro poſt partum, adhuc turgidum inventum fuerit: quemadmodum in fæmina, Torgæ, ob infanticidium commiſſum, aquis ſuffocata, obſervatum, legi poteſt, in *Phyſiol. Experim. Sect. VI. cap.* 11. *Theſ.* 4. Quæ forte cauſa eſt, quare in non gravidis quoque, a *Malpighio* illud repertum ſit, unde enata eſt ſuſpicio, idem ante conceptionem in ovario exiſtere, quod tamen antecedenti potius conceptioni, & partui adſcribendum erit. Evincit tumor iſte rubens, lividuſque, tamdiu permanens, ovulum fœcundatum non, niſi vi, atque conatu, & turgeſcentia intrinſeca, excitato humorum affluxu uberrimo, fractis repagulis, prorumpere, atque ſic intumeſcentiæ huic occaſionem dare. Tanto majorem læſionem in ovario fieri, a duplici ovulo, una vice erumpente, credendum eſt, quia eo ipſo turgeſcentia fortior, largior humorum affluxus, & gravior fibrarum irritatio neceſſario concitatur. Id quoque probat obſervatio *Swammerdammii*, qui, referente *Brendelio*, *loc. cit.* in ovario ſiniſtro fæminæ, ſex menſibus gravidæ, &, editis abortu duobus gemellis, extinctæ, vidit inflammationem, & inſignem cicatricem, qua inciſa corpus flavum & fibroſum, gemina fovea, e qua ova gemella prodierunt, inſculptum apparuit. Quamobrem non ſine ratione judicamus, gemellorum procreationem antecedentem, in noſtra tumori ovarii anſam dediſſe.

Thes. XVIII.

Thes. XVIII.

Cognita igitur atque perſpecta cauſa, tumoris hujus in ovario, præcipua, facile eſt, judicare de hydrope aſcite, tandem accedente. Aucto quippe iſto tumore, & cavitatem replente, non tantum ureteres, ſed etiam viſcerum reliquorum, circumjacentium, ipſiuſque uteri vaſa, cum ovario communia, a pondere incumbente graviter compreſſa fuerunt: quo ipſo, motu ſanguinis impedito, ac ſecretionibus turbatis, ſerum tandem in cavitatem non potuit non exſtillare. Confirmat hoc ureterum vehemens expanſio, ac renum ipſorum flaccities, atque veſicæ urinariæ compreſſio: quæ omnia, urinæ ſecretionem valde imminutam, arguunt. Reſtat igitur tantum, ut de prolapſu uteri, in hoc ſubjecto obſervato, paucis adhuc agamus. Hic enim in ſectione, a vagina prolapſa, adeo extra pubem protractus, inventus eſt, ut nullum ejus veſtigium in pelvi apparuerit. Imo nullus dubitandi locus datur, eundem adhuc longius elabi potuiſſe, niſi tumor ovarii prægrandis, in fundo ipſi alligatus, obſtaculo fuiſſet. Experientia enim docuit, fæminas, prolapſu uteri, aut vaginæ laborantes, facta conceptione, & uteri cavitate a fetu creſcente dilatata, levamen percepiſſe. Tale exemplum *Pechlinus loc. ſupr. cit. obſ.* 20. in fæmina, Lugduni Batavorum ab ipſo obſervatum, recenſet, quæ, præter alia incommoda, vehementi & vaſta vaginæ uteri procidentia afflicta fuit: ſingulis nihiloſecius annis domum filio auxit, ac præterea ſæpius abortiit. Illa enim, quamvis laborioſiſſime & decretorie pareret, non aliud tamen procidentiæ remedium quæſivit, quam graviditatem, utpote qua tumor lente retractus fuit intra corpus; idem vero, partu edito, iterum apparuit.

FINIS.

J. EHREN-

CXXX.

J. EHRENFRIED SCHLENCKER,

DE SINGULARI OVARII SINISRI MORBO.

Leid. 30. Octobr. 1722.

PROOEMIUM.

Multi ſub humani corporis integumentis latitaverunt morbi, quorum cauſæ vel plane incognitæ, vel quaſi per nebulam ſaltem perſpectæ erant veteribus, teſte Mercuriali in arte gymnaſtica; *nullis vero aliis ex rationibus, quam ex cadaverum eruditæ ſectionis defectu, partiumque neglecta perſcrutatione ſat accurata: ita ut,*

Quando pergamidis ſectamur dogmata *Galeni*,

advertamus, quod ſuis jamjam temporibus claros alias accuſaverit anatomicos. Inquit nimirum: Dioclem, Praxagoram, Philotimum ac reliquos fe-„ re omnes veteres, ſicut pleraque alia, ita hoc quoque in corpore noſtro „ (agit videlicet de Diſſect. vulvæ) *ignoraſſe, mirum non eſt, quippe qui „ rudem quandam, non exactam diſſectionis cognitionem habuerunt. Ovariorum quoque morbi clare hoc teſtantur, cum nemo antiquorum noſtri ſyſtematis incunabula, ubi Jovis omnia plena, rite ac legitime delineaverit. Nimirum, quis illis temporibus abſque ovariorum exquiſitiſſima cognitione tam arduum certe generationis negotium, & humani generis propagationis impedimenta ſatis perſpicue & pro rei dignitate perpendere potuit? Nemo ſane. Rebus itaque ſic conſtitutis, ſi paulo accuratius hoc perpendamus, jure meritoque beatiores nos deprædicare poſſumus hodierna tempeſtate. Quis enim Cl. Johan. van Horne, Regnero de Graaf, atque Swammerdamio, inventionis palmam, reſtitutionis ac deſcriptionis elegantiſſimæ gloriam dubiam reddet unquam atque denegabit. Verum cum in novis inſulis detectis ſemper aliquid conſideratione dignum reſtat; ſic etiam hac in re terminus erit nunquam. Quotidie nimirum novis firmantur inventis, experimentis atque anatomicorum obſervationibus medicinæ fulcra.* Lipſiæ *haut ita pridem ſtudiis academicis colophonem addendum mente revolventi mihi etiam forte ſe obtulit* ſingularis *admodum* Ovarii ſiniſtri affectio. *Inveni nempe in aperto cadavere* Ovarium ſiniſtrum *totum* lapideum, *quo viſo, ſtatim in animum induxi, pauca quædam de eo ejuſdemque generatione commentari, non tamen cœco aliquo aliquid in medium proferendi pruritu ac impetu; ſed quoniam ſummos in arte medica honores ambienti mihi legibus academicis omnino obtemperandum fuit. Effigiem pariter hujus tumoris admodum monſtroſi æri incidi curavi, ut ejus externa ac interna facies, rem in pertractatione non ſat claram tibi viſam, clariorem reddere poſſit. Dextere nunc tibi L. B. hiſtoriam hujus morbi exhibeo, & quomodo in vivis, quomodo poſt mortem conſtituta fuerit noſtra nunc pie defuncta, oculis tuis ſiſto:* Lipſiæ in Suburbio *auf dem Berge*, uti vulgo vocant, vidua, dum viveret quatuor liberorum mater, vitæ plus planctu quam

plauſu attigit annum quadrageſimum, quo etiam ultimum edidit ſobolem, & quidem robuſtiſſimum, brevi vero poſt partum in ſiniſtro latere perſenſit dolorem valde obtuſum, ibidemque, ut referebat, nullo modo cedens propullulans tuberculum, de die in diem incrementum ſuum capiens, uſque dum præter omnem omnium ſpem & opinionem e ſede ſua decidit, graviori tamen caſu in pelvim ruit, quem confeſtim graviſſima ſubſecuta ſunt ſymptomata: capitis videlicet dolores coacervati, cordis palpitationes auctæ, pulſus valde diminutus, reſpiratio difficilis, appetitus plane proſtratus, paſſio hyſterica, pedis ſiniſtri tumor œdematoſus, uteri deſcénſus, urinæ ſuppreſſio atque alvi pertinaciſſima obſtructio. In tam miſerabili vitæ genere miſere egit vitæ annum quinquageſimum, cum cujuſdam medici Lipſiæ degentis feliciſſimi exoravit conſilium; placido autem antequam citatus medicus morbum expellere potuit remediis, *Creatori* O. M. animam reddidit 1720. Aperto deinde cadavere, admiratione ſumma obſervavimus ventriculum ſatis magnum, vacuum tamen & abſque partium dilaceratione, piloro ad os pubis uſque perpendiculari linea pertingentem, meſenterium induratis glandulis hinc & inde præditum, inteſtina flatibus diſtenta, in pelvi vero jacentia, & denique ovarium ſiniſtrum contra naturam induratum, lapideum, magnum, ponderoſum, ita ut medicinalis ponderis octo unciarum pondus ſuperarit; oculis perluſtrantibus nobis ovarium hocce totum apparuit inæquale, tuberoſum, uteri fundo incumbens, ut etiam, tumore remoto, ſatis magna minitantis carcinomatis in conſpectum veniret macula, & veſica urinaria urina maxime impleta. Cetera quia infimi ventris viſcera, ut & reliquæ uteri partes ſanæ erant, perluſtravimus deinde etiam thoracem, ubi non ſine admiratione omnium; ingens gelatinæ tenaciſſimæ, adipis inſtar, albicantis quantitas in pericardio totam cordis peripheriam ambiens a nobis inventa fuit. *Hæc ſunt L. B. quæ tecum communicare volui, debui, & de quibus in ſeqq. pagellis verba facere animus eſt. Non tamen velim credas, eo me unquam adductum iri, ut exiſtimem ac ſi in omnibus hic loci diſcutiendis rem acu tetigerim, ad umbilicum uſque perduxerim, & ſic nihil in hoc morbi genere poſteritati amplius diſpiciendum reliquerim; nequaquam, certiſſimus autem eſto, me in unoquoque in medium mox producendo imbecillitatis meæ probe conſcium eſſe. Antequam vero ea pro virium modulo percurram, obſervata & detecta ordine exponam, Deum* T. O. M. *devotis exoro precibus, ut, qui veritas ipſa eſt, veritatem me indagaturum adjuvet; omniaque ad ſui ſanctiſſimi Nominis gloriam, Patriæ honorem, proximique emolumentum vergere concedat.*

§. I.

§. I.

TUmores varios varii generis ac indolis corpus infeſtare humanum, iiſdemque ex rationibus variis etiam pro rei qualitate & loco natali in chirurgorum ſcholis inſigniri nominibus ac titulis, neminem medicorum, vix ac ne vix quidem

Artis Apollineæ ſtantes in limine primo

latere poterit; ea propter ne dapibus platonicis toties jam coctam crambem apponere videar, catalogum eorum ultro lubenſque prætergredior. Quum vero horum unuſquiſque, ſignis ac characteribus notabiliter ſatis diſcrepantibus, ab aliis ejuſdem generis facili ſane negotio ſe diſtinguat, vix erat, cur amplius dubius hærerem, ad quodnam genus tumor noſter ovarii ſiniſtri, totum generationis negotium impediens, ſit referendus. *Singularem* quidem hunc in rubris Diſſertationis meæ mihi nominare placuit, non quod novi quid, vel inauditi videri velim produxiſſe; ſed quod in demortuis meis Præceptoribus, (codices ſic liceat dicere practicos & obſervationes) parum ſaltem, vel minoris momenti obſervare licuit ſententias: accedit, quod plane, quod ad locum natalem, veteribus fuerit incognitus. *Horatium* ſequi cupientes *in art. Poët.* v. 311. ſcribentem:

Verbaque proviſam rem non invita ſequentur,

& tumoris noſtri indolem ac naturam paulo accuratius examinantes, invenimus eundem (licet non idem quoad locum natalem) in *Arabia* jamdum fuiſſe cognitum. Sic perantiquiſſimus apud Arabes *Cel. Avicenna* illi *Sephiros* nomen dedit; & dum ex hiſce ſabuloſis regionibus ars noſtra *Græcorum* tranſierat provincias a Σκιῤῥόω induro, τῦ Σκίῤῥυ καὶ Σκιῤῥόματος, quod marmoris fragmentum aliudve durum corpus denotat, titulum accepit, id quod etiam in *Latio* degentibus allubuit medicis, unde *ſcirrhus* ab illis ſive *ſcirrus*, minus vero recte a *Meſue* & *Valeſco de Taranta ſcliroma* & *ſcliroſis* nuncupatur. Quam ob rem de *ſcirrho in genere* conſiderato pauca quædam præmittere viſum eſt, ut ſequentia eo melius intelligi queant.

§. II.

Uti antiquioris ſeculi medicinæ reſtauratores in morborum definitione parum a ſe invicem diſcrepant; ſic etiam in hujus *ſcirrhi* deſcriptione uno fere ore conſentiunt, cum ſentiunt: quod ſit tumor durus, melancholicus, totaliter indolens, inſenſibilis, quietus, coloris plumbei

aut cineritii, quod ſit affectio, quæ tactui non cedit, inæqualiter tumet & ſine dolore plerumque exiſtit. Sic *Victor Trincavellus Lib. de rat. curand. h. c. affect. p. m.* 272. inquit: *Scirrhus eſt tumor durus, in quo nullus eſt dolor, nullusque ſenſus, vel etiam ſi lapide aut fuſte percutiatur, & ille eſt exquiſitus.* Sciendum igitur eſt, quod veteribus *ſcirrhum* in *exquiſitum* & *non exquiſitum*, vel in *purum* & *impurum*, vel in *conſummatum* & *non conſummatum*, vel in *legitimum* & *illegitimum* dividere placuerit, uti videre eſt in ſcriptis a *Galeno*, *Avicenna*, *Valeſco de Taranta*, *Fallopio*, *Trincavello*, *a Cruce* & aliis poſteritati relictis. Verum enim vero licet recentiores medicinæ proceres haſce diſtinctiones non rejiciant, attamen illas e chirurgorum foro exulare jubent, conſentiente *Dolæo in Encycloped. Chir. p. m.* 1127. ſufficere ſaltem putantes: *quod ſit tumor durus, indolens, abſque inflammatione, partibus ut plurimum glandulofis inhærens, partes tam externas, quam internas invadens, & pro diverſitate loci natalis & materiæ peccantis copia magnus, colore livido vel albicanti apparens.* Et in hoc, meo quidem judicio, haud incongrue ſentiunt, quin potius veritatis tramiti curatius inſiſtunt ætatis noſtræ medici; nam *ſcirrhus*, quem *minus exquiſitum* vel *impurum* ſalutant veteres, ſcirrhi denominationem nullatenus meretur, quippe qui tantummodo naturam *tumoris mollis* vel *apoſtematis cancroſi* induit, quorum varios in corpore noſtro proſilire conſtat: cum e contrario *ſcirrhus ſtricte ſic dictus* vi vocis ſolummodo *tumorem durum, lapideum atque indolentem* denotat.

§. III.

Ex præmiſſis hiſce præmittendis haud inepte concludimus, tumorem noſtrum ovarii, *ſcirrhi* denominationem non temere ſibi vendicare, quam etiam ob cauſam ipſi in ſequentibus imponere nullus dubito. Ut autem propius ad rem accedamus, meum nunc eſt, mentem advertere in *ſubjectum*, in quo produci vel excitari ſolitus eſt hic morbus. Ex §. II. præced. patet, quod certus ac determinatus eidem vix adſcribi poſſit locus; nam experientia fultus hoc confirmat *Antonius Maria Venuſtus*, qui in canto oculi ſiniſtri prope lachrymalem ductum obſervavit ſcirrhum, vide ejus *Conſilia p. m.* 54. Confirmat & hoc *Jul. Cæſ. Arantius in obſervat. p. m.* 159. ubi ſcirrhum in labiis vidiſſe ſe profitetur; ſic *Blegny Zodiac. Med. Gallic. A.* 1. *p.* 110. *Obſerv.* 4. in regione umbilici; *Gerardus Blaſius in Obſerv. p. m.* 8. circa popliteum muſculum, *p.* 33. circa pancreas; *Hildanus Obſerv.* 80. *cap.* II. in mammis & utero; *Trincavellus Conſil. Lib.* III. *p. m.* 372. in meſenterio; *Valeriola lib.* I. *obſerv.* II. *Amatus Luſitanus cap.* 3. *Zacutus Luſitanus de P. P. H. lib.* II. *p. m.* 371. *Capivaccius p. m.* 137. & 140. in jecore & liene; *Petermannus in Obſerv. decad.* I. *p. m.* 12. in glandula

dula thymi; *Harderus in Apiario Obſerv.* LXII. *p. m.* 249. in pyloro; *Scultetus Armament. Chir. Part.* II. *p. m.* 30. circa muſculum deltoideum; *Poterius p. m.* 61. in gena dextra; *Paulus de Sorbait p. m.* 626. in inguine atque ſub axillis; *Johann. Ehrenfr. Thebeſius* avunculus meus, nomine mihi ſacro, in fronte; *Heiſterus in Chirurgia p.* 541. deſcribit ſcirrhum in lingua; *Adam. Chriſtian. Thebeſius* fautor atque matruelis multis nominibus colendus, in orificio uteri interiori gravidæ fœminæ, cujus uteri fundus adeo evaſerat tenuis, ut embryo illum perrumperet, & propter denegatum exitum inter inteſtina ante partum procideret; & denique *Schurigius in ſpermatologia p.* 35. in virorum teſtibus. Cum vero de *ovariorum muliebrium ſcirrho* tanquam objecto meo agendi animus ſit, ſufficientem horum hiſtoriam naturalem pace tua L. B. ut eo felicius progredi poſſim, in medium nunc proferam.

§. IV.

Ovaria apud veteres tanta caligine cincta, etiam hodierna tempeſtate a nonnullis oblivioni ſane tradita, niſi virorum auctoritate, firmis profecto argumentis ut & adjutorio fulcita fuiſſent. Nimirum alias in anatomiæ ſtudio verſatiſſimus *Cl. Nabothus*, *medicinæ practicus Lipſiæ nunc pie defunctus*, cum circa præparationes anatomicas in cadavere fœmineo, a *Doctiſſ. Schambergio Lipſiæ anat. P. P. præſtantiſſimo* ſibi traditas, occupatus erat, invenit glandulas ſeu veſiculas circa uteri internum orificium liquore turgidas, quas, uti videre eſt in *Blegny Zodiac. med. gall. A.* 3. *pag.* 20. *ſeqq.* tunc temporis tantummodo ſibi vendicavit, & ſub noviter inventi ovarii titulo in *Diſſert. publ. de mulierum ſterilitate Lipſ.* 1707. *habita*, proclamavit. Cum vero longe alium illis, quem exſerunt, uſum adſcribunt anatomici, & virorum celeb. obſervationes plane nobis exhibent contrariam, jure meritoque cum *Doctiſſ. Ettmullero in Diſſert. problemat. ad* omnium anatomicorum arte & ætate facile principem *Celeb. Ruyſchium* data, cum *Doctiſſ. Petermanno in Obſerv. decad.* II. *p.* 39. *Obſ.* 9. cum *Doctiſſ. Schurigio in Spermatologia p.* 181. & cum aliis de veſicularum illarum in conceptione atque ſobolis propagatione præſtantia valde dubito. De ovariis vero, uti hodie ſalutantur, non ſolum nos certiores reddunt tota ſtructura, externa ac interna fabrica, ut & vaſa adjacentia ita conſtructa, ut nihil pulchrius, nihil magnificentius ex quibus *Creatoris* omnipotentia cognoſci valuiſſet. Si plura deſideras, licet non quotidie inveniantur, attamen ovariorum uſum prope uterum jacentium demonſtrant atque exhibent, ſunt fœtus, ovula in tubis, quæ a *Veſalio*, *Fallopio*, *Graafio*, *Tilingio* & *Cypriano* fuerunt cultro feliciſſimo inventa, ſperma non ſolum in utero, ſed & in tubis ipſis, tubæ ornamentique foliacii amplexum ardentiſſimum oculo non armato vidit, ut de aliis taceam, *acutiſſimus Ruyſchius.* Sic

etiam

etiam inclaruit, quod mulieres viros ſuos paſſæ, non levem per aliquot poſt congreſſum dies ab ovario ad uterum uſque perſentiant dolorem, ex quo haud inepte concludere convenit, eo quidem tempore ovulum jamjam imprægnatum, & ex cuſtodia liberatum, per fallopianam tubam deſcendere, ſicque mulieri doloris ideam communicare. Sed ne diutius extra oleas vagari videar, in deſcribendo generationis humanæ proceſſu, inque delineando ovarii Nabothiani uſu, vela contraho, meque ad verum hujus, quem ego explanaturus, morbi ſubjectum converto.

§. V.

Vera vero ovaria & pro veris hucuſque agnita, cum aliam figuram atque fabricam poſſideant, etiam atque etiam aliam merentur contemplationem. Obſervamus nimirum, quod ſint corpora glanduloſa, magnitudine, quam virorum longe minores, pendent nimirum, teſte *Regnero de Graaf*, in pubeſcentibus & corpore ſano ſeſqui drachmam; in provectioribus vero & ſenectute convectis, etiam ſecundum ætatis temporum ſeriem exſiccantur, nequaquam vero, uti voluit *Hofmannus* evaneſcunt, in inferiori parte namque ſemilunaria, in ſuperna vero ubi inſeruntur vaſa, plana & quodammodo figura ſunt depreſſa, utero alligantur quam firmiſſime, non ſolum ligamento lato, quod veteribus vas deferens nominare placuit, ſed & tubarum ope, quæ ab inventore *Fallopio* ſic appellatæ fuerunt, etiam annectuntur. Mediantibus vero vaſis ſanguiferis ac membranis, quibus vaſa involvuntur ſpermatica, illa ilii oſſis regionem attingunt, ita, ut ab utraque parte affixa & ſuſpenſa in non gravidis uteri altitudinem fere obtineant, in gravidis vero quoniam ſummopere aſcendit uteri fundus, ſummopere ab illo diſtant. Deinde etiam illarum ſuperficies a maſculorum teſtibus differt, nimirum cum inæqualiter protuberat, & diverſimode reſpectu horum monticulorum, ut ita loquar, valles videlicet ſeu fiſſuræ in conſpectum veniunt, licet admodum exiguæ. Amiciuntur tunica a peritonæo orta, quæ cum arteriis ac venis ad vulvam ſive uterum provectis, uti *Galenus* inquit, teſtibus committitur, hæc vero, licet a nonnullis non conceſſa fuerit, attamen haud difficulter cultro ſeparatur ab altera a *Galeno* Δάρτος nuncupata tunica, quæ etiam juxta inventoris relationem hiſce ex rationibus tali titulo inſignita fuit, quoniam eſt excoriabilis ſeu ſeparabilis ab altera, quæ inferius in Fig. II. a me exhibita. Interna autem illorum fabrica iterum a virorum teſtibus toto cœlo differt, componuntur nimirum ovaria, tam ex membranis, quam ex fibrillis laxe inter ſe invicem unitis, in quorum intercapedine noſtri ſyſtematis incunabula jucundiſſimo ſpectaculo inveniuntur, quæ poſt copioſam arteriolarum divaricationem ab illarum extremitatibus nutriuntur, & non ultra modum liquido implentur, nec quantitate nimis diſtendun-

ſtenduntur, quia approbante *Graafio* ſolummodo in impraegnatis in conſpectum veniunt, licet alias etiam conſpiciantur, unde illis utique certus ac determinatus numerus vix adſcribi poteſt. Quare autem in corpore lateant, ſatis clare patet ex illorum ſcriptis, qui circa generationis negotium fuerunt occupati. Nullatenus vero, exiſtimante *Plazzono lib. de part. genital. p. m.* 137. in corpore occultantur, propter unicam, qua circumcinguntur, tunicam; cum ſuperius jamjam duas exhibui tunicas. Verum enim vero, cum illorum ſitus eo modo conſtitutus ſit, ut quodammodo ſint erecta tubis, tubae volubiles eo faciliori negotio ad uterum ovula etiam deferre, & ſic ex ſententia *Doctiſſ. de Graaf de mulier. Organis p. m.* 224. tanto melius atque felicius id, ad quod nata ſunt, efficere poſſunt.

§. VI.

Corpora vero haec, quoniam, uti videre eſt tam in ipſa ovariorum perſcrutatione, quam ex *Galeni*, *Graafii* atque *Diemerbraeckii* relatione, glandulis conſtituuntur, te non pigebit L. B. brevem, ſufficientem tamen mecum pervolvere glandularum hiſtoriam. A penitioribus corporis humani perſcrutatoribus in humano corpore corpora hinc & inde poſita inveniuntur, quae glandulae nomen acceperunt, & hiſce temporibus variis titulis variiſque deſcriptionibus veniunt; & quidem non abſque ratione, nam illarum facies unam ab altera primo etiam intuitu diſtinguit, unde quamplurimis *glandulas* dividere placuit in *conglobatas* & *conglomeratas*, vel in *conglutinatas* & *congregatas*, vel in *ſimplices* & *compoſitas*. Haec vero diviſio quoniam ſolummodo externam exhibet fabricam; etiam nonnulli circa glandularum expoſitionem occupati non defuerunt, qui in *vaſculoſas* & *veſiculares* illas dividunt: legi de hiſce merentur *Warthonii* atque *Nuckii adenographiae* ſeu glandularum deſcriptiones atque *Cl. Boerhaavii elegans cedroque digna epiſtola nuperrime ad Cel. Ruyſchium data de fabrica glandularum in corpore humano.* Supervacaneum itaque foret omnium in corpore humano glandularum generationem, loca, inſignia, inventorum nomina & de illarum interna fabrica adhuc diſputantium catalogum magno verborum farragine in medium producere, tanta enim virorum celeberrimorum diligentia, ac in rerum minutiſſimarum exquiſitiſſima exponendi conſervandique arte ſtudium me laborantem ſublevavit. Interim tamen cum neceſſitas atque diſſertationis ordo aliqualem tantum requirat glandularum conſiderationem, neceſſe eſt, ut concipiamus, conglobatam glandulam nihil aliud eſſe, quam variae magnitudinis corpuſculum, ex duabus tunicis conflatum, quae deinde, ſi conſideremus glandulas in ovario, embryonis, chorion & amnion conſtituunt. Tunicae vero hae, & quidem prima fibris circularibus munitur, quae arteriarum fines excipit, uſque dum

& noſtrum etiam aufugiunt aſpectum. Altera vero tunica eſt craſſior, quæ vaſorum ingredientium fines, egredientium principia atque nervos tegit, & juxta *Cl. Boerhaave*, qui magnus mihi erit Apollo, *in Inſtit.* § 242. *p.* 109. fibris omni fere verſu ordinatis, vaſculorumque textura intricata efficitur. Ex hiſce corpuſculis exeunt, uti *Hippocrates* jamjam teſtatus eſt *lib. de glandulis p. m.* 414. venæ, ſi vero diſſecas illas, ſanguis largus erumpit, ſpecie albus, & velut pituita, quæ venæ hodierna tempeſtate vaſa nominantur lymphatica, ex glandulis illis ſingularem a ſanguine ſecretum, contentum, fotum & mutatum humorem per emiſſaria deducentia, qui humor deinde lymphatici liquoris nomen ſibi vendicat. Harum vero glandularum congeries, recubans ſub tegmine trito, ſub conglomeratarum glandularum nomine deinde venit. Glandulæ vero hæ inter ſe invicem ſunt unitæ, & ſingulæ earum emittunt vaſculum excretorium,

Quod telis ſimile eſt, quas nectit aranea cura,

quodque in ſe continet liquidum

Quod fluit ac refluit ſemper, variumque ſaporem

Accipit.

Vaſa vero hæc ſingulis ex glandulis orta viribus unitis liquidum, liquido nerveo imbutum in notabilem aliqualem cavitatem trahunt atque evomunt.

§. VII.

Glandulæ hæ, quæ ovarium conſtituunt & haud incongrue *conglobatæ* dici poſſunt, in ſtatu naturali a me ita conſideratæ, ne in illis ſalutare generationis opus irritum reddatur, nullis debent eſſe obnoxia morbis; ſiquidem experientia edoctus H. G. *Heerfeld* inquit *de Orig. Morb.* §. 22. *Ovarium debet ita eſſe præparatum, ut idoneum ſit maturum virile ſemen accipiendo, fovendo ac nutriendo.* Verum illorum ſtatum præternaturalem ſeu morboſum, quam ſæpiſſime deprehendimus longe a felici ſive naturali decedentem: nam ſicuti naturæ lege a ſanguine arterioſo liquidum ſecernunt limpidiſſimum, id quod per vaſa deferentia, ſic dicta vaſcula lymphatica, uti ſuperius monui, aliis humani corporis partibus communicant; ita etiam peccanti liquido implentur, tubercula fiunt, & ſtrumæ reſultant, & elevantur ac inflammantur, ſunt verba *Hippocratis l. c.* Sane ſi evolvamus *Nuckium in Adenogr. curioſ. p. m.* 84. *& ſeqq. Muys in praxi med. chir. rat. p. m.* 362. *Pechlinum obſerv.* 19. *Blaſium p. m.* 69. *Drelincurtium de fœminarum ovis p. m.* 94. *Harderum in apiario obſerv. p. m.* 325. *Hofmannum in Diſquiſ. c. h. Anat. Pathol. Specim. IX. Marchettum in anatom cap.* 7. *Brendelium*

Brendelium diſſert. de ovar. muliebr. hydrope Vitembergæ 1701. *habita*, *Nabothum in Diſſert. de ſterilit. mulier. Ubelmannum in Diſſert. de hydrope uteri* §. 15. profecto aquam hic hærere percipiemus; dum hydrope maxime diſtenduntur ovaria. Sic corrupta atque putrida obſervavit ovaria *Blegny in Zodiac. Med. Gall. A*°. 1. *p.* 102. Cancroſa *Arantius Obſerv. p. m.* 251. Lapillis onerata *Graafius de Mulier. Org. p. m.* 228. Dentem & quidem molarem vidit in ovariorum ſubſtantia hærentem *pereximius Ruyſchius in Theſaur. Anat.* 1. *p.* 29. Albo fluore afflicta exhibuit *Warthonus in Adenogr. p. m.* 199. Pure taboque impleta ac convecta vidit *incomparabilis Morgagni in Adverſ. I. p. m.* 41. ut & oſſeſcentia. Totum vero ovarium in tenuem & latam quaſi membranam mutatum, deſcribit *Connor in Diſſert. med. phyſ. de immani uteri ſarcomate p. m.* 44. Induratum ac ſcirrhoſum *nunquam otioſa Naturæ Curioſorum curioſa Societas* exhibuit. Sic *doctiſſ. Bonetus in Sepulchreto*, *Schenckius in Obſerv. lib. IV. p. m.* 556. *Mauriceau in lib. de mulier. prægn. partur. puer. morbis p. m.* 8. *Schraderus in obſerv. anat. med. p. m.* 201. *Rodericus a Caſtro P.* 11. *de mulier. morb. p. m.* 34. *Nabothus in alleg. diſſert.* §. 11. & denique *Cl. P. P. Schacherus anat. P. P. apud Lipſienſes famigeratiſſimus*; qui in ſolenni cadaveris diſſectione 1721. celebrata, totum ovarium lapideum ſeu ſcirrhoſum pilis mirifice intertextis conſitum atque turgidum publico exhibuit ſpectaculo. Et ſic etiam ego in præſentiarum tibi L. B. exhibeo totum *ovarium ſiniſtrum ſcirrhoticum ſive lapideum* quod in ſeqq. §. §. rimandum ac mirandum erit.

§. VIII.

Ex humano corpore nunc humato deſumtum, ab utero, tuba atque vaſis ad & deferentibus liberatum ovarium, quia fortaſſis nimis tædioſum fuiſſet, totam multoties jamjam delineatam generationis officinam hic adponere, tibi L. B. nunc ſiſto. Antequam vero ad Figurarum explicationem me converto, te paucis monitum velim, ut repetas ea, quæ in antecedentibus paſſim inſerui; ex quibus non niſi ſcirrhi noſtri externæ faciei vera ac clara tibi exſurget cognitio. Verte oculos ad Figuram I. & vides, exhibere tibi Literam

A. Ovarium ſiniſtrum peritonæo adhuc circumdatum, ſecundum longitudinem & latitudinem.

B. Tunicam ovarii propriam, quam facillimo negotio ſeparabilem, totam vero cartilagineam a *Galeno* Δάρτος nominatam.

C. Peritonæi portionem ſeparatam.

D. Vas veterum deferens, ultra modum & naturæ leges induratum atque magnum, in cujus ſuperficie avulſæ uterum cingentis tunicæ præmia apparent.

E. Glandulas induratas, protuberantes, tuberoſum referentes ſcirrhum.

Durus & lapideus hic tumor, & ſi fuſte etiam percuteretur nullo modo cedens, cedens tamen cultro ac malleo, in tantum ab ovario decedit ſano, in quantum fibræ ac membranæ laxe alias inter ſe invicem unitæ nunc rigidæ ſunt, in ſano videlicet laxæ apparent, hic autem ſetarum inſtar rigidæ ac induratæ in conſpectum veniunt; in ſano inter fibrarum intercapedine quieſcunt ovula, hic autem nil niſi mortuum corpus apparet, ſolummodo adhuc reſtant arteriarum ac venarum mirabiles divaricationes, quæ vaſa, a me transverſim cultro trajecta, ſingula contenti depluebant guttulam cruoris. Verte igitur oculos, ſi lubet, in Figuram II. ubi exhibet.

A. A. A. Ovarii longitudinem & latitudinem, fibras ac membranulas rigidas ac induratas, mox acutos, mox obliquos efformantes angulos, ut & vaſorum ſanguiferorum transverſim trajectorum oſcula; quæ venæ & arteriolæ, uti *Galenus de Diſſect. Vulvæ p.* 329. inquit, inter ſe connexæ cincinni in modum, non ſecus, atque in maribus, implicantur: ut ſi revolutionem hanc præſecueris, una inciſione multa ora efficiat: non quod multa vaſa, ſed quod unum & idem ſemel multis locis fuerit præſectum.

B. Vas veterum deferens expanſum, recentiorum ligamentum latum *a Regnero de Graaf de mulier. organis p. m.* 221. *Tab. XII. Lit. X.* delineatum.

C. Rudimenta aperturæ fibris marginalibus adhuc inſtructæ, materia autem peccante & lapidea impletæ, quæ tam vivide atque eleganter oculis ſe exhibuit noſtris, ut vix aviditati aliquid in medium producendi obtemperare potuerim; quoniam vero *Veſalio*, *Highmoro*, *Warthono* & aliis, clari noſtri ſeculi anatomici contradicunt, & quod hocce vas ſit pervium tanta pertinacia negant atque pernegant, propter experientiæ penuriam, diſſectionumque defectum lubentius ſilentio prætercam, quam luxurioſe loquar, uſque dum tempore & occaſione data meliora ac certiora eductus fuero.

§. IX.

§. IX.

Arteriolæ antequam ovariorum emetiuntur glandulas, infinitis anaſtomoſibus, poſituris variis angulos efficiunt innumerabiles, attamen inter ſe communicant, & illarum ultimi fines evomunt humorem ex craſſa & rubicunda ſanguinis maſſa ſecretum, qui autem ſæpiſſime totus mutatus ab illo, quam ordinarie glandulæ illæ accipiunt. Variis particulis imbutus glandulas ſummopere diſtendit, vaſculorumque egredientium oſcula comprimit, ut leviſſimo caloris gradu excitato, notabilem ſatis adquirat conſiſtentiam. Quoniam vero etiam partium jure meritoque conſideranda eſt conſtitutio, a qua receptionis, retentionis atque ejaculationis functio dependet, partis recipientis læſam functionem, cum *Arantio in Obſerv. p. m.* 251. & cum *Fallopio de tumorib. præternat. p. m.* 256. qui recipientis partis laxitatem & aptitudinem ad recipiendum ratione ſitus vel imbecillitatis deſcripſerunt, nunc ſub conſiderationis incudem vocabimus.

§. X.

Uterus licet non ut furibundum animal in animali, quomodo a veteribus, præſertim vero a *Platone in timæo*, uti videre eſt in *Galeno de loc. affect. Lib. VI. Cap.* 5. credebatur, circumvagetur; attamen geſtationis tempore & inſtantibus partus conatibus, uterum ſeſe ſummopere movere, movent *Cel. Ruyſchius in Obſerv. obſ.* 88. & 93. *Deventer in Operat. Chir. p. m.* 36. & *Langius in Diſſert. de hyſter. paſſ.* Et ſane mirum non eſt, nec a veritatis tramite aberrem, ſi adfirmem, quod in noſtra etiam demortua uterus ob robuſtiſſimi fœtus, quem edidit, calcitrationem, nimiamque uteri expanſionem ſiniſtro incubuerit ovario, tonum totius ovarii læſerit, & ſic liquido lymphatico curſum liberum interdixerit, ita ut, liquidi lymphatici impedita ſequeſtratione, prima ſcirrhi rudimenta fuerint poſita. Verum cum cordis ac vaſorum vis ad ſecretionem deſtinatam, minus vero aptam materiam in illas relaxatas glandulas propellit, ad regreſſum vero plane ineptam, ſtagnat exinde ac in altum ſic attollit domicilium, domicilia rumpuntur, interſtitia membranæ ac fibrarum, quæ antea laxe inter ſe invicem unitæ erant, nunc materia adimplentur, ita ut in unum deſtructum ac emortuum mutetur corpus totum ovarium. Non ſtatim autem in tam ſpiſſam atque duram abit extravaſatus & fotus ibidem liquor ſubſtantiam, aliqualem ſolummodo adquirit viſciditatem. Sed teſtante *Nuckio p. m.* 21. ſi particulæ terreſtres prævaleant, tumores generantur, quos ſcirrhos vocant, & *p.* 38. conſpexit glandularum interſtitia materia tartarea ſabuloſaque repleta & obſtructa, & *p.* 39. glandulas calculoſas extra-

xit, quales etiam *Cl. Kerckringius p. m. 64. in Obſerv. anat.* in glandulis aſperæ arteriæ vidit. Et ita a materia tam viſcida involvuntur particulæ terreſtriores, quæ, liquidioribus diſperſis, evaporatis, compactiores, duriores & ſic ponderoſiores evadunt, cujus rei *Galeni de ſimplic. medic. Lib. V. Cap. 7. fol. m.* 33. *Pauli Æginetæ p. m.* 225. *Valeſci de Taranta Lib. V. Praxeos fol. m.* 122. *Piſonis de cognoſc. & curand. morb. p. m.* 412. & *Helmontii*, qui tartarum peregrinum pro cauſa incuſat, non parum lucis meæ fœneratur ſententiæ ſententia.

§. XI.

Succinctam ſic ſucci hujus depravati glandularum habes L. B. hiſtoriam. Non agam hic, quomodo in partibus externis ex attritu valido, contuſione notabili atque compreſſione ſenſibili in corporis noſtri partibus exſurgant ſcirrhi: Solummodo ex ſex rebus non naturalibus, licet alias omnino naturales ſint, quædam adducemus, quoniam hiſce denegatis ad ſeram vivendo non pertingeremus poſteritatem. De aere dicam, quæ *Averroe* affirmat; quod aer de fortioribus ſit corpus noſtrum alterantibus; dicam quæ *Galenus* probat; quod corpora noſtra a calore innato & ambiente reſolvantur, & a nimia frigiditate condenſante, & a caliditate reſolvente indurentur; dicam quæ *Fallopius* refert; quod illi Piſi degentes ſæpiſſime ſcirrhis corripiantur, propter aerem & aquam; & denique quæ *Saporta in Tract. de tumorib. lib. IV. p. m.* 509. perhibet, adnectam, dum inquit: *ſcirrhi cauſæ efficientes ſunt aer & aqua*, quippe quæ notabiliter ſatis humores noſtros afficiunt atque perturbant. De alimentis, ſi aſpicio *Hippocratem* atque *Galenum*, illi etiam in his ſingulare quid quærunt, & quidem non ſine ratione. Nimirum etiam inter carnes intercedit magna differentia. Carnes admodum duras atque molliores incuſat *Galenus in expoſit. aphoriſm. lib. II.* quoniam tardius & paulatim nutriunt, & quod non omnibus conveniant Δύςπεπτα, in confeſſo eſt. De fructibus admodum aquoſis, mucilaginoſis ac terreſtrioribus in quibus tales abundant particulæ, & qui vehementer humores inficiunt, quam optime diſſeruit, eorumque catalogum exhibuit *Doctiſſ. Behrenſius in Select. diætet. p. m.* 128. Evolve etiam L. B. ſi lubet ſublimioris illum ingenii virum *Helmontium*, ubi alimenta tartaro inſontia producit *p. m.* 231. ubi plura lectuque digna invenies. Et denique profecto ſingularem, huncce locum, meamve ſententiam luculentiorem reddentem communicavit hiſtoriam *Doctiſſ. Sibbaldus in ſcotia illuſtrata Part. I. p. m.* 53. Refert. nimirum cit. Auctor lectu ſane dignam, *Scotis* ſuetam agriculturam: *Teſqua enim*, inquit, *ericeta, & ſimilia, quæ antea in paſcua cedebant, nunc calcis conſperguntur cumulis, ſicque conſperſa aratro proſcindutnur, ut ſane producant fruges,*

fruges, *quæ ſoli calciſque naturam reſipiant*, *calidaque magis viſcera inflammant*, *novamque morborum ſupellectilem quotidie producant.* Abeas mecum L. B. ad montium juga *ſileſiæ* (in aliis etiam regionibus id accidere nullus dubito) ibidemque ſcotiæ agriculturam cum calce peragendam, etiam meis conterraneis notam, aſpice. Nonne particulæ calcis, vel etiam aliæ particulæ terreſtres, quarum veſtigia me terrent, alimentis immixtæ, una cum laudabilibus promiſcue ingurgitantur, & ſic in humani corporis partibus obſtructiones excitant?

§. XII.

De potulentis, quæ cum alimentis pari paſſu ambulant, licet ſupra cit. *Helmontius* contra *Paracelſum* longe aliam tueatur ſententiam vel opinionem, quippe qui nullum in potu, uti teſtatur, particulas invenit; clare tamen terreſtrium patent particularum veſtigia, latet enim anguis ſub herba, & ſi conſideramus aquas fontanas, etiam abſque microſcopiorum ope conſpiciuntur. Aquæ ignis torturæ commiſſæ mirum profecto in modum aliquid deponunt, quod in chemicorum laboratoriis capitis mortui locum ſibi vendicat. Ejus rei etiam fidem comprobatam reddidit nunquam ſatis nominandus atque *pereximius Robertus Boyle*, qui analyſi chemica in certa aquæ pluvialis quantitate dimidiam pondere partem capitis mortui loco invenit. Et quid mirum, ſi tota aquæ quantitas ſenſim in terram ignis ope mutari poſſit. Quid dicam de ſtagnantibus aquis, quæ tamen ſine diſcrimine, & prinſquam coctione depurantur, a laboribus pertæſis ruricolis & a commatis majoris avide ingurgitantur hominibus. Quomodo autem pro hac vice in ovario ſiniſtro tam irreſolubilem & lapideum procreare ſcirrhum aptæ fuerint, experiuntur illi, quibus natale ſolum eſt *Saxonia*, ubi aquæ plus, quam in aliis regionibus, ſcatent particulis terreſtribus. Sic etiam *Helvetii*, uti teſtantur ſcriptores, hujus farinæ morbi, & quidem ex aquæ hauſtibus acquiſiti collo deportant portentoſa ſane teſtimonia. Rem totam ſequentibus verſibus elegantiſſime complexus eſt *Palingenius in Zodiaco vitæ p. m.* 133. *v.* 779. *ſeq.*

Noxius eſt aer: eſt noxius humor aquai
Corporibus, quando vitium contraxit uterque.
Hinc peſtes ſubeunt, hinc viſcera diſcruciantur,
Communiſque lues dat plurima corpora morti.

§. XIII.

Quidquid itaque ex modo enarratis, liquidum in glandulis coagulare & ſic inſpiſſare, ſanguinem cachecticum producere, & exinde in

tam

tam perexiguis humani corporis vaſculis obſtructiones, proſilientes tumores & ſcirrhos excitare poteſt, jure meritoque incuſatur. Sic etiam vel in defectu, vel in exceſſu peccantes motus, quies, ſomnus & vigiliæ ſcirrhi fomitem ſuppeditant. Sane ſi tantummodo ex hiſce unicum conſideramus motum, concludere facile poſſumus, in quantum corpus noſtrum aucto vel deficiente motu deſtruatur. Nemo certe negabit; quod motus ſit cauſa caloris & calor infallibile vitæ noſtræ ſignum. Si autem, uti in confeſſo eſt, in æquali caloris gradu conſiſtit ſanitas & vita noſtra; motus etiam nec admodum concitatus, nec interceptus, nec a vita ſedentaria ſufflaminatus eſſe debet, juxta illud Poetæ:

Cernis, ut ignavum corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moveantur aquæ.

Aquæ videlicet, quotidiana experientia teſte, quæ carceribus ſuis incluſæ abſque commotione littoribus inhærent, facile vitioſæ evadunt, ac ad putredinem inclinant. Quid ergo impedit, quo minus a majori ad minus concludamus, ſtatuentes, rivulos corporis noſtri ſive humores motu & agitatione expertes ſtagnare, ſtagnando multa in ſcenam producere mala atque calamitates, quas tandem mors ipſa excipit, nam

- - - - - - - - *Aſpice ferrum:*
Pulchrius eſt uſu, ceſſans rubigine ſordet.

E contrario humores noſtri, moderata non admodum concitata commotione, crebro quamvis repetita, eo citius ſecernuntur, diſtribuuntur atque functiones ſuas felicius ſubeunt.

§. XIV.

Nec ſilentii peplo hic involvenda ſunt triſtitia, terror, ira, labor, aliaque animi pathemata. In quantum ab hiſce ventriculi concoctio humorumque circulatio turbetur, & ita totum corpus labefactetur ipſe L. B. etiam me haud monente judicabis. In triſtitia:

-- -- *Stomachus crudeſcit, viſus hebeſcit,*
Et pallor venit & macies & acerba ſenectus;
- - - - - - - - *nam macerat artus*
Deformatque ipſum corpus, canoſque capillos
Ante diem reddit. Contra præcordia læta
Ætatem efficiunt viridem robuſtaque membra.

In terrore, quid in bonam partem cedit, retrocedente ſpiritu? qualis ſperanda

ſperanda conſtantia & exſecutio in concoctionis atque digeſtionis negotio, ſi membra tremiſcunt? Quanta caloris proportio, ſi ſanguinis ſpirituumque motus augetur in ira, ita ut quaſi candeſcant candida mente præditi? Certe chymus antequam in ſuccum atque ſanguinem convertatur, crudus meſenterii glandulas occupat, cujus conſtitutionis veſtigia partim ex *Martini* opuſculo *de morb. meſent.* partim ex *Boneti Medic. Septentr. T. I. Cap. IV. p. m.* 650. partim ex ipſa noſtra nunc pie defuncta obſervandi mihi copia facta. Et hæc ut melius intelligantur, in mentem tibi revoco verba, quibus uſus fui in enarratione obſervationis meæ aſſerens: *quod vidua hæc plus planctu quam plauſu vitæ ſuæ tranſegerit annos.* Notiſſimum omnibus erit adagium, quod veteribus jamjam allubuit: qualis chylus, talis ſanguis, & qualis ſanguis, talis etiam lympha aliique humores ſecreti; ſi autem chylus crudus adhuc, ſanguis heterogeneis admodum particulis ſcatet, ex ſanguine lympha infelici ab origine producta, humoribuſque aliis hoc idem contigit, mirum non eſt, ſi cachexiæ vitium in noſtro corpore producatur. Videmus nimirum, quod ex vaſorum relaxationibus decantatiſſimum cachexiæ vitium oriatur, relatis enim nervorum viis, ſpirituum fluxus ac refluxus prohibeatur, unde etiam ſummopere in glandulis humoris intercipitur motus. Id quod ſua tempeſtate *Cl. Loſſius in Diſſert. de languore lymphat.* 1673. *Vitemb. habita* hiſce annititur verbis affirmare: *Quod autem glanduloſum genus propter animalium ſpirituum defectum, vel craſſiorem lympham facile tumeſcat, mirum non eſt, quia lymphæ motus prohibetur, & quidem id accidere ſolet ſubjectis cachecticis, in quibus neceſſario ſtagnari cogitur lympha, quæ deinceps facile inſpiſſatur & in ſcirrhum convertitur.* Et ſic certus ſum, generationem lapidei noſtri tumoris ovarii ſiniſtri non aliter accidiſſe, & ex enarratis cauſis in hiſce ovarii glandulis incrementum ſuum cepiſſe, licet & aliæ adhuc reſtent cauſæ, quæ autem ex enarratis ſponte fluunt: videlicet, quomodo ex conſueto catameniorum fluxu impedito, hæmorrhoidali curſu intercepto, & ex infelicibus ovulis natus, gypſeam profecto atque lapidoſam adipiſcatur conſiſtentiam ſcirrhus. Quomodo ex ulceribus nimis præmature clauſis originem trahat, illumque ad majorem perducant perfectionis gradum remediis medici æque ac chirurgi, teſtantur *P. Ægineta de re medica p. m.* 225. *a Cruce de Tumor. præternat. p. m.* 510. *Saporta de humani corporis tumoribus p. m.* 510. *& Cl. Boerhaave in aphoriſm. de cognoſc. & curand. morb.* §. 485. Quoniam vero non unius foret hominis nec momenti omnes hujus morbi cauſas producere ac examinare, cumque brevitati ſtudeo, quæ a me oblivioni fuerunt tradita, illis relinquo, qui felicioribus avibus in medicina verſantur.

§. XV.

Signa, quæ luculenter ſatis ex hiſtoria hujus morbi in præfamine enarrati elucеſcunt, cum ſcirrhi aliis in locis generati ſignis æquiparanda ſunt. Quoniam vero etiam ſimulati tumores a *Sylvatico in Inſtit. de iis qui morb. ſimulant deprehendendis p. m.* 187. erudite deſcribuntur, ſigna illorum hic non enarrabimus, ſed L. B. ad cit. Auctorem decenter dimittimus. Tranſeant itaque hæc, & cum *Fieno in tract. de ſignis med. p. m.* 83. Tactu obſervamus tumorem in latere ſiniſtro, ibidemque affectum locum percipimus. Videlicet mulieres ovariorum ſcirrho laborantes perſentiunt tumorem durum atque nullo modo cedentem, mox in dextro. mox in ſiniſtro latere propullulantem, prout materia peccans inibi conſidet, partemque glanduloſam occupat & diſtendit. Molem perſentiunt in inguine pendentem, indolentem, niſi per conſenſum partium nervoſarum, quia ſcirrhus, ut in definitione jamjam a me dictum fuit, abſque dolore eſt. Tantam vero integumentorum muſculorumque infimi ventris elevationem ſive prominentiam non deprehendunt hydrope vel uteri, vel tubæ fallopianæ, vel ovarii ipſius laborantes, quia digitorum veſtigia nequaquam conſpiciuntur in ſcirrho, ideoque ſcirrhus duritie, mollitie hydrops cognoſcitur. Nec attactus reſonat, ut in tympanitide vel tumore flatuoſo, uti veteres voluere. Nec dolet ſcirrhus, ut in cancro, quia in tam lapideo ovario vaſa ſanguinem vehentia nec dilacerantur, nec notabiliter ſatis comprimuntur, uti ex Fig. II. innoteſcit, ubi vaſcula ſanguinea poſt mirabilem divaricationem diſſecta, miro ſane ſpectaculo contentum cruorem depluebant: e contrario autem latera vaſorum, lapidea hacce materia circumdata diſruptionis nobis detraxerunt periculum. Non inflammatur ſcirrhus, nec ſplendet, nec dolet: ergo a tumore, quem dixere medici Eryſipelas haud difficile diſcernitur, quippe qui ſemper inflammatus, rubicundus, ſummopere ſplendens & dolorificus apparet. Senſum quidem ſcirrho laborantes perſentiunt, obſcurum tamen & obtuſum, quoniam ſolummodo a ponderoſitate ejus oritur. Invenies etiam præter exoſtoſin nunquam duriores tumores, a quo, ut & a callo ſcirrhum ſolo loco natali diſtinguere poteris. Effectus quod attinet, locum invenimus in *Galeno ad Glauconem Lib. II.* ubi inquit, quod hydropis ſemper ſit prodromus, ſcirrhus. Sic mole ſua adjacentes partes comprimit, functiones lædit, inflammationes, ſuppurationes, gangrænas, paralyſes, atrophias, ſphacelos, ſterilitatem, partum difficilem, volvulum, alvi obſtructionem, aliaque, quæ mox ſequuntur, ſola compreſſione, obſtructione, tenſione efficere poteſt.

§. XVI.

Nullam calamitatem ſolam eſſe, ſummopere percipiunt morbo contertantes. Intelligunt id imprimis etiam mulieres, quæ in ovariis ſcirrhoſo laborant tumore. Sunt vero hujus morbi ſymptomata tanta caligine cincta, ut, quoniam pauca in auctoribus invenire potui, ego ea tantummodo, quæ oculis auribuſque meis ipſemet in hac muliere uſurpavi, quæve ex juſto rationis dictamine inde concluſi, hic in medium producere mecum conſtituerim, nam

Ardua res certe, tamen hanc audacter adibo,

eo tamen ſimul animo, ut, ſi meliora adſint, meam, quam hac de re fovi ſententiam miſſam de integro faciam. Siſto ergo tibi L. B. thoracem patefactum alioſque ventres apertos. Ventriculus concoctionis ac digeſtionis officina ultra modum propter ingeſtorum qualitatem atque quantitatem expanſus, quomodo e ſede ſua fuerit detruſus, ſane difficulter demonſtrationem ſubit

Sed, ne quis fortaſſe putet me fingere nugas,

Exempla ſuppeditat *Cel. Ruyſchius in centuria Obſervat. med. chir.* ubi lienem in pelvim prolapſum, omentum enormiter coarctatum, venam portam oſſeam, uteri in alterutrum latus retractionem, aliaque ſane monſtroſa producit obſervata. Sic mihi non opus eſt, ut verborum pondere, & petitis ex longinquo rationibus atque argumentis, hancce quæſtionem firmem; pro me enim militant hujus cel. Viri obſervationes & in ſubſequentibus demonſtrandi ratio. Uteri nimirum moles, arctis abdominis cancellis viſcera incluſa premit, comprimit, mutat & ſæpiſſime e carcere propellit, ſummopere vero fœtus calcitrationes, & deinde ipſi ærumnoſi mulierculărum conatus hancce viſcerum mutationem excitant. Omnes ergo agitationes violentæ hæ, tam in diaphragmatis, quam in abdominis impenduntur muſculos, hinc aeris inſpirati, retenti atque rarefacti ope, omnia ſane abdominis hinc & inde, mox antrorſum, mox retrorſum, mox ſurſum, mox deorſum deprimuntur. Quis itaque non ſentiet, in quantum & quam facile, iterata conquaſſatione, propter nimiam uteri expanſionem, muſculorum vis elaſtica debilitetur, ita ut motus illi diaphragmatis amiſſam reſiſtentiam plane ſuperent. Nonne facile etiam hic concludere convenit, quod a tanto molimine diaphragmatis hujus ventriculi dislocationis cauſa dependeat, quæ illud ipſum in noſtra efficere potuit demortua. Addam adhuc, quod uteri deſcenſus multum ſane ad inteſtinorum contribuerit in pelvim fugam. Poſtquam ita tecum L. B. perpendimus perpendicularem

lineam ventriculi, per ſe non ſolum dolorum capitis, reſpirationis difficilis, ſed & appetitus proſtrati proſtat hiſtoria atque cauſa.

§. XVII.

A tam præternaturali ſtatu ventriculi, nunc ad induratum me converto ovarium, ſatis a me jamjam deſcriptum. Te non pigebit L. B. quia fortaſſis ſæpe repetita placebunt, breviter nervos in illud excurrentes mecum perluſtrare. Nervi ſeu minutiſſimorum tubulorum faſciculi, tunica circumcincta propria, partim ex medulla oblongata, partim ex ſpinali derivantur, qui ab anatomicis in paria diſtribui ſueverunt. Differunt autem Cl. iſti Viri in enarratione catalogi ipſorum quam maxime a ſe invicem, & quoniam parum huc refert, haud invitus opiniones eorum reticeo. Perreptant nervi omnes humani corporis partes, partemque nullam, imo neque glandulas, neque illorum involucrum in ovariis omittunt illi, qui ex oſſe ſacro ac lumbari regione emergunt. Et hiſce nervis totum corpus perreptantibus, ſingulari *Creatoris* providentia, liquidum ineſſe ſubtiliſſimum, concedunt medici. Experientia anatomicorum atque ratiocinationis uſu inde concluſum fuit, quod nempe, ſi comprimantur, vel diſtendantur, vel titillentur leniter, vel ſi afficiantur fortiter, ut corroſione, diſtenſione, compreſſione & dilaceratione, vel lætitiæ, vel triſtitiæ ſive doloris enaſcatur idea; ita ut illi rem ſane acu tangant, acu ſi tanguntur, & ſi plura deſideras exempla, exempli tibi loco erit *Doctiſſ. Synapius in doloris remedio p. m.* 4. Tanta profecto materia impletum ovarium neceſſario etiam diſtendit, comprimit ac dilacerat tenues admodum nervorum canales. Liquidum itaque, ut liquide patet, motu videlicet inordinato, per nervorum ſubſtantiam errans, inordinatum influxum in cor, cordiſque exinde etiam palpitationes (de aliis nil dicam cauſis) excitavit in noſtro ſubjecto; id quod ex illis innoteſcit, dum tam anxie, ut medicum miſerabilis conſtitutionis certiorem reddat, brachium, qui perſentiat inordinatum ac mox evaneſcentem pulſum, porrexit.

§. XVIII.

Cordis cum conſideravimus palpitationes, conſideranda nunc venit hujus partis præternaturaliter commotæ motus ſublatio, ubi totum hic pericardium materia tenaci impletum in conſpectum venit. Id quod etiam *D. Martelli de Montealbano in actis Philoſoph. Anglic* 1670. *menſ. April. p. m.* 88. ſe inveniſſe gloriatur. Veniret hac occaſione quidem nunc examinanda pericardii naturalis fabrica atque liquidi in illo ad peculiarem uſum deſtinati fons & origo, medio autem tutiſſimus ibo, ſi abſque diſputationum enarratione adfirmem, quod peculiaria vaſa a *Creatore* pericar-

pericardio eum in finem ſint conceſſa, ut ad cordis motum facilitandum liquidum effundant, atque iterum abſorbeant. Coacervati vero hujus laticis lymphatici collectio ſive quantitas cordis latera ſummopere compreſſit, inundavit & ſic cordis motum retardavit. Tale quid accidere ſolet & obſervatur in hydrope pericardii, quæ cordis noſtri flammulam protinus extinguit, atque ſupprimit. Nimirum cordis latera ab imcumbente aqua comprimuntur, unde pro excipiendo ſanguine ſatis dilatari non poſſunt: pulſus exinde diminuitur, unde ſyncope inundante aqua & mors ipſa ſubſequitur ſubitanea referente *Doctiſſ. Lowero in Opuſc. de corde Cap. II. p. m.* 3. Perhibent quidem non ſolum *Veſalius in fabrica corp. hum. Lib. V. Cap.* 15. *Riolanus Anthropographiæ Lib. II. p. m.* 179. *Schenckius Lib. IV. Obſerv. p. m.* 556. *Bonetus in Sepulchreto Tom. II. p. m.* 708. *Lanciſius de Subitan. mortib. p. m.* 38. mortis ſubitaneæ cauſam, qui in humano corpore præter ovariorum tumores nil niſi bene obſervarunt. Altiorem itaque deberet requirere perveſtigationem; verum enim vero, cum, uti ſuperius dixi, tanta lymphatici liquoris, admodum vero inſpiſſati, in membranoſo illo tegmine inventa fuit copia, illorum ſuperſedeo opinionibus, dum ſufficere arbitror, quod ex cordis motu intercepto, omniumque humorum circulatione depravata, mors ſecuta fuerit ſubitanea.

§. XIX.

Sufficiant hæc, ne in vitæ & necis expendenda ratione ultra limites progrediar, & cum ex antecedentibus ſatis clare patet, quomodo ex cordis compreſſione, humidique ibidem ſtagnantis coagulatione in olla fuerit mors, lubentius nunc me converto ad uteri deſcenſum ſatis ſatiſque incommodum. Præſupponendum autem ante omnia, quod hic in noſtro caſu nervi ligamentis quatuor uteri immixti, compreſſi atque relaxati fuerint. Nec enim in hac fœmina infelici obſtetricis manu, aliiſve violentis cauſis fuit detruſus uterus, ſed ſatis ſenſibiliter, præterque omnem ſpem & opinionem e ſede ſua decidit; hinc concludimus, quia etiam ovarium uteri fundo incubuit, quod ſola ligamentorum relaxatio ſit accuſanda. Nervi videlicet compreſſi ab incumbente pondere, ſpiritibus, ſuis ut incolis, ſummopere privantur. Hic autem nullo modo vulgi vaginæ prolapſum intelligo, ſed verum, quem *Excell. Ruyſchius in Obſervat. Obſerv. VII. & IX.* annotavit; uteri prolapſum puto. Uterus a ligamentis ſuis ita relaxatus ſive dimiſſus, ſua compreſſione non ſolum urinæ ſuppreſſionem, ſed & alvi obſtructionem cauſatur. Cauſa per ſe patet: veſicam enim urinariam & ſphincterem comprimit, ut ne guttulam quidem ejaculare vel emittere poſſint, nam parili ſic ratione etiam inteſtinum rectum in tali caſu ſtringitur.

gitur. Unde obſervante *Roderico a Caſtro* non ſolum fœces, ſed & flatus colliguntur, quæ nauſeam, ructus, vomitus & ſexcenta alia poſt ſe trahunt affectiones.

§. XX.

Preſſo deinde ſequitur pede pedis ſiniſtri tumor œdematoſus, qui nullo alio generatur negotio, quam uti gravidis nonnunquam accidere ſolet. Hæ ſcil. vitam ſæpenumero colentes ſedentariam, molem uteri imprægnati femoribus inclinant, ſicque rivulos lymphaticos tam graciles & a partibus inferioribus oriundos comprimunt; in ovario vero male affecto poros illorum materia terreſtris deobſtruit, unde inſigniter tument. Miſſis autem hiſce, nunc deſcendo ad hiſtoriam paſſionis hyſtericæ. Paſſionem autem hyſtericam illam, non illam a multis jamjam in uſum receptam v. g. a flatibus in inteſtinis ortam, ortam intelligo, nam vera omnino ab utero originem trahit, referente *Marggrafio in Prodromo med. pract. Sect. III. p. m.* 165. obſervante C. J. *Langio in Diſſert.* 64. §. 22. quippe qui uterum paſſionis ejuſmodi hyſtericæ prorſus expertem eſſe negant atque pernegant. Nam luce meridiana proſtat, dari a ſtagnatione ſanguinis aliorumve humorum, qui totam uteri emetiuntur ſubſtantiam, veras hyſtericas paſſiones. Credibile igitur eſt, quod hujus ovarii ſiniſtri tumor, violenta atque præternaturali ſua preſſione, uterum omnino affecerit. Luculentius autem, uti arbitror, apparebit, ſi conſideremus maculam in uteri fundo ex rubro ad nigredinem vergentem, quæ neceſſario futuro ſphacelo præbuit fundamentum. Unde non mirum, ſi mulieres nec ſuffumigiis, nec aliis contra vulgarem paſſionem experientia probatis excitantur remediis. Et ſi conceptionis ac generationis adſpiciamus negotium, plane evadunt ſteriles, quoniam nimirum ex tanta ovulorum petrificatione, ut ita loquar, totiusque ovarii deſtructione auræ ſeminali Viri, vel animalculo a *Leeuwenhœckio* invento plane interdicitur ingreſſus, prima ſyſtematis noſtri rudimenta corripiuntur, ſalientia punctula dejiciuntur, vaſorumque obſtruuntur aperturæ. Qualis igitur in tam male conſtituto ovario eſt ſperanda conceptio? Nulla profecto, niſi alterum adhuc in felici ſtatu conſtitutum ſit ovarium.

§. XXI.

Exhibui itaque tibi L. B. totam hujus morbi hiſtoriam pro virium modulo, inauguralis thematis loco, more recepto conſcriptam. Ratione ductus ſecutus ſum, & quæ tam obſervavi, quam exinde concluſi, ingenue tibi communicavi, quæ ex auctoribus fide dignis ac experientia edoctis obſervavi, allegare volui, debui, quia profecto nihil eſt dictum,

dictum, quod antea non fuerit dictum, ut inquit *Terentius*. Curam hujus ſcirrhi variis ex rationibus & non ſine prævia deliberatione prætermitto, quia tam cito & ſane præter ſpem & opinionem ex hac miſeriarum valle ad perfectiſſimam abſque remediorum adhibitione deducta fuit ſanitatem. Animus quidem olim erat, breviſſimis eam ſuperaddere verbis, verum quia veteres æque ac recentiores parum adferunt ſolatii in Chirurgia conſummatiſſimi, autumantes nullis eum exſtirpari poſſe remediis, ita & ego rem intactam relinquo. Nam ſuis jamjam temporibus præclarus *Galenus*, *Oribaſius* & *Avicenna* tanquam incurabilem, & cui non eſſet ſanatio proclamarunt. Et quis mortalium (nemo profecto!) in tam abſconditis locis tam lapideum corpus curavit & curare poterit? Igitur nec ego peculiarem exſtirpandi modum nec arcana ſeu ſpecifica ultra modum jam excedentibus plagulis exhibeo. Quiſque medicorum, cui ſanitas & ſalus proximi curæ cordique eſt, omnes intendet nervos, ut obſtet principiis, nec ſero medicinam parare infelicemque eventum expectare cogatur. Ægrotantes vero, ne Nubem pro Junone arripiant, & admodum mature urentem herbam perſentiant, non flocci regulas pendere, ſed pretio habere, neceſſum habent. An vero, uti *Athæneus* putat, per inciſionem extrahi poſſint ovaria prudentibus dijudicandum relinquo. Te denique L. B. precibus, quibus par eſt, humillimis exoratum velim, ut ſi quæ, eaque meliora, quam quæ in hiſce pagellis exhibui, poſſideas, ut inquam, ea omni dexteritate ac fide mecum communices, meamque in hoc argumento notitiam adaugeas, & erroribus, ſi qui fuerint ex imbecillitate ingenii immixti, condonando exoptatum Diſſertationis meæ promoveas

FINEM.

CXXXI.

NICOLAUS WILLI,

STUPENDUS ABDOMINIS TUMOR.

Baſileæ, 10. *Jul.* 1731.

THESIS I.

NEminem exiſtimo inficias ire, quod Medicus is ſit & habeatur, qui ſanitatem corporis humani tueri atque morbos eandem labefactantes emendare ac propulſare novit, quatenus hunc ſcopum attingit iis remediis, quæ ex naturæ penu depromta multiplici experientia eodem effectu ſeſe commendavere. Atque adeo claret maxime, nonniſi eum Medici nomen & dignitatem tueri & exornare, quo commodis Ægrotantium inſervire, eorumque votis ſpeique ſatisfacere, animumque aliorum utilitati promovendæ exſatiare queat, niſi ea cognitione & facultate ſit inſtructus, qua ſatisfaciat quidem paucis hiſce, quibus medicina ad ἀκμὴν perducitur, quæ ipſa vero a rerum peritis ardua adeo deprehenſa fuere, ut nonniſi inſtitutione, uſu & aſſidua opera ad eam ſcientiam perveniri celebriores in Arte noſtra Magiſtri tradiderint; ad proſperam enim valetudinem tuendam, & adverſam reſtituendam non promiſcue omnes aptos eſſe, quotidie edocemur. Quamvis autem paucis hiſce ſed primariis operam dare medicum oportet, ſi authoritatem & dignitatem ſuam tueri velit, difficilia tamen Artis etiam magiſtris obſervata fuere, cum & ſani corporis natura atque morborum indoles multis involvantur difficultatibus, imo cauſæ morbificæ ſæpius evolvi & enodari nequeant, inſuper etiam medicaminum vires ſatis perſpectæ & comprobatæ non ſint, quorum tamen omnium gnarum peritumque eſſe oportet eum, qui ſalutarem Artem cum ſperato ſucceſſu excolere conatur, uti rei ipſius exploratio docet, & unanimi omnes conſenſu perhibent. Multas vero contentiones agitaverunt medici, utrum rationi an experientiæ plus in medicina ad eam perficiendam competat; alii proin unice fideli obſervationum collectione Artem procedere animadverterunt, & evidentia, uſu, neceſſitate non fallacia Artis auxilia eſſe deprehenderunt; alii vero, prout proclive eſt humanum ingenium ad errores ex præcipiti judicio oriundos, cauſas experimentorum ratione inquiſivere, hanc vero methodum, Artis principia confirmandi dubiam, mutationi obnoxiam imo temerariam uſus docet. Ea enim humani ingenii eſt ad curioſitatem proclivitas, ut ab incunabulis rerum cauſas a priori indagare & cognoſcere velit, unde uberrimorum errorum ſeges. Plerumque enim phænomena certa illegitimis conſequentiis onerata fuere, & eadem re alio ponderata & expenſa modo, in innumeras diſcrepantes abrepti fuere ſententias. Pronum enim ingenium humanum eſt, ut ideam unam alteri citius nectat, quam convenientiam earum evidenter perſpexerit, & hinc nata fuere illa Sectarum tam in Arte medendi quam aliis diſciplinis ſtudia.

I I.

Præclari in medicina Viri probe ſemper animadverterunt, rationem æque ac experientiam connubio fideli ita ſociatas eſſe oportere, ut utrumque horum per ſe languens alterius opera perficiatur, & tum quidem cum fructu medendi Artem exerceri omnes juſti rerum Phyſico-medicarum Scrutatores fatentur. Cujus veritas manifeſto liquet, ſi incrementum & fata medicinæ perpendere velimus & phænomenorum medicorum cauſas non vano & procaci ratiocinandi impetu & novaturiendi pruritu, ſed juſto ratiocinio perquiſiverimus, poſtquam quælibet corporis proprietates accurate perſpectæ ſunt. In medicinæ enim incunabulis, cum rationis uſu auxilia adverſus morborum cruciatus inveſtigari non potuerunt, fortuitus implorandus vel expectandus erat caſus.

Caſum experientia fecit, exemplo monſtrante viam. Ante jacta enim ſalutaris Artis fundamenta homines vel externis injuriis laceſſiti vel internis doloribus excitati qualitercunque ſibi auxilium ferre ſtuduerunt, & nunc juvantia, nunc noxia tentantes, effectuum obſervatione demum quid uſu probatum fuerit, annotavere. Id quod indicat Cel. Batavorum medicus Bœrhaave in Orat. de ſtudio Hippocr. *Ægri ante nata medicinæ primordia, morborum cruciatibus impulſi ad certos dolores incerta tentaverunt Remedia, quorum ubi nonnulla fortuna magis quam Arte ſalutaria comperiſſent, eorum annotatione prima jecerunt Artis fundamenta.* Poſtea vero ſucceſſus morborum & remediorum Tabulis inſcriptos in Templo ſuſpendendo incrementum Arti acceſſerat.

I I I.

Quum vero rudis obſervationum & experimentorum copia ſollicite quidem collecta & ordine digeſta neque morborum indolem ſatis declaraverit, neque ad curationem ægritudinum ſpecie ſimilitudinis ſæpius decipientium ſufficere deprehenſa fuerat, Ratiocinii vim experti Philoſophi, quam cum remediorum experimentis conjungendo lumen allaturam credidere, rationis enim uſum ad morborum cognitionem atque curam præcipue neceſſarium obſervarunt, quum ſola rationis vi multæ circumſtantiæ enodatæ & diſcretæ ſint, ſicque adeo ejus perſpicacia medentis animum illuſtrari, nemo inficias ire queat. Diverſa enim morborum genera, ſymptomata diverſa in iisdem morbis occurrentia, corporis ægri indoles varia, morborum complicatorum concurſus, tempus remedia opportune adhibendi, mutandi eadem vel ab iisdem abſtinendi, & morbi ſimilitudine ſymptomatum incautos decipientes diverſa tamen remedia requirentes, cauſæ tandem morborum, quæ ſæpius ad felicem mali eradicationem neceſſario erui debent: (*eum vero recte curaturum, quem prima origo cauſæ non fefellerit.* Hipp. & Celſus monent) hæc profecto ſi,

ſi æquo & juſto ratiocinio ponderentur & expendantur, evincunt experientiam non ſufficere ad perficiendam Artem, eamque in incunabilis latere, ſi cœcus hic Dux viam tantum ſternat. Experimenta quidem prima dedere Arti fundamenta, dum dolores ad tentanda varia homines nullius vel doctrinæ vel experientiæ fulcro nixos excitarunt & coëgerunt, ſed parum incrementi acceſſit eo tempore Arti ſalutari. Quamvis autem ratio cum experientia conjuncta medendi Artem, quantum in humana poſitum eſt poteſtate, perficiat, poſtquam tamen ſubtilitatibus potius quam experimentis & phænomenis rite colligendis & juſto ratiocinio reputandis operam dederunt, pruritu potius effreni hypotheſes condendi & ratiocinandi procacitate acti quam naturæ humanæ vias ſedulo notantes multum detrimenti paſſa eſt Ars, dum Hypotheſes in Cerebro ſuo confictas naturæ applicabant, & phænomenorum rationem expedivere, qualia natura fingere debuiſſet, hinc, quæ majores magno cum ſtudio & utiliter collegerunt, neglexerunt, fictamque & commentitiam fœdisque conſpurcatam erroribus Artem reddiderunt. Hypotheſes enim non debent confingi & naturæ archetypo applicari, ſed ex notatis ſedulo corporum proprietatibus & probe comparatis inveniendæ ſunt & condendæ. Quando enim neglectis humanæ naturæ proprietatibus, poſthabito experientiæ ſtudio confinguntur & excogitantur hypotheſes, ſpeculationibus tantum innixæ, veriſimilitudinis ſpecie multis verborum lenociniis adumbrata & ingenioſe conficta incautis imponitur; imaginationi eæ placent, ut applauſum alliciant, judicii tamen maturioris vi eluceſcente vanas & inanes eſſe claret, Ægrisque maxime damnoſas. Hypotheſes enim, niſi phænomenis & proprietatibus probe perpenſis & luſtratis ſuperſtruantur, utplurimum in rebus medicis & phyſicis erroneæ.

I V.

Manifeſto patebunt TH. III. recenſita, ſi naturam humanam paulo penitius inſpicere, & æqua lance æſtimare velimus, & procacem pro arbitrio fingendi licentiam coërceamus, ſedulo enim ſi ſanitatis æque ac morborum effectus ſcrutemur, pendent ii a determinatis & varie conjunctis ſeu concurrentibus conditionibus, quæ omnes junctæ invicem effectui producendo pares ſunt. Conditiones enim, quibus poſitis res aliqua ponitur, ejus rei cauſæ appellantur. Itaque ut evidenti ſimplicitate tam ſanitatis quam Ægritudinum cauſæ demonſtrentur, neceſſe eſt cognoſcere omnes conditiones, proprietates atque vires tam ſolidarum quam fluidarum C. H. partium ſeorſim, poſtea vero ſedulo invicem comparatis novas inde productas detegere, ita ut conditiones tam, quibus ſanitas perſiſtit & conſervatur, quam quibus labefactatur, & labefactata in integrum reſtituitur, accurate cognitas & perſpectas habeat, qui Arti medendi ſeſe applicat, atque adeo conditiones viresque ſanita-

tis conſervare, morborum vero tollere, i. e. cauſas ſanitatis conſervare, morborum auferre queat, modumque promte, jucunde ac tuto hoc facere noverit. Quando autem intellectus noſter conditiones haſce nonniſi per effectus ſuos cognoſcit, qui ſenſibus deprehenduntur, & obvii ſunt (neque enim fictitiis cerebri commentis veritas erui ſolet) evidens eſt, omnes cauſas atque proprietates tam ſtatus ſani quam ægri exacte rimandas, indagandas & inveniendas eſſe, his vero cognitis ad ea ratiocinio pergendum, quibus hæ tolli, illæ vero conſervari queant. Et heic quidem, ne a veritate aberret, cavere ſibi medicus debet, niſi enim veras ſani & morboſi ſtatus cauſas perſpexerit, nunquam ad certam & tutam medendi methodum ratiocinando aſſurget, nec certi quid de ſecunda valetudine ſtatuet, quando enim falſa pro veris, ficta pro certis habentur, maximi in medicina errores committuntur. Qui enim ſani ſtatus conditiones veras non ſedulo inquiſivit & cognovit, alias omnino quam quæ ad ſanitatem requiruntur, efficere & formare nititur, quippe ægritudinem ex certis ejus ſignis non dignoſcit, vel remedia etiam ipſi corrigendæ & extirpandæ apta putat, quæ coutrariis vel ſaltem nullis adverſus morbi vim facultatibus gaudent, & profecto vel noxia propinat, emolumenta vero & fructus Æger fruſtra expectat, vel morbo vires concedit, ut moram trahat; cum prodeſſe itaque deberet medicus vel non prodeſt vel nocet, niſi caſu forte in id incidat, quod utile & fructuoſum; neminem vero tam ſtolidum judicamus, qui fortuito quam Arte curari malit, periculoſum hinc tali ſe credere, qui cauſas & effectus non attente ſatis ſcrutatus fuerit circa morborum phænomena.

V.

Cognitionem vero ſani æque ac morboſi ſtatus in quolibet ſingulari non acquiret medicus ex univerſali corporis cognitione; verum ex accurata combinatione ſingularium & propriarum cujusvis conditionum, quæ nonniſi ſenſuum miniſterio deprehenduntur, & a peculiaribus circumſtantiis determinantur, quibus proin univerſales corporum leges lucem afferre non valent tantam, ut rei liquidiſſime perſpiciendæ ſufficiant; peculiares enim corporis alicujus dotes & proprietates atque vires ſi negligantur, nunquam propria ejus natura dignoſcetur, & procax maximopere hypotheſes confictas condendi pruritus in veritatum medicarum inventione a contemplatione conditionum ſingularis rei coërceri debet; quantum enim damnum in Rempublicam medicam ex illa fingendi, philoſophandi & hypotheſes condendi cacoëthe redundarit, monumenta præcipue tam veterum quam neotericorum teſtantur, quando multi traduntur qui ſemel confictæ hypotheſi omnia naturæ phænomena adaptare conati ſpecioſas condidere ſectas. Non enim naturæ rerum notatio & animad-

animadverſio arti horum incrementum dedit, ſed ingenioſa cerebri commenta, hypotheſes fictas, quibus vix veſtigia in naturæ ſinu aſſignare queas, pro veris Artis principiis venditavere, hisque morborum theoria ſuperſtructa ſi fuerit, nemo mirabitur, quod medendi methodus huic innixa & medicorum expectationem & Ægrorum ſpem ſæpiſſime deludat: vago enim ratiocinandi pruritu vix probabiles morborum cauſæ excogitantur & vera ſic medicandi ratio demum in Democriti puteo abſcondita latitat. Hypotheſes quidem iſtæ imaginationi applaudentes, ratiunculis quibusdam innixæ, artificio ſpecioſo coordinatæ animum quidem levem & incautum in aſſenſum facile trahunt, & faſcino quaſi alliciunt, ut blandiſſimo quaſi phantaſmate ingenia incantentur, verum ſi judicii vim exquiſiti adhibeas, naturæ fictitiæ fucos & pigmenta deprehendes, imo experieris hypotheſibus his elegantiſſimis neque dolorem ægrotantium leniri, neque morbi vim pelli. Magna autem morborum eſt diſcrepantia atque diverſitas, in eodem morbo pro ſubjectorum & Symptomatum varietate tam multa medico ſunt animadvertenda, tam diverſis medendi viis eſt inſiſtendum, ut vix ab uno homine addiſci poſſe ſperares. Sed lucubrationes eruditorum in hac re Virorum facilem reddidere Artem valde difficilem, quando morborum hiſtorias & accurate tradidere, & eadem ſimplicitate, qua ſenſibus noſtris patent, obſervata expoſuere. Sola enim fidelis obſervatorum collectio antiquiſſimis & noſtris temporibus certa poſuit Artis fundamenta, pyxis hæc eſt nautica, ad quam omnes medicorum cogitationes dirigi debent. Selegi eum in finem ſtupendi Tumoris Abdominis hiſtoriam, ut eidem perſcrutandæ operam darem. Eſt prout in noſodochio, dum Ægra degerat, fuit recenſita a Medico eo tempore Ægrotantium curam agente Viro Clariſſ. Joh. Rud. Mieg Anat. & Bot. Prof. Præceptore meo Honoratiſſimo, qui fato defunctam quoque cultro anatomico ſubjecerat, quamque vivam contueri mihi licuerat, demortuæ quoque viſcera ſcrutatus fueram.

Catharina Herzog, Matthiæ Vœgtlin, ſartoris conjux, ſtaturæ procerioris, habitus corporis mediocris, ſanis parentibus prognata, a teneris Annis ſanitate illibata utebatur, faciei color erat vividus in adulta ætate, cum ætate dein pallidior evaſerat, vires erant integræ, aliquot Liberorum mater facta & paupertatis ærumnis oppreſſa victum labore quæſivit & vigiliis, probe ſemper Catameniis purgata ad 50. usque ætatis Annum. Ultimo puerperio Anno ætatis 43. facto terrore & mœrore conflictata, parciora ſubito ſenſit Lochia, & ſtatim dolores in infima ventris regione acerbos & ſcindentes tulit, qui nullo remedii genere adhibito paulatim mitigati fuere & fere evanuere. Cum vero anguſta res domi eandem premeret, & mariti moroſi atque vinolenti mores inſulſi multum moleſtiæ faceſſebant, variis ſervitii generibus rei familiari conſulere coacta eſt, nunc ſartorio munere, & ægrotantium cura, vigiliis adeo nimiis ſibi ſuisque proſpexit, ſanitatis vero rationem habere raro potuit. Circa

50.

50. ætatis annum menſtrua paulatim deficere cœperunt, conſueto Naturæ ordine, ad annum dein 53. ſana ſatis & incolumis vixit, quo abdomen paulatim tumidum fieri cœpit ſine dolore, ſine gravativo pondere, absque duritie & ſenſim ſenſimque majorem expanſionem nactum eſt cum renitentia aliquali ſonora, viribus interea integris, appetitu ſalvo, habitu corporis nec cachectico neque conſumto. Urina & naturali copia, colore & conſiſtentia reddita, poſt mariti obitum ab aliquibus ſuſpicione impraegnationis preſſa inſontem ſe Medicorum teſtimoniis liberavit, manu enim frigida abdomini admota nullus latitantis fœtus motus deprehenſus fuerat. In hoc morbi initio nullis uſa eſt remediis & auxiliis, cum enim utcunque labores ſuos perficere potuerit, & res anguſta domi ſumtus non pateretur, patienter mali initia toleravit. Quinque annorum ſpatio abdomen per inſenſibiles gradus majorem in molem accrevit, idque erat ſubdurum, renitens, in inceſſu parum moleſtiæ creans, ſi dolorem aliqualem tenſivum & gravativum exceperis ac reſpirationem paulo laborioſam, veſpertinis quoque horis affligentem laſſitudinem. Tumor Abdominis autem non æqualis fuerat, in dextro latere magis prominuit, dum in lecto recubuit, & in latus nunc dextrum nunc ſiniſtrum corpus reclinando, nulla fluctuatio ſenſibilis erat, neque Abdominis figura præter majorem molem ullam paſſa mutationem. Urinæ interea naturales & copia & colore & conſiſtentia. Aliquot dein Annorum ſpatio ingentem in molem accrevit abdomen, ut ad ambitum ejus, qua parte maxime prominuit, funiculo opus erat Ulnam unam Pariſienſem & duas tertias longo, ſtupenda enim ratione prominuit, quamvis autem procerioris paulo fuerit ſtaturæ, ad ſpithamæ tamen longitudinem ultra genua protuberaverat, quando in lecto paulo erecta recubuit, quem ſitum ſemper habuit, & Umbilicus tum diſtentus & expanſus fuerat; Venæ cutim abdominis perreptantes non ſolum valde conſpicuæ factæ, nodis varicoſis diſtinctæ & capaciſſimæ, pollicis enim craſſitiem plures ſuperarunt. Alvus erat ſicca; pedes a tumore liberi, Lumbi non tumidi; facies paulo decolor & emaciata. Appetitus naturalis, ſitis levis nonniſi matutinis horis moleſta. Nulla ægram vexavit tuſſis, ſed reſpirandi difficultas paulatim ingraveſcebat, ut quotidie erecta magis ſomnum ceperit, ſupina enim graviſſimam dyſpnœam experiebatur, pulſus non erat febrilis, ſomnus pacatus, vires extremitatum inferiorum vacillabant, pedibus quippe diu inſiſtere nequivit ob moleſtiſſimum abdominis deorſum propendentis pondus. Et tum quidem Medici auxilium implorare cœpit, qui mali magnitudinem & durationem, reique familiaris inopiam probe perpendens deſperata omni medela negotium ſoli naturæ relinquendum judicavit: Affectu dein ad duodecimum usque Annum perſiſtente abdomen majorem in molem evolutum eſt, venæ abdominis ulterius diſtendi cœperunt, Dyſpnœa gravior, urinæ parciores magis tinctæ, habitus corporis ſuperioris emaciabatur, facies pallida, & collique-

liqueſcens, oculi collapſi, pedes œdemate paulatim correpti ſunt, quod magis magisque incrementum ſumſit, & tandem cute eorum eroſa & exulcerata lympha magna quantitate extillante gangræna paulatim & Sphacelus non ſine ingentibus cruciatibus eos occupavere, abdomine interea parum detumeſcente. Appetitus paulatim languere cœpit & anxietates præcordiorum viriumque debilitas ita invaluere, ut miſera continuo lecto affixa fuerit, & in hoc ſtatu penitus ſuperiores partes atrophia conſumebantur, debilitates quotidie ingraveſcebant & anorexia magis magisque invaluit, donec tandem Annum 68. ingreſſa viribus exhauſta, facie hippocratica die 25. Julii Anni 1728. mente tamen integra quaſi in deliquio horis matutinis placide diem functa ſit ſupremum. Cumque aëris calor urgebat, Noſodochii Medicus eo tempore ordinarius ſupra dictus *Vir Clariſſ.* Joh. Rud. Mieg horis antemeridianis cadaveris ſectionem inſtituit, præſentibus *Viris Excell.* Joh. Rud. Zuingero *Med. Pract. Prof. Celeb.* Samuele Battierio *M. D. & Græc. Lingu. Prof. Meritiſſ.* nec non *Viro Clariſſ.* Emanuele Kœnig *Medic. Doct. Exper.* pluribusque Medicinæ Studioſis & Chirurgis.

Et in hoc quidem negotio abdomen maxime tumidum anteriore ſui parte hæmiſphærii ad inſtar prominens apparuit, venæ varicoſæ, dum ægra vivebat, maxime diſtentæ conſpicuæ quidem erant ſed minus turgidæ, in utroque pede ad ſuras cutis excoriata, nigra corrupta & fœtida. Diſſectis tunc caute abdominis integumentis tam communibus quam propriis apparuit peritoneo arctiſſime adhærere molem illam abdominis, quem in finem ſub Cartilagine enſiformi ceu ſuprema abdominis regione cavitas ventris diſſecto peritoneo aperta fuit, atque caute poſtea tam digitis quam ſpatula moles a peritoneo ſeparata, quo facto conſpeximus primum quidem peritoneum craſſius & denſius, dein vero ſaccum ampliſſimum, albicantem, rotundum, Cucurbitam ſtupendæ molis referentem utpote totum abdominis cavum undique replentem, viſcera ejus omnia obtegentem, ut nullum in conſpectum veniret, quo ad latus reclinato apparuit levis hinc & inde adhæſio cum omento & inteſtino colo, meſenterio autem arctius concretus fuerat: ſublatis his impedimentis ad originem exploratus ovarium deprehendebatur dextrum, uterus enim naturali duplo longior, recurvus & ad ſiniſtrum latus oblique protruſus apparuit, ut fundus ejus cum cervice inſignem angulum formarit, ovarium lævum ordinariæ magnitudinis ſicut etiam tuba illuc protenſa; dextra vero tuba longior & latior ſupra ingentem ſaccum protenſa tandem obſcurum finem obtinens. Venæ & arteriæ ſpermaticæ verſus hanc molem protenſæ duodecuplo ampliores quam curſu naturæ ordinario obſervatæ fuerunt. Monſtroſum hoc ovarium e ſede ſua exemtum & cum utero reſciſſum ſtatera ponderatum 100. libras cum dimidia æquaverat: poſtmodum vero examini ſubjectum, membrana exterior apparuit alba, craſſa, ex fibris tenacibus conflata, intus vero unica cavitas deprehenſa, in qua contine-

 batur

batur liquor ſubfuſcus decocto granorum coffe ſaturato ſimilis, viſcidiuſculus, ingenti copia: poſtquam igni expoſitus fuit gelatinæ coagulum induit, ea vero parte, qua tubæ fallopianæ extremum conſpiciebatur, craſſior erat membrana pollicem æquans, in plurima loculamenta exigua diviſa, quæ replebantur veſiculis pellucidis, tenera membrana obductis, lymphaque viſcidiuſcula albumini ovorum ſimili repletis.

In abdominis cavitate nullum deprehendebatur ſerum extravaſatum, omentum erat corruptum, cartilago enſiformis multum recurva, extrorſum & ſurſum reflexa, ventriculus peranguſtus contractus & inanis, inteſtina omnia vacua collapſa, flatu nullo diſtenta, ad dorſum ab ovarii mole coacta, levi inflammatione rubentia, hepar perexiguum, ſed nulla conſpicua labe affectum, diaphragma ſurſum in pectus fornicatum ad ſecundam usque coſtam, thoracis hinc dextra cavitas anguſtiſſima, lobus quoque pulmonum dexter perparvus, ſiniſter lobus pulmonum major quidem dextro, ſed ad naturale volumen minime accedens, nulla nec in thoracis cavo nec in pericardio lympha extravaſata, cor flaccidum & molle, polypi in cavitatibus ejus nulli, ſed ſanguis tantum coagulatus.

V I.

Hiſtoria ægritudinis atque diſſecti poſtea cadaveris docet ovarium hydropicum in ſtupendam adeo molem excreviſſe, & fœminæ tandem lethum intuliſſe; quanquam autem multi hoc morbi genus & obſervaverint, ſcripto conſignarint & verboſe ſatis id expoſuerint, fruſtraneus fere labor videretur juveniles meos conatus iis ſuperaddere; *verum quanquam multum egerint*, ſi *Senecæ* verba noſtra facere liceat, *qui ante nos fuere, non tamen peregerunt, multum adhuc reſtat operæ, multumque reſtabit, neque ulli nato poſt plura ſecula præcludetur occaſio aliquid adhuc adjiciendi*; apparuit enim haud difficulter multa fuiſſe & circa mali generationem, morbi cum aliis ſimilitudinem & medendi rationem neglecta vel negligentius ſaltem expoſita, quæ tamen notatu digna & uſu non carebunt ſuo, accedit inſuper Virginis alicujus Baſileenſis morbus, qui dum abdomen ſtupendam in molem diſtentum fuerat, fortuito ſeu propitia fortuna diſparuit, & virginem vegetam reliquit, ut quædam de tumore ventris commentaturus eandem hiſtoriam ſilentio præterire noluerim; quum Artis auxilia languida fuerant, fortuitus ſuccurrit caſus, en B. L. hujus ſingularis caſus narrationem. Monſtroſus hic abdominis tumor virginis Baſil. adhuc ſuperſtitis, qui per 14. Annos ſubſtitit & caſu tandem paulatim evanuit, adeo ſingularis fuit indolis, & propitia fortuna ſeu fato fuit profligatus, ut, cum ſimilem inter obſervationum medicarum ſcriptores caſum reperire nobis nondum licuerit, hiſtoriæ hujus memoriam deſcribendo haud vanam cenſuerim operam.

Anna

Anna Margaretha Schärerin cognominata Philibert brevis a nativitate ſtaturæ, habitus gracilis, corpus & macilentum ſed vegetum habuit, ſanitate a teneris Annis illibata vitam egit, temperiei eſt cholericæ, parco aſſueta victui, ſed eupeptis alimentis aſſueta, a durioribus enim & tenacibus dolorem & gravitatis ſenſum circa præcordia experta, interim muliebribus laboribus ſæpe exercitata, præprimis agilis, cum adultam ætatem nacta catameniis & conſueto tempore & debita copia expurgari cœpit, aquam ſolam pro potu ordinario uſurpaverat, a vino abhorrens, frigidioris tamen hauſtum quædam præcordiorum oppreſſio excipiebat, Annum nata 22. dum æſtivo tempore, poſtquam corpus exercitio ſolisque radiis incaluiſſet extra tempus menſtruæ purgationis aquam putealem valde frigidam affatim hauſiſſet, ſtatim ſentire cœpit dolores in abdomine & frigus admodum moleſtum circa regionem hypogaſtrii ſiniſtram, ac ſi lapidem frigidum ſeu glaciei fruſtum in ventre foveret, inde paulatim abdominis ſecutus eſt tumor in pelvi ſiniſtra primum apparens, a tenui principio autem ſenſim ac ſenſim in majorem molem ex omni parte fere æqualem aſſurgens cum dolore tenſivo nunc magis nunc minus moleſto; nonniſi paulatim autem intumeſcentia hæc abdominis incrementum cœpit, quinto enim demum Anno gravidarum in morem abdomen prominuit; in lecto ſupina ſi jacuit, abdominis tamen tumor æqualis, nec laxus, quemadmodum in aſciticis, quibus abdomen in eo latere protuberare ſolet, cui incumbere ſolent; quum vero viribus adhuc integris obambulare potuit & munia domeſtica obire, ſenſit vehementiore corporis exercitatione ſeu curſu fluctuantem aquæ copiam, perinde ac lagena vitrea aqua ſemiplena concuteretur, & ſtrepitum hunc etiam adſtantes exaudivere. Interdum vomitus & Colica hyſterica, ſubinde etiam convulſiones hyſtericæ acceſſerunt. Menſtrua non ſuppreſſa, ſed ſingulis tribus ſeptimanis recurrentia, quæ prius menſtruo intervallo magis reſpondebant, vix tamen parciora neque etiam uberiora quam ſuperiori tempore. Alvus manſit libera, urina autem parcius excerni viſa eſt, quam alias pro conſuetudine ſolebat, præcipue autem poſt uſum alimentorum tenaciorum, dyſpeptorum urinæ copia multum fuit imminuta, ingentesque ſenſit anxietates circa præcordia, gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem, a quibus ſymptomatibus liberabatur vomitu ſpontaneo, quo nonſolum viſcidum excrevit mucum, ſed & limpidæ aquæ plures libras. Adhibita ex conſilio Medici præter rationem victus convenientem medicamenta aperientia, antihyſterica, purgantia, diuretica, ſed exiguo cum levamine; Abdominis enim tumor longo temporis ſpatio pedetentim in omnem dimenſionem magis accrevit, ut inſignem molem hydropicorum inſtar æquaret, pedibus hactenus a tumore liberis, dextro lateri incumbens vehemente ſtatim oppreſſa fuit reſpirationis difficultate, ab uſu alimentorum dyſpeptorum nec non excandeſcentia menſtruorum aliquando ſuppreſſionem paſſa, tumorem ſenſit pe-

 dum,

dum, diſparuit vero, poſtquam aquæ meliſſæ hauſtibus aliquot menſium recuperavit fluxum. Poſtquam octo Annos hunc circumgeſtavit abdominis tumorem, juſculis uſa fuit millepedibus alteratis & balneo domeſtico, tuncque ad dimidium tumor fuit imminutus, ſed mox iterum ad priſtinum volumen rediit, & ad ſcrobiculum usque cordis protuberavit, pedibus hucusque ab œdemate liberis: eo tempore curioſitatis gratia lance pondus ſui corporis tanta mole adaucti exploravit, pondusque inventum erat 205. librarum, cum alias in ſtatu ſano vix ultra 100. libras ponderaverit. Abdomen vero durum tympani inſtar erat tenſum, in lumbis quoque prominens, coſtæ inferiores cum enſiformi cartilagine valdopere extrorſum & ſurſum coactæ, & quamvis alias corpus obtinuerit gracile, filum tamen ſeu faſcia abdominis prominentiori parti in lumbis circumdata ad ejus dimenſionem longa erat ulnam Pariſienſem cum duabus tertiis. Interea ter quotannis V. S. admiſit & ex ejus neglectu varia ſymptomata præcipue autem pedum gravitatem & œdema fuit paſſa. Per 14. autem Annos maximam ſic ventris protuberantis molem geſſit, non ſine fluctuationis quodam ſenſu, cum promtius ex uno latere in alterum corpus verſabat, aut ſubſultando vel onera geſtando promtius agitabat, nunquam tamen lecto affixa ſed pedibus ſatis libere & cum agilitate quadam incedens, negotiis domeſticis utcunque operam dans, niſi cum per intervalla pathematibus hyſtericis, vomitu aut convulſionibus afflicta fuit. Reſpiratio, appetentia, ceteræque actiones plerumque ſalvæ erant, ſed reliqui corporis ſubſtantia valde extenuata. Urina utplurimum erat coloris naturalis, ſæpe etiam albeſcens & turbida, quandoque rubra cum ſedimento viſcidiuſculo, poſt hyſtericum paroxiſmum pallida. Virium autem detrimentum macie extenuato corpore reliquo paſſa fuit. Demum Anno 1725. menſe Septembris domo egreſſa & per vallum inter ſuburbium D. Johannis & mœnia Urbis feſtinato gradu incedens, in plano forte humi in ventrem prolapſa, ut alias ſæpe ipſi accidit, percepit hac vice in regione ſiniſtra epigaſtrica ſonitum quendam, quaſi tympanum quoddam ruptum fuiſſet absque dolore notabili, mox ope comitis, qui eundem fragorem exaudivit, relevata domum pedibus ſe recepit, nullius vel debilitatis vel doloris memor, pauliſper adhuc obambulans, ſex horis poſtea præviis doloribus tenſivis cœpit micturire & præter expectationem plures libras aquæ tenuis, limpidæ, inodoræ, inſtar aquæ fontanæ per urethram excernere, dolores autem lancinantes ac urentes in pluribus abdominis partibus præcipue circa ſcrobiculum cordis ægram lecto affigebant; recurrente dein ſæpius mingendi teneſmo, plures ſimilis Urinæ ſeu aquæ menſuras reddidit, mole abdominis evidenter decreſcente, ita ut intra novem dierum ſpatium per ſtupendam aquarum evacuationem abdomen penitus non ſine Medici & adſtantium ſumma admiratione ſubſideret, licet hoc tempore nihil præter victum tenuem, abſtinentiam, quietem &
externa

externa fomenta ex Baccis Juniperi contuſis vino incoctis adhibitum fuerit. Aquas autem has dum excrevit, ſingulis ſemihoriis ſtimulum mingendi percepit, & largam ejus copiam quavis vice excrevit, hæcque ipſa aqua non præter voluntatem profluxerat, ſanæ enim inſtar ejus profluvium continere potuit, & præter voluntatem coacta eandem diutius retinere, atroces paſſa eſt cruciatus; a potu interea frigido penitus abſtinuit, graves vero debilitates ut & animi deliquia experta, ſomnum tamen per horam unam vel alteram capere potuit, quo mire refocillabatur. Exactis novem dierum ſpatio aquis venter quidem a tumore liberatus, integumenta mire flaccida, rugis inæqualia & collapſa fuerunt, coſtæ inferiores ultra collapſi abdominis expanſionem ad duorum palmorum altitudinem prominuere, dolor autem vehemens in lumbis ægram excruciabat, faſciis integer tum venter fuit ligatus, & urina poſtmodum naturalis coloris & quantitatis reddita, interea pejus habuit, & debilitatis cauſa ad plures hebdomadas lecto affixa hæſit, victu ſemper utens tenuiſſimo, quum ex carnis pauciſſimæ eſu gravitatem & dolorem circa ventriculi regionem experta ſit. Aliquot demum a lapſu hebdomadis cum urina excrevit ſubſtantiam membranaceam albicantem particis vicibus absque ullo cruciatu, præter lenem mingendi ſtimulum & difficultatem. Quo tempore excrevit aquas ventris ſui monſtroſi nihil urinæ coloratæ ſeorſim reddidit, easdem aquas continere & reddere cum voluntate potuit, quemadmodum ſupra diximus, ut per urinam neque alia via quam urinaria prodiiſſe extra controverſiam poſitum ſit, per alvum nihil aquarum excrevit, nec ex utero profluxiſſe eas ægra teſtatur & retinendi facultas indicat. Tandem poſt ſex fere hebdomadas appetitum recuperavit, viresque recipere incepit, & meliore valetudine frui, ſicque indies in melius converti, tandemque Deo clementer aſpirante & juvante feliciter ex voto & animi ſententia præter omnium ſpem & opinionem convaleſcere. In hunc usque diem nullus tumor rediit, menſtrua pergunt modica, minus tamen regularia, & valetudine ſatis proſpera utitur, niſi quod a potu frigido lædatur, & interdum hyſtericæ affectionis aut ephemeræ febreos inſultus patiatur.

V I I.

Hydropis ovarii plura exempla corradere ex aliis non judicavi neceſſe, tot enim a diverſis traditæ fuerunt ejus hiſtoriæ, ut volumini fere ſufficerent, pauci enim ſunt, qui cadaverum ſectioni diligenter operam dederunt, qui hanc hydropis ſpeciem non offenderint & deſcripſerint, animum potius adjiciemus geneſi hujus morbi, diagnoſi, & tentabimus ſimul vires exponendo, cur traditæ hactenus curandi methodi morbo pellendo impares fuerint, ſimulque explorabimus, quid de mirabili Virginis affectione fortuito profligata ſentire debeamus. Cum rectum pro-

verbo dicatur norma obliqui, & naturalis ſtatus facem præbeat morboſi dilucidationi, quædam de ſtructura ovarii præmittemus, quæ huic rei lumen allatura exiſtimamus. Etymologiam, Definitionem, Situm, Figuram, Magnitudinem & connexionem ſtudio prætermittimus, qui hæc deſiderat, adeat authores Anatomicos & ipſi protinus ſatisfiet, anguſti enim Diſſertationis Academicæ cancelli hæc ſilentio præterire incitant. Præter exteriorem a Peritoneo productam ovarii tunicam ſubſtantiæ arctius adhærentem interius adeſſe videtur involucrum ſolidius magisque elaſticum muſcularibus fibris inſtructum, quod, quamvis in ſano ſtatu viſus aciem ſubterfugiat, haud obſcure tamen conſpicitur, cum pars hæc tumore affecta dextra manu diſſecatur, & in conceptu fœcundo Ovuli in hac parte incrementum ejusque in tubam Fallopii propulſio, luteæque glandulæ ſuccreſcentis habitus ſatis veroſimilem reddunt ſententiam. In ovariis ſanarum violenta morte extinctarum veſiculæ pellucidæ apparent ſphæroideæ, calice craſſiuſculo adhærentes propriæ ovarii ſubſtantiæ, membranula propria cinctæ, humor contentus leni igne albuminis ovorum adinſtar coagulum induit, quo magis veneris exercitiis indulgent, eo veſiculæ magis in conſpectum prodeunt, poſt fœcundum autem congreſſum tument magis, membrana fit denſior, tunica ovarii expanditur in tumorem elevatur, & tandem papillæ in morem hiat, ſoluta ejus continuitate, veſicula perforat ſeu pertundit hiatum, prominet, calice ſuſtinetur, eoque rupto ſeparatur, tubæ fibris muſcularibus apprehenditur, ſubſtantia vero ovarii rupta cavum exhibet, quod liquore primum ſubluteo repletur, hocque ſenſim diſſipato membranis concreſcentibus citatrix occurrit; in morboſo ſtatu præcipue autem ſi tumore ovarium fuit affectum, veſiculæ hæ innumerabili fere copia diverſæ conſiſtentiæ & coloris occurrunt, peculiares in cellulas diviſæ, quemadmodum in noſtra quoque hiſtoria retulimus, & Figuræ adjectæ icon demonſtrat, in quibusdam enim fœminis ſebi, in aliis terebinthinæ adinſtar coagulatas vidi, Morgagnius etiam Adv. Anat. Part. I. paragr. 30. alteram oſſeſcentem, alteram oſſeam vidiſſe memorat. Et veſiculæ hæ pellucidæ maturitatem nactæ luteo circumdantur corpore, quo nutrimentum uberius affluit, & ad pertundendam ovarii membranam aptæ redduntur, pluresque hinc Anatomici glanduloſam ſubſtantiam appellavere ob ſimilitudinem in vaccarum ovariis occurrentem, de qua prolixe egit Malpighius. Has veſiculas ovula vera eſſe, quæ oviductu excepta & in fœcundum genitale arvum delata in vivum tandem cum membranis fœtum mutentur, multifaria docent experimenta tam in oviparis quam in viviparis inſtituta, reiteratæ ſectiones, ſpurii conceptus, obſervationes, mutationes in ovario humano poſt fœcundum congreſſum obſervatæ, fœtus in cavo abdominis & fallopiana tuba fœcundati; cicatrices in ovario poſt partum deprehenſæ. Qui modum agendi a naturæ Authore ſtabilitum penitius cognoverunt, Analogiam generationis univerſalem hoc

ſyſtema

ſyſtema veritati maxime conſentaneum reddere judicant, plantæ enim ex ovulis generantur, ſemina enim vera ſunt ſcrutatorum naturæ ſententia ovula, mutato ſaltem nomine; Animalia ovipara conſtante naturæ obſervatione ex ovulis prognaſcuntur in fœmellæ corpore genitis & inde excluſis, ita ut maxima veriſimilitudinis ſpecie aſſerere liceat, nullam inter ovipara & vivipara diſcrepantiam occurrere, quam quod hæc ſcil. vivipara fœminei ſexus ovula intra corpus foverint, incubuerint & excluſerint, donec maturus fœtus vivus in lucem proferatur. Et ovarium a Nabotho in cervice uteri ſtabilitum confictum eſſe eadem analogia, mutatio ovarii veri poſt conceptum, cicatrices ejusdem, obſervationes circa tubam fallopianam factæ, fœtus in tuba geniti docent, ut pluribus refellere non ſit neceſſe, maximopere cum in vetulis ſæpe veſiculas eas cervici uterinæ inhærentes viderim, ovarium autem verum diminutum, exſuccum & emarcidum apparuerit.

VIII.

Ovarii ſuperficies in Virginibus æqualis conſpicitur, in fœminis vero, quæ ſæpius peperere, inæqualis & cicatricibus aſpera occurrit. Vaſa arterioſa tam a ſpermaticis quam hypogaſtricis multis reticularibus plexibus conjuncta varieque anaſtomoſibus unita omnem ovarii ſubſtantiam perreptant, & gyris ſeu circumvolutionibus multis ſunt intorta, venæque comites eadem ratione diſtribuuntur, quibus numeroſa accedunt lymphatica, membranis internis ita intertexta, ut difficile omnino ſit ſtructuram accuratius expedire, niſi morboſi affectus, dum partes magis evolvuntur, eandem declararent: & heic quidem ovarium occurrit duplici membrana manifeſto præditum exteriore a peritoneo ejusdem cum eo texturæ mollis, facile dilatabilis, interiore propria paulo firmiore, albente & ex interna ſuperficie multas propagines emittente, quæ varie conjunctæ cellulas efformant, in quibus ovula hoſpitantur & continentur, irrigantur quidem membranæ hæ vaſis ſanguivehis, ſed, quemadmodum in aliis partibus ſolenne eſt, arteriæ quoque prodeunt lymphaticæ, nutritium humorem & advehentes, & ad ovula ipſa protenſæ; poſtquam hæ officio ſuo functæ in venas abeunt ſeroſas, quarum ingens numerus in brutis vivis diſſectis vel ſtatim poſt mortem apertis occurrunt; nec in cadaveribus humanis oculos lynceorum anatomicorum ſubterfugere; memini etiam hydropicæ cadaver ante triennium exenteranti mihi plura occurriſſe lymphatica eaque ſatis ampla, ovaria hæc pubertatis annis increſcunt, in maritatis ampliora occurrunt, circa ſenectutis vero annos paulatim marceſcunt. Propriam itaque texturam ovarii ſi intueamur, membranaceus eſt contextus in cellulas innumeras diviſus, peritoneo involutus: cellulæ autem hæ ſibi invicem accumbentes, non autem mutuo communicantes, veſiculas continent, quæ continuæ cum

ſubſtan-

ſubſtantia ovarii apparent, niſi vel fœcundo conjugio vel morboſa ovariorum conſtitutione, evolutis partibus, luteo glanduloſo corpore conſpicuo reddito poſt fœcundationem disjungantur, & membranarum tumore, uberioris liquidi appulſu ſeparentur. Membranas has irrigant vaſa arterioſa, quæ dictas quidem cellulas ubique attingunt, in capillares vero extremitates deſinentia eorum quædam continuo ductu in venas rubras minimas mutantur, alia terminantur in vaſcula lateralia exiliſſima, quæ arteriæ dicuntur lymphaticæ, humorem ab arteriis rubris allatum ibique ſecretum ſub ſeri ſpecie diſtribuunt, & nutrimentum tam membranis impendunt quam ovulorum incremento proſpiciunt; poſt fœcundum vero congreſſum uberius evolvuntur arteriæ lymphaticæ expanſæ & liquido diſtentæ racemulos vaſculorum referunt, membranæ celluloſæ interſtitia replentur, ovulum a membranis propriis applicitis ſeparatur. Separato vero ovulo nonſolum cicatricem in tunica ovarii apparere ſed papilla ſua hiantem & ſinu cavam repetitæ medicorum obſervationes confirmant; accedit dein, quamvis ovarii membrana impervia & nullis pertuſa foraminibus in Virginibus conſpiciatur, poſt partum tamen conſtanti naturæ ordine cicatrices occurrant, & in iis quidem, quæ ſæpius pepererunt, plures.

IX.

His præmiſſis antequam hydropici ovarii cauſas indagemus & generationis modum explanemus, diagnoſis exponenda, quæ quidem ex deſcriptione morbi ſponte deduci poteſt, ſed ſigna tamen non omni difficultate carere, nec certi quid indicare niſi plura collecta & inter ſe probe comparata fuerint, tumores abdominis alii in praxi occurrentes aliisque ſenſui manifeſtis ſymptomatibus affligentes teſtantur, magnique nominis viros fuiſſe deceptos jamdudum in praxi ſolertes medici annotarunt; ut phænomena enim & ſymptomata ægritudinum recte expendi & animadverti a medico poſſint, præcipue requiritur cognitio morbi ex arte accurata, non fictitiis & ſpecioſis commentis adornata aut ineptis deſcriptionibus conſpurcata, ſicut novaturiendi æſtu perciti multa ſe animadvertiſſe gloriantur. Unicum bona cum venia liceat exemplum producere, quo dictis robur addam. Deſcribit Celeberr. Littrius in Comment. A. R. Sc. Par. Ann. 1707. Hiſtoriam mulieris 43. annorum, cujus venter aliquot annorum ſpatio intumuit, faciei colore perſiſtente florido, appetitu integro, urina naturali copia profluente, menſtruis non ſuppreſſis, nulloque incommodo, ſi pondus abdominis excipias, inde nato: Operatione Paracentheſeos ſæpius adminiſtrata liquorem eductum eſſe coloris primum punicei, poſtea vero ad ſerum lactis accedentis; Febri & doloribus ſupervenientibus ægram extinctam. In cadavere ſaccum memorat peritonei

peritonei diviſi deprehenſum & tubæ fallopianæ ſiniſtræ firmiter adhærentem, hincque peculiarem peritonei hydropem conſtituit, quamvis ſingulis probe expenſis circumſtantiis ovarium lævum hydropicum haud difficulter dignoſcere liceat; hincque adeo juveni maturo judicio non pollenti, quid circa morbi hujus diagnoſin definiendum ſit, expeditum non videtur; ſi tamen in re hac difficili eruenda, cuique pro dignitate rei evolvendæ impares videntur conatus juveniles, hallucinatus fuero, dabit B. L, veniam, cum vix meæ ſatisfacere poſſim expectationi, nedum aliorum, in perſcrutandis morbi hujus phænomenis hominem me cogitet ad errorem proclivem. Hic morbus vero quamvis non admodum frequens, ut ſigna ejus exponam, fœminis raro moleſtus eſſe ſolet, dum menſtrua fluunt; crebrius invadit circa tempus, quo menſtrua paulatim ceſſant, vel omnino evanuere, in juvenili ætate hactenus, quantum legiſſe memini, rariſſime fuit obſervatus. Ab initio morbi, quod paulatim progreditur, in laterali hypogaſtrica regione tumorem ægra animadvertit, abdomen nonniſi aliquot annorum ſpatio majorem acquirit molem & protuberat, appetitus ſatis conſtat, neque corporis conſumtio moleſtiam excitat, proin mulieres utplurimum hunc affectum ab initio negligunt, imo per plures Annos molem abdominis circumgeſtant, antequam moleſta experiantur ſymptomata: abdomen æqualiter tumet, quamvis ſitus corporis mutetur, nec quemadmodum in hydrope aſcite de latere in latus corpore reclinato aquæ ventris figuram mutant, & fluctuantia integumenta urgent. Umbilicus extrorſum urgetur, pedes & pudenda nonniſi morbo jam diu perſiſtente œdemate afficiuntur, digito percuſſum abdomen nec fluctuat nec tympanum ſonat; ab initio morbi tumor abdominis non æqualis apparet, ſed limitibus circumſcribitur, ut nonniſi in inferiore abdominis regione & in latere affecto occurrat, poſtmodum vero mole abdominis accreſcente æqualiter undiquaque tumet venter, coſtæ inferiores extrorſum urgentur. Nulla ab initio morbi urgent ſymptomata moleſta, ſi gravitatis incommoda excipias, reſpiratio illæſa, pulſus naturalis, urina nec quantitate nec qualitate peccat, appetitus integer, abdomen tenſum, nec molli tumore afflictum: corpus non extenuatur, niſi vel aquæ diu admodum ſtagnarint, vel ſtupendam in molem hic adauctus fuerit hydrops. Nulli præcedunt dolores circa umbilicum & lumbos, qui neque medicamentis neque ullo alio modo ſolvuntur, nullæ ventriculi & inteſtinorum inflationes, quibus hydropem ſiccum ſeu tympanitem ſuccedere Hippocrates animadvertit. Imo in principio ne laſſitudo quidem urget, nulla tuſſis; in progreſſu abdomen deorſum pendulum eſt, circa lumbos quoque diſtentum, ſupra dorſum facilius decumbunt, in latus affecti ovarii decubitus non admodum moleſtus, ſed in oppoſitum latus gravativo dolore ſtipatus. Ingraveſcente autem morbo laſſitudo, dolor tenſivus, corporis extenuatio, anorexia, reſpirandi difficultas, alvi conſtipatio, tumor pedum œdematoſus,

matoſus, gangræna, pudendorum quoque tumor. Ab uteri hydrope proin diſtinguitur, quatenus in hydrope ovarii in affecto hypogaſtrii latere ovarii creſcentis tumor primum apparet, decubitus in latus ſanum moleſtus, in matricis hydrope autem circa medium abdominis tumor hæret, & circa incrementum æqualis ejus diſtenſio occurrit, decubitus in utrumque latus fere indifferens, menſtrua vel colore vel ordine peccant, cachexia vel præceſſit vel conjuncta eſt, abortus prægreſſus fuit, vel partus etiam naturalis & à partu abdominis tumor vel relictus vel incepit, dolor tenſivus vehementior cruciat, de pondere & gravitate multum conqueritur ægra. Ab intumeſcentia abdominis poſt partum diſcrepat, quod partus præceſſerit, frigori poſt exantlatos partus dolores infeſto ægra ſeſe expoſuerit & neglecta ſit ventris faſciarum miniſterio compreſſio. Hydrops tandem ovarii chronicus valde eſt affectus & per plures annos ægras mulctat, ſtupendam in molem venter quamvis excreverit, non ſtatim moriuntur, longo enim tempore ſpiritum trahunt, quamdiu febris hectica vires non conſumit, quamdiu alimentis corpus reficere queunt. At vero anorexia urgente non eodem modo vitæ filum abrumpitur, aliquæ maraſmo confectæ exſpirant; utplurimum reſpirandi difficultas, gangræna pedum & præcordiorum anxietates, anorexia mortis prodromi eſſe ſolent.

X.

Hæc quidem in vivis obſervantur & deprehenduntur autopſia confirmante & ex ægrotantium renunciatione. Pauca ſuperſunt adnectenda, quæ in defunctis cultri ope detecta ſunt, nec non ſi operatio paracentheſeos inſtituatur. Hac peracta, ſi humor in ovario effuſus unicam occupaverit cavitatem, omnis humor effluere ſolet, niſi viſcoſitate peccet; ſi vero multas in cellulas diſcretus ſit liquor, parum effluit; per cannulam immiſſam ſtylus longior intruſus ante humoris effluxum per omnem abdominis dimenſionem trudi nequit, nec deprehenduntur viſcerum prominentiæ. In demortuis autem deteguntur primum, ſi cavum ovarii reſpicias, non eodem modo in diverſis cavitates ſe habere; crebro enim unica tantum occurrit cavitas, in qua humor latitat, quale exemplum Cel. *Littrius* refert, *Wepferus Th. Zwingerus* aliique. Sæpius etiam in plura loculamenta diverſæ amplitudinis dividitur: ſi vero humorem reſpicias aliquando punicei coloris reperitur, fluidus & viſcidiuſculus qui igni expoſitus in gelatinam mutatur, aliquando aquoſus; nonnunquam mucum gelatinoſum vel caſeoſum, terebinthinæ inſtar fluidum nunc albicantem nunc diverſicolorem refert, nonnunquam turbidus occurrit fœtore virulento præditus, quale exemplum Wepferus refert. In cellulas ſi diviſum ſit ovarium, utplurimum loculamentorum contenta tam ratione conſiſtentiæ quam coloris diſcrepant, ut

diverſa

diverſa adeo conſpiciantur, quot aperiuntur loculamenta. Quod quantitatem demum attinet humoris effuſi, varia à variis obſervata fuit, aliquando 30. 40. imo etiam 100. & ultra deprehenſæ fuere libræ. Quomodo viſcera reliqua poſt mortem ſint conſtituta ex hiſtoria ſectionis ſupra recenſita, colligere B. L. poterit. Et heic ſilentio præterire non poſſumus, cum exempla non deſint ſtupendam molem abdominis tumores quandoque adeptos eſſe, & per plurium annorum decurſum hæſiſſe, anum illam fraudulentam, quæ ventre præter modum tumido ficto pluſquam triginta annis per plateas vicinæ urbis oberravit, quamque plures non ſine admiratione pariter & commiſeratione intuiti ſunt; ea cujusvis conditionis hominibus artibus ſuis malis impoſuit, medicorum vero conſilium nunquam imploraverat, ut tutius dolos ſuos & fraudem occultare poſſet. Cum multi fide digni certo aſſeverarint, 30. & plures annos ante mortem clandeſtinæ imprægnationis cauſa ſuſpectam fuiſſe, rugæ quoque in abdomine poſt mortem occurrentes conjecturam admodum veroſimilem fecerint, dubio procul ad evitandam pœnam maligno hoc ſtratagemate uſa eſt; & in obſcuro latibulo hærens nemini permiſit vel ventris fictitii attingere molem vel lecto affixam inviſere, fraudis proin ſuſpicionem paucis moverit. Obiit tandem Februario menſe Ann. 1728. & ſuſpenſi expectatione animi, quid monſtri aluerit, retecta fraude liberati ſunt, cum fictitius venter ad lectum poſitus omnium in ſe moviſſet oculos, farrago quippe erat detritorum linteaminum novendecim & ultra libras pendens. Rumor hic non ſolum per vicinas urbes ſed & longiſſime remotas ſparſus, maligni vero obtrectatores famam medicorum non ſolum laceſſere conati, verum etiam putidiſſima mendacia ſimul aſpergere auſi ſunt, imo multa circumferri in vicinia & in diſſita loca diſtrahi typis expreſſa curavere, quæ mendaciis, calumniis & iniquiſſimis convitiis in medicos ejus loci clariſſimos ſcatebant. Ex obtrectationibus iſtis præcipuas ſaltem commemorare volumus; omnem profecto verecundiam ſepoſuiſſe detrectatores certum eſt, dum aſſerebant, medicos conjunctis conſiliis de malo ejuſque cauſa invicem deliberaſſe, hanc prorſus monſtroſam judicaſſe, tum & eoſdem commiſeratione permotos menſtruam ei penſionem aſſignaſſe & ſolviſſe. Omnis tum culpa fraudis non detectæ in medicos conjiciebatur, ſed cum viris artem medicam exercentibus nec conveniat ſemper fœmineum ſexum pudore alias munitum viſitandi, & verſipellis illa mulier novas technas agitans non tantum pudorem prætexerit naturalem, ſed & votum ſanctiſſime nuncupatum manus maſculas ſe non admiſſuras corpori, ſingularis & ſupererogatoriæ caſtitatis velo malitiam obtegens callide medicorum examini ſeſe ſubduxit, itaque cum medicorum monumenta multas promant hiſtorias de abdominis tumoribus ſtupendis, ex hoc capite in dubium vocari non potuit, nec dolus detegi, cum impoſtrix illa nec verbis nec muneribus adigi potuerit, ut ventris ſuppoſititii adtactum admitteret,

haud ignara artis caput eſſe malos tegere dolos, graviſſimaſque ex revelatione fraudis expectandas eſſe pœnas; haud abſimilis ulceri illi maligno, de quo vere affirmatur, noli me tangere. Neque enim medici officium erat, ſollicitum ſe præſtare, ut vi cogeretur, medentes enim nonniſi vocati conſiliis ſuccurrunt; ſi recte rem reputare velimus, inclyti Magiſtratus officium fuerat pro ſumma, quæ conceſſa eſt, auctoritate & facultate medicis vel potius obſtetricibus examen verſipellis hujus & fraudulentæ mulieris imperare; imo vel infimæ ſortis muliercula, quæ alba gerit præcordia, technas illas detegere potuiſſet, ſi ventrem vel ictu inſpiciendi copia fuiſſet conceſſa. Neque examen hoc eo tempore fuiſſet à Magiſtratu negligendum, quo imprægnationis ab illicita & clandeſtina venere ſuſpecta in carcerem fuiſſet conjicienda, imo ut honeſti probe recordantur viri, dum ergaſtulo incluſa fuit; medicorum enim non eſt officium, fraudem illicito modo imprægnatarum perquirere, ſed judicis competentis. Ex his conſtat, quam putida mendacia diſperſa ab obtrectatoribus medicorum fuerint; finem huic recenſioni facimus verſiculis aliquot.

Quod, quæ mille alios turpi deceperat aſtu,
 Hæc pariter Medicum falleret ipſa Chorum.
Id minime mirum; nec enim plus Juris habebat,
 Huicque nefas, nudum viſere corpus, erat.
Subdola perpetuam tegeret quo fœmina fraudem,
 Lex data, quotquot erant, omnibus una fuit.
Propterea ſalſis Medicos hoc nomine ſannis
 Qui lacerat, ſannis dignior omnis erit.

X I.

His præmiſſis ordo poſtulat: ut morbi hujus ortum & generationis modum inveſtigemus; & rei cardo in eo verſari videtur, ut fontem indigitemus, unde humor ille ſeroſus in ovarium effuſus & collectus ſcaturiat, quæ cauſæ ejus effuſionem poſt ſe trahant, & cur diu extravaſatus raro admodum virulentiam contrahat & putreſcat. Non defuere medici, qui, cum attente perpenderent, ſanguinis ad ovarii advecti partem in vaſa lymphatica derivari, non improbabile cenſuerunt, ſerum e vaſculis lymphaticis per ovarium currentibus & diſruptis extravaſari & coacervari, eo tunc ovarium repletum in molem hydropicam aſſurgere. At vero tantorum Virorum pace geneſis morbi hujus nimis eſt generalis & ea poſita nondum ponitur ovarii hydrops, mirum eſſet, cur in aſciten degeneraret, vel crebro admodum poſt fœcundum conceptum & ovuli ab ovario divulſionem infeſtaret, quia abſque vaſculorum ruptura fieri ea nequeat. Cum ovarium liberum quoad maximam partem in abdomine fluctuet, canales omnes in adulta ætate

ſolidiores

ſolidiores & firmiores fiant, vaſa uteri atque ovarii teneriora ſint, ut fibræ vaſorum expanſioni ſanguinis majori impetu & copia affluentis parum reſiſtere queant, humor vero effuſus non de ſanguinis natura participet, quippe qui effuſus extra vaſa vel promte coagulum induit vel in pus mutatur, quando humor quidem craſſior in lymphaticas ovarii arterias derivatur, iſque proin per ultimos earum ramulos propelli & urgeri nequit, obſtructio naſcitur, qua facta jactum eſt morbi hujus gravis fundamentum. Lympha enim circuitus lege ex arteriarum rubrarum oſculis continuo alluit, arteriæ lymphaticæ teneriores diſtenduntur, ſimulque totius ovarii, quippe nullis fultum eſt muſculis aut membranis ſolidis, moles membranis ejus obſequentibus intumeſcit, membranæ ovarii flexiles & evolutæ affluente uberiore ſucco nutritio ex vaſis teneris & facile preſſioni ſanguinis obſequentibus paulatim craſſiores & denſiores evadunt, lymphaque effuſa vaſa laxat, ut preſſioni facile cedant, eaque ob hanc rationem tam quoad diametrum quam longitudinem augeſcunt; lamellæ vero membraneæ paulatim ab invicem disjunguntur, quæ prius ovulis continendis inſervientes propius invicem unitæ hærebant. Accidit hinc, ut affluxu lymphæ continuo tandem rupta arteria lymphatica fuerit, & ſerum in cavum cellulæ ovarii effuſum, quod neque à vaſis reſorbentibus exceptum, neque per ovarii tunicas tranſudans, ſed in cavitate cellulæ colligitur, majorique ſenſim copia coacervatur, cum per dilatata & flexilia vaſa uberior & ſanguinis & ſeri copia affluat, membranæ quoque ovarii molles dilatationem ſerique proin effuſionem facile admittant. Ad menſuram vero humoris effuſi ſtrata membranarum ſejunguntur, vaſa ſecundum longitudinem explicantur, & paulatim diameter eorum adaugetur, quo proin membranæ magis diſtenduntur, major fit humorum affluxus, & uberior ſeri in loculamentum diſtentum effuſio. Portio autem ſeroſi hujus liquidi effuſi & extra vaſa emiſſi reſorbentibus venis excepta circuitui priſtino reſtituitur, novaque lymphæ pars extillat, continuoque humoris affluxu & refluxu corruptio & putredo impeditur; non deſunt quidem exempla fœtidiſſimum humorem in ovario fuiſſe obſervatum, qualem hiſtoriam ex obſervatione *Cel. Scheidii*, *Prof. Med. Arg.* refert *Experientiſſ. Boeclerus*, *in Literis de ficto monſtroſo ventre*, cujus quidem cauſam præcipuam exiſtimamus ſanguivehorum vaſorum rupturam, hincque natam ſanguinis cum ſero mixtionem, & pendentem hinc utriuſque corruptionem. Cum vero neminem in medicina leviter verſatum lateat lympham e vaſculis effuſam & à frigore gelatinæ inſtar coagulari, & leni igni expoſitam in gelatinam mutari, hanc lymphæ in ovario effuſionem nonniſi ex lymphaticis canaliculis derivare licet.

XII.

Præterea non abſurde cenſere licet, obſtructione in pluribus loculamentis nata ovarii cellulas quasvis tum diſtendi, neque unicam tum apparere cavitatem, humoremque variæ conſiſtentiæ & coloris tum deprehendi, reſorpta vero aquoſa parte, craſſioribus relictis tenax reddi cellularum contentum. Tanto autem eſt probabilius, quod hac ratione hydrops generetur ovarii, quando certius eſt, quod in aliis partibus ſerum ſæpe coacervetur & in celluloſam membranam diffundatur, ſola vaſorum laxitate & ſanguinis indole ſeroſa, in hac vero noſtra hydropis ſpecie ea accuſare nequeamus. Prout vero aquoſæ partes uberius reſorbentur, eo etiam ſpiſſior relinquitur & tenacior humor. Quemadmodum vero pro indole ſanguinis & corporis calore mutatur color ſeri, ita ut plurimum punicei coloris decocto granorum Coffe ſaturato ſimilis humor reperitur, unicam cavitatem ſi efformarit. Seri autem à ſanguine facilem ſeparationem evincit tam ſani quam morbidi ſtatus conſideratio, Urina vid. ſaliva, Lacrymæ, Sudor, Catharri, Arthritis & fixa & vaga, diarrhoeæ ſeroſæ, diabetes. Cauſam itaque effuſionis lymphæ in ovario contingentis quærimus præcipue in obſtructione arteriarum lymphaticarum, quando paulatim ceſſante menſium fluxu vaſa vaginæ & uteri magis cum ætate confirmantur, malis anaſtomoſibus arteriæ venæque ovarii cum uterinis conjunguntur, plethora perſiſtente orificia rubrarum arteriarum lateralia impetu & copia ſanguinis dilatantur, majoriſque diametri moleculas admittunt, quam ut per extremitates lymphaticarum arteriarum protrudi & urgeri queant. Cito autem malum graves inducit noxas, quando ſeri acrimonia peccat, neque portio per reſorbentes venas reducitur, putreſcit enim & corrumpitur, vaſa erodit atque membranas, putridi vero parte poſtmodum refluente cacochymia purulenta & conſumtio corporis celerrima invadit. Quamvis autem exiſtimemus obſtructionem arteriarum ſeroſarum fundum calamitatis præbere, non tamen omnino excludimus vitia ſeroſorum canalium circa extremitates nimia peccantium anguſtia. Anguſtia enim ea vel naturalem agnoſcit pro cauſa conformationem, vel etiam à tumoribus ſcirrhoſis ſeu morboſis concretionibus producitur. Inter hæc præcipue commemoranda ſunt incaute adhibita remedia adſtringentia, quia omnibus in praxi verſatis innotuit, ſi ad ſiſtendum fluxum album improvide propinata fuerint, quam facile obſtructio, inflammatio, ſcirrhi, ulcera vel partium pudendarum vel proxime adjacentium ſuccedant, & febres agyrtarum more adſtringentibus ſuppreſſas ſequi hydropem multiplici experientia confirmatum eſt. Verum e diverticulo in viam redimus diſpicientes, cur vaſa ſanguivehi relaxata in arterias lymphaticas dimittant craſſiores moleculas; ut rem brevibus expediamus, vitium & hæret

hæret in ſanguine & in vaſis. Quod vitium ſanguinis attinet, præcipuas partes ſibi vendicat lentor ejus ſeu viſcoſitas, nata ex plethora & imminuto paulatim menſium fluxu; plethoram enim lentorem habere comitem ſatis demonſtravere moderni medici, inter quos præcipue commemorandus *Freind in Emmenolog.* In noſtra ægrota & alimenta viſcida, debilitas ex vigiliis nimiis, triſtitia, excandeſcentia frequens ei vaſorum conditioni & ſanguinis aliquali lentori anſam ſuppeditavit. Vigiliæ enim vires exhauriunt, ut hinc lymphæ motus retardetur, vaſaque debilitentur, & facile proin grandiores ſanguinis partes in lateralia emiſſaria deriventur. Quanta vero ex animi pathematibus & quam gravia ſymptomata oriantur, quotidiana docet experientia. In remotioribus vero hujus morbi cauſis recenſendis non diu morabimur, quæ de temperie ad obſtructiones prona, de alimentis, potu inſalubri, aere nebuloſo, quiete &c. enarranda ſunt, in pathologia medicorum traduntur.

XIII.

Ordinis ratio jam me deducit, ut morbi & curationis rationem monſtroſi abdominis, quo virgo ſuperius recenſita laboravit, fortuitoque caſu liberata fuit, exponam, in quo negotio expediendo fateor, ſatis perſpicere me non poſſe partem ipſam affectam, ovarii hydropem ex hiſtoria cum hydrope iſto admodum analoga conjecturaſſem, ſed percellit mentem illa membranarum diſſipato morbo evacuatio per urinæ vias, quæ quomodo ab ovario ad renes vel veſicam delatæ fuerint, non aſſequor; quamvis enim haud paucæ à natura ſubinde deprehendantur viæ, quæ medicis non ſatis perſpectæ, quemadmodum evacuatio puris & congrumati ſanguinis per urinarias vias nec non per alvum multiplici practicorum obſervatione confirmata eſt, quamvis vel in cerebro vel in pectoris cavo antea humores illi p. n. effuſi fuerint, ſic retulit ſupra memoratus *Vir. Clar. J. R. Mieg* in prælectionibus privatis, ſe ante aliquot annos curam habuiſſe cum *Exper. Stæhelin Phyſ. Prof.* fœminæ alicujus 60. circiter annorum, quæ poſt gravem in Caput lapſum ſenſuum abolitionem motuumque animalium impotentiam gravi febre ſtipatam paſſa decimo, undecimo & duodecimo poſt ictum exceptum die per urinas purulentam copioſe excrevit materiam, per nares vero tam pus quam congrumatum ſanguinem repetitis vicibus, præcedente ſpontanea ſternutatione emunxit, eo cum ſucceſſu, ut ſenſus in integrum reſtituerentur motuſque. Sed viarum renalium anguſtia nos impedit, quo minus credamus membranas iſtas venis exceptas & circuitus lege ad renes propulſas fuiſſe; neque veſicæ rupturam heic accuſare licet, eam quippe lethalem eſſe in fundo, medicorum ſententia docet, neque fieri potuiſſet abſque gravi dolore ſtatim concomitante. Itaque in re paululum obſcura anceps hæreo, neque enim ſimilis ab alio jam obſervati morbi de-

ſcriptio

ſcriptio reconditam mali indolem patefacit, ignoti igitur morbi rationem & latebras excutere tentabimus. Veroſimile nobis videtur frigidam calente corpore hauſtam in vicinis ventriculi partibus conſtrictionem p. n. concitaſſe, ſerum atque ſanguinem fuiſſe condenſatum & in ureteris ſiniſtri membrana vaſculis rubris & ſeroſis intertexta obſtructionem natam; ex qua ille frigoris latentis ſenſus natus. Quando autem veroſimile eſt vel glanduloſos quosdam acinos, vel vaſorum confirmationem ad glandulæ habitum non accedente in ureteribus hærere, ut miniſterio hujus lubricæ ſegregatio fiat humoris ad lubricandum canalem & ab acrimonia obſcœni liquoris defendendum, facta ſemel in hac parte obſtructione affluxu lymphæ continuo diſtentas fuiſſe & ſeparatas ureteris fibras & membranulas, hincque contigiſſe, ut alii quidem lymphatici canales rupti fuerint, alii vero integri membranas inter ureteris contentum ſerum expreſſerint. Et hac ratione facile quidem comprehendere licet, lympham in vaſis alias circulantem in circuitu cohibitam inter membranas ureteris obhæſiſſe & ſtagnaſſe, cavum paulatim fibrarum paulatina ſeparatione fuiſſe efformatum; eo majori autem huc confluxit lympha quantitate, quo major in parte erat obſtructio tam à coagulo ob frigidæ hauſtum nato, quam divulſione membranarum ſemel facta. Liquor autem hic extravaſatus membranas ureteris inter disjecit fibrarum ſeu lamellarum potius connexionem mole ſua: jugi tandem ſeri affluxu id incrementum cepit affecta pars, ut monſtroſam omnino in molem venter protuberaverit. Caſum proin cum experta fuerit virgo cum fragoris ceu rupti tympani ſenſu, conjecturamus ruptam fuiſſe membranam in ureteris cavum, accedente dein muſculorum abdominis & membranarum affectæ partis conſtrictione, ſerum extravaſatum in ureteris cavum derivatum & per viam qua natura exitum patefecit, e corpore eliminatum. Tenui vero victu & quiete internarum partium corruptionem in collapſu partium diſtentarum alias frequentem præpediri potuiſſe credimus. Illa aquarum novendii ſpatio evacuatio, cum limpidæ formam habuerint, ſatis manifeſte docet, aquas fuiſſe ventris tumidi. Lapſu autem cum non omnino ruptæ membranæ fuerint, in ureterum cavum, ſed perexigua lamella integra relicta, non ſtatim prodiſſe & evacuari cœperunt, ſed præviis doloribus tenſivis membrana tenuior preſſione circumjacentium membranarum & muſculorum minus quippe ob tenuitatem reſiſtens omnino diſrupta. Membranæ, quæ aliquot à lapſu hebdomadis partitis prodiere vicibus, interiorem cavernæ aquam continentis ſuperficiem efformabant, & concidente ventre, cavitate collapſa ſeparatæ partium conſtrictione in ureterem propulſæ ſunt & poſtea excretæ. Hæc breviter de abſtruſo hoc morbo & penitus abdito in chartam conjeci juvenis, mihi non tribuo annoſa & acri in indaganda morborum indole deſtituto, ut exiſtimem me omnem ſuſceptæ rei rationem expediviſſe, fateor potius me ne mihi quidem ipſi nedum aliis penitus ſatisfeciſſe. Nihilominus alacriori animo ſuſcipiendum judicavi laborem, ut meliora olim edoctus certius quid in medicorum phœnomenorum

norum cauſis perveſtigandis ſtatuere me velle demonſtrem, clariſque in medicina viris qui magis naturam quam opinionem ducem ſequuntur, anſam præbeam meletematibus ſuis abſconditam mali hujus indolem clarius perſpiciendi. Tam multiplex enim, varia & intricata ſæpe eſt ægritudinum indoles, ut medicorum diverſis ſeculis florentium diligentia nondum in apricum eam protulerit, accidit proin, ut nec artis præceptis nec acri medentis judicio omnes removeri poſſint quandoque difficultates, ſi novus occurrat & obſcurus morbus.

XIV.

Symptomatum rationem brevibus jam reddemus, venæ abdominis cutim perreptantes varicoſæ fiunt, ab epigaſtricis quippe ortæ cum ſint, quæ iliacis poſtea implantantur, hæ vero à tumente ovario compreſſæ ſanguinis reditum facilem præpedivere, accidit proin, ut copia ſanguinis in venis iſtis accumulata tunicarum reſiſtentiam ſuperarit, paulatim diſtentæ proin fuerint, & ad valvulas nodis quoque varicoſis prominuerint. Morbo vel inveterato vel multum adaucto pedum ſuccedit œdema, compreſſione enim lymphaticarum venarum ex pedibus progredientium & ad latus iliacarum venarum ad conglobatas glandulas canalemque thoracicum protenſarum liber refluxus impeditur, tument hinc primum lymphatica, poſtmodum vero ſero per laxam vaſorum ſubſtantiam tranſfudante ipſa cellulosa membrana repletur, diſtenditur & in mirum quandoque tumorem attollitur. Reſpirandi difficultas & præcordiorum anxietates, quæ incommoda moleſta aſcitici ab initio morbi patiuntur, in ovarii hydrope vero tarde invadunt, pendent a diaphragmatis principis in reſpirandi negotio muſculi impedito motu; ſeptum enim hoc tranſverſum eo momento, quo coſtæ elevantur & extrorſum urgentur, fornice ſuo in planum magis reſilire debet & convexitatem cum planitie immutare, ut magna vi deorſum & extrorſum viſcera abdominis urgeantur, cavumque pectoris longius fiat. Moles autem illa ovarii ſeptum hoc ſurſum in cavitatem ſcilicet pectoris trudit, & impedit, quominus inſpirationis tempore ex gibbo in planum reſiliat, unde inſpiratio aeris iis maxime laborioſa: Cum vehementius moles ovarii & thoracis & abdominis viſcera premat, liberque humorum per vaſa circuitus ſufflaminatur, cauſa anxietatum non abſurde ei adſcribitur compreſſioni. Abdomen tenſum quidem neque tamen percuſſum tympani inſtar reſonat, quia inteſtina aere rarefacto non diſtenta ad rupturam uſque, ut percuſſa tremorem concipiant ſonorum, ſicut in hydrope ſicco fieri conſuevit; urina nec copia nec colore in initio & progreſſu fere mutatur, quamvis enim ſeri portio in ovarium confluat & circuitu priſtino deſtituta coacervetur, tamen parca adeo quantitate quotidie ſecedit, ut defectus hic quoad urinæ ſecretæ copiam animadverti non queat, nec peccat in re-

nibus conformatio vaſorum, neque ſeri lentor impedimentum ſecretioni affert. Dolor tenſivus & gravativus ſine dubio non alias agnoſcit cauſas quam diſtenſionem ingentem muſculorum abdominis, & preſſionem viſcerum in eodem contentorum. Decubitum in latus ſanum cum dolore conjunctum à mole ingenti atque pondere nervos, membranas vaſaque nimis diſtrahente oriri in aprico eſt, præprimis ſi ægra molli decumbat in lecto, & moles abdominis magis ad oppoſitum latus propendeat. Invaleſcit autem dolor, dum diutius hunc ſitum ægra occupat, quod etiam fit, cum tuſſis moleſta affligit, & viſcera infimi ventris valide concutiuntur. Atrophia tandem ſuccedit, quando ob compreſſionem ventriculi & tenuium inteſtinorum alimentorum & aſſumtio & reſolutio in ſuccum ſanguini reficiendo idoneum, hujuſque etiam per lactea Meſenterii vaſa liber fluxus paulatim minuuntur, abolentur, deſtruuntur.

X V.

Quando homo ægritudine afficitur, quæ vehementior eſt quam medicinæ inſtrumenta, ne ſperare quidem oportet, ut à medicina ſuperetur; monet Hippocrates L. de arte. Convenit profecto hoc dictum multorum medicorum ſententia in morbum à nobis traditum, principia enim ejus inſenſibilia, & poſtquam invaluit, vix ſperare licet inſtrumentis medicinæ morbi magnitudinem vinci & profligari poſſe, quum inveteratam ſolvere obſtructionem, colluviem ſeroſam in ovario collectam evacuare, novæque generationem præcavere difficillimum ſit; gravis itaque, diuturnus & paulatim tantum ad mortem ægras ducens affectus curationem difficillime ſuſcipit; maxima autem difficultas in eo hærere videtur, quod effuſus humor idoneis artis auxiliis evacuari vix poſſit, imo difficillimum eſt, novum materiæ ſeroſæ affluxum cohibere, quo morbus non ſolum fovetur, ſed quotidie deterior redditur. Et quamvis exempla fide dignorum medicorum curati hujus hydropis deſint, non tamen ægri ſunt deſerendi, vel prognoſtico tradendi & derelinquendi, potius medicus, qui morbum hunc tractat, requieſcere fugiat, ſummaque ope eniti debet, donec rationem pellendi & ſuperandi morbi clare perſpexerit, non tamen cingarorum, agyrtarum & carnificum more noxia medicamina infauſto ſucceſſu propinantium fata accelerabit, hi enim purgantibus draſticis ſeu, ſi genuina voce uti licet, venenis ægras vehementiſſime excruciant, doloribus & morte præmatura mulctant. Affectus hic per plures Annos ad 15. videlicet, 20. & ultra ſubſiſtit, & nonniſi abdominis gravitate & molis pondere moleſtus eſt, niſi alius ſupervenerit morbus, aut caſu ovarium ruptum aſciten producat, cujus exemplum *Wepferus* refert Fœminæ ſcil. poſt violentos vomitus aſciticæ factæ, cujus viſcera poſt obitum ejus ſcrutatus ovarium deprehendit

hendit valde tumidum & diſruptum, unde conjecerat aquas in cavum abdominis fuiſſe effuſas. Non omnem vero ſpem curationis medicis eſſe præcidendam neque animum deſpondendum ſuadent graves morbi à medentibus pro deſperatis habiti, à quibus tamen ægri feliciter liberati fuerunt, morbi medelam raro vel plane non admittentes, antequam chemiæ lux medentibus affulſerit, hiſtoria Virginis ſupra recenſitæ fortuito caſu ſanitatem recuperatæ, inventa demum plura neotericorum medicorum, quorum induſtria ſalutari arti incrementum acceſſit, vulnera abdominis graviſſima feliciter, ſicut monumenta chirurgorum æque ac medicorum docent, quandoque ſanata.

X V I.

Præmiſſis iis, quæ ad cognitionem, hiſtoriam, cauſas & prognoſin affectus, quem pertractandum ſuſcepi, pertinent, ad medelam ſeu præcipuum artis ſalutaris ſcopum progredior, in quo negotio pauca ſaltem annotabo, quæ ad finem aſſequendum pertinere videntur, ubi tantum mihi non tribuo, ut exiſtimem me omnem ſuſcepti negotii menſuram impleviſſe, neque etiam ullus medentum hactenus gloriari potuit, ſe in hydrope hoc ovarii multa pollicitum fidem adimpleviſſe, ſicut de comitiali morbo unanimis eſt medicorum conſenſus therapejam arduam maxime & difficilem, nulli enim modernorum adeo felici eſſe contigit, ut cum Menecrate, cujus mentionem facit Athenæus Libr. 7. Dipnoſoph. multis ſtipatus epilepticis Deorum habitu veſtitis per plateas obambulare & prodire potuerit. In cura autem potiſſimum eo cogitationes omnes dirigi debent, ut primum colluvies ſeri in ovario congeſta quocunque modo eliminetur, ſecundo omni ſtudio & opera præcaveatur, ne nova rurſus generetur, qui ſcopus obtinetur, dum vitium obſtructionis tollitur, & ſalutaris artis præſidiis expanſio ovarii nova avertitur, diſtentæque partes ac ſeparatæ conjunguntur. Fateor autem arduum eſſe hoc præſtare. Si hydrops enim hic ovarii omnes occupaverit cellulas, humor contentus ſit craſſus, tenax, muci viſcidi vel terebinthinæ inſtar fluidus aut lactis coagulo ſimilis, nulla ſpes ſupereſt, ſed in hoc cardo rei vertitur, ut diagnoſtica traderentur ſigna, quibus diſcerni poſſit, hydropicæ ne aquæ unico incluſæ ſint cavo, an vero e contra in plures cellulas & loculamenta diſperſæ hæreant? neque enim viſum mihi fuit ex hiſtoriis ægrotantium à medicis deſcriptis certi quid circa hanc rem colligi poſſe; ſolum poſt paracentheſin adminiſtratam res in aprico ponitur, quando vel nullus ob viſciditatem vel paucus admodum humor extillat. Antequam ulterius progrediamur, quæſtionem excutiemus, an ovarium hoc extirpari queat, ut radix mali & cauſa ſimul removeantur, gravia enim & permagna abdominis vulnera ſanata fuiſſe experientia docet, imo operationem Cæſaream paſſas ſalvas evaſiſſe,

ſiſſe, atque hinc non admodum eſſe metuendam curationem exciſione ovarii inſtituendam facile quis ſuſpicari poſſet. Verum quæſtionis hujus facilis deciſio videtur, à principio enim morbi tumor ovarii & ab ægris & à medicis vix animadvertitur, aut quando ægra ad conceptum habilis eſt, ab impraegnatione difficulter diſtinguitur, cum tumor abdominis gravidis communis ſit, neque ulla ſubinde ſymptomata graviditatis alia ſeſe manifeſtent, medicus itaque anceps hæret, quid de hoc abdominis tumore ſtatuendum ſit; poſtquam vero plures menſes præterfluxerunt, quibus graviditatis terminus definitur, moles quidem ovarii multis ſymptomatibus moleſtis non ſtipatur, crudeli adeo operationi ægra ſeſe nunquam ſubmitteret, neque medicus rationalis eam ſuaderet, quia diu ſupereſſe ægra hac ægritudine affecta poteſt, operatio vero ipſa maximis conjuncta cruciatibus ægram in vitæ conjiceret diſcrimen. Quo tempore vero in maximam excrevit ovarium molem, peritoneo arcte adhæret, ut difficulter in vivo homine & circumſpecte ſeparandum ab eo eſſet, vulnus per omnem abdominis dimenſionem infligi deberet, quod abſque præſentaneo vitæ periculo fieri non poſſet, tum ob dolores enormes, hæmorrhagiam largiſſimam, aeris in abdomen ingreſſum nimium, hincque pendentem viſcerum corruptionem. Quamvis autem *Celſus* moneat, *melius eſſe anceps uſurpare remedium quam nullum*, facile tamen quivis mecum ſentiet melius etiam eſſe hominem ſinere mori quam occidere, neque enim munus hoc Dei artem ſcil. medendi, præſidem ſalutis humanæ ſcientiam mortem atrocem inferre debere judicamus.

X V I I.

Priuſquam ad abdominis paracentheſin confugiamus, tentanda ſunt mitiora remedia, quæ ſupra dictis indicationibus ſatisfaciunt. Tres enim heic evacuandi rationes obviæ ſunt, quarum miniſterio lymphæ in ovarium effuſæ via paratur, ut exitum invenire poſſit, etenim vel vaſis reſorbentibus excipi deberet, humorum circuitui reſtitui & ad excretoria organa propulſa eliminari, obſtructione reſoluta, vel inanita & evacuata vaſa lymphatica ingredi debet, ſicque in priſtinum orbem ducta per renum vel cutis aliasve vias e corporis vaſis demum expelli, vel lympha rarefacta in halitus reſolvi debet, ut per ovarii tunicas tranſpiret, & veſicæ poris excepta poſtmodum urinæ admiſceatur, & qua via exitum natura patefecit, ejiciatur, aut per abdominis integumenta tranſpiret; vel evacuatio aquarum fieri debet paracentheſeos operatione per ovarii apertionem. Quamvis autem in aſcite per uſum purgantium hydragogorum aliquoties repetitum lymphatica vaſa evacuentur, ſerumque ſic locum inveniat, ut canaliculis excipiatur, non videtur tamen; uti triſtes medicaſtrorum conatus & noxia eorum molimina

mina docent, hoc in caſu crebrum eorum uſum ſalutarem eſſe; quem in finem ſuademus potius mitiora reſolventia ſingulis octiduis repetenda ſicut Maſſ. Pil. hydrop. Bont. vel. pilulæ Terra fol. Schroed. cum Mercurio dulci & ſtimuli loco reſina jalappæ, vel ſal polychreſtum, vel epſonienſe angl. aut egeranum; vel aquæ ſalſulæ purgantes, quales in rhætia ſcaturiunt, per octiduum ad libras 3. vel 4. mane potandæ ſunt, ſingulis poſtmodum octiduis earum doſin repetendo: intermedio tempore in uſum vocentur diuretica, quæ urinæ ſecretionem promovent uberiorem, non negligendo ſimul obſtructionem reſerantia, huc pertinent juſcula millepedibus alterata, ſaponacea non volatilia; ſi urinæ ſint aquoſæ, lixivia eximie conducunt ex cineribus juniperi, ſarmentorum vitis &c. parata; decocta rad. ononid. pimpin. apii, helen. Fl. geniſt. ſem. apii, dauci; petroſel. geniſt. HB. Abſin hii rom. cum aqua parata ad urinas pellendas inſignis quoque ſunt uſus, ſimulque vaſa obſtructa reſerant. Huc faciunt etiam gummi ammoniacum, galban. Extracta amararum plantarum, ſuccinum aliaque. His vero aliiſque pro circumſtantiarum ratione uti licet, ſi ſitis nulla urgeat, febriſque nulla comes conjuncta ſit, quo in caſu recte cenſemus ab amaris & acrioribus, niſi febris foret intermittens, abſtinendum eſſe. Neque autem quisquam exiſtimet rem hic cum impetu perfici poſſe, moderatus potius & continuatus uſus requiritur, interponi debent & præmitti laxantia, ut tutus ſit diureticorum uſus; nunquam enim tuto in uſum vocari poſſunt remedia per urinæ vias pellentia ad hydropicorum fere quorumvis aquas evacuandas, niſi craſſiores & tenaciores humorum partes per alvum ductæ fuerint, humoresque ſic craſſioribus recrementis purgati & quaſi à fœcibus liberati, ne calorem corporis intendant, & in renibus obſtructiones generentur. Suademus autem Balnei alicujus mineralis reſolventis uſum, quale eſt illud Hapſpurgicum ſeu Schinzenacenſe in Helvetia, vel domeſticum etiam cum incoctis plantis v. gr. Abſynthio, Marrubio, Abrotano, Matric. Puleg. Floribus Sambuci, Chamom. & Juniperi Baccis, Semine Dauci. Balnei autem uſus quotidie per menſem unum vel alterum continuari deberet, excepto purgationis die, per bihorium vero quavis vice immoretur, ac e balneo lectum ægra petat, & faſcia demum lata fumo ſuccini imbuta abdomen blande conſtringat. Si expoſitis hiſce remediis ſeri peccantis & extravaſati evacuatio obtineri potuit, eo præcipue cura converti debet, ut obſtructio, quantum fieri poteſt, omnino reſeretur, quem in finem juxta medendi rationem ſupra præſcriptam extracta commendamus abſynth. C. B. cent. min. helenii, radicem curcumæ, arcanum dupl. vel tart. vitriolat. purgantia cum mercurio dulci mixta, qui ad lentorem ſeri corrigendum & ortas hinc obſtructiones aliis medicamentis palmam vel dubiam reddit vel præripit. Formulas non adjeci judicans non eſſe neceſſarium multas compilare medicaminum formulas.

XVIII.

Sudorifera ſi quis in uſum vocare velit, eorum ſelectum pro indole ægrotantium inſtituet, ſimul ſudore provocato in laconico; non enim omni caret veriſimilitudine ex voto rem ſuccedere poſſe, teſtantur enim *ſcriptores hiſtoriæ morb. Wratisl.* Tumorem ingentem, qui poſt partum in abdomine remanſerat, hydropi uteri vel peritonei admodum ſimilem copioſiſſimis ſudoribus in laconico feliciter diſcuſſum fuiſſe. Quemadmodum autem in aliis morbis haud raro contingit, ut probatiſſimis pharmacis malum non cedat, ita etiam in ovarii hydrope factum ſemper fuiſſe obſervationes docent medicorum, ſi proin ſuperius enarrata medendi methodo felix & optatus ſucceſſus obtineri non potuit, tentanda eſt paracentheſis, cujus quidem dubium eventum Medicus ſeu Chirurgus prædicat, ne labem exiſtimationi inferat, incertum enim eſt, neque hactenus ex ſymptomatibus ægrarum ſatis dilucidari potuit, num in unica cavitate ſerum ovarii fuerit effuſum, vel in plura vel omnia ejus loculamenta diſtributum. Perforatum acu ſi fuerit ovarium eo in latere, quo tumor ejus ſeſe primum manifeſtavit, repetitis vicibus educendæ ovarii aquæ, non ſimul & ſemel, ne ægra animi patiatur deliquium, & ligatura dein cum faſcia lata injici debet, tam ad reſtituendum muſculorum abdominis tonum à diſtenſione deperditum quam ad ovarii conſtrictionem adjuvandam. Cannula acus relinqui in vulnere debet, & poſtquam aquæ omnes evacuatæ decocta vulneraria & detergentia & putredini reſiſtentia injiciantur, & quotidie faſciæ arctius applicentur; interea ægra tenuiſſimo utatur victu, ſummam obſervet quietem, à frigore æque ac calore intenſo muniatur, potus loco infuſum plantarum vulnerariarum melle edulcoratum tepide vel calidiuſcule uſurpetur, vitando vinum & cereviſiam, animi pathematibus vehementioribus excitandis anſa omnis ſurripiatur. Poſt quindecim dierum ſpatium cannula ex vulnere extrahatur, & faſcia diu adhuc abdomen conſtringatur, ut dilatatus ovarii ſaccus invicem coaleſcat. Quando autem accidit, ut nullum plane ſerum poſt Operationem vel paucum affluat, extrahenda ſtatim cannula & relinquenda prognoſtico ægra, donec alicui fortuna adſpiraverit, ut panaceam quandam univerſalem, aurum ſcil. quoddam potabile ſeu potius putabile invenerit, cujus miniſterio omnes corporis affectus morboſos etiam incurabiles cito, tuto & jucunde profligare & radicitus extirpare poſſit, quemadmodum peculiarium Encheireſium Jactatores inanis gloriæ aucupes ſeſquipedalibus verbis & ampullis gloriantur, qui mendaciis ſuis nonniſi ſtulto imponunt popello.

Sed

Sed heic finem impono, B. lectorem rogans, velit primos hos impetus Academicos æqui bonique conſulere.

FIGURA I.

Exhibet monſtroſum ovarium, quemadmodum cum utero exſectum aſſervavit ſupra citatus *CLARISS. ANAT. PROF. in Acad. Baſilienſi.* Uterus ipſe cum ovario lævo & tuba Fallopiana ſiniſtra naturali exhibentur magnitudine, ovarium vero dextrum hydropicum cum tuba Fallopii ſextuplo minus repræſentatur, quam naturalis ejus eſt magnitudo;

A. Saccus eſt ovarii hydropici dextri.
B. Tuba Fallopii dextra admodum longa & lata.
C. Uteri diſſecti ſecundum longitudinem Labia ad latera reflexa.
A. Orificium Tubæ ſiniſtræ in Uterum.
D. Cervicis uteri diſſecti labia, ad latus reflexa, ut prominentiæ & inæqualitates ejus appareant.
E. Tuba Fallopii ſiniſtra, cujus vaſa arterioſa Mercurio diſtenta.
F. Ovarium lævum, utero propius quam in ſtatu naturali.
G. Expanſio foliacea tubæ ſiniſtræ.
H. Arteriæ ramus, cui immiſſus fuit tubulus ad Hydrargyri injectionem.
I. Ligamentum rotundum lævum.
K. Idem ſed dextri lateris.
L. Vaginæ pars reſecta à reliqua Pudendorum portione.
M. Pars ovarii diſtenti craſſior, in loculamenta diſtincta & veſiculis pluribus turgida.
N. Ligamenti lati portio in dextro latere.
O. Ligamentum latum ſiniſtrum.

FIGURA II.

Demonſtrat craſſius illud corpus in ovarii membrana deprehenſum ad finem Tubæ multis cellulis diſtinctum, in quibus veſiculæ variæ magnitudinis pellucidæ.

FIGURA III.

Oſtendit uterum Virginis præterita hyeme in Theatro anatomico demonſtratum, in cujus cervice veſiculæ ſæpius occurrentes à *Nabotho*

pro

pro ovulis habitæ deprehenſæ delineantur, inæqualitates etiam ejus admodum regulares viſæ conſpici poſſunt. A. Exhibet tubarum orificia.

ADNEXA DE OBSTETRICANDI ARTE.

I.

UTerum gravidarum cum incremento fœtus, ſecundinæ uteri fundo adhærentis, & humorum quibus innatat, ad terminum uſque ordinarium ipſis à natura ſic conſtitutum, finem videlicet noni vel initium decimi ab impræguatione menſis, abſque diminutione ſubſtantiæ vel priſtinæ craſſitiei mirifice extendi & dilatari pro certo affirmari poteſt, etenim craſſities etiam aliquale incrementum capit.

II.

Signa imprægnationis, certa & infallibilia ſemper obtineri nequeunt. Quum igitur medici æque ac chirurgi, ubi graviditatis ſuſpicio ſubeſt, ſæpius juſſu Magiſtratus morti addictas examini ſubjicere neceſſe habeant, probe ſibi cavere debent, ne ſignis æquivocis nimium fidei tribuendo à via aberrent, quoniam alias fœtum innocentem & in ergaſtulo ſuo adhuc latitantem una cum matre ſua mortem cum vita commutare oporteret, inſuperque in morbis variis imprægnationis notitia ſit neceſſaria. Ad omnem errorem hac in re præcavendum, Chirurgus alterutrius manus indicem & medium digitum oleo vel butyro prius inunctos vaginæ immittat, orificiumque uteri rite exploret, tum denique ſi prædictum orificium complanatum, attenuatum, molleſcens, molemque in utero ſeſe moventem digitis perceperit, audacter aſſerere poterit imprægnationem factam fuiſſe, præterea frigidam manum abdomini applicet, & manifeſto fœtus ſeſe moventis motum percipiet, ſi per quinque menſes pluresve jam in utero hoſpitetur, niſi mortuus fuerit. Hæcque certiſſima & infallibilia imprægnationis ſigna eo magis ſeſe manifeſtant, quo parturiendi tempus magis appropinquat.

III.

Si membranæ tenuiſſimam ſecundinæ partem conſtituentes, fœtumque una involventes, opportuno tempore, orificio nimirum uteri ſufficienter ad partum enitendum dilatato, non rumpantur, partuſque inde retardetur, requiritur, ut obſtetricans ſine mora easdem unguibus diſrumpat, vel ſi hoc non ſuccedit, paululum Salis communis pollice & indice prehendat ſicque membranas modo dictas fricando divellat. Quo peracto

peracto humores effluentes orificium uteri magis adhuc aperientes, viamque ſimul humidam atque lubricam efficientes, infanti viam faciliorem reddent.

IV.

Nonnunquam etiam contingit ut ſecundinæ ab utero divulſæ orificium ejus obſtruant, infantique viam penitus intercludant: quo in caſu ſemper profluvium ſanguinis præſens eſt & ſæpius adeo ingraveſcit, ut niſi cito manus operi admoveatur, Mater æque ac infans in ſummo vitæ periculo verſentur, quapropter exercitatiſſima manus requiritur ad infantis excluſionem citiſſime promovendam, & id quidem ſequenti ratione. Chirurgus illico manum prius inunctam uteri orificio immittat, placentam ad latus paululum removeat, & dein membranas, ſi ſeſe offerant, digitis dilaceret, vel ſi eandem loco dimovere nequit, ſupereſt ut placentam ipſam digitis diffringat, quo humorum effluxus promoveatur, & e contra ſanguinis profluvium minuatur. Hiſce peractis infantem, ſi prave locatus fuerit, pedibus protrahere, poſteaque reliquias ſecundinæ rite educere conetur: ſibi vero caveat, ne facile placentam inſtrumento quodam acuto perfodiat.

V.

Poſtquam infans ex utero materno vivus ac vegetus exceptus, ejusque funiculus umbilicalis filo complicato ad duorum circiter ab umbilico digitorum diſtantiam ligatus fuit & ultra ligaturam reſectus, obſtetricans ſtatim & illico dum funiculum altera manu digitis aliquoties obvolutum prehendit, alteram ſecundum ejus ductum utero ſufficienter pro tempore dilatato immittat, idque non ſolum eum in finem, ut ſecundinis extrahendis operam omnem impendat, ſed & ſimul exploret utrum unus vel plures adhuc infantes, mola quædam, fruſtula ſecundinarum vel membranarum, grumi ſanguinis aut alia heterogenea in eo latitent, quæ tunc temporis abſque multo negotio, dum ſcil. uterus ab infante prægreſſo ſufficienter adhuc apertus exiſtit, auferri inde poterunt: Itaque hinc patet poſt fœtum excluſum paulo ante dicta probe ſemper animadvertenda eſſe, quoniam os uteri poſt infantem editum arcte adeo occluditur, ut nonniſi multo labore, puerperæque maximo incommodo ac dolore dilatari queat, ſæpius etiam labor omnis fruſtraneus fit, relicta vero in utero placenta vel alia heterogenea putredine corrupta graviſſimos excitent morbos.

FINIS.

CXXXII.

POLYC. GOTTLIEB SCHACHER

DE

OVARII TUMORE PILOSO

PROGRAMMA.

Lipſiæ 21 Octob. 1735.

VOmitu non minus, quam dejectione & mictu, pilos excretos, eoſdemque in corde vaſiſque, ac aliis partibus corporis internis, & inprimis in tumoribus cyſticis, meliceridis, atheromatis, vel ſteatomatis nomine deſignatis, genitos fuiſſe atque repertos, diligentes rerum medicarum obſervatores ſatis ſuperque teſtantur. Cum vero ovaria muliebria ſint ejuſcemodi tumoribus admodum obnoxia, in iis naturæ aberrantis luſum in producendis pilis identidem animadvertere ſolemus. *Schenckius* (*a*) in mulieris, ſubita morte exſtinctæ, teſticulo tumido copioſos pilos cum materia, ſevo ſimili, obſervavit. *Tyſon* (*b*) in canis fœmellæ ovario, nec non in juvenculæ teſte dextro præter ſubſtantiam pinguem numeroſos pilos intertextos indicavit. *Horſtius* (*c*) teſticulum hydropicæ dextrum, pilis, materiæ purulentæ & oleaginoſæ immixtis, infarctum, deſcribit. *Sennertus* (*d*) ex Joan. Bauhino ovarium pilis repletum commemorat. Atque noſmet ipſi uterum cum binis ovariis, prægrandem molem adeptis, quorum ſiniſtrum in atheroma piloſum eſt mutatum, in liquore balſamico adhuc adſervamus. Quandoquidem mulierem, aliquot liberorum matrem, pro gravida ab ignaris habitam, ſed aſcite defunctam, quindecim ante annis, & quod excurrit, diſſecuimus, e cujus imo ventre aperto non modo immenſa aquæ copia effluebat, verum uterus etiam totus ovario, recens nati caput magnitudine æquante, imo ſuperante, coopertus obſervabatur, ita ut ipſum illud ovarium uterum tumidum mentiri videretur, at eodem reclinato uterus ſubſtratus, & preſſione ſuperincumbentis molis ad minorem dimenſionem redactus, cum altero ovario, ovi anſerini magnitudinem nacto, in conſpectum prodibat. Omnibus hiſce partibus exemtis, initio uterum ſumus nonnihil contemplati, cujus orificium tineæ piſcis faciem præ ſe ferebat, ut in iis, quæ jam pepererunt, obſervari ſolet. Tuba Fallopiana, ad majus ovarium protenſa, & hujus incremento elongata, duplo fere altera erat longior. Præterea ovarium minus, circumſpecte diſſectum, nullas veſiculas, nec pilos, nec alia inſolita, ſpectanda exhibebat, ſed totum ex denſis craſſiſque ac arcte invicem nexis tunicis conſtabat, indigeſtam veluti maſſam membranaceo carnoſam referens. Vaſti ovarii tunica externa ſextuplo circiter naturali erat craſſior, qua rite inciſa reclinataque, nullæ veſiculæ, nihilque ſubſtantiæ ovarii propriæ in ſenſus incidebat, ſed integumenta, veſicæ in modum expanſa, ſimplicem, eamque amplam, formabant cavitatem, qua multa pinguedo & innumerabiles prorſus pili interſperſi continebantur. Atque hi ipſi pili, capillis paulo ſubtiliores, tortuoſoque & flexuoſo ductu pinguem ſubſtantiam perreptantes,

(*a*) Obſ. medic. l. 4. de mulierum vaſis ſpermaticis & teſticulis obſ. 2. p. 556.
(*b*) Collect. Philoſ. Anglic. N°. II. p 11. ſeqq.
(*c*) L. 4. de morbis infimi ventris obſ. 53. p. 249.
(*d*) L. 4. P. 1. ſect. 2. c. 20. de morbis teſticulorum in fœminis p. 111.

non niſi glomum piloſo-pinguem mirabilis magnitudinis fingebant. Neque vero hi pili breves, ſed e pinguedine protracti extricatique octo pollices erant longi. Inſuper iidem non ex pinguedine, verum ex interna tunicæ incraſſatæ ſuperficie prodibant, & tunc demum ſe in pinguedinem immergebant. Certe ſi ſimili quodam hoc atheroma piloſum illuſtrare velim, a veritatis tramite me non deflexurum confido, ſi internam ovarii tunicam cum externa capitis cute capillata, pinguedinem vero cum tinea comparem. Uti namque ex cutis capillatæ porulis capilli, penicilli velut in modum diſpoſiti, egrediuntur, ita idem in ovarii tunicæ ſuperficie interna cernere licet. Et ſicuti capilli, tinea implicati, nodum inenodabilem formant; ita herculeum quoque ejuſcemodi nodum pili intricati ac pinguedine obvoluti componunt, hoc tantummodo diſcrimine intercedente, quod tinea dura ſit atque tenuis, pinguedo contra mollis craſſaque. Præterea pili, ex ovario exemti & combuſti, more crinium accenſorum, fœtorem de ſe ſpargebant. Denique ſimplex pilus, oculo microſcopio armato luſtratus, minimas fibrulas, ſeu minimos pilos, ad longitudinalem tractum exporrectos, conſpiciendos ſiſtebat. Imo craſſiorem pili extremitatem, in ſubtiliſſimum apicem deſinentem, quadantenus cavam comparuiſſe, oculo um fide, ſi qua fides iiſdem danda, conſtabat. Vaginulam ſeu radicem pili, in tunica ovarii abſconditam, haud exploravimus, præcipue cum teneritudo ſumma prohiberet, quo minus integrum pilum cum bulbo e tunica evellere potuerimus. Fortaſſis in adjecta icone, ſtructuram harum partium adumbrante, quævis diſtinctius paulo patebunt. Profecto uti inſolitorum hujuſmodi phænomenorum ratio explicatu ſumme ardua eſt atque difficilis; ita in eadem declaranda eruditi parum concordes atque unanimes deprehenduntur. *Quid de miris hiſce tumoribus*, inquit *Paulini* (*e*), *ſentiant curioſi*, *ſcire velim*, *mihi ſatius eſt*, *diſcere*, *quam dicere. Davus quippe ſum*, *non œdipus.* Tantam omnino in abſtruſiſſimis ejuſmodi rebus explicandis vel eruditiſſimi ſentiunt difficultatem, ut nihil prorſus dicere malint, atque ab aliis lubentius erudiri cupiant. Qui autem inſuetarum rerum, in tumoribus cyſticis repertarum, productionem accuratius paulo explicare laborant, ex iis haud pauci, eam naturæ vires tranſcendere, arbitrantur, eamque ob rationem ipſam a diabolo derivare haud verentur, fortaſſis non reputantes, modum effecta generandi inſolita hoc pacto non dilucidari, ſed obſcurari. Neſcitur namque, quomodo diabolus pilos, carbones & alia peregrina in hac vel illa parte producat. Itaque nihil lucrantur, qui opus naturæ diabolo attribuunt. Imo perniciosum eſſe ignorantiæ aſylum, exiſtimat *Muſitanus* (*f*), omnia in diabolum referre, quæ nonnullorum caput cucurbitinum non capit. Alii, diaboli potentiæ in corpora humana limites ponentes, arbitrantur, id non niſi Dei permiſſu a diabolo præſtari, imo recte us forte aſſeri, Deum ex ſingulari directione permittere, ut natura in pœnam malitiæ

(*e*) Ephemer. N. C Dec. I. An. 8. p. 181.
(*f*) Trutina chirurg. p. 27.

litiæ hominum, nec non peccatorum terrorem, modo plane extraordinario, peregrina ejuſcemodi concreta progignat. Quandoquidem præſtaret in talibus etiam Deo, quam diabolo, honorem habere. Nos in præſenti de atheromate piloſo, ſupra deſcripto, tantummodo acturi, vix habemus, cur in eodem declarando ad ſupra naturales cauſas confugiamus. Etenim quamdiu phænomenis enodandis vires naturæ ſufficiunt, iis indagandis eruendiſve operam omnem phyſici cordati impendunt, ſummi omnium rerum moderatoris omnipotentiam piiſſimo cultu ſimul venerantes. Sunt itaque, qui peregrinorum corporum generationem a mutatione, quam materia, folliculo comprehenſa, proceſſu temporis ſubit, deducere ſolent. Motu namque intrinſeco æque ac extrinſeco fieri opinantur, ut particulæ quædam abigantur, reſiduæ vero aliam figuram, aliumque ſitum, ac nexum, eumque modo laxiorem, modo ſtrictiorem adipiſcantur, ita ut nunc pili, nunc alius concreti ſpeciem induere videantur. Alii, fortuito veluti atomorum concurſui parum vel nihil fidentes, facultati formatrici, ſeu animæ vegetativæ, aut quocunque demum nomine inſigniendæ, variiſque facultatibus præditæ, primas deferunt, atque materiæ, ad fabricandum concretum neceſſariæ, aptitudinem itidem ſupponunt. *Neque enim*, inquit, *Sennertus* (*g*), *ad pilorum, unguium, oſſium & ſimilium formationem ſufficit materia, ſed inprimis facultas formatrix eſt neceſſaria, quæ in parte carnoſa carnem, in membranoſa membranam, non oſſa format, & ſua cuique parti peculiaris eſt, quæ ſi ob materiæ ineptitudinem finem ſuum conſequi non poſſit, ſimile quid format, & in parte carnoſa carni, in membranoſa membranæ quid ſimile efficit.* Nolumus pluribus eruditorum ſententiis enarrandis in præſenti inhærere, quid de atheromate piloſo, ſupra delineato, ſentiamus, breviter dicturi. Sane curioſitatis gratia hydropicæ noſtræ aquam, ex abdomine extractam, evaporationi expoſuimus, atque, media circiter portione in vaporem reſoluta abactaque, reſiduam in ſimilem pinguedinem, qua ovarium erat repletum, concreviſſe, optime adhuc recordamur. Itaque a ſanguine, lentis ejuſcemodi ac pinguibus particulis onuſto, atque ad ovarium delato, pingues particulas ſecretas, inque veſiculas & ovula effuſas, ibidemque, fortaſſis propter tubulorum imbecillitatem, retentas, ac progreſſu temporis cumulatas condenſataſque, ac earundem lubricitate & acredine tenerrima ovulorum ſtamina conſumta, atque hac ratione inſignem illam cavitatem, integumentis preſſione materiæ contentæ expanſis, formatam fuiſſe, veri videtur ſimillimum. Neque vero ab alio fonte pilorum, in ovario repertorum, generationem derivare velim. Siquidem vitali ſanguinis motu, quem nonnulli haud inepte pro ipſa natura habent, quibuslibet partibus ſuccum nutritium adduci, veritati maxime eſt conſonum. Jam vero ſecretionem ſucci nutritii aliorumque liquorum pro varia ſanguinis natura & motu ſæpius haud parum mutari, multiplici omnino edocemur experientia. Quemadmodum itaque pili ſucco terreſtri

(*g*) L. V. P. I. c. 35. de meliceride p. 156.

reſtri & pingui, quem antiqui excrementum tertiæ concoctionis ſuliginoſum nuncupabant, formantur, nutriuntur, foventur, id quod inprimis pilorum combuſtorum fœtor, eorundemque in cineres converſio probat: ita ſanguinis, vitali cordis motu in vaſcula ovarii protruſi, pinguibus & terreſtribus particulis ſummos arteriolarum apices, lymphatici liquoris vectioni alioquin deſtinatos, aliquantiſper ampliatos, itaque adaptatos fuiſſe, ut non modo iidem ſucci, pilis formandis accommodati, ſecretioni faverint, ſed ex iis quoque, veluti ex naturalibus bulbis, tandem pili ipſi prodierint, a ratione minime eſt alienum. Cum enim commemorati pili non in ipſa pinguedine ſint concreti, ſed ex interna ovarii tunicæ ſuperficie enati, atque adeo, ſi a loco duntaxat diſceſſeris, a naturalibus externarum partium pilis vix quicquam diſcrepent, iiſdem recte conſimilem attribui originem, ſponte patere arbitror.

T A N T U M.

CXXXIII.

J. FRANCISCI FONTAINE

OBSERVATIO RARIOR TUMORIS ABDOMINIS EX SCIRRHO OVARIORUM PRÆSERTIM SINISTRI INSIGNI.

Baſileæ 27 Junii 1753.

§. I.

PLurimi ſane ſunt morbi, quorum cauſæ & ſedes adeo ſunt reconditæ, adeo abſtruſæ, ut medici alias lynceis etſi oculis inſtructi, circa horum diagnoſin, prognoſin & curationem non ſolum errare, ſed & cœcutire plane, frequenter ſatis animadvertantur, id quod non tam medicorum, quam artis ipſius imperfectioni ac naturæ talium morborum imputandum videtur.

§. II.

Cardo enim medicinæ præſertim vertitur in diſtincta & accurata cognitione cauſæ morbi proximæ; hincque adæquata indicationum, ſumma cum judicio & prudentia, formatione, auxiliorum, indicationibus ac intentioni medici ſatisfacientium, ex triplici regno, tantaque farragine medicamentorum, exquiſito ſelectu.

§. III.

Non tamen id volo, ſac ſi hoc modo & his adminiculis omnis morbus per artem medicam e medio tolli poſſet, cum experientia & ipſa theoria æque ac Praxis medica ſanæ rationi ſuffultæ contrarium quotidie ad amuſſim ſatis evincant. Saltem ſi non ad curationem, tamen ad prognoſin debitam formandam, vel etiam ſymptomatum mitigationem, cognitio morbi cauſæ proximæ abſolute neceſſaria & medico maxime digna eſt, etiam in morbis deſperatis ac plane inſanabilibus.

§. IV.

Sed quod hunc finem non ſemper aſſequi liceat medicis, plures impediunt rationes, variæque premunt difficultates, in ſummum noſtræ artis, ægrotorumque detrimentum; quod ſcilicet in diverſis plane morbis aliquando urgeant ſymptomata eadem, quæ cum pluribus morbis communia ſint differentiam ſpecificam, ac ſigna propria ſingularis alicujus affectus frequenter obnubilant, ſic ex gr. ſumma emergit difficultas dignoſcendi & diſtinguendi a ſe invicem illos abdominis morbos, quos ejus tumor vel intumeſcentia comitari ſolet. Quot errores circa diagnoſin, prognoſin & curationem talis intumeſcentiæ abdominis ab omni tempore orti fuerint, docent obſervationes medicorum, probarunt diſſectiones & inciſiones cadaverum, in hunc finem inſtitutæ.

§. V.

Quid enim frequentius accidit, quam quod tumor hydropicus pro graviditate, hæc viciſſim pro tumore hydropico vel alio qualicunque habitus non ſolum, ſed & medicamentis inconvenientibus aggreſſus fuerit. Sic hydrops peritonæi, ovarii, uteri; tympanites, magnitudo lienis præternaturaliter in maximam molem aucta, ſcirrhus uteri, ovariorum, vermes præſentes in infantibus vel etiam lumbrici lati in adultis, abdominis talem tumorem efficere poterunt, ſicque plures cauſæ, admodum diverſæ a ſe invicem, eundem producere valent effectum (id eſt intumeſcentiam abdominis) qui tamen non eodem vel ſimili modo tolli poterit, ſed pro cauſarum diverſitate variabit methodus medendi.

§. VI.

Hinc in ſimilibus caſibus, abſtruſis, reconditis, & rariſſimis, vires ingenii quaſi ſuperantibus, ad incrementum artis medicæ plurimum conferret inciſio cadaverum, (ſi, uti oporteret, ſemper admitteretur a conſanguineis,) qua morbi & mortis cauſæ in apricum ponerentur non ſolum, ſed & medici certiores fierent judicii vel ſaltem conjecturæ ſuæ de morbo formatæ, ex conſideratione & collatione ſymptomatum omnium, horumque plurimorum rationes ſimul clariſſime paterent. Idemque affectus poſtmodum obvius vel facilius forte dignoſcendus, vel effectus ejus certius prædicendus, vel etiam indicationes curatoriæ aut ſaltem palliativæ ac vitales, determinatæ & adæquatæ magis, eliciendæ & conſtruendæ eſſent.

§. VII.

Omnia hæc hujuſque prolata me moverunt, ut potius obſervationem aliquam medicam, quam aliud quodcunque thema ſpeciminis inauguralis medici loco proferrem, cum omnia jam ita exhauſta & frequenter repetita ſint, ut nauſeam moveant potius, quam palato arrideant: obſervatio vero quæcunque medica vel anatomica ſemper aliquid novi, inexſpectati, ſingularis ac certi in ſe continet, hinc ſummopere animum delectat, atque, quod primarium eſt, ad incrementum praxeos medicæ plurimum confert. Optaſſem equidem, ut hiſtoriam morbi & obſervationis hujus prolixiorem ac etiam ſecundum omnes circumſtantias ac ſymptomata ab initio, progreſſu, medicamentis omni tempore adhibitis, cum horum effectu, reddere potuiſſem, ſed deficiunt quam plurima poſtulata, deſunt vires, in magnis & voluiſſe ſat eſt. En ergo obſervationem minus equidem completam, ſed tamen memoratu ac attentione dignam, ſimulque raram.

HISTO-

HISTORIA MORBI.

PUella 23 circiter annorum, habitus corporis macilenti, tenerioris, ſtaturæ mediocris, paupercula, netrix vel ſartrix, vitam egit ſedentariam, ſolitariam, cibos frigidos potius, quam calidos, farinaceos & ex lacte paratos in uſu frequenti habuit; menſtruis dein ſuppreſſis ab initio ſtatim dolorem inſignem, lancinantem, tractorium in regione hypogaſtrica ſiniſtra eſt experta, ſeſe extendentem uſque ad femur ejuſdem lateris; demum abdomen paulatim intumeſcere cœpit cum incremento dicti doloris. Hinc ab initio graviditatis ſuſpicionem incurrens, patientia & tempore demum innocentiam ſuam comprobavit. Qualibus vero tunc temporis aliis ſymptomatibus afflicta, vel uſa fuerit medicamentis, id non ſatis conſtat. Seſquianno circiter ante obitum in Noſodochium recepta variis uſa eſt medicamentis & medicis, ſed ſine exoptato cum ſucceſſu; nihilominus tamen gaudebat appetitu integro, niſi quod poſt cibum ſumptum, ventriculi ſenſum gravativum perceperit; ſine incommodo obambulabat, tranquilla ſomnum capiebat, uno verbo ſatis bene valere ſibi videbatur, artemque ſuam diligenter, ſedendo exercebat. Tumor abdominis vero ſucceſſive augebatur, de dolore ſupra ſynchondroſin oſſium pubis conquerebatur, præſertim in erecto corporis ſitu; in dorſo facilius, quam in quovis latere decumbebat; in latus quodcunque procumbenti, abdominis tumor non inclinabat vel prominebat multum; ad attactum abdomen erat durum, tenſum, antrorſum prominens, præſertim ſupra oſſa pubis, in quo loco tactu durities ſentiebatur; octo circiter ſeptimanis ante obitum conqueri cœpit de impotentia ſeu difficultate diutius uni pedi, præſertim ſiniſtro inſiſtendi, hinc corporis ſitum erecta frequenter, imo omni fere momento mutare cogebatur, cujus cauſam vel rationem allegabat dolorem tractorium lancinantem in regione hypogaſtrica ſiniſtra & femore ejuſdem lateris. Febricula præſens augebatur lenta, cum ſiti, pulſu celeri & debili, caloribus vagis, ſudoribus nocturnis partium ſuperiorum, hæmorrhagiis narium frequentibus, nunc largioribus nunc parcioribus, virium diſpendio, alvo uti per totum morbum ita & nunc minus reſpondente; pedibus circa talos leviter œdematoſis exiſtentibus, medicamenta omnia reſpuendo tandem obiit die 13 Decembr. An. 1752. circa meridiem. Medicamenta per morbi decurſum adhibita varia, laxantia, aperientia, diuretica, anthelmintica etiam &c.

RELATIO ANATOMICA.

NOſodochii tunc temporis medicus *Dn. Jo. Henricus Reſpingerus Med. Doct. Exper.* ex collatis & probe perpenſis ſymptomatibus omnibus, præſertim ex dolore illo tractorio & lancinatorio in regione hypogaſtrica ſiniſtra, ſeſe extendente etiam ad femur uſque ſiniſtrum, ſuſpicatus eſt vitium aliquod latere in ovario ſiniſtro, qualecunque demum id fuerit, vel hydrops vel ſcirrhus &c. Ut hinc vel veritatis certior fieret, vel erroris ſui ſe ipſum convinceret (qui ſcopus eſſe debet præfixus omni ſincero medico in abſtruſis & reconditis talibus morbis) præſens in cauſam morbi ac mortis inquirere voluit, ac ſequenti die horis pomeridianis ſectionem cadaveris inſtituit Noſodochii *chirurgus dexterrimus Dn. Caſparus Mangoldus*, præſentibus medicinæ *Profeſſoribus celeberrimis*, pluribus *Doctoribus* & *Canditatis nobiliſſimis*, & *Philiatris* commilitonibus meis *amiciſſimis*, chirurgiæ etiam ſtudioſis quam plurimis, ac ſequentia obſervavimus.

Abdomen, præſertim in regione umbilicali, multum prominebat, & filum abdomini circumductum longitudine æquabat 2 pedes gallicos, cum ſeptem & dimid. pollicibus. Tumor præterea erat æqualis, ſed durus, renitens; vaſa autem ſanguifera cutanea ampla, cærulea: in regione hypogaſtrica & epigaſtrica ſiniſtra cutis maculis ex rubro-lividis ſuffuſa erat quibuſdam in locis. Integumentis communibus & peritonæo, ſectione cruciata inciſis, ex cavo abdominis ſcaturiebat liquor flaveſcens, ſubfœtidus, tenuis, mediocri in quantitate, qualis etiam continebatur in hydatidibus aut veſiculis flaveſcentibus tenuibus, pellucidis & quaſi gelatinoſis, diſperſis per ſuperficiem internam peritonæi, quod hic loci admodum corruptum erat præcipue circa regionem umbilicalem.

Omentum ſubrubicundum ſimiliter corruptum ac eroſum in regione umbilicali, cujus ſuperficies anterior peritonæo, poſterior vero ovario ſiniſtro firmiter accreta erat eodem in loco.

Hepar naturalis occurrebat coloris, ſubſtantiæ & magnitudinis.

Inteſtina tenuia ad latera utrinque a tumore ovarii preſſa, coloris cinericei, variis autem in locis maculis rubicundis diſtincta.

Inteſtinum cæcum cæteris paribus in ſitu naturali, magis tamen ad latera & ſurſum itidem preſſum.

Omento ſurſum flexo & adhæſione ejus cum peritonæo ſoluta, cauſa tumidi abdominis viſui ſeſe obtulit, ovarium nempe ſiniſtrum, pondere ad minimum decem librarum, magnitudine ſua caput humanum ſuperans, hinc magnam abdominis partem replens, ſubdurum, renitens; a variis protuberantiis, quaſi totidem gibboſitatibus aut lobis, diverſæ mag-

magnitudinis & figuræ, in anteriori præſertim ſui ſuperficie, inæquale redditum, hoc ſeſe extendebat uſque ad oſſa pubis, quibus extremitas ejus inferior dura admodum, valide innitebatur & ab his fulciebatur. Protuberantiæ hæ inciſæ & apertæ variam præbebant ſubſtantiam conſiſtentem, quæ in pleriſque albo instructa erat colore, quo, æque ac mollitie, ad naturam pinguedinis accedebat: in aliis vero color erat ſubflavus magis cum intermixta itidem materia albicante, & effluebat paucus liquor coloris fuſci: hæ vero materiæ non contineri videbantur in propriis ac communibus folliculis vel membranis, ut in tumoribus ſic dictis cyſticis vel ampulloſis fieri ſolet; niſi ſtatuere velimus cellulas omnes minimas ſaltem fuiſſe peculiari tali materia repletas, uti ex gr. in ſtatu naturali tela celluloſa, particulis oleoſis &c. Oſtia vaſorum ſanguiferorum diſſectorum ampla paſſim conſpicua erant.

Ad latus ſiniſtrum reclinato & ex abdomine exempto hoc ovario, occurrebat ligamentum uteri latum ſiniſtrum valdopere extenſum, elongatum, cum ipſa etiam tuba fallopiana admodum longa, cujus extremitas foliacea, magna, amplo orificio inſtructa erat. Vaſa ſanguifera in ligamento æque ac tuba fallopiana diſtenta, ampla & varicoſa, apparebant.

Ovarium dextrum vero itidem præternaturale, pugni magnitudinem æquabat, nullis vero protuberantiis inæquale redditum, albicans, ſubdurum: apertum ſimilem fere præbebat ſubſtantiam ac alterum, ſed molliorem, fundebatque humorem album, lacti haud abſimilem. In tuba vero fallopiana & ligamento lato hujus lateris nil præternaturale occurrebat, niſi quod magis tenſa fuerint.

Uterus in ſitu naturali, tamen ſiniſtrorſum verſus paululum tractus, craſſitie pollicis dimidii in fundo, ſed ita applanatus, ut a ſuis ligamentis latis vix dignoſci potuerit, niſi ſolo ſitu.

COROL.

COROLLARIA QUÆDAM.

§. I.

EX conſideratione ergo anatomica hujus tumoris clariſſime eluceſcere mihi videtur, hunc nullo jure referri poſſe ad tumores cyſticos, qui dicuntur conſtare ſimplici ac communi folliculo vel membrana, in cavo ſuo continente ac includente materiam ad ſenſum homogeneam plus minuſve mollem, quibus a diverſitate materiæ collectæ ac contentæ, varia ab auctoribus impoſita fuere nomina; ſic in *Atheromate* contentum eſt ſeroſum ac quaſi caſeoſum, albicans, pulticulæ inſtar: in *ſteatomate* ad ſebi vel adipis naturam accedit. *Meliceris* vero humorem melliſimilem includit. Equidem ſuperficies ovarii ſiniſtri lobis aliquibus inæqualis reddita, mentiri videbatur tales folliculos ab humore quodam intus contento valdopere diſtentos, ſicque incautis facillime ſtatim imponere potuiſſet, ſed apertis & diſſectis hiſce lobis ſubſtantia plus minuſve ſpongioſa, celluloſa, fibroſa ac duriuſcula, nunc albicans, nunc flaveſcens, nunc mixta apparebat, nullo folliculo vel membrana peculiari, eandem coërcente circumdata, niſi membranam propriam huic ſubſtituere velimus, vel cellulas minimas ipſius ovarii pro totidem folliculis ac tumoribus cyſticis habere velimus.

§. II.

An ergo potius dictus tumor ad ſcirrhum referri meretur, qui dicitur (*a*) *Tumor durus, indolens, glandulæ*; ſed obſtare videtur ovariorum ſtructura & ſubſtantia, hinc ab anatomicis glandulis annumerari non ſolent, *fabrica enim illorum ſatis uteri fabricæ ſimilis, ſtipata, alba, celluloſa, abſque adipe*, ſunt verba *illuſtris de Haller* (*b*). An ergo tumor talis durus ac indolens juxta *Boerhaavium* tantum locum habere poteſt in locis glanduloſis, & non etiam generari in aliis corporis partibus glandulis deſtitutis? Sane quampluri mæ obſervationes hoc probare videntur. Sic ex eryſipelate vehementer adſtricto & refrigerato tumorem ſcirrhoſum in toto femore relictum fuiſſe, ac tendines & ligamenta ſimili malo affici cenſet *Galenus*. Et hanc litem optime dirimit ac dubium ſolvit *Cel. van Swieten* (*c*) his verbis: *Negari enim non poteſt, etiam in locis aliis corporis, quam in glandulis, tumores præternaturales, duros, indolentes reperi-*

(*a*) Boerh. Aph. 392.
(*b*) Prim. lin. phyſiol. §. 806.
(*c*) Comment. in Aph. Boerh. T. I. pag. 844.

periri; qui ergo ex generali definitione Galeni ſcirrhi vocari deberent; verum cum alium ſæpe exitum habeant hæc mala, neque tam facile in cancrum degenerent, forte melius tumores ſcirrhoëides vocari poſſent, diſtinctionis cauſa.

§. III.

Quod vero attinet ad cauſas, quibus tumor hic præternaturalis productus eſt, hæ commode diſtribui poterunt in proximam & remotas. Illam conſtituere videtur infarctus cellularum atque obſtructio vaſorum in ipſis ovariis, a materia craſſa, tenaci, viſcida, glutinoſa, immeabili, ſucceſſive magis magiſque accumulata & aucta, præſertim in ovario ſiniſtro, donec in hanc præternaturalem molem ſucceſſive increverit. Cauſarum vero remotarum loco erunt omnia illa, quæ talem diatheſin glutinoſam ac viſcidam maſſæ ſanguineæ conciliare & ad loca affecta determinare potuerunt, ſicut prædiſponentis cauſæ vel internæ locum ſupplere poteſt *debilitas vaſorum, viſcerum, bilis* (*d*). Inter cauſas procatarcticas vel externas attentionem merentur cibi, ex farinaceis, præſertim crudis, & lacticiniis parati ac his conſtantes, frigidi frequentius quam calidi aſſumti, quod etiam de potu valet; tempore hiberno, ob paupertatem corporis, & præſertim pedum refrigeratione, ac vita ſedentaria, die noctuque victum parando, chylificatio, ſanguificatio & excretiones læſæ, imminutæ, circulatio humorum per uterum & ovaria impedita, inæqualis reddita, imo menſtrua plane tandem ſuppreſſa fuerunt. Sicque prima jacta fuiſſe videntur fundamenta ad hunc affectum deſperatum, nulla arte ſanabilem.

§. IV.

Symptomatum rationes, in talibus morbis reconditis & rariſſime obſervandis, difficillime inveſtigari ac explicari poſſe, nemo amplius facile mirabitur, qui obiter tantum medicorum obſervationes debita cum attentione inſpexit, aut praxin medicam ipſe jam per aliquod tempus exercuit, nam ubique *judicium difficile*, ut cum *Hippocrate* loquar, experietur. Quantum vero lumen tenebris hiſce affundant cadaverum inciſio, partium obviarum ſtatus naturalis æque ac præternaturalis examen ac inquiſitio accuratiſſima, ſi præcipue omnia perluſtrentur oculis, ut ita dicam, philoſophicis, id eſt, inquirantur rationes veræ, claræ, evidentes morbi ipſius, ac etiam phænomenorum & ſymptomatum illorum, quorum cauſæ incertæ, dubiæ, imo forte fictitiæ, tempore morbi, in puteo Democriti adhucdum, latuerant. Hoc autem modo omnibus antecedentibus cum præſentibus phænomenis & obſervatis rite collatis & per-

(*d*) Boerh. Aph. §. 69.

penſis, diſtinctam ſibi conciliare poterit medicus notitiam morbi ipſius, ejuſque ſedis, cauſarum, ſymptomatum, diagnoſeos, prognoſeos, ac curationis, vel ſaltem lethalitatis inevitabilis; & tunc ſemper aliquid ad artis noſtræ incrementum conferet.

§. V.

Exigit jam inſtituti ratio, ut etiam ſymptomatum hujus obſervationis rationes reddam, quæ equidem pleræque ex relatione anatomica ſponte ſua elucеſcere, & §. præcedenti dicta eo ipſo confirmari magis, videntur. Nam menſtruorum ſuppreſſionem ſubſecutam fuiſſe vitæ genus ſedentarium, cibos farinaceos & ex lacte paratos, frigide potius quam calide aſſumtos, hoc deducendum mihi videtur ab inde inducta glutinoſitate, viſciditate, immeabilitate humorum, obſtructionibus hinc natis in ovariis, præſertim ſiniſtro, quod ulterius confirmare videtur dolor, hanc menſium ſuppreſſionem ſtatim excipiens, lancinans, inſignis in regione hypogaſtrica ſiniſtra, ſeſe extendens ad femur ejuſdem lateris. Nullum manet dubium, hunc moleſtum dolorem ortum fuiſſe a diſtenſione ſucceſſiva ovarii ipſius æque, ac etiam ligamenti uteri lati ac rotundi, diſtractione, elongatione majori majorique, pro augmento tumoris, hujuſque e ſitu ſuo propulſione in partem ſuperiorem & anteriorem abdominis, unde hujus intumeſcentia in ſenſus incurrens, ſuſpicionem imprægnationis induxit. Appetitus quidem, integer ſed cibo ſumto conqueſta eſt ægra de dolore ventriculi gravativo, ob hujus compreſſionem ac reſiſtentiam contentorum abdominis.

Dolor ſupra ſymphyſin vel ſynchondroſin oſſium pubis in erecto maxime, minus in ſupino corporis ſitu, natus eſt, quod moles ovarii hic loci ſuffulta oſſibus pubis, inde compreſſa fuerit; imo ita antrorſum ſupra illa prominuit, ut, tactu duritiei perceptæ hic loci, ſimul etiam pateat ratio. In utrumvis latus corpore inclinato, tumor non ſequebatur neque prominebat, uti in aſcite fieri ſolet, nam ejus adhæſiones ad peritonæum ac omentum hoc impediebant. Octo circiter ſeptimanis ante obitum acceſſit difficultas vel impotentia uni pedi, præſertim ſiniſtro diu inſiſtendi, unde corporis ſitum erecta omni fere momento mutare coacta fuit; mobilitatis & inquietudinis hujus, tanquam rationem allegabat, dolorem, vehementem, tractorium, lancinantem in regione hypogaſtrica & femore ſiniſtris. An quod innitendo corpus pedi dextro, ligamentum rotundum ſiniſtrum uteri paululum quidem relaxatum, ſed e contra latum magis diſtractum, reciprocas tales moleſtias produxerit? vel etiam partes vicinæ variæ, ac vaſa ſanguifera a tumore compreſſæ moleſtiam quandam, atque etiam ſanguinis progreſſum irregularem ac inæqualem expertæ fuerint.

Febris

Febris lenta vel hectica autem miſeriis ac calamitatibus hujus ægrotæ finem demum impoſuit, uti omnium viſcerum, atque humorum hinc contractæ corruptioni, comes fidelis ad mortem ducere ſolet.

§. VI.

Prognoſeos loco, ratione morbi deſcripti ac inveterati, ſufficiat dixiſſe:

Non eſt in medico ſemper relevetur ut æger
Interdum docta plus valet arte malum.

Fortaſſe ipſe hic, ſicuti plures alii morbi, ſi ſtatim in ſuis incunabulis dignoſcerentur, facilius præcaveri, quam præſentes & inveterati curari poſſent, vitando omnia illa, quæ ad generationem illorum aliquid conferre poſſe ſuadet ratio, docet experientia.

§. VII.

Ovarii ſcirrhoſi, vel ſaltem indurati & in tantam molem adaucti mentionem apud nullum auctorem reperire mihi licuit, hinc morbis rariſſimis eſſe annumerandum noſtrum affectum, ſponte ſua patet; non dixero vero plane non obſervatum fuiſſe ac deſcriptum, cum omnes pervolvere auctores, neque tempus neque occaſio permiſerint. Frequentiores vero ſunt obſervationes hydropis ovarii, præſertim ſiniſtri, quod morbis magis obnoxium videtur, ſimiliter uti *Cel. Hoffmannus* de rene ſiniſtro pronunciat, tanquam attentione maxime dignum, hunc frequentius calculis ac doloribus nephriticis affligi quam dextrum, cujus rationes ipſe allegat (*e*). Ex obſervationibus, quæ mihi occurrerunt ovarii ſiniſtri hydropici, vel ſaltem morboſi, eſt illa *Kerkringii* (*f*) notanda, etſi pro hydatide ab eodem habitus fuerit morbus, ſic ait: *In puella, quæ* 20 *ætatis annum longe prætervecta videbatur, hydatidem inveni teſticuli ſiniſtri locum occupantem, is enim aberat, quæ magnitudine ovum anſerinum longe ſuperabat &c. Schorkopff* (*g*) in ruſtica 40 annorum ovarii ſiniſtri hydropem aquam ſalſam & fœtentem, limpidiſſimam ad libr. 2. continentem, obſervaſſe *Harderum* refert. *Idem* etiam §. 16. a *Wepfero* animadverſionem communicatam recenſet, *in fæmina a quindecim menſibus in hypogaſtrio ſiniſtro obſervatum fuiſſe tumorem, menſibus nihilominus fluentibus &c. Cum examinaret tumorem* Wepferus *in ſupina, totum hypogaſtrium ſiniſtrum occupavit, intra cavum abdominis contentus, oſſi iliaco accubuit,*

Qqq 2 *oſſi*

(*e*) Med. Syſt. T. IV. P. I. pag. 465. & P. II. pag. 363.
(*f*) Spicileg. Anat. obſ. 10.
(*g*) Diſſ. de hydrope ovarii Baſil. habit. 1685.

oſſi pubis incubuit, ægre mobilis videbatur: in latus decubuæ verſus dextrum hypogaſtrium declinavit, ac mobilior & plane circumſcriptus tangebatur, rotundus cum aliqua inæqualitate, duriſſimus, magnitudine capitis infantilis. Hæc obſervatio valde cum mea congruit, ſed ſectio non fuit inſtituta, hinc ſuſpendendum eſt judicium, qualiſnam fuerit morbus, an hydrops vel potius tumor ſcirrhoſus? Simul a *Wepfero* communicatum alium ſimilem caſum prolixum §. 17. refert ovarii ſiniſtri hydropici. An vero etiam huc referenda hiſtoria (*h*). *Annæ Margarethæ Schhererinn, dictæ Philibert, quæ ab initio circa regionem hypogaſtricam ſiniſtram dolores & frigus moleſtum ſentire cœpit, dein tumor abdominis paulatim ſecutus in pelvi ſiniſtra apparens &c.* Hæc prolapſu in ventrem a malo liberata poſt fragorem vel ſonitum, ſubſequente liberaliori excretione urinæ. Huc etiam facit obſervatio *Litrii* (quæ equidem ab auctore ſuo pro hydrope peritonæi ventilata eſt) & recte ab *Exper. Willio* in ſua *Diſſ.* pro ovarii ſiniſtri hydrope habetur. Splendidiſſimum vero olim Academiæ hujus lumen *Theodorus Zwingerus* (*i*) duo profert exempla, ſiniſtri unum, alterum dextri ovarii hydropici. Sic & laudati *Willii* obſervatio propria, cum figura elegantiſſima, ovarii eſt dextri.

§. VIII.

Hæ ergo obſervationes, ut ſeſe mihi obtulerunt, ſatis ſuperque probant ovarium ſiniſtrum frequentius morbis, a glutinoſitate, viſciditate, immeabilitate humorum oriundis, tentari, quam vero dextrum. Quod ſi id amplius confirmaretur per caſus ac obſervationes mihi nondum cognitas, ſane res eſſet attentione medicorum quam maxime digna, & explicatu haud adeo facilis. An conſideratio ſequentium aliquid luminis in re tam obſcura affundere valeat, aliis dijudicandum relinquam.

1°. Vena ſpermatica ſiniſtra altius adſcendit, hinc aliquanto longior dextra.

2°. Perpendicularis magis videtur ejus adſcenſus.

3°. Ad angulum fere rectum inſeritur parti inferiori venæ emulgentis ſiniſtræ. An ergo longitudo viæ major, ſitus perpendicularis magis, ac ſanguis ex rene ſiniſtro refluus, ſupra hoc orificium tranſiens ac reſiſtens, ſanguinem ſpiſſum viſcidum in ſuo adſcenſu & exoneratione in venam emulgentem impedire atque ſic ſtagnationes in ovario hoc producere valent.

Vena vero ſpermatica dextra brevior eſt, ſuperius leniter introrſum inflexa, ubi arteria ſpermatica hanc tranſit, dein in truncum venæ cavæ ad angulum valde auctum inſeritur, hinc ſanguis ingreſſus a flumine hujus facile abripitur. An ergo refluxus ſanguinis hoc modo ex ovario dextro facilior reddatur, res eſt altioris indaginis, vires meas tenues admodum ſuperans.

ADNEXA

(*h*) Vid. doctiſſ. diſſ. de ſtupendo abdominis tumore auctore *Nicolao Willio* med. & chir. D. 1731. Baſil. habit.

(*i*) Theatr. Prax. med. pag. 547.

ADNEXA.

§. I.

Œconomiam animalem aliam plane eſſe in fetu, quam in nato, extra omnem controverſiam poſitum eſt. Nam ratio circulationis ſanguinis non ſolum valde diverſa eſt, ſed & reſpiratione omnino deſtituitur fetus utero adhucdum incluſus, hinc omnes effectus ab hac, tanquam cauſa, pendentes ſuſpenduntur. Docet præterea anatome partes quaſdam, vel viſcera in fetu, cæteris paribus, maximas eſſe, cum annis quaſi diminui ſucceſſive, obliterari vel in totum in ſenio evaneſcere, hinc munere ſuo præcipue defungi videntur, quamdiu fetus aquæ amnii immerſus, in utero latens neque reſpirat, neque circulationis legi tali adhucdum ſubjectus eſt, qualem in lucem editus demum obſervare cogitur. Partes vero tales ſunt quamplurimæ, *arteriæ & venæ umbilicales*, *canalis venoſus hepatis*, *ductus Botalli*, *foramen ovale*, *glandula thymus*, *renes ſuccenturiati*, an *urachus* huc referendus nondum ſatis evinctum eſt.

§. II.

Plerarumque vero harum partium uſus clare admodum a phyſiologis explicari ſolent, ſed renum ſuccenturiatorum ſive capſularum renalium functio, in quonam conſiſtat, id minus certum adhuc eſt. *Illuſtris de Haller* de his ita habet: *Inſidet reni ſupremo capſula renalis, glanduloſa, conglomerati generis, triquetra, hepati, lieni, & pancreati, ſepto tranſverſo & reni, totidem hedris adhærens, intus cava ſeparabili quaſi ventriculo, liquido plena ex flavo-rubente, fluido, pene ſanguineo, magna in fetu, & rene major, non perinde in adulto creſcens arteriæ capſulæ multæ & trium generum ſunt, ſupremæ a phrenicis, ab aorta mediæ, imæ renalibus; venæ utrinque una magna, dextra ad cavam, ſiniſtra ad renalem. Ea vena ramoſa per leviſſimum ventriculum nuda migrat, in ſulco dividente capſulam, utilitas, ignoratur, etſi ad renem, & in fetu quidem pertinere ſuadeat perpetua in adeo multis animalibus vicinia. Ductum excretorium nullum nacta eſt, neque ſuccum ſuum per conſpicuos poros in venam refundit.* Hanc deſcriptionem accuratiſſimam verbotenus hic apponere lubuit. Quæritur itaque qualemnam uſum renibus præſtent?

§. III.

Renes in fetu vel plane feriari, vel ſaltem exiguam in iiſdem fieri ſecretionem probare, videtur defectus reſpirationis, quæ ſanguinis circulationem per viſcera abdominalia multum promovere videtur, deinde urachi cavi atque membranæ allantoideæ in homine exiſtentia nondum ſatis demonſtrata, ac veſicæ urinariæ parvitas ad continendam tantam urinæ copiam, toto geſtationis tempore ſecretam, ſi, uti in natis, munere ſuo defungerentur. An itaque hæ capſulæ renibus vicinæ ſunt,

& quælibet arteriam a renali ſui lateris accipit, ut hoc modo non omnis ſanguis arteriis renalibus impulſus, ad renes perveniat, ſed fiat derivatio quædam, quaſi in diverticulum quoddam in capſulam ex qua & quidem dextra redux ſanguis venæ cavæ, ex ſiniſtra vero venæ renali infundatur, ſicque confundatur cum ſanguine per renes lato? An conjecturæ huic favet liquidum ex flavo rubens, fluidum pene ſanguineum in cavo illorum contentum? An abſentia ductus excretorii aliquid probat? An quod renibus majores in fetu, hiſce famulantur? Quidnam illud?

§. IV.

An argumentum ab analogia petitum hic aliquid roboris habet, cum circa pulmones ſimile quid clariſſime obſervetur, portionem nimirum quandam ſanguinis in arteriam pulmonalem impulſi, per ductum botalli in aortam derivari, ne omnis per pulmones quieſcentes hincque ineptos tantam ſanguinis copiam admittendi, tranſire neceſſe habeat. In hepate ſanguinis per venam umbilicalem allati, & ſinui venæ portarum infuſi, ſtatim recta per canalem venoſum ad venam cavam pergit, cum veriſimiliter hepar non omnem capere poſſet ſanguinem, tam per venam umbilicalem, quam venam portarum abdominalem allatum; in re tam ardua atque difficili vero, quæ ſummorum virorum ingenia jam diu exercuit, conſultius mihi videtur meum ſuſpendere judicium, quam proterve aliquid incerti, dubii, pro vero affirmare, præſertim cum ſapiens natura iiſdem mediis quamplures fines aſſequi ſoleat.

§. V. An medicina eſt ars vel ſcientia? Utrumque.

§. VI.

An eſt ars liberalis? & hinc libere ac impune a quolibet exerceri poteſt? Non.

§. VII.

An Medicaſtri ex Republica platonica eſſent proſcribendi? Ita.

§. VIII.

An in medicos veros damnum aliquod potius, quam in ægros redundat, ex agyrtarum & hiſtrionum praxi medica? Non.

FINIS.

EXPLICATIO FIGURÆ.

A. Omentum ſurſum flexum.

B. B. Inteſtinum colon.

C. C. C. C. Inteſtina tenuia ad latera preſſa.

D. Ovarium dextrum, ſicuti in viſu mincurrebat.

E. E. E. E. E. E. Ovarium ſiniſtrum in ſitu cum ſuis lobis vel prominentiis in ſuperficie anteriori, cujus extremitas inferior oſſibus pubis innitebatur.

F. F. F. F. Integumenta corporis communia cum peritonæo.

G. Femora linteo tecta.

CHRIST.

Tab. XXIII.

Disput Medico-Pract. Tom. IV. FONTAINE TUMOR ABDOMINIS. pag. 494.

CXXXIV.

CHRISTOPHORI CUNRAD

ET

J. FRIDERICI STARCKE,

DE

HYDROPE UTERI.

Regiomont. menſ. Mart. 1701.

QUOD DEUS BENE VERTAT!

PROOEMIUM.

QUemadmodum ſupremus rerum omnium motor, Deus T. O. Max. ab ipſis mundi incunabulis, omne fluidum quodam inſtruxit motu, ita & hocce ut conſervetur, divina ejus ſapientia decrevit, adeo, ut jam ex fluxilis ſuæ naturæ conditione quieſcere nequeat. Non ſufficit autem, fluidum gaudere motu, ſed ut certis quoque iſte circumſcriptus ſit limitibus, i. e. nec auctus, nec imminutus, exigitur. Hinc flumina ob fluxum eorum, vel per navium, vel ſaxorum ſubmerſionem, vel alium per modum partim auctum, partim impeditum, in circumjacentium ac longe lateque patentium camporum planitiem ſæpe exſpatiari coguntur; ſic aquæ ſtagnantes non aliam ob cauſam fœda inquinantur putredine, uberrimamve ranarum, bufonum, variique generis inſectorum producunt ſobolem, quam ob denegatum ipſis motum. Sed non lubet pluribus chartam perfundere exemplis e macrocoſmo depromptis, ſufficientia nobis ſubminiſtrante microcoſmo, quales enim non inſurgunt malorum procellæ, ipſam machinam vitalem uno ſæpe obruentes impetu, imo mortis immergentes tenebris, ſi fluida ejus rapido nimis volvuntur motu; ſed & fluido microcoſmico hinc inde motu ſuo privato, per magnas accelerare morborum cohortes, atrociſſimorum haud raro ſymptomatum caterva ſtipatas, comperimus, quarum tela quandoque nec prudentiſſimi medici firmata experientia, nec probatiſſima pharmaca frangere aut declinare valent. Sicco jam tranſire pede placet morbos, ex impedito aut aucto nimis ſpirituum motu propullulantes; exulent a noſtro propoſito affectus, quos depravatus purpurei laticis fluxus immediate in medium proferre ſolet; exterminata ſint extra noſtræ diſſertationis terminos, reliqua accidentia omnia, quæ ab alterius fluidi microcoſmi motu præternaturali natales ſuos ducere poſſunt; ſaltem, qui ab impedito lymphæ per vaſorum ſuorum mæandros motu producantur cataclyſmi, brevi a nobis jam depingendi calamo, nonniſi tamen in genere, cum potiſſimum cataclyſmum uteri, ſeu Hydropem uterinum impræſentiarum animo luſtrare, ejuſque originem, ſigna atque curam diligenti excutere examine, decrevimus.

CAPUT PRIMUM.

Hydropis in genere onomatologiam, materiam, definitionem, differentias, ac varia ſubjecta tradens.

§. I.

HYdrops vocabulum eſt generale, quemlibet in corpore humano ab humoris aquoſi abundantis præternaturali collectione productu n tumorem comprehendens; quanquam etiam ab *Hippocrate* variis in locis, pro ipſo ſanguinis ſero, aliiſque aqueis corporis humoribus accipiatur, notantibus *Joh. Henr. Boſſen diſp. inaug. de hydrope aſcite ſub præſidio celeberr. Conring. habita* §. 1. *& Brunone in caſtello renov. ſub. tit. hydrops.* Unde nominis ſui originem trahat, colligi facile poteſt, græco enim vocabulo ὕδρωψ eandem debet, quod aliqui ab ὕδωρ aqua, & ὤψ facies, derivatum volunt, ut ſit hydrops quaſi facies ſeu aſpectus aquoſus, vel habens aquoſum aſpectum; referente *ex Georg. Heniſch. Commentar. in Aret. Boſſen loc. alleg.* Dicitur apud autores etiam ὕδερος, item ὑδρώπισις, aqua in ercus, Germanis, *die Waſſerſucht*, & tali affectu laborantes, *die Waſſerſüchtige.*

§. II.

Affectus hujus materia quænam ſit, jam aliquatenus indicavimus; eſt nempe humor quidam aquoſus, & quidem lymphaticus; nam quamvis veterum plurimi, nec pauci recentiorum, ſerum accuſaverint, attamen vix nos perſuadere poterunt, quod credamus, ſerum quatenus ſerum proprie materiam hydropi præbere, quoniam particulæ ejus ſalino-aquoſæ, particulis ſalino ſulphureis ſanguinis arctiſſimo aſſociantur vinculo, ac uno eodemque intra vaſorum alveos volvuntur motu, nec alia ſerum agnoſcit vaſa, niſi ſanguifera. Aſt nulla hydropis ſpecies proprie ex ruptione vaſculi ſanguinei ſuam ducit ſcaturiginem, verum ſi vas quoddam aquoſum vel diſtendatur, vel rumpatur.

§. III.

Urinam, quæ nihil aliud eſt, quam congeries particularum excrementitiarum ſeri a ſanguine in glandulis renalibus ſecretarum, alioſque humores aquoſos, quicunque etiam machinam microcoſmicam perfluant, proprie materiam dicto affectui ſuppeditare, maxime dubitamus, mentis tru-

tina

tina ponderantes, quam minima ſit dictorum humorum, eorumque vaſorum ad lympham ejuſque vaſa proportio, ut exinde lympham hydropis materiam eſſentialiter exiſtere, indubitato concludere liceat; interim non negamus, ſeroſas imo ſanguineas particulas nonnunquam lymphæ immiſceri, ſicque ſecundario & accidentaliter aliquid ad productionem hydropis conferre.

§. IV.

Ex antedictis itaque innoteſcit cuilibet, vel primis artis medicæ imbuto principiis, quid hydrops & qualis ſit affectus; eſſe ſcilicet eum morbum ſolutæ unitatis, ob diſtenſionem hancque inſequentem ruptionem vaſis cujuſdam lymphatici, & inde ortam profuſionem lymphæ, cujus præternaturalis in cavitate quadam collectio tumorem aquoſum producit.

§. V.

Eſt autem morbus hicce non uniuſmodi, variæ enim ejus ſunt differentiæ, quæ in genere petuntur vel a qualitate materiæ, vel a diverſitate loci. Ratione materiæ hydrops dividitur in humidum & ſiccum; quanquam ſiccus improprie & καταχρεςικῶς hydropis nomine veniat, (cum alias contradictionem in adjecto involveret,) niſi tympanitem ſemper cum aſcite conjunctum eſſe, quis cum *Bewerowicio & Waldſchmidio* ſtatuere vellet. *Vid. illius Schatz der Ungeſundheit l. 3. c. 13. p. m.* 1076. *& hujus notæ ad Prax. Barbett. p. m.* 465. *init.* Præter quam hydropis ratione materiæ diſtinctionem, alia reſultare videtur, ex varia aquarum diverſitate, quæ hydropicorum indicatur urinis, nunc per acidum, nunc per alkali, nunc per utraque ſalia diſſolubilibus, & coagulabilibus, nunc ab utriſque intactis remanentibus, jucundo ſatis ſpectaculo etiam colores & conſiſtentias mutantibus, *Vid. Le Mort. Chym. Veræ Nobil. & utilit. p. m.* 123. Verum cum eſſentialis aquarum differentia hæc non ſit, ſed ea ſaltem dependeat a diverſitate partim locorum, in quibus accumulantur, partim ab admixtorum heterogeneitate, variaque variorum ſalium textura, diſtinctionem iſtam nullius cenſemus eſſe momenti.

§. VI.

Ratione loci, hydrops alius eſt univerſalis, alius particularis. Univerſalis adeſt, omnibus corporis noſtri partibus aqua turgeſcentibus. Particularis vocatur, una vel altera parte ſolum affecta. Pro ratione vero partium ſpecies ejus ſunt quamplurimæ, inter quas frequentiſſima eſt illa, quæ partes inferiores, abdomen ſcilicet, genitalia & pedes obſidet, ac *à Williſ. Pharmaceut. ration. P.* 2. *S.* 2. *c.* 5. *p. m.* 359. Anaſarca

particularis ſeu partium inferiorum appellatur, a plurimis vero practicis pro aſcite graviori habetur, cujus notabilem obſervationem B. L. videat *ap. Decker. exercit. practic. cap. 5. p. m. 283. & ſeq.* Abdomen vero ſolum ſi aqua oppleτur, ſive ea inter cutem & muſculos, ſive inter muſculos & peritonæum, ſive intra duplicaturam peritonæi, ſive inter peritonæum & omentum, ſive in ipſa cavitate latitet, ſive in veſiculis quibuſdam, vel meſenterium, vel totam abdominis cavitatem, occupantibus contineatur, oritur hydrops dictus proprie aſcites. *Vid. Tulp. obſerv. l. 2. c. 34. & l. 4. c. 44. Stalpart. van der Wiel Centur. Poſter. obſ. 28. Hochſtetter. obſerv. medic. decad. 10. caſ. 7. & in Scholio ad cit. caſ. Gockel. conſil. & obſ. centur. 2. obſ. 41. Hofer. Herc. med. l. 3. c. 2. p. m. 176. Ruyſch. obſ. Anat. Chirurg. 46. Sennert. Prax. l. 3. P. 6. Sect. 2. c. 3. p. m. 709. aliique.*

§. VII.

Infrequentiores hiſce ſpeciebus ſunt cataclyſmi quidam ſpecialiores ac nobiliores corporis partes inundantes. Vix enim ullum viſcus, experientia teſte, ab his immune. Sic, ut a capite, tanquam partium corporis noſtri ſumma, &, ſi rationis habemus reſpectum, facile primaria, exordium faciamus, laudatus modo *Tulp. l. 1. c. 24. & 25.* ſe in puero quinquenni, poſt mortem intra cranium ejus aquæ libras quinque obſervaſſe, it. in aliis binis dimidiatum caput ultra duas liquoris libras continuiſſe, refert. Fidem fere ſuperare videtur hiſtoria illa, quam de puero trienni in duobus anterioribus cerebri ventriculis, aquam cryſtallo clariorem ad libras colonienſes octodecim habente, vir fide Digniſſimus & in Praxi Exercitatiſſimus, *Fabric. Hildanus in obſ. chirurg. ab Uffenbach edit. obſerv. 10.* annotavit. Plura hydropis capitis ſeu hydrocephali exempla videri queunt *ap. Tym. à Güldenklee caſ. med. l. 5. caſ. 5. Thom Bartholin. cent. 1. hiſtor. anat. 28. Stalp. van der Wiel cent. 1. obſ. 14. impr. ejus animadv. ad cit. obſ. Ettmüll. coll. pract. P. 2. c. 6. p. m. 416. & 417. Decker. exerc. pract. c. 8. p. 682. Henr. Reg. in prax. med. à Joh. Bræn cum animadv. edit. l. 1. Tit. 13. & Pechlin. l. 1. obſ. 61. Conf. Ephem. German. Nat. Cur. Decur. II. An. IX. obſ. 227. & An. X. obſ. 42. it. Decur. III. An. IV. obſ. 115.*

§. VIII.

Pectoris cavum nonnunquam ab humoris aquoſi præternaturali affluxu adimpleri, teſtantur *Grübel. obſerv. 53. & 54. Decur. III. Ephem. cit. An. I. Andr. Löw ibid. Dec. cit. An. I. & VI. obſ. 154. Th. Bartholin. cent. 2. hiſt. An. 7. & 66. Willis. Pharm. Rat. P. 2. S. 1. c. 13. p. m. 268. Sennert. Prax. l. 2. P. 2. c. 20. Tulp. l. 2. c. 16. aliique*, quorum

cata-

catalogum tradit *Stalp. van der Wiel in animad. ad centur. poſter. obſ.* 28. *p. m.* 288. Qua occaſione nec pulmones immunes manent; teſte *Sennerto ib. c.* 9. Sed & ipſum cor, aquarum in pericardio contentarum mole ita ſæpe obrui, ut ceſſare tandem a motu ſuo & æternas agere ferias cogatur, res eſt practicorum roborata autopſia. *Vid. Fabr. Hild. obſ. chir.* 43. *ap. Uffenb. p. m.* 1102. *Diemerbr. anat. l.* 2. *c.* 5. *p. m.* 261. & *Stalp. v. d. Wiel. loc. ultimo cit.* Conſulantur quoque *diſſert. inaug. Joh. Henr. Grætzii ſub præſidio Excell. Hoffmanni Hallæ-Sax. An.* 1697. *Menſ. Jul. de hydrope pericardii habita.*

§. IX.

In ventriculo uti plurima ſparguntur morborum ſemina, fructus tandem pernicioſos progerminantia, ita etiam hydrops non tantum prima originis ſuæ fundamenta in eo ſæpe habet, verum & nonnunquam ipſum dictum viſcus infeſtat, veluti ex eo aperto libras aquarum nonaginta effluxiſſe *Mœb. fund. med. phyſiol. c.* 10. *p. m.* 154. *ex Laz. Riverio* recenſet.

§. X.

Sunt hæ hydropis ſpecies utrique ſexui communes, præter quas & dantur aliæ, quæ vel mari vel fæminæ ſolum familiares, quæve differentia a partibus generationi inſervientibus dependet. Sed quemadmodum mulieres alias plures morborum inſultus ſuſtinere cogantur, quam mares, ita & hydropi illas magis obnoxias eſſe, manifeſtum eſt, cum, præter penis & teſtium hydropem, in maribus vix aliam apud practicos annotatam obſervare licuit hydropis ſpeciem, ſequiori e contra ſexu ſæpius, quoad dictas partes, aqua tumido incedente.

§. XI.

Sic teſtes muliebres ſeu ovaria, uti plurimis recentiorum appellantur, aqua tumeſcere, variorum confirmant teſtimonia; ovarium ſiniſtrum aqua ſubſalſa fœtida limpidiſſima ad libras duas medicas circiter oppletum, & ab Experientiſſ. *Hardero* notatum, refert *Schorrkopff in diſſert. inaug. de hydrope ovar. muliebr. Baſil. An.* 1685. *Menſ. Febr. habita*, §. 15. inſimul plura hujus hydropis exempla a Famigeratiſſ. *Wepfero* obſervata in §. ſeq. tradens, e quibus inprimis notandus duarum fæminarum hydrops, quarum ovaria copia ſeri libras 120. ſuperantis repleta fuere. Nec negligenda obſervatio celeberr. Amſtelod. Practici, *Abrah. Cypriani*, quam erudito orbi communicavit *Decker. Exerc. Pract. c.* 8. *p. m.* 689. de hydrope ovarii quinque urnas ſeri copia implente. *Conf. Ephem. Germ.*

Dec. II. An. IX. obſ. 136. *Ruyſch. obſ. an. chir.* 17. *Muyſ. obſ. chirurg. medic. decad.* 10. *obſ.* 7. *& Nuck. Adenogr. cur. c.* 8.

§. XII.

Ab ovariis procedentes ductus ſeu tubæ ab inventore fallopianæ dictæ, quandoque itidem tanta gravantur aquarum mole, ut inde facta diſtenſione, & uterus & veſica urinaria aliæve adjacentes partes obtegantur, uti videre eſt *ap. Tulp. l.* 4. *obſ. c.* 45. *& Decker. loc. alleg. conf. Scholion ad obſ.* 95. *Dec. II. An. II. Ephem. cit. p.* 233. *Zod. Med. Gall. An. I. Menſ. Jun. obſ.* 9. *& An. II. Menſ. Februar. obſ.* 12. Externas quoque genitalium muliebrium partes, quæ alias ab anatomicorum cœtu pudendorum nomine inſigniuntur, in gravidis nonnullis ſeroſo tumuiſſe latice, ſiſtit *obſerv.* 256. *in cit. Ephem. Dec. I. An. III.*

§. XIII.

Quid tandem mirum, cum plurimæ partes ab aquarum inundatione ſuam patiantur cladem, uterum nullo gaudere exemptionis privilegio roborante id multorum practicorum experientia. *Vid. Excell. Phil. Jacob. Hartmanni obſerv.* 67. *&* 68. *in Ephem. Germ. Dec. II. An. V. Hippocr. l.* 4. *de morb. text.* 34. *p. m.* 160. *Vol.* 2. *Edit. lind. mueb. eund. med. phyſiol. c.* 20. *p. m.* 575. *Zod. med. Gall. An. III. Menſ. Octobr. obſerv.* 8. *Joh. Michaël. prax. clin. P. I. l.* 5. *c.* 22. *ac inprimis Sennert. l.* 4. *Prax. P. I. S.* 2. *c.* 11. apud quos varia hydropum uteri vel cum, vel ſine graviditate, cum & abſque molis obſervatorum proſtant exempla, inter quæ notabile quam maxime, quod *Sennert. l. c. ex Veſalii l.* 5. *de human. corp. fabrica c.* 9. narrat, hunc nempe Auguſtæ vindelicorum in utero fæminæ cujuſdam inveniſſe materiæ ſeroſæ copiam ſexaginta menſuras Auguſtanas, quarum ſingulæ tres capiunt libras, adimplentem cum coalitione orificii uteri interni.

§. XIV.

Haud diſſimilem, nec minus ſtupendum caſum, nobis in Illuſtri Lugdunenſium apud Batavos Athenæo degentibus, obſervare licuit, quem fuſiori ab ipſomet *Deckero*, *Prof. ibid. Prax. & Præceptore quondam noſtro colendiſſimo*, conceptum calamo, nobiſque benevole communicatum, Benigno Lectori hic exhibemus.

Gertruda Jacobs, in platea vulgo de Belannſteeg, duodeviginti annos maritata, ſemel tantum gravida, verum ante ſextum impregnationis menſem abortum paſſa, Anno 1691. *annum jam agens quadrageſimum primum,*

circa

circa autumnum pluribus febribus tertianis jam ſimplicibus jam duplicibus, hac in civitate tum graſſantibus, tertiana item duplici intermittente graviori corripitur. Verum quia ipſi res anguſta domi, non niſi vulgaria & domeſtica in uſum vocavit remedia, rata, brevi ſe ab eadem liberatum iri, quod lochia, poſtea & ipſa menſtrua, naturaliter plane typum ſervarent. Aſt præ mariti morbo graviori, imo, ut videbatur, lethali, utplurimum & continuo mœſta, ultimo fere menſis Novembr. die, incidit in quartanam, primo ſimplicem, deinde duplicem, imo tandem triplicem, ſed intermittentem, à qua ſponte abſque adhibitis remediis circa ſolſtitium æſtivum liberata, tumorem inſtar pugni immediate ſupra pubem, duriorem verum & indolentem, primo obſervavit; attamen flocci fecit, emmenia quod recte ſuo tempore pateretur, imo cæterum ſana omnia obiret negotia domeſtica: verum tamen aliquot intra menſes nominatus ille indolens tumor ita increvit, ut medici opem implorare fuerit coacta, qui omnia accurate examinans, varia interna aperientia & incidentia, externaque plurima optimæ licet notæ in caſſum præſcripſit, imo quo plura hydropica, eo magis increvit tumor dictus, omnibus functionibus naturalibus licet bene ſeſe habentibus, & ipſis menſtruis tempeſtive ac ſatis copioſe fluentibus, unde tandem Deo & naturæ rem commiſit, donec ante biennium in tantam excreverit molem, ut omnes ac ſinguli hydrope aſcite laborare minime dubitarent. Nonnullis vero medicis, in praxi etſi verſatiſſimis hærebat nonnihil aqua, un lenam ſcilicet præternaturalis ille abdominis tumor, & ex qua cauſa, & inprimis quo in loco, qua in parte deliteſceret tanta humoris quantitas. Quare jam hæc jam illa, ac plurima a medicis præſcripta, nec non a circumforaneis avide ſatis miſerrima hæc adſumpſit, ſed ſemper oleum & operam perdidit; hinc nonnulli paracentheſin neceſſariam fore arbitrabantur, quod omnia rite & ſecundum naturam procedere obſervarint, alii vero omnino noxiam, vel ſaltem nullum levamen allaturam ſuſpicabantur; illi intra cavum abdominis ſerum latitare, hi vero intra duplicaturam omenti, vel meſenterii, vel inter peritonæum & muſculos abdominis, judicantes, quod aquarum fluctuationem nullam ex motu corporis obſervaverit ægra.

Tot inter ſententiarum diſcrimina, tandem me ante ſeſqui circiter annum vocarunt, omnibus accurate, (una cum Clariſſ. Dn. Coſſon plurimiſque viris medicis) examinatis & rite perpenſis, paracentheſin non eſſe inſtituendam, & curam magis palliativam hic requiri, certiſſime concludebam; cauſam enim mali non latere in cavo abdominis, nec partibus jam nominatis, ſed vel in ovario alterutro, vel utriſque, vel tuberculis ejus his illis lymphaticis p. n. oppletis, (quorum tuberculorum in pulmonibus aliiſque etiam meminit Hippocrat. l. 1. de intern. affection. Sect. XXV. §. 9. quibus diſruptis, mox hydropem pectoris vel alius partis neceſſario oriri, merito Venerandus Senex autumat,) vel in ipſo utero certiſſime putans, inprimis quod ſupra pubem, de tumore inſtar pugni, tandemque in tantam molem accreſcente conqueſta, illæſis tamen cæteris functionibus animalibus, & (quod inauditum pene,) ſingu-

ſingulis menſibus menſtrua paſſa fuerit, imo nunquam de hypochondriorum, nec præcordiorum tumore & anxietate, niſi ultimis vitæ menſibus, (dubio procul præ ingenti & præternaturali abdominis diſtenſione,) nec de ullo pedum crurumque tumore œdematoſo matutino nec veſpertino tempore conquerebatur, nec de ſiti majori, vel præternaturali; ob dictas igitur rationes paracentheſin nullius fore utilitatis. Ægra acquieſcens, obnixe precabatur, ut poſt mortem cadaver aperiretur præſentibus amicis.

Tandem 23 *Febr. An.* 1697. *per ſex circiter annos tumore illo afflicta, fatis ceſſit; poſtridie nonnulli hujus civitatis medici Clariſſimi ac medicinæ Tyrones curioſi, nobiſcum defunctæ abdomen, in immenſam ac pene incredibilem molem, ad mammas uſque diſtenſum, ac præ nimia diſtenſione hinc inde diſruptionem minans, (non tamen emaciatum cadaver, nec ullum partium reliquarum tumorem œdematoſum comitem) viderunt, craſſitie duarum cum ſemiſſe ulnarum Hollandicarum. Infra umbilicum igitur in abdominis latere dextro, duobus in locis paracentheſis inſtituta fuit, per quos cannulos lympha nonnihil cruenta, ſed lenteſcens, tenax, & veluti oleoſa, pinguis, ſapore ſubſalſo effluxit; in latere oppoſito, ſiniſtro ſcilicet, itidem apertione facta, ut eo citius major lymphæ copia efflueret, non niſi minor lymphæ, ſed magis limpidæ copia, nullo colore tincta, proprioque in ſacculo, ſive particulari capſula contenta, (ut poſtmodum clare conſtitit) profluxit; tandem coacti fuerunt a ſuperiori parte abdomen aperire, lymphamque ſpiſſiorem capſula quadam exhaurire, ſcilicet abdomine ſupra umbilicum aperto. Ejus muſculi aut fibræ eorum carneæ, præ nimia & præternaturali hac diſtenſione vix obſervabantur, omnia vero inteſtina illæſa, bene & naturaliter erant conſtituta, (nullo excepto) præter renes paulo flaccidiores & hepar peritonæo ſatis arcte accretum. Sed ne guttulam quidem in abdominis cavo, lymphæ hujus lenteſcentis, ſed in propria membrana vel utre contentam viderunt adſtantes. Verum hæc membrana hujus utris majoris & præternaturalis exterior ubique in latere dextro plurimis fibris, imo multo arctius quam in ſiniſtro latere peritonæo adhærens viſui ſeſe offerebat; e cujus utris cavitate dictæ lymphæ copia ad ſeptem urnas majores aquarum, excepta illa, quæ in terram copioſe profluxerat, deprompſimus.*

Tandem totam hanc membranam cum annexa vagina uteri ad medium fere exſciſſa, vel horrendum illud corpus cum vagina e corpore exſciſſa, ſequenti die in ædibus noſtris accuratiori & ulteriori examini, coram pluribus medicis & ſtudioſis curioſis ſubjecimus, & primo vaginam ſatis mollem, nulla labe infectam, ſed prope illam abſciſſionem, vaginam verſus uterum coalitam & cartilagineam invenimus, ita ut nullus, etſi tenuiſſimus, admitteretur ſtylus: verum ſecundo immediate ante vel prope vaginæ coalitum in ſiniſtro ejus latere, foramen exiguum cingulo rotundo inſtar muſculi denſioris vel pylori præditum invenimus, per quod tubuli beneficio inflatione facta, protinus omnia vaſa ſanguinea, plurima & innumerabilia, valvulis quibuſdam donata, & per univerſi hujus corporis circumferentiam & internam ſubſtantiam diſperſa, nitidiſſime

diſſime viſui ſeſe offerebant; inprimis tamen in latere hujus corporis ſiniſtro, ubi peritonæo adeo non adhæſerat, firmiter hinc perſuaſi erant omnes Doctores Celeberrimi; menſtrua per hocce foramen cum omnibus vaſis ſanguineis commercium habens, paſſam fuiſſe miſerrime hanc afflictam.

Tertio interior membrana, in qua latex ille cruentus lymphaticus continebatur, glabra, glutinoſo latice ſubflavo referta, conſpiciebatur. Quarto plurimis hydatidibus & condylomatibus minoribus majoribus variæ & diverſæ figuræ & conſiſtentiæ, ſcirrhoſis ſcilicet & inæqualibus, præprimis in latere ſiniſtro, non vero in dextro, quod illis pene carebat, præditam invenimus interiorem illam membranam; hiſce hydatidibus & condylomatibus diſſectis, lympha cruenta, tenuis ſubſtantia glutinis pellucidi jam magis opaci & ſpiſſioris, ex aliis inſtar mellis, jam lardi tenuioris, effluebat, imo ſcatebant interne omnia illa tubercula vaſculis innumeris mire inter ſe contortis; tandem præſertim corpus majus, valde inæquale, tactu ſcirrhoſum, immediate poſt coalitam vaginam, ſupra pubem, uterum referens, imo eo ipſo loco, ubi ante ſex circiter annos de tumore præternaturali inſtar pugni primo fuerit conqueſta, examini quoque ſubjecimus, quod corpus ab oſſe nonnihil compreſſum, in ſuperiori parte phlegmone vel eryſipelate & ſanguine hinc inde nonnihil extravaſato infectum oculis ſeſe obtulit, mox plurimi corpus eſſe uteri ſuſpicabantur, valde ſcirrhoſum, quo exterius variis in locis diſſecto, ſubſtantiam meliceridis veluti, imo ejuſdem coloris cum cæteris tuberculis nominatis internis invenimus: a latere magis ſiniſtro majus quoque tuberculum, plurimis minoribus diverſæ figuræ ac coloris hydatidibus, & p. n. induratis corporibus cohærens, imo ſcatens vidimus, inciſo eo & aperto, itidem mellis dicta quædam ſubſtantia effluxit, attamen tenacior.

§. XV.

Hæc ſunt B. L. quæ in cadavere hoc fœmineo obſervare potuit laudatus ſupra Dn. Deckerus. Ex quo recenſito caſu ſufficienter liquet, quam arduum, quam difficile ſit, atrociſſimum hunc morbum cognoſcere, nedum curare. Sed antequam nos convertamus ad ſigna, quibus cognoſci debeat, & ad curam, placet prius fontes, e quibus ſcaturiginem ſuam hydrops uterinus hauriat, mentis oculis inſpicere. *Medicum enim morborum vires conſiderare oportet, & cauſas, ex quibus morbi fiunt, exquirere*, inquit *Hippocrat. l.* 1. *de morb. mul. text.* 32. *num.* 11. Sit itaque.

CAPUT II.

Cauſas hydropis uterini proximas & ſecundarias inveſtigans.

§. I.

IN determinanda proxima hydropis hujus cauſa, autores mutuis ſe defatigarunt litibus & altercationibus. Ita alii omnem hydropis cujuſcunque, & per conſequens, uterini culpam hepatis functioni læſæ adſcribere conati ſunt, ob præconceptam falſam de primario ſanguificationis organo hypotheſin, quæ tamen jamdudum, hepate regali hoc officio & primatu exuto, extra veræ medicinæ limites a recentioribus non ſolum relegata fuit, ſed & a medicorum antiquorum quibuſdam jam in dubium vocata, propria ipſis innocentiam hepatis demonſtrante autopſia. Conf. *Auguſtin. de Laurentio diſcept. med. decad.* 1. *diſcept.* 9. *p. m.* 183. *ac ſeq.* & *Joh. Bapt. ab Helmont. tr. ignotus hydrops* §. 11. *p. m.* 485. & 486. ubi plurima innocentiæ hepatis in hydropicis ſiſtuntur exempla; nec admittendus *Vincent. Alſar. a Cruce qui in tr. de quæſitis per Epiſt. in arte med. Cent.* 1. *Ep.* 2, citante eum *Höfero Herc. med. l.* 3. *c.* 2. *p. m.* 177. hepar in aliis hydropis ſpeciebus inſons eſſe, excepta uterina, ac quavis particulari, ſtatuit, refutante ejus ſententiam plurimorum practicorum experientia, cum noſtra hydropis uterini hiſtoria.

§. II.

Clariſſ. Sennerto loc. ult. alleg. tradere placuit, collectionem aquæ in utero vel a ſeroſa & aquoſa humiditate menſibus permiſta, ex mala in hepate & liene ſanguificatione genita, vel ab uteri debilitate, ex partu laborioſo, abortu frequenti, frigore externo, aut quacunque alia de cauſa, quæ uterum refrigerare, ejuſque calorem debilitare poteſt, contracta, ortum ſuum ducere. Verum enimvero, hæc ſententia, quanquam non abſolute a veritatis tramite declinet, nihilominus ſua laborat infirmitate, nam, ut ſanguificationis negotium ab autore hepati ac lieni male adſcriptum, intactum linquamus, datæ iſtæ cauſæ, cum ex iis non ſemper, nec niſi ſecundario hydrops uteri generetur, ad remotas & accidentales magis videntur referendæ cauſas, uti in ſequentibus patebit.

§. III.

Aëtium alioſque longam menſium ſuppreſſionem, impraegnationemque impeditam, tanquam cauſam hydropis uterini primariam & unicam agnoſcere,

cere; notant *Rod. à Caſtro l. 2. de morb. mul. c. 19. p. m. 281. & Sennert. l. c. p. m. 68.* Alii vero coalitioni interni uteri orificii aſſignarunt primam hydropis ſæpe dicti cauſam. Aſt horum placitis, tantum abſit, ut adſenſum noſtrum largiamur, quin potius evincamus, ea tanti non eſſe momenti; quod enim menſium ſuppreſſionem attinet, evidens eſt, eam nec primam, multo minus unicam eſſe hydropis dicti cauſam, ſiquidem ægra noſtra per totum temporis ſpatium, quo atrociſſimo iſto vexata eſt morbo, emmenia rite & legitime fluentia habuerit. Imo compertum eſt, nonnullas menſium ſuppreſſione laborantes, longam ſatis temporis moram confeciſſe ſine ſanitatis diſpendio. Quanquam in quibuſdam aliquid ad productionem iſtius morbi, non niſi tamen ſecundario, contuliſſe videatur. Idem concludere licet de impræegnatione impedita. Coalitionem vero interni orificii uteri quod concernit, non levis adhucdum in animo noſtro ſcrupulus reſidet, an ea primario nominatum ſæpius affectum cauſetur, ſuſpicamur enim, poſſe talem hydropem produci, nulla præexiſtente coalitione dicti orificii, cum ſcilicet lympha intra tunicas uteri effunditur, & in membranaceis quibuſdam continetur receptaculis, hydatidum titulo a modernis inſignitis; inſuper dictam coalitionem variis in caſibus contingere poſſe, quam nec illico, nec ſucceſſu temporis, ulla humoris aquoſi collectio intra uteri anguſtias inſequitur, haud improbabile eſt. Eſſe tamen cauſam maxime concurrentem, ac inter ſecundarias in noſtra ægra non infimam indubitato aſſerimus.

§ IV.

Inſignis *Lower. tr. de corde c. 2. Bibl. An. P. 2. inſerto p. 99.* experimenta quædam in canibus inſtituens, ligando ſcil. eorum partim venam cavam ſupra diaphragma, partim venas jugulares, obſervanſque notabilem ſeri intra abdominis penetralia collecti quantitatem, ac partes capitis omnes, ſupra ligaturam jugularium, aqua turgidas, concludit, hydropis & generalis & particularis cauſam proximam eſſe impeditum ſanguinis in venas circuitum: hæc phœnomena ſuo inniti veritatis fundamento, quanquam minime dubitemus, interim argumentari velle ex his artificialibus phœnomenis, tale quid in corpore etiam humano contingere hydropem inferens, haud fas eſſe, arbitramur, penſitantes, tanta ſi reſultaret in vaſis ſanguifluis obſtructio, uti in datis experimentis a conſtrictione mediante ligatura, illico ſuffocationis periculum & vitæ diſcrimen imminere, quemadmodum id, ut aliorum teſtimonia ſilentii velo obtegamus, ipſi Loweriani canes teſtantur, utpote quos brevi moratum progreſſu extremum profundere ſpiritum, oportuit; cum e contra hydrops quicunque lento aggrediatur hominem paſſu. Quid, ſi diceremus, incitatorum experimentorum primo, vaſa quædam lymphatica dilacerata fuiſſe, ſicque in abdomen ſuum effudiſſe laticem, non obſtante, quod

dictam vaſculorum ruptionem laudatus Acutiſſ. Autor, forte ob horum nimiam exilitatem haud obſervaverit, ſperamus, nos vix aberraturos a veritatis via. Sed quicquid ſit, impeditam purpurei laticis pericycloſin, tanquam cauſam efficientem collectionis aquarum primam, inprimis in hydrope uteri abſolute agnoſcere nequimus, ex hoc potiſſimum fundamento, quoniam ordinarius menſium fluxus in ægra noſtra notabilem ſanguinis obſtructionem non indicaverit, cum alias typum ſuum ſervare haud potuiſſet. Eſſe tamen cauſas inter remotas facile principalem, lubenter largiri poſſumus & debemus.

§. V.

Reliquas autorum circa cauſam proximam & primariam opiniones, ſilentio tranſmittere lubet, ne variarum opinionum fluctibus ſubmergeremur, aut Charybdin evitare cupientes, incideremus in Scyllam; noſtra ſaltem quid foveat mens circa originem hydropis uterini, detegere jam placet. Autumamus vero cauſam proximam & quidem immediatam hujus hydropis, uti aliarum ſpecierum omnium, eſſe unam eandemque, nempe ruptionem vaſis cujuſdam lymphatici, quæ dupliciter contingere poteſt, vel ab obſtructione, vel a vulnere extrinſecus inflicto, cum tamen poſterior ruptionis cauſa accidentalis ſit & rariſſima, de priori ſaltem ſolliciti erimus.

§. VI.

Unde igitur obſtructio illa dictam vaſis lymphaticis ruptionem inferens, proveniat, jam paucis expendamus: notum eſt ex phyſiologicis, ſanguinem e cordis oceano per arteriarum mæandros, tanquam flumina ad omnes corporis deferri partes, & una cum ſanguinis parte rubicunda, ſerum ſeu laticem quendam aquoſum; cum vero natura corpus noſtrum quamplurimis in locis, præcipue vero in extremis partium oris, innumerabili fere ditavit glandularum numero, quarum pleræque ſi non omnes quoſdam recipiunt arteriolarum ſurculos, probabile, imo ipſi veritati conſentaneum eſſe, ſuſpicamur, iſtas, glandulas nempe, e dictis arteriolarum ſurculis, ob continuatam ſanguinis preſſionem, (quam eleganter & fuſius demonſtratam B. L. *vid. ap. Barthol. de Moor lib.* 1. *cogitat. de inſtaur. medic. p. m.* 41. *& ſeq.*) ſeri quandam recipere portionem, reliqua interim tum ad partium nutritionem amandata, tum in venas iterum ſe effundente; ſeparata iſta ſeri pars itaque limpidior, & a ſuis heterogeneitatibus liberior, lymphæ nomine venit, & deinceps per vaſorum ſuorum lymphaticorum alveos reflua, partim ipſis venis, partim vero per ductum chyliferum cordis reaffunditur thalamis. Si itaque hæmatoſi ob depravatam chylificationem vitiata, maſſa ſanguinea particulis qui-

quibuſdam peregrinis, præſertim terreſtribus, viſcidis ac pituitoſis abundet, glandulæ quoque ſecretionis officio non rite fungantur, aliud inſequi haud poteſt, quam ut terreſtres illæ ac viſcidæ particulæ cum ſero ad glandulas delatæ, in hiſce ac vaſis inprimis lymphaticis, ob retardatum propter vaſorum anguſtiam earum motum, obſtructionem cauſentur, ſeroſa interim lympha continuo affluente, qua in mole admodum aucta, dicta vaſcula, cum ſimplici eaque tenuiſſima gaudeant tunica, vel in hydatides degenerant, tandem rumpentes, vel ipſamet ob nimiam diſtenſionem ruptionem patiuntur; unde lympha, qua data via, ruit. Ab eadem obſtructione lympham etiam acriorem reddi, & tenellulam dictorum vaſorum texturam corrodere poſſe, haud longa indiget probatione, cum id ratio nobis dictitet, & quotidiana edoceamur autopſia, aquas ſtagnantes peregrinam induere craſin, quidni & humores corporis noſtri? Eſt itaque cauſa proxima mediata hydropis cujuſcunque & noſtri, obſtructio.

§. VII.

Diximus hydropem uterinum ab obſtructione & inde orta ruptione vaſis cujuſdam lymphatici ſuos trahere natales, ſed dubitaret forte quis de exiſtentia lymphaticorum in utero, cum ea anatomica obſervatione in humano nondum roborata, ſicque & noſtram datam cauſam proximam ambiguam, imo falſam proclamaret. Verum, etiamſi confiteri cogamur, vix ab ullo anatomico, quod ſciamus, obſervatos fuiſſe in ipſo humano utero lymphæ-ductus, attamen hoſce plane non dari, haud ſtatim aſſerendum, cum multa adhucdum denſis ignorantiæ tenebris involuta latitent, quæ futuro tempore poſterorum, ſi non Modernorum induſtria, forſan detegere, & in lucem producere poterit. Sic nemo mortalium tam lynceis gaudet oculis, ut ductus, quibus potus in diabete laborantibus, immediate ex ventriculo aut inteſtinis ad renes tranſcolatur, ipſi animadvertere hactenus licuerit, quorum tamen exiſtentia & ratione & effectu confirmatur. Quicquid tamen ſit, non veremur aſſertionem lymphæ ductuum uterinorum in mulieribus, a nonnullis fide Digniſſimis & Peritiſſimis Anatomicis jam in vaccis obſervatorum, noſtro quoque excipere adſenſu. *Conſul. Illuſtr. Malpigh. Diſſert. Epiſtolar. ad celeber. Jac. Sponium data, & oper. ſuor. Tom. I. inſerta, ſub init. ut & ejus vitæ oper. Autor. poſthum. præfixa, p. m. 46. it. Rollfinck lib. de part. gener. dicat. fabriea, P. 2. c. 26. & 50. fin. Nuck. Adenograph. Cur. c. 7. p. m. 74. & 75. Philip. Verheyen Anat. tr. 2. c. 27. Munnicks, de re Anatom. p. m. 78. & Regner. de Graaff de mul. organ. gener. inſerv. c. 8. Bibl. Anat. P. I. p. 444.*

§. VIII.

Hæc eſt itaque noſtra de hydropis cujuſvis & conſequenter uterini cauſa proxima ſententia, utpote probabilior cæteris & magis perſpicua, ac a pleriſque recentiorum recepta. *Vid. Diemerbr. An. l.* 1. *c.* 12. *p. m.* 66. *Franc. de le Boe Sylv. Prax. med. append. tr.* 6. *th.* 15. *& ſeq. Barbette Prax. l.* 4. *cap.* 4. *& Decker. in not. ad loc. cit. Le Mort. chym. veræ nob l. & util. p. m.* 122. *fin. Ettmüll. Coll. Pract. P.* 2. *c.* 6. *p. m.* 406. *Gockel. conſ. & obſ. cent.* 1. *conſ.* 88. *& cent.* 2. *conſ.* 41. *Frid. Hoffmann. Jun. Fund. Med. Pathol. c.* 6. *th.* 29. *aliique.* Jam ad cauſas remotas ac ſecundarias digreſſum faciamus, quæ ex triplici peti queunt claſſe, vel enim ex rerum naturalium, vel e nonnaturalium, vel præternaturalium numero.

§. IX.

Inter res naturales potiſſimum temperamentum, & humores ſuum conferre ſymbolum ad producendum hydropem videntur; temperamentum quidem quatenus illud humidum nimis & frigidum, generandis cruditatibus ſeroſitatibuſque in M. S. magis aptum; hinc ratio eſt in promptu, cur mulieres gravius & ſæpius hydropico tentantur morbo, cum teſte *Hippocr. de Nat. Pueri text.* 6. *p.* 138. *Vol. I. Ed. Linden.* Corpus muliebre humidius ſit quam virile; humores inter poſt lympham ſanguis primatum facile obtinet, ſi ſcil. vel ejus vitietur hæmatoſis, vel pericycloſis impediatur, ſeroſitateſque nimium in modum in eo adaugeantur.

§. X.

E rerum ſic dictarum nonnaturalium claſſe, commune illud omnium effluviorum receptaculum, aërem, pro varietate ſuæ craſſitiei aut ſubtilitatis, humiditatis aut ſiccitatis, frigiditatis aut caliditatis, quam maxime humorum noſtrorum motum alterare, res eſt nullis niſi naturam aëris ignorantibus ignota. Præprimis tamen aër frigidus, craſſus, humiduſque productionem hydropis promovere videtur, dum nempe particulis ſuis viſcidis meatus cutaneos obſtruendo, inſenſibilem inhibet tranſpirationem, unde exhalationes illæ heterogeneæ & aquoſæ ſanguinis, intra vaſorum limina coërcentur, totamque inquinant maſſam. Quid cibi ac potus conferant, obſcurum haud eſſe autumamus, autopſia ſæpe confirmante, iſtos, qui nimio ſpiritus vini uſui indulgent, aut mero epuliſque omni ſe tempore obruunt, aut in æſtivis menſibus ac febribus ardentibus nimium ſe ad extinguendam ſitim ingurgitant potulentis, utplurimum tandem luxuriei ſuæ ac erroris commiſſi recipere pœnam, hydropem.

Sed

Sed nec in ſomno ac vigiliis, motu ac quiete mediocritatis limites tranſgredi licet, nimio enim ſomno ac quiete ſpirituum animalium & ſanguinis motus torpidior, chylificatio debilior, excrementorum ſecretio & egeſtio tardior, inſenſibilis item perſpiratio difficilior redditur, vigiliis vero diuturnis atque motu nimio ſpiritus animales penitus diſſipantur, ſubtiliores ſanguinis particulæ extra corpus eliminantur, quin & ipſa chyloſis non leviter depravatur, ac cruditatibus tandem M. S. adimpletur. Quibus omnibus ita ſe habentibus, ecquis non colligeret, hydropem tandem exoriri poſſe? Ad cujus productionem, concurrere quoque excreta & retenta, evidens eſt, utpote quæ potiſſimum a prioribus dependent. Hinc nimium ſanguinis ſputum, cruentam alvi dejectionem, crebriores hæmorrhagias, venæ-ſectiones largiſſime inſtitutas, emmenia lochiaque ſuppreſſa, hydropem cum aliarum partium, tum uteri induxiſſe, practicorum obſervata edocent. *Vid. Hippocr. l. 2. Prædict. text.* 11. *p.* 496. *Vol. I. poter. obſer. l.* 3. *c.* 38. *Ephem. Germ. Dec. II. An.* 1 *obſ.* 114. *An.* 2. *obſerv.* 169. & *An.* 7. *obſ.* 188. *aliique.* Excretorum numero placet quoque inſerere abortum, quem in noſtra ægra cauſam hydropis uterini remotam fuiſſe, ex ipſo caſu conſtat. Sed & ipſa quædam animi pathemata inter cauſas dicti affectus remotas referri poſſe, quatenus ſcil. ſpirituum animalium influxum refrænantur, ac chyloſin ipſamque hæmatoſin aliquatenus impedire queunt, luculentum ægra noſtra, ob mariti morbum ſummo ac continuo mœrore proſtrata, exemplum præbet.

§. XI.

Tertiam cauſarum remotarum claſſem conſtituunt res præternaturales, inter quas principaliſſima eſt in hydrope uteri hujus orificii interni coalitio, cum tunc temporis aquæ in cavitatem uteri effuſæ omnis præcludatur exitus ſeu effluxus, ſicque majorem ab allabenti humore dictum viſcus diſtenſionem intumeſcentiamque pati cogatur, uti ex recenſito ſupra noſtro caſu pateſcit. Quibuſdam animadvertentibus in nonnullis hydropicorum cadaveribus ſcirrhoſos quoſdam tumores partium nobiliorum, hoſce etiam remotarum numero accenſere placuit; bene an male, aliis judicandum relinquimus, ſufficit, dubium adhucdum eſſe, an dicti ſcirrhi hydropem antecedant, an vero concomitentur. (In noſtra hydropica potiſſimam uteri ſubſtantiam ſcirrhoſam fuiſſe, ex caſu manifeſtum eſt.) Frequenter tamen e rerum præternaturalium claſſe, morbi quidam chronici, uti febres quotidianæ, tertianæ, quartanæ, autumnales, aliæve poſt ſe relinquere hydropem ſolent; notantibus *Hippocr. de aër. aqu. & loc. text.* 26. *p.* 343. *Vol. I. Cornel. Celſ. l.* 3. *de medic. c.* 21. *Henr. Reg. Prax. med. l.* 3. *caſ.* 18. *Decker. Exercit. Pract. c.* 5. *p.* 285. *Bellin. tr. de urin. pulſ. ſangu. miſſ. febrib. &c. p. m.* 386. *Winckler. Dec.* 1. *Ephem.*

Ephem. Germ. An. VI. & VII. obſ. 52. *& Joh. de Muralto ib. Dec. II. An. VIII. obſ.* 4. Confirmante inſimul ægra noſtra, utpote quæ graves & diutinos dictarum febrium perpeſſa inſultus, in graviorem tandem uteri cataclyſmum terminantes. Quibus etiam adjungimus fluorem album, quem hydropem uteri lethalem progeneraſſe, jam ſuperius citata *obſ.* 8. *Zod. Med. Gall. An. III. menſ. Octob.* ſiſtit. Et cum nec infrequentes poſt icterum hydropes, uti legi poteſt *ap. Anton. de Heyde in Centur. obſerv. med. Anatom. Mytuli annexa obſ.* 9. *Thoner. l.* 3. *obſerv. p. m.* 154. *Chriſt. Franc. Paullini obſerv.* 97. *quæ habetur in append. ad Dec. II. An. V. Eph. cit.* item poſt renum vitia obſtructionesſve, tradentibus *Platero Prax. Tom. III. l.* 1. *c.* 3. *p. m.* 238. *&* 239. *ac Mœb. Fund. Med. Phyſiol. c.* 17. *circa fin.* ac poſt luem veneream, perhibente *Tym. à Guldenkl. l.* 3. *Epiſt.* 15. haud abſonum eſſe putamus, ſi, dictos affectus etiam noſtri hydropis cauſas remotas eſſe poſſe, aſſeramus. Aſt, ne nimium immoraremur in ſcrutinio cauſarum, quas ſufficienter nos inveſtigaſſe ſperamus, lubet jam progredi ad

---

CAPUT III.

Signa diagnoſtica hydropis uterini & prognoſin ſiſtens.

§. I.

OPtime *Georg. Baglivi l.* 2. *de Praxi medica ad priſcam obſervandi rationem revocanda cap.* 8. §. 1. *Prima baſis curandorum morborum eſt recta eorundem cognitio, atque debitum unius ab alio diſcrimen; latent enim velut in alta nocte prima morborum ſtamina, nec arte magiſtra in curationem eorundem perveniemus, niſi facem præferat ſolida diagnoſis.* Haud aliud jam retroactis ſeculis indicaſſe videtur *Hippocrates*, cum *tr. de medico text.* 12. *Iſtum ſolum chirurgiam*, (dicamus & medicinam) *rite aggredi, qui ſignorum expertus eſt;* ſcripſit. Hinc noſtrarum quoque cenſemus eſſe partium, ſi veſtigia optimorum medicorum premere velimus, perſcrutationi ſignorum, quibus nominatus ſæpe affectus dignoſci ſolet, omnem pro viribus impendere operam.

§. II.

Sed cognitionem ſignorum hujus morbi non parum torquere practicorum ingenia, vel ex noſtra innoteſcit ægra, ſiquidem medici curam ejus gerentes, obſcuritate ſignorum in diverſas diſtracti fuere ſententias; nec mirum: cum pathognomonica & propria præſentiam dicti affectus infallibi-

ſibiliter indicantia vix ac ne vix dentur, ſed omnia videantur & aliis quoque morborum generibus communia. Comprehenduntur vero a Venerando *Cool.* I. *de morb. mul. text.* 85. *p.* 467. *Vol. II.* ſequentibus verbis: *Si hydrops in uteris naſcatur, menſes pauciores & pravi fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumeſcit, & mammæ ſolidæ molles fiunt, & lac nullum, & ex his cognoſces, quod aqua intercus ſit;* & paulo poſt *idem text.* 86. *Si hydrops in uteris fiat, menſes pauciores fiunt & deteriores, & per longius tempus & pauciores, quam oportet.* Præter quæ ſigna, cum ex iis nondum ſufficienter elucescat, an aqua in ipſa uteri cavitate, an vero intra ejus tunicas in veſicas membranaceas ſeu hydatides diſtenſas fluctuetur, haud incongruum erit, inveſtigare per manus peritæ cujuſdam obſtetricis, num internum uteri orificium coalitum aut arcte nimis conſtrictum ſit, nec ne; coalitio enim ſi adſit, de exiſtentia humoris in ipſa cavitate minime eſt dubitandum, reſidere vero intra membranas, dicto interno orificio contrario ſe habente modo, indicatur.

§. III.

Ad meliorem tamen morbi cognitionem, lubet ſimul in contemplatione ſignorum, affectum noſtrum ab aliis diſtinguentium, mentem habere defixam. Diſcernitur vero hydrops uteri (1) ab aſcite (α) quod in hoc major quam in illo ventrem tumor occupet; (in ægra noſtra differentia hæc locum non habebat, quin nimius & ad mammas uſque protenſus tumor abdominis tandem minitabatur ruptionem;) (β) In hydrope uterino tumor à parte inferiori ordiatur & verſus ſuperiora tendat; contrario vero aſcites incedat greſſu; (γ) Symptomata illius minus acerba ſint, nec tam cito ægræ ac ab aſcite tabeſcant; (non obſtante integro fere ſexennio, quo afflicta fuit ægra noſtra hydropico uteri tumore; emaciata tamen parum erat;) (δ) In illo ſitis moleſtia minus torqueantur ægræ, quam in aſcite; diſtinguitur (2) ab inflatione, cum tenſior magis in hac abdominis ambitus ſit; & ſi percutiatur, ſonum quaſi edat, in illo vero flaccidior & mollior venter; & fluctuationem quandam aquarum ſentiat mulier; in unum vel alterum inclinans latus; (nullam aquarum fluctuationem ex corporis motu obſervavit ægra noſtra.) Diſcrepat (3) ab imprægnatione; (α) quod gravidæ utplurimum proſpera fruantur valetudine, in hydropicis contra ſymptomata in dies magis ac magis exacerbentur. (β) In illis mammæ tandem lacte turgeſcant ac ſolidiores fiant, in his verum lacteo humore deſtituantur ac flacceſcant. (γ) Tumor ventris in illis durior, in his mollior, & (δ) in illis acuminatus magis pro ratione ſitus embryonis, in his vero æqualiter juxta uteri & ventris amplitudinem extenſus ſit. (4) Differt & a tumoribus cancroſis & ſcirrhoſis, ut & ab inflammatione uteri, utpote, qui atroces inducunt dolores, & ſæpe ſi non ſemper febrilium ſtipati ſunt ſymptoma-

tomatum ſatellitio, cum e contra dictum hydropem dolor non niſi levior, ac febrilia ſymptomata raro concomitentur. *Vid. Sennert. Prax. l. 4. P. I. Sect. 2. c. 11. p. 69. & 70. Rod. à Caſtro de morb. mul. l. 2. c. 19. p. m. 282. Zod. Med. Gall. An. V. Menſ. Mart. c. 7. p. m. 65.*

§. IV.

Hiſce ſignis omnibus rite collectis & examinatis, dignoſci tandem hydropem dictum poſſe, putamus. Jam, antequam pro ratione ordinis, judicium quoddam de hujus morbi natura & eventu feramus, duo prius nobis occurrunt ventilanda; primo retulit *Hippocrates loc. ſupra cit.* inter ſigna ſæpius citati morbi, paucitatem, pravitatem ac defectum fluxus menſtrui; cujus opinioni inter alios ſubſcribit quoque *Rod. à Caſtro loc. alleg.* ſecundo *Sinibald. Geneanthrop. l. 4. tr. 1. c. 9. p. m. 431. ac Schorrkopff in diſp. ſupra cit.* §. 22. fluxum nominatum nunquam in hydrope uterino obſervari, aſſerere haud verentur. In quantum igitur laudatorum autorum opiniones à veritatis tramite deflectant, oſtendere haud ſupervacaneum erit.

§. V.

Equidem inficias ire nequimus, ſanguinem menſtruum nonnunquam accelerante ac perſeverante poſt in ſtatione ſua nominato morbo, in fluxu depravari, retardari, quin ſiſti, interim adſtipulari doctiſſimorum iſtorum virorum ſententiis minime gentium valemus, cum, quam minus univerſale axioma Hippocrateum ſit, ac quam labili nitatur *Sinibaldi ac Schorrkopſii* de nunquam fluentibus in hydrope dicto menſibus hypotheſis fundamento, luculenter demonſtret tum *obſervatio 68. in Ephem. Germ. Dec. II. An. V.* tum noſtra ſupra recenſita. Et quid obſtaret, quo minus ſanguinei laticis efffluxus tum temporis menſtruam ſuam obſervaret periodum? Coalitio ſeu conſtrictio orificii uteri interni? Neutiquam: niſi cum nonnullis vel autoritatis fulgore occœcatis, vel errorum laqueis irretitis, menſtrualem ſanguinis rivum ex ſolo uteri fonte ſuam ducere ſcaturiginem, ſtatuere velimus; ſed non ex hoc fonte, multo minus ex eo ſolum muliebria purpureo irrigari rore, patet (1) in gravidis, in quibus, ſi verum ſit, internam uteri januam, peracta conceptione, ita arcte occludi, ut nec tenui aditus pateat ſtylo unde promanaret obſervatus nonnunquam primorum menſium tempore dictus fluor, nonne e vagina? (2) *Famigeratiſſ. Bohn. Circ. Anatom. Phyſiol. Progymn. 16. p. m.* 244. vaginam ſolam, utero ſalvo & immuni, fluore ſanguineo conſpurcatam, bis ſe obſervaſſe in cadaveribus puellarum violenta morte raptarum teſtatur, quale quid & inſignis *Carol. Piſo in ſuis obſerv. & ..[illegible]* notavit, citante eum laudato *Bohn. l. all.* Si igitur tale quid con-

contigit in corporibus nulla interna labe, nullo morbo afflictis, quidni natura in ægra noſtra ſimile quid moliri potuerit, cum quovis modo laboranti microcoſmo auxiliatrices ferre manus intendat. Imo menſtrualem ſanguinis rivum naturaliter interiores uteri lares non ſubire, ſed viam eligere per fines vaſorum, in collo uteri deſinentium, haud improbabile eſſe, autumamus. *Vid. Bohn. l. c. & Lambzweerde hiſtor. nat. molar. uteri c.* 18. *p. m.* 153. *fin.*

§. VI.

Jam ad prognoſin: de morbo noſtro hydropico medicum boni quid ægris polliceri poſſe, dubio mentis judicio fluctuamur; nam uti vix ulla hydropis ſpecies curationem facilem admittat, ita noſtram ſane morbos inter curatu difficillimos referimus; ſive ſit cum coalitione uteri conjuncta ſive non; quanquam poſterioris præ illa faciliorem paululum eſſe medelam confiteamur. Si graviditati aſſociata, utplurimum ſolet eſſe lethalis, & hydropem talem haud raro inſequitur hydrops totius corporis; docente *à Caſtro l. c.* Quod *Hippocrat. Coac. prænot. text.* 3. *p.* 567. *Vol. I.* de hydrope in genere ſcribit; eum ſcilicet, qui ad curationem remiſit, recurrentem, deſperatum eſſe, & de noſtra hydropis ſpecie optimo jure dici poteſt.

CAPUT IV.

Curam uterini hydropis exhibens.

§. I.

TRia ſunt, quæ ægros à graviſſimorum morborum inſultibus vindicare videntur, natura ſcilicet, fortuna, atque medicus. Natura quidem critica materiam morbificam extra ægri corpus expellendo evacuatione; fortuna vero, adjuvando nonnunquam audaces; medicus tandem prudenti conſilio & expertis pharmacis ſuccurrendo. Ab hiſce tribus an mulier hydrope uteri afflicta, & ſibimet ipſi ſalutare quid polliceri queat, jam examinandum.

§. II.

Quod naturam attinet, haud deficiunt exempla hydropicorum critica naturæ cura ſanatorum. Sic quendam toties ab hydropico liberatum tumore, quoties aquarum moles per cutis poros ſeſe effunderet, notavit

Th. Bartholin. Cent. 3. *hiſtor. anat.* 23. Fæminam quampiam Libitinæ e faucibus ereptam, natura colluviem aquarum per hypochondria extra corpus eliminante, teſtatur *Joh. Petr. Albrecht Dec. II. Eph. Germ. An.* 1. *obſ.* 79. De hydrope critica narium hæmorrhagia ſoluto, *vid. ib. An. III. obſ.* 170. & *ap. Fabr. Hildan. obſ. chir. ab Uffenb. edit.* 50. *Idem Hild. ib. obſ.* 48. & *Gerbez in Dec. cit. Eph. cit. An. VIII. obſ.* 70. Naturam per abſceſſum in ſcroto factum omnem humoris quantitatem evacuaſſe tradunt. Ita quoque pedes ſeroſam ſtillantes lympham ſaluti cuidam fuiſſe, narrat *Conr. Rayger, E. G. Dec. III. An. III. obſ.* 136. Spontaneam umbilici apertionem nonnullis hydropicorum levamen haud ſpernendum quin priſtinam attuliſſe ſanitatem, referens laudatus modo *Fabr. Hild. ib. obſerv.* 47. *Joh. B. Lambzweerde in append. ad ſcult. armam. chir. p. m.* 128. *ac Hochſtetter. obſ. med. Dec.* 2. *caſ.* 10. & *in ſcholio ad cit. caſ.* uti autem ſedula ægrorum medicatrix fuit natura, in aliis hydropis ſpeciebus, ita quoque in hydrope uterino. Qualem naturæ curam experta illa mulier, cujus mentionem facit *Joh. de muralto obſerv.* 114. *Eph. Germ. Dec. II. An. I.* quæ ex menſium retentione hydrope uteri laborans, ab hoc morbo vindicata fuit, materia per abſceſſum in umbilico factum evacuata. Alia fluxu aquarum ex utero per ſex durante hebdomades, ſalutem ſuam recuperabat; perhibente *eod. Joh. de muralto ib. An. VII. obſ.* 13. Ex quibus recenſitis aliiſque pluribus apud auctores paſſim obviis exemplis ſufficienter liquet, quid natura ſæpe in curatione hydropis conferat.

§. III.

Sed fortunam quoque hydropicis ob exacerbatas nimis morbi vires ac cruciatus enormes jam omnem ſalutarem medici admonitionem, legitimorumque remediorum aſſumptionem negligentibus, reſpuentibus, inſperatum ac ſalubre nonnunquam tuliſſe auxilium, haud latet; & mediis quidem, quibus alias morbi vehementia cum ſummo vitæ diſcrimine in dies magis ac magis augeri ſolet, largiſſima v. g. aquarum, cereviſiæ, aliorumque potulentorum ingurgitatione; *vid. Aug. de Laurent. decad.* 1. *diſcept. med.* 9. *p. m.* 186. *Panorol. Pent.* 2. *obſ.* 24. *Boyle Phil. exper. utilit. Part.* 2. *exercit.* 5. *c.* 18. *p. m.* 330. *init. Pechlin. obſ. lib.* 1. *obſ.* 63. Quibus merito adjungendus rariſſimus iſte caſus, quem ex *Benivenio* narrat *Lambzweerde l. c.* De fæmina hydropica, quæ deſperantibus de ſalute ejus medicis, eamque deſerentibus, deſiderio impulſa ſanitatis recuperandæ, ab alto ſe devolutavit loco, in qua volutatione lapis quidam obvius matricem tangendo aperuit, infauſto quidem omine, fauſto attamen ſucceſſu; omnis quippe inde effluxit aquæ moles. Haud abſimilem fortunæ curam experiri licuit virgini cuidam hydrope uteri gravidæ, per quindecim annorum decurſum, quæ tandem tumidum ventrem depo-

ſuit,

fuit, ex improviſo in terram caſu ſaxo majori iſtum illidens, & inde felici partu copioſam aquarum molem enitens. *Vid. obſ.* 57. *Dec. III. Eph. Germ. An. V. & VI.* Sic fortuna audaces nonnunquam concomitatur, & hydropicarum medicatrix fit.

§. IV.

Cum tamen fortunæ caſus rariſſime contingant, criticæ inſuper aquarum evacuationes non ſemper inſequantur, nec eouſque, donec natura criſin inſtituat, exſpectare, boni medici ſit, idcirco primaria ſalutis hydropicorum anchora poſita erit in debito remediorum præſcriptorum uſu, quæ in genere ſunt obſtructiones vaſorum removentia, materiam extravaſatam evacuantia, parteſque læſas corroborantia, imo eadem, quæ in hydrope aſcite a Practicis laudantur, cum hydrops uterinus quoad curam ab aſcite parum vel nihil differat, docente *Ettmüll. coll. pract. ſpec. de morb. mul. c. 5. p. m.* 582. Depromuntur autem iſta ex triplici fonte, pharmaceutico ſcilicet, chirurgico & diætetico.

§. V.

Incumbit vero medico, antequam curam hujus hydropis aggrediatur, rite penſitare, an cum graviditate conjunctus ſit, quo in caſu parum vel nihil tentandum arbitramur, ne materiam morbificam eliminando ipſum fœtum ante maturitatis tempus expellamus, ſed omnis movendus lapis, quo hicce magis ac magis conſervetur: certior itaque de fetus abſentia factus medicus, ea præmittat, quæ deſtructum ventriculi tonum, (cum omnis hydrops ex communi iſta plurimorum malorum lerna primam ſuam ducat ſcaturiginem,) reſtaurant, & materiam viſcidam ac pituitoſam incidendo & attenuando ſanguinis craſin corrigunt, obſtructionemque in vaſis reſerunt. Nunquam enim hydropici perfecte curari queunt, niſi obſtructionis habeatur ratio, docente *Celeberr. Waldſchmid. coll. pract. ad caſ. med. Tym. à Güldenklee p. m.* 863. Sunt vero ea omnia amara, aromatica, & ſale volatili copioſo conſtantia, v. gr. rad. imper. gentian. helen. calam. arom. cyper. zedoar. vincetox. cariopyll. arom. zinzib. cort. cinam. cubeb. it. Marrubium, juniperina, omnia ex abſynthio parata, it. ex ſambuco, nec non fol & baccæ lauri, roſmar. elixir. propr. elix. ⊕li mynſ. ⊖ vol. ol. ſylv. ⊖ vol. C. C. croc. ♂tis aperit. ſpir. ⊕ dulc. cremor ac cryſtalli tartari & ſimilia.

§. VI.

Evacuationi materiæ extravaſatæ e fonte pharmaceutico varia recluduntur remediorum genera, vel per emeſin, vel per catharſin, vel per diapho-

diaphoreſin, vel per diureſin, vel per ptyaliſmum eandem promoventia. *Vid. Franc. de le Boë ſylv. prax. med. app. tr. 6. th.* 161. Emetica ſeu vomitoria quod concernit, ea bis in ſeptimana propinata, utiliſſima eſſe pharmaca in hydrope uterino, docet *Rod. à Caſtro l. c. p.* 283. quin a pluribus in dicto affectu commendari tradit *Ettmüll. Coll. Pract. ſpec. de morb. mul. c. 5. p. m.* 582. nihilominus veremur neutiquam, ea extra remediorum hydropicorum claſſem relegare, ob rationes à *Barbette in ſua Praxi l. 4. c. 4. p. m.* 163. & *Waldſchmid. in not. ad loc. cit. p.* 466. ſuppeditatas, quæ ibi legi queunt.

§. VII.

De meliori commendata nobis habentur nota medicamenta per catharſin evacuantia, de quibus tamen inſimul valet illud, quod *cit. Waldſchm. in monit. med. de hydrope in genere p.* 296. ſcripſit: *aut fortiter purgandum, aut non purgandum.* Laxantium enim & mitiorum catharcticorum uſu parum vel nihil lymphæ extravaſatæ educi, Praxis docet. Hanc tamen in catharcticorum uſu cautelam adhibere fas erit; ſi ea largiori propinata doſi alvum neutiquam moveant, iis minime gentium inſiſtendum eſſe, cum majores ſaltem tumultus excitent, tumoremque ſeroſum promoveant. Celebrantur vero ex illorum claſſe in hydropicis affectibus præprimis rad. & reſin. jalap. rad. bryon. rhabarb. ſoldanel. mechoac. turpeth. cort. eſulæ mercur. dulc. tartarus vitriol. ſummis item efferuntur encomiis baccæ, & ex his paratus ſyrup. de rhamno catharctico ſeu ſpina cervina, elaterium ejuſque extractum, gummi gutta ſive gummi de peru, aliaque cum ſanguinis craſin corrigentibus, ac diureticis nonnunquam miſcenda, quo autem dicta catharctica optatum nanciſcantur ſucceſſum, haud inutile erit, clyſteribus acrioribus in anum injectis craſſiorem educere ſaburram.

§. VIII.

Verum enimvero raro medicus ea eſt felicitate, ut ſolis catharcticis ſcopum ſuum obtineat, cum ſequior ſexus iſta, præcipue fortiora ſi ſint, utplurimum male ferat, imo gravi ſæpe percutiatur horrore, mentione ſaltem illorum a medico facta, ea propter vel ad ſudorifera, vel ad diuretica, vel ad ptyaliſmum provocantia, procedendum quoque ipſi erit. Diaphoretica quidem & ſalivantia uſum ſuum habere haud ſpernendum in anaſarca & aſcite inter cutem & muſculos deliteſcente, abſit, ut negemus, cum quoſdam largiori, ſudore provocato curatos, aliorum teſtimoniis probet *Ettmüll. Coll. Pract. P. 2. c. 6. p.* 414. ac ſimile quid *Thom. Barthol. Cent. V. hiſtor. An.* 46. notet, de hydropica item ſalivatione ab aſſumpto catharctico ex Mercurio dulci aliiſque conſtante orta

ſanata

ſanata legi queat *obſ. 36. Dec. II. Eph. Germ. An. IV.* Nihilominus an ab iis remediorum generibus multum levaminis atque auxilii ad fæminas quoque hydrope uteri prægnantes, malo inprimis in dies ingraveſcente, reſultare queat, dubitamus, interim tamen quandoque diaphoretica aliis remediorum generibus immiſcere licet, quo illorum ope poruli corporis aperti ſervarentur, inſenſibiliſque promoveretur perſpiratio, cui ſcopo præter nonnulla jam in §. 5. huj. cap. laudata inſerviunt ligna atque cortices guajaci, ſaſſafras, rad. ſarſaparil. Angelic. Carduus Benedict. cornua cervi, alcis, unicornu tam verum, (ſi tale in hac rerum univerſitate exiſtat,) quam foſſile ac marinum, flor. ♃ris, antimon. diaph. bezoard. minerale, aliave.

§. IX.

Feliciori ſperamus & medicos & ægras aureum famæ ac ſanitatis vellus reportaturos omine, ſi diureticorum præſcriptioni ac uſui ſedulo indulgeant, utpote quæ ſecundum effatum *Clariſſ. Ettmülleri* optima & vera ſunt hydragoga & legibus naturæ convenientiſſima, cum in ſtatu ſano plerumque per vias urinarias ſuperfluum ſerum evacuari ſolet. Aſſociantur vero horum claſſi quamplurima, e triplici regno, e quibus præſtantiora ea, quæ multo ſale volatili donata, ac dum ſeri evacuationem promovent, ipſam inſimul materiam viſcidam obſtructionem in vaſis progenerantem incidunt ac reſolvunt, parteſque læſas quadantenus corroborant, uti ſunt; urtica, allium, baccæ lauri, leviſticum, herba theæ, grana coffe, juniperina, therebinthinata, ſal commun. ✱cum, ſpir. urinæ vol. imo ipſa urina humana, lumbrici item terreſtres, ova formicarum, ſal commun. vol. ſuccini, tinctura tartari, aliave plura in voluminibus paſſim practicorum obvia; notandum, quod bufones exſiccati ac pulveriſati a quibuſdam magnæ virtutis in hydropicis affectibus prædicentur, *Vid. Ettmüll. Coll. Pr. p. m.* 300. *&* 413. *Waldſchm. monit. med. de hydrope pag.* 298. *init. Bewerov. im Schatz der Ungeſundheit, l.* 3. *c.* 13. *p. m.* 1075. aliique quos citat *Chr. Franc. Paullini Cynogr. cur. ſect.* 4. *c.* 5. §. 3. Sed merito à laudato *Paullino l. c.* bufonum pulvis ſuſpectus habetur, imo ipſe *Waldſchm. in not. ad Prax. Barbett. p.* 468. periculoſum eſſe remedium ex bufonibus paratum, ac non niſi in deſperato exhibendum caſu, ſincere profitetur.

§. X.

Eo ipſo autem, cum extravaſatam lympham extra corporis confinia quovis modo relegare ſtudemus, opera inſimul danda, ne læſæ partes ultro graviter offendantur, eapropter ventriculi, aliorumve & chyloſis & hæmatoſis actui dicatorum organorum idioſyncraſia vitiata corrigenda,

illi-

illibata vero conſervanda, & mediis quidem, jam ſupra in §. 5. hujus cap. ſuppeditatis, quibus etiam ob nimias evacuationes profuſi ſpiritus animales reſtaurari debent; ad medelam & conſolidationem lymphæ ductuum ſive laxatorum ſive ruptorum, novimus quidem multa a nonnullis commendari pharmaca adſtringentia & conſolidantia, verum ſuſpicamur fore ea ſuperflua, cum iſtos, lymphæ ductus nempe, remota ſaltem prius obſtructione, ſua ſponte, vi alimenti ſui, curari, aſſerere haud vereamur, facem nobis in hac ſententia præferente *Doctiſſ. Marggrav. Prodr. Medic. Pract. Sect.* 3. *Tab.* 13. *p. m.* 133. Maxima tamen omnium fere indigere videtur uterus corroboratione, utpote cujus temperies in dicto noſtro affectu quam maximam paſſa metamorphoſin, ac humidior frigidiorque longe facta, quæ idcirco variis exſiccantibus calefacientibuſque emendanda mediis, quorum claſſem conſtituunt præter quædam, jam in §. prioribus indicata, artemiſia quoque, ſabina, ariſtolochia, majorana, chamomilla vulg. ac Rom. pulegium, meliſſa, matricaria, flores anthos, & cheyri, origanum, myrrha, ſuccinum, opopanax, galbanum, caſtoreum, aliaque, imo pleraque, quæ capitis affectibus opitulantur, e quibus ſecundum medici prudentiam, tum interna, in quacunque placuerit forma, tum externa præcipue, uti balnea, peſſarii, clyſteres item uterini, ſuffitus ac inunctiones, praſcribi queunt. Quorum aliorumve remediorum antihydropicorum formulas varias hic jam addere, ſupervacaneum eſſe putamus, cum felicius apud lectum ægrotantium, perſpecta tunc probe harum conſtitutione, ætate atque temperamento, concipiantur; interim curioſum lectorem ſpeciales quaſdam in hydrope uteri pharmacorum præſcriptiones deſiderantem, ablegamus ad Celeberr. *Joh. Michaël. Prax. Clinic. P. I. l.* 4. *c.* 27. *& lib.* 5. *c.* 22. *Rod. à Caſtro loc. ſupra cit. Sennert. Prax. l.* 4. *P. I. S. II. cap.* 11. *p.* 71. *& ſeq. Blegny Zod. Med. Gall. An. II. menſ. Febr. obſ.* 8. *Hofer. medicat. familiar. p. m.* 238. alioſque Practicos, apud quos cupidinem ac deſiderium ſuum formularum lectione ſufficienter explere poterit.

§. XI.

Ad remediorum e fonte pharmaceutico petendorum claſſem pertinent quoque aquæ minerales, impr. ♃reæ & ♁ſæ, utpote quarum uſu hydropicos quoſdam ſanatos producit *Salom. Reiſel. obſ.* 218. *Eph. Germ. Dec.* I. *An.* 2. & comitiſſam quandam ab uteri cataclyſmo liberatam ſiſtit *Gründel. Dec. III. An. V. & VI. obſ.* 162. Adjunguntur pariter antihydropicorum numero ea, quæ exterius appenduntur, & amuletorum nomine veniunt, quibus nonnulli etiam hydropis vires retundere conantur; hiſce quanquam omnem derogare virtutem in magnis morbis curandis nos vetat experientia quorundam; cum amuleta non raro

ſeda-

ſedare cordis palpitationes, hæmorrhoidum dolores, profluvia ſanguinis, æſtûs febriles, inſultus epilepticos, uteri ſtrangulatus, alioſve morbos, notet *Illuſtr. Helmont. tr. natura contrarior. neſcia* §. 45. *p. m.* 168. *&* *tr. Buttler. p.* 557. *Conf. Eph. Germ. Dec.* 1. *An.* 4. *&* 5. *obſ.* 42. *&* *Append. ad dictæ Decur. An.* 6. *&* 7. *p.* 119. *&* 114. Quin dictis appenſis centenos aliquot à variis morborum generibus vindicatos ſe vidiſſe glorietur laudatus modo *Helmont. tr. ignot. hoſpes morbus* §. 94. *p.* 482. ac ipſum Generoſiſſ. *Rob. Boyle* horum nonnullorum magnam eſſe adverſus magnos quoſdam affectus virtutem, experientia & propria & aliena comprobet *in tr. de ſpec. remed. c. Phil. corp. concord. Pr. 6. p. m.* 32. *& ſeq.* Interim quoniam plerumque cura mediantibus amuletis per ſuperſtitioſam abſolvatur imaginationem, demonſtrante id inter alios variis in locis *Wolffio in ſcrutin. amul. med.* imo an ea hydropicis, aqua eorum intra cavitates reſidente, aliquid levaminis per ſe adferant, ſufficienti nondum confirmatum experientia ſit, hæcce remedia ſilentio prætermittere lubet; luſtranda tamen à B. L. *apud Wolff. in tr. all. c.* 2. *ſect.* 1. *p. m.* 213. *& ſeq.* qui legendus.

§. XII.

Longiori ſerie producere reliqua e fonte pharmaceutico deſumenda pharmaca jam non lubet, ne brevitatis limites noſtra tranſcenderet diſſertatio, quamobrem quos fons chirurgicus hydropicis remediorum theſauros recludere poteſt, indicandi quoque erunt. Opitulantur vero omnia remedia chirurgica potiſſimum imminutioni atque evacuationi materiæ extravaſatæ, ſuntque venæ-ſectio, ſcarificatio, veſicatoria, fonticuli ac paracentheſis. Venæ-ſectionem in pedibus inſtituendam, hydrope uteri ſuam deducente geneſin ex menſibus ſuppreſſis, in principio tamen morbi, viribuſque ægræ adhuc integris, largiuntur *Rod. à Caſtro & Sennert. l. c.* quorum opinioni noſmet ipſi lubenter ſubſcribimus, præſentibus dictis circumſtantiis, alias vero ſanguinis miſſionem ceu peſtem merito proſcribentes, cum cuilibet haud latere queat, quam irreſarcibile emergeret damnum, purpureo latice vitali calore ac ſpiritibus, per intempeſtivam phlebotomiam orbato. Scarificationem atque veſicatoria locum quidem habere in cura hydropis univerſalis & aſcitis gravioris, (quanquam nec in iis gravi deſtituantur periculo, ſiquidem veſicatoria tibiis cujuſdam hydropici applicata, gangrænam ac tandem mortem intuliſſe, legi poteſt *ap. Hildan. obſ. chir. ab. Uffenb. ed.* 49.) haud ignotum eſſe arbitramur, tantum autem abſit, ut inde ulla ſalutis ſpes ad ægras, aqua in certis quibuſdam cavitatibus, in ſpecie in utero fluctuante reſultare poſſet, quin potius ægræ eo citius cogerentur Charontis premere cymbam. Fonticulorum uſum, ob eandem quam adduxit

Senner. l. c. rationem exulare jubemus à remediorum antihydropicorum claſſe, viæ enim, per quas lymphaticus latex ex interiori uteri caverna ad ipſa patentia fonticulorum oſtia derivari deberet, vel cimmeriis obſcuriores adhucdum ſunt tenebris.

§. XIII.

Ultima ſalutis hydropicorum anchora e chirurgia poſita eſt in paracentheſi, quæ operatio ſane difficilis, ac de qua, ratione loci, in quo inſtituenda, non leve fovetur inter autores diſſidium. *Vid. Lambzw. App. ad ſcult. arm. chir. p. m.* 129. *& ſeq.* nec minus periculoſa, cum raro ſalutaris inde ad ægrotantes refluat morbis finis. *Conf. Tulp. l.* 2. *obſ. c.* 38. *Panar. Pent.* 2. *obſ.* 17. *Eph. Germ. Dec.* 2. *An.* 6. *obſ.* 152. *& An.* 7. *obſ.* 188. Attamen, cum juxta *Hippocr. Sect. I. Aph. VI. Ad extremos morbos extrema remedia exquiſite optima* nonnunquam ſint, *Conf. Guid. ant. alban. Comment. in. h. l. Hippocr. p. m.* 24. *&* 25. imo ſecundum *Celſ. l.* 2. *de med. c.* 10. *p. m.* 79. *Satis ſit anceps auxilium experiri quam nullum*, idcirco non negligenda eſt dicta operatio, ſed quam citiſſime potius, viribus ſufficienti adhuc robore pollentibus, nullaque exiſtente de nobiliorum viſcerum graviori læſione ſuſpicione, inſtituenda, utpote quam præſentaneum quibuſdam attuliſſe auxilium, notant *Pechlin. obſ. phyſ. med. l.* 1. *obſ.* 62. *Nuck. Adenogr. Cur. c.* 9. *p. m.* 110. *& ſeq. & Brunner. obſ.* 100. *Eph. Germ. Dec.* 2. *An.* 8. Hydropem dextræ uteri tubæ paracentheſi curatum, refert *Th. Barthol. Vol. I. Act. Haffn. obſ.* 103. Fortaſſis & in hydrope uteri paracentheſis ſalutare quid polliceri poſſet, in tempore ſaltem inſtituta, aquarum inſuper mole in ipſa uteri camera reſidente, in qua operatione tunc temporis idem obſervandum foret, quod autores alias in reliquis abdominis hydropibus monent, contentum ſcilicet laticem neutiquam confeſtim ac acervatim emittendum eſſe, ſed lente.

§. XIV.

Hæc itaque præcipua media ſunt, quibus chirurgia hydropicorum ſaluti conſulere poteſt, interim ſilentio minime gentium involvenda arbitramur ſpecilla, vel ſtannea vel argentea, quæ ad os uteri internum coarctatum amplificandum, & facilitandam aquarum eductionem, intromittenda jubet *Hippocr. loc. ultimo cit. num.* 25. quanquam de illorum in noſtra hydropis ſpecie uſu apud pleroſque, quos novimus, autores, altum ſit ſilentium, niſi quod laudatus ſupra *Joh. Michaël. l. ib. all.* inſtrumenti cujuſdam Rhumeliani, quo aqua ex utero educi poteſt, mentionem faciat, cujuſnam autem illud ſit figuræ & ſtructuræ, Vir Clariſſimus non deſcripſit.

§. XV.

§. XV.

Coronidis loco eam quoque, quam diætetica ſuppeditare poteſt, curam addere lubet; nam uti abuſus ſex rerum vulgo ſic nominatarum nonnaturalium ſanitatem non parum labefactare & deſtruere valet, ita legitimus earundem uſus in morbis gravioribus ſæpe ſalutarem horum inſtituit metamorphoſin. Præ cæteris tamen rebus nonnaturalibus omnis error in cibo ac potu ab hydropicis evitandus quam maxime; nam *in una victus ratione tantum ponderis eſt collocatum, ut ſæpe ea recte & bene obſervata, abſque medicamentorum uſu valetudo recuperari queat;* inquit *Conring. Introd. in medic. c.* 1. *th.* 10. nec deſtituimur experientia; ſic notavit *Chriſt. Franc. Paulini obſerv.* 55. *append. Dec. II. An. V. Ephem. Germ.* quendam hydropicum ſola potus abſtinentia curatum; hocce remedio ſolo per ſex durante menſes ruſticum quendam itidem ab inſanabili hydrope vindicatum teſtatur *Panarol. Pentec.* 4. *obſ.* 38. imo *Helmont. tr. Ignotus hydrops* §. 33. *p. m.* 493. annuam potus abſtinentiam hydropicæ cuidam comitiſſæ priſtinam attuliſſe ſanitatem refert. Alia hydropicorum potus abſtinentia ſanatorum exempla *vid. ap. Aug. de Laurent. tr. ſupra cit. p.* 193. quæ ſufficienter probant verba *Celſi*, quæ habentur *lib.* 2. *de medic. c.* 16. *Nulla res magis adjuvat laborantem, quam tempeſtiva abſtinentia*, veriſſima ac vere aurea eſſe, utinam aureis inſculpta literis ægrotantium lectulis. Tantum!

SOLI DEO GLORIA.

FINIS.

GEORG.

CXXXV.

GEORG. ERNESTI STAHL

ET

GEORGII FRIDERICI JÆSCHKE,

DE

MENSIUM INSOLITIS VIIS.

Halæ menſe Sept. 1702.

PROOEMIUM.

Quanta ſit ſexus muliebris ad varios morbos propenſio, præ virili, non hodierna demum obſervatione conſtat, ſed innotuit jam a priſcis & remotiſſimis temporibus ipſis jam primis medicis, qui proinde uterum tanquam viſcus illud, a quo maxime tot mala fœminis obtingere agnoſcebant, pro animali quodam in vivo corpore propriam vitam agente, & illi corpori, varias turbas dante, interpretabantur. Hujus rebellis animalis malitia, fœminam pleroſque morbos bis, aut duplici ad minimum efficacia & violentia, perpeti, arbitratus eſt Princeps noſtræ artis. Quemadmodum autem illa ſunt ſcientiarum & artium fata, ut interdum quidem minus excultæ in ſimplicioribus rebus defixæ & impeditæ hæreant; & tali tempore etiam leviores aliquando circumſtantias juſto plus admirentur: Alio contra tempore, exquiſitioribus ſcrutiniis ſublevatæ, variarum priſtinarum difficultatum rationes profundius perſpiciant: Ita medicina etiam & in talibus & in hac ipſa parte poſtremo elapſo ſeculo perſpicacior facta, non ſolum vitam illam utero propriam negare dedicit, ſed etium eundem à multis pathematibus abſolvere, quæ ipſi antiquitus quaſi unice imputabantur. Teſtimonium hujus rei poſſunt dicere paſſiones, veteribus dictæ hyſtericæ, quas quidem ſi à parte immediate affecta, fieri debeat & facta cenſeri denominatio, nullo jure utero tribui, ſed hypochondriacis potius viſceribus adſcribi debere, poſtquam recte monuit Highmorus, habuit qui hanc cauſam poſt ipſum magis magiſque prolixe orarent. Quanquam autem veteribus nunquam detrahetur meritiſſimum iſtud encomium, quod experientiæ ſtudioſiſſimi, in multis rebus, praxin & hiſtoriam morborum concernentibus magis ad veritatem facti, quam modum fiendi attendentes, ſatis ſæpe velut hariolati ſint, in quanam parte, quonam viſcere, quonam loco, ſi non morbi ipſius, cauſæ tamen præcipuæ, aut occaſionis primariæ, ſedes ſit, atque labes hæreat: Ita cavendum ſane eſt, recentiori quæſitæ ἀκριβεία, ne unum actum aut factum immediate, aliis partibus rectius quidem atque accuratius aſſerendo; alias interim partes, in quibus origo, totius mali ita hæret, ut illæ faces & incentores ſeditionum microcoſmicarum citari mereantur, propterea ſtatim ita excludamus, ut maxima illa efficacia, & culpa, quam in ejuſmodi noxiis eventibus habent, ab illis inconſulto plane removeatur. Merito certe monendum hoc eſt, ubi de menſium malis effectibus & ſucceſſibus mentionem facere occaſio fert. Quamvis enim in numeroſis illis atque ſonticis, communiter etiam contumaciſſimis affectibus, qui menſium muliebrium perperam ſuccedentium ἀταξίας ſequuntur, plurimis vicibus certiſſimum ſit, jam, in præſente caſu, præſente morbo, præſentibus ſymptomatibus, videlicet immediate, menſes ipſos aut uterum immediate uterinas menſium vias, non proprie laborare: Imo vero illo ipſo tempore, nulla

propria

propria labe affici: Certiſſimum tamen tanto magis eſt illud, quod iſti reliqui affectus, qui tantum originis ſui ratione à menſium vitiis dependent, neque citius, neque certius, curationem ullam juſtam admittant, quam hic fons ipſorum, menſium inquam, labes, & ſufficienter agnitus ſit, & debite exhauſtus, aut in juſtos ſuos rivos reductus, & ab incommodis reſtagnationibus derivatus. Curationis, inquam, certæ, promptæ atque ſolidæ, abſolutæque inter eſt, ut medicus non ſolum ſciat & intelligat, quomodo ejuſmodi morbi & pathemata manifeſta, ab occultioribus & tantiſper veluti latentibus, neque per ſe in conſiderationem aliquam venientibus, ita dependeant, ut niſi hi minus evidentes, cicurentur atque intercipiantur, illi alteri nunquam vere ſuperari atque vinci poſſint: Sed ut etiam fundamentalem methodi ſuæ intentionem eo dirigat, ut ſubruto plane fundamento, fons & origo mali, & fomes alibi ſeſe exerentis morbi, ſubtrahatur atque deſtruatur. Quo quidem intuitu neque veteribus neque junioribus, ſi qui ſunt tales, praxeos ſcriptoribus, vitio vertere debebit, ſi illi de rebus practicis, practice loquentes, aliquando morbo cuidam potius patrium aut avitum, quam proprium nomen imponentes, eundem magis ab illa parte denominent, quæ infert paſſionem, quam quæ perfert. Interim tamen, tantum abeſt, ut damnemus ἀκϱιβολογίαν, ut potius omni modo illam & approbemus, & omni ſtudio ſuadeamus: Monentes tamen ut verax vera atque ſolida illa ſit.

Putamus nobis ipſis obtingere occaſionem edendi ſpeciminis in illo ipſo de quo loquimur negotio Propoſitum noſtrum eſt, de Inſolitis Menſium Viis diſſertationis Inauguralis loco agere. Immenſum eſſet, omnes hiſtorias commemorare, quot modis, atque locis, aberrans hæc evacuatio, hic illic e corpore eniti comperta ſit; unde equidem non in nos ſuſcipimus hunc laborem, ut nudas aliorum obſervationes & hiſtorias tranſcribamus: Sed ſufficiet nobis, ut veritatem facti, quod hæc ſæpe accidere ſoleat, & facultatem modi, quomodo nimirum hoc fieri utique ſatis prompte poſſit, demonſtremus.

Unde illam imprimis methodum ſervabimus, ut ante omnia illas evagationes fluxus hujus deſignemus, quas præcipue & proxime affectare deprehenditur; cum enim hæc res in praxi frequentiorem habeat uſum, tractari utique tanto magis meretur. Deinde ſubjiciemus modum, quo tales evagationes & ſuſcitari & concitari poſſint: poſt hac recenſebimus forte etiam rariores horum generum eventus: & denique Therapiam, nempe curationis hujuſmodi errorum, vera momenta evolvemus.

Faxit DEUS, ut omnia cedant feliciter, & in ſtudii noſtri Medici aliquod emolumentum.

CAPUT

CAPUT PRIMUM.

De ſolitis menſium viis.

SUpervacuum videri poſſet, primo intuitu, de *ordinariis viis* menſium muliebrium aliquid præloqui; cum videlicet apud recentiores anatomicos, ſatis certum atque demonſtratum ſit, quod eruptio ſanguinis menſtrui, fiat tam per vaſa in ipſa cavitate, ac veluti *fundo uteri* contenta: quam per aliqua, ad *cervicem* ejus diſtributa. Verum enim vero ſperamus, non adeo inutile fore, ſi paulo ſolertius, imprimis horum *poſteriorum* uſum, deſignare, & conſiderationem illius paulo magis ſerio commendare ſuſcipiamus; cum in hoc negotio, longe plurimorum, imprimis morbidorum, accidentium & eventuum, rationes fundari, pro re ſatis evidente habeamus.

Principio quidem, nihil tribuimus antiquorum opinioni, quaſi ſanguis *menſtruus*, unice de ſanguine, *uteri* perpetuo *inquilino*, profluat; adeoque, ſicut immediate & unice per *uterum*, ejuſque partes ſubordinatas erumpit, ita etiam immediata & unice, ab *utero* oriatur. Sicut enim motus perpetuo *progreſſivus* ſanguinis, nihil aliud permittit, niſi ut hic ſanguis, qui per *uterum* profluit, ſanguis de *univerſa* maſſa ſit; & quatenus ſanguis eſt, idem hoc tempore ſit cum eo, qui in quacunque *diſſita* corporis parte circumfertur: Ita dubium nullum eſt, & teſtantur hoc etiam manifeſte, ipſis ſenſibus obviæ circumſtantiæ; quod tempore eruptionis menſtruæ, *congeſtio* talis ex ipſo *univerſo* corpore verſus uterum, agitetur, adeoque de ſanguine *univerſali* ſeu *communi*, excretio illa & exoneratio perpetretur.

Unde quidem tanto minus rationalem aliquam *phyſicam* cauſam eruere, aut conjicere integrum eſt; quam ob rem ſacris legibus hoc negotium tam ſpecialibus ſtricturis cenſum fuerit; tanto magis autem gratuita eſt, illa *magiæ* pneumatolatricæ ſanctio, negotium purgationis menſtruæ muliebris, ridicula divinarum legum μιμήσει, admodum abominantis: Siquidem revera *naturaliter*, exoneratio menſtrua, & ſimplex ſtillicidium narium, quod ſanguinem qua talem attinet, nihil quicquam *phyſici* ſolidi diſcriminis intulerint.

Et his quidem reſpectibus, vias *remotiores*, *ſolitas* tamen, per quas ſanguis menſtruus ferri debet, & ex illis ad *ſpecialiſſimas* tranſmitti atque conferri, ſtatuimus utique eſſe *univerſum* ſyſtema partium ſanguinis commeatui deſtinatarum: *Propinquiores* autem, imo magis magisque *proprias*, agnoſcimus eſſe illas, quæ cum *utero*, ratione qualiſcunque propioris conjugationis, communicant.

Sunt autem hæ, tum partes exteriores, tum interiores *abdominis*; & exteriores, imprimis infra umbilicum & hypogaſtricæ: Interiores, omnes hypochondriacæ quæ nimirum cum *vena portæ* nexum atque communionem aliquam habent.

Cum enim *ſpecialiſſimæ* viæ, per quas ipſe exitus ſanginis ex utero generatim dicto, contingit, ſint, primo *vaſa* illa, quæ ab *iliacis internis*, eorumque hypogaſtricis ramificationibus ad ipſum uteri corpus: à ramo vero *hæmorrhoidali*, ad cervicem ejus, diſtribuuntur: Fit inde, ut *congeſtio* à diffuſiore ambitu totius corporis, in hos propiores, imo proximos ad eruptionem, meatus, quaſi concentrata, ibidem præcipue ſeſe exerat, donec *perruptio* vel recte ſuccedat, vel etiam ſufficienter proceſſerit, & ad finem perducta, ceſſationem talium congeſtionum ſeu compreſſionum ad hæc loca magis immediatæ eruptionis, poſt ſeſe trahat.

Interim, tanto magis ſaltem hæc via probe perpendenda, & juſta conſideratione æſtimanda veniet, quæ ſanguinem per *hæmorrhoidalem* ramum, à *vena Portæ* ad menſtruam excretionem deducit; tanto magis, inquam, attente penſitanda eſt hæc via, quanto minus, ad noſtra uſque tempora, in negotio noſtro condigne æſtimata occurrit: Et tamen in toto hoc negotio, etiam ſpecialem hanc commoditatem inſuper retinet & præ ſeſe fert, quod tam *vacuo utero*, liberum aditum atque exitum ſanguini præbet, quam illæ viæ, quæ, in ipſam ſubſtantiam uteri inſertæ, quamdiu uterus fœtum geſtat, valde turgidæ atque diſtentæ, hoc vero prorſus evacuato, admodum arctæ & veluti contabeſcentes cernuntur. Ubi quidem, cum ipſa univerſa uteri ſubſtantia, hoc tempore adeo eximie coarctetur & condenſetur, difficile tanto magis eſt, ut *liber* exitus per illa vaſa debitæ huic exonerationi contingat, cum longe expeditius ſuccedere poſſit hoc negotium, per modo dictum vaſorum horum, quæ ab *hæmorrhoidibus* proficiſcuntur, ductum, utpote quæ ſemper in eadem capacitate, ſui ſimilia perſiſtunt.

Imo vero utiliſſimus, quin neceſſarius, eſt hic intellectus, de ſolenni concurſu horum *hæmorrhoidalium* vaſorum; ut ex illo condigne perſpecto atque penſitato, facillimus poſthac ſit conceptus, de modo, quo menſium excretio *inſolitas* vias in abdomine, & circa partes cum *vena Portæ* communicantes exerat: ita, ut revera, cognita ſatis hac etiam ordinaria conſpiratione harum viarum cum ordinario negotio menſtruæ evacuationis, facile comprehendi poſſit ratio, variorum conaminum & *moliminum* circa haſce vias, ſi progreſſus ille præter ordinem impediatur, aut reprimatur.

Quemadmodum autem extra omne dubium, hæ modo a nobis adductæ, ſunt *ſolitæ* atque *ordinariæ* viæ, per quas menſtrua evacuatio ſuccedere ſolet atque debet; ita, dum de *viis* loquimur, vitio etiam nobis verti non poterit, ſi de *motu*, quo ſanguis per has vias progreditur,

ditur, adeoque proprie hac *via* incedit, aliquid addiderimus. Quandoquidem ſpatium quodcunque, per quod nihil it aut progreditur, *via* nomine vix unquam notari ſolere certum eſt.

Eſt autem *motus* ille, vel loginquior, & *eminus* ad exitum materias congregans; vel *propior* ac intimior, in illis ipſis partibus, quæ ultimum exitum præſtant, fiens atque vigens.

Prioris generis, eſt *tonica* illa per totum ambitum corporis contingens *ſtrictura*, qua partes molles, (in ambitu præcipue corporis copioſiſſimæ, *muſculoſæ ſpongioſæ*) ita denſantur atque leviter *ſtringuntur*, ut longe minus ſanguinis, quam alias ordinarie ſolet, ad ipſas diffundi poſſit, unde neceſſitate abſoluta, tanto majore quantitate redundat ad loca *interiora*: & inter hæc etiam ad illas partes, quæ nunc immediato exitui inſervire debent.

Confirmat hoc & reddit evidens, notiſſima illa circumſtantia, quod fœminæ imprimis *teneriores*, & quibus hæc evacuatio non ita laxe atque prompte procedit, virgines; circa tempus inſtantis, imo vero fientis & procedentis illius fluxus, *pallidæ*, *frigidulæ*, *flaccidæ*, & veluti *extenuatæ*, etiam ipſo viſu atque levi tactu, deprehendantur: De *torpore* etiam, gravitate atque *tenſione* artuum, imo *preſſionis* atque reniſus quodam ſenſu in artubus, ipſæ conquerantur. Propiores vero *preſſorii* niſus, & contentiones expreſſoriæ, ſentiuntur a multis talibus, modo in *meditullio* abdominis, modo declivius circa uteri atque ſinus regionem, modo à lumbis veluti, per inguina antrorſum, ad eundem ſinum: Imo vero, in impeditiore progreſſu, niſu autem tanto fortiore & maxime contentioſo, oritur haud raro tam vehemens in hiſce locis, & nominatim in ipſiſſimo ſinu, *preſſorius* niſus, ut inde anxii dolores quaſi *diruptionis* inſtantis, patientibus talibus plane familiares ſint.

Ita quidem & *via* hæc, & *motus* hi, negotio menſium *ſoliti* & *conſueti* ſunt: Procedunt autem in ſtatu exquiſite optime expedito ſeu naturali, excretiones ſolitæ, per has vias, & hos motus, optime & facillime: Si vero vel *materia* movenda inſignem labem contrahat, vel *viarum* libertati aliquid inſignis detrimenti atque impedimenti eveniat: Vel *motus* debiti placido & tranquillo ſucceſſui, turbulenta aliqua perturbatio incutiatur: Tunc confunditur univerſum negotium, & capeſſunt menſes *vias inſolitas*, id eſt, progreſſum & ſucceſſum, a *ſolita menſura* alienum, & exitum à debito & *ſolito loco* divertentem. De quibus itaque rebus porro diſtincte agere, noſter erit labor.

CAPUT II.

De ſolitarum viarum menſtrualium aberrationibus uſitatioribus.

QUemadmodum in tota Oeconomia animali, illud obtinet, ut non facile & immediate, tranſitus à locis & partibus maxime diſſitis, ad alias & quaſi alienas, fiat; ſed potius in vicina maneat effectus, in proximo quodam loco interruptorum motuum: Vel ad ſummum, in ejusmodi *diſſitum* locum redundet, ad quem alias, diuturna *conſuetudine* & repetitis actibus, motus tales facilem aditum reperiunt: Ita offert ſeſe rei hujus veritas etiam in noſtro negotio, nempe motibus, menſtrui ſanguinis excuſſioni deſtinatis.

Ita enim fit utique, ut in illlis, quæ nullam inſignem diſpoſitionem habent, ad longiorem evagationem moliminum talium excretoriorum, incommoda, quæ impeditum & interceptum ordinarium ſucceſſum atque exitum menſium ſequuntur, adhuc circa loca *vicina* ſubſiſtant: Id eſt, *inſolitas* quidem vias, ſed tamen primum omnium, propius circa *viciniam* ſolitarum viarum, affectent.

Cum vero in ipſa vicinia, *viæ ſtricte* dictæ, nempe ad *exitum* debitum aptæ, non æque patulæ atque proclives ſuppetant; aut ad minimum, revera a priori, cuicunque minori habilitati tribuendum videatur, quod ipſa directio conſtans atque ſeria, ad ejuſmodi loca, in *juniore* præſertim ætate, non vigeat: Obſervatur hinc communiſſime, quod hujuſmodi commotiones, circa *proximas* vias equidem ſuſcipiantur, ſed non æque prompte ad ipſum *exitum* pertingant.

Quæ tamen res, ſicut in multis excretionum generibus, admodum frequenter ſeſe exerit, ut nempe *conamina* motuum evacuatoriorum circa vicina aut conjugata loca atque organa, ſuſcipiantur, interim non ad exitum uſque perducantur, ſed in *irritis*, *anxiis*, & ſibi ipſi diffidentibus moliminibus atque *tentaminibus*, ſubſiſtant: Ita fit hoc etiam quam maxime in præſente noſtro negotio, id eſt, intercluſis viis *conſuetis* atque debitis, tentantur viæ *minus* conſuetæ; primo omnium quidem *vicinæ*, tandem etiam, imo vero, pro diſpoſitione prægreſſa, etiam *diſſitæ*: Licet hæc ipſa tentamina non ſemper, imo rarius, ad verum uſum harum viarum, nempe vicariam *eruptionem* ſanguinis per illas, perveniant.

Ne tamen imputari nobis poſſit, quaſi hoc negotium, de affecta ita ſubordinatione aliarum, & imprimis *proximarum* viarum, ſaltem ſpeculativa aliqua interpretatione ita formemus; monſtrat hoc potius, & ſuggerit

ſuggerit nobis hanc, non tam interpretationem, quam demonſtrationem, ipſa praxis & obſervatio clinica, dum quibusdam *communia* illa molimina, minus *ſolita* aut directe convenientia, perpeſſis, denique actualis talis *exitus* contingit.

Ut itaque verum *exitum*, ſeu viam primam, & primariam *inſolitam*, nominemus, eſt illa *Vomitus cruentus*, ſurſum: aut *hæmorrhoidum fluxus*, deorſum. Ita enim utique teſtatur multis exemplis ipſa experientia, quod *fœminino* ſexui, menſium debitum ſucceſſum amittenti, *anguſtiæ* illæ atque anxietates *præcordiorum*, non ſolum ad *cardialgicam* tenſionem preſſionem ſuffocationem tendant atque procedant: ſed etiam, ad actualem conatum *vomendi*, ſubverſiones & *torſiones* ventriculi *vomitorias*, vomitum multiplicem & *actualem*, ſed & omnino tandem ad ſincerum *ſanguineum* vomitum.

Neque vero ita *indifferens* ſaltem occurrit ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ hic ſanguineus vomitus; ſed ſubit adeo *vicarias* evacuationes, menſibus *reſpondentes*, ut longe rariora ſint exempla, ſanguinei vomitus veluti *idiopathici*, & ad menſium negotium nullum reſpectum habentis, quam illius, qui menſium fluxui ita manifeſto ſubordinatur, ut etiam ſatis exquiſite ipſa *periodo* debita deſtinationem ſuam manifeſtet.

Cum vero *Vomitus* ſanguinis non poſſit fieri, niſi per reſtagnatoriam *congeſtionem* ſanguinis ad *venæ portæ* ramum *ſplenicum* (cujus ſoboles communiter eſt *ramus hæmorrhoidalis*, uti monuit, D. D. Præſes diſput. de *Vena Portæ*, ex autopſia quotidiana, & plerorumque Anatomicorum;) hæc vero congeſtio & reſtrictio circa hunc locum, fieri non poſſit, abſque *meſenterii*, & per conſenſum valde promptum, ipſorum *inteſtinorum* ſpaſticis motitationibus atque ſtricturis: Propterea licebit utique jure optimo, has *ſpaſticas* motitationes atque *ſtricturas*, quæ fœminis, poſt amiſſum ſolitum ſucceſſum conſuetarum viarum, omnium primo evenire & contingere ſolent, uſitatiſſimis à *ſolita via* aberrationibus, principe loco accenſere.

Et ſane habemus hujus noſtræ aſſertionis Autorem ipſam immediate experientiam.

Ita enim poſtquam ſucceſſus debitus menſium detentus eſt, & tamen non tam ad ſanguinis *retentionem* atque ſtaſin vergit præſentis fœminæ indoles, (e qua negligentia, *cachexia*, *œdemata*, *hydropes*, pullulant) ſed potius ad *activas* commotiones, & *niſus* excretorios tendit; tunc primo omnium loco, exerunt ſeſe ejuſmodi vagæ motitationes, circa *meſenterium*, & imprimis quidem illum ejus locum, ubi *vena portæ* in ramos divaricari comparet; qui nullus eſt alius, quam illa ſub ipſo *ventriculo* regio, ubi ſupremi ad illam ſpectantes rami, *pancreaticus* & *ſplenicus*, ab illa proficiſcuntur.

Prout autem hic motus in hac parte, *fortior* ſuſcipitur, aut *tardior*; magis præceps, aut lentior quidem, ſed eo ipſo contumacior: Ita va-

riant etiam, & differunt horum pathematum circumſtantiæ: Quamvis in eo coincidant *in genere*, ut talibus locis, tali genere affectus ſeſe exerant, neque niſi ſolo gradu varient.

Sicut autem propenſio illa, & conniſus ad *ſuperiores* partes venæ portæ, ad *vomitus cruenti* evacuationem collineans, variis talibus *ſpaſticis* molíminibus circa meſenterii quaſi centrum, & ipſum ventriculum, ſeſe exerit; & in ſuffocationes tales cardialgicas abit, quæ ipſis patientibus ſenſum talem inferunt, quem ſuis verbis deſcribunt: *Es ſey nicht anders, als wenn man ihnen unter der Hertz-Grube einwarts mit zwey Händen etwas zuſammen drückte, wodurch ihnen alsbald aller Odem benommen, und gleichſam verhalten würde*: Ita quando motus atque niſus hic, magis ad *inferiora* inclinat, ad *hæmorrhoidales* exonerationes: tunc devolvuntur etiam hæc ipſa pathemata *torminoſa*, ad iſta loca, ita, ut graviſſimæ torſiones inteſtinorum, æque ac *ſtricturæ* inferiorum meſenterii partium, ibidem ſentiantur; quo quidem intuitu, ad has inquam, meſenterii graves contractiones, affert patientibus talibus mediocre levamen, ſi abdomine plane introrſum complicato ſedeant: Quemadmodum contra immaniſſime exaſperat, ſi quando, imprimis derepente, ſurgendo, ferocem illam *ſtricturam* temere extendere audeant.

Quod in hoc negotio conſiderationem tanto majorem meretur, pro confirmandis, quæ hactenus à nobis dicta ſunt, eſt illud, quod clinica experientia teſtetur, illas imprimis fœminas, quæ *junioris* ſunt ætatis, ab ipſa uſque adoleſcentia magis ad *ſuperna* illa pathemata vergere: Quæ vero ætate jam magis *provectæ* ſunt, (intra ætates tamen *menſium* excretioni expoſitas) magis ad *infernas* illas excretionum talium conatus propendere.

Commode itaque diſtinguere licuerit *inſolitas* menſium vias, in *duas* haſce claſſes; alteram, quæ ſolum *affectatur* atque tentatur, & non tam *exitum* præbere poteſt, quam *aditum* tantum, directionem, atque acceſſionem ad *exitum*: Alterum vero quæ plenum ſucceſſum & *exitum*, tentatæ exonerationi largitur & concedit. Putamus quod e dictis appareat, quod *prioris* claſſis quæſitarum & *tentatarum* talium viarum, longe frequentiora, imo veluti quotidiana occurrant exempla; quam *poſterioris*, nimirum actu ad perruptionem adactarum, & exitum *aſſecutarum* alterius claſſis viarum.

Interim hæc duo ſpecimina utriuſque generis, ſufficere poſſe putamus, ut tanto facilior pateat applicatio, ad reliquas etiam utrorumque generum, quas ſimiliter paucis indigitare, propoſiti rationi conſentaneum fore arbitramur.

CAP. III.

CAPUT III.

De

Longius evagante viarum menſtruarum declinatione.

EGimus præcedente capite de illis *deviis*, in quæ, proxime à ſuo juſto tramite deflectere ſolent menſes, in comparatione ad viciniam ſolitarum juſtarum atque *ordinariarum* viarum. Progredimur hic ad illas, quæ ad minium ratione *ſitus*, à *ſolitis*, ordinariis, longius abſunt. Et ſunt *caput*, *pectus*, imo denique *artus*.

Loquimur de diſtantia imprimis *locali*, cujus intuitu nulla probatio à nobis poſtulabitur, quod *caput* & *pectus*, ab *utero* longius diſtent, quam *abdomen* & viſcera in illo contenta. Si vero *ordinem* & *ſucceſſum* ſolitum ſpectemus, quo natura *hæmorrhagias* in genere perpetrare deprehenditur, in ætate adhuc juniore, clementiore ſignificatu venire deberet vocabulum *inſolitæ* viæ: Niſi quod ad menſes comparando, de qua re nobis eſt ſermo, abſolute utique, ſint & maneant menſibus *inſolitæ* hæ viæ, quantumcunque tandem de reliquo, & abſoluto intuitu de exoneratione ſanguinis ſimpliciter loquendo, *uſitatæ* ſint & conſuetæ.

Suppono videlicet ex illo ſyſtemate pathologiæ, quod D. D. Præſes ſemel iterumque adumbravit & in medium propoſuit, quod *hæmorrhagiæ*, pro exoneratione & *ſublevatione* corporis inſtitutæ, primo omnium exitum ſuum ſortiantur per *nares*; nimirum *ætatis* etiam primis annis, puerili & adoleſcente ætate.

Proxime poſt hanc, *adulta* circiter & prima juvenili ætate, declinat ille conatus per eruptionem ſinceram ſanguinem ventilandi, ad *pectus*.

Ex hoc fundamento eveniunt puellis & juvenculis, *declinationes* ejuſmodi viarum menſtruarum, ut loco infernæ per uterum, excretionis, per ſuperiorem, *caput*, *nares* & *pectus*, modo quæratur atque tentetur exitus, modo perpetretur.

Quanta quidem in ejuſmodi rebus ſit vis *conſuetudinis*, quotidianam experientiam teſtem conſulere, jam pridem ad nauſeam uſque inculcatum eſt, variis locis & occaſionibus, à Dno. Dn. Præſide. In noſtro vero præſente negotio, habet ea res multa exempla, ut variis, ſed quotidianis ſpeciminibus, cognoſci poſſit, quomodo hæmorrhagiæ tales, præſertim *menſium*, negotio & debito ſpeciali ſucceſſui, tantum præjudicii adferant, ut ſæpe numero, non æque juſtum ſit dicere, quod menſtrua evacuatio, ad iſta loca *deflectat* & evagetur: Quam potius pronunciandum videatur, quod natura ſolum ſolitam *priſtinam* viam ſanguinem

guinem evacuandi, proſequatur, & ad alteram illam; tanquam ſibi adhuc minus cognitam aut aptam, imo inſolitam, minus propendeat.

Ita nimirum ſæpe numero occurrit hoc exemplum, ut puellæ aut juvenculæ, a tenerioribus annis, *narium* frequentioribus aut copioſioribus hæmorrhagiis aſſuefactæ, ætate alias conſueta ad menſium fluxum, nulla perſentiſcant conamina, ſed potius 16. 17. 18. annos prætergrediantur, non ſolum ſine eventu aliquo menſium: Sed non ita raro etiam ſine incommodo aliquo inſigni, modo ſucceſſus conſuetarum *hæmorrhagiarum* antiquum obtineat.

Ubi vero hoc etiam non æque ita ſuccedit, ubi, inquam, hæmorrhagia *narium*, alias conſuetum frequentem atque liberum ſucceſſum etiam non æque continuat; interim tamen neque *menſium* eruptio tempeſtiva & ſufficiens ſequitur; ibi ſane multiplicibus incommodis, non ſolum ſternitur, ſed aperitur via.

Imo licet hujuſmodi fœminæ, antiquum ſucceſſum conſuetarum ſuarum *hæmorrhagiarum* non experiantur: adeoque actualem aberrationem à via ſua, *menſes* non ſubeant: Maxime tamen familiare, & innumeris quotidianis exemplis notum & uſitatum hoc eſt, ut nihilo magis propter ea menſes, tanquam *nova* introducenda *conſuetudo*, ſucceſſum debitum nanciſcantur: Sed ad ſummum anceps quorſum ſeſe totam impendat natura, *neutram* ex inſtituto, & ea qua decebat efficacia proſequatur.

Imo vero maxime quam familiaris eſt hoc eodem fonte fluens, altera illa, ad antiquum relabentis hujus excretorii motus aberratio, ut, ſi vel maxime debitam viam menſtruæ evacuationis capeſſat natura; nihilominus, etiam ob leviores cauſas, tanto magis autem ob incidentes graviores perturbationes, talibus viis dudum aſſueta natura, proſecutionem atque continuationem *menſtruarum viarum*, tanto levius iterum *omittat*, & ad *priſtinas illas* ſive pergat, ſive certe ad minimum *vergat* & inclinet. E quo cœpto, veluti certiſſime & promtiſſime, prognaſcitur paulo ante dictum illud incommodum, ut, licet viam non ipſo effectu penitus & abſolute mutet, inter utramque tamen ita anceps *fluctuet*, ut *neutri* ſatisfaciat, eamque penitus in effectum deducat atque exequatur: & hoc, quod merito iterum repetimus, tanto promtius, & per leviores occaſiones ita perpetret, quo magis alteri illi viæ aſſueverat.

Referenda vero huc iterum eſt illa animadverſio, quæ in præcedente capite, de viarum ſaltim *tentatarum* conſectariis monui, quod, uti ipſæ viæ non ſemper *perviæ* fiant, ſed ſaltim *congeſtiones* circa illas formentur, adeoque incommoda varia, dolores varii, hinc cooriantur tenſivi, diſtenſivi, & inde pulſatiles, inflammantes, aut tumores œdematoſi; ita in præſente etiam, à nobis allegato tramite, eadem ludatur

ſcena

ludatur ſcena, dum ex illis ſtaſibus aut *congeſtionibus*, quæ ad hujuſmodi loca fiunt, talibus patientibus varii dolores *capitis*, *oculorum*, *aurium*, *dentium*, *cervicis*, *ſcapularum*, *humerorum* inde ingruunt, aut, loco œdematoſorum tumorum in inferioribus partibus, veræ eruptiones, *ſeroſo-lymphales* ſeu catarrhales: adeo, ut etiam impetuoſa & copioſa fluxio per nares, *phlegmatorrhagia*, ploratio ſeu manatio perpetua alterutrius oculi, ſputatio copioſa atque diuturna, multiplicibus exemplis quotidie ſeſe offerant atque ſiſtant.

Colluſtratis itaque hiſce viis, quæ circa *caput*, partim quæri ſolent, partim uſurpari; non poteſt utique ſilentio prætermitti, affectatio eruptionis aberrantis menſtruæ per *pectus*: Unde quidem fœminis præſertim paulo magis plethoricis, ſimul ac vitia menſium incurrunt *adulta* ætate, primo propemodum occurrit & ingruit, inſignis coarctatio *reſpirationis*: Et hæc communiter tanto inſolentior, quo minus, aut moderatius, exſcenſiones ad *caput* ipſis obtingunt.

Ubi quidem minime nos fugit, quod multæ tales anguſtiæ circa *reſpirationem* etiam *hypochondriorum* vitium agnoſcant, & non tam abſolute unice *pectoris*, quam etiam *præcordiorum* ſit illa anguſtia: interim ſatis frequenter *pectoralem* eſſe etiam illum affectum, imo frequentiſſime utrumque inter ſe *conſpirare* clarum reddit quotidiana obſervatio, & tot eventus, tum *hæmoptyici*, tum *phthiſici*.

Nimirum hoc etiam in loco, non ita eximie ad *exitum* ipſum connititur totus impetus, quin longe plus, longe ſæpius, longe diutius, in *congeſtione* atque ſtaſi, circa loca, illi generi excretionis deſtinata, patientes fatiget & exerceat. A quo videlicet fundamento, pendet multiplex illa *aſthmatica*, *tuſſiculoſa*, *ſuſpirioſa*, talium patientium anguſtia & anxietas; longe manifeſtius à *pectoris* ipſius oppletione ſuſtentata, aut ad minimum exacerbata, quam ut *hypochondriacis*, præcipue *ſolis*, cauſis, veriſimiliter adſcribi poſſit.

Tollit vero ambiguitatem, certe minime rara aut infrequens, *perruptio* plenaria & abſoluta, *hæmoptyſin* abſolutam ſiſtens, quacum numeroſæ hujus claſſis patientes conflictari obſervantur. Neque vero hoc tantum ex *accidenti* communi: Ut videlicet patientibus paribus, a quacunque alia cauſa, non niſi e *longinquo* conſpirante, & quam minimum contribuente menſium errore, *hæmoptyſis* ita eveniat: Sed ſæpe prorſus exquiſite *ſtatis* temporibus, quæ *menſtruæ* purgationi debitæ reſpondeant. De quo ſtatim dicemus.

CAPUT IV.

De

Vera menſtruâ harum inſolitarum viarum ratione.

Cum titulus Diſſertationis noſtræ loquatur de *menſium* inſolitis viis; omnino incumbit nobis declarare, quod hactenus dictæ evagationes excretionum ſanguinearum, cum *menſium* motu aberrante conſenſum habeant; adeoque, quæ noſtra eſt aſſertio, *menſium* inſolitas vias conſtituant. Utimur pro hoc ſcopo *duplici* argumento; nempe *primo*, quod hujuſmodi declinatio ſanguinearum evacuationum, licet exquiſite menſtruas *periodos* non imitetur, tamen menſium deflectentium ἀταξίαν vel ſequatur; vel ita poſt ſe trahat, ut illi impoſterum magis magisque a ſemita ſua recedendo, certum ſuum *nexum*, cum hujuſmodi alio divertentibus motibus, ſatis conſpicuum reddant. *Secundo* confirmamus hoc illo indubio argumento, quod numeroſis exemplis conſtet, has eaſdem devias evagationes, quæ aliquando, imo vero forte frequentius, non æque exacte *menſtruos* motus ſervant, ſæpe tamen contrarium præſtare, *menſtrua* inquam tempora ſequi, & ſatis exquiſite, *proprie* dictas menſtruas *periodos* capeſſere.

Imo vero de ipſis illis prioris generis, quæ non æque *ſtricte* menſtruos circuitus capeſſere diximus, obſervatur tamen illud, quod ad minimum *circa tempora* menſibus aliis reſpondentia, frequentius ſeſe exerant, aut, leviore etiam data occaſione hoc faciant: Vel etiam, ſuperſtitibus adhuc, ſed tantum *debilioribus* & *inſufficientibus* menſtruis commotionibus, leviſſimis oblatis incitamentis complicentur: aut, præmaturam menſium illo tempore reſtitationem ſtatim excipiant & ſequantur. Ita omnino quidem eſt, quod menſtrui fluxus negotium præ omnibus aliis hujuſmodi evacuationibus, hanc veluti prærogativam habeat, ut *certo* determinato illi tempori alligetur; cum aliæ evacuationes, tam *ſanguineæ*, quam tanto magis quæcunque reliquæ, laxioribus ſpatiis, & *generalioribus* circumſtantiis temporis, quaſi leviter aſſignatæ appareant; ut *æquinoctiis*, *ſolſtitiis*, inſignibus *tempeſtatum* mutationibus, imprimis excedenti *æſtui* &c. Nihilominus non ita abſoluta ſolius uterinæ excretionis allegatio ad menſtruum tempus, habenda eſt, quin etiam in aliis, quaſi manifeſto deſtinatis horum generum exonerationibus eadem menſura obſervari ſolent.

Ita enim *hæmorrhoidalis* fluxus, *menſtrua* tempora ſervantis, tot ubique ſunt exempla, quot, etiam *citra* hoc ſtatum tempus inter viros hæmor-

hæmorrhoidum exempla dari, vel medicorum pauciſſimi credunt. Viri *menſtruam hæmoptyſin* per annua tempora experti, hiſtoria peculiari Diſſertatione, ſub Dno. Doct. Præſ. publice tractata eſt, neque vero ita ſingularis eſt ipſe caſus, quin longe frequentius hinc inde occurrat. *Mictum cruentum* exquiſite *menſtruum*, abſque omni reliquo incommodo, præter laſſitudinis circa illa tempora ſenſum, in viro aliquot ſupra ſexaginta annos agente, hic loci pariter expertus eſt D. D. Præſes.

Quæ cum ita ſeſe habeant, ut nempe etiam reliquæ *hæmorrhagiæ*, quæ alias magis indifferenter tempora quaſi accidentaria ſequi ſolent, & quidem in ſexu plane diverſo, nihilominus ſic ſatis ſæpe *menſtruum* tempus ſubeant; dubium utique nullum eſt, quin e converſo, etiam ipſæ *menſtruæ* excretiones, omiſſa hac temporis *menſura*, in tempus magis *indifferens* devolvi queant: Aut, quod idem valet, illa alias tempore & menſura *ſtata* exoneratio, etiam non ita determinato tempore, tanto *largioribus* menſuris compenſari, ut adeo exacta harum rerum partitione, minus opus ſit. Interim illud utique notabile, quod cum ejuſmodi de reliquo *deflectentibus* evacuationibus, quæ tamen *ſtatum* menſtruum tempus adhuc ſtrictius ſequuntur, communiter etiam *motus* menſtruus uteri adhuc magis conſpiret. Unde quidem ex hujuſmodi caſibus, tanto frequentius eveniunt illi, ubi cum hujusmodi determinatis evagationibus, aliquid adhuc ipſius *menſtrui* fluxus quaſi concordiam ſervet, & juxta cum illa alieniore commotione, etiam hæc *juſta* menſtrua *uterina* evacuatio, adhuc aliqua ex parte ſeſe exerat.

E contra longe familiarius eveniunt *alienæ* iſtæ atque diſſitæ eruptiones actuales ſanguineæ, quarum cauſa menſium legitimi motus plane abolentur, & quaſi nullum ſui veſtigium reliquum faciunt, imprimis ſi iſtæ alienæ menſura admodum exceſſerint.

CAPUT V.

Dictorum aliquot exempla.

UT exemplis nonnullis hactenus dicta illuſtremus, licebit hic allegare aliqua, quæ ipſi D. D. Præſ. occurrerunt in hoc genere, non poſtrema conſideratione digna. Ita enim honeſtiſſimæ matronæ obtigit, ut cum a multis annis, tot tantaque minus ordinati fluxus menſtrui incommoda experiretur, ut medici maxime ambigui hærerent, an concurrentibus variis graviſſimis affectibus, *hydropicis* tumoribus, ætate adhuc admodum juvene, *febribus* chronicis, modo aliquot annis deinceps revertentibus, modo continuos annos perrennantibus & inter hæc *capi-*

tis, *præcordiorum*, *abdominis*, *ſinus*, *coxendicum*, *oſſis ſacri*, variis pathematibus &c. an, inquam, talibus, ut *ſubſequentia*, illa *menſium* vitia adſcribere deberent; an vero contra, à *menſium* vitiis, morbos illos arceſſere: Quamvis quam maxime prior ſententia communiter ipſis magis placuiſſe, e diverſis circumſtantiis appareat. Hæc, inquam, femina, obtulit ante hos ſeptem annos ſequentem œconomiæ ſuæ corporeæ conſtitutionem. Laboraverat duobus proxime præcedentibus annis, febre *tertiana* per plures ſeptimanas, à qua denique per uſum famoſæ tunc temporis *Chinæ Chinæ*, liberata, quin etiam poſt recidivam, ut in hoc artificio familiare eſt, tandem à febre reſtituta apparuit. Laborabant interim *menſes*, non *tempore* neque univerſo *motu*, ſed debita ſolum *quantitate*; ita ut *tempore* quidem ſatis *ſtato* ſeſe exererent, ſed vix aliquot *horas*, parciſſimo proventu, ſeſe offerentes, mox iterum evaneſcerent. Paucis horis elapſis, percipiebat patiens *aſcenſum* acutiſſimi doloris, quaſi per longitudinem *ſpinæ dorſi*: paulo poſt invadebat repentinus acutiſſimus dolor, *tempora*, qui levibus progreſſibus, totum caput, à ſutura *lambdoidea* ad *infimam frontem* uſque, imo ad *bulbos* oculorum, obruebat: Ita vehemens, ut patiens, præ hoc dolore, dies noctesque inſomnes agere cogeretur. Intumeſcebat, non ſolum *caput*, ſed etiam *facies*: ſumma vero capitis portio, per totam regionem bregmatis, tanto *algoris* ſenſu laborabat, ut patiens perpetuas ſuppetias culcitrarum calefactarum efflagitaret, à quibus licet ita concalefactis, ut etiam uſtularentur, vix tamen aliquem ſenſum frigoris contemperati percipiebat. Quoties autem doloris hujus intemperantia remiſſior apparebat, quin etiam hac perdurante, ſi paulo impatientius (quando nempe vires permittebant) corpus jactaret, aut corpus, in quo æſtus ſenſum percipiebat, refrigeraret, cooriebantur paulo poſt graves *anxietates* & *anguſtiæ præcordiorum*, & magna propenſio ad *vomitum*. Præcipue vero, non modo jacebat omnis *appetitus*, ſed tolerabat ſtomachus quam minimum cibi, quin mox *cardialgiæ*, & omnia illa *anguſtiarum* graviſſimarum pathemata, inde ſuſcitarentur. Hic ſtatus ſervabat ad minimum *trium dierum* tempus; miteſcebat autem *quarto* die. Et ita intepeſcebat ſucceſſive, ut exacto circiter octiduo, tolerabiliter ad ſe rediret patiens. Finitis dehinc tribus ſeptimanis, revertebatur hæc eadem ſcena. Hanc methodum ſervaverat totis decem menſibus hoc improbum malum. Id erat in hoc ſuo recurſu ejuſque decurſu, illo ipſo tempore, quo vocatus acceſſerat D. D. Præſes, eo excepto, quod hac vice, neſcio quo ex errore, finito ſummo illo impetu *cephalalgiæ*, non modo non remiſiſſet virium dejectio, & reliquorum *hypochondriacorum* ſymptomatum ſyndrome, ſed potius invaluiſſet: Donec duodecimo circiter die, à primo inſultu, ille *præcordiorum* dolor, tanto impetu prævaleſceret, ut exquiſitiſſimæ *inflammationis ventriculi* omnia ſigna exhiberet

beret. Ante omnia *inflatus* hic erat, & dolorem cauſabatur ita exquiſitiſſimum ut patiens non ſolum corpus ne minimo motu percellere auderet, ſed etiam tactum *lecti, linteamentorum* calide imponendorum, imo *linimentorum* cum pluma applicationem, anxie perhorreſceret: Cum vero intenſa ſiti laboraret, quidquam potulentorum aſſumere merito anxie reformidabat, quoniam quantulumcunque, præcipue tamen *frigidulum*, deglutiret, aſſurgebant ſtatim 6. ad 8. & 12. ructus, cum tanta patientis concuſſione, & intenſo dolore, ut ab acutis clamoribus ſibi non poſſet temperare. Concurrebat cum his omnibus calor *febrilis continuus*, quamvis nullos exquiſitos paroxyſmos formaret, tamen verſus noctem, veluti ordinarie ingraveſcens: *Alvus* inſuper, niſi quantum clyſteribus proluebatur, erat adſtricta. Relatis omnibus circumſtantiis, imprimis autem illa, de *menſium* conditione, dirigebantur, inſtantibus proxima vice iterum *menſibus*, medicamenta ad horum juſtam expeditionem; ſiquidem totam hanc tragœdiam nihil aliud eſſe, niſi affectationem *inſolitarum viarum menſtruarum* pro fundamento Therapiæ ſubſternebatur. Ita quidem, cum remedium ad manus eſſet, in hoc negotio pleraque alia longe poſt ſeſe relinquens: Hac ipſa periodo, elatio illa *ad caput*, in ſolidum ſublata eſt; minime tamen totum malum abſolute ſopitum aut pacatum. Fluxerunt nempe menſes, equidem per 18. horas, aut paulo amplius, & in proportione ad priſtinam paucitatem largiter: Sed reſtiterunt deinde. Succeſſit autem loco illorum multorum pathematum, nihil aliud, niſi *ſiniſtri lateris*, ſub coſtis (magis tamen exquiſite regioni ilium reſpondens, nempe à latere verſus dorſum excurrens) *inflatio*, non ſolum dura ac renitens, ſed ſimul ita penetrantiſſime *ſenſibilis*, ut ad quemlibet corporis motum, graviſſima exacerbatione, puncturas adeo acutas formaret, ut patiens ſine clamoſis ejulatibus, non poſſet durare. Hic dolor, *ſuccedente* interim indies *alvo*; nec ullo alio moleſto per totum reliquum abdomen reſiduo, nedum conjuncto aut conſpirante, cujuſcunque doloris ſenſu (ut nænia illa, quaſi hic dolor in ſpecie, non modo inteſtini *coli*, ſed illius *ſolius abſolute*, affectus ſit, a nemine per ejusmodi circumſtantias ſalvari poſſet) hic ipſe ejus dolor, mitigatus quidem eſt ſenſim, minime vero ſublatus, per triduum: Illo vero denique exacto, tandem in ſolidum conquievit; & rediit ad ſe patiens, paucis ſuccedentibus diebus: In meliorem nempe quam ab aliquo proxime retro tempore, ſtatum. Revertente iterum *tempore*, (quod ſatis exactum ſervatum fuiſſe, iterum monemus,) quo menſes expectari debebant, occurrebatur denuo expeditiori ipſorum proventui, per bonum medicamentum, eo ſucceſſu, ut nunc per plenum *biduum*, *continue & largiter* profluerent. Erat inde patiens eximie ſublevata; remittentibus nunc etiam menſibus, revertebatur eadem penitus nupera illa paſſio *ſplenica*, quo ad typum quidem exactiſſime eadem,

ſed ſenſus ἀκριβείᾳ longe minori, nec hujus exquiſitioris ſenſus etiam valde ſenſibili duratione: Qualicunque tamen, utique perceptibili ſenſu, ante quartam diem non evaneſcens. Poſt hæc autem tempora cum non ſolum *menſes*, ad ſufficientem, & placidum quidem penitus, ſucceſſum reducti eſſent; ſed etiam *ventilatio* totius ſanguinis, *venæ ſectione* adminiſtrata fuiſſet, conquievit hæc translatio *menſtrua ad caput*, ita abſolute & in ſolidum, ut integris quinque annis, nihil amplius negotii faceſſeret, imo ne quidem ipſum caput *attingeret*, aut ad illud inclinare appareret. Excipiendus tamen eſt, unicus, & profecto in hoc genere notabilis, caſus. Cum nempe non parum præſidii, nec immerito quidem, collocaret medicus, in tempeſtiva, *præſervativa*, *venæ ſectione*, vere & autumno, *in pedibus* inſtituenda; tonſor autem, qui huic negotio adminiſtrando adhibebatur (uti quidem plerique ſolent) venæ in pedibus ſecandæ minus habilis, jam aliquoties parum expedite patientem hanc tractaſſet, & quidem illo ipſo tempore, repetita etiam punctura, venam non aſſecutus eſſet; illa, quæ hujuſmodi ſubjectis propria eſt, ſapientia, (& quidem, uti docti ſunt, ex recentiſſimis principiis & inventis anatomicis, exædificata) argutatus eſt: fruſtra eſſe hanc ſuperſtitionem ſanguinem e pedibus mittendi; dummodo ventiletur ſanguis, quod longe commodiſſime ſuccedat in brachio, eundem ſucceſſum ſecure expectari poſſe. Dictum factum, ſecatur vena brachii. Succedente poſt quatuordecim dies fluxu menſium, languet ante, ſub, poſt ipſum, patiens; & ceſſante etiam ipſo, quantumvis ſatis ſufficienter facto, non ſolum prehenditur iterum a levibus capitis doloribus: ſed *inflatur* in ſpecie, quamvis modeſtius, maxime tamen manifeſto ad ipſum viſum, *caput*. Sexto demum anno, inter multas, variorum pathematum, & vagarum medicationum, turbas, invaſit iterum caput graviſſimus dolor; adhibitis deſuper *opiatis* ita pertinaciſſimus redditus, ut non ſolum medicationes, imprimis *variorum diverſas*, reſpueret, ſed etiam graviſſimos exitus ſortiretur, *viſus in altero* oculo amiſſione. Erat vero à priſtino ita maxime diverſus; ut, *primo*, *hemicranicus* nunc eſſet; *ſecundo*, minime omnium *ſtatus*, nedum *menſtruus*.

In hoc uno exemplo ſiſtunt ſeſe diverſa ſpecimina ſupra dictarum illarum *inſolitarum viarum*, ſub impedito ordinario progreſſu, quæſitarum. Ante omnia conſpicuus eſt inſultus ad *caput*; deinde, non modo evidens, ſed omnino vehemens, congeſtio ad *ventriculum*, qualis *vomitus cruenti* molimina indigitat: Tandem ſpecialiſſimæ *congeſtiones* ad *ſplenem*: & hæc omnia *ſtatis* penitus, nempe *menſium* motui manifeſtiſſime reſpondentibus, temporibus.

Poterat quidem etiam mentio fieri, quomodo placatis omnibus hiſce menſtruis aberrationibus, poſthac duabus vel tribus vicibus per unum annum, patientem hanc invaſerint repentina graviſſima *tormina*; à veſpera

ſpera ad diluculum continua, cum concurrentibus non ſolum *dejectionibus* liquidis: Sed imprimis conjuncto *teneſmo* inſigni, ſub quo cruenta, nempe *ſtriata* ſanguine materia ſeceſſiſſe obſervata eſt. Sicut hic teneſmodes impetus, etiam alioquin intra illa tempora aliquoties perceptus eſt, ſed abſque ejuſmodi dejectionibus, & abſque talibus torminibus; concurrente ſolo inſigni tenſivo, & interlancinante dolore, per longitudinem oſſis ſacri: Neque ibi dejectionum talium cruentatarum concurſus annotatus, quia patiens de *obſervanda* curioſius hac *circumſtantia* nondum monita fuerat, dum tranſitorium hoc incommodum illis vicibus medico denunciare neglexiſſet. Interim in hiſce *hæmorrhoidalibus* moliminibus, in hac patiente deerat ullus reſpectus evidens ad *menſtruum* tempus.

Aliud exemplum, commemoratum eſt in Diſſertatione epiſtolica de *motu tonico*, quod ſiſtit virginem, quæ ſub ipſo *fluxu menſium*, & ſub finem cœnæ, vehementi terrore perculſa, *menſium* quidem *ſuppreſſionem* præſentiſſime perpeſſa eſt; ſed poſt aliquot horæ quadrantes, incidit, in graves *cardialgias*, *ſuffocativas*, *ſyncopticas*, quæ denique in vehementem *vomitum* deſiere ſtipatum tamen adhuc graviſſimis his *anxietatibus*, utpote, quæ non, niſi *medicamentis* cedebant. Conquieſcebat autem hinc adeo ut altero mane nulla ſupereſſent tantorum tumultuum veſtigia, ſed ſola fatigatio adhuc perciperetur. Poſtquam autem *menſium* tempus revertebatur, ibi ſub initium ejus ſeptimanæ, cooriebantur *vomitus* omnium aſſumtorum, per duos vel tres dies, conſtante ſibi appetitu. Poſt, per totidem dies, urgebat frequens & vehemens conatus *vomendi*, etiam vacuo prorſus ventriculo, & perierat quidem hoc tempore, omnis appetitus. Sequebatur autem mox altero horum poſteriorum dierum, *ſanguis* cum vomitu, neque paucus, ſed *copioſus*, modo liquidus, modo coagulatus. Sub finem tandem tot dierum, erumpebant *menſes* ad paucas horas. Ita ceſſabat mox *vomitus*; redibat ſatis mature, ſucceſſive tamen, *appetitus* & *virium* robur. Hæc periodus maximam partem ſanguinis menſtrui vomitu exonerandi, aſſumebatur hac ratione, & retinebatur perpetua repetitione, in quintum uſque anni quadrantem, i. e. per *quindecim* circiter *menſes*.

Alia patiens per longum tempus, vehementi *pectoris* anguſtia ſeu *aſthmate* obſeſſa, & diu admodum inconvenienter & copioſe quidem *expectorantibus* tractata; à quibus non modo copioſiſſimam *congeſtionem* ad pectus, ſed inſuper *purulentum* copioſum ſputum, & alia veræ *phthiſeos* pathemata, incurrerat: incidit tandem, circa æquinoctium vernum, (quo tempore alias, ſicut etiam autumno, ſanguinem mittere a tribus circiter annis, cum euphoria conſueverat, quod præterito autumno, diſſuadente novo ſuo medico, intermiſerat) in *hæmoptyſin* repentinam quidem, & plane ſinceram, ſed non admodum copioſam; adeo, ut vix 6. cochlearia excederet tota quantitas, qua rejecta etiam ſponte

reſedit

reſedit totus impetus, neque reverſus eſt amplius: Quamvis octo circiter horis poſt, *tuſſis* vehementiſſima, (quam per aliquot ſeptimanas hactenus, non aliter, quam vero quodam *typo*, circa diluculum, & hora quinta veſpertina, proxime per integræ horæ ſpatium tolerare aſſuefacta erat) ipſam valde concuteret. Neque vero adhibitis remediis, quæ univerſo malo conveniebant, poſt hac unquam iterum ſeſe exeruit *hæmoptyſis*, excepto leni inſultu, de quo loquemur. Sub copioſa illa perpetua *expectoratione*, qua per *ſex & viginti* ſeptimanarum ſpatium quotidie circiter *tres libras*, (ad minimum à 2. ad 3.) ſputi, cum vehementiſſima tuſſi rejecit, debilitato graviſſime univerſo corpore, & humoribus excrementitiis, velut univerſim ad pectus compulſis, & hoc quidem maxime per congeſtionem motus ſanguinis ad hunc locum, *ceſſaverant menſes.* Patiens erat circiter 36. annorum; ante hujus expectationis tempus quamvis vere hectica ab aliquot annis, *ſucceſſum* tamen *menſium* ad minimum tolerabilem experta: *hic* jam, uti dictum, *ſuppreſſus*, facta inſuper *hæmoptyica* eruptione, expediendus iterum erat, ne tanto magis *hæmoptyſeos* periculum increbeſceret. Fiebat initium à *venæſectione* in pede; cum tanta reliqua patientis euphoria, ut circiter octo poſt diebus, rheda ſua in publicum iterum prodierit. Incidente 14. diebus poſtea, tempore debitæ evacuationis *menſtruæ* (nempe ad priſtinam periodum phaſi lunæ accommodatam) dato medicamento, reliquum leniſſimo, ad has tamen ſanguinis excretorias commotiones, utique non inefficaci: loco *menſtrui* ſanguinis, exhibebant ſeſe indicia, erupturæ rurſus *hæmoptyſeos*, juſtum metum afferentia, nempe non ſolum major, & ſicca illa quidem *anguſtia pectoris*, & improbus ille ſenſus *titillationis in aſpera arteria*: ſed etiam actualis eruptio *ſanguinis*, intra *ſtriarum* tamen floridarum, reliquo profundius exantlato muco immixtarum, paucitatem ſubſiſtens. Ubi obiter monemus, quod tum prior illa copioſior & ſincera *hæmoptyſis*, tum hæc ejuſdem repullulantis machinamenta, illo ipſo horæ quadrante, vel amplius, quo ſeſe exerebant, ne minimam commotionem tuſſis comitem habuerint: Sicut etiam in pleriſque *hæmoptyicis* communiſſime fit. E contra vero præceſſerat illam primam *hæmoptyſin*, quinque circiter horis ante ipſius eruptionem, ſub ipſo placidiore ſomno matutino, ſine ulla manifeſta occaſione ſponte cooriens, non ſolum *palpitatio cordis*, ſed tanta etiam illius commotio *circa caput* ut generoſa patiens inde expergefacta, & hujus accidentis alias imperita, non ſatis ſibi imaginari poſſet, quid & unde illa plane *ſonora* (uti ſolet eſſe) *cordis palpitatio*, & vehemens arteriarum *circa tempora* micatio, ſibi portendat: ſicut quidem hunc ſenſum exprimebat: *Es wären Ihr alle die Adern um den Kopff, mit ſchlagen gleichſam lebendig worden:* Subſidente iterum poſt quadrantem horæ circiter hac commotione, ut alias admodum firmi & præſentis erat animi, ſomno, quaſi defatigata, iterum indulgebat, & ita ſic ſatis tranquille,

quille, in tertiam uſque horam dormiebat; hinc evigilans (erat hora 8. matutina præterlapſa (quieſcebat tamen, & vere nictabat maximam partem: donec altera quoque hora præterlapſa eſſet: Ibi tacite, ſed repente, ſcaturiebat velut repentino impetu, fluidus quidam & calidus liquor e faucibus in os: Quem, quantum bucca quaſi capiebat, cum exſpueret, ejuſque rei cauſa ſeſe ad latus lecti inclinaſſet, ſincerum *ſanguinem* eſſe animadvertebat: qui cum ſexta vice repentino impetu buccam ita explevisſet, non majore in ſingulas ejuſmodi menſuras, temporis ſpatio, quam quanto ad reſpirationem ſedatiorem opus ſit, ſponte ſubſtitit.

Ita ex hoc etiam caſu comparet, quomodo ſanguis loco *menſtruæ* excretionis, *hæmoptyicam* eruptionem occupare jam paratus, & quod germani dicimus, in via fuerit, ſeu viam inſtiterit, inſolitam & inconvenientem.

Ita mihi ipſi occurrit ſequens caſus. Fœmina admodum plethorica, cum Viro nupſiſſet vehementer prodigo, à quo inſuper peſſime habebatur, tandem in inopiam, & quod ajunt, ad incitas propemodum redacta, multis curis defatigabatur, & profundam ſuam ſollicitudinem largis lacrymis ſubinde teſtabatur. In hac animi proſtratione, incurrebat aliqua corporis etiam damna, & valetudinis periclitationes, quæ propemodum initium ſumebant, à *menſium imminutione*, quæ tamen mature in *ſuppreſſionem* plenariam tranſibat. Cum tamen non eo uſque prævaleſceret reliqua valetudinis vacillatio, ut a familiaribus domeſticis negotiis patientem arcere poſſet: factum inde eſt, ut per initia rem negligeret, ſenſim autem, cum nihil gravius denuo ſubſequeretur, ita velut aſſueſceret, ut per totos ſeptem annos, fluxum hunc non amplius ſentiret. Imo, oblivifcebatur ejuſdem tanto facilius, cum intra horum annorum decurſum, bis gravida facta, infantes enixa, iisque lactandis ipſamet occupata fuiſſet: Sicut etiam infantes optime conſtituti vixerunt. Tandem vero incidebat in *febriles* commotiones, quæ primo quidem, quotidianis paroxyſmis, iiſque ſatis vehementibus per totam æſtatem exercebant ægram: Tandem *Chinæ Chinæ* uſu compeſcebantur. At vero non ita longo tempore poſt, denuo erumpens febris, *tertianum* typum exhibuit. Cum res per uſum *Chinæ Chinæ*, priore morbo pulchre ceſſiſſe videretur, iterum adhibita eſt, & quidem, quantum ad febrem attinet, cum optato ſucceſſu; quandoquidem paroxyſmi, quin tota manifeſta febrilis commotio, mox ceſſaverunt. Subſecuta vero ab illo tempore eſt longe manifeſtior valetudinis labefactatio, quandoquidem & alias cum ſanitate in gratiam minime rediiſſe videbatur, & poſt valde parvum tempus, longe majore impetu, quam nuper ipſa quoque *tertiana* denuo cooriebatur. Adhibitus in conſilium, ad affectum ita conſtitutum, exhibui aliquot doſes, ex ſale abſynthii, Antimonio diaphoretico, & terra ſigillata ſtrigonienſi: Cujus pulveris

 tertia

tertia ſtatim doſis febrim profligavit, ut nullus paroxyſmus redierit. Interim altero ſtatim die emicabat dolor velut urens & ardens, imo terebrans, in artubus inferioribus. Imo, reddebantur pedes adeo infirmi, ut lectum petere cogeretur, in quo tamen non ſolum hæc omnia continuabant; ſed percipiebat patiens dolorem hunc etiam *ſurſum* tendere, & moleſtiſſime illas regiones occupare. Cum vero per diem & noctem graves haſce *ſanguinis* reſtrictiones atque *congeſtiones* toleraſſet, ſummo mane *ſanguinem* valde ſpiſſum, ſed etiam ſatis paucum, *per nares* excrevit: Ingruente vero veſpera *urinam* valde *cruentam* emiſit. Ab hoc tempore indies melius habere cœpit, imo, ſuppeditatis ulterius temperantibus remediis, ſub divina gratia ad plenam orthoſtadiam reverſa eſt. Ex quo ipſo etiam ſpecimine deprehendere licuit, quot moliminibus natura ſanguine ſeſe exonerare intendat, & quomodo, aſſecuta quadantenus hanc ſuam intentionem, tunc demum meliore fide requieſcat.

Qui vero plura horum generum exempla, & varia plane rariora, menſium per loca excretionibus ſanguinis alias plane inacceſſa, perlegere voluerit, facile illorum magnum numerum, apud varios peritos obſervatores reperiet, quos partim loquentes inveniet, e numero Celeberrimorum *naturæ curioſorum*, in Actis illorum: partim indigitatos reperiet, tam ibidem, quam in utiliſſimis hujus generis indicibus, *Moronii*, *Waltheri*, &c. qui, cum in plerorumque manibus ſint, non eſt, quod commemorationibus inde tranſcriptis, Diſſertationem noſtram præter inſtitutum diffundamus.

CAPUT VI.

De

Methodo medendi menſtruis Evacuationibus inſolitas vias quærentibus.

Nihil longius abeſſe deberet, a medico dogmatico, nempe cognito morbo, per methodum rationalem, recte & ordine conſulturo, quam immediate ad medicamenta convolare, quæ tantum præſentem morbi ſcenam reſpiciant, totius autem tragœdiæ ſummam, parum aut nihil attingant. Valet hoc profecto eximie, in magnis illis, diverſorum morborum veluti ſyſtematibus, *febribus*, *affectibus hyſterico-hypochondriacis*, & variis, modo conaminibus, modo ſymptomatibus atque conſectariis, *hæmorrhagicis* ſive *hæmagogicis*: Utpote à quibus poſterioribus imprimis, totum negotium *morborum ætatibus propriorum*, pendere,

dere, alibi deduxit D. D. Præſes, & Celeberrimorum hactenus practicorum conſenſum aſſecutus eſt.

Sane vero dictitat ipſa ſana ratio, quod ejusmodi malis, niſi ex ipſo fundo ſubveniatur, omnis reliqua curatio, non ſolum *temporaria* ſit, &, ſi res recte æſtimetur, palliativa: Sed etiam ſi præpoſtere inſtituatur, tum *fundamento* præſentium incommodorum plurimum contumaciæ adjiciat; tum ipſis ſæpe hiſce *ſecundariis* malis; ſi magis directe à *primario* ſuo, nempe ipſa præſente commotione, foveantur, graves lapſus in pejus conciliare ſoleant.

Promptiſſimum certe eſt, exemplo rem declarare. Si enim eruptiones ejuſmodi per vias *inſolitas*, non tam amplius tententur ſolum, & exitum quærant, quam eundem jam, ruptis repagulis, invenerint; ſi inquam, *hæmorrhagiæ* tales per *inſolita* loca, cooriantur, niſi inſignis & præcipuus illorum nexus cum *menſium* motu recte perſpectus ſit; imo juſta etiam atque ſufficiens methodus innoteſcat, qua ipſi excretioni *ſolitæ*, ſolide ſuccurri atque conſuli poſſit: quis ibi aliam medendi methodum ſibi proponet, quam forte externam vel internam, fluxuum talium *cohibitionem* per adſtringentia. At vero quam aliena ſit hujuſmodi medicatio, non ſolum ab ipſo totius mali fundamento, nempe *menſium ſucceſſu impedito*, ſed etiam ſæpe numero ab ipſorum talium vicariorum moliminum ſcopo; & quam facile hi ipſi affectus inde in pejus prolabantur: provocamus merito ad experientiæ teſtimonium. Imo vero, quam aliènus hic ſit ſacer ille hodiernus abuſus *opiatorum*, ne temere odia proritem, non quidem prolixe tractabo: Spero tamen fore, ut poſteritas attentior; practicorum cordatorum monitis, ſuam obſervationem conjungens, olim agnoſcat, quot incommodis & periculis patientes numeroſi per hujusmodi artificia exponantur, quibus non ſolum nihil ad ſummam negotii perficiatur, ſed etiam ipſis præſentibus pathematibus, ſæpiſſime vel longe *major pertinacia*, vel *anomalus progreſſus*, concilietur.

Vera vero methodus, incommodis, de quibus nobis ſermo eſt ſuccurrendi, conſiſtit in ſequentibus: *Primo*, ut præſenti malo mitigando, ſubveniatur per remedia mere placide *temperantia* & demulcentia; minime vero per *adſtringentia*, poſitive *cohibentia*; imo neque ipſa *narcotica*, niſi plane peculiares caſus aliquid horum efflagitare videantur: In quibus quidem (ſed rariſſimis) pro conditione urgentis impetus, conſulere prudenti medico perpetuo integrum eſt: *Secundo*, ne quæcunque tales inuſitatæ *commotiones*, imo ne quidem *excretiones* niſi enormes fuerint, nimium percellant aut perturbent medicum; quandoquidem certiſſimum eſt, quod in ejuſmodi caſibus, ſi modo revera tales ſint, uti dicimus, omnes tales commotiones, imo etiam eruptiones, longe minus periculi involvant, ſi a deviante *menſium* negotio manifeſtius pendeant: Quam ſi ab alio quocunque incitamento originem duxerint.

Tertio, ut omnino ratio habeatur primaria & attentiſſima, negotii *menſium* ipſorum, quantocyus, ſed non magis efficaciter, quam placide & clementer, in debitum ſuum ordinem atque ſucceſſum reducendorum. Et cum hic durus utique ſit nodus, per *methodos*, ad minimum vulgo præſcriptas, & *medicamenta vulgo* cognita, menſes motui ſuo non magis *placide*, quam *ſecure* reſtituere; tanto majore utique circumſpectione utetur hinc medicus, ne quid temere turbarum concitet; quandoquidem utique factu facillimum hoc eſt, ut fortioribus *pellentibus* medicamentis, patientes in pathemata longe graviſſima impellantur, quæ variis modis, modo *quærant* inſolitos exitus, modo qualitercunque inventos, effuſe ſequantur.

Quarto, imo vero, ſi maxime ſolide *ſolitas* vias reſtituere non liceat; aut illis etiam reſtitutis, adhuc aliquid reſtet, ab illarum *inſolitarum* viarum diuturna, aut copioſa, aut valde prompta atque expedita, *aſſuetudine*, metuendum; tunc eo dirigenda eſt methodus, ut per commodiores aliquas *ventilationes artificiales*, obſtinato illi motui atque propoſito inſolitæ viæ, ſuccurratur, donec ſenſim deferveat univerſus impetus. Quamvis quidem in hac re nimium ſecurum eſſe, aut ejuſmodi deſuetudinis ita *brevem eventum* expectare, non liceat, quod cujuslibet veri practici, attentæ obſervationi & prudentiæ commendamus.

C A P U T VII.

De

Methodo medicandi ſpecialiore.

DElineavimus præcedente capite *generaliter*, illas intentiones, quas in noſtro negotio formare & exequi conveniat; quibus autem remediis, *ſpecialiter*, imo quaſi individualiter, quo ordine atque ſucceſſu, hoc proſequi & ad finem perducere neceſſe ſit, tanquam ſpecialem practicam adminiſtrationem, hic deducemus.

Ante omnia itaque, cum de menſium inſolitis viis, orbitæ ſuæ reſtituendis, ſermo & intentio noſtra eſſe debeat, abſtrahimus hoc loco a conſideratione fluxuum talium ſanguineorum, *in ſe* & *abſolute* conſideratorum. Et hoc tanto magis quia partim rariſſime tanta quantitate & tanto impetu prorumpunt, ut fortes & quaſi violentas *cohibitiones* efflagitent: Partim omnes in genere, tanto magis autem *frivolæ* & minus neceſſariæ, *adſtrictiones* per medicamenta *interna*, non ſolum ipſi *menſtruo* fluxui tanto majus & ſolidius præjudicium afferunt: ſed etiam his ipſis profuſioribus eruptionibus alienis, raro ſperatam ſufficientem opem

ferunt,

ferunt, niſi quidem tanta quantitate ingerantur, ut inde longe graviora viſcerum pericula cooriantur, quibus communiſſime, in *ſiccioribus hectica*, in *humidioribus œdemata*, imo tandem *utrumque ſimul*, (ut plurimum difficillime reparabili damno) veſtigia legunt.

Pro intentione itaque rei noſtræ quadrante, pro motibus, inquam, iſtis, adeo connitentibus, ad juſtas *proprias vias* reducendis, putamus ratione dictante nullam priorem eſſe debere conſiderationem, quam ut ipſæ *viæ*, ad quas reduci atque adigi debeat declinans illa atque evagans aberratio, quantum poſſibile eſt *libertati* ita reſtituantur, ut non modo ad illas, ſed etiam per illas, debitus liber recurſus fieri, adeoque ſucceſſui ſperato patere poſſint.

Hoc recte ſeſe habente, eo quovis modo reſpiciendum eſt, ut motus debiti ad juſtam ordinariam viam invitentur atque diſponantur.

Hoc fiet in genere per medicamenta *efficaci provocationi* menſtrui fluxus ſatisfacientia, in ſpecie vero per horum exhibitionem *juſto tempore* inſtitutam: Quale videlicet eſt illud quod vel *menſibus* muliebribus magis in genere dicatum, ſecundum *lunæ phaſes*: Vel præſentibus ſubjectis, in ſpecie, quod fere ab illis commode adhuc exquiri poteſt, imprimis ſi non nimis quam longum ſit, amiſſi hujus fluxus tempus.

Quia tamen, per communia præſertim hujus claſſis medicamenta, vix fieri poteſt, quin, ſub tentata commotione ſanguinis ad *uterum*, aliqua, imo ſæpe numero inſignis, commotio ſanguinis *generalis*, ſuſcitetur; qua pari facilitate, *eruptiones* illæ per vias hactenus ſibi *aſſuefactas* augeſcant: Cui quidem rei infallibiliter ſubſervit *abundantia* ſanguinis concurrens:

Propterea in caſibus præſertim, has conſiderationes evidentius offerentibus, commendatiſſimæ efficaciæ eſt *imminutio* totius maſſæ ſanguineæ, reliquæ univerſæ curæ *præmiſſa*.

Quæ tamen tanto felicius ſperato ſuo officio ſatisfaciet, ſi non ſolum, propter *generales* intuitus, vix niſi circa *æquinoctia* inſtituatur; ſed etiam *ſpeciali* reſpectu, non in brachiis, ſed *pedibus*, ſuſcipiatur. Sane vero D. D. Præſes hæc monita non ſuſque deque habenda eſſe, aſſeverat, ſi rebus hiſce opus ſit, & ab illis certior effectus expectari debeat.

Si hæc recte perpetrata ſint, vix unquam opus eſt, a parte, quæ hactenus *inſolitam* viam præbuit, appulſum illum & molimen, impoſterum repellere. Imo vero, non dubitamus hoc ipſum abſolute diſſuadere: exceptis ſolis *duobus* modis, ſi locum habent. *Primus* eſt, quando per *externa* medicamenta non ſolum exitus, ſed etiam aditus, ſufficienter reprimi poteſt. *Secundo*, ſi per medicamenta, non *adſtringendo*, ſed magis *ſpecificice* congeſtiones humorum ad certam aliquam partem

 diſſipan-

diſſipando, ſubveniri poteſt. Cujus rei ſpecimen præſentiſſimum fuit illud, quod contra *vomitum* illum *cruentum menſtruum* editum eſt; cujus ſuperius, & in Diſſ. de *Motu Tonico*, facta eſt mentio; ubi remedium princeps fuit *Millefolium*, non in ſubſtantia, ſed *eſſentiæ* forma: Et affectus hic, tamdiu libere graſſatus, ab hujus, per paucos dies uſu, ita abſolute cohibitus fuit, ut non ſolum illo tempore, quo expectari debebat, abſolute conquieſceret: Sed etiam, ne ſemel poſthac, ullum novum inſultum capeſſeret, nedum perficeret.

E medicamentis reliquis, huic negotio, menſes directe *in ſuam viam* reſtituendi, velificantibus, cum etiam ſint *pilulæ* ita dictæ *Becherianæ*; quas imprimis ipſe D. D. Præſes, tam in privatis Collegiis, quam ſemel iterumque in publicis Diſſertationibus, laudavit; videtur hoc loco non alienum fore, ſi ipſius brevis animadverſio circa hoc medicamentum, proferatur. Monet videlicet, diſtinguendum eſſe inter pilulas illas *veras*; quas in pauciſſimorum manibus eſſe pro certo habet: & falſas; quæ vel ad oberrantium aliquot præſcriptionum fidem, vel ad impoſſibilem ſane in talibus caſibus, putatitiam *imitationem*, fabrefiunt. Sicut enim, quod attinet illas formulas, nemo hominum facile a talibus ingredientibus tales effectus expectaverit, quales à veris expectari poſſunt; dum ingredientia tantæ ſimplicitatis, ut vix quisquam aliquod operæ pretium ab illis reportare ſperaturus ſit, continent & præ ſeſe ferunt: Ita e contra illæ, quæ *ad imitationem* factæ putantur, balſamicis adeo *acribus*, *calidis*; *purgantibus*, penetrantibus: imo *opio* interdum ipſo aſſociato, conſarcinantur: ut effectus non ſolum alieniſſimos, ſed ſæpe numero periculoſiſſimos, exhibeant.

D. D. Præſes, quamvis his ipſis pilulis, juxta veram etiam ipſarum formulam, non utatur; ſed meliori fundamento ſubnixus, nempe formula illarum vera, ad imitationem illarum, certas ſibi uſitatas concinnaverit, quæ eosdem effectus, cum modeſtia loquendo, edant: ſed longe majore cum lenitate, & mitiſſima efficacia: ita nihilominus *veram Cynoſuram efficaciæ verarum Becherianarum*, inſignibus ſpeciminibus abſolvendam exhibere, e communi re futurum arbitratus eſt, quæ ſunto ſequentia:

Veras Becherianas pilulas, ſine omni incommodo dare licet, imo dediſſe maximopere prodeſt, *puerperis*, tam ante, quam ſtatim poſt, partum; imo aliquot diebus continuis deinceps; *Symptomata*, tantum abeſt, ut ab harum uſu ulla cooriantur, ut potius alias conſueta, ab hoc uſu miteſcant, imo præcaveantur.

Profuſionem ſanguinis immoderatam, *lochiorum* loco coortam, niſi intra pauciſſimum tempus aliquot minutorum horæ inhibeant; minime tamen *ſupprimendo*, ſed ad juſtam *temperantiam*, ſervato debito *ſucceſſu*, reducendo: Hoc niſi faciant, *veræ* non ſunt.

Menſes

Menſes, niſi præ omnibus aliis medicamentis *efficaciſſime*, & ſimul tamen *placidiſſime*, ſine omni violentia, fluxui ſuo reſtituant, etiam diu *ſuppreſſos*; aut tempeſtive expediant, *imminutos*; *veræ* non ſunt.

Diarrhæas ſimplices, imo à propria ingurgitatione *dyſenteriodes*, demum *incipientes*, nec dum cruentas; ſicut etiam multiplicem *vomendi* conatum & aſſumtorum revomitionem, præſertim *ſine febre*, niſi ſecunda vel tertia doſi hæc ſingula recte reſtituant, *veræ* non ſunt.

E contra, *ſiccas* & *obſtructas* alvos, citra febrem, aut ſpaſmum verum inteſtini recti, niſi prima aut ſecunda doſi; libertati ſuæ reddant, *veræ* non ſunt.

Imo, quæ hæc, non ſolum *ſingula*, ſed *omnia & ſingula*, non præſtant; aut ſub omnibus hiſce rebus, quodcunque incommodum ægro creant, reliquo ejus ſtatui minus familiare, imo vero, extra tempus harum uſus, non longe magis & gravius familiare, *veræ* non ſunt.

Quæ quidem hac occaſione innuiſſe ſuffecerit; imo inſuper adjeciſſe, quod neque frivole, *ſano* corpori, neque indifferenter, *teneris* uti *robuſtis*, ſed omnibus modis *perite*, & ſane vero *medice*, illas adminiſtrare conveniat. Quali certe, uſu, in noſtro præſente negotio, laudem tuebuntur haut vulgarem.

Ceterum inter *generaliora*, inclinationem excretionis menſtruæ ad *ſolitas vias* incitantia, eſt partim *pediluviorum*, partim cum *epicraſi* laxantium, uſus: Quorum formulis radix *ari* non ſine fructu, adjicitur.

E *ſpecialiſſimis*, notum eſt teſtimonium, quod B. Ludovici inſtrumento *Glauberiano* perhibet: ſicut inter diffuſiora, & generalia, *inſeſſuum* aliqua eſſe poteſt efficacia.

Salibus volatilibus urinoſis, circa tempus *inſtantium* debitarum evacuationum minimum omnium tribuimus. Quicquid illis loci aſſignare licuerit, *intermediis temporibus* faciendum cenſemus: Dn. D. Præſes illis valde parum tribuit.

Quid *martialibus*, bona fide & conſtanti efficacia, tribuere, integrum eſſe putet, alibi prolixius dixit: Hic *ad ſummam rei*, imprimis autem verſus tempora debitarum eruptionum reſtituendarum, operæ pretium factura, conſtanter negat.

Denique tamen, quisquis quocunque medicamento, ſcopos præſcriptos directe aſſequi peritus ſit, ille præſentem etiam ſcopum, complicatum & mutuis reſpectibus innitentem, ſatis efficaciter aſſequetur, ſi *ordinem* hic propoſitum, ſervaverit, utpote in quo cardo rei vertitur.

Quem

Quem ut adhuc ſemel, ſchemate prorſus aliquo delineemus; ſub initium curæ, pro *reſtituendo*, motu ſanguinis menſtruo, ab *inſolitis* viis ad *ſolitas* atque debitas; *primo* omnium convenit ventilatio ſanguinis per *venæſectionem*. Sub *neceſſitatis* aliqua lege, ſi *plethora* evidens adfuerit; ſub *utilitatis* certæ fiducia; ſi vel maxime tam notabilis plethora non concurrat, quod tamen oppido raro fit.

Inſtituatur in *pede*; Verſus *novilunium*: Neque facile, niſi circa *æquinoctia*. Ita, ut noſtro arbitratu, totam ſolidam curam, potius verſus illa tempora differre, quam venæſectiones, imprimis in *ſenſibilioribus* (cujuſmodi tales communiſſimæ ſunt) promiſcue quolibet tempore ſuſcipere, præſtet.

Imo vero, non adeo abſolute poſtulat neceſſitas, in quibuslibet patientibus particulariter, à venæſectione præciſe *initium* facere, quin illa etiam reliquæ methodo interſeri, & quod ajunt, poſt principia locari poſſit: Ut propterea expectando opportunius tempus venæſectionis, non abſolute nihil agere neceſſe ſit. Sed illud tantum monendum utique ducimus, quod *ante* vel *citra* venæſectionem, reliqua medicatio ſemper nimium quantum magis *placide*, imo quaſi *mitiſſime*, inſtituenda veniat, niſi commotionibus heteroclitis gravioribus, viam potius aperire, quam præcludere velimus.

Nempe *certior* & *ſecurior* eſt methodus, concurrente venæſectione; omiſſa illa *incertior*: Si tamen modeſte tractetur, & naturæ *docilitas* potius, ſeu facilitas, quam e reliquo robore æſtimandus *vigor*, prudenti medica manuductione regatur, poteſt etiam illa ad optatum finem aliquando perduci.

Factis talibus ventilationibus, poſſunt lenes evacuationes *catharticæ* cum *epicraſi*, *verſus tempus* ſoliti juſti fluxus, inſtitui; ita, ut circiter octo dies ante terminum incipiant, & in illud tempus deſinant.

Hoc ipſo jam ſolitæ debitæ evacuationis tempore, convenit demum remedio, ad ventilandam ipſam *eruptionem* efficaci, ſubvenire. Quod tamen, ſi in fortiore ſaltem *commotione* ſanguinis efficaciam ſuam collocatam habere putandum ſit, male conſulturum eſſe ſpecialiſſimæ huic intentioni, merito judicari debebit. Referimus huc, quæ antea de hac claſſe medicamentorum protulimus.

Placet incidenter commemorare, quod etiam aliquando menſes, per aliquot periodos ſuppreſſi, per *Nitrum regeneratum* reſerati ſint: Quod quidem illiteratus quidam curioſus, ipſemet ſibi paraverat: ſub nomine & opinione *tartari vitriolati*: Nempe e ſpiritu ab illis circumforaneis ſpirituum mineralium gerulis, pro ſpiritu *vitrioli* ipſi vendito: Quem per errorem venditoris, *Nitri* ſpiritum, vel *aquam fortem* fuiſſe, hoc productum monſtravit: Ipſiſſimum videlicet verum *Nitrum*.

Ceterum

Ceterum ſi hoc loco & tempore, *verarum Becherianarum* pilularum moderatus uſus, in ſubſidium veniat; poterit ille facile quorumlibet aliorum locum commode & efficaciter ſupplere.

Si una, ſimplici tali proſecutione, minus ſuccedat eventus, repetenda eſt, excepta venæſectione, hæc eadem methodus, inſtante rurſus tempore, verſus menſtruum procedente. Poſſunt tamen tunc maxime temporis, & imprimis verſus exquiſitum tempus, *pediluvia* in uſum trahi.

Ita certe, ſi res poſcat, juſto tempore repetendo, imo *recuperato* etiam debito fluxu, per aliquot menſes deinceps, eidem iterum prudenter ita obviam procedendo & ſubveniendo, niſi rariſſimis caſibus inſignis *cachecticæ* conditionis & peſſimæ *diætæ*, nunquam fiet, quin juſtus ſucceſſus, hujusmodi methodo prompte & conſtanter obſequatur.

Tantum hac vice. D. T. O. M. pro benigniſſime præſtito nobis auxilio, ſit gloria ſempiterna.

FINIS

POLYCARP. GOTTL. SCHACHER,

DE

HÆMORRHAGIIS GRAVIDARUM.

Lipſiæ 24 Octob. 1717.

QUemadmodum corpus noſtrum ad corruptionem admodum proclive virtute vitalis ejus motus per longam annorum ſeriem ab omni putredinis labe immune præſtatur; ita vitali illo motu extincto corpus quoque brevi poſt putridum rancidumque evadit. Eidem fato eſt fetus in utero materno ſubjectus, qui ſæpe ante moritur, quam in lucem edatur. Exanimatus ſolenni naturæ curſu mox putredine conſumitur, eodemque tempore matrem in anceps vitæ periculum præcipitat. Proinde paradoxum fortaſſis videbitur, ſi impræſentiarum afferam, fieri interdum, ut fetus vita privatus ſine ſenſibili putredinis labe & citra funeſta gravidæ ſymptomata ad notabile temporis ſpatium in utero permaneat. Huic aſſertioni fidem ut conciliem, liceat illuſtrationis ergo ſequentem hiſtoriam conciſe recenſere: nobilis quædam fæmina, vegeto corporis habitu, in optimo ætatis flore conſtituta, plurium liberorum fauſta genitrix, ante annos non ita multos non vanam de graviditate ſibi conceperat ſpem. Cum enim periodicus menſium fluxus ceſſaret, immodicamque oris ariditatem nocturno inprimis tempore ſe moleſtantem ſentiret, ac præterea nauſea non tam jejuno ſtomacho, quam brevi poſt paſtum infeſtaretur, atque ſymptomata illa, quæ ipſi uterum gerenti alias erant conſueta, ad quartum uſque menſem durarent, non citra ſonticam cauſam ſe gravidam eſſe ſuſpicabatur; quarto geſtationis menſe nondum elapſo præter ſpem omnem atque opinionem in gravem uteri hæmorrhagiam incidens atque abortum haud parum reformidans remediis externis æque ac internis utebatur, quibus immodicus fluxus multum quidem minuebatur, penitus tamen non ſiſtebatur, imo novo accedente corporis motu medicamentiſque per aliquot dies inſuper habitis, ita recrudeſcebat, ut non minima ſanguinis quantitas impetuoſe effunderetur, eam tamen non ita debilitans, quo minus muniis ſuis adhuc tum præeſſe potuerit. Ad priſtinam igitur quietem remediorumque uſum rediens tantum levaminis percipiebat, ut fluxus ille paulatim penitus cohiberetur. Sed anceps nunc hærebat, utrum una cum ſanguine excreto omnis graviditatis ſpes evanuerit, an vero gravida adhuc eſſet. Vix ſex ſeptemve dies effluxerant,

ex

ex quo in novum fluxum uterinum, quatuor circiter dies durantem, relabebatur, poſtmodumque eodem nunc remiſſiori, nunc intenſiori ſeparatis temporibus corripiebatur, unde nulla omnino impraegnationis ſpes eidem amplius relinqui videbatur, præſertim cum ſupra recenſita ſymptomata graviditatem indicantia penitus remiſerint, nullumque fetus motum poſt medium geſtationis tempus perſenſerit. Tanto autem corporis robore pollebat formoſa illa, ut nunquam lecto affixa hæreret, ſed læto animo domeſtica officia obiret cultumque divinum aliaque conſortia frequentaret, tametſi perpaucos ſaltem dies a fluxu illo immunis eſſet, & dubio procul fœtum mortuum in utero gereret. Accidit vero poſt trigeſimam ſecundam hebdomadam, computatione a conceptionis tempore inſtituta, ut ex improviſo in graviſſimam iterum uteri hæmorrhagiam incideret, eodemque tempore non citra dolores partui conſuetos carneam maſſam una excluderet. Hanc quidem haud pauci adſtantium pro mola habebant, tamen ea paulo accuratius perveſtigata, adparebat clare, carneam illam maſſam non molam, ſed placentam recentem ac juſto craſſiorem eſſe, intuſque fœtum membranis ſuis obvolutum contineri. Proinde iis provide inciſis liquor amnii nonnihil turbidus promanabat, tenelluſque nudus, incorruptus, nullum fœtorem ſpirans, gracilis tamen, extenuatus, ſolito minor, trimeſtris embryonis magnitudinem vix æquans in oculos incurrebat, funiculo ejus umbilicali incorrupto quidem, ſed flaccido marcidoque ſimul comparente. Sane ſymptomata, quibus gravidæ adficiuntur, non ſemper una eademque eſſe, vel mulieribus cognitum ſatis perſpectumque eſt. Noſtra potiſſimum intenſæ oris ſiccitatis rationem habebat; uti enim extra graviditatis tempus de ea nil quicquam moleſtiæ ſentiebat; ita eadem brevi poſt conceptionem ac toto pene geſtationis tempore tam exquiſite affligebatur, ut neceſſe haberet, ſæpius jam nocturno, jam matutino tempore immodicam labiorum, linguæ, fauciumque ariditatem aqua aliove potu temperare. Quemadmodum vero noſtra huic ac ceteris ſignis ſupra indigitatis confiſa optime impraegnationem cognoſcebat; ita nos conjectura haud aberraturos eſſe ſperamus, ſi aperte aſſeramus, fœtum præcoci partu excluſum octo pluresve hebdomadas mortuum in utero delituiſſe. Nihil jam de diuturno fluxu cruento fœtum neceſſario debilitante tandemque enecante dicam. Neque ſymptomatum graviditatem indicantium brevi poſt primam uteri hæmorrhagiam remiſſionem prolixe commemorabo. Certe mater non ſancte modo aſſeverabat, ſe poſtmedium geſtationis tempus nunquam fetus motum percepiſſe, verum teſtimonia etiam omni exceptione majora luculentiſſimeque probantia, ſe minimum triginta duas hebdomadas gravidam fuiſſe, proferebat. Cum itaque infans in lucem emiſſus, nec non funiculus umbilicalis tabidus graciliſque comparuerit, ac ille trimeſtris embryonis magnitudinem vix æquaverit, conjicere fas eſt, tenellum finem ſeptimi vel principium octavi menſis in utero vivendo haud attigiſſe, ſed potius

plures hebdomadas ante abortum extinctum fuiſſe. Operæ fortaſſis pretium nos facturos ſperamus, ſi hac data occaſione tria inprimis paulo curatius perveſtigemus: nimirum, quomodo infans mortuus tamdiu citra corruptionem & putredinem in utero materno aſſervari potuerit, ſecundo, cur mater, fœtum mortuum in utero gerens, præter frequentiorem uteri hæmorrhagiam nihil mali effatu digni experta fuerit, & poſtremo undenam ſit, quod fetus in utero mortuus haud maturius fuerit expulſus. Fœtum exanimem ad aliquot hebdomadas imo menſes in matrice citra corruptionem hærere, non modo præſens obſervatio, verum alii etiam auctores fide digni luculenter probant. Siquidem *Cl. Mauriceau* embryonem ſextimeſtrem deſcribit, qui incorruptus pene comparuit, tametſi ultra menſem mortuus in utero materno latitarit. Atque *Hildanus* duorum fœtuum a diverſis matribus editorum meminit, qui per trium quidem menſium ſpatium mortui in ergaſtulo materno delituerunt, qui tamen neque putridi, neque fœtidi obſervati fuere. Oppido rara eſt obſervatio, quam *Celeberr. Schroeckius* litterarum monumentis conſignavit; quippe quæ fœtum inſtar alabaſtri nitidum nullibique putredinis labe infeſtatum ſiſtit, quantumvis quatuor menſes in uteri latebris exanimis hæſerit. Quamobrem cur de rei tot obſervationibus confirmatæ veritate dubitare velimus, cauſam, me judice, habemus propemodum nullam. Conſultius erit, cauſas nonnihil indagare, quæ fœtum exanimum aliquandiu in utero a corruptione immunem præſtant. Sane quantum aer concretorum naturalium corruptionem & putredinem promoveat, inde dilucide adparet, quod eorundem multa, corruptioni alias maxime obnoxia, quam diutiſſime a putredine præſerventur, modo aëris acceſſus ſtudioſiſſime abarceatur. Id quod inprimis in fructibus videre eſt, qui ad putredinem alias maxime proni, ſphæræ vitreæ ab aere evacuatæ incluſi ad integrum annum citra corruptionem ullam aſſervari poſſunt. Jam vero fetus, liquori amnii innatans, & membranis ſuis amictus in utero clauſo tutus a liberiori aëris acceſſu deliteſcit, hinc contra etiam dubio ſine eſt, quod fetus mox putreſcere incipiat, ſi dilaceratis ejus membranis ac liquore amnii profuſo orificioque uteri hiante, paulo liberiori aëris acceſſui exponatur, utpote cujus attactu unio particularum humores conſtituentium paulatim diſſolvitur, peregrinuſque motus ipſis inprimitur, atque craſis eorundem penitus invertitur, ut tandem non mirum, ſi & ſolidæ partes livore perfuſæ pedetentim molleſcant corrumpanturque. Præterea ad præcavendam putredinem haud parum liquor amnii conferre videtur. Sicuti enim fructus in liquoribus & animalium corpora in aqua alumine ſimilique ſale imprægnata aliiſve liquoribus modo brevius, modo longius incorrupta aſſervantur; ita non abſimilem fortaſſis uſum limpidus amnii liquor ſalinis ſpiculis imbutus tenello præſtare videtur. Quare excretio ejus, cujus mentionem antea fecimus, ſimul ad cauſas corruptionis mox tenel-

lum

lum invadentes referri meretur. Imo hæc forſan quoque eſt ratio, cur fetus mole major minori citius in utero corrumpatur. Minores namque liquore amnii undiquaque alluuntur, ſecus ac in paulo grandioribus animadvertimus. Neque etiam a ratione abhorret, placentæ cum utero cohæſionem ſymbolam ſuam ad avertendam putredinem ſimul conferre. Licet enim ex ea humores miniſterio funiculi umbilicalis ad fœtum mortuum amplius transferri nequeant, tamen placenta materno ſanguine adhuc tum irrigata particulas laudabiles per poros membranæ amnii dum excernit, ſane liquor ejus quotidie inſtauratus, craſinque ſuam aliquandiu conſervans, embryo quo minus putreſcat, omnino præcavet. Atque hæc dubio procul princeps eſt cauſa, cur incorrupto exiſtente fetu ex interitu ejus gravida parum incommodi perſentiſcat. Equidem ordinarie fetus in utero mortuus matri graviſſima nec raro lethifera parit ſymptomata, autopſia id ubertim confirmante; interdum tamen ab iis gravidas liberas permanere, & noſtra, & ſupra citata exempla luculenter docent. Quoniam enim quandoque accidit, ut mortuo tenello uterus cum placenta inflammatione haud corripiatur, a qua alias peſſima proveniunt ſymptomata, neque placenta ac fetus illico putreſcere incipiant, quorum fœtida exhalantia miaſmata ſanguinem maternum inquinando funeſta mala gignunt; fieri omnino poteſt, ut ejuſmodi infans cum placenta molæ ad inſtar aliquandiu in utero citra periculoſa ſymptomata retineatur. Cur vero fetus mortuus naturæ niſu haud maturius expulſus fuerit, præcipue cum mors infantis cum matris vita plane haud congruat, huicque ſummum immineat periculum, & ideo natura totis viribus in id incumbere debeat, ut infans mortuus, ceu res vitæ matris penitus adverſa, quantocyus ex œconomia animali exterminetur, jam paulo ſpecialius indagandum venit. Profecto fetus mortui vel vivi excluſionem acrius paulo ſi contemplemur, obſcurum eſſe nequit, eam citatiorem ac ſpaſmodicum uteri motum prærequirere. Uti itaque hic ab uberiori ſpirituum influxu primario dependet; ita eidem cauſæ exſtimulantes abſolute ſunt neceſſariæ. Jam vero cum in noſtra neque placentæ inflammatio, neque embryonis moles aut calcitratio, neque membranarum dilaceratio & liquoris amnii profuſio, neque miaſmata acria fœtidaque uterum ad accelerandum ſpirituum influxum exſtimularint, vel ſponte innoteſcit, cur embryonis mortui excluſio aliquandiu protracta fuerit. Interim naturam non penitus otioſam fuiſſe frequens ſanguinis ſtillicidium non obſcure docet. Haud dubie namque ſanguis per placentam uteri propter embryonem mortuum ægre circulans nimiumque cumulatus hinc & inde radices placentæ perfregit, ſtatiſque temporibus majori minorique hæmorrhagiæ occaſionem dedit, uſque dum radicibus penitus diſſolutis, uteroque vehementer exſtimulato, ingratus ille hoſpes cum ſummo matris emolumento prorſus fuerit excluſus.

FINIS.

CXXXVII.

JOHAN. D'URBAN

DE

HÆMORRHAGIA UTERINA

Edinburgi 6 Jun. 1753.

INter plurima & diverſiſſima morborum quibus feminæ obnoxiæ ſunt, genera, hæmorrhagia uterina, quippe quæ perniciem ſubitam perſæpe minatur, maxime periculoſa eſt; morbi enim plerique alii, remediis ſaltem adhibendis tempus & ſpatium permittunt, atrox vero & immane hocce ſanguinis ex utero profluvium, ſubito adeo & cito ſæpius enecat, ut nobiliſſima quæque remedia fruſtra & incaſſum adhibeantur. Omnis autem ſanguinis ex utero fluxus minime morbis accenſendus eſt; feminis enim natura, menſtruum ſanguinis effluxum, ſanitatis præſidium provide admodum molita eſt: qui tamen fluxus menſtruus, temporibus ſuis erumpens, copia tanta & violentia interdum profluit, ut, niſi arte cohibeatur, vel ſaltem imminuatur, eo uſque ruat, ut malis conſequentibus, multorum poſtea morborum ſeminibus, femineam illam, generis humani conſervatricem, compagem diruat.

Hæc itaque eſt primæ uterinæ hæmorrhagiæ ſpecies, quam hic loci, quantum potero dilucide, tractare conabor: ſecunda vero ea eſt, quæ prægnantibus accidit: tertia illud eſt profluvium ſanguinis immodicum, quod poſt partum ſæpe evenit, & mulierem jam feliciter enixam e medio tollit.

Non a propoſito alienum videtur, ſi antequam opus adgrediamur, pauca de fluxu menſtruo proferamus: ut vero fluxus hujus cognitio, ex uteri ſtructuræ cognitione magna ex parte pendet, primum de hac ſtructura diſſerendum.

Uteri compages in mulieribus non gravidis, adeo obſcura & inveſtigatu difficilis eſt, ut pene impoſſibile ſit aliquid certi de ea ſtatuere. Externa ejus ſuperficies membrana, valida a peritonæo orta inveſtitur, interna vero tenui membrana, quæ in parte ſuperiore lævis utique & mollis eſt, circa cervicem rugoſa & in ſulcos efformata. Pars interior ejus ſubſtantiæ ſpongioſam quandam celluloſam aut cavernoſam ſpeciem præbet, inſtar fere lienis, aut corporis penis cavernoſi: externa vero duriore, firmiore, magiſque muſculari compage donatur. Fibræ porro quamplurimæ muſculares, totum ejus corpus pererrare conſpiciuntur. Vaſa ab hypogaſtricis & ſpermaticis orta, in infinitos ramos divaricantia, & ſecum communicantia, mirum in modum contorta & plicata, per totum uteri corpus excurrunt. Liquor per vaſa unius lateris actus, facile in vaſa alterius tranſit. Arteriarum fines quamplurimi in uteri cavum hiant, & liquor per vaſa hypogaſtrica adactus, per eorum ora in uteri cavitatem effunditur. Sanguis præterea, in mulieribus, manante fluore menſtruo extinctis, utero leviter preſſo, per hæc orificia ſtillare cernitur. Lympha tenuis, ad uteri cavitatem lubricandam, dum non menſtruans eſt mulier, per has vias tranſit.

In mulieribus non gravidis, omnia hæc vaſa uterina valde exigua ſunt; poſt impregnationem vero, ſenſim dilatantur vaſa, præcipue venoſa; in magnam molem creſcit uterus, & ejus cellulæ in conſpectum prodeunt, earumque ora ita augentur, ut calamus ſcriptorius, imo aliquando digitus minor intromitti queat. In utero gravido hæ cellulæ innumeræ fere conſpiciuntur, & in parte uteri interiore, molli & ſpongioſa, ubique communicantur: arteriarum ramuli ſuper eas repunt, & vulgo creditur, ſanguinem ex ipſis arteriis in earum cavitatem effundi; an ita ſit necne, ſolis experimentis arte anatomica factis confirmari poteſt.

Nuper autem, quum mulieris ſex menſes gravidæ diſſectioni adeſſem, hæc inſpectanti obverſabantur. Liquor cereus, coloratus, per arterias injectus, in has cellulas tenui tantum filo pertingebat: affatim vero per arteriarum patula orificia in uteri cavitatem exibat: in placentæ quoque ſuperficiem arietans, vi ſua ſeſe inſinuans, ab utero eam diſtinuit. Per venas vero uterinas liquor actus quam facillime cellulas implebat. Cellularum cavitates ſumma diligentia perluſtratæ, & cera inde avulſa, venæ quamplurimæ, liquore per venas uterinas injecto, repletæ, in earum cavitates hiare conſpiciebantur; arteriæ vero paucæ & exiguæ.

Hinc veriſimile eſt, cellulas haſce venarum tantum eſſe appendices, & humorum receptacula ab arteriis fetus redeuntium, qui illuc primum appellunt, & illic ſanguini matris venoſo immiſcentur: nec abſimile eſt, ſanguinem matris arterioſum effundi ab arteriis in cellularum cavitatem hiantibus, & illic ſuccis a fetu redeuntibus immiſceri, ob eandem fere rationem, qua ſanguis arteriæ umbilicalis cum ſanguine venoſo communicatur; ut nimirum acceleretur motus humorum a vaſis fetus redeuntium: ſanguinem præterea menſtruum, ex arteriarum finibus, in uteri cavitatem hiantibus, provenire; & has cellulas, extra graviditatis tempus, fere evaneſcere, vixque ullum præbere uſum, niſi cum fetus eſt in utero.

Uterus ope muſcularis ſuæ ſtructuræ ita comparatus eſt, ut, quanquam graviditatis tempore, in magnam molem diſtendatur; excuſſo tamen onere, in ſtatum priſtinum cito redeat.

Quomodo vero, & ex quibus cauſis, illa vaſa uteri excretoria, quæ in ſtatu ſuo naturali tenuem tantum lympham emittunt, conſtante naturæ lege, certis temporibus adeo dilatentur, ut ſanguinis partem craſſiorem, rubrum ſcil. tam copioſe tranſmittant, inter phyſiologicos quam maxime diſconvenit.

Quorum opiniones varias enumerare, & argumentorum vim plenius perpendere, hujus opuſculi non eſt. Quare, neglecta (*a*) *Ariſtotelis* ſententia, qui fluxum illum, ex periodo ejus menſtrua, lunæ temere adſcribit; tres ſolum theorias diverſas breviter perſtringamus, quam aliquam celeberrimi quique medici amplexi ſunt.

Ple-

(*a*) ARISTOT. Ζώων ἱστορίας τὸ Η. Περὶ καταμηνίων τῶν γυναικῶν. Κεφαλ. β.

Plethoræ hypotheſin (*b*) *Galenus* ſuſcepit, & contra *Eraſiſtratum* defendit, quam poſt eum, ex recentioribus maxime inſignes comprobarunt. Qui hanc doctrinam complectuntur, feminas, ſuapte natura, hujuſmodi redundantiæ obnoxias eſſe, probare conantur; eamque opinionem, hiſce argumentis firmant. Molliorem nempe, humidiorem, & laxiorem corporis femininæ texturam apud omnes conſtare; & inde, ſecundum *Sanctorium*, corpora maxime humida minimum perſpirare, atque hinc proficiſci aphoriſmum illum: (*c*) *Aquæ potatio perſpirationem inſenſilem impedit.* Perſpirationem (ſcil. *Sanctorianam*) ut cæteras ſecretiones, pro ratione cordis impetus, & orificiorum canalium ſecernentium, majorem aut minorem eſſe.— In feminis autem, vim vitæ, quam in viris, multo imbecilliorem, vaſorumque capillarium orificia minora, & proinde perſpirationem minorem, unde majorem etiam humorum redundantiam ſupereſſe.— Femineum vitæ genus, ſedentarium ſcil. & minus exercitatum, hujuſce ſuperflui humoris cumuli in cauſa eſſe: unde ingeſta excretorum rationem excedere, plenitudinemque inſequi.— Compertum eſſe (*d*), fæminam, cæteris paribus, plus ſanguinis quam marem continere; atque exinde, feminas imbecilliores, dato tempore, majus ſanguinis impendium robuſtiſſimis viris pati; ut perſæpe in hæmorrhagiis uterinis videre eſt.

Itaque, plethora periodica ſtabilita, quare hæc redundantia per vaſa uterina potius quam alia excernatur, monſtrare pergunt: quorum præcipua ſequuntur argumenta.

I. Quod aorta deſcendens infra emulgentes in feminis latior eſt; arteriæ quæ pelvim introeunt, capaciores, ſi non plures, quam in maribus; hypogaſtricæ in uterum præcipue impenſæ, multo quam in ulla alia corporis parte, ejuſdem magnitudinis, ampliores: contra, venæ uterinæ pro portione minus latæ, quam in viris, eædemque quam alibi in corpore humano firmiores ſunt; præterea valvulis carent, quibus ſanguis rediens, qui in directum fere ſurgit, in aſcenſu ſuo adjuvetur, cum ſimul ſanguis per arterias influens, eodem fere modo deſcendat.

II. Quod uterus texturæ eſt laxæ & fungoſæ; viſcus in corpore feminino maxime vaſculare; in infima præterea corporis parte ſitum; & ab omni muſculorum preſſura prorſus immune; in pelvi feminea (*e*) ampliore: unde, ex notis fluidorum legibus, uterum plus ſanguinis accipere, magiſque vi cordis, ulla alia corporis feminini parte, diſtendi neceſſe eſt.

Ex hac in feminis proclivitate, ad majorem humorum copiam generan-

(*b*) Περὶ Φλεβοτομίας πρὸς Ἐρασίστρατον βιβλίον. Κεφαλ. έ.
(*c*) *Sanctor.* ſect. 3. aph. lxvii.
(*d*) *Hales's Hæmaſtaticks.*
(*e*) Oſteol. App. *Monro.*

randam quam quæ ad corporis nutritionem ſufficiat, quotidiana ſuperflui ſanguinis accumulatio neceſſario ſequetur, eaque, uti ſupputant, circa drachmas quinque, ſingulis diebus: ita poſt triginta dies eo ingraveſcet plethora, ut emiſſaria uterina dilatet & in uteri cavitatem aditum ſibi faciat. Cum autem plethora menſtrui fluxus cauſa efficiens ſtatuatur, plethoræ ipſius cauſa finalis hæcce videtur: ut ſcil. mater gravida ſine humorum impendio, qui ad proprii corporis nutritionem neceſſarii ſunt, alimentum etiam fœtui præbere poſſit: ne autem feminæ vaſa, redundanti illa ſanguinis copia opprimantur, ubi nullus in utero fetus eſt, qui exhauriat; natura aliam viam, uterina nempe emiſſaria, patefecit, quæ menſtruam hancce redundantiam effunderent.

Multæ & magnæ hanc theoriam difficultates comitantur: corporis humores adeo variant, ex inconſtante eorum ſtatu, & tam variis cauſis augeri aut minui poſſunt, ut accumulationem tam æquabilem fieri vix credibile ſit: ut ſcil. quamvis multæ aliæ fiant evacuationes, multa ſit exercitatio, & exilis illis diæta, ſanguinis tamen incrementum, ſenſim adeo vaſa impleret, & certis periodis, viam ſibi per vaſcula aperiret, quæ aliis temporibus eum tranſmittere nequeunt.— Si ingeſtorum & excretorum differentia ſit, pro ratione drachmarum quinque per diem; quatuordecim diebus, poſt proximam periodum menſtruam, novem fere unciarum ſanguinis erit accumulatio: tot unciarum ſanguis a vena aliqua mittatur, & periodus menſtrua, tot dies poſt tempus ſolitum protrahi videretur: nil tamen tale ſit.— Per menſium intervallum, femina ſæpius plethorica eſt, hoc tamen eruptionem non accelerat; & evacuationes ad ſanguinis onus ſublevandum adhibentur, qui tamen per hanc theoriam, per vaſa uterina emitti debebat.— Si plethora menſium cauſa ſola atque immediata eſſet; ſanguinis tanti, aut ſaltem bis tanti miſſio, quantum in menſibus vulgo effunditur, eos præcluderet, aut malis ex eorum obſtructionibus ſequentibus ſubveniret: quorum tamen neutrum in praxi percipitur.— Præterea, ex (*f*) ſtaticis experimentis apparet, corpus femininum interdum duas libras plus ponderare eodem intervallo, uno tempore quam alio, eodem manente habitu corporis; cum tamen nulla inde moleſtia aut menſtruorum eruptio fiat. Hæ, ex multis, paucæ ſunt objectiones, quæ contra hanc theoriam adducuntur.

Fermentationis hypotheſis, ſive utero propriæ, ſive per totum corpus diffuſæ, ex efferveſcentia, ſeu ſtimulo acri, tot validis objectionibus eſt obnoxia, ut in univerſum fere rejiciatur: cujus (*g*) auctores menſium cauſam finalem hancce aſſignant; ut ſcil. omnes ſordes recrementitiæ ab utero depurgentur, & ut ſanguinis maſſa ab omni fæce pura reddatur. Hanc ut firmarent, multa de prava & deleteria menſtruorum natura pro-

(*f*) Dr. *Keil.*
(*g*) De *Graaf. Bayl. Etmul. Charlton.* &c.

propagarunt; quum re vera, non ſit alius in corpore humano ſanguis purior.

Tertia denique reſtet conſideranda hypotheſis, in qua (*h*) auctor ingenioſus, hæmorrhagiæ cauſam in ipſius uteri, quod gradatim fit, incremento ponit; — periodicum ſanguinis fluxum neceſſario ex ejus ſtructura ſequi exiſtimat; — finalem omnem cauſam excludit, quaſi uterus propriam ſuam conformationem, ad generandum tantum, non ut menſtrui ſanguinis evacuationi inſerviret, accepiſſet; fluxumque fortuitum & (contra ſummi philoſophi (*i*) effatum) per ſe ad nullam rem utilem autumat.

Hæc theoria, prima facie multum arridet, atque facilem menſtrui fluxus rationem tradit; ſymptomatum etiam eruptionis tempore occurrentium, & obſtructionem ſequentium, ſine difficultatibus quibus plethoræ hypotheſis obnoxia eſt. Ubi autem accuratius ſubit examen, ut in pleriſque argumentis, ubi Data deficiunt, multa objicienda oriuntur. In hoc enim argumento, nihil poſito, quod proclivem arterioſi ſanguinis per venas hypogaſtricas reditum impediat, vix credi poteſt, quinam is per minutiſſima lateralium vaſculorum, quæ uteri cavitatem ingrediuntur, tranſitum ſibi faciat, cum multo facilior alibi ſit exitus. Præterea, periodicas evacuationes, menſtruis ſubſidiarias, a diverſis corporis partibus apud auctores, & in praxi paſſim comperimus: a naribus, ſcil. pulmonibus, oculis, imo extremis digitis, ubi nulla ſingularis ejuſmodi ſtructura aſſignari poteſt. Nec video quid impediat, quo minus periodica ſanguinis fiat evacuatio, a quavis corporis cavitate, propter eandem rationem quam fluxui menſtruo adſcribit; ſiquidem omnes cavitates vaſa lateralia ſeu exhalantia habeant, in ſe humores injicientia; quæ, ſimilibus de cauſis (modo tales re vera ſint) ita dilatari poſſunt, ut certis periodis, ſanguinem rubrum tranſmittant.

Porro, hic auctor, ſanguinis a diverſis partibus eruptionis, quæ menſes obſtructos ſequitur, & quæ eandem cum menſibus periodum obſervat, hanc cauſam ſtatuit: *impetum* nempe in totum corpus factum, eodem tempore, quo menſes fruſtra eniti conantur. Oportet autem ut vis, quæ hunc in totum corpus *impetum* efficit, ſola ſanguinis ſit copia, differentiæ inter ſanguinem, quem hypogaſtricæ & arteriæ ſpermaticæ infundere ſolent, & ſanguinem, quem nunc in obſtructione menſium infundunt, æqualis. Nec quidem eam tantum *impetum* efficere credibile eſt. Quantuſcunque autem ſit, arteriarum epigaſtricarum & mammariarum communicationem tanti facit auctor, ut quis putet hæmorrhagiam a mammis ſemper provenire: aut ſaltem, ſanguinem retroactum in aliquam partem, cui internæ iliacæ, aut etiam externæ inſerviunt, ſeſe immiſſurum,

Bbbb 3

(*h*) *Thom. Simſonius* Chand. Proff. med. & anat. St. Andr.

(*i*) In partibus corporis, nihil inane, nihil ſine cauſa, nihil ſupervacaneum eſt. *Cicero* de Nat. Deorum.

miſſurum, atque inde erupturum. Contra autem, evacuatio hæcce vicaria ſæpius ab aortæ aſcendentis ramulis efficitur. Hic igitur *impetus* neceſſario univerſalis erit, & omnia corporis vaſa attingens; quæ vix, ut videtur, eam ſanguinis copiam continere poſſunt, qui per vaſa uterina tranſire ſolebat, niſi plethora univerſalis inducatur, & omnia vaſa ſuperintumeſcant, donec imbecilliorum anaſtomoſi, redundantia evacuetur, & plethora deſinat. Ligetur autem vas æquale, aut hypogaſtrico majus, nihil tale ſequetur; cætera vaſa ſanguinem, qui per ligatum tranſiebat, faciliime continebunt, nec ulla ſymptomata plethorica ſequentur. Ipſa eadem adverſus plethoram, ut menſtruorum cauſam, adhibita argumenta, plenam vim ſuam contra hanc theoriam exerunt. Profluvii igitur uterini cauſæ ab illo adductæ non ſufficiunt, cum appareat evacuationes vicarias dari, ubi cauſæ ſimiles ne vel exiſtere finguntur.

Inter varias haſce hypotheſes, ad hoc phænomenon periodicum explanandum, excogitatas, plethoræ ratio, quamvis nonnullis objectionibus obnoxia, nobis (omnibus rite perpenſis) maxime conſentanea videtur. Cauſa finalis, huic in feminis redundantiæ adſcripta, quam maxime veriſimilis eſt, & vere exiſtere videtur: eaque ſemel conceſſa, plethora cauſa efficiens & adæquata, neceſſe eſt ut agnoſcatur.

In feminis menſtrua circa annum decimum quartum incipere, circa annum autem quadrageſimum nonum, deſinere ſolent; quamvis in temperamentis bilioſis, citius, in phlegmaticis autem, aliquando tum in inceptu, tum in defectu, ſerius: eademque differentia in regionibus calidis & frigidis obſervanda eſt.

Fluxus menſtruus, varie, vel ab utero, vel a vagina, vel ab utroque profluere creditur: nobis autem, a ſolo utero ut plurimum provenire videtur. Quoniam, inde lochia fluere comperimus; — inde etiam, nutrimentum ſuum a matre fœtum recipere; — & ſi vaſa hypogaſtrica injectione impleantur, in uterum ſe aperire; — uterum multo pluribus quam vaginam vaſis impleri; — tempore graviditatis, quando ovum utero adhæreſcit, fluxum menſtruum raro cerni; — in caſu vero uteri prolapſi, ubi menſes conſpiciuntur prorſus ab ore uteri interno provenire, res clare demonſtrari videtur. In caſibus tamen (*k*) rariſſimis quidem, ubi menſtrua, in graviditate etiam, ſolitas periodos obſervarunt, ſine magno aut matris aut ovi incommodo, omnino ea a ſola uteri vagina fluere ſtatuendum eſt. Ubi naturalia uteri emiſſaria obſtructa ſunt, a multis aliis corporis partibus, vertice (*m*), ſcil. vel (*l*) digitis fluere, interdum obvenit; quoniam eadem vaſa quæ utero, vaginæ etiam inſerviunt, & ubi alter obſtruitur, ſanguinem menſtruum ab altera evacuari, conſentaneum eſt.

Hoc fluxu appropinquante, præſertim ſi tum primum virgini accidit, hæc

(*k*) *Horſt.* obſ. xli. lib 5.
(*l*) *Kerching.* obſ. lxxxv.—
(*m*) lxxxvi.

hæc fere ſymptomata cernuntur : in partibus vicinis, præcipue circa lumbos & coccygem, calor & dolor, cephalalgia, inappetentia, laſſitudo, acuti mammarum dolores, & poſt eruptionem, languor & nauſea.

Periodi variæ ſunt & inæquabiles, nunc trium hebdomadarum, nunc duarum, quamvis plerumque vix menſis lunaris intervallo : & fluxus in ſanis a tribus ad ſex, licet in pleriſque per tres tantum dies continuatur.

Copia etiam, ſecundum ætatem, temperamentum, clima, & vivendi modum, major aut minor eſt. Fluxus autem immodicus dicitur, ubi aut nimium ſanguinis una periodo evacuatur, aut ubi fluxus ſæpius redit. Et hic, caute, quid nimium ſit, ſtatuendum eſt. In quibuſdam enim feminis, natura, multo major eſt quam in aliis, ejuſque diminutionem in illis gravia incommoda ſequerentur : profluviumque interdum ſolito majus, ex menſtruis aliquamdiu ſuppreſſis, accidere poteſt, cum tamen corpus ſolitam ſanitatem retineat.

Quod attentius conſideranda ſunt ſymptomata ſupervenientia, atque inde de diagnoſi ſtatuendum ; quæ fallax, admodum fuerit, ſi ex ſola copia dijudicetur. Itaque, e. g. ſi pallor, languor, debilitas, anhelatio, anxietas, partium extremarum refrigeratio, deliquium, ſuffocatio, convulſio, menſtrua comitentur ; inde ſatis conſtabit, hæmorrhagiam immodicam eſſe, & pro ratione ſymptomatum, aut leniendam aut coercendam eſſe.

Hujus profluvii immodici cauſæ prædiſponentes vulgo ponuntur, vaſorum nimia laxitas, & exin tenuis, ſoluta & aquoſa ſanguinis diatheſis, præſertim ſi adſit acrimonia.

Ubi laxa tantum eſt ſolidorum textura, per anaſtomoſin ſanguis effluit, & laxitas hæcce vel dilatatio aut naturalis eſt, aut inducta : inducitur autem nimia aquoſi & calidi liquoris potatione ; balneis calidis ; vita ſedentaria ; & maxime lecto indulgendo, quod corpus aſſiduo balneo vaporis quaſi ſubjicit, omnium relaxantium maximo.

Si autem ſanguinis etiam craſis deſtruatur, aut mutua partium cohæſio laxetur, immodica ejus copia per laxa uteri vaſa facile profluet, quæ jam reſiſtere nequeunt : & ſimul motus fluidorum, modo aliquam habeant acrimoniam, ſtimulo quem vaſis addunt, neceſſario accelerabitur ; unde major etiam hæmorrhagia efficietur. Et multis exemplis conſtat, hæmorrhagias a diverſis corporis partibus accidere, ex tam acri & ſoluto ſanguinis ſtatu ; ut in ſcorbuto &c.

Præter jam dictas, multæ exiſtere poſſunt, cauſæ adventitiæ, quæ, aut per ſe, aut prioribus conjunctæ, hoc malum efficiunt ; quales, plethora — coitus immodicus — diuturni & difficiles in partu labores — exercitatio omnis violenta — animi pathemata — aër calidus — medicamenta ſtimulantia & attenuantia — quicquid denique ſanguinis momentum auget & ſuſtinet.

Hæc

Hæc hæmorrhagia ſæpius oritur a placentæ fruſtulis, poſt puerperium in utero relictis, quæ longo etiam poſt tempore, redeuntibus menſtruis, ſanguinis fluxum immodicum excitant. Cujus exempla paſſim apud autores inveniuntur; qua de re poſtea in ſuo loco latius tractandum.

Hic fluxus immodicus uterinus, rariſſime quidem in (*m*) puellis ante menſtruorum ætatem, interdum in virginibus tempeſtivis, ſæpe in matribus, præcipue in provectioribus; nec in aliis periculoſior quam in (*n*) vetulis, menſes jamjam depoſituris, invenitur.

Profluvium ſubitum, quod cum impetu & effuſe ingruit (ſecundum *Hippocratem* λαβρῶς και δαψιλῶς) brevi tantum durans, ægræ ſæpius vitam tentat: ſi autem mortem effugerit, concretiones tamen polypoſæ in vaſis circa cor conſequi ſolent, quæ anhelationes miſerrimas per totam vitam creent.

Nec prognoſis hæmorrhagiæ uterinæ lentæ, quæ menſium ſtillicidium (ϛαλαγμὸς) dici poteſt, minus periculoſa eſt: ea enim, ſine medicæ artis auxilio, certis, quamvis lentis gradibus, ægram, per malorum ſeriem, ad mortem tandem deducit: qualia ſunt, debilitas, — pallor, — pedum & crurum œdemata, — tremores, fluor albus, eumque ſemper comitans ſymptomatum hyſtericorum caterva, — variæ ventriculi, inteſtinorumque ægritudines, — organorum chylopoëticorum, & hæmatapoëticorum in muneribus ſuis impeditio: donec tandem tota fabrica ſanguinis depauperati effectus fe[illegible]iat, & anaſarca, aſcites, febris hectica, atrophia, & mors denique hujus morbi agmen cogat.

Ad curationem autem: — impetuoſa hæmorrhagia coërcenda, — nervoſi ſyſtematis orgaſmus leniendus, — vaſorum uterinorum, & ſolidorum omnium, tonus reſtituendus, — & debita ſanguinis craſis procuranda eſt.

Ubi fluxus adeo immodicus eſt, ut pulſum exilem & debilem, ſudores frigidos, deliquia &c. inducat, expeditiſſima ſimul & efficaciſſima remedia interna & externa ad eum coërcendum adhibenda ſunt. Ægra reſupinanda; — ab uterinis vaſis, miſſo e brachio ſanguine pro ægræ viribus, revulſio eſt (*o*) facienda, quod etiam ſanguinis momentum minuit; — mens in tranquillo ſervanda; — corpus leniter refrigerandum; — epithemata ex decocto corticis granatorum, quercini, radicis tormentillæ, foliorum roſarum rubrarum, *balauſtiorum*, in aqua ferraria, poſt coctionem addita aceti quarta parte, ſubfrigida, inferioribus abdominis partibus, & pudendi labiis applicanda, & ex occaſione repetenda.

Aliud

(*m*) *La Motte* traité des accouchemens, obſ. 197. *Kerckring* obſ. 137.

(*n*) *Hoffman.* Tom. IV. caſ. 110. — 111.

(*o*) Et certe quam præſtans ſit in venæſectione præſidium adverſus hunc morbum, conceptis verbis teſtatur *Hollerius* in comment. ad aphor 50. *Hippocr* §. 5. *Vidimus*, inquiens, *quæ ſanguine multo e vena detracto convaluerunt*, *quum nullis aliis remediis fluxus ſanguinis reprimi poſſet.* *Hoffm.* T. II. p. 225.

Aliud eſt etiam contra fluxum hunc vehementem remedium, eo magis memorandum, quod cito operetur, & a quavis vel egena parari poſſit: ſi nempe, aliquid admodum frigidum lumbis applicetur: ſudorium e. g. amplum, plicatum, oxycrato, vel aqua marina, vel frigidiſſima aqua fontana madefactum; quod ſubito applicandum, & bis aut ter, prout tepeſcit, mutandum: nec minus efficax erit, ſi ſubito, & ægra ignara, applicatum ſit; ſiquidem ſubitum terrorem ſæpe menſtrua cohibere conſtat. Notiſſimum quoque eſt, ſi pars aliqua vehementer irritetur, ſpaſma per totum corpus communicari; ea eſt per totam fabricam filamentorum nervoſorum connexio. Si enim pars aliqua ſenſibilis gelidiſſimo aliquo corpore ſubito percellatur, tremorem totum corpus percurrere ſentimus; qui progreſſionem contractionis inſtantaneam oſtendit: & fibræ animales quantumvis laxæ appareant, tantam habent tenſionem, ut vibrari poſſint; nec tantum contactu, ſed etiam aliorum corporum vibratione, per ſympathiam quaſi harmoniacam. Quare haud incongruum eſt, frigidum aliquid lumbis, parti admodum ſenſibili, applicatum, effectus ſuos ſtatim ad uterum tranſmittere, ejuſque fibras, & emiſſariorum orificia contrahere: atque ſubiti frigoris vis in narium hæmorrhagia omnibus nota eſt; & feralis menſium in fluxu naturali obſtructio a frigore, cujus multa infelicia ſunt exempla, hujuſce rei veritatem penitus demonſtrat. Adſtringentia etiam externa renum hæmorrhagiis multum profuiſſe comperta ſunt.

In caſibus admodum periculoſis, injectiones adſtringentes in uterum (*p*) mittendæ ſæpe utiliter præſcriptæ ſunt; & in hoc laxo oris interni ſtatu, facillime in cavitatem uteri pervenire, & ex immediato contactu, plus quam applicationes externæ proficere poſſunt (*q*). Peſſaria quoque, adſtringentibus armata, interdum cum efficacia ſalutari adhiberi inveniuntur.

Brachiorum (*r*) in aquam tepidam, vino miſtam, per horæ dimidium immerſio, quo ſanguis ad exteriora alliciatur, multo quam ad mammas cucurbitæ applicatio, ab (*s*) *Hippocrate* laudata, potior *Hoffmanno* videtur. Sed hac in re metuendum eſt, ne vinum ita abſorptum continuo ſanguinem ingrediatur, & ſtimulo acriore circuitum magis acceleret, quam ore hauſtum, ubi vinum ſaliva, ſuccis gaſtricis &c. diluitur & lenitur. Ligaturæ etiam, a veteribus in corporis extremitatibus uſurpatæ, ad curſum ſanguinis per venas in cor retardandum, proderunt.

Dum

(*p*) *Ego olim acacia Arabica ex vino diſſoluta cathetere in ſinum muliebrem injecta ſanavi Guadagninum, olim uxorem meam dilectiſſimam, a profluvio uteri quo laborabat,* *Proſp. Alpin.* de med. meth. lib. 12. p. 726.

(*q*) *Proſp. Alpin.* de med. meth. lib. 12. p. 726.

(*r*) *Hoffm.* Tom. II. p. 227.

(*s*) Τμνημα ἐ *aph.* 50.

Dum hæc remedia parantur, aut adhibentur, ægræ vires & ſpiritus idoneis cardiacis reficiendæ, iis ſcil. quibus vaſa quæ exhauriuntur, interim repleantur, nec tamen nimis ſtimulentur: qualia ſunt, jura carnium, aqua vino rubro, limonum, herbarumque refrigerantium ſucco miſta, & ſyrupo cydoniorum edulcata; ex vino rubro & lacte ſerum; analeptica omnia; tinctura antiphthiſica ad guttas octoginta, in aquæ puræ cyatho, repetenda pro re nata; tinctura roſarum rubrarum ſubacidulata ſpiritu vitrioli ad potum ordinarium: pulvis ſtypticus, quem cum antihyſtericis in pillulis admiſtum, efficaciſſimum ſæpius expertus ſum.

Frigida aqua, præſertim pluvialis, aut nitro, aut ſpiritu vitrioli, aut ſyrupo papaveris rheados miſta, a claro (*d*) *Hoffmanno* laudatur: *ſimplex enim*, ait, *hæc medicina*, *& diluendo ſpiſſos humores*, *& acres contemperando*, *nimiumque æſtum reſtinguendo*, *fibras quoque relaxatas firmando*, *plus certe præſtat quam*, *tantopere a medicis*, *alia varii generis ad hoc malum domandum laudata ſpecifica.*

Si adhuc a nervoſarum fibrarum orgaſmo hæmorrhagia perdurat, anodyna fere omnia, inter quæ opiata, & præcipue laudanum liquidum cum ſpiritu vitrioli acido, æquali portione, commiſtum, tam in hac quam in aliis hæmorrhagiis utiliſſimum obſervavimus.

Debita etiam nonnaturalium ratio, ad recidivam præveniendam, in omnibus habenda eſt.

Ubi plethora hæmorrhagiæ cauſa eſſe intelligitur, ſanguinis fluxus aliquandiu procedere permittatur, utpote ad plenitudinem amovendam neceſſarius: a magna tamen quam paſſa ſunt vaſa diſtentione, ſi forte tonum amiſerint, adeo ut ſanguinem poſt plenitudinem amotam effundere perſtent; methodus ſupradicta, ægræ ſanitatis reſtituendæ ſpem facit; & curationis ratio, ubi hæmorrhagia ab aliqua aliarum cauſarum adventitiarum ſeu procatarcticarum oritur, nota ſemel cauſa, illico patet.

Ubi vere ſolidorum tanta ſit atonia, ut ſanguinis craſis perierit, & fluxus in habitudinem abierit, tum ad curationem aliquantum ab hac diverſam confugiendum. Fibræ in univerſum corroborandæ, juſta ſanguinis craſis reſtituenda; quæ rationes, quamvis diuturnæ, ſolæ tamen ſunt, quæ hæmorrhagiæ reditum præveniant. Medicamenta adhibenda ſtomachica, incraſſantia, roborantia, cortex, ſcil. Peruvianus, vinum rubrum, balnea frigida, exercitatio modica &c. ſi nihil contra indicat; diæta ſubaſtringens, & pro ventriculi virium, & exercitationis modo: cibus ſiccus, oryza, ſagoe, & analeptica omnia; adhibito ſubinde rhabarbaro ad alvum laxandam.

Quamvis autem corroborantia, prima fronte, ſola huic morbo remedia videantur, experientia tamen conſtat, hæc ſola, ex voto non ſuccedere. Imo

(*d*) Tom. II. p. 226.

Imo fortiora adſtringentia & narcotica in hoc fluxu copioſius adhibita, a peritiſſimis in praxi medicis, incommoda comperta ſunt; & ſæpe ægræ moleſtias augere; contra, parcius adhibita, comitantibus ſubinde purgantibus, multo commodiora. Et commodæ hujus catharticorum efficaciæ argumentum videtur: — eorum uſu, non tantum corpus refrigerari, ſanguiniſque impetum diminui, & fibrarum orgaſmum amoveri, ſed omnibus glandularum inteſtinalium excretoriis, una cum vaſis exhalantibus, purgativi actione apertis, facilem hac fluida portam invenire, & effuſe ab utero diverti: cujus contrarium obſtinatus & continuatus adſtringentium uſus efficit; cum in omnibus hæmorrhagiis laxam alvum utilem eſſe comperiamus.

Illa deinceps tractanda ſequitur hæmorrhagia, quæ dum ovum in utero continetur, accidit; quæque longe omnium periculoſiſſima jure cenſetur: ex illa enim & fetus & matris vita in diſcrimen fere ſemper conjicitur.

Hæmorrhagiæ hujuſce ut ideam noſtram dilucide planeque exponamus, uteri poſt conceptum mutationes, & quemadmodum utero ovum agglutinetur augeaturque, quædam præfari neceſſe videtur.

Veterum (*u*) hypotheſes variæ de generatione ferme rejiciuntur, ex quo ova in ovariis femininis, & animalcula in ſemine maſculino a recentioribus inveſtigata ſunt. Recentiores autem, haud magis inter ſe congruunt de conceptionis modo. Num ſcilicet, embryo ſemine in maſculino præextiterit? — An ovum aura prolifica aliqua ſit impregnatum? — Num in ovario? — An tuba Fallopiana? — An, denique, in utero ipſo fœcundum evadat ovum? adhuc ſub judice lis eſt. Sed omiſſis his, ut opuſculo huic minus neceſſariis; ovum ſeminis maſculini animalculis jam impregnatum, & in uteri cavitate ponamus.

In

(*u*) Inter omnes convenit, ſemen virile fœcunditatis cauſam præcipuam, ſed de impregnationis modo, & ſemine feminino veteres inter ſe diſſentiunt.

Hippocrates [ΠΕΡΙ ΓΟΝΗΣ,] & plerique poſt eum phyſiologici, ſemen femineum vel humorem a vaginæ lacunis in coitu effuſum, in generando cum ſemine virili æque pollere ſtatuunt; & in utroque conjuncto vim plaſticam fingunt, quæ maſſæ compoſitæ partes diſponeret & conformaret, dum ipſa utero adhæreſcens, a ſanguine materno ad nutrimentum & incrementum aſſiduam copiam reciperet.

Ariſtoteles contra, cum ſuis, ſemen virile embryonis maſſam componere negant; partes autem ejus ſubtiliores & agiliores, ſanguini menſtruo [ὕλη] vim animantem [δύναμιν κινητικὴν, vel θερμότητα ψυχικὴν] impertire; & inde embryonem formari: nullum autem ſemen femineum, niſi humorem excrementitium, eſſe contendunt.

Galenus autem in tractatu, Περὶ Σπέρματος, opinionem Hippocraticam firmat, & Ariſtotelicam refellit, ſemenque femineum in teſtibus [ovariis] depoſitum per vaſa deferentia [tubis Fallopianis] in uterum deſcendere, ibique cum ſemine virili miſceri, & una embryonem formare aſſerit; utrumque denique ſemen pariter & æque ad animal formandum conferre, & maſſæ compoſitæ partes omnes, non tantum materiam, ſed etiam vim plaſticam & δημιουργὸν, maſſam agitantem continere ſtatuit.

In uteri ergo cavitate, (ſemini maſculino, & lymphæ arteriolarum exhalantium immerſum) corpuſculum, vel bullulam exiguam innatantem fingimus. Fluidum hocce, cui ovulum immergitur, a vaſculis per omnem ovuli ſuperficiem patentibus, abſorptum eſt: liquores iſti ſic abſorpti, ab hiſce vaſculis ulterius præparantur, altius elaborantur, & aptiores nutritioni embryonis incluſi efficiuntur: ita ſenſim creſcit ovum, & vaſcula quibus ovario, vel calyci, ſeu corpori luteo nuper adhæſerat, evoluta ac ampliora deveniunt. Nobis etiam haud abſimile videtur, vaſcula iſta (quæ ſcil. calyci nuper adhæſerant) principia placentulæ conſtituere, quocunque in puncto membranam internam uteri primo contigerint: quæ tunc temporis *faciem (x) villoſam* induit. Pori membranarum ovuli aſſidue dilatantur, & plus nutrimenti quotidie abſorbent: tandemque ovum cavitatem uterinam penitus implet, ejuſque parietem univerſum contingit: ovo jam liquoribus turgido, pori ex ejus ſuperficie protruduntur, adeo ut villi, tantum non infiniti, vel vaſcula admodum tenella fiant; quæ ſe inſinuant in poros uterinos; ſic utero materno adhæreſcens, fixum & aptum ad nutritionem ulteriorem accipiendum devenit ovum. Dum autem villi hi venoſi abſorbentes ſuccos uterinos hauriunt, & in ovum deferunt, vaſcula arterioſa exhalantia, poris uterinis, quibus inſeruntur, fluida ſua infundunt. Quæ villoſa ovi facies, ejuſque ad uteri cavitatem adhæſio, multis (*y*) obſervationibus confirmatur. Vaſcula porro, quibus chorion utero adhæreſcit, minutiſſima ſunt, facillimeque ſine ſanguine effuſo ſeparanda; niſi qua parte placenta chorio obvoluta utero affigitur; de quo poſtea.

Quo recentius eſt ovum, eo latior eſt placenta; & dum utero in prima origine adhæreſcere incipit, tota (*z*) fere placenta videtur; præter partem membranoſam uteri plerumque cervici imminentem.

Quamvis (*a*) medici fundum uteri ſtatuunt, cui ſemper placenta adhæreſcat; multis tamen obſervationibus, nulli certæ uteri parti, ſed etiā ſæpius fundo, interdum tamen parieti anteriori vel poſteriori, interdum lateribus, ipſique etiam cervici adhæſionem iſtam aſſignare cogor. In quibuſdam feminis, tam arcte placenta utero adhæret, ut obſtetrici aut medico plurimum negotii faceſſat; in aliis autem, adeo lubricis tenetur vinculis, ut leviſſimo aliquo caſu ſeparetur, & inde hæmorrhagia & abortus ſequantur. Hæc autem adhæſio, ſive major, ſive minor, tanta tamen eſt, ut per vaſcula, quibus hæc adhæſio conſtituitur, ſatis alimenti fœtui nutriendo & augendo a matre ſuppeditetur.

Fetus nutritio, liquori amnii per os in ventriculum accepto, aut rubri

(*x*) *Ruyſch.* Theſaur. anatom. 6. N°. 5.
(*y*) *Ruyſch.*
(*z*) Ibid.
(*a*) *Devent.* Ars obſtetricand. cap. 9—128.

bri ſanguinis inter matrem & placentam, per veram anaſtomoſin, circulationi aſſignatur. Hæc autem hypotheſes, a clariſſimo (*b*) *Monro* plene refelluntur; qui ſimul luculenter oſtendit, fetus nutritionem præſtari liquorum rubro ſanguine tenuiorum abſorptione, ab utero per vaſa placentæ capillaria acceptorum, & fœtui per venam umbilicalem tranſmiſſorum: —— dum liquores tenuitatis ſimilis, per arterias umbilicales, in uterum remittuntur, in capillaria terminantes, minuta magis, quam ut fluidum aliquod tinctum injectione infuſum, tranſmittant.

Ita ſenſim diſtendi videtur uterus. Primo menſtruæ poſt conceptum periodi reditu, ovum ſatis utero adhæreſcere ponamus. Sanguis periodo ſua per emiſſaria in uterum rediens, nec paratum, ut antea in ejus cavitatem tranſitum inveniens, propter placentæ ad excretoriorum orificia adhæſionem, hæc emiſſaria diſtendit. Hactenus lymphæ, aut ſubtilioris fluidi, a venis placentariis abſorpti copia admodum parva eſt, ſanguiſque per hypogaſtrica ad uterum fluere pergit; & quoniam uteri parietes ſunt prorſus fere vaſculoſi, totius ejus ſubſtantiæ incrementum neceſſario ſequetur: idque, ſi nulla intus cauſſa eſſet quæ diſtenderet, latera tantum craſſiora redderet, & ſimul cavitatem minueret; ovum autem, aſſidue cavitatem augens, omnemque fundi uterini partem complens, quoquoverſum uteri latera diſtendit, vi, ſanguini exterius parietes uterinos diſtendenti fere æquali, eadem laterum craſſitudine manente: ubi contra, ſi nullus ſolito major ſanguis in vaſa uterina immiſſus fuiſſet, ovi incrementum & diſtenſio, procul dubio, parietes uteri tenuiores reddidiſſent: & niſi ovi creſcentis & ſanguinis vaſa uterina diſtendentis, vires æquales eſſent; uteri parietes, ſecundum vim præpollentem, aut tenuiores, aut craſſiores eſſent, Atque inde oritur differentia inter uterum, aliaſque corporis partes cavas, quarum latera ab interna & ſubitanea diſtenſione tenuiora, a diuturna autem craſſiora evadunt. Unde, quamvis uteri cavitas tantum augeatur, ejus tamen parietes, neque ſecundum (*c*) quoſdam, veluti veſicæ diſtenſæ tenuiores; neque ſecundum (*d*) alios craſſiores factos; ſed ejuſdem fere, cujus uterus eſt non gravidus, craſſitiei eſſe cernimus. Plerique tamen uteri gravidi, quos nobis intueri contigit, tenuiores paulo, præcipue circa parturiendi tempus, quam alias inventi ſunt: quod eo forſan tempore fetus vim præpollentem acquiſierit.

Ubi ovum penitus adhæſit utero, ſanguis redundans tranſitu in cavitatem jam obſtructo, non ulterius evacuari poteſt, quam quoad in forma lymphæ ad fœtum nutriendum abſorbetur: quod cum primo minimum ſit, eadem, quæ in obſtructis menſibus ſymptomata oriuntur: atque

 hinc

(*b*) Medical Eſſays, Vol. II.
(*c*) *Mauriceau* traité des maladies des femmes groſſes, Chapit. 4. de la matrice.
(*d*) *Th. Bartholin.* &c.

hinc moleſtiarum ſeries primis poſt conceptum menſibus provenit. Quando autem fœtus majorem nutrimenti copiam deſiderat, ita ut omnem qui evacuari per menſtrua ſolet, ſanguinem exhauriat, hæc ſymptomata deſinunt.

Jam conſiderandum obvenit, quibus certis graviditatis temporibus uteri hæmorrhagia maxime accidere poſſit, & quibus maxime periculoſa ſit. Si ovum non ita pridem poſt menſtrua conceptum, ante, vel brevi poſt adhæſionem, utero excidat, quod ſæpius fit, quia vaſa, vel parum, vel nil adhuc ultra modum naturalem diſtenduntur, nulla, vel ſaltem minima hæmorrhagia ſequitur.

Si autem, ubi vaſa placentaria humorum copiam aliquam magnam vix haurire poſſunt, ſanguis periodo menſtrua rediens, vehementior placentæ ſuperficiem impulerit, nullo dato tranſitu, interdum eam, ſimul cum ovo protrudit, & hæmorrhagia ſequitur; raro quidem periculoſa, quoniam vaſa nondum admodum dilatantur: ſed in naturali graviditatis progreſſione, ut uterus magnitudine augetur, ita vaſa uterina quotidie dilatantur: unde conſtat, vitæ matris periculum pro ratione temporis, quo uterum geſtaverit, augeri.

Feminæ hujuſmodi hæmorrhagiis ſecundo, tertio, aut quarto menſe maxime obnoxiæ ſunt. In primis menſibus, hæmorrhagiæ non ita periculoſæ ſunt: prognoſis tamen admodum incerta: quamvis enim medici peritia hæmorrhagia coërceatur, mulier tamen, per totum graviditatis tempus ejus reditu tentatur; adeo ut medici, in arte obſtetricatoria periti ſſimi, ſententia fuerit, diſcipulis ſuis ſæpius inculcata, matri melius eſſe, fluorem huncce illico ovum expellere, quam coerceri: toties enim ingenti ferme cum periculo recurſurum. Imo in tertio etiam menſe, hæmorrhagiam tam vehementem, dolores tam violentos, & deliquia tam crebra comperi, ut perſuaſum fuerit, nihil ægræ vitam præter ovi excluſionem ſervare potuiſſe.

Si igitur femina uterum gerente, in uteri vagina ſanguis appareat, medico cavendum eſt. Menſtrua enim quamvis rarius, interdum tamen per totum fere graviditatis tempus, periodice fluere pergunt: ita autem diſtinguendum eſt; ſi menſtrua ſint, fluxus ſolitis periodis erumpit, minore potius copia quam ante conceptum, & pro ratione creſcentis ovi minuitur; graviditatis moleſtias potius ſublevabit quam augebit; ſanguine a vaginæ excretoriis ſolum manante, os uteri internum firmiter conglutinatum invenietur. Si vero menſtrua non ſint, ſanguis ex ipſo utero profluet, & os internum laxatum aliquantum ſi non apertum invenietur; fluxus diutius & majore copia quam in menſibus manabit; aut poſt parvum intervallum, ex levi aliquo motu, vel liquorum calidorum potu, redibit; & ægra imbecilla & languida deveniet: primo, horripilationes & rigores ſubiti, laſſitudo gravis, nauſea, anxietas, anhelatio, cordis palpitatio ſæpe accedent; dein lumbago, pubis dolor, & ſpaſmata in regione ute-

uteri, inter mulieres noſtrates nomine (*bearing down*) notiſſima, ſequentur. Si hæc, aut horum præcipua appareant ſymptomata, fluorem iſtum, ſine aut fetus, aut matris, aut utriuſque periculo, durare non poſſe, merito ſtatuendum eſt.

Interdum autem, paucæ ſanguinis guttulæ tantum excernuntur, deſinunt, & brevi iterum redeunt; atque ita per hebdomadas aut etiam menſes, quamquam haud periodice procedunt: —— alias, fluor profuſus dolores comitatur, & ovum ſtatim expellitur; aut ad deliquium uſque perdurat, brevique tum deſinit, rurſuſque viribus ægræ paululum reſtitutis, torrens denuo effunditur, donec tandem ægra, niſi ovi excluſione ſublevetur, pereat. Nam, etiamſi os internum uteri hoc in caſu, ſemper relaxetur, interdum tamen, ſine vi incredibili non ſatis dilatari poteſt, ut exitus ovo patefiat.

Cauſæ prædiſponentes hujuſmodi ſunt: habitus plethoricus, mollis, laxus & ſucculentus: —— diatheſis tenella & delicatula; nervique mobiles & facile irritabiles: —— quod antea ægræ menſtruorum fluxu immodico aut fluore albo fuerit afflicta: —— & præcipue quod antea abortum paſſa.

Quoniam uteri emiſſaria, quorum orificia contactione placentæ occluduntur, ſimul cum ipſo utero dilatantur; quamvis nulla ſit vaſorum ſanguinem rubrum continentium inter uterum & placentam anaſtomoſis, immenſum tamen ſanguinis profluvium (*flooding*) ex placentæ, in poſterioribus menſibus, ab utero ſeparatione, inſequi manifeſtum eſt: ideoque, caſum, ſaltum, tuſſim vehementem, ſternutationem, paroxyſmos hyſtericos, coitum, quicquid denique ſanguinis momentum ſubito & valide auget, aut adeo ovum concutit, ut placentam ab utero ſeparet, illico hanc hæmorrhagiam efficere: alia tamen hæmorrhagiæ cauſa hic ſpeciatim tractanda.

Sæpe evenit, ut poſt ſolita & regularia graviditatis ſigna, quartum circa menſem, dolores, ut in puerperio, una cum hæmorrhagia feminam invadant, donec carneam quandam maſſam, quam ſcriptores obſtetricatorii alii germen falſum, alii molam appellant, tandem pepererit. Ejuſmodi vero molæ, quamvis inter diſſecandum nihil aliud quam maſſa deformis carnea, aut fibroſa appareat, plerumque tamen veræ conceptiones fuiſſe videntur: homunciolus enim tenellus ſexcentis modis ita evaneſcere aut quaſi annihilari potuit, ut oculum acutiſſimum vel nudum vel armatum falleret; adeo arcte hæcce maſſa, ex placenta & membranis, vi uterina compacta eſt, ut nullo modo partes ſingulæ diſcerni poſſint.

(*e*) Placentulæ in utero diu retentæ, mirum in modum formam naturalem mutant; nunc hydatidum, nunc veſicularum pendentium humore aquoſo refertarum ſpeciem induunt. Ipſe etiam ſanguis coagulatus, in utero

(*e*) *Ruyſch.* obſ. 28.

utero retentus, ſæpe ita comprimitur, ut denſus, ſolidus, compactus ſit, & in membranoſam formam degeneret (*f*): atque adeo uteri conſtrictione maſſa coagulata formam accipiat, quam molam appellant, quamque mulierculæ vanæ variis animalibus, ranis, talpis muribus &c. aſſimulant, eaque viva opinantes territæ fugiunt.

Ubi (*g*) ſanguis in aliquo emiſſariorum uteri ſtagnat, ſæpe in polypum quodammodo concreſcit, & ubi a ſuperveniente ſanguine vaſa ulterius dilatante, in uteri cavitatem propellitur; hæmorrhagia maxime periculoſa ſæpe ſequitur: & hujuſmodi concretio a pravo adſtringentium, ad immodicum lochiorum menſiumve fluxum coercendum, uſu effici poteſt. Si jam, hoc ſanguine concreto in emiſſariis manente, femina rurſus concipiat, excretoria uterina ab ovi contactu occludentur; inde proxima periodo menſtrua, vis ſanguinis redeuntis, in priorem ſanguinem in emiſſariis concretum, impingit, & ab emiſſariis in uteri cavitatem exigit, tenellamque ovi adhæſionem abrumpit, unde hæmorrhagia violenta neceſſario ſequitur: uteri enim excretoria, per quæ maſſæ coagulatæ tranſierunt, nunc tantum dilatantur, ut ſanguini influenti reſiſtere nequeant; vaſorum latera longa diſtentione tonum amiſerunt; uterus ipſe, ab ovo & ſanguine in uteri cavitate concreto, impeditur quominus emiſſaria contrahat. Os internum ſatis relaxatur ut ſanguinem fluidum tranſmittat; nec fluxus deſinet, donec os eo uſque dilatetur, ut ſimul & ovo viam patefaciat: tum quidem, niſi admodum mulier debilitetur, uterus ſtatim ſe contrahere, vaſorumque orificia ſenſim occludi, & hæmorrhagia ſiſti incipiet.

Ubi ovum, fetu extincto, aut ſanguinis coagulum, in utero reſtat, horum magnitudo, menſtrui ſanguinis cumulo adhæreſcente & circum concreſcente, ita augeri poteſt, ut femina ſe in graviditate pergere credat, donec tandem, graviſſimis doloribus, ut in vero partu, cum multo ſanguinis profluvio enixa, maſſam protulerit.

Ex veteribus quidam, iique præſtantiſſimi, feminas in molis gignendis, naturali modo concepiſſe, opinati ſunt; ex imbecillitate vero, vel vis plaſticæ, vel ex defectu ductilitatis, vel puritatis materiæ, rudam nec informatam carnis maſſam productam fuiſſe. Alii, eas ex ſemine femineo una cum ſanguine menſtruo ſine ſeminis maſculini auxilio, generatas fuiſſe exiſtimarunt. Quacunque autem de cauſa, molæ iſtæ naſcantur, hæmorrhagiæ, quæ eas conſequuntur, vulgo, multo quam fluor uterinus, in ullo veræ graviditatis tempore, difficiliores ſunt: toties enim hic, hæmorrhagia cum anxietate, dolore, & debilitate intolerabili redit, ut ægra ultimum vitæ periculum adeat, dum adhuc, os internum, ſummo obſtetricis aut medici molimine ita dilatari nequit, ut maſſam tranſmittat.

Primis

(*f*) *Kerckring.* obſ. 38.
(*g*) *Hoffm.*

Primis poſt conceptum menſibus, ubi cauſæ prædiſponentes exiſtere compeiiuntur; tempeſtive ad methodum prophylacticam confugiendum eſt. Modica e brachio ſanguinis miſſio, circa ſolitum menſtruæ periodi tempus, ſecundo, tertio & quarto menſe, aut etiam diutius ſi poſtulent ſymptomata, plerumque ex voto ſuccedit; & merito quidem: inde enim facilis fit ab utero revulſio; —— ſanguinis arterioſi in hypogaſtrica impetus minuitur; —— vaſa uteri turgida ita evacuantur, ut elaſticitatem naturalem aut ſervent aut recuperent; —— & ex circulatione æquabili placidaque, ovum tenellum nullum periculum ſentiet; ne ſanguinis impetu, ſeſe inter ſuperficiem ſuam, & uteri parietes inſinuantis, divellatur. Quare, hac ſanguinis miſſione, medicus fluxum menſtruum naturalem imitatur, &, ſecundum *Hippocratem*, magnum medicorum patrem, naturæ miniſter prodit.

Hac methodo prophylactica, vel omiſſa, vel ſerius, vel fruſtra peracta, ſi vera ab utero fiat hæmorrhagia, & ægra cauſas prædiſponentes non oſtendat, aut procatarcticæ ſint modicæ hæmorrhagiæ levis, & ſymptomata lenia, tum ut hæmorrhagiæ coërcendæ ſpes ſit, ad cautiones generales jam dictas recurrendum: at, nitroſa non adhibenda, ne nauſeam & vomitum creent, quæ ſumma ope cavenda, ne ſanguinis impetus a violenta diaphragmatis, muſculorum abdominalium & viſcerum actione, in vaſa uterina violentior ſit. Quies tempeſtivo anodynorum uſu quam maxime procuranda; inter quæ laudanum liquidum cum ſpiritu vitrioli acido vomitum etiam arcent; & diluta, una cum chylo ſanguini citius immiſcentur, quam opium ſolidum; quod ex ventriculi tantum contactu ſyſtema nervoſum afficere a (*h*) nonnullis creditur.

Hiſce remediis hæmorrhagia coërcita, ne redeat cavendum: regimine refrigerante & diæta ſubaſtringente, adhibitis etiam roſarum acidulata & antiphthyſica tincturis, per idonea intervalla ſumptis. Omni ſimul corporis animique agitatione quam maxime devitata.

Ut caute ſanguinis in vaſa uterina impetus minuendus, ſic æquabilis & debita ejus circulatio conſervanda eſt: nam, ſi ex nimia ſanguinis jactura, in matre circulatio languidior aut interruptior ſit, ovulum languere & inaniri oportet: quod vaſcula illa minuta, quibus utero connectitur, ſtatim collabuntur, ſimulac lympha diſtendente privantur. Hoc enim in univerſo corporis ſyſtemate (quod ab origine totum eſt vaſculoſum) compertum eſt, ſi canales minuti liquidis influentibus priventur, ſtatim collabi, & concreſcere: imo, non ſolum vaſa vaſorum in ſene, adulto, & juvene evaneſcere, ſed in infante etiam, vaſa ampla umbilicalia, canalem venoſum & arterioſum liquoribus influentibus privata, conſolidari conſtat.

Ubi autem in ultimis graviditatis menſibus hæmorrhagia erumpit: —— ſi

(*h*) *Wepferus* Hiſtor. cicutæ aquaticæ.
Med. Eſſays, Vol. V. Diſſertation on opium by Dr. *Alſton*.

cauſæ violentiores præceſſerint : —— ſi cautiones & medicamenta fruſtra fuerint adhibita : —— & ſimul ſymptomata graviſſima comitentur : —— tum quidem , Celeberrimi *Boerhaavii* effatum veriſſimum experiemur : *Inter periculoſiſſimos gravidarum morbos habetur fluor uterini ſanguinis.* Nec aliud quid ægræ ad vitam conſervandam proderit , quam prompta & perita obſtetricis aut medici manus , qua fœtus & placenta quam citiſſime eripiantur. Quoniam autem hujuſce rei exſequendæ modus ad chirurgum proprie pertinet , in hoc tentamen intrudere non auſim : præſertim quum ejus ratio & neceſſitas nobis proprie , ſpectanda, jam antea tractata ſint. Fruſtra enim , & cum ægræ pernicie, artibus pharmaceuticis , hoc in ſtatu , uterini ſanguinis fluorem coercere conabimur.

Triſte quidem ! eo autem triſtius eſt ! quod non rarius eveniat , ægram ſub ipſis medici peritiſſimi licet & dexterrimi manibus interire ; & niſi tempeſtive advocetur , quamvis ejus ope onus moleſtum depoſuerit, poſt tamen aliquot dies , languidam & exhauſtam vitam morte mutare : cujuſmodi caſum unicum , triſtiſſimum quidem quod mihi in praxi contigerit, hic liceat referre.

Matrona quædam , proceritate mediocri , habitu corporis gracilior , valetudine autem præſtans , & in re domeſtica agilior , quatuor liberos florentes enixa , triceſimum annum , exceſſerat ; quando , jam ſex menſes gravida, ab omni hæmorrhagiæ hujus , quæ apparebat, cauſa prædiſponenti immunis, ab initio menſis ſeptimi , crebra ſanguinis ab uteri vagina ſtillicidia ſenſit, quæ cum dolore aliquo ſenſim augebantur, ut poſt dies circa quinque & triginta a morbi initio , medicum inſignem accerſceret ; qui , Februarii ſeptimo , 1749 , ſanguine modice miſſo , medicamentis anodynis ; pulvere ſtyptico cum rhabarbaro , & non-naturalium regimine , adeo fluxum coercuit, ut ſpes fuerit ægram , ſi modo caute ſe geſſiſſet, tuto ad tempeſtivum partum perrecturam : multum vero levata, temere circa domeſtica, pro more, agilis cœpit occupari ; unde, circa finem menſis (vigeſimo tertio ſcil. die) hæmorrhagia adeo violenta ſequuta eſt , ut neceſſarii omnes de ſalute deſperarent. Medici prioris , valetudinis cauſa, abſentia, operam meam advocabat: die quinto & vigeſimo arceſſitus , in lecto ſtratam inveni , —— inſtar cadaveris pallidam , —— maxime debilitatam & exhauſtam , —— doloribus nullis, aut quam minimis, laborantem , —— vaginam ſanguine coagulato plenam , —— os uteri laxum & aliquantulum dilatatum, —— cruoris quoque coagulum ad libras duas, quod paulo ante effuderat, in vaſe aſſervatum.

Primo intuitu patebat, ægram hancce præſens vitæ periculum ſubituram, niſi protinus onere levaretur; & ne in ipſa operatione interiret, maxime erat metuendum : eoque magis , quod placenta ipſa , membranis integris, ore uteri interno obducta , eique firmiter adhærens ,

rens, primo digitis ſe objiciebat. Tempore quam minimo, ſine ullo fere ægræ dolore, vel nixu, aut ſanguinis impendio, quum fœtum eripuiſſem; ægre admodum, digitis pedetentim promotis, placentam utero adhærentem, dimovi. Fœtus ex tactu flaccido, colore ſubfuſco, epidermide leviſſima attritione amolita, jamdudum mortuus fuiſſe videbatur. Dolores poſt partum, ſolito paulo minores erant, — lochia regulariter & copia idonea fluebant. Per totum denique tempus pomeridianum, puerpera, præterquam quod mirum in modum erat debilitata, optimam de ſe ſpem faciebat. Analepticis crebro, & pro ventriculi modo, ſumptis, ſuſtentabatur. Cortex peruvianus, idoneis intervallis, & prout capere potuit, adminiſtratus eſt. Die autem proximo, horripulationes vagæ, rigores, tremores, ſingultus, & delirium denique invaſit, ut vigeſimo octavo, poſt meridiem, cura omni fruſtra adhibita, exſpiraverit.

Atque in hoc caſu, ex difficultate, quam diximus, placentæ, a cervice uteri dimovendæ, conſtare videtur, ſingularem hæmorrhagiæ hujus cauſam fuiſſe; quoniam propter placentæ ſitum, ex ore uteri ſenſim dilatato, hæmorrhagia neceſſario erumpebat: quum cellulæ, earumque emiſſaria, ſi non ſola, ac certe ſemper plura ſint, & refertiora in ea parte uteri, cuicunque placenta adhæreſcat.

Hæmorrhagia quæ poſt partum fit, jam tandem ſequitur tractanda; quam, ut plenius intelligamus, mutationem quam uterus ex graviditate patitur, reputemus; incredibilem ſcil. vaſorum dilatationem, & orificiorum ſe in ejus cavitatem aperientium incrementum: quæ, dum placenta iis adhærebat, quominus ſanguinem aliquem effunderent impediebantur; ea vero divulſa, pateſcunt emiſſariorum ora, & illico ſanguineus proruit torrens, donec vaſa uterina turgeſcere deſinant; ita preſſura laterali remota, vi elaſtica naturali contrahuntur, & ſenſim priora ſua lumina recuperant: fibræ ſimul utero muſculares, cauſa diſtendente remota, nunc agere incipiunt, uterumque ad priſtinum modum reducunt; unde ſanguis in uteri cavitatem influens ratardatur; & minore copia fluit, donec tandem, utero ad priſtinum ſtatum prorſus redacto, ſanguinis curſus per hypogaſtrica tranſire ſolitus, vaſorum uterinorum reſiſtentia coactus, alio deflectatur. Porro, vaſis majoribus evacuatis, venæ minores quibus ſanguis ab arteriis redit, minus premuntur; unde via ſolita circulatio procedit. Tempus quo hæc peraguntur, pro varia in feminis diatheſi, ſanguinis copia, vaſorum elaſticitate, ætate, climate, & tractandi modo varium eſt.

Hic humorum fluxus naturalis lochia dicitur. Primo, diffluit ſanguis ruber: brevi inſtar carnium loturæ pallidior; & in diem ſecundum, tertium, quartum & quintum, vulgo, ſeroſus aut lymphaticus, coloris albicantis aut ſubviridis; atque ita per dies plus minus viginti minui pergit. Et, ut in menſibus, ſic in lochiis, ex ſympto-

matibus potius quam copia dijudicandum eſt. Copia, & durationis tempus, prorſus incerta ſunt; nec enim, quamvis citius ſolito deſinat fluxus, inde morbidam ſuppreſſionem eſſe ſtatuendum eſt, modo mulier nulla iniqua habeat ſymptomata, & pro more revaleſcat: nec fluxus immodicus judicandus eſt, nec ulla ratione coercendus, modo ægra facile ferat (*i*). Lochialis enim fluxus (*k*) per ſex hebdomadas durantis alia, alia autem biduo deſinentis, nullo cum ægræ incommodo, exempla ſunt. In quibuſdam, diarrhœa, in aliis, larga lactis a mammis ſecretio lochia terminat.

Fluxus lochialis vulgo diutior in iis eſt, quibus diutior fuerat menſtruus, & contra: & quidem, prout ſtatus fibrarum laxior aut rigidior: unde patet, quantum ex muſculari uteri compage ejuſque vaſorum contractione pendeat.

Si lochia ullo modo intempeſtive coërceantur, ſymptomata plurima & graviſſima cito ſequentur; in utero dolor & inflammatio; cephalalgia, nauſea, dyſpnœa, inquietudo, anxietas ſumma, peſſimæ febres, mors; niſi puerpera evacuatione aliqua critica, aut lochiorum reditu ſublevetur: ſed hæc obiter obſervaſſe ſatis eſt.

Si autem lochiorum fluxus adeo immodicus ſit, ut debilitatem, pallorem, pulſum exilem, debilem & intermittentem, ſyncopen & convulſionem adducat, tum ad remedia in immenſo ſanguinis profluvio jam recenſita recurrendum. Lochiorum autem fluxus raro ita violentus eſt, ut ſubitum & imminens periculum minetur; modo analeptica, eupepta, cardiaca lenia, & ſubaſtringentia medicamenta adhibeantur. Ad fibras & vaſorum uterinorum tonum reſtituendum, tinctura roſarum rubrarum cum ſpiritu vitrioli efficaciſſima ſunt.

Si hæmorrhagia placentæ ab utero ſeparationem conſequens, vehementior ſit, ut ſymptomata graviora adferat, ægra in ſummo erit periculo, quamvis brevi tantum duraverit. Symptomata autem ſunt, debilitas maxima, pallor, pulſus debilis & exilis, anhelatio, ſuſpiria, deliquia crebra, anxietas ſumma, extremitatum frigiditas, convulſiones etiam & mors, niſi cito hæmorrhagia coërceatur.

Fibræ debiles & laxæ, & ſanguis nimis attenuatus, hujus hæmorrhagiæ cauſæ prædiſponentes cenſeri poſſunt.

Quantumvis autem, ſolidorum ſtatus, & ſanguinis craſis bene ſe habeant, ſi tamen fetus alter, ſanguis coagulatus, placenta, aut placentæ fruſtula; quicquid denique uteri contractionem impedire poteſt, ſi in eo relinquatur, neceſſario hæmorrhagiam hancce continuabit. Nec quid aliud ægræ certum auxilium adferet, niſi id, quod in utero eſt, ev ci etur; quod ſi fiat, modo ægra bona ſit diatheſi nec nimis debilitata, ipſe ſe contrahet uterus, & ſine ullis medicamentis hæmorrhagiam ſatis coërcebit: ſin minus remediis ſupra memoratis ægræ ſuccurrendum. Quemadmodum vero hæmor-

(*i*) ΙΠΠΟΚ. *αφορισμ. κέ Τμῆμ. α.*
Ην, διὰ δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρονται, ξυμφέρει τε, καὶ εὐφόρως φέρουσι· τὰ δ'ἐναντία δυσχερῶς.
(*k*) *La Motte.*

hæmorrhagiæ hujus cauſæ interdum negligi, aut male dijudicari poſſint, caſu quodam, quem jam memorabo, patebit.

Anno 1751, Generoſa, tres & viginti annos nata, in primo puerperio, ab obſtetrice, quæ peritiam ſuam ad medicorum invidiam jactabat, onere levata fuit. In parturiendo nihil difficile aut inſolitum ſeſe obtulit, vivebat & valebat proles; mulier, ſecundum præconium obſtetricatorium, *tuta*, *munda* ad lectum deducta eſt: & obſtetrix, ut operam ſuam mulierculis aſſidentibus venditaret, iis quo ignarius eo effuſius omnia laudantibus, *ſecundinas* integerrimas glorioſius monſtrabat.

Cum vero puerpera crebriorem & diuturniorem ſanguinis fluxum ſentiret, amicæ jam anxiæ, chirurgum in hac re verſatiſſimum accerſſendum curarunt: qui vaſorum uterinorum laxitatem cauſam eſſe opinatus, quæ viſa ſunt conſentanea, adhibuit, ægramque aliquandiu levavit. Hæmorrhagia autem duas aut tres poſt hebdomadas, violentius rediit, & rurſus anodynis coercita deſiit: ab hinc circiter menſem, non revaleſcente ægra, medicum inſignem conſulere viſum eſt: qui, cum pannos craſſiores, horis perpaucis, humore olido & ſanioſo penitus madefactos; — ægram, facie inſtar cadaveris pallida, macie confectam, — pulſumque exilem & concitatum obſervaret; obſtetricis, ejuſque ſociarum, aſſeverationibus minus fretus, puerperam non rite liberatam cenſuit, & chirurgum obſtetricatorium rurſus ſtatim accerſſi juſſit: quum inter eos uterum explorari conveniſſet, placentæ fruſtum, craſſum, firmum, compactum, ægre admodum ſexageſimo primo poſt partum die, utero extractum eſt; & mulier brevi priſtinam ſanitatem recuperavit.

Si hæmorrhagia ab imbecillitate fibrarum uterinarum oriatur, qua emiſſaria hiantia manent, aut ſaltem non adeo contrahuntur, quin rubri ſanguinis fluxum pergere permittant; periculum (*l*) imminens, lentam medicamentorum internorum efficaciam in hoc caſu expectare vetat, & ad validiſſimam externorum opem confugere ſuadet, internorum ſimul auxilio adhibito; utraque autem talia ſint, ut fibris uterinis elatera reſtituant; ſimulque, modo ægra ferat, ſanguine e brachio miſſo, ſanguinis ab utero fiat revulſio. Fotus aſtringentes cum alumine ſoluto &c. pudendis admovendi. Injectiones in uterum immittendæ, tam ad excretoriorum ora, quam ipſum univerſum uterum contrahendum: decoctum roſarum rubrarum cum balauſtiis in vino rubro laudat *Hoffmannus*: qui etiam tradit, linteum (*m*) contortum, & aſtringenti imbutum, in ſinum uteri quouſque penetrare potuit intruſum, ad hujuſmodi hæmorrhagiam coercendam efficaciſſimum fuiſſe, ægramque brevi convaluiſſe. Lumbis quoque tepida adſtringentia applicanda. Abdomen ſudario aut faſcia comprimendum, tantum ſaltem, quanta fuerat ab utero gravido, vaſorum abdominalium compreſſio: qua re, minus ſanguinis per aortam deſcendentem defluet, nec

 fluor

(*l*) *Heiſt.* Inſtit. Chirurg. p. 1070. & paſſim apud alios.
(*m*) Tom. II. p. 228.

fluor recens copioſior ad hæmorrhagiam continuandam hypogaſtricis ſuppeditabitur, & aorta ſuperior copiam majorem, in omnibus ramis ſuis habebit; unde non tantum revulſio ab utero ſine majore ſanguinis impendio efficitur, ſed cerebro etiam rite ſuppleto, ad deliquia cavenda ſpiritus refocillantur: preſſura etiam, ad ipſa vaſa uterina comprimenda prodeſſe poteſt, ut, faſcia ſimili adhibita lochia coerceri, ea autem amota, rediiſſe (*n*) traduntur. Nec inutiles erunt ligaturæ brachiis & femoribus circumductæ ad ſanguinis circuitum tardandum, modo ne tantæ ſint ut ſanguinis reditus in cor prorſus impediatur.

Interea, ægra analepticis reficienda, & cardiacis iis, non quæ ſtimulo ſuo ſubito calefaciunt & ſanguinis motum accelerant, ut ex officina pleraque; ſed quæ fibras corroborant, corpuſque nutriunt: qualia ſunt jura carnium, aliaque jam dicta, quæ non tam ſtatim ſpiritus incitant, quam ſanguini cito immiſta, vaſa exhauſta implent, & circulationem languidam ſuſtinent: neque adſtringentia omittenda, quibus fibræ imbecillæ & relaxatæ corroborentur; opiata quoque hic maxime neceſſaria, ad *ſomnum* ægræ conciliandum, vel maximum virium exhauſtarum *refectorem*: fluxu jam aliis remediis coercito.

Et hæc quidem, de morbi hujus natura, cauſis & remediis, generaliora & præcipua dicenda habui, quoad per hujuſce tentaminis mearumque virium modum licuit: ſingula autem percurrere, cauſarum omnem varietatem enumerare, remedia harum unicuique aptiſſima recenſere, caſus omnes ſolennes & inſolentiores memorare, & ſingulis objicienda refellere, nec in animo eſt, nec ſi eſſet, in tanta celebritate, tantaque clarorum virorum auctoritate & verecundia, venditare auſim.

(*n*) *La Motte* obſ. 1020.

F I N I S.

CXXXVIII.

CHRIST. GOTHILF KIESLING,

UTERUS POST PARTUM INFLAMMATUUS.

Lipſiæ 1 Mart. 1754.

§. I.

UTerus a natura mulieribus datus ex denſa, muſculoſa (*a*), vaſculoſa (*b*) & membranoſa (*c*) ſubſtantia fabrefactus ex parva ſua mole graviditatis tempore in eam capacitatem increſcit, ut & ejus fabrica hinc maxime mutata, plane ſingularis nobis eſſe videatur. In hac uteri mutatione mirifica vaſa ipſius curvo & ſerpentino tractu excurrentia a ſpermaticis, hypogaſtricis & hæmorrhoidalibus orta, variis divaricationibus & anaſtomoſibus diſtributa, a ſanguine copioſius affluente dilatantur, turgent (*d*) totaque compages fit ſpongioſior, id, quod lumina vaſorum uteri per medium diſſectorum luculenter declarant (*e*). Nervi ab intercoſtalibus, lumbaribus & oſſis ſacri provenientes cum vaſis complicati ipſa eorum dilatatione quoque tenduntur, magis

(*a*) Muſculoſam uteri ſubſtantiam ejuſque fibras carneas vario tractu excurrentes deſcripſerunt, *Joh. Veſalius* de Corpor. hum. fabrica Lib. V. c. 15. p. 459. *Philipp. Verheyen* in Corporis human. anat. Tractat. II. c. 33. p. 145 146. Bruxel. 1710. 4. *Malpighius* in Epiſtol. diſſert. varii argumenti p. 220. 221. Oper. Tom. II. Lugd. B. 1687. 4. *Joh. Baptiſt Morgagnus* in adverſar. anatomic. IV. animadverſ. XXVI. p. 47. Patav 1719 4. *Winslow* Expoſition anatomique de la ſtructure du corps humain. Tom. IV. p 60.

(*b*) Vid. *Herm. Boerhaave* in Inſtitution. medic. §. 663. 664. *Hallerus* in Commentar. in *Boerhaavium* Tom. V. Part. II. p. 21. 41. & in Primis lineis phyſiologiæ §. 811.

(*c*) De membranis uteri & imprimis de tunica cavitatem ejus internam inveſtiente, quæ etiam propria dicitur, magnus eſt anatomicorum diſſenſus. Hanc enim alii duplicem, alii epidermidem continuatam eſſe, ſtatuerunt; alii laxam, tenuem, nervoſam, vaſculoſam, glanduloſam & fibroſam ſe obſervaſſe teſtantur. Conferri poſſunt *Steph. Blanckardus* in Anatom. reformata c 38. p. 583. Lugd. B. 1695. *Th. Bartholinus* in Anatome Lib. I. c. 28 p. 264. *Verheyen* l. c. p. 127. *Iſbr. Diemerbroeck* Operum anatom. & medic. c. 25. p. 137. *Regnerus de Graaf* de Mulierum organis c. 8 p. 185. *Raym. Vieuſſens* in novo vaſor. corp. hum. ſyſtemate p. 4. ſeq. *Garengeot* Sphlanchnologie Tom. II. p. 67 a Paris 1742. 8. *Joh. Philipp. Gravel* in Diſſ. de ſuperfætatione §. 5. Argent. 1738. *Philipp. Adolph. Bœhmer* in Obſervation. anatom. rar. faſcicul. notabilia circa uterum continente p. 46. §. 35. Hal. 1752. fol. c. f. *J. G. Gunzius* in Obſervat. de utero p. 9. Lipſ. 1753. 4.

(*d*) Hanc dilatationem explicavit *Gualterus Needham* de formato fœtu c. 1. p. 16. Amſtel. 1668. 12. Sanguinis affluxum ad vaſa copioſum in utero non gravido ad menſtrua abſolvenda adeſſe debere, demonſtravit *Joh. Freind* in Emmenologia c. 5. Operum medic. p. 75. Pariſiis 1735. 4. Videatur porro *Jul. Cæſ. Aurantius* de Humano fœtu c. 1. p. 5. Lugd. B. 1664. 12.

(*e*) Id demonſtravit *Graafius* l. c. p. 184. 192. & tabul VIII. iconem vaſorum diſſectorum dedit & *Bernh. Siegfr. Albinus* in tab. VII. Uteri mulieris gravidæ icon. II. arterias & venas diſſectas ſatis amplas conſpiciendas exhibuit Lugd. B 1748 fol. reg.

magis irritabiles ſenſileſque fiunt (*f*). Quæ inter ſubſtantiam intertextæ ſunt fibræ muſculoſæ (*g*) variæ, cum vaſis, nervis & membranis extenſis totam ſtructuram magis celluloſam & cavernoſam efficiunt (*h*). Membranam in utero gravido internam eſſi quidem diſtinctam detegere haud potuimus, ipſa tamen ſiſtitur lacertoſo, flocculento & membranoſo contextu, qui mollior & villoſior in ſuperficie interna in utero etiam poſt partum contracto manifeſte conſpicitur, & a corpore & textura uteri denſa omnino diſtinguitur (*i*). Præter ea inſuper notari quoque meretur ille locus ſive in fundo, ſive in latere uteri (*k*), ubi placenta per chorii membranam aut cum uteri ſubſtantia aut vaſculis ejus villoſis aut glandulis membranæ internæ connectitur (*l*), ſiquidem maxima ibidem vaſorum communicatio maximuſque ſanguinis affluxus (*m*) fieri videtur. In his itaque partibus omnibus uteri gravidi hoc modo diſpoſitis magna ſanguinis copia lente movetur, ut nobiliſſima portio inde ſeparari & in uſus certos converti poſſit. Quando demum legitimum partus tempus acceſſit, uterus a ſuis cauſis irritatus ad ſeſe contrahendum & molem expellendam per mechanicam ſtructuram, imprimis muſculoſam, impellitur. Excluſo fœtu fortius ſæpiuſque tam ſubito contrahitur, ut ipſam obſtetricis manum ſtringat, qua contractione

(*f*) De irritabilitate uteri egerunt *Riolanus* in Anthropographia Lib. II. p. 199. *Harveus* de Generatione animalium p. 371. *Hallerus* in Commentar. ad Boerhaavium Tom. V. P. II. p. 21. 22. 31. & in Commentar. Gœttingenſ Tom. II. p. 143. Gœtting. 1752. 4. *Joh. Georg. Rœderer* in elementis artis obſtetriciæ §. 45. p. 19. Gœtting. 1753. 8.

(*g*) De muſculoſa uteri gravidi ſubſtantia legendus eſt *Fr. Ruyſchius* in Adverſar. anatomic. medic. chirurg. Decad. II. p. 34. Amſtel. 1720 4. c. f. Decad. I I. ibid. 1728. p. 15. ubi in tab. V. fibrarum muſcularium iconem dedit. Idem in tractat. anatom. de muſculo in fundo uteri obſervato, ubi hunc muſculum deſcripſit & delineatum exhibuit Amſtel. 1726. *Morgagnus* in adverſar. anatomic. IV. animadverſ. 21. p. 47. *Santorinus* in Obſervation. anatomic. c. 11. p. 221. Venet. 1724. 4. *Wilh. Noortwyk* in uteri humani gravidi anatome & hiſtoria p. 107. 108. Lugd. B. 1743. 4.

(*h*) De hac ſtructura conſulendus eſt *Abrah. Vaterus* In Diſſ. de utero gravido §. 2. Vit. 1725. c. f. & in muſeo anatomico, ubi uterum gravidum deſcriptum & tab. VI. delineatum ſiſtit.

(*i*) De hac ipſa uteri membrana conferantur *Ruyſchius* in Theſauro anatomic. V. p 24. *Santorinus* l. c. p. 216. *Vaterus* l. c. §. 13. *Bœhmerus* l. c. p. 27. n. XIII. *C. G. Ludwigius* in inſtitutionib. Phyſiolog. p. 220.

(*k*) De adhæſionis placentæ differentia vid. *Joh. Valent. Hartranftii* Diſſ. de non differenda ſecundinarum adhærentium extractione §. 4. Lipſ. 1735. & *Bœhmerus* in Diſſ. de ſitu uteri gravidi §. 15. Hal. 1741.

(*l*) De hac connexione legantur *Veſalius* l. c. p. 469. *Santorinus* l. c. p. 218. *Hartranftius* l. c. §. 8. *Hambergerus* in Phyſiologia medica. p. 740. 746.

(*m*) Id comprobat *Rœderer*. l. c. §. 54 p. 23.

ctione valida & quaſi ſpasmodica placentam & reliqua contenta eliminare priſtinamque ſuam magnitudinem recuperare intendit. Uti vero in utero non gravido ſub menſtruorum moliminibus & in coitus œſtro, ubi vaſa a ſanguine vehementer agitato & impulſo nerviſque titillatis & irritatis valde diſtenduntur, premuntur & ſtringuntur, aliqua inflammationis (*n*) ſpecies fieri videtur; ſic eo magis & mutationibus modo dictis & ex violento niſu partuſque conatibus, placentæ avulſione & hæmorrhagia, a vaſculis ruptis & dilaceratis oriunda, quandam inflammationem in eodem poſt partum evenire aliquo modo ſtatuere licet, quæ vero corporis quiete, circulo humorum liberiori per ipſum ſanguinis profluvium facto & lochiorum excretione (*o*), quæ eandem ſolvere videtur, ſine magnis incommodis evaneſcit.

§. II.

Hanc autem inflammationis uteri ſpeciem a nobis adductam nunc ulterius explicare & comprobare inſtituti ratio non concedit, ſed ad aliam potius inflammationem, quæ ut morbus graviſſimus & periculoſiſſimus in puerperis poſt partum citius tardiuſve, a cauſis poſtmodum recenſendis, accidere ſolet, paulo accuratius conſiderandum nos accingamus. In hac autem conſideratione inſtituenda, quædam momenta primaria de inflammatione in genere præmittenda arbitramur, ex quibus deinde ſpecialis noſtra pertractatio eo commodius explicari & illuſtrari poterit. In omni inflammatione eſt motus ſanguinis auctus, qui a cordis vi fortiore & robore vitali validiori, per reſiſtentiam in minimis vaſis obſtructis (*p*) ortam, excitatur. Obſtructio vaſorum ipſa a multis cauſis, læſionibus, irritationibus, conſtrictione & ſpaſmo partium, calore, frigore & motu nimio ipſaque ſanguinis diſpoſitione naſcitur. Cognoſcitur inflammatio ex rubore, tumore, calore & dolore loci affecti & febre plus minuſve aucta ſimul conjuncta. Exitus inflammationis varius eſt. Si humor quieſcens & obſtructio aucta a cor-

 dis

(*n*) Hanc inflammationem fieri nobiſcum aſſerunt *Boerhaavius* in Inſtitution.. med. §. 673. & *Hallerus* in Commentar. cit. Tom. V. P. II. p. 60. 178. 179.

(*o*) Uterum a placentæ ſeparatione excoriatum tanquam magnum ulcus lochiorum emanatione mundificari credit *Harveus* l c. p. 369. & hoc lochiorum effluxu ſanari latum uteri vulnus putat *Hallerus* in Primis lineis phyſiologiæ §. 847.

(*p*) Modum, quo inflammatio ab obſtructione oriatur, docuerunt *Boerhaavius* de Cognoſcendis & curandis morbis aphoriſm. 371. ſeq & ejus Commentator *Swietenius* Tom. I. § 371 p. 626. *A. Fr. Waltherus* in Progr. de Inflammatione Lipſ. 1741. *J. Z. Platnerus* in Inſtitutionibus chirurg. §. 35. ſeq.

dis & vaſorum actione mobilis redditur reliquisque humoribus admiſcetur, inflammatio reſolvitur. Si ſanguis extra vaſa emiſſus quieſcit, calore & motu vitali in pus mutatur, tunc in ſuppurationem illa tendit. Si humor quieſcens valdopere corruptus majori calore putreſcit & putredo ſimul cum febre ulterius ſerpit, in gangrænam, &, ſi omnis ſenſus motusque in corruptis & mortuis partibus ceſſat, in ſphacelum tranſit. Si humores in glandulis partibuſque glanduloſis ſimilibus immobiles hærent, & compacti tumorem durum ac renitentem relinquunt, in ſcirrhum mutata eſt inflammatio. Ex ſcirrho demum cancer naſcitur, quando humores adhuc quieſcentes motu & attritu cientur, & calore adeo putres acresque fiunt, ut proximas ſanaſque partes arrodant, & ſanies ichoroſa, fœtida, effluat.

§. III.

Hiſce fundamentis poſitis atque principiis conſtitutis nunc opus noſtrum ſuperſtruere & inflammationem uteri ulterius diſquirere, juvabit. Hæc ipſa a veteribus medicis in ſcriptorum ſuorum practicorum monumentis bene annotata, a recentioribus autem ſæpius neglecta & omiſſa in puerperis noſtri hujus ſeculi adeo frequens eſt (*q*), ut earum multæ hac ipſa vix cognita perire cogantur. Quemadmodum enim inflammatio quorundam viſcerum in corpore ſitorum interna v. c. hepatis, lienis adeo occulte ſerpit, ut ex ſignis manifeſtis difficile cognoſci poſſit (*r*); ita eadem ipſa in utero gravido propter ſtructuram ejus ſpongioſam & vaſculoſam, ſitum viſceris ſingularem mutationeſque in eo contingentes varias, lento & clandeſtino gradu nonnunquam procedere ſolet. Hujus itaque morbi cognitionem, cum eadem adeo difficilis ſit (*s*), eo ſtudioſius a medico ſollicito indagandam eſſe putamus, ut ex cauſis, ſignis, ſymptomatibus & mutationibus obſervatis, collectis, attente examinatis detegatur & intelligatur. Varius hujus inflammationis ratione loci, in quo oritur, gradus & differentia obſervantur. Occupat enim ipſa vel totum uterum, vel unam alteramque partem; fundum ſcilicet, latera, cervicem, orificium, plerumque tamen cavitatem internam & membranoſum, villoſum & lacertoſum contextum §. I. indicatum infeſtat. Hæret etiam interdum in partibus utero

(*q*) In hoc nobiscum conſentit *Swietenius* Commentar. Tom. II. p. 578.

(*r*) Sine omni febre, ex pulſu explorato, obſervata inflammationem internam tamen adeſſe docet beneque medicos monet, ne decipiantur, credentes nullam inflammationem adeſſe, ſi febris abſit, *Simſonus* in the Syſteme of the Womb. &c. p. 106. 107. In hepatis inflammatione febrem minus acutam eſſe ſcribit *Jo. OOſterdyk. Schacht.* in Inſtitut. medic. Lib. VII. c. I. p. 192.

(*s*) Id bene perſpexit *la Motte* traité des accouchemens Lib. V. c. 7. p. 629.

utero adhærentibus & ad eum pertinentibus, nempe in ovariis, tubis Fallopianis & ligamentis. Illa ergo ſive ipſam uteri ſubſtantiam, ſive partes ejus vicinas corripiat, quatenus in ipſa compage & textura intima ſedem habet, profunda, quatenus ſuperficiem tantum internam vel contextum membranaceum invadit, ſuperficialis & inde vel gravis vel levis judicanda erit (*t*).

§. IV.

Quæ dedimus antea monita, nosmet ipſi ut ſequamur, ante omnia morbi noſtri cauſas per experientiam & ex optimis medicis practicis collectas inveſtigemus, operæ pretium erit. Cauſa inflammationis uterinæ proxima eadem eſt, ac in omni inflammatione & ex generali theoria petenda & explicanda §. II. Dependet enim & hæc ab humorum & ſanguinis præſertim mora, arteriarum uterinarum mininarum obſtructione & motu inde per vim nobis incognitam, certe tamen per robur vitale excitatam, auctiori reddito. Obſtructio autem in vaſis uteri gravidi redditi fieri poteſt facillime. Vaſa enim in hoc viſcere copioſa, tortuoſo tractu flexa, in minimos ramulos diviſa & a ſanguine multo & lente in illis moto §. I. ampliantur, extenduntur & mole fœtus ſituque ejus mox diſtenduntur, mox comprimuntur. Ipſa deinde poſt partum relaxata, ſanguinis copia celerius & vehementius irruens magis magisque dilatat & premit. Naturalis & neceſſarius quaſi ille ſtatim poſt partum uteri collapſus & violenta ſæpe contractio (*u*) §. I. vaſorum ramos minores arteriarumque fines arctat & ſtringit, unde ſanguis ex majoribus vaſis fortius pulſus in minora lateralia vehementius impellitur, qui, cum per hæc propter diametrum anguſtam, collapſum & compreſſionem uteri trajici nequit, omnino quieſcit, hæret & obſtructionem producit. Sanguis ipſe in omni femina abundans (*x*) graviditatis

(*t*) De inflammationis uteri differentia varia conferri poſſunt *Dan. Sennertus* Operum Tom. IV. Lib. IV. Part. I. Sect. II. c. 13. p. 642. Lugd. 1670. fol. *Fr. Hoffmannus* in Operibus phyſico medic. Tom. II. Sect. II. c. 10. p. 157. Genev. 1740 fol. Illa differentia inflammationis & eryſipelatis uteri, quam *Trincavelius* de Ratione curandi c. h. affectus Lib. XI. c. 14. p. 325. ſeq. *Gorterus* in Praxi medic. Tom. II p. 160. aliique fecerunt, non aſſumenda erit, quoniam vix ſignis differre videntur.

(*u*) De hac uteri contractione videantur *Harveus* l. c. p. 370. *La Motte* l. c. Obſerv. 397. *Boerhaave* in Inſtitution. med. §. 685. 686. & *Hallerus* in primis lineis phyſiolog. §. 847.

(*x*) Feminas plus ſanguinis habere quam mares, demonſtravit *Steph. Haleſius* Hæmaſtaticks Experiment II. p. 12. Lond. 1738. 8. Præter hunc de feminarum plethora conſulantur *Bohnius* in Circulo anatomic. p. 247. ſeq. *Freindius* in Emmenologia c. 3. p. 66. *Pittcarne* de fluxu menſtruo p. 161. ſeq. in Diſſert. medic. Edimburg

viditatis tempore in cœliacæ, meſaraicarum & venæ portæ ramis aliiſque vaſis abdominalibus ab uteri expanſione, mole & pondere ejus aucto, compreſſis lente tardeque motus §. I. ſpiſſiorem & tenaciorem aliquam indolem nanciſcitur, qua ipſa etiam ad obſtruenda vaſa ipſamque inflammationem magis pronus invenitur & ideo etiam in cellulis cavernoſis hæret & grumeſcit. Ipſum quoque nervoſum ſyſtema in feminis magis ſenſibile & irritabile in ipſis partus laboribus & doloribus irritatum & tenſum majorem actionem & liquidi nervei influentis motum vitalem validiorem excitat, ex quibus ipſis cauſis actionis ſcilicet cordis & reſiſtentiæ vaſorum minimorum, inflammationem etiam noſtram facile naſci poſſe, apparet.

§. V.

Ab hiſce cauſis nunc recedimus & ad varias prædiſponentes etiam reſpiciendum eſſe, arbitramur. Ad ipſam igitur uteri inflammationem, unam feminam præ altera ex ipſa corporis conſtitutione magis diſpoſitam eſſe, invenimus. Feminæ juniores & inprimis primiparæ, quibus vaſa firmiora, humores copioſi vel mobiles vel denſi ſunt, quarum corpus gracile, agile & duris laboribus exercitatum eſt, huic morbo obnoxiæ ſunt. Incidunt etiam in eandem feminæ ætate provectiores, in quibus, uti reliquæ corporis partes, ſic etiam uterus aliquam duritiem nactus eſt, quæ ad morbum noſtrum producendum multum omnino confert. Corripiuntur porro eadem inflammatione feminæ debiles, teneræ valdeque ſenſiles, in vehementes animi commotiones pronæ, ſpasmodicis, flatulentis & hyſtericis inſultibus, menſium fluxu irregulari alvoque adſtricta laborantes & cacochymia humorum ex vita ſedentaria & victu inordinato vel crudo inducta, ſcatentes (*y*). Sub hac ergo varia corporum diſpoſitione a variis cauſis accidentalibus concurrentibus, morbum hunc facile progigni poſſe, ſæpius obſervare licuit.

§. VI.

Quo itaque eo clarior argumento noſtro pertractando lux accendatur, præcipuas inflammationis uterinæ cauſas occaſionales nunc in medium proferre, neceſſe erit. Non raro accidere ſolet, ut fœtus, dum placenta minus commodo loco adhæret, & funiculus umbilicalis aut juſto longior aut brevior eſt, perverſum in latere uno vel altero ſitum

Edimburg 1711. 4. *Gorterus* in compend. medicin. Tr. XXXV. & in Prax. medic. Syſtemat. p. 164.

(*y*) Varias has cauſas allegavit *Joh. Varandæus* de morbis & affectibus mulierum c. 7. p. 136. Lugd. 1619. 8.

ſitum (z) occupet & circa partus tempus vehementius moveatur mox pedibus, mox brachiis hanc illamve uteri partem fortius premat, mox ejus caput in ipſo cervice firmiter inclavatum hæreat. Sic in gravidæ feminæ cadavere ſecto gemellorum ejusmodi ſitum vidi, quorum unius caput uteri cervici verſus oſſa pubis ita impactum erat, ut maxima vi adhibita vix extraheretur; alterius brachium pectori prioris ita inſiſtebat, ut orificium uteri internum ab iſta violenta preſſione ſpasmodice contractum ſeſe dilatare non poſſet, ſed femina ſub maximis laboribus & cruciatibus tandem miſere periret. A tali ergo fœtus ſitu partes uteri ejuſque vaſa expanſa comprimuntur, irritantur, & humorum tranſitu liberiori impedito, obſtructio procreatur, quæ deinde in inflammationem tranſit (a). In ipſo partus negotio uterus ex ſtructura ſua muſculoſa, inprimis ejus orificium internum, interdum vehementi & ſpasmodica contractione ita coarctatur, ut nulla ejus apertura ſequatur fœtuique exitum molienti via libera non pateat. Quando itaque in his auguſtiis obſtetrices nimium feſtinantes remiſſionem ſpaſmi cunctando expectare nolunt, ſed digitorum præſertim calloſorum contrectatione violenta & continua orificii dilatationem tentant (b) illud ipſum tunc temporis adeo irritant, ut major ſtrictura & ſpaſmus oriatur, a quo humorum motum in his ipſis locis cohibetur & ſiſtitur. Partus quandoque jam inchoatus tanta cum difficultate ſuccedit, ut partim ab orificii uteri ſtrictura, partim a mole ipſius fœtus, fortioribus matris niſibus & obſtetricis opera impetuoſa hæ partes, præſertim ſi humores amnii jam effluxerint viæque ſiccæ factæ ſint, fricentur, irritentur futuræque obſtructioni & inflammationi anſa detur (c). Multum porro, quod etiam reticendum non eſt, obſtetrices audacia ſua ad illam conferre

(z) De ſitu fœtus vario in utero a diverſa placentæ ſede, orto, videatur *Bœhmerus* cit. in Diſſ. de Situ uteri gravidi §. 17. ſeq. Hal. 1741.

(a) Geſtationem fœtus moleſtam inflammationi uteri cauſſam dare aſſerit *Lazar. Riverius* Oper. medic. Prax medic. Lib. XV. c. 7. p. 458. Frf. 1674. fol. *Joh. Varandæus* l. c. p. 137. *Dan. Sennertus* l. c. Eandem a capite inclavato oriri oſtendit *Levret* Obſervations ſur les cauſes & les accidens de pluſieurs accouchemens laborieux, a Paris 1747. p. 61. ſeq.

(b) Hunc obſtetricum errorem taxat *Harveus* l. c. p. 356. *Casp. Roſius* in Diſſ. de Obſtetricum erroribus §. 5. 8. Lipſ. 1729. Conferatur etiam *Ruyſchius* Vol. I. Obſerv. LXI. p. 87. & *Jo. Erneſt. Hebenſtreit* in Anthropologia forenſi Sect. I. c. I. p. 29. ſeq. Lipſ. 1753. 8. c. f.

(c) Inflammationem uteri a partu difficili oriri poſſe, aſſerunt *Aretæus* Morbor. diuturn. Lib. II. c. 64. *Riverius* l. c. *Foreſtus* Lib. XXVIII. obſerv. 41. p. 687. *Sennertus* l. c. *Paul. Sorbait* in Iſagoge Inſtitution. medic. pract. Tract I. c. 80. p. 459. *Jaques Mesnard* le Guide des Accouchemens p. 86. 347. a Paris 1743. *Franc. Mauriceau* Traité des Maladies des femmes groſſes Tom. I. c. 11. p. 420. a Paris 1712. 4.

ferre poſſunt, quando ad partum faciliorem reddendum, digitum in anum immittendo & abdomen premendo, uterum lædunt. Præcipiunt fere ad unum omnes artis obſtetriciæ medici periti, placentam, quodſi ipſum fœtum non ſequitur, placida & ſuſpenſa manu ſeparandam & deglubendam eſſe, antequam uteri orificium claudatur; cui quidem ſententiæ contradicere nolumus, licet ipſa experientia doceat, placentam in utero cum ſuis partibus annexis retentam, haud raro ab ipſa natura provida expelli (*d*). Interim & in hoc caſu taxandas monendaſque eſſe obſtetrices putamus, quæ duris ſæpe digitis, unguibus (*e*) non præciſis placentam firmiter adhærentem cum violentia & agitatione imprudenti ſeparare & removere ſtudent. Accidit enim interdum ut, dum funiculum umbilicalem fortius ad ſe attrahunt, uterum invertant & extrahant (*f*), qui niſi ſubito cauta manu reponitur, propter ſanguinis ſtagnantis redundantiam & accedentem ſimul aerem ita mutatur, ut inflammationem ſubeat (*g*). Quodſi autem tali modo hoc infortunium non eveniat, uteri tamen pars cum placenta connexa valde laceſſitur & vaſa communicantia dilacerantur, unde a vaſis ruptis aut nimia hæmorrhagia oritur, aut ab iisdem ſubito conſtrictis ſanguis emittendus retinetur; qui, cum per canales minimos propelli & in laterales ramos omnis deduci nequeat, hæret, quieſcit & obſtructionem parit (*h*). Nervi enim ab hac vi illata irritati fortius agunt, ſpaſmos excitant, ipſorum vaſorum & uteri contractionem augent, a qua humorum motus cito in hoc viſcere ſiſtitur & ſanguis in contextu cavernoſo hæret, unde obſtructio & inflammatio procreatur.

§. VII.

(*d*) Conf. *Ruyſchius* in Tractat. de Muſculo in fundo uteri detecto p. 12. ſeq. *Ettmullerus* in Diſſert. de Secundinarum excluſione p. 12. 13. 25. Lipſ. 1726. *Mauriceau* l. c. obſerv. 162.

(*e*) Etiam tunc caute agere oportet, quando digitus in uterum inſeritur, nam ſi vel paulum ungue læſeris, inflammabitur, dicit *Boerhaave* in Commentar. per *Hallerum* Tom. V. P. II. p. 403.

(*f*) De uteri inverſione a partu vid. *Ruyſchius* Obſervat. anatom. chirurg. Centur. obſerv. X. p. 12. Obſervat. XXV. XXVI. *La Motte* l. c. Lib. V. c. 10. p. 60. *A. F. Waltherus* de Obſtetricum erroribus p. 17. Lipſ. 1729. *Laurent. Heiſterus* in Inſtitution. Chirurgiæ Tom. II. Part. II. Sect. V. c. 157. Amſtel. 1750. 4. c. f.

(*g*) Hoc teſtatur *Mauriceau* l. c. 4. *Platnerus* l. c. §. 1444.

(*h*) Inflammationem uteri a violenta placentæ ſeparatione provenire, affirmant *Joh. Jonſton.* in Idea univerſæ medicin. practic. Lib. X. articul IV. p. 688. Amſtel. 1648. *Muſitanus* in Chirurgia theoretic. practic. cap. 49. p. 215. *Sennertus* l. c. *Heiſterus* in Compend. medicin. pract. c. 17. p. 397. *Sim. Paul. Hilſcherus* in Diſſ. de Læſione uteri ab improvida ſecundinarum extractione §. 23. Jen. 1741.

§. VII.

In morbo hoc ulterius diſquirendo alias ut adducamus cauſas non negligendas, ſcopo noſtro maxime erit accommodatum. Quando ſtatim poſt exitum fœtus uterus ejuſque inprimis orificium ſubitanea & ſpaſmodica contractione clauduntur, placenta ſæpe remanet, quæ non ſolum mole ſua contra uteri anguſtati parietes agit, eos premit & laceſſit, ſed etiam, dum in loco clauſo atque calido relicta hæret, corrumpitur, putreſcit eamque acrimoniam induit, quæ uterum male afficit in eoque funeſtam ſæpe inflammationem excitat (*i*). Uti etiam ſub hac placentæ retentione lochia plerumque non fluunt, ſic eadem, placenta licet excluſa, ſæpius ab aliis cauſis e. g. ira, terrore ſiſtuntur & ceſſant, ut vel plane non, vel nimis parum excernantur. Horum vero purgatio, cum neceſſaria providaque naturæ lege ſanguinis affluentis, quieſcentis & grumoſi abundantiam imminuere & nocivas ejus partes in puerperæ ſalutem (*k*) eliminare debeat, quando non ſuccedit, ſanguinis in vaſis lentorem efficit, aut quando reliqua materia excernenda in utero hæret & retinetur, corrumpitur eumque quam maxime irritat, immo cum reliquis humoribus miſcetur eoſque ita ſenſim depravat, ut diatheſis inflammatoria, uti in utero, ſic in toto corpore accendatur (*l*). Idem fieri ſolet in eo triſtiſſimo rerum ſtatu, ubi caput fœtus ob fibrarum laxitatem ſub ipſo partu legitimo vel in abortu, fœtus immaturus aut perfectus ſit, abrumpitur, nec arte nec a natura paulo poſt ejicitur, ſed ſatis diu in utero manet. Tanta enim moles partium carnoſarum & cerebri maſſæ pulpoſæ calore & quiete putreſcit & corrumpitur. Quare *Dionis*, (*m*) *Jacques Meſnard* (*n*) *Levret* (*o*), *Joh. Georg. Rœderer* (*p*) aliique id ſerio docent, capitis abſciſſi expulſionem naturæ nunquam tuto committi poſſe, ſed quantocius arte eximendum

(*i*) Partem in utero relictam proritatione moleſta uterum ſenſilem ad ſpasmos ciere *Thom. Williſius* Operum cap 16. p. 126. & *Rœderer* l. c. p. 185. fruſtum placentæ relictum, uterum inflammare docent.

(*k*) Ita credit quoque *G. E Stahlius* in Pathologia p. 209. Hal. 1707. 4.

(*l*) Sanguinem in utero collectum & putreſcentem phlegmonen parere ait *Fernelius* Lib. VI. cap. 15. de morbis mulierum. Hunc acriorem factum partes uteri excoriatas lacerare, mordere, rodere, ſcribit *Franciſc. de le Boe Sylvius* Prax. med. Lib. III. cap. 9. Oper. medic. p. 559. Trai. ad Rh. 1695. 2. Cum his conſentiunt *Peu* la Pratique des Accouchemens p. 520. a Paris 1694. *Meſnard*. l. c. p. 341. *Dionis* Traité des Accouchemens Lib. IV. c. 9. p. 349. a Paris 1718. *Stahlius* l. c. *Boerhaave* in Prælection. academic. l. c. *Joh. Ooſterdyck Schacht*. l. c. Lib. X. c. 4. p. 282.

(*m*) l. c. Lib. III. c. 12. p. 263. 265.

(n) l. c. p. 279.

(*o*) l. c. p. 1. ſeq.

(*p*) l. c. §. 705. p. 317.

mendum eſſe. Hoc ipſum quoque præceperunt atque fecerunt olim *Mauriceau* (*q*) & *La Motte* (*r*), ſed tamen naturæ interdum hoc negotium permittendum eſſe, tandem arbitrati ſunt. Id ipſum ex caſu quodam Anno 1751, menſe Auguſto hic Lipſiæ obſervato cognoſcere mihi contigit. Femina triginta circiter annorum robuſti & ſani corporis quinque partus jam enixa, fœtum ſeptem circiter menſium præter opinionem edere cogebatur. In quo partu non adeo laborioſo, cum obſtetrix fœtum pedibus apprehenſum extrahere anniteretur, caput abruptum in utero remanſit & per viginti dies in eo latitavit. Per hoc tempus mater motus quidem febriles continuos, non tamen adeo vehementes, nec cum ſymptomatibus gravioribus ſentiit. Primis enim diebus ſanguis, ſequentibus vero ichoroſus humor & fœtidus continuo quidem, moderato tamen fluxu ex utero ſtillarunt. Poſt viginti dies matrem hanc novi dolores, ut ſunt illi, qui partum accelerant, invaſerunt, quibus ipſis orificio uteri aperto capitis relicti partes molles corruptæ & putrefactæ cum oſſibus ſucceſſivis conatibus ejectæ fuerunt, quæ oſſa capitis fere plurima ex putrilagine collecta adhuc mecum aſſervo. Hoc ſecundario quaſi partu ſuperato, femina quidem debilitata erat, ſed viribus ſenſim redeuntibus convaleſcere incipiebat. Menſtruorum etiam fluxus regularis rediit & adhuc ſana vivit, nullum tamen amplius infantem edidit. Mirum certe eſt, a tanta partium corruptione in hujus feminæ utero inflammationem fere nullam aut ad minimum exiguam proveniſſe. Sed obſervavi quoque in aliis feminis, in primis junioribus, quæ fœtum corruptum & ſemiputridum per tempus aliquot in utero geſtarunt, ſine eo, ut aliqua manifeſta inflammatio inde oriretur (*s*). Cognoſcimus ergo inde inflammationem uteri in aliis facilius, in aliis vero non ita quidem excitari poſſe, uti jam §. 5. monuimus.

§. VIII.

Puerpera quævis poſt partum tanquam graviter vulnerata conſideranda eſt

(*q*) L. c. lib. 2. c. 14. p. 289.
(*r*) L. c. lib. 3. c. 26. p. 366. ſeq.
(*s*) Obſervarunt contra etiam varii auctores, fœtum diu in utero ſine putredine latuiſſe. Inter quos referendi ſunt *Paul Portal* la pratique des accouchemens obſerv. 15. p. 91. obſerv. 24. p. 169. a Paris 1685. 8. *Ruyſchius* in tractatu de muſculo in fundo uteri detecto p. 16 19. & in adverſar. anatomic. Decad. II, p. 30. ſeq. *Polycarp. Gottlieb Schacherus* in Pr. de fetu mortuo ſine putredine in utero permanente. Lipſ. 1717. Plures obſervationes allegatæ recenſentur in comment. de rebus in ſcient. natur. & medicin. geſtis Vol. II. Part. IV. p. 589. ſeq. Lipſ. 1753. Sed in his caſibus omnibus, uti nos putamus, fetus corrupti ſuis humoribus & membranis adhuc incluſi fuerunt eoque minus uteri partes lædere potuerunt.

eſt (*t*). In omni autem vulnere aeris acceſſus nocet. Si ergo vel puerpera impatiens, vel obſtetrix negligens pudenda in partu vexata non cuſtodit & obtegit, ſed aerem frigidum (*u*) ad illa & uterum admittit, nervi ſenſiles irritati ſtimulantur, vaſa aperte hiantia & dilacerata conſtringuntur, motus humorum in iis retardatur, ſanguis grumeſcit & coagulatur, lochia ſiſtuntur & obſtructioni & inflammationi cauſa porrigitur. In hoc cauſarum perſcrutinio dum verſamur, alios adhuc errores deprehendimus, quibus non minor occaſio inflammationi ejuſque variis ſymptomatibus datur. In feminis enim, quæ lactare nolunt, lac ſæpe imprudenter in mammis repreſſum tunc temporis ſanguinem ex utero copioſius affluentem retardat & per conſenſum in utero ſtagnantem reddit. Cibus ſtatim poſt partum nimium jurulentus & uti inter mulierculas noſtras moris eſt, aromaticus; potus ſpirituoſus, calidus & frigidus & medicamenta calida aſſumta humorum motum exagitatum adhuc augent, febrem accendunt & in loco affecto, ſcilicet utero majorem affluxum, vaſorum aliorum dilatationem & diſtentionem, aliorum compreſſionem & inde obſtructionem inducere ſolent (*x*). Et tandem animi commotiones violentiores, ira, terror & triſtitia, ſyſtema nervoſum irritatum nimium commovent, ſtricturas & ſpaſmos efficiunt, ſanguinis motum & hinc etiam lochiorum excretionem turbant ſicque inflammationem in utero producunt (*y*).

§. IX.

Poſtquam itaque inflammationis uterinæ cauſas proximas, prædiſponentes & occaſionales aliquo modo indicavimus & expoſuimus, ipſius etiam ſymptomata a nobis nunc perluſtranda erunt, ut ex his binis inter ſe collatis ipſam morbi indolem & naturam accuratius a reliquis diſtinguere valeamus. Ex ſymptomatibus morbi ſigna quoque ipſius petenda ſunt. Ea, quæ cum morbo noſtro conjuncta ſunt vel in ipſa uteri regione & vicinis eidem partibus, vel in remotis locis attendenda & dijudicanda veniunt. Tumor

(*t*) Placenta avulſa, uterum quaſi latum vulnus eſſe comprobat *Harveus* l. c. p. 274. Videatur *Mauriceau* l. c. p. 412. & *Dionis* dicit puerperam eſſe conſiderandam ut feminam, quæ in ſtatu febris eſt. l. c. lib. 4. c. 3. p. 325.

(*u*) Nullum majorem inimicum, quam frigus puerperam habere affirmat *Meſnard* l. c p. 352.

(*x*) De victu vario ut inflammationis uterinæ cauſa conferantur *Williſius* l. c. *Riverius* l. c. De inflammatione a medicamentis calidis inducta videatur *Varandæus* l. c. p. 147

(*y*) Quo modo animi affectus vehementiores ſyſtema nervoſum perturbare ſanguiniſque motum concitare poſſint, declaravit *Ludwigius* l. c. Part. IV. §. 886. ſeq.

Tumor abdominis in regione uteri poſt partum tenſus, durus & ab attactu digitorum manuumque preſſione valde dolens repertus, aliquem inflammati uteri metum facit. Metus major ſuboritur, ſi dolor vel ſtatim poſt partum vel poſt aliquod tempus præterlapſum accedit, continuo increſcit & ſine attactu abdominis interius in loco quodam certo fixus perdurat & ardens pungenſque percipitur (*z*). Omnis enim dolor punctorius internus cum calore & febre internam inflammationem denotat (*a*). Dolor hic quatenus in hoc vel illo loco ſentitur, eatenus hæc vel illa pars uteri inflammata eſſe judicatur (*b*). In omni fere uteri inflammatione ab ejus tumore, tenſione, calore & partium adſitarum conſenſu dolor in lumbis & dorſo gravis & obtuſus ſeſe manifeſtat (*c*). Si uteri fundum inflammatio tenet, idem dolor ad umbilici regionem (*d*); ſi cervicem & vaginam, in regione pubis (*e*) ſentitur tenſivus. Quando in latera ſub hypochondriis dolor ſerpit, ad ovariorum vel tubarum fallopianarum inflammationem concludere licet. Dolor in inguinibus (*f*) verſus crura pergens ob ligamentorum uteri tenſionem lateralem ejus partem inflammatam indicat. Ipſæ etiam mammæ propter uteri illarumque arteriarum conſenſum valdopere dolent (*g*). Dolores autem hi omnes a motu ſanguinis vel in uteri vaſis impedito vel aucto, vaſis ipſis nimium dilatatis, compreſſis, ruptis, & nervis a ſtimulo acri, preſſione & violen ia tenſis, irritatis & ſpaſmodice contractis, originem ſuam trahunt (*h*). Dum vero inflammationem noſtram ex doloribus variis detegere annititur medicus, bene notet, non ſemper ex dolore percepto certum uteri locum affectum & inflammatum indicari, eoſdemque ab illis, qui a flatibus, ſaburra

(*z*) Inflammationem uteri judicari ex tumore & dolore circa uteri regionem, oſtendunt *Jonſton* l. c. *Lud. Mercatus* lib. 2. de mulierum affection. c. 17 p. 605. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Franciſc. de le Boe Sylvius* l. c. p 558 ſeq. *La Motte* l. c. lib. 5. c. 7. p. 629. Uterum inflammatum ipſum tumere & dolere ſcribit *Varandæus* l. c. p. 135

(*a*) Vid. *Swietenius* l. c. Tom. II. §. 772. p. 581.

(*b*) Sic ait *Foreſtus* l. c in qua parte uteri inflammatio eſt, ibi dolor.

(*c*) Lumborum dolorem uteri affectionem indicare, teſtantur *Fienus* in Semiotic. Sect. V. c. 2. p. 401. *Lud. Mercatus* l. c. *Sorbait* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Meſnard.* l. c. p. 348.

(*d*) Conſulatur *Foreſtus* l. c. *Jonſton* l. c. *Sennertus* l. c.

(*e*) Vid. *Foreſtus* l. c. *Jodoc. Lommius* obſervat. medicinal. lib. 2. p. 207. Amſtel. 1715.

(*f*) Id docent *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Lommius* l. c.

(*g*) De conſenſu mammarum cum utero etiam affecto, legantur *Sennertus* l. c. *Gorterus* Prax. Medic. Tom. II. p. 162. *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 485. *G. R. Boehmerus* in diſſ. de conſenſu uteri cum mammis cauſa lactis dubia Lipſ. 1750.

(*h*) Dolorum cauſam in genere declaravit *Swietenius* l. c. Tom. I. §. 222. ſeq. Qua ratione ipſi in utero oriantur, ex ipſa ſtructura explicavit *Mich. Hoffinger* in diſſ. de doloribus parturientium Vienn. 1752. Eoſdem, ut inflammationis uteri ſignum poſt partum adducit *Sylvius* l. c. lib. 3. c. 9. p. 558. ſeq.

burra & ſpaſmis primarum viarum proveniunt, ex aliis phænomenis attente dijudicet & diſtinguat. Dubium ergo & anceps adhuc eſt illud e doloribus natum judicium, niſi ad alia ſigna ſimul reſpiciatur.

§. X.

Major certitudo inflammati uteri naſcitur, ſi cum ſignis modo allegatis orificium uteri retrorſum retractum, attactu tumidum, durum & doloroſum eſt (*i*); ſicque ſimul ſanguinis & lochiorum fluxus, qui partum ſequi debet, plane ſe remiſit & interceptus eſt (*k*), §. 7. 8. Uterus porro, quoniam inter inteſtinum rectum & veſicam ſitus & per vaſa & nervos cum his connexus eſt, quando inflammatur & tumet, has partes & earum inprimis ſphincteres ita afficit & conſtringit, ut actiones ab ipſis perficiendæ lædantur. Hinc a parte uteri poſteriore inflammata inteſtini recti teneſmus & alvus obſtructa, ab ejus autem anteriore parte inflammata, retentio & ardor urinæ ſentiuntur (*l*). Quæ in remotis partibus accidunt ſymptomata, cum reliquis ſimul conſiderata, de inflammatione nos quoque certiores reddunt. Ob ſanguinis motum in arteriis iliacis & cruralibus impeditum, & nervorum vicinorum tenſionem vel preſſionem, crurum pedumque dolor, torpor & tumor ad genua uſque conſpicuus cum claudicatione moleſta ſæpiſſime obſervantur. A conſenſu pariter nervorum intercoſtalis & paris vagi ex cerebro oriundorum & a ſanguine ob nimiam repletionem arteriarum cœliacarum & meſaraicarum verſus ſuperiora per carotides & vertebrales arterias urgente & vaſa cerebri diſtendente capitis dolor & vertigo proveniunt (*m*). Ex his ipſis cauſis ventriculus, qui in feminis utero admodum reſpondet & ab eo gravido ſuas jam moleſtias perfert, etiam ab eodem inflammato in puerperis poſt partum ita afficitur, ut a ſanguine per vaſa gaſtrica coronaria copioſius adducto

(*i*) Ejuſmodi orificii uteri mutationem in inflammatione adeſſe, annotarunt *Foreſtus* l. c. *Riverius* l. c. *Sennertus* l. c. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c. 14. *Gorterus* in Prax. medic. Tom. II. lib. 5. p. 157.

(*k*) A lochiis retentis varia ſymptomata, febrem & inflammationem oriri, confirmant *Hippocrates* ſect. 5. aphoriſm. 58. *Williſius* l. c. de febribus c. 16 p. 126. *Harveus* l. c. p. 369. *Dionis* l. c. c. 10. p. 352. *La Motte* l. c. obſervat. 409. 410. 413. *Vaterus* de utero gravido §. 6.

(*l*) Hæc ſymptomata in hiſce uteri partibus inflammatis adeſſe, aſſerunt *Jonſton* l. c. *Fernelius* lib. 6. c. 15. *Sennertus* l. c. *Hoffmannus* l. c. *Varandæus* l. c. p. 138. *Mauriceau* l. c. c. 11. p. 420. *Meſnard* l. c. p. 348.

(*m*) Ab hoc ipſo conſenſu uteri cum nervis multa ſymptomata explicari poterunt. Uterum vero reliquum corpus facile in conſenſum trahere & multa mala excitare, demonſtrat *Harveus* l. c. p. 366. *Trincavelius* l. c. lib. 11. c 14. Uteri cum capite conſenſum non a nervis, ſed ab humoribus ab illo provenientibus deducit *Laurent. Bellinus* de capitis morbis p. 486.

ducto & plexu nervorum ſtomachico & phrenico irritato, nauſea, vomitus & ſingultus oriantur (*n*). Horum quæ huc uſque adduxi ſymptomatum, in vario inflammationis uterinæ gradu vel plurima, vel ea omnia ſimul conjuncta adeſſe, obſervantur. In iis autem omnibus conſiderandis maxima cum cura ad febrem attendendum eſſe, ſerio monemus. Hæc enim in partiali inflammatione nonnunquam valde exigua eſt (*o*) & tantum ſolo genarum & faciei rubore, phlogoſibus vagis & aliqua tantum verſus veſperam exacerbatione cum pulſu aliquomodo celeriori, ſeſe manifeſtat.

§. XI.

Quando autem ſanguis jam tempore graviditatis ob lentiorem ſuum motum ſpiſſior factus eſt §. I. IV. ideoque diatheſis phlogiſtica inducitur, aut alia materia putrida, acris ſtimulans in utero collecta ad ſanguinis maſſam transducitur, aut in eadem jam latens, nunc magis movetur citiuſque evolvitur; quando porro ex magna vaſorum uteri obſtructione major cordi reſiſtentia naſcitur; magna etiam febris eaque continua cum ſymptomatibus huc uſque recenſitis excitari & aliis gravioribus & malignis in inflammato utero ſævire ſolet (p). Hæc febris primum plerumque cum horrore puerperam aggreditur, quem æſtus magnus calorque ſiccus continuo durans aut ſaltem parum remittens ſequitur, quique verſus veſperam quotidie cum nova horripilatione interveniente augetur. Pulſus in debilioribus ſubjectis celer & debilis (*q*), in robuſtis celer, magnus & durus percipitur; licet ſæpe in vera inflammatione pulſus durities non adeo manifeſte cognoſcatur, nec adeo huic ſigno fidendum ſit (*r*). Quoniam præter ea ſanguis inflammatus denſior fit & propter motum in abdominalibus vaſis impeditum copioſius

(*n*) Uterum & ſtomachum conſortium inter ſe habere dicit *Leonh Fuchſius* Operum Tom. II. Lib III. c. 59. Nauſeam, vomitum & ſingultum in inflammatione uteri concurrere, legimus apud *Lommium* l. c. *Sennertum* l. c. *Williſium* l. c. p. 126. qui hæc ſymptomata a nervorum nexu deducit.

(*o*) Etſi quidem *Aretæus* l. c. c. 64. afferit in inflammatione uteri ſemper febrem acutam adeſſe, & *Boerhaavius* eandem in genere inter morbos febriles acutos refert, de Cognoſcend & curand. morbis §. 770. tamen experientia pro nobis pugnat & *Hippocrates* eandem conſignat Sect V. Lib. I. de natura Mulierum dicens: Si ex partu uteri inflammationem conceperint, febris levis corpus detinet. Hanc febrem ab inflammato utero a primo inſultu benignam eſſe, notat *Rich. Morton.* de febribus inflammatoriis c. 2. p. 8 Operum medic. Genev. 1696. 4.

(*p*) Hinc *Hippocrates* l. c. recte monuit ex inflammatione uteri febrem accendi.

(*q*) Talem pulſum quoque deſcribit *Sennertus* l. c.

(*r*) Inflammationem internam quidem ex pulſu duro cognoſci, eum tamen etiam interdum uti in hepatis inflammatione, debilem eſſe, affirmat *Gorterus* in Compend. Medic. Part I. Tract. XLVII. p. 238.

ſius verſus ſuperiora & inprimis per pulmones agitur; inſuper quoque non raro ipſa inteſtina a calore nimio & flatibus expanſa ſunt, indeque diaphragma ſurſum protruſum inſimulque ſpasmis tenſum eſt; reſpiratio (*s*) ut plurimum anxia, brevis & cum ſic dicta anguſtia præcordiorum animadvertitur. Delirium (*t*) vel a primo ſtatim morbi impetu, vel quarto, quinto, ſeptimo nonoque die, vel tardius accedit, & oſtendit, tum a ſanguine æſtuante, tum a nervis in conſenſum ductis, ipſum cerebrum ejusque vaſa & membranas affici, fluidique nervei ſecretionem turbari. Ab hac ipſa cauſa etiam tremor & convulſio (*u*) vel totius corporis vel extremitatum, & in debilibus inprimis puerperis lipothymiæ frequentes haud raro ſuperveniunt. Præter hæc in maximo acutæ febris augmento, ubi inæqualis ſanguinis per vaſa motus, ejuſque per ea minima ſpaſmo contracta fere tota immeabilitas adeſt, inquietudo ſumma, ſomnus nullus, ſitis ingens, lingua ſicca & arida, ſudor frigidus in capite & extremitatibus, ipſorumque extremorum frigus (*x*) ut peſſima ſigna concurrunt. Purpura tandem maligna tarde prorumpens & diarrhœa colliquativa ſeroſa inflammationis uterinæ factæ, triſtiſſima ſigna habentur.

§. XII.

Ex his itaque ſymptomatibus variis, quæ uteri inflammationem concomitantur, quatenus vel pauciora adſunt, aut ea ſe remittunt aut exacerbantur, vel nova alia adhuc ſuperveniunt, ipſius morbi exitus varius & mutationes ſingulares prænunciari poſſunt. Quando ergo materia inflammatoria in utero nata movetur, ſenſim ſenſimque reliquis humoribus immiſcetur & repetito circuitu ita immutatur & ſubigitur, ut ſine evacuatione aliqua ſenſibili & notabili ſymptomatum remiſſio ſequatur & ægra melius ſeſe habere incipiat, tunc diſcutitur & reſolvitur ipſa uteri inflammatio. §. II. Hæc reſolutio fit in bona corporis tem-

(*s*) Spirandi difficultatem in hoc morbo bene attendendam eſſe, hanc enim aliquando imperitos medicos, pleuritidem adeſſe exiſtimantes, decepiſſe monet *Mercatus* l. c. cum quo conſentit *Varandæus* l. c. p. 140. Cum anxia reſpiratione in inflammatione noſtra tuſſiculam ſiccam plus ſimplici vice obſervavi.

(*t*) In uteri inflammationibus ægrotas ſanæ mentis eſſe, non obſcurum recuperandæ ſalutis indicium exiſtimatur a *Proſper Albino* de Præſagienda vita & morte ægrotantium Lib. II. p. 77. 78. Lugd. B. 1733. 4.

(*u*) Qua ratione huic febri ſumma convulſio ſuperveniat, oſtendit *Bellinus* l. c. p. 454. ſeq.

(x) Frigiditatem extremorum a dolore in utero venire, docuit *Proſp. Albinus* l. c. Lib. II. c. 15. p. 125. Horror & frigus in febribus continuis ut ſignum inflammationis viſcerum adducitur a *Fieno* l. c. c. 6. p. 211. Hæc & alia plurima ſymptomata uteri inflammati repetit *Gorterus* in Prax. Med. Syſtemat. Tom. II. p. 160.

temperie, quæ aliquo modo laxa, certe non adeo ſtricta eſt, ubi tamen vires vitæ ſatis validæ ad ſuperandam materiam morboſam ſufficiunt, humores adhuc mobiles, blandi, nec tantopere lenteſcentes, viſcidi & corrupti ſunt; ubi porro inflammatio non adeo profunda omnem uteri ſubſtantiam occupat, ſed tantum vel in ejus membranoſo contextu interno, vel in alia aliqua parte ſuperficietenus hæret, nec cum magna febre aut gravibus ſymptomatibus conjuncta eſt. Quando inflammationi huic a lochiis retentis vel ſuppreſſis ortæ, illa a primis morbi diebus & quidem copioſe redeunt; tunc ſanguis abundans & vaſis impactus movetur, evacuatur, &, ſic liberiori circulatione reſtituta, obſtructio & inflammatio pariter ſolvitur. Quando autem materia mobilis reddita eodem modo, ut antea dictum fuit, cum reliquis humoribus miſcetur & per corpus transducitur, attamen eas dotes non habet, ut vitali motu ſubigi, mutari & diſſipari queat, vel ad organa ſe & excretoria varia vel ad alia loca mittitur, & ſic aliqua evacuatione notabili ſeu criſi expellitur. Evacuatio hæc vario modo abſolvitur. Si enim materia adeo immutata, imminuta & in minimas moleculas diviſa eſt, ut per vaſa minima in corporis ſuperficie excurrentia penetrare poſſit, ſudore copioſo interdum feliciter eliminatur. Si vero hæc ipſa ad eadem loca pulſa acris, viſcida, nec viribus vitæ ſufficienter ſubacta & cocta eſt, ibidem in vaſis minimis hæret & colligitur, ſtimulo ſuo novas irritationes, obſtructiones & inflammationes facit, quæ in puſtulas ſeu abſceſſus minores mutantur & purpuram ſiſtunt, quæ evacuatio tantum incompleta & metaſtica habetur (*y*). Attamen hæc purpura ipſa ſi benigna manet, nec cum aliis ſymptomatibus novis & gravioribus ſtipata eſt, a morbo tandem liberat ægras. Eſt ideo hæc bene diſtinguenda a maligna, quæ, ſi a corruptis, reſolutis & acribus hnmoribus nimium jam factis propullulat & cum diris ſymptomatibus & febre continua tardius prorumpit, peſſima eſt & plerumque mortis ſignum affert. §. XI. Vidi etiam in vera uteri inflammatione, quod materia peccans hac metaſtatica mutatione ad alia corporis loca v. g. manus pedesque tranſlata, magnos ibi tumores cum dolore & rubore produxerit (*z*), quibus in abſceſſus & ſuppurationem laudabilem tranſeuntibus, uteri ſtatim inflammatio cum ſanitatis emolumento judicata fuit. Interdum etiam eadem naturæ lege materia inflammatoria, inprimis a lochiis retentis nata, ad inteſtina delata, per hæc ipſa evacuatur. Quæ alvina evacuatio ſive diarrhoea vel fæculenta vel ſeroſa, ſi moderata ſine vehementibus torminibus & cum dolorum, febris ac reliquorum ſymptomatum remiſſione & levamine notabili conjuncta eſt, puerperis ſalutaris

(*y*) Vid. *Boerrhaavius* de Morbis cognoſcendis & curandis §. 938. ſeq. & *Swietenius* l. c.

(*z*) In inflammatione uteri tumores aliarum partium dolentes obſervarunt *Hippocrates* Sect. V. de Natura mulierum *Aretæus* l. c. *Trincavelius* l. c.

taris habetur (*a*). Si vero eadem ab acrimonia humorum jam corruptorum & reſolutorum & ab inflammatione ad inteſtina ſerpente ſimul dependet, ſi dejectiones ſeroſæ copioſæ, colliquativæ, fœtidæ præter voluntatem cum maxima virium debilitate ſubſequente fluunt, tunc peſſimum inflammationis male judicatæ ſignum eſt. §. XI.

§. XIII.

Præter has jam commemoratas inflammationis uterinæ reſolutiones alia notatu etiam maxime digna eſt, ejus mutatio, qua nempe ipſe uterus inflammatus in ſuppurationem tranſit; §. II. (*b*) quæ quidem fit in corporibus ceteroquin ſanis bonisque ſuccis præditis, ubi tamen obſtructio in uteri vaſis tanta eſt, ut reſolvi nequeat, ſed febre reliquiſque ſymptomatibus durantibus, vaſcula ab humore quieſcente diſtenta atterantur, ſolvantur, rumpantur & deſtructa ſic cum materia morboſa cocta fluidiſque affluentibus commixta in humorem album, blandum, ſpiſſum, pus dictum, convertantur. Uti vero inflammatio, ſic etiam ſuppuratio vel aliquam uteri partem profundam, vel aliam in ſuperficie, membranam ſcilicet internam & illum locum, ubi placenta adhæſit, occupat. Illa vel præſens vel futura uteri ſuppuratio ſive abſceſſus, ex variis ſignis cognoſcitur. Febris enim præter illa ſymptomata ſupra citata interdum aucta, interdum moderata eſt, plerumque tamen cum ardore & dolore fixo continuo in certo loco pulſante durat, verſus veſperam exacerbatur cum horripilatione vaga ſuperveniente (*c*). Tempus ſuppurationis ipſum incertum eſt; accidit namque ſeptimo, nono, immo vigeſimo poſt partum die, nonnunquam tamen tardius (*d*). Certiſſimum ejus ſignum eſt, ubi poſt dolores pulſantes febrisque remiſſionem

(*a*) Mulieres purgamentorum ſuppreſſione laborantes, ſi, poſt nonum diem alvi fluxu corripiuntur, liberari inquit *Riverius* l. c. Lib. II. p. 24. cui annuit *Georg. Baglivius* Prax. medic. Lib. I. append. de Dyſenteria. *Schacht* l. c. Lib. X. c. 4. p. 283.

(*b*) Hæc mutatio eodem modo fit, ut in aliis inflammationibus, quam *Swietenius* l. c. Tom. I. § 403. p. 696. ſeq. optime expoſuit.

(*c*) Hæc inflammationis uteri in abſceſſum & ſuppurationem tranſeuntis ſigna adduxerunt citati jam auctores. *Galenus* in Definition. medic. n. 299. hæc habet: Abſceſſus in utero eſt, quum intenſus eſt dolor pulſatque & uſque ad imum ventrem, inguina ac lumbos pertundit & febres adoriuntur. *Valeſc. de Taranta* de Morbis curandis Lib. VI de matricis abſceſſu plurima illa ſigna quæ in inflammatione ſunt, etiam in abſceſſu adeſſe docuit. Conferantur, inſuper *Foreſtus* l. c. *Riverius* l. c. *Lommius* l. c.

(*d*) Poſt ſeptimum & nonum plerumque diem abſceſſum ab uteri inflammatione fieri, ſtatuit *Morton* l. c. p. 10.

ſionem, pus verum ex utero ejusque vagina vel uno impetu vel ſucceſſive per plures dies effluit (*e*), hoc quando album, æquale, ſpiſſum, blandum nec fœtidum eſt, ſpem facit (*f*). Quando partibus membranoſis & flocculentis mixtum conſpicitur, vel particularum placentæ relictarum vel tunicæ uteri internæ lacertoſæ exeſæ indicium eſt *g*). In hoc ſtatu abſceſſus factus plerumque abſtergitur, conſolidatur & ægra convaleſcit. Quo citius id perficitur, eo melius, quo tardius, eo majorem metum affert, ne plures partes ſimul arrodantur, deſtruantur. Obſervationibus enim & experientia conſtat, poſt ejuſmodi abſceſſus factos interdum ulcera malæ indolis ſupermanere, quorum ſanies lente reſorpta maſſam humorum tandem inficit & cacochymicam reddit (*h*). Apportabatur haud ita pridem in noſocomium Lipſienſe femina maxime emaciata, quæ de dolore ventris infimi & lumborum continuo, obſtructa alvo, teneſmo & ſtranguria querebatur. In abdomine ipſo collapſo circa uteri regionem corpus durum & attactu denſum reperiebatur; ex vagina uteri pus & ichor fœtidus effluebat. Cum his ſimul febris lenta depaſcens conjuncta erat. Concludendum erat ex ſignis his, ulcus in utero latere. Nec fefellit conjectura. Aperto enim poſt mortem abdomine, uteri fundum totum ſcirrhoſum, & medium ejus corpus & cervicem ulceroſa materia plane exeſum atque corruptum vidimus. Ipſam veſicam vicinam occupaverat ulcus, quæ diſſecta pure & ſanguine grumoſo repleta & in ſiniſtro latere ab acri materia perforata erat, ſic, ut verſus regionem inguinalem uſque ad femur ſub integumentis ipſum pus delapſum hæreret (*i*). In illis autem feminis, ubi ab ulcere puro facto & conſolidato cicatrices fiunt, quædam incommoda remanent, olim timenda; futuræ enim, ſi, qua eveniat, graviditatis moleſtæ, hæmorrhagiarum, & abortus periculum iſtæ afferunt, vel certe futurum partum, dum illæ in fortiori niſu diductæ rumpuntur, gravem & doloroſum reddunt, novæque inflammationi & ulceribus occaſionem præbent.

§. XIV.

(*e*) Pus ex pudendo ulcus uteri demonſtrare, ait *Fienus* l. c. Sect. IV. c. 2, p. 275. *Carol. Muſitanus* Chirurgia theoretic. practic. Tom. II. c. 49. de ulceribus uteri p. 214.

(*f*) Excrementum uteri ulcerati in ſpiſſitudinem tendens bonum eſſe, perhibet *Valeſc. de Taranta* l. c. & pus album, læve & odoris non mali ex abſceſſu uteri feminæ ſanitatem reddere, pronunciat *Lommius* l. c.

(g) In morboſo cadavere gravido membranam uteri internam turgeſcentem, inflammatam & croſam vidit *Philip. Adolph. Bœhmerus* in Faſcicul. obſervat. anat, p. 27. n. 13.

(*h*) De malis ex pure reſorpto ortis evolvatur *Swietenius* l. c. Tom I. § 406.

(*i*) De abſceſſibus & ulceribus uteri egerunt *Felix Platerus* in Obſervat. Lib II. p. 480 *Foreſtus* Obſervat. medic. Lib. XXVIII. obſerv. 19. p. 703. *Ferneiius* l. c. *Harveus* l. c. de partu p. 532.

Peſſimus inflammationis uteri exitus eſt, quando illa in gangrænam terminatur (*k*) §. II. Sequitur autem gangræna, quando inflammatio profunda & gravior in aliqua uterinæ ſubſtantiæ parte intima ſedet; vel quando totus uterus adeo inflammatus eſt, ut vires vitæ languidæ ad materiam ſubigendam & immutandam non ſufficiant. Humores porro acres in corporis vaſis vel nimium laxis vel rigidis contenti, ſi aut ab ipſa naturæ vi aut a medicamentis ad inflammationem diſcutiendam calidis adhibitis, §. VIII. nimio impetu moventur, febrem tantam accendunt, qua humorum pars liquidiſſima diſſipatur, craſſa & tenax in vaſa arctius impingitur, quieſcit & calore acrior redditur (*l*). Si ergo in vaſis uterinis omnis humorum motus tollitur; materia obſtructa nec moveri, ſolvi & diſcuti, nec in ſuppurationem laudabilem mutari poteſt, ab eadem ſtagnante vaſcula tenerrima rumpuntur, liquida tenuia effluunt, & ſpontanea deinde mutatione & calore in utero hæc omnia corrumpuntur & putreſcunt. In puerperæ uteri inflammatione laborantis, nono poſt partum die exſtinctæ cadavere ſecto, totam uteri cervicem gangræna affectam; quoad colorem lividam & nigram; quoad ſubſtantiam ita corruptam & deſtructam obſervavi, ut attactu ſolo in putridam maſſam cum fœtore & ichore acri effluente decideret. In triſti autem hoc rerum ſtatu varias mutationes notabiles animadvertere licet. Sub maximo febrilis æſtus gradu præter opinionem horror (*m*) internus plus minuſque magnus cum tremore & extremorum frigore ægram corripit; reſpiratio maxime anxia & anheloſa; omniaque ſymptomata graviſſima redduntur; quæ vero omnia & præſertim dolor antea vehemens, paulo poſt ſubito ſe remittunt & ægra bene ſeſe habere putat. Sed fallaces hæ ſunt induciæ (*n*). Certiſſimum enim gangrænæ jam factæ indicium mox præbet ſanies ichoroſa, acris, putrida, cum fœtore ex utero effluens, quæ uteri partes adhuc ſanas ſimul corrumpit & omnes humores citius depravat; novam febrem cum pulſu celeri & debili & delirio accendit, quibus omnibus miſeræ viribus exhauſtæ morti tandem traduntur.

§. XV.

Accidit denique adhuc alius nec minus triſtis inflammationis noſtræ exitus, quando materies in uteri parte inflammata per jam dictos naturæ motus varios nec in abſceſſus; ulcera & gangrænam tranſit, ſed

 quieta,

(*k*) De inflammationis exitu in gangrænam conferatur *Swietenius* l. c. T. I. §. 388. de gangræna viſcerum & uteri a partu difficili, orta, ibid. §. 434.

(*l*) De corruptione humorum in gangræna videatur *Plattnerus* l c §. 169.

(*m*) De horrore illo periculoſo vid. *Hippocrates* Lib. I. epid Sect. 3.

(*n*) Suſpectam & periculi plenam hanc levationem, quæ a vaſis obſtructis cum nervis antea tenſis, jam ruptis, dependeat, pronunciat *Platnerus* l. c. §. 172.

quieta, craſſa & compacta hæret ſcirrhumque ſiſtit (*o*) §. I. Ad hunc ipſum autem generandum uterus maxime diſpoſitus eſſe videtur (*p*). Ejus enim compagis vaſcula minima intricatiſſima, contextus cavernoſus & glanduloſa forte fabrica, in hoc viſcere ſpongioſo præſens, a ſpiſſo & tenaci humore repleta, diſtenta & infarcta, viam liberam & motum humorum circulatorium non permittunt, unde ipſa vaſa minima cum reliqua textura & contentis liquoribus ſpiſſis concreſcunt, & tumores duros & indolentes generant (q). Scirrhum autem in utero poſt inflammationem factum eſſe, ex febris reliquorum ſymptomatum, ſine facta criſi, remiſſione, ex torpore corporis, gravitate, pondere & dolore obtuſo in utero relicto, dijudicare licet. Hos quidem ſcirrhos mulieres nonnunquam ſatis diu ſine inſigni incommodo in utero gerunt, ſed quo magis deinde augentur & creſcunt, eo pejora ſymptomata excipiunt & tandem a levi cauſa accedente in cancroſa ulcera (*r*) & carcinomata mutantur, quæ vitam tædioſam & moleſtam, tandemque mortem afferre ſolent miſerimam. Hinc jure meritoque mulieres dolemus cum *Gualtero Charletono* (*s*) dicente: „ Magna certe feminarum miſeria „ eſt, quod, dum viros in ærumnarum anguſtiis conſtitutos placido „ conſuetudinis ſuæ ſolatio laborant ſublevare; variaſque tum conſer„ vandi tum propagandi generis humani gratia, moleſtias ſuſtinent, „ variis morbis obnoxiæ fiant. Neque enim eos tantum morbos, quos vi„ ri, ſæpe & ipſæ patiuntur, ſed & plures, ſed & peculiares, ſexuique „ noſtro ignotos perferre coguntur. At vero undenam ilias hæc malorum „ miſellis mulieribus ſuboritur? Indubie non aliunde, quam ex utero.

(*o*) De ſcirrhi origine in genere vid. *Swietenius* l. c. Tom. I. § 484.
(*p*) Id quoque afferit. *Peu* l. c p. 563.
(*q*) Conferantur *Graafius* l. c. Lib. VIII. p. 191. *Ruyſchius* Obſervat. anatom. chirurg obſerv. VII. p. 13. *Martin. Schurigius* in Conſideratione partium genital. muliebr. Sect. III. c. 2. De ſcirrhi origine in utero & ſymptomatibus egit *Varandaus* l. c. cap. 9. p. 165. *Mauriceau.* l. c. Lib III. c. 12. De eodem obſervationes communicavit *Hallerus* in Pr. de morbis uteri Gœtting. 1753.
(*r*) De utero cancroſo videantur *Tulpius* Obſerv. medic. Lib II. c. 2. p. 64 Lib. III. c. 34. *Pechlinus* l. c. Obſervation. XXII. p. 50. *Mauriceau.* l. c. cap. 13. p. 426. *la Motte* l. c.
(*s*) Inquiſit. medic. phyſic. c. I. p. 4. 5. Lugd. Bat. 1686. 12.

FINIS.

GEORG.

CXXXIX.

GEORG. ERNESTI STAHL

ET

JOHAN. KANOLD,

DE

ABORTU ET FOETU MORTUO.

Halæ menſ. Mart. 1704.

PROOEMIUM.

QUantumlibet verum omnino ſit, & ſumma inſuper atque attentiſſima conſideratione ac penſitatione dignum, quod homines, in proportione ſummæ illius, imo abſolutæ, ſi in ſe ſpectetur, diſpoſitionis ad corruptionem, quam corpus illorum præ ſeſe fert, valde raro ægrotent; non minore tamen, ſed ſane tanto circumſpectiore conſideratione dignum eſt etiam illud, quod nihilominus ſub hac infrequentia, frequentia tamen inſignis adhuc obſervanda veniat, ſi homines ad bruta conferantur. Non placet hoc loco materiæ hujus tractationem ſuſcipere, cum eidem jam alium, ſub divinæ gratiæ favore & præſidio, deſtinaverimus: interim illud breviter delibare non piget, quod magnum fundamentum hujus frequentioris ægrotandi eventus in hominibus ſit rationis tam fragilis atque fluxæ, uti eſt, uſus perverſus & inconſideratus: ſenſuum lenocinio, & male-moratarum intentionum turbulentæ inventioni innixus: quibus rebus genealogiam ſuam debet perverſarum, & tamen contumacium aſſuetudinum turba, quæ tranquillitati, ordini, atque conſtantiæ actionum vitalium, multiplices aberrationes inducunt. Ἐκ γενετῆς νῦσον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, à generatione uſque ſui, morbum ſeu morborum mancipium eſſe hominem, *Democritus* olim judicaſſe perhibetur. Quantumlibet autem de reliquo quidem, ſi actum ipſum reſpiciamus, effatum hoc fallat; valet tamen, tum de diſpoſitione illa perpetua utique eximia, tum etiam de eventu utique talium effectuum in homine præ brutis omni modo frequentiore. Placet conſiderationem hanc exemplis confirmare: diſpoſitionem inquam, qua homo vel ἐκ γενετῆς, ab ipſa uſque generatione ſua & primis ſubnaſcendi initiis, aberrationibus vitam ejus periclitantibus & indolis vere humanæ actiones pervertentibus, obnoxius obſervatur. Quid enim ſunt graves illi affectus, qui fœtui adhuc in utero matris hærenti ingruunt à pathematibus animi, & ſtolida imaginatione matris; à quibus ſtructura, à reliqua humana indole plus minus aliena; pavida, horrida, violenta & convulſiva, tam ingenii impreſſio, quam motuum temeraria aſſuefactio: in utero quidem matris impreſſa, ſed extra hunc etiam, durabili indolis ac intentionis depravatione, perennans: quid nævi materni, fœdi ſubinde, imo horrendi aliquando; mutilationes, deformitates, alienas, & beſtiales aliquando, figuras atque conformationes imitantes. At vero graviſſimam eſſe illam τῆς γενετῆς νῦσον, qua miſellus homuncio, in ipſo fiendi & ſuboriendi demum actu, crudeliter atque violenter obruitur, & ex ipſo nativitatis ſuæ impetrandæ fonte veluti atque fundo ejicitur, nemo ſit quin facile conſentiat. Neque vero minor, ſed puto major, & commiſeratione dignior, eſt ille ἐ γενετῆς infelix exitus, quando in ipſo portu, quod ajunt, fit naufragium, & feliciter τὴν γενετὴν hactenus adeptus fetus; ubi jam in liberiorem vitalem auram

ram emergere, & operoſe ſtructæ ſuæ officinæ uſu frui debebat, temere & velut ex inſperato peſſundatur, & e medio rerum ſuarum ſucceſſu, perfide, aut ſane perverſe, ſupprimitur atque extinguitur. Mortem, loco vitæ, in partu me deſignare velle hac deſcriptione, nemo, puto, non intelliget: hæc certe duo exempla, quibus fetus vel in media ſua ſubnaſcendi operatione, deficit, aut deſtituitur: aut feliciter peracta illa ſubnaſcendi opera, in limine vitæ ita graviter impingit, ut inde in mortem recidat, Abortum *inquam,* & Partum Mortuum, *medica diſquiſitione proſequi, propoſitum eſſe putamus, non ſolum ſolertis conſiderationis occaſione conſpicuum, ſed etiam exercitii publici loco non indignum. Cum itaque mihi incumbat* Inaugurale, *quod vocant, ſpecimen edere, placuit hanc imprimis materiam mihi ſumere, in eaque vires meas experiri. Faxit* Deus *ter optimus maximus, ut hoc meum cœptum, & feliciter ſuccedat, & in uſum aliquem cedat.*

CAPUT PRIMUM.

Hiſtoriam Abortus, & Partus Fetus mortui exhibens.

NOn occupabimur prolixe in nominibus, ſatis habentes, dixiſſe, quod per *Abortum* nihil aliud recepto ſenſu intelligatur, niſi *partus prorſus intempeſtivus*, ita quidem, ut vel nondum ad craſſum ſenſum *vivat*, vel vivus quidem, nondum tamen ad eam ſtructuræ totius corporis ἀκμὴν pervenerit, ut in aëre noſtro durare, & craſſiore jam nutrimento corporis ſui incrementum recte proſequi, imo abſolvere & exſequi poſſit, quin certiſſime periculum vitæ inſuperabile hac ratione ipſi objiciatur.

Circa *fetus mortui* acceptionem, nulli difficultati eſt locus. Illud tamen attingere ſuffecerit, quod diverſitas utique moriendi, ratione temporis, differentiam aliquam ſpiret; quandoquidem tum longo adhuc tempore ante juſtum partus terminum, æque ac viciſſim proximo ad partum tempore, imo ſub ipſo partus labore, fetus vitam amittere ſolet.

Sicut autem dicta ratione *abortus*, conſiſtit in penitus *intempeſtiva* fetus excluſione; ita ſcire omnino convenit, quod hæc *temporis* anomalia tam late ſeſe diffundat, ut vel a primo uſque geſtationis menſe, ad quodlibet aliud tempus, uſque ad poſteriores menſes, quibus jam *vitalis* magis eſt partus, hæc ipſa excuſſio præmatura ſeſe extendat.

Sane vero ſi ſtrictiſſime loqui placeat, poteſt etiam quilibet partus, qui quidem ante *noni menſis* periodum in lucem editus eſt, quadantenus ad *abortus* referri; & non ſolum, uti revera etiam eſt, *intempeſtivus* habe-

haberi; ſed etiam de illo dici, quod minime ſine aliquo *vitæ*, aut ad minimum ſolidioris atque conſtantioris *ſanitatis* atque *vivacitatis* infantis periculo ita evenerit. Interim tamen non adeo rigide circa hanc acceptionem laborabimus, ſed contenti erimus in taxanda ſolum gravius aberrante hujus intempeſtivæ excluſionis *ἀταξία*.

Illud autem omni modo ad veram hujus mali hiſtoriam pertinet, quod *abortus*, niſi quidem a cauſis exquiſite violentiſſimis, nunquam eadem facilitate contingat, quam illis *ſeptimanis*, imo *diebus*, quibus alias in præſente gravida *menſtruæ* evacuationis periodus ſeſe commovere conſuevit. Quod quidem tanto magis valet in ejuſmodi fœminis, quæ has excretiones magis *exquiſite ſtatas* experiri conſueverunt.

Tanto magis autem conſideratu dignum eſt illud, quod *abortus* talis ſubinde *recrudeſcens*, tanto exquiſitius abhinc ſervare ſoleat *tempus* illud, quo prima vice emicuit; & hoc iterum tanto certius, quo magis prima illa vice *menſtruo* alicui tempori preſſius ſeſe accommodavit.

Ita enim v. g. inter alios non abſimiles caſus, obſervavit D. D. Præſes in illuſtriſſima quadam Domina, quæ *quinquies* deinceps abortum paſſa eſt, quod ſingulis hiſce mali hujus recrudeſcentis vicibus, abortus *ſtato* quodam ordine non ſolum inciderit in *tertii menſis ultimam ſeptimanam*; ſed perpetuo velut ordine, initium fecerit a tacita prorſus atque mitiſſima ſanguinis eruptione, *menſium* conſuetæ evacuationi ex amuſſim reſpondente: quæ poſtquam per *ſex* dies ita plane tranquilliſſime atque moderatiſſime continuavit, coorta eſt *ſeptimo die* vehemens omnino ſanguinis effuſio, cum maxima debilitatione; & animi prius, quam virium dejectione, ſuccedentibus ultimo, imprimis penultima, & ultima vice, ſyncopticis deliquiis, & vitæ periculis: quæ ſymptomata per tres ad quatuor horas ita continuata tandem eliſo *abortu*, (qui, nempe cum univerſis involucris, ovi gallinacei mediocris magnitudinem non ſuperabat) omnia pacatiora fiebant. In alio exemplo obſervavit poſt integrum annum, nempe novem ad minimum menſibus poſt priorem abortum facta nova conceptione, excuſſionem hujus non aliter quam prima vice, circa quarti menſis finem pariter eveniſſe. Item in alia Juvencula, quæ nunquam adhuc pepererat, ſed in matrimonio, ab 18 circiter menſibus contracto, jam bis ſecundo menſe a conceptione abortum paſſa erat, tertia vice per idem tempus incipiebat ſenſationes priores pari tempore iterum perſentiſcere: ubi tamen tempeſtive adhibitis efficacibus remediis, per *Dei* gratiam præſervata eſt a ſimili eventu, & felicis geſtationis atque partus compos facta.

Illud inſuper de *frequentiore*, & imprimis cum gravioribus ſymptomatibus complicato, *abortu*, notandum venit, quod fæminæ ab illo facile *ſterileſcant*. Si tamen rei huic circumſpectius advertatur animus, poterit deprehendi, quod hic eventus non tam facile promiſcue obtingat, etiam frequentiores abortus perpeſſis; quam illis, quæ vel uno ſolum aut altero

 tali

tali abortu correptæ ſunt, ſed *grandiore jam fetu*, & ad abſolvendam ſuam vegetationem, magis idoneo & veluti digno.

Ab hujuſmodi inquam jam *grandioris fetus abortu*, repetito, imprimis autem difficilius excuſſo, ſolet dicta illa *ſterilitatis* ſucceſſio, familiarius evenire: de ſimplici enim admodum *immaturo* abortu, etiam *numeroſis vicibus* deinceps facto, annotavit nihilominus D. D. Præſes plura exempla, quod concipiendi, & ſanum atque vegetum infantem iterum geſtandi ac in lucem edendi energia, non defecerit, ſed potius feliciter hæc omnia ceſſerint ac evenerint: modo *repurgatio uteri debita* tempeſtive, recte atque ſufficienter adhibita fuerit.

Nempe ad hiſtoriam *abortuum repullulantium* maximopere pertinere aſſerit D. D. Præſes, illam obſervationem, quod in abortu, uti diximus, deinceps revertente, ſi quidem prima vice legitimi *fetus* præſentia recte dignoſci potuit, altera aut ad ſummum tertia vice, vix par ratio exſpectanda ſit; ſed potius nihil, niſi *informe* quoddam *concrementum*, ſanguineo magmate & coagulo ſuffarctum, omnis ſimulacri veri fetus expers.

Teſtatur D. D. Præſes, quod hujus rei veritatem multis prorſus exemplis comprererit, e quibus duo ſolum allegare placet. Uxor civis cujuſdam, honeſte quidem, ſed cum labore opificii ſui, vitam ſuſtentantis, triginta circiter annorum fæmina, petit conſilium & auxilium adverſus multiplices anguſtias præcordiorum, imo anxietates & intercurſantia tenſiva abdominis tormenta. Ferebat autem præ ſeſe ventrem ita prætumidum, ut vel gemellos geſtare ex aſpectu judicandum eſſet: ſicuti re ipſa pro prægnante illam intuitus D. D. Præſes, de hac conſtitutione & tempore forte propiore partus interrogabat. Ad quod illa collacrymans, ſe quidem ab hoc longe abeſſe reſpondebat, ſed retinuiſſe hunc ventrem & geſtare ab eo tempore, quo, plus jam annuo, gemellos maſculos, manus circiter longitudine conſpicuos, abortu amiſerit: datis convenientibus remediis per quatuor dies uſurpandis, emanſit, incerto tantiſper effectu: poſt tertiam ſeptimanam redit, & retulit, ſe propter impetratam pathematum ſuorum placationem, nihil amplius remediorum hactenus petere neceſſe habuiſſe: cum autem illa jam recrudeſcant, auxilium iterum rogare. Dato iterum efficaci remedio, poſt alterum diem peperit *concrementum*, caput robuſti fetus æquans, *membranaceum & fungoſum*; & continuato medicamenti uſu rectiſſime expurgata matrice, venter in ſolidum ſubſedit, & fæmina pauco poſt tempore recte imprægnata, feliciter geſtavit & peperit, niſi quod poſt partum largiore hæmorrhagia in lipothymiam prolapſa, eodem tamen remedio, ſed divina præcipue gratia, iterum liberata, ſana poſtea vixit.

Alia honeſta fæmina, annis adhuc florens, & alterius jam infantis mater, cum tertia vice imprægnata eſſet, *abortum*, incertum qua occaſione, patitur. Cum in & ab ipſo abortu graviter periclitaretur, tam hæmorrha-

rhagia, quam alia debilitate, ſub conſilio licet & auxilio medico, retinuit, (1) *Inflationem ventris* præturgidam: (2) multiplex, imo propemodum *perenne*, *copioſum*, aut ſi aliquando intermitteret, recrudeſcens *impetuoſum*, ſanguinis *profluvium*: (3) varios *in ventre dolores*, preſſiones, ardores, palpitationes, volutationes, anguſtias, anxietates; imo, ſi in alterutrum latus recumberet, ſenſum ponderoſioris cujuſdam decubitus in idem latus in hypogaſtrica regione. Hæc durabant omnia atque ſingula *ultra integrum annum*; ubi conſilium petens, ad quæſtionem de perennitate harum rerum, ſpeciatim autem *inflationis* ventris, prope maturam partui graviditatem repræſentantis, reſpondit, omnia & ſingula hæc, toto hæc elapſo anno jugiter ita perſtitiſſe: ventrem autem aliquando quidem magis *tenſum* atque *durum* & ad ſenſum magis quoque *auctum* apparere: aliquando autem tractabiliorem, & preſſioni quadantenus obedientem, ſentiri: menſuram tamen, quam eo tempore exhibebat tanquam juſtæ graviditatis, nunquam hactenus defeciſſe, aut ad *vacuæ* conſtitutionis ſubſidentiam, ullo modo appropinquaſſe. Fluebat autem ipſi maxime eo tempore *ſanguis copioſe*, ita ut vix in publicum prodire ſatis auderet; *palpitationibus* autem illis ſeducta, dubitabat, an non forte revera graviditas aliqua ſubeſſet, imprimis cum etiam medici & medicæ, nihil definire circa hoc dubium, intermedio hoc tempore conſiſi eſſent; ipſa vero quam maxime optaret, ut prægnans utique eſſet, tum amore prolis, tum quod ſpei indulgeret, fore ita, ut univerſus ejus ſtatus hac ratione non ſit ita abſolute p. n., adeoque quovis intuitu periculoſior.

Obliti ſumus commemorare, quod etiam pedes & crura, ſed tamen adhuc levius, & cum diſcuſſione per nocturnam quietem & calorem, *intumuerint*.

Proponebatur itaque huic patienti uſus remedii in hoc genere, ſub divina benedictione, fidi atque experti; a cujus uſu nihil haberet metuendum, ſi vel maxime prægnans eſſet, quæ tamen opinio ipſi ſtatim diſſuadebatur. Simul atque primam doſin aſſumſerat, deſinebat eo ipſo die fluxus ſanguinis: continuato per ſequentes dies uſu, evaneſcebant non ſolum anguſtiæ & anxietates ſymptomata: ſed intra octiduum *ſubſederat* univerſa abdominis *inflatio*, ut non remaneret p. n. conſtitutio, præter *duritiem* quandam in infimo abdomine, undique flaccido, & ſuppreſſo, percipiendam. Exegit ita tres ſeptimanas; in quarum fine ſanguis iterum emicuit; repetito medicamenti uſu, continuavit modice profluere, quarto vero die mane, corripuerunt illam, veri dolores ad partum: & peperit *moleculam*, *membranaceo* involucro molli incluſam, intus etiam folliculis veluti diſcretam, ſed ſolo *grumoſo ſanguine* ſuffarctam, mure mediocri non majorem. Continuato per 10 circiter dies uſu medicamenti, ſub redeunte poſt hac menſium fluxu repetito, mox poſtea recte concepit, geſtavit, & peperit etiam feliciter infantem ſanum.

Imo in illo jam ſupra allegato Illuſtr. Matronæ abortu aliquoties deinceps recurrente, non niſi prima vice, aliquid *vero conceptui* reſpondens, dignoſcere integrum erat.

Sub ipſa excluſione abortus, illud maxime ſolenne eſt, ut partim *dolores*, ſeu *ſpaſmi uteri*, contingant leviores, obſcuriores, imo ſegniores; partim *fluxus ſanguinis*, præ vero partu, longe intemperantior. Fere autem tanto magis utrumque horum, quanto minor adhuc eſt fetus.

Magis autem etiam, corpore atque animo, *torpidiores* obſervantur *abortientes*, quam *parientes*, ita ut revera, vel ad ipſas uſque lipothymias magis propendeant; omnia vero hæc facilius iterum ad euphoriam revertuntur, mox poſt abſolutam excluſionem, inprimis ipſa illa *hæmorrhagiæ* abundantia.

Quando vero etiam ita *intempeſtivum* partum abſolverunt, niſi ſibi parcant, & ſatis circumſpecte ut *puerperas* ſeſe gerant, minime *minoribus* incommodis expoſitæ ſunt; quamvis fere *paucioribus*, quam veræ puerperæ: inprimis autem, quæ jam alias infantes geſtarunt; aut quæ falſos tales conceptus tandem elidendos, tantiſper geſtaverunt. Ita poſtremo loco commemorata honeſta fæmina, cum concrementum illud, poſt priorem abortum anno elapſo tandem eliſiſſet, *quarto die* gravia flatulento torminoſa & ſuffocativa pathemata incurrit, cum repentina *lochialis fluxus* imminutione, plenam ſuppreſſionem minitante; & hoc quidem ab eſu improvido *placentæ*, multo butyro, ut hic locorum peſſimi moris eſt, pinguis atque concoctioni refragantis. Ubi profecto nihil adeo alienum ſponte ſuſpicans medicus, in tam diuturna reliqua ultra integrum annum tolerata variorum gravium ſymptomatum ſyndrome, jam de profundioribus quibuſdam cauſis ſollicitus, cum patientem ipſam inviſeret, placentæ juxta lectum intuitu, & nata inde ſuſpicione improviſi appetitus atque eſus, facta interrogatione minime diffitente ægra, tanto facilius ſolo *digeſtivo* remedio, loco quorumlibet laborioſiorum conſiliorum, incommodis his præſentiſſime conſulere potuit; quæ ſi ab alia cauſa forte deducenda fuiſſent, remediis aliis, ſi nihil amplius, certe facile *inutiliter*, tractari illam contigiſſet.

Tanto major autem neceſſitas in hoc caſu ſubeſt, ut plenaria debita *expurgatio uteri*, plenum exitum ſortiatur, & ad finem perducatur; alias enim juſtiſſimus ſemper manet metus ne damnum aliquod in futurum tempus ſeſe extendens, inde remaneat, aut ſubnaſcatur. Abſolvitur autem hoc negotium non niſi debito ac ſufficiente, ſive ſpontaneo lochiorum fluxu; ſive per medicamenta huic effectui vere atque efficaciter idonea: & profecto ſi quid medicamentis ad hunc ſcopum veri atque certi impetrare eſt integrum, meretur illud omni modo huic caſui, *abortui* inquam, adhiberi: ſicut enim in vero *partu*, ſpontanea lochiorum ſufficiente expurgatione ſatis fieri ſolenniſſimum & quotidianum eſt, ut ibi medico auxi-

auxilio nihil ſit opus; ita plane contra ſe res habet cum *abortu*, quippe a quo, niſi per peritam etiam & efficacem medicationem ſubveniatur, longe familiarius mala conſectaria remanent, quam ut omnia recte in integrum reſtituantur.

Quando vero hoc ita debite peractum eſt, tunc equidem nihil aliud ſupereſt, niſi ut etiam quando recte ad ſe rediit fæmina, & ſana rurſus apparet, tum præliminariter præoccupetur, ne ſuccedente nova impraegnatione, ſimile infortunium ipſi iterum eveniat: quin etiam ſub ipſo geſtationis tempore, circa *menſes* aut *ſeptimanas*, quibus priſtinum abortum perpeſſa eſt, nulla *externa* occaſio ipſi objiciatur, unde ſimilis intempeſtiva atque violenta excuſſio denuo cooriri poſſit. Si tamen ſub priore illo abortu omnia recte, & inprimis ſufficienter, in integrum reſtituta fuerunt, non ſupereſt locus ulli metui, ne hoc tempore aliquid novi incommodi oriatur.

C A P U T II.

De Fetus mortui Hiſtoria.

QUantumvis fetus cum involucris ad ipſum pertinentibus, ſtricte loquendo, mox a primo conceptus in utero materno die, *vita* fruatur, nempe ab omni corruptione conſervetur atque præſervetur; craſſiore tamen conſueto ſenſu & acceptione, tunc demum maxime dicitur & intelligitur *vivere*, quando jam *motus* humorum in proprio ejus corpore fieri, non ſolum conſpici poſſunt, v. g. in *oviparis*; ſed in *viviparis* denique, accedente inſuper etiam locali corporis *motu*, tanto magis commode ſentiri incipit hoc, juxta craſſiſſimam vulgarem acceptionem, *vitæ* ejus conſectarium.

Sicut autem, ut rem paucis complectamur, circa totum negotium *vitæ*, nihil aliud quam generaliora & craſſiora quædam vulgo nota & intellecta, & proinde uſu etiam recepta ſunt; ita inprimis in negotio pariter adeo craſſæ acceptionis, quale eſt illud de *fetu mortuo*, ſane fuerit *ἄκαιρον τὸ ἀκριβολογεῖν*; unde quidem ſuffecerit dixiſſe quod fetus intelligatur *vivus*, recepta loquendi ratione, non niſi ab illo maxime tempore, quo motibus ſenſibilibus ſeſe jam manifeſtare incipit, nempe *a medio* maxime *tempore geſtationis*.

Sicut itaque hoc inprimis intuitu, nempe ad receptum loquendi ſenſum de fetu *vivo*, aut amiſſa iterum vita *mortuo*, loqui neceſſe habemus; ita *mortuum* etiam fetum illum præcipue intelligimus, qui *ab hoc tempore* vita rurſus excidit, & craſſiore quidem *indicio*, tunc inprimis mortuus judicatur, quando amplius non *ſentitur* ullo motu ſeſe manifeſtare.

Fetus itaque *mortui* excluſio, ſtricte ad receptum morem loquendo, circiter a medio geſtationis tempore uſque ad ipſum non ſolum *tempus*, & *actum*, ſed *effectum* omnino *partus* ſeſe extendit. Ut videlicet non ſolum toto hoc intermedio tempore, infans in utero *intermori* poſſit; ſed etiam in ipſo tandem *partus* labore, loco excluſionis ſui vivi, ante abſolutum hunc exitum in ipſo adhuc utero, ſub conaminibus illis atque moliminibus excludendi, intermoriatur, adeoque, ut loquuntur, in portu naufragium patiatur.

Habet vero etiam hæc acceptio aliqualem relationem ad uſum hiſtoriæ partus fœtus mortui. Quandoquidem difficiliores circumſtantiæ hujus negotii, revera illo maxime caſu graviores obſervantur atque ſentiuntur, quando fœtus vita, ſub hac latiore ejus acceptione, jamjam percipienda, iterum excidit: Siquidem prioribus adhuc temporibus pleraque quidem amiſſionem vitæ ejus, ſtrictius dictæ, inſequentia *ſymptomata*, longe minora communiter obſervantur.

Ut autem negotium etiam ſolum hiſtorice juſta ſerie evolvi poſſit, inſtruemus ejus enarrationem ſecundum tres illas præcipuas circumſtantias, 1) quomodo imprimis malum hoc obſervetur *occaſionem & ortum* nanciſci; 2) quomodo colligi poſſit, e *ſignis* certioribus, quod mors hæc evenerit: 3) Quasnam difficultates circa *excluſionem* ejus ſuccedere contingat.

Quod itaque primum attinet, remotiores equidem cauſæ evidentiores obſervantur, ſive *ingens* fœminæ prægnantis *plethora*; ſive *animi* ejusdem ingens *ſenſibilitas*, ad *iracundiam*, aut *mœrorem* atque *terrorem* diſpoſita: ſive reliqua etiam *morbida* imbecillitas: ſive tandem in ipſo demum *partu* male ſuccedentes, & male adminiſtrati ita dicti dolores: ubi quidem imprimis juſto diutior ſtrictura fœtus in utero, non ſubſequente ipſo tempeſtivo exitu, liberum ſucceſſum motus ſanguinis in fœtu ſufflaminare apta, huic effectui evidentem anſam præbere poteſt, quin etiam ſolet. Phantaſticas etiam occaſiones, ab *imaginatione matris*, aut *impreſſionibus* undecunque tandem incuſſis, plurimum hic poſſe, varia monſtrant exempla.

Alterum quod attinet, illas nempe circumſtantias, quæ *mortuo* in utero fœtu ſeſe exſerunt, differunt hæ gradu, prout infans jam *perfectior*, & ipſi partui legitimo maturior, vel e contra adhuc admodum *tenerior* eſt; prout etiam hæc fœtus *mors*, vel diuturniorem aliquem *matris atque fœtus* languorem ſecuta eſt; vel *vegetiori* etiam fœtui, velut ex inſperato ſimul & ſemel accidit & evenit.

Prioribus caſibus, *languor* magis, & *virium* aliqua dejectio in matre; *horridula* etiam, volaticis *ardoribus*, *capitis* doloribus, *anguſtiis* præcordiorum & animi, *appetitus* vitiis, *vertiginoſis* perturbationibus, colludens *ἀταξία*, *mammarum* flacciditas, *lactis* in illis tenuioris ſenſibilis præſentia, nullus amplius *motus* fœtus: *ventris* ad inguina veluti *dela-*

delabentis. & cum flacciditate quadam ita quaſi *pendentis*, inſolitum onus: ante omnia *ſenſibile illius regionis frigus*: in tenerioribus autem omnia hæc & graviora, & breviori tempore increbeſcentia, imo ſubinde ad lipothymiam uſque fœminam deducentia, cum vario interim, nempe vago, *coloris & caloris*, ſtatu.

Poſteriore caſu, nempe ubi fœtus admodum *grandis*, repente interit, imprimis autem *ſub* ipſo *partu*, *inhorreſcit* fœmina, ut etiam *febrili* frigore & *horrore* correpta videatur; *vires* corporis, imo & animi, fatiſcunt velut in momenta: ſuccedunt *anxietates*, *vertigines*, *lipothymiæ*, dolores ad partum *rari*, *debiles*, *breves* revertuntur, imo vel plane evaneſcunt. Imprimis autem *refrigeſcit* communiter magnopere *regio infima abdominis* ſupra pubem, & nullus amplius ſenſus cujuscunque *motus* fœtus percipitur: imo vero magis magisque non corpore ſolum, ſed omnino animo langueſcens fœmina, *ſuæ* quoque *mortis* ſubinde metum, non nimium raro etiam eventum, ſubit.

Tertium reſpectum, ſuperius à nobis allegatum, quod attinet, quomodo videlicet fœtus mortuus *ad partum* ſeſe habere ſoleat, fit illud, quod modo diximus, ut *mortui fœtus* excluſio, tam generali magis matris *debilitatione*, quam ſpeciali *dolorum*, nempe ſpaſmorum debitorum ceſſatione, aut ad minimum, & longe *rariore*, quam conveniebat, & longe *debiliore* recurſu, difficillime ſuccedat atque exeat.

CAPUT III.

Pathologica quædam circa abortum & fœtum mortuum.

NEceſſaria quidem ubilibet eſt diſtinctio, diverſorum reſpectuum & ſucceſſuum unius ejusdemque rei, ne temere implicatio locum inveniat; interim profecto in *Medicis* atque *Phyſicis* rebus, tanto magis neceſſaria hæc eſt circumſpectio, quo difficilior eſt *Phyſicorum* reſpectuum evidens enucleatio; & ſimul remotio ab uſu *Medico*, & à Medicæ theoriæ qualibet neceſſitate.

Luculentum hujus generis exemplum præbet nobis negotium *Generationis hominis.* Circa quam profecto ita in ſolidum nihil verum atque certum deprehendere valuit, in hunc uſque diem, Philoſophia, ut nulla pars totius hujus rei quicquam certum atque fidum præ ſeſe ferat, quin alienis non tantum opinionibus, ſed plane experimentis jactatis in extrema penitus, nempe oppoſite, diripiatur.

Si de *materia* loquentes audias, veteres *ſemen maſculinum*, apoſpaſmatibus *à ſingulis paterni corporis partibus deſumtis*, quaſi *ſingularum partium ſeminis*, conſtans, pro materia conſtituunt; cui *mater* nihil, niſi

niſi *nutrimentum*, nempe ſanguinem menſtruum, craſſiore conceptu ſubminiſtret. E recentioribus diligentiſſimus *Malpighius*, lineamentum aliquod in *ovis* gallinaceis conſpiciens, e quo prima pulli fundamenta, nempe *Cerebrum*, & *ſpinalem medullam* efformari animadvertit; hoc ipſum autem rudimentum etiam in ovis *ſubventaneis*, nempe ſine maſculi ullo commercio, (quod in gallinis vulgaribus, præ aliis avium generibus, familiariter fit;) editis, pari ratione præſens deprehendens: permotus hinc eſt ſtatuere, quod *fœmina materiale* rudimentum pro formatione corporis ſuppeditet, maſculus autem ſolum *ſpirituoſum* quaſi quiddam *orgaſtico-vivificum*, conferat, quo materia illa velut in actum deducatur. Diverſa omnia iterum vidit *Leuwenhoeck*; in *maſculino* ſemine potius vivide mobilia quædam corpuſcula indicans, e quibus *corpus* produci veriſimile arbitratur. Cui rei ut abſolute proſpiciat Dalecampius, profert ejusmodi obſervationem ſeu autopſiam, qua etiam *toto corpore jam diſtinctum* homuncionem, imo numerum aliquem talium, in ſpermate maſculino vidiſſe depingit. At *Sturmius* hic penitus in diverſum abit, veriſimilius reputans, quod aer & aqua, *homunculis* inviſibiliter quidem parvis, ſed tamen penitus jam efformatis, æque ac omnium ſpecierum animantium ſimilibus corporibus, ſcateant; quorum tandem unus in porulo teſtis mulieris, per viri cohabitationem ad hanc capturam diſpoſito ſeu conformato, irretitus, irruptione alimentaris ſubſtantiæ in majorem molem ſufferciatur. Videre eſt puto ex his, quid ſit & poſſit Philoſophia!

Sicut autem adhuc inſolidum deficit omnis circa *materiam* ipſam fœtus formandi ſcientia; cui cordi fuerit inquirere in partem *activam* ejus, illi integrum erit tempus ſuum addicere lectioni ſententiarum, circa hoc negotium variantium, & invigilare harum crebris mutationibus, vel, ut vulgo loquuntur, *ulterioribus explicationibus* priſtinæ ſuæ mentis: inveniet quod agat, ſi non *orationem*, ſed *rationem* ibi quærat. His ſi tandem addiderit diſceptationes de *animæ rationalis*, juxta alios *creatione*; de momento *infuſionis* ejusdem, atque modo: vel aſſertionem propagationis *per traducem*: ille quidem hanc philoſophiam completam habebit: ſi tamen prius recte intellexerit, quod anima rationalis, ut *immaterialis*, *in corpore* quidem eſſe poſſit, (non tamen ut *in loco*, ſed abſolute ut in πȣ̃) interim nec *in corpore*, nec *in corpus* aliquid agere poſſit, quia *immateriale cum materiali non poteſt habere contactum.* Interim excipiendo hic iterum, & his animæ neceſſitatibus ſubordinando *ſpiritus*; quibus vel ab illo *canone* de materialis & immaterialis nullo contactu exceptio eſt; vel ne hic etiam difficultas temere urgeat, intelligere licebit, quod majoris commoditatis cauſa ſpiritus hos neque materialis, nec immaterialis naturæ eſſe conveniat. &c.

Per nos quidem cuilibet liberrimum erit, hæc pro lubitu ſuo ad negotium generationis applicare, dicere, imo iterum aliter, quin vel in

eadem pagina, jam verbis, jam rebus, ſibi contradicere: Nos, antequam ejuſmodi res ita firmiter & conſtanter, ſine ulla reſervatione futuræ *mutationis ſententiæ* ſuæ (*imprimis circa res longe ſimpliciſſimas*, & *nulla una* operoſa, *nedum repetitis*, cogitationibus, *indigentes*) planiſſimis illis, quas alias *ſcholarum* primitias eſſe notum eſt, *poſitionibus*, *ſubſumtionibus*, *concluſionibus*, propoſitæ, ex ſe mutuo deductæ, rerum probabilitate aut neceſſitate *à priori* aut *poſteriori* explicatæ, & vera, ſimplici demonſtratione connexionis eventuum ad cauſas, quarum effectus eſſe intelligi debeant, tandem *ſtabilitæ* fuerint, excuſabimur, quod illis animum ſubmittere negligamus; & tantiſper in aſſeveratione noſtra maneamus, quod illa quæcunque huc uſque de his materiis dicta ſunt, ad quemcunque intellectum ejus, quod jam præ manibus habemus, negotii abſolutiſſime nihil conferant.

Potius itaque ad facta ipſa magis reſpiciendo, illas cauſas perluſtrabimus, quæ ut alias ſolenniorem efficaciam in *fœtus vita* violanda & *excluſione* ipſius ex utero provocanda, exſerere obſervantur, ita preſſius ad negotium noſtrum facere quoquo modo comparent.

Sunt autem hæ vel magis *vitalis*, vel *pathetico-rationalis* cenſus. *Vitales*, vel *directe* quaſi & immediate tales, vel *mediate* per corporis locales *motus*, & *ſenſus*: *motus* quidem jam *voluntarieos* immoderatiores, jam *violentos*.

Vitales motus, qui morti fœtus evidentius anſam præbere poſſunt, ſunt ante omnia *materiæ nutritiæ*, & *motus* ejus *placidi* vitia. Quando videlicet per *morbos* fœminæ prægnantis, & *appetitus*, & *concoctio* graviter labefactantur; adeoque ipſius materiæ nutritiæ proventus juſtus deficit: ut adeo corpus fœtus non amplius commode & ſufficienter *nutrimento* neceſſario inſtrui poſſit. Unde quidem hujuſmodi *morbis* graviter correptæ fœminæ, quæ dicta hæc incommoda ſolennius inferant, periculum *abortus* & *mortis fœtus* ſui præ aliis incurrunt.

Quamlibet enim quam maxime verum ſit, quod ingens differentia intercedat inter *viam* abſolute atque ſtricte ſumtam, & *nutritionem* ac augmentum corporis; exemplo infantum jam ad puerilem ætatem ſuccreſcentium, qui non raro per aliquot etiam annos, in *augmento* corporis ſui adeo parum proficiunt, ut etiam *deficere* penitus in hac parte videantur; cum tamen *vita* interim utique abſolute ipſis duret ac perennet: Revera tamen in *fœtu* adhuc minore, imo minimo, proportio hujus rei longe breviore periodo circumſcripta eſſe videtur; ſicuti manifeſtum etiam eſt, quod ipſum *incrementum* corporis fœtus, in utero, intra breve tempus longe magis inſigne fieri debeat, quam *extra* uterum. Imo cum *vita corpore* quaſi *poſterior* intelligenda ſit, dum nempe *corpus* demum *vita* ſervari, ſeu vivum eſſe debet: tanto magis certe *corpori fabricando* materia ſufficiens ſuppeditanda erit, niſi *vitam*

illi, ad perfectionem ulteriorem promoveri inepto, negari ſeu ſubtrahi velimus.

Et hanc quidem cauſam eſſe arbitramur, cur non adeo citiſſime neque promtiſſime atque communiſſime, gravidis etiam valde parum nutritis, nihilominus, non ita abſolute promptiſſime *abortus* ſtatim eveniat; ſed non raro admirationem mereatur, quomodo ſub tam parca illarum manducatione, nihilominus fœtum vitalem retineant: Quamvis etiam exempla hujus generis non deſint admodum frequentiſſima, quod utique in tali caſu fœtus etiam parcius nutriti, valde tenues tandem atque debiles, prodeant.

Ita etiam quod *directionem* copioſiorem materiæ nutritiæ, ad uterum fœminæ prægnantis, concernit, ne quid de illa re conceptui ſimplici difficilius & impeditius offeramus, allegamus ſolum illam fœminis vulgo familiariter notam obſervationem, quod illæ fœminæ, quæ geſtationis ſuæ tempore, ſuo reliquo toto corpore plus ſolito nutriuntur & habitiores fiunt, infantes excludere ſoleant longe *tenuiores*, & minus bene nutritos; quam aliæ, quæ ſub geſtationis tempore potius habitu nonnihil deficere videntur, quam augeri: Imo quotidiana ſunt exempla unius ejusdemque fœminæ, quæ alio quidem tempore ſub geſtatione magis extenuata, aut certe nihil aucta, non ſolum bene perfectum, ſed robuſtum penitus infantem edidit, proximo altero tempore vero, augeſcente ſuo ipſius corpore aridum atque tenuem infantem peperit.

Hæ ſunt illæ cauſæ, e *vitalis* negotii, in ipſa matre, perturbationibus & defectibus, quæ *vitæ* fœtus præjudicium afferre poſſunt. *Animales* actus quod attinet, non ita rara ſunt exempla, ubi a nimis vehementibus corporis motibus, jam in *Plethorico* ſtatu ſanguinem nimis impetuoſe turgefacientibus, aut *vires* etiam ſimul & ſemel enormiter dejicientibus, *abortus* ſecutus ſit.

Tanto magis autem a *violentis* gravidæ fœminæ *lapſibus*, lumborum, aut ipſius ventris, violentis *alliſionibus* atque *concuſſionibus*, fœtui *mortem*, & *abortum* evenire, & rationi & experientiæ conſentaneum eſt.

Animi pathemata graviora, *iracundia* quidem vehemens, ſed *ſuppreſſa* tamen, uti ſolet, quod in objectum ſuum directum exſequi non licet, in aliud, etiam domeſticum, tentare atque experiri; notiſſima illa intemperantioris iracundiæ vicaria vindicta, *den Zorn an einem andern, der ihm unter die Hände kommt, auszulaßen*: Ita hic etiam, dum malitiam animi in altero experiri atque ſatiare non licet, in *domeſtico* ſuo *onere* illam in effectum deducere ſatagit.

Terror autem, ſicut alias vel proprio corpori juſtum vitalem influxum atque motum ſubtrahit, *Lipothymias* imo *Syncopes*, mortis analogas, admittendo: ita cum animi pathematum *communionem* fere magis quam

quam *communicationem*, potentiſſime in embryonem operari, certiſſimum ſit: & ex *imaginationis* maternæ quaſi miraculoſa efficacia notiſſimum: quomodo e graviſſimo *matris terrore*, *Embryoni* tali *Syncope* etiam lethalis incuti poſſit, ratione facti ipſius, ſeu *quod* ita fieri poſſit, (licet *quomodo* fiat, ignotum ſit) nihil a reliqua probabilitate abludit.

Sicut autem hæc *a priori* ita fieri *poſſe*, ratio generaliori experientiæ innixa, perſuadet; ita tanto magis confirmat idem, *ſpecialis* experientia *a poſteriori*, quod, inquam, hæc ipſo facto vere ſic eveniant: nempe ab hujuſmodi *pathematum*, ſpeciebus, hæ ſpecies *mortis* fœtus & *abortus* facile conſequi indies obſerventur.

In ulteriores harum cauſarum agendi modos excurrere, a *medica* theoria alienum eſt; illud tamen non dubitamus adhuc adjungere, quod *inſignis abundantia* plethorica, etiam *levioribus* aliis commotionibus facile tanto majus pondus addere poſſit, dum hac ratione facilior *provocatio* naturæ contingit, conſuetam evacuationem per *uterum* tentandam: cum interim hæc ſine graviſſimo, & vix non certo, *periculo fœtus*, ſuſcipi non poſſit.

Licet enim non plane deſint ejuſmodi obſervationes, qualem in honeſta fœmina hujus loci habuit ipſe D. D. Præſes, quod etiam *ſub vera imprægnatione*, *ſanguis e genitalibus profluere* poſſit; quandoquidem nominatæ huic patienti, *copioſe* quoque, & modo non *jugiter*, *a dimidio tempore geſtationis*, *uſque ad ipſum partum*, *affatim* fluxit; ſecuto nihilominus, & juſtæ *maturitatis*, & *vivace* ſatis fœtu: certe, tamen ita familiares, & quotidie obviæ obſervationes tales nequaquam ſunt: ut non potius, penitus ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, excretionis talis in prægnantibus obtingentia molimina, exitum fœtui atque partui *funeſtum*, non magis portendant, quam afferant.

Interim, quod ſuperius etiam monuiſſe meminimus, hæc quidem a *plethora* periclitatio, revera familiarius *primis* & *mediis*, quam *ulterioribus* geſtationis menſibus, præcipuum negotium faceſſit.

De *violentiorum* motuum generibus & efficacia, non placet neque *Hippocratis* fidicinam ſaltatricem allegare; nec immanitatem *barbararum* recenſere, quæ *conculcatione* abdominis gravidarum, abortum urgere memorantur: Enimvero apta eſſe talia machinamenta ad tales effectus, nulla prolixiore deductione indigere putamus.

Non tam inanium ſpeculationum gratia, *quomodo* & *quatenus* talia fieri poſſint, ſed nudæ hiſtoricæ relationis nomine, placet adponere factum; quod hic loci a viro & familia honeſta memoratum ſibi meminit D. D. Præſes. Honeſta fœmina prægnans, poſterioribus graviditatis ſuæ menſibus variis incommodis circa ventrem affecta, ſub *juſtum* quidem *tempus partus*, corripitur doloribus, ſed irritis, & optato effectu non potientibus, donec & ipſa *viribus* & *infans vita* deſtitueretur, &

 hic

hic quidem in fruſta diſſectus a matre ſeparandus eſſet. Fit illa denuo prægnans, eodem ſucceſſu, & lugubri eventu. Dum maritus ejus, occaſione ferente, infortunium hoc alicubi commemorat, recenſet præſentium quidam caſum, qui fœminæ de ſua affinitate obtigerit; quod videlicet illa pariter repetitos infelices mortuorum fœtuum partus paſſa ſit, cui denique neſcio quis hariolus, indicaverit, quod cauſa hujus mali ſit *faſcinum* quoddam, eique perſuaſerit, ut *ſub oſtii conclavis ſui limine* quæri jubeat, quid ſubſit: quo ſublato, inventa ſint *oſſicula infantilia.* Hæc commemoratio, cum etiam recentis infelicis puerperæ marito ſcrupulum injeciſſet, ille domum reverſus, limen etiam conclavis, in quo habitabant, ſuſtollere faciens, repererit ibidem pariter talia *de infantis ſceleto oſſa.* De reliquo vero, caſus talis etiam D. D. Præſidi notus eſt, quod fœmina tribus deinceps puerperiis, quamvis ad juſtum terminum Infantem geſtaviſſet, illum vivum parere non potuerit, ſed ultra diem naturalem cum partu colluctans, tandem e ſolitis ſignis *mortuo* judicato *fœtu*, *extractionem* ejus, *laborioſam* & *periculoſam* tolerare, neceſſe habuerit: donec tandem, cum iterum impraegnatæ, juſto tempore partus inſtaret, ex ædibus ſuis (quas a vetula quadam debitis fiſco obnoxia emerat, & cum in fraudem fiſci cum ipſa conſentire recuſaret, ſub magna hujus indignatione, imo manifeſtis minis, poſſidebat) in alias deportaretur: ubi intra trium circiter horarum ſpatium ſanum vegetum infantem peperit, qui etiam proſpere adolevit.

Cæterum autem eouſque extendere ſuperſtitiones, vel etiam magneticarum virium fidem, ut cum ejuſmodi rerum nimiis admiratoribus etiam credi debeat, quaſi quidlibet homini ſenſibiliori alias timeri ſolitum, tam potentem impreſſionem in vitam embryonis facere poſſit, nemini conſenſerimus. Unde quidem quæ inter priſcos quosdam hiſtoriolarum talium compilatores enarrantur, quomodo v. g. Mulier, quæ vivum aut mortuum *ſerpentem* calcaverit, aut tranſcenderit, *abortum* hinc incurrat, aut *mortem fœtus &c.* Talia, inquam, pro certis habere, nemini ſuaſerimus.

Medicamenta vero *fortiora*, fœtui in utero contento, multum negotii, imo damni faceſſere poſſe, neque ratio, nec experientia dubium ſinunt. Unde quidem vulgo infamia ſunt *fortiora purgantia*, fortiora *vomitoria*, imo quælibet alia *vegetius alterantia.* Et quamvis experientia non refragetur, quod etiam *purgantia*, tanto magis autem ſpontaneæ *Diarrhœæ*, imo *Dyſenteriæ*, ſubinde ſine fœtus periculo, fœminam gravidam ſatis exercuerint: aliud tamen certe negotium eſt, quando evacuationes tales magis *irritatione circa ipſas primas vias*, aut directo quodam motu materiæ e corpore materno ad primas vias, ortum traxerunt; quam quando ex adverſo, potius a ſubſtantia certorum purgantium, in humores matris profunde ſeſe diffundente, & humores fundente,

dente, & pervertente, oriuntur; adeoque etiam ad fœtum, cum lympha materna, penetrando, tenerrimo hujus humorum ſyſtemati atque craſi, vehementem alterationem inducunt, qua placidiſſima illa motuum vitalium in fœtu œconomia, gravius perturbetur.

Quo intuitu certe *Hippocratis* imprimis dehortationes, circa *venæſectionis* & *purgationis* noxas *in gravidis*, facile intelligi poterunt; ſi nempe meminerimus, quod & V*S*tio ævi *Hippocratici* non intra illas *duas* vel *tres uncias* hodierni moris, ſubſtiterit: ſed longe largior fuerit; & pharmacum catharticum eminens ac veluti princeps fuerit *Helleborus:* cujus quidem *vehementiſſimam* efficaciam in tam ſenſibili fœtus atque matris, *propria & ſocia*, conſtitutione, quilibet facile intellexerit, ſecuram eſſe non poſſe.

Neſcio vero qua autoritate alicubi niti dicam Autorem, qui eſum *amygdalarum amararum* embryoni periculum creare, innuere non dubitat. De *experimento* quidem nihil nobis conſtat; arbitramur autem, *opinionem* magis eſſe fundatam ſuper illo experimento, quod *amygdalæ amaræ*, pleriſque *animantibus*, præter hominem, vitam eripiant: ut adeo *embryo*, (præſertim juxta opinionem de *creatione & infuſione* animæ rationalis), adhuc nude *vitalis*, & ut loqui ſolent *vegetabilis*, tali tempore eandem cum animalibus *irrationalibus* dictis, fortunam experiri, neceſſe habeat. Ubi obiter monere placet, quod etiam *Ammanus in Manud. ad Mater Med.* dum uſum *nucis vomicæ* ſerio abhorret, *argumento* deleteriæ ejus efficaciæ in variis brutis, non ſatis attendiſſe appareat, ſecundum omnes homines, hucuſque innoxium eſum vel uſum *amygdalarum amararum* in corpore humano: quæ tamen, vi hujus *argumenti*, quod hoc loco unice proponit, & judicium ſuum, imo condemnationem *Nucis vomicæ*, illi ſuperſtruit, parem utique condemnationem incurrere deberent. Cæterum quid de *Adhatoda Ceylonenſium*, *Ecbolio* proinde dicto noſtratibus, referant hiſtorici harum regionum & rerum, notum quidem eſt; ſed cum circa *vitalem* atque *vegetum* fœtum, & recte procedentem geſtationem, experimentum ſine flagitio fieri non poſſit; relinquenda hinc potius hiſtoricis eſt fides ſua, quam deciſioni nefario modo atque medio indulgendum: niſi quidem forte in brutis aliquid tentare liceret, à quibus tamen ad hominem, indubitatam & conſtantem reciprocam ſubſumtionem locum non habere, vel modo allegata demonſtrant.

Per indirectum autem etiam *emmenagoga* fortiora, congeſtione, imo compreſſione ſanguinis verſus uterum, inducta, oppreſſioni placidæ circulationis ſanguinis in fœtu obicem objicere poſſe, ipſa ratio dictat: tanto magis autem occaſionem ad minimum præbere poſſe, etiam *ſpaſticis* uteri motibus, excuſſionem fœtus poſt ſe trahentibus, eadem utique ratio dubitare non ſinit.

Pertinent ad hanc claſſem, eorum quæ *pathetico-ſpaſtica* efficacia abortui

abortui occaſionem præbere poſſunt, *nidores* fœdi, imprimis pinguium accenſorum, ut in ſpecie *ſebaceorum ellychniorum*. Tandem etiam *abuſum venereum* gravidis aliquando damna talia inferre, non leves ſubinde ſuſpiciones innuunt.

Dicendum aliquid eſt de cauſa *difficilioris*, imo ſubinde *difficillimi partus*, quando *fœtus* eſt *mortuus*. Non placet tamen prolixum hic eſſe, ſed potius breviter effari, quid nobis videatur. Fœtum ex utero exprimi *motibus* uteri ſpaſticis, vix quenquam dubitare putamus. Hos autem *motus*, a principio illo *movente* in corpore dirigi atque inſtrui *efficienter*, pariter neminem dubitare confidimus, qui ſeriem cauſandi, & indolem *inſtrumentalem* tantum, ſpirituum ſuppoſitorum, diſtinguere intellexerit. *Agens* illud, quod *Vitam* per *motus* agitat ſeu præſtat, & illud ipſum *indeſinente* atque adeo quam maxime *vigilantiſſima* continuatione & proportione perpetrat, *Mortem* actualem, tanquam totius ſui finis verum *oppoſitum*, non poteſt non *intueri*, ſi quidem *conſiderandi* ſit compos: ſin hoc ipſi negetur, negari tamen non poteſt, quod *corporis* mortui & vivi, inter ſe adhuc *communicatione corporali* connexorum, ita *oppoſita* ſit conſtitutio, ut etiam *a priori* probabiliſſimum fit, quod vel *materialiter*, *mortuum vivo* impedimenta aliqua, imo inquinamenta, affricare valeat: Sicut *à poſteriori*, tum de *ſphacelo* notiſſimum eſt, quod particula *emortua*, mox longe lateque *ſenſu*, *motu*, *influxu vitali*, *calore*, *colore*, etiam vividas partes privet: Tum in ipſo hoc caſu *fœtus mortui*, & *corpus* inhorreſcit, & *animus* angitur & ipſe *venter* circa contentum fœtum mortuum, torpeſcit atque frigeſcit.

Maxime vero omnium clarius reddit totum negotium, debita animi adverſio ad veras illas *circumſtantias*, ſecundum quas proprie partus mortui fœtus *difficilis* redditur. Sunt autem hæ ante omnia *defectus & ceſſatio dolorum*, i. e. ſpaſmorum ad partum; aut ad minimum, tanta illorum *imminutio* ut tum *leviores* & velut evanidi, tum *rariores* ſuccedant; revera vero ſenſim plane *deficiant*: *Virium* puerperæ *corporis*, imo vero *animi* præcipites defectus: anxietates magis, quam anguſtiæ corporis. Et, *quod quidem maximopere notandum venit*, hæc omnia tanto certius atque fortius, in fœminis *ſpeculabundæ* magis, *meticuloſæ*, breviter *activioris ratiocinantis* indolis, quam in aliis, quæ *ſtupidiores* ſunt.

Ex omnibus his circumſtantiis cauſam illam elicimus, quod per præſentiam corporis *mortui*, ſpasmi illi debiti, tanquam *vitalis tonici* motus ſoboles, *motus* inquam *vitales*, imprimis *fortiores*, deſinant, ut loquuntur, influere, i. e. adminiſtrari atque dirigi in illam partem; in qua aliquid *vitæ oppoſitum*, i. e. *mortuum*, deliteſcit. Ut adeo deſtitutus *motibus* debitis uterus, non poſſit excludere contentum fœtum, quandoquidem excluſio hæc nihil niſi *motus* eſſe poterat ac debebat.

Neque

Neque ſane noſtra, ut medicorum, magnopere intereſt in has cauſas *altius* evagari; aut in rationem reddendam diffundi, cur poſitive *principium* illud *motuum*, motus *vitales* circa *rem mortuam* perſequi recuſet? An *phyſica* magis, an vero pathetica ſubſit cauſa: Certe vero, ſi maxime omnes circumſtantiæ conjungantur, &, modo non confuſe ac *ἀλόγως*, comparentur, non minore probabilitate pollere apparebit nexus *patheticus*, quam *phyſicus*.

Sicut etiam revera iisdem difficultatibus impeditus erit nexus *phyſicus*, ſi demonſtrari debeat de tanta periclitatione *vitæ maternæ*, tam in reliquo nimium laborioſo, quam imprimis *fœtus mortui*, partu. Certe enim *effluvia* morticina & putredinoſa, non facile ſatiabunt, niſi plane obeſæ naris ætiologum: Imprimis, ſi etiam illud conſideraverit, quotidianæ obſervationis experimentum, quod homines paulo *meticuloſiores*, in tollendis ac portandis *cadaveribus*, tantum defectum virium ſuarum experiantur, ut minime pro *vera mole* ſeu *pondere* cadaveris, ſed longe ſupra, *gravitatem* illius æſtiment: & illud laborioſius tractent, non quod revera *à poſteriore* pondus viribus ipſorum negotium faceſſat; ſed à *priori* deficientes vires, i. e. *tergiverſatio* vegeti influxus motus, majoris ponderis opinionem illis perſuadeat. Sed ſufficiant hæc.

CAPUT IV.

Quædam ad prognoſin circa abortum & fœtum mortuum pertinentia.

QUantumvis dubitari poſſet, an etiam circa abortum & fœtum mortuum *prognoſi* aliquis ſit locus, aſſerimus tamen, quod omnimodo certis reſpectibus circa *abortum* æque ac *fœtum mortuum* aliquid *prædici* poſſit; imo aliquid *in futurum præcaveri* ita neceſſe ſit, ut niſi hoc recte perpetretur, tanto certior *prædictio* ulterioris ſiniſtri ſucceſſus, certiorem locum habeat. Ita enim *abortus* certe nimis quam veraci communiter præſagio prædici poteſt illis *junioribus*, *primiparis* imprimis, quæ evidente *Plethora* affectæ, inſuper *vitæ genus* jam *corporis*, jam animi commotionibus importunioribus expoſitum, degunt. Imprimis autem ſi alioquin *largiores excretiones* menſtruas experiri conſueverint; *diætæ* vinoſæ aut aromaticæ, minus antea ſolitæ, admoveantur.

Tanto magis autem in *futuros* ſucceſſus malum *præſagium* meretur *abortus*, dum experientia quidem monet, ratio vero docet, quod unus abortus familiariter poſt ſe trahat alterum; tanto magis autem atque certius ſecundum tertius, & tertium quartus, ſubſequatur.

Quando vero *abortus* fœtuum jam *adultiorum* eveniunt ibi quidem progno-

prognoſis eo inclinare, ſuadente experientia, debet, quod facile evenire poſſit, ut fœmina impoſterum *ſterileſcat*, & vitalibus fœtibus non ſolum geſtandis, ſed omnino concipiendis impar evadat.

Quemadmodum autem hæ prognoſes velut eminus magis circa *abortum* occupatæ ſunt, ita conſideranda venit alia adhuc prognoſeos ſpecies, circa ipſum *inſtantem abortum*, an videlicet apparentibus præcipuis quibusdam ſignis, „ Abortus ita certo exſpectari debeat, ut etiam, „ ad evitanda alia adhuc graviora impendentia præſentiſſima pericula, *pro-* „ *moveri* potius debeat, quam otioſe exſpectari.

Certe enim non ita, uti vulgo fit, ſilentio prætereunda atque negligenda venit illa circumſtantia, *abortui* ita familiariſſima, ut vel inſeparabilis dici mereatur, quoties ille impeditius ſuccedit, *ingens* nempe *ſanguinis profuſio*, ſub *languidiſſimis*, & velut in momenta magis *fatiſcentibus*, plenariæ excluſionis *conatibus*: Unde mater in *lipothymias*, & præſentiſſimam vitæ periclitationem, quaſi præceps labitur: Cum tamen, quando tandem excluſus eſt *abortus*, nimiæ illæ *profuſiones* longe certius atque citius moderamen admittant, quam *ante* hanc excluſionem ullo modo ſperare ſit integrum. Ut videlicet hac ratione ſi medicus certior eſſe poſſit, quod hic fœtus *non poſſit conſervari*, ſed omnimodo per abortum debeat excludi, dato tempeſtive ad ejus excuſſionem ſubſidio, omnia hæc incommoda & pericula, qua a negligente & otioſa ſpontanei eventus exſpectatione impendebant, efficaciter præoccupare poſſit.

Caſus, quem D. D. Præſes in ſua praxi præ manibus habuit, eſt ſequens. Illuſtr. quædam matrona, ſtaturæ atque texturæ corporis teneræ, plethorica, & floridæ adhuc, forte 27. annorum ætatis, jam diverſis vicibus abortum experta, intercurrente tamen etiam ſemel iterumque vera conceptione, corripitur tandem iterum abortu, ita, ut *duodecima ſeptimana* poſteaquam menſes emanſerant, & venter ad ſenſum augeſcere cœperat, ſentiret eruptionem ſanguinis leniſſimam, ſine ullo alio cujuslibet ſymptomatis ſenſu. Manabat fluxus hic moderatiſſimus, conſuetorum catameniorum more, per ſex totos dies & noctes. *Septimo die* erumpebat *largus ſanguinis fluxus*, cum animi & præcordiorum anguſtia, & obſcuris quibuſdam pathematibus in inferiore ventre: continuabant hæc, & imprimis largus iſte fluxus, per duas & dimidiam horam, ubi tandem excludebatur molecula, mediocre ovum gallinaceum æquans, rupta tamen, & intus adeo vacua: carnoſo membranaceæ texturæ. Patiens debite refocillata atque reſtaurata, intra dies haud ita multos non ſolum ita ſatis ad ſe reverſa eſt, ſed concepit etiam iterum paucis abhinc ſeptimanis, ut nempe menſes iterum ſubſiſterent, venter leviter indureſceret, imo tandem leviter augeſceret; illud tamen, e quo malum præſagium ſibi formabant aliæ, quibus indoles hujus patientis alias bene cognita fuerat, erat præcipue, quod nulla ciborum nauſea, imo ne quidem appetitus quocunque

cunque vitio laboraret, quibus rebus ſub reliqua vera impprægnatione admodum obnoxia fuerat. Quid multis, *duodecima ſeptimana* ſanguis iterum, uti proxime præterita vice, leviter atque leniter fluere incipit; continuat ſex illis diebus, *ſeptimo* erumpit *largum profluvium*, donec poſt tertiam *profuſionis* ingentis horam, membranacea, ſed priore longe tenuior & difformior, ſubſtantia, grumoſum ſanguinem hic illic incluſum oſtendens, excerneretur: Quo facto, remittebat iterum profuſio illa, curabatur patiens, & ad ſe revertebatur. Eadem penitus ſcena ludebatur iterum *tertia* vice. Imo iterum *quarta* vice, ſed cataſtrophe tragicis modis longe propiore; quandoquidem non ſolum diutius durabat totum negotium, antequam excretio membraneo - fungoſi, licet exigui, concrementi, tandem denique ſequeretur, adeoque *profuſioni* illi ſanguinis, etiam veluti per inſultus, (nempe leves uteri ſpasmos) tanquam e ſyringa *ſcaturientis*, finem imponeret: ſed etiam hæc prodiga effuſio patienti jam quartam & profundam quidem *lipothymiam*, brevibus intervallis intercedentibus, induxerat. A quibus etiam rebus patiens, magna *capitis* debilitate, *auditus* inſigni diminutione, diuturno *pallore*, juſti *caloris* defectu, multa *ſomnolentia*, ſed parva a ſomno refocillatione, aliisque vitalium actionum æque ac animalium debilitationibus ac languoribus, obnoxia perſiſtebat, ut vix languidiſſime nonnihil ad ſe, & cum ſanitate in gratiam, redire appareret; dum interim *quinta vice* hunc labyrinthum iterum incidit. Concipit inquam, & gerit iterum eodem progreſſu & ſucceſſu, uti proxime præcedente, imo ſingulis prægreſſis vicibus. *Duodecima*, inquam, ſeptimana incipit, & per totos ſex dies placidiſſime fluit, *ſeptimo* vero impetu prorumpit ſanguis. Hoc ubi vix per 5. quadrantes horarios ita continuavit, utique a priſtino illo malo adhuc tota enervata patiens, incurrit iterum *lipothymiam*, ſtatim profundam & diuturnam: Cum vix ad ſe revocata eſſet, ſed ſumme languida atque debilis, *vertigine*, *viſus* debilitatione, & ingenti *aurium ſonitu* obruta, *pallida*, *frigida*, *anxia*, iterum *animo linquitur*, cum ſumma *faciei extenuatione*, & oris *livore* pallido, *aſphyxia* iterum uti antecedente inſultu, plena atque diuturna: Simulatque pulſus & animus reverteretur, quaſi ſcaturiens ſanguinis proluvies: virium vero patientis lapſus immanis recurrebat.

Quæritur, an hic ſpectatorem agere ſufficiat? Certe *analepticis*, *nervinis*, *uterinis* leniter *adſtringentibus*, *de hyacintho*, *de gemmis*, *perlatis*, *corallatis*, *cordialibus*, nihil quidem parcebatur, ſed operoſius forte eſſet, certo determinare, plus ne commodi an incommodi dederint.

Certiſſimum erat præſenti medico, quod hæc omnia, imprimis vero fons periculi totius, ſtatim ſublevationem acceptura eſſent, ſi abortus exceſſiſſet. Cum vero certe periculum eſſet in mora, conſcientiæ ſuæ incumbere duxit, experiri quicquid in ſe eſſet præſidii, cui tertia

ſyncope favebat: partim enim magis inſtigabat, ad ultimum remedium tentandum, inprimis cum ita profunda eſſet, ut aſſiſtentes jam ſub multis lacrymis conclamarent: partim vero occaſionem largiretur, remedium ingerendi, quod alias propter *formam pulverulentam* quam ad præſentiſſimum uſque vomitum averſabatur patiens, vix locum inveniſſet. Itaque per aliquot ſuſpiria reviviſcenti, & inter inclamationes circumſtantium tandem, nondum tamen recte, ſui memori, offertur remedium expulſorium. Quantum vix credi poſſit breviſſimo poſt temporis ſpatio, excernitur concrementum iterum informe membranaceum, ſpiſſo coagulo ſanguinis veluti per varia loculamenta intus ſuffarctum. Statim moderatior fit fluxus remedia omnia analepſin præſentiorem aſſequuntur, repurgato tandem recte utero atque corpore, per medicamentum, cui hactenus perpetuo negatus fuerat locus, non ſolum ſub divina gratia rectiſſime ad ſe revertitur patiens; ſed poſt paucas ſeptimanas iterum concipit, gerit fœtum ſuum tranquilliſſime, & parit feliciſſime, filiam hodieque ſuperſtitem.

Sane vero ubi evidentes impendentis abortus ſunt *præluſiones* non ſolum, ſed etiam præſentiſſimi tales apparatus; ſi ibi res eouſque in periculum adducatur, ut matri mors imminere compareat: certiſſimam arbitramur eſſe *prognoſin*, quod abortus, ad hunc uſque apicem progreſſa commotione, inevitabilis habendus ſit, adeoque pro vita matris ſalvanda, illum potius ad ultimam excuſſionem promovere conveniat, quam otioſum harum rerum ſpectatorem agere.

Ut ita breviter, *prognoſis abortus* hoc intuitu, eo recidat: " ſi fæminæ prægnanti prioribus menſibus, præſertim menſtruo tempore, „ eruptiones ſanguinis vehementes contingunt, quæ placidis adſtringentibus atque roborantibus nihil auſcultent, fæminam potius graviſſime exhauriant, imo in ſyncopem & præſentiorem vitæ periclitationem conjiciant, quod in tali conſtitutione nulla alia formari poſſit prognoſis, „ quam quod rebus ita conſtitutis, abortus inſtans evitari non poſſit: adeoque ſi ejus promotio periculo vitæ maternæ avertendo inſervire poſſit, illam quidem jure, meritoque inſtitui debere.

Fetus mortui diagnoſis ſimulac magis certa eſt, nulla inde certior formari poteſt prognoſis, quam quod, niſi quantocyus ejiciatur, *energia* ad excluſionem, non tam in horas, quam propemodum minutas, aut ad ſummum quadrantes, magis magiſque defutura ſit: neque ſolum hæc *ad partum energia*, ſed univerſæ *vires* magis; *vitales* inquam vires: adeo ut ſicubi de reliquo tenerior, minus valida, inprimis autem meticuloſa ſit puerpera, aut alioquin etiam (communiter tamen ex hujuſmodi indole corporis & animi) *lipothymiis* obnoxia, ſpes totius vitæ ejus in dubium adducatur, imo ſatis frequenter funeſtum exitum ſortiatur.

Si *fetus mortuus*, non *tempeſtive* excludatur, patiens interim adhuc vegetior, &, ut vulgo loquuntur, robuſtioris indolis exiſtat, non minoris difficultatis prognoſis inde formari poteſt, quod fetus, niſi dextre

per

per chirurgiam *extrahatur*, & *ſecundinæ* pariter univerſæ decenter educantur, in utero computreſcendo, graviſſima quæque ſymptomata & pericula exſpectari debeant, inprimis febres anomalæ, & omnino mali moris, cum ſummæ *debilitationis*, *deliriorum*, *convulſionum*, *inflammationum* atque *corruptionum*, concurſu: &, niſi quidem etiam tunc fœmina commoriatur, variorum *chronicorum* malorum ſucceſſus, *atrophiæ*, *hecticæ*, *cachexiæ*, aut perennis malæ valetudinis reliquæ.

Si his etiam rebus inſufficiens uteri repurgatio ultima acceſſerit, quin fæmina talis *vitam* graviſſimis ærumnis obſitam poſt hac toleratura ſit, fieri certe aliter minime poterit.

CAPUT V.

De Therapia ad Abortum & Fetum mortuum neceſſaria.

RECtiſſime monetur a viris prudentibus, quod anima conſiliorum conſiſtat in eo, ut ſint ἐυπρακτα, factu idonea, &, ut loquuntur, poſſibilia. Sane vero quantam conſiderationem hoc monitum habeat in praxi medica, nemo poteſt intelligere, niſi qui experientiæ ſolidam habeat peritiam; quandoquidem ibi miſerum ſane eſt, audire indies & videre tantum numerum conſiliorum, quæ Theoriæ quidem & opinioni mirum quam commoda videntur & opportuna: ſi vero ad experientiam revocentur, & ſecundum hujus teſtimonium examinentur, ſi non abſolute cerebrina judicari debeant, profecto ita comparata ſunt, ut vix niſi rariſſimis caſibus & occaſionibus quodcunque veritatis ſuffragium adipiſcantur. Jamdudum certe dictis atque ſcriptis indigitatur ingens ille doctrinæ noſtræ practicæ ſyſtematicæ defectus, quod non condigne commemorentur, & ad cenſum atque tribus revocentur affectus, quatenus vel certam curationis ſpeciem atque ſpem admittant: & qua facilitate aut difficultate hoc faciant: aut ſæpe, imo utplurimum, curam fallant atque reſpuant.

Ad hujuſmodi certe examen merito vocatur *abortus*. Pro quo quidem *eminus* præoccupando, ſive ut loquuntur *præſervando*, nempe *cauſas* ejus velut e longinquo ſubigendas, non inutilis eſt præcautio: quando vero medicus ad rem jam *præſentiorem* advocatur, tunc communiſſime adeo irrita eſt omnis in ſolidum *directa* contra imminens hoc periculum Therapia, ut potius, quando præſertim *adſtringentibus* aliquid tentatur, non ſolum incommodis, ſed omnino periculis majoribus, fæmina exponatur, quam quidem ſponte metuere neceſſe fuiſſet.

Diximus jam ſuperius, quod in malo eouſque invaleſcente, ut etiam præter ſenſibiliora in ventre incommoda, uteri *hæmorrhagia* ſeſe jam ex-

 ſerat,

ſerat, longe communiſſime utique irritum ſit omne conſilium & auxilium, idque locuples teſtetur experientia. In tali itaque caſu, ſive *adſtringentium* aliorum, ſive *confectionis* aut *ſpecierum de hyacintho* uſum, non ſolum ſupervacuum, ſed prorſus ab inſtituto alienum eſſe, ſana ratio dictat. Certe enim poſtquam hucuſque proceſſit *abortus* quaſi *præſentis* metus, nec impeditur ille *adſtringentibus*, nec ſatisfit neceſſariis poſt ejus excuſſionem uteri *purgamentis*, quæ tamen in illo magis, quam in *vero partu* neceſſaria eſſe, quotidiana docet experientia: ſiquidem alioquin longe familiarius eveniunt peſſimæ uteri diſpoſitiones, inprimis ad concrementa *fungoſa*, cum variis ſanitatis muliebris diſpendiis, & anomalis pathematibus, inprimis autem certa diſpoſitione ad *repetendum* abortum, ſi nova conceptio ſuccedat.

Unde quidem potius ita exſpectandus eſt harum rerum exitus, inter temperata *analeptica* atque *carminativa.* Sicubi vero *graviores hæmorrhagiæ*, & reliqua vehementior parturientis debilitatio, invaleſcant, ibi quidem cujuslibet medici prudentiæ relinquitur, an ſcrupulus incidere poſſit, quo minus ipſam *excuſſionem* etiam remediis *promovere* liceat, imo vero deceat.

Quando vero totus eliſus eſt abortus, ibi tanto minus opus aut uſus eſt *adſtringentibus*, cum *hæmorrhagiæ* illæ ſponte miteſcant, aut certe *mitiſſimis*, magis *analepticis* atque *tonicis*, quam quovis modo *adſtringentibus* auſcultent.

Monitum jam eſt ſuperius, quomodo conveniat ejuſmodi fæminam ſeſe gerere; non ſolum nempe ut puerperam, ſed omni modo circumſpectius atque tranquillius, ne quacunque ratione debitus *ſucceſſus fluxus uterini ſufficientis* præmature obſtruatur: a qua re certo infallibiliter pejus, quam ſanam decebat, diu poſtea habituram eſſe fæminam, præſagire licet.

Potius itaque quicquid etiam alias intentioni *uterum puerperæ recte repurgandi* idoneum eſſe poteſt, tali tempore in uſum trahere juſtiſſimum erit; quod quidem cujuslibet dexteritati & experientiæ relinquitur: interim, quid in hoc caſu poſſit remedium *Diſſert. de puerper. affect.* nominatum, *pilulæ* ſic dictæ *balſamicæ* D. D. Præſidis, præſtat experientiæ commendare, quam verbis commentari. Illud hactenus confirmavit multiplex experimentum, quod peſſimum illud abortus male expurgati conſectarium, *fungoſa* concrementa uteri, per hoc remedium ita certo atque cito, ſub divina gratia, penitus profligatum fuerit, & fæminæ *ſanitati* inprimis autem feliciſſimæ *fœcunditati* & *εὐτοκίᾳ* reſtitutæ, quam a nullo alio remedio, (utpote quæ pariter incaſſum adhibita fuerant varie a variis) impetrari potuit.

Fetus, ubi e ſignis ſufficientibus cognoſcitur *mortuus* eſſe, promovenda venit omni modo tempeſtiva illius excluſio; jungendo inprimis, quibuſcunque magis fidere licet, *analeptica*, cum *expellentibus*. Non ſegne

alias

alias in promovenda *fetus excluſione* ſeſe gerit *hepar anguillæ*; *Borax* etiam veneta, ad *revocandos partus dolores* ſubinde ſatis bonum præſtat uſum: interim in *fetu mortuo* ſubinde diſpar eſt harum rerum ſucceſſus, & eo magis quidem quo manifeſtiores alterationes, in fæminæ parientis corpore & animo, jam obſervantur.

Quod ad noſtras manus pervenerit, nullum adhuc habemus ſolidum documentum, de certa, & de reliquo etiam *ſecura* efficacia, ſupra nominati Ceylonici vegetabilis, *Adhatodæ*, ſeu *Ecbolii*. Certe vero, cum relationes hiſtoricæ efficaciam ejus commemorent ita quaſi ſpecifice ad *mortuum* fœtum, ut etiam *nomen* ejus appellativi ſignificatus eſſe interpretentur, quod deſignet herbam ad fœtum *mortuum*, non parva certe laude digna eſſet ad hujuſmodi caſus, ſi ſecure dari poſſit.

Si *vires* nimium fatiſcentes, & irrevocabilis veluti *defectus dolorum* ad partum, ſpem felicioris liberationis puerperæ a mortuo fetu, diſſuadeant; & metum periclitationis *vitæ* ipſius incutiant, nihil inprimis proficientibus medicamentis expellentibus: *manuali* extractioni cadaveris adhibenda eſt opera, & dexteritati *medico chirurgicæ* inſiſtendum.

Quando vero etiam a *mortuo fetu* liberata eſt puerpera, tanto magis & corporis & animi ejus analepſi invigilandum eſt; juſtæ vero *lochiorum* expurgationi, & reliquæ uteri mundificationi inſiſtendum. Sicut enim revera in genere de *lochiorum fluxu* valet, quod propemodum quilibet uſu *adſtringentium* in illo æque ſuſpectus eſſe debeat, & familiaria pericula ſuccedentium pejorum effectuum poſt ſe relinquat, ac in *hæmoptyſi*, ubi familiariter *phtiſis* ſuccedit: ita tanto certius hoc evenit, quando vel *abortus*, vel *mortui* partus *hæmorrhagiis*, *adſtringentia* liberalius adhibentur. Imo vero, ſi etiam ſine poſitiva *adſtrictione*, fluxus non ſufficienter & debite procedat, eſt ſane effectus in noſtræ tractationis caſibus quaſi infallibiliter pejoris indolis, quam in *ſimplici* puerperio. Unde quidem merito omnem ſcientiam & peritiam adhibeat medicus, ut his cumprimis caſibus recte conſulat: ubi tamen cujuslibet judicio merito relinquenda venit, imo vero commendanda prudentia illa, ut rebus ſic *ſponte* tolerabilius *procedentibus*, intempeſtivis officiis aliquid perturbationis afferre caveat; & quicquid etiam contribuere poſſe ſibi videatur, magis *placidiſſima*, quam quaſcunque commotiones parturiente, medicatione abſolvat: Talia enim demum medicamenta & methodus talis puerperis recte conveniunt, quibus nihil niſi *tranquilliſſime*, & *tamen efficaciter*, peragitur.

Quando neque *manuali operationi* commoditas præſto eſt, neque *medicamentis* auſcultat excluſio fetus mortui, ſed potius ille in utero reſes, ſenſim *computreſcere* incipit; ibi quidem & in genere difficiliora ſunt omnia, & in ſpecie *mali moris febres* ordinarie concurſare ſolent. Has autem cum ex alio fonte tractare conveniat, non eſt, quod circa illas prolixius occupemur: at vero *criticis* inprimis diebus, etiam tentaminibus pro adhuc provocanda *eliſione* locum eſſe, omni modo monere convenit: Tanto magis autem illud,

quod pro obtinendo hoc ſcopo, remediis utique opus ſit, quæ nulla *humorum* reliqua *perturbatione*, febri aliquod præjudicium afferant. *Analepſin* autem quantamcunque, commendatiſſimam in hoc caſu ſemper eſſe debere, monebunt ipſæ corporis & animi vires, graviſſime hic langueſcentes.

Hæc omnia atque ſingula ſi ita recte perpetrata ſint, non opus erit, ut impoſterum aliquid metuatur, circa futuras conceptionis aut geſtationis periclitationes. Illud tamen confirmat experientia, quod, quo gravius talem puerperam habuit prægreſſa illa infauſta conſtitutio, eo facilius ſubſequente impraegnatione iterum aliquæ turbæ ſuſcitari ſoleant. Unde quidem inprimis circa illud tempus, quo prior abortus contigit, cavendum eſt iterum prægnanti, ab omnibus occaſionibus novæ commotionis: ſed inter has etiam ab ipſo *metu intentiore* revertentis ſimilis periculi.

Tanto melius proximo a recuperatis viribus *fluxu menſtruo*, adhibentur iterum remedia illa, quamdiu fluxus ille procedit, quæ ad recte *repurgandum uterum*, vere & efficaciter idonea ſunt. Sub qua quidem medicatione, & purgationis hujus juſto ſucceſſu, ſine inſolitis fluxus talis circumſtantiis, tanto ſecurioribus eſſe licet de rebus undique recte conſtitutis.

Et ita quidem etiam rectiſſime conſultum erit ejuſmodi partus vitiis, *abortui* inquam & *mortui fetus* excluſioni, & ſanitati ac incolumitati reſtitutæ, recte vivent fæminæ. Nos autem, abſoluta ita tractatione noſtra, officio noſtro perfuncti nobis videmur; unde nihil amplius, ſed & nihil juſtius ſupereſt, quam ut divinæ bonitati, pro præſtito nobis auxilio humillimas gratias perſolvamus.

S. D. G.

CXL.

POLYC. GOTTLIEB SCHACHER

ET

CHRISTIANI JACOB SEYLER,

DE

PLACENTÆ UTERINÆ MORBIS.

Lipſiæ 28 Nov. 1709.

SYNOPSIS UNIVERSÆ DISSERTATIONIS.

I. Paucis de placenta uterina in genere prælibatis, Diſſertationis ordo ita inſtituitur; ut primo intempeſtiva placentæ ſeparatio, poſtea retentio ejus & poſtremo ſitus vitiatus examinetur, non neglectis ceteris placentæ morbis, quoties de iis dicendi datur occaſio.

II. Uti intempeſtiva placentæ ſeparatio abortui vel partui infelici occaſionem dat; ita facta inter aborſum & arbortum diſtinctione prioris natura cum ſymptomatibus concurrentibus paulo curatius deſcribitur.

III. Abortus, ab eadem cauſa pendens, quibus ſymptomatibus ſtipatus incedat, indigitatur, & ſimul quæſtio, an abortus quinquemeſtris vel ſemeſtris pro vitali ſit habendus, examini ſubjicitur.

IV. Partum legitimum eadem cauſa periculi itidem reddi pleniſſimum, conciſe oſtenditur, atque in præmaturæ placentæ ſeparationis cauſas occaſionales ſpeciatim à fœtu repetendas inquiritur.

V. Eandem placentæ ſeparationem a variis uteri morbis pendere affirmatur.

VI. Quid mater ad idem malum conferat, docetur.

VII. Abſoluta placentæ ſeparationis deſcriptione, factoque ad retentionem ejus tranſitu, hujus ſpeciatim cauſæ, ſigna, malaque inde pendentia recenſentur.

VIII. Poſtremo vitiatus placentæ ſitus ad examinis incudem revocatur, ita ut cauſæ ejus, ſymptomata atque ſigna breviter explicentur, ſimulque ſingulariſſimus placentæ ſitus, in puerpera poſt mortem obſervatus, deſcribatur.

IX. Cum ſigna partim ex data morborum deſcriptione facile haberi queant, partim occaſione medelæ, ad ductum cauſarum occaſionalium pertractandæ, diſtinctius explicanda veniant, tranſitus fit ad methodum medendi, quæ ſpeciatim placentæ ſeparationi convenit, ad quam circumſpecte præcavendam fœtus, uteri & matris ratio habenda, hinc in ſpecie cura morborum fœtus exhibetur.

X. Medela morborum uteri ſiſtitur.

X I. *Cum contra quoſvis matris morbos, placentæ ſeparationi occaſionem ſuppeditantes, congrua remedia commendare nimis foret prolixum, ſaltem de uſu & abuſu venæſectionis agitur.*

X I I. *Hiſce præſidiis præſervationis gratia incaſſum adhibitis, placentæ actu ſeparatæ quomodo ſit ſuccurrendum oſtenditur, & ſimul ſpinoſa quæſtio, an in matris conſervandæ gratiam abortum concitare liceat, ventilatur.*

X I I I. *Quomodo fœtus placenta ſeparata arte Chirurgica ſit protrahendus, docetur.*

X I V. *Abſoluta ſeparationis placentæ cura, quæ ejus retentioni convenit, examini ſubjicitur, hæc duplici curativa indicatione nititur, quarum prima cum expulſionem placentæ, altera ſymptomatum mitigationem ſuadeat, & ad illam præſidia tum chirurgica, tum pharmaceutica requirantur, de prioribus ſpecialius agitur.*

X V. *Remedia pharmaceutica eundem in finem adhibenda proponuntur.*

X V I. *Symptomatibus ejuſdem morbi quomodo tempeſtive proſpiciendum, oſtenditur.*

X V I I. *Tandem vitiati placentæ ſitus medela deſcribitur, & diſſertationi clauſula imponitur.*

B. C. D.

B. C. D.

JAmdudum indefeſſi Naturæ ſcrutatores obſervavere, ovulum maternum maſculi liquoris aura vitali imbutum, & oviductus miniſterio ad uterum devolutum, primis geſtationis diebus eidem nondum eſſe annexum, ſed ſine ulla cum eo cohæſione liberum ſolutumque deprehendi. Interea temporis ab extima chorii pellicula radices villoſæ pullulant, quæ paulatim matris utero, ceu fœcundo naturæ agro ingeruntur, ut ſuccum nutritium ad tenellum derivandum tempeſtive imbibant. Dumque ſic indies majora incrementa capit embryo, radices chorii inſigniter multiplicantur explicanturque, uſque dum maſſam mole ſatis inſignem & carnis faciem præ ſe ferentem effingant, quam placentæ, ſecundinæ, ſeu hepatis uterini nomine exprimere conſueverunt Anatomici. Hæc ipſa ſecundina, mirabilem vaſorum ſanguiferorum congeriem conſtituens, ac matricis fundi parti modo anteriori, modo poſteriori, nunc ſiniſtræ, nunc dextræ paulo firmius & late adhærens ſecundo veluti partu excluditur. Tunc enim partus demum eſt conſummatus, quando fœtum in lucem protractum ſecundina cum membranis, tenellum in utero amicientibus, brevi poſt inſequitur. Quo feliciter peracto ſecundum conſuetum naturæ ordinem major minorve ſanguinis copia per muliebria evacuatur, quod ſtillicidium cruentum, aliquot dies poſt partum durans, ac lochiorum nomine inſignitum, haud obſcure docet, non liquorem ſaltem chyloſum, ſed ipſum ſanguinem ab utero ad placentam devehi, ut poſtea nutritioni fœtus inſerviat. Quemadmodum itaque placenta rite conſtituta & fœtæ & fœtui ineffabilem parit uſum, ita hæc diverſimode læſa non raro matri æque ac infanti ſummas moleſtias creat, partumque infelicem reddit. Animum proinde induximus, accuratius paulo præcipuos ſecundinæ morbos perveſtigare, ita quidem, ut primo intempeſtivam placentæ ſeparationem, poſtea ejuſdem retentionem, ac poſtremo ſitum vitiatum ad examinis incudem revocemus; ſic enim nobis haud inepta ſuppeditabitur occaſio, de ceteris placentæ morbis hinc inde differendi.

I.

Inter mala, quibus gravidæ parturienteſque affliguntur, haud poſtremum occupat locum intempeſtiva placentæ ſeparatio; hæc enim vel abortui, vel partui infauſto occaſionem ſubminiſtrat. Accidit quippe aliquando, ut primo, ſecundo aut inſequentibus menſibus ante conſuetum pariendi tempus fructus immaturus excludatur, quod matri modo moleſtias effatu vix dignas, modo ſatis atroces adfert. Siquidem primis temporibus contingens abortus, abs non nullis ſpeciatim aborſus dictus, ali-

quando menſium fluxum mentitur, & una cum ſanguine embryo tenerrimus ejicitur, quo excluſo matres obambulant, munia domeſtica obeunt, & præter mœrorem, quem ex amiſſa prolis ſpe concipiunt, nihil propemodum mali ſentiunt, id quod nuper admodum fœminæ plurium liberorum matri accidit, quæ citra ſpem omnem atque opinionem ambulando aborſum embryonis duorum circiter menſium perpeſſa, vix horula elapſa convivas inter belle ſeſe habebat. Imo crediderim ego, ſæpius inſcia matre aborſum contingere, præcipue ſi ſanguis profuſus vel plane non, vel ab illis, qui ejuſmodi rerum haud bene ſunt gnari, luſtretur, cum tamen embryones trium ſeptimanarum, vel unius aut duorum menſium jam dum ſatis diſtincte cognoſci queant, præcipue ſi in liquorem limpidum projectos attentius paulo contuemur, ubi partes corpuſculi exiliores explicatæ diſtinctius in oculos incurrunt Alio vero tempore aborſus multo eſt laborioſior. Antequam enim in eundem prolabuntur gravidæ, nunc de anxietatibus præcordiorum, nunc de lumborum coxarumque gravitate & ad motum ſegnitie, nunc de ventris lumborumque doloribus, ab epigaſtrio ad hypogaſtrium & verſus pubem deſinentibus, maxime vero de dorſi circa regionem renum doloribus, *die Wehen im Creutz*, conqueruntur, tandemque in hæmorrhagiam uteri plus vel minus notabilem incidunt, & ſimul tenellum exturbant, qui vel ſolus nuduſque, vel membranis ſuis obvolutus una cum placentula prodit. Cum enim chorda umbilicalis tempore illo adhuc maxime ſit tenuis, accidit non raro, ut eadem rupta embryo quidem aborſu excludatur, ſecundina tamen vel ex toto, vel ex parte ab utero diſſoluta aliquandiu remaneat, id quod paucis ante ſeptimanis in primipara animadvertere licuit; hæc enim terrore improviſo perculſa, & ira non nihil inflammata alterum diem poſt exquiſitos dolores dorſi & imi ventris ad uterum tendentes ſentiebat, moxque ſanguinem copioſum uno pene impetu excernebat, qui matula exceptus, eam ultra medietatem replebat, doloribus & anxietatibus adhuc dum remanentibus, dumque in eo erat ancilla, ut ſanguinem abjiceret, una ex prudentioribus, inopinatam ejuſmodi & copioſam cruoris profuſionem doloribus partus ſtipatam a conſueto menſium fluxu probe diſtinguens, eundem paulo curatius luſtrabat, & corpuſculum ſolidioris compagis inveniens anceps hærebat, an verus ſit embryo. Hinc advocatus Dominus Præſes ſtatim tenellum, qui vix ſex ſeptemve erat hebdomadum, in aquam immittebat, & tunc corpuſculi capitulum, truncum & extremitates, & quidem in capitulo veſtigia oculorum, nariumque ac oris, in thorace coſtas nitide diſpoſitas, in abdomine chordam umbilicalem ruptam, & mentulam prominentem, in extremitatibus digitos tenerrime fabrefactos clare & perſpicue adſtantibus monſtrabat. Interea placentula deſiderabatur, hinc ſtatim matri exhibebantur remedia congrua, quæ quidem inſomnem & inquietam efficiebant noctem, primo tamen mane non citra dolores notabiles

tabiles

notabiles placentula ex voto excernebatur, materque melior ſeſe habebat, ac brevi poſt convaleſcebat. Minoris plerumque moleſtiæ periculique eſt aborſus, quando ſtatim cum embryone placenta excluditur, autopſia id ubertim confirmante.

III.

Uti vero aborſus frequenter intempeſtivæ ſecundinæ ſeparationi debetur; ita nec raro abortus quinquemeſtris, ſemeſtris, ſeptimeſtris aut octimeſtris ab eadem pendet; hac enim contingente non modo uterus ad ſpaſmodicos motus irritatur, verum etiam ſanguis partim ab utero, partim a placenta manans infantem obruit ac deturbat, orificium uteri internum relaxat & aperit, & fores excludendo fœtui pandit. Atque ejuſmodi abortus aborſu multo eſt laborioſior periculoſiorque. Nihil enim jam dicam de prædictis ſymptomatibus, aborſum antecedentibus, quæ abortus tempore plerumque longe ſunt atrociora, præcipue cum ejuſmodi infantis mole jam dum inſignis, ad partum tamen juvandum minus idonei excluſio multo ſit laborioſior. Præterea hæmorrhagia tam enormis animadvertitur, ut & matri & fœtui ſummum vitæ periculum minitetur; hinc etiam eſt, quod infans mortuus, vel extreme debilis ac diu non vivens, aut paulo robuſtior & in vivis permanens in lucem emittatur. Quo propinquior enim partui naturali eſt fœtus, eo aptior obſervatur ad vitam extra uterum pertexendam; hinc qui ſeptimo aut octavo menſe naſcuntur, aliquando externis fomentis aliiſve refocillantibus medicamentis ſuſcitati conſervantur, tametſi plures eorundem vel in ipſo utero, vel brevi poſt abortum extinguantur, hæmorrhagia cumprimis enormi contingente. An vero quinquemeſtris vel ſemeſtris partus pro vitali ſit habendus, ego maximopere dubito. Equidem embryoni quinque vel ſex menſium vitam non denego; quippe quæ cuilibet embryoni competit, an vero tali fruatur, ut uteri carceribus dimiſſus eandem continuare queat, non immerito me tenet dubitatio, ut adeo Auctorum obſervationes, abortum quinquemeſtrem, vel ſemeſtrem tanquam vitalem affirmantes, fallaciarum ſint pleniſſimæ. Cum enim certitudo hujus aſſerti a mulieribus, fallere viros doctis, petenda ſit, & impræ-gnationis ſigna admodum ſint incerta, ſæpius partus nonimeſtris pro octimeſtri, octimeſtris pro ſeptimeſtri, ſeptimeſtris pro ſemeſtri ſicque porro habetur. Præclare hæc confirmat *Ludovicus in Ephem. Germ. Dec.* I. *Ann. VIII. obſ.* 69. cui paucos intra annos decem noviſſe contigit, quæ ipſi, uxorique ipſius, aut neceſſariis ſuis copulam ante copulationem factæ ſunt, riſeruntque tacite & in ſinu judiciorum abſolutiones. Quicquid vero horum ſit, id extra omnem dubitationis aleam eſſe poſitum autumo, abortum cum inſigni ſanguinis profuſione, a placenta ſeparata pendente, conjunctum ordinarie fœtui eſſe exitio; cum enim illo

tempore commercium, quod fœtui cum fœta intercedit, ſufflaminetur, infansque ipſe per placentam hæmorrhagiam patiatur, & ſanguinis motus circularis, qui fœtum inter & placentam ac in ipſo fœtu animadvertitur, graviter lædatur aut penitus evertatur, prætereaque copioſo ſanguine obruatur & prematur, quilibet facillimo videt negotio, quam miſera ſit tenelli conditio tempore illo. Nec minus periculum matri imminet. Quem enim quæſo fugit, aliquando tam prodigioſam cruoris copiam per genitalia effundi, ut vix lintea vaſaque ſufficiant, ad tantam ſanguinis copiam excipiendam, interea afflicta extreme debilitatur, in graves incidit lipothymias, dolores partus evaneſcunt, nixus propter totius corporis languorem ſunt minus efficaces, quibus paulo fortioribus contingentibus hæmorrhagia aliquantum ſuppreſſa adeo recrudeſcit, ut matri extremum periculum adferat, & adſtantibus terrorem incutiat. Ut nihil jam dicam de fœtu debili aut mortuo partum remorante, aut irritum reddente, vel de placenta ante fœtum in cervicem uteri prolapſa, & orificium internum obſtruente, quæ omnia, opinor, clare docent, ejuſmodi abortum eſſe periculi pleniſſimum, & ſæpius matrem ante abortum, vel in ipſo abortionis actu, aut brevi poſt mori. Ubi vero hæmorrhagia ceteraque ſymptomata ſunt mitiora, fœtuſque tempeſtive perita manu protrahitur, mater interdum cum ipſo fœtu ab ancipiti vitæ periculo liberatur.

IV.

Equidem nunc ordinis juberet ratio, ut ab abortu ad partum legitimum progrederemur, monſtraturi, quid mali eidem a placenta ſeparata immineat; verum cum nonimeſtris partus ab octimeſtri &c. non niſi gradu differat, iiſdemque ſymptomatibus ſit obnoxius, iis tædioſe repetendis lubenter ſuperſedemus. Potius ad cauſas, intempeſtivæ placentæ ſeparationi occaſionem ſubminiſtrantes, provehimur. Tantum vero abeſt, ut quasvis abortus & partus difficilis cauſas ſimus perveſtigaturi, ut potius unice ſpecialius paulo in ſeparationis placentæ cauſas ſimus inquiſituri. Neque illam placentæ ſeparationem in præſenti explicabimus, quæ a leniori funiculi umbilicalis tractione obſtetricis manu poſt excluſionem fœtus perficienda, vel a manu ex inſtituto in uterum immiſſa ac placentam veluti deglubente pendet, ſed eas cauſas rimabimur, quæ intempeſtive placentam ſeparant, & vel aborſui, vel abortui, vel denique partui infauſto cauſam ſuppeditant. Atque veritati videtur maxime conſentaneum, interdum fœtus culpa placentam ab utero ſegregari. Quando enim fœtus quamcunque demum ob cauſam paulo violentioribus exagitatur motibus, is vel capite, vel pede aliave parte in funiculum umbilicalem tenſum graviter impingens eumque fortiter trahens facile placentam ab utero ſejunget. Quod illo cumprimis tempore accidere poteſt,

teſt, quando funiculus umbilicalis aliquoties collum aliamque infantis partem ambit, vel juſto eſt brevior. Sic *Guilhelmus Fabric. Hildanus Obſ. Chirurg. C.* 2. *Obſ.* 50. *p. m.* 121. duorum abortuum meminit, quorum cauſam in chordam umbilicalem juſto breviorem ac placentam ab utero avellentem rejicit: ſiquidem in uno abortu chorda umbilicalis vix ſpithamæ, in altero vix ſeſqui ſpithamæ erat longitudinis. Præterea fœtus extreme debilis aut mortuus ejuſmodi rupturæ cauſa eſſe poteſt. Quoniam enim uterus, abrupto generationis negotio, ab advecto ſanguine, qui in alimentum illi cedere debebat, gravatur, tantamque copiam ſuſtinere tandem nequit, apertis vaſorum oſculis & radicibus placentæ diſruptis eum in uterum elabi ſinit: unde per menſtruorum veluti fluxum abortui via ſternitur.

V.

Frequentius idem malum ab utero male conſtituto pendet. Siquidem interdum in cavitate ejus coacervantur flatus, qui dum latera ejus a lateribus placentæ deducunt, facile teneri illi nexus, quibus invicem conjunguntur, ſejungi poſſunt, eamque rupturam deinde aliæ proximiores cauſæ ad abortum tendentes excipiunt, hinc non male *Avicenna*: *Dixerunt*, ſcribit, *quod ſit plurimum abortus ex ventoſitate, ſcilicet uteri, & veritas eſt iſte ſermo. Quos quidem flatus, mea ſententia, propter multas evidentes rationes, negandum non eſt, poſſe abortum facere.* Quam prodigioſa vero flatuum copia in utero quandoque colligatur, in *M. N. C. D.* I. *A.* I. *Obſ.* I. videre eſt. Neque molæ, lapilli ſimiliaque hæterogenea corpora in utero exiſtentia excludi merentur, utpote quæ impediunt, quo minus placenta late riteque uteri lateribus affigi, aut ſufficiens ſucci nutritii copia ad eandem derivari queat, hinc vel ſponte decidens, vel leviore ſaltem injuria accedente ab utero ſeparata abortum producit. Præterea interna uteri ſuperficies aliquando vel nimis denſa eſt atque ſicca, vel humore quodam pituitoſo obducta, utrumque vitium impedimento eſſe poteſt, quo minus radices placentæ altius firmiuſque utero infigantur, hinc levi ſaltem cauſa data eæ dehiſcunt, & abortui, cui nonnullæ ex fœminis frequenter admodum ſunt obnoxiæ, non ineptam præbent occaſionem. Magnum quoque imminet periculum, quando uterus inflammatione corripitur, quare *Hippocrat. Aph.* 43. *Sect.* 5. *Mulieri*, inquit, *prægnanti eryſipelas in utero lethale.* Licet vero hoc malum non nimis intenſum medelam forſan adhuc admittat, tamen ſecundina propter ſanguinis motum per minutiſſima vaſcula haud parum impeditum, eumque hinc inde ſtagnantem, vaſculaque tenera ad crepaturam diſtendentem, facile ab utero ſegregatur. Cumque non raro inflammatio in ulcus, vel gangrænam, aut ſcirrhum mutetur, ſane maxima ſubinde vis placentæ ſimul infertur. Uti enim materia purulenta, a quacunque

cunque demum cauſa producta, vaſcula, quibus placenta adhæret, extendendo; ita ſumme corrupti humores in gangræna mortificando eadem ſeparationem placentæ præſtabunt. Neque vero ſcirrhoſo exiſtente utero radices ſecundinæ debite in eundem inſerentur, quin potius mox areſcentes ſponte veluti decident. Huc etiam uteri ſpaſmi & convulſiones pertinere videntur; uterus enim vel a nimia diſtenſione, ſalium acrium moleſta vellicatione, vel quavis alia externa cauſa irritatus & ſtimulatus dum convellitur, fortiterque conſtringitur, facile placentæ, nondum firmiter eidem adnexæ, faciet disjunctionem.

VI.

Multoties pariter ad ſecundinam intempeſtive abrumpendam mater ſymbolum ſuum confert. Rarum enim non eſt, plethoricam primis geſtationis menſibus abortum pati. Siquidem cum illo tempore non adeo multum ſanguinis placentæ formandæ & tenello nutriendo impendatur, ſæpius is tanta copia in cavernoſa uteri ſubſtantia colligitur, ut radices placentæ extrudat perrumpatque non ſine præſentaneo abortus periculo. Simile quid accidere poteſt, ſanguine orgaſmo ſaltem laborante, qualem ſæpius in febribus, ſcorbuto & conſimilibus affectibus animadvertimus, quippe quo non duntaxat uterus ad ſpaſmos dolorificos irritatur, verum etiam facile tubuli placentæ ſalium inæquali textura eroduntur, aut nimis inflati rumpuntur, ſicque ſanguini cum impetu erumpenti fores omnes aperiuntur. Nec abſimilis eſt ratio, cur gravidæ terrore perculſæ, aut ira exardeſcentes ſimilique graviori animi pathemate correptæ ſæpius abortum patiantur. Nihil enim jam dicam de uteri irritatione ſpaſmoque inde pendente, ſed ſaltem ſanguinis cum impetu affluentis rationem habebo. Namque terrore ſimilique animi affectu præſente, dum ſpirituum ſanguiniſque motus a peripheria centrum verſus tendit, iſque in partibus externis imminuitur, & in internis augetur, ſæpius cruor tanta copia ad uterum devolvitur, ut facile radices ſecundinæ perfringat, eaſque ab uteri vinculis diſnectat. Impetuoſus ille ſanguinis motus in ira ſimilique pathemate clarius innoteſcit, utpote cujus veſtigia in externis quoque partibus facile habentur, hinc ſimilem in modum in uterum influens quomodo ſeparationi placentæ occaſionem ſuppeditare poſſit, ex ſupra dictis jamdum non obſcure liquet. Alio tempore penuria ſanguinis potius eſt accuſanda. Quando enim gravida immodico menſium fluxu aliave hæmorrhagia graviore corripitur, non modo pabulum fœtui alendo ſubtrahitur, verum etiam uteri vaſcula & cavernulæ ſubſident, ac tubuli, quibus placentæ nexus ſervabatur, flacceſcunt & concidunt, ut fulcris illis & ſubſidiis orbatus fœtus deficiat ſenſim pereatque. Atque hæc dubio ſine quoque eſt ratio, cur ſudore affatim prorumpente, aut ſero per alvum diarrhϾ tempore aut per aliud emunctorium immodice

modice promanante, vel eo inedia, curis morbiſque diuturnioribus maxime imminuto flacceſcentes tandem placentæ radices decidant, præcocemque ac infelicem partum efficiant. In antecedente paragrapho inter ſecundinæ ſeparationis cauſas ſpaſmi & convulſiones uteri non immerito relatæ fuere. Quare teneſmus, ſtranguria, nephritis, colica paſſio aliarumve partium dolorifici ſpaſmi, dum nonnunquam uterum in conſenſum trahunt, prædicto morbo facile occaſionem dabunt, uti hæc cuncta Auctorum obſervationes abundanter confirmant. Neque abſimili modo agere videntur emetica & purgantia, quæ interdum nefario auſu ad enecandum expellendumque fœtum peſſimæ indolis gravidæ aſſumunt, aut quæ impraegnationis ignaris exhibentur. Hæc enim orgaſmum ſanguinis ſæpius excitant, corpus vomitionis cumprimis tempore graviter concutiunt, doloreſque & ſpaſmos ventriculi & inteſtinorum exquiſitos gignunt, qui facile uterum in ſympatheticos abripient motus. Huc præterea medicamenta ſingulari ratione fœtui infeſta, uterumque irritantia ſpectant, quæ ideo ſtrictiori ſenſu ἐκβόλια (ἀπὸ τȣ̃ ἐκβάλλειν, id eſt ab ejiciendo, quod fœtum cum impetu quaſi ejiciant) nuncupantur, ad quorum claſſem camphorata, myrrhata, olea ſabinæ, ſuccini, juniperi, terebinthinæ, nec non decocta ex ſabina, artemiſia ſimiliave pertinent. Tandem nec motum corporis vehementiorem ſilentio prætereundum eſſe arbitramur, ſiquidem ejuſmodi vehementi agitatione, ſive ab equitatione, vectione, ſaltatione, ſive a lapſu, verberibus aliiſque injuriis externe illatis pendeat, uterus ipſeque fœtus concuſſionem patitur, & facile vincula, ſi fuerint laxiora minuſque firma, ſolvuntur ac rumpuntur, ſicque ſecundinis ſeparatis infelici partui occaſio ſubminiſtratur. Sunt quidem adhuc aliæ cauſæ, quæ hic recenſeri poſſent, ſed ne juſto ſimus prolixiores, iis enumerandis in præſenti haud immorabimur, præcipue cum earundem ætiologiæ ex ſupra dictis facile haberi queant. Neque vero exiſtimandum eſt, commemoratas cauſas ſemper neceſſario placentam ab utero ſecernere & abortum ciere, vel legitimum partum infelicem reddere. Quandoque enim gravida, variis licet morbis implicita, variaſque læſiones perpeſſa legitimo demum pariendi tempore fœtum excludit, id quod *Zacut. Luſitan. L. 2. Prax. Medic. admir. obſ.* 144. ſingulari quodam exemplo confirmat; meminit enim cujuſdam fœminæ malæ, quæ ad abortum procurandum valida purgantia aſſumſit, utero fortiſſima unguenta applicavit, peſſaria violenta appoſuit, & alia fœtum enecantia medicamina devoravit. Demum omni prorſus deſtituta auxilio, exactiſſima inedia incaſſum tamen corpus maceravit: tandem quaſi deſperata, viribus licet invalidis, ad ſaphenæ phlebotomiam terdecim celebratam, & hirudines in ſede ter applicitas ſe convertit, ſed nunquam voti ſui compos evadere potuit, imo geminos in nono menſe obeſos & ovantes, mirum dictu, in lucem edidit. Sed uti una hirundo non facit ver; ita merito hic caſus rarioribus annumeratur, cum certo cer-

tius ſit, non ſemper ad abigendum fœtum immaturum tam multifarias cauſas requiri, ſed ſaltem unam ſæpius alteramque ex iis ſufficere.

VII.

Quemadmodum vero intempeſtiva placentæ ſeparatio quam plurimorum periculorum ſæpiuſque lethiferorum infelix exiſtit autor: ita retentio ejus non minores moleſtias, nec minus periculum adfert matri. Multoties enim accidit, ut fœtu ab ortu vel partu legitimo excluso ſecundina tota vel pars ſaltem ejus in utero remaneat. Siquidem ea aliquando tota vel tantum ex parte tam firmiter uteri lateribus adhæret, ut ab iisdem ſe divelli haud patiatur. Quorſum etiam pertinere videtur centralis chordæ umbilicalis in placentam inſertio, qualem aliquoties *Cl Ruyſchius Obſ. Anat. Chirurg.* 97. animadvertit. Quippe ſecundum conſuetum naturæ ordinem funiculus uni alterique lateri placentæ eſt implantatus, hinc facili negotio & ſua veluti ſponte, leniore ſaltem funiculi tractione contingente, ſequitur fœtum in lucem prodeuntem, ſecus ſi centrum ejus funiculus occupat, ubi tractionem ejus irritam prorſus obſervavit modo laudatus Autor. Sic pariter chordæ umbilicalis teneritudo ſubinde eſt tanta, ut citius rumpatur, quam ut tractionis ejus beneficio placenta extrahi queat, quale quid etiam obſervamus, quando funiculus propter fœtum mortuum flaccidus nimis corruptuſque animadvertitur. Alio vero tempore ſecundina quidem eſt ſeparata, ſed propter orificium uteri internum poſt partum arcte nimis conſtrictum eximi nequit. Quomodocunque autem placenta in utero relicta ſit comparata, ordinarie puerperam in varios morbos aut mortem prorſus conjicit. Equidem *Cummenus* matronæ cujuſdam mentionem facit, cui per quinque ſeptimanas fruſtulum ſecundinæ in utero reſtiterat ſine ullo incommodo, poſtea vero dolores parturientis inſtar ſentiens fruſtulum carneum pugni magnitudine excrevit, nec abſimilem caſum de comitiſſa quadam, ſine notabili incommodo tertia demum ſeptimana poſt partum ſecundinam rejicientem refert, *vid. Ephem. Med. Germ. Dec.* 1. *A.* 3. *Obſ.* 127. merito tamen hi caſus ad eos pertinent, qui raro contingere ſolent, & dubio ſine arcta cohæſio placentæ cum utero bene conſtituto effecit, ut a corruptionis labe aliquamdiu immunis permanſerit, uſque dum paulatim ex vinculis uteri dimiſſa excreta fuerit. Atque in felicitatis puerperarum parte omnino ponendum eſt, ſi fruſtula placentæ, ut ut nondum corrupta, ſed ſatis recentia evacuentur, quæ alias me judice molæ haud ineptam præbebunt materiam. Qua de re *vid. Ruyſchii l. c. Obſ.* 28. Frequenter quoque obſervamus, quod puerperæ durante lochiorum fluxu corpuſcula ſolidioris compagis, id eſt reſiduas placentæ portiones minores, ſine ſenſibili moleſtia atque cum euphoria excernant, cum alio tempore ſecundina vel majores ejus partes relictæ atrociſſima excitent ſymptomata.

Quem

Quem enim fugit ſecundinam interdum hæmorrhagiam horrendam aut penitus lethalem movere? Quando enim pars ejus notabiliter avulſa ab utero eſt, perpetua irritatione uberiorem ſanguinis adfluxum dum allicit, is per hiantia & diſrupta vaſcula copioſe promanans extreme debilitat matrem, ita ut in crebriores cordis palpitationes, ſudorem frigidum, lipothymias ſimiliaque mala prolabatur, ut penitus exhauſtis viribus intereat, niſi tempeſtive hæmorrhagia ſiſtatur & ſecundina penitus protrahatur. Ejuſmodi tragica exempla *Gregor. Horſtius L. 5. de morb. mulier. Obſ.* 23. aliive literarum monumentis conſignarunt. Præterea nemini obſcurum eſſe arbitror, placentam relictam cum utero interdum inflammatione corripi, ut adeo non mirum ſi miſeras fœmellas de dolore uteri vicinarumque partium urente, de æſtu febrili, ſiti intenſa, appetitu dejecto, anxietatibus præcordiorum, agrypnia, deliriis ſimilibusque malis conquerentes audiamus. Quando vero ex voto inflammatio haud reſolvitur, ea ſubinde in gangrænam degenerans dolores quidem urentes paulatim aut extemplo extinguit, ſed dum frigore corripiuntur interanea, horrore totum corpus concutitur, vim ſentiendi amittit ægra ac delirare incipit, mox pallida mors ultima rerum linea ſuccedit. Major convaleſcentiæ ſpes adfulget, quando placenta ſuppuratione pedetentim per muliebria excernitur. Quantumvis enim & tunc periculoſis ſatis & tædioſis affligatur affectibus ægra, præcipue ſi putrilaginoſæ particulæ ſanguini refluenti immixtæ febrem, tumorem faucium, inquietudines ſimiliave ſymptomata gignant, tamen experientia teſte ex mediis veluti orci faucibus eripitur, ſi ſenſim fruſtulatim placentæ, fœtidum ſæpius & putridum odorem ſpirantes, flavaque aut viridicante vel nigra quaſi putrilagine obductæ evacuentur, quod die tertio, ſexto, aut una vel pluribus demum ſeptimanis poſt partum accidere ſolet. Confer. *Ephem. Nat. Cur. Dec.* 2. *An.* 1. *Obſ.* 184. *An.* 9. *Obſ.* 116. *Bonet. Medicin. Septentrion. L.* 4. *de mulierum affectibus ſect.* 8. *Obſ.* 6. *& ſeq. Tulpii Obſ. Med. L.* 4. *c.* 41. Tandem nec ſilentio præterire poſſumus placentam in utero aliquando in hydatides degenerare, quale quid ſupra citatus *Ruyſchius* aliquoties obſervavit, ejuſmodique placentam nitida icone *Obſ. Chir.* 33. exprimi curavit.

VIII.

Reſtat, ut paucula adhuc verba de vitiato placentæ ſitu faciamus. Occaſione ſeparationis ſecundinæ jam dum monuimus, aliquando eam ante fœtus excluſionem ab utero avulſam in cervicem ejus ita delabi, ut oſtium uteri internum obſtruat, partumque difficultatum periculorumque reddat pleniſſimum. Ut enim nihil jam de hæmorrhagia periculoſiſſima aut penitus lethali dicam, ſane ſæpius infanti ſumme debili aut mortuo in lucem edendo via ſic intercluditur. Dum enim obſtetrix

digitis anterioribus in uteri os immiſſis neque membranas, neque nudum caput aliamve fœtus partem, ſed potius craſſam mollemque carnem, mollitie & lentore haud parum a carne infantuli oſſa inveſtiente multumque ſolidiore diſcrepantem, perſentiſcit, anceps ſæpius hæret, utrum partus ſit protrahendus, an vero promovendus, cum tamen niſi tempeſtive placenta ad recludendam viam, per quam infans excludendus tranſire debet, vel reclinetur, vel protrahatur, vel pertundatur, in præſentiſſimum vitæ periculum infans cum matre præcipitetur. Singulariſſimum placentæ ſitum nuper admodum in puerpera animadvertere licuit. Hæc enim cum fœtu ex anguſtia partus præcipue propter lethalem hæmorrhagiam diſcedens, Dno. Præſidi occaſionem dabat, in lethiferi hujus partus cauſam inquirendi. Proinde utero ſecundum longitudinem inciſo fœtus, membranis ſuis obvolutus, prodibat in conſpectum, cujus pedes ultra umbilicum matris erant protenſi, caput vero inferiorem ac magis ſiniſtram uteri partem occupabat, ita ut facies non inteſtinum rectum ſed pubem reſpiceret. Remotis itaque membranis & chorda umbilicali reſecta, fœtus exemti faciei pars ſiniſtra livore tota erat perfuſa, hac enim cum primis capitis parte perfecte ceteroquin formatus fœtus exitum incaſſum molitus erat. Poſtea non ſine animi mœrore & admiratione in ſuperiore fundi parte placentam obſervavimus nullam, cui ſaltem chorion præter conſuetas naturæ leges undiquaque firmiter erat adnatum, inferiorem vero uteri partem placenta eximiæ molis & craſſitiei occupabat, ita ut anterius altius quam poſterius adſcenderet, cervice interim & orificio ejus penitus obſtructo. Atque hæc ipſa placenta dubio ſine primis geſtationis temporibus radices in hanc uteri partem immiſerat, utpote quæ ab utero non erat diſſoluta, ſed eidem limboque orificii interni tam pertinaciter adnata, ut non niſi vi adhibita ſeparari potuerit. Tandem funiculum in ſiniſtram placentæ partem inſertum deprehendimus, inſertionis loco vix pollices quinque tranſverſos ab orificio interno diſtante. Ex hiſce autem nunc adparet, cur ingruente partus tempore adflicta in lethalem inciderit hæmorrhagiam. Quippe infantis caput oblique cervicem uteri verſus in placentam prolapſum cum orificium internum ad floreni circiter magnitudinem diſtenderet, extima placentæ pars, limbo orificii adhærens, ac illic loci craſſitie trium minimum pollicum latitudinem æquans, neceſſario rumpebatur cum inſigni ſanguinis profuſione, præcipue cum placenta undiquaque utero adhuc adhærens adfluentem ſanguinem maternum exciperet, & poſtea per anteriorem partem dilaceratam cum interitu matris fœtuſque evomeret.

IX.

Præmiſſa ſecundinæ morborum hiſtoria, ordinis quidem ratio poſtulare videtur, ut ſigna tum diagnoſtica, tum prognoſtica tradamus; verum

rum cum ea partim ex data morborum deſcriptione perſpicue haberi queant, partim etiam occaſione medelæ, ad ductum cauſarum occaſionalium pertractandæ diſtinctius explicanda veniant, potius nunc ad methodum medendi provehimur. Quod itaque ad intempeſtivam ejus ſeparationem attinet, ſane eo opera eſt navanda, ut eandem, quantum in viribus noſtris relictum eſt, judicioſe præcaveamus, aut eidem actu factæ medelam tempeſtive adhibeamus. Priori ſcopo ut ſatisfaciamus, ſemper cauſarum occaſionalium ratio eſt habenda. Ex ſupra vero dictis jam dum innoteſcit, fœtus, uteri & matris culpa ſæpius placentæ ſeparationem contingere. Quod itaque ad fœtum ſpeciatim attinet, equidem motus illius vehementiores compeſcere debileſque roborare poſſumus, at ſi is mortuus fuerit, aut chorda umbilicalis juſto ſit brevior, vel aliquoties collo aliive parti obvoluta, in noſtra poteſtate relictum non eſt, ut ejuſmodi mala emendare queamus. Motus vero infantis inordinatos componimus, dum matri quietem & ſomnum ſuademus, ac præterea eidem antiſpaſmodica v. g. pulv. marchion. ſpecif. cephal. dent. equ. marin. corn. cerv. ſ. igne pp. unicorn. ver. ſucc. pp. caſtoreata ſimiliaque exhibemus, ac ut a frigore omni modo ſibi caveat ſedulo monemus, imo judicioſi Medici eſt, ut in motuum ejuſmodi violentiorum cauſas occaſionales ſolicite inquirat, quo & iis tempeſtive faciat ſatis. Quod ſi vero fœtus ſit nimis debilis, id quod ex dolore quodam uteri gravativo & ex relatione gravidæ colligimus, quæ refert ſubinde, ſe unum alterumque diem vel nullos vel debiles admodum fœtus percepiſſe motus, e re maxime erit, ut gravida corroborantia v. g. aqu. vitæ mulier. cinnam. tenell. corn. cerv. ceraſ. nigr. epileptic. Langii tinctur. corall. ſimiliaque aſſumat, cui etiam apprime infuſum ſalviæ, roriſmar. menth. millefol. rd. biſtort. &c. conducet, ut nihil jam dicam de coralliis rubris, margaritis, oſſiculis leporum, gallatura ſimilibuſque, quibus plurimi Medicorum peculiarem virtutem uterum fœtumque corroborandi tribuunt. Neque topica ſilentio prætereunda ſunt, inter quæ balnea ex adſtringentibus roborantibuſque parata recenſentur, in quorum locum ſæpius ſuffitus ſubſtituuntur, quatenus modo thus, maſtix, baccæ juniperi prunis candentibus, modo olea caryoph. mac. aqua regin. hungar. lateribus probe calefactis adſperguntur, cui ſcopo pariter decocta hb. cephalicarum inſerviunt. Neque minoris laudis ſunt, quæ abdomini applicantur, hinc ſæpius idem balſamo embryonum, vel balſamo nucis moſchatæ cum oleis deſtillatis roriſmar. menth. macis mixto inungimus, vel ſacculos ex hb. cephalicis paratos nunc ſiccos, nunc vino auſtero incoctos eidem & pudendis applicamus, quorſum etiam vulgare illud nec illaudabile cataplaſma, ex pane mellito Norimberg. addit amygd. dulc. excort. pulv. caryoph. mac. cinnamom. cardam &c. ſpectare videtur, alia unguenta emplaſtraque, tantopere ab Auctoribus commendata, ut nunc brevitatis gratia omittamus. Quantumvis vero prædicta re-

media eximii ſint uſus, tamen perneceſſe eſt, ut circumſpecte in eorum præſcriptione nos geramus, ne ſcilicet generoſioribus iſtis abutentes uterum nimis irritemus, majuſque periculum tenello inferamus; abortum enim aliquando remediorum mitioris naturæ uſum fuiſſe inſecutum, plures Auctorum abundanter confirmant. Vid. *Ephem. Nat. Curioſ. An.* 3. & 4 *Borell. C.* 2. *obſ.* 98. *Amman. Medic. Critic.*

X.

Ad uteri morbos quod attinet, ad illos flatus, molæ, lapilli, denſitas, ſiccitas, humiditas, inflammatio, ulcus, gangræna, ſcirrhus, ſpaſmi & convulſivi motus relati fuere. Uti vero gangrænæ ſcirrhoque mederi vix poſſumus, ita de inflammatione ac ulcere occaſione placentæ relictæ ſpecialius agemus. Quod itaque ad flatus ſpectat, eos cognitu ſatis eſſe difficiles, vel inde apparet, quod Medicis æque ac mulieribus ſubinde impoſuerint, ac ſi vere gravidæ eſſent mulieres, cum tamen poſtea loco fœtus non niſi flatus cum impetu ex partibus genitalibus proruperint. Atque vix intellectu concipi poteſt, quomodo flatus ex utero gravidæ educi queant, niſi forſan ſpeciali naturæ ductu orificium uteri internum non nihil relaxatum iiſdem exitum concedat, quem carminativis interne æque ac externe præſcriptis ſimul promovebimus. Neque vero minorem difficultatem parit mola. Hæc enim in principio conſtituta accurate cognoſci nequit, majora vero incrementa capiens ex inſueta uteri intumeſcentia, ſenſuque ejus gravativo, ac pondere quodam pro diverſo corporis ſitu in hoc illudve latus ruente, citra tamen ejuſmodi motum, quem alias vivus infans utero imprimit, quidem habetur, curatu tamen multo eſt difficilior aut penitus impoſſibilis. Præcipue autem de cura ejus ne quidem eſt cogitandum, quando mola in utero exiſtente mater concepit. Quippe cum ad expellendam molam medicamenta requirantur, quæ ordinarie fœtui maxime ſunt infeſta, potius univerſum negotium naturæ eſt committendum, an forſan una cum fœtu abortu vel partu excludendo ſimul excernatur, ſecus ſi accidat, eo opera eſt navanda, ut poſt fœtus excluſionem vel perita Chirurgi manu protrahatur, vel appropriatis remediis quantum quidem poſſibile excutiatur. Multo minus de lapillorum in utero hærentium medela in præſenti erimus ſolliciti, quis enim oedipus hariolabitur, uterum calculo eſſe obſeſſum, miramur potius eum, ſi forte fortuna excludatur, aut in cadaver incidamus, in cujus utero peregrinum illum rarumque hoſpitem præter ſpem omnem atque opinionem deprehendimus. Quod ad nimiam uteri denſitatem & ſiccitatem attinet, hujus præſentiam capimus, quando tales fœminæ paucum vel nullum liquorem neque concubitus, neque alio tempore ex vagina profundunt, ad venerem tardæ ſunt, menſes ipſis ſunt pauci, ac interiora vaginæ ſicca, præterea ejuſmodi

modi fœminæ corporis conſtitutione ſunt ſicca gracilique. Quemadmodum vero ejuſmodi ariditas ſeu temperies ſicca in aliis partibus curatu eſt difficilis, ita etiam in utero, præcipue ſi jamdiu duraverit. Interim hic locum cumprimis inveniunt humectantia, quorſum borrago, mercurialis, malva, althæa, violæ, amygdalæ dulces, ficus, paſſulæ ſimiliave ſpectant, ex quibus pro interno uſu ſyrupi, conſervæ, emulſiones parari poterunt. Neque incommode ex prædictis herbis, additis ſimul ſem. lini, fœnugræc. rd. lil. alb. etc. aquæ dulci vel lacti incoctis balnea & fomentationes parantur. Imo non nulli poſt balnei & fomentationis uſum ſuadent, ut uteri regio oleo amygdal. dulc. lib. alb. lin. pingued. gallin. anſer. &c. inungatur. Alio tempore uterus juſto eſt humidior, & pituitoſis ſcatet humoribus, quod inde conſequimur, quando tales fœminæ malo corporis habitu coloreque pallido & livido ſunt præditæ, menſes ipſis ſunt pituitoſi ac mucoſi, ſæpiuſque fluore albo laborant. Ut vero poſtremus affectus curatu ſatis eſt difficilis, ita quoque multum temporis laboriſque requiritur, antequam primas vias a cruditatibus pituitoſis liberare, atque univerſam maſſam ſanguineam, ejuſmodi mucoſis particulis contaminatam, corrigere poſſimus. Proinde lætior citiorque curæ eventus ſperandus, ſi uterus ſaltem propter tonum forſan labefactatum humorem ejuſmodi colligat, ad quem diſcutiendum uterumque corroborandum ſpeciatim diſcutientia, roborantia & calefacientia conveniunt v. g. flor. roriſmar. lavend. ſalviæ, rd. leviſtic. valerian. imperator. helenii, fol. meliſſ. origan. dictamn. cretici, majoran. ſem. aniſ. fœnicul. cumini. aromata, cinnamom. caryophyll. nux moſchata &c. ex quibus varia cum interna, tum externa parari poterunt, quorum tamen prolixiore recenſione & explicatione brevitatis gratia lubenter ſuperſedemus. Convenientiſſimus pariter hic eſt thermarum Carolinarum, Tœplicenſium ſimiliumve uſus, ſive bibantur, ſive ægræ iis immergantur, hac ſaltem cautela obſervata, ut ne actu gravidæ temerarie aquis interne utantur, quibus illo tempore balneum longe eſt convenientius. Tandem quod ad ſpaſmodicos uteri motus dolorificos attinet, ad eos tempeſtive compeſcendos non duntaxat cauſis occaſionalibus, verum etiam ipſi ſpaſmo præſenti obviam eſt eundum, cui apprime antiſpaſmodica in §. 9. occaſione fœtus nimium ſe moventis propoſita, conveniunt, quibus interdum opiata refracta tamen doſi addi poterunt. Neque omittenda ſunt topica, abdomini applicanda, quæ pariter in antecedenti theſi deſcripta fuere.

X I.

Ab utero tranſitum nunc quidem facimus ad matrem, prolixum tamen nimis foret, quasvis cauſas, quæ pene ſunt infinitæ, hic ordine pertractare, atque contra eas congrua remedia commendare. Proinde pelitioris

litioris Medici erit, ut gravidæ aſſidue inculcet, quo ab omnibus animi pathematibus gravioribus, violentioribus corporis motibus, emeticorum, purgantium præcipue draſticorum & fœtum pellentium medicamentorum uſu abſtineat. Præterea eo operam navabit, ut ſi quid ſiniſtri jam dum eidem acciderit, citra moram congrua adhibeat remedia, quæ non tantum prædictis affectibus, verum etiam aliis, ſcilicet teneſmo, diarrhoeæ, ſtranguriæ, nephritidi aliiſque morbis, quibus gravidæ ſæpius non citra abortus periculum corripiuntur, ſatisfaciant. Cum vero ſanguinis miſſio modo ad abortum præcavendum commendetur, modo tanquam cauſa abortus allegetur, hincque ab his laudetur, ab illis culpetur, non poſſumus non de hac paulo ſpecialius agere. Sane in civitate noſtra conſuetudo invaluit quam maxime, ut gravidæ inſciis ſæpe Medicis circa medium geſtationis tempus venam ſibi promiſcue ſecari curent, an appoſite, aliis dijudicandum relinquo. Id certum eſt, rusticolas, de ſanguinis miſſione nil quicquam cogitantes, feliciter uterum ferre, ac ex voto parere, & ſæpius poſt partum melius ſe habere, quam delicatiores, quæ magnum errorem fuiſſe commiſſum ſibi perſuadent, ſi decantata illa venæ ſectio durante geſtationis tempore omiſſa fuerit. Quare tantum abeſt, ut ſanguinis miſſio omni gravidæ ſit neceſſaria atque proficua, ut potius intempeſtive adhibita magis fœtæ fœtuique ſit nocumento. Propterea vero negandum non eſt, uſum ejus gravidis ſubinde tam præſervandi, quam curandi gratia apprime eſſe ſalutarem; ſcilicet ubi plethora, orgaſmus ſanguinis, inflammationes ac febres matri vel fœtui periculum minantur. Et quidem quod ad plethoram attinet, ſane non male *Zacut Luſitan. L. de med. princ. quæſt.* 26. inquit: *multæ fœminæ in gignendo ſanguine adeo feraces ſunt natura, ætate, aut vivendi modo, ut, niſi ſanguinem aperto vaſe per intervalla exhaurias, patiantur abortum.* Quantumvis vero medium geſtationis tempus omnium commodiſſimum a Practicis commendetur, tamen & hæc regula ſuas patitur exceptiones, ſiquidem interdum neceſſe eſt, ut in fine primi menſis, aut etiam ſecundo vel tertio venam ſecemus, cum embryo primis menſibus tanta cruoris copia, quanta ob ceſſantem menſium fluxum in gravidis nonnullis congeri ſolet, nondum indigere videatur, ſic etiam non male ceteris menſibus & circa poſtrema geſtationis tempora uſum ſanguinis miſſionis, ſi eum immoderata ejus copia urget, non ſine euphoria ſuademus, quæ tamen cuncta, præſentis Medici prudentiæ recte committuntur, qui ſimul quantitatem ſanguinis extrahendam Chirurgo indicabit; præſtat autem hic potius defectu quam exceſſu peccare, conſultius enim eſt partitis vicibus copiam ſanguinis paulatim imminuere. Interim non facile quis memorabile exemplum imitabitur, quod *Stalpart van der Wiel Obſ. rar. C.* 1. *Obſ.* 65. habet, ubi mulieri uno eodemque fœtu gravidæ quadragies ac novies vena ſciſſa eſt. Nec omittenda venæ ſectio, ſi gravida imminente conſueto menſium fluxus tempore orgaſmum ſangui-

ſanguinis aliaque ſymptomata, eum frequenter antecedentia ſentiat, niſi enim tunc illum vel ſcarificando vel venam tundendo imminueris, facile in abortum incidet fœmina, qua de re vid. *L. Riverium P.* 2. *Medic. L.* 15. *c.* 16. qui matronæ Monſpelienſis meminit, quæ ter jam dum abortum perpeſſa, & a duobus menſibus denuo gravida cum dolores circa umbilicum, abortum minantes, ſentiret, vena inciſa mox doloribus & metu abortus liberata eſt. Cumque ſingulis menſibus ſymptomata illa periodice recurrerent, ſemper ad venæſectionem tanquam ad ſacram anchoram confugiens non modo eorum mitigationem ac profligationem ſenſit, verum etiam in fine noni menſis filiolum ſanum peperit. Quod ad febres, inflammationem alioſque morbos acutos, magnum periculum portendentes, ſpectat, probe animadvertendum eſt, in iis non cunctandum, nec menſium rationem habendam, ſed potius morbi initium obſervandum, antequam vires ægræ nimis labaſcant, ac morbus invaleſcat.

XII.

Equidem non neſcimus, plura reſtare, quæ ad præcavendam ſiniſtram placentæ ſeparationem commendari poſſent, ſed ne nimia prolixitate B. L. tædium pariamus, potius nunc ad ejus ſeparationem actu factam progredimur. Quantumvis vero ordinarie individua ejus comes ſit ſanguinis profuſio, Medici tamen eſt, ut contingente ſanguinis excretione per muliebria ſolicite inquirat, utrum ille ex vagina, an vero ex uteri fundo proveniat. Siquidem ſæpius gravidas innoxie menſium fluxum pati, nemini ignotum eſſe arbitror, hunc tamen non difficulter a ſanguine ex utero propter placentam ſeparatam profluente diſcernemus, modo conſideraverimus, menſium fluxum plerumque periodice conſueto tempore ſine cruciatu accidere, ſanguinem paulatim ſtillare, ac uno alteroque die elapſo ſponte & plenarie ceſſare. E contrario qui ex uteri fundo propter placentam avulſam proſilit, plerumque ex improviſo ac non citra dolores curſuque non interrupto immodice admodum promanat, niſi forſan grumi hinc inde hærentes aliquantum fluxum ſiſtant, quibus tamen a continuo adfluente ſanguine expulſis, ille mirum in modum non ſine matris fœtuſque periculo ſummo recrudeſcit. Licet autem paulo ante monitum fuerit, menſium fluxum ordinarie non adeo eſſe copioſum, tamen cum conſtet, fœminas aliquando immodico ejus fluxu corripi, ut hunc ab illo, de quo nunc ſermo eſt, probe diſtinguamus, neceſſe eſt, ut obſtetrix digito in vaginam inſerto exploret, utrum eum per orificium hians in uterum immittere valeat, an vero illud omnimode ſit clauſum. Si hoc, ſanguinis profuſio vaginæ vaſis apertis; ſi illud, rectius placentæ ſejunctioni tribuitur. Dum itaque liquide conſtat, largum ſanguinis fluxum a placenta ſeparata pendere, ſpinoſa illa quæſtio nunc movenda eſt, an matri non niſi fœtus & placentæ extractione ſubveniri

queat. *Mauriceau Traité des maladies des femmes groſſes* L. I. C. 21. *Dionis Cours d'Operations de Chirurgie p.* 225. *& ſeqq.* aliique exiſtimant, matrem fœtumque neceſſario mori, niſi hic cum ſecundinis citra moram perita manu eximatur, hinc de fœtu perfecto vel imperfecto, vitali vel non vitali parum ſoliciti ſtrenue neceſſitate ſic imperante abortum vel partum urgent, licet etiam dolores partus abſint & orificium internum minus apertum. Quippe firmiter ſibi perſuaſum habent, placentæ ſeparationem neceſſario hæmorrhagiam lethalem ſequi, niſi hæc cum fœtu penitus auferatur, idque probant, quoniam placenta tota vel pars ſaltem ejus ab utero ſejuncta nunquam eidem reagglutinari queat, indeque porro conjiciunt, ſanguinem neceſſario ex vaſis uteri apertis tam diu promanare, donec mater cum fœtu miſere intereat, cum ſane aperta uteri vaſa propter inſignem ejus diſtenſionem a fœtu pendentem, contrahi nequeant, quæ contractio vero & corrugatio vaſorum, hæmorrhagiam lethalem cohibens, locum inveniat, ſi uterus excluſo fœtu paulatim contrahatur. Et ne dubium remaneat ullum, cuncta exemplis quamplurimis illuſtrant viri illi, de arte Chirurgica præclare meriti, quæ non modo docent, plurimas hac methodo ab interitu fuiſſe ereptas, pluresque eadem neglecta cum fœtibus periiſſe. Quantumvis itaque omnia bene ſe habeant, præcipue ſi ad fœtum perfecte formatum, vel mortuum reſtringantur, an tamen in matris conſervandæ gratiam abortum indiſcriminatim concitare liceat, ego quidem maximopere dubito. Sane qui obſtetricandi operam impendunt, neceſſe omnino habent, ut ſibi caveant, ne hominem jugulando indebilem maculam conſcientiæ ſuæ inurant. Proinde ſumma hic opus eſt circumſpectione, ne gravidam præter ſonticas cauſas ad abortum adigamus, eumque promoveamus, cum certe is ſæpe ſolius naturæ ductu accidat, aut etiam fœtus adhibitis congruis remediis ad ſtatum pariendi tempus retineatur. Quare præſtat ab operatione abſtinere, quando gravida quidem de fluxu uteri cruento conqueritur, qui tamen ipſi neque lipothymias frequentes, neque adeo inſignem debilitatem parit, potius eidem corall. pp. lap. cancr. bol. armen. cornu cervi, terra Japonica ſimiliaque exhibeantur, externeque leniter adſtringentia applicentur, ſic fiet interdum, ut mater in lecto recumbens & a violentioris corporis motu abſtinens hæmorrhagia paulatim remittente ab abortus periculo liberetur. Quod ſi vero hoc non obſtante hæmorrhagia conſtanter perſeveret, hæc ordinarie primis geſtationis menſibus abortus ſpontanei eſt cauſa, quem ſæpius Medicus ne quidem impedire poteſt, e cujus re erit quam maxime, ſi illo tempore præcocis abortus ſpectatorem magis, quam ducem & auctorem agat. Siquidem ego quidem non capio, quomodo quis ſalva conſcientia embryonem primorum menſium adhuc violenta manu protrahere queat, cum ipſi ignotum eſſe nequeat, ejuſmodi fœtum ad vitam extra uterum pertexendam eſſe idoneum. Equidem multi exiſtimant, in ancipiti caſu e

duobus

duobus malis minus eſſe eligendum, hincque omnino abortum promovendum, ſi eodem mater ab interitu revocari queat, tamen ſi hæc regula accuratiori mentis lance perpendatur, apparebit clare, eam hic locum vix ac ne vix quidem invenire. Nam primo dubitari poteſt, an neceſſario hæmorrhagia ad matris interitum uſque continuabit, cum ſane multoties gravidæ copioſo ac diuturno fluxu cruento non citra ſymptomata prava corripiantur, & tamen eodem paulatim remittente abortus periculum effugiant, ut adeo ſupra citatis auctoribus vix aſſentiri queam, exiſtimantibus, placentam aliquantum ſaltem ab utero ſeparatam nunquam cum eo rurſus uniri poſſe, & neceſſario hæmorrhagiam lethalem poſt ſe trahere. Namque naturæ vires noſtris multo ſunt efficaciores, & quod præſtare ſubinde nequit Medicus, natura ex voto præſtabit. Porro dubitari poteſt, annon abortus neglecta ope Medica ſponte ſuccedat, ſiquidem gravidas, quæ primis præcipue geſtationis menſibus gravem hæmorrhagiam patiuntur, ſine auxiliis eum in finem adhibitis frequenter abortire, ex ſupra dictis jam dum innoteſcit. Denique dubitari poteſt, an abortus arte motus neceſſario matrem a morte ſit liberaturus. Id quidem certo ſcimus, ejuſmodi fœtum, ut ut abortus tempore adhuc vivum, neceſſario mori, an vero mater in vivis ſit permanſura neſcimus, quem enim quæſo fugit, matres poſt abortum hæmorrhagiam adhuc dum durantem aliave ſymptomata prava ſæpius mori. Mallem proinde tali in caſu non nihil expectare, viſurus, num forſan hæmorrhagia ex voto ſupprimatur abortuſque periculum evaneſcat, aut an uterus irritatus ſponte exturbet tenellum, aut an placenta omnimode ſeparata, quo in caſu fœtus abrupto plenarie commercio, quod ipſi cum matre intercedit, in vivis conſervari nullo pacto poteſt, manui ſciſcitanti obveniat, aut uſque dum ex horrore frigoreque ac gravativo uteri dolore aliiſque indiciis conjicere liceat, fœtum actu eſſe mortuum; tunc enim abortum citra moram omnibus modis eſſe juvandum accelerandumque, nemo fortaſſis rem accuratius paulo perpendens ibit inficias. Minus ſcrupuloſos nos eſſe decet, quando ob practicas cauſas abortus ſeptimeſtris vel octimeſtris eſt movendus. Licet enim & tunc fœtus adhuc ſit immaturus, tamen cum ejuſmodi corporis robur ac diſpoſitionem jamjam acquiſiverit, ut etiam extra uterum vivere poſſit, ſane aliquando & matrem & fœtum abortum promovendo a mortis periculo liberabimus. Et quantumvis non ſemper ſcopum noſtrum ex voto attingamus, nobis tamen illibata conſcientia manet; quemadmodum enim conſcientiæ ſuæ vim infert nullam Medicus, quando partem ſphacelo obſeſſam abſcindit, tametſi poſt operationem æger intereat, ita & illibata conſcientia abortum ſeptimeſtrem vel octimeſtrem, urgente ſumma hæmorrhagia extrema minitante, in matris fœtuſque gratiam promovere poterit, cum ſufficiat, plurimas matres cum fœtibus hocce auxilii genere ab interitu fuiſſe vindicatas.

XIII.

Sed miſſa quæſtione illa difficultatum pleniſſima potius nunc ad operationem ipſam me converto. Id ſane negari nequit, ipſum operatorem illo tempore in ſummis anguſtiis eſſe conſtitutum. Quippe dum hæmorrhagia, frequentiora animi deliquia, vel convulſivi motus aut alia mala ſummum periculum minitantur gravidæ, certe ſi operatione adhibita moriatur adflicta, non deerunt, qui culpam mortis operatori tribuent. Quare ut famæ ſuæ non nihil conſulat, neceſſe eſt, ut bona ſperanda, malaque timenda adſtantibus prædicat, antequam bono cum Deo operationem aggrediatur. Parturiente itaque in ſitum convenientem collocata, operator manu dextra in vaginam uteri immiſſa unum vel duos digitos orificio interno applicet, horumque & ceterorum miniſterio illud paulatim diſtendat, uſque dum vel manum integram in uterum inſerere queat, id quod propter partes ſanguine copioſo irrigatas & emollitas non difficulter præſtabit. Poſthinc membranas fœtum amicientes & nondum ruptas, unguibus extemplo dilaceret, quo ſic fœtum prehendere atque protrahere queat. Prolixum autem nimis eſſet, quasvis cautelas, ad fœtum circumſpecte eximendum ſpectantes, hic recenſere, ſufficiat hinc ſaltem monuiſſe, *Dominum Mauriceau*, multiplici experientia edoctum, ſuadere, ut operator eo operam navet, ut pedes tenelli arripiat, ſicque eundem protrahat, ad quem brevitatis gratia B. L. nunc remitto. Peracta operatione, Medici eſt, ut hæmorrhagiam adhuc dum durantem congruis remediis attemperet, vires fractas inſtauret, ceteriſque ſymptomatibus puerperis familiaribus ex aſſe ſatisfaciat, quale judicium quoque eſto de fœtu debili corroborando.

XIV.

Ordinis nunc jubet ratio, ut ad placentam retentam progreſſum faciamus, cumque in theſi ſeptima de cauſis ejus maliſque ab ea pendentibus, nec non de ſignis diagnoſticis ac prognoſticis ſuffi ienter jam dum egerimus, nunc de formandis curativis indicationibus erimus ſoliciti. Prior proinde jubet, ut ea removeatur, altera ut malis, ab ejus retentione provenientibus, tempeſtive profpiciamus. Priori ut ſatisfaciamus, præſidiis tum Chirurgicis, tum Pharmaceuticis indigemus, quorum illa brevi poſt partum locum invenient. Sane perplacent, quæ *Henric. a Deventer de Arte obſtetricandi C.* 28. de ſecundinarum excluſione habet. Is enim conſuetam placentæ remotionem, funiculi tractione perficiendam, non admodum approbans, omnibus obſtetricantibus commendat, ut manum protinus ab excluſione infantis utero immittant, ejuſque miniſterio eandem eximant. Cum enim illo tempore orificium internum adeo ſit expanſum, ut manus integra, imo & brachium, ſi opus fuerit, ſine ullo

nullo puerperæ dolore immitti queat, prætereaque fundus uteri ſit adhuc explanatus, atque ſic facile cognoſci poſſit, num ſecundina utero adhæreat, nec ne, aut an mola aliave peregrina removenda in utero exiſtant, non male aget, qui etiam ad præcavendam ſecundinæ retentionem ductum modo laudati Auctoris ſequatur, manumque mox a partu placentæ removendæ gratia in uterum inſinuet; omnia enim adminiſtratu longe ſunt difficiliora, quando aliquo temporis intervallo elapſo orificium internum coarctatur fundusque uteri complicatur. Præterea tamen neceſſitate ſic imperante eo allaboravit Chirurgus, ut digitis vaginam immiſſis orificium coarctatum ſenſim diducat, quo ſic placentam ob uteri conſtrictionem haud parum complicatam prehendat educatque. Omnia vero ſumma lenitate curaque peragi decet, ne uterus unguibus improvide dilaceretur, aut puerperæ dolor non neceſſarius inferatur. Proinde e re maxime eſt, ut operator ſiniſtra manu funiculum tenens dextram ad ductum ejus in uterum immittat, atque ſecundinam jam ſolutam & in orificii limine hærentem digitis prehendat, eamque cum manu immiſſa educat, alteramque funiculum tenentem ſimul ac paulatim attrahat. Quando vero ſecundina tota vel ex parte utero adhuc cohæret, manu ad placentam uſque methodo jam delineata immiſſa explorabit ſtudioſe, qua parte plurimum ſoluta ſit, vel minimum adhæreat, *ibi digitos*, inquit *Cl. a Deventer*, *inter uterum & ſecundinam injectos huc illuc leviter agitato: niſi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius ſubinde uſque ad apicem circumagendo facile avelli poteſt, & undique tandem libera ſponte in manum defertur, quum autem ſecundina leniter agendo non ſolvitur, tunc ambobus poſterioribus digitis externa parte utero oppoſitis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, uſque dum penitus, ſoluta ſit tum educenda* & quidem methodo ſupra delineata.

X V.

Quodſi vero propter orificium uteri internum nimis arctum placenta relicta manus miniſterio extrahi nequeat, ad pharmaceutica remedia expulſioni ejus vel ſuppurationi inſervientia eſt progrediendum. Ex illis pro interno uſu pulvis ſecund. human. borax venet. trochiſc. de myrrha aliaque myrrhata, croc. caſtor. ſal. volat. ſuccin. olea deſtil. ſuccini, ſabinæ, &c. laudem merentur, quibus cunctis Cunneus L. c. chærefolium Romanum præfert, vix herbam noſcens, cujus in partu difficili & reſtitante ſecundina majores vires fuiſſe cognoverit, ſic pariter ex ariſtol. rotund. ſabin. artemiſ. puleg. myrrh. caſtor. modo fotus, modo clyſteres uterini parantur, aut ano clyſmata acriora infunduntur, non alium in finem, quam ut externis & internis ſimul adhibitis placenta quantocyus fieri poteſt expellatur, antequam ſcilicet corruptionis

 labe

labe inficiatur. Caveat vero ſibi Medicus ne abuſu medicamentorum placentam pellentium febrem accendat, inutiles uteri dolores excitet, majorem ſanguinis profuſionem, vel fluxum ventris moveat, quippe interdum placenta ita eſt comparata, ut vi expelli nequeat, hinc præſtat reſtituendæ ſanitatis negotium naturæ committere, quam præfeſtinata curatione pejora mala, uti multoties accidit, accerſere. Quemadmodum enim abſceſſus non prius dehiſcit, quam cum ad maturitatem pervenerit; ita etiam ſecundina pertinaciter adhærens non prius medicaminum vi ſe avelli patitur, donec maturatione paulatim ab utero ſecedat. Huic vero facilitandæ medicamenta ſuppurantia cum detergentibus judicioſe mixta apprime conducunt, quem in finem ex rd. alth. lil. alb. ariſtol. rotund. fl. chamom. roman. ſambuc. ſem. fœnu græc. lini balſam. peruv. mell. roſar. anthoſ. aliiſve fotus vel clyſteres uterini per intervalla adhibendi parari poterunt. Cum autem nec arte Chirurgica placenta protrahi, nec medicamentis expelli, nec ſuppuratione extrudi queat, ea tandem intacta eſt reliquenda, an forſan novo partu contingente convenientius eximi poſſit.

X V I.

Ad alteram curativam indicationem quod ſpectat, hæc jubet, ut malis a retenta placenta provenientibus tempeſtive proſpiciamus, ad ea vero hæmorrhagia, gangræna, mola, hydatides, inflammatio & vires fractæ pertinent. Cum autem de hæmorrhagia jam dum egerimus, & mola cum placenta in hydatides degenerata vix aliam poſtulare videatur medendi methodum, quam quæ occaſione placentæ retentæ recenſita eſt, atque gangrænæ mederi nequeamus, paucula ſaltem verba de inflammatione & viribus proſtratis ſumus facturi. Hiſce proinde refocillandis modicus vini generoſioris uſus, nec non juſcula carnium &c. eximie conducent, & forſan exoptatius vires fractas inſtaurabunt, quam decantata illa analeptica. Ad inflammationem vero reſolvendam poſt habito vini generoſi uſu diaphoretica fixiora, id eſt antimon. diaph. ſimpl. vel martial. lap. cancr. cornu cerv. uſt. cum ſuccinatis, cinnabarinis aut etiam nitratis, præcipue æſtu febrili ſymptomatico præſente, vel nimis ſævientibus doloribus cum caſtoreatis & opiatis judicioſe mixta non citra euphoriam adhibebuntur, quæ omnia tamen præſentis Medici judicio committuntur, qui neceſſitate urgente venam ſimul ſecabit, & diætæ regimen puerperæ præſcribet.

X V I I.

Tandem ad placentæ vitiatum ſitum progredimur, quando placenta a fundo uteri ſeparata, & in cervicem ante fœtum illapſa, orificium internum

ternum obſtruit, fœtuique exitum præcludit. Cum vero illo tempore infans diu ſubſiſtere nequeat, & hæmorrhagia remedium cito adhibendum poſtulet, obſtetricis erit, ut citra temporis jacturam de placenta removenda partuque promovendo ſit ſolicita. Quem in finem eo operam navabit, ut digitis in uteri orificium immiſſis placentam eo uſque removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus extemplo dilaceret; quando ſecundina removeri nequit, digitis in molem placentæ carnem immiſſis inibique dilatatis eam divellat, atque perforet, foramenque paulatim ita dilatet, ut reclinata non nihil placenta dilacerata, caput, ſi prævium fuerit, oſtium occupare queat; ſic enim ruptis membranis & accedentibus partus doloribus ſubinde ex animi ſententia excludetur fœtus, quod ſi is pravum in utero ſitum habeat, obſtetrix eo allaborabit, ut pedes ejus prehendat, eumque protrahat, quo in lucem edito ſecundinam protinus more ſueto educat. Quando vero placenta eo uſque prodiit, ut exitus ejus ulterior vix impediri poſſit, conſultius eſt, eam primum eximere. Sed quid dicendum de ſingulari placentæ ſitu, cujus mentio ſupra facta fuit, an forſan hiſce præſidiis is emendari potuit? Sane caſus ille oppido eſt rarus, cui ſimilis an apud aliquem auctorem occurrat, me omnino latet. Id certum eſt, protractionem, vel avulſionem & reclinationem ejus hic plane locum non inveniſſe. Cum enim placenta cervici ac fundi parti inferiori undique firmiter fuerit connata, fœtuſque capite eidem incumbens domicilium quaſi ſibi eam formaverit, irritum illum laborem fuiſſe, ſponte innoteſcit. Quare ſola fortaſſis perforatione infanti exitus parari potuiſſet. Sed cum magnum diſcrimen placentam inter, actu ab utero ſeparatam ac illuc delatam, & talem, quæ ubique adhuc utero adhæret, intercedat, funiculique inſertio non procul ab orificio interno fuerit, ac præterea placenta circa oſtium admodum craſſa extiterit, an operatio citra hæmorrhagiam lethalem potuiſſet inſtitui, prudentioribus judicandum relinquo. Certe plura, ad diffuſiſſimam hanc maximeque arduam materiam ſpectantia, proponi potuiſſent; ſed ne limites Diſſertationis excedere videamur, bono cum Deo filum ejus nunc abrumpimus, cui ſoli ſit laus, honor & gloria!

FINIS.

CXLI.

JOAN. GEORG. ROEDERER,

ET

J. G. CHRISTIANI HIRSCHFELD

AUCTORIS.

DE

UTERI SCIRRHO.

Gottingæ 29. Auguſt. 1755.

I.

HUmorum ex ſanguinis maſſa diverſorum ſeparationem ſanguinis integritatem conſervare, ejusdem mobilitatem promovere atque depurgata viſcera aperire, notiſſimum eſſe exiſtimamus. In ſano ſaltem morboſoque corporis habitu vitæ ſanitatisque & præſidia & vindiciæ ex variis ſegregationum generibus depromuntur. Sanum eſſe corpus judicamus, cujus ſecretiones omnes non interrupto ordine perficiuntur: ægrum cum ſanitate in gratiam rediturum, vel ſaltem præſenti morbo liberatum iri ſperamus & expectamus, cum morbi vehementiam ſecernentis cujuſdam organi officia auctiora gravioraque ſolvunt.

I I.

Neque tamen pares in morbis iſtarum expulſionum & expeditiones & dignitates eſſe conſueverunt. Quorum morborum chronica magis indoles eſt, frequentioribus repetitiſque iſtiusmodi ſegregationibus, ut abigantur, egent, quin perennantibus, quique ob morbi vel gravitatem, vel pertinaciorem conſuetudinem neceſſarii œconomiæ motus ſine ſanitatis vitæque diſpendio non ſiſtuntur. Principatum vero omni tempore ſolventium morbos iſta organorum tenuerunt, quæ ex ſano etiam corpore excrementitios ſuperfluoſque humores eliminant: Cutem reneſque intelligi vel nemine monente liquet. Longe inferiora ſunt reliqua viſcera, peioris morbi indices, ſalivales v. gr. lacrimalesque glandulæ, tonſillæ, uvula, linguæ & faucium & narium membranæ mucoſæ, aurium folliculi ſebacei, tracheæ & pulmonum interiores tunicæ, hepar, pancreas, digeſtivorum reliqui liquorum fontes, uterus, vagina, ſpermatis organa.

I I I.

Id vero beneficii omnes & ſinguli ægri non accipiunt. Morbi vis, indoles maligna, virium naturæ ſolventium, moventium, propellentium, expellentiumque ſegnities, debilitates aliaque vitia organorum localia; turbulenta, inordinata, naturæ benigna molimina frænans, aliterque peccans medicatio, ægrum vel peſſumdant, vel in ipſa organa variis formis varioque eventu colluvies deponunt, non propria ſolum mole inimicas, ſed etiam fœcunditate. Et ſolent iſti quidem in organa abſceſſus morbos chronicos æque ac acutos, nunc ſine alio molimine intermedio inſequi, nunc ex clauſis ſolventium excretionum rivulis colligi.

IV.

Omnibus quidem & ſingulis humani corporis viſceribus organisque ingratæ iſtæ acceſſiones adjunguntur, quin ex uno in alterum viſcus migrando derivantur. Secernentia viſcera, motus, ſenſus, facultatiſque percipiendi organa, corpus firmantia oſſa, verbo, quælibet corporis pars quandoque hoſpitio eſt, & pro ſuo habitu, proque morbi hoſpitiſque indole, ipſum hoſpitem fingit in inflammationes, cancros, ulcera, caries, ſcirrhos, carcinomata, calculos, minimarum partium, corporis ſtaminum, ſi ita volupe eſt, ſenſibus medici non percipiendas, læſiones & ex ſolis effectibus cognoſcendas.

V.

Non infrequens, inter alia viſcera, titubantia iſta morborum molimina uterus experitur, maxime ſi a vi morbi, vel alia quacunque cauſa propriæ vires fractæ ſint, ipſeque male affectus. Sæpius tamen externa etiam violentia uterum vulnerando comprimendoque lædens inflammanſque varias depoſitiones in eundem allicit, triſti partus difficilis (*a*), & in eodem partu perverſæ medicationis chirurgicæ exemplo.

VI.

Quæ violentam uteri læſionem excipiunt depoſitiones, inflammatæ indolis ſunt & in quam inflammatio tranſit. Quodſi autem a morbo aliquid in uterum abſcedat, id modo inflammatur, modo lentius ſine prævia inflammatione colligitur.

VII.

Utroque modo in utero ſcirrhus naſcitur, nunc integrum uteri corpus, nunc unam alteramve partem, fundum, cervicem aliamque occupans. Frequenter omnino uteri inflammatio (*b*), non reſoluta, non ulceroſa,

(*a*) Conf. *Mauriceau* Malad. des femmes groſſes &c. T. II. Obſ. 387 & 418. Utroque in caſu difficilem partum excepit obſtructio uteri ſcirrhoſa, indeque ſterilitas nata eſt.

Conf. & *Hippocrates* de natur. muliebr. S. II. §. 31. & de morb. mulier. L II. S. II. § 45. ed. Marin. *Patitur autem hæc* (loquitur de femina utero ſcirrhoſo vel indurato laborante) *ex partu*, *& frigore aut mala diæta & aliter.*

(*b*) *Ætius* Terabibl. IV. Sermon. IV. Cap. 84. & *Paulus Ægineta* de re medica L. III.

ulceroſa, ſtimulo ſublato & acriori ſentiendi facultate, ſedatur, febris, quam inflammatoriam vocant, ceſſat, dolor remittit, minimorum vaſculorum veſicularumque obturamenta figuntur, propellentes vaſculorum vires fatiſcunt, ſpiſſatur lentor, dureſcit, novos humores ſibi nectit, in ſimilem lentorem figit, fœcundaque lentoris officina paratur, uterum ſenſim expandens. Sæpius etiam, quæ hactenus profluebat, colluvies, qualis eſt fluoris albi, quin menſtruorum, lochiorum, partum æque ac abortum (*c*) inſequentium, aliarumque uteri hæmorrhagiarum (*d*), in utero reſtagnat, craſſeſcit & in ſcirrhoſum tumorem indureſcit. Neque nunquam morbi chronici alius, inſigni ejuſmodi colluvie nondum levati, virtus tandem in uteri ſcirrhoſum tumorem, eo derivatis contractionibus fibrarum ſpaſticis atque humorum impuritatibus deſævit. Quin utero cum reliquis glanduloſis vel ſecernentibus viſceribus peculiare quoddam ſcirrhorum formandorum onus impoſitum videtur.

VIII.

Uteri ſola debilitas, quæque ex facili inordinatis motibus ſpaſticis afficitur, ſcirrhi effigiem quandoque format. Frequenter autem imprudens medici officium (*e*), frequentior juſto in morbo uteri inflammato, vel in puerperio venæ ſectio, refrigerantium repellentiumque uſus, non conſideratis naturæ viribus, non æſtimatis benignis in criſin moliminibus, nulla temporum ratione habita, ſimilis in fluore albo aliiſque corporis expurgationibus calidorum, ſpiſſantium repellentiumque uſus, neglecta in morbis per ſecernentes canales evacuantia, aliique id genus medici & diætæ (*f*) errores idem præſtare valent, titubante ſubinde in ſcirrhum abſceſſumque molimine.

IX.

Qui inflammationem excipit ſcirrhoſus tumor ex dimiſſis ſine refectionis a morbo ſanitatiſque vigore inflammationum ſymptomatibus, quin

 ſubſiſtente

L. III. Cap. 68. *In ſcirrhum induratur uterus, aliquando derepente nulla prægreſſa cauſſa: plerumque vero inflammatione prægreſſa, & neque ſoluta, neque in abſceſſum transmutata.* *Razes* ad manſorem diviſionum L. I. Cap. 85. Huc etiam ſpectare videtur *Fabr. Hildani* Obſ. Cent. I Obſ. 66

(*c*) Scirrhorum uteri ex partu & abortu mentionem facit *Mauriceau* Malad. des femmes groſſes &c. T. I. L. III. Cap. XII.

(*d*) Conf. *Mauriceau* l. c. p. 425. & T. II. Obſ. 112.

(*e*) *Claud. Galenus* de arte curativa ad Glauconem L. II. Cap. 4. apprime notat, ſcirrhos frequenter omnino ex medicorum imperitia oriri, quando eryſipelata & inflammationes vehementer adſtringunt & infrigidant.

(*f*) Conf. *Hippocrates* ſupra ad §. V. not. (*a*) excitatus.

ſubſiſtente potius lenta febricula cum ponderis in pubis regione ſenſu (*g*) dignoſcitur. Lentior morbi decurſus levioraque ſymptomata lentum potius tumorem, quam ulceroſum, natum eſſe, medicum docent. Scirrhum etiam matricis ex ſuppreſſo quodam profluvio vel morbo in uterum migrante natum generaliora hecticæ febris cum locali morbo ſigna manifeſtant. Ceſſat enim fluxus, minuuntur, quin ſenſim, ſi totum uterum ſcirrhus occupat, menſtrua ceſſant (*h*), quæ in aliis (cum pars nempe uteri ſcirrho vitiatur) ſubſiſtunt, parciori flumine & cum dolore effunduntur, extenuatur corpus (*i*), ad labores ſegnius eſt (*k*), languet modo appetitus, modo nimis viget, hecticæ febris, typicæ erraticæque ſchema obſervatur (*l*), ſæpius etiam os fœtet, quin ulceroſum eſt, pubis ſenſim regio & hypogaſtrica cum quodam graviditatis ſimulacro elevatur, exploranti que abdomen manui durus tumor reſiſtit: ita vicinæ regiones comprimuntur, dolens (*m*) regionis ſuper pubem hypogaſtricæ expanſio fit, quæ ne quidem manus quandoque tactum ferre poteſt. Inflammantur nonnunquam vicinæ partes, eædem in gangrænam vel ſuppurationem ſolvuntur, quin languor inferiorum partium, paralyſis ipſaque gangræna inſequuntur. Debile enim a lenta febre corpus non ſolum tardius movetur, ſed & arteriarum, venarum nervorumque compreſſiones inferiorum extremitatum munera, nutritionem vitamque pellunt.

X.

(*g*) *Rhazes* l. c. ſigna tradit: *Sedationem caliditatis febris cum reſiduo gravitatis & magnitudinis in pectine, ut vel tactui quandoque appareat.*

(*h*) Conferri merentur effata *Hippocratica* de ſuperfœtatione §. 13. *Durus ſit uterus a calloſitate: his menſes non apparent, aut pauciores, quam oportet, & per longius tempus apparent.* De natura muliebri S. II. §. 30. & 31. *Si indurati fuerint uteri, menſes occultantur.* De morbis mulier. L. II. S. II. §. 45 & 46. *Si uteri velut in callum indurati fuerint, menſes occultantur. Si obduruerint uteri, menſes non prodeunt; ſed pauciores & deteriores, & dolor incidit.*

(*i*) Conf. *Avicenna* Can. III. fen. 21. Tract. IV. Cap. 14.

(*k*) Conf ſupra excitati *Ætius* & *Paullus Ægineta*, qui ſignum tradit, *gravitatem & ægrum motum non ſolum crurum, ſed etiam totius corporis, atque ad actiones obeundas pigritiam adeſſe.*

(*l*) Conf Ill. *Jo. Godofr. Brendelii* Diſſert. de phthiſeos hecticæque diſcrimine & ſeracceorum utrobique uſu. Gotting. 1754. paſſim. *Hippocrates* de nat. muliebr. l. c. *Si indurati fuerint uteri, febris ipſam corripit, ac dentium fremitus.* De morb. mulier. l. c. § 45. & 46. *Si velut in callum uteri indurati fuerint febris circumrigerans corripit, & fremitus & dolor uteros habet, & imum ventrem & laterum mollitudinem & lumbos. Si obduruerint uteri, febris incidit, & rigor circa imum ventrem corripit, & lumbos, & laterum mollitudinem.*

(*m*) *Hippocrates* ll. cc. de morb. mul. & de natur. muliebr. *Si indurati fuerint uteri dolor habet imum ventrem & laterum mollitudinem & lumbos.*

X.

Ipſe uteri tumor ſive ſcirrhus, nunc indolens penitus eſt, nunc modice, cum orificium tangitur, vel abdomen comprimitur, dolet, quibusdam adhuc fibris integris, tenſis & nondum obſtructis, omnique inflammatione nondum penitus depulſa. Quin ſcirrho ulcus junctum vel in utero, vel in aliis viſceribus (*n*) obſervatur. Cui tumori exquiſitus, ſpontaneus, lancinansque dolor eſt, carcinodes cenſeri debet.

X I.

Pondus in pelvim deſcendere patientes conqueruntur, aliquid peregrini delabi obſervant, maxime cum erecto corpore incedunt, minus cum ſupinæ cubant. Raræ & moleſtæ ſunt lotii excrementorumque excretiones (*o*). In vagina, ſi exploratur, uteri deſcenſus notatur, quin extra vaginam quandoque durus tumenſque uterus prolabitur (*p*). Corpus uteri & orificium præter morem duriora tanguntur (*q*), inæquale præterea tangitur aſperius craſſiuſque orificium. Tumet uterus, pelvim integram replet. Viri acceſſum ægrius fert femina. Omnia ſane uteri tumorem loquuntur, inteſtini recti atque veſicæ compreſſionem; ita cur ſegniora ſint iſtarum partium officia liquet. Propter auctum pondus uterus deſcendit.

X I I.

Laborans hoc malo inveterato gravique femina viro nupta vimque ſeminis fecundi non percipiens, ſterilis manet (*r*). Ovaria compreſſa, atque, ſectione teſte, in mali conſortium tracta, exareſcunt, fecundæ

(*o*) Conf. *Miſcell. nat. cur.* A. 2. Obſ. 254. p. 378. & A. 9. Obſ. 126. p. 301. Iſto quidem in caſu ipſe uteri ſcirrhus in meditullio ulcus fovit; in hoc vero vomica teterrimi odoris, pure plena, meſenterium obſeſſum fuit.

(*o*) Cf. *Rhazes* & *Avicenna* ll. cc.

(*p*) Hoc utique ſæpiuſcule obſervavimus. Huc etiam pertinere videtur Obſ. *Ruyſchii* VII. Obſervationum Anatomico-Chirurgicarum p. 10.

(*q*) *Hippocrates* de nat. mul. l. c. *Si indurati fuerint uteri, os ipſorum connivet. Si digito contigeris, comperies os aſperum & digitum non intromittit.* de morb. mul. l. c *Si uteri velut in callum indurati fuerint, oſculum exaſperatur. Si vero etiam digito contigerit, os uteri aſperum comperiet, & ſemper velut callus accreſcit.* (Optime cum hoc effato conciliari poteſt infra deſcribedus uteri ſcirrhus). *Oſculum durum fit, clauditur.*

(*r*) *Hippocrates* de nat. mul ll. cc. *Si indurati fuerint uteri, non concipit.* & de morb. mul. ll. cc. huc & ſpectant ſupra ex *Mauriceau* citatæ obſervationes ad §. V. not. (*a*).

dæ veſiculæ ſuccique deſtruuntur. Integris etiam in minori malo ovariis, neque fecundis ex femina ſuccis deficientibus, uterus tamen durus obſtructusque conceptionem fovere, nutrire, continere, cumque cervicem ſcirrhus obturat, recipere (*s*), nequit. In mitiori malo, ubi partem ſolam uteri tumor ſcirrhoſus occupat, & alterum ſaltem ovariorum integrum eſt, ſecunda nonnunquam conceptio creſcit atque perficitur: partus autem tempore triſtia præſagia (*t*) ſubnaſcuntur. Qui enim cervicis regionem ſcirrhoſus tumor occupat, clauſam cervicem ſervando fetumque retinendo partum fieri negat (*u*). Ubi alia uteri regio ſcirrhoſa fuerit, apertura quidem recte hiare poteſt, ſed vicinæ ſcirrhoſæ regioni fibræ motrices & a ſcirrho firmatæ, dum validis laboribus uterus conſtringitur, diſrumpuntur, & in abdomen fetus effunditur (*x*). Alias uteri ſcirrhoſa durities, ulteriori extenſioni obſtacula ponens, abortum excitat (*y*).

XIII.

Menſtruorum rivuli clauſi, & inflata abdominis tegumenta, graviditatis aliquam effigiem æmulantia, decipere prima ſpecie medicum

(*s*) Duplicem ejusmodi caſum recenſet *Fabr. Hildanus* Obſerv. Chirurgico-Medic. Cent. I. Obſ. 65. & 66. Hoc etiam malum explicare videntur, quæ *Hippocrates* diſſerit Libr. de ſterilibus § 26. de callis oſculum uteri replentibus & extrahendis.

(*t*) Cf. *Fabric. Hildanus* l. c. Cent. 3. Obſ. 57. Corpus uteri ſcirrhoſum conjunctum cum ſitu perverſo effecit, ut internæ venæ rumperentur, internaque in abdomine hæmorrhagia ſubnaſceretur.

(*u*) Cf. *Hiſtoire de l'acad. Royale des Sciences* A. 1705. Obſ. anat. VII. p. 52. ed. Paris. Feminæ parturienti os uteri parum cum aperiretur, tandem laboribus ſuccumbenti fatalis partus fuit. Sectione inſtituta, ſubſtantia glandulosa, utero continua, orificium ita obturatum repertum eſt, ut aliquot modo foraminulis pertuſum fuerit, per quæ menſtruus fluxus exſtillare, ſperma vero ſubire potuit.

(*x*) Cf. *Fabr. Hildan.* Cent. I. Obſ. 67. Femina per ſex dies quæ fruſtra parturivit, mortua eſt. In ſectione uteri pars ſcirrhoſa, ipſe uterus ruptus, & in abdomine embryonis caput comparuerunt. *Gregor. Horſtius* Opp. Med. T. II. L. II. Obſ V. p. 66. Epiſtol. D. Tob Knobloch. ad Greg Horſt. In feminæ, ex partu difficili, ob pertinaciter clauſum os cervicis, mortuo cadavere ſcirrhum inſignis magnitudinis, a fundo uteri ad os uſque pergentem, ipſum uterum ruptum, & infantem extra uterum poſitum invenerunt. *Stephan. Blancard* Anatom. pract. rational. Obſ XXII. p. 233. Intra quatuor dies cum non potuiſſet parere femina, e vita diſceſſit: abdomine aperto diſruptus uterus in ſana parte & infans extra uterum locatus deprehendebantur. Scirrhus vero a fundo ad os alterum uteri regionem occupavit. *Miſcell. nat. cur.* A. 2. Obſ 254. p. 378. Uterus in partu diſruptus eſt propter tumorem uteri durum, cujus cavum ulcus nigrum, gangrænoſum comprehendit. cf. & ejuſdem anni Obſ LXXXV. p. 159.

(*y*) Cf. *Edmund Chapman* Treat on the improvement of Midwifry Caſe XXXV. p 134. ſeqq. Femina ex abortu mortua eſt: aperto abdomine amplus in utero ſcirrhus comparuit.

dicum (z) poſſent, ni integrum graviditatis ſchema cum ſcirrhoſo habitu comparans e difficultatibus ſeſe extricaret. Gravidis, ut ſpeciminibus quibuſdam utamur, citius abdomen tumet, cum creſcente abdominis elevatione ſanitatis integritas, quæ primis conceptionis menſibus quædam ingrata perpeſſa eſt, maximam partem redditur. Scirrhi vero primum incrementum, niſi ex inflammatione naſcatur, haud difficulter cognoſcenda, lentum eſt, & perpetim cum abdominis augmento morboſa hecticæ febris reliquaque ſymptomata creſcunt. Mammarum tumor cum ſero lacteisque ſtriis in ſcirrhoſa non elevatur, embryo non commovetur, perſpicuæ ſatis a medio graviditatis termino orificii uterini mutatæ formæ non ſuccedunt. Cauſæ etiam morbique prægreſſi majus lumen affundunt.

XIV.

Illud etiam prætermittendum non eſt alia ſæpiuſcule præter uterum in eadem ægra labe ſcirrhoſa, aliaque viſcera laborare. Eadem enim, quæ in uterum migrat, colluvies commodam etiam, ſi abundet, ſi nova perpetim generetur, in aliis viſceribus ſedem nanciſcitur, quin ab antiquis viſcerum, chylo maxime ſervientium, vitiis, iisdemque frequenter ſcirrhoſis, ſanguinis habitus in primis jam fontibus ita depravatur, ut præter alias ejectiones & in uterum tenax humor peccansque materies evomatur.

XV.

Sua etiam ſponte liquet, quamlibet uteri in ſubſtantia duritiem, quæcunque demum illa ſit, pro ſcirrho non eſſe habendam. In ſcirrho enim colluvies depoſita ſubſtantiam durat, vitiat, inflat, partesque vicinas lædit. Quæ ſine collecta colluvie vel a nativitate, vel ab ætate durities uteri ſubſtantiam compellit, pro ſcirrhoſa haberi nequaquam poteſt. Quis naturalem vetularum in utero duritiem ſcirrhi morboſi titulo dehoneſtabit, & medicamentis impugnabit?

XVI.

Uteri confirmatus ſcirrhus naturæ viribus non obedit, ſed lenta tandem tabe ægram peſſum dat, poſtquam in immenſam quandoque molem

(z) Scirrhum uteri medico pro fetu impoſuiſſe recenſet *Mauriceau* l. c. Lib. III. Cap. XII. Alium obſervationem, qua medicus gravidam pro ſcirrho laborante habuit, T II Obſ. 86. p. 234. tradit, quæ plura momenta, non inutilia cognitu, complectitur. Similis fere caſus exſtat in *Miſcell. nat. cur.* A. 9. Obſ. 126. p. 301.

lem (*a*) excrevit, vel hydrops acceſſit (*b*). Imprudenti medicatione excitatus & commotus in dolens carcinoma tranſit, aucto dolore & ſanguinis ſpontaneo fluore per incerta intervalla excuſſo cognoſcendum, reliquisque ſignis, quæ carcinoma produnt. Qui in ſolidiſſimam jam, ſenſu omni carentem, vix amplius organicam maſſam induruit, artis etiam auxilium repellit. Ubi vero quædam liberiora vaſa medicamina recipiunt, ubi ſenſu omni uterus nondum caret (*c*), & artis aptum auxilium ubi naturam juvat, impacti quandoque humores ſolvuntur, coquuntur, ex utero diſcedunt, e corpore eliminantur, uterusque ſuis officiis præſtandis idoneus denuo fit.

XVII.

Immenſa medicamentorum farrago, qua internorum, qua externorum, iſti malo ſolvendo commendatur, quam recenſere tædioſum foret. Omnia tamen eorum ſua laude fraudata non cupimus.

- - - *ſit, quod vis, ſimplex duntaxat & unum*

Q. Horat. Flacc. de art. poet. v. 23.

Reliquis interim palmam ut plurimum præripiunt chalybeata (*d*) & mercurialia (*e*) cum debita quidem moderatione, pertinacia tamen & conſtantia, adhibita, quæ quippe impacta optime ſolvere nata ſunt. Repetita per ſedes evacuantia ſi junguntur atque humorum colluviei effluxus

(*a*) Vidit Excell. *Præſes* ejuſmodi uterum ſcirrhoſum pondere ſuo XV. libras ſuperantem. Uteri XVIII. libras pendentis obſervationem *Gerard. Blaſius* affert Obſ. med. rarior. VII p. m. 12. Similem deſcribit *Regner.* de *Graaf* de mulier. organis Cap. VIII p. 248 & *Miſcell. nat. cur.* A 1. Obſ. 128. p. 286. ad minimum tumor XL. libras pendebat. Mali originem *Regnerus* adſcribit relictis vel fœtui, vel molæ, vel placentæ putrefactis, eandemque ex materia putrida, quæ uteri cavum adimplevit, & ex abortu ante XXV. annos abſque placenta facto, confirmat. Memoratu ſane admodum digna ſunt hucque vel maxime ſpectant, quæ *Hippocrates* in Libr. de natur. mulier. S. II. §. 31. de morb. mulier. L. II. S. II. § 45. de origine induratorum uterorum differit, eos nempe oriri, *ſi fetus in femina corruptus fuerit putrefactus; vel ſi feminæ corrupti menſes computruerint. Quibusdam vero etiam ex partu* &c. cf. ſupra not. ad §. V. (*a*).

(*b*) Cf. *Paulus Ægineta* & *Ætius* & *Avicenna* II. cc.

(*c*) Cf. *Claud. Galenus*. l. c.

(*d*) *Zacutus Luſitanus* Opp. T. II in Praxeos medicæ admirand. L II. obſ. 79. p. 62. memorabilem caſum enarrat feminæ, quæ ſcirrhoſo uteri tumore laborans in regione uteri tormina ſenſit, cuique tumor durus & indolens in pubis regione eminuit, pertinaci per duos menſes chalybis uſu ſanatæ, quo non ſola medicamenta chalybeata exhibita, ſed & omnia, quæ potu ciboque recepit, chalybe velut condita fuere.

(*e*) Mercurialium in ſcirrhis ſolvendis efficacia ſatis inter medicos probata eſt, & infra deſcribenda obſervatione ulterius comprobabitur.

fluxus concedatur, ſoluta etiam ex facili expelluntur, quin ipſa ſubinde natura a ſolutis ſe vindicat.

XVIII.

Binas ſcirrhi uterini obſervationes ſubjungimus, ſanati alterius, alterius in diſſecto corpore obſervati: ita duobus ſpeciminibus ſupra expoſita optime & illuſtrantur & confirmantur.

Et protinus quidem de anatomica ſcirrhi obſervatione exponemus. Statum morboſum puellæ viginti quaſi annos natæ iſta obſervatio dilucidat. Ipſius quidem morbi, dum viveret, nulla nobis cognitio fuit, a morte autem inquirentes ab animæ curatore intelleximus eam utero non geſſiſſe, venereo olim morbo laboraſſe, inde in phthiſin lentamque febrem incidiſſe, febrilem ignem corporis pinguedinem & plenitudinem, quibus antea cohoneſtabatur, conſumſiſſe, atque ægram ante obitum frequenter miſereque de acri abdominis dolore conqueſtam eſſe. Plura de morbi ſtatu & ſymptomatibus reſcire nobis non licuit, plena vero in omnem cadaveris habitum inquirendi facultas fuit.

Omnes conſumti corporis notas animadvertimus, tenuem habitum, artus emaciatos, faciem aridam, muſculos univerſi corporis tenues, albicantes, omentum parvum, pinguedine orbum, totum pellucens. Inteſtinorum vero uterique vitia inprimis memorabilia vidimus, ad concretiones ſcirrhoſque maxime referenda. Omnes inteſtinorum flexuræ ut inter ſe cohærent & in anguſtum glomum colliguntur, ita & cum vicinis viſceribus coaluerunt (*f*). Ita, ut exemplo utamur, cum lotii veſica & uteri fundo inteſtini coli flexura ſiniſtra, quam S. romanum vocant, concrevit.

Scirrhoſa quædam corpuſcula toti peritonæo ſtipata inhærent, non ſoli peritonæo abdominis cavum amplectente, ſed & in abdominis viſcera producto. Lenticularis figura corpuſculorum eſt, aliorum circularis, aliorum elliptica. Varia diameter duarum cum dimidia linearum, duarum linearum, lineæ cum dimidia, lineæ, quin varia ſerie minor. Plura horum corpuſculorum cum ſeminibus milii vel ſinapios comparari poſſunt: plura etiam in unum acervum hic illicve confluunt. Minor eſt ipſorum craſſities, quam ob rem figura complanata exoritur cum levi ad utramque ſuperficiem eminentia. Superficiei autem peritonæi celluloſæ inhærent, alteraque ſua eminentia ipſam peritonæi tunicam ſtrictim in

Pppp 2

(*f*) *Th. Bartholinus* Hiſtor. Anat. 76. C. II. in phthiſico abdominis viſcera inter ſe cohærentia vidit. Similem obſervationem ex lenta febre enecto deſcribit Ill. *Kaav-Boerhaave* in Nov. Comment. Petropol. T. I. p. 370. Omnia abdominis & thoracis viſcera concreta fuerunt. Viſcerum concretionem præternaturalem Cel. *Phil. Conr. Fabricius* etiam deſcribit in Sciagraphia Hiſtoriæ Phyſico-Medicæ Butisbaci & Sylloge obſervationum Obſ. ult. p. 70. ſqq.

in abdomen elevant. Non inepte itaque pro morboſis tunicæ celluloſæ peritonæi, quam pro lamina peritonæi habent, concretionibus haberi poſſunt. Maximam copiam peritonæum alit abdominis cavum ſuccingens, majorem etiam peritonæum, quod inteſtinorum canali eſt pro tunica externa vel communi, parciorem lien, dein hepar, parciſſimam bilis receptaculum: minora etiam hujus cyſtidis corpuſcula ſunt. Commode iſta corpuſcula ad ſcirrhoſas concretiones referuntur; ſolida enim ſubſtantia eſt, firma, indurata, quæ homogenea apparet, etiam ſi microſcopio luſtratur; flava & in centro albicans. Nihil vel ductus vel vaſis eo vel migrantis vel inde redeuntis conſpicitur. Propria quaſi tunica quodlibet corpuſculum veſtit, opaca, flaveſcens, nullo labore ab ipſo corpuſculo ſolvenda, cum per plures hebdomades vini ſpiritus corpuſculorum ſubſtantiam induraverit: iſto artificio corpuſculi tunica robur accipit, & a medio corpore ſeparari poteſt, medium vero corpus naturam magis friabilem nanciſcitur: recens corpuſculum ubivis homogeneum apparet. Cellularum peritonæi gelatina ſpiſſata & cum ipſis cellulis connata mediam ſubſtantiam corpuſculorum procreaſſe videtur, vicinas vero cellulas comprimendo compingendoque exteriorem tunicam formaſſe.

Ejusmodi majora corpuſcula alia, globoſa copioſaque, breviſſimo pedunculo in abdominis cavum ex omni meſenterio (*g*) & meſocolo pendent. Hæc quidem tunicam ſuam externam ex meſenterii producta tunica nanciſcuntur, atque pedunculum meſenterii duplicatura format.

Tument etiam obſtructæ glandulæ meſenterii atque ſtipato agmine meſenterium ita obruunt, ut glandula glandulam tangat, ſibique ad latus incumbat. Variæ molis ſunt, aliæ nucem juglandem mole æmulantur, aliæ avellanam, copioſiſſimæ minores ſunt. Craſſa earum tunica eſt, cinerea, ſemipellucens, qualis ex ſpiſſata gelatina naſcitur: ipſa ſubſtantia dura eſt, friabilis, velut in grana diſpoſita, vel ex ſebo congelato collecta; albicans & in centro flaveſcens. Vaſa ex meſentericis ſervientia glandulis optime conſpiciuntur, quin lumina diſtributorum in diſſecta glandula comparent. A ſpiritu vini induratarum & conſolidatarum glandularum habitus melius cognoſcitur, color in alborem magis vergit. Univerſam præterea inteſtinorum craſſorum concavam faciem glandularum ſeries legit, piſis majoribus minoribusque comparandum: iſtæ quidem glandulæ ea lege in eadem ſerie ſeſe excipiunt, ut duæ vix glandulæ lateraliter ſibi adjaceant, ſed omnes in eadem linea inteſtini tractum ſequentes ſimplicem ordinem forment. Molliores autem ſunt hæ glandulæ, rubellæ, tenui liquore cinereo turgidæ, velut in fetu

(*g*) Meſenterii, meſentericarumque glandularum ſcirrhi variæ formæ paſſim deſcribuntur, e. g. apud *Steph. Blancardum* Anatom. pract. ration. Obſ. 37. p. 85. *Frid. Ruyſch.* Obſ. Anatom. Obſ. XIX. p. 23.

fetu thymus, tunica rubella clauſæ: lymphaticas eſſe ultro liquet. A ſpiritu vini friabilis fit ſubſtantia, velut ſebacea.

A naturali habitu nihil in hepate diſceſſit, neque etiam in bilis cyſtide, ſi ſupra expoſita corpuſcula excipiantur. Tenax bilis, craſſa, ex flavo rubella, qualis radicis curcumæ color eſt. Suetam duritiem lien pauliſper excedit. Pallidi renes, cæterum immutati. Pulmones ſine medio, ſine mediis lingulis cum pleura ubivis cohærent.

Genitalium vero mutationes præ reliquis attentionem merentur, genitalia licet externa & vagina ad naturæ exemplar formata ſint. Cum inteſtinis uteri fundus cohæret, cum veſica urinaria tota pars anterior corporis, ſimilis poſterior cum inteſtino recto. Totam reliquam pelvis capacitatem duriora corpora copioſa, craſſa celluloſa revincta replent, vaſis ſanguiferis & muſculis ita immixta, ut omnibus in unam maſſam confuſis nil organici egregie diſtingui poſſit. Uteri ſubſtantia ſueta paullum durior in fundo, ad cervicem naturalis, & egregie arbuſculis ſuis diſtincta eſt. Ad orificii uterini partem ſiniſtram & inferiorem tumor prominet albicans, oblongus, in plures lobulos minores eleganter inciſus (*b*). Interior uteri ſuperficies inæqualis eſt & aſpera, peculiari ſubſtantia tecta, quæ cum pulpa ex ovis congelatis facta comparari poteſt, quæque ex innumeris corpuſculis confluxit, minoribus, partim albicantibus, partim rubellis, in tomentum quaſi collectis. Eadem ſubſtantia in tubarum originem continuatur.

Diſtinctæ & conſpicuæ tubæ Fallopianæ non adſunt, ſed ex utero per ſemipollicis quaſi longitudinem in dextro latere canalis, in longitudinem modice plicatus, abit, qui deformem pelvis maſſam perforando in cæcum canalem ſcirrhoſæ glandulæ inhærentem finitur. Vix in ſiniſtro latere tubæ obſcurum ad originem veſtigium ſupereſt. Neque etiam ovarii ſpecies in deformi ejusdem lateris maſſa diſcernitur: obſcura forſan rudera in cruento & ſpongioſo deformis maſſæ ſpatio latent. Totam regionem pelvis ſiniſtram corpora dicta indurata replent, quæ accuratiſſime glandularum meſentericarum ſupra deſcriptarum habitum ſpeciemque præ ſe ferunt. Oblique omnia ita in pelvi ſita ſunt, ut ſiniſtra iſta corpora ſimul ad anteriorem regionem ſpectent. Quæ vero dextra ſunt, ad poſteriora magis pertinent, cum recto inteſtino cohærentia. Parciores in dextro latere iſtiuſmodi ſcirrhi ſunt, ſuperiorem ſolam pelvim occupantes; inferiorem farcit celluloſa quædam craſſa cum ſanguiferis vaſis, muſcularibus fibris & adipoſis globulis confuſa. In medio hoc glomere ovarium collocatur, ſuetæ molis, ſueta ſubſtantia ſpongioſa plenum vaſisque ſanguineis. Nullum ineſt corporis lutei effigies, ne-

(*b*) Cf. Loca *Hippocratica* ſupra ad §. XI. excitata de oſculis exaſperatis & accretis callis.

que etiam plures veſiculas Graafianas hoſpitio excipit, ſed unicam majorem tres quatuorve lineas diametro æquantem, aliamque minorem. Verſus infimum lateris ſiniſtri corpusculum ſcirrhoſum tuba Fallopiana finitur.

XIX.

Hactenus adumbrata deſcriptio in dubio non relinquit, veneream colluviem depoſitam ſpiſſatamque eſſe in cellulosa peritonæi & pelvis, in lymphaticis meſenterii, meſocoli & pelvis, glandulis atque in utero, in quo acrimonia rodens internam ſuperficiem exaſperavit. Abunde etiam perſpicimus colluviei abundantiam plures partes ſimul invadere, atque ovaria, tubas, uterique habitum naturalem deſtruendo ſterilitatem inducere, permanentem eam, ſcirrhoſæ licet feliciori cura concretiones reſolvantur. Quis enim medicamentis tubas & ovaria corpori reddet? Pulmonum cum pleura concretio, quales in plerisque phthiſicorum cadaveribus notantur, eidem colluviei debetur. In toto corpore ulceris nulla veſtigia fuere: memorabile ergo hæc obſervatio phthiſeos ſine ulcere (*i*) exemplum ſiſtit, ex ſolis ſcirrhoſis concretionibus ſubnatæ.

XX.

Obſervationum altera *ſanatum uteri ſcirrhum* recenſet. Femina octo & viginti quaſi annos nata, proceri corporis, ſanguinis ſuccorumque, cum valeret, pleniſſima, decimo & octavo anno ætatis puerum enixa erat. Abhinc eo tempore fluore albo uterino, cum nulla mali venerei ſpecie vel menſtruorum ſuppreſſione laborans ſterilem uterum geſſit hyſtericiſque affectibus vexatum. Superioris anni vere menſtrua cum albo fluore ſuppreſſa, excretumque ſub ſecundi menſis finem ſanguineum coagulum conceptionis ſimulacra fecerunt. Inde vero ab eo tempore febris lentæ inconſtantem moroſitatem perpeſſa eſt, frigus æſtumque volatiles, melancholica pathemata, ſitim aliave cum doloris ſenſu in pelvis & iliorum regione. Medicaſter in conſilium adhibitus calidioribus medicamentis malum valdopere auxit. Sub finem Maji Excell. *Præſes* morbi rationem cognoſcit ex ſymptomatibus æque ac loci affecti exploratione. Lenta febris augmenta capit, frequenter horrore & frigore corpus univerſum corripitur, quos ardores volatiles viciſſim, maxime faciei, excipiunt. Inquietudo ægram perpetim agitat. Sæpius reſpiratio propemodum ceſſat, ut ſe ſuffocatum iri metuat; ſimulque, dum ægrius ſpirat, ſpasmodicos dolores per univerſum corpus ſentit, qui

(*i*) Cf. Ill. Facult. Primarii *Georg. Gottl. Richteri* Progr. de phthiſi ſine ulcere. A. 1744.

qui vel vocem intercipiant, rigidum & immobile corpus tactumque cutis moleſtum & dolentem reddant. Situm ſupinum melius fert ægra quam erectum. Parca alimenta recipit, neque enim eadem appetit, neque ab iiſdem reficitur; languet appetitus & corpus olim obeſum emaciatur. De ſenſu ponderis, quod ad pelvim refert, conqueritur; corpus in pelvim deſcendere, pelvim replere, quin mobile eſſe, excretione alvi lotiique impedire & doloris plenam reddere animadvertit. Digitus explorans orificium uteri durum & in duo labia integerrime diviſum deprehendit. Pone orificium tumor uteri durus integram pelvim replet, in ſuperiorem pelvis aperturam longe deſcendit, veſicam urinariam & inteſtinum rectum comprimit. Orificium tactu preſſum dolet. Nihil neque menſtruorum, neque albi liquoris ex utero profluit. Per integrum menſem lunium rotulas chalybeatas ingenti copia cum lactis ſero & herbarum recentium, beccabungæ, chærefolii, hederæ terreſtris, lactucæ, naſturtii aquatici ſucco pro medicaminibus recipit. Aliquoties licet ſeri vis de die alvum laxet, morbus tamen immutatus manet, quin augetur.

Doloſas quidem morbus tectaſque inſidias ſtruit hoc menſe; uteri tumor imminui videtur, ſupra pelvim in abdominis cavum aſcendere, dolore tactus liberari; quare ſenſus in pelvi ponderis ceſſat, facilis ingreſſio fit, inteſtinum rectum & veſica ſine labore evacuantur, cum appetitu nutrimenta ingeruntur.

Minus vero tutas inducias eſſe per binas modo dies, ſextum menſis ſeptimumque ſubſiſtens ſanguinis fluxus parcus, & inſequentia ſymptomata ſuffocantia & ſpaſtica ea nocte, quæ inter ſeptimam & octavam diem media eſt, monuerunt. Neque etiam conſtantia fuere gaudia. Vigeſima enim & ſeptima die parum ex genitalibus ſanguinis profluxit. Inde vero aperto rurſus agmine hoſtis invaſit, augetur lenta febris, vagi paroxyſmorum errores in typum ordinemque figuntur, quotidie horis veſpertinis horrorem æſtus, æſtum ſudor excipit, tandem & ſicca tuſſis morbo adjungitur, reliquaque ſymptomata exacerbantur; præ lumborum dolore & difficiliori ingreſſu lecto adfigitur, ponderis tenſioniſque in pube ſenſus acuitur, veſica & rectum inteſtinum ægerrime depleentur, genitalia lumbique ſubinde punctionis dolorem derepente ſentiunt.

Sub initium itaque Julii medicationis conſilium ab Excell. *Præſide* mutatum eſt. Per tres hebdomades quotidie matutino tempore alvus ſoluta eſt, primum electuario mundificante, dein altera totius intervalli periodo ob electuarii aliorumque medicamentorum tædia pilulis jalappinis cum refracta mercurii dulcis doſi. Simul qualibet tertia die tempore veſpertino dulcem mercurium recepit. Prima decem, ſecunda quindecim, reliquæ viginti granorum doſes fuerunt. Ita cum optimo ſucceſſu uterus reſeratus eſt. Vigeſima & prima menſis Julii ſequentibusque

buſque diebus albicans lympha e genitalibus effuſa eſt : a die vigeſima & quinta lympha mutatur in copioſum ſanguinem , cujus quidem quantitas ſenſim licet minuatur, ad medium tamen Auguſti menſis modicum profluvium, morbumque ſolvens protrahitur. Non ſolum enim benignus nulloque dolore turbatus fluxus fuit, ſed & omnem morbum abſtulit : ſub ipſum fluxum omnis lentæ febris ſimulacrum deletum eſt , omnis dolor ſopitus, omnia ſymptomata pulſa, ipſa femina cum ſanitate, ſi modicus uteri tumor permanenſque ſterilitas excipiantur, in conſtantem gratiam rediit : is etiam levis tumor rariori a fluxu iſto critico mercurialium uſu penitus ſolutus eſt. Sub initium jam Septembris viribus denuo valet, carne & pinguedine ut olim tecta eſt , indeque etiam menſtruo profluvio recte purgata. Sequenti anno, ſive hac, qua hæc ſcribuntur, tempeſtate, inconcuſſa ſanitas manet. Ovariorum forſan, ut ſuperiori obſervatione, læſio permanente ſterilitate conceptum ab utero arcet.

EXPLICATIO FIGURARUM,

Priorem obſervationem illuſtrantium.

FIGURA I.

Externa genitalia, vagina & uteri cervix a ſueta forma non recedunt.

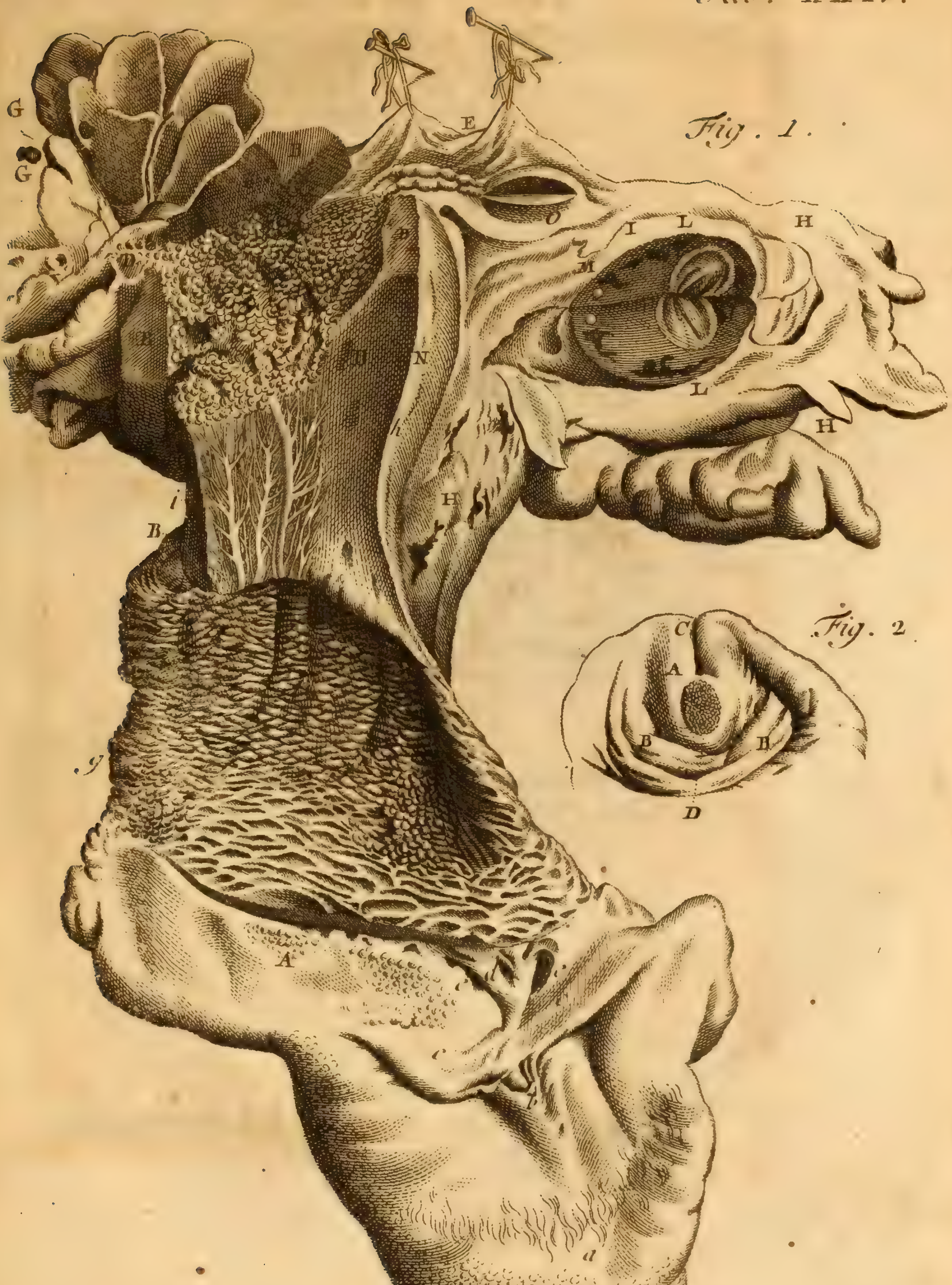
Sectio uteri vaginæ & externorum genitalium longitudinem ſequitur. Verſus latus ſiniſtrum uterus eo ſcopo depreſſus eſt, ut ovarium dextrum appareat.

a. Labia ſinus externi.
b. Clitoris.
c. c. Nymphæ.
d. Urethræ orificium cum ambiente colliculo.
e. e. Sinus mucoſi.
f. Vaginæ columna ſuperior ſ. anterior.
g. Vaginæ columna inferior ſ. poſterior.
h. Anterior cervicis uteri columna.
i. Similis poſterior.
l. Spatium circulare inter os uteri in vaginam propendens & vaginam ipſam medium.

Præ reliquis vero partibus memoratu dignæ ſunt.

A. Mem-

Tab. XXIV.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. ROEDERER DE UTERI SCIRRHO. pag. 672.

A. Membrana ad vaginæ oſtium poſita, quæ ex deſtructo hymene reſidua eſt: parum licet promineat, continua tamen, neque interrupta procedit, neque in caruncülas diviſa.

B. B. B. B. B. Hisce in ſedibus ſectus eſt uterus, quo melius interiora compareant.

C. Interna uteri ſuperficies, aſpera & inæqualis.

D. Tubæ Fallopianæ ſiniſtræ initium.

E. Tuba Fallopiana dextra.

F. Deformes regionis ſiniſtræ maſſæ ſcirrhoſæ.

G. Spatium cruentum & ſpongioſum.

H. Confuſa regionis dextræ ſubſtantia.

I. Ovarium dextrum.

L. Major veſicula Graafiana perſciſſa.

M. Similis minor.

N. Pars ſuperficiei externæ uteri.

O. Scirrhoſa dextri lateris glandula, in quam tuba finitur.

FIGURA II.

Situs orificii in icone ita inverſus eſt, ut dextræ rimæ plaga ad ſuperiora ſpectet, ſiniſtra ad inferiora.

A. Os uteri prominens.

B. B. Superior vaginæ portio.

C. Rima orificii tranſverſa. Hac parte dextra rimæ plaga eſt.

D. Hac parte ſiniſtra rimæ plaga eſt, ſimulque apparet tumor orificii albicans & in lobulos diſtinctus.

FINIS.

CXLII.

GEORG. DAN. COSCHWITZ

ET

GEORG. HENRICI HATZFELD,

DE

VIRGINE HYDROPICA,

UTERI MOLA SIMUL LABORANTE.

Halæ Sept. 1725.

PROOEMIUM.

QUodſi unquam effatum Hippocratis, Totum hominem morbum eſſe, pro certo haberi potuerit, ſane illud veritatis teſtimonium meretur reſpectu ſexus quem ſequiorem vocamus. Omnem enim hominem cujuſcunque ille ſexus fuerit, multiplicem diſpoſitionem ad morbos, ad corruptionem habere, nemo quidem eſt qui neſcit, & qui artem medicam ſecundum ſanam rationem exercent, optime norunt hominem ipſum corruptionis principia in proprii corporis mixtione ſecum portare, cauſamque mortis in ſinu proprio fovere: verum quicunque humani generis calamitates vere perſpectas habet, & in ſpecie, quibus ſanitatis & morborum cura concredita eſt, illis procul dubio nullum reſtare poterit dubium, quin ſerio affirment, quod ſexus muliebris, multas ob cauſas, præ virili, pluribus, iiſque gravioribus, imo aliquando vix perſcrutandis affectibus morboſis conflictetur.

Quem enim latet in quantas ſæpiſſime calamitates atque miſerias dilabantur foëmellæ, ratione negotii generationis prolis: quibus moleſtiis afficiantur ſub multo aut toto graviditatis tempore: quantis doloribus ſubjiciantur, ante, ſub, & poſt partum, etiamſi legitimus ille fuerit. Quantum ipſis denuum laboris non ſolum, ſed graviſſimi periculi adcreſcat atque immineat, ſi partus difficilis, & illegitimus, ex cauſa ſitus illegitimi fetus in utero fuerit, illi optime perſpicere valent, qui miſeris fœmellis in tali ſtatu ſuppetias ferre, manuſque auxiliatrices præbere, neceſſe habent.

Ne quidquam jam adferam, de vitæ ratione, cui utplurimum ſequior ſexus, ut minus mobili, per regulas modeſtiæ & morum, a juventute uſque adſtringitur; de qua citra omnem contradictionem fateri cogimur, quod multiplicem morborum multorum cauſam ſuppeditet, a quibus nobilior ſexus, ob mobile vitæ genus illi magis conceſſum, immunis ſæpiſſime manere poteſt, id ſane attentionem noſtram excitare poterit, quod naturale illud ſanitatis præſidium, quod ipſis fœmellis a ſecundo, annorum ſeptenario, ad ſeptimi uſque finem, a natura conceſſum atque datum eſt, multis ſane numeris, (ſi a regula naturali deflectat) cauſa læſionum ſanitatis, & afflictionum morboſarum evadat atque exiſtat.

Tributum lunare, quod menſtruum fluxum appellamus ſanitatis fœminarum præſidium eſſe, quamdiu ordinem naturalem ſervat, quis eſt qui neſcit? hoc enim vigente a ſanguinis abundantia, ſub vita ſedentaria illis maximopere noxia, tempeſtive præſervantur, & tanto aptiores redduntur illi negotio, cujus gratia fœmina prima, primo marito primario aſſociata fuit: ſed quis eſt qui neſciat; menſium initium frequentiſſime morborum muliebrium initium eſſe, nec menſium finem morborum finem conſtituere; ſed tum demum fœmellas utplurimum pluribus infirmitatibus ſubjectas fieri, quando ſupra citatus menſium terminus ſuum obtinuit finem.

Et ſicut menſtrui fluxus initium ac finis multis afflictionibus viam ſternunt; ita ſane nec reliquum ſucceſſui hujus negotii tempus dicatum a tali culpa liberum manet, ſed, dum variis anomaliis ac turbis negotium menſtruum expoſitum eſt, ab his quoque variæ ægritudines, & læſiones, in ſpecie circa abdominis viſcera, ortum ducunt, a quibus partim debitæ ſecretiones impediuntur, partim humorum reſtagnationes, vaſorum rupturæ, humorum effuſiones producuntur, partim quoque inſolitæ collectiones, & concreta ſolideſcentia generantur.

Hujus rei ut aliquod exemplum notabile præſenti tractatione pervolvam, inſtituti nunc ratio jubet: cum ſtudiis academicis publice valedicturo, mihique honoris publice titulum impetraturo leges atque ſtatuta injungant, ut ſpecimen aliquod inaugurale ante mei diceſſum ediſſeram. Quapropter caſum præſentem, de virgine hydropica uteri mola ſimul laborante, *ex communicatione Excellentiſſimi Dni Præſidis acceptum, reſolvere atque pervolvere ſuſcepi, ſpe fretus, quod* ſummum numen, *vires animi & corporis, pro indaganda veritate, non ſit denegaturum.*

C A S U S.

CHriſtina Iliaſſin, annos 54. nata, habitus corporis ſanguineo melancholici, quæ in juventute vitæ generi laborioſo addicta fuerat, & ſub triſtiſſima ac crudeliſſima gallorum in Palatinatum invaſione fortunæ bona amiſerat, ut poſtmodum aliis ſerviendo & famulando, neceſſitatem ſibi comparare opus haberet, honeſtam tamen vitam agens, ad 38 annum circiter ſanitate ſatis firma gaudebat, ut laboribus conſuetis ſatisfacere poſſet. Cum autem ſemper plethorica eſſet, & abhinc vitæ genus mobile & laborioſum cum magis ſedentario permutaret, menſium fluxum primo largiorem, deinceps immodicum & nimium, per duos aut tres menſes durantem incurrebat; cujus rei pertæſa conſilium implorabat medici, quod tunc temporis ita dirigebatur, ut tam V. Sbus ordinatis ac tempeſtivis, quam medicamentis temperantibus, temperatiſque balſamicis & tonicis menſtruus fluxus in ordinem ſatis felici ſucceſſu redigeretur. Poſt quatuor demum circiter annos, cum ægra V. Snes præſervatorias iterum negligeret, & ex vitæ tenuiore conditione, inferiorum præcipue partium refrigerationi, ſubjiceretur, iterum incidebat menſium fluxum non equidem immodicum, ſed inordinatum, cum intercurrentibus ſanguinis reſtagnationibus ad renes, calculum renalem ſæpe mentientibus: quibus permota hinc inde apud medicos æque ac medicaſtros opem quærebat, & medicamentis lithonthrypticis utens variis atque diverſis, mictum incidebat cruentum ſæpius recurrentem, ſub cujus continuatione aliquando etiam aliquid ſabuloſi & calculoſi excernebatur.

Præ-

Præſentem hunc moleſtum adfectum abigere intendebat per multiplicem uſum remediorum partim domeſticorum, partim pharmaceuticorum, traumaticorum & adſtringentium, unde menſium experiebatur ſuppreſſionem ultra annum durantem, & hinc oriunda pathemata œdematoſa circa pedes. Evaneſcebant iterum tumores cum ægrotantis levamine, poſtquam menſium fluxus in ordinem redactus fuerat: quæ tamen reſtitutio non admodum conſtans eſſe poterat, propter diætam victumque minus regularem, cui ægram exponebat curta ſuppellex. Hinc menſtrui fluxus, nunc defectus, nunc exceſſus, nunc tumores œdematoſi, nunc etiam vomitus cruentus intercurrens, per vices ſe invicem excipiebant; ita ut per 7 vel 8 annos noſtra perpetua eſſet valetudinaria, & ob vitæ honeſtatem ubique notam, ſimulque cognitam pauperiem, in Noſocomium reciperetur. Hic degens, ad annum 50. uſque non modo menſtruum fluxum, ſub circumſtantiis ſupra citatis retinebat, ſed poſt quinquageſimum quoque, exceſſum ipſius ita patiebatur, ut ferme non amplius menſtrui fluxus, ſed hæmorrhagiæ uterinæ continuatæ titulum mereretur: dum ſanguis per genitalia non modo continue ſtillabat, ſed per vices, modo menſtruas, modo trimeſtres, modo ſemeſtres, præterea cum impetu & fœtore prorumpebat. Durante hoc ſtatu color faciei manebat ſatis floridus, vires autem ſucceſſive decreſcebant, appetitus erat vagus, mox proſtratus, mox vero bonus: tumores autem œdematoſi, foveam a digitorum preſſione recipientes, conſtanterque permanentes, ab inferioribus adſcendebant, uſque ad abdomen, quod tandem etiam atque etiam cum ſenſu fluctuationis aquarum, & doloribus torminoſis tumeſcebat, ita ut reſpectu hujus hydropem aſcitem, in cruribus & pedibus tumorem anaſarcoidem adeſſe, non dubitare poſſet. Decumbens ita, ſub remediorum quæ pro re nata congrua videbantur uſu, ægra, octiduo ante ipſius mortem, ſimul & ſemel conqueritur de graviſſimis ac plane inſolitis, intolerabilibus doloribus in abdomine verſus pubem excurrentibus, per nycthymerum durantibus, adeo ægram excruciantibus, ut fere deſperabunda abdominis inciſionem anxie efflagitaret: & cum denique de mole aliqua gravi & premente in pudendis, (quaſi veſica urinaria procidentiam minaretur) conqueſta eſſet, mulierculæ adſtantes perterritæ obſtetricem proximam accerſunt, ut ægram inviſeret, ſimulque viſitaret, quidnam inſoliti adeſſet, poſtquam antea enemata & carminativa ex medici præſcripto adhibita fuerant. Obſtetrix adveniens viſitanſque aſſeverabat, ſe intra vaginam uteri corpus aliquod ſolidum quidem deprehendere, ſed ſe neſcire fatebatur, quidnam exinde concludere deberet, ideoque ægram iterum relinquebat: quo facto poſt duas circiter horas, adſtantibus mulierculis, ſub atrociſſimis doloribus & accedente lipothymia, ex utero prorumpebat fruſtum aliquod carnoſum ſolidum, nullam certam figuram referens, niſi quam a loco detentionis acceperat; unde ad hujus figuram pyriforme quaſi adparebat, cum ſubſequen-

quente copioſa ſanguinis profuſione, qui maximo foetore inquinatus erat; manente tamen reliqua abdominis aſcitici mole tumida. Obſtetrix rediens fruſtumque excluſum, molæ titulum revera merens, adſpiciens, dubia circa judicium hæſitans, hinc inde excurrens, rumorem facti ſpargebat, & demum revertens ad medici cujuſdam, quo cum ſe caſum communicaſſe ajebat, judicium (& quidem ſi relatio vera fuerit, ſatis ineptum) provocans, declarabat concretum illud excluſum quidem pro mola, ſed cum additamento, quod non niſi læſa virginitate ægræ, ex concubitu vel cum mare, vel cum bruto quodam celebrato, progigni potuiſſet. Rumore ita per urbem ſparſo, ægra animo quidem ſibi conſtans, ſed viribus ſucceſſive deficientibus, extremi vitæ periculi conſcia facta, partim ab Eccleſiæ Miniſtro, partim a medico ordinario & jurato, de veritate facti interrogata, ſub provocatione ad extremum judicium quod mox expectaret, reſpondebat, ſe nuſquam licet paupercula fuiſſet, in hoc puncto leges caſtitatis violaſſe, nec unquam per totam vitam cum ullo mare rem habuiſſe; ſed animam cum corpore a tali flagitio mundam ac liberam ſalvatori tradituram eſſe; quo facto ſequenti die placide animam exſpirabat.

Defunctæ corpus cultro anatomico ſubjectum ſequentia perluſtrantibus nobis offerebat.

Abdomen tumidum apertum totum aqua ſeroſa flaveſcente repletum erat, ita ut plus quam 20 menſuræ ipſius effluerent, atque in illa omnia hujus cavitatis viſcera natitarent, & quidem curioſo adſpectu, dum ad unum omnia ſine exceptione, grandinibus quaſi pellucidis, vel ſacharo candiſato, undiquaque adſperſa apparerent.

Hepar in ſpecie totum erat induratum, ſcirrhoſum, ac pallidum: ſimilem quoque læſionem patientibus glandulis meſenterii, inſtar nucum avellanarum conſpicuis. Inteſtina multis flatibus erant extenſa. Lien a ſanguine turgeſcebat vehementer, coloremque habebat coeruleo-nigricantem.

Uterus iterum erat collapſus, & ferme ad magnitudinem naturalem redactus, poſt diſſectionem tamen in ipſius cavitate veſtigia ſphacelationis reperiebantur.

In thoracis cavitate non minus ſerum extravaſatum reperiebatur, & ſpeciem hydropis pectoris deſignabat: de reliquo tamen præter duos in corde repertos polypos ſat magnos nihil præternaturale hæc cavitas inſpicientibus offerebat.

Mola ipſa excluſa in examen vocata, exteriore ſui facie erat lævis & glabra, fibris carneis ſat firmis dotata, & in ſummitate latiore veſtigium cohæſionis immediatæ cum utero monſtraſtat: pondus ipſius erat $1\frac{1}{2}$ ℔. dimenſio ipſius longitudine ſpithamam, circumferentia unam cum dimidia, æquabat. Per longitudinem diſſecta, fibroſa & cavernoſa apparebat, ita

ita ut tres cavernæ longitudinales ſanguine congrumato repletæ eſſent: de reliquo nulla formalis aut diſtincta cavitas, nec quidquam aliud in ipſa contentum deprehendebatur.

RESOLUTIO.

Affectum in caſu propoſitum non ſimplicem, ſed complicatum, eundemque primario fuiſſe, quem Diſſertationis titulus ſiſtit, nemo ut ſpero inficiabitur. Hydropem enim præſentem, quæ in collectione ſeri extravaſati, vel ſub cute, vel in abdominis cavitate, hincque oborto tumore conſiſtit, deſignant partim tumores pedum œdematoſi ad abdomen uſque adſcendentes, perennantes, foveamque a digitorum preſſione accipientes: partim abdominis expanſio tumida, cum ſenſu fluctuationis aquarum: partim denique, & quidem omnium certiſſime, aqua non modo intercutis, ſed in abdominis cavitate ad 20 menſuras uſque effuſa, poſt mortem ſub ſectione reperta: ne dicam de pectoris hydrope particulari, quam aqua in ipſius cavo extravaſata referebat.

Molam vero uteri adfuiſſe, eaque ægram præſentem ſimul laboraſſe, (licet a priori demonſtratu difficillimum fuiſſet) a poſteriori tamen clariſſimum eſt, dum fruſtum illud carnoſum deforme, ſolidum, & cavernoſum, vita deſtitutum, ex utero ſub graviſſimis doloribus excluſum, de ſui præſentia abundantiſſime teſtatur. Conſentiunt enim in eo medici ad unum omnes, quod mola ſit concrementum aliquod vel membranoſo-vel carnoſo-fibroſum, modo parvum, modo prægrande, in utero mulierum aliquando generatum, diuque in utero geſtatum; in eo tamen a fetu & conceptu vero differens, quod neque illius formam referat, neque vita gaudeat, ſed tanquam maſſa informis, moleſque mortua in utero geratur, donec breviore aut longiore tempore abſoluto, tandem excludatur; vel etiam penitus in utero detineatur, & ſub ſectionibus poſt mortem reperiatur: cui germanico idiomate titulus imponitur: *Ein Mond-Kalb*, *Mond-Frucht*, *böſe Frucht*. Ubi tamen ſimul differentia molæ, ab uteri excreſcentiis bene notanda venit, in eo poſita, quod hæ ex ſubſtantia uteri proveniant, cum illo verum continuum conſtituant, &, ſi excludantur, uterum ipſum foras ſecum trahant: illæ autem per modum agglutinationis quaſi, cum utero quidem cohæreant (dum ad inſtar placentæ uterinæ in illo obfirmantur, per vaſa intercedentia nutrimentum capiunt) ſed motu uteri conſtrictorio ab interna illius ſuperficie diſſolvantur, & extra uterum protrudantur.

Sicut affectus ipſe complicatus exiſtit, ita quiſque facile agnoſcet; *ſubjectum* ipſius quoque haud ſimplex eſſe poſſe: aliud enim hydropis, aliud vero molæ eſſe debet. Hydropis itaque ſubjectum partim conſtituit exter-

nus habitus corporis, quatenus a ſero extravaſato & ſub cute hærente turget atque expanditur, & fibræ ipſius relaxatæ & emollitæ, aquæ intercuti ſpatium collectionis concedunt: partim abdominis cavitas, quippe quæ a ſero extravaſato repleta ultra modum extenditur, ita ut peritonæum, æque ac abdominis muſculi eandem expanſionem præternaturalem patiantur: ut taceam in noſtro individuo de thoracis cavo, quod ſimilem ob cauſam hydropicæ collectionis ſubjectum dici meretur.

Molæ ſubjectum uterum fuiſſe declaro, dum ejus concrementum non modo in utero ſucceſſive collectum, ſed diu quoque aſſervatum atque detentum fuit, præterea cum ipſius ſubſtantia cohæſit, ejuſque expanſionem & diſtenſionem præternaturalem poſt ſe traxit.

Cauſæ affectus dum exponendæ ſunt; primo in conſiderationem venit hydropis *cauſa materialis proxima*: quæ alia non eſt, quam ſerum extravaſatum, ex parte cum lymphatico humore permixtum. Hoc enim ſerum, dum in majore quam par eſt copia intra fibroſam externi habitus compagem ſeſe inſinuat, atque in illa ſtagnat, expanſionem illius tumidam producit, fibras relaxat, molliores reddit; & quoniam ſanguinis ingreſſum ſuperat, coloris pallidi, faciliſque impreſſionis fovearum cauſa exiſtit; ut tumor hydropicus anaſarcam referens adeſſe adpareat.

Cum vero ſimul e vaſis partium internarum lymphaticis ruptis profluat, & intra abdominis cavum colligatur, ibique egreſſum ob peritonæi denſitatem haud facile inveniat; hic loci aſciticum tumorem producit.

Hæc ſeri extravaſatio *cauſam antecedentem proximiorem* agnoſcit vaſorum lymphaticorum læſionem ſive illa conſiſtat in actuali ruptura, quam potiſſimum copioſa illa collectio ſeri in abdomine, & thoracis cavo, ſequitur, dum ex vaſis continentis defectu, materia contenta effluxum patitur: ſive in nimia illorum diſtenſione, a lymphæ & ſeri reſtagnatione præegreſſa, ſub qua ſubſtantia tunicarum vaſa lymphatica componentium, tenuior facta, ſeri tenuioris faciliorem & copioſorem tranſudationem concedit.

Remotiorem autem cauſam hydropici tumoris, æque ac ipſius vaſorum lymphaticorum rupturæ optimo jure ponere poſſum in hepatis & glandularum meſaraicarum induratione ſcirrhoſa: cum enim hæ partes tam depurationi ſanguinis a ſero, quam lymphæ depurationi & rectificationi dicatæ, pro hoc officio, quoad tubulos & ductus in iis conſpicuos, apertæ ac liberæ eſſe debeant, mirandum non eſt, ſi in tali indurationis ſtatu, vaſis & ductibus hepatis & glandularum undique applicatis atque obſtructis, ſeroſa colluvies in humorum maſſa adaugeatur, & ita aucta, partim fibroſam teneriorum partium compagem emolliendo & relaxando; partim lymphatica vaſa diſtendendo, moleque ſua perrumpendo, tranſitus viam ſibi pariat: ne dicam, quod improbabile haud ſit, lympham a diutiore cum ſero falſo connubio, propter denegatam tempeſtivam ab

invi-

invicem ſeparationem, acriorem factam, vaſculorum teneriorum lymphaticorum eroſionem poſt ſe trahere poſſe.

Hujus indurationis, præcipue in hepate culpam, & cauſam procatarcticam merito in menſium turbato negotio repono: cum enim per notabile tempus inordinatus hic fluxus variis reſtagnationibus ſanguinis, ad renes, æque ac ad ventriculum, & tam mictui, quam vomitui cruento, anſam dederit, nullum ſane reſtat dubium, quin hepar ſimile quid fuerit paſſum: unde a regurgitatione & reſtagnatione ſanguinis circa hepar & in ipſo facta, primo vaſorum hepaticorum expanſio & diſtenſio cum ſuſequente debiti toni relaxatione ortum duxit. Hinc facili negotio impuritates in ſanguine hærentes, & ad hepar delatæ, non modo debitam ſui ſequeſtrationem hic non invenerunt, ſed eadem facilitate locum quoque adhæſionis ſucceſſivæ in ductibus & tubulis repererunt, quos ſucceſſive oppilarunt; & cum quotidie majus ceperint augmentum, ſimile quoque damnum glandulis meſaraicis contraxerunt, dum lympha a ſero mucidior facta harum quoque tubulos anguſtiores, ſine magna difficultate opplere potuit.

Et hoc quidem in præſente caſu tanto facilius, quanto magis manum auxiliatricem præbuit remediorum traumaticorum & adſtringentium uſus, pro tollendo mictu cruento adhibitus; quem menſium ſuppreſſio ultra annum durans excipiebat. Horum enim uſu, aut potius abuſu, poſitiva quoque vaſorum & ductuum conſtrictio & anguſtatio producta fuit, ſub qua oppilatio a materia peccante ſuperius nominata, tanto firmiores agere potuit radices.

Molam uterinam ejuſque cauſas nunc quoque percontari ſi debeo, mox ab initio mentem meam declaro, me non ab illorum partibus ſtare, qui cum veteribus molarum generationem ex ſpermatis virilis & muliebris commixtione deducunt, atque ex inde concludere volunt, molas non niſi ex concubitu cum mare facto, generari atque produci: neque illorum, qui ex ſtructura membranacea quarundam molarum, illas ex materia ſpermatica, generatas concludunt; cum tota illa hypotheſis veterum de partium ſolidarum generatione ex variis humoribus, noſtris temporibus lubrica & falſa deprehendatur, omnibuſque jam notum ſit, corporis noſtri ſolidas partes, lympham nutritiam, tanquam proximam nutritionis materiam, cum ſanguine advectam, agnoſcere.

Quamobrem potius cauſam materialem, molarum in utero concretarum proximam, duplicem ſtatuo: quod nempe vel ex ſanguineo coagulo intra uterum collecto, vel ex ovulo muliebri, ad uterum quidem devoluto, ſed infœcundo, ſua capiant primordia. Dubium equidem videri poſſet; ex ſanguineo coagulo in utero collecto concrementum fibroſo-carnoſum oriri, cum notiſſimum ſit, ſanguinem coagulatum faciliori negotio in corruptionem putredinoſam abire, atque ab hac potius in liquamen fœtidum diſſolvi, quam in ſolideſcens aliquod fruſtum concreſcere:

adparet tamen poſſibilitas hujus concretionis, ex generatione polyporum in corde; quippe qui maximam partem ex ſanguine prius coagulato, & demum in fibras carneas mutato, conſtant, ita ut ordinarie quaſi ex uno latere concremento fibroſo coagulum ſanguinis adhuc adhæreat, aut ipſi fibroſæ compagi interpoſitum ſit: ut taceam intimiorem ſanguinis mixtionem, in qua curioſiores medici, fibroſam ſubtiliſſimam, ſeu lanuginoſam ſubſtantiam jam dudum monſtrarunt, atque abhinc aſſeruerunt, ex ſanguine, præcipue arterioſo, partes noſtri corporis ſolidas, materiam nutritiam, per appoſitionem harum particularum, accipere; cum fibroſam hanc ſubtiliorem ſubſtantiam potiſſimum ad lympham in ſanguine hærentem referant: unde haud contra rationem aſſeverari poſſe autumo; quod in noſtra etiam ægra, ex prægreſſo inordinato menſium negotio, variiſque ejuſdem in caſu notatis anomaliis, concretio illa molaris materialiter primordia ſua capere potuerit, quando nempe ex reliquiis ſanguinis per uterum excreti, intra hujus cavitatem forſan remanentibus, ipſique utero adhæreſcentibus, primum quaſi corpus ſuppeditatum fuit pro molæ uterinæ ſubſequente efformatione; quæ tractu temporis & ſucceſſive, ſub novo ſanguinis arterioſi, per minores etiam uteri arteriolas appulſu, ſuccedere, augmentumque capere potuit.

Sicut enim in formatione & nutritione fetus, ſub ſucceſſiva uteri expanſione, per vaſcula arterioſa uteri ſubſtantiam perreptantia ſanguis arterioſus lympha nutritia refertus advehitur, ut inde partim placenta uterina cum adnexis, partim per illam ipſe fetus nutrimentum & augmentum capiat; ita non minus hoc negotium ſuccedere valet in procreatione molarum: quando enim ſub menſtruo fluxu vaſcula ſanguifera uteri patent, cruoremque fundunt; neceſſario uterus turgidulus exiſtit, ejuſque cavitas ceteroquin parva, pro neceſſitate dilatari debet, quo ſanguinem affluentem recipiat, receptumque iterum dimittat. Poſito itaque, quod hujus ſanguinis aliqua portio ſpiſſior atque grumeſcens, fibroſis illis ſtaminibus referta, in utero detineatur, nec plenarie, uti fieri deberet, excernatur; ſane hoc ipſo debita uteri, poſt abſolutum menſtruum negotium, contractio in ſtatum naturalem impeditur, quo fit, ut vaſcula etiam exiliora in uteri ſubſtantia haud debite claudantur, & ita affluxus ſanguinei via aliqua aperta maneat, atque materia illa facile accedat, qua interveniente corpus illud p. n. in utero contentum cum ipſo conglutinetur, & adhæreſcat: quo facto communicatio ſanguinis per dictas vias tanto fit facilior, & indies ipſa mola ſemel concepta, quotidianum incrementum capit, uterum pro rata diſtendit, eoque ipſo majorem vaſculorum ſanguiferorum numerum in conſenſum rapit: adeo, ut non ſolum materiam nutritionis pro mola largiantur, ſed etiam, prout in ejuſmodi caſibus utplurimum fieri ſolet, ſuperflua ſanguinis affuſi portio extra uterum ejiciatur, & quemadmodum in noſtra quoque ægra factum eſt, continuum ſanguinis ex utero profluvium excitetur.

Alte-

Alteram cauſarum materialium molarum uterinarum in ſuperioribus, ovulum eſſe muliebre infœcundum, adſtruxi: qua de re, ut mentem nunc explicem meam, notandum eſt. (1) Ovula muliebria ſ. n. quidem ſemper conſtituere materiam proximam fetus in utero formandi: (2) Quod ovulum pro formando exinde fetu ab ovario debeat ſecedere & ad uteri cavum per tubam fallopianam devolvi: (3) Ovula ab ovario non ſecedere aut excludi, niſi fuerint matura, atque ab immaturis per magnitudinem ſeſe diſtinxerint: (4) Quod ovula licet ab ovario ſecedentia, niſi acceſſu ſpermatis virilis debito fœcundentur, infœcunda maneant, titulumque ſubventaneorum obtineant. (5) Ovula illa liquidum quod ſpermaticum vocatur, continere mediante ſubſtantia membranacea, extrinſecus materiam contentam involvente, & hanc ſubſtantiam, Tò eſſe quoque dare membranis fœtum ambientibus, amnio nempe, & chorio. (6) Ovula ex ovario ſecedentia a petiolo quaſi pendere, eoque tanquam primo placentæ uterinæ & funiculi umbilicalis rudimento, uteri internæ faciei adhærere, perque illius cum vaſculis uteri commercium, nutrimentum accipere.

Ex quibus omnibus in genere colligo: 1. Ex ſententia graviſſimorum authorum ovula tam fœcunda, quam infœcunda ab ovario ad uterum deſcendere: 2. Ovulum, quando ad uterum deſcendit, vel ut fœcundum in utero denineri, atque in illo fœtum revera formari: vel ut infœcundum nullius uſus eſſe, ſuique excretionem ex utero mereri. 3. Extra dubium quoque poſitum eſſe, quod concurrentibus reliquis circumſtantiis, ſub inſequente proximo fluxu menſtruo ſæpiſſime talia ovula ſubventanea extra uterum una cum ſanguine prolabantur & ejiciantur, inſciis licet fœminis. 4. Poſſibile tamen eſſe, nec ſanæ rationi contrariari; quod aliquando ovulum tale præter meritum non ejiciatur, ſed intra uterum detineatur, ibique petiolo ſuo adhæreſcat & agglutinetur, &, ſi forſan circa negotii menſtrui tempora ita contingat, per vaſcula ſanguifera magis aperta primordia nutritionis, accipiat; quæ tamen in tali caſu, deficiente fœcundationis principio, non in formatione fetus, & corporis mechanici terminatur, ſed in ſola membranoſæ ſubſtantiæ explicatione, expanſione, & nutritione conſiſtit, quæ, cum in longum & latum ſuccedat, craſſitiem talem extraordinariam in illis tunicis, ſive pelliculis ovuli expanſis producit, qua intus quoque contenta materia liquida, S. n. corporis infantilis ſtructuræ deſtinata, plane diſturbetur, & quaſi conſumatur; fruſtumque tale informe ſpongioſo-fibroſum, modo prægrande, modo minoris molis, pro diverſitate temporis geſtationis, inde producatur; quod eadem ſymptomata hæmorrhagica, de quibus antea dictum eſt, præſentia ſua, ex iiſdem quoque rationibus producere valet: qua utraque deducta & explicata cauſa non nego, mihi veroſimile videri, quod illa concrementa molaria, quæ ſubſtantiam non

modo, ſed figuram quoque magis membranoſo - fibroſam referunt, ac polypos quaſi æmulantur, ex ſanguinis coagulo probabiliter oriantur: illa vero, quæ magis ad ovalem rotundam accedunt formam, ac intus cavitatibus gaudent, firmiuſque compacta ſunt, ex ovulo generata fuerint.

Cauſam antecedentem hujus molæ duplici quoque modo in noſtra ægra quæri poſſe exiſtimo: ſi nempe ponamus, molam præſentem ex ſanguinis coagulo in utero concreviſſe; ejus geneſin facile derivare poſſumus a ſanguinis dyſcraſia, partim ſpiſſa, partim muceſcente, cui ſubjectus fuit, tam ratione temperamenti ſanguineo melancholici, quam reſpectu diætæ, & vitæ generis. Ex temperamento enim ſanguineo ad ſtatum plethoricum diſpoſita fuit, qui ſub reliquis circumſtantiis diſpoſitionem ad ſpiſſitudinem, ex melancholici temperamenti concurſu familiarem, tanto facilius promovere potuit. Victus ratio de cetero tenuis & crudior fuit, ita ut ex pauperie cibis eupeptis frui non potuerit; ſed corpus crudioribus alimentis nutrire debuerit: accedit vitæ genus ſedentarium ac minus mobile, quo ægra per ultimos vitæ annos conſtanter gaudebat; a quo defectus debitarum ſecretionum & excretionum partium heterogenearum ortus fuit, & tanto majorem occaſionem ad muceſcentiam & ſpiſſeſcentiam ſanguinis præbuit: qua præſente tanto faciliori negotio concrementum tale ſolidum, ſub reliquis menſium anomaliis, firmas agere potuit radices. Ne dicam de mœrore, tanquam cauſa morali accedente, cui propter rem anguſtam domi, ſuorumque bonorum amiſſionem, ex parte expoſita fuit; cujus efficacia in producenda humorum ſpiſſitudine ſatis ſuperque cognita eſſe poteſt.

Quodſi vero ex ovulo muliebri prognata fuerit hæc mola, ſupponit neceſſario ejus generatio ovuli quod ab ovario ſecedere debebat maturitatem, & debitam magnitudinem, quæ denegari ægræ noſtræ non poteſt, ex conditione reliqui corporis, quod ad debitum augmentum & incrementum perfectum pervenerat; ſimulque ſanguine abundabat: porro ſimul ſupponit ſanguinis humorumque congeſtiones extraordinarias, ad illas partes generationi dicatas, quorum acceſſu motus in ovario peculiaris, pro diſſolutione ovuli ab ovario, ejuſque receptione in tubam, & uterum, excitari potuit: de quibus non minus dici poteſt, quod non defecerint in noſtro ſubjecto. Si enim varias illas menſtrui negotii turbas & anomalias conſidero, ſub quibus mox ſanguinis graviores profuſiones, mox pertinaciores detentiones; cum regurgitationibus vagis, modo ad renes, modo ad ventriculum, modo denuo ad uterum conſidero, nemo ſane dubitare poterit, de ſanguinis reſtagnatione circa ovaria, tanquam utero maxime vicina, ſimul facta, unde horum membranæ magis diſtendi, ovulique faciliori ſeceſſui plures occaſiones præberi potuerunt: alias ut nunc taceam cauſſas occaſionales, quæ forſan adeſſe po-

potuerunt, & in ſequentibus, ſub dubiarum quæſtionum reſolutione adduci debent.

Symptomata, quæ ſub morbo hactenus recenſito & examinato cardinali ægram exercuerunt noſtram, varia deprehenduntur, eaque ſat gravia, & ex parte periculoſa. Primum ex illis erat ſanguinea congeſtio & reſtagnatio circa renes, calculum renalem ſæpe mentientes: cum enim uterus æque ac ovaria vaſa venoſa ita dicta ſpermatica a venæ cavæ diſtributionibus accipiant, perquam facile fieri potuit, ut ſub variis motibus ſanguinis circa has partes factis, ſanguis proxima via per emulgentes venas impetuoſius quam par eſt, ad renes repelleretur, aut ejus regreſſus citior e renibus ad minimum difficilior redderetur, moleſtæque ſenſationes ex infarctu orirentur. Sub quo rerum adparatu, cum remedia diuretica & lithontryptica ſimul in uſum vocarentur, & congeſtiones ſanguinis ad renes augerentur, ratio facile liquet, cur ſabuloſi & calculoſi concrementi quidquam ſimul generatum, & aliquando excretum fuerit. Hanc eandem cauſam ſequutus quoque fuit mictus cruentus, dum partim ſub copioſo ſanguinis infarctu vaſcula diſtenta fuerunt atque aperta in ſubſtantia renum corticali, partim etiam a calculis generatis aliquo modo læſa, ut ſanguinem per medullarem, aut tubuloſam ſubſtantiam ad pelvim dimitterent. Nec minimum aut leve conſtituebat ſymptoma, vomitus cruentus, quo ægra vexabatur, propter varias ſanguinis reſtrictiones, quæ in abdomine occurrebant, ex intempeſtivo & inordinato remediorum adſtringentium uſu; unde primo menſium ſuppreſſio, deinde turbulentus ſucceſſus ſequebatur: & cum partim inter uterum & vaſa hæmorrhoidalia interna aliquod commercium occurrat, partim a ſola intempeſtiva adſtrictione generaliter facta, ſanguinis motus per venam portæ turbatus eſſet, ſimulque in hepate obſtructionis & indurationis labes occurrens liberiorem promtumque ſanguinis tranſitum impediret, tanto faciliori negotio regurgitatio ipſius per ramum V. P. ſplenicum ad lienem, cum firmiore detentione circa ventriculi fundum oriri potuit: ut ita partim ſub toni ventriculi relaxatione, partim ſub ſpaſticis conſtrictionibus, excretio illa ſanguinea ſequeretur.

Aliud adhuc ſymptoma grave atque moleſtum conſtituebat perpetuum ſanguinis ex utero profluvium, quo ægra poſt 50. etiam annum laborabat, proventus ſui cauſam ſine dubio agnoſcens in molæ uterinæ præſentia, qua uterus diſtentus atque expanſus erat, ut vaſculis uterinis apertis ſanguinis portio, quæ non tota molæ generationi & nutritioni impendebatur, in uterum proflueret, atque ex illo demum erumperet.

Nil itaque mirandum eſt, quod ſub tali ſanguinis perpetua, & ſæpe ſatis impetuoſa profuſione, hincque ſequente ſucceſſivo defectu, ap-

pe-

petitus & vires proſtrationem paterentur, tumoreſque incrementum caperent quotidianum.

Ratione prognoſeos circa præſentem noſtrum caſum formandæ, facile quilibet perſpectum habebit, poſt mortem eam inutilem eſſe; nec ullum hinc amplius in ægram aut morbum redundare poſſe commodum: ne tamen penitus illam prætercam, ad minimum dicendum eſt, quod ſub conſummato morbo nec alia prognoſis de feliciori morbi exitu formari, nec felicior eventus ſperari potuiſſet. Hydropem enim quod ſpectat, ex iis quæ ſuperius dicta ſunt, & quæ ſectionis hiſtoria continet, facile liquet, cauſam ipſius antecedentem, tam proximam, quam remotiorem, removeri non potuiſſe, &, cum hydrops ſine illarum remotione tolli nequeat, ſimilem prognoſin de illa quoque formari debere. De uteri mola ſentiendum eſt, quod ipſius excluſio ſimpliciter conſiderata, abſolute fuerit neceſſaria, ſi aliqua ægræ ſalus inde ſperari debuerit: quod tamen, ſi citius & ſub minore mole excluſa fuiſſet, & antequam ægræ vires ita conſumtæ fuiſſent, major etiam ſpes, reſpectu menſtrui negotii in ordinem redigendi, remanſiſſet.

Poſita tali prognoſi, an *cura* adfectus præſentis ſit adornanda & commendanda, ſane dubius ſum; cum ipſius prout jacet incurabilitas jam pateat. Ut tamen aliquod in medicinam practicam redundet emolumentum, paucis ad minimum notandum eſt, melius actum fuiſſe, ſi ægra noſtra ſub ipſo diuturno & chronico morbo non quævis remedia ſine diſcrimine uſurpaſſet, ſed partim victu, vitæque genere mobiliore cauſas antecedentes evitaſſet, a quibus infarctus, obſtructiones viſcerum, & humorum impuritates ortum ceperunt: partim medici fidi conſilio ſeſe unice commiſiſſet, qui curam eo direxiſſet, ut per plethoræ tempeſtivam remotionem, aut imminutionem, ſanguiniſque debitam attenuationem, cauſas obſtructionum removeret, menſtruum negotium in ordinem redegiſſet, nec tot tantiſque anomalis ac tumultuariis conatibus & moliminibus, anomaliam quoque motuum circa menſium negotium produxiſſet. Hoc enim certiſſimum eſt, quod ex perverſo illo uſu modo diureticorum, & lithontripticorum calidiorum, modo traumaticorum & adſtringentium, poſthabita legitima cauſarum verarum conſideratione & ponderatione, plurimæ moleſtiarum illarum morboſarum productæ fuerint.

Reſtant adhuc quæſtiones aliquæ dubiæ, quæ circa materiam de molis ordinarie moveri ſolent; & quarum una ad minimum, in præſente quoque caſu diſcuſſionem meretur.

Prima illarum eſt: an molæ vita gaudeant, nec ne? Notiſſimum eſt, apud varios authores ſententiam foveri de molis, quod ſi non omnes, tamen aliquæ vivant, vivæque fuerint excluſæ, nec non volantes fuerint deprehenſæ. Verum, ſi hiſtoriæ, quarum plurimas Schenckius collegit, examinentur; in aprico erit, vel molas tales quibus vitam adſcripſerunt, (ſi vere vixerunt) non veras molas, ſed potius monſtra fuiſſe,

cer-

certam aliquam figuram, bruti cujuſdam, aut volucris referentia, vel falſo vitam illis adſcriptam fuiſſe, aut ad minimum non tali ſenſu, quali aliis rebus animatis vivis tribuitur, ſed vitæ vocem illis authoribus idem eſſe, quod nutritio aliis dicitur; id quod adparet ex quibuſdam veterum locis; quando aſſerunt, molam vivere inſtar fungi: id quod declarat molam in utero nutriri, expandi, & in longum latumque excreſcere. Quodſi autem ejuſmodi veris molis vita tribuatur eo ſenſu, quo de fetu, quod vivat, dicitur, ſane falſiſſima eſt ſententia: ad vitam enim qualem nos agimus, requiruntur organa vitæ ac motus, & legitimus ſanguinis circulus per eadem celebrandus: cum autem in ejuſmodi concrementis molaribus neutrum illorum ſit reperiundum de illis quoque dici non poteſt, quod vivant. Et quamvis aliqui, ſe motum palpitabundum in molis excluſis deprehendiſſe teſtentur atque affirment, facile tamen concipi poteſt, quod hic motus in mola obſervatus, vel revera non adfuerit, vel ſi adfuerit, ſimilis fuerit illi motui, qui in panniculo carnoſo brutorum mactatorum adhuc calentium aliquando deprehenditur, & a fibrarum motricium tono reſiduo dependet; aut ab aere externo allabente per modum contractionis cauſſatur.

Altera quæſtio eſt: an mola vera adeo ſit dura ut ferrum eludat; & hac duritie a carne naturali ſeſe diſtinguat?

Nota hæc, veræ molæ in tanta duritie poſita, recenſentur inter alia, „ a *Paulo Zachia quæſt. med. legal. Tom. III. conſ.* 39. ſequentibus ver-„ bis: immo non ſatis fuiſſet ad hoc, ut hic ſanguis coagulatus mola „ dicatur, illam habuiſſe conſiſtentiam carni familiarem, ſed opportuit „ illam habuiſſe conſiſtentiam, qualem habere ſolet caro molæ, hæc „ enim ſecundum id, quod omnes auctores dicunt, tam dura eſt, ut „ neque ferro ſcindi poſſit: ita Ariſtot. ſupra citato libro 4. de part. „ animal. c. 7. & quotquot medici de ea re experientiam fecerunt, ita „ ut in molæ definitione hoc epithetum præduræ carnis addatur".

Puto tamen hoc aſſertum magis ad figmenta anilia pertinere, æque ac alteram illam fabellam, de mola volante in Belgio communi, latibula hypocauſti tranſcurrente, locumque priſtinum, e quo egreſſa erat, quærente. Quis enim quæſo carnem de reliquo fibroſam tantæ unquam vidit duritiei, ut ſecurim, enſem, cultrum, eluderet; id quod tamen de molis quibuſdam apud Schenckium legitur: ſed cum monumenta illa de molis ita duris relicta, a veteribus maxime ſint poſita, qui non adeo exacte & accurate ſemper rimabantur naturæ arcana; factum forſan eſt, ut relationibus muliercularum juſto plus fiderent; & ex eo, quod una aut altera cultro minus acuto inſtructa molam aggreſſa ſit, indicium illud ut verum aſſumſerint. Ne dicam, quod etiam ex alio fundamento hæc durities molis adſcribi potuerit: cum enim hiſtoriæ referant, ex utero excreta, aut in utero defunctarum reperta fuiſſe concreta oſſea dura, quæ pro molis habita fuerunt, exinde forſan gene-

ralis ad omnes facta fuit applicatio molas, quaſi omnes tanta gaudere deberent duritie: quod tamen falſum deprehenditur.

Tertia quæ utplurimum controvertitur quæſtio circa molarum generationem, præcipue ad præſentem quoque caſum adplicabilis, erit: an virgines, illæſa virginitate, geſtare poſſint molam? an vero ex molæ generatione fundamentum accuſationis deſumi poſſit factæ ſtuprationis?

Ad decidendam hanc quæſtionem ante omnia in memoriam revoco, quæ ſuperius de cauſa molarum materiali duplici dicta ſunt; quod nempe vel ex coagulo ſanguineo, vel ex ovulo oriantur. De priori generationis modo dubium ſane foveri poterit nullum, quod in virginibus æque facile ſuccedere poſſit, ac in fœminis maritatis, quoniam in illis pariter ac his, ſanguis menſtruis intervallis per uterum excernitur, atque ab illa excretione reliquiæ ſanguinis non modo grumoſi, ſed fibroſi remanere poſſunt, e quibus primordia ſua mola capere poteſt, dictoque ſuperius modo concreſcere.

Alterum vero quod attinet generationis modum ex ovulo ſuccedentem, pag. 16. & ſequ. deſcriptum ac evolutum; primo intuitu dubium quoddam circa illum moveri poſſe videtur, an virginibus competere poſſit: an vero ſolitarie ad fœminas maritatas ſit reſtringendus. Affirmativam dum ſuſtineo; quod nempe ſalva virginitate talem quoque concipere poſſint virgines molam, primo monendum eſſe duco: me hic loci non diſſerere de virginitate morali, aut caſtitate mentis theologice conſideranda, ſed ſermonem mihi eſſe de virginitate corporali & phyſica; quo ſenſu illas virgines, recepto loquendo modo, vocamus, quæ neque per legitimum matrimonium viro nuptæ ſunt, neque extra hunc ſtatum unquam virum, & concubitum cum viro paſſæ ſunt.

De his itaque notum eſt, quod eadem cum fœminis maritatis poſſideant generationis organa, & inter illa quoque ovaria, veſiculis illis, quas ovula vocamus, referta atque inſtructa; porro, quod ſuperatis pubertatis annis eandem ad generandum diſpoſitionem obtineant, habileſque ad concipiendum reddantur, dum de illarum maturitate, & habilitate generandi fluxus menſtruus tunc proveniens atque ſuccedens luculentum adfert teſtimonium; deinde quod ab hoc tempore, a largiore ad partes genitales facto ſanguinis & humorum adfluxu, ovaria quoque pedetentim diſponantur, ut ovula illis incluſa magis magiſque matureſcant, moleque ſua creſcant, atque majora evadant; ut tanto promtius, ſi forſan motus aliquis extraordinarius accederet, ex ovario diſcedere, & per tubam fallopianam ad uterum devolvi poſſint.

Hæc cum communia habeant virgines cum fœminis maritatis, quæſtio maxime intercedit; an motus ille extraordinarius ovulum ab ovario propellens, in utriſque ab una eademque provenire poſſit cauſa? Eſt quidem plurium authorum opinio, quod ovulum ab ovario ſine concu-

bitu

bitu cum mare vix ſecedere poſſit, prout celeberrimus Bohnius loquitur; & quod acceſſus auræ ſeminalis, aut ſpermatis virilis ad ovulum, cauſam conſtituat quaſi unicam hujus ſeceſſionis, per actuationem liquidi in ovulo contenti, ejuſque expanſionem, qua facta, proprio quaſi motu ovulum a membranulis illud continentibus divellatur. „ Verum „ ipſe celeberrimus Bohnius fatetur contrarium, quando ita dicit: ſicut „ autem experientia innoteſcit, per petulcam nonnullarum laſciviam, & „ nefandas frictiones ac titillationes interdum, & ſine omni maris co- „ habitatione, aliquod ovulum ad uterum provocari, ſubventaneum „ equidem: ita nec ratio deeſt, quin in ejuſmodi ſubjectis ſibi relictis „ aliquando ſimilis ſubſtantia generetur, quatenus vel a ſtimulis vene- „ reis intrinſecis, vel extraordinario ſanguinis & ſucci genitalis orgaſ- „ mo, exagitationem inteſtinam & ſeceſſum portionis lymphaticæ unius „ alteriuſve ovuli, impregnationis motui ſimilem, contingere, non im- „ poſſibile eſt ".

Huic ad latus ponere fas eſt Illuſtr. Bergeri deductionem, quando in eruditiſſimo tractatu de natura humana, p. 460. ſequentem in modum loquitur. " Ut nihil dubitem, quin & lutea iſthæc corpora, & „ pori ac meatus, exigui valde contractique, jam ante exiſtant, & „ cum matureſcentibus ovulis pandantur, & œſtro inprimis venereo „ amplientur, & hient, exitumque maturis concedant ovis, quum etiam „ os uteri, clauſum ante & conſtrictum, in partu multum dilatari de- „ beat & aperiri. Quod ova quoque ſubventanea docent, quæ, ut ipſe „ fatetur Cl. Bohnius, ſine complexu venereo per ſolam fricatricum ſa- „ lacitatem, vel per nocturnas pollutiones, ex ovariis in uterum de- „ volvuntur. Quorſum præcipue facit, quod ovulum plene maturum, „ & continua lymphæ acceſſione eouſque irriguum, ut repleri amplius „ non poſſit, ad egreſſum ex ovario paratiſſimum ſit, quia ſubſtantia „ ejus glanduloſa, in cujus ſinu gignitur, & adoleſcit, debitum nacta „ incrementum, papilla ſua magis magiſque extuberat, & ambientem „ ovarii tunicam paulatim emollit & perfodit, retractaque ſub æſtu ve- „ nereo fibrarum motricium contractione ſinum ſuum aperit, & per hu- „ jus ovariique hiatum, ovulum, adjuvante niduli hujus fibroſi conſtri- „ ctione, qua contracta, avulſaque vaſcula, a quibus illud pendet, ſine „ ullius effuſione ſucci, idem dimittunt, illæſum & virgineum in ovidu- „ ctum expellit & protrudit ".

E quibus rationibus cum ſatis ſuperque poſſibilitas ſeceſſionis ovulorum ab ovario, ſine omni cum mare concubitu, eluceſcat, nec minus vera hujus ſeceſſionis, tam materialis, quam inſtrumentalis cauſa, dilucidata ſit, non poſſum quin huic & Excell. Domini Præſidis ſententiæ, quam in *Tractatione Phyſiologica*, *cap. de generatione* propoſuit, ſubſcribam.

Accedit in favorem hujus aſſerti obſervatio non minus curioſa, quam

Dominus Præſes ante aliquot abhinc annos notavit, in puella 16. circiter annorum, quæ ſubitanea morte extincta, ob veneni forſan propinati ſuſpicionem, cultro anatomico ſubjiciebatur: apud quam, cum curioſitatis gratia partes quoque genitales perquireret, an forſan phyſicum & materiale quoddam virginitatis ſignum in juvencula eſſet reperiundum; nihil extraordinarii quidem in uteri vagina, aut utero ipſo deprehenſum fuit; ſed ipſa vagina tanta gaudebat anguſtia, ut virum nondum paſſam fuiſſe defunctam in propatulo eſſet: verum tamen in ovario dextri lateris mutatio notabilis occurrebat, dum cicatricula præſente, ovulum ſeceſſum piſi mediocris magnitudine a parvo pendebat petiolo, verſus tubam ejuſdem lateris declinans, atque paululum ipſi adpropinquans, cum tamen, uti jam dictum eſt, facti congreſſus ne minimum quidem veſtigium appareret, nec fama de inhoneſto vitæ genere, ullam ſuſpicionem præberet. Unde probabiliter concludere licet, ovulum hoc ante obitum, ſub animi forſan commotione, & clanculo viri deſiderio, motibuſque ſanguinis orgaſticis hinc obortis, tanquam maturum ab ovario expulſum fuiſſe, & tractu temporis, vel ſub ſequente menſtruo fluxu per uterum ſimul ejici, vel ſi aliæ cauſæ occaſionales accesſiſſent, molari concremento fundamentum præbere potuiſſe.

Poſitis his, atque præmiſſis, quod nempe ad ovuli ſeceſſionem, ac devolutionem ad uterum, ſimpliciter ſine reſpectu ad fœcundationem, conſideratam, maris concubitus abſolute non requiratur, ſed quod motus humorum orgaſtici, & ſolidarum partium contractorii & ſtrictorii pro illo negotio ſufficiant, imo principaliter ne dicam unice, materialiter & inſtrumentaliter illud abſolvant; citra ulteriores ambages concludo, idem æque contingere poſſe in virginibus, ac in fœminis maritatis.

Quamquam enim lubentiſſime concedam, in fœminis maritatis, ſub amplexibus venereis viri, hoc longe facilius promtiuſque contingere, majoremque quoad gradum ibi ſubeſſe, ex præſentia objecti, animi, humorumque commotionem; id tamen manifeſtiſſimum eſt, quod ſolus concubitus in ſe ſpectatus id non efficeret, niſi cum voluptuoſa illa ſenſatione, animum & corpus adficiente, conjunctus eſſet atque maritatus. Cum autem notorium ſit, quanta inſit vis, ſanguinem & humores orgaſtice commovendi, imaginatione firmiori, qua juniores perſonæ objectis amandis & amabilibus frequenter ſatis inhærent, & quam facili negotio, ſub ejuſmodi ideis, (etiam ſub inſomnio formatis) ſanguinis copioſus affluxus ad partes genitales ſpeciatim invitetur, imo per totum corpus impetuoſius feratur ſanguis, a ſolo momentaneo quaſi adſpectu objecti amabilis; non video, quo jure virgines ab illis pathematibus excludere poſſimus.

Humanum enim eſt, quod patimur in hoc paſſu omnes, & imbecillitas hæc a peccato originali, (quatenus affectus animi, in ſe etiam

boni,

boni, ab illo maculantur & contaminantur) dependens, ita communis eſt, ut toti humano generi ſine exceptione familiaris exiſtat in ſtatu ſecundum naturam. Et licet optime ſciam, in ſtatu gratiæ aut regenerationis, imo etiam ſub ſanæ rationis uſu, affectus hoſce domari & poſſe, & debere, neminem tamen inficiari poſſe exiſtimo; primos quoque in hoc genere motus in nobis remanere; licet deinceps ſupprimantur, atque in hoc etiam paſſu tritum illud proverbium valere: naturam expellas furca, tamen uſque recurret.

Cum itaque virgines eodem gaudeant corporis mechaniſmo, quo fœminæ fruuntur, iiſdemque animi facultatibus dotatæ ſint; atque ex utroque fundamento, & utriuſque conſpiratione, ad motus varios ſuſcipiendos & ſubeundos ſint aptiſſimæ, nullum reſtare poteſt dubium, quin etiam ex cauſarum occaſionalium concurſu, ad molarum conceptionem ex ovulo infœcundo aut ſubventaneo ſint diſpoſitæ. Adnumero autem hiſce cauſis, partim commotiones & congeſtiones ſanguinis ad ovaria & uterum, quæ ex reſtagnatione ipſius morboſa, ſub tumultuariis menſium anomaliis contingunt, quales in noſtro præſente ſubjecto præſentes fuerunt: partim illas ſanguinis ad partes generationi dicatas congeſtiones, quæ ab animi deſiderio laſcivo, per converſationem cum maribus; lectionem ſcriptorum venerem excitantium, ſimilibuſque ideis, ſubjecto vigili, aut ſomniante, aut tandem per frictiones, ac titillationes petulcas, excitari poſſunt: quæ ultimæ tanto magis ſuffulciuntur a diæta lauta, atque vita otioſa, ſtatum plethoricum augente.

Hæc ſunt B. L. quæ ſub temporis ſpatiique anguſtia tecum communicanda exiſtimavi. Non diffiteor plura adhuc dici potuiſſe in hac materia, ſpero tamen ea quæ prolata ſunt, tanto gaudere pondere, ut univerſus ſequior ſexus, multo magis virgines, ab accuſatione falſa concubitus perpeſſi, ſi quondam molas conceperint veras, inſontes declarari poſſint: quo jure quoque frui poterunt viduæ, ne opus ſit in ſimili caſu ſecundum Zachiæ decretum, ad concubitum cum marito ante aliquot annos defuncto, celebratum, operoſe recurrere, & ita ipſarum honeſtatem defendere. Vale meoque labori qualicunque.

F A V E.

ABRAH.

CXLIII.

ABRAHAMI VATER,

ET

JOAN. GOTTLIEB VATER,

MOLA PRÆGNANS.

Vitemberg. 10 Maij 1729.

Q. D. B. V.

PROOEMIUM.

SExus fœmininus, quia eadem corporis ſtructura & conformatione cum maſculino, eodemque viſcerum & organorum vitalium, animaliumque apparatu gaudet, iiſdem quidem morbis, quibus viri, obnoxius eſt, ob ſpecialem tamen partium genitalium diſpoſitionem, uterumque, propagandæ ſoboli, fœtuique intus concepto nutriendo ac perficiendo dicatum, multis quoque ſpecialibus, ipſique propriis affligi ſolet. Fœminæ humanæ, quia non certis ſtatiſque temporibus, brutorum more, ad venerem inclinare, inque amplexus viri ruere, ſed quovis tempore, quo religio & honeſtas id permittit, ad conceptionem aptæ eſſe debebant, ab annis pubertatis ad ætatem uſque provectam menſtruam experiuntur purgationem. Tributo hoc lunari nutrimentum ſuperfluum, fœtui in utero nutriendo deſtinatum, in corpore largius collectum, illo abſente, ſtatis intervallis cum ſanguine debet eliminari. Hic ipſe fluxus vero a variis cauſis retardatus aut cohibitus, vel nimius aut irregularis ſolum redditus, innumerabilium ægritudinum exiſtit fons & origo. Ceſſat quidem hæc ſolennis evacuatio poſt factam conceptionem, & regulariter per totum graviditatis tempus, abſque ulla noxa, ſubſiſtit, ingravidatio tamen multa ſæpe, eaque gravia, poſt ſe trahit incommoda. Sequuntur mox a conceptione in fœminis, etiam ſanis, horrores, nauſea & vomitus, cum faſtidio certorum ciborum, in primis carnium. Accedit quandoque appetitus inordinatus, interdum plane abſurdus. Urgent ſubinde dolores capitis, dentium atque lumborum, cum laſſitudine & gravitate artuum. Superveniunt palpitationes cordis animique deliquia, & quæ ſunt alia, gravidis familiaria, ſymptomata. Oritur ſiquidem tunc in utero atque circa eundem nova ac plane inſolita humorum commotio, augetur turgeſcentia in vaſis uterinis, concitatur major verſus uterum affluxus ſanguinis, afficitur genus nervoſum in organis iſtis, ſicque alterato circulo univerſali ſanguinis, ac per conſenſum liquidi nervei in nervis, totum corpus valdopere afficitur, & varias patitur mutationes. In corporibus jam tum impuris, ob defectum purgationis menſtruæ, cumulantur cruditates, viſcera abdominis, uteri mole a fœtu creſcente aucta, premuntur, digeſtioneſque ac ſecretiones confunduntur, unde aſthma, obſtructiones alvi, tormina ventris, paſſiones hyſtericæ, tumores pedum, varices, ſeu venæ ad rupturam uſque intumeſcentes, aliique morbi inducuntur. Appropinquante partus tempore tantum abeſt, ut potius tum maxime graviſſima & periculoſiſſima mala immineant, id quod tot partus difficiles, laborioſi & infelices, hoſque preſſo pede inſequentes febres continuæ, inflammatoriæ ac putridæ, cum purpura, convulſionibus & deliriis, ob uteri læſionem in partu, retentionem ſecundinarum, fluxumque lochiorum

 vel

vel prohibitum, vel nimium, conjunctæ, quibus puerperæ frequenter e vivis tolluntur, evincunt. Haud raro ſit, ut gravidæ ne quidem partus tempus legitimum attingere, fœtumque ſuum ad maturitatem perducere queant, ſed eundem a variis cauſis in utero enecatum, aut viventem adhuc, e ſede ſua exturbatum, præmaturo partu, cum ingenti virium diſpendio, & vitæ diſcrimine excludant. Innumera propemodum ſunt, quibus, culpa modo matris, modo fœtus, modo utriuſque, abortio producta apud Auctores legitur. Nimis longum & a ſcopo noſtro alienum foret ea omnia heic enumerare, eo quod de iis tantum, quæ a parte fœtus fiunt, occaſione ſingularis obſervationis, agere præſtitutum nobis eſt. Offerebatur quippe nuper fœtus abortivus unius & dimidii circiter menſis, ſuæ intus adhuc cohærens ſecundinæ, cujus portio, uti ex tabulæ, huic diſſertationi præfixæ, figura IV. videre licet, carneam ſubſtantiam & ſoliditatem, qualis eſt molarum, nacta erat. Editus eſt hic abortus a fœmina apparenter ſana, nulla cauſa manifeſta occaſionali, motu nempe corporis indecenti, ſublatione ponderis, animique per iram, terrorem vel gaudium commotione &c. præeunte. Dedit ejus inſpectio nobis occaſionem, ſpeciminis inauguralis loco, demonſtrandi, ſecundinæ in molam mutationem ſubſecuti abortus non ſolum in gravida noſtra veram extitiſſe cauſam, ſed illum in aliis quoque fœminis facile poſſe provocare. Ob materiæ affinitatem ſimul de aliis, iiſque ſingularibus abortus cauſis, in funiculo & ſecundina embryonum abortivorum obſervatis, nec non de molarum natura & origine agere conſtituimus. Erit hic qualiſcunque labor Lectori benevolo forte tanto minus ingratus, quo magis ad Theoriam rationalem de abortu & molarum generatione, ac in primis ad obſervationes quaſdam Auctorum de molis prægnantibus illuſtrandas faciet. Faxit Deus *ut totum inſtitutum cedat in ſui honorem, Reipublicæ literariæ emolumentum, proximique ægrotantis ſolatium.*

THESIS I.

REm ut ab ovo ſeu conceptione exordiamur, neminem fugit, generationem apta utriuſque ſexus organorum genitalium conjunctione, ſeminis maſculini prolifici in arvum muliebre effuſione, ovulique fœminini maturi fœcundatione fieri. Abdita & abſtruſa conceptionis ratio ab omni tempore ingenia acutiſſimorum naturæ venatorum mirum quantum exercuit. Nolumus commemorare ingenioſa veterum Phyſicorum commenta, quibus iſti, poſthabita corporis, ejuſque viſcerum ſtructura, ac neglecto obſervandi ſtudio, negotium hoc explanare ſtuduerunt. Ipſi recentiores, accenſa licet per ſolertes corporum humanorum perquiſitiones, & curioſas non minus quam utiles viſcerum præparationes, luce, nondum conveniunt, ſed magnus adhuc inter illos ea de re obſervatur diſſenſus. Generationem quidem ex ovo tantum non omnes

nes hodie admittunt, quia vero ſemen maſculinum craſſum ovum intrare nequit, tum quid illud ſit, quod e ſemine ovo communicatur, illudque fœcundum reddit, adhuc dubium eſt. Partes ſpirituoſas, aut ſi nomen ſpirituum Tibi minus arrideat, atomos circulo ſanguinis attritas, attenuatas atque ſubtiliſatas, adeoque ſumme agiles ſemini denegabit nemo, qui exiliſſimos, quos materia ſeminis in teſtibus virorum pervadit, vaſorum ſanguiferorum meandros, tubulorumque ſecretoriorum labyrinthos perpendit. Ab hac aura genitali e ſemine virili exhalante, & in ovulum penetrante ſtamina in eodem præexiſtentia vivificari & explicari, hocque conceptionis actu ipſam quoque animam rationalem produci affirmamus. Novam de vivis in ſemine maſculino animalculis hypotheſin excogitavit *Leuwenhoekius*, lynceus corporum minutiſſimorum quondam ſcrutator, quorum unum vel alterum nidum ſibi in utero efformare evincere conatus eſt. Arriſit hæc ſententia ob uteri, quam præ ſe fert, ſpeciem, non paucis, plerorumque tamen animi a gravibus rationum, quæ obſtant, ponderibus ſuſpenſi tenentur, quo minus ſubſcribant.

THESIS II.

Inter dubia, contra hoc ſyſtema generationis per animalcula mota, præcipuum & validiſſimum eſſe judicat *Cheſeldenius in the Anatomy of the human Body Lib. IV. Cap. I. p.* 220. quod deſumitur a generatione mixta, qualis eſt muli ex aſino & equa. In mulo quippe obſervamus, illum de utriuſque generantium corporis conformatione participare, id quod cum theoria *Leuwenhoekiana* vix ac ne vix quidem conciliari poſſe videtur. Quandoquidem enim ſecundum hanc corpus fœtus unice ab animalculo vivente, cum ſemine maſculino communicato, dependet, mater vero tantum nidum præbet, idem etiam ſimilitudinem cum corpore maris obtinere deberet, perinde ac ſemen vegetabile, cuicunque demum terræ commiſſum, plantæ ſuæ ſpeciem producit. Hanc difficultatem tolli exiſtimat citatus *Cheſeldenius*, ſi conſideremus, quanta ſit vis imaginationis matris in embryonem, quantus in hoc effectus a terrore vel deſiderio matris, quanta denique mutatio partium a caſtratione in animalibus contingat. Mirum igitur videri non debere, ſanguinem maternum, cui animal a conceptione uſque ad partum nutrimentum debeat, ſufficientem ſimilitudinis fœtus cum corpore matris cauſam eſſe poſſe. Si dicendum quod res eſt, eadem difficultas premit quoque hypotheſin, qua conceptionem per ſtaminum in ovulo præ exiſtentium vivificationem a contagio ſeminis maſculini fieri, ſtatuitur. Enim vero ſi analogiam fœtus cum corpore paterno explicare velis, hanc ab indole ſeminis paterni, aut imaginatione matris derives neceſſe eſt. Quo quo igitur nos vertamus, ubivis inſuperabiles, quæ animum dubium ancipitemque red-

 dunt,

dunt, in hoc negotio difficultates occurrunt. Sigillatim tamen generationem per animalculum diſſuadet numerus horum animalium, unica ſeminis effuſione ejectorum, enormis, e quo unum ſaltem vel alterum procreationi ſobolis inſervire, reliqua vero omnia, licet viventia, &, ut *Leuwenhœkius* loquitur, anima vivente prædita ſint, interire creduntur. Recte arguit *D. Bontekoe* ex hac ſententia, ſperma humanum parvulis puerulis eſſe plenum. Licet enim *Leuwenhoekium* id male habeat, iſque, id, tanquam a ſe nunquam dictum, deprecetur *Epiſt. ad Societ. Reg. Anglic. in Anat. Contempl. p.* 175. obſtat tamen, nihil quo minus animalcula illa, quibus, ex ipſius placito nihil, ut homines evadant, præter nutrimentum, in utero materno hauriendum, deeſt, homunculi vocentur. Tunc vero non quadrat comparatio eorum cum ſeminibus vegetabilium, ab illo ejuſque aſſeclis pro excuſatione hujus ſyſtematis allata, qua dictorum animalculorum eandem, ac ſeminum plantarum, rationem eſſe dicitur, quorum pariter non omnia, ſed pauciſſima ſaltem novis plantis generandis inſervire, obſerventur.

THESIS III.

His difficultatibus deterriti, cum pleriſque recentiorum, conceptionem, ovuli fœminini, ſtaminumque in eodem contentorum a contagio ſeminis maſculini fœcundatione fieri ſtatuimus. Quandoquidem vero bina ovaria a lateribus uteri poſita, cum hoc per ligamenta teretia imperforata tantum cohærent, cumque ejus cavitate immediate non communicant, tubæ vero Fallopianæ altera extremitate libere in cavitate pelvis fluctuant, quibuſdam via hæc minus commoda viſa fuit, per quam ſeminis pars ſubtilior ad ovulum tranſeat. Movit hoc accutiſſimum quondam *Schelhammerum*, ut conceptionem ope circuli ſanguinis univerſalis, quo purior ſeminis virilis portio, ſanguini in utero communicata, ducatur ad ovaria, fieri aſſereret. vid. *Theſ. Phyſiol. Diſp. XII. theſ.* 27. & 28. Alii de novo ovario, in uteri orificio interno ſtabiliendo, ſolliciti fuerunt, de quo videri poteſt *Epiſt.* Clariſſ. *Ettmülleri* ad *Ruyſchium*, hujuſque *Reſponſio in Adverſ. Anat.* Verumtamen quia ovariorum illorum duorum, & oviductuum, cum uteri cavo communicantium, nullus alius uſus eſſe poteſt, fœtus quoque haud raro in tubis Fallopianis reperti fuerunt, & præterea in ovario poſt conceptionem, ovulique ſeparationem, corpus luteum obſervatur, tum quid contra fœcundationem ovuli in dictis ovariis jure, & cum fundamento in re poſſit objici, nos quidem non videmus. Pulchre eandem hanc conceptionem quoque confirmat obſervatio celebratiſſimi *Ruyſchii*, quam habet *Theſ. Anat. V.* qua in muliere a paucis diebus gravida ovum fœcundatum, in majorem molem extenſum, ſe deprehendiſſe docet. Legi quoque merentur quæ *idem. Adverſ. Anat. Dec. III. p.* 15. habet de veſtigio in ovario poſt impraegnationem, ab

excuſſo

excuſſo inde ovo, relicto, ubi ovulum, non perrupta membrana ovarii, ſed per dilatatum orificium præexiſtens, & quidem calice in ovario relicto, ab hoc ſecedere, ac tubæ Fallopianæ fauces intrare, graviter monet. Ad corpora lutea quod attinet, iſta non demum ex initu virili excitari, neque ad maturitatem perduci, ſed in iiſdem concluſum ovulum ſolummodo fœcundari judicat doctiſſ. *Santorini Obſ. Anat. C.* 11. *p.* 223. ex eo, quod illa, nullo pertuſa oſculo, alba valida membrana circumſepta, in intemeratis virginibus invenerit. Ex obſervatione corporis hujuſmodi lutei valde tumentis, ceraſi minoris magnitudine, in virgine matura, diriſque imi ventris cruciatibus perempta, porro concludit, in virginibus & mulieribus, quibus ob decus & religionem viros adeundi adempta eſt facultas, graviſſima ſubinde oriri poſſe ſymptomata. Eam ob cauſam etiam celeb. *Morgagni adverſ. Anat. IV. p.* 51. & cum eo alii, præeunte jam tum *Malpighio*, dubitant, an veſiculæ in ovario, hactenus ova appellatæ & creditæ, ſint vera ova, nituntur que potius demonſtrare, vera ovula in luteis iſtis glandiformibus corporibus latitare minutiſſima, poſt imprægnationem accreſcere, veſiculas e contrario, pro ovis vulgo habitas, decreſcere, vero ovulo fœtuique in nutrimentum cedere, atque ejus expanſionem, accretionem & ſeparationem promovere. Digna utique, judice clariſſ. *Heiſtero in Compend. Anat. Not.* 33. *p.* 265. eſt hæc res, ut uberius perveſtigetur, donec ad majorem certitudinem in eadem perveniamus.

THESIS IV.

Ovum ita fœcundatum, motu inteſtino oborto, turgeſcens ex ovario prorumpit, ac a tuba exceptum ad uteri cavitatem fertur, ibidemque radices ſenſim agit. Uterus quippe poſt coitum fœcundum, teſtante *Ruyſchio l. c.* ob affluxum ſuccorum largiorem, mole juſto major, ac ſubſtantia ejus craſſior, & facies interior, primis a conceptione diebus, villoſa apparet. Ovuli etiam exterior ſuperficies a fibris chorii explicatis & elongatis pariter redditur villoſa & fibroſa, quæ tenues radiculæ in cryptas uteri patentes ſe ſe inſinuant, & placentæ poſtea generandæ fundamentum ponunt. Hoc, nec alio modo ovi cum utero cohæſionem fieri, ratio non tantum ſuadet, ſed etiam experientia confirmat. Quamvis enim ova fœcundata, & embryones recenter concepti, per abortum expulſi, rariſſime ad Medicos perveniant, ſed communiter non attendantur, & peſſum eant; offerebatur tamen Excellentiſſimo *Dn. Præſidi*, Patrono, Patrueli & Præceptori noſtro ſummopere colendo, aliquando inter alia fruſta carnoſa, cum ingenti hæmorrhagia a fœmina excreta, capſula exigua, piſi majoris magnitudinem vix excedens, extus radicibus fibroſis, muci tenuis inſtar, obſita, quam ſtatim ovulum, nuper fœcundatum, eſſe idem agnovit. Eadem aperta

bat liquor in cavitate contentus. Ceterum nihil in ea deprehendere licuit, præterquam ovuli tuberculum prominens in ſuperficie interna, ſicut hoc in Fig. I. delineatum dedimus. Tuberculum hoc nihil aliud, quam rudimentum futuri fœtus eſſe, non dubitabit, cui aliorum ea de re obſervationes conferre placuerit. Ita *Heiſterus l. c. Tab. VI. Fig.* 27. exhibet ovulum ejuſdem magnitudinis, in cujus interiori latere, remoto chorio, per amnii membranam, & liquorem tranſparentem, corpuſculum tale, embryonem adhuc informem repræſentans, conſpicitur. Plura talia ovula fœcundata, extus piloſa & fibroſa, occluſa adhuc, & aperta, in quorum cavitate embryonum rudimenta, ſeminis lactucæ ac grani hordei magnitudine, apparent, ſed nulla partium diſtinctio videtur, habet *Ruyſchianus Theſaur. Anat. VI. Tab. I. & II.*

THESIS V.

Ovum hoc pacto in utero radicatum, ope radicum iſtarum fibroſarum, nutrimentum ex ſanguine materno haurit, idque ad fœtum traducit, licet de via, per quam ſuccus nutritius a matre ad embryonem pervenire debet, Auctores non parum adhuc inter ſe diſſentiant. Videlicet quia embryo non ſolum cum ſecundina ſua, interjecto funiculo umbilicali, vaſa umbilicalia, duas arterias & unam venam complectente, cohæret, quibus mediantibus circulatio humorum, a primo conceptionis momento, ex tenello embryonis rudimento ad membranas ovi inchoatur, & ad partum uſque continuatur, ſed etiam liquori amnii, quem idem ore capere & deglutire poteſt, innatat, tum nutritionem alii unice per funiculum umbilicalem, alii per os tantum, alii vero utroque modo fieri, propugnarunt. Nimis longum foret omnia argumenta, quibus quiſque pro roboranda ſua ſententia utitur, repetere Ad nos quod attinet, obſtare nobis videtur nihil, quo minus utramque viam nutritioni fœtus ſatis commodam judicemus. Fœtum quippe adultum liquorem amnii, abſente licet reſpiratione, ore capere & deglutire, præter alia confirmat obſervatio *Heiſteri in Compend. Anat. Not.* 37. *p.* 271. qua ſe in fœtu vaccino ſuccum amnii conglaciatum, ac cum ſucco in ore, faucibus, œſophago, & ventriculo unum fruſtum continuum conficientem, inveniſſe, teſtatur. Quod experimentum uti facillimum eſt, ita a quocunque, cui dubia hæc res adhuc viſa fuerit, repeti, hocque ipſo ſcrupulus omnis adimi poteſt. Neque contrarii ſumus illis, qui cum Illuſtri *de Berger*, Patrono & Præceptore noſtro ſumme venerando, in elegantiſſimo Tractatu de *Natura humana p.* 476. *ſeqq.* nutritionem per os a prima ſtatim conceptione defendunt. Nam quia extra omne dubium poſitum eſt, organa corporis noſtri non ſucceſſive generari aut formari, ſed vel jam ante impægnationem, vel certe in ipſo conceptionis momento una & ſemel in ſtaminibus exiſtere, & accedente nutritione

ſaltem

ſaltem explicari, tum porum quoque oris a prima ſtatim conceptione exiſtere, veroſimillimum eſt. In ſtaminibus, conceptionis actu, motum inteſtinum vitalem oriri, ovum eodem agitari, ex ovario prorumpere, & per tubam ad uterum tranſire, per antea dicta evicimus. Requirit hoc ad minimum aliquot dierum ſpatium, intra quod tenellum embryonem nutriri debere ſuadet ratio. Cum utero ut idem concreſcat, opus prius eſt radicum fibroſarum in externa chorii facie expanſione & elongatione, quam itidem ſine novo nutrimento, rudimento fœtus communicato, fieri non poſſe quilibet videt. Hoc nutrimentum vero quia, ante cohæſionem cum utero, non aliunde, quam ex humore ovuli proprio in cavitate, hujuſque membrana amnio, incluſo, derivare licet, nullaque alia, præter porum oris datur via, per quam idem ad embryonem poſſit devenire, tum in hunc, quam exiguus etiam concipiatur, illud premi concludimus. Suadet id porro augmentum & incrementum oris, canalis alimentorum atque viarum chyliferarum, quæ uti eo jam tempore exiſtere nemo dubitabit, ſic ad eorundem cavitatem apertam ſervandam, & cum embryonis incremento ſucceſſive ampliandam, influxu alicujus nutrimenti opus eſſe ſponte conſequitur. Neque de nihilo, ſed notatu admodum dignum eſt, quod vel in minutiſſimis embryonibus, quamprimum ſaltem partes externæ quodammodo diſtingui poſſunt, oſculum hiare & patulum eſſe obſervemus.

Thesis VI.

Qualis vero embryonis, in utero concepti, a primo ortu, uſque ad ſui perfectionem, ſit conſtitutio, quomodo idem de menſe in menſem augeatur, creſcat, parteſque ſuas explicet, partus potiſſimum præmaturi ſive abortus, diverſis menſibus editi facta accurata comparatione, manifeſtant. Ex unius quippe inſpectione embryonis, in primis minoris, quales primis menſibus expelluntur, propterea, quod ſæpiſſime ab aliquo jam tempore vitam amiſerunt, in utero nihiloſecius relicti, æque minus ac ex tempore conceptionis, quod ſubinde ſatis incertum eſt, ætatem fœtuum, determinare licet. Neque tamen ſola hæc plurium abortuum comparatio, ſed concurrentium quoque circumſtantiarum ponderatio, collatis ſimul obſervationibus accuratis aliis, requiritur. His enim poſitis de occurrentibus phænomenis ſatis certo licebit judicare. Videlicet in principio, ut ſupra jam demonſtravimus, & ex Figura I. apparet, rudimentum ſaltem corpuſculi embryonis, in interiori ovuli ſuperficie, lateri adhuc cohærens, conſpicitur, quod ſenſim a ſecundina ſecedit, & ope funiculi umbilicalis ſuſpenditur. Equidem in hoc rudimento fœtus nulla, ope microſcopiorum, cognoſci poteſt partium diſtinctio, omnia tamen organa jam tum adeſſe, per antea demonſtrata, & quia augmentum embryonis ſola partium præſentium explicatione fit,

ſit, evictum eſt. Ubi enim corpuſculum ejus ad grani hordei ſimilitudinem ſolum accedit, caput, ut ex *Ruyſchii Tab. VI. Tab. II. Fig.* 2. *&* 4. patet, jam a trunco ſecedens diſtingui poteſt. Ita incrementa capiens embryo in fine primi menſis digiti tranſverſi magnitudine, qualis ibidem Fig. V. & a nobis Fig. II. delineatur, caput non ſolum a corpore diſtinctum, & artuum rudimenta, tuberculorum inſtar, protuberantia, exhibet, ſed os quoque apertum, itemque oculorum, narium, auriumque veſtigia, microſcopiorum ope, poſſunt videri, manifeſto indicio, partes corporis omnes non demum ſucceſſu temporis generari & formari, ſed jam a primo ortu adeſſe, & ſola extenſione venire in conſpectum. Ab hoc tempore omnia evadunt manifeſtiora, ita ut circa dimidium ſecundi menſis, in embryone pollicem latum longo, qualem Fig. noſtra IV. exhibet, oculos clarius, inque illis apertis pupillam, præterea narium & aurium hiatus, os prægrande apertum, inque hoc linguam, & in manibus ac pedibus digitos breviſſimos vel nudis oculis videre queas. In fine ſecundi menſis fœtus jam digiti articulum longitudine adæquat, omniaque membra externa luculentius apparent. In digitis articuli unguiumque veſtigia, imo ipſorum organorum genitalium rudimenta per microſcopium conſpiciuntur. *Vid. Fig. n. V. & Ruyſchii Tab. III. Fig.* 2. 3. 4. qui eundem etiam tum demum, quando omnia ejus membra, ne digitis quidem exceptis, abſoluta conſpiciuntur, fœtum, ante hoc vero tempus, accurate, loquendo, embryonem appellandum eſſe judicat. Tertio menſe fœtus digiti longitudinem habet, uti *Fig. n. VI.* exhibetur, in cujus funiculo vaſa umbilicalia diſtincta videntur. Ita idem creſcit in magnitudine, ut quarto menſe ſpithamam adæquet. Grandiori eodem facto, & largius propterea nutrimentum affectante, placenta redditur manifeſtior, ipſeque, appropinquante dimidio geſtationis tempore, motu evidentiori gravidam de ſua præſentia reddit certiorem. Expletis novem menſibus, deſtinato partus tempore, perfectus exitum parat, perruptiſque clauſtris & carcere ſuo in lucem prodire conatur. Ante hoc autem tempus, & citius, ac par eſt, expulſus, manifeſtas, pro diverſitate ætatis differentes, imperfectionis notas monſtrat, & abortus vocatur.

Thesis VII.

Cauſæ, quæ fœtum, quocunque geſtationis tempore in utero enecare, illumque e ſede ſua præmature exturbare poſſunt, innumeræ quidem ſunt; omnes tamen eo redeunt, ut abortus vel culpa matris, vel fœtus, vel utriuſque concitetur. Noſtrum nunc non eſt enumerare omnia, quæ abortum concitaſſe ab Auctoribus obſervata fuerunt, ſed res nobis in præſenti unice erit cum cauſis ſingularibus, in fœtibus tenellis, eorundemque ſecundina a nobis aliiſque annotatis. Labes fœtuum minutiſſimo-

tiſſimorum omnes, ob ſummam exiguitatem, dignoſci non poſſunt, nec vitia ſecundinæ & funiculi omnia oculis patent, quæ tamen in ſenſus incurrunt omnino notari, nutritionemque fœtus turbando, abortum promovere cenſeri merentur. Unica quippe via, qua nutrimentum a matre ad fœtum ducitur, eſt placenta, cujus ope ovum cum utero cohæret, & ſuccum nutritium e ſanguine materno haurit. Patitur illa varias læſiones, quæ ſi in fœtibus abortivis obſervantur, abortum potiſſimum concitaſſe, debent reputari. Licet enim prava placentæ & funiculi umbilicalis conſtitutio non aliunde, quam a vitioſo nutrimento, a matre accepto, poſſit repeti, indeque culpa magis in matrem quam fœtum redundare videatur; nihilo tamen ſecius quia vitioſa hæc diſpoſitio non una & ſemel, ſed ſenſim inducitur, & translationem nutrimenti ad fœtum vel turbando, vel plane intercipiendo, efficit, ut abortus, accedente quacunque leviſſima, vel etiam nulla, cauſa occaſionali, proritetur, jure meritoque culpam in illam conjiciendam eſſe, ſtatuimus. Parum hac de re apud ſcriptores medicos, forte quia tales abortus minores Medicis vel rariſſime offeruntur, vel partium harum exiliſſimarum conditio ab iis non ſatis accurate attenditur & examinatur, memoriæ proditum legitur. Præivit tamen nobis hac in re accuratiſſimus corporis humani, ſingularumque ejus partium ſcrutator *Ruyſchius*, qui vitia placentæ & funiculi in embryonibus abortivis minutiſſimis in operibus ſuis diligenter conſignavit.

THESIS VIII.

Notavit quippe laudatus vir in *Obſ. Anat. Chirurg. Obſ. XI.* ſingularem funiculi umbilicalis diſtorſionem in fœtu ſeptimeſtri, mortuo in lucem edito, mortis in utero cauſam fuiſſe. *Idem Obſ.* 71. teſtatur, vidiſſe ſe multoties infantulos, recenter in lucem editos, quibus abdominis, cutis & muſculorum pars in ambitu funiculi ita defuerit, ut inteſtina eo loco tenuiſſima ſaltem pellicula tegerentur, qui omnes, in ventre licet nondum enecati, paucis tamen ab utero diebus ad tumulum delati fuerint. Magis curioſæ adhuc ſunt *ejuſdem* obſervationes circa funiculi umbilicalis conſtitutionem præternaturalem in abortibus primorum menſium. In ſupra citato quippe Theſauro VI. plura habet embryonum exempla, quorum funiculus umbilicalis vel juſto tenuior, vel craſſior, ac par eſt, repertus fuit. Interdum eum rudimento fœtus craſſitie vix ceſſiſſe, frequentius a ſe obſervatum eſſe docet. Pertinet huc ſingularis obſervatio *Sennerti Prax. L.* 4. *P.* 2. *S.* 6. *Cap.* 2. qua fœminam poſt partum naturalem, ſed laborioſum, ſepties abortiiſſe, fœtuſque abortivos ejuſdem plane magnitudinis, pollicis nempe articulum æquantes, & vaſorum umbilicalium inſtar fili ſubtilis albi, membrorumque delineationem exhibentes, non obſtante, quod nunc primo, ſecundo

& tertio, nunc quarto & quinto menſe abortum paſſa fuerit, edidiſſe refert. Recte inde concludit, primariam tot abortuum cauſam fuiſſe ſanguinis aut potius nutrimenti inopiam & defectum, non quidem in matre, quæ ſanguinea fuit, ſed in fœtu, ad quem ob tenuitatem & exilitatem funiculi idem in ſufficienti copia non potuit derivari, reſtagnans vero in ſecundina, hujus incrementum promovit. Vid. *Bonet. Anat. Pract. L.* 3. *Sect.* 38. *Obſ.* 1. §. 6. Neque tamen craſſitie & tenuitate ſolum, ſed nimia longitudine quoque & brevitate funiculum peccare poſſe, e figuris *Ruyſchii* edocemur. Idem Tab. II. Fig. V. l. c. rudimentum funiculi in hydatidem mutatum, & *obſ.* 14. funiculum tot hydatidibus refertum, ut totus concatenatio veſicularum, aqueo humore refertarum, videretur, delineavit. Singula vero hæc funiculi umbilicalis vitia merito pro cauſa primaria adductorum abortuum haberi, dubitabit nemo, qui iiſdem translationem nutrimenti ad fœtum, & humorum rurſus ex fœtu ad placentam circulationem non potuiſſe non intercipi, pependerit.

Thesis IX.

Eadem eſt ratio ſecundinæ, ſeu membranarum fœtum ambientium, inprimiſque chorii, ac inde oriundæ placentæ. Nam quia illa unica via eſt, per quam nutrimentum ad fœtum ducitur, tum, quod vitio quodam laborans, abortus exiſtat cauſa, repugnat nihil. Exhibet hujuſmodi placentam, aut potius totam ſecundinam, poſt excluſionem fœtus ad tempus in utero retentam, in ſuperficie ſua interiori tuberculis duris obſitam, *Ruyſchius l. c. Tab. III. Fig.* 7. Eandem fere faciem habebat ovum, cum fœtu unius menſis, a funiculo pendulo, Excellentiſſimo Dn. *Præſidi* aliquando oblatum, ſed mulierum moroſitate iterum ereptum, hac tamen differentia, quod eminentiæ, interius occurrentes, non duræ, ſed veſiculæ ſanguine grumoſo plenæ fuerint. Neque vero tubercula dura ſolum in interna ſecundinæ ſuperficie inventa fuerunt, ſed tota quoque ſecundina, aut ſaltem notabilis ejus portio ſubſtantiam craſſam, carnoſam & ſcirrhoſam ſubinde induiſſe, in abortibus obſervatum eſt. Hoc ut clarius intelligatur, conditionem ſecundinæ naturalem, qualis illa primis menſibus ſit, & quomodo facies ejus ſucceſſu temporis mutetur, tandemque in illa generetur placenta, paucis expendemus. Ambiunt nimirum embryonem in ovulo duæ membranæ, chorion atque amnios, quarum hæc tenuiſſima & tranſparens ſuccum nutritium, fœtui deſtinatum, continet, iſta vero denſior quodammodo & craſſior, ex duplici lamella, interiori tenui & nervoſa, ex exteriori villoſa, conſtans, fibras ſuas in ambitum ſenſim explicat, eaſdemque, pro generatione placentæ, in uteri ſubſtantiam inſinuat. Placenta, quod notatu dignum, non niſi in unico loco, non obſtante, quod ovum fœcundatum, in tota peripheria fibroſum & villoſum appareat, generatur, cujus

jus phænomeni, noſtra quidem ſententia, nulla alia cauſa eſt, quam quod ibi funiculus cohæret, vaſorumque umbilicalium trunci eo loco ramos ſuos, horumque extremitates expandunt, expanſaſque profundius intra uteri cryptas implantant, ut largius, pro formatione placentæ, hauriant nutrimentum. Ex ipſorum quippe horum vaſorum ramificationibus, inter duplicem chorii lamellam varie inter ſe complicatis & implicatis, generatur corpus illud craſſum & ſolidum, quod a figura placenta audit, primis menſibus ob tenuitatem vaſculorum valde obſcurum, fœtu vero grandiori facto, & circa medium geſtationis tempus, ob largiorem nutrimenti affluxum, conſpicuum. Quam craſſa autem, denſa, firmaque tandem videatur ejus ſubſtantia, vaſculoſa tamen eſt, inque ſtatu naturali, nec carnoſa, nec ſcirrhoſa eſſe debet.

Thesis X.

Secundina ergo primis menſibus ſive cum fœtu, ſive poſt eundem expulſa, nec ſubſtantiam membranoſam ac exterius fibroſam, ſed craſſam, ſolidam, carnoſam, vel plane ſcirrhoſam habens, ad ſtatum præternaturalem merito refertur. Conſiſtentiam iſtam denſam duramque placentula, embryone extincto, aut per abortum expulſo, ad tempus in utero relicta ab hujus compreſſione nanciſcitur, quæ diutius retenta & utero adhuc connexa, creſcit, & graviditatem veram mentitur, excluſa vero maſſam informem exhibet, a mole mola vocatam. Illam vero interdum ante fœtus extinctionem & expulſionem indurari & incraſſari, eumque nutrimento debito privando, abortui anſam dare, probant inter alia fœtus abortivi primorum menſium, quorum ſecundinæ, cum iſtis adhuc cohærentes, molæ naturam nactæ ſunt. Hujuſmodi eſt embryo abortivus unius & dimidii circiter menſis, figura IV. a nobis delineatus, cujus ſecundinæ notabilis portio in alterutro latere, appendiculam & caudam quaſi efformans, in molam degeneravit. Sic quoque ſecundina, quam fig. noſtra III. repræſentat, quoad totum folliculum non ſolum juſto craſſior, carnoſa atque ſcirrhoſa eſt, ſed debitam quoque magnitudinem excedit, ſi cum tenello embryonis rudimento, quod fœtu fig. II. delineato, longe minus eſt, comparetur. Secundinam quippe illam hac duplo majorem eſſe ocularis inſpectio probat. Si rationem incrementi ſecundinæ quæras, in promptu illa eſt, nec longius debet accerſi. Extincto namque, ob denegatum, per ſecundinam incraſſatam, nutrimenti affluxum, fœtu, hæc nihiloſecius cum utero conjuncta manet, & nutrimentum ex eo perpetim haurit. Hæc ſecundinæ fœtum ambientis converſio in molam non parum facit, ut, quid de molis prægnantibus, ab Auctoribus obſervatis, ſentiendum ſit, nunc appareat clarius. Sic in *Miſcell. Nat. Curioſ. An.* 1. *obſ.* 36. *de Ovo prægnante*, in ſcholio ex *Alexandr. Bened. L.* 25. *de morbor. Curat. Cap.* 29.

 legimus,

legimus, *nobilem Venetam excreviſſe molam inſtar polypi, in cujus medio, facta diſſectione fœtus maſculinus inventus fuerit, quem monſtrum illud*, quale credebatur, *in ſe genitum inter eas anguſtias accreſcere non ſit paſſum, annexum tamen*, quod probe notandum, *huic polypo fuiſſe umbilicum.* Aliud, idque recentius exemplum adducit *Kerckringius Spicileg. Anat. Obſ.* 95. *p.* 184. cui ab obſtetrice exhibita fuit mola, corporis figura inſtar cyprini, deſinens in caudam bifurcatam, capite & ore perforato, cyprino ſimili, in cujus medio ventre infantem perfecte efformatum, quantus fœtus unius menſis eſſe ſolet, reperit. Non impedit figura monſtroſa, in molis his obſervata, quo minus illas vera ova fœcundata, aut ſecundinas fœtuum contentorum, induratione in monſtroſam illam figuram excreſcentes, fuiſſe, cum *Kerckringio* judicemus, uti, vel ex ipſa figura ibi adjecta, molarumque origine & natura, nunc exponenda, plenius patebit.

THESIS XI.

Horrorem cuipiam incutere valent, quæ de molis, harumque figura varia monſtroſiſſima, rerum non ſolum inanimatarum, & animatarum, avium, piſcium &c. faciem referente, ſed de ipſis quoque animalibus in utero genitis, & partu editis, apud ſcriptores memoriæ prodita leguntur. In *Miſcell. Nat. Curioſ. An.* 1. *obſ.* 1. *in ſcholio* integer exhibetur catalogus molarum in quo harum alias cordis, pericardio incluſi, ſtellæ marinæ arboreſcentis, & urticæ marinæ figuram, aliam magnitudine gallinæ, caput figuratum cum roſtro ad ſimilitudinem aquilæ, & aliam caput ovillum cum dentibus in maxilla prominentibus, cute piloſa, & oculis ovillis &c. retuliſſe narratur. Si dicendum quod res eſt, pleraſque harum molarum figuras in phantaſia obſervantium effictas potius, quam re ipſa ita formatas fuiſſe putamus. Quantum enim illa interdum valeat, teſtatur obſervatio *D. Joannis de Muralto in Miſcell. Cur. Dec.* 2. *An.* 1. *obſ.* 119. *p.* 305. de *Abortu a balneo vulturino*, quem ita deſcribit: *Abortus repræſentabat ovum inſtar nucis, aut juglandis. Hoc forinſecus alicubi fibris & glandulis pertextum ac aſperum, & intrinſecus lympha turgidulum erat, ubi loco capitis apparuit bulla exigua, & anterius puncta duo nigra. Membrum virile cum teſtibus conſpicuum fuit, itemque pedes & manus exiguæ. Corculum pulſabat, & vena umbilici, per hepar traducta, ſuffultum eſſe videbatur.* Si relatio hæc cum fœtibus abortivis comparatur, nemo non videt, abortum hunc non ipſum fœtum, ſed ovum potius fœcundatum, in cujus cavitate liquor amnii, & haud dubie ipſe fœtus continebantur, fuiſſe, Auctoriſque phantaſiam organa iſta externa effinxiſſe. Eadem eſt ratio animalium variorum, ranarum, lacertarum, bufonum, ſerpentum, murium atque glirium, canum, leonum, elephantum &c. quæ in ſupra citato *Scholio*, & in *Caſp. a Rejes Campis Elyſ. Quæſt.* 36. *p.* 257.

p. 257. in utero humano generata & partu excluſa recenſentur. Fabuloſa vel omnia ſunt, vel ſi tales figuræ ab utero excluſæ fuerunt, pro molis, ita figuratis, aut fœtibus ipſis monſtroſis haberi debent. Nugis porro annumeramus, quæ de molis viventibus, currentibus, atque volantibus ab aniculis ſuperſtitioſis narrantur, licet a *Bartholino* tranſmiſſa icon ſceleti hujuſmodi molæ volatilis *in Miſcell. Nat. Curioſ. An.* 2. *Obſ.* 160. delineetur, iſque præterea addat, familiarem admodum hanc molam eſſe in Belgio, vulgo illam Suyger, ſeu ſanguiſugam vocari, poſt fœtum prodire, &, cubiculi angulos pervolitando, mulieres inquietare, quæ omni ſtudio feram iſtam perſequantur, ut enecatam comburant, ne in uterum revertendo, puerperam vel interficiat, vel fœtum commordeat, eidemque ſugendo infeſta ſit. Haud dubie *Bartholinus* hæc de auditu tantum nunciavit, ſicut aliquando antiquum Medicum, *Mathiam de Gradibus* feciſſe legimus, qui de mola volatili inquit: *Non vidi quidem, ſed audivi de animali, in matrice generato, cum aliis, quod, cum exivit matricem, volavit.* Rectius hac in re audiuntur Medici Batavi ipſi. Scribit vero *Kerckringius loc. cit. Obſ.* 38. ita: *Quia anicularum commentis, quæ de beſtiis, quæ infantes conſumunt, aut ab iis conſumuntur, fabuloſe narrant, nec credo, nec te credere vellem, quiſquis hæc legis, niſi oculatus ipſe teſtis beſtias illas videas, noſtrate lingua ſuygers appellatas, quas una cum fœtu, aut ſine fœtu in lucem edi, ſæpe audire, nondum videre contigit. Ideo binas placentas deformes æri incidendas curavi, quarum alteram & vixiſſe, & cucurriſſe narrabant, credo, ut tanto plus gratiæ inirent, & magis a rei novitate commendarent id, quod aſſerebant, mulierculæ. In altera & caput & pedes, oculos, os & naſum oſtendebant nihil horum videnti.* Et *Ruyſchius Obſerv. Anat. Chirurg.* 28. obſtetrices fere omnes Amſtelodami, at quanta urbs! examinaſſe ſe ait, quid circa molas obſervaverint, haſque omnes uno ore dixiſſe, ſeſe corpuſcula quidem, e corpore mulierum excreta, nunquam tamen viventia, multo minus volantia, offendiſſe. Frequenter etiam in ſupra allatis, aliiſque, hujus notæ, relationibus ſubfuiſſe fraudem, ſuadet recentiſſimum in Anglia exemplum, per novellas publicas notum, ubi fœmina, haud dubie lucri captandi cauſa, cuniculos vivos peperiſſe videri voluit, ſed carceri tradita, & fraude detecta, parere deſiit.

THESIS XII.

Ortum molarum quod attinet, eundem cum Veteribus non a prava conceptione, ſiderum influxu, ſemine animalium brutorum improvide hauſto, ſemine maſculino in utero corrupto, utriuſque ſeminis, maſculini & fœminini temperie diverſa, ſanguine menſtruo in utero retento & corrupto, a quo appellationem *Mond-Kälber* derivat *Sennertus*, vel quacunque alia cauſa, ſed unice a placenta ſeu ſecundina

fœtus, conſentientibus hodie Medicis rationalibus omnibus, deducendum eſſe putamus. Licet enim etiam ſanguis in cavum uteri effuſus, compreſſione & conquaſſatione in fibroſam, carnoſam & polypoſam quaſi ſubſtantiam in fœminis, ipſiſque virginibus quibuſdam, (omnium enim, quibus idem contingit, defenſionem hoc loco non ſuſcipimus,) interdum concreſcat, & in ſe ita cogatur, ut *Ruyſchius* eundem ſibi ab obſtetricibus ſæpius, molarum loco, oblatum fuiſſe, teſtetur, pro vera tamen mola ille reputari nullatenus debet. Similiter nec ſarcomatibus aut excreſcentiis carnoſis, ex uteri ſubſtantia enatis, & utero interdum per pedunculum adhuc adhærentibus, itemque tumoribus quibuſcunque extra uterum, huic vel aliis viſceribus cohærentibus, hoc nomen competit, niſi forte vocabulum molæ in ſenſu latiſſimo, ad imitationem quorundam Auctorum, ſigillatim *Frommani* in obſervatione de *Mola abdominis ſingulari in Miſcell. Nat Curioſ. An.* 2. *obſ.* 18. propterea, quod tumor abdominis ab iis ortus graviditatis quandam ſpeciem præ ſe fert, accipere velimus. In ſenſu ſtricto unice molæ audiunt placentulæ fœtuum, compreſſione uteri, in carneam aut ſcirrhoſam ſubſtantiam mutatæ. Harum illas, quæ ex placentulis, poſt excluſionem fœtus in utero relictis generantur, *Ruyſchius* quidem in *Obſ. Anat.* 28. pſeudomolas vocat, id tamen non niſi in oppoſitione ad molas, ex falſa conceptione oriundas, a Veteribus pro veris reputatas, fieri, collatio obſervationis 88. ſufficienter probat, ubi *Idem* de molarum origine & natura diſſerens, molas nihil aliud, quam placentulas retentas, & ab utero compreſſas, nec unquam ex falſa conceptione ortas eſſe, more ſuo, graviter & erudite monet.

THESIS XIII.

Quæ a nobis hactenus de ortu & natura molarum expoſita ſunt, pulchre confirmat mola noſtra prægnans. In hac oculis noſtris ſe ſiſtit fœtus humanus, unius & dimidii menſis, ope funiculi umbilicalis ab interna ovi, ſeu ſecundinæ ſuæ ſuperficie ſuſpenſus, quoad organa externa jam ſatis conſpicuus. Capſula eum ambiens ſubſtantia ſua membranoſa, & in ambitu villoſa naturalem, qualis eo tempore eſſe debet, ſecundinæ conſtitutionem docet, portio vero ejus incraſſata & carnoſior reddita, quia textura cum molis convenit, originem molarum non aliunde, quam ex placentæ incraſſatione & induratione repetendam eſſe, teſtatur. Eadem hæc mola noſtra certiores nos porro reddit, molas potiſſimum ex ſecundinis embryonum minimorum, primis menſibus, mox a conceptione, extinctorum, aut per abortum expulſorum oriri. Harum quippe radices fibroſæ, tenues & molles a nutrimento viſcido & ſpiſſo omnium facillime incraſſantur, & uteri compreſſione juvante, in ſubſtantiam firmam & compactam abeunt, quod ſecus fit in matura, quæ

poſt

poſt partum naturalem, vel abortum fœtus grandioris in utero relicta, communiter vel putredinem concipit, vel alia ratione immutatur. Conſentientem in eo habemus ſæpius laudatum *Ruyſchium*, qui *Obſ. Anat.* 28. docet, placentulas duorum, trium, quatuorve menſium, ſi diutius, quam par ſit, in utero remaneant, præterquam quod in ſubſtantiam molarum mutentur, non adeo multum periculi, placentas vero fœtus maturi, aut ſeptimeſtris vel octimeſtris, ſi remaneant, omnino plus inferre, & ſæpiſſime in hydatides mutari. Addit *idem*, quod ipſe hujuſmodi hydatidum, ex utero ejectarum, copiam frequentius obſervarit. Similis partus veſicularis, a clariſſ. *Valliſnerio* obſervatus, *in Ephemerid. Germ. Cent.* 9. *Obſ.* 73. recenſetur ac delineatur, ejuſque novæ obſervationes de alio partu veſiculari, ad rem adeo obſcuram illuſtrandam, adjiciuntur in ſcholio. Idem fœtus noſter molæ incluſus, & cum eadem per funiculum adhuc cohærens, teſtatur ulterius, non ſemper requiri prævium abortum pro placentæ in molam converſione, ſed hanc illum interdum antecedere, ejuſque, & ipſius fœtus interitus exiſtere cauſam. Placenta fœtus extincti in molam mutata non ſemper mox eliminatur, ſed interdum ſatis diu in utero retinetur, & incrementum capiens ingravidationem mentitur. Nec impedit illa, quo minus vera, illaque ad præſtitutum uſque a natura partus terminum durans, interdum ſuccedere poſſit impiægnatio, ſicut recte docet *Hartmannus Obſerv.* 84. *de Abortu cum mola in Ephemerid. Germ. Dec.* 3. *An.* 4. Quantumvis enim metuendum ſit, & frequenter omnino fiat, ut mola, in utero exiſtens, fœtus noviter concepti prælmaturæ excuſſioni, non ſecus ac in gravida noſtra, anſam præbeat, eandem tamen nutritioni & perfectioni ejuſdem non ſemper obeſſe, tot molarum, in partu legitimo una cum fœtu excluſarum, exempla ſufficienter probant. In primis ſingulare eſt exemplum, quod *Hertius in Ephemerid. Nat. Curioſ. Cent. X. Obſ.* 23. recenſet, illuſtriſſimæ dominæ, quæ poſt puellam editam, plurimas molas, cum graviſſimis ſymptomatibus, & ſummo vitæ periculo excluſit. Non multum diverſa ab hoc ſunt, quæ Magnif. *Chriſtianus Vaterus*, Patronus, Patruus, & Præceptor noſter ſumme venerandus, in diffuſiſſima praxi ſua notata, nobiſcum communicavit, & ipſi nos novimus fœminam, quæ, perfecto partu & placenta uterina excluſis, poſt triginta circiter horas, novis ad partum doloribus correpta, loco alterius, quem adeſſe ſuſpicabatur, fœtus, magnam molam excrevit. Notandum tamen eſt, non omnia, quæ ſive in partu, ſive extra eum excluduntur, uteri concreta, ſtatim eſſe placentas in molas converſas, cum alias opus foret, tot præceſſiſſe abortus, quot excluduntur molæ. Vidimus enim ſuperius, ipſius ſanguinis polypoſam concretionem faciem molarum referre. Exemplum hujuſmodi ſanguinis congrumati, pro mola habiti, in fœmina hyſterica, difficultate menſium laborante cum lacte in dextra mamma, in Praxi obſervare licuit, nec ipſis molis, ex *Hertii* ob-

ſervatione

ſervatione ſupra deſcriptis, alia, quam talia polypoſa concreta permixta fuiſſe, ſuſpicionem facit mola quarto a gravida edita, quam hepatis vitulini parenchyma ſua ſubſtantia retuliſſe, *idem* dicit. Partus vero cum molis conjunctus valde difficilis & periculoſus redditur, quandoquidem eædem uteri conſtrictionem, pro excluſione fœtus, non ſolum impediunt & remorantur, ſed exitum ante fœtum molientes, ipſam quoque vitam eidem ſæpius præſcindunt. Sufficiant hæc, occaſione molæ prægnantis, de abortus cauſis ſingularibus ac molarum natura & ortu hac vice expoſuiſſe.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. *exhibet ovulum humanum fœcundatum, piſi magnitudine, in quo*
a. *ſuperficiem externam fibroſam*
b. *cavitatem interiorem*
c. *tuberculum in ſuperficie interna, rudimenta fœtus continens, indicat.*

Fig. II. *monſtrat ovum nucis moſchatæ magnitudine, exterius pariter piloſum, cum*
d. *embrione, a funiculo pendulo, unius circiter menſis, in quo*
e. *caput*
f. *artuum veſtigia, tuberculorum inſtar eminentia,*
g. *funiculum umbicalem denotat.*

Fig. III. *ſiſtit ovum juglandis magnitudine, ſed non membranoſum atque exterius piloſum, verum ſubſtantiæ ſolidæ, carnoſæ atque ſcirrhoſæ, qualis eſt molarum, in cujus interna cavitate*
h. *membrana amnios fluctuans, &*
i. *rudimentum embryonis deformis, præcedente longe minoris conſpicitur.*

Fig. IV. *repræſentat pariter molam gravidam, ſeu ovum, cujus pars maxima*
k. *membranoſa & exterius piloſa, e cujus cavitate*
l. *embryo unius & dimidii menſis a funiculo ſuſpenditur*
m. *portio ovi elongata, molæ naturam habens.*

Fig. V. *exibet fœtum duorum menſium, articulum digiti æquantem, in quo organa omnia externa jam diſtincte apparent.*

Fig. VI. *ſiſtit fœtum trium menſium, digitum longum, in cujus funiculo vaſa umbilicalia jam diſtincta videntur.*

FINIS.

Tab. XXV.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. VATER MOLA PRÆGNANS. *pag. 712.*

CXLIV.

GER. RUTGERI HANKOPH

DE

MOLA OCCASIONE MOLÆ OSSEÆ IN VETULA OCTOGENARIA INVENTÆ.

Gottingæ 1746. Sept.

Q. D. B. V.

I.

ARgumentum de mola, ſpeciminis inauguralis in uſum, experiri pro mearum modulo virium ne dubitarem, conſilio benevolentiaque factum eſt Experientiſſimorum Virorum, *Caſparis Mulleri*, & *Johannis Antonii Friderici*, Medicinæ Doctorum, Reipublicæque Hamburgenſis Medicorum Ordinariorum longe celeberrimorum. His gratiſſimus debeo molæ oſſeæ, in octogenaria, repente extincta, viſæ, hiſtoriam: quam in diſſertationis, cui occaſionem dedit, exordio, legi fas eſt:

Fœminæ 80. *fere annorum*, *morte ſubitanea*, *die* 24. *Aug. anni* 1745. *extinctæ*, *cadaver*, *juſſu Magiſtratus*, *nobis*, *Phyſicis & Chirurgo ordinario*, *diſſecandum examinandumque demandabatur.*

Denudato itaque & perluſtrato corpore nulla læſio externa, *vel ullum illatæ violentiæ ſignum in aliqua ejus parte conſpiciebatur.*

Diſſecto abdomine omentum membranoſum prorſus, *ſine omni fere pinguedine apparebat: hepar non ſolum variis in locis induratum; ſed etiam in veſica fellea magnus reperiebatur calculus. Lienis hinc inde ſubſtantia quoque materia calculoſa infarcta erat. Ventriculus cibo vacuus*, *inteſtinorumque ductus flatibus magis quam excrementis repletus*, *coloris erant conſueti*, *ut in ſenibus*, *ex maraſmo mortuis*, *eſſe ſolent. Meſenterium glandulas pleraſque habebat induratas.*

Remotis nunc inteſtinis, *cum uterus nobis ſub aſpectum veniret*, *inopinato obſtupebamus ſpectaculo: hic enim adeo extenſus erat*, *ut crediviſſes eum eſſe mulieris*, *quæ medium geſtationis tempus jam abſolviſſet.*

Diſſecto utero concretum quoddam oſſeum, *uteri orificio lateribuſque arcte adhærens*, *apparebat*, *quod recens extractum* 22. *unciis medicinalibus æquipendebat. Quo ſerra per longitudinem diſciſſo*, *facile intelleximus*, *molam eſſe cruſta oſſea obductam.*

In renibus & veſica nihil præternaturale obſervabatur.

Pectoris viſcera erant flaccida & compreſſa, *uti in ſenibus eſſe ſolent.*

In capitis partibus internis nihil notatu dignum erat.

De valetudine præterita defunctæ inquirentibus, *adſtantes referebant eam multis jam abhinc annis de doloribus colicis atque hyſtericis conqueſtam fuiſſe*, *contra quos varia a diverſis agyrtis & vetulis commendata remedia adhibuiſſet. Ut tibi de hujus obſervationis veritate eo magis conſtet*, *non ſolum figuram concreti hujus molaris*, *ſed ipſum etiam corpus tranſmittimus.*

Hamburgi, *d* 25. *April.* 1746.

C. MULLER D. Phyſicus.

J. A. FRIDERICI D. Sub-Phyſicus.

II.

Perluſtranti mihi, quoad licet, locupletiſſimam eorum penum, quæ de molis memoriæ legimus prodita: id nominis generatim videtur tribui cuipiam ſolido corpori, quod utero humano præter naturam innaſcitur. Latina vox, intepres Græcæ τῆς μύλης, ſive τοῦ μύλυ, eſt: quarum alteram Græci antiquiores, inde ab *Hippocrate*, alteram nonnulli ſequiores uſurpant. Dicta fortaſſis eſt, aut pondere ab inerti, cæmenti molaris inſtar habente, εἴρηται μύλοσ, inquit *Moſchion* (*a*), παρὰ τὸ βάρος, καὶ διότι βραδέως κινεῖται· aut ἀπὸ τοῦ μόλυ, ab eo, quod permoleſtum geſtatu eſt. Molucrum ex fragmentis *Afranii* legas apud *Varandæum* (*b*), μόλυνσιν *Ariſtoteli* (*c*), μυλόσαρκα *Heſychio* (*d*), vocari (*e*).

III.

Molarum autem omnium duo ſumma licebit conſtituere genera, quorum alterum veras, alterum nothas complectitur. Mola vera ipſum eſt humanum ovulum, idque fœcundum, atque utero receptum, ſed mortuo, pridem ante excluſionem, embryone, variam placentæ & involucrorum mutationem perpeſſum. Duplices iterum hæ molæ ſunt, aliæ, quæ exanimem, varieque mutatum fœtum, ſaltemve ejus rudimentum, continent, quas gravidas dudum *Garmannus* (*f*) dixit, prægnantes *Ill. Vaterus* (*ff*): aliæ, quæ embryone carent, ob illum adhuc tenerrimum, colliquefactum intus, atque ex *Ruyſchii* (*g*) mente, prorſus deletum.

IV.

Molæ nothæ, a figuræ quadam ſimilitudine dictæ, plures in claſſes diſpeſci poterunt: complexas & ſarcomata polypoſque uteri variæ compagi-

(*a*) Περὶ γυναίων πάθων, κεφ. 135. *In Gynæc Spach. p.* 16.

(*b*) *De morb. mulier. L.* 2. *c.* 5.

(*c*) *De gener animal. L.* 4. *c.* 7.

(*d*) *In Lexico.*

(*e*) *Bernh. Gordonius*; Monſpelii ſub finem Seculi XIII. clarus; *Lilii medicinæ Practic.* 7 *c.* 16. fratrem Lombardorum molam appellat. Maligno & inimico in Valdenſes animo dictum, quos eo tempore per Galliæ Tranſalpinæ magnam partem diffuſos fuiſſe conſtat.

(*f*) *Diſſ. de gemell. & part. numeroſo*, *cap.* 1. §. 5. qua memorabile exemplum extat, itemque *Diſſ. de homine ex ovo*, *pag.* 18. §. 37. *Chemnit.* 1682.

(*ff*) *Diſſ. de mola prægnante*, *Vitebergæ* 1732.

(*g*) *Theſaur. anatom. VI. variis locis.* Plura vid. infra ad §. 8.

compaginis, & placentas a priſtino partu ſuperſtites, mirifice nonnunquam mutatas: tum ſteatomata aliquando viſa; neque demum non ex quorundam ſententia, ovula hypenemia, ſive ſubventanea. De ſingulis deinde pluſculum agere attinebit.

V.

Nolim multis verbis hærere in percenſendis tot venerandæ alioquin antiquitatis, de molarum definitione atque origine ſententiis. Plerique inde a *Galeno* (*h*) genitam in utero informem ſine oſſibus & viſceribus carnem, κύημα ἄμορφον καὶ σαρκόειδες, ut *Plutarchus* (*bb*) loquitur, *Ætius* (*i*), *Ægineta* (*k*) & *Moſchion*, σκλήρωσιν μήτρας, duritiem uteri, appellant: hi quidem eo nomine ab aliis reprehenſi. Illarum autem appellationum, amice exponendarum, licet aliæ aliis eſſe queant probabiliores: facile tamen patet, nullas convenire illis molis, quæ hodie prægnantes dicuntur, niſi ſolius formæ externæ, rationem habeas. Neque molarum origines, ex veterum de generatione ſententiis repetitæ, inde ab *Harvæi* tempore, quo animalium ex ovo generatio pleniori luce colluſtrari cœpit, locum tueri commode queunt: etſi omnibus id agas nervis cum *Jo. Bapt. a Lamzweerde* (*l*), ut *Hippocratem* (*m*), menſtrua nimia incuſantem, quæ paucam languidamque genituram exceperint, aut craſſam, quam vocat, genituram, quocunque licet modo, explicatum eas, cui nihilominus, voce *Demetrii Pepagomeni* (*n*); μεγίστου ἡγεμόνος dignitas inviolata erit.

VI.

Sunt molæ veræ, ab abortu, primorum utique menſium, ſua diſcrimina. Si enim receptis ſtandum notionibus eſt, ovulum abortivum ſub uteri geſtatione naturali inter prægreſſa varia ſigna eliditur, eſtque & illius & inquilini embryonis juſta quædam proportio, quæ viciſſim ætati temporique, quo exit, reſpondet: neque placenta cum involucris ovuli, figuræ fabricæque conſuetæ contraxerunt mutationem, neque in ipſo corpuſculo alia, quam nuperæ mortis, indicia ſunt. At mola ſecus illthæc habet omnia. Nam obſervata longe plurima docent, ovum in

(*h*) *De uſu partium L.* 14. *c.* 7.
(*bb*) *in Præcept. connubial.*
(*i*) *Tetrabibl.* 4. *S.* 4 *c.* 8.
(*k*) *De re medica L.* 3. *c.* 69.
(*l*) *Tractat. peculiari de molis uteri.*
(*m*) *De morb. mulier I.* 97. *Linden. De ſterilit.* 20. *De morb. mulier. II.* 62.
(*n*) *De Podagra*, *in proœmio.*

molem luxuriaſſe, prorſus alienam ab exilitate latentis intus exanimatique, non heri demum aut nudius tertius, ſed jam dudum, rudimenti humani, & hoc ipſum longiori inde a morte tempore plurimum vitiatum, duritiemve ſaltem variam & decolorem habitum, nactum fuiſſe, ſimulque placentam cum velamentis in deforme quoddam, & inſolitæ compaginis chaos abiiſſe. *Cum reperio fœtum*, *Ruyſchii* (*o*) de fœtu, in membranis ovuli extincto, atque ab aeris aditu remoto, verba ſunt, *utcunque parvum*, *collapſum eſſe*, *& præditum colore cineritio*, *quum alias colore ſit candido*; *ſemper tum certus ſum*, *mortuum jam fuiſſe aliquandiu*, *in utero materno*, *nec dubito*, *quin ſæpe tempus a morte ſit ſatis magnum.* Et ne ſola placentæ magnitudo fallat, dignum eſt notatu, quod idem alio memorat loco (*p*). Illam primis menſibus, ob adhærentes cruoris grumos, majorem apparere, atque iſthoc tempore ſemper ita obſervari, ſeparato autem cruore, naturalem ejus modulum eſſe.

VII.

Extant molarum ejuſmodi prægnantium; ipſum etiam ante *Harvæum*, quod non indignum obſervatu eſt, exempla longe plurima. A nobili veneta commemorat *Alex. Benedictus* (*q*) excretam inſtar polypi, cujus in meditullio maſculinus quidam fœtus hærebat, *quem*, ut ille ait, *monſtrum iſtud in ſe genitum*, *inter eas anguſtias accreſcere non patiebatur: annexus tamen huic polypo umbilicus erat.* *Valleriola* (*r*) uxorem ſuam, refert, molam quandam utero geſſiſſe menſes duodecim, ſubinde ea geſtatione gravidam factam, tandemque maximis cum ſymptomatibus parturire cœpiſſe, fœtumque quadrimeſtrem, molæ alligatum, excluſiſſe. *Kerkringio* (*s*) Amſtælodami ab obſtetrice ſanguiſuga quædam uteri, ut ferunt iſtarum muliercularum fabulæ, oblata fuit, id eſt, mola hujus generis, figura cyprinum piſcem imitata, qua fœtus continebatur unius circiter menſis. Ac memoratu digniſſima eſt hiſtoria, quam a *Valiſnierio* acceptum reliquit *Malpighius* (*t*). Quadragenaria fœmina, jam quinquies partu perfuncta, dum lactat filium, ſpem uteri concipit. Septimo menſe, non ſine graviſſimis ſymptomatibus, utero ejiciuntur, ovum primo, idque anſerini magnitudine, deinde ingens veſicularum aqua turgentium vis. Aperto ovulo, hæret intus

(*o*) *Adverſar. Dec. II. p.* 27.
(*p*) *Adverſar. Dec. II.* 10 *p.* 29.
(*q*) *Oper. de re medica L. XXV. de morb. mul. c.* 29.
(*r*) *Obſ. med. l.* 5.
(*s*) *Specileg. anatom. Obſ.* 95.
(*t*) *In hiſtoria vitæ ſuæ ad Societ. ſcient. Londinenſem*, *Oper. poſthum p.* 87. *Lond.* 1697.

fœtus embryo, ſed mirifice vitiatus. Nam caput pedesque & crura deeſſe videbantur, ſolo ſuperſtite trunco, in quo cor erat amplum cum aorta venaque cava, inter geminos utriculos, pro pulmonibus habitos. In imo ventre deformis ſanguinea moles vicem hepatis gerebat; pancreatis lienisque loco indigeſta glandularum congeries erat, ventriculus autem cum inteſtinis mollibus & friabilibus, patebat. Veſicularum incredilis erat multitudo, quarum lympha neque fervebat ab alcalinis, neque cogebatur acidis. Molam prægnantem gemellos continentem *Ephemerides naturæ curioſorum* (*v*) exhibent. Brevitatis intereſt, plura exempla ſilentio præterire.

VIII.

Illam autem potiſſimum *Valiſnierii* obſervationem penitius perpendenti, plurimum confirmari merito videbitur altera hujus generis molarum claſſis, in quibus plane abolitus embryo fuit: iſque aut paullo maturior, aut inter ipſa vix naſcentis humanæ figuræ primordia, mortuus, cum liquidiuſculus adhuc eſt, utque hic ſui non memoris *Galeni* (*w*) utar verbis, lacti recens coacto ſimilis; præſertim cum ſceleta fœtuum menſtruorum *Kerkringiana* (*x*) ſuſpecta multis eſſe ſoleant, qui natura duce, cum *Ruyſchio* (*y*) ne humanam quidem formam tum inveniunt. Embryones ejusmodi in ovulo ſuo omnino reſolvi & deleri, *Ruyſchii* (*z*) pridem aſſertum fuit: quo obſervante placentas horum ovulorum, in quibus colliquefactum rudimentum fœtus diſparuiſſe veroſimillimum erat, tranſmutatas in aliam prorſus formam, deſcribi ſæpenumero legas. Molas, placentam cum vaſorum reliquiis, & membranarum, continentes, exhibuit, atque depictas dedit *Kerkringius* (*zz*), nullo intus deprehenſo fœtu, quem inſciis mulieribus, excidiſſe opinabatur. An veri quadam ſpecie, merito dubites: cum, experientia teſte,

(*v*) *Cent. IV. obſ.* 164.
(*w*) *De Semine I.* 1.
(*x*) *Anthropogen. ichnograph. C.* 6. *p.* 12.
(*y*) *Theſ. anat. VI. n.* 43.
(*z*) *Theſ. anat. III. N.* 16. *Theſ. VI. N.* 42. *N.* 43. *n.* 3. *N.* 81. *n.* 5. Abolitionis inchoatæ memorabile exemplum eſt *Theſ. eod. N.* 93. Neque minoris momenti eſſe poſſet, quod legitur *Theſ. anat. IX. N.* 24. de crure humani fœtus ſine muſculis, mire mutato, atque ex atheromate placentæ, fœtus alius vivi, maturi, & robuſti, modo editi, pendente, ſuperſtite forſan ab abolitione alterius gemelli: niſi *Ruyſchius* ipſe in *Adverſ. anat.* quæ longe ſenior conſcripſit, *Dec. I.* 8. *p.* 21. hunc caſum ad monſtra referret. Huc pertinet obſerv. *Mangeti*, *Biblioth. anat. T. I. p.* 474. de mola texturæ carneæ, partimque fibroſæ & duriſſimæ, in cujus meditullio oſſicula latebant.
(*zz*) *Spicileg. anat. Obſ.* 38.

ſte, facilior ſit integri abortus ovuli, quam ſolius embryonis tenerioris excluſio.

IX.

Fabricæ naturalis placentæ & involucrorum varia eſt & mira commutatio, frequentiſſima tamen in hydatidum racemos, ut præter obſervationem *Valiſnierii* memoratam, alia *Bidloi* (*a*), ſimulacro expreſſa, & tot *Ruyſchianæ*, etiam in tenerrimis embryonibus, docent. Quæ quidem metamorphoſes, tum & ipſius embryonis conditio, ſatis teſtantur, mortuum hunc aliquandiu ante molæ excluſionem fuiſſe: ſive hæc ipſa eo ſpatio, quod ſpem uteri ſecundum naturam circumſcribit, ſive longo poſt intervallo contigerit. Si ante noni menſis finem, principiumve decimi, abortum cum mola aliquando dici legas, ut *Bartholino* (*b*), id eſt, cum placenta, mutationem a naturæ modulo alienam paſſa: utique, ſi grandior jam fœtus fuerit, ut in memorata *Bidloi* hiſtoria, qua ſemeſtris exhibetur, abortusque itidem vocatur, Etſi veriſimillimum eſſe queat, illum exſpiraſſe dudum ante excluſionem, ætatemque non geſtationis menſibus, ſed corpuſculi, ad naturalem hujus magnitudinis fœtum relati, incremento, forſan æſtimatam fuiſſe. Cum autem plurimi molarum generatim dictarum, quæ diutius geſtatæ, cum fœminis etiam conſenuerint, notata extent exempla, in tertium quidem annum ab *Hippocrate* (*c*), in quintum a *Savonarola* (*d*), in duodecimum a *Zacuto Luſitano* (*e*), in decimum ſeptimum a *Paræo* (*f*), præterea enim plura: quam maxime videtur probabile, harum in numero, raro ſtudioſius inſpectarum & exploratarum, non tantorum vitio virorum, ſed temporum aliarumve cauſſarum, multas prægnantes fuiſſe; præſertim, ſi argumentum ab analogia non diſpliceat, fœtuum quippe, provectioris etiam ætatis, diutiſſime geſtatorum, atque a morte varie induratorum. Quorum e cenſu ſaltem decantatum illud lithopædion Senonenſe (*g*), fœtumque annorum quadraginta ſex, integumentis ovi maximam partem oſſeis circumdatum, atque diſſertatione *Cel. Orthii* (*h*) deſcriptum, ſatis erit appellaſſe. Humani aliquid paſſus videtur Vir ſummus, *Hieron. Mercurialis* (*hh*), qui perſcriptam ad ſe ab

(*a*) *Oper. Anatom. Chir. Exercitat. II. de hydatidib. p.* 18.
(*b*) *Hiſtor. anatom. var. Cent. III. hiſt.* 1.
(*c*) *De morb. mulier. I.* 97. *Lind.*
(*d*) *Pr. maj. Tr.* 6. *c.* 21. *rubr.* 27.
(*e*) *Med. Princ Hiſtor. T. II. l.* 5. *c.* 16. *Obſ.* 3.
(*f*) *Op. l.* 23. *de hom gen. c.* 24.
(*g*) *Vid. Collectanea anonyma de diuturna graviditate, Amſtelod.* 1662. quibus continetur etiam *Jo Alboſii* obſervatio lithopædii Senonenſis.
(*h*) *Præſide Excell. Rud. Jac. Camerario hab. Tubing.* 1720.
(*hh*) *De morb. mulier. L. I. c.* 3.

ab amico hiſtoriam, de fœtu duodecim annis geſtato, negat veram, ſed molam, ut ait, fuiſſe.

X.

An iſtæ tum placentæ, tum involucrorum mutationes, ab embryonis demum morte contingant, an viciſſim, prægreſſis illis, lentoque gradu conceptis, embryo velut in herba deficiat, utramque in partem agitari poſſe videtur. Multæ omnino ſunt cauſſæ, quibus germen illud, nullo placentæ vitio, emarceſcere queat: aliæ procatarcticæ externæque, aliæ internæ, ut febres variæ, continuæ & intermittentes, n ſi exacerbatio vel acceſſio abortum civerit, aliique deinde acuti & chronici morbi. Horum quidpiam antegreſſum eſſe potuit, neglectum in obſervatione, ſolius cura ſpectaculi, quod præ oculis erat, occupata. Neque in mutuo illo uteri materni ovulique, lanugine chorii vaſculoſa iſthic defixi, commercio, explicandi adjumentis caremus: etſi de communi utriuſque ſanguinis circulo, cum ipſo, poſt alios, *Ruyſchio* (*i*) dubitari poſſe credas. Veroſimile viciſſim eſt, ſi in placenta funiculoque vitii quid concipiatur, quod perquam facile fieri, non uno loco monet *Ruyſchius* (*k*) ruinoſum illud hoſpitium, cum gravi perturbatione vitalis circuli in tenello inquilino, ac internecione demum, conjungi. Ubi vero alumnus nutritione per os jam perfruitur, minus fortaſſe ſola placenta morboſa nocere videri poterit: quod, niſi fallor, conjicere licet ex obſervatione *Dekkeri* (*l*), inter alias memorabili. Is, fœminam, calculi renum valetudine conflictatam, conſueto tempore filiolam refert peperiſſe ſanam, quantum in conſpectu erat: ſed in placenta calculi bis centum, maximo nucem æquante myriſticam, vaſorum ramis adſiti hærebant. Exemplum vivi & incolumis juſtoque editi tempore fœtus, cujus in funiculo umbilicali tumor durus repertus fuerat, carnoſæ & heterogeneæ fabricæ, pauco humore mixtæ, videre licet penes *Ruyſchium* (*m*). Rarius tamen cum *Jac. de Sandris* (*n*) accuſandam eſſe ipſius uteri læſam fabricam, facile teſtabuntur tot hiſtoriæ fœminarum, tum ante, tum poſt excluſionem molarum hujus generis, ſanos fœtus enixarum, quarumve a morte, in utero molæ variæ, ipſo nihil vitiato, aut diuturnitate demum, viſæ fuere. Hiſtoriæ uteri cartilaginoſi ſcirrhoſique, explicandæ *Ætii* & *Æginetæ* σκληρώσει, minus huic argumento, inſerviunt.

X I.

(*i*) *Theſ. V. n.* 4'. & 57. *Theſ. X. n.* 58. *aliiſque locis.*
(*k*) *Potiſſimum Theſ. VI. paſſim*
(*l*) *Exerc. Pract. circa meth. med. C.* 8. *de diur. p m.* 666.
(*m*) *Theſ. anat. IX. N* 3.
(*n*) *De nat. & præternat. ſanguin. ſtatu*, *p.* 251.

X I.

In reddenda ratione fabricæ ovuli, a naturali degeneris, ſufficiet opinor, magnorum virorum conjecturas ſequi: cum quibus, ſi quis in hoc erraverit genere, ſine periculo errata littora releget. Quare, ſive quis hydatides concipi, cum *Ruyſchio* (*o*) aſſeruerit, ſi confluens in tunicam vaſorum ſanguiferorum celluloſam humor, concavum canaliculi paullatim compreſſum aboleat, aut ipſis ultimis vaſculis hærens ea diſtendat (*p*); ſive cum *Boerhaavio* (*pp*) a folliculis Malpighianis ortum illarum deduxerit; ſive in his collecto oleo, in ſebum quiete coacto, aut ex hydatidibus demum, *Ruyſchium* ſecutus (*q*) ſteatomata produci cenſuerit; ſive oſteogoniæ præternaturalis & hæc exempla, cum *Abr. Cypriano* (*qq*), a fiſtularum minutiſſimarum compreſſione, arctiorique poſt interceptum liquidi influxum compagine, arceſſiverit; ſive denique humorem, qui oſſium quoddam ferrumen ſit, in ſanguine perpetim cum aliis liquidis hoſpitari, & huc præterea derivari, ex *Malpighii* (*r*) ſententia dixerit: ubivis ille quidem in maxime ſimilibus veri, fortaſſis etiam amice conciliandis, verſari poterit. Nam, ſi dicendum, quod res eſt, iſtarum εἰς ἄλλο γένος μεταβάσεπν explicatio, modis etiamnum non carere dicenda eſt.

X I I.

Veniendum protinus ad molas nothas erit. Ac ſarcomatum quidem, tum ſolitariorum, tum multiplicium, numeroſa paſſim extant exempla, præſertim in locupletiſſima *Ephemeridum Academiæ naturæ curioſorum* penu. Antiquitus jam ab *Ætio* (*s*), caruncularum ejectarum mentionem fieri deprehendas. Magnitudine ſui generis omnes ſuperabit rudis iſta & informis carnea moles, quam pedem fere longam, latam ſemipedem, tres quatuorve digitos altam, quindecim annis ab honeſta vidua, quam deſcenſus uteri ſpecie fefellerat, geſtatam, ac demum, cum men-

(*o*) *Theſ. anat. VI. N.* 104. *p. m.* 71. quo loco corrigit priſtinam de glandulis placentæ transformatis ſententiam, *Obſ. Anat Chir.* 33. *p.* 43.

(*p*) *Adverſ. Dec. I.* 2. *p.* 7. & *Theſ. VI. N.* 102. *n.* 2.

(*pp*) *Epiſt. ad Ruyſchium p.* 41. Digna quoquo lectu eſt *meditatio Malpighii Op. poſth. Hiſt. vit. p.* 88.

(*q*) *Dilucid. Valvular. cap.* 4. *obſervationum hoc capite contentarum vigeſima quinta, p. m.* 79. *Adverſ. Dec. I.* 2. *p.* 8.

(*qq*) *Epiſt. elegantiſſ. de fœtu* 21. *menſium matre ſalva & ſuperſtite e tuba Fallopiana exciſo, ad Thom. Millingtonum.*

(*r*) *Locis plurimis, præſertim Oper. poſthum. cit. Hiſt. vit. p.* 51.

(*s*) *Tetrabiblo* 4. *Serm.* 4. *c.* 80.

menſtrua nihiloſecius ſtatis temporibus ſolverentur, his aliquando præter modum fuſis, eliſam non ſine doloribus memorat *Dodonæus* (*ss*). Sufficiat de his generatim audiſſe *Ruyſchium* (*t*): *Aliquando*, ait ille, *utero expelluntur ſarcomata, quæ pro molis habentur; ſarcomata, inquam, quia præter carnem nil in iis deprehendi: Ejuſmodi excreſcentias uterinas, per pedunculum utero adhærentes obſervavi in ipſo utero, dum mulieres in partus laboribus eſſent, & excretarum iconem exhibeo.* Sarcomata ejuſmodi, virginum uteris contenta, memorant *Ephemerides nat. cur.* (*tt*). Aliud inſtar dactyli, orificio uteri interno adhæreſcens, in puellæ cadavere invenit *Kerkringius* (*v*): aliud ex lapſu gravi in utero puellæ enatum, *Bartholinus* (*w*) notat. Neque deſunt eorundem exempla, quæ ſimul aut hydatides, aut ſteatomodes quid exhibuerint. Sæpe ſarcomatis hujus ſynonymus eſt polypus uteri carnoſus, ipſi etiam *Ruyſchio* (*x*): aliis, ut vocum anceps uſus eſt, quæcunque ſolidæ compaginis in utero luxuries, ſive pluribus pendula petiolis, ſive non, eo nomine appellatur. Atque huc molas ſpongioſas, fungoſas, glanduloſæ fabricæ inſtar habentes, membranoſas demum variæ tenacitatis, referre queas, quarum omnium multoties mentio fit. Membranoſas ſaltem per brevitatem *Peyeriana* (*y*) obſervatione illuſtrabo, qui in utero vetulæ virginis, globoſa quædam corpora, quibus molarum nomen dare libuit, venis & arteriis prædita, uteroque adnata, ſeptem numero, ut icon adjecta docet, maximum anſerini magnitudine ovi, proximum ab hoc, cruſtæ velut lapideæ obvolutum, obſervavit. Ventoſæ ſive flatulentæ molæ, lectu non infrequentes, plerumque aut non perſpicue ſatis deſcribuntur, aut ad molas generatim non pertinent.

XIII.

Placentas aut partes earum, a priſtino partu, abortuve ſuperſtites, *Ruyſchius* non uno loco refert molarum indigeſtas figuras, a compreſſione uteri poſt emiſſum fœtum, imitari, variamque mutationem concipere, atque alias durari (*z*), alias vero in hydatidum congeriem

 reſolvi

(*ss*) *Obſ. medicinal. c.* 49.
(*t*) *Obſ. Anat. Chirurg.* 58. *p.* 75. *Conf. Theſ. Anat.* III. *nr.* 7. *not.* 2.
(*tt*) *Dec. II. Ann. I. obſ.* 39. *Dec.* III. *ann.* 7. & 8. *obſ.* 100.
(*v*) *Spicileg. anat. obſ.* 53. *p.* 114.
(*w*) *Hiſt. anat. rar. Cent.* II. 97.
(*x*) *Obſ. Anat. Chir. VI. p.* 12.
(*y*) *Parerg. anat. & med. VI. de muliere hydropica, cui abdomen erat plenum tumoribus, & uterus tuberoſus. p. m.* 127.
(*z*) *Theſ. anat.* III. *n.* 7. *Theſ.* IV. *n.* 29. & *alibi.*

reſolvi (*a*), tum quantæ erant, tum, ut intus quippiam, vel glandu-loſæ inſtar fabricæ, vel fibroſæ, vel ſteatomodes quid appareat, non ſine ſanguiferorum tuborum reliquiis. Ac placentas quidem abortivorum fœtuum, quadrimeſtribus non provectiorum, frequenter indurari: ſe-ptimeſtrium autem, & maturiorum, in hydatides degenerare (*b*). At-tamen is alibi hydatidem in funiculo umbilicali embryonis, qui gra-num hordei æquabat (*c*), & placentulam fœtus trimeſtris, quæ ſimi-lium rudimenta veſicularum conceperat, deſcribit (*d*). Sunt ejuſmodi veſicularum antiquiora paſſim teſtimonia: tum eo nomine, tum molæ aquoſæ, a *Lud. Mercato* (*e*), *Hildano* (*f*) aliisque dictæ. Hanc *Ro-der. a Caſtro* (*g*) primus, niſi plane fallor, monuit, a rariore uteri vero hydrope non ſatis diſtingui: Nam longe ſequior explanatio *Kerckringii* (*h*) ad ovariorum hydropem pertinet. Ex iis, qui a novis propiores, præter *Ruyſchium*, *Bidloum*, & *Ephemerides nat. curioſ.* obſervatas hujus generis hydatides memorant; *Mangetum* (*i*) & *Stalpar-tium van der Wiel* (*k*) nominaſſe ſufficiat.

XIV.

Quæ *Ruyſchianæ* ſententiæ, de reſiduis placentis, aut earum par-tibus, objici ſoleant, non ignoro quidem, neque illum hic defenſum dare auſim: ſubdubitare tamen licebit, ſintne perpetua, quæ timeri a retentæ fragmento placentæ ſolent. Graviter cauſſam ipſe ſuam dixit *Ruyſchius* (*l*): utque ſimilia plura præteream, vidit *Kerckringius* (*m*) placentæ portionem, quæ menſe quarto a partu excluſa fuerat incor-rupta; quanquam in ea obſervatione rarum illud fateor, inviolatam fuiſſe. Hujus ſunt etiam loci, perfrequentia molarum exempla, quæ non embryonem tantum, ſuis inſtructum ſecundis (*n*), continuiſſe, ſed etiam cum fœtu maturo prodiiſſe, eumque vel proxime vel longio-ri

(*a*) *Obſerv. anat. Chirurg.* XXVII. & XXXIII. *Adverſ. Dec.* II. 10. *& frequen-tiſſimis exemplis in Theſauris, præſertim* VI. & X.
(*b*) *Obſerv. anat. XXVII.*
(*c*) *Theſ. VI. N.* 45. *n* 1.
(*d*) *Theſ. VI. N.* 102. *n.* 2. *& aliam N.* 103.
(*e*) *De mulier. aff. L.* 3. *c.* 8.
(*f*) *Obſ. Chirurg. Cent.* 2. 53.
(*g*) *De morb mul. L.* 3. *c.* 7.
(*h*) *L. c. obſ.* 10.
(*i*) *Bibl. anat. Tom. I. p. m.* 474. *in annot. ad Graaf. de mulier. org c.* 15.
(*k*) *Obſ.* 70.
(*l*) *Adverſ. Dec. II. X. p.* 31.
(*m*) *L. c. obſ.* 36.
(*n*) *Eph. Nat. Curioſ. Dec. II. A.* 5. *obſ.* 233.

ri tempore prægreſſæ, & ſubſecutæ viciſſim, leguntur. Mulieris ab *Hildano* (*o*) mentio fit, quæ ſeptimo menſe molam enixa, nono incolumem filiam peperit. Si audias *Ruyſchium*, non diſparia multoties memorantem, iterum placentas intelliges accuſari, a priſtino reſiduas partu, ſaltemque placentarum, ſub ipſa difficiliori ſeparatione, digitis, ut fit, divulſarum reliquias. Utque ovulum fœcundum non uni & eidem uteri loco conſtat inhæreſcere: ita, ſi quod ſupervenit, id alia vacuaque uteri areola, excipi & germinare poſſe, non inficiandum.

X V.

Steatomatum ortum ſupra attigi, neque transferendis huc exemplis, quæ plurima obvia ſunt, molarum etiam pinguium nomine, opus eſſe arbitror. *Antiquæ muſcoſa ex ilice ſylvæ* decerpam unicum, quod offert *Jo. Arculanus* (*p*): *Vidi*, ſunt ejus verba, *molam ex humore phlegmatico, groſſo, ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milii decoctionem in aqua, quæ tantum excrevit, ut poſt mortem patientis facta anatomia, eſſet majoris quantitatis, quam reſiduum corporis uteri.* In his, aliisve utero præter naturam detentis, conſpectos memorari cortices cartilagineos oſſeosve, rarum itidem lectu non eſt.

X V I.

Glebas cruoris coacti, tenacitatem nactas variam, ſæpe etiam aliquid membranacei velamenti adeptas: & molarum ſpecie, & placentarum, decipere poſſe, monemur a *Ruyſchio* (*q*). *Cum hæc*, inquit, *& ſimilia mihi occurrunt, ad hæc duo reſpicio: primo an funiculi umbilicalis abrupti veſtigium ſuperſit; ſecundo an vaſis ſanguiferis gaudeant ejuſmodi maſſæ, ſine quibus vocari non poſſunt placentulæ retentæ. Et inſuper notandum, in placentulis reſiduis quantumvis vaſa ſanguifera adſint, ut plurimum ſanguine caſſa ea reperiri, ita, ut magis fibras, quam vaſa ſanguinea referant.*

X V I I.

Ovula denique hypenemia (*r*) ſive ſubventanea dari, minime inficiandum: id eſt, matura quidem, ſed non in ſpem prolis, ovario-

 rum

(*o*) *Obſ. Chir. Cent.* 2. *obſ.* 54. cum obſ. 52. molam fœtum comitantem deſcripſiſſet

(*p*) *Comment. in Noni Rhaſis ad Manſorem cap.* 88. *p. m.* 169.

(*q*) *Obſ. anat. Chirurg.* 29. Thrombum ſimul carnoſum & veſiculis obſitum exhibent. *E. N. C. Cent. V. obſ.* 55.

(*r*) *Galeni* vox eſt de gallinarum fatuis ovis. *De uſu partium L.* 14. *c.* 7.

rum luteis corporibus excuſſa, uteroque excepta. Nam ut non alia, ac matura & fœcunda in molas veras degenerare queunt: ita merito dubitandum eſt, an immatura excludi ovario utcunque poſſint. Omnino autem de hypenemiis hiſce *Drelincurtio* (*s*) aſſentiendi, momentoſum ſatis eſt: haud quippe ſecus uterino fotu illa putreſcere, tetroque dilabi effluxu, ac gallinarum ova ſubventanea, incubitu quovis in tabum tota diffluunt. Erunt fortaſſe, qui cum *Hardero* (*t*) molas quidem plurimas ab ovulo fœcundato, repentina quadam cauſſa corrupto, repetant: at quasdam ſaltem ab his ovulis deducant; quodque perſuadeat, inveniant in obſervatione *Malpighii* (*v*), relatu non indigna. *Ingenti & niſu, & dolore, & ſanguinis profluvio, excluſerat aliquid utero mulier, quod placentæ figuram referebat, ſex digitis longum, latum tribus, craſſum dimidio. Laceris erat limbis, rubebat extrinſecus; maceratum aqua, pelliculas & frequentia vaſorum ora, & nonnihil operis reticulati, conſpectui dabat. Intus recondebatur ovum, columbini magnitudine, ichore turgens flavo, & mediocriter lento. Membranæ ovi ſuperficies interna candida erat læviſque, externa copioſas dimiſerat appendices, alias aliis longiores, ex quibus folliculi membranei pendebant. Ipſo in ovo nil erat concreti, neque organici.* Quod ſi vero, aut colliquefactum deletumque hic embryonem, aut hydatida id ovum fuiſſe, quisquam objecerit: quid reſponderi queat in argumento, quam maxime ambiguo, videant, quos penes norma ſtatuendi eſſe poteſt. Adeo σφαλερὴ μὲν πεῖρα ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ in hoc genere eſt.

XVIII.

De molarum igitur verarum origine cum nihil attinebit plura addere: tum proclive conſpectu eſt, his quidem ipſis, ex ſummorum ſententia virorum præſtitutis, pleraque placita amice explicata accommodari poſſe. Nam ſive cum ipſo ſtatuas *Graafio* (*x*) *materiam illam*, verbis ejus utor, *qua ovulum abortivum duorum aut trium menſium, ſæpius obvolutum inveniatur, & quam aliqui molis annumerent, nihil aliud videri, quam placentam præter naturam undique ovulo illi agglutinatam*; ſive cum *Jo. Claudio de la Courvée* (*y*), verum quidem conceptum,

(*s*) *De Conceptu Conceptus ſive ſyſtematis de humano fœtu. P. I. Perioche* 20. Conf. *Lamzweerdium Tr. de molis uteri* ſupra memorato eadem ſententem.

(*t*) *In Pæonis & Pythagoræ i. e. Harderi & Peyeri Exercitat. Anatom. & Med. famil. Hecatombe*, *Exercit.* 45.

(*v*) *Op. poſth. Hiſt. vit. p.* 87.

(*x*) *De mul. org c.* 15.

(*y*) *Paradoxorum de nutritione fœtus in utero*; pluribus locis.

ceptum, ſed placentæ, tunicarumque confuſione in rudem ejusmodi molem coactum; ſive denique generatim conceptum depravatum, molam voces: erit nullibi non, quod conciliari poſſit cum ea fœcundi præter naturam mutatione ovuli, quæ aut a morte inquilini, aut ante illam inde futuram concipitur; cum ob ſuperſtitem ſucci nutritii ex utero aliquem commeatum, ſiquidem ſanguinis materni propiorem aditum vel adultiori negas embryoni, in alienam luxuriem degenerat. Nihil autem morbos quosdam hæreditarios cauſarum afferre, ad fœcundum ovulum in molam veram corrumpendum, ut quibuſdam placet: quotidiana experientia teſtimonio eſt, & vel ſupra memorata *Dekkeri* obſervatio eloquitur. Inde eodem infans malo contemeratus naſcetur, minime quidem mola. Nihiloſecius, ac matris gravidæ quædam valetudo, niſi abortu noceat, non tardabit incrementa embryonis, & inde partum: ſed maturum juſto tempore fœtum, at languidum, debilisve corpuſculi, producet. Ex molis nothis, ſarcomata, prægreſſam, ut ajunt, continui ſolutionem arguunt: ſive illam hæmorrhagia profuſior, per rhexin quandam, ſive lentum uteri ulcus cum febre longa, ſive difficilior partus, uterive catarrhus diuturnus & acris, ſive foris illata vis, ut in exemplo *Bartbolini* ſupra allato, nefaria etiam illa, intulerit. Steatomatis origines, vel a folliculis mucoſis colli uteri, eodem licebit modo explicare, quæ *Boerhaavius* (*yy*) tumores cyſticos folliculis cutis ſebaceis concipi pereleganter docuit. Poſtremo ſponte patet, quænam iſtæ ſint molæ, quibus infeſtari vel virgines vel viduæ poſſint.

XIX.

Cuinam denique molarum claſſi accenſenda iſta ſit, quæ ſpecimini huic occaſionem dedit, doceri mallem, quam temere conſtituere. Coram, ſi placet, Lector honoratiſſime intuere illam imagine expreſſim, quanta erat, bulbis compoſitam duobus, iisque turbinatis, interpoſito veluti collo conjunctis; altero bulbo majori, cujus longior diameter prope major erat digitis quinque, brevior quaternis: altero minori, duorum utrinque circiter digitorum. Ubivis circumdabatur oſſeo cortice, ſubflavo, foveis quibusdam & colliculis viciſſim aſpero, at ſolido, craſſitie dimidiæ lineæ Rhenolandicæ, nonnullis locis paullo ampliore, tantæque duritiei, ut eburneæ dentium laminæ vix cederet. Hunc oſſeum corticem veſtiebat foris membrana, tenuis illa quidem, at facile, dum deglubitur, in binas hiſcens bracteas. Exterior, in ipſis bulbi majoris lateribus cruoris amplas reliquias exhibebat, quin vaſculorum etiam ſanguiferorum, exſiccato cruore conſpicuorum, ultro citroque tractus quosdam: nonnullis quoque locis, tenuiſſimarum fibrarum rara quadam hirſutie, obſita videbatur. Nihil cruoris, extantiumque fibrarum

(*yy*) *Opuſculi anatomici Ep.* 1. *qua eſt Boerhaavii ad Ruyſch.*

rum apparebat in bulbi majoris ultima & poſtica ſuperficie, quam baſin dixiſſes, neque in bulbo minori; quem prominuiſſe in vaginam, alterum utero latuiſſe conjicio: ut bulbus ille major non uteri fundo, ſed fornicibus parietibuſque adhaſiſſe videatur. Interior teneriorque veſtientis membranæ bracteola, oſſeo cortici firmiſſime coaluerat, ſed externæ interjectis celluloſi operis luculentis quibusdam ruderibus commiſſa. Sub oſſeo cortice circumquaque erat alius fabricæ aliquid linearum circiter duarum triumve ſpatio, quod compoſitum videbatur cellulis modo compreſſis compactisve, modo patentibus, membranaceæ olim texturæ; nunc alibi tenacioris, alibi vetuſtate ipſa friabilis. Coloris erat candidiſſimi, & ſubinde in cellulis reconditum quidpiam hærebat albæ materiæ, quam cum *Malpighio*, in exemplo perſimili mox memorando, vocarem gypſeam, niſi propius viſa fuiſſet ab illa abeſſe, quæ perantiquis ſteatomatibus continetur, ad candelæ ſcilicet flammam non ſine veteris mephiti adipis colliquefacta & accenſa. Hanc denique fabricam, intus quaquaverſum excipiebat & ſuccingebat carnoſum quoddam involucrum, durum, tenaciſſimum, fibrarum perſpicuos tractus referens; ut ſi carnem ſale fumoque conditam, deinde ſpiritui vini commiſiſſes, nam & idem color erat. Craſſities carneo huic involucro erat alibi ſeſquilineæ, alibi altero tanto amplior. Habebat hæc mola ſpecus plurimas, quæ omnes hoc carneo pariete intus veſtiebantur. Maxima erat, utriuſque bulbi junctam longitudinem emenſa, quæ icone conſpicitur. Non deerant in receſſibus penitioribus, aliæ; ſed anguſtiores, & fortuitæ figuræ omnes. In una majoris bulbi, carneus ille paries, mollior ibi quidem, membrana lævi, ſatis adhuc mollicella, obductus apparebat. His caveis caute & patienter apertis luſtratisque, ſperabam, ſaltem in modo memorata, me aliquid rudimenti humani, ſiccati duratique, deprehenſurum; ſed vacua & ſterilia erant omnia. Parum diſſimilis molæ hujus, illa fuiſſe videtur, cujus fragmentum dono ſibi datum a *D. Felice Adamo Mulebancher*, Germano, commemorat *Malpighius* (z). *Exterius omnino oſſea erat, & circularium fibrarum contextum exhibebat, ambientis forte olim ſecundinæ portiones: interius vero obſervabantur inæquales concretæ oſſeæ portiones, cum interpoſitis particulis quaſi gypſeis, & ſanguineis, carneiſque concretis & reſiccatis fruſtulis.*

X X.

Quodſi vero molæ hujus fabricam cum tot Ruyſchianis molarum verarum exemplis conferam; ſi, eodem & *Graafio* (a) teſte, placentam in molis veris reliquam ovuli partem ambitu majore complecti recorder,

(z) *Op. poſth. Hiſt. vit. p. m.* 50.
(a) *Loco ſupra allato.*

corder, quia forte, conſumto coactove humore, connivens amnion placentæ incrementis abſconditur; ſi, *Ruyſchio* multis locis teſtante, vaſa placentæ in fibras abire, & placentæ degenerantes, tum ob intertextas vaſis fibras, tum ob vaſa in fibras abeuntia, carnei quid referre poſſunt; ſi denique placentæ mutationem, huic molæ perſimilem, vel in fœtu illo diſſertationis *Orbianæ*, ſupra memoratæ, contemplere: non plane forſan a veroſimili abero, ſi molam hanc ſuſpicer alteri verarum claſſi annumerandam, quarum embryones intus deleti abolitique fuere. Nam ipſa molæ fabrica, & ætas vetulæ, diuturnitatem, diutumque mutationi ovuli ſpatium, abunde teſtantur. Caveas in viſceribus molæ, carneo pariete obductas, cavernoſa placentæ ſtructura facile concipere potuit; & carneum illud platyſma ex placentæ reliqua ſubſtantia fieri. Celluloſa textura inter carnem illam & oſſeam corticem, ſt atomatoſa materia plena, ex celluloſo nexu, qui chorio cum placentæ ſuperficie communis eſt, orta videtur; ipſe cortex ex membranis ovuli, non diſpari modo, ac de membranis aliis oſſeam texturam adeptis crebro conſtat. Membrana denique illa, quæ corticem oſſeum obvolverat, aut chorii luxuriantis bracteola, aut aliquid præter naturam producti eſſe potuit, ut cruoris in utero thrombi, ſimili involucro veſtiti, aliquoties in *Ruyſchianis* libris leguntur. Sarcoma quo minus créda n fuiſſe; & vel virginis illius octogenariæ apud *Peyerum* (*b*) exemplo, admoneri poſſe videor, cujus in utero vetuſta ſarcomata, adhuc adnata, luculenter obſervabantur. Sed conjecturas ſaltem afferre me fateor, eaſque in argumento difficili, quod anamneſticis colluſtrare ſignis licet. Nihil enim horum explorare datum eſt Clariſſimis Illis Viris, qui hujus obſervati copiam mihi facere non dedignati ſunt.

XXI.

Signa molarum & curationem pluribus adjicere, brevitatis propoſitæ vetant rationes. Facile patet, multum eſſe momenti in cauſis anamneſticis, ſedulo perquirendis, unde diagnoſis accipere plurimum lucis poteſt. Neque molis intercipi ſemper menſtrua, vel *Paræi* (*c*), *Hildani* (*d*), & *Dodonæi* (*e*), exempla confirmant. Curationis cardo in expellenda auferendaque mola dicitur verti, ſive id agas medicamentis, ſive variis, quibus in extrahendo fœtu uſus eſt, inſtrumentis, ſive demum, quæ optima ratio eſt, blandioribus manuum non armatarum

(*b*) *Loco ſupra memorato.*
(*c*) *Oper. L.* 23. *de hom. gener. c.* 41.
(*d*) *Cent.* 4. *obſ.* 39.
(*e*) *Obſ. medicin. c.* 49.

rum adminiculis, eo quidem tempore, cum parturitio quædam inſtat: Omnem autem ancipitem vim eſſe, graviſſimisque opportunam caſibus, nemo inficiabitur. Præſtabit abſtinere niſi certiſſima non adhærentis firmius molæ ſigna ſint, niſi mitiſſima nudæ manus ſufficiant artificia, ſaltemque ſymptomatibus eo conſultum ire modo, quo hyſterica demulcire ſolent. Namque niſi elidantur molæ cum ipſis, ut frequenter fit, menſtruis, aut cum partu abortuve, quo quidem caſu convenient, quæ vel nimia menſtrua, vel puerperium abortusve depoſcunt: ad finem plerumque vitæ hærere inter variam valetudinem conſueverunt.

FIGURARUM TABULÆ EXPLICATIO.

Fig. I. Exhibet molam illam oſſeam.

Fig. II. Repræſentat interiorem molæ partem, uti ſecundum longitudinem diſſecta in conſpectum venit.

Fig. III. Eſt pars abſciſſa.

FINIS.

JOH.

Tab. XXVI.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

Disput. Medico-Pract. Tom. IV. HANKOPH DE MOLA. pag. 730.

CXLV.

JOH. GEORGII SCHMID,

DE

CONCREMENTIS UTERI.

Baſileæ 1750 Julii.

§. I.

Materiam diſſertationi inaugurali aptam conquirens in hanc forte incidi. Etiamſi vero apud veteres æque ac recentiores veſtigia illius haud obſcura deprehendantur, lucidiori tamen colluſtratione eam vel ideo cenſui digniſſimam, quod iſte, quem ſpectat, affectus, ſæpius ac vulgo quidem putant, & interdum ſub alius morbi ſchemate occurrat. Cumque ſub practici cujuſdam, non ſine maximo honore mihi nominandi, manuductione, proximum iſtius affectus cognoſcendi & edomandi modum ulterius inſpicere, atque adeo quod propria experientia denegavit, aliena compenſare licuerit, eo confidentius eum exponere in animum induxi; obſervato, præprimis hac in re, *Galeni* monito, de ſanitate tuenda p. m. 202. b. dicentis: " *Experientia normæ vice ſemper habenda „ eſt eorum, quæ excogitaveris, nec ſcribendum pro utili quidpiam eſt, quod „ non ſis expertus, niſi tamen hoc ipſum teſteris non eſſe tibi adhuc expertum.*

§. I I.

Sub concrementis uteri intelligo maſſas filamentoſo-membranaceo-polypoſo-carnea ſubſtantia contextas, vel in uteri cavo, vel in ejuſdem vaſis hoſpitantes, ac numero, magnitudine & duritie adeo diverſas, ut aliæ duriores & coriaceæ, aliæ molliores & viſcidiores, pelliculiſve gracilioribus conſtructæ, quædam majores & ad integram fere libram accedentes obſerventur.

§. I I I.

Ante vero, quam ad eorundem geneſin & differentiam oſtendendas pedem promoveam, inſtituti ratio poſtulat, ut proponam, quibus phænomenis, ſignis & ſymptomatibus ea rite cognoſci ac detegi queant. Horum autem numerum præcipue abſolvunt, quæ ſequuntur: menſium nimirum conditio filamentoſa, glutinoſa, putrida; fluor eorum mox largior, mox parcior; anxietatum præcordialium, palpitationum cordis crebrior & repentinus inſultus; phlogoſes; urina plerumque pallida, tenuis, & ob ſpaſmos pluries inſiſtentes, modo uberiore, modo vero exigua quantitate manans, copioſiſque non raro filamentis mucidis circumvolitantibus referta, preſſiones & dolores illorum, qui partus comitantur, æmuli, circa pubis & oſſis ſacri oras ſubinde impetentes; mammæ materia lactiformi cruda turgentes, ipſiuſque uteri non raro prolapſus. Cum autem ſæpe numero in gravidis una cum fetu concrementa geſtentur, indeque ſymptomatum indicatorum quædam aut alia ſub forma

appareant, aut ipſius graviditatis conſequentiis attribui ſoleant; e re omnino eſt, ut curatius in cætera aliaque inde a puerperio deprehenſa phænomena inquiratur. Dumque non minus frequenter tanta extra graviditatem concrementorum copia uterum eo uſque diſtendit, ut ipſam graviditatem ſubeiſe credas, tum hujus abſentia ex tumore ventris duriuſculo, non acuminato, ſed in omnem dimenſionem interdum æquabiliter, interdum vero confuſe ſeſe expandente, juncto ſubinde motu ſimili motui fetus, phænomeniſque indicatis concurrentibus dijudicari atque æſtimari debet.

§. IV.

Hiſce præmiſſis proximum jam eſt, ut, quo generentur concrementa modo, exponam. Quo quidem conſilio haud incongruum duco, ut, dilucidationis ergo, eorum morborum, qui cum adfectu noſtro adfinitatem alunt, naſcendi rationem in auxilium traham. Duo autem potiſſimum modi, uti §. 2. innui, in iſtis producendis concurrere mihi videntur, quorum prior in ipſis uteri vaſis, poſterior in ejus cavitate contingit. Illum ut rite evolvam, pauca quædam de uteri peculiari fabrica ſupponere placet. Nemini non ex anatomicis perſpectum eſt, uterum duabus membranis, quarum interior pluribus exiguis porulis pertunditur, fibrarumve carnearum variis plexibus conſtructum eſſe, quarum ope ita comparatus eſt, ut in ampliorem molem extendi & intertexta illi vaſa ejus extenſioni obtemperare poſſint. Nec minus notum eſt, vaſa haecce omnem illam uteri ſphæram ea ratione perreptare, ut arteriæ cum arteriis venæque cum venis per miras contorſionum ſpiras convolvantur, creberrimis inoſculationibus conjungantur, & ex arteriis, antequam in venas, valvulis deſtitutas, replicentur, plurimi tubuli ſinuſque membranacei retis in formam implicati, compluribus exiliſſimis oſculis in cavum uteri hient. Jam qui ad uteri a corde diſtantiam, quæ haud exigua, illiuſque vaſorum intricatam ſtricturam attendit, ultro concipiet, cur illorum vigore, qui in ſtatu ſ. n. jam exiguus eſt, ex cauſſis inferius proferendis infracto, humores eo appelientes haud difficulter extra motum ponantur & ſubſiſtant, unde, debita ſphærularum ipſos conſtituentium diviſione ſublata, plures maſſulæ flocculentam & ramoſam veluti naturam adeptæ in mutuum amplexum & cohæſionem ruunt, quo fit, ut non ſolum moles ſucceſſive & ulteriori ſemper humorum per anaſtomoſes confluxu augeatur, ſed & vaſa eandem molem increſcentem continentia magis magiſque extendantur & adinſtar farciminis ſ. varicis diducantur. Quod aſſertum probare mihi videntur ipſi cordis & pulmonum polypi, qui concordi auctorum conſenſu, a nulla alia cauſſa, quam a ſolo vel in corde vel vaſis illi illigatis quieſcente parietibuſque adhærente fibroſo cruore producuntur, & in ejuſmodi maſſam effinguntur. Tales maſſæ non mi-

minus in aliis corporis partibus, v. c. ſinu cerebri falciformi, plexu choroideo, ſectionibus cadaverum a *Bartholino*, hiſtor. anat. rar. cent. 2. & à *Wepfero*, obſervat. pract. de capitis affectibus, *Bonet.* Sepulchret. anat. *Pejer.* Hiſtor. anat. repertæ fuere.

§. V.

Progrediamur jam ad alterum fiendi modum explanandum, quem non ſine ratione ſequenti modo concipere licet. Sanguis ex hiantibus oſculis uterinis expreſſus & in uteri alveum ejuſque membranam internam propulſus, mora & inhalatione particularum ſubtiliorum in venas bibulas, in coagulum mucidum, ſpiſſum, degenerat, uteri parietibus villiſque firmiter agglutinatur, ex quibus admodum, ceu in graviditate, dilatatis, novum ſemper pabulum imbibendo & in majorem ſenſim ſenſimque molem excreſcendo, uterum tandem dilatat & tumore duriuſculo inflat. Quæ opinio firmo ſatis talo nititur, cum ipſa autopſia jejunam quoque plebem doceat, ſanguinem e vena miſſum, in quiete per exiguum temporis ſpatium poſitum, maſſarum concretarum formam induere, imo tantum aliquando ſubire duritiem, ut vel cultro acuto diſcindi vix queat. Simile propemodum argumentum ſuppeditat ipſe celeberr. *Ruyſch.* Theſaur. anat. 6. qui ex ſui ipſius ſanguinis ſero membranam ſtaminibus & fibris pertextam ſola conquaſſatione confecit. Taceo polypum narium, fungoſam pedum & vaginæ uteri excreſcentiam, quæ ex ſimilibus comparative cauſſis deduci poſſent.

Non temere autem mihi videor perſuaſiſſe, uno eodemque tempore tam in ipſis uteri vaſis, quam in ejus cavo, pro re nata, concrementa gigni poſſe. Quando enim in hoc concrementa ſic efformata ipſius parietibus affiguntur & quaſi adligantur, tum, pondere ſuo vaſorum membranas prominentes coarctando, cruorem inhærentem in progreſſu ſuo ſiſtunt & compingunt, ut tranationi per vaſa ineptior redditus in polypoſam tandem maſſam abeat. Vel quando vice verſa polypoſa hæcce monſtra in vaſis uterinis hoſpitantia liberum humoribus per ea ferendis denegant permeatum, tum ob provenientes inde ſpaſmodicas contractiones, ſanguis eo verſus congeſtus, lentus, ſpiſſus & filamentoſus, extremitatibus vaſorum expulſus, ſenſim ſenſimque concreſcit atque in maſſas plus minuſve magnas fatiſcit.

§. VI.

Ex iſtis allatis ſymptomatum modo enarratorum ratio obvia erit. Obthuratis enim canalibus uterinis, ſanguis cæterique ex illo ſcaturientes humores alia patentia loca verſus denſo agmine meant, eadem nimis oppleta extendunt, nervos vicinos premunt, tendunt & ad ſpaſmodicas

con-

contractiones ſollicitant, unde a duabus iſtis cauſſis preſſo invicem pede ſe ſequentibus, progreſſus liquidorum inæqualis & inordinatus redditus, anxietatibus, phlogoſibus, mammarum inflationibus, hæmorrhagiis, doloribus, anſam fœnerat frequentiſſimam. Et inde quoque diſpaleſcit, quare ob exquiſitum illum conſenſum plexuum nervoſorum abdominalium renes eodem tempore conſtricti, lotium limpidum, tenue emulgeant.

§. VII.

Ex hiſce omnibus, opinor, pateſcet, eximiam differentiam concrementa & molas intercedere. Molæ enim, quæ pariter cum & ſine fetu geſtari ſolent, non tantum maſſam rudem, informem, rudimenta atque lineamenta quædam fetus utplurimum in interaneis ſuis habentem, exprimunt, ſed & originem multum diſſidentem agnoſcunt. Cum autem Authores practici circa hanc in diverſas plane abeant ſententias, liceat præcipuas, ad noſtrum ſcopum potiſſime facientes, recenſere. Primum autem inter hos allegare placet Illuſtr. *Hoffm.* Tom. III. Medicin. rat. de cauſis morborum rite cognoſcendis, §. 46. pag. 154. dicentem: „ *Perperam autem ejuſmodi maſſæ, videlicet concrementa, habentur pro* „ *molis, quæ nihil aliud ſunt, quam polypoſæ ejuſmodi a mucido ſtagnante* „ *intra venas uterinas ſanguine concretiones, quibus ejectis ob vaſorum ni-* „ *miam diſtenſionem & apertionem largiſſima ſanguinis ejectio ſequi neceſſario* „ *debet. Id tamen interdum accidit, ut aliquot placentulæ abortivæ in uteri* „ *cavitate maneant, ibique auctæ ac induratæ varia ſymptomata producant,* „ *quorum cauſſa mola a medicis communiter dicitur & adſtruitur &c*". Eandem ratione molæ proventus fovent ſententiam *Kerkring. Tulp. Junker.* Ipſeque vetuſtiſſimus artis noſtræ parens, æque ac *Schenckius*, *Sennertus*, *Mauriceau* aliique, molas maxime e falſo vel imperfecto conceptu, imaginationeque prava naſci & interdum vita præditas eſſe tradunt.

Hiſce lucem affundere videtur Cl. *Harder.* in Theſauro obſervat. med. rar. obſervatione 9. ubi de molis ſic differit: " *Ad molæ generationem* „ *ovum non maturum modo ſed fœcundatum inſuper requiritur, quod pri-* „ *maria naturæ intentione in uterum per oviductum devehitur, ut ex ipſo* „ *fetus naturalis, ceu ex conceptu legitimo, progignatur. Hæc ipſa autem* „ *naturæ actio cum a violento quopiam pervertitur, molæ generatio in pro-* „ *cinctu eſt. Ejuſmodi quid a perverſa matris imaginatione vel vehementiori-* „ *bus animi pathematibus frequenter accidit. Imo, cum ipſæ partes in ovo ea-* „ *rumque fibrillæ tenellæ admodum ſint, quin ab humorum (quibus alias nu-* „ *triuntur) acrimonia vel impetu vehementiori rumpi vel erodi, indeque in* „ *unam maſſam rudem ac indigeſtam coaleſcere queant, extra aleam ponen-* „ *dum autumo &c*".

Qui-

Quibus perpenſis apparet, concrementa a molis, ortus & formæ ratione, quam maxime differre, quoad phænomena vero, effectus, imo & ipſam quoque curationem, multum inter ſe convenire. An vero clarioris diſtinctionis ergo id ſolum molam appellare licet, cui fetus rudimenta inſunt? Num mola a fruſtulis ſecundinarum in utero relictis peculiaris concrementi ſpecies nominanda? An molæ vitali monſtri nomen tribuendum?

§. VIII.

Series cauſſarum; quibus concrementa ortum debent, cum ſit examinanda, eam omnia ea conſtituere aſſero, quæ ſanguinem in uteri vaſis congerere, ſpiſſum & immeabilem reddere, vel eundem, in uterum titulo lochiorum expreſſum, concreſcere faciunt. Quapropter huc referri meretur primario abortus & cum eo ſociata uteri hæmorrhagia, a qua corpori interdum vix ſuccus & viribus fomes relinquitur. Mirandum enim non eſt, quod ſub larga nectaris vitalis profuſione tonus vaſorum mirum in modum enervetur & ad provolvendum a tergo adhuc urgentem ſanguinem ineptus reddatur; unde is, propter glutinoſam ſuam quam in ſinu fovet indolem, mox ſpiſſeſcere incipit & ſub tali ſtatu ad ſtagnationem atque coagulum pervenit. Eodem vero tempore in ipſo quoque uteri alveo concrementorum fundamenta ponuntur, quando liquor ex vaſculis uterinis egeſtus, villis & ſpongioſitatibus uteri adhærens, non rite expurgatur; tum enim diſſlatione particularum tenuiorum & concurſu pituitoſi ex ſinubus uteri extillantis humoris conglutinatur, atque tandem in molem carneam plus minuſve magnam tranſit. Non ſuperfluum autem erit ipſius immortalis *Stahlii* hac de re audire mentem, quam colleg. ipſius caſuali magno, cap. 76. pag. 797. legere licet: " *Fœminas*, „ inquit, *quæ abortum paſſæ ſunt, non ſolum eas, quæ puerperis præſcri-* „ *buntur leges, ſed multo ſtrictiores obſervare atque id curare potiſſimum* „ *oportere, ut purgamina lochialia debite ſuccedant, inſimul uterus a ſarcina* „ *recrementorum & reſtitantis ſubſtantiæ membranoſæ ſcite levetur, hiſce enim* „ *inſuper habitis, excreſcentiæ ſuccreſcunt fungoſæ & membranaceæ, ex qui-* „ *bus in majorem progreſſis molem, concrementa, molarum faciem exhibentia,* „ *proveniunt.* Vid. quoque caſuum ſubnexorum 2.

§. IX.

Huc quoque referri poteſt fluxus lochiorum, per calidiora volatilia, pellentia, adſtringentia, refrigerantia, animi pathemata, diætam inconvenientem, turbatus. Humoribus enim durante graviditate in vaſa uteri diſtenta valde & relaxata magna copia impulſis, inibique aggregatis, exitu per notatas cauſſas præcluſo, inducitur ſtagnatio, quæ eo magis

prævaleſcit, dum uterus conſtrictoria, qua pollet, virtute, ad debitam configurationem rediturus, cruorem intus ceſpitantem ſiſtit, cogit, arctiuſque compingit. Quod ſi vero membranæ uteri cruore ſpiſſo & viſcido ex vaſculis plorato tunc obſidentur, tum ad concrementa viam deſcripto modo pandunt.

§. X.

Merito indicatæ modo cauſſæ ſubjungenda eſt menſtrui fluxus ſuppreſſio, a quacunque ratione inducta, propterea quod maximam cum illa adfinitatem & efficaciam fere eandem habeat. Nam humore excernendo in alveolis vaſorum uterinorum aggeſto ipſa ſupra metam diſtenduntur, violenta diſtenſione ob imminutam fibrarum cohæſionem debilitantur, ut fluidis propellendis non amplius ſufficiant, ſed occumbant, illiſque ideo in ſpiſſum & mucidum coagulum tranſeundi occaſionem præbeant.

§. X I.

Quodſi concrementorum natales ulterius rimemur, ex imprudenti quoque emmenagogorum v. c. martialium, chalybeatorum & calidiorum uſu, remotius derivanda ſunt. Quamvis enim corporibus laxiori habitu præditis atque idcirco menſium ſegnitie laborantibus, vegetum ſolidorum robur reſtaurando, vividumque hinc humorum motum excitando, ſalubrem forte præſtent effectum, in ſubjectis tamen activioribus quam maxime noxium exercere ſolent. Intenſo enim ſolidorum, quem excitant, motu, humorum maſſa potiſſimum verſus vaſa uterina determinatur atque ex arteriolis impetuoſius ruit, quo ipſo fit, ut tubuli ac venæ, ob ſpaſmodicas, quibus torquentur, ſtricturas, eandem in ſuis diverticulis incarcerent, ſubtiliora reprimendo dimittant, lentiora reſervent, eaque craſſiora & viſcidiora faciant, ex quibus coadunatis maſſæ tales concretæ reſultant. Quod eo facilius adducor ut credam, quum mihi videre licuerit, fluxum menſtruum adhibitis dictis modo emmenagogis quantumlibet ſufficientem, nihilominus variis cum moleſtiis & morbidis ſtipatum fuiſſe pathematibus, quæ nonniſi remediis adverſus obſtructiones directis, reſipuere.

§. X I I.

Facillimum quoque in noſtrum affectum aditum præbent opiata, vel ſævis motibus hyſtericis vel doloribus quibuſcunque, præſertim partus vel puerperii tempore, perverſe oppoſita; ſiquidem illa nerveæ texturæ partibus vim ſtupidam inferendo elaterem plus minuſve derogant, ut ſublato inter ſolida & fluida æquilibrio, his igitur tardiori circulo per

vaſa

vaſa flaccida circumlatis, indeque lentorem & ſpiſſitudinem adeptis, proſiliant obſtructiones, idque facilius iis in locis, quæ antea jam labe affecta fuere. Huc quadrat, quod *Gualter. Harris* tractatu de morbis acutis infantum, libro 2. obſervatione 8. hac de re tradit: " *Inter omnia*,
„ inquit, *tempora*, *quibus narcotica tenero ſexui inauſpicatiſſime ſolent ex-*
„ *hiberi*, *nullum mihi videtur magis infelix & infauſtum*, *quam illud puer-*
„ *perii tempus. Et quanquam neque obſtetrices vulgares*, *neque medici ipſi*
„ *in torminibus & vigiliis puerperarum narcoticis audacter uti ſæpe minime*
„ *erubeſcant. tamen perſuaſiſſimus ſum*, *ſanam prius & firmam fœminarum*
„ *valetudinem narcoticis tunc temporis uſurpatis præter modum ſæpiſſime læ-*
„ *di*, *depravari & præ aliis omnibus cauſſis propterea in morbidum ac va-*
„ *letudinarium ſtatum perverti. Hinc igitur illis obſtructiones pertinaces*,
„ *menſium ſuppreſſio - - - ſuperveniunt. Hinc denique morbida labes tempera-*
„ *mento adeo clavo trabali figitur*, *ut neque chalybeatis*, *neque aliis quibuſ-*
„ *libet poſſit in ſolidum tolli &c*".

§. XIII.

Enarratis modo cauſſis ea vix inferior eſt, quæ a terrore animique triſtitia, longius præprimis protracta, dependet. Vigore profecto mentis, quæ arctum cum corpore fovet commercium, concidente, vegetum quoque functionum corporis exercitium exſpirare quotidiana docet experientia. Neutiquam igitur mirandum, quod, ob defectum debitæ vaſorum ſyſtoles, humores lentiori per ea tranſmeent curſu, atque idcirco in ductibus anfractuoſis ac reticularibus ſtagnare ſoleant. Quum vero eodem tempore ſecretiones & excretiones itidem diminutæ maſſæ liquidorum dyſcraſiam & acrimoniam concilient, derepente fit, ut liquida particulis acribus referta ſenſibilibus meatuum parietibus inimicas in tranſitu puncturas imprimere, adeoque ſpaſmodicas conſtrictiones, humoribus tranſfluxuris viam obturantes, eorumque circa loca anguſtata aggregationes & ſtagnationes, procreare valeant.

§. XIV.

Cauſſis, quas adduxi, remotis adnumerari merito poteſt vapor carbonum accenſorum, corpori admiſſus ex ignitabulis pedibus ſubjectis. Hic enim undiquaque quaſi concluſus, quando, præcipue circa fluxus menſtrui periodum, in uteri ſeſe inſinuat interiora, vaſorum robur jamdum exiguum, rorem nervorum lymphaticum contaminando, infringit & tantum non proſternit, hinc ex defectu facultatis ipſorum contractivæ, ſegnior fit ſanguinis progreſſus, ejuſque diviſio imminuta, quæ adferente cel. *Hoffm.* med. ejus ration. Tom. II. part. 3. pag. 435. §. 10.

„ *Fertilem infarctuum, obſtructionum & concretorum, quæ polyporum for-*
„ *mam habent & vaſa periculoſiſſime occludunt, materiam & cauſſam ſub-*
„ *miniſtrant.*

Non immerito quoque cauſſarum remotarum adſcribi debent numero arctæ nimis abdominis, partu abſoluto, ligaturæ, quippe quæ uterum ſanguine lochiali nondum purgatum comprimendo coarctant, eoque modo ſufficientem ipſius fluxum prohibent, efficiuntque ut in mæandris arctioribus incarceretur & in denſum coagulum convertatur.

Probabile præterea videtur, improvidas obſtetricum manus, quibus parturientes haud infrequenter contrectare ſolent, ex cauſſis remote agentibus minime excludi poſſe. Quando enim fœtuum vel ſecundinas ægre hoſpitium ſuum deſerturas rudi manu extrahere conantur, fit, ut non ſolum vaſa cum ſecundinis concreta violenter dilacerando, ea ad immodicam ſanguinis effuſionem laceſſant, ſed & eorum robur deprimendo infarctus & obſtructiones proliciant. An vero fetus uteri cuidam parti arcte nimis incumbens quodam modo huc contribuit?

Inter cauſſas præcipuum quoque locum altamque conſiderationem meretur coitus intempeſtive & incongruo tempore celebratus. Cum vero meum non ſit, hæc ulterius proſequi, indicaſſe tantum ſufficiat. Diſpiciant ii, quibus hæc & notiora ſunt & convenientiora.

§. XV.

Prolata clare evincere arbitror, ea præſertim ex ſexu fœminino ſubjecta concrementis generandis apta declarari poſſe, quæ vel maritata, vel facta defloratione, unum alterumve ſuſtinuere partum. Illa enim eam ex graviditate partuque patiuntur corporis ſui mutationem, quæ vel leviter adjuta, concrementorum geneſi apprime velificatur. Nam ob paulatinum fetus incrementum, uterus hoſpitio ipſi inſerviens, in omnem dimenſionem attollitur, vaſa illius præſertim venoſa tubulique diducuntur, debilitantur uberique eapropter humorum eo labentium copiæ minus obnituntur. Unde evacuatione eorundem ſub lochiorum nomine vel inſufficienter facta, vel omnimode ſufflaminata, eo, quem §. 3. & 4. determinavimus, modo, concrementa principium & augmentum capiunt.

Non eſt igitur, quod opinemur, perſonas cælibes, caſtitatis ſtudioſas, tam facile concrementis concipiendis habiles eſſe; ſiquidem nec vires vaſorum tantam in illis ecclipſin experiantur, ut copioſiori, quam par eſt, humorum impetui cedant, nec anguſtus compitorum diameter eo uſque ampliari ſoleat, quo humor alias vix trajiciundus vi vitæ larga quidem quantitate intrudatur.

Minime autem eæ, quæ rebus venereis litant, noſtro affectu excludendæ ſunt. Quum extra omnem dubitationis aleam poſitum ſit, cum laſ-

laſcivis cogitationibus, tum noxia qualicunque ſtupratione, inſolitum & orgaſticum humorum verſus uteri plagas invitari fluxum, qui impetuoſa vi obſtacula meatuum perruens, eis januam patefacit. Quid autem facilius eſt, quam ut, œſtro venereo tum deferbente, vaſa concidentia fluorem contentum comprimant, tractuque temporis ad ſtagnationem & induratiorem diſponant.

§. XVI.

Miſſa vero ulteriori cauſſarum diſquiſitione, ordo rei poſtulat, ut paucis concrementorum proſequar prognoſin; cujus caput circa hæc maxime redit: concrementa, quo propiora origini, quo teneriora & numero pauciora ſunt, & quo minorem cum vaſis ſ. ſubſtantia uteri inierunt concretionem, quo magis vigor ſolidorum conſtat, eo facilius artis & naturæ præſidiis expelluntur. Facilem eorum expugnationem maxime quoque ſecundat plena & ſufficiens ſuccorum bonorum copia; hæc enim cum non tantum vegetarum virium conſervationi materiam præbeat, verum & continuo ſuo ad partes obſtructas appulſu, eaſdem humidas flexibileſque reddat, hinc iſtis cauſſis una junctis concrementa ex cavitatibus vaſorum liberius excuti, vel a cohæſione cum utero promtius disjungi poſſunt.

Ætas quoque junior profecto a concrementis multo promtius & felicius liberari ſolet ætate adulta, cujus vero rei hanc ſubeſſe autumo rationem: in illa vaſa ſunt laxiora, flexibiliora, ſuccis magis referta, vireſque in genere validiores; quapropter hoſtes efficacius oppugnare, eoſdem loco movere, atque dein ex ſuis latibulis projicere poſſunt.

§. XVII.

Ex adverſo autem extirpationi concrementorum multum refragatur ipſorum abundans cumulus, qui inprimis in canalibus uterinis exiſtens alluenti humorum maſſæ influxum & tranſitum valde præcludit. Unde, quum ea in cæteros largiori nimis flumine rapiatur, illi ultra elaſticitatis ſuæ ſphæram diſtenduntur, divelluntur, tubulique a cruore ultra capacitatem ſuam implentur, quo fit, ut copioſum profundant ſanguinem, qui vel vitæ uſuram brevi abripit, vel malorum ſaltim lernam mirifice exaggerat. Iſte quoque uteri ſtatus ſubinde efficit, ut univerſus progreſſu temporis humorum apparatus pravam & impuram tincturam nanciſcatur, ſecretionum & excretionum quarumvis exercitium legitimum ſuſpendatur, atque obſtructiones tam in ipſo utero, quam & aliis cum illo colludentibus partibus confirmentur. Quamobrem facile poſtmodum contingit, ut motus febriles lenti incendantur, qui corpus pedetentim extenuando, vires peſſundando, tabem & tandem mortem accerſunt. Confer.

caſ. 2. Quando autem concrementa a longo tempore uterum occupa-runt, & incondite per purgantia, venæſectiones immoderatas, pellentia, tractata fuere, tum ea tandem in duram ac ſcirrhoſam naturam declinant, adeo ut, ſicuti ex hepatis, lienis, meſenterii ſcirrho hydropes ſæpius progerminant, hinc uteri hydropes, frequentiſſime autem exulcerationes, cancri ex dolore inguinum & lumborum perennante, tumore duro, inæquali, renitente & ad contactum dolores pungitivos acerrimos imprimente, colore rubicundo & quandoque ſublivido, cognoſcendi, ſed vel peritiſſimæ manus freno haud compeſcendi, reſultant. Cui veritati diverſorum auctorum adſtipulantur monumenta.

§. XVIII.

Quodſi autem utero concrementis ſcatente, ſpaſmiſque circa illius confinia vehementius inſiſtentibus, ægra abdomen refrigerat, vel in iram abripitur, vel veneri poſt indulget, quam facillime inflammatio proritatur, quæ tantum non ſemper lethifera eſt.

Inter exitialia quoque mala, quæ concrementa provocant, diriſſimum illud eſt, quod ex putredinoſa, in quam tandem prolabuntur, corruptione producitur. Putredo nimirum uterum inficiens, quæ inter alia a frigoris in pube ſenſu, urina fœtida, turbida, ſquamulas & ramenta abraſa exhibente, indicatur, ſolidorum & fluidorum texturam ocyus diſſolvit, vires vitamque brevi ſuffocat.

Inter truculentos præterea effectus, quos affectus noſter poſt ſe trahit, obſervatur, quod nonnunquam adeo magnum oſtio uteri adnaſcatur concrementum, quo fœtui, expleto geſtationis tempore prodituro, illud prorſus occluditur. Unde embryo in ſummo vitæ diſcrimine conſtitutus, in idem quoque periculum matrem conjicit, niſi præſentanea auxilia, quæ ſi ullibi, certe hic, neceſſaria ſunt, experiatur. Huc forſan referri poteſt caſus, quem *Th. Bartholinus* in hiſtor. anat. rar. cent. 1. hiſtor. 94. item les eſſais & obſervations de médecine de la Societé d'Edimbourg, Tom. 4. art. 33. recenſent.

Frequentibus tandem nobis conſtat obſervationibus, fæminas exundanti concrementorum mole afflictas rarius concipere, rariſſime fœtum omnibus numeris abſolutum ſanitateque fruentem in lucem edere, creberrime autem abortus fata incurrere. His calculum adjicit *Stahl.* in colleg. caſuali magno, p. 236.

§. XIX.

Ratio, quare concrementa, neque perverſo regimine, neque medicaminum noxiorum uſu tractata, diutius in uteri latebris citra notabile ſanitatis vel plenarium vitæ diſpendium foveri poſſint, in eo potiſſimum con-

continetur, quod humorum ad uterum provolutorum progreſſus, licet per quædam oppilata ipſius vaſa perturbetur, tamen in alia per anaſtomoſes illis juncta ſatis libere & quantum ad vitæ qualemcunque continuationem opus eſt, utcunque adhuc exerceri queat.

§. XX.

Priuſquam, quo modo concrementa ex utero profligari queant, monſtrem, monere præliminariter juvat, id negotium ob maxima, quæ remedia perrumpere debent, obſtacula, cunctabundum eſſe. Apprime profecto huc nervoſum illud magni *Boerhaav.* quod in aphoriſmis, de fibris debilibus & laxis, dat præceptum, trahi poteſt: " *In applicatione remediorum præſens debilitas tarditatem jubet*, *nec enim alibi perniciosior mutatio ſubita.* Sed tranquilla peragit hic poteſtas, quod violenta nequit. Curatio autem, ut eam accedam, hiſce innititur fundamentis: Ut (1) ſpiſſa & denſa iſta coagula modeſte reſolvantur, mobilia reddantur & ad exterminationem diſponantur. (2) Spaſmodicæ criſpaturæ demulceantur. (3) Vaſorum a nimia extenſione debilitatum robur reſtauretur.

§. XXI.

Priori fini impetrando inter ſimplicia eminentius ſe commendant, quæ temperatiorem præ ſe ferunt activitatem. Hoc nomine veniunt rad. 5. aperientes, leviſt. bardan. cichor. tarax. vincetox. pimp. alb. aron. Hb. veron. fumar. capill. vener. cent. m. chamædr. agrimon. beton. meliſſ. hed. terreſtr. chærefol. lam. Plin. cum fl. bellid. calend. ſambuc. quæ commode vel decocti vel infuſi forma exhiberi poſſunt. Porro conveniant ſal cent. m. juniper. ſal de ſeignette, tartar. vitr. arcan. tartar. Tartar. ſolub. liquor. terræ. fol. tartar. ſplen. ſchr. Eſſ. ſuccin. & inprimis Pil. *Stahl. Becher.* quarum inſignem hic uſum *Hoffman.* med. rat. Tom. 4. de febris uterinæ curatione §. 3. ſequentem in modum commendat: „ *Sunt evacuans clemens maxime & accommodum. Nam roborando tam inteſtinorum, quam ipſius uteri per extenſionem nimiam robore exuti, tonum, blande ſimul ſtimulando, imum ventrem ac inteſtina a ſordibus, ipſum quoque uterum à ſtagnante corrupto ſanguine repurgant, eoque quamoptime & inflammationem & febrem aliave ſæva a recrementis retentis oriunda pathemata arcet. Quin eadem hæc curandi ratio apprime ex uſu eſt, quando ſecundinæ vel ipſius pars aut aliud quoddam exturbandum concretum in utero reſtitat.*

§. XXII.

§. XXII.

Minime vero iſthæc in hoc opere ſufficiunt, niſi alia exteriori corpori adplicata & alteri indicationi ſimul ſatisfacientia illis aſſocientur, cujus quidem ratio ſatis evidens eſt, quum illorum quædam ad loca affecta proxime pertingant, hoſtem in origine quærant, ideoque eo palpabiliores ibidem præſtent effectus. Elogiis ſane hoc in negotio præ aliis digna ſunt enemata, quæ, ſiquidem conficiantur ſpeciebus morbo rite oppoſitis, ob uteri cum inteſtino recto viciniam mutuamque ope vaſorum hæmorrhoidalium communicationem, concrementa ipſi infixa vividius remediis internis attentare, &, cum ſimul balnei interni munus obeant, tenui calidave aura colliquare & eliminare poſſunt. Dictos vero ut aſſequantur effectus, componi poſſunt ex Hb. hed. terreſtr. meliſſ. ſummitat. cent. m. fl. chamom. verbaſc. bellid. furfur. trit. addendo pro re nata Pil. *Stahl. Becher.* Hæcce quibuslibet diebus ad ℥vj. poſt alvi eductionem vel excrementis alio laxante clyſtere evocatis, infundi debent.

§. XXIII.

Ulteriora & immediata, quæ concrementa poſtulant, remedia, in injectionibus, ſtatim poſt enixum factis, quærenda ſunt. Ab his enim uterus non tantum non læditur, verum & ſaluberrimas inde experitur alterationes, quando ſcilicet ex illis talia haurit, quæ teneræ ſimul illius ſenſibilitati nullam vim inferunt. Hunc vero ſcopum maxime adimplent decoct. ex rad. juniper. fl. ſambuc. cum tantillo extract. myrrh. aquoſ. croc. & nitr. id autem caute tenendum, ne, ſi frigida ſint, ea inde emergant damna, quæ ab enematibus frigide injectis orta eſſe, auctores conſignarunt.

Non mediocris tandem uſus ſunt ſpongiæ prædicto decocto impletæ & regioni pubis ac genitalium impoſitæ. Nec minorem præſtant effectum unguenta ex ol. chamom. verbaſc. lumbr. terreſtr. confecta & ſubacta cum ſpirit. vin. camph. ſpirit. ſerpill. vel balſam. embryon.

Tandem quoque ſuppetias ferunt ſtuphæ ex Hb. menth. meliſſ. origan. ſalv. fl. chamom. ciner. clavellat. nec non ſacculi ex rad. irid. fl. caryophyll. pimp. alb. Hb. rut. meliſſ. fl. ſerpill. chamom. inciſ. & cont. irrorentur ſpirit. ſerpill. quibus id præterea obtinetur, ut imbecilles vaſorum vires erigantur & ad vivaciorem concrementorum concuſſionem & expulſionem animentur

§. XXIV.

Verum enim vero præſcripta hæc medicatio, quando graviditas concurrens comperta eſt, ne abortui vel aliis conſectariis pejoribus occaſio præbeatur, circumſpecte limitanda eſt. Conducunt enim tum ſolum, quæ contra concrementa leniſſime tantum attenuando, viaſque ab illis occupatas ſenſim ſenſimque aperiendo, agunt. Cui nomini inſcribi merentur infuſ. theiform. ex rad. & hrb. modo deſcript. parata, Pil. *Becher.* vel *Stahl.* correctæ, enemata & ipſa quoque unguenta. Horum autem uſus non continuus, ſed eo uſque ſit interruptus, donec uterus a fetus onere ſublevatus ſit. Tranſacta illa periodo prædictis crebrius inſiſtere, illiſque injectiones adjungere, proficuum eſt.

Haud inferioris tunc dignitatis reputandum id auxilium, quod obſtetrix perita hoc tempore præſtare poteſt, quando nimirum concrementis uteri cavum tenentibus debito ante modo ad exitum præparatis, defuncto ſtatim partu, priuſquam uterus recludatur, digitis oleo inunctis & unguibus reſciſſis, quos prudenter circumductos ad fundum uſque uteri exporrigat, locum, ubi adhæreant, explorat, dein digito uterum inter & concrementa inſerto, hæc cautiſſime, & eodem modo quo ſecundinas cum utero firmius connexas divellit & ſenſim ſenſimque extrahit, ſummopere cavendo, ne uterum arripiendo, vel eundem quoquo modo lædendo, crudelibus hæmorrhagiis & convulſionibus cauſſam exhibeat.

§. XXV.

In hæmorrhagiis, quæ, uti jam dictum, non raro contingunt, ſollicite a ſtypticis vel aliis perverſis ſiſtentibus, ne nova concrementa vel inflammationes aliave pejoris genii pathemata introducantur, cavendum eſt, ſed id potius curandum, ut impetuoſus ſanguinis effluxus moderetur per gelatinoſa ex raſ. C. C. Eboris, rad. cichor. ſcorzoner. quibus addendum nitr. dep. porro MR. ex aq. fragar. til. mille fol. corall. r. oc. 69. ppt. ſuccin. ſpec. de hyacinth. extract. cort. caſcarill. liquor. anod. m. *Hoffm.* ſyrup. papav. rh. utque uterus poſtliminio ſignificatis ſubſidiis a quiſquiliis in ipſius anguſtiis hærentibus, quantum fieri poteſt, abſtergatur.

§. XXVI.

Evocatis ſic quibuſcunque concrementis, uteroque ſollicite purgato, atoniæ vaſorum a nimia diſtenſione natæ, juxta tertiam indicationem propterea eſt medendum, quo concrementorum fons, ex eadem dubio procul denuo pullulaturus, tempeſtive præſcindatur. Quo quidem fine præter Pil. *Becher.* vel *Stahl.* præclaram ac excellentem poſſident efficaciam,

 eli-

elixir. ſtomach. temperat. *Hoffm.* cum eſſ. ſuccini, mac. remixtum, vina amaricantia ex rad. gent. r. caryoph. pimp. alb. zedoar. ariſtoloch. r. Hb. C. B. meliſſ. marrub. alb. baſilic. cort. aur. citr. cinnam. acut. cum vino vel aqua parata & immediate ante prandium ſumta.

Externe conveniunt ſacculi ex herb. majoran. ſalv. menth. fl. ſerpill. cheir. ſem. anis. fœnicul.

Allegata hæc auxilia votis eo citius reſpondebunt, quo magis ſex rerum non naturalium juſtus uſus curæ cordique habetur. Cumprimis quæcunque fortior refrigeratio, æque ac nimius & anxius calor, ob damna quæ inferunt certiſſime, ſedulo evitari, & ex adverſo, quantum licet, æqualis aëris & caloris temperies conſervari debet. In victu ille error, qui alimenta mollia, juſcula tenuia, crebrius & præter conſuetudinem aſſumere præcipit, omni ſtudio fugiatur. „ *Ea enim*, ipſo *Hippocrate* teſtante, *partes ſolidas effœminant*, hinc chylum & ſanguinem viſcidum & impurum reddunt. Quocirca pro ſubjectorum & conſuetudinis ratione, ſolidiora magis & tono organorum chylopoieticorum proportionata, utpote quæ, ſecundum *Celſum*, *minus facile concoquuntur*, *ſed ſi concocta ſunt*, *plus alunt*, eligere præſtat.

§. XXVII.

Silentio tandem non eſt prætereundum, tanta a prodiga ſanguinis miſſione, ad concrementorum expugnationem plerumque adhibita, exſurgere damna, quanta vix ab ullo alio heroico remedio exſpectare poteris. Quanquam enim perſuaſum mihi ſit, prudentem & modicam ipſius emiſſionem, in corpore evidenter plethorico exiſtente, utilitatis non expertem eſſe, longe tamen aliter circa eandem ſentire oportet, quando vires ſunt extenuatæ, penuria ſanguinis urget, ipſaque concrementa ex longo jam tempore uterum obſedere. Sanguinis enim, qui genuina certe morbi medicina eſt, ulteriori conſumtione viriumque ſimul privatione accedente, concrementa tantum abeſt, ut minuantur, ut potius radices altiores vixque eradicandas agant.

Ut ea, quæ de affectu noſtro diſſeruimus, experientia quoque illuſtremus atque corroboremus, liceat quoſdam caſus ſubjungere.

CASUS I.

Mulier quædam 22. annum emenſa, poſtquam duos incolumes progenuerat liberos, in ultimo autem puerperio inſufficientem uteri purgationem habuerat, ſub tertia, quam experiebatur, graviditate, abortivit. Hinc, quum purgatio uteri rurſus negligebatur, variis eiſque graviſſimis, ab impuritatibus & concrementis uteri procedentibus, ſymptomo-

matibus, impenſis nimirum hæmorrhagiis, obſtructionibus menſium corripiebatur. Plus vice ſimplici vana graviditatis ſeſe lactabat ſpe. Immodicus laxantium, aquarum ſoteriarum, uſus, officia præſtabant conſueta. Interea temporis emanente menſtruo fluxu, venter inſolitum in modum intumeſcebat, variæque a quinto menſe parturientium ſimiles motitationes a gravida perſentiſcebantur, mammæ lactiformi quoque materie turgebant, adeo ut nemo non graviditatem veram ſuſpicaretur præter medicum ampliſſimi nominis, qui propter intenſiſſimas cordis palpitationes, ingentem & inæqualem ventris tumorem, cunctaque, præſertim ab aliquot annis, gravidæ percepta phænomena de graviditate ambigens, liquido copioſa utero inhærere concrementa credebat & invicte probabat. Hoc reſpectu lenia præparantia, gelatinoſa, emulſiva, ultra 5. ſeptimanas exhiberi juſſit, quibus finitis levis accedebat hæmorrhagia, poſt illam vero tanta concrementorum quinque integris diebus perennans excretio, ut duorum fœtuum molem longe excederent. Rejecta hæcce concrementa referebant maſſas partim duriuſculas, carnoſas & ex membranis convolutis conflatas, partim vero ſubſtantia polypoſo-cartilaginea compaginatas. Poſtea decenti uteri abſterſioni & concrementorum extirpationi, beneficio infuſorum reſolventium, incidentium & elixiriorum confortantium, externe per injectiones in medendi methodo commemoratas, ſpongias pubi adplicatas, enemata, tam ſalubri effectu impendebatur ſtudium, ut ægra ad firmam ſanitatem traducta, ad conceptionem, partum & grata matrimonii pignora habilis reddita fuerit. Similem huic caſum refert *Stahl.* in colleg. caſual. magno. pag. 795.

CASUS II.

Nobilis quædam annorum 20. temperamento cholerico-ſanguinea in matrimonio, quod cum inſigni inibat tædio, gravida facta, non ita multo poſt, cum ex inſueto corporis motu, quem maritum ſuum in campos ſequutura, inſtituere neceſſe habebat, tum vero multiplici tædio abortiebat. A quo tempore, cum uteri a ſcoriis abſterſio poſthabebatur, ſolitæ afflictiones morbidæ revireſcebant, inſultus hectici per novæ graviditatis interventum continuo inſiſtebant, ac crebriori venæſectione adminiſtrata, diæta rigidiori præcepta, plane in nervum erumpebant. Medicus ſeptimo graviditatis iſtius menſe in conſilium accitus, poſtquam ex ſignis ſupra dictis concrementa in utero præſentia cognovit, aciem mentis eo convertebat, ut tam ſuccis & viribus exhauſtis per decocta ſimplicia, furfuracea, gelatinoſa aliaque domeſtica, quam & corporis exſiccationi a ſuccorum inopia productæ conſuleret enematibus humectantibus, antiſpaſmodicis, repetitis & diviſis portionibus quotidie infuſis. Quibus factum, ut gravida, quo propius ad puerperii tempus accedebat, eo majorem experiretur ſanitatis confirmationem, adeo ut partu feliciſſimo gaviſa, filiolum perfecte

ſanum prius, deinde obſtetricantis ope concrementa multiformia, ſed a ſanguinis congrumati indole maxime diverſa, ab uteri amplexu jam divulſa, adeo copioſe in lucem ederet, ut mole filiolum vivum longe ſuperarint. Quo quidem modo, uti eo uſque ægra ad convaleſcentiæ recuperationem, fetus nutritionem, ejuſve felicem excluſionem rite diſponebatur, ita in debita a puerperio depuratione uteri gnava ac ſolers ponebatur cura, quæ adeo expedite ſuccedebat, ut patiens aliquot liberorum mater poſtliminio facta fuerit.

CASUS III.

Generoſiſſimi ſtemmatis virgo, licet, pro regionis more, vitæ voluptuoſæ & cibis inhiaret crudis, firma tamen ſemper fruebatur valetudine, ſed cum in matrimonio, quod cum ſummo militiæ præfecto duodevigeſimo ætatis ſuæ anno contrahebat, delicatius viveret, male ſe habere cœpit. Tandem poſt reiteratas, quas ſuaſu medicorum admiſit, venæſectiones, ex improviſo tuſſim ferocem, hæmoptoen, quibus abortus accedebat, incidit. Hoc tempore uteri non tantum abſterſio minus penſi habebatur, ſed & contra prædicta mala venæſectionibus & expectorantibus ſolum pugnabatur. Non multo poſt denuo concepit utero, verum in iſto graviditatis ſtatu, hæmoptyſis, tuſſis immanis recruduere, appetitus & vires periere, corpus indies marcore magis magiſve conſumtum eſt, ut inſtar ſceleti ægra appareret, nec extra lectum eſſe poſſet. Ad expugnanda hæc mala priores arceſſebantur medici, qui venam novies per intervalla pertundi jubebant, victumque ex juſculis gallinaceis, cremore hordei, avenæ, commendabant. Tantum vero abeſt, ut ea inde exſpirarint mala, quin potius inſigne ceperint augmentum. In quo confuſo rerum ſtatu alius medicus anxie efflagitatus ægram a prioribus medicis tum derelictam acceſſit, qui, cum immedicabile ulcus æque in pulmonibus ac in utero præter fœtum vivum & concrementa augurabatur, ægræ, ut levamen quoddam acciperet, ſolidiores ac palato gratos præcepit cibos, quibus vires & ſuccos deperditos revocaret. Pectoris adfectus adgrediebatur aqua aſthmatica, quæ ex pulmon. vitul. lacte caprillo, hrb. veron. ſcord. auric. mur. pulmonar. fl. borrag. bugloſſ. ſacch. candit. parabatur, & cum tantillo aquæ veron. vinoſ. commiſcebatur, interpoſita emulſione ex ſem. C. M. pin. mund. aquæ ſcabioſ. veron. q. ſ. Uteri vitiis obviam ibat elixir, quod Pil. Stahl. extract. mille fol. caſcarill. beton. liquor. terræ fol. tartar. continebat; externe: unguenta ex oleo verbaſci, cham. cum ſpiritu vin. camph. maritatis, quod ad finem graviditatis uſque continuari juſſit.

Inſuper ad abdomen ſuccis deſtitutum humectandum, repetitis quotidie vicibus minutam enematis ex furfur. trit. & tantillo cinnam. concinnati portionem, infundi curavit. Hiſce, ut par erat, adhibitis, tuſſis complacabatur, vires cum adpetitu eouſque reſtaurabantur, ut miſella ambulandi facultatem reciperet, & exacto ſex hebdomadum ſpatio filiolum vivum, ejuſ-

dem medici cura, a mala, quam ex matre obtinuerat, corporis ſui conſtitutione dein vindicatum, auſpicatiſſime pareret. Secundinas extus putredinoſa corruptione infectas, ſequebantur varia ſemiputredinoſa concrementa. Omnia ab hoc tempore ſupra memorata ſymptomata ſilebant, ut ægra lætam convaleſcentiam ſibi promitteret. Sed ſpem fallebat mors, quæ 8 poſt partum dies ſubito ingruebat. Et ecce ipſo mortis momento non tantum copioſa humoris ichoroſi, grumoſi, fœtidiſſimi ex uteri ſinu f rebatur quantitas, ſed & dextrum abdominis latus, in quo putredo inchoare obſervabatur, mirandum in modum tumefiebat.

CASUS IV.

Alia haud infima ſtirpe nata, præter aliquot infantes, quos excluſit feliciter, aliquot quoque paſſa eſt abortus. Cum vero novæ graviditatis ſuſpicionem haberet, ut ejuſdem certa fieret, hiſtoriam eorum, quæ ludebant, ſymptomatum, a medico ordinario exacte conſcriptam, cum ſæpius citato medico communicavit. Qui, quum eandem aliaſve, in quas inquiſivit porro, circumſtantias in ſuis pependit momentis, uterum fetus loco concrementis gravidum eſſe adſeverabat, debitamque poſt ipſius ægræ viſitationem, curam præſcribebat. At, quum dictis & præceptis plane nullam ægra habuerat fidem, decimo graviditatis iſtius putatitiæ menſe, doloribus parturientium ideam gerentibus afflicta, varia ejiciebat concrementa. Nihilominus paulo poſt dolores ſæviori Tyrannide cruciabant, dumque grande ac durum, quod uteri orificio firmius incumbebat, concrementum, nulla peritiſſimi obſtetricantis opera, educi poterat, ægra convulſionibus ſollicitata, brevi fatis conceſſit. Uterus poſt mortem diſſectus plura, quorum ſcirrhoſam quædam præ ſe ferebant indolem, concrementa foviſſe deprehenſus eſt.

CASUS V.

Alia tertium ſupra decimum octavum annum agens a ſecundo puerperio, in quo lochiorum deſtituebatur profluvio, menſium anomaliis, ſymptomatibus ordinariis ſtipatis, obnoxia, ſenſit in dextro ſupra inguina latere, durum, minus vero dolorificum, tumorem, qui, cum ea tertia vice conceperit, majorem occupare cœpit ibi ambitum. Tolerabiliter vero ea ſeſe geſſit ad ipſum uſque pariendi tempus, quo laborioſo admodum partu infantem enitebatur vivum, brevi autem extinctum. Lochia tenui manabant copia doloribuſque acerbis, ſub quibus diverſa, ſcirrhoſæ proſapiæ & nucis juglandis magnitudinem habentia, concrementa prodierunt. Elapſo decem menſium ſpatio denuo graviditatem incidit, in qua, doloribus perſiſtentibus iiſdem, alvus erat contumax, ventris tumor eo uſque augebatur, ut tangens orbem ferreum dixiſſes. Tandem medicum conſuluit, qui concretum induratum in dextro cavitatis uterinæ pariete argumentatus injici juſſit quo-

tidie enemata ex decoct. aven. cum fl. chamom. hrb. meliſſ. &c. abdomen autem inungi linimentis emollientibus. Quibus pauciſſimis tantum efficiebatur, ut partus juſto penitus tempore ſequeretur tranquillus, ſecundinæ ſecederent integræ, & obſtetricis antea informatæ miniſterio concrementum in medio craſſum, ſcirrhoſum, in margine autem tenue, tenax, filamentoſo-membranaceum, abſque notabili extraheretur cruentatione. Poſt id autem de ſolida uteri purgatione ad præcavenda talia concrementa medicus cogitans, prioribus remediis adjungi præcepit vapores ex hrb. meliſſ. beton. fl. chamom. furfur. trit. præterea injectiones circumſpecte factas, eo cum ſucceſſu, ut ægra ad ſanitatem pervenerit exoptatam & ſobolem dein procrearit.

CASUS VI.

Mulier viginti & quod excurrit annorum, per totum matrimonii tempus nullam procreavit ſobolem, ſed primis ſtatim menſibus abortivit, deinceps autem varia fœtidi odoris excluſit concrementa, idque iterum iterumque ipſo viduitatis, in quam fato delapſa erat; ſtatu, cum hæmorrhagiis largiſſimis menſiumque obſtipatione. Hiſce demum plenarie deficientibus, non ſolum abdomen, verum & mammæ, ceu gravidis fieri ſolet, tumefiebant, quanquam vitam ageret virtute vera & illibata fulgentem, ab omnique impudicitia quam maxime alienam. Tandem poſt 8. circiter menſes, ſub moliminibus dolorificis, ejecit concrementum longitudinem trium ulnarum; craſſitiem autem Brachii mediocris æquans, præterea polypoſa duraque ſubſtantia præditum; poſt id autem varia minora membranoſo fibroſæ naturæ excludere perrexit. Qua ſalutari eccriſi peracta medicus id operam dedit, ut uterum a ſentina, quam amplectebatur adhuc, rite mundaret per injectiones, fomenta & alia quæ eo collineabant. Horum continuato uſu ægra ſtata quavis periodo catamenia experiri cœpit, imo perfecta adhucdum utitur incolumitate.

Vela autem contracturus hæc, quæ rudi fortaſſis minerva & incompta dictione perſecutus ſum, ſagaciorum judicio & penſitationi, ea, qua decet, modeſtia, commendo, cunctoſque, ut erratis veniam dent, ac, quæ deficiunt, ſuis obſervationibus ſuppleant, etiam atque etiam rogito.

TANTUM.

CAROLI

CXLVI.

CAROLI FRID. KALTSCHMIED
DE
MOLA SUPPURATIONE CONFECTA,
RELINQUENTE GLOBUM PILORUM PUGNÆ MAGNITUDINIS CUM TESTA SEBACEA.

Jenæ 1 Octobr. 1752.

INter innumeras, quas ſexus ſequior ex uteri affectionibus patitur, ærumnas haud raro evenit, ut loco fœtus, rudis, ut ita dicam, indigeſtaque moles carnoſa formetur, quæ mola vocatur, cujus diſquiſitionem diſſertationi reſervamus. Hac vice vero caſum ſpecialem referre placet de triſti ex ejuſmodi mola eventu. Mulier triginta annorum, quæ per aliquot menſes ex ſymptomatibus, gravidis alias familiaribus ſe gravidam eſſe crediderat, imprimis ex tumore infimi ventris gravidæ ſimili, quatuor menſes cum nullis conflictata gravioribus ſymptomatibus ſpem graviditatis veræ concepit firmiorem. Quinto vero menſe tormina ſentit in infimo ventre per intervalla vehementius affligentia, quæ tamen remediis primo domeſticis fugata. Sexto vero menſe recurrentia nullo etiam a medico commendato prudenter remedio potuerunt mitigari, ſed tumore ſucceſſive aucto incredibili cruciatu uſque ad undecimum menſem affecta tandem febri hectica interiit. Ad ſectionem cadaveris acceſſi, uterumque eiuſdem magnitudinis ac ſi gravida eſſet inveni, ſed coloris ex fuſco nigricantem. Ex aperto eodem ultra tres menſuras puris ſatis cocti exhauſi & tandem tabulam materiæ ſebaceæ trium unciarum rotundam in altera parte convexam in altera vero planam reperi. Planæ partis medio adhærebat globus pilorum admodum compactorum pugnæ magnitudinis interſtitiis hujus materia ſebacea repletis. In hunc globum ex uteri fundo penetrabat arteria craſſitie calamum ſtramineum æmulante, in medio globi in minores ramos diſperſo & in ſubtiliſſimis membranulis ſebaceæ materiæ interjectis terminato, quæ membranulæ etiam cum pilis firmiter cohærebant. Uterus vero ſex librarum pondere totus ſcirrhoſus ſex in ſubſtantia ſua recondidit abſceſſus, ex quibus apertis

novem

novem puris unciæ fluebant, variaſque minores cavitates materia ichoroſa fœtida repletas aluit. Globum pilorum cum teſta ſive tabula ſebacea adhuc commonſtrare poſſum. Molam adfuiſſe extra dubium eſt, quæ, ubi excludi non potuit, inflammationi & ſuppurationi ſuccubuit, ubi per irritationem materiæ acris continuo parietes uteri irritantem, uterus inflammationi ſubjectus in ſubſtantiam abiit poſtea ſcirrhoſam & cancroſam indolem concepit, quam cavitates vel pure vel ichore repletæ ſatis ſuperque commonſtrabant. Cæterum teſtam hanc ſebaceam collectam & quantitatem materiæ ſebaceæ pilis intertextam minus mirabitur, qui reſciverit, methodum medendi ex aniculorum ſuaſu ab ægra receptam. Ubi enim commendata a medico remedia contra dolores atrociſſimos non valuerint a medici conſiliis receſſit & anicularum admiſit opem. Ita ipſi ſuaſerunt, ut pinguia in majori quantitate devoraret & olei olivarum quantitatem crebrius aſſumeret. Hinc per aliquot menſes ultimos pinguia in tanta quantitate aſſumſit, quantam ventriculus aſſumere permiſit. Copioſam itaque pinguedinem aſſumtam in maſſam ſanguineam delatam per uteri vaſa ad globum pilorum derivatam & per rupta vaſa extravaſatam in utero vero pure repleto coagulatam facile poſſumus concipere.

F I N I S.

CAROLI

CXLVII.

CAROLI FRID. KALTSCHMIED
DE MOLA SCIRRHOSA
IN UTERO INVERSO EXTIRPATA

Jenæ 20 Julii 1754.

Mulier XXX. annorum, primipara, ubi circa dimidium geſtationis tempus ex motu fœtus ſe gravidam ſentit, ſimul tormina per intervalla patitur quandoque ſatis atrocia, quæ quidem variis admotis fotibus mitigantur indies tamen gravidam denuo vexant. Octavo menſe partu præmaturo, ubi quidem infans ſervatus eſt, non liberatur ab his doloribus, ſed poſt partum ita potius affligitur, ut febre & ſpaſmis ſubſequentibus vitæ periculum ſubiret maximum. Alvus tumida, dura, calor præternaturalis, dolor vehemens, pulſus durus, & ſenſatio pulſationis in utero ab ægra percepta inflammationem uteri ſatis produnt, lochiis interim rite ſuccedentibus & obſtetrice non inepta certiſſime aſſerente, ſecundinas integras eſſe ejectas.

Octavo die accedens ob orificium uteri internum jam nimis coarctatum accuratius cavitatem uteri perveſtigare, etiam doloribus exquiſitis obſtantibus, non poteram. Venæ ſectione igitur in brachio dextro inſtituta & interne adhibitis temperantibus, externe partim injecto in vaginam ſimul tumidam decocto leniente & fœtu blande reſolvente & leniente adhibito dolores non ſolum mitigantur, ſed etiam per intervalla ceſſant tumorque abdominis imminuitur, ita, ut tertia ſeptimana ſymptomata ceſſarent, præter dolorem gravativum in utero, qui etiam adhibitis poſtea blande evacuantibus, aperitivis, roborantibus externis & internis pertinax reſtitit. Sexto poſt partum menſe denuo ſe gravidam eſſe ſentit & varie partim doloribus, partim ſpaſmis, quandoque febricula per totam graviditatem vexatur, quæ tamen ſymptomata adhibitis congruis remediis ſubinde fugantur, ita, ut tandem partum ederet octimeſtrem ſed difficillimum per XL. horas durantem, infante etiam poſt partum decedente. Infantem ab obſtetrice extractum uterus inverſus ſequitur, qui obſtetricem mira facie ita turbat, ut opem meam poſtularet. Accedens extra vulvam corpus duriſſimum pomum majus magnitudine ſuperans invenio fundumque uteri a tergo hujus corporis duri ſcirrhoſi deprehendo, molliorem quidem, doloroſum tamen & tumidum. Cultello adortus ſcirrhum provide a fundo uteri removeo, quod tamen

ob arctam cum utero cohæſionem, non ſine aliquali uteri læſione fieri poterat, nec ſine atroci dolore. Reſecto ſcirrho læſum uteri fundum balſamicis adhibitis cum fotu emolliente & leniente repono, orificio uteri ſatis obtemperante. Injecto poſtea per tres dies decocto ex herba plantaginis & hyperici cum melle roſarum ſuperadditis medicamentis decentibus internis doloribus mitigatis puerpera non aliter ſe habet, ac ſi facillimo partu fuiſſet gaviſa. Jam ſupra memorata ſymptomata partum priorem ſecuta explicatu erant facillima. Ubi enim omnis inflammatio vel diſcutitur, vel ſuppuratione tollitur, vel in ſphacelo terminatur, vel in ſcirrhum abit, ultimum hoc rariori caſu hac vice in mola evenit. Cum enim rarius molæ per totam ſubſtantiam ſatis compactæ deprehendantur, ſed potius ut plurimum variæ in iis cavitates vel ſanguine grumefacto, vel alio liquore magis vel minus acri ſcateant, vix evenire poteſt, ut indurentur, ubi potius ſanguis grumefactus in putredinem abit, uteri inflammationem mola non rejecta producit, ægramque in anceps vitæ conjicit periculum. Hæc utique mola magis fibroſa, carnea & compacta ſcirrhum edere facilius potuit, qui poſtea a me diſſectus non aliam monſtrabat ſubſtantiam, quam quæ in ſcirrhis deprehenditur glanduloſis mediocris magnitudinis, qui colore ex flavo albicante internam ſuſtantiam mammas vaccarum æmulantur. Ægra interim optime convaluit. Inſuper maximum in hac felici curatione latet momentum in prolapſu uteri in partu difficili ſecuti, ita ut merito hic alterum malum alterius fuerit medela. Maximo enim cum periculo ſcirrhus hic ab utero fuiſſet ſolutus & operatio ancipiti periculo non caruiſſet, niſi peſſimus hoſpes foras proceſſiſſet.

F I N I S.

CXLVIII.

RUD. JAC. CAMERARII,

ET AUCTORIS.

GEORGII FRIDERICI ORTH,

DE

FETU XLVI. ANNORUM.

Tubingæ 28. Junii 1720.

PRÆFAMEN.

Superatis divino auxilio examinibus gratioſæ Facultatis medicæ, ſupereſt adhuc Diſſertatio inauguralis. Diu quidem me mecum varia volutaſſe meletemata, lubentiſſime confiteor, quippe ita cum arte Aſclepiadea comparatum eſt, quod quædam adeo ſint diſcuſſa, ut profecto nauſeam moverem, ſi cramben bis coctam denuo recoquere vellem: Alia vero tantis obnoxia diſceptationibus, altercationibus, diſſenſionibusque (*a*), ut præſtet, illa intacta relinquere, quam ulcus adeo malignum tangere, & ſic tricis inexplicabilibus ſeſe implicare (*b*). Hæc autem mala ſenſim ſenſimque in medicina oborta etiamſi diverſis gaudeant originibus, omnia tamen & ſingula ex neglecta experientia provenerunt (*c*), ſicque miſer Aſclepiades unico tantum videbat oculo, unde non potuit non fieri, ut ſæpius ceſpitaret. Quamobrem poſtquam multi cordati magnique Viri id conſpexiſſent, & obſervaſſent, relicta experientia quotidie novos in medicina fungorum inſtar repullulare errores, toti ſeſe manciparunt obſervationibus, ſocietates eo fine ſpectantes erexerunt, experimenta maxima induſtria collegerunt, illa bona fide & ſine præjudicatis opinionibus annotarunt, & ex collatione tam ſuorum, quam alienorum ad certiora magis magiſque progreſſi ſunt (*d*), qua felicitate præcipue noſtra ætas gaudet (*e*). Quid enim quæſo!

(*a*) Hinc *Ciceronianum* effatum: *Neſcio, quomodo nihil tamen abſurde dici poteſt, quod non dicatur ab aliquo philoſopho. Lib. II. de divin.* egregie quoque in medicam artem quadrat.

(*b*) Preſſo ſequor pede monitum Viri plurimum Rever. *Werenfelſii* in pereruditа Differt. de Logomachiis Erudit. Cap. II. § 3. p m 26. *Tutius* eſt, inquientis, *mala hæc tacite ſecum deplorare, quam pa am reprehendere, raraque temporum,* juxta *Tacitum* Hiſt. L. I. c. 1. *ſit felicitas, ut ſentire quæ velis, & quæ ſentias, dicere liceat.*

(*c*) Aſt ſecundum *Baglivum* Opp. Med. p. 2. § 7. *Medicina non ingenii humani partus eſt, ſed temporis filia.*

(*d*) *Medicina* enim *non adeo incerta eſt, nec adeo levibus, ut vulgo putant, innixa fundamentis, ſed regulis certis, multoque uſu confirmatis ſuffulta eſt.* vid. *Bagl.* l. c. p. 6

(*e*) Vid. *Behrens* ſelect. Med ſect. III. p. 32. Nec ſine inſigni hoc factum medicinæ emolumento, quod Societas Academiæ naturæ curioſorum imperialis, inſignes labores ſocietatis Anglicanæ, indefeſſa induſtria Academiæ Regiæ Scientiarum, quæ Pariſiis, in magno illo Eruditionis emporio, adhuc viget atque floret, acta medicorum Hafnienſium, Berolinenſium, Vratislavienſium &c. ſatis ſuperque teſtantur.

quæſo! in cauſa eſt tot ſententiarum, tot opinionum, tot denique ſectarum, quam luxurians ingenium, ſpeculationes, mira fingendi libido, præjudiciorum cohors (*f*). Caveamus itaque ab hiſce idolis, nec coram iſtis & philautia noſtra tanquam fœcunda præjudiciorum matre genua flectimus (*g*): Sed prælucente pharo experientiæ tantorum Virorum hos ſequamur, hos imitemur, horum premamus veſtigia. Sic tandem ſaluti ægrorum conſulimus, neque tempus inutilibus Chimæris cerebrinis terimus (*h*). Huic itaque ſcopo dicavi quoque laborem meum præſentem

(*f*) Nam juxta *Bœthium* de Conſolat. Philoſ. II. p. 29.

Nubila mens eſt,
Vinctaque frænis,
Hæc ubi regnant.

Conf. *Baglivium*, *Francois*, *Barchuyſen*, *Nenter &c.* paſſim. It. Viri Magnifici ſummeque reverend. D. D. *Pfaffii*, Patroni ſummopere Colendi, Diſſert. de Præjudicat. Opinion in Relig. Dijud. fugiend §. 12. 13. ubi plurima quæ de Theologia proferuntur, egregie quoque ad medicinam applicari queunt, impr. quæ p. 27. leguntur verba: *Cum enim veritatis ea ſit affectio, ut animum hominis reddat docilem, manſuetum, pacificum, ſincerum, nulloque partium ſtudio in diverſa diſtractum; præjudicatæ opiniones contraria ipſi vitia infundunt, hominesque adeo in tranſverſum agunt, ut ſibi ſolis ſapiant, & omnem inſtitutionem reſpuant, & contradictionem non patiantur, & inſano quodam furore errores ſuos propugnent, & lites infinitas ſerant, hæreſes innocentibus impingant, diſſentientes omni modo non injuriis ſolum verbisque ſed & factis perſequantur, ſchiſmata forment, & licet de veritate ſæpius convicti ſint, ſententiam tamen hactenus defenſem non mutent, ſed ex partium, quas ſemel tuendas ſumſere, ſtudio eadem ſemper lyra oberrent.*

(*g*) Hinc innumeri errores, hinc præjudicia illa, quibus deinceps emendandis atque eradicandis vix ſufficit tota hominis ætas, vel clariſſima quævis veritatis demonſtratio, quæ tamen tam efficax alioquin eſt, ut ipſum mendacium veritatis egeat ſpecie, ſi credi velit. vid. D. D. Pfaff. Diſſert. allegat. §. 6. p. m. 13. It. D. D. *Barthii.* Cognati beate defuncti Diſſert. de præjudiciis.

(*h*) *Bagliv.* Prax. Med. Lib. I. c. 7. §. 10. *Medici*, inquit, *valde litterati, Philoſophiis & Theoriis pluſquam par eſt addicti, & ad inſtar araneæ ab indigeſtis cogitationibus ſapientiam perpetuo educentes, nunquam boni Practici evadent, niſi diuturno praxeos uſui & exercitationi omnino ſe ſubjecerint. Morbi enim abditum quid ſunt, ſuosque effectus modis tam reconditis & ab humanæ mentis acie adeo remotis abſolvunt, ut difficile ſit quidquam in illis inveſtigare, niſi adhibeatur obſervatio.* Audiamus quoque judicium *Riedlini* de tali medico ſolis ratiocinationibus dedito & præjudicio receptæ hypotheſeos laborante. Dum de tali medico ita differit, *quod ſine dubio de illo actum videatur, qui non reſtare quod diſcat ſibi imaginatur, & iis quæ didicit contentus, ulterius non inquirit, ſed ſaltem ne ſententiam mutare cogatur vel falſa aſſerere audet, dum enim ſic raro in veræ cauſæ cognitionem devenit, non niſi fortuna ſuos curabit ægros.* Id circo jam olim Divus noſter Senex in ſuis præceptionibus medicis ſedulo commendavit, ut *ex plebeiis ſciſcitent, ſi quid ad curandi opportunitatem conferre videatur, ſic enim cenſet artem medicam commonſtratam fuiſſe, quod ſingula ex fine obſervata, & ad eadem congregata fuerint,* unde etiam prognatum eſt tritum iſtud proverbium, quod ſæpius optimus theoreticus

præſentem inauguralem, obtulit enim ſeſe forte fortuna ante aliquod tempus mihi caſus plane ſingularis atque mirabilis, nec diffiteor niſi hoc naturæ phænomenon oculis meis vidiſſem, & manibus palpaſſem, parum illi fidei tribuiſſem. Poſtquam vero hæc mihi obtigit felicitas, non potui me continere quædam pro modulo ingenii de iſto in chartam conjicere, quæ forſan curioſis arcanorum naturæ ſcrutatoribus non omnino eſſent ingrata. Potuiſſent quidem imbecillitas mentis, eruditionis defectus, & quæ amplius poſſent deſiderari, à tali conatu me deterrere, ſed memor proverbii triti ſæpius tamen veriſſimi, audentes fortuna juvat, hæc non curo, mihi ſufficit, ſi ea quæ ſine præjudicio ſenſibus meis percepi, candide Tibi B. L. refero, & qualescunque meas cogitationes ſubnecto, ultra poſſe nemo obligatur. Si tibi arrident, ulterius eruditione tua adauge, omiſſa adde, ſicque opus perfice. Sin minus, emenda, & meliora in ſcenam profer, & obligaberis tibi omnes genuinos artis filios. Nil itaque ſupereſt, quam ut omnis eruditionis, bonitatis, ſumma omnium bonorum tam cœleſtium quam terrenorum fontem inexhauſtum flexis adorem genubus, velit gratia ſua divina mihi aſſiſtere, & vires deficientes ſupplere, quo omnia quæcunque proferam, quicquid ſuſtineam feliciter cedant. Faxit!

---

§. I.

CAſus itaque noſter, ad quem omnis tendit nervus, huc redit. Contigit Anno quo vivimus MDCCXX. menſe Martii in pago ſuevico prope Gemundam, *Leinzell* appellato, ad nobilem quendam pertinente, quod fœmina quædam nomine *Anna Müllerin*, ſiccioris & gracilioris corporis habitu prædita, hilaris atque alacris ad ultimum uſque vitæ terminum, annorum circiter XCIV. Vidua quadragenaria, ante XLVI. annos ſe gravidam pronunciaſſet. Menſes emanſere, abdomen intumuit, tandem tempore inſtantis partus dolores quoque parturientium ſenſit. Dum vero à matre atque adſtantibus expectabatur infans, ſpes fefellit, poſtquam enim ſine ullo alio effectu, niſi quod aquæ effluxerint, per 3. imo uti poſtmodum chirurgus perſcripſit 7. circiter ſeptimanas hi dolores duraſſent, exhibito uti chirurgus retulit neſcio quo medicamento, forſan anodyno, à quodam medicaſtro, omnium cum admiratione ceſſarunt, & nullis ſubſequentibus gravibus ſymptomatibus, mulier ſatis bene vixit, niſi quod tumor abdominis remanſerit, & pondus

cus malus ſit practicus. Quod tamen de vera, ſolida ac experientia innixa theoria nunquam intelligendum, & avunculus meus nunquam non ſatis Devenerandus D. D. *Lentilius* in præfat. ad tabul. conſultat. longe lateque demonſtravit.

dus quoddam gravativum ibidem ſenſerit. Probe tamen hic notandum ſymptoma, quod ab exhibito iſto pulvere ſubſecutum & à Rever. D. Paſtore loci ſeq. perſcriptum: *Cum Medici de ea deſperaſſent, neque partus proceſſiſſet ullo modo, neque quidquam ſupereſſe videretur præter inciſionem, denique balneator Aalenſis albo dato pulviſculo effecit ut, in abdomine rumperetur neſcio quid, poſt id vero tempus tumor ſuo loco manſerit immotus.* Sed mox altera vice imprægnata, uterus mirum in modum elevabatur variis moleſtiis ſuccedentibus, tempore vero partus ſolenni unicus tantum prodibat infans, quod & ſimiliter tertia vice accidit, qui ambo adhuc ſuperſtites, filio venatore Epiſcopali (*Biſchoffsheim*) exiſtente, filia vero in Gallia degente. *Menſes ſuos, & naturali ordine, patitur hæc mulier.* Tumore igitur priſtino non ſubſidente, dolore iſto gravativo, præcipue ſi loco ſe movere ſedemque mutare intendebat, ut & ſi dextro lateri incumbebat, dolore in ſiniſtro latere infra umbilicum ſpatio volæ manus urente continuante, uſque ad finem vitæ indeſinenter de graviditate conqueſta eſt. Irridebantur quidem non tantum a plebecula, ſed etiam prudentioribus hæ inſolitæ querimoniæ, aſt hoc non obſtante, firmiter inhærebat ſuæ opinioni, adeo ut ante viginti annos, cum à D. D. Wohnlich Phyſico Gemundenſi in ædibus ſupra memorati nobilis jocando interrogaretur: *Quando demum paritura eſſet*, non tantum hunc Practicum ſed etiam tunc præſentem Chirurgum Heubacenſem Knauſen eo adegerit, quo ſtipulata manu pollicerentur, ſe illam poſt mortem inciſuros eſſe: Imo minata eſt, ſi promiſſa non ſervarent, ſe ex ſepulchro redituram, ac iſtos inquietaturam eſſe. Ita vixit adhuc uſque ad XCIV. ætatis annum, qua ætate morbo quodam aſthmatico pectorali correpta, ſenio confecta & viribus ſenſim ſenſimque remittentibus, de reconvaleſcentia deſperabat, hinc mortem fores pulſantem obſervans, deſiderium ſuum repetitis minis reiterat, & à perilluſtri familia petit, quo poſt obitum cadaver à Chirurgo Heubacenſi, mortuo interim laud. D. Wohnlich, aperiatur. Cui anxio petito etiam annuebatur. Per tres enim quatuorve dies ægritudine quaſſa, XI. Martio anni currentis fatis ceſſit, hinc altero die à prædicto Chirurgo ejuſque genero corpus defunctæ juſſu atque permiſſu Illuſtris *Domini de Lang* apertum eſt. Incidebant abdomen tumidum, integumenta removebant, interiora perluſtrabant, pleraque viſcera exceptis pulmonibus ſana reperiebant, uterus autem præcipue verſus latus ſiniſtrum p. n. turgebat. Hic curioſitatis ergo diſciſſus, ecce mirandum naturæ phænomenon globus videlicet oſſeus Figur. I. magnitudine maximæ ſphæræ luſoriæ in ſcenam prodit, qui lateri ſiniſtro uteri mediante carne ſquamoſa, magnitudine floreni, firmiter adhærebat, quo etiam in latere in utero plurimæ conſpiciebantur glanduloſæ excreſcentiæ. Stupebant non immerito, inſolitumque hoc productum

ductum ad ulteriorem rimationem animos incitabat. Separato itaque globo ab utero, ac ſeorſim conſiderato ſequentia ſeſe ſiſtebant; exterius totus fere erat oſſeus, figura fere ſphærica, pondere circiter ℔VIII. ſuperficie non glabra ſed aſpera, prominentiis ubique parvulis obſita Fig. I. E. in iſto vero latere, quo utero adhærebat, aliquo modo erat cartilagineus neque adeo durus, uti in reliqua circumferentia. Neceſſe quidem fuiſſet, ut caute ac circumſpecte vel ſerra vel alio adaptato inſtrumento apertus fuiſſet, ne interiora læderentur, ſed neſcio quo fato, vel imperitia vel nimia feſtinatione eo deducti, ut ſecuri ſcinderent globum, moxque diductis hemiſphæriis in conſpectum veniret fœtus mortuus Fig. II. ſexus maſculini, ad partum maturus, non putridus, ſed livido defunctorum colore præditus, aliquatenus, referente Paſtore, inſtar carnis fumatæ ſubfuſcus, aſt perhibente Chirurgo, recens & fœtui hoc momento defuncto ſimillimus, nullum fœtorem ſpirans, corpuſculum uti & viſcera quoad tactum juſto duriora deprehendebantur, & propter liquidi defectum aliquantulum exſiccata ac indurata, omnibus membris inſuper, imo unguiculis, abſolutus, totus ſiccus, uti & reliquum concavum ſphæræ, adeo, ut nullum veſtigium ullius liquoris in interſtitiis appareret. Situs cæteroquin erat naturalis, & fortuna juvante in latere dextro aperturam inſtituebant, hinc parum læſus infans, niſi in latere ſiniſtro, Fig. II. J. ubi profunda facta inciſio, & duæ coſtulæ Fig. III. extractæ. Funiculus umbilicalis Lit. F. 4. l. 5. digitorum ſpatio ab umbilico, referente Paſtore, involucro accretus, altera vero portio Lit. G. ſub humero dextro tendebat ad poſteriora, ubi huic involucro oſſeo vel potius parti cartilagineæ denuo firmiſſime annexus erat. Prope oſculum caveam quandam Lit. C. manus dextra D. impreſſit, craſſities autem involucri, quamvis non ubique æqualis, in pleriſque tamen locis calamum ſcriptorium æquavit. His igitur effati mulieris convicti, ob rei raritatem attoniti, ſignificabant nobili de *Lang*, qui una cum parocho aliiſque oculatis teſtibus hujus pagi nomine atque ſigillo de illius veritate teſtati fuere. Nec horum relatione contentus fuiſſem, niſi infans ſuo adhuc involucro, hinc inde membranis cruentis cincto, tectus, jubente Sereniſſimo Duce Würtembergiæ (qui Sereniſſimus Princeps, uti fama fert, illum à ſuo Archiatro longe famigeratiſſimo D. D. *Zellero*, Patrono ac promotore pie colendo, condiri & incomparabili Technopylacio Stuttgardienſi indi ibidemque aſſervari clementiſſime curavit) ſpectatiſſimæ huic Facultati medicæ exhibitus fuiſſet, & ſic tam Excellentiſs. *Dn. Præſidi*, Patrono ſummopere venerando, quam mihi & pluribus aliis conſpicere licuiſſet. Cujus accuratiſſimam effigiem ſub finem Diſſertationis ſubnectere ac B. L. bona fide communicare allaboravi, quo omni modo illius deſiderio pro viribus ſatisfaciam. Denique hoc etiam non diffitendum, fœtum huncce partim ab aeris continuo at-

attactu, partim à liquoribus Aloëticis, Myrrhatis, quibus Chirurgi putredinem arcere ſtudebant, non parum priſtinum colorem immutaſſe, & livido obſcuroque colore, corpuſculo quodammodo rugoſo, & exſiccato ſeſe aſpectui noſtro exhibuiſſe.

§. II.

Ad meliorem hujus obſervationis dilucidationem præſtat quædam, priusquam ad altiora progrediamur, de Generatione humana in medium proferre. Habitaculum, in quo homo ſuperbiens primum fingitur, atque enutritur (*a*), ſitum eſt inter ſtercora & urinam (*b*), videlicet uterus (*c*), figura pyri vel lagenæ (*d*), ſubſtantiæ membranoſo-ſpongioſo-

(*a*) Ordinarie, p. n. etiam in aliis cavitatibus aliquando fœtus hoſpitatur, uti infra videbimus.

(*b*) Quare vid. *Blancard.* Anat. Ref. c. 28. ita differentem: *Situs eſt in hypogaſtrio ſive abdominis vel imi ventris parte infima, quæ pelvis dicitur, ubi inter veſicam & inteſtinum rectum tanquam inter duo pulvinaria collocatur, ut homines ex fragili & peritura materia inter ſtercus & urinam nati, ac in terram & cinerem reſolvendi, vilis & abjectæ ſuæ conditionis memores ſuperbiæ alas demitterent. Primario tamen hic uterum collocatum exiſtimamus. quia locus ille generationi aptiſſimus eſt, nam non ſolum ſine ullius partis læſione pro fœtus amplitudine in magnam diſtenditur molem, verum etiam ab omnibus externis injuriis protegitur & conſervatur, ab anteriori namque parte ab oſſe pubis, à poſteriori ab oſſe ſacro, à lateribus ab oſſibus Ileon tanquam tutiſſimis mœniis circumdatur, atque etiam parituro fœtui inde exitus ad inferiora facilis eſt.*

(*c*) Vid. *Graaf.* de Part. Genital. Mul. It. Diſput. pecul. ſub Præſidio D. D. *Salzmanni*, Patroni ac Præceptoris omni honoris cultu proſequendi, 1712. habitam. In homine conſueto naturæ ordine non niſi unicus eſt, in brutis animalibus multis duas in partes, quæ cornua dicuntur, abit. Nonnunquam tamen etiam in mulieribus duplex, vel ſaltem bipartitus viſus. vid. *Bauhin.* Append. ad *Rouſſet.* de Part. Cæſar. p. 225. Hiſt. Acad Reg Scient. MDCCV. p. 504 Act. Angl 1669. Eph. N. C. I. 1. Obſ. 110. II. 5. p. 143. *Riolan.* Anthrop. L. II. c 31. *Jo. Fabri* Hiſt. Mexic. Not. f. 547. *Sylv.* Append. Iſagog. Anat. Quod vero omnino defecerit, rariſſimum. Eph. N. C. II. 7. obſ. 141.

(*d*) In graviditate ſenſim ſenſimque magis globoſa redditur, accuratiſſimam figuram vid. apud *Ruyſch.* Theſ. Anat VI Tab 4. & 5. Magnitudo accurate determinari nequit, utpote quæ uti illa ventriculi ratione ætatis, vitæ generis, & contentorum mire variat. Ut plur. tamen in non gravidis longitudo eſt trium pollicum, latitudo duorum ſemis, craſſities duorum digitorum. In gravidis vero in inſignem ſæpius molem excreſcit, uti etiam in ſtatu p. n. vid. Eph. N. C. I. 1. obſ. 128.

gioſo-fibroſæ (*e*), inferius oſculo quodam craſſo (*f*) in vaginam deſinens (*g*), quæ in coitu penem recipit. Hujus utrique lateri annectuntur ope validi cujusdam ligamenti a veteribus vas deferens mulierum appellati, ligamentorum latorum uteri (*h*), & aliquatenus per Tubas Fallopianas, Ovaria (*i*) ſive teſtes muliebres, corpora globoſa intus veſiculis ſive ovulis ſcatentia (*k*). Tubæ autem Fallopianæ nil aliud

(*e*) Præcipue notari merentur fibræ uteri in cervice & muſculus conſtrictorius, de quibus vid. *Verbeyen.* Anat. Corp. H. Tract. cap. 33. Supplem. Tract. V. c. 23. Fibras haſce utero denegat *Vieuſſens*, & iſtas pro vaſculis nerveo-lymphaticis venditat, quod tamen minus recte nobis videtur, quippe uterus illis quam maxime indiget, quo ſeſe conſtringere & tempore partus hoſpitem expellere poſſit.

(*f*) In virginibus & gravidis utplurimum anguſtiſſimum, ut vix tenuem admittat ſtylum, imo nonnunquam, ne caput aciculæ minoris. *Ruyſch.* Theſ. An. VI. num. 85. neque aperitur, niſi in amplexu venereo, ad recipiendum ſemen in uterum, ut & tempore partus, in quo ad miraculum uſque dilatatur. Poſt eundem denuo clauditur, quamvis etiam diu hiet, quale exemplum vid. in Diſput. alleg. de utero. p. 17. unde reprehendendæ ſunt iſtæ fœminæ, quæ poſt partum juſto citius conclavia relinquunt. An tempore fluxus menſtrui quoque aperiatur hoc orificium, ad dirimendum iſtis relinquo, qui adhuc inter ſe certant, utrum iſte ſanguis ex utero vel vagina excernatur.

(*g*) *Bartholin.* Cent. III. epiſt 2. Exemplum refert duplicis vaginæ duplici orificio præditæ latiori & anguſtiori. In non defloratis rugoſa & bovis palatum non inepte refert, quas rugas *Julius Caſſerius* Tab. anat. XVII. ſingulari cura depingi curavit, in iis vero, quæ ſæpius veneri indulgent, vel ſæpius pepererunt, vel denique diuturno fluxu menſtruo vel albo laborant, aboleſcunt dictæ rugæ, & vaginæ facies interior lævis atque fere æqualis evadit. Hæc vagina eſt ſedes Pretioſi iſtius Cimelii ſexus ſequioris, puta Virginitatis, quæ anne in ſimplici Orificii Vaginæ coarctatione, utrum in coarctatione per carunculas, utrum vero in membrana iſta illibata, quam hymen vocant, conſiſtat, hic diſquirendi non eſt locus. Qui plura deſiderat, adeat *Graaf.* cap. V. p. 189. *Columbum*, *Pareum*, *Laurentium*, *Mauriceau*, *Pineum &c.*

(*h*) Dicuntur etiam Alæ Veſpertilionum ſeu Ligamenta Aliformia & magis teſticulis inſervire videntur, quam utero in ſitu conſervando, qui ultimus uſus vulgo iſtis tribuitur.

(*i*) Ita appellatur, quoniam idem in mulieribus eſſe videtur, quod ovarium in Pennatis & Oviparis, quam Analogiam *Fabricius*, *Harveus*, *Honorat. Fabri*, *Joh. van Horn*, *Steno*, *Kerkringius*, *Swammerdam*, *Drelincurtius*, *Fr. Redi*, *Malpighius*, *Perault*, *Ol. Jacobæus Obſ. de Ranis*, *Bohnius*, *Peyer*, *Garmannus*, *Denis*, *Wepferus*, *Ruyſchius. &c.* ad oculum demonſtrarunt.

(*k*) Maxima vix piſum æquant, nonnunquam 10. 12. 25. in uno ovario reperiuntur, & à plurimis pro ovulis principioque materiali fœtus venditantur, quod exinde probant, quoniam in teſtibus illarum, quæ conceperunt, cicatriculæ conſpiciuntur, quæ nil aliud ſunt, quam veſtigia ovulorum expulſorum: Sic in ovario cavitas piſum majus admittens, rubens villisque obſeſſa, viſa eſt in muliere impraegnata *Ruyſch* Obſ. Tab. 53. fig. 1. *Bidloo* Anat. Corp. Hum Conf. Eph. N. C. II. 7. p. 383. 2do. humor intus contentus ebulliendo conſiſtentiam, colorem & guſtum albuminis ovi adipiſcitur. 3tio. Conceptio in ipſo ovario vid. Hiſt. Acad. Reg. Sc. MDCCI. p. 143. vel Tuba Fallopiana. 4to. Fimbriæ foliaceæ ovario poſt

 mortem

aliud ſunt, quam iſti canales ex utero verſus ovarium aſcendentes, per quos ovula in uterum deferuntur (*l*). Si enim ejuſmodi ovulum ſeu aura ſeminali ſeu craſſo etiam ſemine (*m*) fœcundatur (*n*), tranſit per

mortem inſtar digitorum applicitæ. Ibid. MDCCIV. p. 41. MDCCI. p. 22. ut plura experimenta, quæ illorum exiſtentiam comprobant, ſubticeamus. Conf Hiſt. Ac. R. Sc. l. c. It. MDCCV. p. 66. Act Hafn. Vol. II. p. 210. 219. Vol. V. p. 33. Act. Anglic. Vol. VII. p. 74. Quibus non poſſumus non ſuffragari, hoc tamen etiam non diffitemur, reperiri interdum in ovariis hydatides, quæ ovula mentiuntur, quarum tamen diſcrimen accurate commonſtravit *Tauvry* Tr. de la Nourrit. du Fetus p. 46. His vero non obſtantibus fuerunt non pauci, qui hanc opinionem in dubium vocarunt, ut *Diemerbroeck* Anat. L. I. c. 20. & præcipue D. *Mery*, Chirurgus Pariſienſis, quibus addimus Du. *Verney*, *Mauriceau*. Lib. Obſtetr. c. 2. *Blegny* Zod. Gall. Ann. 2. Menſ. Mart. obſ. 1. *Guil. Lamy* Libell. Gallic. Opuſc. de Anima ſenſit. annex. *Leeuwenbœck*. Anat. Part. II. p. 175. *Hieron. Barbati* Diſſ. de Format Organis. Concept. & Nutrit. fœtus, *Viduſſi*, de la *Motte* &c. quorum argumenta hic recenſere anguſtia pagellarum prohibet.

(*l*) Cavitas, qua hiant in uterum minima eſt, & non niſi flatum vel tenuem ſtylum tranſmittit, dein conſcendunt teſtium dorſum, altera vero extremitas libere in abdomine fluctuat, & tam ampla eſt, ut ſæpius calamum ſcriptorium admittat, ubi in fimbrias foliaceas deſinit, quæ in coitu ovarium amplectuntur, vid. *Graaf.* de Genital. Mulier. *Drelincurt.* de fœt. Hum Conc. Perioch. 6. 7. & 8. *Lang.* Opp Med. Phyſiol. p. 228. Hiſt. Acad. R. Sc. MDCCIV. p. 41. MDCCVI. p. 32 & ovulum blando motu exprimunt atque excipiunt: In medio cavitas parvum digitum æquat. Interim in coitu multum ampliantur tubæ, qualem obſervavit *Bidloo* Tab. 53. Anat. C. H. It. *Wepferus* de Cic. Aquat. Nox. c. 9. e contrario ſæpiſſime coaleſcunt, adeo ut *Ruyſchius* Obſ. Chirurg. 83. fateatur ſe non credidiſſe illas in mulieribus adeo frequenter obſtructas eſſe, niſi tot cadavera diſſecuiſſet. Ejuſmodi obſtructionem tubæ dextræ conceptione iterata ſubſecuta vid. in Eph. N. C. II. 1. obſ. 183. It. duarum tubarum coalitionis exemplum ſingulare refert venerabilis ſenex D. D. *Scheidius*, Patronus ac Mæcenas maximopere Devenerandus, in *Diſſ. ſiſt. Paradox. Anat. de Generat. Hom. p.* 17. Non tamen omittenda eſt cautela, quam innuit *Morgagn.* Adverſ. Anat. p. 34. iſtas ſæpius primo intuitu clauſas videri, quæ poſt accuratiorem perquiſitionem apertæ occurrerint.

(*m*) Sic *Ruyſch*, Theſ. An. VI. p. 4. in muliere in adulterio deprehenſæ, & mox poſt conceptionem occiſæ, non in utero tantum ſed & in tubis ſemen craſſum deprehendit.

(*n*) Hic magnæ lites gliſcunt in medicorum ſcholis, an videl ovulum in ovario, an vero demum in utero fœcundetur. Quod primum attinet, denuo in diverſas abeunt partes illius ſententiæ propugnatores, alii enim putant, imprægnationem fieri per tubas Fallopianas, quod tamen alii rurſus negant. vid. *Tranſact. Anglic.* num. 147. *Lang.* Opp. Phyſiol. p. 229 *Caſp. Barthol. de Diaphragm.* Struct. c. 3. ſect. 3. Act. Hafn. Vol. V. p. 46. & potius auram ſeminalem in maſſam ſanguineam tranſire & per circulationem ad ovarium deferri ſtatuunt, unde quoque alterationes, quæ poſt conceptionem contingunt, deducunt. Conf. *Verbeyen* Suppl. Tr. V. c. 4. Quod vero priorem concernit opinionem, ita autumant, quod, inſtar pennatorum, in quibus ova quoque ab ovario ſine maris commercio abſcedunt, idem quoque in fœminis præcipue ſalacioribus contingat, & in utero demum ovula fœcundentur. vid. *Bohn.* Circul. Anat. Conf. *Lang* l. c. p. 231.

per tubam in uterum (*o*), ubi mediantibus fibrillis à chorio prodeuntibus inſtar radicum in tubulos uterinos, ex arteriis provenientes implantantur (*p*), & ut plurimum parti poſticæ uteri adhæreſcit (*q*), Ibi nutritur, augetur, fetus intus formatur, donec tandem maturus nono vel initio X. menſis membranæ cum ambientes (*r*) rumpuntur (*s*), & poſt effluxum aquæ gelatinoſo-ſubcruentæ (*t*) ex ergaſtulo ſuo eluctatur. Membrana exterior qua cingitur, chorion appellata, craſſa, ſpongioſa, vaſculoſa, uteroque contigua eſt: amnion vero interior tenuis, pellucida, priorique contigua exiſtit, nullis vel pauciſſimis vaſculis referta (*u*). Illa vero ovuli pars, quæ pedunculo & nunc utero adhæſerat, conſtituit placentam uterinam, ſubſtantia

(*o*) Relinquit membranam exteriorem in ovario, quæ abit in corpus ſpongioſum vel villoſum. Præter hæc ovula, reperiuntur quoque ſimiles veſiculæ circa uteri orificium, quæ a non paucis liquorem ſeminalem pariter continere ſtatuitur. vid. D. *Naboth*. Diſſert. de Sterilit. *Blegny* Zodiac. Gallic. T. I. p. 20. *Henrici* Diſſ. de Veſicul. Seminal. Mulier. cui opinioni refragatur *Gœlicke* Hiſt. Anat. p. 183. *Ettmuller*. Epiſt. Probl. de Ovario *Nov. Ruyſch*. Adverſar. Anat. Dec. I. Art. 2.

(*p*) *Neuter* Phyſiolog. cap. XI. Membr. II. p. 336.

(*q*) *Heiſter* compend. Anat. p. 61.

(*r*) Appellantur unico vocabulo ſecundinæ, de quibus vid. Integr. Tract. *Nic. Hobokeni*, & *Carol. Drelincurt*.

(*s*) Ordinarie, nonnunquam non ruptæ una cum fœtu incluſo prodeunt.

(*t*) De hujus uſu plura vid. in Eph. N. C. II. 2. p. 216. *Gualter. Needam. Tr. de format. fœtus*, multa quoque de membranis & humoribus habet. *Claud de la Courvée* Parad. de Nutrit. Fœt. in utero, *Bohn*. Circul. Anat. Phyſiol. Progymn. II. p. 28. 29. conf. *Berger*. Tr. de Nat. Hum. P. II. c 2. p. 470.

(*u*) Uti primo intuitu apparet, per injectiones tamen Ruyſchianas & Cowperianas copioſa ſeſe oculis ſiſtunt. Ea parte qua fœtum reſpicit parva corpuſcula in ruminantibus ſatis conſpicua occurrunt, quæ multi Anatomici, inter quos quoque Excell. D. D *Zellerus* referendus, pro glandulis habent, per quas liquorem amnii, ſeparari volunt. Hinc in eruditiſſima *Diſſert. de Vaſor Lymphat. Adminiſtrat.* p. 10. objectiones, quæ contra illarum exiſtentiam in amnio proferri poſſent, ſequentibus egregie diluit verbis: *Si in amnio glandulas ideo negare vellemus, quod non omnibus imprægnationis temporibus conſpiciantur, vapularemus ſane. Nam in peritoneo aliiſque membranis pariter non omni tempore æqualiter conſpiciuntur, aſt in hydrope aliiſque glandularum obſtructionibus optime patent.* Hiſce duabus tunicis nonnulli addunt tertiam ſcilic. Allantoidem, vid. Hiſt Acad. Reg. Scient. MDCCI. p. 28. & MDCCII. p. 38. *Munnik*. Anat. Theſ. 33. *Graaf*. Tab. 12. Conf. *Drelincurt*. Melet de tunic. fœt. allantoid. quæ tamen nonniſi in quibusdam brutis reperitur & pro collectione urinæ inſervit, in homine vero recte negatur, vid. *Cowper. Bohn*. Circ. Anat. Progymn. 2. *Heiſter*. compend. anat. p 61 *Ruyſchius* quidem accuratiſſimus alius Anatomicus Theſ. anat. IV. p. 15. Pſeudo allantoidem admittit, ſed illa non niſi chorii interior vel amnii exterior lamella eſt. Tribus hisce quartam addit *Needham*. l. c.

ſtantia quam maxime vaſculoſa præditam (*x*), quæ ſuccum nutritium (*y*) ex utero ſuſcipit, & eum per venam umbilicalem tranſmittit, per arterias autem umbilicales ſanguis e fœtu ad placentam revehitur (*z*), quæ una cum vena & uracho (*a*) communi quadam membrana cinctæ, conſtituunt funiculum umbilicalem (*b*), per quem nutritur infans. An vero per os à liquido illo glutinoſo eum ambiente quoque nutrimentum capiat, adhuc diſceptatur (*c*). Situs infantis in utero ſedens percipitur,

(*x*) *Ruyſch.* Theſ. Anat. V. Tab. 1. Non pauci glandulas huic parti tribuunt.

(*y*) Diverſæ denuo hic proſtant opiniones, ſub qua forma ſuccus hicce nutritius ad corpus embryonis deferatur, de quibus vid. *Lang.* Opp. Phyſ. p. 243. p. 239. Qualis ſit humor, vid. *Stahl.* Theor. med. Phyſiol. p. 519. videl. Lymphalis, tam Terreo-mucidas, quam pingues particulas comprehendens, hic ſanguini venæ umbilicalis commixtus per hanc ad fœtus corpuſculum progreditur. Conf. Diſſ. *Salzmannianam* de Circul. Sanguinis in Fœt. 1714. Argent. habit. §. 3. quæ ſententia nobis præ cæteris arridet.

(*z*) De hoc circulo vid. Diſſ. modo allegat.

(*a*) Multum diſceptatur inter Anatomicos an urachus ſit pervius, & canalis officio gaudeat, ſin minus. Qui prius affirmant, in medium proferunt exempla varia, uti fecit *Dn. Littre.* Hiſt. Acad. Reg. Scient. Conf. Eph. N. C. III. & IV. p. 465. nec non *Franc.* à *Frankenau* in *Diapedeſi Reſtit.* p. 23. Urinæ tranſudationem ex veſica per urachum ad tunicam allantoidem experimento probare conatus eſt. Sic & ex analogia brutorum conjecturam faciunt, in quibus præcipue majoribus nullum ferme ſupereſt dubium, quemadmodum enim illa urinam, quæ liquori gelatinoſo amnii nutritio miſceri nequit, in peculiarem membranam vel interſtitium amnii & chorii deponunt, ſimili prorſus ratione urinam in fœtu excerni debere. Sunt vero etiam non pauci, qui perforationem multiplici experientia convicti negant, ſic *Mauriceau* Tr. de morb. Mulier. Lib. II. cap. 4. p. 229. teſtatur, ſe plus quam 40. fœtus ſecuiſſe, in quibus omnibus urachum, qua umbilicum ſpectat, cœcum deprehendit. Conf. *Ruyſch.* Theſ. Anat. IV. p. 14. V. p. 28. VI. p. 63. Alii vero, quo ſeſe ſalva perforatione urachi hisce explicent tricis, illum ultimis menſibus claudi ſtatuunt, vel cum *Dn. Ridley* in Act. Erud. MDCCV. p. 122. papillam pone ejus orificium ponunt, quæ ejus perforationem dubiam reddit, qua vero refecta, cavitas pennam anſerinam æquat, & tubulum facili negotio admittit.

(*b*) Ex cujus vaſorum reptatu inſtar funiculi contorti apparet, ex qua contorſione oriuntur noduli, ex quibus obſtetrices mira præſagiunt, vid. Eph. N. C. II. p. 392. Exempla deficientis vid. ibid. It. Journal. des Sçavans. MDCLXXIII. fol. 69. *Stalpart* van der *Wiel* Cent. Poſter. Part. I. Obſ. 32.

(*c*) Negat *Litter* Hiſt. Ac. Reg. Sc. MDCCI. p. 120. Aliique, qui pro excrementitio habent, Conf. Diſſ. D. D. *Marc. Mappi de Aquis in quibus tempore geſtationis fœtus quaſi natat.* Arg. 1685. habit. Alii nimium huic liquori tribuunt, & ab illo ſolo nutrimentum fœtum capere ſibi perſuadent, uti *Charleton*, *Entius*, *Everhardus*, *Courveus*, quos ſecutus eſſe videtur *Stalpart* van der *Wiel* Diſſ. de Nutrit. Fœt. & *Berger.* de Nat. Hum. c. 2. L. II. Nobis tamen medium tenere lubet, & fœtum primis menſibus per umbilicum, ultimis vero per os quoque nutriri ſtatuimus. Conf. *Segeri* Diſſ. *de Hippocr. Orthodox. in Doctrin. de Nutrit. Fœt. in utero c.* 2. *Needham.* de Format. Fœt. p. 74. Act. Erud. MDCLXXXVI. p. 617. *Deuſing* de Gener. Fœt. *Rogerſii* Analect. Inaugur. in Ephem. Gallor. MDCLXV. Menſ. Febr. recenſ. modum quomodo per os nutriatur ingenioſe deſcripſit D. D. *Lentilius Jatromn. Theor. Pract.* p. 365.

pitur (*d*), capite & collo inclinato, cubitis ad inguina applicatis, & calcaneis ad nares retractis: manibus ſ. potius pugnis caput tangit. Partu autem appropinquante utplurimum ita ſeſe vertit, ut caput inferiora petat, orificio uteri opponatur, pedeſque cum natibus ſurſum vergant.

§. III.

Paucis itaque his præmiſſis, facillime eluceſcit in quantum noſtra obſervatio recedat a communi generationis negotio, ſive enim conſideres matrem, ſive fœtum, ſive denique ejus clauſtrum, varia obſervabis inſolita, quæ ſigillatim examinabimus. Quod primo attinet matrem, oculis noſtris ſeſe ſiſtunt ſymptomata, quæ toto geſtationis tempore paſſa eſt atque ſenſit. Menſium emanſio, & uterini orificii conſtrictio ſolennia quidem graviditatis ſunt ſigna, ſed iſta ſæpiſſime fallere quotidiana teſtatur experientia (*e*), quippe nonnullæ plethoricæ ad medium uſque (*f*) imo per totum geſtionis tempus (*g*) fluxum menſtruum ſervant, quid quod ipſa noſtra gravida ſubſequentibus temporibus illum experta eſt. Poſtquam vero acceſſerat intumeſcentia ventris ſucceſſiva, potuit eo facilius illa de graviditate ſuſpicionem movere, præcipue cum tempore legitimo dolores parturientium ordinarii ſubſecuti fuerunt.

§. IV.

Inſolita autem, quæ hic contigerunt, erat tempus tam reſpectu dolorum ad partum tendentium, quam geſtionis diuturnæ fetus. Sæpius quidem contingit, quod per aliquot dies, imo integram ſeptimanam perdurent, præcipue in delicatulis & primiparis, quæ, ſi dies partui deſignatus properat, *wann ſie auſgerechnet haben*, & forte flatus incarceratus tormina quædam exciat, ſtatim ſeſe ad pariendum accingunt, pariens imprudentia obſtetricum, reliquarumque adſtantium præcocibus hortamentis

(*d*) Videlicet ordinarius, cum quo p. n. fœtuum ſituationes non ſunt confundendæ, quales varios deſcripſit ac delineavit *Rueff. Tr. de concept. & generat hom.* tot. lib. 4.

(*e*) Sic dantur, exempla, quamvis rariora, quæ conceperunt, etiamſi nunquam fluxum menſtruum paſſæ fuerint, vid. Eph. N. C. II. 1. p. 114. 117. Ann 3. obſ 132. *Bartholin.* Cent. IV. hiſt. 37. *Schenck.* obſ. med. lib 4. obſ. 1. *Marc Donat.* lib 4. hiſt. med. admir. c. 22. *Hildan.* V. 41. *Rhod.* Cent. III. obſ 54. *Pieus de ſebb. in ſpecie* c. 8. p. m. 2 8. ſeq. M. *Sebiz* Spec. Pract. P V. ſ. 2. c. 1. &c Uti & molas alioſque morbos uterinos menſes impedire & graviditatem mentiri poſſe, autopſia edocet.

(*f*) *Nenter* phyſiol. p. 340. §. 8. *Solenander.* Sect. V. conſ 15. § 38 39 *Braſſavola* in Hipp. libr. 5 aph. 60. *Pechlin.* obſ. l. 1. obſ 36.

(*g*) *Schenck.* l. c. obſ. 147. *Roder.* à *Caſtro* de morb. mulier. l. 3. c. 18.

tis ad labores excitatur (*h*), natura pellentibus præmaturis turbatur, irritatur, dolores ſpurii excitantur, ante fetus debitum ſitum, ante uterini orificii aperturam, ante denique effluxum aquarum ægra miſere excruciatur, ut ſæpius convulſiones quoque accedant, & ſic antequam veri ad partum niſus oriantur parientis vires conſumuntur, ſicque dolores juſto diutius protrahuntur. Contingit hoc quoque, ſi membranæ ſecundinarum ſunt firmiores, vel adſunt ſcirrhoſæ excreſcentiæ in vagina præcipue circa orificium uterinum, vel ſi illa coaleſcit, vel aliæ ejus læſiones fetus exitum impediunt. Sic & calculus magnus veſicæ, fetus atque uterus male conformatus, vel ſituatus, gemelli æquali enixu ad exitum promoti, nonnunquam etiam molæ & ejuſmodi obſtacula ad dolorum prolongationem anſam præbent (*i*). Dum enim principium vitale ea quæ in utero continentur, ſuo tempore excernere nititur, excretio autem per varia accidentia impeditur, tunc vel auget niſus ſpaſticos & per tempus aliquot continuat, vel ſi ſuæ ſalutari intentioni compos fieri nequit, omnino ſuum officium derelinquit. Id accidit quoque noſtræ parienti, poſtquam enim per tres vel potius ſeptem integras ſeptimanas, quod plane inſolitum, continuaſſent hi niſus ſine ulla neque fetus, neque ſecundinarum excretione ſubſecuta, non quidem ſponte ceſſarunt, ſed arte ſufflaminata & anodyno forſan ſopita natura munus ſuum debitum deſeruit, & fetus ſuis involucris cinctus remanſit in ſuo ergaſtulo.

§. V.

Gerebatur autem noſter fetus per 46. integros annos in ventre materno, quod profecto mirandum, & fœtum per tantum temporis tractum in utero unquam hoſpitatum fuiſſe, me latere, ingenue fateor. Per annum (*k*), per XIV. menſes (*l*), per nonnullos quoque annos

(*h*) Piaculare facinus appellat *Veslingius* Epiſt. 50. annex. Tr. *Bartholin.* de inſolit. part. hum. viis: *Gravidam nondum maturo partu ad fetus enixum compellere.* Conf. Excell. D. D. *Lentiin* Jatromn. Theor. Pr. p. 422. 423. *Pechlin.* obſ. l. 1. 32.

(*i*) Cong. *Lang.* opp. med. diſp. de offic. medic. in part. diffic. §. 6. ſeq. It. *Diſſ. inaug. ann. current. de Dyſtockia Argentor habit.*

(*k*) Vid. Joh. a *Sande* Deciſ. Friſic. lib. 4. Tit. 8. def. 10. *Beuſt.* de matrim. part. 1. c. 36. *Mynſing* lib. 6. obſ. 60. n. 12. De partu undecimeſtri vid. *Harpprecht.* conſil. 51. *Bonet.* Sepulchret l. 3. ſ. 38 obſ. 4. 5. 6.

(*l*) Vid. *Gothofred.* ad Novell. 39 Journ des Sçav. MDLXXXIII. p. 216. quid quod aliqui 16 & 19 menſe excluſos fetus narrent, vid *Spiegel.* de format. fet. P. III. c. 1. *Bigny* Zodiac Gall A. I. p. 25. *Bonet* l. c. obſ. 6 conf *Zacchiæ.* Quæſt. med. legal l. 1. tit. 2. quæſt 6. *Schenck* obſerv. rar De quodam infante, qui in utero materno duos integros annos commoratus, editus vero poſtea in lucem, quaſi compenſaturus moram ſolum ambulaſſe & locutum fuiſſe. *Gregor. Horſt. Marc. Donat.* p. m. 373. quod tamen fabulam ſapit.

annos (*m*) fetus geſtatos, vel demum anno 26. ſenſim ſenſimque fruſtulatim excretos (*n*), vel uti fetus muſſipontanus lapideus vel Senonenſis anno 28. exſectos fuiſſe (*o*), obſervatores teſtantur. Aſt tantum temporis ſpatium ſine notabili incommodo & ſine corruptione fœtum in matre extitiſſe, rariſſimum, hinc forſan etiam evenit, ut D. D. *Wohnlich* hujus mulieris querimonias riſum jocumque faceret. Maximæ quas conqueſta eſt moleſtiæ conſiſtebant primo in pondere quodam gravativo, quod in uteri regione ſenſit, & præcipue in ſurgendo oneri erat. Non quidem negaverim in omni graviditate ejuſmodi ſenſum percipi, hinc propter remanſionem infantis neque venter ſubſidere, nec iſtud incommodum evaneſcere potuerunt, hinc quoque altera, ut & tertia vice gravida, propter pondus duplicatum moleſtiæ augmenta ſumſere, hoc tamen nobis etiam dandum, a ſucceſſiva induratione involucri, hoc ſymptoma ſucceſſive quoque creviſſe, & induratas ſecundinas majus acquiſiviſſe pondus, quam ſi priſtinam retinuiſſent ſubſtantiam (*p*). Alterum incommodum, quod paſſa eſt, fuerat dolor urens in latere ſiniſtro, dextro ſi incumbebat, qui anne ab adhæſione provenerit illo in latere in utero, & a pravo uteri ſitu, an vero quod hic fetus in una hæſitaverit tubarum, in ſeqq. dilucidabimus, quamvis non videatur abſonum, tantam molem induratam, ſi etiam in utero extiterit, præcipue ſi uterus male erat locatus, illud latus, quo adhærebat, vi ponderis aliquo modo deorſum traxiſſe, ſicque ejuſmodi ſenſum dolorificum excitaſſe. Tandem in latere ſiniſtro ſæpius

(*m*) De fetu ſceleti inſtar duobus fere annis poſt legitimum partus tempus excreto vid. Eph. N. C. l. 1. obſ. 1. conf. *Bonnet.* Sepulchret. l. 3. ſ. 38. obſ. 4. §. 2. per quinquennium vid. Journ. des Sçav. 1685 p. m 513. Schol. ultra Sexennium in utero geſtatum E. N. C. Dec. II. 5. obſ. 174. fetus oſſiculi 13. annos in utero retentos, muliere interim bis pariente, vid. ibid. 3. 4. obſ. 87. per 25. annos in utero exiſtente Journ. des Sçav. l. c. conf. Nouvell. de la Rep. des *Lettr.* MDCLXXXV. p. 997.

(*n*) Vid. Eph. N. C. II. 8 obſ. 134. conf *Bonnet.* l. c. Huc quoque referri meretur exemplum ab *Excell. D. Præſide*, *Præceptore Venerando*, mihi relatum, de quadam fœmina, quæ gravida, atque ordinarium pariendi tempus transgreſſa ſucceſſive per alvum oſſicula infantilia rejecit Hæc muliercula etiam antea per alvum aliquando materiam mucoſam ſubcruentam inſtar fluoris albi excrevit, ſed qui nemine animadvertente, ſponte rurſus evanuit. Unde mihi videtur ab ulcere forſan vaginæ inteſtinum fuiſſe exeſum, uti hinc inde obſervationes proſtant. *Foreſt.* l. 28. obſ. 77. Jo. *Lang.* l. 2. epiſt. medic. 39. *Marc. Donat.* l. 4. hiſt. med. mir. c. 22. E. N. C. 3. 4. obſ. 87.

(*o*) Vid. *Strauſſ.* de fœt. Muſſipont. *Bartholin.* hiſt. an. cent. 2. obſ. 100. *Sennert.* Med Pract. Part. II. l. 4. ſect. 4. c. 8 *Bonet.* Sepulchret. l. 3. ſect. 38. obſ. 4. Multi tamen de veritate hujus hiſtoriæ ſubdubitant, fabuliſque annumerant, dum e contrario noſter caſus, qui in multis cùm iſta convenit, certiſſimus.

(*p*) Juxta phyſicos: quo quid durius, eo denſius, pondera autem corporum ſunt, ut denſitas, & variant, prout denſitates variant. vid. *Teichmeyer.* phyſ. exper. p. 85.

ſæpius torminibus, flatulentiiſque vexabatur, quoniam vel tuba vel uterus una cum hac mole in illud latus propendens inteſtina compreſſit, unde ejuſmodi incommoda excitata eſſe videntur. Reſtitat adhuc ſingulare illud phænomenon ſenſus nempe rupturæ, ab exhibito pulviſculo, referente Rever. D. Paſtore, ſubſecutus, quoniam autem neque inſpectio anatomica, neque literæ tam Excell. D. Præſidi quam nobis traditæ ſingularem quendam effectum patefecerunt, hinc de illius certitudine ambigo, judiciumque meum ſuſpendo: obiter tamen notamus Excell. D. D. *Nebel. in Diſſert. all. de extr. fæt. H. ex uter. p.* 34. ſimilem ferme caſum in medium proferre.

§. VI.

Merito hic diſquiſitioni ſubjiciendum problema, *utrum noſter fetus in utero, an vero in tuba fallopiana conceptus fuerit?* Primum declaravere ſectores & apertionis cadaveris ſpectatores, quoniam vero poſtmodum duos adhuc ediderat infantes, hoc reſtitante in viſceribus maternis, multi Celeberr. Viri ſuſpicati ſunt, annon potius in tuba hæſitaverit, præcipue quoniam nullus accuratus Anatomicus ſectioni interfuit, ſicque ſitus a Chirurgis, quod tamen præfiſcine dixiſſe velim, facile falſus aſſignari, & non tam ſollicite obſervari potuit. Neque immerito! Fuiſſe enim in tubis (*q*) ut & aliis corporis partibus (*r*) fetus conceptos generatoſque, autores teſtantur. Et una tuba obſtructa per alteram ovulum imprægnatum utero immitti, ibi incrementum capere, ac tandem maturum infantem in lucem facillime poſſe prodire, quivis facile poteſt comprehendere: ſic quoque hunc fœtum in una tubarum hæſitaſſe, altera aperta

(*q*) Vid. *Abrah. Cypriani* Epiſt. ad *Thom. Millington*, qui fœtum hum. mortuum poſt 21. menſes a prima imprægnatione ex tuba uteri dextra feliciſſime extraxit, matre ſalva, & poſtmodum adhuc bis pariente. Conf. *Elsholz. Epiſt. de concept. Tubar.* Eph. N. C. I. 4. & 5. Append. p. 74. Act. Erud. 1701. p. 82. Act. Acad. Reg. Sc. 1702. p. 277. 398. Act. Angl. num. 47. quamvis auctor ultimæ obſervationis *Vaſallus* neget conceptionem in tuba, ſed in utero ſecundo factam, Graafiumque cum aliis deceptum fuiſſe. Conf. *Riolan.* Anthropogr. L. II. c. 35. *Marquard.* Empir. Pract.

(*r*) Uti in abdominis, ventriculi &c. cavo, vid. *Salmuth* cent. 1. obſ. 64. cent. 2. obſ. 94. Eph. N. C. I. obſ. 110. II. 7. obſ. 10. & 237. Journ. des Sçav. 1669. febr. ex *Mauriceau* Tr. des malad. des femmes groſſes. Conf. *Hild.* cent. 1. obſ. 64. *Laur. Strauſſ.* de fœt. Muſſipontan. p. 91. Pecul. Tr. de fœt. extra uterum in abdomine genito Autore *Deuſingio. Bonet.* Sepulch. l. 3. ſ. 38. obſ. 3. §. 9. 10 obſ. 4. § 8. De fetu in veſica urinaria reperto vid. Act. Lipſ. 1717. p. 307 In tumore ſtrumoſo fæminæ poſt obitum aperto invento, medii digiti longitudinem æquante Eph. N. C. II. 10. obſ. 56 Notæ quoque ſunt hiſtoriæ fetus Aurelianenſis Ibid. l. 1. p. 255. Toloſani, cujus hiſtoriam *Baile* operibus ſuis annexit. Conf. *Hartſœker* cont. conj. phyſ. p. 136. Act. Angl. Vol. VII. p. 137.

aperta remanente, & ita per illam ſecunda & tertia vice ovulum impraegnatum, in uterum devolutum, ibi nutritum & tandem fœtum editum fuiſſe, non ſine ratione autumant, præcipue ſi addis iſtud, quod chirurgus poſtmodum tranſcripſit: *Ich befande gleich, daß ſich die Kugel nicht völlig in der* matrice *befunden, jedoch iſt ein dünnes Häutlein um die völlige Kugel geweſen, daß ich doch der völligen meinung bin, daß es von groſer Auſdehnung der Kugel, und denen noch 2 getragenen Kindern: Welches ſtarck auf die lincke Seiten getrieben geweſen, und den rechten Gang zur Geburth nicht verrichten können. In keinen beſondern Sack war es nicht gelegen &c. rechter Seit war die mutter noch zimlich, aber lincker Seit, wo die Kugel angeheffter war, da iſt alles wunderlich mit allerhand Drüſen und Maaſern zu ſehen geweſt.* Literæ autem Paſtoris retulerunt: *daß die* matrix *ſo klein geweſen, als bey einem Kind von 2 Jahren.* Sic & huc referendum ſymptoma illud, dolor ſcil. urens in ſiniſtri lateris regione umbilicali, ut & tantum temporis ſpatium, quod in ventre materno extitit. Ex tuba enim, ſi ibi accreverit, & majorem in molem excreverit, minime potuiſſet in uterum devolvi, & in lucem, niſi adminiſtrata ſectione, protrahi, hinc ominabantur, ibi demum in ejuſmodi oſſeam compagem ſecundinas degeneraſſe, nam ex utero tam tempore partus, quam poſtmodum conatibus naturæ vel ruptis ſecundinis vel illis incluſum fœtum, etiamſi uterus prave fuiſſet collocatus, attamen facilius & certius prodiiſſe. Neque concipi poſſe, conjiciebant, hunc globum in utero & ſimul duos infantes ſubſecutos tempore geſtationis ibi hoſpitatos fuiſſe. Quæ omnia & ſingula, etiamſi non parvi mihi videantur momenti, ſuſpicionemque de conceptione tubaria corroborent, in utero tamen hunc globum extitiſſe & per dies vitæ ibidem geſtatum fuiſſe, multi ſine ullo impedimento fieri potuiſſe & factum fuiſſe exiſtimarunt, quod enim ſpectat infantes annis ſubſecutis editos, nil impedire, ſibi perſuaſerunt, duos infantes ſimul peculiaribus ſuis tunicis involutos (*s*) poſſe in uno utero ſubſiſtere, quod non tantum ſuperfœtatio, de qua plurima evolvimus exempla (*t*), ſed & ſi illam negas (*u*), vel diverſas ætates embryo-

(*s*) Non quidem negaverim gemellos plerumque uni chorio & duplici amnio incluſos eſſe, bene tamen monet *Rommel. naturam nulli regulæ certe ſeſe adſtringere*, vid. Eph. N. C. 3. 7. & 8. p. 70.

(*t*) Vid. infr. §. 8.

(*u*) Uti noviſſime de la *Motte* in diſſert. *ſur la generation & ſur la ſuperfetation* auſus fuit, cujus ſummam vid. in Journ. des Sçav. 1718. Mois Juillet p. 95. ſeq. conf. *Zacchiam* l. 1. 3. q. 3. n. 1. Jo. *Valverdam* anat. l. 3. c. 14. *Auguſtin.* de civit. Dei c. 6. Sed his egregie reſpondet *Viardel* obſ. de Part. l. 1. c. 6. in fin. & affirmat. una cum *Foreſt.* Schol. ad l. 28. obſ. 45. *Horſt.* de cauſ. ſimilit. *Laurent.* anat. l. 8. q. 22. *Plater.* prax. med. tit. 3. l. 2. c. 1. p. 473. *Zach.* l. c. *Schott.* phyſ. cur. l. 3. c. 30. *Vid. Vidius* de tuend. valetud. l. 14. c. 7. *Fœſ.* not. ad *Hipp.* l. de ſuperfœtat. f. m.

embryonum, ſic diverſam illorum magnitudinem objicias, quotidiana experientia de gemellis teſtatur, qui unius ejuſdemque ætatis, magnitudiniſque exiſtunt, & tamen anguſtis hiſce limitibus includuntur, niſi quod uterus paulo magis amplietur, utpote qui mirum in modum extendi poteſt, quod gravida noſtra non ſine ſummis moleſtiis experta eſt. Quoniam autem fetus a primis ſpaſmodicis conſtrictionibus propter ſitum uteri vitiatum & forſan imperitiam obſtetricis excerni non poterat, multo minus tempore ſecundi & tertii partus hi niſus quicquam valuerunt efficere, quo majorem globus acquiſivit ſoliditatem, quo diutius in utero extitit, quo magis exſiccatus, quo magis accretus uteroque impactus, imo natura laboris ſui hic fruſtra antea tentati memor, jam nil quicquam amplius ad illius expulſionem ſuſcepit, quibus accedit fetus in globo lenta mors atque extinctio, hinc illius quoque motus, quos nonnulli requirunt, ceſſarunt. Tandem non parum contra conceptionem tubariam pugnare, objiciunt, infantis magnitudo, quæ a maturo ad partum fetu vix recedebat, & quod omnibus membris erat perfectus, non compreſſus, ſed naturalem habebat ſitum & figuram, quæ minime convenire cum fetu tubario, neque tubam in tantam molem poſſe expandi, neque ad hujus vegetationem ſufficiens largiri nutrimentum, perhibent (*x*). Quod meum igitur qualecunque attinet judicium, certi quid hic determinare nequeo, quippe tota res valde incerta atque dubia & ſolum ex relatione chirurgi atque Paſtoris pendet, cui quantum fidendum, unius cujuſcunque judicio relinquo.

§. VII.

Cauſæ quæ ad partum difficilem, & fœtus retentionem anſam præbent, diverſæ exiſtunt (*y*), quas tamen ſupra jam obiter tetigimus, hinc præcipuas paucis tantum repetamus. Dependent autem vel à matris, vel ipſius infantis, vel obſtetricantium vitio atque culpa. Si fœminæ

114. Nec reticenda quæſtio ingenioſa, quam *Caſp. Bauhin.* App. ad *Rouſſet.* de Part. Cæſar. movet: *Num mulieres, quæ ſuperfœtare ſolent, vel plures quam duos fetus generant, uterum bipartitum habeant?*

(*x*) Placet hic ſubnectere judicium anatomici conſummatiſſimi D. D *Salzmanni*, *Patroni æternum devenerandi*, de ejuſmodi infantibus in tubis conceptis dum in diſſert. ſua ſub Præſidio habit. *de utero mul.* hæc leguntur verba: *Sed quales fuerunt fetus illi? Sceletis quam embryonibus ſimiliores, emaciati, exſucci atque exſangues, adeo ut totus corpuſculi habitus ſatis indicaverit, iſtos non a matrice veluti benigna matre, ſed a noverca eſſe enutritos.*

(*y*) Vid. *Laug.* Opp Diſp. XLII. XLIII. Diſſert. Inaug. Ann. current. Argent. habit. De *Dyſtokia* Bonet. Sepulchret. L. III. S. 38. obſ. 7. Schol. 1. Diſſert. Excell. D. D *Nebel. de Extractione Fœtus H. ex Utero.* §. 3. 4. 5 ſeq. Conſulantur Autores de Morb. Mul. Conf. Act. Hafn. Vol. III. obſ. 13.

minæ nimis plethorico atque obeſo corporis habitu ſunt præditæ, difficile concipiunt, difficulterque pariunt (*z*); Si è contrario debiles ſunt, morboſæ, gibboſæ vel delicatulæ, quoque non ſine magno labore parere ſolent; Primiparas plerumque difficiliori partu eſſe obnoxias, obſtetricum quotidiana autopſia teſtatur, & quidem vulgo vel nimis juniores, vel nimis annoſæ (*a*). Non parum tandem ad dyſtockiam confert prava partium generationi inſervientium conſtitutio, dum vel Scirrhoſæ excreſcentiæ, ulcera, membranæ &c. vel vaginam vel uterinum orificium occupant, vel prolapſus infelicem reddit partum: It. oſſis coccygis induratio, ſique nimis introrſum-ſpectat (*b*), calculi veſicæ, dolores juſto diutius emanentes, langueſcentes, præmaturus aquarum effluxus ſicque viarum ſiccitas, uti & uteri perverſus ſitus (*c*), quando videlicet in pelvi prave locatus, per ejus oſtium diſtortum fœtus in lucem prodire nequit. Si enim pelvis nimis anguſta, non rotunda, ſed juxta utrumque latus nonnihil extenſa atque ovalis, vel etiam plana nimis eſt, uterus dextrorſum, ſiniſtrorſum, vel antrorſum propendet & ejus oſtium ad ſiniſtrum vel dextrum pelvis latus, vel etiam ad os ſacrum convertitur, & ab accumbente fœtu difficilius aperiri poteſt, præcipue ſi caput ejus majuſculum fuerit. Sic quoque embryo multum partum ſelicem retardare imo impedire valet, ſi male in utero collocatus, in Tuba vel ovario conceptus, ſi utero perrupto inteſtinis incumbit, ſi ejus membranæ juſto firmiores ut rumpi nequeant (*d*), ſi fœtus male conformatus (*e*), juſto grandior (*f*), debilis (*g*), morboſus

(*z*) Vid. *Foreſt.* L. XXVIII. obſ. 74.

(*a*) Hoc ultimum nonnulli indurationi Juncturarum oſſium innominatorum adſcribunt, vid. *Lang.* l. c. Phyſiol. p. m. 252. conf. Eph. N. C. II. 7. p. 461. *Pineum*, *Rouſſet.* *Baubin.* *Fernel.* *Riolan* *Gorræum*, *Hildanum*, *Hoeferum* &c. Negatur ab Illuſtr. *Franc.* à *Frankenau* Satyr Med. Cont. VII. § 2. It. *Pareo* L. de Generat. Hom. cap. 13. *Barthol.* A R. Lib IV. c. 16. *Binninger* c. II. obſ. 41. J. R. *Salzmann.* obſ. ann. 23. Jan. 1612. *Nenter.* Phyſiol. p. 348. Ex quibus omnibus & ſingulis concludo fœtum noſtrum difficillime in lucem prodire potuiſſe, præcipue poſtquam dolores ceſſarant, orificium uteri in ſtatum priſtinum ſeſe conſtringeret, fœtuſque lente interiret, omnis ſpes ullius partus evanuit, ac nulla alia medela, quam ſectio paragr. ult. proponenda, ſupererat. Etſi enim proſtent exempla embryonum, quos per varias inſolitas vias provida natura expulit, vid. Eph. N. C. II. 2. p. 231. II. 8. obſ. 100. Schol. III. 4 obſ. 131. 5. & 6. obſ. 106. *Tulp.* L. IV. c. 39. 40. Hiſt. Acad. R. Sc. Tom. IV p. m. 312, attamen illa plane ſunt ſingularia, & inter centum mulieres vix una de tanta felicitate ſibi gratulari poteſt, qualia contraria exempla leguntur apud *Job.* à *Meckren.* p. 387.

(*b*) Vid. *Bonet.* Sep. L. III. S. 38. obſ. 3. §. 12.

(*c*) Vid. *Deventer* de Art. Obſtetric. c. 27. Conf. ſingularem obſervationem, quam ex *Sennerto* allegavit *Verduc.* Chirurg. P. I. c. 36

(*d*) *Mauriceau.* ob. 662.

(*e*) Vid. *Schenck.* *Barthol.* *Tulp.* eph. N. C. paſſim. &c. præcipue autem *Bonet.* ſepulchr. L. III. S 38. obſ. 6.

(*f*) *Foreſt.* L. XXVIII. obſ. 20.

(*g*) Eph. N. C. II. 1. obſ. 107.

boſus (*h*) vel plane mortuus: Si funiculus collum circumdat, ſi cum mola fœtus geſtatur, ſi gemini æquali enixu ad partum properant [*i*], & quæ ſunt ſimilia. Obſtetricum denique imperitiam multum etiam ad partum difficilem contribuere, res eſt cuivis proh dolor! nota, & ſupra jam ſatis ſuperque demonſtravimus. Reſtat igitur cauſa, quæ noſtrum fœtum in ventre materno detinuit, quoniam autem de ejus ſitu minime ſumus certi atque convicti, B. L. vitio nobis non vertat, ſi denuo conjecturis inſiſtimus. Si in Tuba latitavit, res eſt confecta, ex tuba enim fœtum perfectum & omnibus membris abſolutum per ordinarias vias prodire poſſe, nemo niſi veſanus affirmabit. Si vero in utero hoſpitatus fuerit, tunc maxime veriſimile mihi videtur ſupra memorata cauſa de ſitu uteri vitiato, illumque nimis ſiniſtrorſum inclinaſſe, & ſic partum impediviſſe. Cæterum anne aquarum effluxus, non ſubſecuto infante, & denuo viæ reſiccatæ, utrum dolores intempeſtive mitigati, utrum membranæ juſto firmiores, aliæque cauſæ externæ, poſito quod in utero extiterit fœtus, moram non injecerint partui, non omnino à veritate abludit. Quia igitur natura, poſtquam omnem adhibuiſſet operam, hujus fœtus excluſionem promovere, ſicque ſcopum ſuum attingere non poterat, deſeruit labores, & reliquit hunc globum in corpore in loco minus ad actiones vitales neceſſario, hinc etiam mulier ſecum ſine ulla ſanitatis periclitatione geſtabat, imo ſine magno incommodo per totum reliquum vitæ curriculum, quippe neque ad ſanguificationem, neque ad ſanguinis circulationem, neque ad nutritionem, neque ad reſpirationem neque ad reliquas actiones hujus indurati globi tanquam rei plane alienæ opus habuit, & omnes actiones ad vitam neceſſarias, hoc globo non obſtante in corpore ſuo exſerere poterat, unde evenit, ut etiam mulier parum moleſtiæ ſentiret. Sicuti è contrario ſi ejuſmodi indurationibus infeſtantur viſcera nobiliora, & ad ſuſtentationem vitæ ſumme neceſſaria, tunc non poteſt non fieri, quin morbi hydropici, tabifici, febres lentæ &c. preſſo ſequantur pede, donec tandem plerumque mors ſcenam claudat.

§. VIII.

Sed devolvor ad quæſtionm Pyrrhonicam: *anne videlicet hic fœtus tamdiu in viſceribus maternis hæſitaverit?* Hiſce autem parata eſt reſponſio, quod non tantum à tempore conceptionis, graviditatis, doloribus ad partum tendentibus, & ab induratione oſſea involucri ſigna poſſint depromi,

(*h*) Hydropici vid. M. A. *Severinum* de recond abſceſſ. nat. p. m. 226. Eph. N. C. I. 1. obſ. 42. Plures morbos in infantes utero adhuc incluſos a matre derivari poſſe vid. *Jo. Mauric Hoffmann.* Diſqu. C. H. Anat. Pothol. Specim. X. p. 16.

(*i*) Fœtus gemellus, quorum alter ſuo capite alterius capiti inſiſtens impedimento fuit, quo minus neuter naſci potuerit vid Eph. N. C. III. 4. obſ. 122.

mi, ut pote quod nonniſi longo temporis intervallo potuit in ejuſmodi ſubſtantiam duram degenerare; ſed etiam ab ætate mulieris diſpaleſcere poteſt, quæ prope conficiebat centum annos, poſt finem autem ſeptimi ſeptenarii utplur. menſium fluxus & habilitas ad conceptionem ceſſat, unde quivis ſanæ mentis compos videbit, illam antea concepiſſe. Uti & illud dubium, utrum videl. antequam duo infantes in lucem fuerunt editi, an vero demum poſtea fuerit conceptus hicce fœtus, nullius eſt momenti, omnia enim ante ſecundam & tertiam impprægnationem ſigna graviditatis aderant, partus inſtabat, nil ſubſecutum, venter tumebat ut antea, quare primum in dubium vocitem? Si igitur gravida erat, nec fœtus edidit, remanſit ille in ventre materno, & quidem etiam per tempus geſtationis reliquorum infantum. Hunc etiam fœtum, & primum prognatum infantem pro uno eodemque venditare maximam redolet inſaniam, quippe non tantum fœtus per tantum temporis ſpatium in utero vivere nequiverat, ſed etiam tumor ventris, editis duobus infantibus non ſubſidebat, ſed in ſtatu priſtino una cum reliquis graviditatis ſignis permanſit. Si vero quis neget potuiſſe fieri imprægnationem fœtu in utero jam exiſtente, huic reſpondeo, vel fœtus noſter utero inhæſerat vel tubæ, ſi poſterius affirmat, nullam video rationem, quare non per alteram tubam apertam potuerit ovulum in ovario fœcundari, & in arvum naturæ deportari, ſi prius defendit, eum relego ad ſuperfœtationem, quam tot comprobant exempla (*k*), & prioribus menſibus eam contingere, conceptionemque iterari poſſe, egregie demonſtravit *Harderus* (*l*), Plurimique alii Cordati Viri (*m*).

§. IX.

Progredior itaque ad fœtum ipſum, qui ferme partum maturum tam magnitudine quam reliqua figura repreſentabat, omnia membra erant abſoluta, ſitus naturalis, ſicque in hiſce omnibus nil reperiebatur ſingulare, niſi quod funiculus umbilicalis ſpatio quatuor circiter digitorum ab umbilico diſruptus fuit, quod anne rudi Globi tractationi & apertioni Chirurgorum ſit adſcribendum, an vero tractu temporis friabilis

(*k*) *Borrich.* Act. Hafn. Vol. V. 31a. exempla recenſet, It. Eph. N. C. II. 7. obſ. 31. & 165. p. 319. Conf. *Lentil.* Micellan. Med. P. III. p. 301. *Schenck. Sennert. Donat. Wolf.* Cent. XVI. Memorab. f. 987. *Harſsdorffer groſſer Schauplatz* Hiſt. 141. 24. *Bartholin.* cent. IV. hiſt. 14 *Rouſſet.* de part. cæſ. S. VI. c. 7. *Braſſavol.* comm. ad V. aph. 28. *Franc.* a *Frankenau.* ſatyr. med. cont XII. De Superfœtat. *Salmuth.* Cent. III. obſ. 33. *Bonet.* Sepulchr. L. III. 37. obſ. 6.

(*l*) Eph. N. C. II. 2. obſ. 185. p. 410. *Adr. Spigelius.* Fabric. Corp H. L. VIII. c. 23. exiſtimat, os uteri gravidis hiare, tantoque magis, quo viciniores ſunt partui, cui tamen opinioni ſubſcribere nequeo.

(*m*) *Sennert. Sperling.* de Format. Fœt. p. 79. *Zacchias*, *Bauhin.* ad *Rouſſet.* &c.

abilis factus, ſicque ſponte ruptus fuerit, ambigo, & ut verum fatear, prius valde veriſimile mihi videtur, quippe exacte illo in loco, ubi ex umbilico emergit, & verſus poſteriora vergit, globus diſciſſus fuit, & frequenti eius apertione & demonſtratione, facile dilacerari potuit; quid quod ex ipſis literis Reverendi D. Paſtoris loci ad me datis innotuit, funiculum ibi parietibus involucri adhæſiſſe, & ab inciſoribus ſeparatum fuiſſe, ex qua ſeparatione forte dilaceratio prognata. In globo enim ruptum fuiſſe, dubitationem mihi injicit totius fœtus bonus habitus, nullibi inventum putrilaginoſum, nullibi flaccidum, funiculus itaque ſolus, quamvis totus eſſet exſuccus, & aridiuſculus, non tamen adeo erat friabilis, ut ſponte abrumperet. Neque fœtus in utero ſuis volutationibus & calcitrationibus illum diffregit, quia vix loco ſe movere poterat, & ſi factum fuiſſet, quod tamen captum humanum ſuperat, neceſſario maxima hæmorrhagia ſubſecuta fuiſſet, quod tamen in ſectione ſecus repertum. Quamvis hoc quoque non negaverim, quoniam nullus amplius liquor per iſta vaſa vehebatur, illa exſiccata à leviſſima externa violentia lædi potuiſſe.

§. X.

Fœtum intra ampliſſimum hocce temporis ſpatium mortuum fuiſſe, quis dubitat; Non quidem negaverim, poſſe fœtum ultra ordinarium geſtationis terminum in ſuo ergaſtulo aliquamdiu ſervari vivum, aſt per ſemi ferme ſeclum, ut in noſtro contigit fœtu, nec ratio nec experientia ſuadet. Antequam vero ad cauſas progrediar, quæſtio eſt diſcutienda, *quo tempore noſter fœtus fuerit defunctus?* utpote quæ exinde eo melius innoteſcunt. Ante partus legitimum tempus in utero interiiſſe nulla proſtant indicia, ſed potius mater manifeſtos embryonis motus ſæpius ſenſit, hinc vel in partu à conſtrictionibus forſitan ſpaſmodicis continentis jugulatus fuit, vel ſubſequentibus demum temporibus è vivis fuit ereptus, & quidem non propter reſpirationis defectum, quem nonnulli, ſed falſo accuſant, multo minus flammulæ vitalis in utero extinctionem [*n*], cujus tanquam non entis nullæ ſunt affectiones, niſi per metaphoram intelligas principium agens vitale, animam puta immaterialem; quæ tamen non extinguitur, ſed ſolummodo à ſuo corpore ſeparatur, neque meconii retentionem neque putrefactionem liquoris amnii, neque ſolum alimenti defectum pro genuinis cauſis agnoſco [*o*]: Sed potius ſtati partus temporis tranſgreſſionem, & fœtus diuturnam retentionem in anguſtis carceribus in cauſa fuiſſe reputo, quod profecto plane aliquid extraordinarium erat, quicquid autem in Corpore Hum. fit contra ordinarium naturæ curſum, illud ut plur. ſumme

(*n*) Vid. Eph. N. C. II. 2. *obſ.* 90. *Schol.*
(*o*) Conf. *Lang. Opp. Med. Phyſiolog.* p. 252. 253.

me periculoſum, & corpus tenellum embryonis facillime lædere vivacitateque privare poteſt. Ad hoc non parum quoque contulit degeneratio & induratio membranarum, quamvis enim non negaverim, placentam totam non fuiſſe induratam, hoc tamen autopſia docuit, illam partem, quæ verſus fœtum ſpectabat, omnino occalluiſſe, etſi non tantam duritiem acquiſiverit, uti reliqua circumferentia, & vaſa umbilicalia omnino obliterata atque clauſa fuiſſe, unde ſanguinis circulus a fœtu ad matrem & vice verſa ſenſim ſenſimque impeditus, alimonia ſubtracta, ſanguinis refluxus tandem totaliter cohibitus, neceſſario lentam mortem intulit. Po et quidem objici à continuo arteriarum impulſu, vaſa non potuiſſe occalleſcere, ſed ipſarum arteriarum oſſificatio, quæ ſæpiſſime contingit, ſcirrhi in partibus arteriis ſcatentibus, & ſimilia contrarium ſatis ſuperque teſtantur, de quibus tamen infra pluribus agemus. Denique multum etiam ad interitum noſtri tenelli contulit aquarum Amnii defectus, deficit autem hoc liquamen vel ſtatim ab initio vel tractu temporis vel ruptis ſecundinis effluit, vel per poros tranſudat, vel ſpiſſeſcit. Quamvis igitur nulla in globo obſervari poterat fiſſura, attamen partus tempore multas effluxiſſe ex muliebribus aquas ex literis Chirurgi nuper ad Excell. D. Præſidem datis innotuit, hinc hoc quoque nutrimento ſubtracto fœtus non potuit non mortem cum vita commutare [†].

§. XI.

Quod vero maxime notatu & admiratione dignum eſt in noſtro puſillo, in eo conſiſtit, quod tamdiu & quidem per XLVI. annos incolumis ac ſine ullo putredinis ſigno conſervatus fuerit. Poſſunt quidem in locis ſiccis corpora exſiccari, atque ſic diu putredo arceri, omnes enim fermentationes & putrefactiones fiunt in liquido, & ſic per aquam & in aqua. Hinc Hyemali tempore, ubi corpora animalium conglaciantur, diu à putredine conſervantur, nam in omni fermentatione & putrefactione aqua diſſolvit illa principia, quæ mutuam actionem, & reactionem præſtant, uno verbo, principia fermentationis [*a*], nam

> Tabe fluunt carnes, corrodunt omnia vermes,
> Sic ſpecies hominis fit putrefacta cinis (*b*).

Sic dantur etiam peculiari virtute prædita loca, in quibus corpora ſatis diu

(†) Conf. *Pechlin Obſ.* L. I. 29.

(*a*) Vid. *Teichmeyer Phyſ. Experim.* p. 244. Conf. *Comenii Diſquiſ. d. Calor. & Frigor. Not.* p. 64.

(*b*) B. *Eugen. Jun. Epiſc. Tolet. in Eleg. de morte* v. 13.

diu incorrupta manent, ut Toloſæ in fratrum minorum cœnobio in loco ſubterraneo ſepulti per DC. annos a putredine non corripiuntur (*c*). Sic cerebri medulla mollis & non fœtens in craniis poſt 70 circiter annos e puteo Dominicanorum Caſtrenſium eruta (*d*). Talia exempla hinc inde plura proſtant, repertorum ſcilicet in tumulis incorruptorum. Sic in Hammoniorum Libiæque regione arenarum ſyrtes ventorum turbine ſublatæ incautos viatores obruunt, unde horum cadavera a flagrante ſolis æſtu torrentur, exareſcunt, & ſub titulo mumiæ ad nos tranſportantur (*e*). Sic æſtivo tempore patibulo ſuſpenſi a ſole exſiccantur, & diu intacti pendent. Sic cadavera ad uſum medicum (*f*), & fumo carnes animalium exſiccantur, quod omnibus mulierculis notum. Verum enim vero non tantum adultorum cadavera mediante ſole, igne (*g*), & locorum naturali ſiccitate exſucci conſervantur, ſed quoque infantes in utero materno ſceletorum inſtar reperiuntur, quod ſæpiſſime triſtis proh dolor! edocet experientia (*h*), magna enim vis eſt lenti aſt diuturni caloris animalis, a quo ſucceſſu temporis ejuſmodi ſceleta uterina in oſſeas etiam ſtatuas transformari poſſunt (*i*), præcipue ſi mater ſicci & ſtrictioris eſt habitus corporis, vel ſi vinolenta, ſpirituoſiſque aſſueta liquoribus, vel ſi alio quocunque modo, alimonia fœtui ſubtrahitur, vel aquæ deficiunt & nimis cito effluunt. Non autem ſola ſpontanea ſiccatio cadaverum a putrefactione præcavet, ſed poſſunt etiam ſervari condimentis (*k*), ac liquoribus

(*c*) *Bartholin. Hiſt. Anat. Cent.* I. *obſ.* 62. circa fin. Conf. *Jo. Henr.* à *Pflaumern Mercur. Ital.* p. 49.

[*d*] *Borell. Cent.* 2. *obſ.* 36. p. 133. ſeq.

[*e*] *Schrœder. Pharm. med. chym.* lib. 5. claſſ. 1. p. 833. *Lang. opp. lect. de mater. med.* p. 434. *Camerar. hor. ſucciſiv.* c. 70. *Olbar. Kunſtkammer. p.* 71. *Happel. relat. cur.* A. I. p. 702.

[*f*] *Croll. Baſil. Chym.* p. 358. *Lang.* l. c. *Schrœd.* ibid.

[*g*] Uti Americanorum & Virginienſum cadavera regia ſiccantur. vid. *hiſt. antip.* P. I. p. 170. ex navigat. *Richard. Greinville*, It. p. 183. ex navig. *Smithi.*

[*h*] *Bartholin. cent.* 1. *obſ.* 12. It. in animalibus. ibid. *cent.* 2. *obſ.* 2. *Eph.* N. C. II. 7. *obſ.* 20. Conf. Mumiam iſtam leporinam Eph. N. C. l. c. p. 45. It. Excell. D. *Rommelii diſcurſ. phyſ. med. de fœt. lepor.* qui egregie demonſtrat: *quomodo etiam citra putredinis fœtorem utero materno bene valente embrya exareſcant.* Conf. *Miſcell.* N. C. I. 1. *obſ.* 1. *Schol.* 9. & 10. *obſ.* 162. III. 7. & 8. *obſ.* 24. *Pechlin.* l. 1. *obſ.* 28. *Hildan. cent.* 2. *obſ.* 52.

[*i*] Vid. Eph. N. C. II. 7. p. 45.

[*k*] Sic reges peruvianorum pinguedine arboris cujuſdam odoriferæ condiuntur, cujus tanta eſt virtus, ut cadaver imbutum corrumpi non permittat. vid. diſſert. M. *Chriſt. Hoffmann. de Pollinctur. Antiquit.* 1669. *habit.* §. 16. Ita quoque Auguſtus in Ægyptum veniens corpora Alexandri M. & Ptolomæi multis ante annis in ſepulchris condita, ita ſervata conſpexit, ut extarent adhuc cutis, & omnia membra vid. *Georg. Paſchii invent. nov. antiqu.* p. 37. ſeq. Conf. Eph. N. C. II. 8. obſ. 137. p. 297.

ribus balſamicis (*l*), ſpirituoſis, aromaticis, ſalinis (*m*) &c. quæ diſſolutiones partium impediunt, vel liquidum ad putredinem inclinans tempeſtive a reliquis terreſtribus partibus ſeparant. Sic anatomiæ peritis nota eſt famoſa iſta balſamatio *Bilſiana*, quam tamen nonnulli in dubium vocarunt. Merito quoque hic commemorandæ mihi veniunt *Gabrielis Clauderi*, *Nic. Stenonis*, ut & *Anatomici Amſtelod. Conſummatiſſimi Ruyſchii*, qui ultimus cadavera liquore & arte balſamandi tam nitida ſervat, ut color atque conſiſtentia naturalis cutis muſculorumque viſui & tactui ſeſe exhibeant. Neque reticendus liquor quidam balſamicus, reſinoſus, ſuavemque odorem ſpirans, quem poſſidet Excell. D. D. *Salzmannus*, qui etiam egregie putredini reſiſtit. Huc quoque eſt referenda pollinctura veterum atque recentiorum (*n*), ſi videl. cum vel ſine exenteratione, putredinis & putoris amoliendi gratia, cadavera humana condiuntur, quod penes noſtrates magnatibus conſuetum eſt, in nonnullis autem regionibus cuivis condiri fas eſt (*o*), ita ut in Egypto nemo moriebatur, cujus funus quocunque modo non condiretur, piſſaſphalto validiſſimo ſaltem (*p*). Sic & nix corpora ad ſatis longum temporis ſpatium a diſſolutione præſervat, quam ob rem *Bartholinus* corporum in Grœnlandiæ parte, Spizberga, ſepultorum incorruptionem nivium ſali, putredinem inhibenti, in univerſum adſcribit [*q*], quam tamen rationem pro genuina venditare non audeo. Tandem ſi corpora ab aëris attactu præſervantur, quoque illibata permanent, omnes enim efferveſcentiæ, fermentationes, putrefa-

[*l*] Quibus affinis eſt liquor ille mirandus, cui Tulliolæ, Ciceronis filiæ, corpus illæſum innatavit. *Pflaumer* l. c. p. 320. Cujus corpus per 1500. vel 1700. annos incorruptum eſt inventum teſte *Cæl.* Rodigini. l. 3. *Ant. Lect.* c. 15. 23. Quamvis relationi huic vix fidem adhibeat *Caſp. Sagittarius*, Tulliolæ cadaver in cineres crematum fuiſſe firmiſſime arbitratus.

[*m*] Uti ſal mirabile *Glauberi*, de quo judicium vid. *Borrich. Epiſt. ad Thom. Bartholin.* 89. *cent.* 3. *p.* 385. Huc etiam omnia ſalia ſunt referenda conf. *Paracelſ.* l. 3. *de conſerv. rer.* f. m. 15. quamvis *Kircher. Oedip. Ægypt.* T. III. *Synt.* l. 3. c. 3. §. 2. p. 308. neget, ſalia corpora conſervare, ſed potius diſſolvere conf. diſſ. *Gerber.* De condit. Mort. Theſ. 14. Neque nitrum eſt omittendum vid. *Herodot.* L. II. c. 86. p. 120. ſeq. Conf. *Diſſ. alleg. Hoffm.* §. 13. *Vesling. Epiſt. Poſth.* 39. p. 151.

[*n*] De hac pecul. vid. Diſſert. D. D. *Andr. Rivin.* It. *Hoffmanni modo alleg. Gothofr. Gerberi diſſ. inaug. De conditur. mortuor.* 1712. *Francof. ad viadr. habit.* conf. *Gryphium de Mum. Uratilav. Joach. Struppium de Mum. Ægypt. Phil. Camerar. bor. ſuccif. cent.* 1. cap. 14.

[*o*] Sic Chilenſes omnia cadavera inhumata per menſes aliquot herbis aromaticis involuta adverſus putredinem aſſervant. Barlæus *de Reb. geſt. ſub Mauric.* p. 271. conf. *Rochefort. de inſul. antill.* P. II. p. 262. *Alex. de Rhodes hiſt. Tunquin.* l. 1. c. 21. p. 64. *Cotovic.* Itin. c. 60. p. 153.

[*p*] Vid. *Bellon.* l. 2. obſ. c. 47.

[*q*] L. *de uſu niv.* c. 11. & c. 6. *Sturm. Phyſic. Elect.* p. m. 613.

trefactiones &c. unice fere ab aëre dependent, hinc in vitris per antliam pneumaticam exſuctis & epiſtomio clauſis poſſunt conſervari fructus, alias fermentationibus obnoxii, item & flores, carnes &c. ſine ulla alteratione [*r*]. Quare olim perſis ſolenne erat, ut, priusquam corpora mortuorum humaſſent, cera oblinirent [*s*], ne ſcilic. ab aëre, aqua aliiſque externis injuriis tam cito corrumperentur. Ita & inſulæ coreæ incolæ mortuos triennio domi inſepultos pictatis loculis includunt [*t*], quod & Sinenſium quidam in morte parentum ſuorum faciunt [*u*]. Ita quoque inſecti varia ſuccino incruſtata [*v*] reperiuntur, quæ propter denegatum aëris acceſſum nunquam corruptioni ſunt obnoxia, ad cujus imitationem ductu Exc. D. D. *Henningeri*, nunc beate defuncti, maſſa quædam reſinoſa ex maſtiche & terebinthina conficitur, huicque inſecta impacta ab omni putrilagine diutiſſime præſervari queunt. Hoc ultimum aëris videl. denegatum aditum in cauſa quoque fuiſſe reputo, quod noſter grandævus fetus tamdiu incorruptus imo parum immutatus ſubſtiterit in ſuo ergaſtulo, quoniam enim nullibi tam propter continentis ſive uteri ſive tubæ arctiſſimam clauſuram, quam propter involucri oſſificationem aër exterior libere accedere poterat, adeo præcipitem & vehementem corruptionem non ſubiit, & ſub hoc ſtatu ſatis longo tempore, internam ſuæ mixtionis penitiorem everſionem non eſt expertus, donec globo adaperto vix effera putredinis vis infringi & ſufflaminari poterat, quamvis clauſus per multos adhuc annos incolumis ſervari potuiſſet. Sic etiam molæ [*x*], aquæ peculiaribus folliculis & membranis incluſæ [*y*], per lon-

[*r*] *Teichmeyer.* l. c. p. 156. conf. Excell. D. D. *Wedel* dec. 5. exerc. 6.

[*s*] Poſt. *Ciceron.* L. 1. *Tuſc.* *Strabo* obſervavit l. 15. p. 505. inquiens: Θάπτουσι δὲ κηρῷ περιπλάσαντες τὰ σώματα. Ita Æthiopes, teſte Herodoto l. 3. mortuos ſuos jam arefactos gypſo induxere.

[*t*] *Neuhof.* *deſcript.* *Sinæ* c. 18. p. 403.

[*u*] Ibid. c. 5. p. 283. Conf. linum asbeſtinum, quo olim corpora magnatum ſervabant integra & incorrupta vid. Eph. N. C. II. 2. p. 113.

[*v*] *Theodor.* *Kerkringius* integra cadavera ſuccino circumfuſo condivit, quam ſolutionem ſuccini ille ſolo regimine ignis fieri aſſeverabat. Chinenſes per artem chimicam ex pice & reſina arborum ſubſtantiam conficiunt ſuccino ſimillimam, teſte *Martino Martinio* in atlante ſinico. vid. *Morhof.* *Polyhiſt.* *Litter.* Tom. II. L. II. P. II. c. 37. §. 3. Conf. *Phil.* *Jac.* *Hartmann.* *Hiſtor.* *ſuccin.* *Pruſſic.* It. *Jo.* *Dan.* *Majoris* *Tr.* *de* *Natalibus* *ſuccin.* *non* *Maritim.* It. *Franc.* *Satyr.* *med.* *Cent.* 1. §. 2.

[*x*] De harum natura & origine plura egregia habet. *Ruyſch.* obſ. anat. chir. obſ. 58. p. m. 74. Conf. Eph. N. C. II. 2. p. 397. *Roſ.* *Lentilii* *Jatromnem.* P. I. c. 56. c. *Schol.* *Lamſwerd.* *hiſtor.* *molar.* It. *Hiſt.* *Morb.* *Uratislav.* 1699. p. 115. conf. corpus illud ovatum, quod loco fetus perfecti partu rejectum eſt. Eph. N. C. II. 9. obſ. 38. Mola per quinquennium in vagina uteri geſtata vid. *Bonet.* *Polyalth.* Tom. III. l. 5. c. 24. Conf. *Lentil.* *Miſcell.* P. I. p. 272. per 15. annos vid. *Bonet.* *Sepulchr.* l. 3. ſ. 21. obſ. 57. §. 1. per ſedecim annos *Hildan.* cent. 5. obſ. 49. Septendecim. vid. *Pareum* l. 23. c. 34. per totam vitam *Wedel.* *Sem.* *Pathol.* c. 59.

[*y*] E. g. Hydrops ovarii atque tubarum, de quo notabiles hiſtorias vid. in *Nuckii*

longiſſimum tempus, imo nonnunquam placentæ & ſecundinæ incorruptæ [z] aliquamdiu in utero geſtari poſſunt, quæ tamen alias minimo aeris acceſſu putredine conſumuntur. Non parum denique ad hujus fetus conſervationem contulit defectus aquarum, cum enim humiditas ſufficiens, primarium inſtrumentum ſit inteſtini fermentativi, adeoque & putredinoſi motus; & quidem mediocri ſui abundantia, non modo magis præcipitem, ſed etiam magis ſubtilem hujus inteſtinæ agitationis effectum ſortiatur: facile inde concluditur, quod defectus ipſius, quo major exiſtit, eo etiam ſegniorem, languidiorem, atque tardiorem hujuſmodi corruptionem poſt ſeſe trahat [a].

§. XII.

Reſtitat denique involucrum, quo fœtus cingebatur, quod plane oſſeum ac quaſi corneum erat, non cartilagineum [b] [excepto illo in latere, quo utero adhæſerat] ſed in tota circumferentia inſtar cranii humani perfecte oſſificatum, & ubique parvis monticulis obſitum. Hic autem globus nil aliud erat quam ſecundinarum moles, quæ conſiſtunt, uti ſupra innuimus, ex Chorio, Amnio & Placenta uterina, hæ membranæ in partu diſrumpuntur, fœtuque edito ut plurimum una cum placenta ſponte ſequuntur, vel mediante funiculo umbilicali cui adhærent facili negotio ex utero extrahuntur, quam ob rem ſecundinarum nomen quoque adeptæ ſunt, quaſi eſſent ſecundus partus. Nonnunquam quædam etiam particula harum membranarum capiti infantis adhæret, quos infantes obſtetrices mire felices prædicant, hinc quoque titulum: *Eines Glücks Häubel* imponunt [c]. Hæ ſecundinæ quam maxime ad putrefactionem inclinant, & in mulieribus etiam ſaniſſimis, quamprimum ex utero prodierunt, ſpatio nonnullarum horarum expedito putreſcere conſpicimus [d], quare illarum etiam retentio, ſi ſemel mi-

 aſmate

Adenograph p. m. 84. Eph. N. C. II. 2. obſ. 95. Excell. D. *Præſidis Diſſert. ſiſt. Bigam Obſervat. Med.* cap. I. Saccatus Eph. N. C. II. 7. obſ. 141 II. 1. obſ. 183. 8. obſ. 233. Hydatides. Conf. *Straus. Pal. Med. Maur. Cordeum Commentar.* V. *in L. de morb. mulier Schenck.* Obſ. L. III *Jo Bapt. Cortes* p. II. *prax. Med. c. de Hydr. Pechlin.* Obſ. L. I. obſ. 19. *Bonnet. Sep.* L. III. S. 21. §. 4.

(z) Per unum & dimidium annum geſtatæ vid. Eph. N. C. II. 1. obſ. 31. Conf. 3. obſ. 117. *Act. Hafn.* Vol. II. obſ. 22. *Theodor. Kerkring.* Obſ. Anat. 30. *Laz. River.* Cent. II. obſ. 3. Conf. Eph. N. C. II. obſ. 184. ubi tamen non ſine moleſtia, attamen ſine vitæ diſpendio ultra ſeſquimenſem retentæ. Nonnunquam magnam in molem excreſcunt, ſi in utero retinentur, uti animadvertit *Ruyscb. Obſ. Anat. Chir.* 28. 58.

(a) Vid. Diſſert. Illuſtr. D. D. *Stablii de Cancro* p. 12.

(b) Exemplum globuli cartilaginei in utero reperti vid. Eph. N. C II. 1. p. 427. 437. Cartilagine-oſſei p. 213.

(c) De Galea vel Pileolo infantum vid. pecul. Tr. *Drelincurt.* It. *Diemerbroeck.* Anat. L. I. c. 30.

(d) Vid. D. D. *Lentilii. Jatromnem.* p. 304.

aſmate putredinali ſunt inquinatæ, ut plurimum lethalis. Chorion igitur & Amnion in noſtro ſubjecto degenerarunt in ſubſtantiam oſſeam, Placenta autem in parte convexa, qua utero adnata, retinebat ſubſtantiam ſuam ſpongioſam, concava vero fœtum reſpiciente in cartilaginem abiit. Externa cruenta membrana, quæ globum hinc inde tegebat, anne à Chorio, & quidem ejus exteriore lamella nondum oſſificata, utrum ab utero vel tuba hinc inde accreta, parum liquet; quoniam de loco, in quo globus hæſitabat, nil certi conſtat. Cæterum prominentiæ hinc inde in oſſe conſpicuæ juxta Excell. D. D. *Zellerum* nil aliud erant quam glandulæ ſecundinarum imprimis Amnii induratæ.

§. XIII.

Potuiſſe igitur membranas haſce & ſecundinas in oſſa tranſire, nullum eſt dubium, quippe molliſſima & fluidiſſima corpora in ſubſtantiam duriſſimam & ſolidiſſimam transformari queunt, quod in gemmis manifeſtum eſt [*e*]. Uti & aquæ, ut ita loquar, petreficantes [*f*]; non obſtante liquida ſua ſubſtantia, obvia quævis objecta, uti fide digni viri teſtantur, in lapideam, adeoque ſolidam ſubſtantiam, ſi non convertunt, lapideam tamen cruſtam iſtis inducunt [*g*]: Ita nec mollis atque ex parte liquida fructuum arboreorum ſubſtantia obeſt, quo minus durum ſatis ac ſolidum oſſiculum intus generetur: imo in ipſis arborum fructibus, antequam matureſcant, duri iſtius interni nuclei corticis rudimentum, veluti gluten quoddam liqueſcens obſervatur [*h*]. Idem fere contingit in microcosmo, ſic oſſa in Embryone quam maxime ſunt molliuſcula, donec tandem ſucceſſu temporis oſſeſcant, ſic plurimæ cartilagines mora temporis oſſeæ evadunt, imprimis in capite, uti os occipitis & maxillæ inferioris abunde declarant, imo membranæ, uti in oſſe frontis fontanella demonſtrat [*i*], item tendines in oſſa transmutantur, uti à *Bartholino* [*k*] erudimur: Sic quoque nervi in oſſa

(*e*) De vegetatione Lapidum proliviſſime egit *Bagliv. Opp. Med.* p. m. 497. ſeq. 593. 594. Conf. *Suppl. Act. Erud.* T. VI. p. 5 *Bernh. Paliſſy. de Natur. Font. Metallor.* &c. *Rob. Boyle. de Gemm. Nicol Stenonem in Prodr. Libr. de ſolid intra ſolid.* &c. *Helmont. Thom. Schirley de Cauſ. Lapid. Jo. Conr. Brodbeck. Diſſ. Siſt. Scrutinium Phyſiolog. Gemmarum.*

(*f*) De aquis lapidificis vid. *Act. Erud* MDCCXIII. p. 440. Conf. Eph. N. C. II. 1. p. 367. De terra petreficante vid. *Jour. des Sçav.* MDCLXVI. Dec.

(*g*) Vid. *Morhof. Polybiſt.* Tom II. L. II P. II. c. 31 §. 5. p. m. 408. *Sturm. Phyſic. Elect.* p. m. 536. 537.

(*h*) Vid. *Diſſert. Elegantiſſ. ſub. Praſid* D. D. *Scheidii* Argent. 1687. *habit: De Duobus oſſiculis in Cerebr. Hum. repertis.* p. 3.

(*i*) Sic quoque perioſtium oſſeum obſervavit D. *Peyerus* in Eph. N. C. II 7. obſ 205.

(*k*) *De Diaph.* p. *Pechlin.* L. II obſ. 40.

oſſa faceſſunt, qualem hiſtoriam *Wepferus* (*l*) refert: Sic Teſtæ ovorum, antequam ad maturitatem pervenerunt, molles exiſtunt, qualia etiam ova incruſtata à mulieribus (*m*), quam ab aliis animalibus quadrupedibus (*n*) edita fuiſſe, autores teſtantur. Et quid ſentiendum de calculis? qui in omnibus fere tenerioris texturæ corporis partibus generantur (*o*), imo corpora mollia in calculos degenerant, uti exempla proſtant de integris hominibus [*p*], quorſum etiam metamorphoſis uxoris Lothi ab aliquibus refertur, de fœtu petrefacto ſupra memorato [*q*], de Cerebro petrefacto [*r*], de glandula pineali lapidea [*s*], de Cranio petreo [*t*], de mola petrefacta [*u*], de Rene lapideo [*v*], Cyſti-

(*l*) *De Cicut. Aquat.* p. 88.

(*m*) *Bartholin. Hiſt. Anat. Cent.* I. obſ. 4.

(*n*) De Cane oviparo vid. Eph. N. C. I. 2. obſ. 250.

(*o*) Vid. *Excell.* D. D. *Mezgeri Scrutinium* λιθογενεσίας §. 4. ſeq.

(*p*) Vid. *Barthol.* l. c. Cent. II. obſ. 100. *Aventini Annal. Bojor.* L. VII. De fœmina quadam Venetiis ex eſu pomi horrendis doloribus correpta, atque exinde 24. horarum ſpatio mortua, in lapidem valde durum converſa, qui effectus pomo venenato, quod comederat, tribuebatur. vid. *Rob. Boyle de firmit.* §. 73. De integris ſceletis, imo gigantum vel animalium brutorum vid. *Kircher. Mund. ſubterr.* L. VIII. Sect. II. c. 2. & 4. *Hamel.* de *Corp. Affect.* L. I. c. 7. n. 7. Conf. *Diſp. Spleiſſii De Corn. & Oſſib. Foſſil. Conſtad.* Eph. N. C. II. 7. obſ. 234. De nido qui una cum pullis prope urbem Luneburgenſem in lapidem tranſiit, vid. *Albert. Magn.* Tr. I. c. 7. ubi quoque horrenda de integris civitatibus, exercituum turmis, lectu & auditu digna reperies. Similia vid. apud *Fallopium*, *Rueum*, *Purcham*, *Acoſtam*, *Agricolam*, *Philipp. Camerar. in deſcript. Ptolom. augment. ſive Occidentali Notit. Cent.* II. c. 20. It. *Ortelium in Deſcript. Ruſſiæ* de pecudum gregibus & armentis illico petrefactis. Quibus adde *Jo. Daniel Majorem Diſſert. de Cancris & Serpentibus petrefactis ad D. Phil. Jac. Sachsen*, *epiſtolicâ*, una cum hujus reſponſione: *De Miranda Lapidum Natura.* Conf. Eph. N. C. II. 1. obſ. 367. Probe tamen hic notandum, num ejuſmodi naturæ producta, vel ſuapte Sponte hanc vel illam figuram affectent, & ſemper: an vero caſu aliquo ſuam conformationem & Conſiſtentiam reliquerint, aliamque affectarint. Hinc *Agricola de Natur. Foſſil.* Lib VII. hanc proponit regulam: *Cum natura lapides arborum ſimiles procreet, diligenter videndum eſt, an corticem, & medullam aliaque habeant. Quæ ſi abſunt, non ſtipites in lapides converſi ſunt, ſed natura fecit lapides, ſtipitum ſimillimos. Sic etiam lapides, ſecundum Licetum Libr. de Anul. Antiquor. Cap. V. ſi non tantum externa lineamenta, ſed etiam figuram inteſtinorum exprimunt, animalia ſecundum ſe tota in lapides converſa ſunt, & præcipue in lapides ſalſos.* vid *Diſſert. Spleiſſii mod. alleg.* p. 10.

(*q*) Vid. *Barthol.* l. c. It. *Albos. Hædui Deſcript pecul. Schenk.* L. IV. Obſ. *Sennert.* L. IV. *Prax.* P. II. Sect. 4. c. 8. conf. §. V. not. 5.

(*r*) Eph. N. C. I. obſ. 26. & 130. *Barthol.* C. VI. *Hiſt. Anat.* 91. c. 3. *Epiſt. Med.* 8. *Pechlin.* L. II. obſ. 41. ubi quoque ex Obſerv. *Cattieri* exemplum meningis petrefactæ refertur.

(*s*) *Diemerbroeck* Anat. L. III. c. 6. *Schuyl Praf. in Tr. Cartes. d. Hom.*

(*t*) *Barthol. Hiſt. Anat. Cent.* II. obſ. 100.

(*u*) *Wedel. Semiol. Pathol.* c. 59.

(*v*) *Joh. Dolæus Encyclop. Med.* L. III. c. 13.

Cyſtide fellea lapidea (*x*), & oſſea (*y*), veſica integra lapidefacta [*z*], Mammis ſaxeis [*a*], liene lapidoſo [*b*], &c. Quid quod toto die in bobus, cervis [*c*] arterias oſſificare comperimus, quod etiam in hominibus [*d*] cumprimis ſenibus exemplo Celeberr. *Wepferi* non admodum raro evenit. Ita quoque ſinus in Cerebro Falciformis totus oſſeus fuit deprehenſus [*e*], ut nil dicam de membrana cerebrum à cerebello dividente, quæ in nonnullis animalibus, ut canibus, vulpibus conſueto naturæ more oſſeſcit: Sic uterum induratum fuiſſe legimus [*f*], ſic valvulæ ſemilunares in corde interdum oſſeæ evadunt, uti & non raro in ſenibus primus & ſecundus Tracheæ annulus [*g*]: Sic quoque oſſicula in Cerebro [*h*], in vaſis aliisque partibus p. n. generantur [*i*]. Sed quid porro immoror pleriſque hiſce inſolitis, converto me potius ad ea, quæ quotidie in corpore humano fiunt, nempe ad callos [*k*], qui ex alimento extremitatum oſſium fractorum exſudan-

(*x*) *Fernel. 6. de Part. Morb. & Sympt.* 5.
(*y*) *Rhod.* Cent. III. obſ. 3.
(*z*) *Borell* C. I. *Obſ. Phyſ. Med.* 5. Eph. N. C. I. obſ. 27.
(*a*) *Heurnius* L. I. *M. M. ad prax.*
(*b*) Vid. *Foreſt.* conf. *Pawium* Obſ. 5. Membrana Lienis Lapidoſa. *Pechlin.* l. c.
(*c*) Huc trahe os de corde Cervi Offic. de quo vid. *Renodæum* L. III. *de Mater. Med.* c. 19. *Jonſton. de Quadruped.* p. 57. Eph. N. C. II. 3. obſ. 38. *Riedlin. Lin. Med. Ann.* 2. p. 520.
(*d*) *Willis Pharmac. Rat.* P. I. p. 162. conf. *Pechlin.* L. II. obſ. 41. huc quoque aliquo modo referenda occalleſcentia Vaſorum. vid. *Dodonæum in Not. ad cap. Benivenii.*
(*e*) Eph. N. C. II. 1. obſ. 127. Conf. 6. obſ. 71. *Botall.* Obſ. Anat. II. *Joh. van Horne*, *Pechlin* L. II. obſ. 40.
(*f*) *Harder. Apiar.* obſ. 51. Eph. N. C. I. 4. & 5. obſ. 57. Conf. *Hildan.* Cent. III. obſ. 57 *Mangett. Biblioth. Med.* Pr. T. III. f. 863.
(*g*) Conf. *Pechlin.* l. c.
(*h*) Vid. *Diſſert. Excell. D. D. Scheid. pecul. ſupr. cit. Unzer* L. I. *de Nephrit.* c. 5. *Holler. Schol.* in L. I. *de morb. int.* c. 48. *Kerkring. Spicil. Anat.* obſ. 35. Eph. N. C. II. 1. obſ. 131. &c. Calculos in Cerebro vid. Eph. N. C. II. 1. p. 332. conf. p. 76.
(*i*) Lapides cum oſſibus intra cor genitos vid. *Thom Eraſt.* in *Conſil. Scholzii*, Eph. N. C. II. 1. p. 336. *Plater. de funct. læſ.* c. II. *Zacut. Luſit. Pr. Admirand.* L. II. c. 161. *Kerkring.* l. c. obſ. 78. *Horſt.* L. IV. Tom. II. obſ. 47. *Plater.* L. III. p. 636. *Paaw.* Obſ. 5. *Wierus de Præſtig. Dæmon.* L. IV. c. 16. Lapilli in pulmone reperti *Act. Erud.* MDCCXV. p. 462. per tuſſim rejecti Eph. N. C. II. 2. p. 378. *Zacut. Luſitan.* L. I. *Prax. Adm. Obſ.* 95. 96. De oſſiculo quod inter carnem muſcularem femoris bovini reperitur tanquam ſpecifico antodontalgico vid *Excell. D. D. Lentilii Miſcell. Med.* P. II. p. 424. oſſiculum retro laryngem natum Eph N. C. II. 2. p. 275. Arteriæ magnæ & Cæliacæ trunco oſſicula innata Eph. N. C. II. 1. p. 214. in omento Ibid. p. 77. in ventriculo ibid. Duo lapilli in arteria circa uterum vid. Ros. *Lentil. Jatromnem* p. 23. in Glandula Bronchiali *Breßlauiſche Natur-Geſchicht* MDCCXVII. Nov. p. 342. in utero *Journ des Sçav.* MDCLXVI. Dec. In ventriculo Ibid.
(*k*) Vid. *Diſſ. Inaug. Argent.* 1681. *habit. de Callo à Nic. Anton. Flachio.*

dantes beneficio caloris generantur ac paulatim in ipſo ſæpius oſſe ſolidiorem ſubſtantiam indurantur, oſſaque fracta ferruminant [*l*]. Et ut propius ad ſcopum accedamus, nonne omnes & ſingulæ partes molles, præcipue autem glandulæ ejuſmodi indurationi, quæ parum ab oſſea ſubſtantia recedit, ſunt obnoxiæ? unde tot Scirrhi Hepatis, Lienis, Matricis, Meſenterii, Pancreatis, Mammarum, Omenti, aliarumque partium, quæ à nulla alia cauſa oriuntur, quam ab extravaſatione ſeu reſtagnatione humorum ſpiſſeſcentium, exhalantibus tenuiſſimis portionibus, & relicto albo terreſtri, cujus fibræ [*m*] ſenſim condenſantur. Sic ante aliquod tempus Argentorati vidi ruſticum, qui in regione tonſillæ ſiniſtræ ſcirrhum eximiæ magnitudinis geſtabat, totumque collum cum

(*l*) In illa fractura ubi pars oſſis aufertur, quod ſæpius in vulneribus ſclopetorum contingit, jactura oſſis ad miraculum interdum ſuccreſcente ſufficienti callo reſarcitur; quod non tantum trepanatio ad oculum demonſtrat, ſed etiam tot obſervationes teſtantur. Sic *Gregr. Horſt. Obſerv. Med.* P. II. L. IV. obſ. 10. miræ fracturæ femoris exemplum prodit: *fuiſſe nimirum Juveni murario femoris partem inſignem trium digitorum tranſverſorum longitudine, à Chirurgo poſt fracturam duplicem extractam; quod tamen femur, ſingulari naturæ miraculo ita fuerit reſtitutum, ut, non ſolum non claudicaret poſt conſolidationem, ſed etiam, quid huic femori in longitudine nihil quicquam deceſſerit, ſed perfecte curatum fuerit. Lindanus* quoque in ſua Phyſiologia *de puero ſexenni* exemplum refert, *qui ſpatio* 4. *pollicum ſubſtantiam oſſis deperdiderat, quod ſpatium ſenſim callo repletum, & oſſa invicem unita fuêre.* Quale anologum a *Diemerbroeckio* in adulto recenſetur, *Molitor*, inquit, *quidam è ſua mola decidens tibiam cum fiſtula in medio confregit, tanta cum violentia, ut ſuperior pars carnem perforans in ipſam duram terram vi adigeretur, atque non ſolum carne, verum etiam perioſtio privaretur; ſenex quidam Chirurgus in arte ſua experientiſſimus, qui olim famoſæ obſidioni Oſtendæ interfuerat, ſuaſit iſtius oſſis perioſtio circiter ad duorum digitorum latitudinem penitus denudati ablationem: mox conſentientibus cæteris Chirurgis dictum factum, & ſecunda religatione os illud ſubtili ſerra amputatum fuit: tunc dictus Chirurgus crus ad priſtinam longitudinem rurſus extendit, & ſic in lignea Theca æqualiter depoſuit, vulnus quotidie ſine cruris commotione inſpiciendo; atque ſic ex utroque oſſis fine paulatim ſuccreſcens callus tandem coibat, ac ſenſim in oſſeam duritiem firmabatur ita ut crus priſtinam longitudinem retineret, & ubi os ablatum eſſet, vix videri poſſet. Conf. Bonet. Medic Sept. Collat* L. I. ſect. 3. c. 14. 16. 18. Eph. N. C. II. 2. obſ. 184. Sic majorem oſſis frontis partem ablatam, & in ejus locum ſuccretum Callum vid. *Wolfii Obſ. Chir. Med.* p. 41. Sed ſæpius etiam natura deficiente contrarium evenit, vid. *Amman. Conſil. de Juſt. Med.* L. V. P. II. S. I. c. 1. p. 354. & callus quidem generatur, ſed non ſufficiens neque oſſa conjunguntur, hinc nova inſequitur articulatio vid. *Excell. D. D. Salzmanni Diſſ. de Articulat Analog.* c. v. §. 5. p. 26.

(*m*) Vid Eph. N. C. II. 7. obſ. 30. hæ fibræ ſanguinis, de quo legendus *Illuſtr. Boyle* P. III. *Hiſt. ſang. Hum.* in ipſa productione oſſium, illorum ſtamina maxime conficiunt; pars vero oleoſa ab illa ſeparata, gluten illud, quod in interſtitiis fibrarum & ſtaminum oſſium exiſtit, illaque conjungit, nec non medullarem ſubſtantiam conſtituit. vid. *Diſp. D. Adolphi de Spina Ventoſa.* §. 8.

cum mala illo in latere occupat, ut etiam ſuffocationem minatus ſit. Huc merito etiam referendi calli manuum, pedum, vel in aliis corporis partibus, qui vulgo: *Schwielen* appellantur, & nil aliud ſunt, quam cuticula indurata à frequenti labore [*n*], itinere aliove denſior reddita. Sed plura hic enarrare ſuperſedebo, quippe allata partim jam ſufficiunt ad confirmandam oſſificationem partium mollium, partim peculiaris Diſſertatio de hoc Themate ſub Præſidio Viri Excell. D. D. *Salzmanni*, uti mihi relatum, ſub prelis ſudat.

§. XIV.

Cauſæ quæ ad talem indurationem anſam præbent variæ accuſantur [*o*]. Sic illi, qui de fœtu Muſſipontano ſcripſerunt, acriter inter ſe de ejus petrefactione dimicarunt, & ultimum refugium atque aſylum erat vis quædam Lapidifica. Hippocrates calculi generationem non aliter fieri putavit, quam quod ſedimentum miſta pituita veluti gluten ſeſe habeat. Neoterici recurrunt ad ſtagnationem in renibus ſanguinis, & hinc ſubnata hujus viſceris corruptione ulceroſa, ex quo ulcere lympha γλισχρὰ glutinoſa exſudat & accedente ſalſugine primum in lenteſcentiam mucidam, mox in tophaceam cruſtam & ſucceſſive in talem duritiem convertitur (*p*). Sicuti etiam in regno minerali ſuccum quendam, ſeu ſpiritum petrificantem in generatione lapidum aut induratione rerum petrefactarum, auctorem conſtituunt, ſimili prorſus ratione ſuccum quoque ejuſmodi oſſificationis partium cauſam eſſe pronunciant, qui in animalium corporibus ſoliditatis tum naturalis nonnullarum partium, tum corporum, præter naturæ conſuetum morem in corpore imprimis humano, genitorum ſit autor: ſic ſi ſuccus talis oſſificus, qui in oſſium nutrimentum converti debuiſſet forſan a via ſua aberrat, & portio quædam in partes molles devenit, convertitur ibi & in ſolidam, quæ oſſibus ſolennis eſt, ſubſtantiam agglutinatur (*q*). Alii ſoliditatem partium a

(*n*) Vid. *Pechlin. Obſerv. Phyſ. Med.* II. obſ. 43. L. III. obſ. 9.

(*o*) Conf. Diſp. *Excell. D. D. Mezgeri ſupr. alleg.* §. 13. ſeq.

(*p*) Exempla emictæ Urinæ materiæ mucilaginoſæ, quæ in matula calculum ex tempore generavit, vid. Eph. N. C. III. 4. obſ. 64 *Act. Hafn.* Vol. III. obſ. 70.

(*q*) Quid ſit oſſium nutrimentum, & unde fluat diſceptant Phyſiologi, nonnulli peculiarem ſuccum oſſificum ſtatuunt, qui ad cæteras corporis partes nutriendas ineptus, uti Autor ſupr. cit. *Diſſert de Callo* §. 13. p. 10. It. *Excell. D. D. Scheid.* in Eruditiſſ. Diſſ. *de Duobus Oſſic. in Cerebr. H. repertis.* Q. 1. p. 4. ſeq. quod nonnulli probant glutine ex oſſibus fractis ſtillante, quod ſecundum illorum ſententiam ſupponit proventum non aliunde, quam ex nervis, quas partes tenent *Charleton*, *Entius*, *Cole*, *Gliſſonius*, qui etiam argumenta ſua ab atrophia partium depromunt. Alii vero experimentis demonſtrant oſſa æque ac alias partes ab arteriolis nutriri, licet ſub diverſa proportione ac quantitate, de quibus *Clopton Havers*

a calore, alii a frigore, alii denique a partium reſiccatione derivant. Quicquid ſit, corpus durum eſt id, quod ex partibus craſſioribus, ad motum minus aptis, diviſioni difficillime cedentibus, firmiori nexu inter ſe cohærentibus conſtat (*r*). Quoniam igitur fœtus male erat collocatus, & tunicæ, quibus involutus erat, forſan juſto robuſtiores & propter liquidi defectum à calore nativo exſiccatæ fuere [*s*], facillime iſtæ in ejuſmodi duritiem progreſſu temporis tranſire atque partes craſſiores fibroſæque oſſis in modum indurari potuerunt. Placenta autem, quoniam pars ejus quo utero adhærebat retinuit ſubſtantiam priſtinam vaſculoſam, continuo illam ſecundinarum partem irroravit & irrigavit, cui adnata erat, hinc etiam in tantam duritiem uti reliquus globi ambitus totus exſuccus, non evaſit, ſed cartilagineus ſubſtitit [*t*]. Depravatam inſuper imaginationem hic in cauſa fuiſſe [*u*], mihi non videtur, quamvis enim ſollicite inquiſiverim, nihil tamen reſcire potui, ſufficiant ergo ſupra allegatæ cauſæ ad tale productum ſatis ſuperque idoneæ.

§. XV.

Decidamus adhuc quæſtionem, quæ forſan nonnullis ſupervacanea videri poſſet, *An ſcil. hic fœtus ſalvari & ſuperſtite matre felix vivusque in lucem produci, an vero poſtmodum ad præcavenda ea, quæ à fœtu mortuo metuenda ſunt, ex ventre materno extrahi potuiſſet?* quod hoc ſpectat problema, denuo in mentem ſunt revocanda, quæ ſupra propoſuimus, nempe an in Tuba, an vero in utero conceptus fuerit noſter infans? Quoad primam conceptionem nullam video aliam medelam, quam partum Cæſareum, deſperatum profecto conamen, quod tamen non ſemper infeliciter ceſſit, & non tantum Cypriani ſingularis obſervatio

vers Oſteolog. Nov. c. I. p. 89. Venulas elegantiſſimè *Leuwenhoekius* in *Tranſact. Philoſ.* n. 186. per os tibiæ bovium diſperſas exhibuit. Conf. *Diſp. alleg. de Spin. Ventoſ.* p. 9. *Pechlin.* L. II. obſ. 39. Cæterum modum oſſificationis egregie deſcripſit *Pitcarn. in Element. Med. Phyſ. Mathem.* L. I. c. 5. §. 81. 82.

(*r*) Vid. *Teichmeyer Phyſ. Exper.* p. 81.

(*s*) Quod non tantum ſæpiſſime contingit, ſed fortaſſe in tam provecta ætate, in qua mulier noſtra conceperat, ovula durioris eſſe ſubſtantiæ judicioſe conjiciebat Vir *Excell. D. D. Keckius*, *Conſiliarius atque Archiater Sereniſſ. Principis Oettingens. Patronus ſummopere Colendus.*

(*t*) Dum hæc typis imprimuntur, Excell. D. D *Zellerus*, Patronus Venerandus, mihi refert, ſe ulteriori indagatione hanc etiam partem oſſificatam inveniſſe.

(*u*) Ejuſmodi obſervationem habet *Pechlinus* L. I. obſ. 28. cujus judicium ita ſonat: *Sane ex omnibus indiciis*, inquit, *colligere licet*, *jam tum ad terrorem habitusque cadaveroſi ſpectaculum lente interiiſſe hunc fœtum*, *& raro naturæ conatu in liquore illo ſuo*, *velut Balſamo*, *merſum perduraſſe*, *averſo jam etiam per tam vehementem animi paſſionem à nutritione ejus ſanguine materno*, *conſtrictis*, *quod metus terroriſque proprium eſt*, *venis.*

vatio ſupra citata, ſed plura hinc inde exempla teſtantur [v]. Non enim quævis gravida tam felix eſt, ut ejusmodi fœtum, qui per vias ordinarias egredi nequit, vel fruſtulatim excernat ſine ullo ſanitatis detrimento, vel uti noſtra uſque ad XCIV. vitæ annum ſecum geſtet. Quanta enim mala talis fœtus ultra debitum geſtationis terminum in utero remanens, mortuus, imo putridus infelici matri affert, triſtis proh dolor! teſtatur experientia, hinc omnis nervus eo intendendus ut fœtui vivo juſto tempore via paretur, vel ſi interit in clauſtris maternis ejus cadaver ex corpore ſano eliminetur, ad evitanda graviſſima ſymptomata. Si vero fœtus noſter in utero extitit, tunc facilius ex ergaſtulo ſuo deliberari potuiſſet, dum videl. perita & cauta obſtetrix, præſentibus ſufficientibus imminentis partus indiciis, effuſis aquis, & deprehenſo ſitu uteri vitiato, parturientem demiſſo capite & reliquo corpore nonnihil elevato tranſverſim lecto ſuperimpoſuiſſet, manuſque probe inunctæ digitos, & quidem unum poſt alterum in uteri orificium blande immiſiſſet, illudque ſenſim diſtendiſſet, donec totam manum in uteri cavitatem transferre potuiſſet, & ſic fœtum probe comprehenſum caute extraxiſſet [x]. Quoniam autem videtur, fiſſuram in involucro per quam aquæ effluxere, nimis fuiſſe parvam, quippe poſt nodum nullum omnino ejus veſtigium apparuit, hinc, illam ulterius provide ampliare & ita fœtus exitum promovere debuiſſet. Poſtquam vero, doloribus ceſſantibus, fœtuque mortuo, ſpes ullius ſubſequentis partus evanuit, felicem prædico noſtram mulierem, quod non obſtante hoc cadavere, quod continuo ſecum geſtabat, qualitercunque ſana atque vegeta ad tale ſenium pervenerit. Felicesque prædico omnes illos, quibus hoc inſolitum naturæ miraculum videre contigit; ac magnæ poſt mortem huic fœminæ debentur grates, quod ipſa ſeſe cultro anatomico, ac jucundo curioſiorum ſpectaculo propriis petitionibus ſubjecerit. Hæc Muliercula exemplo ſit plebi ſuperſtitioſæ, tantopere, neſcio qua ſtupiditate inductæ, ut ab ejuſmodi ſectionibus abhorreant, ac impediant perſcrutationem frequentiorem naturæ phænomenorum, qua multa adhuc abſcondita detegi poſſent, aſt hæc ſunt pia deſideria & ſurdo narratur fabula.

(v) Conf. *Act. Erud.* MDCXCIII. p. 229. *Verduc. Chirurg.* P. I. c. 36. *Bartholin. Hiſt. An.* Cent. II. obſ. 8. circa fin. *Fienum Chirurg.* Tr. VIII. c. 2. p. 116. ſeq. *Aquapend. Pfizer*, *Juncken*, *Hildan. Blancard. Rouſſet Cornarium*, *Roonhuyſen* &c. Contrarium tuentur *Paræus*, *Mauriceau* &c. & funeſtam ceſſiſſe operationem teſtantur *Guilleman*, *Rolfinck.* Diſſ. An. p. 182.

(x) Vid. Diſſert. Cel. D. D. *debelii* De Extractione Fœtus Hum. ex Utero. §. 13.

EXPLICA-

Tab. XXVII.

Fig. 1.

Fig. 3.

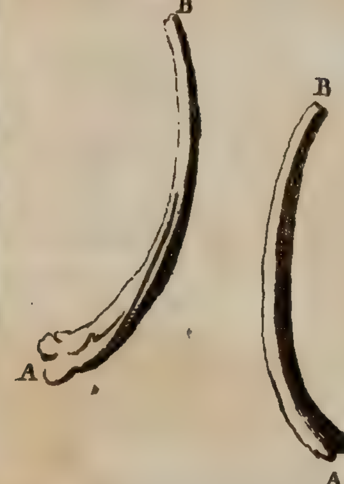

Fig. 2.

Disput: Medico-Pract. Tom. IV. CAMERARII DE FOETU XLVI ANNORUM. pag. 789.

EXPLICATIO FIGURARUM.

Fig. I. Exhibetur involucrum oſſeum.

A. *Pars pro cartilaginea habita, ab Excell. D. D. Zellero vero quoque oſſea reperta, quæ carni ſquamoſæ ſeu placentæ adnata atque contigua erat.*
B. B. B. C. C. C. *Membranæ plus minus cruentæ, quæ globum hinc inde cingebant.*
D. D. D. D. *Fiſſuræ & inciſiones ſecuri factæ.*
E. E. E. E. E. *Ipſa involucri oſſificata ſubſtantia, multis parvulis prominentiis conſpicua.*
F. *Contuſio atque conquaſſatio a rudi tractatione orta, ubi quoque membranæ craſſiores ſemiputridæ conſpiciuntur.*

Fig. II. Ipſe fetus diductis hemiſpheriis ſeſe ſiſtit.

A. A. A. *Involucrum, quo adhuc fetus ex parte tectus.*
B. *Fetus ad partum maturus, in ſitu ſuo ordinario.*
C. *Cavea, a manu dextra impreſſa, hic in conſpectum veniunt:*
α. *Naſus depreſſus, atque β. Oſculum, compreſſum quidem, non vero apertum uti in figura falſo depictum.*
γ. *Oculus clauſus & denique in latere δ. Auricula.*
D. D. *Brachia, quorum dextræ manus pollex duas phalanges candidas ac cute denudatas exhibet. Neque omittendum, brachium dextrum ſiniſtrum magnitudine ſuperaſſe.*
E. *Genu prominens.*
F. F. *Funiculus umbilicalis diſruptus, & quidem ea pars, quæ umbilico adhæret:*
G. G. *Altera portio, involucro annexa.*
H. *Pectus elatum.*
I. *Inciſio in latere ſiniſtro, ubi ſubſtantia carnis rubeſcens quidem, ſed parum ſucculenta & carni fumatæ non multum abſimilis comparuit.*

Fig. III. Biga coſtularum, ex latere ſiniſtro extractarum, naturalis ſubſtantiæ, coloris ac magnitudinis.

A. A. *Earum proceſſus & connexio cum vertebris.*
B. B. *Connexio cum ſterno.*

FINIS.

CXLIX.

J. ERNESTI TURCK

HISTORIA MULIERIS VARIA OSSA PER ALVUM EJICIENTIS

Ultrajecti 19 Maij 1727.

I.

QUia leges Academicæ a me deſideraverunt, ut Diſputationem quandam conſcriberem, animum applicui ad differendum de Caſu quodam mihi nuperrime Bergæ in Norwegia, a Viro ſumme Reverendo, Fautore & Amico longe æſtumatiſſimo propoſito. Obtulit mihi nempe, cum abituriens ipſi valedicerem, ſcatulam oſſa continentem, quæ Mulier ſucceſſu temporis ex alvo pepererat. Verum ut omnia bene intelligi queant, hiſtoriam mihi candida fide narratam, breviter pertexam.

I I.

Mulier ætatis viginti quatuor, præter propter, annorum, nupta aliquot annis, gravida fit: Primis menſibus ſatis bene ſe habet; venter, more ſolito, feliciter intumeſcit, & fœtus, quem alvo geſtabat, plurima vitæ indicia edit: Spem uterque concepit Parens, devoratis adhuc paucorum menſium tædiis, pulchra prole ſuum beatum iri ſtemma: quamvis aliquid ſiniſtri ſubeſſe metueret ob menſtrua ſolito tempore prodeuntia. Sed abhinc tumor decreſcit, vitæ geſtatæ perceptio perit, remanente ſolummodo preſſione quadam in latere dextro; inde concidit ſimul omnis ſpes futuræ progeniei. Verum poſt aliquot tempus rurſus impraegnatur, toto geſtationis tempore tamen dolores circa regionem uteri ſentiens. Tandem enititur prolem juſtæ magnitudinis poſt 9 menſes, vivamque. Ab hac tempeſtate cum febricula colluctatur, dolorem in abdomine ſentiſcit, manente in dextro latere tumoris, preſſioniſque ſpecie. Tandem alvum depoſitura, angitur, veluti paritura, valdequam, in inteſtino prope anum dolorem experitur infandum, & fæcibus excernendis obſtat quaſi aliquid. Ecce parit ex ano cranii partem ſolidum fere æquantem, ornatamque ſuis capillis. Suſpicata igitur hæc fore oſſa primi in ſe concepti infantis, a quo deluſa erat, attendit ſollicite num plura deponeret, nec incaſſum: Nam ſucceſſivis abhinc diebus fæcibus immiſtas obſervavit coſtas, dein ſcapulas, poſtea femoris oſſa, tibias, oſſa humeri, cubitos, & digitorum phalanges, tandem ſquammas oſſium perfecte æmulantium ungues, non abſciſſos cultro, ſed abſtractos vi quadam & in reſegmina ſolutos; & horum omnium jam tantus collectus eſt cumulus, ut theculam adimpleat, ipſa ægra autem adhuc plura in ſuo corpore latitantia oſſa percipiat.

Ecquid pro hac miſera remedii foret, me gravis ille vir rogavit; & cum nihil ſit vita hominis carius, nihil quam eam ſervaſſe Medico præſtantius & magis honorificum, attentius mecum caſum evolvere cæpi, & quem ad modum huic miſerrimæ fœminæ auxilium ſit ferendum, exponere aggrediar.

III.

Poſtquam Harveius, Grafius, Ruyſchius & Malpighius aliique præſtantiſſimi viri generationi animalium obſervandæ operam dederunt, *Omne Animal ex Ovo naſci*, ne quidem homine excepto deprehenderunt, ita confirmantes antiquiſſimam Brachmanum Philoſophiam, qui *omnia ex ovo* & nata & naſci pronunciaverunt.

Hæc ova in corpore muliebri humano in duobus naſcuntur Ovariis, ſuperne adhærentibus Tubis Fallopianis: horum organorum deſcriptionem prætereo, quia clare elegantiſſimeque hæc depinxit Grafius. Ova vero ex ovariis prodire plurimis obſervationibus confirmavit Peyerus, Geiderus, Nukkius, aliique quorum catalogum hic attuliſſe, nimis operoſum foret.

IV.

Omnis conceptus in hiſce ovis peragitur, quæ ſive hæreant adhucdum intus, aut ſemipulſa ex ovario ſint, ſive excepta a Tubis Fallopianis (quarum Fimbriæ inſtar digitorum ovarium amplexæ, ovum detrahunt, deferuntque in Tubarum cavitatem) ſive in ipſum uterum provoluta, fæcundantur a ſemine paterno, cujus minima particula ab ovo, in quacunque ſuæ viæ parte excepta, id præſtat, ut producatur homo.

V.

Semen enim Patris non tantum in uterum injicitur, ſed etiam in Tubas Fallopianas, uti tum ab ipſo Fallopio, tum a Leewenhœkio detectum fuit: quamobrem in orgaſmo venereo tubarum fimbriis amplectantibus ovarium, uti Ruyſchius, Grafius, & Leuwenhoekius obſervarunt, non mirandum eſt, ſi ſemen quoque uſque ad ovaria per tubas provolvatur, quod ovo maturo & moxmox ex ovario exituro circumfuſum, illud fæcundat. Unde illæ calamitoſæ matribus natæ progenies in ipſis ovariis, ovo nempe iis nimium adhærente, nec poſtea expulſo; memini que Abbatem de la Rocque in ovario dextro conſpexiſſe fœtum, utero illæſo, & traditione accepi Cl. Ravium oſſa fœtus teſticulo innata conſervaſſe, & rudimenta in ovulo cum ovario cohærente conſpecta fuiſſe memoriæ proditum eſt in Act. Lipſ. Anno 1706. pag. 265.

VI.

Quod ſi igitur conceptus fieri poſſit uſque in ovario (forſitan id quidem non ſemper fiet, ſed in Tubis ipſove utero, de hac re ſerram non

reci-

reciprocabo) & ovum a fimbriis Tubæ, quæ ſe prorſum invertit, ſurſum ſe flectendo ut ovarium amplectatur, abruptum fuerit, atque ab iis tanquam a manu ſeu digitis prehenſum, an non fieri facile poteſt, ut tuba ſe rurſus invertente, & quacunque ex cauſa, paralyſeos ſpecie fimbriis inducta, iiſve relaxatis paulum, ovum lubricum decidat; quod ſæpius cum non fit, admirandum potius, quam quod aliquando contingit; ſed inde benigni Creatoris amor in conſervanda ſua pulcherrima creatura evidentiſſime elucet. Quo igitur cadet ovulum? in pelvim, ſive cavum illud, quod utero, inteſtino recto, & veſicæ urinariæ continendis, dicatum eſt. Nullus etiam dubito, quin in hoc cavo ſæpius deciderint ova, ſed eorum nonnulla ſuffocantur, aut locum, cui accreſcunt, non inveniunt: alia, neſcio an feliciora dicam, accreſcunt, vegetant, ſuam progeniem alunt; & inde nati ſunt fœtus, qui extra uterum in pelvi hæſerunt. Sed obſervationibus mea dicta adſtruenda erunt. Monconyſius Tom. 2. Itiner. memorat Chirurgum Aurelianenſem anno 1672. in hoſpitali illius urbis cultro ſubjeciſſe fœminam, quæ diu doloribus partus vexata, nihil enitebatur, ſuumque obibat diem, pelvi aperto egregius & optime formatus prodiit puellus, non in utero, non in ovario, non in tubis, ſed in ipſa cavitate pelvis jacens, vid. Ephem. Natur. Curioſ. Decur. I. Ao. I. ubi docte a Cl. Sachſio diſſeritur de pluribus extra uterum obſervatis fœtibus. Et proſtant apud probatos autores plura exempla, inter quæ notatu dignum mihi viſum eſt, quod memoratur in l'Hiſt. de l'Acad. Roy. 1716. cum fœtus extra uterum formati placenta primæ ſecundæque lumborum vertebræ adhæſerit. Imo & ſimile quid in animalibus advertitur, cum in iis generatio modo ſimili humano peragitur, hinc in Lepore fœtus extra uterum geſtatus deſcriptus proſtat in Act. Lipſ. anni 1687. pag. 278. in iiſdem Actis anni 1710. p. 137. Novi equidem magnos in arte viros aliam foviſſe opinionem de fœtibus extra uterum repertis, quos ſentiebant uterum perrumpere, atque per vulnus in abdomen intrare: concedam lubenter, ejuſmodi caſus extitiſſe, verum hos omnes ſubito fuiſſe matri lethales facile evinci poſſet: memoriæ proditi ſunt nonnulli apud Hildanum Cent. I. obſ. 64. Veslingium in Syntagn. Anatom. cap. 7. apud Joh. Caſpar. Fanſium aliosque, quos recitat Bohnius in Circul. Anatom. progymn. I. p. m. 20. & 21. & in Ephem. germ. Dec. 2. anno 7. pag. 16. Verum viva matre & poſtea adhuc fertili, fœtum perrumpere uterum non adducar ut credam; ſaltem noſtro in caſu locum id non habuit, cum abſque inſigni hæmorrhagia & in uteri cavum & in abdomen ejuſmodi tranſitus fieri non poſſet, ſed hæmorrhagia in Norwegica muliere obſervata non eſt, quæ a menſibus ordinatiis erat diſtinguenda: prætereo nulla fuiſſe ſigna tam vehementis cauſæ, quæ vulnus tantum utero inflixiſſet: nulli parturientis conatus, nullus lapſus, preſſiove inæqualis præceſſerunt. Quamobrem nullus poteſt amplius dubitationis ſupereſſe locus,

quin ex ovario decidua ova, inprægnata tamen prius à fœcundo ſemine Patris, deciderint in cavum pelvis, ubi excreverunt haud aliter, quam in utero fieri ſolet. Ovorum tunicæ, chorion & Amnion adhærentes interiori membranæ pelvis, vel utero exteriori, vaſa ſua ipſius vaſis immiſerunt, quorum ope nutritius e matre ſanguis ad fœtum pervenit; hæ inde tunicæ æque increſcentes induratæ fuerunt, finxeruntque quaſi alterum uterum, quod fabulæ de duplici utero originem dediſſe videtur, fœtu nempe reperto in pelvi, obvoluto ſuis membranis, quæ cum uteri cervice coaluerunt, uti colligere licet ex obſervatione ad Cl. Dioniſio factà, deſcriptaque in Ephem. germ. cur. dec. I. an. 2. pag. 160. Alius fœtus parti ſuperiori pelvis adhærens, Peritoneum adverſus Meſenterium compreſſit ſua mole, hinc hujus vaſa cum illius concreverunt, viſus idcirco fuit fœtus vaſa ſua cum iis inteſtinorum & meſenterii immiſcuiſſe & communicaſſe, atque ingreſſum fuiſſe abdomen, ſed viſus ita tantum fuit ab obſervatoribus rei Anatomicæ nequaquam peritis; quale obſervatum apud Fr. Baylium in Phyſ. oper. proſtat. : ſed non rari ſunt aliorum quoque errores, qui fœtus in cavo abdominis ſe deprehendiſſe notant, non diſtinguentes pelvis abdominiſque cavitates.

VII.

Aſt redeamus in viam, & inſpiciamus propoſitum nobis caſum penitius, demonſtratum enim ex ſuperioribus abunde erit, noſtratem Norwegicam mulierem ovum in pelvin delapſum aluiſſe; quod enim ab utero exceptum nutritumque fuiſſet, adduci nequeo, cum bene formatæ viventiſque prolis poſtea facta ſit mater. Quomodo enim cum mortuo, corruptoque fœtu, quomodo cum oſſibus carioſis, pungentibus, ichorem neceſſario acrem demittentibus, tenellus concreviſſet in eodem carcere fœtus? Sed hoc tempore legitimo partus excluſo, quidni ſimul excluſa fuiſſent putrefacta ſolutaque primi fœtus oſſa? Hac igitur difficultate remota, dico, quod fœtus in pelvi adoleverit, vel placentam, ejuſve ſimile quid, & chorion, amnionque affigendo partibus nonnullis, quas prius propiuſve attigit in hac cavitate, adolevit uſque ad aliquot menſes, tumque vel nutrimenti defectu, vel ex ægritudine periit, quamvis priorem cauſam potiorem ratus ſim, cum menſtruata fuerit interea temporis fœmina, ſanguinem ita emittens, quem natura alendo fœtui dicaverat: Verum in omnibus fere caſibus, in quibus fœtus extra uterum jacuerunt, menſes ſolito tempore paſſæ ſunt fœminæ.

VIII.

Mortuus igitur eſt noſter fætus, jacet cadaver ejus in pelvi, vivumque ſepulchrum ipſi præbet mater, imo præbuit anni ſpatio: fierine

hoc

hoc poteſt, nonne inquinabunt in putrilaginem ſolutæ partes teneram pelvis membranam, uterum, inteſtinumque? Cum gangræna haſce partes occupaverit ſemel, cito proſerpit, & an major hæc gangræna proſerpendo non quoque afficiet vivam matrem? Valetudinem adverſam, quacum conflictavit per annum, quæ febriculam comitem habuit, liquido probare arbitror matris viſcera non plane immunia ab hac labe, aut ſana perſtitiſſe. Merito tamen hic inquiritur, an per tantundem temporis fœtus in vivo corpore geſtari poſſit? Vix adhiberemus fidem in loco tam tepido humidoque, in quo omnia ad putrefactionem, citiſſimamque diſſolutionem compoſita videntur, evincentibus Chemicis, per tot menſium decurſus manere poſſe indiſſolutum tam tenellum & vix conſiſtens adhuc cadaverculum, niſi frequens obſervatio penitus hoc adſtrueret. Forſitan diutius conſervatio hic extenditur, aeri cum ſit via denegata, quæ cæteroquin putrefactionem plurimum accelerat: quod obſervationes attinet cadaverum, aut ſceletorum diu in vivis matribus incluſorum, longam adferre poſſem ſeriem, ex Ephem. Germ. Cur. dec. I. Ao. 6. p. 327. Ubi caput fætus ſeptem per annos in utero delituiſſe dicitur: & in Dec. I. Ao. I. p. 137. ſceleton memoratur, quod duobus fere annis poſt legitimum partus tempus excretum eſt. Et in iiſdem Ephem. D. 2. Ao. 5. pag. 352. Sceleton ultra ſexennium in viva matre perſtitiſſe. Tum in Centur. 5. p. 307. memoratur ſceleti hiſtoria, quod mater per 3. annos in ſua alvo geſtavit. Sed Georg. Orth. in Diſſert. Inaugur. habita Tubingæ 1720. hiſtoriam exhibuit Fætus in utero materno per 46. annos detenti; adeo ut nullum poſſit eſſe tempus tam longum, quin diutius fere fœtus mortuus in utero hæreat.

IX.

Oſſicula autem putrefacta & aſpera hinc inde exſtantibus angulis pungunt, inflammant, exulcerant, quaſcunque contingunt in pelvi partes, atque ita viam ſibi quaſi quærunt extra corpus vivum, tam provida ſibi eſt natura, ut omne heterogeneum plerumque ope exulcerationis ex corpore eliminet, teſtantibus id quotidie rebus peregrinis in bello cum vulneribus ſimul corpori inflictis, & ſuppuratione expulſis. Oſſa noſtri fœtus maternum inteſtinum pupugerunt, inflammarunt, exulcerarunt, & per illud viam nunc ſibi quærunt, procul omni dubio eam perforantia inteſtini recti partem, quæ per pelvim tranſit, atque ita cum fæcibus ſimul exonerantur per anum. Ne autem aliquis opinetur, viam hanc a me temerario conſilio effictam, modumque exitus ex ludibrio ingenii creatum. Abſit hæc a me temeritas! Graviſſimos allegabo Auctores, quorum obſervationibus innixus, hæc adſerui, vel potius modo confirmavi, quæ illi ipſi diu ante me invenerunt. Ita enim Langius Lib. 2. Epiſt. med. 39. memorat uxorem civis ex oppido Eberbach, quæ fætum vi-

ventem aliquot menſes in utero geſtaverat, & cum jam tempus partus inſtaret, ubera prius turgida lactis detumuerunt, puero in utero non ſubſiliente, tandem fœtus in matrice computreſcebat, cujus crura craniique oſſa denigrata & carie obſita, cum mulier ob inteſtini exulcerationem alvi profluvio laboraret, anno decimo, non per vulvæ oſtiola, ſed per anum excrevit. Aliud ejuſdem generis exemplum, quod Romæ contigit Anno 1571. ſuppeditat Marſilius Cagnatus Lib. 4. obſ. variar. Cap. 9. a ſe adhuc Tyrone & a præcipuis urbis medicis viſum, ſcil. plebeja diu quædam ægrotaverat fœmina febre hectica perpetua ac debili, duroque imi ventris tumore: unde ille eſſet tumor non facile inveniebatur, cum nulla ſuſpicio aderat eam quid amplius utero gerere: verum ægrotanti ex improviſo ſalus advenit, nam fœtus humani carnes putrefactæ, oſſaque ſeparata per anum exiverunt, natura ſe ſponte exonerante: quo ad priſtinam poſtea rediit mulier ſanitatem. Amatus Luſitanus Cent. 2. Cur. 10. ſcribit. Naſonis uxorem, cum quinque menſium fœtum mortuum diutius geſtaſſet in utero, profluente quotidie ex utero colluvie quadam ſanioſa non ſine febre, indieſque corpore marceſcente, attenuatiſſimo habitu jam affecta, per ſeceſſum excernere cæpit oſſicula quædam, quæ in exitu dolorem inferre ſunt ab ipſa deprehenſa, ac a ſtercore mundata conſervabantur, nec deſtitit ab hujuſmodi excretione per menſes & annos, donec permulta oſſicula hujus generis emiſerit. Confirmat eandem Hiſtoriam Marcellus Donatus. Balduinus Rouſſeus Epiſt. med. 1. de Muliere Goudana ſcribit, partus tempore prætermiſſo, revoluto jam anno, una cum Lotio illam primum digitorum articulos excreviſſe, ac ſenſim alia majora oſſa, Tibiam, radium, coſtas, & id genus alia per poſticam cum excrementis emiſiſſe, ac denique ſecundo a parturitione anno, maximos ante perpeſſam labores, calvariam totam cum cubito, coſtis & aliis aliquot oſſibus ejeciſſe. Roſſetus ſect. 4. de partu Cæſ. c. 2. hiſt. 1. & 5. Bina exempla prodidit matricis ulceratæ pertuſæque verſus inteſtina, cum excretione oſſium infantilium. Horatius Augenius Lib. 2. Cap. 27. de part. hom. caſum, Ao. 1571. Ferrariæ contigiſſe, hunc notat, quod mulieris gravidæ doloribus partus advenientibus & aqua plurimum fluente legitimo tempore nihil tamen pareretur: dolores illico ceſſarunt, ventre adhuc tumido manente, atque ipſa magnam gravitatem ſentiente, hinc creditum a Medicis mulierem geſtaſſe molam, ſed anni abhinc effluxerunt bini, tum fluore alvi corripitur, fætentiſſimo, excrementa erant flava ac ſublivida, copioſaque, tum ſimul cum iis effluunt duæ coſtæ, ſequenti die rurſus binas alias excrevit, ſed exſpiravit: exenterato cadavere uterus putrefactus deprehendebatur, qua parte rectum inteſtinum tangit, quod ibidem etiam exulceratum, oſſibus conceſſerat viam. Sed prolixior evaderem, cæteroquin obſervationem Tulpii Lib. 4. cap. 30. adferrem, tum Roonhuſii obſ. medic. part. 1. obſ. 1. pag. 15. tum Morleyi, quod proſtat in a-
ctis

ctis Britannic. philoſ. no. 227. p. 486. quod ultimum exemplum ſatis congruit cum noſtro in plurimis, niſi quod non amplius conceperit mulier ibi deſcripta, adde obſervationem in Phil. Tranſ. n. 387. pag. 171. attentionem quoque mereretur obſervatio a Litrio inſerta Hiſtoriæ Academ. Pariſin. Anni 1702. p. 234. ſpectans fætum per anum excretum: plura qui deſiderat, præſtantiſſimum erudititiſſimumque conſulat Thom. Bartholinum in viis Inſolitis part. human. cap. 14. Quemadmodum igitur oſſa perrumpere uterum & inteſtinum rectum potuerunt in allatis Medicorum obſervationibus, quid ni in noſtro caſu inteſtinum idem, licet in alio loco, perforabunt? Quomodo pertundunt, facile oſtenderem, ſi adjungere voluiſſem inteſtinalium tunicarum deſcriptionem, quam nemo mortalium tam clare, tam recte dederit, quam Clariſſ. Præſtantiſſimuſque Doct. & Profeſſor B. Albinus, hujus illuſtris Academiæ diligentiſſimus, feliciſſimuſque Anatomicus, in ſpecimine quodam Anatomico, & ideo manum de tabula, & ad finem properandum eſt.

X.

Ecquid igitur remedii noſtræ conveniet ægræ? An naturæ committendum erit negotium, an vero Medici dexteritas, aut vis herbarum multum ſolatii opiſque adferre poterit? Proſtant exempla mulierum per alvum oſſa parturientium, quas ἡ Φύσις νόσων ἰητρὸς curavit abſque medicamentis ullis, aliæ autem perierunt. Cum autem ſuppuratum ſit inteſtinum, imo forte in nonnullis locis putrefactum, opinor hic conducere injecta enemata, quæ a putrefactione ulteriori inteſtina conſervent, & quotidie alterniſve diebus immitti poſſent, veluti hoc vel ſimile quid

℞. *Herb. Scord.*
Sabioſ.
Cardui. Bened.
Veron. aa. *Mß.*
Coqu. in Aqu. Font. q. ſ.
per horam dimidiam
Colat. ℥viij. *vel* IX.
adde
Mellis ℥ß.
Terebinth. ʒj.
Ol. comm. ℥ß.
Vitell. ov. no. j.
M. F. Clyſter.

Tum ne in interiori cavitate pelvis oriatur putredo, ſaltem ut præſervetur,

vetur, judicarem applicandum eſſe fotum ex illis herbis, quæ putredinem egregie arcent, quales ſunt chærefolium, leviſticum, hyſſopus, abſynthium ponticum, ruta, majorana, ſcordium, carduus benedictus, quarum hæ aliæve in vino coctæ & ope pannorum, vel ipſæ calide applicatæ noctu toti abdomini, imprimis autem regioni pubis, quæ omnes has partes præſtantiſſime fovebunt, & adverſus putrefactionem munient. Sed interna quoque conducunt, quæ hecticæ adventum, hic cæteroquin ante fores (ob putridam materiam facile per venas lymphaticas abſorbendam, totique ſanguini communicandam) arceat: Decocta ex plantis abſtergentibus, aperientibus, ſudorem leviter excutientibus egregie hoc præſtabunt; hæc enim inſtar theæ quotidie epota moderate, poterunt nonnihil emolumenti afferre. Erunt hæc omnia eo majoris efficaciæ, quo diæta obſervetur accuratior, in qua nihil quod facile putreſcat aſſumendum judico. Quibus a Medico factis ſola ulterior curæ ſpes in Deum Omnipotentem, & Patrem miſericordiæ, cui perpetuo laus & honor ſit, rejicienda erit. Nunc enim ad ſectionem cæſaream non confugiendum eſſe arbitror, cum maxima pars oſſium, quæ fœtum componunt, depoſita ſit, & natura ſibi conciliavit viam, per quam ſe ſatis bene liberat, hanc quoque in hac occaſione cum Medicinæ Principe Hippocrate ſequendam, pronuncio.

F I N I S.

J. CAROLI

CL.

J. CAROLI UNGNAD,

CASUS ANATOMICO-PHYSIOLOGICUS RARIOR.

Stettin. 12 Januar. 1750.

Ex Exempl. MSSC. ad Editorem.

JUſſu Illuſtriſſimi Regiminis menſe Auguſto anni præteriti corpus Hedewicæ Catharinæ Hartin, in aquis ſuffocatæ, in diœceſi Colbatz, in pago Selow, a phyſico atque chirurgo civitatis inſpectum ac obductum eſt. Inprimis autem hocce in cadavere exquiſite examinandum fuit,

Utrum illud ingravidatum fuerit, *nec ne?*

Externe nullum in integro hoc cadavere vel minimæ læſionis apparebat indicium, niſi quod ipſa aqua, cui defuncta aliquot jam dies innataverat, ſtella item ſyria, nec non inſignis temporis mora, hocce cadavere tunc temporis novendecim ante dies jam jam extincto, univerſam corporis peripheriam putredinoſam reddiderint.

Caput, thorax & abdomen una cum omnibus viſceribus & contentis nulla prorſus laborabant labe.

Præcipuum autem laboris noſtri objectum, puta uterum, qui alias in ſtatu ordinario exiguam quidem attamen parumper craſſam atque compactam figuram pyriformem extra ſtatum graviditatis offert, non tantum majoris erat molis & capacitatis, ſed & longe amplius extenſus, unde quoque vaſa ejus ſanguinea mirum in modum ſanguine diſtenta conſpiciebantur.

Primo intuitu, fatemur, non exiguum nobis de facta hujus cadaveris impprægnatione ſubnatum eſſe dubium, quandoquidem uterus plane vacuus nobis videbatur, nec ullum fetus in eo deliteſcentis veſtigium apparebat.

Illico vero ergaſtulum hocce debito modo perſcrutati, in eo ſatis diſtincte plurimas partes cranii; ſcilicet os frontis, utrumque os bregmatis, nec non maxillam inferiorem, omnia tamen ab invicem ſeparata tenerrimeque exſtructa, ac ſollicite a nobis aſſervanda, obſervabamus.

Subtilis ſimul artuum extremorum hac in regione præſens erat pars, quæ procul dubio radium & cubitum lateris dextri ſeu partem mediam brachii dextri conſtituebat.

Omnia igitur hæcce momenta atque documenta unum quemvis ipſo ſole clarius convincunt, hocce cadaver revera concepiſſe, fœtumque geſſiſſe, licet pauciſſimæ ſaltem illius partes noſtrum in conſpectum venerint.

Quoniam vero omnes illæ a nobis recenſitæ partes fetus adeo teneræ ac ſubtiles erant, omni jure judicamus, fœtum hunc bimeſtrem tantum fuiſſe reliquas vero inviſibiles atque abſentes hujus fetus partes ex inſigni ardore ſolis, ex mora tot dierum, nec non ex vi corruptibili aquæ, in qua corpus hoc ſubmerſum fuit, plane conſumptas, corruptas & in putredinem redactas fuiſſe; oſſa autem a nobis indicata hanc forte ob cau-

ſam a corruptione reſtitiſſe libera, quia, teſte experientia, oſſa cranii præ reliquis univerſi corporis oſſibus citius a natura formantur.

Cæterum ne minimum quidem ullius violentiæ illatæ in ventre ſupremo hujus cadaveris exſtabat ſignum, verum potius ejus integumenta una cum cranio ac partibus contentis apparebant integra ac ſana.

Nulla porro nobis ratione hujus cadaveris ſuboritur ſuſpicio veneni vel introſumpti vel oblati, ſiquidem externe ne minimum hujus rei apparebat indicium, imo neque in ipſo ventriculo ulla mutatio coloris, vel aliqualis tumor, vel levis inflatio, multo vero minus inflammatio ſeſe manifeſtabat, certiſſimo indicio, corpus hocce in aquis extinctum exſpiraſſe.

Hocce igitur in caſu quam maxime mirum nobis videtur, quod oſſa calvariæ paulo ante a nobis recenſita atque in utero reperta ne minimam corruptionem experta, verum potius recentia, ſana ac albicantia reperta fuerint.

Etenim extremitates atque apices horum oſſium, quorum coalitu ſucceſſu temporis ſuturæ formantur & oſſa cranii invicem junguntur, ſubtiliſſimis villis niveis ſimiles erant, unde innumeræ illæ crenulæ, quæ figuram ſerræ ſubtiliſſimæ ſenſui viſus offerebant, non ſine maxima animi voluptate a nobis conſpectæ fuere.

Non levis porro nobis inde ortus eſt ſcrupulus, quod, omnibus reliquis iiſque innumeris fetus hujus partibus diſperſis atque abſentibus, paucula tantum hæcce cranii oſſa in cavitate uteri reſidua fuerint, & cur illa non pariter evanuerint.

Sana ratio, ut opinamur, prohibet, ne medicus in cadaver humanum inquirens, illud, quod tantum auditu, non autem viſu percepit, relationi medico-chirurgicæ inſerat; hinc omni jure momenti hujus maxime notabilis, quod ex ore affinium hujus ſuffocatæ percepimus,

Scilicet quod illa, ex aquis repetita, in imis corporis partibus ſive abdomine ſanguine quam maxime tincta atque maculata fuerit,

in relatione noſtra nullam plane mentionem fecimus, attamen illud, prouti decebat, judici coram expoſuimus.

Prius vero quam huic diſquiſitioni finem imponamus, merito dubitamus, utrum omnes fetus hujus deperditæ partes uno ictu & per abortum, an vero per intervalla temporis & per ſucceſſivam corruptionem evanuerint!

Ex hæmorrhagia paulo ante deſcripta judicandum ſane eſt, quod cadaver hocce ſub undis & in ipſo agone mortis ingentem matricis ſpaſmum imo plane abortum perpeſſum fuerit.

Per hunc vero abortum plurimæ fetus hujus partes abſentes ſine dubio ejaculatæ & aquis immerſæ fuere.

Inge-

Ingenue itaque fatemur, cauſam hujus rei adhuc nos latere, cur ſcilicet pauca hæc a nobis recenſita oſſa, præſertim autem radius & cubitus dexter in utero reſidua fuerint, non autem una cum fetu evanuerint, cum nihilominus integer encephalus & nonnullæ ejus partes continentes oſſeæ a nobis non fuerint obſervatæ.

Quærenti ex nobis, numne partes fetus abſentes, matre adhuc in vivis exiſtente, ex utero egreſſæ fuerint, reſpondemus, id nobis hanc potiſſimum ob rationem impoſſibile videri, quia mater ad ultimam vitæ ſuæ lineam uſque ſana fuit, nec ullum vel inflammationis vel ſphaceli vel alius morbi in fetu ante mortem matris apparuit ſignum.

Recenſet equidem Clariſſ. Scharſchmid. in relationibus medico-chirurgicis Part. I. caſ. 63. hominem mercenarium medios inter labores & pauciſſimo temporis ſpatio aliqualem dolorem in brachio dextro ſenſiſſe, idemque brachium poſt tres ſeptimanas ſine amputatione & ſponte decidiſſe, reliquis omnibus imo ipſis vicinis totius corporis partibus ſanis reſtitantibus; attamen hocce exemplum noſtro caſui parum vel nihil luminis accendit, dum l. c. de partibus externis, nobis vero de partibus internis ſermo eſt.

Alii ex hiſtoria hujus caſus forſan judicabunt, fœtum demum poſt mortem matris extinctum partes ſuas per corruptionem aquarum & moram temporis ſucceſſive & diverſis vicibus perdidiſſe.

Ponamus, hanc ſententiam firmo niti fundamento, nullo tamen modo perſpicimus, qui fieri potuerit, quod plurimis fetus partibus abſentibus pauciſſima illa oſſicula in utero non tantum præſentia ſed & ſana & plane incorrupta, & cur illa permultis aliis corporis oſſibus longe teneriora non ſimul exſtirpata fuerint.

Pro dijudicanda hac lite, quæ forſan intuitu partus, præſertim vero dyſtociæ maximos exerere uſus potis eſt, ingenium noſtrum dubium ſimulque imbecille deploramus, hinc unum quemvis, qui leviſſimas haſce meditationes perſcrutatione dignas cenſebit, amice ac ſubmiſſe rogamus, ut nos hac in re adeo fluctuantes benevole erudiat, cauſamque, cur illa oſſa poſt mortem matris ſola ſimulque ſana in utero reſtiterint, indigitet.

Rem certe nobis facturus eſt longe gratioſiſſimam, qui ſua de hoc caſu perquam memorabili nobiſcum communicare meditamina voluerit.

F I N I S.

DISPUTATIONUM

AD HISTORIAM ET CURATIONEM MORBORUM

PERTINENTIUM TOM. III. PARS III.

MORBI ABDOMINIS.

LXXIII. J. *Jacobi* Ritter, olim Diſcipuli noſtri, *de impoſſibilitate & poſſibilitate abſtinentiæ a cibo & potu, occaſione puellæ Frutingenſis dit. Bernenſis inediam longam ſimulantis* Diſſ. Baſil. 1737. Fraudulenta inedia, a ſeveriori Præfecto continuo detecta, ægræ tamen puellæ hic deſcribitur. Inde de nutritione, de decremento per tranſpirationem; de minori neceſſitate alimenti in animale non tranſpirante, de vita minima egit. *pag.* 1

LXXIV. *Danielis Wilhelmi* Triller & *J. Erh. Frid.* Bulisii diſp. *de fame lethali & calloſa oris ventriculi anguſtia* Witteberg. 1750. 3. april. Poſt multum glaciei uſum paulatim amiſſa degluttiendi facultas, & longa fames, cum emaciatione, ad mortem duxit Induratus, pene oſſeus & anguſtiſſimus erat œſophagus, qua in ventriculum ſe demittit. Multa ſcitu digna addit vir clar. 31

LXXV. *Georgii Auguſti* Lángguth *de tabe ſicca lethali ex calloſa pylori anguſtia* progr. ad diſp. LXXIV. Memorabilis caſus vomitus perpetui, tabiſque funeſtæ: a ventriculi oſtio inferiori calloſo, ipſo vero eo receptaculo in ampliſſimam caveam dilatato. Cauſa ab ictu, aque omenti ſcirrho ab auctore derivatur. 63

LXXVI. *Henrici* Henrici & J. *Friderici* Mässer *de Cholera Morbo* Hall. 1740. Choleræ cauſas varias collegit Cl. Henrici, & ipſe ex propria experientia protulit, a repreſſis ſudoribus pedum fœtidis, a fonticulo occluſo: a comeſtis fungis: a cucumeribus & cereviſia: a frigidæ potu: ab ovis piſcis barbi: a lactuca: a terrore: a tartaro emetico non rite præparato. Inter remedia plurima, & aliqua ex hypotheſi collegit, ut indigeſtam illam cryſtallum montanam: opium rejicit, & a veteribus adhibitum fuiſſe negat. 73

LXXVII. *J.* Kæmpf *de infarctu vaſorum ventriculi* Baſil. 1751. Morbum non valde notum hic fuſe deſcribit auctor, ſanguinis nempe in vaſis ventriculi congeſtionem & ſtagnationem: ejus morbi in cadavere detecta veſtigia producit, hæmorrhoides fere cum ejuſmodi obſtructionibus conjungi monet, lienem in vomitu cruento accuſatum ſæpe innocentem eſſe addit. Demum cauſas mali enarrat, eo corticem peruvianum refert, ferrum, opium, ſpiritum vini, vim externam Ex aliqua harum cauſarum ſanguis in ventriculi vaſa congeſtus his fractis denique erumpit, aut putreſcit, aut in ſcirrhum cogitur. Ad curationem ſuadet venæ ſectionem, ſales medios, cichorium, clyſteres ex furfure, decoctum radicis juniperi. Aegrotorum novem hiſtorias ſubjungit, inter quas etiam uteri & recti inteſtini putrefactio continetur. 99

LXXVIII. *Gothofredi* Sand & *Georgii Alberti* Stolz *rarus ventriculi abſceſſus* Regiomont. 1701. Hiſtoria morbi mortiſque ex vero purulento, inque ventriculum rupto, abſceſſu. 125

LXXIX. *Franciſci* Thiery præſide *Camillo* Falconet, doctiſſimo viro, propoſita theſis in hæc verba *Ergo ab omni re cibaria vaſa ænea prorſus ablegandа* Paris. 1749. Celebrata utique, variiſque linguis reddita diſputatio lites excitavit, legibuſque ſanciendis pro fundamento fuit, quibus cuprea vaſa, tamquam valetudini adverſa damnan-

nantur. Sed neque ſtomni aut innocentiæ, aut minus tutæ craſſitiei fidit. 175

LXXX *Pauli Henrici Gerhardi* MOERING Epiſtola ad Ill. virum *Paulum Gottlieb* WERLHOF *quæ mytulorum quorumdam venenum, & ab eo natas papulas cuticulares illuſtrat.* Brem 1742. Morbus ſingularis ex mytulis etiam paucilſimis comeſtis natus, in quo adfectio ventriculi nauſea, vomitus cum convulſiva indole & demum urticata eruptione conjungitur: brevis tamen morbus, etſi minax, & facile ſuperabilis eſt 183

LXXXI *Danielis* HOFMANN & *Ferdin. Chriſtoph.* OETINGER *de aere microcoſmi factitio* Tubing. 1737. Prima hiſtoria eſt emphyſematis ex lapſu, fractaque coſta nati: in expoſitione ejus mali experimenta memorabilia interponuntur. 201

LXXXII. *Abrahami* VATER & *Laurentii* WEIDNER *chordapſus Celſi occaſione ventris enormiter contracti in homine ſubita morte exſtincti obſervati* Witteberg. 17 8 Id nomen inponit contractioni abdomini, cum anguſtia ventriculi plerorumque inteſtinorum conjunctæ. 223

LXXXIII. *Joh.* ZELLER & *Immanuel* WEISMANN *docimaſia, ſigna, cauſæ & noxa vini lithargirio mangoniſati variis experimentis illuſtrata* Tubing. 1707. Utilis diſputatio, qua funeſta vini mangonia anni 1705. deſcribuntur, cum anno pridem 1695. ſimiles fraudes graſſatæ fuiſſent In cadaveribus inflammatus ventriculus adparuit. Præter conſueta ſymptomata aliquando etiam diuturnum aſthma, alias ulcus ventriculi ſucceſſit. A ſolo plumbo hæc ſymptomata ortum duxiſſe conſtat, cum acidiſſima vina abſque malo potata fuerint, ſolaque nocuerint, quæ ex fraude ſaturnina dulciora ev ferant Experimentis etiam variis oſtendit auctor, etiam externo uſu ceruſſam eadem mala excitaſſe, quæ deglutita movet. Venena lenta ad ſaturninam claſſem refert. Liquorum exploratoriorum optimum fuiſſe expertus eſt eum, qui ex lixivio calcis vivæ cum auripigmento componitur, & melius, quam alia præſidia, plumbi exiguum momentum cum vino conmiſtum detegit. Recentem vero oportet adhibere 235

LXXXIV. *Johannis* ASTRUC & *Petr. Ludov. Mariæ* MALOET theſis in hæc verba *Ergo morbo colica pictonum dicto vena ſectio in cubito* Paris 1751. Antiquum morbum eſſe, & ante CITESIUM Pariſiis innotuiſſe oſtendit: ſedem in ſpinali medulla ponit, & rachialgiam dici jubet. Suadet doloris tempore venæ ſectionem, plurimum uſum decoctorum diluentium, fomentum ad lumbos, ſemicupia, narcotica. In ſtadio paralytico præcipit decoctum lignorum, ſudorem ope ſpiritus vini vel fumi cinnabaris excitum: ſales medios, mercurialia, thermas Baregianas, embrocham, arenationem, veſicatoria. 259

LXXXV. J *Baptiſtæ* du BOIS theſis in hæc verba *Non ergo colicis figulis venæ ſectio* Paris. 1751 & 1756 Morbos percurrit, quibus opifices in metallis occupati obnoxii vivunt Oppidi *Villedieu les poëles*, in ære elaborando occupati, malignam valetudinem deſcribit, adhibet forte emeticum ex vitio antimonii trito, eo ſucceſſu, ut fere intra quatriduum morbus ſuperatus ſit. Emollientia & venæ ſectionem, quam ad emollientia refert, vehementer reicit, & in noſocomiis morbum difficillimum reddere per experimenta queritur. Sedem mali ponit in obſtructo meſenterio. Sua methodo trecentos ægros abſque triſti eventu ſanavit. Peſſime habere obſervat eos, qui corium auripigmento tingunt. 277

LXXXVI. J. *Guilielmi* ILSEMANN *de colica ſaturnina metallurgorum* diſp. Gotting. 1752. Eximia diſputatio, & per experientiam nata. Labores primum metallicos deſcribit, eas maximas operas hac colica adfici obſervat, quæ lithargyrium excoquunt: auctores recenſet, qui de eo morbo ſcripſerunt. Symptomata mali enarrat, alvi conſtipationem, colicam in paralyſin degeneraturam, etiam cæcitatem. Cauſam non ponit in arſenico, cum uſtores a malo fere immunes ſint, mineræ hercinicæ arſenico vix miſceantur, a puriſſimo lithargyrio figuli ſimilibus malis adficiantur, neque in argento vivo, quo fodinæ hercinicæ deſtituuntur, ſed in plumbo,

cujus pars non minima avolat, dum calcinatur, ut in polline furnos obducente omnino verum plumbum ſit, quod recuperari poſſit, & lithargyrium ſudanti operariorum faciei adhæreſcat, deque manibus, quas blandituri canes lingunt, ſimillima tormina etiam beſtiæ referant. Venenatam efficaciam ad lithargyrium refert, quod ab acido primarum viarum ſolvitur, abſque eo acido innocens futurum, quale id omne eſt, quod pulmone recipitur. In ſanguinem autem penetrare certum eſt, cum ex urina plumbum reſtitui poſſit. Curationem ab emollientibus & febrifugis repetit, ut tamen acida excludat. Machinam excludendis aptam vaporibus proponit. 297

LXXXVII. J. *Erneſti* KUHNII *de ileo* diſſ. Leidæ 1702. Ab. involutis inteſtinis, aut in ſe invicem ſuſceptis, malum repetit. Duo exempla adducit. Addit frequens eſſe malum, & a Ruyſchio quater obſervatum. 347

LXXXVIII. J. *Gottl.* LEIDENFROST *de volvulo inteſtini ſingulari* eximium progr. Duisburg. 1750. Poſt verum volvulum inteſtinum de abdomine eruperat, inverſum, & per duos pedes invaginatum, ut phænomena tunicæ villoſæ curioſitati medici pateſcerent, qui ea opportunitate egregie uſus eſt. Morbus præter ulcuſculum inteſtini, facile fermentis vinoſis adhibitis convaluit. 364

LXXXIX. *Martini Jacobi* KUPFER diſſ ſiſtens *volvulum ſanguineum ejuſque curationem in viro* quodam Regiomont. 1720 Vomitus poſt ſæviſſimos dolores colicos recurrens, cum alvo obſtructa diuturnus, ſuperatus linimentis, clyſteribus, medicamentis amaris &c. Cauſam in ſanguine per venam portarum ſtagnante ponit. Memorabilis obſervatio eſt, in Livonia hæmorrhoides rariſſimas eſſe. 369

XC. *Laurentii* GRUBER *de febre acuta epidemica exanthematico-dyſenterica* Baſil. 1747. Tiguri hæc dyſenteria ſæviit, de genere putrido, ut emetica omnino non ferret, purgantia non facillime, & per exanthemata judicaretur, hinc per ſudorifera medicamenta rectiſſime curaretur. 385

XCI. *Abrahami* VATER & auctoris J. GOTTLIEB VOGEL *de dyſenteria epidemica maxime contagioſa & maligna ſuperiori anno patriam devaſtante* Witteberg. 1747. Dyſenteriam ex nebula ortam fuiſſe contendit auctor, quæ ſibi & urbi patriæ gravis incubuerit. Ab horæis fructibus negat natam fuiſſe, cum ante eos fructus graſſata, neque ab iis aucta, & aliquando omnino levata fuerit. A bobus dyſentericis homines, mitius tamen, infectos fuiſſe teſtis eſt. In curatione rejicit venæ ſectiones, emetica: laudat blanda laxantia, tum theriacam, & alexipharmaca. Adſtringentia nocuiſſe confirmat. 399

XCII. *Andr. Eliæ* BUCHNER & auctoris *Thomæ* LAURICH diſp. *de ſingulari quadam Indorum orientalium dyſenteria ejuſdemque præcipua a noſtrate differentia.* Hall 1752. Auctor in inſula Java ab anno 1742. ad 1749. medicinam fecit. Deſcribit dyſenteriam hybernam ejus regionis a fructuum horæorum abuſu, aque capto frigore natam, per initia mitem, ſenſim vero invaleſcentem, ſex integris menſibus duraturam, raro lethalem, non contagioſam. Eam curat, non quidem adſtringentibus fructibus, ut Indi ſolent, ſed orizæ decocto, vino rubro cum nuce moſchata, abſorbentibus, quibus nitrum admiſcet. A fructu ananas liberalius comeſto in Europa dyſenteriam ſucceſſiſſe vidit. 421

XCIII. *Samuelis* ERNST Arovienſis helveti, & diſcipuli noſtri olim amici *Emanuelis* KOENIG, Diſp. *de tænia ſecunda Plateri* Baſil. 1743. Primam tæniam, in Belgio, frequentem ab Helvetia abeſſe ſcribit. Anatomen animalis exhibet, qualis artificioſe repletis arteriis, aut canalibus adparet. Quodvis internodium habet ſua vaſa chylo turgida. Alia ſunt ex communi trunco, & quaſi aorta, nata, qui medium articulum percurrit, & alius denique truncus quadrangularis, oram ambit articuli. In alterutro, incerto, latere oſculum eſt: aliud vero vicinum punctum minus. Omnes articulos conjungit canalis, qui longitudinem animalis ſequitur, & qui in extremo articulo, cum ſimili ſemper ſequentis articuli canali con-

continuatur. Vivere porro hanc animalium catenam oſtendit auctor, ſed catenam potius eſſe, quam ſimplex & unicum animal, ut omnino canalis, qui longitudinem ſequitur primi animalis, ſe ad ſimilem alterius beſtiolæ canalem adaptet. De capite dubitat. Oſtium laterale in papilla eminens pro vero ore habet, quo animal alimentum captet, idem forte evomit. Propria etiam ova admittit. 431

Clariſſimi van DOEVEREN egregiam de vermibus inteſtinorum diſputationem nimia, pro ſcopo noſtro longitudo, vetuit recipere.

XCIV. *J. Gottlieb* BAUER *epiſtola* ad amicum olim noſtrum doctiſſimum, *J. Godofredum* de HAHN *de molis inteſtinorum* Dreſd. 1747. Curationem deſcribit hominis, cui frequens in vomitum deſinens capitis dolor, non ſine aliis vitiis moleſtus erat. Huic cum ſanguine puro multa concrementa fibroſa, cartilaginoſa, ſeceſſerunt, ex ſanguine forte retento & perinde in ſpeciem ſolidam compacto uti molæ ſanguineæ in utero ſolent. 461

XCV *Sigiſmundi* KOENIG, ex medica apud Bernates familia clinici, λιθογενεσιας humanæ *ſpecimen duab. epiſtolis ad Soc. Reg. Brit. comprehenſum* Bern. 1685. 12. Memorabilis hiſtoria conſervari meretur & tradi poſteris. Virgo lapides varii generis per vomitum & ſeceſſum rejecit, qui in aere in pollinem relabebantur; in ſpiritu nitri ſolo ſolvebantur; deſtillati dabant terræ plurimum, ſalis urinoſi volatilis pauxillum & aliquantum acidi. Multa etiam alia ſingularia in eo morbo fuerunt, clyſterum vomitus, urinæque fœtidæ. 475

XCVI. *Imman.* WEISMANN *hiſtoria lithotocæ mulieris* Tubing. 1716. 4. edita. Unice conſervavi hiſtoriam ipſam, reliquam, nimis longam, ratiociniorum & ſimilium caſuum collectionem omiſi. 493

XCVII. Ex *Johannis* LEMBKE & *Andreæ* WESTPHAL diſſ. *qua pars inteſtini jejuni per guttur inferius excreta ſalva manente ægri vita deſcribitur* Gryphiſwaldiæ ann. 1741 edita, perinde hiſtoriam rei geſtæ ſolam retinui. Per dyſenteriam de ano deceſſit pars inteſtini jejuni cum fibris muſculoſis, valvulis, villoſa adeo tunica, glandulis miliaribus, & meſenterii particula. 495

XCVIII. *Georgii Erhardi* HAMBERGER *de ruptura inteſtini duodeni ex ſcirrho ulcerato & denique rupto* Jenæ 1746. 499

XCIX. *Caroli Friderici* KALTSCHMIDT *de ileo a ſcrupulis pirorum meſpilaceorum eroſo & perforato* Jen. 1747. Longa particula ilei obſtructa duris fæcibus, ut omnino ne argento quidem vivo via libera eſſet, & denique tribus locis perforata, ut ileum pene a colo avulſum eſſet. 502

C. *Henrici* HENRICI & reſp. *Georg. Ludov.* NOTTNAGEL utilis diſp. *de abſceſſu meſenterii & muſculorum abdominis plane ſingulari* Hall. 1712. In primo ægroto multum humoris nigri, etiam in fila collecti, & meſenterii, nempe celluloſæ ejus partis, magna ſedes ulcere abſumta, quod ſuper obturatorem internum ad genua uſque continuabatur. In altera hiſtoria abſceſſus peritonæum inter & muſculos abdominis poſiti a quo vertebræ, dorſi ultima & prima lumborum luxatæ. Pulmo etiam aeri inacceſſus, caſeoſa materie plenus. Inde alias crebraſque abſceſſuum meſenterii hiſtorias obſervatas ſecundum cauſas diſponit, menſtruas & hæmorrhoideas purgationes omiſſas, aut repreſſas; affectum hypocondriacum, hepar obſtructum, repreſſas variolas, calidorum abuſum, & ſpirituoſi potus, denique glandularum obſtructionem.

Altera pars diſputationis eſt de abſceſſibus abdominis a vulnere extus clauſo, cum intus pateret: a vulnere ſola intervalla muſculorum abdominis perambulante, ab inflammatione prægreſſa. 505

CI. *J. Georgii* SCHERB *de calculo receptaculi chyli hydropis cauſa* Leid. 1729. In medio chylo poſt paracenteſin fruſtra factam lapillus repertus eſt, quem crediderunt in chyli receptaculo habitaſſe, quod in pectore nullum ductus thoraci-

ci veſtigium ſuperſtes repertum fuerit. Deſcribuntur viæ chyli, & hydropis raræ ſpecies, etiam oculi. 535

CII. *Rudolphi Jacobi* Camerarii & *Jonæ* Brunner diſp. exhib. *hepatitæ defunctorum extiſpicia* Tubing. 1716. Duæ inciſiones quibus conſtitit, in hepate dura coagula fuiſſe. 555

CIII. *Abrahami* Vater programma *quo hepar in hydrope ſæpius inſons eſſe e ſectione viri ante duas ſeptimanas poſt diuturnum alvi fluxum cruentum tandem hydrope exſtincti demonſtrat* Witteberg. 1720. Nempe ſaniſſimum hepar in hydropico. 570

CIV. *Aug. Friderici* Walther *de atra bile* progr. Lipſ. 1741. Alterum exemplum dat ſanguinis in arteriis venisque coacti: alterum bilis & ſanguinis lienalis nigerrimi. 573

CV. *Andreæ* Petermann & *Guntheri* Albrecht *Scrutinium uteri ex calculis veſicæ felleæ occaſione caſus cujuſdam ſingularis* Lipſ. 1698. Hiſtoria icteri aliquoties egeſtis per alvum calculis ſoluti, denique vero inciſi cadaveris, & numeroſiſſimorum in eo repertorum calculorum. 581

CVI. *Georgii* Betzold diſſ. *de Cholelitho* Argentor. 1725 Bonæ hiſtoriæ, altera dolorum hypochondrii dextri egeſto calculo ſublatorum, altera plurimorum calculorum repertorum in viis cyſticis 605

CVII. J. *Andreæ* Wislicen *lapides biliosolymphatici per metaſtaſin febris catarrhalis exorti ac per abdomen exulceratum excluſi* Liſp. 1742. Sponte ſubnatus tumor denique ruptus, atque egeſti calculi 50, ab oleo tartari ſolubiles, ut oleum conſpicuum reſtitueretur. 629

CVIII. *Hermanni Friderici* Teichmeyer & *Wilh. Henr. Aug.* Stroehlein diſſ. *de calculis bilariis* Jen. 1742. Experimenta enarrantur, capta in bilariis calculis. Inflammantur, ſolvuntur in ſpiritu nitri parte aliqua molli ſuperſtite. Hepatici calculi molliores ſunt, pallidiores, ſemper natatiles 639

TABULA DISPUTATIONUM

QUARTI VOLUMINIS,

Scil. Partis tertiæ continuatæ.

DE MORBIS ABDOMINIS.

CIX. *CAr. Friderici* KALTSCHMIDT Progr. *de liene pueri novem annorum raræ magnitudinis*, Jenæ 1751. Lien unius libræ demta uncia, cum hepar ſeſcunce unico major foret, cætera ſanus. In adulto homine lien ſolet uncias pendere duodecim, *pag.* 1

CX. *J. Valentini* SCHEID & *J. Godofredi* SCHEID *Obſervationes quatuor lienum diſruptorum*; Argentorat. 1725 Inter frequentiora violentæ mortis ab exigua cauſa natæ exempla, hæc eſt molliſſima viſcerum ruptio, 5

CXI. *Abrahami* VATER & *Chriſtiani Sigiſmundi* ETZLER Diſſ. *de Scirrhis viſcerum occaſione ſectionis viri tympanite defuncti*, Witteberg. 1723. Poſt icterum, hecticumque morbum hepar majus, tuberculoſum, pancreas ſcirrhoſum, lien ſpiſſus quin carneus, 21

CXII. *J. Philippi* METZ *Diabetis obſervatio rara*; Baſil. 1737. Omnino enormis urinæ copia, quæ longo tempore, quotidie adſumtorum copiam quatuor in die libris ſuperavit, 33

CXIII. *Chriſtiani Gottlieb* KRATZENSTEIN *Theoria fluxus diabetici more geometrico explicata*; Hall. 1746. Obſervationes aliquot, & propria experimenta, & theoriam continet, qua diabetes a conſtrictione venoſa deducitur, *Tab. XIII.* 51

CXIV. *J. Martini* ORT *Hiſtoria renis ſiniſtri maximi tumidi & corrupti in cadavere humano reperti*, Baſil. 1719. Ren maximus, gangrænoſus, ruptus, inteſtinum colon comprimens, ſanguis effuſus in cerebri ventriculos, & ſcriptorium calamum, 87

CXV. *Chriſtiani Andreæ* KOCH Gottingenſis olim Doctoris libellus, quo *affectus in libris & praxi rariſſimus ab Hermanno* BOERHAAVE *in Noſocomio Leidenſi ſanatus deſcribitur*, Leid. 1728. editus. Cum poſt iſchuriam, & ſubſequentem urinæ incontinentiam, denique ſeceſſiſſet de veſica lacinia calculis plena, & maneret dyſuria, atque veſicæ ulcus manifeſtum foret, BOERHAAVIUS alvum quidem duxit medicamento, quod præcipitatum mercurium recipiebat; deinde decoctum dedit glycyrrhizæ nitratum, & opiatum pharmacum. Ita ex crudeli morbo fœmina convaluit, *Tab. XIV.* 103

CXVI. *J. Bapt. Ludovici* CHOMEL & *J. Franc. Clementis* MORAND theſis in hæc verba *Ergo tumidis hæmorrhoidibus hirudines*; Pariſ. 1750. Multa exempla inſignium, horum vermium ope perfectarum, curationum adfert, 116

CXVII. *J. Hieronymi* LAPI de curatione ſtranguriæ contumacis frequentem maleque tractatam gonorrhæam conſequentis diſſ. Edit. II. Rom. 1754. Exiguum facileque periturum libellum, non vulgaris ſaporis, hic in collectione noſtra conſervandum eſſe duxi. Oleum injicit in eo ſtranguriæ genere, & omnes hujus curationis cautelas ſollicite adducit, 125

CXVIII. *Gottlob Henrici* Troschel noſtri aliquando Cl. Auditoris, *de Morbis ex alieno ſitu partium abdominis* Diſp. Francofurti ad Viadr. ann. 1754. propoſita. Ampliori, quam quidem in Academiis ſolent, libello magnum morborum ambitum amplexus eſt: aliqua etiam vitia contemplatur, vix dum a medicis conſiderata, ut viſcerum ob ligamentorum laxitatem mutatum ſitum; hepatis magnitudinem, cum vinculis ad ejus mali tolerationem excogitatis: meſenterii in ſuſceptione inteſtinorum adfectionem, *Tab. XV.* 143

CXIX. *Jeremias* Loss & *Frider.* Geitzinger Diſp. *de languore lymphatico*, Witteb. 1673. Curationes aliquas hydropicorum habet, & lymphaticorum vaſorum ſub cerebri membranis viſorum memoriam, 213

CXX. *J.* Boecler *ad exteros Medicos occaſione fraudulentæ mulieris quæ per totam fere vitam monſtroſo ventre omnium decepit oculos conſcripta epiſtola*, Argent. 1728. Innocentiſſimam Medicorum Argentoratenſium exſpectationem excuſat, qui fraudulentum tumorem, ut quidem decebat, a morte feminæ avebant inciſioni ſubjicere, 241

CXXI. *Hermanni Pauli* Juch & auctoris *Georg. Chriſtophori Beati* Brehm *de hydatidibus* Diſp. Erford 1745. Tumor ſcirrhoſus enormis, univerſis fere abdominis viſceribus adnatus, plenus hydatidibus ad multa millia, quarum pluſculæ per paracenteſin effluxerant, *Tab. XVI.* 253

CXXII. *J. Chriſtophori* Pohl *de hydrope ſaccato ex hydatidibus* Progr. Lipſ. 1747. Celluloſa tela diaphragmatis plena 200 hydatidibus: in femina tamen gravida, *Tab. XVII.* 267

CXXIII. *Jacob Chriſtoph.* Scheffler & *Chriſtiani* Jacobi *hiſtoria hydropis ſaccati*, Altorf. 1724. 281

CXXIV. *J. Hadriani* Slevogt & *J. Sebaſtiani* Steube *de infelici hydropis ſaccati curatione*, Jen. 1721. Sacco lieni & reni adnato pertuſo cum 28 libræ aquæ uno tempore effluxiſſent, mors poſt quartam partem horæ ſucceſſit. Hydrocephali, hydropis pectoris hiſtoriæ, aliaque utilia doctæ diſputationi miſta, 291

CXXV. *Michaelis* Alberti & *Chriſtophori Erneſti* Cono auctoris, *caſus memoria dignus hydropis lapſu integro abdomine ſanatæ*, Hall. 1727. Sanatio obtenta per copioſiſſimum ſeri ex veſica profluvium, quod lapſui ſupervenit, 309

CXXVI. *Polycarpi Gottlieb.* Schacher & *Joh. Gottlieb* Moebii *de Virgine aſcitica poſt paracenteſin purpura maligna exſtincta*, Lipſ. 1725. Sedes fuerat in ovario, quo & aqua & plurimæ hydatides continebantur, *Tab. XVIII.* 329

CXXVII. *Ludovici* Salzmann *de abſceſſu interno miræ magnitudinis cum hydrope & aliis notatu dignis in muliere Argentorati nuper obſervato*, Argentor. 1671. Hydropica, in cujus abdomine fuerunt 56 libræ aquæ, inguinis vero mirus tumor plenus hydatidum, 353

CXXVIII. *J. Huldr.* Peyer Imhoff *ovarium hydropicum in Virgine repertum*, Baſil. 1718. In hydropica ſaccus maximus 42 librarum, in quo gelatina, & materies caſeoſa varia. Duas alias, *Wepferianas*, addit hiſtorias, quarum altera eſt hydropis ovarii cum pilis piloſis in ovario conjuncti: & alia hydropici ovarii Miegiana hiſtoria, 375

CXXIX. *Abrahami* Vater & *Pauli Gottlob* Berger *Graviditas apparens ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durans tandemque in aſcitem terminata*, Witteberg. 1722. Poſt lac in mammis, & alia ſigna graviditatis hydrops ovarii dextri maximus, renes comprimens, ut urina in uretere retineretur. Uterus adeo perfecte de pelvi elapſus, ut ejus nihil quidquam in pelvi ſupereſſet, *Tab. XIX.* 389

CXXX. *J. Ehrenfried* Schlencker *de ſingulari ovarii ſiniſtri morbo*, Leid. 1722. nempe tumore ovarii ſcirrhoſo & lapideo, *Tab. XX.* 417

CXXXI. *Nicolai* Willii *ſtupendus abdominis tumor*, Baſil. 1731. Ovarii nempe aquoſus tumor centum & ultra librarum, unica cavea, in qua partim hydatides,

tides, & partim gelatinoſus liquor : hepar ſanum , pectus ad ſecundam coſtam uſque repulſum. Aliud exemplum maximi tumoris abdominis in Virgine, qui poſt 14 annos ſponte evanuit, cum ex lapſu maxima vis aquæ per urinam excreta foret, *Tab. XXI.* 441

CXXXII. *Polycarpi Gottlieb* SCHACHER *de ovarii tumore piloſo* Progr. Lipſ. 1735. Pilorum in cellula ovarii tumefacti per pinguedinem repertorum glomeres naſcebantur, ex interna craſſaque ovarii tunica, *Tab. XXII.* 474

CXXXIII. *J. Franciſci* FONTAINE *Obſervatio rarior tumorem abdominis ex ſcirrho ovariorum præſertim ſiniſtri inſigni*, continens. Baſil. 1753. Iterum hepar ſanum, ovarium ſiniſtrum 10 librarum: plenum pinguedine, aliaque parum cum ſanitate conveniente materia, *Tab. XXIII.* 481

CXXXIV. *Chriſtophori* CUNRAD & *J. Friderici* STARKE *de hydrope uteri* Diſp. Regiomonti 1701. Hiſtoria mali a *J. Friderico* DECKERO mutuata, in ſcriptis hujus Cl. Viri non reperitur. Poſt longum & difficilem intellectu morbum, nihil aquæ in abdomine repertum, ſed uterus ad vaginam cæcus, ut unice foramen minimum, cum vaſis vero uteri ſanguineis communicans, menſibus fundendis aptum ſupereſſet. Multum in utero ſcirrhorum & hydatidum, 495

CXXXV. *Georgii Erneſti* STAHL & *Georgii Friderici* JÆSCHKE Diſſ. *de inſolitis menſium viis*, Hall. 1702. Varia ex menſibus retentis nata mala hoc titulo comprehendit, hæmorrhagias, morbos colicos, hæmoptyſes, & ſanguineum vomitum, urinam demum cruentam. Medicamenta etiam proponit, 525

CXXXVI. *Polycarpi Gottlieb* SCHACHER *de hæmorrhagiis gravidarum*, Lipſ. 1717. Hæmorrhagiæ perpetuæ cum bonis ægri rebus, hiſtoria, quam denique placenta ſecuta eſt, quæ de utero deceſſit. Inquirit autem Vir Clar. qui fieri potuerit, ut fetus abſque putredine in utero tam longo tempore potuerit ſupereſſe, 555

CXXXVII. *Johan*, D'URBAN *de hæmorrhagia uterina*, Edimburg. 1753 Hujus diſputationis utilitas magis in bono ordine & vero candore eſt. Obſervationes tamen etiam habet, gravis in prægnante femina, per ereptam placentam ſublata: ſimilemque in hæmorrhagia a placenta in partu reſide, atque feliciter educta curationem, aliaque utilia. 559

CXXXVIII. *Chriſt. Gotthil.* KIESLING bonæ ſpei juvenis, qui ante diem interiit, Diſp. inauguralis, qua *uterus poſt partum inflammatus* deſcribitur, Lipſ. 1754. Præter doctam morbi expoſitionem, etiam ejuſmodi ſcirrhoſum uteri & veſicæ ulcus habet, quale deſcripſi, 583

CXXXIX. *Georgii Erneſti* STAHL & *J.* KANOLD (qui ex Uratiſlavienſium obſervationum collectione celebritatem conſecutus eſt) *de abortu & fetu mortuo* Diſſ. Hall. 1704. Abortum verſus redeuntium menſium periodos fere fieri; abortui veri fetus facile abortum alicujus concrementi ſuccedere obſervat. Plethoram felici prægnationi nocere, atque fetum a nimio appetitu extenuari; non ſemper nocere ſanguinis effluxum, aliaque ad hiſtoriam medicam abortus pertinentia addit, 605

CXL. *Polycarpi Gottlieb* SCHACHER & *Chriſtiani Jacobi* SEILER *de placentæ uterinæ morbis* Diſp. Lipſ. 1709. Inter alia notatu minime indigna, hiſtoriam habet funeſtæ in partu ſanguinis jacturæ, cum placenta orificio uteri adhæſiſſet, 631

CXLI. *J. Georgii* ROEDERER & *J. Georgii Chriſtiani* HIRSCHFELD Diſſ. *de uteri ſcirrho*, Götting. 1754. Altera hiſtoria eſt uteri, pariter ut glandulæ meſenterii & ipſius circa peritonæum adipis indurati, altera mercurio dulci ſublati ſcirrhi, *Tab. XXIV.* 657

CXLII. *Georgii Daniel* COSCHWITZ & *Georgii Henrici* HATZFELD *de Virgine hydropica uteri mola ſimul laborante*, Hall. 1725. Mola de utero pendens fibroſa, carnoſa, cum ſanguine in tribus cavernis effuſo, 667

CXLIII. *Abrahami* VATER & *J. Gottlieb* VATER *mola prægnans*, Witteberg. 1729. Varias placentas morbificas, & ova etiam humana depingit Vir Cl. *Tab. XXV.* 695

CXLIV. *G. Rutgeri* HANCOPH *de mola occaſione molæ oſſeæ in vetula octogenaria*

inventæ, Götting. 1746. Mirum morbum ipſe vidi, accurate hic deſcriptum, carneam nempe rotundamque maſſam, cortice oſſeo tectam, in utero repertam, *Tab. XXVI* 713

CXLV. *J. Georgii* SCHMIDT *de concrementis uteri* Diſp. Baſil. 1750. Ejuſmodi concrementa ſc. molas alias feliciter egeſtas, alias a morte, in cadavere inciſo, repertas auctor deſcribit, 731

CXLVI. *Car. Friderici* KALTSCHMIDT *de mola ſuppuratione confecta relinquente globum pilorum pugni magnitudine cum teſta ſebacea* Progr. Jenæ 1752. & ejuſdem Progr. 751

CXLII *De mola ſcirrhoſa in utero inverſo exſtirpata*, ibid 1754. fere ex titulo intelliguntur, 755

CXLVIII. *Rud. Jac.* CAMERARII & *Georgii Friderici* ORTH *de fetu 46 annorum* Diſp. Tubing. 1722. Etiam hunc mirum fetum vidi induratum, ſed involucro cartilagineo & oſſeo obductum, ex femina 94 annorum, exque uteri cavea ſed a morte exciſum, *Tab. XXVII.* 757

CXLIX. *J Erneſti* TURK *Hiſtoria mulieris varia oſſa per alvum ejicientis*, Ultraject. 1727. Poſt vivum & legitimum fetum femina oſſa alterius fetus paulatim per alvum egeſſit, 791

CL. *J. Caroli* UNGNAD *Caſus anatomico-Phyſiologicus rarior*, Stettin 1750. ex Epiſtola ad me data. In utero inciſo oſſa reperta, quantum ad fetus ſceleton quidem non ſufficeret; ut non conſtaret, qua via reliqua oſſa perierint, 801

FINIS TOMI QUARTI.